

72. PR.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

1901

HARMINCZHATODIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr FAYER LÁSZLÓ

FŐMUNKATÁRS

Dr BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1901.

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1901. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található.

- ALFÖLDY EDE nagybecskereki kir. járásbíró 222.
 Dr. ALMÁSI ANTAL, kir. törvényszéki jegyző. 249, 260, 294.
 Dr. ANGYAL PÁL, egyetemi magántanár, pécsi jogtanár. 233, 268, 359.
 Dr. BALOGH JENŐ, egyetemi tanár. 318, 175.
 Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd. 1, 25, 33, 57, 82, 91, 105, 120, 157, 181, 189, 245, 285, 345.
 BALPATAKY JÓZSEF, eperjesi kir. alügyész. 162.
 Dr. BARACS MARCEL, budapesti ügyvéd. 14, 66.
 Dr. BÁRDIÓ FERENCZ, sümegi ügyvéd. 112.
 Dr. BARNA IGNÁ CZ, budapesti kir. táblai bíró. 68, 103, 125.
 Dr. BAUMGARTEN IZIDOR, koronaügyési helyettes. 89.
 Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR, budapesti ügyvéd. 53.
 Dr. BEDŐ BÉLA, znióvárjai kir. albíró. 69.
 Dr. BERCZELI ANTAL, budapesti ügyvéd.
 Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd. 117, 165, 326.
 Dr. BRANDTNER GYÖRGY, kalocsai főjegyző. 151.
 Dr. BUDAY DEZSŐ, 298.
 Dr. CONCHA GYÖZÖ, egyetemi tanár. 73.
 CSENKEY GÉZA, veszprémi törvényszéki elnök. 43, 130, 329.
 Dr. DOBI IMRE, pécsi kir. törvényszéki bíró. 27, 36.
 ÉDER KÁLMÁN, váci kir. aljárásbíró. 61.
 Dr. EDVI ILLÉS KÁROLY, budapesti ügyvéd, nyug. kir. ügyész. 85, 93, 241, 245.
 ENYICZKEY GÁBOR, budapesti ügyvéd. 21, 373.
 Dr. EÖRDÖGH ÁRPÁD, budapesti ügyvéd. 353.
 Dr. ERLACH SÁNDOR. 214.
 Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyet. tanár. 273, 301, 333, 390.
 Dr. FAZEKAS OSZKÁR, budapesti ügyvéd. 251, 354.
 FEJÉR MARTON, budapesti ügyvéd. 237.
 Dr. FENYVESSY JÓZSEF, min. segédtitkár 224.
 Dr. FINKEY FERENCZ, sárospataki jogtanár. 205.
 Dr. FODOR ÁRMIN, kir. táblai bíró. 384, 395.
 Dr. FREUND EMIL, nyitrai ügyvéd. 296.
 Dr. FUCHS JENŐ. 322.
 Dr. GAÁL VILMOS, budapesti törvényszéki bíró. 311.
 Dr. GÁL PÁL, budapesti ügyvéd. 377.
 Dr. GALLIA BÉLA, budapesti törvényszéki albíró.
 Dr. GOLD SIMON, bpesti ügyvéd. 7, 62, 71, 201, 390.
 Dr. GOLDSCHMID MÓR, magy. kir. államvasuti fogalmazó.
 GÖRÖMBEY BALÁZS, kir. aljárásbíró. 6.
 Dr. GRÁBER KÁROLY, budapesti ügyvéd. 361.
 Dr. GRÁNER ERNŐ, budapesti ügyvéd. 138.
 GRECSÁK KÁROLY, curiai bíró. 387.
 HAMMERSBERG JENŐ, kir. koronaügyész. 237.
 Dr. HEIL FAUSZTIN, kir. közigazgatási bíró. 69, 4, 13, 399.
 Dr. HELLE KÁROLY, debreczeni jogtanár. 81, 103.
 Dr. HEXNER GYULA, lipótszentmiklósi ügyvéd.
 Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 7, 390.
 HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd. 269.
 Dr. HUSZÁR KÁLMÁN, budapesti ügyvéd. 52.
 Dr. JACOBI BÉLA, budapesti ügyvéd. 341.
 Dr. JÁSZI VIKTOR, kecskeméti jogakadémiai tanár. 197.
 Dr. ILLÉS JÓZSEF, min. fogalmazó 141, 339.
 Dr. KATONA MÓR, pozsonyi kir. jogakadémiai tanár. 118, 166.
 Dr. KASSAI FERENCZ, ügyvédjelölt. 170.
 Dr. KÁRMÁN ELEMÉR, veszprémi aljegyző. 176.
 Dr. KECSKEMÉTI EMIL, budapesti kir. aljárásbíró.
 Dr. KECSKEMÉTI LAJOS, kecskeméti ügyvéd.
 KELEMEN MANÓ ISTVÁN, hites szab. ügyvivő. 305, 315.
 Dr. KENEDI GÉZA, budapesti ügyvéd. 347, 381, 393.
 KEREKES GÉZA, szolnoki ügyvéd. 29, 218, 389.
 Dr. KLEIN EDE, szepsii ügyvéd. 133, 275, 328.
 Dr. KOBLER FERENCZ, székesfővárosi t. ügyész 66, 128.
 Dr. KOLOZSVÁRY BÁLINT, kassai kir. jogakad. tanár. 174, (182).
 Dr. KÓNYI JÓZSEF, budapesti aljárásbíró.
 Dr. KOVÁCS MARCEL, aradi törvényszéki bíró. 398.
 Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd. 65, (142), 358.
 Dr. KRÁLIK DANI, szegedi kir. kincstári alügyész. 234.
 Dr. KRÁLIK LAJOS. 17.
 Dr. KRÁMER EMIL, ügyvédjelölt 113, 321.
 LENGYEL AURÉL, járásbírói joggyakornok. 205.
 Dr. LÉVY BÉLA, budapesti ügyvéd, kereskedelmi akadémiai tanár. 400.
 Dr. MAGYARY GÉZA, n.-várad kir. jogakad. tanár. 109, 186.
 Dr. MANDEL SÁNDOR, szolnoki ügyvéd. 254.
 Dr. MÁRKUS DEZSŐ, budapesti törvényszéki bíró.
 Dr. MATTYASOVSKY MIKLÓS. 192.
 Dr. MENYHÁRTH GÁSPÁR, kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanár. 143, 150, 159, 167.
 Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti kir. tszéki aljegyző. 11, 26, 41.
 Dr. METZLER GUSZTÁV, budapesti ügyvéd. 38.
 Dr. MIKE LAJOS. 58, 342.
 Dr. MISNER IGNÁ CZ, budapesti ügyvéd. 9, 253.
 Dr. MORAVCSIK GYULA, budapesti ügyvéd. 194.
 MÓZES LÁSZLÓ, budapesti ügyvéd. 78.
 Dr. MUTSCHENBACHER ERVIN, dár dai kir. albíró. 306.
 Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvéd, kamarai titkár. 345.
 Dr. NEUHAUS ALFRÉD. 54.
 Dr. PAP JÓZSEF, ügyvéd, egyet. magántanár. 130, 396.
 PATAY LÁSZLÓ, aranyosmaróthi járásbíró. 191.
 Dr. PIKLER GYULA, egyetemi tanár. 265.
 Dr. POLNER ÖDÖN, miniszteri titkár, egyetemi magántanár. 257, (267, 278, 288, 303, 312, 320, 338.)
 PONGRÁ CZ DEZSŐ, zólyomi kir. albíró. 239.
 Dr. RAFFAY FERENCZ, sárospataki jogtanár. 161.
 Dr. RÁTH ZOLTÁN, kassai jogakad. tanár. 307, (325)
 Dr. REICHARD ZSIGMOND, kereskedelmi és váltótörvényszéki bíró. 49, 96, 348.
 Dr. REINER JÁNOS, egyetemi magántanár 168.
 RÉV MÓR, nagybecskereki pénzügyigazgatósági fogalmazó. 121, 145.
 Dr. RÉVÉSZ ERNŐ szabadkai ügyvéd. 49.
 Dr. RÓSA FERENCZ, budapesti ügyvéd. 45.
 Dr. ROSENTHAL MÓR, nagyvárad kir. ügyvéd. 23.
 Dr. RÓTH SAMU, budapesti ügyvéd. 151, 200.
 Dr. SÁNDOR ALADÁR, budapesti büntető törvényszéki jegyző. 84.
 Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, egyetemi tanár. 386.
 SÍPÖ CZ LÁSZLÓ, Bpest széki.-főv. árvászek elnöke. 385.
 Dr. SOMOGYI MIKSA, budapesti ügyvéd.
 Dr. SZENDRŐ IGNÁ CZ, budapesti ügyvéd. 234.
 Dr. SZILASI ADOLF, budapesti ügyvéd. 83, 92, 111, 133, 157, 184, 231, 259, 351, 397.
 Dr. TAKÁCS AURÉL, büntető törvényszéki aljegyző. 202.
 TÓTH LÁSZLÓ. 227, 252, 261.
 Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, kir. albíró. 5, 46.
 VARGHA FERENCZ, kir. főügyész-helyettes 59, 101, 289, 382.
 Dr. VASVÁRY FERENCZ, pécsi jogtanár. 217, 295.
 Dr. WEINMANN FÜLÖP, budapesti kir. közjegyző. 2, 19, 34, 75, 265, 274, 287, 327, 337, 350, 358, 369.
 Dr. WEISS IGNÁ CZ, brassói ügyvéd. 131.
 WEISS SÁNDOR, bogsáni ügyvéd. 185.
 Dr. WELLISZ VILMOS, budapesti ügyvéd. 199, 209, 213, 221, 225.
 Dr. VÉCSEY TAMÁS, egyetemi tanár.
 Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd. 369, 388.
 Dr. ZACHÁR GYULA, budapesti ügyvéd. 376.

TARTALOMMUTATÓ

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1901. évfolyamához.

Magánjog.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. WEINMANN FÜLÖP, budapesti kir. közjegyzőtől 2, 19, 34, 75, 265, 274, 287, 327, 337, 350, 358, 369
A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének a házastársi és özvegyi öröklést tárgyaló rendelkezései. — Dr. MISNER IGNÁCZ, budapesti ügyvéd-től ...
A hitelező positiój, a polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől ... 11, 26,
A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 991. §-ához: Az illetlen befolyás. — Dr. KRÁLIK LAJOS-tól ...
Az ajándékozási szerződésről. — Dr. MIKE LAJOS-tól ...
A törvénytelen gyermekek jogviszonyai. — Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd-től ... 65, 142
A harmadik személyek javára kötött szerződések. — Dr. BARACS MARCEL, budapesti ügyvéd-től ...
Ugyanerről. — Dr. KOBLER FERENCZ székesfővárosi t. ügyésztől ...
Ugyanerről. — Dr. BARNA IGNÁCZ, kir. táblai bírótól ...
A férj özvegyi öröklése a polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. BEDŐ BÉLA znióvárjai kir. albirótól ...
A gyermek személyére vonatkozó szülői jog a polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. SÁNDOR ALADÁR, budapesti kir. büntető törvényszéki jegyzőtől ...
A gyámság és gondnoksági ügy a polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. BARDIÓ FERENCZ, sümegi ügyvéd-től ... 112
Észrevételek a Tervezet 945. §-ához. — KATONA MÓR, pozsonyi királyi jogakadémiai tanártól ... 118
Tartozások átvállalása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. KOBLER FERENCZ, székesfővárosi t. ügyésztől ... 128
A törvényes zálogjog megszorítása a polgári törvénykönyv tervezetében 1547. §-ában. — Dr. KLEIN EDE, szepsii ügyvéd-től ... 133
Külföldi bíróságnál folytatott válóper joghatálya belföldön. — Dr. GRÁNER ERNŐ, budapesti ügyvéd-től ... 138
A kártérítés tanához. (Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére). — Dr. MENYHÁRTH GÁSPÁR, kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanártól ... 143, 150, 159, 167
A Tervezet anyagbeosztásának (rendszerének) fogatkozásai. — Dr. KATONA MÓR, kassai jogakadémiai tanártól ... 166

Lap

A tervezet személyjoga első czimének első fejezete. — Dr. KOLOZSVÁRY BÁLINT, kassai kir. jogakad. tanártól ... 174,
Birtokelosztás és öröklési jog. — Dr. MATTYASOVSKY MIKLÓS-tól ...
A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. WELLISZ VILMOS, budapesti ügyvéd, pestmegyei tb. főügyésztől ... 199, 209, 213, 221, 225
Az elidegenítési és terhelési tilalom joghatálya és feljegyzése. — Dr. MISNER IGNÁCZ, budapesti ügyvéd-től ...
A tervezet delictumia. — Dr. ALMÁSI ANTAL kir. törvényszéki jegyzőtől ... 249, 260, 294
Gyermekek vallása a különböző szertartású katolikuskok között kötött házasság esetén. — Dr. BUDAY DEZSŐ-től ... 298
Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint? — Dr. KLEIN EDE, szepsii ügyvéd-től ... 275
Ugyanerről. — Dr. M. F. ...
Az örökvallás (fassio perennalis). — Dr. ILLES JÓZSEF miniszteri fogalmazótól ... 339
A birlálás fogalma a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. ZACHÁR GYULA, budapesti ügyvéd-től ... 376
A törvénytelen gyermekek jogviszonyai a Tervezetben. — SIPŐCZ LÁSZLÓ, arvaszéki elnöktől ... 385
Fejezetek a Fejezetekhez. — Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, egyetemi tanártól ... 386
Észrevétel a Tervezet 514. §-ához. — Dr. KOVÁCS MARCEL aradi törvényszéki bírótól ... 398

Polgári törvénykezési rendtartás.

Lap

A magyar polgári perrendtartás javaslata ... 41
A polgári törvénytervezetnyelve. — Dr. REICHARD ZSIGMOND kereskedelmi és váltótörvényszéki bírótól ... 49
Ugyanerről. — Dr. RÉVÉSZ ERNŐ, szabadkai ügyvéd-től ... 49
Törvényjavaslat a polgári perrendtartásról. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd-től ... 57
Észrevételek a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra. — Dr. HELLE KÁROLY, debreczeni jogtanártól ... 81, 103
Az ügyvédség positiója a perrendtartás tervezetében. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd-től ... 82, 91, 105, 120
Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. — Dr. SZILASI ADOLF, budapesti ügyvéd-től ... 83, 92, 111, 133, 157, 184, 231, 259, 351, 397

Lap

Bíróági személyek kizárása a polgári perben. — Dr. BARNA IGNÁCZ, budapesti kir. táblai bírótól ... 103
Felülvizsgálat a polgári perrend tervezetében. — Dr. MAGYARY GÉZA, nagyvárad kir. jogakad. tanártól ... 109
A tőzsdebiróság hatásköre. — Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd-től ... 117
A birói bírságok. — RÉV MÓR, nagybecskereki pénzügyigazgatósági fogalmazótól ... 121, 145
Pertársaság a polgári perben. — Dr. BARNA IGNÁCZ, budapesti kir. ítélő táblai bírótól ... 125
A hatáskör megállapítása a polgári perrendtartási javaslatban. — Dr. WEISZ SÁNDOR, bog-sáni ügyvéd-től ... 185
Felebbezés az új perrendtartásban. — PATAY LÁSZLÓ, aranyosmaróthi járásbíró-tól ... 191
A perköltség kérdése a vasuti díjszabás helytelen alkalmazása esetén. — Dr. MORAVCSIK GYULA, budapesti ügyvéd-től ... 194
Választott és tőzsdebiróság. — Dr. ROTH SAMU, budapesti ügyvéd-től ... 200
Az előadásról a szóbeli felebbezési tárgyaláson. — Dr. ERLACH SÁNDOR-tól ... 244
Az előadásról a felebbezési tárgyaláson. — Dr. SZENDRŐ IGNÁCZ, budapesti ügyvéd-től ... 234
Előnyös tétel-e a betegápolási pótdó? — Dr. KRÁLIK DANI, szegedi kir. kincstári al-ügyésztől ... 243
A perfeljegyzésekről. — HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd-től ... 269
A viszontkereset elkészítéséről. — Dr. JACOBI BÉLA, budapesti ügyvéd-től ... 341
Ugyanerről. — Dr. GRÁBER KÁROLY, budapesti ügyvéd-től ... 361
Miért van annyi visszaélés az ingatlan-árverések elrendelése elleni jogorvoslatokkal? — Dr. GÁL PÁL, budapesti ügyvéd-től ... 377
A félnek személyes megidézése a polgári perben. — Dr. FODOR ÁRMEN, kir. táblai bírótól ... 384, 395
A felülvizsgálati tanácsok. — GRECSÁK KÁROLY, curiai bírótól ... 387
Hatáskör és illetékesség a magyar polgári perrendtartás törvény javaslatában. — Dr. PAP JÓZSEF ügyvéd, egyetemi magántanártól ... 396

Kereskedelmi-, váltó-, csőd- és szabaldalmi jog.

Papírok értékelése a mérlegben. — Dr. ENYICZKEI GÁBOR, budapesti ügyvéd-től ... 21
A biztosítási jog néhány kérdése. — Dr. RÓSA FERENCZ, budapesti ügyvéd-től ... 45
Állami felügyelet és ellenőrzés részvénytársaságoknál. — Dr. HUSZÁR KÁLMÁN, budapesti ügyvéd-től ... 52

Lap

Külföldiek képviselete szabadalmi ügyekben. — Dr. FAZEKAS OSZKÁR, budapesti ügyvéd... 251, 354
 Ugyanerről. — KELEMEN MANÓ ISTVÁN, hites szabadalmi ügyvivőtől ... 305, 313
 Kiskorúságban aláírt váltó utólagos helybenhagyása. — Dr. FUCHS JENŐ-től ... 322
 A váltóengedmény. — Dr. MIKE LAJOS-tól ... 342
 Döntvénybírálat a részvénytársasági jog köréből. — Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd... 369
 Ugyanerről. — Dr. LÉVY BÉLA, budapesti ügyvéd, keresk. akadémiái tanártól ... 400
 Döntvénybírálat a biztosítási jog köréből. — Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd... 388

Büntetőjog.

A feltételes megkegyelmezés Olaszországban. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, kir. albirótól ... 5
 A kriminalitás Magyarországon. — XY. ... 9
 Ötvegy Szentpéteri Károlyné elítéléséhez. — KERESKES GÉZA, szolnoki ügyvéd... 29
 A feltételes elítélés Angliában. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, kir. törvényszéki bírótól ... 46
 A visszaeső tolvaj büntetésének kérdéséhez. — Dr. NEUHAUS ALFRÉD-től ... 54
 A nő beleegyezésével elkövetett magzatelhajtás közben a nőn elkövetett súlyos testi sértés. — Dr. HEIL FAUSZTIN, kir. közigazgatási bírótól ... 69
 Az ezüst ötkoronások. — MÓZES LÁSZLÓ, budapesti ügyvéd... 78
 Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. — Dr. EDVI ILLÉS KÁROLY, nyug. kir. ügyész... 85, 93
 Francia rendelet a büntetés feltételes elengedése és az előzetes letartóztatás tárgyában. — Dr. BAUMGARTEN ISZIDOR, korona-ügyési helyettes... 89
 A feltételes megkegyelmezésre vonatkozó olasz királyi rendelet ... 122
 Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. — CSENKEY GÉZA, vészprémi törvényszéki elnöktől ... 136
 Két levél ... 153
 A magánokiratokon szereplő tanúk és a büntető törvény. — ALFÖLDY EDE, nagybecskereki kir. járásbíró... 222
 Praeventio specialissima. — Dr. ANGYAL PÁL, egyetemi magántanár, pécsi jogtanártól ... 233
 A rabsegélyzés ügye. — A dunántúli rabsegélyző egyesület elnökségétől ... 235
 Adalék a Btk. novella-javaslatához. — Dr. ANGYAL PÁL, egyetemi magántanár, pécsi jogtanártól ... 268
 Miképp készült az 1792-iki büntetőtörvénykönyvi javaslat? — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól ... 273
 A nyilvánosság kérdése 1843-ban. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól ... 301
 Részlet a SZALAY LÁSZLÓ-féle feljegyzésekből A nemzetközi statisztikai intézet működése a bűnügyi statisztika terén. — RÁTH ZOLTÁN, kassai jogakad. tanártól ... 307, 310
 A főváros bűnügyi statisztikája ... 310
 A büntetőjog új feladatai és az ezekből szakfejtőinkre váró kötelességek. — Dr. BALOGH JENŐ, egyetemi tanártól ... 318
 A törvényes képviselő fogalma a magánindítványi büncselekmények szempontjából. — Dr. KRAMER EMIL-től ... 321
 A kivallatás és a halálbüntetés elleni küzdelem Magyarországon. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól ... 333
 Magántervezet a büntető-törvény módosítása tárgyában. — Dr. REICHARD ZSIGMOND, törvényszéki bírótól ... 348
 A párvialat ellen. — Dr. KENEDI GÉZA, budapesti ügyvéd... 381, 393
 Özv. Szentpéteryne ügye. — KERESKES GÉZA, szolnoki ügyvéd... 389
 A komáromi börtön építése 1838-ban. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól ... 390
 A bűnpártolás kérdéséhez. — Dr. HEIL FAUSZTIN, közigazgatási bírótól ... 399

Bűnvádi perrendtartás.

A kérdésfeltevés általános elvei. — Dr. HEIL FAUSZTIN, kir. közigazgatási bírótól ... 4, 13
 Félreértések a BP. 530. §-ának alkalmazásánál. — GÖRÖMBEY BALÁZS, kir. aljárásbíró... 6

Letartóztatás a nyomozás során és az ellene használható jogorvoslat. — Dr. DOBI IMRE, pécsi kir. törvényszéki bírótól ... 27, 36
 Ügyészi megbízotti intézmény és a büntető parancs. — Dr. METZLER GUSZTÁV, budapesti ügyvéd... 38
 Járásbíróági ítélet elleni felebbezés. — CSENKEY GÉZA, vészprémi törvényszéki elnöktől ... 43
 A felülvizsgálat köre. — VARGHA FERENCZ, kir. főügyész-helyettes... 59
 A távollevő terhelt a járásbíróág előtti eljárásban. — ÉDER KÁLMÁN, váci kir. aljárásbíró... 61
 A büntető perrendtartás köréből. — Dr. REICHARD ZSIGMOND, budapesti trvszéki bírótól ... 96
 A semmisségi panasz bejelentése. — VARGHA FERENCZ, főügyési helyettes... 101
 A «semmisségi panasz» a gyakorlatban. — Dr. RÓTH SAMU, budapesti ügyvéd... 151
 A szabadalombitorlás és az új bűnvádi perrendtartás. — Dr. KASSAI FERENCZ-től ... 154
 Felmentő ítélet vád nélkül. — BALPATÁKY JÓZSEF, eperjesi kir. alügyész... 162
 A rendőri bíraskodás. — Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd... 165
 A terheltnek szóló idézésről a járásbíróág előtti eljárásban. — Dr. KASSAI FERENCZ-től ... 170
 Az új bűnvádi perrendtartás a Curian. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 181
 Az új bűnvádi perrendtartás a Curian. — Egy bírótól ... 173
 A törvényszerűség és a célszerűség szempontjai a vád képviselete körül általában. — Dr. BALOGH JENŐ, budapesti egyet. tanártól ... 175
 A magánjogi igény érvényesítése a büntető eljárásban. — Dr. KÁRMÁN ELEMÉR, vészprémi aljegyzőtől ... 176
 Szentpéteri Károlyné. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 189
 A terheltnek szóló idézés a járásbíróág előtt. — Dr. TAKÁCS AURÉL, büntetőtörvényszéki aljegyzőtől ... 202
 Gyermekvédelem. — LENGYEL AURÉL, járásbíróági joggyakornok... 205
 A fiatalok bűnösök büntetési rendszerének reformja. — Dr. FINKE FERENCZ, sárospataki jogtanártól ... 205
 Hol késik a koronaügyész? (A Szentpéteri-ügyhöz) ... 210
 A magyar rendőri bíraskodás. — Dr. VASVÁRY FERENCZ, pécsi jogtanártól ... 217
 Szentpéteri Károlyné. — KERESKES GÉZA, szolnoki ügyvéd... 218
 A Bp. 437. §-ához. — HAMMERSBERG JENŐ, kir. koronaügyész... 237
 Magánjogi igények és az adhaesio a bűnperben. — FEJÉR MÁRTON, budapesti ügyvéd... 237
 A BP. 95 és 145. §-aihoz. — PONGRÁCZ DEZSŐ, zólyomi kir. albirótól ... 239
 A katonai bűnvádi eljárás reformja Franciaországban ... 241
 A nyomozás megszüntetésének hatása a sértett és a kir. ügyészség jogait illetőleg. — Dr. EDVI ILLÉS KÁROLY, nyug. kir. ügyész... 245
 A kriminalitás Németországban ... 249
 A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson. — Dr. MANDEL SÁNDOR, szolnoki ügyvéd... 254
 Ugyanerről. — Dr. FREUND EMIL, nyitrai ügyvéd... 296
 A budapesti állami rendőrség és az új bűnvádi perrendtartás ... 282
 Az életbeléptetési törvény 16. §-ához. — CSENKEY GÉZA, vészprémi törvényszéki elnöktől ... 329
 A semmisségi okok megjelölése. — Dr. EÖRDÖGH ÁRPÁD, budapesti ügyvéd... 353
 A sértett képviselőjéről. — Dr. MUTSCHENBACHER EDVIN, dárdaí kir. albirótól ... 306
 A felebbviteli főtárgyalás. — VARGHA FERENCZ, kir. főügyész-helyettes... 382

Bíróági ügyészség, ügyvédség.

A kegyelmes Curia. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 1
 Az ügyvédképzés tudományos és erkölcsi garanciáinak fokozása. — Dr. BARACS MARCEL, budapesti ügyvéd... 14
 Nyílt kérelem az igazságügyminiszter Urhoz. — Dr. ROSENTHAL MÓR, nagyváradai ügyvéd... 23
 Ügyvédvizsgáló bizottságok. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 33

Az osztrák ügyvédség mozgalmái. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 149
 Ügyvédi díjszabás ... 213
 Kormos Adolf esete. — X. ... 221
 Utóhangok a Kormos-ügyhöz. — I. Egy bírótól. II. E. ... 225
 Az információ. — I. Egy bírótól. II. Advocatustól ... 230
 Járásbíróágaink. — Dr. MÓRE PÁL, kir. táblai bíró, a nagyváradai kir. járásbíróág vezetőjétől ... 281
 A felügyeleti jog gyakorlása és a kegyelmes Curia. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 285
 A m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörének rendeleti úton való kiterjesztése. — Dr. VASVÁRY FERENCZ, pécsi jogtanártól ... 295
 A bírák fizetésfelemelése. — X. ... 309
 Tanácselnökök a törvényszékeknél. — Dr. GAÁR VILMOS, budapesti törvényszéki bírótól ... 311
 Vörösmarty Béla ... 317
 Pár szó az ügyvédi kérdéshez. — ENYICZKEI GÁBOR, budapesti ügyvéd... 373
 Az országos ügyvédggyűlés, I. — Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvédi kamarai titkártól ... 345
 Ugyanerről. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd... 345
 Ugyanerről. — Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd... 358
 A vörös talár. — Dr. KENEDI GÉZA, budapesti ügyvéd... 347
 Bíróságaink ügyforgalma 1900. évben ... 305

Jogirodalom.

Révai Sámuel: A társadalmi jólét feltételei. — XXX. ... 43
 A hűtlen kezelés. Büntetőjogi tanulmány. Irta dr. Soós Kálmán, Budapesti büntetőtörvényszéki bíró. — Dr. KRAMER EMIL-től ... 113
 Lakbérleti jog és eljárás. Második teljesen átdolgozott és tetemesen bővített kiadás. Írták: dr. Berényi Sándor és dr. Gráber Károly. — Dr. PAP JÓZSEF, ügyvéd, egyet. m. tanártól ... 130
 Corpus Juris Hungarici. — Dr. ILLÉS JÓZSEF, min. fogalmazótól ... 141
 A gyámhatósági közigazgatás kézikönyve. Irta dr. Hattyuffy Dezső, Fejérvármegye árvaszéki elnöke. — Dr. BRANDTNER GYÖRGY, kalocsai főjegyzőtől ... 151
 Magyar házassági és házastársi öröklési jog. Irta dr. Jancsó György, kolozsvári egyetemi tanár. — Dr. RAFFAY FERENCZ, sárospataki jogtanártól ... 161
 Ehegerichtsbarkeit der k. u. k. Consularämter. Irta Arrigo Franz. — Dr. REINER JÁNOS, egyetemi magántanártól ... 168
 Lévy Béla. A kereskedelmi jog elhatárolásának kérdése kereskedelmi törvényünk revisiója szempontjából. — Dr. MAGYARY GÉZA, nagyváradai jogakad. tanártól ... 186
 Közjogi irodalmunk köréből. — Dr. JÁSZI VIKTOR, kecskeméti jogakadémiai tanártól ... 197
 Az orvos működési köre az igazságügyi szolgálatban. Írták dr. Moravcsik Ernő Emil egyet. tanár és Solyom Andor igazságügyminiszteri titkár. — VARGHA FERENCZ, kir. főügyész helyettes... 289
 A honosság a büntetőjogban. Elméleti és összehasonlító tanulmány, különös tekintettel a magyar büntető törvénykönyvekre és azoknak Horvát-Szlavonországokhoz való viszonyára. Irta dr. Doleschall Alfréd. — Dr. R. S. ... 352
 Magyar bűnvádi eljárási jog. Irta dr. Balogh Jenő egyetemi tanár. — Dr. ANGYAL PÁL, egyet. m. tanár, pécsi jogtanártól ... 359

Államtudományi czikkek.

Közigazgatási bíraskodás vasuti ügyekben. — Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR, budapesti ügyvéd... 53
 A választói jog kiválta. — Dr. POLNER ÖDÖN, miniszteri titkár, egyetemi magántanártól ... 257, 267, 278, 288, 303, 312, 320, 338
 Közjogi határidő. — Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd... 326

Vegyes tárgyú czikkek.

CONCHA Győző beszéde Lechner Ágost temetésén ... 73
 Lechner Ágoston ... 114
 Hajnik Imre ... 125

Szilágyi Dezső	229
Pulszky Ágost. — Dr. PIKLER GYULA, egyetemi tanártól	265
Jubiláris hét és kitüntetések. (Szabó Miklós, Daruváry Alajos, Horánszky Nándor, Falk Miksa, Vécsey Tamás, Sággy Gyula, Németh Péter).	333, 371
Építkezési balesetek. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd.	245
Székács Ferencz	393

Külföldi jogélet.

Külföldi judikatura. — Közli: dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvéd	7, 62, 71, 201
Külföldi judikatura. — Közli: dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvéd	7
A német polgári törvénykönyv az első esztendőben. — Dr. BALOG ARNOLD, bpesti ügyvéd	25
A kriminalitás mérlege Poroszországban	133
A halálbüntetés Spanyolországban. — TÓTH LÁSZLÓ-tól	227
Az esküdtsek a balkán államokban. — TÓTH LÁSZLÓ-tól	252
Az esküdtsek a kül-államokban. — TÓTH LÁSZLÓ-tól	261
Egy francia főügyési körrendelet	374

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A díjnokrendszer. — A budapesti ügyvédi kamara tagjainak létszáma. — A védettjét cserben hagyó védő büntetése. — A rendőri tanuvalloási jegyzőkönyvek szövege. — Szén élvezeti cikket képez. — Adalék a szolgáltatásban állás és a fizetési viszony fogalom megállapításához	7
A kir. Curia 1901. évi ügyforgalma. — Reformatio in peius. — A kegyelmezési jog gyakorlására vonatkozó adatok. — Irodalom. — A feltételeken szabaddalra helyezett statisztikája	16
Ügyvédi vizsgák statisztikája. — A budapesti kir. törvényszék vádtanácsának működése. — Büntető parancs. — A kartellekről. — A «Huszdik Század». — Irodalom. — A budapesti ügyvédi kamarából	23
Hat havi börtön a bagatell-lopásokra. — Az Igazságügyi Közlöny. — Hivatalos észjárás. — Irodalom. — A katonatisztek és a bírák lakásépítése. — Magyar Jogászegylet. — Az ügyvédi képviselnek a bíróságok által való megbecsülése	31
A feltételes szabadlábra helyezés. — Ügyészi tulbulzgalom. — A marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság. — Ügyészi felelősség visszautasítása. — Védelmet a balesetek ellen. — A szeméremértő kinematograf. — Irodalom. — A fővárosi bűnügyek nyomozó közgei. — Az 1881. LX. tcz. 201. §-ához. — Kevés a bíró személyzet	39
Büntetőügyi Döntvénytár. — A Curia ügyforgalma. — Ügyvéd helyettesítése ügyvédjelölttel bűnvádi ügyekben. — Magyar Jogászegylet. — Ügyvédi költségek megállapítása. — Magyar törvénytar. — Folytatólagos végrehajtás elrendelése ingatlanokra. — Magyar bíróság alkalmazza a német Btk-t.	47
A polgári perrendtartás javaslata. — Személyi változások. — Az új bűnvádi perrendtartás a gyakorlatban. — Társadalomtudományi társaság. — Igazolás	55
Sipos Árpád. — Lopási szenvedély. — Alaptalan ügyészi semmisségi panasz. — Az ügyvédi díjak megállapítása. — Irodalom. — A kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A pékműhelyek tisztasága. — Egyöntetű igazságszolgáltatás	63
Az igazságügyi budget-vita. — A perrendtartás tervezetének német fordítása. — Curiai teljes ülés. — Esküdtzéki bíráskodás. — Irodalom. — Ismét hat havi börtön. — A hazai jogakadémia tanrende. — Az állami gyermekmenedékhelyekről szóló törvény. — A szabadságvesztés büntetések elhalasztása. — A terhelt kihallgatása. — Politikai jogok elvesztése egy apróság miatt. — Gyorsaság az igazságszolgáltatásban	71
A Curia ügyforgalma. — Magyar Jogászegylet. — Irodalom. — Biróköldés. — Mikor nem tekin-	

tendő a pertárs csatlakozottnak? — Hányszor nyújtható be előkészítő irat a felelősségi eljárás során?	79
A polgári törvénykönyv és a perrendtartás tervezetei a budapesti ügyvédi kamarában. — Magyar Jogászegylet. — A budapesti törvényszék telekkönyvi mutatója. — A bírósági határozatok kiadványainak olvashatlansága. — A Szentpétery-ügy. — Irodalom. — Erkölcsi bizonyítvány kiállítása Budapestben.	87
Iparszerű culpa. — Ismét hat havi börtön. — Magyar Jogászegylet. — Irodalom. — Ügyvédek helyettesítő iroda. — Egy korona miatt. — Az elkoronás váltópénz. — Az elsővágások elfogadására feljogosító felhatalmazás. — Az elsőbíró által felvett tárgyalási jegyzőkönyv hiányai. — Illetékesség megállapítása az alperes képviselőjének egy előző perben tett nyilatkozata alapján. — Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye	99
Elnökváltozás a budapesti kir. táblán. — Szakértkezlet a perrendtartás tervezete tárgyában. — A perrendtartás tervezete az Ügyvédi Körben. — Emlékezzünk régiekről	107
A polg. törvénykönyv tervezetének indokolása. — A kir. Curia ügyforgalma. — Irodalom. — Vida Lajos halála. — A budapesti rabsegélyező egyet. — A budapesti ügyvédi kamara ügyforgalma. — Filangeri és a magyar kancellária	115
A közigazgatási bíróság ügyforgalma. — Felülvizsgálati hatáskör egyesített perek egyikének megújítása esetén. — Hatáskör megállapítása az ügyvédi kamara választmányát sértő kifejezések miatt indított ügyben. — A horvát-szlavon országgyűlésen alkotott törvények gyűjteménye. — Irodalom	123
Az ügyvédség mozgalma. — Az alkotmányutcai fogház. — Nyílt kérdés. — Irodalom. — Az Annuaire de Legislation Étrangère Magyarországról	131
A katonai büntetőtörvény reformja. — Országos gyermekvédő egyesület. — A nyomozási eljárás nehézségei. — Igazságügyi törvénytar. — Irodalom	139
A budapesti ügyvédi kamara a perrendtartás tervezetéről. — A debreczeni ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Illés Károly az 1843-iki javaslatok anyaggyűjteményéről. — Szabálytalanságok halmazata. — Husz forint aluli ügyben ügyvédi költség megállapítása. — Irodalom	147
A kir. Curia ügyforgalma. — A cs. és kir. consuli hivatalok hatásköre házassági ügyekben. — Jogvédő egyesület vagyontalanok részére. — A budapesti büntetőjárásbíró új araja. — A kegyelmes Curia. — Szabálytalanságok egy esküdtbírói ítéletben. — Kolozsvári boszorkánypörök	155
Az ügyvédkarrendtartás reformja. — A sértett fél felelősségi joga. — Felülvizsgálati eljárás során van-e halasztásnak helye? — Hajnik Imre. — Irodalom. — Jogszabály-e az, hogy egy rókáról két bört lehuzni nem lehet? — Kapubejárási szolgálmi jog nem akadályozza az építési engedély kiadását	163
Szabaddalnak statisztikája. — A perrendtartás tervezete és az ügyvédek. — Biró, aki kocsiának tiltott szerencsejátékhoz pénzt ad. — Irodalom. — A képviselőtől való lemondás. — A közjegyző-helyettes közjegyző-jelölt bejegyzése alkalmas bizonyítványt állíthat ki. — Lakásbejelentő kérvény költsége kit terhel?	171
Perrendtartási szaktanácskozmány. — Furcsa modor a főtárgyaláson. — A könyvkivonatot a keresetnek kell-e csatolni? — Biróköldés. — Irodalom	179
A Magyar Jogászegylet működése 1900/1901-ben. — A kir. Curia ügyforgalma. — A budapesti kir. ügyesség vezetőjének átírat az ügyvédi kamarához. — Irodalom. — A csődnívítás kérése: a cégbírtokosnak személyes joga	187
A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson. — A rabipar korlátozása. — A Magyar Jogászegylet pénztári kimutatása. — Az O. M. G. E. a polg. törvénykönyv tervezetéről. — A Joghallgatók Tudományos Egyletének pályakérdései. — A Tervezet német fordítása. — Idegen nyelvű idézetek a bírói határozatokban	195
Szaktanácskozmány a perrendtartási tervezet tárgyában. — Irodalom. — Ipszerű culpa. — Negyvennégy órai folytonos szolgálat. — Kőte-	

les-e az ügyvéd a tömeggondnok vagy helyettesi tisztséget elfogadni? — Elmeorvosi értekezlet. — Az alkohol-ellenes mozgalomhoz. — Hosszu terminusok	203
A polg. törvénykönyv tervezetének indokolása. — Hajnali tárgyalás. — Concha Győző akadémiai székfoglalója. — Az eperjesi ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Irodalom. — Botrányos állapotok a horvát bíróságoknál. — Az alkoholizmus ellen. — Közigazgatási «bíráskodás»	211
A Btk. novellája. — A budapesti ügyvédvizsgáló bizottságból. — Gyermekevédelem. — Irodalom. — Habozó kir. ügyész. — Fegyelmi vétség elvülésének félbeszakítása. — Kérhető-e a szegényjogon való perlés engedélyezése a bizonyító eljárás során? — Ha az ügyvéd helyettesítésével nem ügyvédjelöltet biz meg	215
A kir. Curia ügyforgalma. — A kassai ügyvédi kamara a numerus clausus mellett. — A bűnügyi védelem a kir. Curia előtt. — A személyes szabadság, a bírák túlterheltsége és a kegyelmes Curia. — Biróköldés. — Mulasztások igazolása	219
A fővárosi bűnügyi statisztikája. — Különös jelentés ügyvédi iroda nyitására. — Irodalom. — Szabálytalanságok halmazata. — Nyílt kérdés. — A rabsegélyezés ügye. — A letartóztatottak mezőgazdasági foglalkoztatása. — A kihirdetett határozatnak elkészít írásba foglalása. — Ügyvédi kamara, mely a bíróság megkeresésének nem tesz eleget. — Ügyvédi kamarai jegyzékbe való felvétel tárgyában felelősség. — A kassai egyetem	227
Szentpétery Károlyné esete. — A csábítás. — Két utóajánlattevő. — Ahol nem volt akasztófára való. — A községi bírák rendbűntetési joga	231
A Bpt. 437. §-ához. — Az áru- és értéktőzsde ügyforgalma. — Irodalom. — Biróköldés	235
Lehet-e az ügyvéd nyomdai üzlet tulajdonosa? — Irodalom. — Mozgásban levő vonatra való felugrás miatti eljárás hova tartozik? — Kiterjed-e a könyvkivonati illetékesség a cégbejegyzés előtti követelésekre?	240
Felelősségi bíróság végzése elleni felfolyamodást ügyvéd ellenjegyzésével kell-e benyújtani? — Hivatalból figyelembe veendő pergátló kifogás. — A birtokrészletek helyrajzi számai mindig megjelölendők	244
Bizonyítás elrendelése kimerítő tárgyalás nélkül. — Kit terhel a biztosítási végrehajtás elkerülése céljából való letétbehelyezés költsége? — A kiskorúakat érdeklő örökbe fogadások körüli eljárás	247
A magyar szövetkezeti törvény méltatása. — Tartozik-e az nyilatkozni, aki nem adósa a végrehajtást szenvedettnek?	256
Irodalom. — A budapesti kereskedelmi és iparkamara jelentéséből	263
Szentpétery Károlyné ügye. — A biztosítási magánvállalatokról szóló törvényjavaslat. — Országos ügyvédgyűlés. — Eltolonczolás	271
Czorda Bódog. — V. Kriminal-anthropologiai kongresszus. — Irodalom. — Gyermekek a tolonczházban. — Furcsa vádirat	283
Az állami tisztviselők mozgalma. — Kodifikáció Erdélyben. — Irodalom. — Nyílt kérdés. — A föltételes szabadságra bocsátottak statisztikája. — Gyors igazságszolgáltatás. — A reklámciikk hazug voltát ismert kiadó követelhet-e a cikk közzétételéért díjazást? — Megsemmisítés. — Pénzbüntetések részleteiben való törlesztése	291
Magyar Jogászegylet. — Irodalom. — Büntetőjogi Döntvénytár. — Felvincz város büntetőrendtartása. — Reggel 7 órai terminus. — A hagyatéki bíróság az örökösök közti egyezségben elvállalt kötelezettségek érvényesítésére nincs hivatva	299
Szoborleplelések. — Irodalom. — Szentpétery négye. — Országos ügyvédgyűlés. — Az ügyvédi képviselő joga és a puchói főszolgabíró	307
A pénzbüntetéseknek részletekben való törlesztése. — Irodalom. — Finkey Büntetőjoga	315
A királyi trónbeszéd. — Irodalom. — Jogászegylet. — A bírák fizetése. — A kegyelmes Curia. — Mostoha szülő fegyelmi joga	323

Lap		Lap		Lap	
Curiai teljes ülés. — A «per gyors befejezését célzó» váltóeljárás. — Ügyvédi költségmegállapítás. — Költségben marasztalt albiró. — Mikor keletkezik alperesek közt pertársaság? — Leletek. — Irodalom. — Összefüggő fegyelmi ügyek szétválasztása.	331	Büntetendő cselekményt elkövetett elmebeteg számára felállítandó intézetek.	316	nes állami ellátás reményében elkövetett bűncselekmény.	264
II. József egy rendelete. — Irodalom. — Nagykorú fél volt gyámja által a fél nevében beadott felebbezés.	343	Igazságügyminiszter és ügyvédek. — A tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslat.	324	Ügyvédek és reklám. — Iparbíróságok tevékenysége. — Ki felelős a vasuti balesetekért?	272
Díjnokok. — Szentpéteryné ügye. — Jogászegylet. — Irodalom. — Kérheti-e alperes felperesnek az első tárgyalási határnapon való meg nem jelenése esetén a per megszüntetését. — Mikor alperes a sommás végzés ellen felfolyamodással él. — Köztudomású kereskedelmi szokás. — Az alapperben a bizonyításról való lemondás mikor zárja ki a perújítást?	355	Az osztrák ügyvédek mozgalma.	344	Tisztességtelen verseny.	284
Kitüntetések. — A polg. törvénykönyv tervezetének indokolása. — A jogi oktatás reformja. — A telekkönyvi ügyekben hatáskörrel felruházott kir. járásbíróságok. — Jogászegylet. — A vaskohi járásbíróság aktáiból. — A szépelességi Grafenstuhlok. — A letartóztatási intézetekben szült gyermekek.	371	Indítvány új magánjogi törvénykönyv előkészítésére.	392	A szocialisták és a halálbüntetés. — A kereskedelmi választott bíróságok. — Felmentés koldulás vádjá alól.	292
Az igazságügyi tárcza 1902. évi költségelőirányzata. — Országos ügyvédgyűlés. — A jogszolgáltatás személyzete 1900-ban. — Fodor Armin magánjoga. — A tényállás megállapítása bűnügyekben. — Tárgyalás reggel 7 órára. — A letartóztatott vádlott értekezhet-e tanu nélkül védőjével?	363	Felelősség a villamos áram által előidézett balesetekért. — A vasut felelőssége helytelen díj-szabási felvilágosításokért.	404	A német judikaturából. — Jégszekerények az ingatlan tartozékai.	300
A németnyelvű ügyvédi táblák ellen. — Balogh Jenő székkfoglalója. — Szentpéteryné ügye. — A Jogállam első száma. — Bagatel végrehajtások bírósági végrehajtók útján. — A budapesti ügyvédi kör a numerus clausuról. — Joghallgatók statisztikája. — Személyeskedés a periratokban.	379	Németország.		Utczai gázlámpáknak pajkosságból való eloltása. — A vis major fogalma. — Sajtó és tözsde.	308
Kegyelmi kérvények statisztikája. — A hivatalos kalendárium. — Adások fogsága Magyarországon. — A kir. ügyészség, mint a közérdek képviselője. — Feltételes ítékezés boszorkányperben 1715-ből. — Büntetőjogi Döntvénytár. — Igazságügyi reformmunkák. — Magyar Jogászegylet. — A két nyelvű ügyvédi táblák Szentpéteryné ügye. — Sok a joggyakornoki pályázat. — A «veszélykönyv». — A Huszadik Század. — Szükséges-e a végrehajtás terhével való kötelezés kimondása? — Semmiségi panasz használhatóságáról kitanított védő. — A sajtóügyi felelősség kérdéséhez. — Biztosító társaság által ügynöke ellen indított per illetékes bírósága.	402	Egyetemi évkönyv. — Évkönyv a szexuális közepfokokról.	8	A halálosan betegek büntetlen megölése.	332
		Liszt a védelem jogköréről.	16	A bíró elmozdíthatatlansága. — Az ipari jogok védelmére alakult társaság kongresszusa.	344
		Binding «Grundriss»-je. — Liszt a védelem jogköréről.	24	Bírák és ügyvédek száma Németországban. — Csődök statisztikája. — Német alaposság. — Automatán elkövetett lopás. — Ingyenes jogsegély. — Kártérítés ölésért.	356
		Goldschmidt összegyűjtött munkái. — Az új porosz végrehajtói tervezet.	32	A bírák és a mindennapi élet.	372
		Betegségélyezési ügy. — Csevegések az új jog felett. — Legfőbb közigazgatási bíróság Szászországban].	40	Válókok. — Kártérítés az utazónak. — A württembergi bűnügyi statisztika.	380
		Az esküdtbíróságok hatáskörének korlátozása. — A bűnügyi védelem kiterjesztése.	48	A kereskedő felelőssége a cégvezetője által adott információért.	404
		Büntetőbírósaílag elítelt ügyvéd. — A német Btk. 316. §-a.	56		
		A községnek az utca megváltoztatásából eredő kötelezettsége. — A tudakozó irodák üzletviteléhez. — Bíró kártérítési felelőssége feleslegesen megítelt tanudijakért.	64	Franciaország.	
		Javaslat a német Btk. módosítására.	72	A Societé Général des Prisons.	24
		Rendőri felügyelet tűzbiztosítási szerződések felett.	80	Az öngyilkosok számának szaporodása.	40
		A Btk. reformja. — A magánbiztosítási vállalatokról szóló törvényjavaslat. — Az orvos beavatkozási jogának szabályozása.	88	14 éves tolvaj 27 lopással vádolva. — Feltételes szabadlábrahelyezés.	72
		A Btk. reformja iránti indítványok. — Sammel-Akten cz. folyóirat.	100	A vizsgálati fogság felesleges alkalmazása ellen. — Az apró lopások büntetésének leszállítása.	80
		Vasárnapi munkaszünet. — Liszt a bűnügyi védelemről.	116	Munkaügyi választott bíróság.	88
		A polg. törvénykönyv irodalma. — Német ügyvédek egylete. — Biztosítási törvényjavaslat. — Büntetőjogi seminarium.	124	Table perpétuelle. — Javítóintézetek.	100
		Adóköteles-e a részvény-agio? — A súlyos kriminalitás kevesbedése. — Agent provocateur. — A német Btk. legszigorúbb szakasza. — Beamterek Liszt ellen.	148	A 16 évnél fiatalabb kiskorúak elleni büntető eljárás tárgyában kiadott rendelet.	116
		Válóper. — Strike-ért kártérítés. — Elégetett holttest maradványainak eltemetése. — Nevezetes bűnesetek gyűjteménye. — A Constitutio Criminalis Carolina új kiadása.	164	A francia bíróságok restantiái.	132
		Hólapda-rendszer. — A müncheni rabsegélyző egylet.	156	Az előzetes letartóztatás idejének megrövidítése. — A kenyerek súlya és alakja.	148
		Hólapda-rendszer.	164	A törvény betűje. — A francia bűnvádi eljárás 347. §-ának módosítása.	156
		Das Recht cz. folyóirat. — Jogügyletkötés távbeszélőn át. — A szomszédjog. — Tözsdejáték kifogása.	172	Az esküdtbíróságok enyhe gyakorlata. — A munkaadó felelőssége. — Elbocsátási ok.	164
		Indítványok a bűnvádi eljárás reformja tekintetében.	180	Société générale pour le patronage des libérés. — Perek halmaza.	172
		Tolstoj és a szászországi censura. — Ügyvédi intőlevél díja. — Az állandó lakhely megválasztásának joga a férjet illeti. A közvetítő kártérítési felelőssége.	188	Többszörös házasság. — Meglepetést keltő ítéletek.	196
		A német börtönügyi tisztviselők egyesületének közgyűlése. — Vasut felelőssége. — Gyógyintézet cégbejegyzési kötelezettsége. — Orvos felelőssége hulla jogosulatlan felboncolásáért.	196	Kártérítésre kötelezhető-e a férjével együttélni nem akaró nő?	204
		A párviadal magánjogi következményei.	204	Az iparbíróságok működése. — A békéltető hivatalok és választott bíróságok működése.	212
		A büntetés feltételes elengedése szabályozása. — A börtönügyi tisztviselők egyletének kongresszusa. — A deportáció meghonosításának érdekében.	212	Nyilvános ház tartása kártérítésre kötelez-e a szomszédokkal szemben?	244
		Grober Unfug. — Összeöntött sörmaradékok eladása — család.	216	A korbácsbüntetés eltörlése. — A büntetés feltételes elengedése.	264
		A hitelintézetek felügyelő bizottságai ellen.	224	A francia perújítási törvény.	272
		A polgári elem részvételének megszervezése a bűnügyi igazságszolgáltatásban.	228	A vádlottaknak tanukkal való szembesítése.	284
		Gyújtogatás hiuságból. — A per kimenetelének szándékos késleltetése fegyelmi vétség Dorgálás.	240	Miként kellene kevesbíteni a polgári ügyekben felmerülő költségeket?	292
		Az állam felelőssége hivatalnokainak kötelesegszegéséért.	244	A vasut felelőssége kellő időben való szállítáért. — A katonai büntetőjog reformja.	300
		A Holtzendorff-féle Encyclopédia. — Hány lélekre jut egy bíró a német bírodalomban?	248	Kártérítés a jelölésért.	308
		A törvények népszerűvé tételére irányuló törekvés.	256	A francia semmitőszék megnyitó ülése. — Ügyvéd kigunyolása.	332
		A polgári törvénykönyv és a tisztességtelen verseny. — Ügyvédi nyugdíj-egylet. — Ingyenes állami ellátás reményében elkövetett bűncselekmény.	264	Magnaúd bíró ítéletei. — Utközben levő árúk lefoglalása.	356
				A katonai büntetőjog reformja.	380
				A kártérítési judikaturából. — Kocsivezetők felelőssége.	392
				A vagyonbukott rehabilitációja.	404
				Belgium.	
				A strike nem vis major.	172
				A belga semmitőszék megnyitó ülése.	392
				Olaszország.	
				Kártérítési judikatura.	124
				A bírói szervezet ujjaalakítása.	308
				Törvényjavaslat a házasság felbonthatóságáról.	324
				Ugyanerről.	392
				A törvénytelen gyermek és anyja közti viszony olasz jog szerint.	404
				Anglia.	
				Az iszákoság meggátlását célzó törvényhozás.	196
				32 élő gyermek — enyhítő körülmény.	204
				A botbüntetés.	284

	Lap		Lap		Lap
A választási visszaélések ellen	292	<i>Spanyolország.</i>		<i>Montenegro.</i>	
Érdekes rágalmozási per	300	Spanyol bünvádi eljárás	404	A montenegrói Btk.	8
Az angol munkásszervezetek jogi állása	316	<i>Svéd- és Norvégország.</i>		Jogállapotok Montenegróban	180
A részvénytársasági jog reformja	324	Munkásbiztosítás	220	<i>Amerika.</i>	
Egy percnyi fogházbüntetés	344	<i>Oroszország.</i>		Érdekes örökösödési per. — Házassági válóper	8
Törvények a fiatalok büntetésekről	372	Nők alkalmazása az igazságügyi szolgálatban	32	Newyork állam törvénye a cégbejegyzésről	24
<i>Schweiz.</i>		Orosz jogi állapotok	48	Jogszolgáltatási viszonyok	216
A schweizi polg. törvénykönyv tervezete	216	A szibériai száműzések reformja	232	A newyorki bíróságok ítélkezése iparügyekben	224
Ugyanerről	264			Az új Btk. javaslata	356
Schweizi jogászegylet	392				

A melléklapon megjelent 842 jogeset és ezen kívül:

	Lap		Lap		Lap
A budapesti egyetem jogtudományi karának tanrendje a II. félévre	16	A budapesti ügyvédi kamara 1900. évi jelentéséből	93	A budapesti kir. magyar tudományegyetem tanrendje az 1901—1902. tanév második felére	251

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KACSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöfia=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfétési díj: félév. e ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalo: A kegyelmes Curia. B. A. — Végrendeleti öröklés a magyar általás polgári törvénykönyv tervezete szerint. Dr. Weinmann Fülöp kir. kiegyzöttől. — *Törvénykezési Szemle:* A kérdésfeltevés általános elvei. r. Heil Fausztin kir. közigazgatási bírótól. — A feltételes megkegyezés Olaszországban. Vámbéry Rusztem kir. albirótól. — Félreértése a BP. 536. §-ának alkalmazásánál. Görömbey Balázs kir. aljárírótól. — Külföldi judikatura. Közlik dr. Gold Simon és dr. Hollószef budapesti ügyvédek. — Különfélék.

Mellékl: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kegyelmes Curia.

Isét a «kegyelmes Curiáról» irunk. Ezuttal sem amiatt panaszdunk, mert a Curia a büntetésekkal szemben nagyon elnéző vna; nem, ebben a tekintetben nem lehet okunk panaszra.

A igazságszolgáltatásban nem szabad helyt foglalni a kegyehosztásnak, elnézésnek. Aki megérdemli a büntetést, bűnhőön, oly büntetéssel, amekkorát megérdemel.

A Curia azonban, mint fegyelmi bíróság, ítélkezésében — nem a törz számos izben rámutattunk — túllép az igazságszolgáltatási körén és valósággal kegyelmet osztogat. Nem egyes, sporadus jelenségekből, nem egy-két esetből vonjuk le ezt a következtetést; egyes jelenségek és esetek utóvégre is talán megerődnének a mienkétől eltérő felfogást.

Eendők óta kísérjük figyelemmel legfőbb bíróságunk judikaráját a bírák és ügyvédek elleni fegyelmi eljárásban. A Curia ezen irányát ad oculos demonstráltuk az esetek egész tömegel. Rámutattunk arra, mint hiúsította meg a Curia fegyel tanácsa az ügyvédi kar azon helyes és feltétlenül respedandó intentióját, hogy a tisztességtelen elemeknek a kartólólvol tartásával az ügyvédség erkölcsi színvonala emeltessék. A Curia aránytalanul enyhe ítéletei egyrészt kényszerítették a kamarákat oly egyének megtűrésére, kiket semmiféle tület vagy hivatal kebelében meg nem tűrnének, másrészt en elnéző judikatura felbátorította a kevésbbé scrupulosus emeket, melyeket csak a fegyelmi jog tud korlátok közé ritani.

Infelül nagy gravamen, hogy a Curia rendszeresen felvesz az ügyvédi karba a fegyelmileg elmozdított bírákat.

A igazságszolgáltatás közérdekei szempontjából még nagyobb kárt okoz a Curia kegyelmes iránya a bírák elleni fegyei eljárásban.

Bírói fegyelmi esetek gyűjteményét* az alábbi néhány ítéletllemzön egészíti ki. Látjuk ezekből az esetekből, mily könnylén siklik keresztül a Curia a személyes szabadság védeésnek fontos szempontján, mennyire bagatelnek tekinti azt a néhány napi fogházat, amit az a kis ember ártatlanul leült. Csekélyebb rendetlenségnek nem több az az eset, melyn a bíró tévedéséből mást vezettek elő, valaminthogy az se valami nagy dolog, hogy a csendőrségtől véresen a bírósáoz került vádlottat szabály ellenére meg sem kérdezték aránt, vajon ezek a foltok mitől származnak.

Fik határozat azért nem állapít meg fegyelmi vétséget, mert a sértett jogorvoslattal a joghátrányt elhárithatta volna. A magánjogi kártérítési igény elbirálásánál számotte körülmény ugyan, de nem a fegyelmi ítélet meghozatnál. Más izben pedig azt mondta ki a Curia, hogy

mert az egyik vétkes ellen nem emelt vádat az ügyészség, a vád alatt álló ellen sem lehet eljárni. Ezek igazán csak kegyelmi indokok...

A kötelességérzettől áthatott bírót, igaz, hogy ezek a felmentő ítéletek nem fogják hivatali teendőinek lelkiismeretes teljesítésétől eltántorítani. De aki a kötelességtudásban már egyébként is gyenge, aki különben is hajlandó kényelmének egy és más concessiót megtenni és aki alárendeltjeinek ellenőrzését amugy is szívesen mulasztja el: azt a hivatali kötelemeknek ez a laza felfogása ha nem is bátorítja, de megnyugtítja. Nem mondjuk, hogy egyenesen ösztönöz a hanyagságra, vétkes gondatlanságra a legfőbb bíróságtól, tehát a leghivatottabb forumról jövő ez az állásfoglalás, de mindenesetre megerősíti a könnyelműbb, kényelemszeretőbb bírót a gondatlanabb és kevésbé lelkiismeretes ügykezelésben.

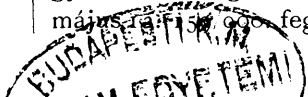
A bírói kötelességek megszegésének emez elnéző megítélése a személyes szabadság tekinteteinek veszedelmén kívül demoralizáló hatását éreztetheti az egész ügyvitelben, ami pedig rendkívül kárára volna az igazságszolgáltatásnak.

Már csak ezért sem szabad a fegyelmi bírónak még oly sok enyhítő körülmény fenforgása esetén sem kegyelmezni. Az elkövetett fegyelmi vétséget megtörténtté nem teheti semmiféle subjectiv körülmény.

A szóban levő fegyelmi ügyek itt következnek:

1. *A kolozsvári kir. tábla:* A fegyelmi eljárás megindítása mellőztetik és az iratok a fenforgó csekélyebb rendetlenség alkalmából, jogerőre emelkedés után a t—i kir. törvényszék elnökéhez áttétetni rendeltetnek. *Indokok:* A közvádlo kir. főügyész V. f—i kir. járásbíró ellen azért tett fegyelmi panaszt, mert testi épség elleni kihágással vádolt M. M. elleni bűnügyben vádlottat hét napi elzárás főbüntetésen felül 5 frt mellékpénzbüntetésre ítélvén, eme mellékpénzbüntetést behajthatlanság esetében a Kbt. 22. §-ában foglalt rendelkezés ellenére 1 napi elzárás helyett 5 napi elzárásra változtatta át és, mert vádlott abban az ítéletben megnyugodván, 7 napra terjedő időhaladék megadása és ennek letelte után a reá kiszabott büntetés kiállása végett jelentkezett és ugy a 7 napi, mint az 5 napi elzárást kiállotta, mielőtt az A) alatti táblázat a kir. ügyészséggel közöltetett és illetőleg ama elsőbírósági ítélet jogerőre emelkedett volna. Panaszolt járásbíró mentségére azt hozza fel, hogy elnézésből változtatta át az illető vádlottra kiszabott 5 forint pénzbüntetést 5 napi elzárásra és vádlott a reá kiszabott büntetések kiállása végett önként jelentkezett. Minthogy vádlott az elsőbírói ítélettel reá kimért pénzbüntetésnek 5 napi elzárásra törvényellenesen történt átváltoztatását felebbezési jogorvoslattal elhárithatta volna, de ilyen jogorvoslattal nem élt s minthogy az érvényben volt 2265/80. sz. eljárási szabályzat 89. §-ára való tekintettel az általa nem felebbezett ítéletben megszabott büntetését megkezdhette és illetőleg a panaszolt kir. járásbíró azt foganatba vehette: ezekre tekintettel a panaszolt kir. járásbíró fentebb körülírt eljárásában a hivatali kötelesség vétkes megszegése nem forog fen, miből kifolyólag a panaszolt kir. járásbíró ellen a fegyelmi eljárás megindítását mellőzni kellett. *A m. kir. Curia:* Az e. f. fegyelmi bíróság határozata indokaiból helyben hagyatik. (1900 május 11-én 99. fegyelmi szám.)

* *Jugt Közl.* 1899. évfolyam 21. sz.

2. A debreczeni kir. tábla és a Curia ugyancsak «csekélyebb rendetlenségnek» minősítette a következő tényállást. Sulyos testi sértés miatt vádolt Cz. és Cs. a járásbírósnak bűnösségüket megállapító ítéletében megnyugodtak és a büntetés megkezdésére ajánlkoztak. A fegyelmi vétséggel vádolt albiró az elítélteket a részükre büntetésük megkezdése végett engedélyezett határidő letelte után elővezettette s őket a fogházba beutalta, daczára annak, hogy a kir. ügyész az A) táblába vezetett nyilatkozat szerint az ítélet ellen vádlottak felmentése végett felebbezett. (1900 május 5. 158. sz. a.)

3. A debreczeni kir. tábla fegyelmi bírósága X albiró vádlottat — ki már egyszer felügyeleti hatóságától hasonló mulasztás miatt megintetett — rosszalásra ítélte, mert a szabályszerű idézés daczára meg nem jelent K. Ilnát u—i lakos helyett K. Miklós u—i lakos elővezetését rendelte el, minek következtében a csendőrség K. Miklóst tényleg elő is vezette. Vádlott albiró azzal védekezett, hogy ez a tévedés azáltal jött létre, hogy ő az elővezettetést rendelő végzést dijnokának tollba mondta s a dijnok irta tévesen a keresztnévet. A felebbezés ez esetben elkésett. (1900 szept. 29. 305. sz. a.)

4. A Curia helybenhagyta a budapesti kir. tábla felmentő ítéletét, mely a következő tényállást állapította meg:

A terhelt albiró a csendőrség által bekisért P. J. kihallgatásakor, annak daczára, hogy a bekisért egyén balarczán véres sebhely nyomát észlelte és a nevezett egyén e sebhely okozójául a kísért csendőröket nevezte meg, a 42123/1885. számú igazságügyminiszteri rendelettel előírt kihallgatási jegyzőkönyv 4. rovatában ezt kitüntetni elmulasztotta, hanem a fél válasza gyanánt egyszerűen csak azt vezette be: «a csendőrség ellen panaszom nincs.» Való ugyan, hogy az idézett rendelet teljes szövege a félreértés lehetőségét alig engedi meg, mert rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy a bírósághoz bekisért egyén testi megvizsgálásáról felveendő jegyzőkönyvbe, arra való tekintet nélkül, hogy az illető fél tett-e panaszt vagy nem, a bíróság észlelete s a fél bemondása mindig hiven kitüntetendő; való tehát az is, hogy a terhelt albiró a fent hivatkozott rendelet utasítását nem tartotta be és így magát jóhiszemű tévedéssel alig mentheti, mégis eljárása a vizsgálat adatainak, különösen a két érdektelen tanu 9. és 10. naplósza alatti vallomásának kellő mérlegelésével nem látszik oly súlyos jellegűnek, amely a mulasztásnak oly fokát tüntetné elé, hogy az a hivatali kötelesség vétke megszegése fegyelmi vétségének megállapítására alkalmas volna. Az iratok a fenforogni látszó «csekélyebb rendetlenség» megtorlása végett az illetékes felügyeleti hatósághoz tétettek át. (1900 február 24. 574. sz. a.)

5. F. albiró egy sommás per tárgyalásán rendetlenkedő peres felet 10 frt pénzbírsággal büntetett. Miután pedig a bírsággal sujtott fél kijelentette, hogy fizetni nem tud, az albiró a pénzbírságot egy napi elzárásra változtatta és e büntetést azonnal foganatosította. A nagyváradi kir. tábla e fegyelmi vétséget rosszalással büntette, mert az 1868: LIV. tcz. 118. §-a, illetve a sommás eljárásban ennek helyébe lépett 1893: XVIII. tcz. 36. §-a nem engedi meg azt, hogy e szakaszok alapján kiszabott pénzbírság szabadságvesztésbüntetésre átváltoztassák.

A kir. Curia felmentő ítéletet hozott, a fegyelmi iratokat azonban a fenforogni látszó «csekélyebb rendetlenség» nettaláni megtorlása végett az illetékes felügyeleti hatósághoz áttenni rendelte. *Indokok:* Vádlott aljárásbíró az ügy adataival támogatott védekezése szerint, tömeges hivatali teendők közepette s ebből származott izgatottságában és abból a téves felfogásból kiindulva cselekedett, hogy miután nem létezik tételes törvény, mely a rendbüntetésképp kiszabott pénzbírságnak szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatását kifejezetten megtiltaná, az tehát törvényellenes cselekménynek nem is tekinthető. Vádlott aljárásbírónak erre a védekezésére és fennebb érintett izgatottságára való tekintettel, az ő fennebbiekben

vázolt eljárásából a vétke kötelességszegés ismérő nem találtattak megállapíthatóknak. (1899 december 9. 61. sz. a.)

6. A kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa V. törvényszéki elnök, K. törvényszéki albiró, G. és S. törvényszéki bírák és G. kir. ügyész ellen a fegyelmi eljárást megszüntette.

Indokok: Az e—i kir. törvényszék előtt a kir. ügyész az egyik vádlottnak vád alá helyezését, N. Bekleán É. ellen pedig szabadlábra helyezése mellett a tárgyalásnál lopás vétsége miatt kiterjesztését indítványozta. A törvényszék mindkét vádlott ellen az eljárás felhagyását mondott ki, de elmulasztotta azt az intézkedés megtételét elrendelni, hogy Bekleán É. szabadlábra helyeztessék, holott ez a vádlott a kir. ügyész indítványához képest is szabadlábra lev volna helyezendő. Minthogy a kir. ügyész az elsőfokú bíróság határozata ellen felebbezéssel élt, az iratok a marosvárhelyi kir. ítélő táblához terjesztettek fel és fogva lévő vádlottak csak a kir. ítélő tábla végzése folytán bocsáttattak szabadlábra és így N. Bekleán É. több mint 10 napig inkolatlanul tartatott vizsgálati fogságban. Minthogy a vádlott bírói tanácskozási jegyzőkönyv szerint a felhagyási határozat egyhangulag hozott és így a kir. törvényszéki elnök az egyhangulag hozott határozatot ki kellett mondani ezért ellenében a fegyelmi eljárás meg volt szüntetendő. De K. törvényszéki albiró ellen is meg kellett szüntetni a fegyelmi eljárást, mert az osztrák büntető perrendtartás 199. §-ának tartalmát értelmezhetette úgy, hogy Bekleán É. a felhagyási határozat jogerőre emelkedése után helyezendő szabadlábra, már pedig a bíró jogi meggyőződéséért felelősségre nem vonható és a kiadónak adott utasítás csak a hozott határozat folyamánya volt; de továbbá azért meg volt ellenében a fegyelmi eljárás szüntetendő, mert tényegységnél fogva G. kir. törvényszéki bíró és K. kir. törvényszéki albiró együttesen lennének felelősek a hozott határozatért, azonban G. kir. törvényszéki bíró ellen ki az egyhangulag hozott határozatnál mint szavazó bíró vereszt. (1900 november 10. 205. sz. a.)

A kir. Curia nagyobb fegyelmi tanácsa ez ítélet helybenhagyta a felhagyási határozat hozatalának módozataira vonatkozó indoklás elhagyásával, többi indokainál fogva. *P. A.*

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.

A végrendelet alkotása.

1. Nem tehetem, hogy fel ne szólaljak azon rendelkezés ellen, mely szerint a végrendeletalkotási képesség már tizenegyedik év betöltésétől kezdve áll be. Ezen rendelkezés a jelenlegi jogállapottal szemben, melynek alapján a végrendeletalkotási képesség már a tizenkettedik év betöltésével áll, javítást jelez ugyan; ez azonban nem von el semmiből az ellenvetésből, hogy a nálunk fenálló népfaji viszony és kulturális állapotok szerint még távolról sem jár rendesen a tizenegyedik év betöltésével az akaratnak az az irányozási képessége és az értelmiségnek az a foka, mely végrendeletalkotási képességnek nélkülözhetlen előfeltételét tekintheti. Ezer szerencse, hogy azok az esetek, amelyekben ilyen fiatal korúak végrendeletalkotnának, a gyakorlatban ritkaságban mennek. Huszonöt éves közjegyzői gyakorlatomban sem magamnak csak egy esetem volt és ezenfelül még kétszer segédkeztem mint második közjegyző. Simptomatikus azonban, hogy mindhárom esetben a tényállás ugyanazonosorban állott, hogy egy 14-dik évet alig betöltött leányka meghalt anyjáról reá maradt vagyonáról testvéreinek egészben öröklésével, két esetben édes és egy esetben mostoha atyjává végrendeletalkotott. Ezen három eset mindegyikében a leánykával, miután őt a szándékolt végrendelet jelentőségéről és következményeiről behatóan felvilágosítottam, ismétlemondattam el magamnak szándékolt végrendeleti intézkedéseit;

a leányka mindannyiszor ezen intézkedéseket ugyanazon szavakkal és a szavaknak ugyanazonos sorrendjével mondta el. Történt pedig ez a leányka részéről minden egyes esetben oly határozottsággal, hogy közreműködésem megtagadását nem találtam ugyan a törvénnyel megegyeztetetőknek; de azért mindig megmaradt bennem az a benyomás, hogy voltaképpen nem a leányka szólott szabad akaratelhatározással, hanem hogy jól előkészített suggestio szólaltatta meg őt. Utalok egyébként arra, hogy a francia, olasz, zürichi és most ujabban a német polgári törvénykönyv a tizenhatodik életév betöltését kívánja a végrendeletképeshez.

Aki szerződésképtelen vagy elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve — úgy mondja a tervezet — végrendeletet nem tehet. Minthogy pedig azon meghatározás szerint, melyet a tervezet 916. §-a a szerződésképtelen személyről nyújt, az a személy, aki az akaratelhatározást kizáró elmebajban szenved, már eo ipso a szerződésképtelen személyek körébe tartozik, feltűnő, hogy a tervezet 1819. §-a a szerződésképtelen mellett még különlegesen felemlíti azt a személyt is, ki elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve. (Ugyanezen észrevétel fenforog a tervezet 101. §-a tekintetében is, hol hasonlólag a szerződésképtelen mellett különlegesen felemlítették az a személy is, ki elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve.) Talán a különleges felemlítéssel a tervezet — a nálunk idáig megállapított joggyakorlattól eltérőleg — azt célozza kifejezni, amit magam részéről helyeslek, hogy az, aki elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve, a gyámság megszüntetése előtt, még világos perczeiben sem bír végrendeletképesiséggel. Ha helyes ezen feltevés, a vonatkozó rendelkezés világosabban volna kifejezendő; e mellett felvilágosításra szorul az is, hogy a tervezet 7. §-a alapján miért nem lett egyszersmind az a személy is különlegesen felemlítve, ki tartós vagy közveszélyes elmeegyensúlyi állapot miatt gyámság alá van helyezve?

Mellesleg felemlítem, hogy igen különös a 7. §. azon intézkedése, mely szerint kiskorut a teljeskorúság előtt már hat évvel lehessen elmebetegség vagy elmeegyensúlyi állapot miatt gyámság alá helyezni, mely gyámság alá helyezés azonban csak a teljeskorúsággal válik hatályossá. Ezen rendelkezés ugyancsak előrelátó gondosságot jelez.

Azon személyek közé, kik végrendeletet nem tehetnek, még azon némák és siketnémák is volnának felsorolandók, kik magukat jelekkel érthetővé tenni nem tudják: minthogy az ily személyek tényleg képtelenek arra, hogy végrendeletet alkossanak.

Megfontolandónak tartom, hogy nem kell-e a pazarlás miatt a tervezet 7. §-a alapján gyámság alá helyezett személynek végrendeletképeségét bizonyos tekintetben megszorítani? Áll ugyan, hogy ily megszorítás nem célozná közvetlenül magának a gyámság alá helyezett személy érdekeinek megóvását, és hogy ily megszorítás semmi tekintetben sem folyik a pazarlás miatti gyámság alá helyezéséből. Más oldalról azonban figyelembe veendő, hogy a pazarló személy jellemvonásai közé rendszerint az akaratnak egy bizonyos léhasága és egy tulhajtott impressionabilitás tartozik, mely tulajdonságokkal szemben az akaratelhatározás megfontolt volta nagyrésztben kérdéssé válik; ehhez hozzájárul az a tapasztalati tény, hogy a pazarló személy legtöbb esetben legközelebbi rokonaival szemben, kiket rendszerint felelőssé tesz gyámság alá helyezettése miatt, majnem ellenséges indulattal viseltetik, mi által a pazarló legközelebbi rokonainak jogos érdekei a legnagyobb veszélynek vannak kitéve, ha végrendeletképesége bizonyos irányban meg nem szoríttatik. Egy körültekintő törvényhozási politika, ha fentartatik az ági vagyon jelentősége a törvényes öröklés módjában, nem engedhet korlátlan szabad végrendeletkést a pazarlónak az ági vagyon tekintetében.

2. Magától értetődő dolog, hogy a végrendelet alkotását

bizonyos alakszerűségek megtartásához kötni kell. Ezen alakszerűségek célja: lehetőleg biztosítani azt, hogy a végrendeletben a *végrendeletképezők* akarata, még pedig annak *megfontolt* akarata jusson megnyilatkozásra. Ezen alakszerűségeknek nem szabad olyanoknak lenni, melyek a végrendelet alkotását lényegesen megnehezítik. Ezen alakszerűségeknek idomulniok kell az élet különböző alakulataihoz, valamint az embereknek nem mindenkor egyforma értelmiségéhez és ebből folyó kívánalmaihoz.

Itt előtérbe nyomul az a kérdés, hogy megengedtessek-e a holographikus végrendelet alkotása? Utalok azon felette tanulságos vitára, mely az 1876. évi XVI. tcz. országgyűlési tárgyalásánál a képviselőháznak 1876 február 10., 11. napjain tartott üléseiben lefolyt; ahol hivatkozással az olasz, francia és osztrák törvénykönyvekre (amelyekhez most a német polgári törvénykönyv is csatlakozik) Bokros Elek, Szilágyi Dezső, Hegyessy Márton, Pulszky Ágost az ily végrendelet megengedése mellett; ellenben Perczel Béla, Teleszky István, Somssich Pál és Horánszky Nándor az ily végrendelet megengedése ellen volt.

Az eredmény tudvalevőleg az volt, hogy az 1876. évi XVI. tcz. a holographikus végrendelet alkotását rendszerint nem engedi meg; kivételével azonban a következő három esetnek:

a) ha bizonyos körülményeknél fogva az írásbeli magánvégrendeletre nézve előszabott tanualkalmazás az illetőkre veszélylyel vagy nehézségekkel jár (1876: XVI. tcz. 27—30. §§.);

b) vagy amennyiben a végrendeletben kizárólag leszámazó egyenes örökösök és a házastárs javára tétetik intézkedés (1876: XVI. tcz. 32. §.);

c) vagy ha a végrendeletet kir. közjegyzőnek megőrzés végett a végrendeletképező személyesen átadja oly kijelentéssel, hogy az az ő végrendeletét tartalmazza, feltéve, hogy a végrendelet kihirdetéséig az előszabott módon megmarad közjegyzői őrizetben (1876: XVI. tcz. 23., 25. §§.);

Nem látok semminemű okot fenforogni arra nézve, hogy a mai jogállapot az itt említett vonatkozásban, mely jogállapot immár közel egy negyed évszázad óta fenáll és a gyakorlatban semmi különös nehézséget nem szült, megváltoztattassék; miért is annak továbbra való fentartása mellett emelek szót, mindazonáltal azonban kétrendű változtatással.

A hivatkozott törvénycikk 21. §. 2. bekezdése az abban foglalt rendelkezésnek kivételt nem ösmerő voltánál fogva ugyanis kizárni látszik azt, hogy írni és olvasni tudó némák és siketnémák, továbbá végrendeletképesi képességgel bíró 18 éven alóli kiskorúak holographikus végrendeletet készíthessenek, még ha reájuk nézve az idézett törvénycikk 27—30. §-aiban meghatározott különös körülmények fen is forognak; amint a kir. Curia ugyancsak ily értelemben ismételve ítélkezett. E részben tehát mellőzhetlen a törvény korrigálása; mivel ez idő szerint az ily személyek, ha reájuk nézve az idézett törvénycikk 27—30. §-aiban meghatározott különös körülmények valamelyike tényleg fenforog, a konkrét esetben elfogadható ok nélkül, a végrendeletképezés lehetőségétől tényleg megfosztva vannak.

De correctiót ajánlok a törvény 32. §-a tekintetében is. Ez idő szerint a végrendeletképező az ily végrendeletben korlátlanul rendelkezhetik minden ivadéka javára, még ha ez a törvényes örökösödés sorrendje szerint közelebbi ivadék által kizáratik; egyiknek többet és másiknak kevesebbet rendelhet a törvényes öröklés rendje szerint reá szállandott örökrésznél; sőt egyik vagy másik egyenes ágon lévő törvényes örökösétől kötelesrészét is elvonhatja. Úgy tartom, hogy helyesebb volna az ezen törvényhelyben megadott szabadságot arra az esetre szorítani, amidőn a végrendeletképező a végrendeletben a törvényes örökösödés rendjén belül ivadékaik között csak az osztály módozatait állapítja meg (divisio inter liberos).

A tervezet a holographikus végrendelet tekintetében

igen sajátos álláspontot foglal el, melynek elfogadását semmi körülmények közt sem ajánlhatnám.

A tervezet ugyanis minden kivétel nélkül engedi meg a holographikus végrendeletet; tekintet nélkül arra, hogy jár vagy nem jár-e a tanualkalmazás veszélylyel vagy nehézségekkel; és tekintet nélkül arra, hogy fenforog vagy fen nem forog-e a végrendelező és a végrendeletben részesített személyek közt az a személyes vonatkozás, melynél fogva a tanualkalmazás mellőzhetőnek látszik lenni. A tervezet azonban a holographikus végrendelet érvényességét időlegesen korlátozza és ezen érvényességet azon feltételhez köti, hogy a végrendelező a végrendelet készítésétől számított három hó alatt meghalt legyen.

Ha az 1876: XVI. tcz. 31. §-a az ugyanazon törvény 27—30. §-aiban meghatározott különös körülmények közt alkotott holographikus végrendeletnek érvényességét a legtöbb törvénykönyvnek mintájára azon feltételhez köti, hogy a végrendelező ezen különös körülmények megszűnésétől számított három hó alatt meghalt legyen: az ily rendelkezés önönmagát indokolja. Mi legyen azonban a tervezet szóban lévő rendelkezésének belső indoka?

Azoknak az érveknek helyessége és döntő ereje, melyek a holographikus végrendelet rendszerinti általános megengedése mellett szólnak, épp oly kevésbé lehet egy bizonyos időközkhöz kötve, mint azoknak az érveknek helyessége és döntő ereje, melyek a második oldalról a holographikus végrendelet rendszerinti általános megengedése ellen felhozhatnak. Vagy helyes a holographikus végrendeletet rendszerint általában megengedni, akkor helyes marad az engedély akkor is, ha a végrendelező a végrendelet készítésétől számított három hónapon túl hal meg. Vagy nem helyes a holographikus végrendeletet rendszerint általában megengedni, akkor fenáll ez a helytelenség akkor is, ha a végrendelező a végrendelet készítésétől számított három hónapon belül hal meg.

Ha a tervezet javasolt intézkedése törvényerőre emelkedik, akkor a gondos végrendelező, ki holographikus végrendeletet készít, épp úgy fogja a határidő-naplójában három óról három óra «a végrendelet prolongatióját» evidentiában tartani, amint ezt most esetleges «passiv váltóinak prolongatiójával» teszi meg.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kérdésfeltevés általános elvei.

I. Ellentétben az angol rendszerrel, a continentális s a magyar törvényhozásban is elfogadott esküdszéki eljárásnak egyik lényeges jellemző vonása az, hogy az esküdszék nem közvetlenül, hanem a hozzá intézett kérdések közvetítésével ítél a vád fölött. Ez a kérdésfeltevés nagy horderejét helyezi előtérbe. E nagy horderő abban a lényeges befolyásban van, amelyet az esküdtekhez intézett kérdések az esküdszéki határozatra s ezáltal az esküdszéki hatáskörbe utalt ügyekben a büntető igazságszolgáltatásra gyakorolnak. A kérdésfeltevés rendszerének tudományos kifejtése, az igazságszolgáltatás igényeinek leginkább megfelelő alapokra fektetése a gyakorlati jogtudománynak ehhez képest egyik legkiválóbb feladatát képezi. Az általános elveknek sommás átnézete — általános tájékoztatás — célja e soroknak; az egyes részleteknek bővebb kifejtését más alkalomra tartom fen.

II. A kérdésfeltevés időpontjának kérdését a BP. (353. §.) helyesen akként oldotta meg, hogy a kérdésfeltevésnek a bizonyító eljárásnak befejezése után, tehát a feleknek perbeszédei előtt van helye. A kérdéseknek módosítása, kiegészítése, megváltoztatása, esetleg új kérdéseknek feltevése azonban a felek perbeszédei után is (363. §.), sőt az esküd-

tek többségének indítványára későbbi időpontban is, az esküdszéki határozat meghozataláig bármikor történhetik. A törvény e nagy horderejű rendelkezésének elvi hátterét a következő pontban iparkodunk megvilágítani.

III. A kérdésfeltevés alanya. A vádrendszernek következetes keresztülvitelén alapszik a BP.-nak az az intézkedése, hogy az esküdtekhez intézendő kérdéseket a vádló hozza javaslatba. A javaslatba hozott kérdések kiigazítása, megváltoztatása, sőt újabb kérdések feltevése körül azonban más tényezők is működhetnek közre s jelesül: a) a vádlott, védője, minden esküdt és b) a bíróság. Az a) alattiak jelesül indítványtétel útján, a bíróság pedig azért, hogy az előterjesztett indítványok tárgyában határoz s indítvány nélkül is a kérdéseknek kiegészítését, helyesbítését vagy új kérdéseknek feltevést elrendelheti (353. §.). A bíróságnak határozati szabadságát a 361. §. szorítja meg annyiban, amennyiben azt rendeli, hogy külön kérdésnek feltevése illetve a beszámítást kizáró körülményre irányuló kérdésnek — minthogy az rendszerint a főkérdésbe foglalandó — a főkérdésbe való befoglalása iránt bármely oldalról előterjesztett indítvány ténybeli okból nem, hanem csakis a törvényből merített ok alapján (a német BP. kifejezése szerint aus Rechtsgründen) utasítható el.

IV. A II. és III. pontban előadott rendelkezéseknek elvi háttere az esküdszéki határozat szabadsága. A BP. az ítélet szabadságában a helyes igazságszolgáltatás egyik mellőzhetlen lényeges biztosítékát ismerte fel.

Az ítélet szabadságának törvénybeiktatását tartalmazza a 325. §-nak az a rendelkezése, amely szerint sem a tett minősítése, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a bíróság a vádló indítványához kötve. Miután pedig a logika törvényei szerint egyazon dolog nem lehet egyszerre s egy időben az a mi és más valami, az ítéletnek — a birói cognitiónak — szabadságát az esküdszéki eljárásban is a helyes igazságszolgáltatás egyik lényeges biztosítékának kell tekinteni. A kérdésfeltevés rendszere hozza magával, hogy az esküdszéki határozat szabadsága nem érvényesülhet oly teljes mérvben, mint az ítélet szabadsága a rendes birói eljárásban. Mert míg a rendes bíró közvetlenül ítélvén a vád fölött, a vádbeli cselekmény minősítésében teljesen szabad s minden idegen tényezőtől független, addig az esküdtek csak a hozzájuk intézett kérdésekben megállapított s részokról áthághatlan határok között mozoghatnak. A rendes bíró a vádbeli cselekmény megítélésénél az összes figyelembe jöhető jogi szempontokat értékesítheti; az esküdszék csak azokat, amelyeknek értékesítését a kérdések megengedik.

Az előbbi két pontban ismertetett rendelkezéseknek egyik kiváló célja a birói cognitio törvénybeiktatott szabadságának a kérdésfeltevés rendszerével szükségszerűen járó megszorítását a minimumra redukálni. A törvény erre vonatkozó rendelkezései megnyugtatót kelthetnek az iránt, hogy a feltett kérdések az összes esetben csak némi plauzibilitással bíró jogi szempontokat és lehetőségeket ki fogják meríteni; ezzel pedig az ítéleti szabadság a gyakorlatra nézve lényeges terjedelemben biztosítva van.

Az észlelhető áramlat, amely az indítványozott külön kérdés feltevést ténybeli okoknál fogva megtagadhatónak véli, amellet, hogy a törvény tételes rendelkezésével ellentétben áll, az esküdszéki határozat szabadságát sérti.

A kérdéseket úgy kell feltenni, hogy azokra az esküdtek csupán «igen» vagy «nem» szóval felelhessenek (354. §.) Ehhez képest a szavazás is az egész kérdésre csak «igen» vagy «nem» szóval történik, azonban a kérdésnek valamely tüzetesen megjelölt részére «igennel», többi részére «nemmel» is lehet szavazni (367. §.). Utóbbi esetben megtörténhetik, hogy a tett, amelyet a vádlott az esküdtek kijelentése szerint elkövetett, büntetendő tényálladéko egyáltalán nem vagy enyhébb bűncselekményt állapít meg. Az első esetben

vádolt felmentendő (374. §. 3. bekezdés), a második esetben azért a bűncselekményért büntetendő, amelyet az esküdti határozat szerint elkövetett. Például lopásra intézett kérdés esetében az esküdtek a jogtalan eltulajdonítás célzatára, rablásra irányuló kérdés esetében az erőszakra és fenyegetésre «nemmel» felelnek. Az első esetben nincs bűncselekmény, a második esetben lopás van megállapítva. A törvény idézett rendelkezéséből következik, hogy az elméletileg vitás kérdést, vajon az esküdtek a felelethez önálló toldatot csatolhatnak-e, a törvény tagadó értelemben döntötte el. Az ily toldat némelyek szerint nem létezőnek tekintendő. Nézetem szerint helyesbítő eljárásra (370. §.) ad okot és pedig első sorban a toldat csak a határozat alakai szabályszerűtlenségét eredményezi, de érdemleges helyesbítésre is adhat okot, ha p. o. a toldat azt bizonyítja, hogy az esküdtek a kérdést félreértették. Megtörténhetik, hogy nem önálló toldat az, ami alakilag annak jelentkezik, mert érdemleg nem egyéb, mint a kérdés egyik részének «nemmel» történt eldöntése. A határozat azonban ily esetben is alakilag szabályszerűtlen s helyesbítést igényel.

Az esküdtek különben a toldatban kifejezni kívánt meggyőződésöknek érvényt szerezhetnek azáltal, hogy megfelelő új kérdésnek feltevését indítványozhatják (366. §.). Például bevégzett büntetettre vagy tettességre irányuló kérdés mellett kísérletre vagy bűnsegélyre, a Btk. 279. §. vagy 306. §-ára irányuló kérdés mellett a 281. §., illetőleg 307. §-nak privilegiált tényálladéka.

VI. Ha több vádlott van vagy több bűncselekmény forog fen, a kérdéseket a vádlottak és bűncselekmények mindegyikére nézve külön csoportokban kell feltenni. Ez az úgynevezett *collectiv* vagy *complex* — összetett — kérdéseknek tilalmát jelenti. Ez azonban nem zárja ki, hogy a részesre nézve feltett kérdésben a bűncselekmény megjelölése a tettesre nézve feltett kérdésre való utalással történjék.

A bűncselekmények többségére felállított szabály nemcsak anyagi, hanem (amennyiben még hívei akadnak) eszmei bűnhalmazat esetében is alkalmazandó, mert ez is *delictum*-többség. Ez a szabály pedig nemcsak az u. n. ideológiai egység esetében áll, vagyis akkor, amidőn természeti cselekmények többsége forog fen, hanem akkor is, amidőn természeti cselekményegységgel állunk szemben, ez utóbbi esetben természetesen a természeti cselekményegység kitüntetésével és feltétlenül csak annyiban, amennyiben az eredménytöbbség nem foglalható egy kérdésbe úgy, hogy az esküdtek a kérdés egyik részére igennel, a másik vagy többi részére nemmel válaszolhatnak. Áll továbbá ez a szabály azokban az esetekben is, amelyekben a Btk. 95. §-a helyesen alkalmazható, mert a törvénysértések többsége csak esküdtszéki határozattal állapítható meg. Áll végre ez a szabály akkor is, ha több bűncselekménynek a folytatás alapján egyesítése (folytatott büntett) forog szóban. Tévedések s ellenmondó határozatok megakadályozását célozza az az intézkedés, a mely szerint a kérdéseknek egymáshoz való viszonyát, az u. n. *eventualis* kérdéseknek ezt a minőségét, külön meg kell jegyezni (354. §.).

VII. A BP. alakilag a kérdéseknek három fajtát különbözteti meg; u. m. főkérdést, külön főkérdést és külön kérdést.

Főkérdés az, amely a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelölt bűncselekményt tartalmazza akár eredeti, akár a főtárgyaláson módosított alakjában. Ha a vádhatározat, illetőleg a vádirat több bűncselekményre irányul, ahány a bűncselekmény, annyi a főkérdés. Külön főkérdés az, mely a BP. 357. §-a értelmében a főtárgyaláson felmerült bűnhalmazat esetében teendő fel. A többi kérdések «külön kérdések» s jelesül azok, amelyek a BP. a) 356. §., b) 358. §., c) 359. §. és d) 360. §-a értelmében teendők fel. A BP. 356. §-a értelmében felteendő külön kérdéseket a német BP. és az olasz joggyakorlat «kíséítő kérdéseknek» (*Hilfsfrage*, *questioni sussidiarie* vagy *subalterne*), az osztrák BP. even-

tualis kérdéseknek (*Eventualfragen*) nevezi, a többi külön kérdések a német BP.-ban «mellékkérdések» (*Nebenfragen*), az osztrák BP.-ban «pótló kérdések» (*Zusatzfragen*), az olasz joggyakorlatban «*questioni accessorii*» vagy «*qu. speciali*».

A főkérdések, a külön főkérdések és a BP. 356. §-a értelmében felteendő külön kérdések (kíséítő kérdések) a többi kérdésekkel ellentétben egyenlő tartalommal bírnak, mert mindannyinak tartalmát egy bűncselekménynek tényálladéka képezi. Ugyanazért alakilag is egyeznek, mert a kérdés mindig a vádlott bűnösségére (Bűnös-e a vádlott?) irányul. A kíséítő kérdések tehát ebben az értelemben szintén főkérdések.

VIII. A főkérdés arra irányul, hogy bűnös-e a vádlott a vád tárgyává tett bűncselekményben?

Ez feltétlen szabály, mely alól nincs kivétel. Kivételnek jelesül akkor sincs helye, ha a BP. 358. §-a értelmében a beszámíthatóságot kizáró kérdés külön kérdésbe foglalandó.

IX. Abból, hogy a főkérdés arra irányul, hogy «bűnös-e a vádlott», az következik, hogy a bűnösségi kérdés, de — a BP. 359. §-ában említett okok kivételével — csakis ez, de ez viszont egész terjedelmében az esküdtszék hatásköréhez tartozik. A bíróság hatásköréhez tartoznak ezzel szemben a bűnvádi eljárás megindításának vagy folytatásának feltételei és a büntetéskiszabás. A BP. 352. és 359. §-ai szerint az esküdtszéktől elvont körülmények mind a két kategória egyikebe tartoznak. Csak két körülmény képez kivételt, az egyik a visszaesés, a másik az u. n. rendkívüli enyhítő körülmények. (Btk. 92. §-a.) A bűnhalmazat s folytatás megállapítása, mint nem bűnösségi kérdés, a bíróságra tartozik.

X. A főkérdésben a vád alapjául szolgáló tett «a megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek» elősorolásával irandó körül. Ezzel a specialisationak vitás kérdése, az u. n. «*individualisatio*» értelmében van eldöntve. A főkérdésbe olynemű és annyi ténykörülmény veendő, sem több, sem kevesebb, amennyi a tettnek oly megjelölésére szükséges, hogy azt más hasonló tetteltől biztosan meg lehessen különböztetni, hogy a tettazonosság megállapítható legyen. Főszerepet játszanak e tekintetben: az elkövetés helye és ideje, a büntett tárgya, az elkövetési mód.

(Bef. köv.)

Dr. Heil Fausztin.

A feltételes megkegyelmezés Olaszországban.

A Rivista Penale 1900 novemberi számában (575—578. oldal) olvasható az olasz királynak október hó 7-én kelt decretuma és az erre vonatkozó végrehajtási rendelet a *feltételes megkegyelmezés* tárgyában. E decretumnak előzménye az 1893 április 22-én kelt királyi rendelet, mely Umberto király ezüstlakodalma alkalmából bizonyos kategóriájú büntetéseknak kegyelmet biztosít, mely azonban visszavontnak tekintendő, «ha a megkegyelmezés napjától számított három éven belül az elítélt újabb büntetendő cselekményt követ el. Ily esetben a büntetésnek kegyelem által elengedett része a Btk. 76. §-a szerint az újabb büntetéssel együttesen hajtható végre». Ugyanazon év márczius 2-án Bonacci igazságügyminiszter a feltételes elítélésre vonatkozó törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőházhoz, mely tudvalevőleg maig sem vált törvénnyé. A bűnvádi perrendtartás revisiójára 1898-ban kiküldött bizottság, melynek határozatairól Heil Fausztin értekezett e lap 1900. évi október 26-iki számában, 1900. évi márczius 8-án és 9-én foglalkozott a feltételes elítélés és feltételes megkegyelmezés kérdéseivel s az utóbbi javára döntött. Új argumentumot ez ülésen sem produkáltak a feltételes elítélés ellen, de a döntés súlyának megítélésére mégis foglalkoznunk kell az üléseken mondottakkal.* Caraciotti előadónak szintelen véleménye után Brusa turini egyetemi tanár és az olasz konservatív büntetőjogászok vezére ellenezte a feltételes

* Atti della Commissione II. 137—150.

elitélést, mert az ítélet határának lerontása nem fér össze a magisztratuális tevékenységgel, de gyakorlati szempontból is helytelennek mondta, mert gyanúsításoknak és kritikának teszi ki a bíróságot s «csökkenti a közönségben a bíróság pártatlanságába vetett hitet». Nem tudom, vajon a bírói tekintélynek inkább előnyére válik-e, ha közigazgatási hatóság rontja le ítéletének hatását és vajon egy felmentés nem teszi-e ki élesebb kritikának a bíróságot, mint a feltételes elítélés, de Brusa, úgy látszik, más nézetet volt s a feltételes megkegyelmezésnek általa javított kiadását ajánlotta elfogadásra. *Caraciotti* sietett kijelenteni, hogy a feltételes megkegyelmezésben csak ugyanazon célra vezető «altro metodo»-t lát. *Marsilio* főügyészi helyettes Brusának ama «közvetítő» indítványa ellen szolt, hogy a bíró maga ne függeszthesse fel a büntetést, hanem egy «commissione di magistrati giudicanti» elé utalhassa az ítéletet. *Marsilio* legalább őszinte és logikus volt, amennyiben úgy a feltételes elítélést, mint a feltételes megkegyelmezést ellenezte. *Vacca* kir. ügyész «a hatalmak megosztásának szempontjából pártolta Brusa indítványát. *Finocchiaro Aprile* igazságügyminiszter nagyrabecsülését fejezte ki a feltételes elítélés intézménye iránt, de Olaszországban nem tartotta megvalósítandónak a visszaesés emelkedése miatt. Ennél furcsább argumentumot még nem hallottunk a feltételes elítélés ellen, hisz tudvalevő, hogy a francia és belga törvényhozást éppen a visszaesés szaporodása vezette az intézmény elfogadására. *Mazzella* semmitőszéki bíró a feltételes elítélésben a bírói tekintély megsértését, a feltételes megkegyelmezésben a felségjog denaturalisációját vélte látni. A következő ülésen elfogadták *Brusa* javaslatát, hogy «figyelemmel az elítélt személyére és a bűncselekmény természetére, a kir. ügyész javasolhassa a királyi kegyelem gyakorlását egy bírói kollegium előzetes véleménye szerint, mely a kegyelemnek feltételekhez s módzatokhoz kötését indítványozhatja».

Ezek után jött létre az 1900. évi október 7-iki rendelet, melyre vonatkozó felterjesztésében az igazságügyminiszter megjegyezte, hogy sem az alkotmány 8. cikke, sem a BP. 826. s következő §-ai nem tiltják el az uralkodót attól, hogy azokra, kikkel szemben kegyelmet gyakorol, a társadalmi rend érdekében bizonyos feltételeket szabjon. Hivatkozik ezután az egyes német államok ismert példáira.

Távol áll tőlem, hogy ismételve felsoroljam azokat az argumentumokat, melyeket tudományos importunk a feltételes elítélés ellen s a feltételes megkegyelmezés mellett már bőségesen felhasznált, még távolabb áll azonban az, hogy azokat újra megczáfoljam. Csak két körülményre vagyok bátor figyelmeztetni: az egyik az, hogy ujabban már az is érvül szolgál a feltételes elítélés ellen, miszerint azok között a nemzetek között, melyeket Magyarország a civilisatio terén követni szokott, egyik sem léptette életbe az intézményt. Valóban eredeti gondolat a hármasszövetség eszméjét a büntetőpolitikai térre is átvinni s e gondolat propagatorainak bizonyára kedves ujság az, hogy a porosz Oberlandesgerichts-präsidentek mellett jövőben a «szabad Olaszország» kodifikacionális bizottságára is hivatkozhatnak, ha a feltételes elítélést a feltételes megkegyelmezéssel kívánják agyonütni. Igénytelen felfogásom szerint azonban ez új «argumentum» nem tulsokat nyom a latban, mert hisz végeredményben e rendelet mögött sem az olasz büntető jogtudomány, sem az olasz parlament tekintélye nem áll, hanem csupán két ügyész, egy semmitőszéki bíró és egy konservatív professzor véleménye. Hogy ez urak nem hivei a feltételes elítélésnek, azon nincs okunk csodálkozni, ha figyelembe vesszük, hogy Olaszországban *Lombroso*, *Ferri* és *Colajanni* (*Sociologia criminale* II. 691.) küzdenek a feltételes elítélés mellett. Az utóbb nevezetteket a hivatalos világtól tudvalevőleg nemcsak tudományos nézeteltérés választja el. Minket azonban nem befolyásolhat az a tény, hogy Olaszországban véletlenül socialis-

tikus felfogású tudósok állanak az intézmény mellett, valamint azt sem látom be, hogy miért kell nekünk Németországot követni az adminisztratív hatalom erősítésében? A «sociális és jogi viszonyok alkalmatlan volta» Olaszországban is épp úgy csak ürügyül szolgált a feltételes elítélésre, mint Németországban. Ha őszintén beszélünk, úgy nem a két intézmény belső értékéről szabad vitáznunk, hanem arról, hogy a végrehajtó vagy a bírói hatalom iránt viseltetünk-e több bizalommal. Alkotmányos államban mindig az utóbbi erősítésére kell törekedni.

A másik körülmény, amelyre ez alkalomból utalni óhajtánék, az, hogy a feltételes elítélés ellenzői: *Binding*, *Wach*, *Kirchenheim*, nálunk *Baumgarten*, az intézményt mindig a feltételes megkegyelmezéssel vélik agyonüthetni. Nézetem szerint e módus procedendi nem egészen indokolt, mert a két intézmény egész jól megfér egymás mellett. A feltételes elítélés alapeszméje a feltételes kegyelem alakjában egész jól értékesíthető lenne azokban az esetekben, amelyekre a büntetendő cselekmény súlyát tekintve, a feltételes elítélés ki nem hathat. Hogy e felfogásom nem áll egyedül, azt bizonyítja *Prudhomme*-nak a *Revue Pénitentiaire* 1900. évi decz. havi számában (1551. oldal) az olasz rendeletről olvasható referatuma, melyben kíváncsnak mondja, hogy «la pratique de la Chancellerie s'inspirât à son tour de l'exemple du gouvernement italien» és kiegészítse a feltételes elítélést s a feltételes szabadlábra helyezést a feltételes megkegyelmezéssel. A feltételes megkegyelmezés kiegészítheti, de nem pótolhatja a feltételes elítélést s kíváncsnak, hogy ha a feltételes elítélésnek jelenleg sajnosan szunnyadó kérdése nálunk a gyakorlati megoldás stádiumába lép, az olasz példa senkit félre ne vezessen.

Vámbéry Rusztem.

Félreértések a BP. 536. §-ának alkalmazásánál.

Csaknem mindennap észleljük, hogy egyes kir. járásbírók a járásbíró hatáskörébe tartozó vétséggel terhelt ismeretlen tartózkodású egyének tartózkodási helyének kipuhatolását a BP. 536. és 470. §. 4. bekezdésére való hivatkozással, a terhelt személyleírásának a hazai bíróságok és hatóságokkal való körözése által eszközlik.

Minthogy ezen eljárás a BP. 536. §-ának rendelkezésével össze nem egyeztethető, azt hiszem, nem teljesítek felesleges munkát, midőn ezen, a törvénytől eltérő gyakorlatnak a helyes mederbe tereléséhez néhány megjegyzéssel hozzájárulni törekszem.

Téves az egyes kir. járásbírók által gyakorolt ezen eljárás, mert hiszen a BP. 536. §-a éppen azon elvből kiindulva, hogy csekélyebb bűncselekményekkel terhelt egyének ismeretlenné vált tartózkodási helyének a megsértett érdekek arányban nem álló elfoglaltságát igénylő felderítésével a hatóságok ne terheltesse, juttatta kifejezésre azon rendelkezést, hogy a kir. járásbíró hatáskörébe tartozó vétség és kihágási ügyekben, az ismeretlen tartózkodású terhelt ellen, nyomozó levél ki nem bocsátható és személyleírásának körözése el nem rendelhető. Így tehát, amennyiben a BP. 536. §-ának ezen határozott rendelkezésével szemben, a BP. 470. §. 4. bekezdésének ellentétes rendelkezése a BP. 521. §-a értelmében a járásbíró előtti eljárásban nem is alkalmazható, nyilvánvaló, hogy a kifogásolt eljárás a törvényes alapot teljesen nélkülözi.

Erre való tekintettel és amennyiben mégis a BP. 536. §-a nyomozó levél kibocsátása és a személyleírás körözésének mellőzésével, a távollévő terhelt tartózkodási helyének kipuhatolása iránt intézkedést tesz szükségessé, — nézetem szerint — az ezen alapon eszközölhető eljárás a bíróságok által, a bűncselekmény elkövetési, terhelt születési és előző tartózkodási helye, községi előljáróságaihoz intézett puhatoló felhívások keretén túl nem terjedhet. *Görömbey Balázs.*

Külföldi judikatura.

796. A bérbeadó kikötve a maga részére a jogot, hogy csak a neki tetsző albérlőt tartozik beengedni, ezt a jogot olyképp kell értelmezni, hogy a bérbeadó nem pusztán önkénye által vezéreltetheti magát ebbeli döntésénél, hanem tartozik az albérlőnek minőségét objectív szempontokból vizsgálni és hogy nem tagadhatja meg a beleegyezését, ha megfelel a bérlőtől józanul megkövetelhető feltételeknek. Kétség esetében a bíróság elé tartozik a döntés, hogy a beleegyezés joggal tagadtatott-e meg vagy nem. (*Kölni felsőbbbírósg.*)

797. A balesetbiztosító társasággal a baleset nem közöltetett a feltételek értelmében nyomban, ezért megtagadta a fizetést. A kedvezményezett azzal védekezett, hogy kezdetben azt hitte, hogy a biztosított természetes halállal mult ki és csak utóbb jutott tudomására a baleset. A bíróság a társaságot kötelezte a fizetésre, mert az értesítési kötelezettség csak akkor állhat be, ha a kötelezett a baleset megtörténtéről tudomást szerzett. (*Német birodalmi törvényszék.*)

798. Ha valamely szerződési viszonyra egyáltalán valamely határozott anyagi jog alkalmazandó, úgy ez a jog az összes jogi következményekre is irányadó, amelyek ezen viszonyból folynak, tehát a szerződő feleknek azon kötelezettségére is, hogy a szerződést teljesíteni és a nem-teljesítés következményeit viselni tartoznak. (*Német birodalmi törvényszék.*)
Közl.: Dr. Gold Simon,
budapesti ügyvéd.

799. Aki házassági ígérekkel nőt elcsábít, ennek kártérítéssel tartozik. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy a nő nagykorú volt, vagy hogy a házasság valamely házassági akadály, például vérségi kötelék miatt nem volt megköthető.

Az összes olasz polgári semmitőszékek által elfogadott ezen álláspont folyik a Codice civile 1151. szakaszából, mely szerint, amely tett másnak kárt okoz, annak elkövetője kártérítésre köteles. A csábító főleg a nő állásának megfelelő hozomány adásában marasztaltatik. A velencei felebbviteli bíróság egy esetben, midőn a férfi vagyoni viszonyait elég jóknak találta, a nő pedig paraszt leány volt, 2000 lírát állapított meg, azonkívül felmerült kiadások címén 400 lírát. (Ilyen kártérítési kötelelem a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 1077. és esetleg 1085. §§-ai alapján megállapítható lenne.)

800. A milánói «Secolo» napilap a bolognai «La Gazzetta dell'Emilia» napilapról, midőn ez újabb pénzügyi műveletek után más tulajdonosra volt átmenendő, az írta, hogy: «köztudomásu dolog, hogy pénzbeli alapok híján nincs életképessege, hacsak a kormány nem fogja segélyben részesíteni.» A milánói felebbviteli bíróság a Secolo-t ezen közleményért kártérítésre kötelezte, mert nem mentesít a tények köztudomásu volta, ha ily tények lapok után tétetnek közzé és megbecstelenítők vagy bármiképpen árthatnak. Egy lap nem háríthatja el magáról a nyilvános közléssel járó felelősséget azzal, hogy csak általánosan elterjedt hírt közölt, amikor nem is bizonyítható, hogy miképpen, mikor és ki által lett az elterjesztve. Nem engedheti meg a bíróság annak bizonyítását sem, hogy felperesnek nincs kára; a kárnak annyi az alakja, forrása és mértéke, a kármegbecslésnek annyi kriteriuma van, hogy azt nem tanu, hanem a bíróság van hivatva elbírálni.
Közl.: Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A díjnokrendszer előnyeit tárja fel a következő végzés:**

Tekintettel arra, hogy a fogatosított utóajánlati árverés ellen beadott előterjesztésre hozott határozat ellen felfolyamodás adatott be s így az árverési jegyzőkönyv jogerőre nem emelkedett s csak helytelen és rossz irattári kezelés következtében jelentetett be az árverés jogereje és fogadtatott el az árverés, mivel az előterjesztés és az arra hozott s leírás miatt különválasztott 10125/900. tkvi számú határozat, mint előszám nem jeleztetett, miért is az utóajánlati árverést jóváhagyó és árverési költségeket kiutaló téves végzés hatályon kívül helyeztetik s megkerestetik a helybeli kir. adóhivatal, hogy a hivatkozott végzessel kiutalt összegek kifizetését ne teljesítse. Egyidejűleg, miután a nagy, évente most már 12,000 számra felmenő ügyforgalmu telekkönyvi irattári kezelést az

ügyviteli szabályok ellenére ez idő szerint alkalmazott díjnak ellátni nem képes, elnézéseiből kiszámíthatatlan s helyrehozhatatlan zavarok és felesleges munkák származnak, melyekért felelősségre nem vonható s viszont előadó bíró nem vállalhatja magára a felelősséget és nem első eset, midőn nevezett irattárnok helytelen s nem-tudásból eredő téves irattározása miatt a meghozott végzéseket hatályon kívül kellett és kell helyezni, ami bizony a bíróság tekintélyének esik a rovására, megkerestetik a kir. járásbírósg vezetője, hogy az irattári teendők további ellátására haladéktalanul egy felelősségre vonható s erre képzettséggel bíró alkalmas kinevezett tisztviselőt beosztani sziveskedjék. (F—i kir. járásbírósg.)

— **A budapesti ügyvédi kamara** tagjainak száma 1900 decz. 31-én 1233 volt. 1892-ben csak 987 tagja volt a kamarának, 1899-ben 1205. A gyarapodás csaknem egészen a fővárosra esik, mert a fővárosban 1898-ban 898, 1899-ben 1110, 1900-ban 1135, a vidéken 1892-ben 89, 1899-ben 95, 1900-ban 98 ügyvéd működött.

— **A védettjét cserben hagyó védő büntetése.** A budapesti kir. büntetőtörvényszék 62243. 1900. B. sz. a. a következő végzést hozta: ... a mai napra kitűzött főtárgyalás elnapoltatik és a védő az e főtárgyalás kitűzése folytán felmerült 10 korona 80 fillér költségnek megfizetésében 15 nap és különbeni végrehajtás terhe alatt a m. kir. államkincstár részére elmarasztaltatik. Erről a budapesti ügyvédi kamara tudomásvétel végett értesítettik.

Indokok: A felek és a tanuk a kitűzött főtárgyalásra mind megjelentek, tehát a főtárgyalást meg lehetett volna tartani. A védőügyvéd is megjelent a főtárgyaláshoz, mint azt a teremőr jelentette, de azután bejelentés nélkül eltávozott. Sikkasztás büntetével vádolt P. Ignác a védőhöz ragaszkodik, más védő iránt pedig nem lehetett intézkedni, mert ügyvéd a hallgató közönség között nem jelentkezett. Tekintve, hogy a BP. 56. §-a 2-ik pontja értelme szerint, ha a vádlott kívánja, a főtárgyalásra védő rendelendő bármely büntett esetében is, tekintve, hogy a BP. 384. §-ának 6-ik pontja értelmében semmisségi okot állapít meg az a körülmény, ha a főtárgyalás védő jelenléte nélkül tartatnék meg, tekintve, hogy a védő a BP. 312. §. 4-ik bekezdése szerint oly ügyben, melyre nézve a védelem nem mellőzhető, a tárgyalásról elmaradt, illetve eltávozott, helyette pedig a vádlott más védőt nem választott, sem egyébként ilyent kirendelni nem lehetett, mert ügyvéd a tárgyaló terembe gyűlt hallgatók között nem találtatott, ily körülmények között a főtárgyalást a védő költségére elnapolni és az ügyvéd felelősségre vonása végett a fegyelmi hatóságot értesíteni kellett.

— **A rendőrségi tanuvallomási jegyzőkönyvek szövegében** többek között a következő passzus is fordul elő: «Figyelmeztetetik (t. i. a tanu) arra is, ha valótlannal vallana, a büntető törvényekbe ütköző cselekményt követne el.» (G. blanketta, tanu kihallgatása a nyomozás szerint [BP. 210. §.]). Ez a figyelmeztetés azonban nem felel meg a valónak, mert a rendőrség eskü alatt nem hallgathat ki tanukat és büntetőtörvénykönyvünk értelmében nem lehet az eskü nélkül valló tanut büntetni.

— **Szén élvezeti cikket képez.** Minap a budapesti kir. büntetőtörvényszék felebbviteli tanácsa megsemmisített egy büntetőjárásbírósgági ítéletet, melynek alapján a vádlott 2 forint értéken alóli szén lopása miatt lopás vétsége címén elítéltetett és kimondta, hogy a szén élvezeti cikket képezvén, a 2 frt értéken alóli szén lopása tulajdon elleni kihágást állapít meg. (Kbtk. 126. §.)

— **Adalék a szolgálatban állás és a fizetési viszony fogalom megállapításához.** (Btk. 343-ik §-a.) A budapesti kir. ítélő tábla 9129. 1899. B. sz. a. következőleg ítélte: A kir. ítélő tábla az elsőfoku bíróság ítéletének az özv. R. F.-né kárára elkövetett lopást tárgyzó felebbezett részét megváltoztatja és a jelzett bűncselekmény tárgyában a szabályszerű eljárás folytatását elrendeli.

Indokok: Vádlottat özv. R. F.-né sértett fél a lopást megelőzőleg két éven át arra a szolgálatra fogadta fel, hogy Budapestről való távolléte alatt lakásán elhelyezett butorokat és a lakásberendezési tárgyakat 80 frt előre kikötött és meghatározott évi díjazásért gondozza és hogy a hiányokat kijavítva egyébként a lakást berendezésével együtt jókarban és tisztán tartsa. Tekintettel arra, hogy vádlott jelzett alkalmazásából a sértett által minden előleges felmondás és kár-

pótlás nélkül el volt bocsátható; tekintettel továbbá arra, hogy a bűnvádi per adatai szerint vádlottnak, mint önálló és gyakran 12 segédmunkással is dolgozó, tehát kiterjedt üzlettel bíró asztalos-iparosnak állandó és főfoglalkozását az érintett ipar üzése és a H. J.-nél elfoglalt házmesteri állással egybekötött folytonos és rendszeresen ismétlődő teendők képezték; tekintettel végül arra, hogy az 1876: XIII. tcz. 1. és 3. §-ának helyes értelmezése szerint a Btk. 336. §-ának 7-ik pontjában megjelölt szolgálati viszony a szolgálatadó és szolgálattevő között oly állandó kapcsolatot feltételez, amelyenél fogva a szolgálatban álló részéről az őt alkalmazónak teljesített szolgálatok míg egyrésztől folytonos és állandó munkásság kifejtésével járjanak és nem egyes esetekre adott megbízásból kifolyó tevékenységre szorítkozzanak: másrésztől a díjazás, mint előre megállapított bér, a szolgálatot tevőnek folytonos és állandó munkájáért nyújtassék; minthogy pedig vádlott sértettnek — habár előzetesen megállapított évi díjazás mellett — nem állandó és folytonos, hanem csupán bizonyos nemű és csak egyes időszakokban visszatérő szolgálatokat teljesített, akinek ennél fogva a jelzett tevékenységért nyújtott díjazás szolgálati bérnek, vádlott maga pedig, az állandó és folytonos szolgálatra való kötelezés híján, a sértett fizetésében vagy szolgálatában álló személynek nem tekinthető; a kir. ítélő tábla ehhez képest megállapítja, hogy vádlott a cselekmény elkövetésekor sértett szolgálatában vagy fizetésében nem állott és ekként a sértett részéről történt vádviasszavonást illetőleg a Btk. 343. §-ának alkalmazása helyt nem foghat, amiért is az elsőfoku bíróságot ítéletének özv. R. F.-né sérelmére elkövetett lopást tárgyazó részének megváltoztatásával, a további szabályszerű eljárás folytatására és új határozat hozatalára utasította.

A m. kir. Curia 1900. évi május hó 9-én 3110/1900. B. sz. a. hozott ítéletével helybenhagyta a kir. ítélő tábla ítéletét az abban felhozott indokokból. △

NEMZETKÖZI SZEMLE.

A bécsi járásbíróság a napokban koldulásért egy hónapra ítelt egy embert és ez megköszönte az ítéletet azzal, hogy most egy hónapig nem kell koldulnia.

— A Minerva című német évkönyv, mely a tudományos intézetek adattárát képezi, tizedik évfolyamába lépett. Az évkönyv, mely eleintén igen szerény kis kötet volt, megnőtt és most már 1300 oldalra terjed.

— A Minerva adatai szerint a budapesti egyetem a hallgatóság száma tekintetében a földkerekségének összes egyetemei közt az ötödik helyet foglalja el. A sorrend a következő: Páris (12,171 hallgatóval), Berlin (11,312), Kairo (8573), Bécs (5575), Budapest (5409).

— Évkönyv a szexuális középfokokról. Ezen a címen Spohr M. lipcei könyvkiadónál évkönyv jelent meg, amelyet ellenszenves tárgya ellenére is ismertetni tartozunk. Arról van szó, hogy a német Btk. 175. §-a eltöröltessék vagy legalább módosíttassék, s hogy egy egész csoportja az embereknek (férfiaknak), akiknek száma műveltebb országokban is egy millió közül átlag 20,000, s akikben anima muliebris in corpore virili lakozik, hogyha bizonyos korlátokon belül maradnak, ne bíró elé állíttassanak, hanem hogy a törvénytől és a társadalomtól egyéniségüknek megfelelő elnézésben részesüljenek. Az erre irányuló mozgalmat nem a homoszexuálisok indították meg, hanem Berlinben tudományos-humanitárius választmány alakult, amely azt a feladatot tűzte maga elé, hogy tapasztalatok és kutatások alapján világot derítsen arra a kérdésre, hogy a perversus nemi érzés (férfiu férfiú iránt, nő nő iránt) mennyiben természeti jelenség és mennyiben nem az. Ismeretes, hogy az ó-kortól kezdve a mai napig sok ország lakosainak és a világtörténet sok jelentékeny nevének megvan ez a foltja, vagy amint ez idő szerint mind többen hajlandók hinni, hogy ezen nevek viselői ezen majdnem leküzdhetetlen szenvedelemnek voltak a rabjai. Az évkönyv egyik fejezete gazdag névsort tár elénk. A mai tudomány kétségen kívül arra hajlik, hogy ezt az ösztönt betegesnek tartsa, mert ez a vágy és ez az érzés egyenes ellentétben van a testi alkattal. Ez próbaköve lehetne annak, hogy valami normálisnak vagy abnormálisnak ítéltsék. Ezekről természetesen különválasztandók erkölcsileg alantálló bizonyos esetek, amelyek kétségtelenül a büntető bíróság elé tartoznak. Hogy vajon a perversus nemi ösztön az illető-

vel vele született vagy szerzett-e, ez még vita tárgya; tudományos szempontból inkább hajlanak az előbbi felfogásra. Milyelt erre a nézetre jut valaki, természetesen tetszik a követelés, hogy a jogszolgáltatás terén elnézők legyenek és individualizáljanak. Az évkönyvben felsorolt irodalmi dolgozatokból fogalmat alkothatni az egész kérdés jelentőségéről és arról a szellemi munkáról, amelyet pro és contra reá már fordítottak. A berlini választmányt minden bizonynyal a legtisztább szándék vezérli; de hogy mennyire lehet a modern állami életben kívánságait teljesíteni, ahhoz ma még nehéz hozzászólni.

— A montenegrói Btk. értelmében nőknél nem alkalmazkazzák a halálbüntetést, hanem életfogytiglani szabadságvesztés-büntetés lépett ennek helyébe. Előbb, még e században is, agyonkövezték a nőket a szemérem elleni botlásoknál. Ily esetekben saját szülőik dobták reájuk az első követ Testi fenytiket csak a lopásnál alkalmaznak és ez azt eredményezte, hogy lopás alig fordul többé elő. A melékbüntetések között van az újabb házasságralépéstől való eltiltás. Az ittasságban elkövetett bűncselekmény a megállapított büntetés felével büntetettik. Ha a montenegróit a lábba meglöki vagy a pipaszárral megverik és ezáltal megsebesítik és ez az e miatt való felháborodásában a tettest azonnal az első órán belül megöli, e miatt büntetés nélkül marad. Ha rágalmozás esetében a tettes nem bizonyíthatja be állításának valóságát, az a büntetés mondandó ki ellene, melyet a sértett szenvedett volna abban az esetben, ha bűnösnek találtatott volna. A ki fegyvert lop, az bottal 100 ütést kap; lovak, csikók, marhák és méhkasok lopása 50 ütessel, egyéb tárgyak lopása 20 ütessel toroltatik meg. A harmadik lopás halállal büntetettik. A nőnek saját férje ellen elkövetett lopása a két első esetben szabadságvesztés-büntetéssel, a harmadik esetben azonban testi fenytikkel és válással büntetettik. Istentiszteletre szánt tárgyaknak és országos munitiónak lopása halállal sújtatik. A halálbüntetést többnyire agyonlövással hajtják végre, becstelentő büntetéseknel azonban kötél által. A cselekmény elkövetése közben tetten ért tolvajt szabad agyonlőni; aki azonban ártatlant öl meg, az mint gyilkos vonatik felelősségre. Szándékos gyújtogatás halállal büntetettik. A bűnpártolót az a büntetés sújtja, amelylyel a pártoltnak cselekményét büntetik; a gyilkos bűnpártolója tehát halállal bűnhődik. Azt is bűnpártolónak tekintik, aki valamely árulót vagy gyilkost fel nem jelent, vagy nem üldözi vagy le nem tartóztatja, amikor azt teheti. Aki valamely peres ügyben a bírónak ajándékot ad vagy ígér, az azonnal minden további eljárás nélkül pervesztesnek nyilvánítandó és minden kínált vagy adott aranyért egy heti fogházzal büntetendő. △

Egy newyorki származású asszony New-Yorkból 1850. év táján Drezdába költözött, ahol 1888-ban meghalt. Vagyona amerikai ingatlanokból és Amerikában kezelt értékpapirokból állott. Az elhalt végrendelete értelmében a vagyon egy harmadrészt a végrendeleti végrehajtók egyik leányának törvényes leszármazói javára kezelik és leánya halála után e részt annak törvényes leszármazói öröklék, ilyenek hiányában más rokonok. Az örökhagyónak ez a leánya 1857-ben egy száz katonatiszthez ment nőül. A házasságából származott két gyermek 1872-ben meghalt. 1876-ban a száz törvénynek megfelelően egy unokahugát örökbe fogadta. 1893-ban történt halála után csak ezen egy örökbe fogadott gyermeket hagyta hátra, aki igényt támasztott örökbe fogadó anyja anyjának vagyona harmadrészeire, azon alapon, hogy a száz törvény értelmében az örökbe fogadott gyermek törvényes leszármazónak tekintetik. New-York állam legfőbb bírósága a keresetet elutasította, mert a New-York állam joga szerint csak a vérszerinti leszármazók értetnek törvényes leszármazók alatt. Minthogy pedig az alsóbíróságok megállapították, hogy az elhunyt newyorki illetőségű, ez a megállapítás pedig ténykérdésre és nem jogkérdésre vonatkozik: New-York állam joga volt alkalmazandó.

— Michigan államában a hitvestársak elválása ipso jure bekövetkezik, ha az egyik házaselet életfogytiglani szabadságvesztésre ítélik. (Ehhez hasonlít a moslem jognak az a rendelkezése, amely ugyanezt a következményt a heresishez fűzi.) Massachussets államában ok a válása, ha az egyik hitvestárs oly felekezetbe lép, amely a nő és a férfi egyesülését jogtalanannak tartja, Floridában pedig való ok az »ingovernable temper» is.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év e 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kriminalitás Magyarországon. — A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének a házastársi és özvegyi öröklést tárgyzó rendelkezései. *Dr. Misner Ignác*z budapesti ügyvédtől. — A hitelező posztója a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Meszlény Arthur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A kérdésfeltevés általános elvei. *Dr. Heil Fausztin* kir. közgazgatási bírótól. — Az ügyvédképzés tudományos és erkölcsi garanciáinak fokozása. *Dr. Baracs Marcel* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A kriminalitás Magyarországon.

A kormánynak az ország közállapotairól szóló jelentésében foglalt kriminálstatisztikából néhány jelentékenyebb adatot már közöltünk,* kiemelve — a miniszteri jelentés nyomán — a büntetendő cselekvények számszerű fölszaporodását. A következőkben reámutatunk arra, hogy a kriminalitás Magyarországon korántsem oly sötét, aminőnek az a számadatokból első tekintetre látszik és hogy azon kimutatásokból, melyekkel bűnügyi viszonyainkat a kormány jellemezni kívánja, a nagyobb súlyú delictumok csökkenésére és csak a kevésbé súlyosak szaporodására lehet következtetést vonni.

Az 1899. évben 120,664 egyén íteltetett el büntetett és vétség miatt; 35,000-rel több, mint 1895-ben, 25,000-rel több, mint 1898-ban. Amde ezekben az öblös numerosokban a becsület-sértések és rágalmozások 38,000, a vagyon elleni delictumok 40,000, a könnyű testi sértések 14,000 esettel szerepelnek és csak 1885-re rugott az élet elleni büntettek és vétségek száma.

Csökkent a mult évekhez képest a büntettek közül a hatóság elleni erőszak, izgatás, magánosok elleni erőszak, személyes szabadság megsértése, hamis tanuzás, hamis eskü, hamis vád, családi állás elleni büntetett, gyilkosság, szándékos emberölés, gyermekölés és kitétel, halálos testi sértés, rablás, zsarolás, orgazdaság, bűnpártolás, hivatali büntetett; ellenben *szaporodott* az 1898. évekhez képest a pénzhamisítás, lopás, sikkasztás, csalás, csalárd bukás, gyújtogatás, okirathamisítás, szemérem elleni büntetett s a súlyos testi sértés. Azaz nem a pótolhatlan károkat előidéző, a legbecsesebb javak ellen irányuló s így a legveszélyesebb büntettek vannak emelkedőben, hanem leginkább a vagyoni rendet támadók; már pedig ettől megriadni s az enyhébb jellegű jogsértések szaporodása miatt rendkívüli eszközök igénybevételét sürgetni, mint bizonyos oldalról teszik, túlzott és indokolatlan.

A rendfentartás céljai is évről-évre kisebb intenzitást mutató büntetésnemek alkalmazását vonják maguk után, az egyes büntetési tételeken belül pedig a minimum felé hajlanak a bíróságok. 1896-ban az esetek 8'96%-ában szabtak ki fegyházbüntetést, 1899-ben már csak 6'87% az arányszám; 1896-ban az esetek 31'52%-ában állapított meg börtön, 1899-ben már csak 28'99% volt az arányszám; ellenben pénzbüntetést 1896-ban az esetek 5'31%-ában, 1899-ben már 7'02%-ában mondtak ki a törvényszékek.

A fegyházra ítélték közül életfogytiglani fegyházat kapott 1896-ban 0'14%, 1899-ben 0'09%; 10—15 évi fegyházra ítéltetett 1896-ban 0'46%, 1899-ben 0'39%; 5—10 évi fegyház-

zal büntetett 1896-ban 1'17%, 1899-ben 0'97%; végre 2—5 évi fegyház mondatott ki az eseteknek 1896-ban 7'19%, 1899-ben 5'42%-ában.

A szabadságbüntetések átlagos tartama is jelentékenyen csökkent. A kir. bírósági fogházakban letartóztatottak közül 1896-ban 36 letartóztatási nap esett egy egyénre, 1899-ben nem több mint 30; az országos letartóztatási intézetekben pedig 1899-ben 188 volt az élelmezési és forgalmi létszám átlaga, míg 1896-ban körülbelül 250-et tett ki.

Hozzájárul, hogy a főváros kriminalitásáról a főkapitányság részéről kiadott évi jelentés is a súlyos kriminalitásnak évről-évre való csökkenését mutatja ki.* Kiemeljük e jelentésből csak azt, hogy 1899-ben a főváros területén egyetlen rablógyilkosság sem követtetett el s az előfordult ölések indoka kizárólag *érzelmi* jellegű, vagyis *alkalmi*.

Kitűnik mindezekből, hogy az a nézet, mely hazánkban a kriminalitás nyugtalanító emelkedését vallja, nem bir reális alappal.

De ha a dolog így áll, ha a kriminalitás mérlege túlterhelve nincsen, ha komoly aggályra ok nem forog fen s a kormányzati s törvényhozási tényezők részéről a létező állapotoknak objectiv bírálata várható: úgy ez is egy nyomatékos indokkal több, hogy a tíz év óta előkészületben levő s beismerten a tulmagas minimumok arányosabbá tételét célzó reform végre a valóság stádiumába jusson.

A börtönügyi és a javító intézeti ügy rendszeresebb fejlesztésének keresztülvitelére is a legalkalmasabb időszak az, mikor a letartóztatottak statusa nem éppen rendkívül magas.

xy.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének a házastársi és özvegyi öröklést tárgyzó rendelkezései.**

A házastársi öröklés a leszármazók nélkül elhalt örökhagyó tulélő házastársának törvényes öröklését tárgyazza, míg ellenben az özvegyi öröklés az ivadékok hátrahagyásával elhalt férj tulélő özvegyének törvényes részesedését a hagyatékban képezi. De beáll az özvegyi öröklés akkor is, ha az örökhagyó férj leszármazók nélkül, de öröklött vagyon hátrahagyásával hal el. Az özvegyi öröklést a tervezet 1816. §-a következőleg szabályozta:

Az özvegyet özvegyisége idejére a gyermek öröksége felének, valamint az 1811—1814. §§. alapján követelt értékeknek haszonélvezete illeti. Az 1811—1814. §§. az öröklött vagyonnak visszaszállását a felmenőkre és oldalrokonokra szabályozzák. Lemenők hiányában a tulélő házastárs áll legközelebb az örökhagyóhoz és vagyonához. Helyeselnem kell tehát, hogy az özvegyet özvegyisége idejére illesse meg minden esetben a visszaszálló öröklött vagyon haszonélvezete is. Az özvegy férje állásának, rangjának és vagyoni viszonyainak megfelelőleg *élhessen* és *ne* legyen kénytelen megszokott

* L. *Jogt. Közl.* 1900. évf. 354. l.

** Dr. Misner Ignácznak f. hó 3-án az Ügyvédi Körben tartott felolvasásából.

életmódját a férje halála folytán megváltoztatni. Ezen cél lehető biztosítására szolgál azon rendelkezés is, hogy leszármazók nem létezése esetén az öröklött vagyon hasznélvezete illesse meg az özvegyet özvegysége idejére.

Nem látom azonban célszerűen megoldva a törvényes öröklés azon esetét, ha, mint az rendszerint van, az özvegy joga leszármazókkal konkurál. Ezen esetre biztosítja a tervezet az özvegy részére az özvegység idejére a gyermek örökségének felét *hasznélvezetűl*. Ezen gondoskodás az özvegyről sok esetben tulságos nagy és a leszármazók megrövidítésére vezet, sok esetben megint tulságos kevés és az özvegy jogos érdekeit csorbitja, megélhetését lehetetleníti.

Annak törvényes megállapításánál, hogy mit kapjon az özvegy a leszármazók hátrahagyásával elhalt férje hagyatékából, tekintettel kell lenni mindazon vagyoni előnyökre, melyek az özvegyet férje halála folytán megilletik. A tervezet a közszerzemény intézményét általánosította, úgy, hogy nemes és honoratior felesége is közszerző. A legtöbb hagyaték lényeges részét közszerzemény fogja képezni, sok hagyaték meg kizárólag közszerzeményből fog állani.

Mindenekelőtt megilleti az özvegyet a közszerzeményi vagyon fele. Ez ugyan *nem* hagyaték, de tulajdonképpen mégis a férj vagyonából kapja az özvegy a közszerzemény felét. Megilleti továbbá az özvegyet a hitbér. A törvényes hitbér intézményét a tervezet nem vette át, de mert az írott hitbér intézménye fentartatott (mellesleg említem, hogy a német polgári törvény azt elejtette) és nálunk szokásos a házasságkötéskor a feleség részére hitbért biztosítani, alaposan feltehető, hogy ezen szokás továbbra is fenmarad. A nőszülő fiatalemberektől a vagyoni kérdéseket szabályozó házassági szerződés kötéskor bőkezű gondoskodást a feleség részére várnak és a legtöbb esetben így is történik.

A közszerzeményen és hitbéren felül tehát az özvegyet az 1816. §. szerint a gyermek örökségének fele illeti hasznélvezetűl.

Néhány gyakorlati példa a rendelkezés fogyatékosságát kellő világításba helyezendi.

A férj tisztán közszerzeményből álló 20,000 korona vagyon és 4 gyermek és özvegy hátrahagyásával halt el. Az özvegyet közszerzemény czimén 10,000 korona illeti meg tulajdonul és a 4 gyermek részére fenmaradó 10,000 korona örökség felének, vagyis 5000 koronának hasznélvezete. A 4 gyermek mindegyikére marad tehát a hasznélvezet egész tartamán át csak 1250 korona, az özvegy kezén pedig az egész vagyon háromnegyed része van. Ha pedig az özvegy részére még jelentékeny hitbér is van kikötve, az özvegy igényei a hagyatékot *egészen* ki is merithetik.

Még akkor is aránytalanul kedvezőbb helyzetben van az özvegy, ha a közszerzemény például a hagyatékban csak felét képezi. Ekkor a 20,000 koronára rugó összvagyonnak 10,000 korona közszerzeményéből jut az özvegyre 5000 korona, a fenmaradó 15,000 koronának fele, vagyis 7500 korona pedig hasznélvezetűl és marad a 4 leszármazó részére egészben 7500 korona, így tehát mindegyik részére 1375 korona. Jóllehet csak a vagyon felét vettem közszerzeménynek, egészben véve csak 125 koronával, az egész vagyon $\frac{1}{175}$ -öd részével esik több egy-egy örököse, *mint azon* esetben, amikor az egész vagyon áll közszerzeményből. Nyilvánvalóan azért, mert minél kevesebbre rug a közszerzeményi vagyon, annál nagyobb azon vagyonrész, melynek fele az özvegyet hasznélvezetűl illeti.

Az eddigi, pedig az életben nagyon gyakran előfordulható példákban láttuk, hogy az özvegy tulságos előnyben részesül a leszármazókkal szemben.

Nézzük most azon esetet, ha a vagyonban semmi közszerzemény nincsen. Ekkor az özvegy a 20,000 koronára rugó hagyatékban felét hasznélvezetűl kapja és a másik fele rész pedig a 4 gyermeket illeti. Ha az özvegy újra férjhez megy,

elveszti özvegyi hasznélvezetét és így férje hagyatékából semmi vagyoni előny nem jut rá, jóllehet életének legszebb éveit vele töltötte és talán éveken át ápolta őt. A gyermekek örökrészenek felére kiterjedő özvegyi hasznélvezet a tervezetben foglalt rendelkezés szerint majd nagyon sok, majd nagyon kevés, ahhoz képest, hogy mit kap az özvegy az örökhagyó halálakor létező vagyonból közszerzeményi illetőség és hitbér fejében.

Minél több a közszerzemény és a hitbér, annál nagyobb értéket képviselnek az özvegynek a különböző cimeken az összvagyonból járó illetőségek, és viszont minél kisebb a közszerzemény és hitbér, annál kevesebbre rug mindaz, mit a tuléző özvegy a férje halálakor létező összvagyonból kap. A tervezet rendelkezései szerint gyakran megtörténhetik, hogy az özvegy férje vagyonának több mint háromnegyed részét kapja és míg él, gyermekei a vagyon alig egynegyed részének birtokába jutnak. Az öröklés ezen módja rendkívül megnehezíti a gyermekek önállósítását, tulságos függőségi viszonyba hozza őket az anyjuktól, mi közgazdasági szempontból is kárhozatos. A házassági bensőség és a feleség kiváló állása a családban szükségessé teszik ugyan a minden tekintetben kielégítő gondoskodást az özvegyről, de nem kívánják a tulságos gondoskodást a leszármazók rovására és fontos érdekek követelik, hogy a szülők és gyermekek között a törvény ne teremtsen ellentéteket. Másrészt megint megeshetik, hogy közszerzemény hiányában a gyermek fele részének hasznélvezete nagyon sovány fentartást nyújt az özvegynek, aki, ha új házasságra lép, a hasznélvezetet is elveszti és ezen esetben a férje hagyatékából mit sem kap. Ez pedig a házaselet természetével ellenkezik. A feleséget nem illik gazdaasszony módjára kitenni még akkor sem, ha újra férjhez megy. Leszármazók létezése esetén tehát a tervezetnek az özvegyi öröklést illető rendelkezései semmiként nem kielégítő és korrekturát igényelnek. A korrektura nem oly könnyű. A közszerzemény és hitbér a határozatlan, a bizonytalan elemet képezik az özvegy vagyonilletményében. Ezen bizonytalanságot kell ellensúlyozni és az özvegy ellátását és a leszármazók öröklését biztosabb alapra fektetni. Éppen azért kell az özvegy részére leszármazók esetén törvényes örökösödés czimén oly vagyoni előnyt biztosítani, mely a hiányzó közszerzeményt és hitbért pótolja, másrészt pedig kell a hagyaték nagy részét felemésztő közszerzemény és hitbér összegét mérsékelni. Abban találnám az egymással szemben álló jogos érdekek kiegyenlítését, ha az özvegy leszármazók létezésének *esetén* törvényes öröklés czimén a férje halálakor létező közszerzeményi és öröklött vagyon fele részénél többet nem kap, kivételével azon esetnek, ha közszerzeményi illetősége és hitbére az összvagyon felénél többet tesz ki. Ha a közszerzeményi illetőség és hitbér nem tesz ki többet az összvagyon felénél, ez legyen a maximum, mit az özvegy kap. Az összvagyon ezen felébe beszámítandó az özvegy közszerzeményi illetősége és hitbére. Ha az özvegy közszerzeményi illetősége és hitbére a vagyon felére vagy ennél többre rug, özvegyi öröklésben, hasznélvezetben és semmi más vagyoni előnyben ne részesüljön; a leszármazóknak pedig a vagyon másik fele szabad tulajdonul maradjon. A vagyon fele rendesen elegendő arra, hogy az özvegy férje állásának és vagyoni viszonyainak megfelelőleg, de egyuttal függetlenül a leszármazóktól, megélhessen. Másrészt ily megoszlása a vagyonnak lehetővé teszi a leszármazók önállósítását, minél több önálló gazdasági tényezők működését és lehetőleg elejét veszi az anya és leszármazók közötti viszályoknak. Tekintettel azonban arra, hogy a közszerzemény határozatlan és szerződésileg is korlátozható, azon esetre, ha a közszerzeményi illetőség és hitbér az egész vagyon egy negyed részét sem teszi ki, ezek a többi vagyonból egy negyedre kiegészítettessenek, mely negyed az özvegy szabad tulajdonát képezi, a leszármazókra jutó három negyed részből

pedig illese meg az özvegyet özvegyisége idejére egynegyed résznek a haszonélvezete. Ezen esetben is lesz az özvegynek saját tulajdona, melyről szabadon rendelkezhetik. Ily módon vélem a közszeremény és hitbér határozatlanságából származó aránytalanságokat kiegyenliteni és összeegyeztetni az özvegy érdekét a leszármazók érdekével. Az özvegyet tehát még akkor is, ha közszeremény és hitbér címén semmit sem kap, illesse teljes tulajdonul az összvagygon legalább egy negyed része és ugyancsak egy negyednek haszonélvezete. Ez legyen az özvegy törvényes öröklésének minimuma.

A tervezet kétségtelenül hibázott, midőn az 1816. §. rendelkezésénél nem volt tekintettel az özvegynek kijáró közszereményére és hitbérére és ezeket nem hozta határozott arányba a leszármazókra jutó hagyatékkal; másrészt pedig azt idézi elő, hogy ugyanazon összegű hagyatéknak majd legnagyobb része jut az özvegynek és lényegtelen csekély része a leszármazóknak; majd oly kis része jut az özvegynek, hogy ebből meg nem élhet. A tulélő özvegy örökösödési jogának szabályozásánál nem zárkozhatunk el a vagyonnak azon megoszlása elől, melyet a közszereményi intézmény már eddig is előidézett és ezen intézmény általánosítása folytán még inkább fog előidézni. Azon körülmény, hogy a közszereménynek a tulélő özvegyet illető része nem képez hagyatékot, mit sem változtat ezen érvelés helyességén, mert tagadhatlan, hogy az özvegy a közszeremény illetőségét az összvagygonból kapja. Ezen illetőségnek határozatlansága folytán kell, hogy az özvegy törvényes öröklésének mértéke alkalmazkodjék az özvegy közszereményi illetőségének arányához. Az özvegynek és leszármazóknak konkurálása a leggyakoribb öröklési esetek közé tartozik; fontos egyéni, családi, közgazdasági és állami érdekek kívánják ezen öröklés helyes és az összes érdeket lehetőleg kielégítő rendezését. Ezen okoknál fogva tartom a tervezet kérdéses rendelkezését feltétlenül *megváltoztatandónak*. Az 1817. §. szabályozza azon eseteket, amelyekben házastársi és özvegyi öröklésnek nincsen helye.

Ha a tulélő házastárstól a házastársi vagy özvegyi öröklést méltatlanságból vagy azért, mert a házasság semmis volt, megvonják, joggal lehet követelni, hogy a méltatlanság vagy semmisség jogerejű birói ítélettel legyen megállapítva. Ugyanazért javaslom, hogy az 1817. §. 1. és 3. pontjában szabályozott esetekben is, éppen úgy, mint a 2. pont esetében, *csak* akkor legyen megvonható a házastársi és özvegyi öröklés, ha a házasság jogerős ítélettel semmisnek lett nyilvánítva, avagy a tulélő házastárs vétkeisége megállapítva.

Birói ítélet nélkül ne lehessen a tulélő házastársat az örökléstől megfosztani.

A tervezet öröklési szabályainak szövegezése ellen nem igen lehet alapos kifogást tenni; a rendelkezések rövidek, világosak, szabatosak, mégis nem hagyhatom megjegyzés nélkül az 1816. §-ban használt *gyermek* kifejezést. Az egész §. így hangzik:

«Az özvegyet özvegyisége idejére a *gyermek* öröksége felének, valamint az 1811—1814. §§. alapján követelt értékeknek haszonélvezete illeti.» Vajon a *gyermek* kifejezés alatt nem-e fog egyik-másik csak *egy* gyermeket érteni, avagy pedig nem fogják-e a gyermek kifejezés alatt csak az első foku elszármazókat érteni és az unokákat és későbbi leszármazókat kizártaknak tekinteni, az mind magyarázat dolga lehet, pedig nyilvánvaló, hogy a tervezet a leszármazókat is érti a *gyermek* kifejezés alatt.

A «leszármazók»-vagy «ivadékok» kifejezés mindezen kétségeket elháríthatja.

Szintén nem helyeselhetem, hogy a tervezet az eddigi *törvényes* öröklés kifejezés helyett a *törvényi* öröklést használja. Az osztrák polgári törvénykönyv fordításában, az országbirói értekezleten és mintegy 50 évi joggyakorlaton át a törvényes öröklés kifejezést használták. Nem találko-

semmi elfogadható okot arra, hogy az eddigi törvényekben és joggyakorlatban használt kifejezéstől miért térjünk el. De éppenséggel zavarokra is szolgáltat okot ezen kifejezés: «törvényi», amennyiben a törvényi és törvényes közötti különbséget fogják keresni, holott a kettő között ilyen különbség tulajdonképp nem létezik. A jogi tankönyvekben a törvényi és törvényes kifejezések között tett különbség jogosultságát el nem ismerhetem. Nyelvtani szempontból szintén kell kerülni a főnévből *i* raggal alkotott mellékneveket és inkább felel meg a magyar nyelv szellemének az *os*, *es* ragos melléknév képzése főnévből.

A hitelező posíciója a polgári törvénykönyv tervezetében.*

A hitelezők hathatós támogatásával szemben sajátságos módon érint, hogy a házaselet körében a régi individualismus a lehető legnagyobb mértékben van megörökitve. Igaz, hogy a jogfolytonosság elve** és az a törekvés, családjogi viszonyainkban a régi tradíciókhoz ragaszkodni, magyarázatát adhatják annak, hogy a Tervezet a férj és a nő vagyonát a legmerevebben szétválasztja, kimondván (107. §.), hogy «a felesége vagyona felett, amennyiben az hozományul lekötve nincsen, a férjnek nincsen semmiféle rendelkezési, kezelési vagy egyéb nevezetű hatalma, amely a nőt a szabad rendelkezésben korlátozza. Ily hatalmat szerződés által sem lehet neki megadni.» A Tervezetben nincs nyoma sehol a házaseletből származó terhek közös viselésének; sőt nem is vesz tudomást a Tervezet arról, hogy a házaseletnek harmadik személyekre — a hitelezőkre — kihatása van. Még az oly viszonyoknál is, melyek kifelé közöseként jelentkeznek, vélelmekkel dönti el, ki tekintendő a házaselek közül azok alanyának (111. §.).

A mi mai jogéletünknek van két privilegizált hitelezője: az egyik a kincstár, a másik a háziur. Ennek a kettőnek, törik szakad, meg kell kapnia pénzét. Ezzel a kettővel szemben ma is a házastársak egyetemleg felelnek (1883: XLIV. tcz. 95. §. 4. bek.; *budapesti* lakbérleti szabályok — a törvényes felhatalmazás ott van az 1881: LIX. tcz. 93. §-ában — 27. §-a). Az adó is, meg a lakbér is kétségkívül «házassági teher» (Tervezet 110. §.). Van-e ok rá, hogy éppen a bérbeadó, meg a kincstár helyzeténél a többi hitelezőké annyival rosszabb legyen? A magánjogban ez a két lény nem az egyedüli, mely oly privilegiumokat élvez a történeti fejlődés folytán, aminőket meg nem kapna, ha a multat a nemzet emlékéből kitörölnék s a jogot egész újból, pusztán a minél könnyebb közös boldogulás szempontjából kellene megalkotni. Hogy melyek e privilegiumok, arra még lesz alkalmunk rátérni: ott szerepel azonban — s ezt tudunk itt elég — a háziur, meg a kincstár.

Ha azonban ez így van, ha felállítjuk azt az elvet, hogy minden hitelezőnek épp oly fontos a maga követelése, mint a háziurnak és a kincstárnak a magáé, és ha magunkévá tesszük azt a postulatot, hogy a magánjog a kötelezettségek teljesítését feltétlenül garantírozni hivatott, úgy a jogosultak, — mint kötelezettek érdekében: akkor még a hazafiatlanság látszatával is szembe kell szállnunk és többre becsülnünk gazdasági consolidatióink biztosítását, mint a Werbőczy könyvéhez való platonikus vonzalmat.

Különben az ősi elvet nem lesz oly nehéz összeegyezk-

* Az előbbi közl. I. a mult évi 47. és 49. számban.

** V. ö. Frank: Principia I. k. 224. §. II.: «Debita conjugis alterius alterum non ferunt»; a Planum Tabulare u. o. (k., jegyzet) idézett Dec. 4. lig. deb.; Dec. 6. ad inval. testam. Mégis már ő is így folytatja: ex conjuncta vero utriusque obligatione singuli pro rata tenentur, nisi expresse in solidum conventum sit. Vajon nem-e fejlődött ma már odáig a forgalom, hogy a Tervezet 110. §-ában említettek tekintetében felmerült obligatiók conjuncta-nak vélelmezendők?

tetni a jogbiztonság követelményeivel. Hiszen még a német polgári törvénykönyvnek is sikerül a hitelezői érdeket határozottan megvédeni mind a négy házasság-vagyonjogi rendszeren keresztül, melyet felölelt. Az «Eingebrachtes Gut» legális rendszerében a férj a feleséggel egyetemleg felel annyiban, amennyiben a belső viszonyban a nő kötelezettségeit viselni tartozik (1388. §.). A belső viszonyban pedig viselni tartozik többek közt (német törvénykönyv 1385., 1387. §§.) az összes, az Eingebrachtes Gut-ot terhelő visszatérő szolgáltatásokat, beleértve a nő törvényes tartási kötelezettségéből folyó tartozásokat, amennyiben azokat e vagyon jövedelmeiből kell fedezni (1386. §., v. ö. 1604. §. 1. bek.). Ennek minálunk oly rendelkezés felelne meg, hogy a férj a *hozomány terheire nézve*, valamint a nő tartási kötelezettségei tekintetében (Tervezet 250., 251. §., v. ö. 262. §.) a hozomány jövedelme erejéig nejével együtt egyetemleg felelős, mint-hogy az «Eingebrachtes Gut» rendszerében a nő egész vagyona elvben — némi kivételekkel — hozományként szerepel (v. ö. német polgári törvénykönyv 1363. §.; Jegyzőkönyvek * III. 222., 227. ll.). E helyett a Tervezet külön rendelkezés híján e haszonélvezetre vonatkozó szabályokra utalván (112. §.), a férjet terheli ugyan meg a hozomány közönséges javításaival és helyreállításával (739. §.), a biztosítási költséggel (743. §.), a közterhek viselésével (745. §.), valamint bizonyos kamatok és terhek fedezésével (768. §., kivált 2. bek.): de egyetemlegesség kimondását mellőzi és a tartás tekintetében semmi külön rendelkezést nem tartalmaz, az tehát kizárólag a nő külön vagyonából jár.

A vagyonközösségi rendszerben a házasság terheit a közös vagyon viseli (német törvénykönyv 1458. §.); ha a közösség megszűnéséig a közös vagyont terhelő kötelezettség teljesítve nincs, az a házastárs is a vagyon felosztásakor neki jutott rész erejéig *egyetemleg* felel a hitelezőknek, aki különben rendszerint felelős nem volna (u. o. 1480. §.). A Tervezet szerint is általános vagyonközösség kiköthető (181. §.) s rá a közszerzeményre vonatkozó szabályok alkalmazandók (182. §.). Amit tüstént a közszerzeményről fogunk mondani, az áll tehát a Tervezet-beli vagyonközösségre is.

A német szerzeményi közösség rendszerében a házasság terhei, valamint az «Eingebrachtes Gut»-éi a közszerzeményt nyomják (1529. §.). Ezekért, továbbá az 1531—1533. §§-ban megjelölt terhekért, valamint a tartási kötelezettségből folyóért (1534. §.), amennyiben azok a nőt terhelik, a férj személyesen is egyetemleg felel a közösség tartama alatt, ha azok a közös vagyon által fizetendők, azon túl is (1530. §.). A Tervezet szerint (144. §.) a vagyon közszerzeményi minősége a közösség tartama alatt a hitelezőkkel szemben közömbös, tehát a közszerzemény csak a férj vagy a nő tartozásának fedezésére szolgál a tulajdon hovátartozásához képest. A közösség megszűnte után a házastárs a közszerzeményi tartozások *fele* erejéig mint kezes, tehát *nem egyetemleg*, hanem csak az 1237., esetleg 1238. §-hoz képest sikertelenül megkísérlett kielégítés után, áll helyt (161. §.). Hogy mi a közszerzeményi tartozás: megmondják a 134—137. §-ok. A Tervezet 182. § ából következik, hogy általános vagyonközösség kikötése esetén is a házastárs a közösség fenállása idején egyáltalán nem, megszűnte után pedig a tartozások fele erejéig kezesként felel.

Az ingó-közösség rendszere (német törvénykönyv 1594—1557. §§.) nálunk analógiával nem bir, azzal tehát közelebb nem foglalkozunk.**

Ez az összehasonlítás azt mutatja, hogy a német törvény mindegyik házasság-vagyonjogi rendszer mellett szükségesnek

találta a hitelezőket oly módon biztosítani, hogy a házassági terhek fedezésére szánt vagyon mellé egyetemleges kötelezettséggel a házastárs külön vagyonát is kielégítési alapként állítja oda; ellenben a magyar Tervezet az általa elfogadott vagy kiköthetőnek elismert rendszerben a hitelezőket különösebb gondoskodásra nem tartja érdemeseknek. Pedig a mi társadalmi életünkre nézve sem tagadható el két dolog: az egyik az, hogy minden házaselet — a legszegényebbtől a leggazdagabbig — a házastársak között a közös viszonyok egy bizonyos körét teremti meg, mely a megkívántató biztossággal elhatárolható és melynek tartalmát képező viszonyokból mindkét házastársnak közös előnye van; a másik az, hogy éppen minálunk tipikus a hitelezők kijátszásának az a módja, hogy az adós vagyontalan házastársát tolja előtérbe az ügyletek megkötésénél vagy egész vagyonát minden formakellék megtartása mellett házastársára ruházza, hogy aztán riziko nélkül halmozhasson adósságot adósságra mindaddig, amíg egy kellő pillanatban inscenált fizetéseképtelenség közbenjöttével a legrendezettebb anyagi viszonyok közt nyugalomba nem vonulhat. Könnyelmű ember, aki ingatlanát nyomban a vásár után feleségére nem iratja s még könnyelműbb, aki adósságot csinál, mielőtt az átírás megtörtént. Ebből a két dologból két másik következik. Az egyik az, hogy a házastársaknak a házaselet terheiért való egyetemleges felelőssége törvényhozásilag *lehetséges*, mert ama jogviszonyok közre, melyekre ez az egyetemleges felelősség vonatkozik, kellő praeisítással megvonható és a kielégítési alap, mely az így körülhatárolt felelősség fedezésére szolgál, szintén kellő pontossággal körülírható (vagyonelkülönzés esetén a házasság alatti szerzemény, vagyonközösség kikötésénél a közös vagyon), a másik az, hogy a házastársak egyetemleges felelőssége *szükséges*, mert azt az elvállalt kötelezettségek feltétlen teljesítésének nemzetgazdasági érdeke kívánja.

A német törvény, mint látjuk, hű marad önmagához, amikor az elvállalt kötelezettség feltétlen teljesítését nemcsak a házasság keretén kívüli többes viszonyokban, hanem a házasságban is biztosítja; a Tervezet ott magasfoku szigorat alkalmaz a hitelezők érdekében, itt pedig, ahol kijátszásukra ellenállhatatlan ingert képez a házastársak közt ugyis fenálló teljes életközösség, a korlátlan bizalom a hitestársban, mely éppen egyik nemzeti vonásunk: itt a hitelezőket teljesen magukra hagyja.

Az örökös felelőssége a hagyatéki hitelezővel szemben lényegileg a régi maradt (Tervezet 2008., 2017. §§.). Új a gondnoki felszámolás intézménye (2018—2023. §§.), mely a hitelezők érdekeinek minél következetesebb és gyorsabb érvényesítése tekintetében várakozásainkat be fogja tölteni. Pedig sokat várunk.

A hitelezőket károsító ajándékozó megtámadásának szabályait a Tervezet (1518. §.) külön törvénynek tartja fen. Kiváncsiak vagyunk a szakasz indoklására: nem tudunk valóban stringens okot találni e kirekesztés igazolására, mert ez a materia nem bir annyira különálló, sajátos jelleggel, hogy az *általános* polgári törvénykönyv keretébe ne férjen.

«Qui s'oblige, oblige le sien.» A kötelezettség annyit ér, a mennyi biztosítékot nyújt az adós vagyona arra nézve, hogy végső esetben az ultima ratio: a végrehajtás, nem fog csűtörtököt mondani. A váltó is oly mértékben «jó», a mily mértékben bizonyos, hogy a hitelező akkor is megkapja a pénzét, ha az, kinek hitelez, nem fizet. A hitelezők biztosítását célzó jogszabályok is oly mértékben «jó», amily mértékben a hitelezőnek arra az esetre is segítséget nyújtanak, ha az adós a szép szóra nem hallgat. S e téren is nem az egyedüli, a mit tenni lehet, a végrehajtási eljárás gyorsítása és olcsóvá tétele. A magánjognak kell gondoskodnia arról, hogy az adós vagyona, mint végrehajtási alap, lehetőleg teljesen álljon a hitelezők rendelkezésére abban az állapotban, amelyben az a kötelezettség létrejöttének idején jelentkezett. Spe-

* Így fogom jelölni a Tervezetet előkészítő bizottságnak a *Jagt. Közlöny* szerkesztősége által kiadott jegyzőkönyveit. A római szám a fűzet számát, az arabs szám a lapszámot jelzi.

** Különben is a hitelezőkkel szemben ugyanazon elbánás alá esik, mint az általános vagyonközösség (német törvénykönyv 1549. §.)

ciális jogszabályok szolgálják e célzt (csődmegtámadás, csődön kívüli megtámadás, a hitelező gondossági kötelessége a kezes-sel szemben. Tervezet 245. §.). Ezt a végrehajtási alapot csonkítja kivált a harmadik személyekkel szemben is hatályos elidegenítési és terhelési tilalom, melyet a joggyakorlat a bekebelezhető jogok közé vett fel s mely lehetővé teszi, hogy az adós nyugodt lélekkel teszi le a felfedező esküt (1881: XVII. tcz. 87. §.), amikor négyemeletes bérpalotája vagy bérpalotái jövedelméből fedezett osztendei nyaralását e kellemetlen procedura elvégzése miatt kénytelen rövid időre megszakítani. A hitelezők kellemetlenkedéseit ily módon egy időre lerádván, könnyült lélekkel robog vissza az Orient-Express-en a tenger partjára, hogy idegeit a sok bosszankodástól kipihentesse... Bár a hitelezők kijátszására irányuló törekvés többé-kevésbé mindenütt megvan, a kijátszások eseteinek száma természetszerűleg arányban áll a hitelviszonyok javulásával vagy rosszabbodásával. Tapasztalatból tudjuk, hogy az utolsó évek gazdasági depressiója e tekintetben hihetetlen állapotokat teremtett. Statistice kimutatható, hogy a rossztermésű évek a kijátszások két főfajának: az igénypereknek és a terhelési, illetve elidegenítési tilalmaknak számát rendkívüli módon felfozaporították. Ily viszonyok között minden birtokmegkötés, mely harmadik személyekkel szemben is hatályos, nálunk óriási veszélyt rejt magában: lehetségesse teszi bizonyos urak számára az osztendei nyaralást. E nagyuri életnek véget vet a Tervezet. Az elidegenítési és terhelési tilalom kérdése — nézetünk szerint — mesterileg van megoldva (563—567. §§.). Erő és önmérséklés van-e §-okban. A hitelezők érdekét a következő rendelkezések óvják:

1. Az elidegenítési (és terhelési 566. §.) tilalom egyáltalán érvénytelen, ha nem a volt tulajdonos alapította meg és ha annak causája nem a maga, illetőleg egy harmadik személy tulajdoni igényének megóvása (Tervezet 563. §.);

2. a dolgot terhelő oly jog érvényesítése végett, amelyet az elidegenítés vagy terhelés tilalmának hatályossága előtt szereztek, a dolog kényszerelidegenítésének helye van (Tervezet 564. §. 2. bek., v. ö. német polgári törvénykönyv 1098. és 512. §§.), vagyis a végrehajtás és csőd esetén a tilalom daczára is kielégítési alap;

3. ingatlanra nézve a tilalom csak a telekkönyvi jogokra vonatkozó általános szabályok szerint hatályos, tehát bekebelezés híján és a bekebelezés előtti időre csak a rosszhiszemű hitelezővel szemben (Tervezet 565. §. és az ott idézett 548. §. 2. bek., 549. §. 2. bek.).

(Folyt. köv.)

Dr. Meszlény Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kérdésfeltevés általános elvei.*

XI. A ténybeli körülmények elősorolásánál első sorban a vádban előadott tényállás irányadó. Mert a vád alapjául szolgáló tetteknek kellő individualisatioja a vádiratnak is lényeges kelléke (255. §. 2. bek.). A törvény tehát abból indul ki, hogy a vád kellően individualisált. Ellenkező esetben a vád hibáját a főkérdés szövegezésében nem folytatni, hanem helyrehozni kell. Ha tehát a vád a szükséges ténybeli körülményeknél többet vagy kevesebbet tartalmaz, az individualisatio a főkérdésben a felesleges ténybeli körülmények kihagyásával helyesbitendő; a második esetben a szükséges ténybeli körülmények felvételével kiegészítendő.

De helyesen szerkesztett vád esetében sem követeli a törvény a vád tartalmának betűszerinti reproductióját. Minden körülmények között megengedvők az oly eltérések, a melyek homályos meghatározásnak szabatosabbá tételét, a

vádba felvett ténykörülménynek a bizonyító eljárás során felmerült új ténykörülménnyel kiegészítését vagy szorosabb meghatározását czélozzák, de — s ez a fő — a tettazonosságot nem érintik.

XII. Másrészt a vád alapjául szolgáló tett «a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával» irandó körül. Ebben a tekintetben már feltétlenül irányadó az a törvény, amelyre a vád alapitva van. A kérdésfeltevésnél közreműködésre jogosult tényezők eltérő jogi felfogásukat külön kérdések feltevésével érvényesíthetik. A törvényes alkotó elemek megjelölésére a törvényben használt kifejezések használandók, más kifejezéseknek használata legalább is veszélyes, mert vitássá válhatik, vajon a két kifejezés teljesen fedi-e egymást.

De indokolatlan is, mert senki se akarjon okosabb lenni a törvénynél. A törvényes alkotó elemnek a törvényben adott fogalom meghatározása a kérdésbe felveendő, mert csak ez nyújt biztosítékot az iránt, hogy az esküdtek az alkotó elemnek a törvényben meghatározott értelmét tartották szem előtt. Példák a Btk. 167., 234. §-aiban adott fogalom meghatározások.

XIII. A törvényes alkotó elemet konkrét tényekkel helyettesíteni nem szabad. Mert az esküdszéknek a törvényes alkotó elem fölött kell határozni. Ez akkor is áll, ha a törvényes alkotó elem a felek között vitás. Mert erre az esetre a BP. 355. §-ának végbekezdése nem a vitás alkotó elemnek konkrét tényekkel helyettesítését engedi meg, hanem azt rendeli, hogy ilyenkor a vád alapjául szolgáló tett körülírásába a vitás kérdés eldöntésére alkalmas ténykörülmény «is» felveendő. A vitás körülménynek tehát nem a törvényes alkotó elem «helyett», hanem «mellette» van helye. Ezzel a tény- és jogkérdés közti különbségre alapított s az esküdteket csak a ténykérdésre szorító azt a felfogást, amely szerint jogi ismereteket feltételező alkotó elem helyett a megfelelő ténykörülmény veendő fel a kérdésbe, aminek folytán annak eldöntése, vajon a kérdéses ténykörülmény az alkotó elemet megállapítja-e, a bíróságnak fentartva marad, a BP. határozottan kizárja. Ilyen alkotó elem p. o. a váltó, a közokirat, a közhivatalnok. Ilyen az adott esetben felmerülhet kérdés, vajon a vádlott ténykedése képezi-e a véghezvitel megkezdését; ilyen a pactum reservati dominii esetében a dolog tulajdonjoga. A 355. §. zárbekezdése különösen a védelemre nagyon fontos, mert csak a ténykörülmény felvétele teszi lehetővé az anyagi jogi tévedésnek az esküdszéki határozatban megállapítását. A törvényes alkotó elem mellőzését az uralkodó gyakorlattal egyetértőleg nem lehet kifogásolni akkor, ha a kérdésbe felvett konkrét tény mellett annak fenforgásában józan észszel kételkedni nem lehet. P. o. hogy az «óra» elvétele, «Nagy János» megölése által vádlott «ingó dolgot» vett el, illetőleg «embert» ölt.

XIV. A bűncselekmény jogi elnevezése — nomen juris — a kérdésbe fel nem veendő.

XV. A főkérdésnek törvényileg meghatározott tartalmából következik, hogy a bűncselekmény alkotó elemeinek külön főkérdésekbe foglalása tilos. Ez, legalább a tételes törvény szerint, az egyszerű és az összetett tényálladékokra egyaránt áll, (tehát p. o. lopásra épp úgy, mint rablásra). Ez a főkérdés oszthatlanságának elve.

XVI. Külön főkérdést kell feltenni, ha a bizonyító eljárás alatt új s anyagi bűnhalmazat szabályainak alkalmazására alapul szolgáló bűncselekménynek tényálladéka merül föl. Ez természeti cselekményegység esetében is áll. (V. ö. VI.) (357. §.).

XVII. Külön kérdést kell feltenni a BP. 356. §-a szerint: a) ha vádlott a bizonyító eljárás eredményei szerint más bűncselekményben mutatkozik bűnösnek, mint amelyre a vádló indítványa irányul; b) ha bevégzett büntetlennel vádolt, csak annak kísérletével vagy megfordítva; c) ha a tettes

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt I. az I. számban.

gyanánt vádolt csak részességgel — avagy megfordítva — látszik terheltnek. Ezek az u. n. kisegítő vagy eventuais kérdések tartalmilag főkérdések, azért a főkérdésre nézve irányadó szabályok szerint szerkesztendők. A súlyosabb tényálladékokat tartalmazó kérdés az enyhébb tényálladékokat tartalmazó kérdés elé helyezendő. (357. §. végbek.)

XVIII. A beszámíthatóságot kizáró okok implicite a bűnösségre irányuló kérdésben befoglalvák. Mert a bűnösség a beszámíthatóságot kizáró ok hiányát tételezi fel. A bűnösségre irányuló kérdés feltevésével tehát eo ipso a beszámíthatóságot kizáró okra vonatkozó kérdés is fel van téve. Az esküdtek az ily ok fenforgását jogosítvák és kötelesek mérlegelni akkor is, ha a főkérdésbe kifejezetten befoglalva nincs vagy külön kérdésbe nem foglalták. A beszámíthatóságot kizáró ok tehát az esküdtektől sehogy és semmiképp el nem vonható. Ez iránt, tudtommal, komoly kétely nem is merült fel, de minden lehető kételyt eloszlat az a tény, hogy a bűnösség megállapítása implicite magában foglalja annak megállapítását is, hogy a beszámíthatóságot kizáró ok fen nem forog és, hogy az esküdtek a beszámíthatóságot kizáró oknak a kérdésekben külön történt kiemelése nélkül is a bűnösségre irányuló kérdésre nemmel felelhetnek, s minthogy szavazatukat indokolniuk nem kell és nem szabad, nem is állapítható meg, vajon azért szavaztak-e nemmel, mert a beszámíthatóságot kizártnak tekintették vagy más okból, jelesül azért, mert a tettet bebizonyítottak vagy a bebizonyított tettekben a bűncselekmény alkotó elemeit megvalósítva nem találták. A BP. azonban, nyilván a védelem érdekében, nem elégszik meg azzal, hogy a beszámíthatóságot kizáró okok fenforgására irányuló kérdést a bűnösségre irányuló kérdés implicite és hallgatag magában foglalja, hanem a beszámíthatóságot kizáró okra nézve az esküdtek kifejezett megkérdését tartja szükségesnek és pedig akkor, ha az okot a felek érvényesítették vagy jelenségeit a bíróságnak vagy az esküdtszéknek valamelyik tagja felhozta. A kérdésfeltevésnek ily esetben követendő módja iránt tudvalevőleg eltérők a nézetek. A BP. a kérdést úgy oldotta meg, hogy első sorban a beszámíthatóságot kizáró ok lehetőleg a főkérdésbe foglalandó, ami a legtermészetesebb éppen azért, mert az ok a főkérdésben implicite ugyanis benne van s az ok különös kiemelésének csak az a célja, hogy arra az esküdtek figyelme különösen felhívassék. Csak ha a befoglalás szövegezési hátrányokkal járna, a beszámítást kizáró ok külön kérdésbe is foglalandó. (358. §.) A beszámíthatóságot kizáró okokat a Btk. 76., 77., 79., 80. és 82. §§-ai határozzák meg.

XIX. Külön kérdést kell feltenni olyan okra nézve, mely a büntető törvények értelmében: a) a büntethetőséget megszünteti; p. o. Btk. 68., 136., 224., 225., 240., 313., 378., 427. §§-ok; b) súlyosabb, vagy c) enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után. Példa egyrészt 336., 381., 353., másrészt 281., 307. §.

XX. Külön kérdés teendő fel arra nézve, hogy a cselekmény elkövetése idején életkorának 16-ik évét még meg nem haladott s bűnösnek talált vádlott birt-e a bűncselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátással. A külön kérdést a Btk. 84. §. 2-ik bekezdésének rendelkezése teszi szükségessé. Siketnéma vádlottnál ez a szükség fen nem forogván, a belátásra vonatkozó kérdés a főkérdésbe foglalandó (360. §.).

XXI. A kérdések mindig pozitív, igenlő alakban szövegezendők, mert a szavazás helyesen csak ily szövegezés mellett lehetséges.

XXII. Az alternatív — vagylagos — kérdések megengedhetősége a tudomány egyik legvitásabb kérdése. A kérdés fontossága kétségtelen, ha arra gondolunk, hogy gyakran a vagylagos kérdés megengedett vagy meg nem engedett volta dönt a vádlottnak sorsa fölött. Az alternatív kérdésfeltevés elvi ellenzőinek főérve éppen az, hogy ily kérdés mel-

lett bizonytalan, hogy az alternatívák melyikét fogadta el a többség, sőt az is lehetséges, hogy az alternatívák egyike sem nyerte el a többséget, úgy, hogy az alternatív kérdésfeltevés mellőzésével az ily kérdés mellett kapott válasznak éppen ellenkezőjét eredményezte volna. De ez az érv sokat s éppen az alternatív kérdés elvi kizárása ellen bizonyít. Mert p. o. a beszámíthatóságot kizáró okokra nézve az alternatív kérdésfeltevést feltétlenül meg kell engedni, ellenkező esetben bűnösnek nyilváníthatnák az, akinek bűnösségét a többség kizártnak tekinti. A BP. a kérdést el nem döntötte s így a dolog természetéből merithető elvek irányadók. Ezek szerint a konkrét ténykörülményekre vonatkozó alternatív kérdésfeltevés meg van engedve, ha a vagylagos ténykörülmények bármelyikének elfogadása a tett azonosságát nem érinti. A törvényben meghatározott alkotó elemeket illetőleg a francia judikatura rendszerint legalább a törvény alternatív szövegezését tekinti irányadónak s az alternative felállított ismérveknek alternatív kérdésbe foglalását megengedi, mert a büntetőjogi következmények az alternatívák bármelyikének alapul vétele mellett azonosak. Ezzel szemben nem alap nélkül utalás történik arra, hogy a törvény néha a vagylagos szövegezést nem összekötő, hanem szétválasztó értelemben használja, jelesül csak azért, nehogy arra a félreértésre adjon alkalmat, hogy az illető ismérveknek cumulatív megállapítása képezi a büntetendőség feltételét. Ily esetben az alternatív kérdésfeltevést kizártnak kell tekinteni. Megengedtetnek ellenben akkor, ha a törvény tényleg a vagylagosság megállapításával megelégszik. Ez az eset leginkább akkor forog fen, midőn az alternatív ismérveknek közös fogalom képezi alapját. P. o. tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás.

Dr. Heil Fausztin,

kir. közgazgatási bíró.

Az ügyvédképzés tudományos és erkölcsi garanciáinak fokozása.

— Előadói jelentés a Budapesti Ügyvédi Kamara részére. —

Mióta az ügyvédségnek az 1874-iki csonka autonómia a kamarákban megadta azt a szert, amelynek útján sérelmeit ugyan nem orvosolhatja, de legalább testületileg felpanaszolhatja, a kérdés állandóan napirenden van s vele a kiapadhatlannak látszó vita a bajnak panaceái felett.

«Szóbeliség, a jogi oktatás reformja, autonómia a tagfelvételben s a fegyelmi eljárásban, az admissió feltételeinek megnehezítése, a díjkérdés szabályozása, bifurcatio, a kamarák közti országos kapocs»; oly kívánságok mind, melyek fölött immár negyedszázada sok eszmét cseréltek, melyeknek némelyikére egyöntetű vélemény jegecsesedett ki, melyek közül azonban még egy sem vált valóvá.

A sok kontroverzia között is egy pontban soha nem volt nézeteltérés: abban, hogy magas becsület és magas tudás azok az eszközök, amelyek nélkül a leszállott tekintélynek emelkedése, a kar anyagi jólétének fokozása nem lehetséges.

Ez tehát az egész u. n. «ügyvédképzés»-nek veleje; ennek a keretében jut rész annak a problémának is, mely «az ügyvédképzés tudományos és erkölcsi garanciáinak fokozását» tárgyalja.

A reform irányát és terjedelmét elénk szabja a képzett-ségnek célba vett foka s a mai rendszernek ehhez mért hiányossága.

Amíg nálunk az ügyvédi kar nem fog differentiálódni «szónokló ügyvédség»-re és «perelőkészítő ügyészség»-re (és kétlem, hogy ez egyhamar beállana, de sőt annak kívánatos-sága mellett sem mernék határozott állást foglalni), addig az ügyvédi pályára vonuló nemzedéket akként kell nevelni, hogy az a legmagasabb ügyvédi funkcióknak tudjon megfelelni. Erős elméleti ismeretnek kell elmélyítettnie az alkalmazni-tudás gyakorlati biztonságával és felemeltetnie azon kötelesség-érzés által, mely a felismert igazságtalanságtól az ügyvédi jogsegélyt megtagadja.

Mai rendszerünk még papíron amint megalkotva van, sem alkalmas arra, hogy célunkhoz közel vigyen, hogy pedig annak gyakorlati megvalósulása mennyire mögötte marad igényeinknek, azt az elért eredmény mutatja meg félreismerhet-

lenül, mely egyes kiváló individuumok mellett átlag rossz előképzettségű tömeg előtt nyitja meg az ügyvédeknek sorompóit.

Papiron ez idő szerint még az elméleti előképzésnek ügye áll a legkedvezőbbben. Alatta van az osztrák rendszernek, de messze felette a francia s az angolnak. Constructionális hibája: úgy a tanulmányi, mint a vizsgarendszerben, a jogi novitius által felveendő és agyában átképzendő elméleti tananyag terjedelembeli tultengése a fődisciplinák mély tudásának és benső átértésének rovására. Ezen visszasságot a gyakorlatban még növeli a jogi tanulmányok s vizsgázásnak a budapesti egyetemen összetorlódása, mely bénít tanítást és tanulást egyaránt s a készütségnek a vizsgálatokon való alapos számonkérését is kedvezőtlenül befolyásolja.

Ismeretes a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak azon terve, mely a jogakadémiáknak csonka egyetemek színvonalára emelése által a jogi szakoktatást, a mai szigorlati rendszer eltörlésével s a táblai székhelyeken lehetőleg egységes államvizsgának megteremtése által a vizsgálatokat decentralizálni törekszik. Amily dicséretesek ezen tervnek alapeszméi, a tanulmányi és vizsgálati decentralisatio egyfelől, az ügyvédi s bírói előképzés unificatioja másfelől: viszont igen súlyos kifogások emelendők a tervnek azon részlete ellen, mely a mostani 8 szemesztert 7-re lepassztani, a két alapvizsgát egy alapvető vizsgával helyettesíteni, az elméleti jellegű államvizsgát a tanintézet kebeléből kivonni, a kötelező doctoratust, mint az ügyvédi vizsgára bocsátásnak előfeltételét eltörölni akarja. Ha a miniszternek ezen tervei megvalósulnának, úgy az ügyvédség mostani tudás-nívója is nagyon mélyre leszállana. Javaslataimat, miként kellene a miniszter által lefektetni kívánt alapokra oly tanulmányi és vizsgarendszert építeni, mely a jogszolgáltatás tényezőinek (ügyvédnek s bírónak) helyes előképzettségét biztosítandja, konkluziómban fogom főbb vonásokban részletezni.

Az ügyvédjelölt joggyakorlati ideje, mely őt az ügyvédi vizsgára bocsátáshoz képesíti, feltéve, hogy a jogtudorságot a gyakorlatnak első két esztendejében sikerül elnyernie, ma a papiron három esztendő, a valóságban sokkal kevesebb.

Betegség, katonai szolgálat és évi szabadságnak cime alatt maga az ügyvédi rendtartás enged el esztendőnként két hónapot. Marad a három évből két és fél. Szigorlatokra, majd az ügyvédi vizsgára készülés ebből is sokat von el.

Nyílt titok, hogy számos jelölt «szivesség»-ből tartatik bejegyezve; ezek számottevő joggyakorlatot soha nem végeztek.

Az inaugurálandó reformnak tehát nemcsak a gyakorlati időnek kellő megállapítására, hanem a multnak tapasztalatain okulva a keresztülvitel garantiáinak megteremtésére is kell kiterjednie.

Az időtartam tekintetében irányadó az elméleti képzettség foka, melylyel a gyakorlat kezdetét veszi, a gyakorlatnak intenzitása s a gyakorlati elsajátítás tárgyául szolgáló anyagnak mennyisége; az első és második tényezővel fordított, a harmadik tényezővel egyenes arányban kell hogy álljon.

Nem nehéz előre látni, a tapasztalatból pedig bizonyosságnak van, hogy az egy-szigorlatos jelölt teljesen használhatatlan, az ő elméleti tudása már csekély voltánál sem képesíti őt arra, hogy azt a gyakorlatban applikálni tudja. A tulajdonképpeni «praxis» ma is csak a tudori fok elnyerésével kezdődik.

Ha tehát komoly reformot akarunk, ezt azon kell kezdenünk, hogy a mai vizsgarendszer fenmaradását feltételezve, az ügyvédjelölti gyakorlat mindhárom szigorlatnak sikeres letétele után vehesse csak kezdetét.

Ha a tanulmányi s vizsgarendszernek tervbe vett átalakulása bekövetkezend s ha megvalósul a miniszteri tervnek azon részlete is, hogy az egységes államvizsga a mai három jogtudományi szigorlatával egyenértékű elméleti képzettséget biztosítson, a gyakorlat inaugurálását ezen vizsgának letételéhez kell kötni.

Ilyképp megadjuk a szükséges alapot a továbbépítéshez, de ezzel egyuttal biztosítjuk a sekélyebb elemeknek a pályától távol tartását és megakadályozzuk az ügyvédjelölti proletiátusnak felburjánzását.

Az utóbbi szempontból megfontolást érdemelhet azon kérdés is, vajon a jelöltek lajstromába bejegyzés ne köttessék-e angol mintára azon feltételhez, hogy az ügyvédi karnak két tagja a jelöltnek «respektabilitása»-ért a morális felelősséget elvállalja. Ha e szabály a gyakorlatban nem devalválódik merő formalitássá: annak jótékony kihatása a jelöltnek későbbi viselkedésére bizonynyal érezhető lesz.

Ugyane szempont, különös tekintettel azon befolyásra,

melyet az ügyvédtől vett példa a jelöltben az ügyvédek mikéntjéről képződő felfogásra gyakorol, javallja, hogy az új ügyvédi rendtartás a fegyelmi fő- és mellékbüntetésnek egyik neme gyanánt ügyvédet, valamely határozott időre jelöltnek tartásától eltilthasson.

Azon garantiákat, melyekkel a joggyakorlatnak intenzitását kellend biztosítani, széles látkörrel és karunk iránti szeretetből fakadó lelkeséggel részleteiben is kifejti Nagy Dezső dr.-nak ismeretes tanulmánya a «jogi noviciatus»-ról.

Véleményem nem minden pontban egyezik az övével, de az alapeszmét, hogy a mai laza (csak közvetett) kapocs helyett az ügyvédi kar és jelöltjei között bensőbb közvetlen érintkezést kell teremteni, mely serkentőleg hasson az ambícióra, nemesítőleg a kari tisztességről való felfogásra s e mellett módot adjon a jelöltek képzettségének s a gyakorlat ténylegességének ellenőrzésére, teljesen osztom.

Behozandónak tartom tehát a jelöltekkel tartandó havi conferenceokat, a jelölteknek colonneokba osztásával és kötelező résztvételével s a kellő számú szorgalmi jegyek megszerzésének előfeltételéül megszabását az ügyvédi vizsgálatra bocsátásnak. A mai fakultatív bírósági joggyakorlatot kötelezőként vélem megállapítandónak.

A kötelező joggyakorlatot az ügyvédi vizsgának letételével nem tartom teljesen befejezettnek, hanem — egyetértőleg az osztrák, francia és angol rendszerekkel — szükségesnek tekintem, hogy az önálló ügyvédekre bocsátást az ügyvédi vizsgát követő kötelező joggyakorlat is előzze meg. Eltekintve azon legfőbb indoktól, mely a teljesen minősített egyénnek joggyakorlatában találja a praktikus kiképzésnek igazi korlátárúmat, csakis ezen az uton vélem elkerülhetőnek a mai visszass állapotot, melyben nem ritka az eset, hogy ügyvédi vizsgát tett, de utóbb más pályára került egyének hosszú idő mulva minden újabb előkészület nélkül felvételt találnak az ügyvédi karban. Kapcsolatosan kimondandó volna tehát, hogy az ügyvédi pályára visszalépőnek, ha az ügyvédi (bírói, közjegyzői) gyakorlatnak megszakítása három évnél tovább tartott, az önálló ügyvédekre bocsátás előtt újabb joggyakorlatot kell elvégeznie.

Az összes joggyakorlaton töltendő időt öt esztendőben nem tulmagoson vélem megszabhatni.

1874 óta, midőn a 3 esztendei gyakorlat behozatott, az anyag annyira felszaporodott s a közel jövőben az általános polgári törvénykönyvvel az még annyival fog öregbített, hogy annak gyakorlati helyes átértéséhez a postulált 5 esztendő csakugyan inkább kevés, mint sok. Alatta marad az osztráknak (7 év), a francziának (6 év), az angolnak (5—7 év).

Az öt évből legalább háromnak megelőznie, legalább kettőnek követnie kell az ügyvédi vizsga sikeres letételét.

Az ügyvédség közvéleménye ritka egyértelműséggel követeli az ügyvédi vizsgának átszervezését.

Nézetem szerint az kivált két irányban szorul gyökeres reformra:

A főszly az írásbeli dolgozatokra helyeztessék.

A vizsgáló bizottságnak joga legyen ismételtlen is a meg nem felelő jelöltet 6 hótól 2 évig terjedő joggyakorlatra relegálni, mielőtt az újabb vizsgához bocsátatnák.

A reformok kellő betetőzésüket abban kell hogy találják, hogy az új ügyvédi rendtartás megadja a kamaráknak a lehetőséget, hogy gyanus jelentkezőktől az ügyvédek jegyzékébe való felvételt megtagadhasák. A mai rendtartás 3-ik §-ának szűk korlátai között a kamarák megkötött kezekkel kénytelenek eltűrni oga nem való elemeknek betolakodását és kétségtelen, hogy a javasolt újítás intőleg fogja befolyásolni a jelölteknek viselkedését.

Szándékosan elkerültem azt, hogy javaslataimnak terjedelmesebb érvelést adjak. Tulnyomó részükben a kar régi kívánságait reprodukálják; ami bennük új, az, ha czélszerű, önmagában hordja legjobb megokolását.

Nem félek attól az ellenvetéstől, hogy a tervbe vett reform a védvám szerepét is fogja vinni s az ügyvédi pályára lépést megnehezíti; sőt őszintén megvallom, örülni fogok annak, ha melleleg ezzel az eredménnyel fog járni. A komoly, erkölcsös elemet a nehézségek nem fogják visszariasztani; a silányért, mely lemarad, nem kár. Ha megszűnik a kenyérkereső pálya könnyű elérésének csábja: szívesen megelégszünk azokkal az ujonczokkal, kiket a belső hivatottság érzése soroz közénk. Ezek részére az új rendszer mellett is csorbítottanul marad fen az elv: *Le Barreau est ouvert à tous.*

Konklusidim: I. A jogi szakoktatást illetőleg: 1. Az egyetemi nyolcz szemeszter fentartandó; a katonáskodás címén adott félévi kedvezmény eltörlendő.

2. Kötelező szemináriumok; kötelező kolloquiumok az alapvizsgák tárgyaiból.

3. Három alapvizsga.

4. A jogakadémiáknak csonka egyetemekké (jogi fakultásokká) átszervezése.

II. *Az elméleti vizsgákat illetőleg*: 1. Egységes államvizsga, mely az eddigi szigorlatok eredményét biztosítja és mely a tanintézet kebelében kizárólag a tanárok előtt teendő le.

Ezen vizsga letétele adja a minősítést az ügyvédjelölti gyakorlathoz.

2. Tudományos jelleggel szervezett «tétéles jogi» tudori fok szervezése. A tudományos egyetemek előtt megállandó ezen vizsgának tárgyai: a magyar magánjognak (vonatkozással a hiteltörvényekre is) s a büntető jognak tudományosan mélyített ismerete.

Ezen tudori fok az ügyvédi vizsgára bocsátásnak előfeltétele.

III. *A joggyakorlatot illetőleg*: 1. A jelöltek jegyzékébe felvételhez az egységes államvizsga letételének igazolása és feddhetlen jellem, melyért két ügyvéd ajánlása is álljon helyt, kívántatik.

2. Az összes gyakorlati idő öt év; ebből legalább háromnak megelőznie, legalább kettőnek követnie kell az ügyvédi vizsgát.

3. Havi jelölt-conférence-ok a kamara kebelében és vezetése mellett; e célból colonne-okba osztás és kötelező részvétel; szorgalmi jegyek.

4. Az ügyvédi vizsgát megelőző joggyakorlatból másfél év bíróságnál töltendő el.

5. Az ügyvédjelölt tartásának tilalma mint fegyelmi fő- és mellékbüntetés.

6. Az ügyvédi vizsga utáni gyakorlatnak megismétlése abban az esetben, ha a pályáról lelépett ügyvéd a felvételi kérelmet megelőzőleg három éven át ügyvédi, bírói vagy jogtanári működést nem folytatott.

IV. *Az ügyvédi vizsgát illetőleg*: 1. Előfeltétel: három évi joggyakorlati időn felül a tudori fok megszerzése és kellő számu conférence-szorgalmi jegyek.

2. Főszű az írásbeli dolgozatokon; egyénenkénti klauzura-munka.

3. A vizsgáló bizottság ismételt relegálási joga 6 hó 2 évi újabb joggyakorlatra.

V. *Az ügyvédek jegyzékébe felvételre illetőleg*: A visszavetési jognak szélesebb alapokra fektetése.

Dr. Baracs Marcel.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** 1900. évben beérkezett 7790 polgári, 1153 váltó és kereskedelmi, 133 urbéri, 679 sommás felülvizsgálati, 10966 büntető, 570 fegyelmi, 466 felszólamlási, összesen 22157 ügydarab. Az 1899-ről maradt 6677 hátralékkal együtt elintézendő volt 28834, elintéztetett 22389, hátralékban maradt 6445 ügy. 1899. évhez képest 601-el több polgári, 96-al több váltó, 19-el több urbéri, egygyel kevesebb sommás, 2068-al kevesebb büntető, 94-el kevesebb fegyelmi és 248-al több felszólamlási, vagyis összesen 1199-el kevesebb ügy érkezett be és 1551-el kevesebb volt elintézendő. Elintéztetett az előző évhez képest 78-al kevesebb polgári, 8-al kevesebb váltó, 15-el több urbéri, 71-el kevesebb sommás, 1381-el kevesebb büntető, 43-al kevesebb fegyelmi, 247-el több felszólamlási vagyis összesen 1319-el kevesebb ügy. A hátralék polgári ügyekben 432-vel, váltóügyekben 237-el szaporodott, büntetőügyekben 867-el apadt. Összesen 232-vel kevesebb hátralékkal záródott az 1900. év, mint az 1898-iki, ami igen kedvezőtlen eredmény, ha tekintetbe vesszük, hogy 1199-el kevesebb ügy érkezett be és 1551-el kevesebb ügy volt elintézendő.

— **Reformatio in pejus.** Mult évi 51. számunkban közöltük a kir. Curia azon ítéletét, melylyel az alsóbíróságok egybenhangzó felmentő ítéletének megváltoztatása mellett Szentpétery Károlynét életfogytig tartó fegyházra ítélte. Mint értesülünk, ezen ügyben perújítás van előkészítés alatt.

— **A kegyelmezési jognak gyakorlására** vonatkozó adatokat az ország közállapotairól szóló jelentés nem véli szükségesnek közölni: egy hanggal sem emlékezik meg arról, hogy hány esetben záratott ki kegyelem után a büntető eljárás megindítása vagy a büntetés végrehajtása. A külföldi statisztikák csaknem kivétel nélkül tüzetes részletességgel foglalkoznak a kérdéssel. Az olasz statisztika pl. még arra is kiterjed, hogy hány kegyelmi kérvény nyújtatott be, évről-évre kitünteti a kedvezően és tagadólag elintéztett felsőfolyamodásoknak egymásközi, továbbá az összes elítéltekhez való arányát; a francia statisztika pedig elég fontosnak tartja a materiát arra, hogy a kegyelem után elengedett büntetéseket nemük és tartamuk tekintetében, minden egyes delictumra nézve külön-külön is összeállítsa.

— **Kritikai tanulmányok a polgári törvénykönyv tervezetéről** czimen *Grill* Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedő kiadásában ez év tavaszán új jogirodalmi vállalat indul meg, melyet dr. *Bartha* Richard, dr. *Illés* József, dr. *Szászy* Béla, dr. *Szladits* Károly és w. *Wolff* Károly, a kodifikáló bizottság segédtagjai szerkesztenek. A vállalat időhöz nem kötött füzetekben önálló nagyobb tanulmányokat fog közölni, melyek a polgári törvénykönyv tervezetét legfőképp jogi, de e mellett közgazdasági, sociálpolitikai, pénzügyi, nyelvész, orvostudományi stb. szempontból fogják bírálni. A vállalatban való közreműködést már eddig is számos kiváló szakférfi ígérte meg, így többek közt: dr. *Barna* Ignác, *Csorba* Ferencz, dr. *Fodor* Ármin, dr. *Imling* Konrád, dr. *Jellicke* Arthur, dr. *Magyary* Géza, dr. *Márkus* Dezső, dr. *Moravcsik* Ernő Emil (orvostudomány), dr. *Szentmiklósy-Kajuch* Márton, dr. *Vavrik* Béla, dr. *Vécsey* Tamás, dr. *Weinmann* Fülöp, dr. *Zolnai* Gyula (nyelvész). Örömmel üdvözljük e hasznos vállalatot, mely a jogi szaklapokból terjedelműknél fogva kiszoruló nagyobb dolgozatokat egybegyűjtve, a tervezetnek a legkülönbözőbb szempontokból történő bírálatát egységes mederbe foglalja össze s így a kritikát súlyban és termékenyítő hatásban lényegesen emeli.

A feltételelesen szabadlábra helyezettek száma 1899-ben 1205 volt. Még pedig a bírósági fogházakból szabadon bocsátottak 339, a fegyházakból 443, kerületi börtönből 151, a gyűjtőfogházból 46 s közvetítő intézetből 226 egyént. Sajnos, nem ad kellő felvilágosítást a statisztika, vajon hány egyéntől vonatott vissza a kedvezmény? A kimutatásokból csak az derül ki, hogy az országos letartóztatási intézetekből korábban kihelyezett, de még feltételes szabadságukat élvezők közül egész évben 12 revokáltatott; de nem tudjuk meg azt, hogy a fogházakból kibocsátottak sorából hányan veszítették el a kedvezményt. Felette kíváncsatos volna közzé tenni azokat az adatokat is, melyek arra vonatkoznak, hogy mily delictumok elkövetői részesülnek e kedvezményben és hogy mily időtartam engedtetik el a kihelyezés által?

— **Liszt Ferencz** a Sternberg-per alkalmából előadást tartott a védelem jogköréről. A mint a német lapok által közölt kivonatból látjuk, a védelem jogi állását Liszt megakarja szorítani. Az előadásra visszatérünk.

A mellékleten közöljük a jogi kar tanrendjét.

A Magyar Jogászegylet január 12-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Králik Lajos ily című előadása: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 991. §-ához: Illetlen befolyás. Vendégeket szívesen lát az egylet.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 147. Kérletnek mindazok, kik e füzeteket nélkülözhetik, legyenek szívesek azokat átengedni.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 991. §-ához: Az illetlen befolyás. Dr. Králik Lajostól. — Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerinti. Dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: Papirok értékelése a mérlegben. Enyiczkei Gábor budapesti ügyvéd-től. — Nyílt kérelem az Igazságügyminiszter Urhoz. Dr. Rosenthal Mór nagyváradai ügyvéd-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 991. §-ához: Az illetlen befolyás.*

Az *illetlen befolyás* ugyanazt a célt szolgálja, mint a római *dolus* és *metus*. Védelmébe veszi a tudatlan, a nem szabad elhatározású, a félkegyelmű embert egy másiknak kapzsisága, ravaszsága ellen. Sőt vannak római jogászok, kivált az irodalomban, akik az illetlen befolyást teljesen benn levőnek állítják a *metus* és *dolus*ban. Keller Pandektáiban a Betrugról szóló fejezetben és mások. A mai gyakorlat azonban, legalább a magyar, a *dolus* és *metus* alatt csaló, kényszerítő konkrét tényeket ért, amelyeket bizonyítani kell és a melyeknek ki kell hatni az akaratra és ezt a kihatást, a *causalis nexust* be kell bizonyítani. Ezen *causalis nexus* azonban az életben gyakran titokban marad; bizalmi állásban levők-nél *rendszerint*, és így jöttek rá az angolok, hogy az illetlen befolyás általában csak azt kell bizonyítani, hogy valaki mással szemben bizalommal volt, más valakinek uralma alatt állott, és ha ez bizonyítva van, akkor vélelmezhetik, hogy az ügylet is ezen befolyás műve. Látni való, hogy a cél mindkét esetben egy és ugyanaz; védelembe venni az áldozatot, akár egy konkrét csalás, megerőszkolás ellen, akár pedig a nagyobb intelligenciájú ravaszság és kapzsiság ellen. Szervesen beleillik a mai római jogrendbe. És az illetlen befolyás bizonyítása sem általában nem könnyebb, sem kevesebb, mint a *dolus* és *metus*é. Sőt sokszor többet kell igazolnia, azt t. i., hogy általában az élet vonatkozásaiban, nemcsak egyben, fenállott az uralom, hogy nyugodtan vélelmezhető legyen, hogy az adott esetben is ez az uralom döntött.

Nem kell azt hinni, mint a német polgári törvény indokai indokolás nélkül hiszik, hogy a jogrendre aggályos az illetlen befolyás kifogása. Hiszen, ha általában azt akarnánk rendelni, hogy a gyöngé eszü, a könnyelmű, a bátortalan megvédetik az intrikussal, a hatalmassal szemben, akkor az ilyen szabályozás méltán aggodalomra adna okot. De az illetlen befolyással szemben védelmet csak az kap, aki *befolyás* alatt állott, aki *bizott*, akinek tudatlanságát, félénkségét felhasználta egy nagyobb intelligencia. Igaz, hogy a befolyás, a bizalmi állás végig vág a jog minden alakulatán; nemcsak a szüle áll ily viszonyban gyermekével, az ügyvéd cliensével, az orvos patiensével; találni bizalmi állást bármely ügyleteknél előforduló személyeknél az agensek-, megbízottaknál. Oly messze megy, mint a bizalom maga. Ahol bizalmat nyújtottak és visszaéltek vele. Azonban mégis mindenütt kell a *bizalom* és annak igazolása, amivel eleje vétetik annak, hogy rossz speculatio, minden meggondolatlan tény reparatioja is alája essék.

És nagyon is figyelembe jön, hogy a jogügylet megáll, ha a megtámadott kimutatja, hogy ami történt, tisztességesen, jóhiszemben történt, úgy, mintha idegenek között történt volna. Ezzel lehetetlenné van téve a rosszhiszemű speculatio erre a kifogásra. Különben a kifogás élő jog Angliában; évszázados és nyomát se találtam ott annak, hogy a jogi bátorságra veszélyes volna. Franciaországban is megvan, noha más név alatt; a bírósági gyakorlat ott egyik fő büszkesége, hogy a szabad akaratot bármiféle befolyással szemben megvédje. Ott majd a római jog *inofficiosus* ügylete, majd *captation*, *suggestion*, *kerítés*, majd «szabad akarat hiánya» alatt ismerik és tartják tiszteletben.

A magyar jog szempontjából, fájdalom, nem találok hasonló jelenségeket. Alig van döntvényünk, mely a kérdés lelkét érintené. Mintha a magyar bírói gyakorlat meg volna babonázva a létrejött jogügylet által; legfőlebb elmegy a tévedés, megtévesztés és félelem kifogásáig, ezt is azonban mindig konkrétan értve, azaz, meg kell lennie és bizonyítva kell lennie a *causalis nexus*nak a jogügylet és a tévesztés, erőszak között.

Pedig világos, miszerint kívánatos, hogy a szerződések kötésénél a felek jogaikat és kötelezettségeiket *szabadon* megfontolják és *e szerint* cselekedjenek. Ahol ez nincs meg, a kiskorunál, részeg embernél, elmegyöngénél, a szerződés megdő. És ugyanezen elvnel fogva meg kell dőlni a lelki kényszer-, az illetlen befolyásnál, kivált ha azt a másik fél alkalmazta. Legujabb törvényhozásunk az uzsoraügyletet akkor is megengedi dönteni, ha *nem* az uzsorás ejtette félelembe áldozatát, hanem az saját nyomoruságos helyzetének félelmetes nyomása alatt állott. Annál inkább meg kell dőlni annak az ügyletnek, melyben az ügyletet valakinek jogtalan, illetlen befolyása idézte elő.

Igaz, hogy ez a megdöntés a jog egy másik alapelvét látszik illusoriussá tenni. Azt, hogy aki mit akart, aláírt, azt állani köteles. Ámde ez az ellentét csak látszólagos, a törvény végre is csak azt az ügyletet jelentheti ki megtámadhatatlannak, mely igazán szabad akaratból történt. A törvény legfőbb feladata nem egy-egy formális jogügyletnek, egy-egy aláírásnak a megvédése. Ennél magasabb etikai feladata van, a tisztesség és jóhiszeműség megvédése. Valóban úgy kezeli a magyar bírósági gyakorlat a jogügyleteket, hogy ráillik Mittermayer egy mondása «Es sind oberflächliche Formsclaven, die Juristen sich nennend, das Recht misshandeln und tödten, so dass es der gesunden Vernunft des Volkes als Unrecht und als eine zu verbannende Klage erscheint» (Archiv f. civ. Praxis I. kötet, előszó).

Hazai törvényeink csodálatos módon megtalálták már századok előtt az intézmény alap gondolatát, nem kisebb rendű királyunknak, hanem Mátyás királynak decretumában vannak letéve csirái.

Mátyás király 1536. 59. «Item obligationes, promissiones sponsiones, fidejussiones et aliæ quæcunque inscriptiones quas sive per captivitatem, sive *aliām quamcunque tyrannidem* quispiam violentus ab aliquo fide dignorum subditorum Majestatis regię sub *quibuscunque* conditionibus et pactis irritis extorserit, in irritum revocentur.»

Világosan kimondja a törvény, hogy az a szerződés meg-

* Részlet dr. Králik Lajos jogászegyleti előadásából.

semmisíthető, melyet bármi néven nevezendő *zsarnokság* csikart ki. Mily könnyen fejlődhetett volna a gyakorlatban a «tyrannis»-ból az «illetlen befolyás!»

Mátyás király III. decr. 26. «*fassio invite per aliquem facta, nullius sit vigoris*» és «*Item quod nulla fassio invite facta vel facienda, vires habeat, postquam veritas ostenderit sive docuerit, eam invite esse factam.*»

«Semmiféle szerződés, mely a szerződő akarata ellenére (*invite*) kötött vagy kötendő lesz, erővel ne bírjon.»

Joggyakorlatunk azonban nem fejlődött a nagy király törvényén. Mintha a régi időkben sem olvasták volna igen nagyon a törvényeket. Irodalmunk a félelmet még türethetően értelmezte, úgy, hogy abba az illetlen befolyás is érthető. *Kelemen* (III. 499.) félelem indokából érvényteleníthetőnek mondja a szerződést. *Metus gravis in constantem virum cadens, qui etiam cordatum hominem percellere et ad aliquid agendum impellere solet; injustus si vel legitima potestate vel auctoritate sua rite utente procedat.*»

Frank I. 555 még szabadabb formulatiót ad: «Félelem erőszak nélkül is gondolható... Félelem pedig csak úgy rontja meg az alkut, ha elég helyes okból és elég nagy bajból származik és mind a kettőnél a bíró csak személyekre és körülményekre tekintve ítélhet. Mert helytelenség volna olyan okokat kívánni, melyek a legerősebb embert is rettegésbe hozzák (*metum requirere, qui in constantissimum virum cadit*); sőt elég, ha *ki zavarba esvén*, ítélő tehetségével szabadon, mint az alkura szükséges, nem élhetett, mert bátorságot, lelki erőt nem kell az emberektől nagyobb mértékben kívánni, mintsem külön-külön a természet mindenünknek adott, sőt a törvények éppen a gyöngébbek oltalmára céloznak és megeshetik, hogy a rettegő ész, azt sem látván, melyik a kisebb kár, *botorul választ*, amire nézve, midőn a rettegés már *egyéb-ként* bizonyos, a rossz választás nem annyira czáfolásra, mint (a félelem) új bizonyosággal szolgál. *Becsület* veszedelme is elég súlyos, hogy az ígérlet elenyészzen. Elég továbbá, ha ki felesége, gyermekei vagy más kedvesei veszedelmét látván, azokért fél, mert ez a nemesebb szíveket sokszor a személyes csapásoknál is hatalmasabban megrázza.»

A *Frank* tanításának a szelleme megfelelt a régi törvényünknek, kedvezett volna a tisztességnek, alkalmas kiinduló pont volt volna a jogfejlődés szabadabb irányának. Meg lehetett volna állapítani a félelmet:

1. ha «*quacunq[ue] tyrannis*», bárminemű *zsarnokság* forog fen (*Mátyás király* III. 26.), amit *Frank* úgy magyaráz, hogy «elég nagy bajból» kell származnia,

2. a megfélemlítésnek nem kell olyannak lenni, hogy a legerősebb embert rettegésbe hozza; elég, ha «*zavarba esvén*», «*ítélő tehetségével szabadon nem rendelkezhetett*»;

3. a félelem individualiter mérlegelendő, mert *Frank* szerint «nem kell az emberektől bátorságot nagyobb mérvben kívánni, mintsem a természet adott»;

4. a félelem megállapítható «*becsület veszedelme*», «*rágalmazások*» folytán, elég «ha felesége, gyermekei veszedelmét látja»;

5. a félelmet igazolja, hogy a félő «*botorul választ*», t. i., hogy aláveti magát a szerződésnek, bár, ha nem teszi, talán nem érte volna az a nagy baj, mitől félt.

Azonban sajnos, a nagy mester tanítása feledésbe ment épp úgy, mint a nagy király törvénye. 1848 utáni bírói gyakorlatunk az osztrák polgári törvényben megmerevedett; a tévesztést és a fenyegetést nagyon is konkrétan értelmezte, úgy, hogy az ügyesebb intelligencia és kapzsiság bátran garázdálkodhatott. Csakugyan úgy vagyunk ma, hogy az ügyesebb és rovtabb intelligencia szabadon folytatja üzemeit és hogy a jog igazat ad a közmondásnak, hogy a nagy tolvajokat futni hagyjuk, a kicsinyeket felakasztjuk.

Ideje, hogy ez a felfogás megszűnjön. Az új polgári törvénykönyv készítésével megjött az idő, hogy a csunya öné-

deknek féket vessünk és megvédjük, amennyiben az ez idő szerint lehetséges, a gyöngéket és védelemre szorulókat.

Erre alkalmas az illetlen befolyásnak mint megtámadó oknak a törvénybe való felvétele. Hadd tudják meg a gyöngék, a bátortalanok, a tájékozatlanok, hogy érdekeik legalább azokon a tereken meg lesznek védve, amelyben legkeservebb a csalódás, a legbántóbb: a bizalom térein. A bizalom a modern társadalom egyik legszebb terméke, sőt mai társadalmi életünknek egyik termékeny elve; a vele való visszaélés a legrutább dolog. Ha már egyszer olyan társadalmunk, hogy sok benne a gyöngé, az élet dolgaiban magát kiismerni nem tudó és ha mi jogászok azon nemes ambícióban élünk, hogy tisztességet és becsületességet akarunk tartani, akkor nem vonhatjuk ki magunkat az illetlen befolyás recipiálásától. A római megtévesztést és fenyegetést nem bírjuk oly terjedelemben, oly szélesen magyarázni, hogy fedje mindazon eseteket, amelyekben a bizalommal visszaélnek. Hisz a közölt angol esetekben megdőlt az egyezmény pusztán csak a bizalom tultengése miatt: semmi tévesztés, semmi fenyegetés fen nem forgott. Kell tehát recipiálni a bizalommal való visszaélést, hogy bizalommal tekinthessünk polgári törvénykönyvünkre, mint igazi segítőre.

A mód, amelyen az illetlen befolyásnak helyet szorítunk, nem jár semmi nehézséggel. Bárha általános részünk nincsen, az illetlen befolyás pedig minden jogügyletnél szerepet játszhatik, azért tekintettel első szövegünk 994. §-ára, mely a szerződéseknél figyelembe jövő szerződési nyilatkozatokat általán kiterjeszti a jogügyletekre, elegendő, ha a 991. §-ban a megtévesztés és félelem mellé felvételik az *illetlen befolyás*, mint harmadik bontó ok és ha egyuttal egy külön szakaszban megállapítatik az illetlen befolyás lényeges ismertető jele.

Az *India* számára készült törvény a szerződésekről, melyet figyelembe vehetünk, a következőképp hangzik:

13. §. Két vagy több személy szerződést kötnek, ha valamely ügyletben ugyanazon érdekekben megegyeznek.

14. §. A megegyezés szabadnak mondatik, ha nem lett előidézve:

1. kényszer által, a mint ez a 15. §-ban,
2. *illetlen befolyás által*, a mint a 16. §-ban,
3. csalás által, a mint ez a 17. §-ban,
4. megtévesztés által, a mint ez a 18. §-ban,
5. félreértés által, a mint ez a 20., 21. 22. §§-okban megállapítatik.

16. §. Illetlen befolyás forog fen:

1. ha egy személy, akiben más személy megbizik vagy aki felette valóságos vagy látható befolyást gyakorol, e bizalmat vagy tekintélyt arra használja, hogy a másiktól előnyöket eszközöljön ki, melyeket ezen bizalom és tekintély nélkül ki nem eszközölhetett volna;
2. ha egy személylyel, akinek értelme aggkor, lelki vagy testi betegség által meg van gyengülve, úgy bánnak, hogy beleegyezését adja olyasmihhez, amihez ezen bánásmód nélkül nem járult volna, noha ez a bánásmód nem emelkedik a kényszerig.

És az evidence act, 1872. I. 111. §., ezt kiegészítően rendeli:

«Ha vitás azon transactio jóhiszeműsége, melynél az egyik fél tényleg bizalmat élvezett a másiktól, azon fél köteles a transactio jóhiszeműségét igazolni, aki tényleg élvezte a bizalmat.»

Ezt a rendelkezést kodifikációnk rendszerénél fogva nálunk fel kellene venni a polgári törvénykönyvbe.

A bizalom oly messze terjed, mint maga a jog és előfordulnak a vele való visszaélések a jogélet minden terén. Messze menne, ha részletesen fejtegetném az illetlen befolyást a jog minden terén. Elég ha röviden ráutalok a csáládi jogi egyezményekre és az örökjogi jogügyletekre.

A házasság mint olyan már kodifikálva van. A házassági törv. 38. §-ában csak a kényszert, tévedést és megtévesztést állapítja meg bontó oknak. Kimutattam fenebb, hogy ugyanazon törvényhozó gondolat megkívánná az illetlen befolyás szabályozását. Nem is kell azt hinni, hogy ezáltal a házasság intézménye megrendülne. Még a legconservativebb, a *mozdulatlan-ságig conservatív* házassági jog, a római katolikus egyházé is elismerte. Nem ismeri ugyan a nevet, hanem az errort, a félelmet, oly extensiv módon magyarázza, hogy elfér alatta az illetlen befolyás is. Felhivom idevágólag a figyelmet arra a híres érvénytelenítő házassági ítéletre, melyet a monacói fejedelemszony házassága ügyében a Congregatio Consilii Tridentini hozott és a *Jogt. Közl.* évekkel ezelőtt közzétett. Abban az ítéletben azon udvari befolyások miatt semmisített meg a házasság, melyeket III. Napoleon és neje és más előkelőségek részben politikai indokból a nőre gyakoroltak. A legtisztább illetlen befolyási eset, sőt nagyon is messze megy. De ha a házasságot nem is engednők felbontani, a házassági szerződésekben a bizalommal való visszaélések oly nagyok, hogy orvoslást igényelnek.

Az örökjogban pedig éppenséggel nélkülözhetetlen az intézmény. A végrendeleteknél, az osztozkodásoknál, hogy csak a legfőbbeket említsem, az akaratnak igazán szabadnak, önállónak kell lenni. A jognak ezen terei azok, ahol leggyakrabban találkozunk gyöngeséggel, meggondolatlansággal, bizalommal, amelylyel visszaélnek. Csak gondoljunk arra, hogy hány végrendelező tesz igazán *végső* stadiumában rendet, valamint arra, mily gyakori különösen a mai időkben: a dementia senilis, az az állapot, mely gyöngeségeivel szinte kihívja a kapzsi örökséglesőket.

Gondoljunk arra az esetre, mikor az örökhatyó utolsó kinjában fürdő-utra kél. Szereti nejét, szereti gyermekeit, de utközben, távol tőlük megbetegszik. Csak az orvos és az ápoló van oldala mellett. Meghal — és előállanak az orvos és ápoló egy végrendelettel, akár közvégrendelettel, amelyben az egész vagyon rájuk marad. Az elhunytnak családja nem tud sem dolust, sem fenyegetést igazolni; volt az érdekelteknek eszök, hogy nem publice csinálták, amit csináltak. Vagy vegyünk egy mindennap előforduló más esetet. A 90 éves apa el van tökéletesen tehetetlenülve; nem tudja már, hogy él, hogy családja van, hogy gyerekei, hogy vagyona van. És holtá után előáll az egyik gyermek, aki a többi távol tartotta az öreg embertől és kéri az egész vagyont végrendelet alapján. Dolust, metust nem tudnak igazolni.

Én ügyvéd koromban sokat szenvedtem a mai gyakorlat ridegsége alatt és nem tudok megnyugodni abban, hogy a jog a védtelen családnak védelmet ne adjon az örökséglesők üzelméi ellen. Nem tudok ilyenkor a metus, dolus és megtévesztésben megnyugodni, mert sokszor nem fedik az esetet, rendszerint pedig nem bizonyíthatók. Annál kevesebb megnyugvást tudtam találni bennök, mert hazai jogunkban meg voltak — 1848 előtt — az egészséges iránynak csirái és a gyakorlatban még sem érvényesültek. Ma is érvényben áll az 1715: XVII. tcz., amelynek 3. §-a világosan a jogtalan befolyást tartja szem előtt, midőn «*dolosæ circumventiones*» alapján a végrendeletet megsemmisíti. «*Távol legyen a végrendeletől minden csalárdság és a végrendelezővel nem ritkán alkalmazni szokott «kerítés».*» «*Kerítés*»-nek fordítja Frank műve 432. lapján a «*dolosa circumventio*»-t. Nyilvánvaló, ez a «*dolosa circumventio*» más, mint az error, a tévedésbeejtés, a félelem. Ezek önálló érvénytelenítő okoknak megmaradnak, a *kerítés*, a circumventio, új harmadik bontó oknak vétetett fel a törvénybe. És hogy ez a «*kerítés*» semmi egyéb, mint a szabad akaratnak hízékedések vagy más machinatiók által való elnyomása, hogy az semmi egyéb, mint a főnebb ismeretett «*illetlen befolyás*», az tisztán van. Az anyagi tételt kiegészíti Frank műve második kötetében, ahol ismeri is «*a végrendelet eldöntésére való pert az intézkedő megkerítése*»

miatt. Ezt ugyanazon Frank ismeri, aki nagyon jól tudja a kényszert és a megtévesztést, mint bontó okokat. És aki ismeri az elmetehetetlenlenség vagy elme gyöngeség miatti félretételi pert.

Igaz, hogy Frank után a magyar judikatura úgy élte világát, mintha Frank nem is élt volna. A *kerítés*-nek még nevét is elfeledtük. Nem látni nyomát se döntvényeinkben.

Azt hiszem, itt az ideje, hogy újra visszatérjünk a régi mesterek tanításához. Annál inkább, mert ez az *igazi*, a művelt nemzethez való jog; ez állítja a jogászt magasabb piedestálra, ez teszi lehetővé, hogy a rut önérdék, az ügyes, piszkos praktikák és machinatiók célját ne érjenek.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

3. Közjegyzői okirat felvételénél általában véve egészen közömbös, hogy az ügyfél az okiratba foglaltatni szándékolta jognyilatkozatnak vagy jogügyletnek tartalmát tárgyazó akaratát miféle módon hozza tudomására a közjegyzőnek. Teheti azt szóval vagy írásban, személyesen vagy ízenet által.

Az ügyfélnek vonatkozó akaratnyilvánítása általában véve tehát nem képezi az «*ügymenet*» alkotó elemét; még pedig akkor sem, ha mindjárt a törvény az eset különös voltánál fogva (például közjegyzői rendtartás 76., 77. §§.) kifejezetten megszabja módját annak, hogy kell a közjegyzőnek az ügyfél akaratáról meggyőződnie?

Kivételt képez azonban e részben oly közjegyzői okirat felvétele, melyben az ügyfélnek végrendelete foglaltatik; minthogy az ügyfél a végrendeletnek tartalmára vonatkozó akaratát személyesen és szóval tartozik a közjegyző előtt kijelenteni. Ebben az esetben az ügyfélnek vonatkozó akaratnyilvánítása az «*ügymenet*» alkotó elemét képezi, mely nyilvánításnak tehát — minthogy két tanunak, illetve a másik közjegyzőnek az ügymenet egész folyama alatt folyton jelen kell lennie — természetesen a két tanunak, illetve a másik közjegyzőnek jelenlétében kell végbemennie.

Ezt a közjegyzői rendtartás 82. §-ának világos tartalmánál és nyilvánvaló célzatánál fogva sohasem lett volna szabad kétségbe vonni. Sohasem tudtam megérteni, hogy a Curia hogy mondhatta ki egyik ítéletében, «*hogy a közjegyzői törvény 82. §-ának teljesen megfelel az, ha a végrendelet tételénél az ügyleti tanu az okirat felolvasásánál és akkor, midőn a végrendelező arra nyilatkozik és az okiratot aláírásával vagy kézjeggyével ellátja, jelen van*». Ezen ítéletben kifejtett jogi nézet nem lett fentartva; és most a birói joggyakorlat már egyaránt és következetesen úgy ítél, «*hogy a közjegyzői törvény 82. §-ának a) pontja alatt foglalt rendelkezés, hogy a végrendelező személyesen jelentse ki végakaratát a közjegyző előtt, az egyik lényeges kelléke annak az ügymenetnek, amelynek egész folyama alatt kell, hogy a két tanu legyen folyton jelen; elengedhetlenül szükséges, hogy a két tanu is magától a végrendelezőtől szerezzen magának tudomást a kijelentett végakaratról*».

A szóban levő törvényszakasz c) pontja nincsen nagyon szerencsésen szövegezve; mert annak oly jelentőséget is lehetne adni, mintha a törvény e törvényszakaszra való kifejezett hivatkozást kívánná és mintha ezen hivatkozás egy ünnepélyességi actust képezne, mely a közjegyzői okiratnak egyik érvényességi kellékét alkotja meg. Azt hiszem, hogy nem fogok ellenzésre találni, ha állítom, hogy a kérdéses c) pont ily jelentőséggel nem bír. Ezen pont nem szándékozik egyebet, mint a végrendeletéről felvett közjegyzői okiratra nézve in specie megrendelni azt, ami általában a közjegyzői okiratokra nézve a közjegyzői törvény 79. §-ának d), e) pontjaiban kifejezve van; azt tudniillik, hogy a köz-

* Az előbbi közleményt I. az I. számban.

jegyző az okiratban magában bizonyítsa, hogy mindazok tényleg megtörténtek, amiket a törvény az okirat ügymenetéhez tartozóknak kijelöl.

Nem tagadhatni, hogy ott, hol a végrendelet bonyolódott és nagyobb tartalmu, a hivatkozott törvényszakasz szoros betartása a gyakorlati életben bizonyos nehézségekkel jár. Mindamellett e törvényszakaszban foglalt, azonban szabatosabban szövegezendő intézkedések fentartása mellett vagyok: mert nincsen alakszerűség, mely annyira megközelítené ugyan annak fentebb (l. előbbi közlemény 2. alatt) meghatározott célját, mint éppen a közjegyzői törvény 82. §-ában meghatározott alakszerűség.

A tervezet 1820. §-át nem tartom kielégítő alkotásnak, mert nélkülözi azt a szabatoságot, mely szabatosággal érvényességi alakszerűséget megállapító törvényintézkedésnek birnia kell, és mert különben is tartalmilag helytelen.

A tervezet szerint is tartozik ugyan a végrendeletkező (a tervezetben egy bizonyos anachronismussal az egész fejezetben «az örökhagyó» említettik) végakarata a közjegyző előtt kijelenteni. De épp az a kérdés, hogy mily módon történjék ez a kijelentés? Elégséges-e egy kész írásbeli fogalmazvány átadása, vagy egy levélbeli megkeresés, vagy egy közvetlenül a közjegyzőhöz intézett küldöncz által közvetített üzenet? Kell vagy nem kell-e az okiratban a végakarathoz a közjegyző előtt történt kijelentését bizonyítani?

A tervezet szerint is kell ugyan a végrendeleti közjegyzői okirat felvételénél két tanut alkalmazni; mit ért azonban a tervezet az «*okirat felvétele*» alatt? Ugy, amint a szóban lévő szakasz előttünk fekszik, nem lehet alatta mást érteni, mint azt a felvételt, melyet a közjegyzői törvény 74. §-a kontemplál. Már pedig akkor, hacsak nem forog fen a közjegyzői törvény 75—78. §-ai eseteinek valamelyike, az történhetik meg, hogy a tanuk jelenléte a végrendeletkező kívánságához képest a felolvasásnál mellőztetvén, a tanuk csak arról nyernek tudomást, hogy valamely okirat az ügyfél előtt felolvasatott, illetve általa olvastatott és hogy az ügyfél ezen okiratot aláírta, anélkül, hogy még csak sejtelmük is volna arról, hogy az okiratban az ügyfélnek végrendelete foglaltatik. Nem hihetem el, hogy közvégrendeleteknél ily alakszerűségben megnyugodni lehessen.

Hogy mi vezethette a tervezetet arra, hogy eltérjen az 1820. §. 3. bekezdésében (melyet a tervezet az 1821. §. esetében is alkalmazni kíván) a közjegyzői törvény 80. §-ának rendelkezésétől, az előttem teljességgel érthetetlen. A tervezet vonatkozó intézkedésével a köztudat sohasem fog megbarátkozni tudni; az intézkedés maga pedig még ellentétben is áll azzal az állásponttal, melyet maga a tervezet hasonló kérdésben a 946. §-ban elfoglal.

Utalok még arra, hogy megfelelő helyen, magába a törvénykönyvbe vagy esetleg az életbeléptetési törvénybe intézkedés lesz felveendő, hogy nem érintetik az a törvényintézkedés, melynek értelmében in subsidio a kir. járásbíró is vehet fel közvégrendeletet.

4. Szót emelek a közvégrendelet azon alkotási módozatának fentartása mellett, mely a közjegyzői törvény 83., 84. §-aiban van megállapítva.

Ha a vonatkozó intézkedések oly értelemben kiegészítetnek: hogy tartozzék az ügyfél a közjegyző és a tanuk előtt nemcsak az okiratot végakarataának nyilvánítani, hanem egyszersmind kijelenteni, hogy az okirat tartalmát ösmeri és azt helybenhagyja, továbbá az okiratot aláírni vagy általa aláírtnak elősmerni; és hogy tartozzék a közjegyző az átadott okiratra a minőségi záradékot reávezetni és azt a tanukkal együtt aláírni: akkor egy oly alkotási módozattal állunk szemben, mely minden jogos követelménynek megfelel.

Ezen alkotási módozat a lehető teljes biztosítékot nyújtja arra nézve, hogy az átadott végrendeletben ugyancsak a végrendeletkezőnek, még pedig annak megfontolt akarata jutott

megnyilatkozásra; ezen alkotási módozat a gyakorlatban semmi nehézséggel nem jár; és ezen alkotási módozat lehetővé teszi, hogy az ügy sérelme nélkül elég tétessék az ügyfelek által oly gyakran hangoztatott kívánságnak: egyrészt, hogy a tanuk ne nyerjenek tudomást a végrendelet tartalmáról, és másrészt, hogy az ügyfél a minősített közvégrendeletet saját maga őrizete alá veheti és több egyenhatályu példányban állíttathatja ki.

Amit a tervezet az 1821. §-ban javasol, azt nem tartom elfogadhatónak, mert nem látok ezen javaslatban egyebet, mint azon rendelkezéseknek elhibázott kiterjesztését a közvégrendeletre, mely rendelkezéseket az 1876. évi XVI. tcz. 23. §-a a magánvégrendeletek közjegyzői letéteményezésére nézve megszab.

A közjegyzőnek zárva átadott iratnak csupán az ügyfélnek azon pusztá kijelentése alapján, hogy az az ő végakarata és annak folytán, hogy a közjegyző az iratot a jegyzőkönyvhez (miféle jegyzőkönyvhez?) fűzi, nem lehet közvégrendeleti minőséget tulajdonítani: mert a közvégrendeleti minőség feltételezi, hogy a közjegyző legalább némi irányban ezen minőségében a végrendelet tartalmi alkotásához közreműködjék, ami éppen az irat zárt voltánál fogva kizárva van.

De a nyíltan átadott okiratnak sem lehet pusztán a most megjelölt ténykörülmények alapján közvégrendeleti minőséget tulajdonítani, akkor, amikor nem köteleztetik az ügyfél egyszersmind arra is, hogy a közjegyző és a minden esetben alkalmazandó két tanu együttes jelenlétében kijelentse, hogy az átadott iratot sajátkezüleg aláírta, és hogy azt maga elolvasta vagy az neki előzőleg felolvasatott és ő azt helybenhagyja. De akkor mire való volna a nyíltan átadott iratnak borítékba zárása és a jegyzőkönyvhez hozzápecsételése?

5. A tervezet 1822., 1823. §-aiban foglalt intézkedések több irányban eltérnek azoktól az intézkedésektől, melyek idevonatkozólag ez idő szerint érvényben vannak. Nem mondhatom azonban, hogy ezen eltérések a tervezet előnyére szolgálnának.

Ha a tervezet a tizennyolcz éven alóliakat minden kivétel nélkül a rendes magánvégrendelettől eltiltja (holott eléggé feltűnően nekik a rendkívüli végrendeletet megengedi, ami többek közt annyit is jelent, hogy tanuk nélkül szabad nekik önkezüleg irt végrendeletet alkotni, tanuk alkalmazásával pedig nem szabad!); és nem alkot kivételt azon tizennyolcz éven alóliakra nézve, kik a tervezet 4. §-a alapján teljeskoruakká lettek; ha a tervezet azt követeli, hogy a végrendeletkező a tanuk előtt a végrendeletet aláírja és nem elégszik meg azzal, hogy a végrendeletkező a végrendeletre általa már előbb tett aláírását a tanuk előtt sajátjának elősmerje; ha a tervezet nem provideál arra nézve, hogy a tanuk a végrendeletkezőt ismerjék és az általa használt nyelvet megértsék; ha mellőzi a jegyírásra és számjegyírásra vonatkozó tilalmat; vagy ha a tervezet azt követeli, hogy a tanuk mindannyian irni tudjanak: bizonyára nem mondható, hogy ezen intézkedések bármelyikével is lépés tétetnék a fenálló jogállapot javítására.

Már az 1876. évi XVI. tcz. országgyűlési tárgyalásánál tétetett indítvány arra nézve, hogy az allograph végrendeletnél csak három tanu alkalmaztassék. Ugy tartom, hogy nem bír valami különös jelentőséggel akár három, akár négy tanunak alkalmazása állapittatik meg; noha egy bizonyos rendszertelenséget látok abban, ha közjegyző közreműködése esetében három személy közbenjöttét és ily közreműködés hiánya esetében szintén csak három személy közbenjöttét követelik. Már pedig a tervezet is azon állásponton van, hogy elégséges, ha közjegyző mellett a két tanu helyett egy másik közjegyző jár el; tehát két közjegyző közreműködése esetében voltaképpen négy személy vétetik közreműködőnek.

A leglényegesebb eltérés abból áll, hogy a tervezet

azoknak, kik olvasni nem tudnak, még ha neveiket alá is írhatják, nem engedi meg a rendes magán (írásbeli) végrendelet alkotását. Azok közé tartozom (reményem, hogy nem fognak félreérteni), kik úgy vélekednek, hogy írni-olvasni nem tudóknak okiratbeli jognyilatkozataikra és jogügyeleteikre — ezeknek maguknak nyilvánvaló érdekében és az általános jogbiztonság szempontjából — a hitelesítési és bizonyos tekintetben a közokirati kényszer alkalmaztassék. De azért még sem tehetem magamévá a tervezet álláspontját. A magánjogi téren a kényszert csak addig tartom alkalmazhatónak, ameddig azt azon fontos érdekek követelik, amelyeknek szolgálni a kényszer hivatva van; már pedig az írni-olvasni nem tudók végrendeleteinél éppen nem forognak fen azok az érdekek, amelyeknek megóvása és biztosítása szempontjából ezeknek egyéb jognyilatkozataikra és jogügyeleteikre a megjelölt kényszert alkalmazandónak látom.

Hozzájárul ehhez, hogy a tervezet álláspontja szerint az olvasni nem tudó általában csak kétféleképpen végrendelezhetnék; vagy közvégrendelet útján, az 1820. §. szerint, ami nem ritkán kivihetetlen volna, hacsak nem akarunk minden emberek által lakott tanyán egy közjegyzőt alkalmazni; vagy pedig szóbeli végrendelet útján, az 1824. §. 2., 3. pontjai szerint, holott egy körültekintő törvényhozási politika a szóbeli végrendeleteket, ezeknek ingatag voltánál fogva, propagálni nem igen fogja.

6. Ha a tervezet úgy kontemplálja a dolgot, hogy a közjegyző, ki előtt két tanu vagy egy másik közjegyző jelenlétében a végrendelező szóbelileg végrendelezett, ezen actusnál ebbeli minőségében, vagyis mint olyan jár el, ki közhitelességű okiratok felvételére és közhitelességű tanusítványok kiadására van hivatva (mely felfogásra következtetést enged az, hogy az 1820., 1821. §§. szerint alkotott közvégrendeletek *rendes* közvégrendeleteknek mondatnak), ami nem egészen illeszthető be a közjegyzői törvény ez idő szerint fenálló rendszerébe, akkor természetesen az a jegyzőkönyv, melyet közjegyzőnek az actusról az 1824. §. szerint felvennie kell, érvényességi alakszerűség és közhitelességű okmány, mely az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékot nyújt az abban foglalt tartalomra nézve.

Már most minő inkonvenientia az ily módon nyilvánított végrendelet hatályát csak három havi időközhez kötni? Akkor, amidőn a végrendelet tartalma közhitelességű okmányban lefektetve és fixirozva van, holott a magán szóbeli végrendelet hatályának a három havi időközhez való kötése éppen csak abban találja indoklását, hogy alapos az aggály arra nézve, hogy a magán szóbeli végrendeletnél közreműködött tanuknak vallomása a végrendelet tartalmáról hosszabb idő lefolytával megnyugtatónak el nem fogadható.

Ha pedig a tervezet úgy kontemplálja a dolgot, hogy a közjegyző a megjelölt actusnál nem ebbeli minőségében jár el: akkor a közjegyző — a közreműködött másik közjegyzővel együtt — a tanu szerepére szoríttatik le; ami a közjegyzőnek, legalább ez idő szerint törvényben szabályozott, egész működésével egyáltalán nem volna megegyeztethető. De ekkor, kérdem, mi jelentősége legyen a tervezet azon intézkedésének, hogy a végrendelezés befejeztével jegyzőkönyv veendő fel? Érvényességi alakszerűségről vagy tisztán célszerűségi intézkedésről forog-e fen szó?

7. A tervezet az 1876: XVI. tcz. 27—29. §-aiban említett kiváltságos végrendeleteket egyáltalán fel nem öleli.

Felteszem, hogy a tervezet abból indult ki, hogy nem tartja szükségesnek a most hivatkozott esetekre nézve a végrendeleti alakszerűségek tekintetében még különlegesen provideálni, mert az általa javasolt rendkívüli végrendelet alakszerűségeit olyanoknak tekinti, melyek ezen esetekre nézve nyilvánulható igényeknek különben is megfelelnek. Ha helyes ez a feltevés és nem forog fen a kiváltságos végrendeletek mellőzése tárgyában pusztá elnézés: nehezmé-

nyeznem kell a tervezetet; mert nemcsak hogy szerinte a rendkívüli végrendeletek közé tartozó szóbeli végrendelet alakszerűsége nehezebb, mint az 1876: XVI. tcz. 30. §-ában megállapított alakszerűség; a tervezet ellen még az is szól, hogy szerinte a három havi érvényességi időköz nem, mint az 1876: XVI. tcz. vonatkozó intézkedése rendeli, a kivételes állapot megszűnésétől, hanem a végrendelet készítésétől kezdve számítandó.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Papírok értékelése a mérlegben.

Kereskedelmi jogunk egy új kérdéssel gazdagodott.

Egy részvénytársaság, midőn az üzleti év végén azt tapasztalja, hogy a kezében levő záloglevelek árfolyama a megelőző év utolsó napján volt árfolyamhoz képest annyira leszállt, hogy zálogleveleinek a mérlegbe ily árfolyamban való felvétele a mérleg egyensúlyát jelentékenyen megzavarná s talán az osztalékadást is lehetetlenné tenné vagy egyesenesen veszteség-kimutatásra vezetne, a mérleg-egyensúly és az osztalék megmentésére a következő kisegítő eljárásról folyamodik:

Biztosítja a záloglevelek megelőző évi árfolyamát akképp, hogy a záloglevelek az évi utolsó napi és múlt évi utolsó napi árfolyama közt mutatkozó különbözet összegét a zálogleveleket kibocsátó pénzintézet által magának kifizetteti úgy, hogy ezen árfolyamkülönbözeti összeget a záloglevélkibocsátó pénzintézet annak idején a záloglevelek kisorsolásakor azok beváltási, vagyis névértékéből fogja levonni s visszatartani, mely eljárás által a záloglevelek birtokában levő részvénytársaság abba a helyzetbe jut, hogy a felvett árkülönbözeti összeget üzleti mérlegébe cselekvő vagyonérték gyanánt veheti be s így oly mérleget mutathat fel, mintha záloglevelei a múlt évi utolsó napi árfolyamukból semmit sem vesztek volna.

A kérdés az, hogy a mérlegkészítés ezen módja a kereskedelmi törvény szabályaival megegyezik-e vagy sem.

Kereskedelmi törvényünk, hogy a részvénytársaságok üzleti mérlegének tárgyilagosságot megbizhatóságát biztosítsa, 199. §-ában, annak 1. pontjában, tehát első sorban azt rendeli, hogy «a társaság vagyona azon értékben veendő fel, mely az üzleti év utolsó napján az egyes tárgyak értékének megfelelő s ezen általános vezérelv következtéseképp a 2. pontban akként rendelkezik, hogy *«az árfolyammal bíró papírok legfeljebb azon árfolyamban vehetők fel, melylyel azok az üzleti év utolsó napján bírnak»*.

Ugy véljük, hogy ennél világosabb törvényt alig lehet gondolni s bizonyára tudta s így fogta fel ezt az a részvénytársaság is, mely az elől körülírt «árfolyambiztosítási művelettel» kívánt mérlegén segíteni.

De ha a törvény ily világos és minden kétséget kizáró, nem kell-e azonnal szemünkbe ötleni annak is, hogy a mérlegkészítés most ismertetett módja a törvénytől össze nem egyeztethető.

Mert nézzük csak közelebbről az illető részvénytársaság mérlegét.

A részvénytársaságnak van egy 200 korona névértékről szóló hitelintézeti záloglevele, mely az 1899-iki üzleti év utolsó napján 196 korona árfolyamon állott s természetesen így lesz a mérlegbe felvéve, az 1900-iki üzleti év utolsó napján azonban csak 186 korona árfolyammal birt. Ennél fogva ezen záloglevél a részvénytársaság 1900. évi mérlegébe a törvény szerint csak 186 korona árfolyammal vehető fel. A részvénytársaság azonban az árfolyamvesztés kiegyenlítése, mondjuk: eltüntetésére céljából oly megállapodást létesít

a záloglevelet kibocsátó hitelintézettel, hogy ez az árfolyamkülönbségnek megfelelő összeget, tehát a felvett esetben 10 koronát a záloglevél névértéke, vagyis kisorsolási beváltási értéke terhére a részvénytársaságnak már most előre kifizet, mire a részvénytársaság az 1900. évi mérleget úgy állítja össze, hogy abban cselekvő vagyonérték gyanánt van felvéve nemcsak a záloglevél 186 korona utolsó árfolyam szerinti értéke, hanem a záloglevél névértéke terhére előre felvett 10 korona készpénz is.

Már most nézzük az érem másik oldalát, a mérleg szenvedő állapotát. Ebben legkisebb nyomát sem találjuk annak, hogy a részvénytársaság az ő cselekvő vagyonértékét képező záloglevelét az annak névértéke részleteképp előre felvett 10 koronával megterhelte volna. Erről szó sincs. A részvénytársaság abban a felfogásban van, hogy azáltal, miszerint ő a birtokában levő záloglevél névértékéből 10 koronát már most előre felvett, magára semmiféle terhet nem hárított, a záloglevél névértéke terhére előre felvett összeggel nem tartozik s így azzal mérlegét sem köteles megterhelni.

Kell-e mondanunk, hogy a részvénytársaság ekképp készült mérlegében annak egymással szemben álló két rovaata a cselekvő és szenvedő állapot közt a fény és árnyék teljességgel nem egyenlően oszlik meg.

Vizsgáljuk csak közelebbről a mérleg cselekvő rovatát. Vajon megállhat-e azon felfogás, hogy a záloglevél névértéke terhére előre felvett 10 korona készpénz cselekvő vagyonérték gyanánt beilleszthető a mérlegbe anélkül, hogy a mérleg szenvedő állapota megfelelőleg megterheltesse.

Hogy e kérdéssel szemben állást foglalhassunk, előbb a záloglevél névértéke terhére előre felvett készpénz megszerzésének jogi természete felől kell tisztába jönnünk. E tekintetben ellentétes nézetek támadhatnak. De az kétségtelen, hogy csak egy — már egyik vagy másik — nézet lehet alapos. Melyik ez?

Van olyan nézet, mely a következőleg okoskodik:

A részvénytársaságnak záloglevele alapján az azt kibocsátó hitelintézet ellen 200 korona követelése van, mely ugyancsak a záloglevél kisorsolásakor lesz esedékes, de semmi akadály sem áll annak útjában, hogy a hitelintézet a részvénytársaságnak, mint a záloglevél birtokosának, a záloglevél 200 korona névértékéből egy részt — jelen esetben 10 koronát — már előre most kifizessen. Ez tisztán a két érdekelt intézet megegyezésétől függ. A részvénytársaság tárczájában pedig az abba ekképp befolyt 10 korona minden tehertől ment cselekvő vagyonértéket képez, mert hiszen ezen 10 korona fejében a részvénytársaság a záloglevél kibocsátó hitelintézetnek viszontteljesítéssel nem tartozik, miután e 10 korona fedezetét, a záloglevél mérlegileg kitüntetett árfolyamértékét felülhaladó — tehát a részvénytársasági mérleg cselekvő rovatában elő nem fordul — névértéki többletében találja.

Ezen felfogás és érvelés első tekintetre igen meggyőzőnek s elfogadhatónak mutatkozik; behatóbb vizsgálat után azonban a bírálatot nem állja ki.

Egy üzleti mérleg összeállításánál a kiindulási pont az, hogy a mérlegnek az összeállítás időpontjakor létező vagyonállapotot kell lehető hiven feltüntetni. Ebből kiindulva, kétségen felül áll az, hogy egy részvénytársaságnak 1900. évi december hó 31-éről felvett mérlegében az egyes vagyontárgyak csak abban az értékben szerepelhetnek, amelylyel azok 1900 december 31-én birtak. Ebből folyólag s a kereskedelmi törvény idézett 199. §. 2. bekezdése szerint a részvénytársaság záloglevelei, melyek 1900 december hó 31-én 186 korona árfolyammal, vagyis ennyi üzleti értékkel birtak, a mérlegbe is csak 186 korona értékben vehetők fel.

Ámde minő eredménnyel állunk szemben akkor, ha a részvénytársaság mérlegében egy 200 korona névértékű záloglevél értéke fejében az árfolyam szerinti 186 koronán felül még a névértéki többlet terhére előre felvett 10 korona

készpénzösszeggel is találkozunk? A természetes gondolkozásmód egy percig sem habozhat annak felismerésében, hogy itt egy 200 korona névértékű záloglevél valóságban 196 korona értékben van felvéve.

A részvénytársaság ekképp összeállított mérlege, ha beszélni tudna, ezt mondaná: én magam is elismerem ugyan, hogy a 200 korona névértékű záloglevél ma = 1900. évi december 31-én, csak 186 koronát ér (mert ha el akarom adni, nem adnak érte többet, s ha venni akarok, ily áron vehetek), de az is bizonyos, hogy ezen záloglevél a kisorsoláskor 10 koronával többet fog érni, tehát miért ne lenne jogos ezen, bár jövődöbeli, de bizonyos értéktöbbletet már jó előre most készpénzben folyóvá tenni.

Bizonyára nem csalódunk, ha azt mondjuk, hogy a mérleg ezen beszéde egyszersmind annak itéletét és pedig elitelését is magában foglalja, mert a jövőben várandó vagyonértéket ma tényleg meglevő vagyonérték gyanánt a mérlegbe állítani nem szabad. Ami 10 vagy 20 év múlva vagyon lesz, ma még nem az.

A jelzett mérlegkészítés magyarán mondva semmi egyéb, mint a részvénytársaság záloglevelei árfolyam szerinti értékének a névértékkel való kicserélése. Már pedig a kereskedelmi törvény idézett szakaszának 2. pontja egyenesen és határozottan éppen azt akarja a legszigorubbán kizárni, hogy oly értékpapírok, melyek árfolyama névértéköknél alantabb áll, a mérlegbe névértékben vétethessenek fel.

Mi a részvénytársaság jelzett eljárása tekintetében azt a felfogást osztjuk, hogy a részvénytársaság akkor, midőn a birtokában levő záloglevélre, annak névértéke terhére a záloglevél kibocsátó hitelintézettől 10 koronát most előre felvett, záloglevelére előleget, vagyis kölcsönt vett fel, amelynél azon körülmény, hogy ezen előre kapott összeg a kisorsoláskor a záloglevél névértékéből fog visszatartatni, jogi szempontból legkisebb különbséget sem tesz. De ezen egyedül elfogadható felfogást igazolja azon tény is, hogy a részvénytársaság az ekként előre felvett összeg (a 10 korona) után a záloglevél kibocsátó hitelintézetnek a kisorsolás időpontjáig kamatot kénytelen fizetni, mert a hitelintézet ingyen nem előlegez. De ez mellékes.

A lényeges szempont éppen az, hogy a részvénytársaság záloglevelének névértéke fejében a hitelintézettől ma = 1900. évi december 31-én, a mérleg összeállításakor semmit sem követelhet. Az, hogy a hitelintézet a részvénytársaságnak záloglevelei névértékére előleget ad, egy egészen külön üzlet, amelynek egyik oldala az, hogy a részvénytársaság mérlege cselekvő rovatában a zálogleveleire kapott előleget készpénzérték gyanánt feltünteti, de másik oldala az, hogy a részvénytársaság, mint amely az előlegül felvett összeggel a hitelintézet adósává lesz, a terhet képező előleget mérlege szenvedő állapotába is felvenni tartozik. Ez elől nem lehet kitérni, hacsak azt nem akarjuk, hogy a kereskedelmi törvény 199. §-ának 2. pontja írott malaszt ne maradjon.

Már pedig ezen törvényhez az üzleti életnek oly fontos érdekei fűződnek, hogy annak megkerülését semmiféle czimen és okból sem lehet megengedni.

Vegyük az életet, a gyakorlati eshetőséget. Nincs kizárva, hogy a részvénytársaság üzleti viszonyai a jövőben úgy alakulnak, hogy indítva s talán kényszerítve lesz arra, hogy a zálogleveleire kapott előleget készpénzben visszafizetve zálogleveleit áruba bocsássa, s miután ez rendszerint másképp nem eszközölhető, azokat a napi árfolyamon eladja. Tegyük fel: az elől érintett 200 korona névértékű záloglevelek árfolyama azok továbbadásakor 186 korona, vagy esetleg még ennél is alacsonyabb lesz. Hogyan fog alakulni akkor a részvénytársaság mérlege. A cselekvő rovatban a záloglevél értéke helyett 186 korona készpénz lesz és semmi több; azt pedig akkor már semmiféle módon nem lehet elkerülni, hogy a hitelintézeti előleg fejében készpénzben visszafizetendő 10

korona a mérleg szenvedő rovatába fel ne vételessék. *Tehát egy későbbi üzleti év mérlegét fogja terhelni egy oly tartozás, amely voltaképpen már 1900 december 31-én fennállott, amelyet tehát a törvény szerint az 1900 december 31-én készített mérleg szenvedő rovatából nem volt szabad kihagyni.*

A történeti hűség megtartása a részvénytársulatok mérlegeinek összeállításában a legnagyobb fontossággal bír, s hogy ez megtartathassék, arra csak egy eszköz van: a törvény szigorú alkalmazása.

De vegyünk szemünkbe egy más lehetőséget.

Tegyük fel, hogy a részvénytársaság kérdéses záloglevelei 1901 december hó 31-én még a jelenlegi alacsony árfolyamon = 186 koronán is alul, pl. 176 koronán fognak állani s így a részvénytársaságnak, hogy 1901-iki mérlegét kedvezőbben alakíthassa, 1901 december 31-én is érdekében állana, hogy záloglevele névértéke terhére a hitelintézettől ugyancsak 10 koronát újra előre felvegyen. Ha ily előlegfelvételhez 1900 december 31-én joga volt, joga lesz ahhoz 1901 december 31-én is. Mehet ez? Akár az 1900 december hó 31-én, akár az 1901 december hó 31-én ekképp készülő mérleg hű képe lesz a részvénytársaság vagyoni állásának? Lehet ily mérleg alapján tiszta nyereséget kimutatni s osztalékot adni? Azt hisszük, hogy mindkét kérdésre határozott «nem»-mel kell felelni. De éppen azért az a nézetünk, hogy a mérlegfelállítás ezen módját a kereskedelmi törvénnyel megegyezőnek nem tarthatjuk.

Enyiczkei Gábor.

Nyílt kérelem az Igazságügyminiszter Urhoz.

Nem lehet feltenni, hogy az ügyvédi működés megreheztetése a bíróságok részéről, czélul lenne kitűzve; a bírósági administratio mikéntje, igen gyakran, az ügyvédi létérdekkel van kapcsolatban, épp ezért fel nem tehető, hogy az ügyvédeknek amugy is nehéz helyzetét még sulyosabbá kívánnák a bíróságok vagy az igazságügyi administratio tenni!

Azt hiszem, hogy az országban páratlanul áll az a magyar, amelyet a nagyváradvárosi kir. járásbíróság ez idő szerinti vezetője a járásbíróságok előtti ügyvitel 80. és 81. §-ának ad, ezért jelen uton, azon nyílt kérelemmel fordulok — *amellett, hogy a jogászközönség véleményét is kikérem* — a nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszter Urhoz, hogy, mint legauthenticusabb magyarázója a hivatkozott ügyviteli szabályoknak, vagy speciális leirattal vagy általános rendelettel, az ügyvédek s a jogkereső közönség ezen sérelmét sürgősen orvosolni kegyeskedjék.

A dolog ugyanis akképpen áll, hogy a nagyváradvárosi kir. járásbíróság vezetője, hivatkozással a már idézett rendeletre, nem engedi meg azt, hogy a jegyzői irodák másnak, mint az *érdekelt feleknek, azon ügybeni ügyvédeknek vagy az utóbbiaknál bejegyzett ügyvédjelölteknek, bárminő* értesítést adjanak; tehát *nincs* megengedve az ügyvédeknek dolgozó *egyéb ügyvédsegédeknek* az sem, hogy a számszerint megjelölt iratok *beérkezte, elintézése, expedálása, kézbesítése vagy jogerősségéről* az illető ügyre vonatkozó bírói végzéssel történt igazoltatásuk után sem, *szóval semmi körülmények közt*, értesítést kapjanak.

Ezen rendelkezés, szerény véleményem szerint, *nem* felel meg a vonatkozó szabályoknak, mert:

a) a 80. §. általánosságban megengedi a *feleknek* — tehát nemcsak az *érdekelt* ügyfeleknek, miként azt a 81. §. kiemeli — a fent körvonalozott értesítést; vagyis, ha bárki azt kérdezi a jegyzői irodában, hogy van-e *x* ellen kielégítési végrehajtás elrendelve, — műnyelven veszély — arról bárkinek értesítés adandó, mert itt csak nincsen érdekelt ügyfél? De midőn a szabályzat a 81. §-ban világosan hivatkozik ügyfelekre és igazolt képviselőkre, s csak ezeknek engedi meg az iratok megtekintését és lemásolását, akkor a 80. §. helyes magyarázata nem lehet egyéb, mint az, hogy a jegyzői iroda viszont a beadványok beérkezte, ügyszáma, elintézése, kiadása és az iratok hollétéről a *feleknek értesítést*, sőt bizonyítványt is adni köteles, tehát nemcsak az érdekelt feleknek, hanem bárkinek is;

b) az érdekelt ügyvéd irodájában dolgozó segéd pedig nemcsak a 80. §-ban foglaltakra jogosított, hanem az iratoknak megtekintésére és lemásolására is és pedig azért, mert

ugyanaz a sokkal fontosabb funcióra lett a bírói gyakorlat által feljogosítva; ugyanis a bírói végzéseket főnöke helyett átveheti s végrehajtásoknál főnöke helyett közbenjárhat; amidőn tehát ily funciót teljesíthet, akkor a szabályoknak teljes félreismerése kell ahhoz, hogy consequenter megtagadjatik az ügyvédsegédeknek az értesítésadás!

Azt hiszem, hogy az ügyviteli szabályoknak ilyen magyarázása és alkalmazása az egész országban páratlanul áll, mert még a curiai értesítőben sem jutott eszébe a kérdészködőtől az érdekltség igazolását az illető hivatalnoknak kérni. Már pedig csak itt is elég fontos érdekekről van szó.

Azt hiszem, hogy ezen csekélynek látszó, de az ügyvédek administrationális működésére nagy horderővel bíró ezen kérdés, az arra illetékes legfelsőbb felügyeleti hatóság által eredményes megoldást fog nyerni.

Dr. Rosenthal Mór,
nagyvárad ügyvéd.

Különfélék.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** 1900. évben vizsgára bocsátott 230 jelöltet. Ezek közül első ízben vizsgázó volt 212, kik közül 189 vizsgája elfogadtatott, 23 visszasutasított. A 18 ismétlő vizsgája elfogadtatott. 1899. évben vizsgára bocsátott 214 jelölt. Az első ízben vizsgázó 195 jelölt közül képesítettett 171, visszautasított 24. Ismétlő volt 19 és mindannyinak vizsgálata elfogadtatott.

— **A budapesti kir. büntető törvényszék vádtanácsa** által 1900. év folyamán a *kir. ügyészség vádirata ellen* beadott kifogások alapján tárgyalatott összesen 543 ügy. Ebből vádhatározat (BP. 266. §.) 304; megszüntetés (BP. 264. §.) 131; vizsgálat vagy pótvizsgálat (BP. 262 §.) 100; áttéte más bírósághoz (BP. 263. §.) 8.

Pótmagánvád alapján tárgyalatott összesen 31 ügy. Ebből megszüntető határozat 25; vádhatározat 5; pótvizsgálat 1.

Főmagánvád (sajtó) alapján beadott vádiratok elleni kifogások folytán tárgyalatott 23 ügy. Ebből vádhatározat 21; megszüntetés 2.

A *kifogások feletti tárgyalások száma összesen 597*. Ezen adatok igen érdekes világot vetnek a vádtanács intézményének működésére. Ami legelőbb is szemünkbe ötlik, az a vizsgálatra, illetve pótvizsgálatra utasított ügyek nagy száma (18.39%). Az érdemlegesen elintézett ügyekből 69%-ban hozott a vádtanács vádhatározatot, 31%-ban mondott ki megszüntetést.

— **A büntető parancsot** a budapesti kir. járásbíróság alig alkalmazza, holott ezen új intézmény segélyével ezrekre menő pereket lehetne megelőzni. A felügyelő hatóságoknak volna feladata a kir. járásbíróság tagjait *felrázni* apathiajukból és figyelmeztetni őket a hátralékok megszüntetésének ezen kínálókozó módozatára. Nem tudjuk, hogy a vidéken általában alkalmazzák-e az új intézményt, de ahol alkalmazásba vették, mint pl. a temesvári kir. tábla területén, ott igen jól bevált; a kis pénzbüntetést minden nehézség nélkül lefizetik.

— **A kartellekről.** Dr. Ráth Zoltán, kassai jogtanár a kereskedelmi miniszter megbízásából emlékiratot dolgozott ki, mely igen érdekesen tárgyalja e fontos anyagot. A mű első része a kartellek mibenlétét és hatásait, a második a hazai kartelleket, a harmadik a kartell-ügy történetét, a bel- és külföldi törvényhozást és judikaturát, a negyedik a szerző propositionit tárgyalja.

— **A «Huszedik Század»** című társadalomtudományi havi szemle most megjelent első számával második évfolyamába lépett. Dolgozatokat közöl a legtagabb értelemben vett társadalomtudományok köréből, felöleli tehát a sociológiát, sociálpolitikát, politikát és philosophiát, továbbá a jogot, irodalmat és közgazdaságtant társadalmi vonatkozásaikban. A most megjelent szám tartalmából kiváló figyelmet érdemelnek egy hirneves angol tudós, Alfred Russel Wallace-nek cikke «Az emberi haladásról a multban és jövőben.»

Dr. Jászi Oszkár hosszabb cikke a sociologiai regényről és Zigány Zoltán fejtegetései a «szegényügyről». Ifj. gr. Bánffy Miklós, ki jelenleg Berlinben az ottani mezőgazdasági attaché oldalán működik, «Munkáshiány Németországban» cím alatt tesz közzé egy tanulmányt. A füzet tartalmát kiegészíti egy politikai tanulmány az «új áráról», számos könyvismertetés és szokásos kortörténeti szemle.

A birtokos és gazdatiszt közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló törvény magyarázata. Irta *Ladányi Béla*. Ez a törvényt magyarázat gyűjteménye azoknak az összes jogszabályoknak, amelyek a birtokos és gazdatiszt egymáshoz való viszonyában előforduló vitás esetek eldöntésénél irányadók lehetnek. Nem egyszerű kivonatolása a miniszteri indokoknak, hanem alapos vizsgálata a törvény valódi értelmének az életviszonyok száz meg százféle alakulatában. Idézve és magyarázva vannak benne azok a törvények és jogszabályok is, melyek a gazdatiszti jogviszonyokkal némi vonatkozásban vannak. Minden egyes szakaszhoz irt terjedelmes magyarázat után egybegyűjtve találhatók a gazdatiszti jogviszonyokra vonatkozó mindazok a felsőbb bírósági határozatok, melyek nem avultak el. (Kiadja Grill Károly. Ára 2 kor. 40 fill.)

— **A visszaesés, büntetőjogi tanulmány,** írta dr. *Oberschall Pál*, pozsonyi jogakadémiai rk. tanár. A 11 ivre terjedő dolgozat fejezetei a következők: történelmi áttekintés; dogmatika; a visszaesés a hazai büntetőjogban; külföldi törvényhozások; a büntetőjog szerepe a visszaesés elleni küzdelemben.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** az 1900. évről szóló jelentés megszerkesztésével dr. *Nagy Dezső* titkárt bízta meg. A szerkesztő-bizottságba Pollák Illés kamarai ügyész, dr. Brüll Ignác, dr. Burián Béla, dr. König Vilmos, dr. Baracs Marcell, dr. Fittler Dezső és dr. Pap József választmányi tagok küldettek ki. A választmány felhívja a kamara tagjait, hogy amennyiben az igazságszolgáltatás körül oly tapasztalataik, észleleteik volnának, amelyeknek az évi jelentésbe való felvétele kívánatos, erre vonatkozó észrevételeiket legkésőbb folyó évi január végéig a *budapesti ügyvédi kamara* titkári hivatalába küldjék be.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A községi illetőség reformjáról.** 1901 január 1-én Ausztriában életbe lépett a községi illetőség reformja. Eddig a községi illetőségre és a vele összekapcsolt szegénységügyi igényre nézve Ausztriában is ugyiszólván özönvíz előtti rendelkezések állottak fön. Ha valaki új lakóhelyén sok éven át lakott is és adót fizetett is, még mindig ahhoz a községhez tartozott, ahonnan származott s új lakóhelye községi képviselőjének tetszésétől függött, hogy megadja-e neki az illetőséget. Az eredeti illetőség pedig a gyermekekre és a gyermekek gyermekeire szállott át, még pedig úgy, hogy az unokák oly községnek voltak tagjai, ahonnan nagyatyjuk két nemzedék előtt kivándorolt. Ezek a rendelkezések a munkásosztály iránt nagy igazságtalansággal jártak. Mert a munkás, aki egész életén át ugyanabban az iparos kerületben dolgozott és ott közvetett adókat fizetett, vén korában messze levő községbe és oly emberek közé volt kénytelen menni, a kik hozzája teljesen idegenek voltak, hogy tőlük anyagi támogatásban részesüljön, vagy hogy a szegények házában kapjon helyet. Végre néhány évvel ezelőtt meghozták a csak most életbeléptetett törvényt, amely ugyan még mindig szűkkeblű, de mégis elhatározza, hogy a tíz éves szakadatlan tartózkodás egy helyen, megállapítja a jogot a lakóhely illetőségére. E szerint a törvény szerint mindazok, akik 1891 óta szakadatlanul valamely községben laktak, itt megszerezhetik az illetőséget. A kormány azt javasolta volt, hogy öt évi tartózkodás adjon erre jogot, de a nagyobb városok és az iparos helységek képviselői azt állították, hogy ez esetben a szegénységügyi terhet nem bírnák el. A törvény következtében az illetőségi viszonyokban rendkívüli nagy változás áll be, és milliónyi változásokat kell majd beiktatni. A magistratusokat úgy, mint a bíróságokat is, a melyeknél vitás esetekben az illetőségi jog kérelmezendő, az új törvény néhány esztendőre nagy munkával terheli meg.

— **Főfegyverzett fogházörök.** Újévvél az osztrák fogházörök új egyenruhát kaptak, ahhoz hasonlót, mint a milyent

ott a fegyházörök viselnek. Az újítás lényege abban van, hogy minden fogházöröknek kard van az oldalán. A gyakran nem könnyű földadattal szemben álló hatósági közegek tekintélyét akarják így emelni és őket arra is képesekké tenni, hogy a foglyok excessusai ellenében szükség esetén fegyverrel is élhessenek.

— **Binding Grundriss-ének** harmadik kötete a napokban jelent meg. E kötet a közveszélyű és a bizonyító eszközökre vonatkozó delictumokat tárgyalja 315 oldalon, tehát az előadási alaprajzot messze meghaladó terjedelemben. Hátra van még a negyedik kötet, melyben az állam elleni delictumokról lesz szó. A Grundriss eddig megjelent három kötete már 857 lap, holott pl. *Liszt* tankönyvének X. kiadása (1900.) összesen 664 lapra terjed. Binding munkájából csak az általános tanokra vonatkozó első kötet igazán Grundriss, a többi kötetek úgy látszik, inkább arra vannak hivatva, hogy az 1885-ben megjelent s eddig befejezetlen Handbuch első kötetét egészítsék ki. V.

Liszt Ferencz előadást tartott, mint utóbbi számban említettük, a védelem jogköréről s azt a kijelentést tette, hogy a védő, a ki a védencze ellen szóló bizonyítékot «unterdrückt oder bei Seite schafft», bünpartolást követ el. Ily általános szabálylyal nem hiszszük a kérdést megoldhatónak. A legfőbb tételnek azt tartjuk, hogy a védőnek nem szabad védencze ellen bizonyítékot produkálni. Ezen nyugszik a vádlott bizalma védőjéhez. Ha tehát a védő a nála levő bizonyíték felfedezésével árt védenczének, ezt nemcsak hogy nem köteles, de nem is szabad tennie.

Dr. Raschke Mária kisasszony Németországban folyóiratot indít a jogtudomány népszerűsítése érdekében.

A párisi Societé Général des Prisons az egyéni szabadság kérdésének tárgyalását tűzte napirendjére. E társaság évenként egy kérdést szokott felvetni és ezen kérdés tárgyalása ezen ülésszak minden ülésén tart. Jellemző, hogy a nemzetközi büntetőjogi egyesület levette napirendről a kérdést, a *francia* egyesület pedig felkarolja. Mégis csak a francziáknak van leginkább érzéke az egyén közjogi jogai iránt.

— **New-York** állam a cégbejegyzésről a következő tartalmu törvényt hozta:

Senki sem vezethet jövőre New-York államban üzletet, nem köthet ügyleteket valamely felvett név, valamely testületi vagy bármily egyéb jelzés alatt s e célból mindig az üzletet vezető egyén vagy egyének neve használandó, hacsak az illető személy vagy személyek a Clerk-hivatalban, melynek területén üzletük van, egy bizonyítványt nem tesznek le, amely az üzlet cégét és az üzlet-tulajdonosok teljes és valószínű nevét, lakásukkal együtt tartalmazza. Ezt a bizonyítványt maguk az illető személyek állítják ki és írják alá.

Akik már eddig is valamely felvett cég alatt folytatják üzletüket, kötelesek a fent jelzett bizonyítványt a törvény hatálya lépte után 30 nap alatt bemutatni.

Az állam County-Clerk-jai a fenti bejelentést tett személyekről abc-rendben szerkesztett jegyzéket tartoznak vezetni és a bejegyzésért díjakat (25 Cent) szednek. A bejegyzések hitelesített másolatai a bennük foglalt tények tekintetében a bíróságok előtt bizonyítékul szolgálnak.

Az állam által elismert testületekre a törvény nem nyer alkalmazást. Kihágást követ el és büntetés alá esik, ki a törvény rendelkezéseit megszegi.

A Magyar Jogászegylet január 19-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melyen dr. Schwarz Gusztáv szabad előadást tart az örökjogi tervezetről. Vendégeket szívesen lát az egyet.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 171. Kértnek mindazok, kik e füzeteket nélkülözhetik, legyenek szívesek azokat átengedni.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német polgári törvénykönyv az első esztendőben. — A hitelvező posztója a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Meszlény Arthur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — *Törvénykezelési Szemle:* Letartóztatás a nyomozás során és az ellene használható jogorvoslat. *Dr. Dobi Imre* pécsi kir. törvényszéki bírótól. — Özvegy Szentpéteri Károlyné elítéltetéséhez. *Kerekes Géza* szolnoki ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlöny-ből.

A német polgári törvénykönyv az első esztendőben.

Az első év, amelyet Németország egyesített népei az új jog uralma alatt éltek, lezáródott. Az átmenet a régi jogból az újba könnyebben ment végbe, mint ahogyan sokan várták, a lakosság nagyon gyorsan megismerkedett a törvény főbb rendelkezéseivel s remélhetőleg nem nagy idő múlva a polgári törvénykönyv népszerű is lesz. Másfelől azonban több oldalról kiemelik, hogy a jogi szabályok jótékony hatása a gazdasági és a társadalmi állapotokra nem mutatkozott oly terjedelemben, mint ahogyan a törvény tervezésekor gondolták. Ezt a tényt azzal magyarázzák meg, hogy a polgári törvénykönyv legtöbb olyan rendelkezése, amelyekben sociális, ethikai vagy gazdasági új gondolatok jutnak elismerésre, nem a közjog védelme alatt álló szabály, hanem olyan jog, amelyet a felek kölcsönös megállapodásai megváltoztathatnak. Ezzel a lehetőséggel pedig már ez ideig is rendkívüli mértékben éltek, úgy, hogy a törvényhozás szándékai több irányban nem érvényesülhettek. Rámutatnak arra, hogy pl. a háziurak a törvénykönyvben megállapított lakásbérleti jognak éppen azon szabályait hiúsították meg, amelyeknek a törvényhozás társadalmi és gazdasági szempontból a legnagyobb jelentőséget tulajdonította. A szerződés kötés szabadsága fictiójának valótansága tehát itt teljes mértékben kiderült. De sok más téren is a törvény kizárását a felek a legszélsőbb határokig gyakorolták. Különösen a munkabér és a szolgálati jog terén történt ez, amelynek rendezésénél a törvényhozás azon fáradozott, hogy sociálpolitikai gondolatok megvalósításával a megmerevedett magánjogba új életet lehellen. Ma még nem lehet megállapítani, hogy a jogszolgáltatás milyen álláspontot foglalt el a felek ezen megegyezéseivel szemben, amelyek jórésznél minden kétségen kívül messze tulmentek azon a határon, amelyet a morál a jogszerzésnek és a joggyakorlásnak von. Szóval, egyesek gazdasági ereje hatalmasabbnak mutatkozik, mint az állam, hatalmasabbnak, mint a tisztult jogi meggyőződés. Már pedig türhetetlen, hogy a törvényhozó akarata meghajoljon a kiméletlenül érvényesülésre törekvő társadalmi önzés előtt s ezért máris arról beszélnek, hogy előbb-utóbb, ha a gyakorlat nem segít, a törvény némely intézkedéseinek revisio alá kell kerülnie.

A közjegyzői kényszerrel nehezen barátkozik meg a nép. Minden lehető módon iparkodnak megkerülni a törvénynek vonatkozó rendelkezéseit. Ellenben a Kauf bricht nicht Miethe elve azon jogterületeken is kedvező fogadtatásra talált, ahol az ellenkező szabály volt érvényben.

Ami már a törvény alkalmazását illeti, a lapok elismerik, hogy mindenütt megvan a jó igyekezet, hogy a törvényt igaz értelmé szerint alkalmazzák. Másfelől azonban kiemelik, hogy

ennek az iparkodásnak a kivitel és az erő nem mindig felel meg. A bírák egy része még a régi jog fölfogásának befolyása alatt áll s innen van, hogy aránylag igen gyakoriak már a panaszok a törvénynek nem megfelelő és helytelen alkalmazása miatt. Különösen föltűnő, hogy a bírák azon rendelkezésekkel, amelyek a positiv jognak a morál követelményeivel való bensőbb összhangba hozatalát célozzák, csak tulságosan óvatosan élnek. A bírák egy része még nem látja be, hogy a polgári törvénykönyv más ethikai és gazdasági fölfogáson alapszik, mint a Code civil vagy Justinianus compilatiói és hogy e különbségnek a judikaturában érvényre kell jutnia.

Az új æra alatt a vitás kérdések között legelőször merült fel az a kérdés, hogy a törvény hatályba lépte előtt kötött szerződések tekintetében a késedelmi kamatokra nézve az új törvény vagy a régi jog alkalmazandó-e? A Reichsgericht kimondotta, hogy az 1900. január 1-eje előtt keletkezett szerződésekben folyó késedelmi kamat a törvénykönyv 288. §-ának megfelelőleg az 1900. január első napját követő időre 4%-al ítélendő meg akkor is, ha a késedelem 1900. január elseje előtt állott be.

Megállapította a Reichsgericht, hogy a férj köteles a törvénykönyv életbelépte előtt folyamatba tett perekben is a nő perköltségeit megtéríteni, illetőleg előlegezni. (1387., 1415., 1416. §§.)

A kötbér mérséklésére (343. §.) és a házasságközvetítési díj perelhetőségére (656. §.) nézve a Reichsgericht a törvény visszaható erejét nem állapította meg. Kimondotta a Reichsgericht, hogy a törvény hatálybalépte előtt megszerzett tulajdon *tartalmára* nézve az új törvény, a törvény hatályba lépte előtti tulajdonszerzésre nézve a régi jog alkalmazandó.

A törvény hatályba lépte előtt létesített antichresis érvényét a legfőbb bíróság elismerte.

A házassági bontó perekben a Reichsgericht a törvényt igen szorosan magyarázza. Az 1568. §. szerint bontó ok, ha valamelyik házaspár a házassági köteleességek súlyos megsértése által, vagy becstelen vagy erkölcstelen magatartása által a házassági viszony oly mély feldulását okozta, hogy a másik házastárs nem kényszeríthető a házasság folytatására. Ezt a szakaszt a Reichsgericht úgy magyarázza, hogy a vétkes fél magatartásának nemcsak alkalmasnak kell lenni a házasság feldulására, de kell, hogy azt okozta legyen is.

Egy esetben a felperes férj erkölcstelen élete és házastársának ütlegetése miatt, az alperes nő férje ellen gyilkossági kísérletért tett teljesen alaptalan feljelentés miatt vétkeseknek találtattak ugyan, de bontás iránti kérelmük elutasított, mert nem volt konstatálható, melyikük volt oka a házasság feldulásának.

Más esetben helyt adott a keresetnek a legfőbb bíróság ama indokolással, hogy megállapítható ugyan, hogy a felperes is vétkes, de a házasság megrendülése *tulnyomóan* az alperes házastárs vétkeességére vezethető vissza.

Ismételten kimondotta a Reichsgericht, hogy a házassági köteleességeknek nem minden megsértése alkalmas a fent idézett 1568. §. tényálladékának megállapítására, csak a konkrét eset körülményeihez és a házaspár személyi viszonyaihoz képest súlyos sérelem.

A tettleges bántalmazásra nézve a Reichsgericht azon

álláspontot foglalja el, hogy az csak akkor bontó ok, ha a másik házastárs életét vagy egészségét veszélyezteti. A házasságfeleknek egymás iránti leküzdhetetlen ellenszenv nem képez önálló bontó okot, hacsak ezt az ellenszenvet nem a vétkesek félnek hibája okozta.

Egy, a törvény életbelépte előtt kötött és tévedés miatt megtámadott házasságot érvénytelennek jelentett ki a Reichsgericht amiatt, mert bebizonyított, hogy a nő első házasságának felbontása után, második házassága megkötése előtt egy harmadikkal viszonyt folytatott. Ezen határozatában kimondotta a Reichsgericht, hogy úgy a törvénykönyv életbelépte előtt érvényben volt jog szerint, mint a törvénykönyv szerint ez a körülmény lényeges személyi tulajdonságban való tévedésnek minősítendő.

A hitelező posíciója a polgári törvénykönyv tervezetében.*

Az elidegenítési tilalom egy válfaja, az elővásárlási jog, (v. ö. Jkvek III. k. 23., 25. ll.), a Tervezet szerint (1494. §.) végrehajtási eladás esetében, vagy ha a tárgyat a kötelezett csődtömegének gondnoka adja el, egyáltalán nem gyakorolható. A kielégítési alapot tehát az elővásárlási jog nem csökkentheti.

A Tervezet azzal, hogy az elővásárlási jognak harmadik személylyel szemben csak tetemesen korlátozott hatályt tulajdonít (1490., 1478., 1496. §§.), világosan kifejezést ad annak, hogy az elővásárlási jog szabályozásánál nem tette magáévá a német polgári törvénykönyv agrárpolitikai tendenciáit. A nagybirtokosok pártjának hatalmát Németországban mi sem mutatja jobban, mint az, hogy még a német polgári törvénykönyvnek is az ingatlan kötöttségét pártoló irányzatot voltak képesek adni. Más helyen ezzel bővebben foglalkozunk, most át kell már térnünk jelen értekezés második főkérdésére: arra, hogy a gazdasági viszonyaink által az *adóssal* szemben javasolt kiméletelesség posztulátumának (lásd e fejtegetés első közleményét) ez exorbitánsnak tetsző szigorral szemben hol s miként szerezzünk érvényt?

Hogy általános feleletet adhassunk e kérdésre, ismét gazdasági életünk némely jelenségeit kell beható figyelmünkre méltatnunk.

A magyar forgalmi élet egy részének jellemvonása a *könnyelműség* az ügyletkötés körül. Bizonyos bohémtempó uralkodik gazdasági életünk némely ágai fölött: pazarlás és túlköltekezés addig, a míg készpénz van — tekintet nélkül arra, hogy ez a pénz elsőbrendű életszükségletek fedezésére fogna holnap kelleni; — a komolyabb, nagyobb kitartást igénylő ipari munkától való irtózás; a kereskedelmi foglalkozások közül azoknak felkarolása, melyek nem annyira hosszabb idő múlva megtérülő vagy nagyobb összegű beruházásokat, mint inkább merészséget igényelnek annál fogva, mert játéktermészetűek lévén, rövid idő múlva egy csapással dől el, vajon a vállalkozó megtízszerezte-e vagyontát, vagy koldusbotra jutott; ezenkívül hajlam a munkával nem, hanem csak az összeköttetések ügyes felhasználásával járó közvetítő tevékenységhez, mely hajlamot szítják és istápolják a forgalom nagyságára alapított, sokszor állami támogatásban részesülő vállalatok. Ami Magyarországon ügynökösködés végbe megy, az elég volna egész Európának s arról csak annak van fogalma, a kinek alkalmá van belepillantani az érdekek harcát vívók fegyvertárába. Mindenesetre fokozzák a kötelezettségek könnyelmű elvállalásához való hajlamot: 1. a *pénz drágasága* több okból: a) a pénzhiány megnehezíti az önálló vállalkozók, azaz azok számának tetemesebb emelkedését, a kik a saját rovásukra és veszélyükre termelni merészelnek

(szabad foglalkozások); az e térről lezoruló munkájukat a nagy vagy nagyobb vállalatoknak bérbeadni, lévén kénytelenek, a munkakinálatot óriási mértékben szaporítják s ezzel a munka jövedelmezőségét a minimumra szorítják le, míg másrésről a népesség e része, mint mondtam, az önálló vállalkozásra praedestináltak osztályából kerülve ki, szükségleteik, igényeik óriási mértékben meghaladják keresetüket s szorítják őket vagyoni erejüket túlhaladó kötelezettségek elvállalására; * b) a pénzhiány a termelőt arra kényszeríti, hogy áruát minden áron adja el, a fogyasztást minden áron a maga részére hódítsa meg. A fogyasztási kedv mesterséges élesztgetése mindenféle kedvezmények, részletfizetések, hitelezési módok elterjedésében mutatkozik s a kínálat ezen sürgőssége bő alkalmat nyújt az ügynökösködésre; ami megint a provísió összegével emeli az árakat ** s ezzel még növeli a túlköltekezést, melyet a kínálat tolatkodó volta, ha még fen nem forogna, egymagában is képes volna megteremteni; 2. a *szükségletek tisztességes kielégítésének nehézségei*. Az ipar a fent érintett okoknál fogva is fejletlenségében megmarad s ezért az élethez legszükségesebb kellékeket csak némiképp kielégítő módon megszerezni óriási nehézségekkel és pénzáldozattal jár; lakásaink rosszak, butoraink silányak, élelmiszereink egészségtelenek (a pénzhiány hamisításra ösztönöz), a szükségletek pedig — ó azok nagyurak, mert ki nem ur széles Magyarországon?! A következés: hogy megfizeti az ember a kissé jobb élet kedvéért, szükségleteiért azt a nagyobb árt, melyet társadalmi vagy vagyoni helyzete tulajdonképp el nem bír; 3. no meg az a tudat, hogy *megfizetni úgy sem kell az adósságot*, legalább nem egészen és nem mindjárt. Támogatják ezt a tudatot: a) a jognak az elvállalt kötelezettség teljesítése tekintetében tanúsított enyhesége (ezt már ismerjük); továbbá mindaz, a mit az imént elmondtunk, nevezetesen: b) a kínálat tolatkodó volta, mi éppen a fizetési kötelezettségnek a távol jövőbe való kihelyezése által csiklandozza a vételkedvet, de csökkenti a fizetési kedvet; c) az árak magassága — a termelő megfizeteti a fogyasztóval a hitelezéssel járó risikót és azt az uzsora-kamatot, melyet ő kénytelen fizetni annak, akitől az üzlete folytatására szükséges pénzt kölcsönzi, valamint a minden áron való eladás kényszerűsége folytán felmerült egyéb kénytelen veszteségeit és az általa szükségessé vált nagyobb reklám, nagyborszábasu üzleti berendezés (álló tőke) költségeit — könnyen érthető, hogy aki mindezt meggondolja, arra az eredményre jut, hogy nem veszít az a kereskedő, ha a kötelezett részleteknek csak a felét kapja is meg; hozzájárul ez utóbbi meggyőződés kelteséhez végül d) a termelvények említett silány minősége.

Forgalmi életünk egy részének második jellemvonása a *rosszhiszeműség*.

Okai körülbelül azonosak a most említett motivumokkal: pénzhiány és az élet drágasága csökkentik az erkölcsi érzést és az embereknek saját értékes voltában való hitét; a megélhetés nehézségei jogosulatlan nyereség hajhászására ösztönöznek, az egyik fél a másikban már előre feltételezett csalárdságot hasonlóval igyekszik kijátszani; a hitelezőt a saját adósságainak terhe arra kényszeríti, hogy minden megengedett és meg nem engedett eszközzel kipróbálja az adósból a követelést, ha annak gazdasági romlása árán is (amiben úgy sem hisz, mert felteszi, hogy annak szimulálása csak csel a

* Normális viszonyok közt a hónap 1-je az üzletemberekre holt nap: a kereskedő akkor teljesíti fizetéseit s olyankor vásárolgatni nincs kedve; nálunk a hó 1-je az egyetlen nap, amikor az üzletek forgalmat csinálnak: mert a sok «kaputos napszám»-nak csak 1-jén van pénze.

** Hogy ez nem csak amolyan nemzetgazdaságtani chimæra, mutatja az a tapasztalati tény, hogy oly üzletágakban, melyekben az ügynök utján való ügyletkötés nálunk immár szabálylává vált (kettőből magam tudok: a biztosítási ágban és a zongoravételnél), a vevő a rendes árból, illetve díjtételből, ha közvetlenül fordul a kínálathoz, a saját vételére, illetve ügyletkötése után provísiót kap!

* Az előbbi közl. I. a múlt évi 47., 49. és ez évi 2. számban.

pressio alól való szabadulás céljából; az adós a hitelező machinatióra család vagyónátruházásokkal, színlelt ügyletekkel, hitelezési csalásokkal felel, s ettől előre tartván a hitelező, a hitelre szorultat az ügylet megkötésénél úgy gúzsba köti, a szorultságban lévőknek testét-lelkét úgy eladatja magának, hogy abból az adós csak újabb csalások és alakoskodások láncolatán keresztül tud menekülni.

E szomorú képpel szemben a magánjog mit tehet? Nem állíthat fel ipariskolákat, nem verethet pénzt, nem szabhatja meg a termelvények és a munka árát; az egyedüli, amit tehet: odahatni, hogy a szerződés szabadságával vissza ne élhessen termelő és közvetítő s odahatni, hogy az esetleges visszaéléssel szemben az adós oly bíróság előtt találjon védelmet, melynek meg van adva a kellő latitude arra nézve, hogy rendelkezéseit a gazdasági helyzetekhez és a visszaélés súlyosságához mértén hozhassa meg. Az ez irányú törvényhozás a legnagyobb finomságot igényli, nehogy a védelem az egyik vagy másik fél oly mértékű kedvezményezéséig menjen, mely annak alkalmat ad az egyik oldalon terrorisálásra, a másikon érte elvállalt kötelességei alól való kibúvársra s ezért mindaz, amit eddig érintett gazdasági bajaink enyhítésére a kódex tehet, egyetlen postulátum kielégítésén fordul meg: azon, hogy a kötelezettségek causája eltitkolható ne legyen, hogy a gazdasági ok, amiért valamely kötelelem keletkezett és a gazdasági cél, ami végett a felek azt constituálták, a jogvita elbírálásánál döntő szerepet játszszen. E követelmény mérhetetlen fontossága igazolja, hogy azzal külön fejtegetés keretében önállóan foglalkozunk; itt csak álláspontunkat kell jeleznünk a célból, hogy jelen értekezésünkben a szabályozás e feltétlenül szükséges irányát anticipálhassuk, mely álláspontunk röviden az, hogy a mi magánjogi forgalmunk végtelen könnyelműsége és rosszhiszeműsége annak az alapvetelnek felállítására kényszerít, hogy követelést csak az érvényesíthet, aki annak materiális okát felfedezi és csak oly ok alapján, melyet a bíróság helyesnek és erkölcsösnek kell hogy elismerjen.

S pont az, melyen a német polgári törvénykönyv és a magyar kódex utainak feltétlenül szét kell válniok. A gazdasági élet hihetetlen rendezettségére és a pénzbüszségre, valamint a német fukarság és nehézkesség odaát lehetetlenné teszik a fent lefestett viszonyokhoz hasonló bajok keletkezését; e tulajdonságok és a miveltségnek különösen az alsóbb néposztályokban egyetemesebb volta csökkenti a veszélyt, hogy a járatlanabbat és műveletlenebbet kiszolgáltatják a furfangosabbnak, szemesebbnek; végül mindezen körülmények által az egyénbe fokozott mértékben belenevelt önérték és erkölcsi érzék a rosszhiszeműségeket is csökkenti — odaát. Ezért a németeknél tetemesen kisebb a korlátlan szerződési szabadság veszélye s ezért nekünk azt a szabadságot a német törvénynél jóval energikusabban kell megszoritnunk. Az adós védelme ezek szerint részben önmaga ellen kell hogy irányuljon s csak részben a hitelező ellen; a hitelező érdekében felállított szabályok mellett (l. fent) a kötelezettség teljesítése körül csak igen szűk korlátok közt érvényesülhet, leginkább oly módon, hogy különös méltánylást igénylő esetekben az adós felelőssége magától enyhül; a védelem tehát a kötelezettség elvállalása köré összpontosul s e szűk térre való tekintettel csak úgy kecsegtet sikerrel, ha e téren minden képzelhető cautelát mozgásba hozunk. A hitelezői positio teljes képe tehát, mintegy madártávlatból nézve, a mi postulatióink szerint ez: 1. minden lehető cautela a kötelezettség elvállalásánál; 2. minden lehető szigor a kötelezettség teljesítésénél; 3. a létminimum sértetlensége — minden irányban — a végrehajtásnál.

Ami mindenekelőtt az ügyletkötés körül tapasztalt könnyelműséget illeti, annak ellensúlyozására és káros következményei csökkentésére a törvényhozási technika többféle eszközt hozott létre. Első sorban az ügyleteknek formához

való kötése említendő. És pedig: a) közokiratba foglalás; * b) közjegyzői okirat; ** c) magánokirat *** kívánható meg. A Tervezet, bár ez eszközt használatlanul nem hagyja, nézetünk szerint kellő súlyt nem fektet a fent közölt reflexiókra. Nevezetesen három esete a kötelmi jognak igen részletesen az okirati kényszerre, mely kényszerszerűen azonban a Tervezetben meg nem találjuk. Az első a «jogvesztés kikötése» (lex commissoria, Tervezet 1053. §.), annak kikötése, hogy az adós kötelezettsége nem teljesítése vagy nem kellő teljesítése esetében a szerződésből folyó jogait elveszti. Az okirati kényszer itt kettőre lenne jó. Az egyik az, hogy a jogi dolgokban legjáratlanabb elemek, a falusi nép, a nők jó része, az okiratkényszer behozatala folytán e kikötés alól nagyrészt mentesítve volnának, mert a mellett a babonás idegenkedés mellett, a melylyel e népelemek az írott szó iránt viseltetnek, az ily, rájuk nézve rendszerint felette hátrányos kikötések, melyeknek horderejét rendszerint a kötelezések fel sem képesek fogni, az említett elemek közt a legnagyobb ritkaságok közé tartoznának. Másodszor pedig arra volna jó az okirati kényszer, hogy ahol ez a rendkívüli ok nem is forog fen, ott is ezt a kikötést jó praecis alakba foglalni és csálhatatlan bizonyítékhoz kötni (miről még más összefüggésben beszélünk). A legflagransabb esetekre különben, a Tervezet 1054. §-a folytán, az okirati kényszer kiterjed. Ezek az okok, másokkal egyetemben, javasolnák a *kezességvállalásnál* is az okirati kellék megkövetelését, mit a Tervezet szintén mellőz. Nem kell attól félni a forgalom könnyedségét és szabadságát. De ha félni kellene, részünkről inkább könnyíteni a 945—951. §§-ban előszabott alakosságokon s az okiratkényszer alá eső esetek szaporításával extensive pótolnók az intenzitásbeli veszteséget. Az utóbb idézett szakaszok ugyanis alighanem nehézkességeknek fognának bizonyulni (l. alább).

(Bef. köv.)

Dr. Meszlény Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Letartóztatás a nyomozás során és az ellene használható jogorvoslat.

A BP. intézkedései alapján eltérő gyakorlat kezd fejlődni arra nézve, hogy ki és minő esetekben rendelheti el az előzetes letartóztatást, hogy továbbá van-e és minő jogorvoslatnak helye az előzetes letartóztatás elrendelése ellen.

Az előzetes letartóztatás elrendelésének esetéről a BP. 95. §-a szól, amely szerint letartóztatás elrendelésének esetén a kir. járásbíróság az iratokat negyvennyolcz óra alatt köteles áttenni a kir. ügyészséghez. Az ezt megelőző 94. §. a rendőri hatóságok és közegek cselekvési köréről szól abban az esetben, ha nyomozó cselekményeket ezek teljesítenek; ebben a §-ban a «letartóztatás elrendelése» kifejezés nem fordul ugyan elő, de a rendőri hatóságok és közegek is kötelesek «a tettes vagy részes elrejtőzésének és megszökésének megakadályozása végett a szükséges intézkedéseket megtenni», ily esetben pedig a szükséges intézkedés alig lehet más, mint a gyanúsított letartóztatása. A 95. §. esetében a kir. járásbíróság a letartóztatásról *48 óra alatt*, a 94. §. esetében pedig a rendőri közeg vagy hatóság *sürgősen* köteles a kir. ügyészséget értesíteni.

A legközelebbi §., melyben az előzetes letartóztatás előfordul, a 98. §., mely szerint amennyiben a nyomozás során előzetes letartóztatás válik szükségessé, az ügyészség vagy a

* Tervezet 21., 69., 76., 201., 206., 209., 213., 224., 225., 227., 244., 346., 360., 941., 1156., 1260., 1281., 1397. §§.

** Tervezet 106., 113., 119., 125., 145., 148., 171., 174., 175. §§.

*** Tervezet 69. §. 2. bek., 71. §. 2. bek., 76., 195., 323., 538., 1016., 1043., 1054., 1135., 1137., 1251., 1263., 1398., 1411., 1499., 1503., 1718., 1751., 1760., 1761. §§.

rendőri hatóság ezeknek az intézkedéseknek elrendelését rendszerint a vizsgálóbírónál vagy a járásbírósnál indítványozza, ezek az indítvány felett határoznak, esetleg értelmes határozat hozása előtt a nyomozást kiegészíthetik, de az előzetes letartóztatást a XI. fejezetben foglalt szabályok szerint a rendőri hatóság is elrendelheti és foganatosíthatja; a felvett jegyzőkönyv a halaszthatatlan szükség indokolása mellett bemutatandó a vizsgálóbírónak, aki az előzetes letartóztatásnak fentartása vagy megszüntetése iránt határoz.

A BP. XI. fejezetének I. alfejezete részletesen intézkedik az előzetes letartóztatásról a 141–148. §-okban. Ezen intézkedések közül, mint jelen soraimhoz szükségeseket, csak a következőket óhajtom kiemelni:

1. Az előzetes letartóztatást, ha a késedelem veszélyel jár, a kir. járásbíró vagy a rendőri hatóság írásba foglalt határozatban rendeli el. (143. §.)

2. Bármely közhatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg letartóztathatja azt, aki ellen hivatalos értesülése szerint elfogató parancs vagy nyomozó levél van kibocsátva, de köteles azt a legközelebb levő vizsgálóbíró, kir. járásbíró, kir. ügyész vagy rendőri hatóság elé állítani. (144. §.)

3. A rendőri hatóság köteles a letartóztatottat kihallgatás után azonnal a vizsgálóbíróhoz, ha pedig kir. járásbíró elé utalt bűncselekmény forogna fen, az illetékes kir. járásbíróhoz kísértetni. A kir. járásbíró, amennyiben a kir. törvényszék hatásköréhez utalt bűncselekmény tényálladékat látja fenforogni és a kihallgatás után a további fogvatartás szükségesnek mutatkozik, köteles *erről* 24 óra alatt a vizsgálóbíróat értesíteni és elrendelheti, hogy a terhelt a vizsgálóbírónak, illetőleg a vádtanácsnak intézkedéseig egyelőre letartóztatva maradjon. A 146. §. harmadik bekezdése szerint a vizsgálóbíró a járásbíróstól érkező értesítés alapján azonnal határoz vagy a 110. §. szerint adható megbízás tárgyában a vádtanács határozatát eszközli ki.

Mindezek az intézkedések tehát abból a vezérelvből indulnak ki, hogy akár a rendőri hatóság, akár a kir. járásbíró rendelte el a kir. törvényszék hatáskörébe eső bűncselekmény gyanúja esetén a letartóztatást, az általuk elrendelt letartóztatás csak ideiglenes jellegű, értve ez alatt az ideiglenesség alatt nem azt, hogy a rendőri hatóság vagy a kir. járásbíró által elrendelt letartóztatás tartama a 147. §-ban meghatározott 15, illetve 30 napot túl nem haladhatja, hanem azt, hogy az említett rendőri, illetve kir. járásbírósi letartóztatás hatálya csak addig terjed, amíg a letartóztatás kérdésében a vizsgálóbíró nem határozott.

A 95. §. értelmében a kir. járásbíró a kir. ügyészet és a vizsgálóbíró a letartóztatás elrendeléséről értesíti, a 98. §. értelmében a letartóztatásról, illetve annak elrendeléséről felvett jegyzőkönyvek úgy a rendőri hatóság, mint a kir. járásbíró részéről a vizsgálóbírónak mutatandók be, aki az előzetes letartóztatás fentartása vagy megszüntetése iránt határoz; a 145. §. értelmében a rendőrség a letartóztatottat a vizsgálóbíróhoz kísérteti, a kir. járásbíró pedig a letartóztatott továbbra fogvatartásának szükségéről a vizsgálóbíróat értesíti, aki aztán határoz, vagy a 110. §. értelmében adható megbízás tárgyában a vádtanács határozatát eszközli ki.

Föltűnik a szóban forgó törvényhelyeknél az, hogy a törvény váltakozva a letartóztatás elrendeléséről és foganatosításáról, a letartóztatott vagy előállított egyén kihallgatásáról, további fogvatartásáról és egyelőre letartóztatva maradásáról, végül az 528. §-ban fogva kísérésről szól.

Vajon ezek a különböző kifejezések egy és ugyanazon hatósági cselekményt akarják-e jelenteni vagy más és más fogalmat fednek? Azt hiszem, hogy az iránt nem lehet kétség, hogy a letartóztatás és előzetes letartóztatás kifejezéseket a törvény, mint homogeneket használja. Azt hiszem továbbá, hogy a BP. 131. §-ának tartalma nem hogy kétséget az előállításnak, mint hatósági cselekménynek tartalma felől sem.

A «további fogvatartás», az «egyelőre letartóztatva maradás» fogalmához és a nyomozás során elfoglalt helyükhöz pedig a következőknek megmondolása vezet bennünket.

A bűnvádi eljárásban a nyomozás nincs olyan alakszerű cselekményekből összetéve, mint a vizsgálat, a főtárgyalás; a jogorvoslatok és ennek megfelelőleg a nyomozás során előfordulható cselekmények egy része a törvényben sincsen olyan szabatosan körülírva, mint az eljárás további folyamán előforduló hatósági és bírósági cselekmények; maguk az alkalmazott műkifejezések sem olyan szabatosak, mint az eljárás további folyamán használtak. Nem vehető ki a törvényből az, hogy a törvény a «további fogvatartás», az «egyelőre letartóztatva maradás» kifejezésekhez a szavak közönséges jelentésétől eltérő valamely fogalmat kívánna kapcsolni. Ezek a kifejezések tehát közönséges értelmükben veendőek; az, a kir. járásbíró továbbra fogva tart, a kir. járásbírósnál egyelőre letartóztatva marad: már fogva, letartóztatva volt, még pedig fogva, letartóztatva került a kir. járásbíróhoz. Ki fogta vagy fogatta el, ki tartóztatta le vagy ki állította elő? A feleletet megadja a BP. 145. §-a. Vagy a kir. járásbíró vagy a rendőri hatóság; mind a kettő köteles a letartóztatott vagy előállított egyént azonnal, legkésőbb 24 óra alatt kihallgatni. A további fogvatartást, az egyelőre letartóztatva maradást megelőzte tehát az az időköz, amely a letartóztatás vagy előállítás és a kihallgatás között lefolyt és amely 24 óránál hosszabb a törvény szerint nem lehet. Szükséges e ezekben az esetekben a letartóztatást forma szerint elrendelni? Nézetem szerint nem. A 145. §. éppen azokról az esetekről szól, amelyekben az előzetes letartóztatás nem volt elrendelve, de tényleg megtörtént, például tettenkapás esetén vagy a terhelt megszökése vagy elrejtőzése esetében és azokról az esetekről, melyekben a gyanúsított előállított. Ennek a nézetemnek az indokolására legyen szabad felhozni azt, hogy a letartóztatás *elrendelése* esetén a 95. §. szerint a kir. járásbíró az iratokat 48 óra alatt a kir. ügyészhez tartozik áttenni, holott a 145. §. szerint ha a gyanúsítottat kihallgatása után a *további fogvatartás szükségesnek mutatkozik*, a járásbíró a fogvatartás szükségéről 24 óra alatt a vizsgálóbíróat értesíti.

A további kérdés az, hogy a rendőrség vagy a kir. járásbíró által elrendelt vagy foganatosított előzetes letartóztatás ellen van-e és minő jogorvoslatnak helye? Azt már fentebb kiemeltem, hogy úgy a rendőrség, mint a kir. járásbíró által elrendelt vagy foganatosított előzetes letartóztatás ideiglenes jellegű, hogy a letartóztatás elrendeléséről, illetve a további fogvatartásról a vizsgálóbíró hivatalos uton, tehát abban az esetben is értesítést nyer, ha a gyanúsított abban a határozatban, amelyvel ellene az előzetes letartóztatás elrendeltetett, illetve abban az intézkedésben, amelyvel a gyanúsított fogva tartatott, megnyugodott. Ugyancsak a törvénynek már fentebb idéztem helyeiből kitetszőleg a vizsgálóbíró a letartóztatás felett, eltekintve a 95. §-nak attól az esetétől, hogy a kir. ügyész a nyomozás során a kir. járásbíró által elrendelt letartóztatást megszüntetheti, hivatalból határoz. A törvény e szerint a kir. járásbíró és a rendőri hatóság főle hivatalosan örködő közegként állítja a vizsgálóbíróat és ennek jogává és kötelességévé teszi annak a megvizsgálását, hogy a rendőrség és a kir. járásbíró helyesen rendelték-e el és foganatosították-e az előzetes letartóztatást. De ezenkívül a BP. 98. §-ának 2. bekezdése szerint a rendőri hatóságnak a nyomozás során tett *intézkedése* ellen az ügyben illetékes elsőfoku bíróságnál előterjesztésnek van helye, melyet a törvényszéki ügyekben a vádtanács intéz el. Hangsúlyozom azt a szót, hogy az *intézkedés* ellen van helye előterjesztésnek. Az intézkedés alatt pedig nem érthető az egyes cselekményeknek az elrendelése, hanem az elrendelt cselekményeknek a megtétele. Maga a törvény világosan megkülönbözteti a kettőt. Az idéztem §. első bekezdése

ugyanis ekként szól: «amennyiben valamely tanunak eskü alatt való kihallgatása... vagy előzetes letartóztatás elrendelése válik a nyomozás folyamán szükségessé, a kir. ügyészség vagy rendőri hatóság ezeknek az intézkedéseknek elrendelését indítványozza. A törvény ezen értelmezése mellett, nézetem szerint, kétség nem férhet ahhoz, hogy a letartóztatásnak a nyomozás során a rendőri hatóság által történt elrendelése ellen előterjesztéssel sem a vádhatóság, sem a letartóztatott, sem más, esetleg arra egyébként jogosított harmadik személy nem élhet. Helyt foghat azonban az előterjesztés ama mód ellen, amelylyel az előzetes letartóztatást a rendőri hatóság foganatosítja, például előterjesztéssel élhet a vádló a vádtanácsnál a miatt, hogy a rendőrség a letartóztatást késedelmesen foganatosította vagy a letartóztatott a miatt, hogy neki az elrendelő határozat nem kézbesített vagy, hogy az írásba nem foglaltatott vagy kiméletlenül foganatosított az előzetes letartóztatás.

Ha a rendőrhatalomnak az ellen a határozata ellen, amelylyel az előzetes letartóztatást elrendelte, előterjesztésnek nincs helye és a contrario nincs helye az ellen a határozata ellen sem, a melylyel a vádlónak ily irányu megkeresését vagy indítványát mellőzte, van-e és ha igen, minő más jogorvoslatnak helye az ellen a határozat ellen, amelylyel a rendőri hatóság a letartóztatást elrendeli vagy mellőzi? Jogorvoslat alatt nem értem a kérhető és esetleg elrendelhető fegyelmi eljárást. Hogy semmiségi panasznak nincs helye, az iránt, azt hiszem, senki sem táplál kétséget. Ámde itt volna a felfolyamodás. A BP. 378. §-a szerint végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja. Ebből tehát az következne, hogy a rendőri hatóságnak minden határozata ellen, tehát az előzetes letartóztatást elrendelő határozata ellen is, felfolyamodásnak van helye. Nézetem szerint azonban az nem így van; a nyomozást teljesítő rendőri hatóság határozata ellen felfolyamodásnak nincs helye. Ez kitűnik az idézett §. 3., 6., 7. és következő bekezdéseiből; a 3. bekezdés ugyanis azzal kezd, hogy a vizsgálóbírónak és vádtanács elnökének végzéseit a vádtanács, a vádtanácsnak végzéseit a kir. ítélő tábla vizsgálja felül; már pedig, mivel a törvény VIII. fejezetének III. alfejezetében nincsen kijelölve sem az, hogy a nyomozást teljesítő rendőri hatóság határozata ellen esetleg használható perorvoslat a felfolyamodás, sem az, hogy a perorvoslat felett minő forum dönt, a dolog természete szerint, ha az az esetleg használható jogorvoslat a felfolyamodás lenne, a 378. §-ban lett volna helyén a felfolyamodás felett eljáró hatóságnak vagy bíróságnak a megnevezése. A 6. bekezdés szerint a bejelentett felfolyamodás indokolása a kihirdetést teljesítő bíróságnál terjesztendő elő, ha pedig a végzést kézbesítés útján közölték, a 7. bekezdés szerint a felfolyamodást és indokolását a kézbesítést elrendelő elsőfoku bíróságnál kell előterjeszteni, a 8. bekezdés szerint a felfolyamodó ellenfele a felfolyamodást és indokolását a bíróságnál tekintheti meg, észrevételeit a bíróságnál adhatja be és a felfolyamodást a bíróság terjeszti fel.

Ennek a nézetemnek nem mond ellen a BP. 99. és 101. §-ának az az intézkedése sem, melylyel a kir. ügyészségnek és a rendőri hatóságnak egyes határozatai ellen a «perorvoslatot» kizárja és amely intézkedésből a contrario az következik, hogy a kir. ügyészségnek és a rendőri hatóságnak a nyomozás során hozott azon határozatai ellen, melyekkel szemben a perorvoslat kifejezetten nincs kizárva, valaminő perorvoslatnak helye van. Nem mond pedig ellen azért, mert sem a kir. ügyészség, sem a rendőri hatóság nem bírósági közegek, működésük a nyomozás során nem bírói, hanem tisztán rendőri és így működésüknek felülvizsgálására, hacsak a törvény kifejezetten ellenkezően nem intézkedik, a bíróság nem is lehet hivatva.

Dr. Dobi Imre,

pécsi kir. törvényszéki bíró.

(Bef. köv.)

Özv. Szentpéteri Károlyné elíteltetéséhez.

Volt egyszer egy híres bűnügy Magyarországon: a Köteles-ügy. Szegeden lett pár évtizeddel ezelőtt elítélve gyilkosság miatt egy ember hosszú rabságra, az ítéletet minden forum helyben hagyta. Csak három ember nem tudott belenyugodni ebbe a rettentő ítéletbe: a delinquensül megnevezett Köteles Mihály, a védő s a fegyház lelkésze, ki a rabságban sinylődő lelki titkainak letéteményese, a kétségbeeséshez közel járó «fegyencz» vigasztalója, támogatója volt.

Ártatlanságát oly meggyőzően tudta hangoztatni, hogy a pap szószólója lett ügyének, egyik kérvényt a másik után küldözte a miniszteriumhoz, sikerült neki a sajtó rokonszenvét is megnyerni, mely az ártatlank segélyére szokott sietni. Több évi rabság eltöltése után perújítás lett engedélyezve s a delegált törvényszék vádlottat felmentette.

Magyarországon egy «Justizmorddal» kevesebb lett. Az elsőbíróságnál a tanácsot vezető bíró jó ismerősöm volt; nagyesszű, kiváló jogász. Ez sohasem hitt Köteles ártatlanságában, azután sem. Tőle tanultam, hogy a jogász ember egyéni meggyőződését nem szabályozhatja a bírói ítélet. Így vagyok én a Szentpéteri-né-féle bűnüggyel, mondhat nekem akármit a kir. Curia, az én nézetemet nem tudja megváltoztatni, mert az ellenkezőről nem győzött meg. El merem mondani egész bátran: itt van a második Köteles-ügy.*

*

A mult év végén a kir. Curia egyik büntető tanácsa egy gyilkossági ügyben, melyben az alsóbíróságok négy felmentő ítéletet hoztak, hosszas tanácskozás után meglepőleg ítélkezett. Életfogytig tartó fegyházra ítélte, mint tettest, a megölt Szentpéteri Károly nejét, kit távirati rendeletre tartóztattak le s ki azóta a szolnoki kir. törvényszék börtönében várja elszállíttatását Mária-Nosztrára. Az ítéletet akkoriban ismertették nemcsak a szak-, hanem a napilapok is, és kommentárral is kísérték. A *Jogtudományi Közlöny* szakszerűleg kritizálta az ítéletet; konstata, hogy «vádlott tagadása ellenében közvetlen bizonyítékok teljes hiján, pusztán összetett bizonyítás alapján változtatta meg a kir. Curia a négyszeres felmentő ítéletet». Irja továbbá, hogy *kinos feltűnést* keltett az eset mindenütt. Ebben tökéletesen igaza van. Különösen konsternálva lettek a szolnoki kir. törvényszék székhelyén lakó jogászok, kik az évek óta huzódó, ismételt nagy érdeklődés mellett tárgyalt ügyet ismerték és akik érthető kíváncsisággal várták az ítélet indokolását. Lehet gondolni, hogy ezek között én — ki kezdettől fogva képviseltem a vádlottat, mint védő, ki a bünper minden legkisebb feltárt részét ismerem s az ügy érdekességénél fogva elmémbe bevésve tartottam — vártam a legnagyobb izgatottsággal.

Mikor a kir. törvényszék elnöke a roskadozó vádlott, akkor már elítelt nő előtt felolvasta az ítéletet, amit én képzelhető figyelemmel hallgattam, lettem csak igazán meglepetve. A bűnvizsgálat és végtárgyalások folyamán előállott tényeknek ilyen csoportosítását, kiszínezését avagy mondjuk inkább befektetését én, ki több mint 20 év óta foglalkozom az ügyvédi gyakorlattal, sohasem láttam. Ámbar én kezdettől fogva hittem védenczem ártatlanságában, a hallottak alapján arról még jobban meggyőződtem. Egyszeri hallás után a jelenlévő kartársaknak rögtön kijelentettem véleményemet az ítéletet illetően, hogy nincs abban az indokolásban egyetlen terhelőnek feltüntetett körülmény sem, mely úgy állana, amint abban elmondatik. Maga a per anyaga csafol meg mindent, csak át kell nézni az iratokat tüzetesen, elfogultság nélkül. Ha *összetett bizonyítás* alapján hozatott meg az ítélet, hát akkor nagyon rosszul lett az összerakva és nem a per anyagából merítették. Akkor rögtönösen alkotott véleményemet a fejlemények még jobban igazolták. Az ítéletet tisztelnem kell, Magyarország legfőbb bírósága hozta, de én azt sem igazságosnak, sem törvényszerűnek nem tartom. Bírói tévedés szüleménye, mely ellen törvényes eszközökkel küzdeni fogok, küzdeni egy —

* A Szentpéteri-eset a Drakulics-esettel is analógiát mutat. Egy korcsmárost szobájában ölte találtak. A vád a felesége és (ennek vallo-mása alapján) Drakulics Sándor ellen irányult. A kir. törvényszék az asszonyt elítélte, Drakulicsot felmentette; a kir. tábla helyben hagyta. A kir. Curia ellenben az asszonyt felbujtásban, Drakulicsot a tettességben ítélte el, mivel az asszony nem bírhatott erőteljes férjével. A büntetés végrehajtása alatt az asszony bevallotta, hogy ő ölte meg férjét, és pedig a férjnek részeg állapotában, baltával; Drakulics teljesen ártatlank. — Analog a Korhammer-eset is. A kir. Curia itt az iratok alapján hamis tényállást vett alapul az elítéléshez. Később a védő kiderítette a valódi tényállást. (A Drakulics-eset l. *Dtár* u. f. XVIII. k. 1. sz. a., a Korhammer-eset *Payer* Tanulmányok 77. s köv. ll.) Szerk.

szerintem, meg azt hiszem igen sokak, különösen ahhoz értők szerint — igazságtalan ítélet ellen, mely ártatlant sújtott. Elvégre tévedni emberi dolog. A kir. Curia is tévedhet. Szerencsére van egy mód a reparálásra, az *ujra felvétel*, ez iránt megtettem a kellő lépéseket, hiszem, sikerre vezet. Mig ebben döntés történik, nehogy oly színben tűnjek fel, kit talán az elkeseredés vezet vagy ki jogi érzetében erősen sértve kifakad, azokat, kik jóakaratu figyelemmel kísérték az ügyet, tájékoztatni óhajtom néhány fontos körülmény felsorolásával, mely míg egyrészt a tényállást hűen világítja meg, másrészt a bírói tévedést nyilvánvalóvá teszi.

Mióta az ítéletnek nemcsak híre ment Kunhegyesen, ahol a bűntény el lett követve, de nyomtatásban is közkezen forog, mióta ott az indokolást épp úgy tárgyalták, habár nem is oly correct jogi felfogással, mint Budapesten, hanem a magyar embert jellemző természetes észszel és elfogultság nélkül, tárgyalták különösen azok, kik tudnak egyes körülményekről vagy mint tanuk lettek a szokott felületességgel kihallgatva, egymásután kapom a leveleket, melyek az én álláspontomat erősítik. 65 kilométer távolságról jönnek hozzám be a tanuk, kik nem tekintenek a rettentő hidegre, csak hogy kimutassák, mennyire nem igaz, amit a kir. Curia szájukba adott, vagy amit «következtetett». Én alig állok velök szóba; küldöm egyik kir. közjegyzőhöz, öntsék ki ott szivök bánatát és adassák ki nekem mondani valójukat írásban, de úgy, hogy esküdni merjenek annak idejében tartalmára. Ne vezessenek félre se engem, se — ha a sors úgy hozná magával — a bíróságot. Ennyit szabad megtenni még Liszt szerint is! Másnap vagy harmadnap kapom a vallomásukat. Ezekből és a pernél levő vallomásokból a tények a következők:

I. Azon idő alatt, míg meg lett szurva Szentpéteri és meghalt (5—6 óra), kikérdezték, kihallgatták külön-külön egész szoba tanu fülehallatára:

1. Kocsis Gábor és Gorzás Gábor,
2. D. Kovács Imre és Józsa Lajosné,
3. egy igen értelmes, volt városi tanácsos, Csávás Sándor és

4. egy rendkívül ügyes, érdemrendekkel dekorált rendőr: Kluzs csendőrőrsparancsnok. Különösen ez utóbbi nagy szakavatottsággal járt el, mitsem mulasztva, mi egy vizsgálóbíró-tól kitelhet.

Kevés — szavakbani — eltéréssel vallják:

Szentpéteri így adta elő megtámadtatását; «ágyában aludván, arra ébredt fel, hogy az ágya végénél levő ládában kotorász valaki, azt gondolta, hogy talán a felesége, felült és kérdést intézett: ki az? Ekkor egy álarczos ember, ki se kicsinynek, se nagynak nem tűnt fel előtte, reá feküdt, lenyomta és a kést benne megforgatta (D. Kovács I., Józsané). Kluzs szerint: «Szentpéteri, mikor kihallgattam, azt is mondta, hogy a tettes föléje hajolt, mellével az arczára dőlt, Szentpéteri meg is ragadta a tettest, aki akkor vágta meg a kezét.» A küzdelemben esett kézsebet dr. Wirtzföld is igazolta, ki a még élő Szentpéteri sebeit bevarrta. Csávás szerint: egy köpczös embert látott álarczban. Szentpéteri tettesül a 160 cm. magas Fábiánt, meg ehhez hasonló nagyságu Daróczit nevezte meg. Kétségtelen tehát, hogy a tettes középtermű, erősebb férfi lehetett, ki küzdött Szentpéterivel, mert azt le is tudta a reá düléssel, tehát mellél és erővel nyomni. Szentpéteriné antropologiai leírása kezeim közt van; 143 cm., a középnél jóval alacsonyabb testalkatu és izomzata is gyengébb az átlagosnál, amint a karok szorító ereje is mutatja; felkar körfogata ernyedten 25, erős hajlításnál 27. Rendes közép nőnél az első mérete Krausz nyomán: 38. Akkoriban szoptott, tehát duzzadt emlőkkel birt; ha ez a vézna, sovány, igazán kistermetű, gyenge nő férfi ruhába öltözik, szoptatósdajka mellél reá dőlt férjére, valóban lehetetlenség, hogy fel ne ismerte volna ez benne az átöltözött nőt, lehetetlenség, hogy a feleségét összetévesztette volna egy középtermű, köpczös férfival. A gyenge, virrasztásokban enervált vézna nő nem is birt volna erőteljes, akkoron már jó egészségnek örvendő férjével, azt a kihallgatott szakértő dr. Wirtzföld is igazolta. Kluzs mondja továbbá: «Azonnal megvizsgáltam az asszonyt, kezét, ruháját, de azon semmi gyanusát, véreset nem láttam.» Pedig a tanuk szerint «az ágynemű merő vér volt, a falra is fel volt freccsenve a vér, az ágy alatt is vértócsa volt.» (Jákó Elek, jegyző.) Ez is a küzdelem mellett szól és arra enged következtetni, hogy a tettesnek erősen véresnek kellett lennie, kezének, körmének különösen. Ezeket a fontos tényeket agyonhallgatja az indokolás, pedig előtte voltak jegyzőkönyvekbe foglalva.

II. Az indokolásnak mindjárt az első szava sem áll. Azt mondja: «hogy a kezére nézve nyomorék Szentpéteri». Annyi az igaz, «hogy jobb kezének kis- és névtelen ujjá nem hajlott ki egészen, kacska kezű volt». Ez még nem nyomorék, csak jobb kezének két ujjá. A német császár bal keze el van száradva, azért majd adna annak, ki nyomoréknak tartaná. Továbbá részletesen előadja az indokolás, hogy Barabás és neje vallomásai szerint meg akarta férjét mérgezni, főzött is mérget oleander-levelekből, de azért nem halt meg a férj, mert kihányta a főzetet. Mikor ezt nevezett tanuk elolvasták Kunhegyesen, értesülésem szerint egészen elámultak és a közleményt egyszerűen valótlanságnak, nem igaznak mondták. Állítják: ezt ők sohase mondták, sőt sajtáságos módon erősítik azt, hogy ők orvosságot kommandáltak és a Sárika (a vádlott) csakugyan ilyent főzött. A kir. közjegyző előtt, ki nem vágott folyton szavukba és nem szakította meg előadásukat, mint a vizsgálóbíró szokta tenni, vagy a törvényszéknél a kérdező elnök vagy bíró, mire az egyszerű észjárásu tanu legtöbbször azonnal megzavarodik, hanem hagyta eresztetni száján a beszédet, előadták egész részletességgel, hogy mert köhögött a sógor és szüke sem volt, hát Barabás székfű-, bodzavirág- és sárgacukor-főzetet ajánlott, az *megtisztítja*. Hozott is ebből 7 darabot. «Sárika» ebből a theába tett «3 darab» levelet, aki kihallgatása alkalmával hivatkozott arra (1898 május 4-én, a tett után 9-ed napra), hogy a többi levél ott van a tányéroson. Barabás szerint ezzel a theával ez történt: Szentpéterinél Fábiánnal együtt részre fát vágunk, mikor behívt a felesége, gyere már be Sándor, nézd, Károly bátyádnak megfőztem a theát, de kihányta. Mikor bementem, kezében körülbelül itczés fazekat tartott, melyben jócskán volt még a theából, kínálásra én megkóstoltam, egészen jónak találtam és Szentpéterinek ezt válaszoltam: Sógor ez jó, hogy lehet, hogy kihányta? Miután a thea köhögés ellen orvosság gyanánt lett főzve és miután az én egyéves kis gyermekem is köhögött akkoriban, kértem az orvosságból, adott is Szentpéteriné a csuporból, amit én egy pohárba öntöttem, hazavittem kis gyermekemnek, megittam vele és semmi baja sem lett tőle. Ezt tudja feleségem is, aki ezt a vallomást valóban megerősíti. Felesége elmondja még, hogy szó sem volt méregről, se mérgezésről; tréfálkoztak, mert Szentpéteri tréfás ember volt, az ígért neki 50 frtot, ha kigyógyítja. Hogy lehetett volna tehát az mérge, amit egy egyéves kis gyermek is minden egészségkárosítás nélkül elfogyasztott! Hogy lehet ráfogni, hogy a nő férje életének kioltása céljából mérget főzött, mikor nyíltan kínálja kóstolást végett és odaadja orvosság gyanánt!

III. Az indokolás szerint megvan a bűnjel, a kés, «nyelén és pengéjén vérrel mocskolt», melylyel a nő férjét megölte, s amelyet «a pitvarban a tányéroson találtak meg». Ez a kés a tárgyaláskor fel lett mutatva és csakugyan véres volt. Ennek a késnek az a története, amint Józsa Lajosné előadja:

«Az orvos, dr. Wirtzföld Béla, előhivatván, hogy a sebeket megvizsgálhassa, Szentpéteri Károly ingének és gatyájának felvágása végett kést kérvén, egy kést a konyhában levő tányérosról én, Józsa Lajosné, vittem be a szobába és azt átadtam D. Kovács Imrénnek; én, D. Kovács Imre, pedig átadtam a fentemlitett orvos kezébe egyenesen s bizonyítjuk, hogy ezen kés egészen tiszta volt s azon semmi vérnyom sem volt látható.»

D. Kovács mondta ugyancsak a végtárgyaláskor (1898 szept. 23.), mikor dr. Wirtzföld Béla a sebeket varrta és ő tartotta a lámpást, nem tudja, ki hozta elő dr. Wirtzföld Béla kérésére a kést, de akkor a kés tiszta volt, mikor visszaadta, egészen véres volt; a késsel dr. Wirtzföld Béla a gatyamadzagot vágta el, meg a czérnákat, amivel varrt, hol a kést kapta fel e czélból, hol az ollót, a kést még a vaczokra is letette, ahol Szentpéteri feküdt. Kluzs őrmester vallomása e késről: «A bűnjelként felmutatott kést is láttam, az nem volt a szobában, tiszta volt, azt adta oda egy asszony dr. Wirtzföld Bélának s a használat után lett a kés nagyon véres» (1899 augusztus 9.). Dr. Wirtzföld Béla megnézve a kést, mondja: «Szentpéteriné vagy más a kezembe adta a kést, az a kés olyanforma volt, mint a most felmutatott, amely tiszta volt». Már az iratokból kétségtelenül meg lehetett volna állapítani, hogy a kés, mely a végtárgyaláson szerepelt, nem bűnjel volt, hanem a kezelő-orvos által használt segéd-eszköz.

Vádlott nőnek rossz színben való feltüntetése elmondja az indokolás, hogy a házastársi hűséget *állandóan* megszegte, férjével szüntelenül viszálykodott. Ezzel ellentétesen minden

szomszéd és rokon igazolta, kik benső életüket ösmerték, hogy jól éltek. «Nem voltak rossz viszonyban, pedig ha valami bajok volt, mindig hozzám jöttek, második szomszéd-jok vagyok» (D. Kovács I.). «Jól éltek, nevére sohasem panaszkodott» (Barabás). «Jó viszonyban éltek, a házhoz nem járt semmiféle idegen férfi» (Csávás Sándor első szomszéd), stb. Tizenkét évvel ezelőtt volt egy muló viszonya, de azóta mitse tudnak reá. Senki sem bizonyította a házastársi hűség «állandó» megszégését. Vagyont akart magára iratni, mondja továbbá az indoklás: «majd iratnál még, de már akkor későn lesz». Ez valótlan állítás, egyedül vádlott társa, az ijedt Fábián mondotta vizsgálati fogságakor, ki így akart kiszabadulni a bajból, melybe teljesen ártatlanul jutott. A vádlottárs terhelő vallomása, ha egyébként támogatva nincs, rendszerint figyelmen kívül szokott hagyatni. Pedig Fábián azt is mondotta, ami azután csakugyan igaz: «mind a ketten, a férj is, az asszony is vagyónosak voltak». Azt is állítja az indoklás, hogy a mérgezés után «Szentpéteri testi erejéből kifogyott». Erre nyilatkozik Barabás: «Nem áll az, amit a curiai ítéletben olvastunk, hogy Szentpéteri erejéből ki lett volna fogyva, mi ott vágtuk egész héten a fát Fábiánnal és kiült hozzánk beszélgetni többször, tréfás ember volt s velünk tréfálódzott». Neje állítja: «Mikor újra náluk voltam a thea beadása után, egy szóval sem panaszkodott, csak azt mondta, hogy kihányta a theát s azóta jobban van. Ezt uramnak is elmondta és tényleg jobban is volt. A szerencsétlenség hétfőn este történt, én előtte való este is, vasárnap, náluk vacsoráztam. Kalácsot ettünk. Szentpéteri is velünk evett és tréfálkozott, egy cseppet sem volt betegbb és nem áll az, hogy Szentpéteri erejéből ki lett volna fogyva». Ezt lehet még egész sereg tanuval igazolni. Különben, hogy «testi erejéből kifogyott volna», ennek semmi nyoma az iratokban, ezt nem értem, hogy került az indokok közé.

Az indoklás, mielőtt megállapította a nő tettességét, ezen tételeket állította fel: «minthogy a mérgezés által már április 21-én véghezvitt kísérletnek oly személynél, aki a házastársa megölését elhatározta, természetes folytatása volt az okozni akart halál biztos előidézésére az a cselekmény, mely a nagy hegyes késnek az alvó s magával különben is jól tehetetlen beteg férj testébe való beleszurkálása által hajtatott végre», stb., ergo özv. Szentpéteriné bűnösségét ki kellett mondani.

Látja tehát a laikus is, nemcsak a szakértő, minő alaptalanok voltak a kir. Curia feltevései, mennyire tévesen állította fel thesisait, melyekből kiindulva, az elsőbírószakoktól eltérőleg megállapította a bűnösséget. Bővebben nem is akarok foglalkozni ezen ügygyel ezuttal. Amiket megírtam és citáltam az iratokból, azokat bárkinek, ki kételkednék előadásomban, mert hihetetlennek tűnik fel a tényállás, kész vagyok másolatban rendelkezésére bocsátani. Az újrafelvétel iránti kérvényhez csatolva lettek még az akták közül is lemásolva. Hiszek a magyar igazságszolgáltatás helyességében és e hiszemben azon reménynek adok kifejezést, beszámolhatok még másféle eredménnyel ez ügyet illetőleg a *Jogt. Közl.* tisztelt érdeklődő olvasóinak. *Kerekes Géza,*
ügyvéd.

Különfélék.

A hat havi börtön még mindig rendes büntetése azoknak a *bagatell*-lopásoknak, melyeket a «minősített» jelzővel ruház fel a törvény. Mérhetetlen nagy az az erkölcsi és anyagi kár, melyet bíróságaink ezzel a kikényszerített judikatúrával nap-nap után okoznak. Igazán elszomorító, hogy a Btk. ezen szarvas hibáját husz év óta ismerjük, igazságtalanságát mindnyájan bevalljuk: s nem tudjuk magunkat kiszabadítani vasmarkai közül.

— Az Igazságügyi Közlöny mellékleteképp ez évi február hótól kezdve megjelennek az összes igazságügyi törvényjavaslatok s a reájuk vonatkozó összes előmunkálatok (indoklás, tárgyalási jegyzőkönyvek stb.). Ez az újítás a törvény egész anyagát hozzáférhetővé teszi a bíróságoknak, holott az országgyűlési irományokat még a budapesti bírák is alig közelíthették meg. A februári szám mellékleteként már a *polgári perrendtartás* tervezete jelenik meg.

— Hivatalos észjárás. Egy fővárosi ügyvédtől a következő sorokat vettük: Egy földhöz ragadt szegény embert a

besztercebányai kir. törvényszék valamely vétség miatt néhány napi fogházra ítélte el. Felebbezések folytán az ügy a felsőbírószakokhoz került, melyek azonban az eljáró törvényszék ítéletét helybenhagyták. Mielőtt még a kir. Curia az ítéletet meghozta volna, vádlott ide a fővárosba jött munka után. Megkapván az idézést a legfőbb bíróság ítéletének kihirdetésére, mivel uti költségre pénze nem volt, nevében a besztercebányai kir. törvényszékhez kérvényt adtam be, hogy a jogérvényes ítélet kihirdetése végett a budapesti büntető-törvényszék kerestessék meg s egyuttal engedtessek meg, hogy a kiszabott büntetést ugyancsak Budapesten, mostani állandó lakóhelyén állhassa ki. Erre a következő végzést kapta: «Ezen kérvénynek hely nem ádatik, az vádlottnak visszaadtni rendeltetik, mert bűnvádi ügyekben hozott kir. curiai büntető marasztaló ítéletek vádlottnak csakis a per bírósága által hirdethetők ki.» Télviz idején kénytelen volt a szegény ember Besztercebányára menni.

— Három fokon háromféle minősítés. Felhívjuk olvasóink figyelmét a melléklet 60. száma alatt közölt esetre. Az első fok sikkasztást, a második jogtalan elsajátítást, a harmadik lopást mondott ki. A megtartott pénztárcza a korcsma egyik mellékszobájában találtatott, hol a tulajdonos elhagyta. A kir. Curia szerint a birlalat megszűnt, de a birtok nem. Azt hisszük: ha a birlalat megszűnt, a birtok még inkább; mert ez utóbbi a szűkebb keretű fogalom. Mi a cselekményben mind a két vádlott részéről a Btk. 367. §-a szerinti jogtalan elsajátítást találjuk. A pénztárcza véletlenül a tettesek birlalatába jutott s azt jogtalanul elsajátították. Hogy a vádlottnő meg se akarta tartani a pénztárczát, mutatja az, hogy odaadta a korcsmárosnak s csak mikor ez adott neki a pénzből 30 frtot, fogamzott meg benne az eltulajdonítási szándék, tehát nem az «elvétele» alkalmával, hanem később; vagyis nem elvételi, hanem megtartási, más szóval sikkasztási szándék forog fen; de hozzájárul a véletlenség útján való — a tulajdonos tudta nélküli — birtokba jutás és részben ez változtatja át a sikkasztást jogtalan elsajátítássá. S hozzájárul még a következő megfontolás. Hogy a tettesek tudták, ki hagyta ott a pénzt, az lényegtelen; a fontos az, hogy a tulajdonos nem tudhatta biztosan, hol hagyta a pénzt, mert kiejthette a tárczát másutt is. Itt tehát nem oly viszonyról van szó, mint a sikkasztásnál, hanem olyanról, mint némelykor a találásnál, midőn t. i. a találó tudja, hogy ki vesztette el a tárgyat, de az elvesztő nem tudja, ki a találó. Az 1843-iki javaslat 315. §-a az esetet a jogtalan elsajátítás súlyosabb variánsának mondja.

— Törvényhatósági bizottsági és községi képviselő-testületi tagsági jog. Irta dr. Dolencz József. Ez a mű házagpótló, amennyiben nemcsak a tárgyra vonatkozó törvényeket és rendeleteket, de a vonatkozó közigazgatási bírósági és belügyminiszteri határozatokat is rendszerbe foglalva feldolgozza. A 150 oldalra terjedő munka a Közigazgatási könyvtár kiadásában jelent meg. Ára 2 korona 40 fillér.

— A katonatisztek és a bírák lakáspénze. A honvédelmi miniszter — amint azt a napilapok közölték — értesítette a fővárost, hogy a katonatisztek lakáspénze 1901. évre Budapesten miként állapított meg. E megállapítást a megfelelő rangban levő bírák lakáspénzeivel összehasonlítva, az alábbiakban adjuk:

A százados lakáspénze Budapesten 2024 korona, (Bécsben 2260 k.) a vele egy rangban levő albiró és alügyész Budapesten 800 korona lakpénzt kap, tehát 1224 koronával kevesebbet.

Az őrnagy lakáspénze Budapesten 2572 korona (Bécsben 2820 k.), míg a vele egy rangban levő törvényszéki bíró vagy ügyész lakpénze csak 1000 korona, tehát 1572 koronával kevesebb a katonatiszt lakáspénzénél.

Az ezredes Budapesten 2800 korona (Bécsben 3040 k.) lakáspénzt kap; a vele egy rangú kir. ítélő táblai bíró Buda-

pesten 1600 korona lakpénzt élvez, vagyis 1200 koronával kevesebbet a katonai pályán levőnek lakáspénzénél.

A vezérőrnagy 3576 korona lakáspénzzel rendelkezik, míg a kir. curiai bíró és a budapesti kir. főügyész 2000 koronát kap, tehát 1576 koronával kevesebbet.

A főhadnagy, aki a X-ik rangosztályba tartozik, Budapesten 1460 korona lakáspénzt kap, tehát 460 koronával többet, mint a VIII-ik fizetési osztályba sorozott kir. ügyész és törvényszéki bíró. A X-ik osztályba tartozó jegyző 700 korona lakpénzt kap. Egy hadnagy lakáspénze Budapesten 836 korona, tehát csak 164 koronával kevesebb, mint a budapesti kir. ügyészek és törvényszéki bírák lakpénze.

A Magyar Jogászegyletben az elmúlt szombaton dr. Schwarz Gusztáv tartott előadást a polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi részéről. Az előadás annál nagyobb érdeklődést keltett, mert tudvalevőleg dr. Schwarz Gusztáv szerzője a Tervezet örökjogi részének. Dr. Schwarz előadását f. hó 26-án folytatja

— Uj magyar tudományos egyesület alakult a fővárosban, mely főleg a társadalomtudományok mívelését tűzi ki céljául. Az új egyesület feladata lesz, hogy a «Közgazdasági Társaság» és a «Jogászegylet» mintájára felolvasásokat és tudományos vitákat rendezzen a társadalomtudományok, kivált a sociologia és sociálpolitika köréből s organumául fogadta a hasonló programmal bíró «Huszdik Század» című folyóiratot, melyről utóbbi számunkban megemlékeztünk.

— Adalék az ügyvédi képviseletnek a bíróságok részéről való megbecsüléséhez. Az ügyvédek között örökös a panasz, hogy munkájuk a bíróság részéről nem részesül mindig azon elismerésben, melyet joggal igényelhet. Jellemző ez irányban a pozsonyi kir. ítélő táblának 1899. évi 11/7. szám alatt súlyos testi sértés vétségével és közcsend elleni kihágással vádolt J. Gy. és J. J. elleni bűnyűben az egyik vádlott és ennek terhére a kir. ügyésznek felelőssége folytán hozott ítélete, mely így szól: «A sértett fél részére eljárási költség címén megítélt 45 korona 20 fillér összeget 35 korona 20 fillérre szállítja azzal a kijelentéssel, hogy abban az összegben a sértett fél gyógykezelési költsége is be van számítva. Ezzel a részbeni változtatással a kir. járásbíróságnak ítéletét J. Gy. vádlottra vonatkozó részében helyben, egyéb nem felelősségtel részében érintetlenül hagyja.

Indokok: A sértett félnek tárgyalásánál ügyvéd által való képviseltetése az eljárásból szükségképpen fel nem merülve, az ezen képviseltetésből felmerült költségekkel a vádlott törvényszerűen nem terhelhető; a sértett fél részére tehát a vádlott ellen csupán a feljelentés beadásával, a tárgyalásnál való személyes megjelenésével és a gyógykezelésével kapcsolatos költség volt megállapítható, mely a 35 korona 20 fillér összegben megfelelően van meghatározva.»

Az, hogy néha utólagosan megállapítható, hogy ügyvéd által való képviseltetésnek szüksége fen nem forgott, úgy véljük — nem szolgálhat indokul arra, hogy az ezen képviseltetéssel járt költségek megítélése megtagadtassék.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az osztrák igazságügyminiszter a következő rendeletet bocsátotta ki:

Némely bíróság és ügyészség az előkészítő eljárásnak a törvénnyel meg nem egyező széles teret enged, az előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot szükségtelenül rendeli el vagy tartja fen.

Felesleges a nyomozat vagy vizsgálat, ha az eset a hatósági megállapításnál fogva máris érett az eljárás beszüntetésére vagy a vád emelésére. Elvonja a feleslegesen teljesített vizsgálat a bíróságok munkaerőjét és idejét a fontosabb vizsgálatoktól. Feleslegesen terheli a polgárokat a tanúzási kötelességgel ugyanegy ügyben többször is. A többszöri kihallgatás emellett tapasztalatszerűleg befolyásolni alkalmas a tanu elfogulatlanságát.

A rendőri hatóságok által már kihallgatott tanuknak a vizsgálóbíró által való kihallgatása rendszerint felesleges. Elengedő ezeknek a tanuknak a főtárgyaláson való kihallgatása.

Ajánlatos a tanukra nézve a csendőri közegek által ki-nyomozni, hogy tárgyilagos tudomással bírhatnak-e a szóban forgó tényről.

Az ne tartsa vissza a bíróságokat és ügyészségeket mind-ezen szempontok figyelembevételétől, hogy a főtárgyalás az eredeti feltevéstől eltérő képet fog mutatni, mert nem hivatásuk a főtárgyalást az előkészítő eljárás reproductiójának színvonalára lesúlyesztieni.

Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság csakis akkor rendeltessék el és addig tartassék fen, ha és amennyiben elrendelésük törvényes előfeltételei kétségtelenül fenforognak.

A közbiztonsági közegek eljárásának tekinteti ne vezessék a vizsgálóbíró. A közbiztonsági közeg sokszor kénytelen gyanus személyeket letartóztatni, azonban ezek a letartóztatási okok nem feltétlenül okok a vizsgálati fogság elrendelésére. Ennélfogva igen sok esetben a bírósághoz beszállított egyén kihallgatása után azonnal szabadlábra helyezhető.

A szökés veszélyének távoli lehetősége, valamint a tartózkodási hely változtatása nem ok a vizsgálati fogság elrendelésére. Nem szabad a bíróságnak magát a vizsgálati fogság elrendelésénél a cselekménnyel összekötött feltűnés vagy a közönségnek a tett elkövetésén való felháborodása által sem vezettetni.

A felügyeleti hatóságok szigorúan ügyeljenek fel arra, hogy eme szempontok minden bíróságnál és ügyészségnél érvényre jussanak.

— Goldschmidt összegyűjtött munkái jelentek meg két nagy kötetben. Első helyen közölve van a szerzőnek hátrahagyott és eddig a maga egészében még meg nem jelent monographiája a birtokról. Utána következnek az apróbb dolgozatok. Ezek közül kiemeljük azt a cikket, melylyel folyóiratát megindította és melyben bővebben szól a kereskedelmi jognak, mint tudománynak tárgyalási módszeréről; kiemeljük továbbá a jogi oktatásról szóló négy értekezését.

— Az új porosz végrehajtói szervezet sok panaszra ad okot. Az ügyvéd-egyletek és a kereskedelmi kamarák az igazságügyi kormányhoz intézett felterjesztéseikben a régi rendszer visszaállítását kérik. Az igazságügyminiszter egy kamarának adott válaszában arra utal, hogy még csak rövidebb idő óta van életben az új rendszer, semhogy végleges ítélet volna róla mondható. A kormány a felmerült panaszon a rendszer keretén belül iparkodik segíteni.

Nők alkalmazásáról az orosz igazságügy miniszteriumban. Murawiew orosz igazságügyminiszter megerősítette a nőknek az igazságügyi miniszteriumban való alkalmazásáról ideiglenesen fönállott rendeletet. A miniszteriumnak ugy központi igazgatásánál, mint a senatus minden osztálya irodáiban s az igazságügyi szak többi összes intézményénél szabad nőket alkalmazni. Foglalkoztathatni őket mint kancellistákat, copistákat, írónokokat, írónőket és számvevőségi hivatalnokokat. Szabad továbbá könyvtárakat kezelniök és correcturát olvasniök. Ha nincs oly iskolai bizonyítványuk, amely ezen állásokra elégséges, akkor alkalmazásuk előtt vizsgának kell magukat alávetniök. Terjedelmesebb és alaposabb ismereteket azonban nem kell követelni tőlük. Mindenekelőtt oroszul jól kell tudniök olvasni és hibátlanul írni s némi számtani ismerettel kell birniök. Az igazságügyi miniszteriumban alkalmazott férfiak nejeinek, özvegyeinek, hajadon leányaiknak és nővéreiknek elsőbbségök van más nők fölött. Különös tekintettel kell lenni özvegyekre és hajadonokra. A nők külön munkahelyiségekben dolgoznak. Korellátásra nincs joguk. Nyugdíjat semmi esetben sem kapnak, de fizetésükön kívül, a körülményekhez képest, anyagi segítségben részesíthetők.

A Magyar Jogászegylet január 26-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melyen dr. Schwarz Gusztáv folytatja előadását az örökjogi tervezetről. Vendégeket szívesen lát az egyesület.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 171. Kértenek mindazok, kik e füzeteket nélkülözhetik, legyenek szívesek azokat átengedni.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év 12 kor. negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Ügyvédvizsgáló bizottságok. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Letartóztatás a nyomozás során és az ellene használható jogorvoslat. *Dr. Dobi Imre* pécsi kir. törvényszéki bírótól. — Ügyészi megbízotti intézmény és a büntető parancs. *Rectustól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlöny-ből.

Ügyvédvizsgáló bizottságok.

A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság ezidei alakuló üléséről azt olvassuk az Ügyvédek Lapjában, hogy ezen a gyűlésen hangok emelkedtek oly irányban, hogy «minél nagyobb szigort kell a birói és ügyvédi pályára való képesítésnél érvényesíteni» és hogy «a vizsgák kérelhetetlensége által kell a színvonalat emelni.»

Meggyőződésem szerint az ügyvédvizsgáló bizottság tagjai a nekik tulajdonított fent jelzett intentiótól távol állanak, amint hogy sem az elhangzott beszédekből, sem az alakuló ülés határozataiból nem vonható le a fenti következtetés.

Az ügyvédi vizsgák színvonalának megítélésénél nem mellőzhetjük a vizsgára jelentkezett, képesített és megbukott jelöltek statisztikáját. Ez a statisztika, látszólag igen kedvező adatokat tüntet fel.

Év	Ügyvédi vizsgára						Ügyvédi vizsgára jelentkezett		
	első ízben jelentkezett			ismétlőként jelentkezett			ezek közül		
	összesen	képesített	visszavetett	összesen	képesített	visszavetett			
1895	197	179	18	23	22	1	220	201	19
1896	198	182	16	10	9	1	208	191	17
1897	238	219	19	20	20	—	258	239	19
1898	246	226	19	27	27	—	272	253	19
1899	239	213	26	21	21	—	260	234	26
1900	242	216	26	20	20	—	262	236	26

E szerint az első ízben vizsgára jelentkezők közül megbukott 8–9%, az ismétlő vizsgákon pedig majdnem minden jelölt vizsgálata elfogadtatott. Ilyen feltűnően kedvező statisztikát semmiféle vizsga sem tud felmutatni.

Tekintsük az ügyvédivel párhuzamos vizsgálatnak, a gyakorlati birói vizsgának eredményeit.

A birói vizsgálatok éve	A birói vizsgálatok száma	Első ízben jelentkezettek					Pótvizsgára jelentkezettek			Az először ismétlők					Min. engedélyvel másodszor ismétl.		
		közül					közül			közül					közül		
		száma	a vizsgát sikerrel letette	egészben visszautasított	pótvizsgára utasított	száma	a pótvizsgát sikerrel letette	a pótvizsgán megbukott	száma	az első ismétlő vizsgát sikerrel letette	az első ismétlő vizsgán egészen megbuk.	pótvizsgára utasított	száma	a második ism. vizsgát sikerrel letette	a második ismétlő vizsgán megbukott		
1895	159	123	79	14	30	23	23	—	11	6	4	1	2	2	—		
1896	140	103	56	22	25	32	28	4	12	6	2	4	2	2	—		
1897	178	125	87	10	28	31	31	—	20	12	4	4	2	2	—		
1898	229	177	127	23	27	37	36	1	11	9	—	2	4	1	3*		
1899	202	162	131	12	19	18	18	—	22	19	2	1	—	—	—		
1900	139	109	84	8	17	17	17	—	12	9	—	3	1	1	—		

* Ezek közül kettő pótvizsgára utasított.

A birói vizsgán az első ízben jelentkezők közül már nem 8–9% bukott, hanem 25–30%; az ismétlő vizsgán sem bocsátottak minden jelöltet át, de sőt a másodszor ismétlőkön is megtörtént, hogy pótvizsgára utasították őket, és volt jelölt, aki négyszer került a bizottság elé.

A két vizsgálat adatai közt mutatkozó ezt a nagy aránytalanságot meg nem fejtí az ügyvédi és birói jelöltek előképzettsége közti különbség. Igaz ugyan, hogy az ügyvédjelöltek elméleti képzettsége rendszerint nagyobb, — amit hajlandó vagyok egyrészt a kötelező doctorátusnak, másrészt az államvizsgák decentralisált voltának tulajdonítani, — de nem szabad szem elől téveszteni, hogy a birói vizsgára is a jelöltek egy része doctorátussal megy és hogy a bíróságoknál a gyakorlati kiképzés intenzívebb, a gyakorlati idő tényleges kihasználása jobban van biztosítva, mint az ügyvédi irodákban.

Néhány százaléknál esetleges eltérés nem tenne számot, de a két vizsga adatai közti nagy különbségek, melyek évek óta állandóan észlelhetők, nyomtatékosan indokolják azt a közvéleményt, hogy a birói vizsgákon a jelöltekkel szemben nagyobb igényeket támasztanak és igazolják azt az óhajt, hogy az ügyvédi vizsgák színvonala emeltessék.

Ha azonban az ügyvédi vizsgák színvonalának emeléséről beszélünk, ez nem jelentheti azt, hogy «minél nagyobb szigort kell kifejtetni», sem hogy «a vizsgák kérelhetetlensége által» kell az eredményt javítani. Nincs senki, aki ne tiltakoznék az ily forcírozott buktatások ellen, melyeknek célja az volna, hogy az ügyvédi pályára való lépéstől a fiatalság így módon *elrettentessék*.*

Amellett, hogy ez az eljárás igazságtalan volna, nem is vezetne célhoz. Az ügyvédi karba való tódulást csak annak a tudatnak a társadalomba való bevitelével csökkentheti, hogy a pálya túl van zsufolva, hogy tehát az új tagoknak megélhetését e hivatás nem képes biztosítani. Akkor, mikor a fent vázolt állapotok okait és orvosszereit keressük, nem vezethet bennünket semminemű ilyes cél, hanem egyes-egyedül az a vezérelv, hogy a már különben is tulproductióban szenvedő ügyvédségtől távol tartassék mindenki, aki oda nem való.

Ebből a szempontból, és egyes-egyedül ebből kell tehát megítélni az ügyvédvizsgáló bizottság alakuló gyűlésén tett fel-szólalásokat, valamint a bizottság azon határozatát, hogy fel-iratban kéri az igazságügyi kormányt az ügyvédi rendtartás 6. §-ának olyatén módosítására, hogy annyszor visszautasítható legyen a jelölt, ahányszor a vizsgáló bizottság ezt szükségesnek találja; hogy egyes tárgycsoportból is a pótvizsgára lehessen utasítani anélkül, hogy az egész vizsgálat ismétlése megkívántatnék; végül, hogy a bizottság a jelöltet hat hónapnál hosszabb időre is terjedhető gyakorlatra utasíthassa.

Nem először merül fel ez az indítvány az ügyvédi rendtartás életbenlétének huszonöt esztendeje alatt, de eddig az igazságügyi kormányok mindannyiszor az ügyvédreformja céljából gyűjtött anyaghoz csatolták. Mivel pedig

* Nem ennek az elrettentési teoriának alapján állva, de a tényleges szükségről való meggyőződésből tartanám helyesnek a gyakorlati idő meghosszabbítását oly módon, hogy a doctorátustól számított négy esztendő eltelté után lehessen csak vizsgára jelentkezni. Ez is emelné a színvonalat.

az ügyvédtartás revisiójára nézve — miért, miért nem — kimondatott a junctim az ügyvédi és birói képesítés egységes szabályozásával és a polgári perrendtartással: az ügyvédi vizsgára vonatkozó szabályokhoz sem nyult a törvényhozás és az ügyvédi vizsga ma is ugyanolyan szabályok szerint tartatik és hozzátehetjük, ugyanazon a szinten van, mint huszonöt esztendővel ennek előtte.

Pedig ez az aránylag kis reform — meggyőződésem szerint — a vizsga lényegét és színvonalát érinti.

Igen sokszor meg *kellene* buktatni a jelöltet másodszor is, de a bizottság nem tudja magára venni azt a felelősséget, hogy egy meglett embert, aki letette egyetemi vizsgáit, megszerezte a doctori címet, a legutolsó vizsgán örökre elzárjon attól a pályától, melyre évek hosszú sora óta készült, fáradságot és költséget áldozott. És bár teljesen igaz, hogy az ügyvédvizsgáló bizottságnak nincs kegyelmezési joga, de számolni kell azzal a tapasztalati *lénnyel*, hogy a törvény szigorú intézkedése által előidézett ez a felfogás eddig megakadályozta az igazságos megítélés érvényesülését.

A szigorú törvénynek tehát éppen ellenkező hatása volt az ügyvédi vizsgánál, míg a látszólag enyhébb szabály szigorú megítélést hozott be a birói vizsgába.

Az ügyvédi vizsgára érvényes eme visszás hatású szabálynak nemcsak az ismétlők vizsgáira volt hatása. Az ismétlők vizsgáin állandósult alacsony mérték természetesen lenyomta az első ízben vizsgázókkal szemben alkalmazható mértéket is. Nagy aránytalanság a vizsgálatok közt nem lehetett: ha az egyik jelöltől nem követel sokat a bizottság, nem követelhet sokkal többet a másiktól sem.

További igen érezhető hiánya a törvénynek, hogy vagy el kellett fogadni egész terjedelmében vagy vissza kellett utasítani teljesen a jelölt vizsgáját. Ha tehát a jelölt három tárgyból jól megfelelt, egy tárgyból nem kielégítően, az eredmény igen sok esetben az volt, hogy a vizsgálat elfogadtatott. Ez nem igazságos elbírás, valamint az is méltánytalanság, hogy a jelölt abból a tárgyból is kénytelen legyen újra vizsgázni, amelyből jól megfelelt. Illusztrálja a jelenlegi helyzet visszasságát a birói vizsgák statisztikája, mely szerint a pótvizsgára utasítottak száma az egészen visszautasítottak számát mindenkor túlhaladta, tehát gyakrabban fordult elő az az eset, hogy a jelölt csak egyes tárgyakból volt gyenge, mint-hogy a vizsga egészben nem volt elfogadható.

További tapasztalata az ügyvédvizsgáló bizottságoknak az, hogy némely jelölt gyakorlaton nem is volt; az ügyvédi kamara lajstromába ugyan be volt jegyezve, anélkül azonban, hogy joggyakorlatot folytatott volna. Sajnos tény, hogy ez a visszaélés igen el van terjedve. Maga a törvény mozditja elő és csábít rá, midőn megengedi, hogy a doctorátusra való előkészület ideje a gyakorlat idejébe beszámíttassék, holott köztudomású dolog, hogy a jelöltek jó része a szigorlatokra és ügyvédi vizsgára való előkészület ideje alatt joggyakorlatot nem folytat.*

Ennek a visszaélésnek correctivumául megadandó az ügyvédi vizsgáló bizottságnak a jog, hogy ha úgy látja, hogy a jelölt gyakorlati előképzése hiányos, a vizsga ismétlését két évig terjedhető joggyakorlat kimutatásától tehesse függővé.

Mindezek az indítványok igen könnyen, pár soros törvénnyel rövidesen megvalósíthatók volnának. A tapasztalat eléggé megérlelte az ügyvédtartásnak ily irányú módosítását. Főleg ezekkel bevárni azt a még nagyon távolinak látszó időt, amikor rákerül a sor az ügyvédtartás egé-

szének reformjára. Talán csak még az az egy rendelkezés volna ezekhez az indítványokhoz hozzáveendő, hogy a marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság egyesíttessék a budapestivel, mert nincs értelme, hogy 30 jelölt részére külön bizottság tartassék fen és a kir. ítélő táblák decentralisatiójával a két bizottság külön létezésének jogosultsága egyébként is megszűnt.

Ezek azok, amiket a szervezet módosításával meg lehet tenni az ügyvédi vizsgák színvonalának emelésére. Ez ugyan még nem *minden*, mert — mint mindenütt — úgy itt is a keresztülviteltől függ az intézmény életrevalósága, de a javasolt módosítások az eddiginél fokozottabb mértékben teszik lehetővé a bizottságok céltudatos működését.

Ezen céltudatos működés tekintetében a vezetéshez fűzünk fokozott igényeket. A budapesti bizottság új elnökének egyénisége biztosíték arra, hogy az ügyvédvizsgáló bizottság nem fogja magára hagyva, gépszerűleg teljesíteni hivatását. Mint minden testület, az ügyvédvizsgáló bizottság is rászorul az egységes irányításra. Lányha vezetés mellett a bizottságok hajlanak vagy a szigorhoz, vagy a kegyelmezéshez, a megítélés mértéke ingadozó, a jelöltek képzettségéhez fűzött követelések az egyenletességet nélkülözik. A vezető egyénisége irányt adhat a vizsgáztatás módja, a vizsga eredményének igazságos megítélése tekintetében, kiegyenlítheti a felfogások különbözőségét, megakadályozhatja az egyenetlenségeket, utját állhatja a szigorinak, épp úgy, mint a kegyelmosztásnak.

Dr. Balog Arnold.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

8. Megfontolás alá veendő, hogy a polgári törvénykönyv felölelje-e azokat az intézkedéseket, melyek arra vonatkoznak, hogy oly közjegyzői okiratok és jegyzőkönyvek felvételénél, melyek közvégrendeleteket tárgyznak, melyik közjegyző ne járjon el és melyik tanu ne alkalmaztassék? Ezidő szerint a közjegyzők, továbbá a közjegyzői okiratok és jegyzőkönyvek felvételénél alkalmazandó tanuk összeférhetlenségét szabályozó intézkedések a közjegyzői törvény 49., 72. §§-ban foglaltatnak, anélkül, hogy e részben különbség tételnek arra nézve, hogy vajon végrendelet vagy más ügy tárgyában felvett közjegyzői okiratról és jegyzőkönyvről van-e szó. Ugy tartom, hogy visszásnak kell tekinteni, ha a szerint, amint végrendelet vagy más ügy tárgyában felvett közjegyzői okiratról és jegyzőkönyvről szó van, két külön törvényben szabályozzák a vonatkozó összeférhetlenség kérdését.

Ami már most a tervezetben foglalt összeférhetlenségi intézkedéseket illeti, ezek közül háromnak érdemére nézve észrevételt kell tennem.

Az egyik észrevételem arra vonatkozik, hogy magánvégrendeleteknél nemcsak nincsen indokolva, hanem az érdekelt felek egészen jogszerű kívánalmaival merő ellentétben áll, ha eltiltatik a végrendelezőnek közeli rokona a tanuskodástól, nem számítva ide, természetesen, az 1829. §-ban szabályozott érdekelttség esetét. Az a körülmény, hogy a tanu közeli rokona a végrendelezőnek, mindig feltételezve az érdekelttség hiányát, egymagában véve nem szolgálhat okul a tanunak a tanuskodástól való kizárására. Hivatalos gyakorlatom folytán pedig arról győződtem meg, hogy érdekelttség nem léteben a legtöbb esetben a végrendelezőnek éppen az felelt meg legjobban, ha az életben hozzá legközelebb álló rokona egyszersmind végrendelezésének tanuja is volt. Az 1876: XVI. tcz. arról, hogy a végrendelezőnek rokona, pusztán a rokonság miatt, a tanuzástól eltiltassék, mitsem tud.

A második észrevételem arra vonatkozik, hogy nagyon messzire menőnek tartom azt az intézkedést, hogy minden körülmény között semmis legyen a végrendeleti részesítés,

* Az előbbi közl. I. az 1. és 3. számban.

* L. dr. Baracs Marcell igen érdekes indítványát *Jogt. Közl.* 1901. évf. 2. számában. Baracs a gyakorlati idő meghosszabbítását javasolja. A gyakorlat a doctorátus megszerzésétől vegye kezdetét. Az oly ügyvéd, aki valótlán bizonyítványt állít ki a jelöltnek, eltiltható legyen bizonyos időre az ügyvédjelölt tartásától. Ily esetben fegyelmi ítélettel a jelölt gyakorlatát minimális hat hónappal meghosszabbítandónak vélem. A főnök érzékeny pénzbírsággal volna sújtandó.

ha a magánvégrendeletnél a részesített vagy annak rokona járt el, mint tanu. Nem látok elfogadható indokot arra nézve, hogy miért ne tartassék fen az 1876: XVI. törvénycikknek vonatkozó, mindenesetre azonban szabatosabban szövegezendő intézkedése.

A harmadik észrevételem végre azt tárgyalja, hogy a tervezet elzárkozott a tényleges viszonyok felismerése elől, amidőn azt rendeli, hogy közjegyzői okiratok és jegyzőkönyvek felvételénél a tanura vonatkozó szabályok az esetleg közreműködő bizalmi személyre is álljanak. Az olvasni nem tudó siket, a néma és siketnéma ügyfél a dolog természetéből folyólag az ő bizalmával rendszerint csak a legközelebbi rokonságához tartozó valamelyik személyt ajándékoz meg; ha tehát az ily bizalmi személy nem járhat el mint tanu, ez annyit jelent, mint lehetetlenné tenni az olvasni nem tudó siketnek, a némának és siketnémának a végrendeletkezést. A közjegyzői törvény 76. §-a azért bölcsen rendeli, hogy az ily ügyfelekre nézve a hozzájuk való közel rokonság a bizalmi személynél nem képez kizáró akadályt.

9. A tervezetben nem foglaltatik intézkedés abban az irányban, hogy quid juris a végrendelet alakszerűségei tekintetében, ha magyar honos végrendeletét akár Horvát- és Szlavonorságok, akár a megszállt tartományok, akár külföldi ország területén alkotja. A tervezet 930., 931. §§-aihoz fűzött jegyzetből ugyan arról értesülünk, hogy a nemzetközi magánjog szabályai az életbeléptetési törvényben lesznek elhelyezendőek; úgy de magyar honos jogi cselekményeinek a belföldön való elbírálása nem történik a nemzetközi magánjog szabályai szerint, még ha ezen jogi cselekmények belföldön kívül is eszközöltetnek.

A végrendelet tartalma általában.

10. Ha a végrendeletkező a végrendeletében ekként rendelkezik: «A., B., C. fivéreim közül A. és B. fivérem legyen örökösöm», vagy ha ő a végrendeletében ekként rendelkezik: «A., B., C. fivéreim közül C. fivérem ne legyen örökösöm»: úgy tartom, hogy úgy az egyik, mint a másik esetben a végrendeletkezőnek célzata ugyanazon egy eredmény létesítésére irányul. Ehhez képest erőszak történik a végrendeletkező nyilvánvaló célzatán, ha pusztán annak alapján, mivel a végrendeletkező egyik esetben igenleges alakban és a másik esetben nemleges alakban nyilvánította akaratát, a két esetben egymástól eltérő eredmény létesítettik.

Már pedig ez történik, ha megáll a tervezetnek az az intézkedése, hogy kirekesztés esetében a törvényi örökösödés mindenkor úgy nyíljék meg, mintha a kirekesztett az örökös halálakor már nem élne. Mert akkor az A., B. fivér mellett a törvényi örökösödés C-t ugyan nem illetné meg, de megilletné ez utóbbinak ivadékait is (1806., 1811. §§); holott az első esetben csak A. és B. tekintendő törvényi örökösnek.

Elképzelhető-e most már, hogy megfeleljen a végrendeletkező célzatának a törvényi örökösödésnek oly szabályozása, hogy akkor, a midőn ő C. fivérét az örökösödésből kifejezetten kizárta, ennek örökrésze ivadéakai útján közvetve még is C-nek jusson?

A nehezményezett intézkedés elejtése esetében az 1956. §. intézkedését is megfelelően meg kell változtatni.

11. A tervezet 1837. §-ában kifejezendő volna, hogy annak intézkedései oly meghagyásra nem állanak, mely hagyománynak tekintendő.

Nem is látom kellő szabatossággal meghatározva azon személyeket, kik a meghagyás teljesítésére való határidő tűzését kérhetik. Oly személy alatt, aki a meghagyás teljesítésében érdekelve van, figyelemmel a használt kifejezés általánosan elfogadott jelentőségére, azt a személyt kell értenünk, akinek anyagi érdekével van a meghagyás teljesítése vagy nem teljesítése egybekapcsolva; holott a fenforgó esetben

már a kellőleg indokolt pusztá érdeklődés is jogot ad a meghagyás teljesítésének szorgalmazására. Vagy megtagadjuk-e az örökös halálakor, ha éppenséggel semmit sem örökölt vagy neki éppenséggel semmi anyagi érdeke nincsen a meghagyás teljesítése vagy nem teljesítése körül, hogy férje örökösénél a meghagyás teljesítését, például a megrendelt sir- emlék felállítását szabályosan szorgalmazhassa?

Nagyon messzire menőnek tartom azt az intézkedést, hogy a részesítés minden körülmények közt hatálytalan legyen, ha a meghagyás a teljesítési határidő alatt nem teljesítettik. Vannak esetek, amelyekben a meghagyás teljesítése lényegében és voltaképpen csak az annak céljára szolgáló pénzösszeg szolgáltatásában culminál; például az a meghagyás: hogy az örökösnek egy diszes mausoleum állíttassék fel, vagy hogy az örökös halálának évfordulója napján egy requiem tartassék, vagy hogy a részesített egy bizonyos szakmába vágó irodalmi munkát készíttessen stb. Mindezen esetekben tehát a teljesítésmulasztás nem vonhatja maga után a részesítés teljes hatálytalanítását, hanem legfőleg a teljesítés céljára szolgáló szükséges pénzösszeg szolgáltatására való kötelezést.

Hibáztatnom kell, hogy a tervezet nem szabályozza közelebbről a részesítés hatálytalanításának jogi következményeit. Kérdés ugyanis, hogy melyik időponttól kezdve álljon-e be ezen hatálytalanítás; ex tunc kezdettől fogva, vagy ex nunc a teljesítési határidő leteltétől kezdve; továbbá, hogy az első esetben mennyiben térítendő meg az időközben huzott hasznok és mi befolyása van az időközben esetleg beállott veszélynek; végre, hogy tartozik-e és mennyiben az a személy, akinek javára a részesítés hatálytalanítása beáll, a meghagyást a maga részéről teljesíteni?

Hibáztatnom kell azt is, hogy a tervezet nem intézkedik arra a gyakran előforduló meghagyásra nézve, mely szerint a részesített a végrendelet megtámadásától eltiltatik; holott azon eltérő álláspontokkal szemben, melyeket e kérdésre nézve a különböző törvénykönyvek elfoglalnak, tételes intézkedés nagyon indicálva volna. A képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott öröklési törvényjavaslat az ily meghagyást hatálynélkülinek nyilvánítja; viszont döntvénygyűjteményeinkben több kir. curiai ítéletre akadunk, amelyekben ezen meghagyás — talán nagyon is tulzott terjedelemben — hatályosnak ismertetik el. És e részben egy igen sajátos jelenséggel találkozunk. A hivatkozott törvényjavaslat ugyanis, noha a kérdéses meghagyást kifejezetten hatálynélkülinek nyilvánítja, ugyanazt az egyik vonatkozásban még is tényleg alkalmazza, minthogy ezen javaslat szerint abban az esetben, ha korlátolás vagy terhelés mellett a köteles résznél több hagyatott, a részesített a részesítés különbeni hatálytalansága mellett nem támadhatja meg a végrendeletet a köteles rész megsértése címén. Viszont bírói joggyakorlatunk, noha a kérdéses meghagyást hatályosnak ismeri, ugyanazt éppen a megjelölt vonatkozásban nem fogadja el, minthogy a 47. számú teljes ülési döntvény szerint a megjelölt esetben a részesített a korlátolást vagy terhelést csak a köteles részt meghaladó többletre nézve elfogadni köteles, ellenben a végrendeletet a köteles rész megsértése címén megtámadni jogosult.

Hogy mire való a tervezet 1847. §-ában foglalt intézkedés, azt megérteni képes nem vagyok.

12. Nálam most szerkesztés alatt van egy végrendelet, melybe a következő rendelkezés kívántatik felvételni «X. koronát hagyományozok elszegényedett kereskedők felvételére és tartására szolgáló menháznak Y. városban való felállítására és fentartására. Ezen rendelkezésem mikénti keresztülvitelét A. végrendeleti végrehajtóra bízom, ki minden idevágó ügyre nézve saját belátásához képest korlátlanul eljárni jogosult, és kit arra is feljogosítok, hogy ő abban az esetben, ha a fenforgó körülmények gondos méltánylása alapján nem találna célszerűnek vagy megfelelőnek, a kérdés alatt lévő összeget

egy általa meghatározandó más kegyeletes intézmény létesítésére fordíthassa».

Egy másik, ugyancsak most nálam szerkesztés alatt lévő végrendeletbe pedig a következő rendelkezés felvétele van contemplálva: «kizárólagos örökösömnek egyetlen fiamat nevezem ki, mindazonáltal oly korlátozással, hogy mindaddig, míg negyvenedik életkorát be nem töltötte, az utánam reá szálló ingatlanokat fiam sem el nem idegenítheti, sem meg nem terhelheti. Feljogosítom azonban férjemet, hogy a fenforgó körülmények gondos méltánylása alapján saját belátásához képest fiunkat az elidegenítési és megterhelési tilalom alul negyvenedik életkorának betöltése előtt is bármikor felszabadíthassa».

Mindig úgy vélekedtem, hogy örök szabálynak kell tartani: hogy az örökhagyónak a megszabott alakszerűségek betartásával nyilvánított akaratát fogyanatosítani kell, ha ezen akarat nem ütközik a természet és a közrend szabályaiba, és ha nem ellenkezik magával a végrendeletkezés természetével. Soha nem is támadt bennem kétség arra nézve, hogy úgy az egyik, mint a másik esetben a megjelölt rendelkezésnek a végrendeletbe való felvétele nehézségbe nem ütközik.

És ime itt van most a Tervezet 1830. §-ában foglalt intézkedés, mely általánosságánál és épen azért határozatlanságánál fogva a végrendeletkező akaratát oly korlátok közé szorítja, mely korlátokat ily tág terjedelemben sem szükségeseknek, sem célszerűeknek fel nem ösmerhetek. Ha szó szerint alkalmaztatik a szóban forgó intézkedés, akkor nem állhatna meg például a következő végrendeleti rendelkezés sem: «A. kapjon X. koronát, ha B. a bírói vizsgára hat hó alatt jelentkezik»; mert a vizsgára való jelentkezés, és így az ezen jelentkezéshez hozzá kötött végrendeletkezésnek érvénye is B. akaratától függ.

Nincsen ugyan közvetlen összefüggésben a szönyegen fekvő kérdéssel, de bizonyos eszmetársulásnál fogva még is e helyütt utalnom kell a Tervezetnek egy további hiányára is. Nem találhatni ugyanis a Tervezetben intézkedést, mely szerint egy a végrendeletben meghatározott körhöz, osztályhoz vagy csoporthoz tartozó egyéneknek vagy céloknak részletes meghatározás nélkül rendelt hagyomány tekintetében akár a terheltre, akár egy harmadikra bizható legyen annak meghatározása: hogy a meghatározott körhöz, osztályhoz vagy csoporthoz tartozó egyének vagy célok közül melyik egyén vagy cél, és mily mérvben részesíttessék a hagyományból. Már pedig ily rendelkezések igen gyakoriak; a Tervezet egyéb intézkedései pedig nem igen látszanak következtetést engedni ezen meghatározás megengedhetőségére nézve.

13. Nagyon helyeslem, hogy a Tervezet nem engedi meg a testamentum mysticum-ot. Ha a törvény a végrendelet alkottását bizonyos alakszerűségekhez köti, meg nem engedhető, hogy kerülő uton mégis alkottassanak végrendeleti rendelkezések a megszabott alakszerűségek mellőzésével. És soha sem tudtam megérteni az 1876: XVI. tcz. 12. §-ának intézkedését, mely csak a részesítendő személyt illetőleg tiltja a testamentum mysticumot, ellenben a részesítés tárgyára nézve ily tilalmat nem állapít meg.

De azért mégis úgy vélekedem, hogy a Tervezet 1842. §-a messzire megy, a midőn ezen tilalmat megkülönböztetés nélkül minden végrendeleti rendelkezésre alkalmazza; a mi a gyakorlatban nehézségekbe ütközik, holott nincsen elfogadható indok ilyen nehézségeket teremteni, akkor például, a midőn a más okiratban foglalt kiegészítés nem a részesítendő személynek vagy a részesítés tárgyának meghatározására vonatkozik, hanem csak a végrendeletben foglalt legkülönbözőbb rendelkezések közelebbi módozatait tárgyalja.

14. Ha szembe állítjuk a Tervezet 977. és 1845. §§-ait egymással, feltűnik mindenképp, hogy az első helyen idézett szakaszban a *lehetetlen* feltételről, ellenben a második szakaszban az *ellenmondó* feltételről említés nem tétetik. Vajon ezen

mellőzésnek mélyebben rejlő belső indokai vannak-e, avagy nem inkább egyszerű elnézés az egész, nem tudom; én hajlandó vagyok az utóbbit elfogadni, mert hogy mik lennének ezen belső indokok, arról magamnak számot adni képes nem vagyok.

Utalok arra is, hogy az első helyen idézett szakaszban *érthetetlen*, ellenben a második helyen idézett szakaszban *értelmetlen*; továbbá az első helyen idézett szakaszban *tilos vagy erkölcstelen*, ellenben a második helyen idézett szakaszban *jog- vagy erkölcsellenes* feltételről van szó. Kíváncs, hogy mindkét szakaszban ugyanazonos kifejezések használtassanak.

A mi már most a Tervezet 1845. §-ának első bekezdésében foglalt intézkedés érdemét illeti, utalok arra a közleményre, mely dr. Katona Mór jogtanár tollából jelen folyóirat mult évi 48. számában közzététetett, és melyben valamennyi indok, mely a javasolt intézkedés támogatására szólhat, oly szépen, plasticé kidomborítva felhozott. De ép ezen indokolás bizonyítja azt is, hogy mennyire nem folyik a javasolt intézkedés a dolog természetéből, mennyire mesterkélten ezen intézkedés jogi constructiója, és hány feltevéshez és combinációhoz kell folyamodni, hogy ezen constructio a jogosultság látszatával felruháztassék. Nem hiszem, hogy a magyar egészséges köztudat az ily jogi constructiót megnyugvással fogadhassa; nem hiszem, hogy — ha az örökhagyó azt rendeli, hogy X. örököse legyen, ha az örökhagyó elhalt sógornőjét feleségül veszi, vagy ha feleségét elkergeti, vagy ha az édes atyját súlyosan bántalmazza — akár igazságosnak, akár jogszerűnek tekintessék, hogy X. a jelzett feltételek mellőzésével az örökhagyó feltétlenül instituált örökösének fogadtassék el; és nem hiszem végre, hogy a dolog természetéből folyónak tekintethessék az, hogy ha ezen feltételek egyike mellett ajándék tétetik, az ajándék érvénytelen legyen, ellenben ugyanazon körülmények közt a végrendeleti részesítés olyannak fogadtassék el, mintha feltétlenül történt volna.

Ha az legyen a hivatkozott §. második bekezdésének jelentősége, hogy hatálytalan legyen a részesítés, ha az örökhagyó a végrendeletben kifejezte, hogy a részesítést feltétel nélkül nem célozza, abban az esetben ez a bekezdés felesleges. Minden egyéb esetben pedig ez a második bekezdés veszélyes, mert ez által minden egyes eset felett az elhatározás tisztán a bíróság kezeibe helyeztetik, és így ez által minden egyes esetre nézve a per megindítása provokáltatik.

Nem helyeselhetem, hogy a Tervezet hallgatással mellőzi azokat a nem ritkán előforduló feltételeket, melyek a házasságra és a vallásra vonatkoznak. Tudvalévő dolog, hogy ezen feltételek meg- vagy meg nem engedhetősége tekintetében úgy az elméletben mint az egyes törvényhozásokban igen eltérő álláspontok foglaltatnak el; és igen kíváncs, hogy a polgári törvénykönyv e részében, ha nem is minden egyes részletkérdésre nézve, de legalább a fővonatok tekintetében, tételes dispositiókat tartalmazzon.

(Folyt köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Letartóztatás a nyomozás során és az ellene használható jogorvoslat.*

Ha a mult alkalommal mondottak helyessége el is ismertetik, önkénytelenül előnkbe tolul az a kérdés, hogy nem áll-e az másképpen a nyomozás során a kir. járásbírószágra nézve? Vajon a kir. járásbírószágnak a nyomozás során hozott határozatai (esetleg — mondjuk — végzései) ellenében nincs-e felfolyamodásnak helye.

Ennek a kérdésnek eldönthetése céljából röviden kör-

* Bef. közlemény. — Az előbbi közl. 1. a 4. számban.

vonaloznom kell a kir. járásbiróság büntető perjogi állását a nyomozás során. Ez a perjogi állás a BP. következő szakaszaiból állapítható meg, u. m.:

1. A 95. §. szerint a kir. járásbiróság a nála tett feljelentés vagy magánindítvány alapján a kir. ügyészség indítványának bevétele nélkül mind azokat a nyomozó cselekményeket teljesíti, amelyeknek elhalasztása az eljárás célját veszélyeztetné és az ezen cselekményekről felvett jegyzőkönyvet átteszi a kir. ügyészhez, *aki a nyomozás ismételése vagy kiegészítése iránt intézkedhetik*;

2. a 94. §. szerint a kir. ügyészség intézkedéseig a rendőri hatóság vagy közeg megkeresésére a szükséges *birói* cselekményt és a 86. §. értelmében a kir. ügyészség megkeresésére egyes nyomozó cselekményeket teljesít;

3. a gyanúsított kérelmére ennek védelme érdekében egyes nyomozó cselekményeket elrendel és foganatosít.

Az első esetben kétségtelen, hogy a kir. ügyészségnek felülvizsgálati joga van arra nézve, hogy a kir. járásbiróság azt és úgy teljesítette-e, ami és ahogyan a kir. ügyészségnek nézete szerint teljesítendő volt. Erre a felülvizsgálati jogra mutat az, hogy a nyomozási cselekményekről felvett jegyzőkönyveket a kir. járásbiróság a kir. ügyészhez teszi át és hogy a kir. ügyész elrendelheti a nyomozás ismételését vagy kiegészítését és ebből folyólag az egyes nyomozási cselekmények ismételése vagy kiegészítése iránt magát a kir. járásbiróságot megkeresi.

A második esetben a rendőri hatóság vagy közeg megkeresésére a kir. járásbiróság a szükséges *birói* cselekményeket teljesíti. Mik ezek a birói cselekmények? Ezt megmondja a 98. §., felsorolva a szükséges birói cselekmények között az előzetes letartóztatás elrendelését is. Ezek közül a szükséges birói cselekmények közül egyeseket ugyanazon §. szerint a rendőri hatóság is teljesíthet, de akár a rendőri hatóság, akár a kir. járásbiróság teljesítette azok valamelyikét, a felvett jegyzőkönyvek bemutatandók a vizsgálóbírónak, aki, hogy egyebet ne említsek, az előzetes letartóztatásnak fentartása vagy megszüntetése iránt határoz.

Végül a 3. esetben a gyanúsított kéri az ő védelme érdekében valamely nyomozó cselekmény teljesítését s a kir. járásbiróság azt a cselekményt önállóan a saját hatáskörében rendeli el és foganatosítja. De mi történik, ha nem rendeli el vagy nem foganatosítja? Van-e, eltekintve az alább megbeszélendő felfolyamodástól és az esetleges fegyelmi feljelentéstől, valaminő orvoslata a gyanúsítottnak? Nézetem szerint van; megadja az orvoslás módját a BP. 105. §-a azzal, hogy a vizsgálóbíró a terhelt kérelmére is elrendeli a vizsgálatot, ha azt a terhelt kellő indokolással kérte; elrendeli pedig, mivel a törvény a nyomozás befejeztétől az elrendelést függővé nem teszi, még akkor is, ha a kir. ügyészség nyomoztat és a nyomozást még nem fejezte be.

Ezekből a most fejtegetett törvényes intézkedésekből látható, hogy a kir. járásbiróságnak, mint nyomozó vagy a nyomozás keretében egyes cselekményeket teljesítő hatóságnak eljárása, ha nem olyan cselekményekről van szó, amelyek cselekmények a nyomozás során is a bíróságnak vannak fentartva, a kir. ügyészségnek, ha pedig olyan cselekményekről van szó, amelyeket a nyomozás során is vagy kizárólag vagy bár csak rendszerint, csak bíróság teljesíthet, a vizsgálóbírónak felügyelete, ellenőrzése, kereken szólva fenhatósága alatt áll.

És ezek után azt kérdelem, van-e szükség arra, hogy a kir. járásbiróságnak, mint nyomozó vagy a nyomozás körében egyes cselekményeket teljesítő hatóságnak határozatai (vagy ha a «végzés» kifejezés jobban tetszik, tehát végzései) ellen a felfolyamodási jog megadassék?

Ennek a kérdésnek a helyes megoldhatása céljából meg kell különböztetni, hogy a kir. járásbiróság egyes nyomozó cselekményeket foganatosít-e vagy a nyomozás során egyes

birói cselekmények teljesítését rendeli-e el. Ha a kir. járásbiróság akár proprio motu, akár a kir. ügyészségnek megkeresésére egyes nyomozó cselekményeket teljesít, minthogy ezeknek a cselekményeknek a teljesítésére nézve a kir. járásbiróság a kir. ügyészségnek a felügyelete, ellenőrzése alatt áll, minthogy a kir. ügyészség azokat az intézkedéseket, cselekményeket amugy is hivatalból vizsgálja fölül, a hibák, mulasztások pótlása iránt hivatalból intézkedik s a terheltnek és a sértettnek amugy is meg van adva a mód, hogy a hibák, a mulasztások pótlását, a szabálytalanságok helyesbítését a kir. ügyészségnél, illetve a 98. §. utolsó bekezdésének esetében a vizsgálóbírónál kérhesse, sem célja, sem szüksége nincs annak, hogy a felfolyamodás joga azon nyomozó intézkedések és cselekmények ellen megadassék.

Ezek ellenében azt lehetne vetni, hogy a törvény alkalmazásánál nem az a kérdés, hogy mi a szükséges és mi az okszerű, hanem az, hogy mi a törvényszerű, hogy mi felel meg a tételes jog intézkedéseinek? Teljességgel igaz. Ámde nézetem szerint a jelen esetben a törvényszerű is az, hogy felfolyamodásnak a kir. járásbiróság által a nyomozás során tett intézkedések, teljesített cselekmények ellen nincs helye.

Fentebb volt már alkalmam a BP. 378. §-ára rámutatni, volt alkalmam kiemelni azt, hogy a vádtanács második fórumként csupán a vizsgálóbírónak, de nem a *nyomozó* kir. járásbiróságnak végzéseire (de nem intézkedéseire nézve, BP. 113. §.) jár el. Ha tehát a vizsgálóbíró *intézkedései* ellen sincs helye felfolyamodásnak, mert hiszen a BP. 113. §-a csupán a panasz jogát adja meg, annál kevésbé lehet helye felfolyamodásnak a nyomozás során, bár a kir. járásbiróság által tett intézkedések, teljesített cselekmények vagy mulasztások ellen.

Más szempontok alá esnek a nyomozás során hozott azok a járásbirósági határozatok, amelyek a BP. 98. §-a szerint az ott felsorolt cselekmények teljesíthetése céljából a kir. ügyészségnek vagy a rendőri hatóságnak indítványára hozatnak. Nézetem szerint ugyanis ezek közül a határozatok közül külön szempont alá esnek azok, amelyeket a vizsgálóbíró hivatalból nem vizsgál felül és azok, amelyeket hivatalból felülvizsgál.

Az előbbi alcsoportra nézve a nélkül, hogy a dologra bővebben kiterjeszkedném, csak azt kívánom röviden megjegyezni, hogy amint a vizsgálóbíró a nyomozás során birói cselekményeket elrendelő végzései ellen épp úgy van felfolyamodásnak helye, mintha azokat a vizsgálat során hozta volna meg, épp úgy megilleti a törvény szerint felfolyamodásra jogosultakat a kir. járásbiróságnak szóban forgó határozatai (végzései) ellen a felfolyamodás joga, mert a 98. §. szerint eme cselekmények elrendelése iránt egyformán megkereshető úgy a vizsgálóbíró, mint a kir. járásbiróság és mert az ilyen egyes végzések ellen a törvény a felfolyamodási jogot megadja, akár a vizsgálóbíró, akár a kir. járásbiróság hozta azokat.

De nincs helye nézetem szerint felfolyamodásnak a nyomozás során hozott azon kir. járásbirósági végzés ellen, amelylyel előzetes letartóztatás vagy lefoglalás rendeltetett el.

A BP. 98. §-ának utolsó bekezdése szerint ugyanis akár a rendőri hatóság, akár a kir. járásbiróság rendelte el és foganatosította vagy foganatosította az előzetes letartóztatást és a lefoglalást, a vizsgálóbíró hivatalból határoz az előzetes letartóztatásnak és a lefoglalásnak fentartása vagy megszüntetése felett; de figyelembe kell venni ezenfelül a BP. 95. §-ának utolsó bekezdését is. Minő jelentőséggel bír a vizsgálóbíró a joga, hogy ő a 98. §. szerint az előzetes letartóztatás fentartása vagy megszüntetése iránt, a 95. §. szerint pedig az előzetes letartóztatás iránt határoz? Annak, hogy a vizsgálóbíró a BP. 95. és 98. §-aiban biztosított eme jogait gyakorolhassa, előfeltételét az képezi, hogy a vizsgálóbíró megvizsgálja azt és döntsön a felett, vajon az előzetes letartóztatásnak helye van-e vagy nincs? Nem csupán azt

köteles tehát nézni, hogy az alaki kellékek a letartóztatás és lefoglalás elrendelésénél és foganatosításánál megtartattak-e, hanem kutatja azt is, hogy a letartóztatás és a lefoglalás el volt-e rendelhető, hogy ezek elrendelésének megvan-e a törvényes oka. És ha ezen kutatása, vizsgálata közben arra az eredményre jut, hogy az előzetes letartóztatásnak törvényes oka nem volt, vagy hogy annak a törvényben előírt oka időközben megszűnt, az előzetes letartóztatást megszünteti, ha pedig vizsgálódása nem járna ilyen eredménnyel, az előzetes letartóztatást fentartja.

Ezek szerint tehát a lefoglalásnak és a letartóztatásnak a nyomozás során a kir. járásbíró által elrendelése csupán a szükség indokolta kényszer, ezek szerint ama kir. járásbírói rendelkezést a vizsgálóbíró hivatalból felülvizsgálja és hivatalból vagy fentartja vagy megszünteti.

Ha tehát a kir. járásbírósnak, *mint nyomozó hatóságnak* az előzetes letartóztatást vagy a lefoglalást elrendelő határozatai ellen a felfolyamodás jogát megadnók, ezzel az az anomália állana elő, hogy a hivatalból való felülvizsgálat alapján másképp dönti el a kérdést a kir. ügyész, illetve a vizsgálóbíró és ismét másként döntheti el a vádtanács; de továbbá előállana az az eset, hogy a nyomozó kir. járásbíró határozatát felülbírlván a vádtanács, sőt még éppen az előzetes letartóztatás kérdésében a BP. 378. §-ának 2. bekezdése alapján a kir. ítélő tábla is, a vizsgálóbíró akkor, amikor a kir. járásbíró az iratokat hozzá a BB. 98. §-a alapján átteszi, illetve amikor őt a terhelt fogvatartásáról értesíti, felülbírlná a vádtanácsnak és esetleg a kir. ítélő táblának a végzését is; előállana az az eset, hogy ugyanabban a kérdésben a vádtanács második forumként két ízben határozná, először, amikor a nyomozó kir. járásbíró határozatát és másodsor, amikor a vizsgálóbírónak végzését bírálná felül, már pedig mindez a helyes büntető perrendi elvekkel ellenkeznék.

Dr. Dobi Imre,
pécsi kir. törvényszéki bíró.

Ügyészi megbizotti intézmény és a büntető parancs.

A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tcz. 522. és 532. §-ai két ujitást inauguráltak a járásbíró előtti eljárásban: az ügyészi megbizottak szereplését s a büntető parancs általi ítélkezést.

Erről a két intézményről akarunk néhány szót elmondani azzal a fentartással, amelyet a BP. életbelépte óta lefolyt idő rövidsége kötelességünkkel tesz.

A BP. 522. §-a a közvádnak a járásbíró előtti eljárásban közvetlen s rendszeres képviselőt biztosít s ennek gyakorlására ügyészi megbizottakat rendel («a közvádat a járásbíró előtt rendszerint ügyészi megbizott képviseli»).

Ez az intézmény constructiójában szerencsés, hatásában üdvös ujitásnak, illetőleg átültetésnek bizonyul. Előnyeit egyrészt abban találjuk, hogy bizonyos legitim formalismust, egészséges és szükséges ünnepélyességet vitt a járásbíró termeibe is, másrészt abban, hogy az ítélő bírót a vádló szerepétől megszabadította.

Utóvégre mindig solennis actus az, mikor az egyes bíró a büntető eljárást lefolytatja s Ő Felsége a király nevében ítéletet hoz, mely solennitásnak a járásbírók nem mindig tettek eleget. Habár az ügyészi megbizottakat semmiféle ellenőrző hatáskör meg nem illeti, mégis egy más hatóság képviselőjének jelenléte a dolog természetéből kifolyólag arra ösztönzi a bírót, hogy az eljárás formáit lehetőleg betartsa s mindent kizárjon, ami a tárgyalás menetét és méltóságát zavarná.

Részünkről abban a meggyőződésben vagyunk, hogy éppen a felekkel legközvetlenebbül érintkező büntető járásbíróknak meg kell óvni az eljárás méltóságát s nem tartjuk helyesnek, ha a tárgyaló bíró vagy az ő jegyzője a

tárgyalás alatt, a vádlott és tanúk jelenlétében, fogyasztja el 10 órai uzsonnáját, sem azt, ha a kihallgatás jogát a jegyző urak gyakorolják, sőt azt sem, ha a bírói functio gyakorlása dohányzás közben történik, s ha a tárgyalást harmadik személyek a legkülönbözőbb indokokból megzavarják. A vádhatóság közvetlen részvételét a járásbíró előtti eljárásban alkalmasnak ítéljük arra, hogy ezek a viszásságok megszűnjenek s a BP. 542. §-ának érvény szereztessek.

De mélyrehatóbb és fontosabb ennél az a hatás, melyet a közvád közvetlen képviselete azáltal gyakorol a járásbíró előtti jogszolgáltatásra, hogy a bírót feloldja azon lehetetlen feladat teljesítése alól, miszerint magában a vádlónak, védőnek és bírónak háromságát egyesítse. A bíró az eset megítélésében függetlenebb, önállóbb, objectivebb lesz, s miután az érdemlegesebb esetekben a védelem rendszerint képviselve van, egyik irányban sem lesz saját eljárása által praecupálva. A BP. életbelépte előtti eljárásnak az a sutasága, hogy a vádló szerepét is a bírónak kellett eljátszania, nemcsak szépséghiba, de lényegbe vágó ferdeség volt, melynek eltüntetését bírói körökből is az ügyészi megbizotti intézmény fő előnyeként hallottunk dicsérni.

Szerencsés gondolat nyilatkozik meg az életbeléptetési törvény 9. §-ának azon intézkedésében, mely szerint ügyészi megbizottul gyakorló ügyvéd is kirendelhető, ami által a közvád képviseletének kellő niveauja — előnyös eltéréssel a külföldi szabályozástól — a járásbíró előtti eljárásban is biztosítva lett. Nyereség ez mindkét részre. Mert az étellel immediate érintkező s a vádhatóság hagyományai által meg nem kötött ügyvéd, hogy úgy mondjuk, naponként friss levegőt visz a tárgyaló termekbe, viszont az ügyvédi kar fiatalságának bő alkalmát nyílik ismereteinek gazdagítására, judiciumának gyakorlására. Czélszerű lett volna azonban a közvád képviseletének eseteit szűkebbre szabni, helyesebben a fő magánvád eseteit kiterjeszteni. De lege ferenda az intézmény ezen hiányosságára kívántunk utalni.

Különösen a veszélyes fenyegetés kihágása az, melynél a közvád obligatorius képviselete feleslegesnek látszik.

Kevésbé sikerült alkotásnak bizonyul a BP. 532. és köv. §-aiban szabályozott büntető parancs, mely feljogosítja a büntető bírót, hogy kihágás, vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség esetében a szabadlábon levő terhelt ellen a közvádlónak indokolt írásbeli indítványára büntető parancs útján előleges tárgyalás nélkül szabhatja ki a büntetést, ha a feljelentést hatóság, közhivatalnok, illetőleg a törvényben felsorolt közeg hivatalos eljárása közben szerzett közvetlen tapasztalata alapján teszi, ha valósága ellen nem merül fel aggodalom, s ha a bíró 200 koronát meg nem haladó pénzbüntetést talál kiszabandónak.

Ha a terhelt bűnössége valószínűvé tétetik s a bíró a vád alaposágáról meg van győződve, magánegyen feljelentésére is kibocsátható a büntető parancs.

Ezen intézmény gyakorlati értékének megítélésére statisztikai adatok ugyan nem állnak rendelkezésünkre; de értesülésünk szerint az elmúlt év folyamán a budapesti büntető járásbíró előtt a közvádló részéről büntető parancs kibocsátása mindössze körülbelül 200 esetben indítványoztatott, ezen indítványnak a bíróság az esetek háromnegyed részében eleget is tett, de alig volt rá eset, hogy a terhelt a kiszabott pénzbüntetést lefizette s így a büntető parancs az eset befejezését jelentette volna. Psychologiai balfogás volt a büntető parancs érvényét a terhelt actiójától — a pénzbüntetés lefizetésétől függővé tenni. A vis inertiae amugy is mindnyájunkban nagy, miért is czélszerűbb lett volna a büntető parancs közvetlen végrehajthatóságát a terhelt passiv magatartásához kötni. Aki a büntető parancs által jogsérelmet szenvedett, az mozogjon, az kérjen tárgyalást s ez esetben ám veszítse hatályát a büntető parancs. De az 535. §. azon rendelkezése, hogy ha a terhelt a kiszabott pénzbüntetést

15 nap alatt le nem fizeti, a büntető parancs végre nem hajtható, hanem a bíróság az ügy tárgyalására hatánapot tartozik kitűzni, a bíró munkájának csökkentése helyett annak szaporítását, az eljárás egyszerűsítése helyett annak komplikációját jelenti. A terhelt jogai eléggé meg lettek volna óva azon rendelkezés által, hogy a terheltnek, illetőleg hozzátartozójának 15 nap alatt előterjesztett tárgyalás iránti kérelme a büntető parancs végrehajthatóságát megszünteti.

Ugy tudjuk, hogy az ügyészség főleg a Kbt. 111. §-ának és az anyakönyvi kihágásoknak eseteiben indítványozza a büntető parancs kibocsátását. A kihágások ezen utóbbi csoportját azonban büntető parancs kibocsátására alkalmasnak nem tartjuk, amint hogy a megtartott tárgyalások többnyire be is igazolták a feljelentés tévedését s azok valósága ellen a legtöbb esetben méltán merülhet fel aggodalom. Ezen kihágásoknál a tényállást feltétlenül tárgyalás útján kellene megállapítani. Ezt az anyakönyvi intézmény s a közönség érdeke egyaránt megkívánják, de a büntető parancs reputációja is.

Rectus.

Különfélék.

— **A feltételes szabadlábra helyezés** egyik sajnálatos sajátsága az, hogy már a gyanu folytán vonják vissza. Megtörténik nem egyszer, hogy a gyanu aaptalannak bizonyul és az illetőt nemcsak hogy meghurczolták, de elvesz a kedvezménye is. Szerintünk az ujalagos szabadlábra helyezés a minimum, amit az igazságügyminiszter ily esetben tehet.

— **Az ügyészi tulbuzgalomnak** kirívó példája volt az a «rablási» eset, melyet a mult héten tárgyalt a budapesti esküdtbíróóság. Az első izben eljár. bíróság az 1899. év márczius havában lopásnak minősítette az esetet s egy havi fogházat szabott ki, mit a vádlott ki is töltött. Ezután csaknem két esztendőig huzódott az ügynek végleges elbírálása. Közben a kir. ügyészség rablásra taksálta a gyerek cselekményét, a 16 $\frac{1}{4}$ éves fiut jury elé állította, melynek azonban meg volt az érzéke és talált formulát arra, hogy fegyházas cselekménynek ne kvalifikálják a bagatell jellegű törvénytést.

— **A marosvásárhelyi kir. ítélő tábla ügyvédvizsgáló bizottsága** előtt 1900. évben ügyvédi vizsgára első izben jelentkezett 30 jelölt. Ezek közül képesítettett 27, vissza lett utasítva 3. Másod izben jelentkezett 2, kiknek vizsgája elfogadtatott.

— **Ügyészi felebbezés visszautasítása.** *A magyar kir. Curia:* Minthogy a kir. ügyész 1899. július 31. tartott vég-tárgyalás alkalmával felvett jegyzőkönyvben szöszert foglalt indítványából kitetszőleg S. A. vádlott ellen az 1899. április 15. éjjel elkövetett lopás büntette miatt emelt vádat elejtette, minthogy ez alapon aztán a kir. törvényszék ítéletével vádlottat ama lopás vádja és következményeinek terhe alól felmentette, a kir. ügyész pedig az ítélet eme része ellen felebbezéssel nem élt, s minthogy a kir. tábla ítéletével az elsőbíróóság ítéletét e tekintetben nem érintette s ennek folytán a kir. ügyésznek a jelzett irányban további felebbezésre joga nincsen: ugyanannak felebbezése visszautasított. (1900. február 15. 12877/99. B. sz. a.)

Védelmet a balesetek ellen. Vázsonyi Jenő gépészmérnök ily című művében a balesetek elleni kötelező biztosítást sürgeti. Lelkesedéssel száll sikra munkásvédelmi egyesület alapítása érdekében, mely a balesetek meggátlásának eszméjét a műszaki tudás segítségével szolgálhatná. Ezzel az egyesülettel kapcsolatosan volna létesítendő egy munkáegészségügyi muzeum is, melynek feladata az ipari üzemekben használatos óvóberendezések mintáinak megvizsgálása, rendszeres gyűjtése, ismertetése; tanács és felvilágosítások adása az iparosok, hatóságok és a kutatás emberei részére; jutalomdíjak kiosztása védberendezések alkotásáért; szak-könyvtár alapítása; a balesetek statisztikai adatainak fel-dolgozása.

Ezen javaslatainak indokolásául ismerteti szerző a külföldi állapotokat és ily irányu mozgalmakat.

Hazai viszonyainkról szerző így nyilatkozik:

«Gyáraink nagyon kis része van csak a kor színvonalán álló czélszerű védőkészülékekkel felszerelve és még nagyobb ipartelepeink is híján vannak a legszükségesebb óvintézkedéseknek. Hiányoznak ipartelepeinken a népszerűen megírt óvrendszabályok, melyek minden ipari és gépezemmel járó veszedelem ellen a védekezés és az elhárítás módját ismer-tetnék a munkás nyelvén. A munkások kioktatása el van hanyagolva gyárainkban. Vannak telepek, hol még a daruk, emelők időszakos megvizsgálását is fölöslegesnek tartják. Ahol a köteleket, lánczokat addig használják, a mig el nem szakadnak a súlyos teher alatt, mely zuhanásában nem ritkán egy-egy emberéletet temet maga alá.»

Azt a szomorú képet festi a mű a honi állapotokról, amelyet e lapok olvasói a bíróságok előtt megforduló ügyek-ből jól ismernek s amely lapunkban «iparszerű culpa» czim alatt nem egy alkalommal felszólalás tárgyát képezte.

Öszintén üdvözljük a szerzőt a baleset elleni védelem érdekében kifejtett agitatorius tevékenységéért.

— **A szemérem sértő kinematograf.** A budapesti kir. büntető járásbíróóság előtt N. N. a Btk. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétség miatt vádoltatott, elkövetve az által, hogy két szemérmert sértő képet kinematograf útján egy bolt-helyiségben belépti díj mellett mutogatott. A vád és védelem alapos előterjeszthetése végett az előzetesen lefoglalt képek-nek a tárgyaláson leendő bemutatása szükségesnek mutatkozván, a tárgyalás a vádlott üzlethelyiségében tartatott meg. Vádlott azt adta elő mentségére, hogy e képeket csak férfiak-nak mutatta. A kir. járásbíróóság vádlottat a Btk. 249. §-ába ütköző szemérem elleni vétség miatt 60 korona pénzbünte-tésre ítélte. Az indokok kiemelik, hogy vádlott üzlethelyisége nyilvános hely. Hogy pedig vádlott fent leirt ténykedése által közbotrányt okozott, észszerű következménye ténykedésének, mert a fent körülírt cselekményt nyilvános helyen követte el, hová a közönség bejárt, nyilvánosan elkövetett szemérmert sértő cselekmény pedig közbotrányt okoz.

A budapesti kir. *büntetőtörvényszék*, mint felebbezési bíróság a kir. járásbíróóság ítéletét megváltoztatván, fel-mentő ítéletet hozott. Az indokolásból kiemeljük a következő elvi kijelentést:

A büntetőtörvénykönyv 249. §-a alá eső szemérem elleni vétség tényelemei körül a közbotrányokozás a cselekmény nyilvános elkövetése mellett különálló alkotó elem, mely minden egyes adott esetben a szemérmert sértő cselekmény nyilvános elkövetésén felül, mint ténybeli körülmény, külön be-igazolást igényel. Észszerű következtetés útján a közbotrány-okozás nem állapítható meg. (1900. évi december hó 29. 59507. sz. a.)

Büntetőjogi reformtörekvések czimen *dr. Balás Elemér* tanulmányt bocsátott közzé, melyben a magyar büntetőtörvény különös részének fogyatékos rendelkezéseit fejte-geti. Szerző az előszóban fájdalommal konstatálja, hogy az irodalom a kodex általános részébe vágó reformkérdésekkel foglalkozik, a speciális rész hézagainak és hiányainak fel-tárása azonban háttérbe szorul. Magából dolgozatából azonban az előszóval szemben kiderül, hogy a kritikus törvényhelyek szakirodalmunkban már alapos megvitatásban részesültek és bírálat tárgyává tettek, annyira, hogy a tanulmány a lapunk-ban már több mint egy évtized óta szellőztetettekén kívül újabb eszmét nem igen hozott napirendre. Kénytelenek vagyunk kimondani, hogy szerzőnek első dolgozata a halál-büntetésről jobban sikerült, mint ez a második.

— **A fővárosi bűnügyek nyomozó közegeiről** az Uj Század ezeket írja: Amit végeznek, azt jól végzik, mivel a refe-rens vizsgázott jogászok és bűnügyekkel régen foglalkozó, verzált emberek. Csakkogy nem győzik. Egy-egy előadónál tavalyról 4--500 hátralék is van, úgy, hogy a mult év utolsó hátralékaira folyó évi szeptember hóban fog rákerülni a sor, ami éppen nem mintaképe a gyors igazságszolgáltatásnak, melyre kivált bűnügyekben van szükség.

— **Az 1881. LX. tcz. 201. §-ának** utolsó bekezdése szerint a telekkönyvi hatóság elrendelheti, hogy fontosabb esetekben a hitelezőknek a sorrendi végzés szerint leendő kielégítése az e végből megbizandó kir. közjegyző által eszközöltessék s akkor utóbbinak díjai az előnyös tételek közé számíttatnak. A budapesti kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság a kifizetéssel rendszerint kir. közjegyzőt biz meg s ennek következménye az, hogy a fizetést utolsó helyen nyerő hitelező, ki már különben is csak részleges kielégítést kap, éppen a közjegyzői díjak összegével kap kevesebbet, mint kapna, ha a kifizetés akként eszközöltetnék, hogy a fizetendő összegek a jogosítottak részére a letétből utalványoztatnának. Ha már a törvény — eléggé rosszul — nem hárította a közjegyzői díjakat, a kielégítést nyerő hitelezőkre a felvett összegek arányában, könnyű szerrel meg volna kimélhető a különben is csak részleges kielégítést nyerő hitelező ezen díjak egyedüli viselésétől, ha a kifizetés a letétből való utalványozás által eszközöltetnék jövőben. Valamely terhes munkával ezen eljárás éppen nem szaporítaná a telekkönyvi hatóság teendőit.

— **Irodalom:** Közhivatalnokok vagyoni felelősségéről. Irta dr. Malcomes Béla. (Kilián. Ára 1 k.) — A magyar közjogi rövid kézikönyve. Irta Somogyi József árvaszéki ülnök. (Szombathely, Egyházmegyei könyvnyomda. Ára 2 k. 50 f.) Utmutató az utlevél és idegen rendészet kezeléséhez. Irta Köváry Ottó. (Szeged, Várnay. Ára 1 k.)

— **Kevés a leíró személyzet.** A kolozsvári kir. tábla: H—i albiró az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt rosszalásra ítéltetik.

Indokok: Vádltott beadványt intézett főnökéhez, a járásbiróság vezetőjéhez, melyben kérte, hogy a jegyzői irodájában felhalmozott leírási hátralék feldolgozása végett egy díjnokot rendeljen ki. Mire N. N. kir. járásbíró még ugyanazon napon 73/1. eln. sz. a. vádltottat értesítette, hogy a díjnoki létszám nem engedi, hogy részére külön egy állandó díjnokot adjon, végül figyelmeztette, hogy jövőre az időt ne fecsérelje el ilyen meddő írásbeli jelentésekkel, hanem ha valami előterjeszteni valója van, azt szóval tegye meg. Vádltott erre beadványban értesítette a kir. járásbíró, hogy a közleményben foglalt figyelmeztetést visszautasítja. S midőn a kir. járásbíró feljelentése folytán a kir. törvényszék elnöke ezen eljárása miatt vádltottat igazoló nyilatkozattal hivatva fel, vádltott a kir. járásbíró közleményét «vakmerőnek», figyelmeztetését pedig «merénynek, tulkapásnak és elkapatásnak» nevezte s a visszautasítást nemcsak fentartotta, hanem kijelentette, hogy előterjesztéseit jövőre is írásban fogja megtenni, hogy azokról írásbeli elintézése legyen s azok ellen felsőbb helyen orvoslást kereshessen. Vádltott a hivatali kötelesség vétkes megszegését követte el, mert a bírósági ügyviteli szabályzat értelmében hivatalfőnökének jogában állott őt figyelmeztetni és vádltott nem volt jogosítva a figyelmeztetést mereven visszautasítani, s miután ezt vádltott a kir. törvényszék elnökéhez beadott igazoló nyilatkozatában a visszautasítást fentartotta s abban a fentírt kifejezéseket használta, vétkesnek kellett kimondani. (1900 május 25. 63/1900. fegy. sz. a.)

A magyar kir. Curia: Az elsőbíróság ítélete felebbezett részében megváltoztatattik és H. albiró a fegyelmi vétség vádját alól felmentetik, az iratok azonban a fenforogni látszó csekélyebb rendtelenségek megtorlása végett a kir. törvényszéki elnökhöz áttétetni rendeltetnek.

Indokok: Habár a bíróság főnökének általános felügyeleti jogköréből (1891. XVII. tcz. 2. §.) kifolyó intézkedésével szemben a hivatalos fegyelemnek megfelelő tisztelet és előzékenység tanusítandó, panaszlott albiró pedig ugy a járásbíró figyelmeztetésére vonatkozó válaszában, valamint a kir. törvényszéki elnökhöz beadott nyilatkozatában a hivatalos fegyelem követelményeivel nem összhangzó modort alkalmazott; tekintve mégis, hogy panaszlott albiró azzal nem követett el szabálytalanságot, hogy saját főnökéhez az ügymenet érdekében írásbeli előterjesztést intézett, a kir. járásbírónak az idő fecsérlésére vonatkozó figyelmeztetésével pedig méltatlanul volt önérzete érintve, mert hivatalos működésében nagy tevékenységet és szorgalmat fejtett ki: ily körülmények közt panaszlottnak — felindulásából is származtatható — eljárása az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontja alá vonható vétkes kötelességszegésnek nem minősíthető. (1900 december 1. 519/1900. szám alatt.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az osztrák letartóztatási intézetekben csekély kivétellel mindenütt ipari munkával foglalkoznak a foglyok. Az állam jövedelmező vállalatnak tekinti a rabipari üzemet, s mind nagyobb befektetéseket tesz az ipartelepek kellő felszerelése érdekében. Ipari körökben élénk ellenszenvet kelt az igazságügyi kormány ezen eljárása és sokat panaszkodnak azon, hogy ezzel mesterséges akadályok támasztanak az ipar fejlődésének, mert oly vállalatokkal szemben, amelyek adó-, illeték-, betegsegítő pénztári és balesetbiztosító járulékok s egyéb terhek alól mentesek, melyek különös szállítási kedvezményeket élveznek, továbbá hol a munkabér oly hasonlíthatatlanul alacsony s a természetben kiszolgáltatott étadagok annyira olcsók: oly vállalatokkal szemben fölvenni a versenyt szerfölött kockázatos. Azt hisszük, hogy hazai viszonyainkra tekintettel, nálunk is megfontolást érdemelne, vajon a fegyházi nagyipar fokozatos kiszorítása mellett a szabadban végzendő (mezőgazdasági) munka meghonosítása nem volna-e minden tekintetben célravezetőbb?

Csödések statisztikája. Az osztrák birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és országokban 1899-ben 1124 csőd nyitattott, a legtöbb Csehországban és Alsó-Ausztriában. Az előző évekről folyamatban maradt 1579 csőd. E közül a 2703 csőd közül 1899-ben megszünttetett 1388.

A rabsegélyezés ügyében nagyfontosságú rendeletet bocsátottak ki Németországban. A «Fürsorge-Verein»-ek sokszor panaszkodtak, hogy a büntetőtörvényben szervezett rendőri felügyelet a hatóságok részéről olyatén módon hajtatik végre, hogy azzal sokkal többet ártanak a patronage ügyének, mint használnak. A kiszabadult foglyok előéletének indiskrétt szellőztetése, a mult eseményeinek kiméletlen ki-kürtölése számos esetben idézte elő végromlását a már a javulás útjára tért bűntevőknek. Ezen akar segíteni a jelzett rendelet, megszorítván a Polizei-Aufsicht terjedelmét s ezzel összhangban kiszélesítve a rabsegélyező-egyesületek munkásságának terét. «Solange der Verurtheilte — ez a legfontosabb rendelkezés — einer geordneten Fürsorge untersteht, sind alle Massregeln, welche geeignet sind, ihm eine geordnete Thätigkeit zu erschweren, wie z. B. Erkundigungen nach ihm durch Polizeibeamte, unbedingt zu vermeiden.»

— **Csevegések az új jog felett.** Ily czimen igen ügyes könyv jelent meg Adolf Lobe tollából Lipcsében. Az orvos, lelkész, kereskedő, gyógyszerész és még többen, köztük a járásbíró, esténként összejönnek a vendéglőben. A nap eseményeinek megbeszélésébe a járásbíró az új jogot szövi bele. A kellemes és élvezetes hang, amelyen a beszélgetések folynak, hozzá fog járulni a polgári törvénykönyv tanainak a szakkörön kívül való elterjedéséhez.

— **Legfelsőbb közigazgatási bíróság Szászországban.** A legfelsőbb közigazgatási bíróság intézménye, amely Poroszországban már 25 év óta áll fen, január 1-én a szász királyságba is életbelépett. Az új bíróság két senatusból áll, mindegyik tanácsban öt tag működik.

— **Az öngyilkosságok száma** Franciaországban fokozatosan szaporodik. Körülbelül tíz év óta képezik feljegyzés tárgyát az öngyilkossági esetek s az adatok egybevetéséből kitűnik, hogy ezen idő alatt csaknem az ötszörösre emelkedett azoknak száma. Rohamos emelkedés mutatkozik főleg a 80-as évek óta és különösen a fiatalok sorában. Egy-egy esztendőnek statisztikáját állandóan közli az igazságügy-miniszteri Comptes-rendue, tüzetesen kimutatva az öngyilkosságok számát, okait, eszközeit és módjait, az esetek területi és időszaki eloszlását, a nemek és korosztályok részesedését, az egyes foglalkozási ágak arányát, alkalmas vizsgálódási anyagot nyújtván ezzel azoknak, kik az öngyilkosság jelenségének társadalmilag, gazdaságilag s erkölcsi szempontból nagyfontosságát kívánják tanulmány tárgyává tenni.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év e 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6

Tartalom: A magyar polgári perrendtartás javaslata. — A hitelező positiója a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Meszlény Arthur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — *Jogirodalom:* Révai Sámuel: A társadalmi jólét feltételei. xxx. — *Törvénykezési Szemle:* Járás-bírói ítélet elleni felebbezés. Cs. G.-tól. — A biztosítási jog néhány kérdése. *Dr. Rósa Ferencz* budapesti ügyvéd. — A feltételes elítélés Angliában. *Vámbéry Rusztem* kir. törvényszéki albirótól. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A magyar polgári perrendtartás javaslata.

A mai napon teszi közzé az igazságügyminiszter a magyar polgári perrendtartás javaslatát. Mint egyetemi tanár dolgozta ki Plósz Sándor 1885-ben e javaslat első tervezetét, majd 1893-ban átdolgozta és kiegészítette azt és most, mint az igazságügyi kormány vezetője, végleges alakjában mutatja be befejezett művét.

Nekünk, az egész magyar jogászközönségnek régi vágya megy ezzel teljesedésbe.

Évtizedek óta az eljárás szóbelisége a cél, a melyért jogászaink küzdöttek gyűléseken, a sajtóban és a törvényhozó testületben. A sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. tcz. behozta ezt a polgári perek egy részében. Az 1896: XXXIII. tcz. erre alapította a bünvádi perrendtartást. És most e javaslat le fogja tenni a zárkövet bírói eljárásunk épületéhez, el fogja törölni az írásbeli per utolsó maradványát, midőn a polgári peres eljárást az egész vonalon átalakítja és szóbelivé teszi.

Mikor törvényhozásunk a peres eljárást 1868. évben ideiglenesen szabályozta, bizonyosan nem gondolt arra, hogy ez a szabályozás, amely már akkor mögötte állott a kor igényeinek, három évtizednél tovább fog a magyar igazságszolgáltatásra nehezenni.

Magyarországon kívül nincs ma Európában egy talp-alattnyi földdarab, ahol a régi, középkori írásbeli per még hatályban volna. Bosznia és Hercegovina 1883-ban szóbeli peres eljárást kapott. Ausztria, amely e téren is egy eszmével hátramaradt a többi Európa mögött, 1895-ben megalkotta a szóbeliség alapján álló polgári perrendtartását. Csak mi vagyunk még hátra.

Ily körülmények között bárki állana is igazságügyi kormányunk élén, a polgári perrendtartás reformját sürgős feladatának kellene tekintenie. Kétszeresen éreznie kell ezt a jelenlegi igazságügyminiszternek, akinek neve ott van a perjogi tudomány uttörői és legkiválóbb művelői sorában és akinek kodifikacionális tevékenysége hozta létre a gyakorlatban derekasan bevált 1893: XVIII. tcz. cikket.

És ha valami biztosítékot és megnyugvást ad az iránt, hogy a polgári per reformja helyesen és célszerűen fog végbe menni, akkor az a körülmény az, hogy *Plósz Sándor* személyesen dolgozta ki e javaslatot, hogy tudását és jogászi éles elméjét fektette e műbe. Hogy pedig nagy mérvű kormányzati teendői között is, nem kimélve időt és fáradságot, maga vitte e munkáját befejezése felé, ezért a legnagyobb elismerés illeti.

Sokat várunk és reménylünk e törvény megalkotásától.

Világosságot és friss levegőt fog hozni polgári peres eljárásunkba, melynek mostani merev formái kárára vannak az anyagi igazságnak. Közelebb hozza a bírót az élethez és a jogát kereső felet a bíróhoz. Erősíteni fogja a bírói kart és az ügyvédséget, amely két testületnek egyes gyöngeségei rejtékhelyet találtak polgári eljárásunk homályában.

Kívánjuk, hogy e nagy mű mielőbb megtegye útját a törvényhozáson át az életbe.

A hitelező positiója a polgári törvénykönyv tervezetében.*

Az írásbeliség kellékét a kezességvállalásnál a német polgári törvénykönyv is szükségesnek tartotta (766. §.): pedig e kodexnek nem lehet szemére vetni azt, hogy az adósokba szerelmes; és a német ember átlag jobban meggondolja, amíg ily kötelező nyilatkozatra rászánja magát, mint a mi emberünk, akit a századik izig kinyomozott és gonddal nyilvántartott, szeretettel körülvevő rokonság állandóan zaklat ilyesmire irányuló kérelmekkel. Aztán a kezességi ügyletek számát a gazdasági hanyatlás, illetőleg a kedvezőtlen gazdasági viszonyok természetszerűleg nagy mértékben emelik; amint tapasztalati tény, hogy nálunk a kezességből származó perek száma légió. Csak hasznos lehet a közönségnek e tekintetben is óvatosságra való szoktatása s a járatlanabb elemeknek az ügyletkötés e fájától való visszaszorítása (l. fent).

A hitelmegbizás (mandatum qualificatum) a Tervezet (1249. §.) szerint a megbízó kezességét foglalja magában. A fentemlitett gazdasági okokból e szerződésnek is szüksége van az írásbeliség kényszerére. Annak egész lényege is története is e formára utal.** Megkivánja ezt már az az imminens veszély is, mely a mandatum e fájának a kötelezettséget nem szülő jó tanácscsal való összetévesztésének könnyűségében rejlik. Jó ilyenkor nagyon tudni a szavakat, miket a felek használtak.

Említettük, hogy a Tervezet 945—951. §-aiban előszabott alakításokat nehézkeseknek tartjuk. Vonatkozik pedig e tételünk kivált a 947. §. azon rendelkezésére, mely szerint egyoldalú kötelezésnél, ha a jogszabály írásbeli alakot ír elő, a kötelezés csak úgy érvényes (945. §. 2. bek.), ha a kötelezett az aláírt okiratot a jogosítottnak átadja; mely átadás vélelmeztetik, ha az okirat a hitelező birtokában van. Kifogásunk van e rendelkezés ellen azért, mert kifogásunk van minden rendelkezés ellen, mely esetleges jogvita alkalmával azt a dolog lényegétől elterelni alkalmas, s így mellékkörülmények által döntet az egyik vagy a másik fél javára. Az «átadás» kellékének fentartása a gyakorlatban csak két eshetőséget eredményezhet: vagy szigoruan veszik majd azt a bíróságok vagy nem. Második esetben egygyel több oly paragrahus van a törvénytárunkban, melyet nem alkalmaznak; mi a törvénytisztelget, de a hatóságok auctoritását is csak hátrányosan befolyásolhatja. Első esetben pedig a birtok-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt évi 47., 49. és ez évi 2. és 4. számban.

** V. ö. Sokolovsky: Die Mandatsbürgschaft, 1891.

kérdések összes zavarát és bizonytalanságát visszük be a szerződések jogába. A dolog ez esetben, t. i. a gyakorlatban úgy alakul, hogy okiratkényszer alatt álló követelésnél egyetlen adós sem fogja elmulasztani azon kifogás érvényesítését, hogy az okirat felperesnek (a hitelezőnek) át nem adatott. Ha az okirat a hitelező birtokában van, a vélelem (947. §. 2. bek.) az adósra hárítja ugyan a bizonyítás terhét, mi kedvezőbb esetben a pernek legfeljebb némi elhúzását jelenti, kedvezőtlenebb esetben azonban — ha t. i. a «birtok» ténye nem a napnál is világosabb — áldatlan küzdelmet teremt mindenekelőtt afelett, vajon birtokosnak tekintendő-e felperes,* s ehhez képest hivatkozhatik-e a vélelemre vagy nem? Ha a kérdés felperes javára dőlt el, akkor alperestől lehetlent kívánunk: mert azt, hogy az okirat sem annak aláírásakor, sem azelőtt, sem azután a hitelezőnek át nem adatott: bizonyítani nem lehet; azt pedig még a Tervezet sem kívánja, hogy az okirat azonnal az aláírásakor adassék át (mert ezt még lehetne bizonyítani). Az adós tehát legfeljebb főesküt (illetőleg az ennek megfelelő eskübizonyítékot) kínálhatna felperesnek e nemleges ténykörülmény megállapítása végett: már pedig az esküt ily óriási mértékben szaporítani nem jelentene mást, mint a rosszhiszeműségben való versenyzés megörökítését s ezzel meglehetősen demoralisációt, mire legkevesebbé sincs szükségünk (l. fent).

Még nagyobb a visszásság, ha felperesről az sül ki, hogy az okirat birtokában nincs. Ez esetben felperest terheli annak a bizonyítása, hogy az okirat neki tényleg átadatott (arg. a contrario a 947. §. második bekezdéséből, továbbá, mert a kötelelem szabályszerű létrejötte kereseti alap). Következik az «átadás» körüli controversia: át van-e adva az oly okirat, melyet az adós aláírás után a hitelező beleegyezésével magánál tartott (constitutum possessorium)? Át van-e adva az oly okirat, melyet a hitelező terjesztett készen az adós elé, ki arra nevét ráírta, anélkül, hogy egy pillanatig is rendelkezhetett volna az okirat felett, anélkül tehát, hogy azt egy pillanatig is birtokolta volna (Tervezet 505. §.), azaz anélkül, hogy tradícióra alkalom lett volna?

Át van-e adva aláírás után (amint azt a Tervezet 947. §-a megkívánja) az oly okirat, melyet az adós fogalmazványként adott volt oda aláíratlanul a hitelezőnek, ki is azt helyeselve, odatartja az adósnak: «írja alá»; amit az adós az előbbi mondatban említett módon és körülmények közt foganatosít? Látnivaló, hogy e kételyek nem valami elméleti szörszálhasogatások, hanem a jogügyletek kötésének rendszerinti módja körül követett gyakorlatnak legközvetlenebb folyományai.

Kérdjük meg a Tervezetet: micsoda célzt kíván elérni ennyi inconvenientia árán? A Tervezet maga erre feleletet nem ad. Találgatás helyett várjuk meg az indokolás megjelenését; ott talán majd megtanuljuk, miért nem elégséges a kereskedelmi törvényben foglalt az a rendelkezés, hogy az írásbeliség kellékének elég van téve, ha az okiratot a kötelezett fél aláírja. Ha azonban a Tervezetnek szóban levő intézkedése egyebet nem céloz, mint azt, hogy az aláíráson kívül még egy lépés legyen szükséges az ügylet érvényéhez, mely lépésnél még mindig meggondolhatja magát a magát kötelező fél: úgy ettől a célztól ez a rendelkezés csak eltávolítani, de nem ahhoz közelebb hozni képes: mert az az adós, aki a törvény e parancsát nem ismeri, mentesül ugyan egy kötelezettség alól, melyet magára nézve érvényesnek gondolt; de másrészt az az adós, aki a törvény e parancsát

nagyonis jól ismeri, azzal a biztos tudattal ígér fűt-fát, hogy hiszen mindezt ugyanis le lehet tagadni, ha csak egy szemernyi hibát süthet rá a tradícióra.

Van azonban mód az okirati kényszer majdnem egyedüli indokát, a kötelezés meggondolt voltára való törekvést, paralisálni. Amikor az ember lakást bérel, behurczolkodása után néhány nappal kap egy hatalmas, sűrűn telenyomatott ivet azzal, hogy azt írja alá, különben azonnal felmondanak neki; a biztosítási kötvény annyi mindenféle ágas-bogas szabálylyal van telenyomva, hogy ember legyen, aki belőle kikokosodik; a bankok, biztosító-társaságok, amikor hivatalnokot fogadnak, vele, vagy ha kiskoru, atyjával tízféle szerződést íratnak alá; az aláírást nem lehet megtagadni, mert a fiúnak állás kell, a munkaadó pedig nagy ur, azzal nem lehet alkudni; a részlet-eladó a részletfizetés feltételeit nyomtatva tartja az orrod elé: a 20—25 pontnak a negyedrészt sem olvashatod el, mikor beleharapsz a savanyu almába: mindez esetekben a szerződésnek írásban való megkötése a fent megjelölt célzt nem szolgálja: a blanquette aláírása rendszerint könnyelműben történik, mint szóbeli szerződések megkötése. És általános rendelkezéssel még sem lehet a dolgon segíteni. Behozni a «cautio holographá»-t, azt, hogy a szerződést a kötelezettnek saját szerüleg kell írni és aláírni, nem lehet a forgalom megbénítása nélkül; és pedig éppen ott, ahol ezek a blanquettek használatosak: bonyolultabb és nagyobb szabásu ügyleteknél vezetne az ürhetetlenségekre; meg kell elégedni tehát az egyes kirívóbb esetek szabályozásával, a nagy jogtalanságok kipusztításával. Ez is jórészt speciális törvények dolga.

A forgalomban megkívánt *tisztességet* — melynek hiánya, mint fent elmondtuk, gazdasági életünk második főhibája — a Tervezet külön és kifejezetten is szabálylyá emeli a kötelezettségek *teljesítésénél* (1107. §.) Tulajdonképp az egész magánjog nem egyéb, mint ennek a kíváncsolomnak kifejezése. Nem kísérhetjük tehát végig e szabály egyes nyilvánulásait. De a fent elmondottak méltánylása mellett követelnünk kell ugyanazon elv általános szabályként való kijelentését a kötelezettségek *elvallalásánál* is, amit pedig a Tervezet kellőképpen kifejezésre nem juttat (980. §. 2. bek.). Ebben a postulatumban több rendbeli szabály foglaltatik: 1. aki tudta, hogy nem teljesítheti, amit elvállalt, az ebből eredő kárért felelős (dolus in contrahendo (Tervezet 953. §.); 2. nem lehet célzt érni az u. n. mentalis reservatio-val (Tervezet 984. §.), miért is a kötelezés szavai úgy értelmezendők — hacsak kifejezetten más értelmet azoknak a felek nem tulajdonítottak — amint azokat a tisztességes életfelfogás értelmezi (némileg másként: Tervezet 980. §. 2. bek.; nézetünk szerint jobb: német polgári törvénykönyv 157. §.); 3. ha a kötelelem tartalma a jogosított elhatározásától függ, annak méltányosság szerint kell történnie (Tervezet 964. §.). Ismételjük: sulyt helyezünk arra, hogy jogszabály legyen az, hogy az ügyletkötésnél is tisztességes jóhiszeműséggel kell eljárni.

Visszatérünk még egy perczre azon postulatumok folytatólagos taglására, melyek az adósnak érdekét vannak hivatva megóvni a kötelmi jog szigorával szemben. Más területre tartoznak s azért itt csak érintendők: a) az adós érdekében sok helyütt kényszerítőleg, azaz oly módon felállított jogszabályok, hogy azok igénybeviteléről az adós le nem mondhat; és pedig vagy egyáltalán nem,* vagy csak előzetesen nem;** b) a végrehajtás stádiumában az adós számára nyújtott létminimum a homestead kérdésével kapcsolatban; c) a beneficium competentiae az ajándékozásnál (Tervezet 1505., 1506. §§.) a tartási köteleességnél (Tervezet 250., 257. §§.) és a kártérítésnél (Tervezet 1778. §.); d) a haszonbér utólagos elengedése (Tervezet 1588. §.); e) a törvényes

* Számtalan módon válhatik vitássá az okirat birtokának kérdése; pl.: ha felperes azt a folyó vagy más perhez csatolta, ki birtokos: felperes-e vagy a bíróság? Ha az okirat elveszett, ha felperes azt harmadik személynek letétbe, biztosítékul zálogba, haszonkölcsönbe, őrizetbe adta, stb.: ki tekintendő birtokosnak, illetőleg: hivatkozhatik-e felperes a vélelemre?

* Tervezet 107., 108., 1537., 1618. §§.

** Tervezet 146., 176., 180., 267., 269., 355., 1348., 1514., 1612. §§.

kamatlábát több mint 1%-tel meghaladó kamattal járó tartozás törvényileg biztosított felmondhatósága (Tervezet 1136. §.); végül a kötbér utólagos mérsékelhetősége (Tervezet 1049., 1050. §§, v. ö. 1054. §. 2. bek. is). A szerződéskötés körüli cautelák közé taroznak azonban, s itt csak helyszüke miatt, meg azért nem tárgyaljuk bővebben, mert a megszokott és ismert témák közül valók: a) az uzsorás ügylet semmissége (Tervezet 957., 1048. §§.); és b) némely oly kötelezés érvénytelensége, mely az egyéni szabad mozgást tulságos mértékben akadályozná (Tervezet 958., 959., 1618., 1621., 1358., 107., 1085. §§., 1162. §. 3. bek. stb.).

Nem tartotta szükségesnek a Tervezet megtiltani a kamatos-kamat kikötését, csak okiratot kíván hozzá (1137. §.); nem tiltja az „alterum tantum”-ot; a *læsio enormis*-t; nem korlátozza a függő termés eladását s ezzel a *leplezett* gabona-uzsorának szabad teret enged; végül érvényesnek ismeri el a pactum reservati dominii-t (1411. §.). Ha e korlátok valamennyijének felállítása nincs is javalva: legalább a gabona-elővételt a tisztesség határai közé vissza kellene szorítani.

Dr. Meszlény Arthur.

Jogirodalom.

Révai Sámuel: A társadalmi jólét feltételei. Budapest, 1901.

A nagy politikai és társadalmi változásokat az irodalom szokta előkészíteni. A theoriák utopistikus álmvilágok rajzait tartalmazzák, amelyekhez a jövő méhében rejlő alakulások oly kevésé fognak hasonlítani, amilyen kevésé hasonlít a francia forradalomból kifejlődött mai államrendszer a Rousseau által megálmodott világhoz.

Révai Sámuel azok közé tartozik, akik a jövő alakulásainak társadalmi és gazdasági kérdéseit higgadt, tudományos vizsgálat alá vonták. „A társadalmi jólét feltételei” czim alatt közzétett hatalmas kötetében a jövő társadalom előkészítésének és berendezésének problémáit a sociologia fényével törekszik megvilágítani.

Pontos, tudományos deductiókat irt azokról a közgazdasági elméletekről, amelyek a gazdasági élet nagy mozgalmának szabályait tartalmazzák. Könyvének legnagyobb érdeme éppen abban rejlik, hogy világosan, tisztán fogalmazza meg azokat az elméleteket, amelyeket a társadalmi tudomány életre hozott, s igen alkalmas arra, hogy az olvasót a sociológiának és ebben a közgazdasági tudománynak kellő közepébe vezesse. Érvelése világos, előadása élénk és érdekes. Ebben a tekintetben mindenesetre az irodalom legjobb termékei közé való. A szerző nem elégedett meg az elvont elméletek ismertetésével és bírálatával. Mint igazi autodidacta: a tudományos gondolkodást csak positiv cél eszközének tartja s bátran, határozottan tüzte ki ezt a positiv célt a forrongó társadalom elébe.

Révai Sámuel a socialistikus államrendszert a nemzeti állam intézményeiből akarja kiépíteni vagy helyesebben: kifejleszteni. Az emberi társadalom multjának intézményeiből mindent megtart, ami a *köztulajdon* nagy elvével nem ellenkezik. Az állam és a jogfejlődés szabálya szerinte a czélszerűség s ő a czélszerűség perspektívájából rajzolta meg a jövő társadalomnak mind körvonalaikat, mind részleteit.

Rengeteg az a tér, amelyet gondolkodása bejár, óriások azok az akadályok, amelyeken áthatol. A bíráló nem tudja őt erre a térre követni. Hiszen hatalmas könyvet kellene írni e rövid ismertetés helyett. A jövő szélés alapra vetett perspektíváját bírálni pedig éppen olyan nehéz, mint azt megszerkeszteni. Az olvasó számtalan érdekes részletet fog felfedezni ebben a nagy perspektívában. Minden ilyen részlet a gondolkodás további irányait és távlatait nyitja meg előttünk. De azok a gondolatmenetek, amelyeket a szerző felkölt az olvasóban: nem tudják elaltatni azokat az aggodalmakat,

amelyeket a socialismus többi szószólói keltettek fel lelkünkben. Ellenkezőleg: Révai könyve nagyon is fokozza ezeket a kételyeket. Ő ugyan magát könnyen megnyugtatta s ő azt a kényszert, azt a függőséget, amelynek a socialismus világában az egyén sorsa felett uralkodni kellene, pusztán a *szabadság visszdjának* (nem ellentétének, hanem hátsó lapjának) nevezi, de én úgy látom: a mai kor gyermeke megrémülne attól a szolgátságtól, attól a függéstől, amely a messze jövő világában vár az ő ivadékaire.

Hiszen a mai társadalom államfeladatai is mily sokoldalúak, mily kiterjedtek már! Hiszen mi, a XIX. és a XX. század polgárai, mennyit panaszkodunk ma is, hogy az állami functióknak máskülönben áldásos sokasága nagyon is körülnyirja az egyéni szabadság határait. Mi lesz belőlünk, ha az államszervezet a maga hatáskörébe vonja az egész gazdasági termelést, ha majd szabályozni fog minden fogyasztást, ha az egyének minden munkálkodása, minden anyagi és szellemi igénye egy központi hatalom ellenőrzése alá helyeztetik. Ha majd semmi egyéb, mint a szerelem, nem lesz szabad ezen a világon? *Kaszárnyához* fog-e azon államrendszer hasonlítani, avagy *dologházhoz*?

Ezek azon aggodalmak, amelyek a köztulajdon elvére alapított társadalom fogalma ellen keletkeznek. Révai Sámuel könyve ezeket az aggodalmakat el nem osztatja. Nem is akarja azokat eloszlatni: ő ki akar békíteni bennünket azzal a gondolattal, hogy egy rengeteg társadalom minden tagja személyét, szabadságát, izlését, vágyait, kedvteléseit, hivatásának öntudatát és szellemének minden ambícióját rendelje alá a közösség és a közérdek szempontjainak!

A mai kor polgára ebben az alárendelésben meg nem tudna nyugodni soha.

De az olvasó ne vonjon le következtetést. Mert a jövő alakulásait egy következtetéssel előre látni éppen oly kevésé lehetséges, amily kevésé Morus Tamás, avagy Jean Jacques Rousseau nem láthatták előre az általuk hirdetett világrendnek valóságos kialakulását.

xxx.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Járásbíróági ítélet elleni felebbezés.

Hazánk legfőbb bírósága mult év szeptember hava 25-én 9082. szám alatt hozott határozatában a koronaügyészségnek a jogegység érdekében használt perorvoslata folytán kimondotta, hogy habár a vádlott a kir. járásbíróági ítélet érdemi része ellen is felebbezett, a kir. törvényszék, mint másodfoku bíróság ítéletének azon intézkedésével, mely szerint vádlottra főbüntetésül kiszabott pénzbüntetést 8 koronára, a mellékbüntetésül kiszabott pénzbüntetést pedig 2 koronára szállította le, a törvényt megsértette; mert a BP. 547. §-ának 3. bekezdése szerint a büntetés kiszabása tekintetében nincs helye a fölebbezésnek, ha a kir. járásbíróság akár főbüntetésül, akár mellékbüntetésül együttvéve csupán 50 koronát meg nem haladó pénzbüntetést szabott ki.

Az kétségen kívül áll, hogy a törvényhozás a hivatkozott törvényszakaszm értelmében a feleknek fölebbezési jogát bizonyos tekintetben korlátozni akarta és az is tény, hogy ha a fél azon eshetőséggel számolhat, hogy a reá 50 koronáig kiszabott pénzbüntetés leszállíthatatik, ha az ügy érdemében is fölebbez, ezen eshetőség az elítélteket arra fogja készíteni, hogy oly ítéletek érdemi része ellen fölebbezzenek, amelyekben a fölebbezők bűnössége saját beismerésük alapján vagy egyébként kétségen kívül megállapított.

Tény az is, hogy ily körülmények között azon látszat áll elő, hogy ha csak a hivatkozott törvényt nem úgy magyarázzuk, mint azt a kir. Curia teszi, nem érjük el a fölebb-

bevételek apasztását, hanem épp ellenkezőleg, azok szaporítását.

Midőn tehát mindezek dacára azon véleményemnek adok kifejezést, hogy a kir. Curia határozata nem felel meg a törvény intenciójának, teszem azt azért, mert nagyon is kívánatosnak találom, hogy ezen kérdés lehetőleg fölvilágosíttassék.

Véleményem indokolása végett a következőkre utalok:

A BP. 547. §-ára vonatkozó miniszteri indokolás szerint a fölébvezés korlátozása csak a büntetés miatt való fölébvezésre vonatkozik, ez azonban nem akadályozza «a feleket abban, hogy ők a bűnösség, minősítés vagy alaki hiányok miatt bármely csekély büntetést megállapító kir. járásbíróági ítélet ellen ne felebbezhessenek.»

«A kir. járásbíróági ítélete ellen irányzott fölébvezés nem különbözik a kir. törvényszék ellen használhatótól; mindkettő kimerítő orvoslást biztosít anyagi és alaki sérelmek ellen és az ügy elintézését más bíró elé viszi, aki úgy a ténybeli megállapításokra, mint a törvény alkalmazására nézve az elsőfokban ítélt bírótól függetlenül és önállóan jár el.»

Ezzel összefügg a bűnvádi perrendtartást magyarázó több commentátor (lásd Balogh Jenő, Edvi Illés és Vargha Ferencz BP IV. kötete 342. lapját) azon nézete, hogy a büntetés korlátozása azon föltételhez van kötve, hogy a fölébvezésre jogosultak az ítéletben egyébként megnyugszanak, mert ellenkező esetben a felek a büntetés kiszabása ellen is korlátozás nélkül fölébbezhetnek.

Midőn a törvény a bűnvádi perben álló feleket arra jogosítja, hogy a járásbíróági ítélete ellen ugyanazon semmisségi panaszokkal élhessenek, mint amilyenekkel a kir. törvényszéki ítéletek ellen élni jogosítvák, nyilvánvaló, hogy a BP. 384. és 385. §§-aiban jelzett semmisségi okok bármelyike olyannak elfogadandó, amely miatt a felek a kir. járásbíróági ítélet ellen is fölébvezéssel élhetnek, sőt mi több, a törvény világos szavai szerint a felek a kir. járásbíróági ítélet indokolása miatt a fölébvezés jogorvoslatával élhetnek.

A kir. törvényszék, mint fölébvezési bíróság gyakran azon helyzetbe juthat, hogy az elsőbíróágilag megállapított tényállástól egészen különböző tényállást állapított meg, vagy hogy az elsőbíróági ítéletet megsemmisíti, ennek dacára azonban a BP. 423. §-a értelmében nyomban új ítéletet hoz.

Ily esetekben nyilván visszásnak jelentkeznék, hogy ha ítéletét csak a bűnösség kérdésére és az ítélet indokolására kellene szorítania, a büntetésre pedig azt ki nem terjeszthetné, midőn különben is több vádlottra elsőbíróágilag kiszabott büntetéseknek egymás közötti aránytalan megállapítását a felsőbíróág ítéleti indokai kétségen kívül helyezik és e szerint a büntetések mérve iránt elsőbíróágilag hozott határozat a felsőbíróág ítéletének indokolásával merő ellenében áll.

Ilyen korlátozást csakis akkor lehetne a törvényből ki-magyarázni, ha a törvény határozottan kimondaná, hogy az 50 koronáig kiszabott pénzbüntetést a felsőbíróág egyáltalán le nem szállíthatja.

Amde a hivatkozott törvény nem szab ily korlátot; sehol sem mondja azt, hogy a kir. törvényszék, mint felsőbíróág oly ügyekben, melyeknek felsőbíróági elintézése máskülönben az ő hatásköréhez tartozik, a büntetést a valódi tényállásnak és igazságérzetének megfelelőleg ne állapíthassa meg, illetőleg le ne szállíthassa.

Hanem csak a félnek nem adja meg a jogot ahhoz, hogy kizárólag a büntetés mérve ellen fölébbezhessen, midőn a kir. járásbíróág által tényleg 50 koronát meg nem haladó pénzbüntetéssel sújtott.

Hogy a bíró és a felek álláspontja közötti különbséget kellőleg megítélhessük, legyen szabad a BP. 269. §-ára hivatkoznom.

E szerint kétségen kívül áll, hogy a vádtanácsnak vád

alá helyezést tárgyazó végzése ellen a felek felfolyamodással nem élhetnek.

Ennek dacára azonban a BP. 272. §-a szerint nyilvánvaló, hogy amennyiben a vádlott a vizsgálati fogság elrendelése ellen fölfolyamodással él és ezen megengedett jogorvoslat folytán az iratok a kir. ítélő táblához jutnak, a tábla nemcsak a vizsgálati fogság kérdésében fog határozni, hanem joga, sőt kötelessége leszen az ügyet a BP. 264. §-ának 1—5. pontjainak szempontjából is fölülvizsgálnia és mindazon végzéseket meghoznia, melyek a BP. 262. és 268. §§-ai szerint a vádtanács, illetve a törvényszék vagy esküdtbíróág hatáskörébe tartoznak.

A törvény hivatkozott §§-aiban tehát azon elvi álláspont nyert kifejezést, hogy habár a felek bizonyos végzések ellen külön jogorvoslattal nem is élhetnek s ily jogorvoslatok hivatból elutasítandók lennének, mégis azon esetre, hogy ha a felek oly perorvoslattal éltek, amelyet a törvény megenged, a felsőbíró nemcsak a perorvoslattal megtámadott letartóztatás és vizsgálati fogság kérdésében, hanem mindazon kérdésekben is határozni hivatva lesz, melyek a különben megtámadott vád alá helyezettési kérdéssel összefüggésben állnak, noha ez irányban hozott határozatok külön fölébvezés tárgyát nem képezhetik vala.

Mindezekről eltekintve, a BP. 547. §-ának grammatikai magyarázata sem egyeztethető össze a kir. Curia határozatával, mert a törvény nem mondja azt, hogy a büntetés kiszabása ellen nincs helye a fölébvezésnek, ha az elsőbíróágilag megállapított büntetés 50 koronát meg nem halad, hanem csakis azt mondja, hogy csupán a büntetés kiszabása ellen nem lehet ily esetben felebbezni; vagyis a «csupán» szó használata kétségen kívül helyezi, hogy a törvény kizárni akart oly fölébvezést, mely egymagában csakis a büntetés mérve ellen irányul.

Ezen törvény szerint tehát csakis a büntetés mérve ellen irányzott különálló felebbezésnek nincs helye, de ezen korlát megszűnik, mihelyt a felek az ítélet egyéb rendelkező része ellen is élnek jogorvoslattal.

Ilyen korlátozás jelentősége a BP. 550. §-ában leli magyarázatát.

A törvény ugyanis azon esetre, ha a vádlott csak a bűnügyi költségek miatt a büntetés mérve vagy magánjogi igény tárgyában fölébbez, a fölébbező felet biztosítja, hogy ügye minden további tárgyalás nélkül fog a felsőbíróág részéről elbíráltatni, hogy ehhez képest tárgyaláshoz egyáltalán megjelennie nem kell; már pedig az ily megjelenés, mely sok esetben elővezetés terhe alatt elrendeltetik, a fölébbező félre igen terhessé és költségessé válhatik.

A törvényszék ugyanis mindazon esetekben, midőn a fél az ítélet érdemleges része ellen fölébbez, a tényállás tisztába hozatala végett tárgyalást rendelni hivatva van, ilyenkor pedig szükség esetére a feleket is személyes megjelenésre kényszerítheti. (BP. 550. és 551. §§-ai.)

Ha a fél ezen eshetőséget ki akarja kerülni, módjában áll ily célzatot elérnie, hogy ha csak a büntetés mérve ellen fölébbez.

Ezen esetre szól a törvénynek a fölébbezés korlátozására vonatkozó intézkedése.

Amde mindezekről eltekintve, nem-e nevetséges, hogy ott, ahol a kir. járásbíróág a feleket 51 korona pénzbüntetésre ítéli és az ily ítélet ellen bejelentett felebbezés folytán az iratok a törvényszékhez, mint felsőbíróághoz kerülnek, a törvényszék a vádlottra kimért büntetést a Btk. 26. §-a értelmében 2 koronára leszállíthassa; oly esetben pedig, amikor a kir. járásbíróág a vádlottat 50 koronát meg nem haladó pénzbüntetésre ítélte és az iratok egyébként megengedett jogorvoslat folytán a törvényszékhez, mint felsőbíróághoz terjesztetnek fel, a törvényszék az ügy újabb tárgyalása és ennek alapján teljesített felülvizsgálata dacára az elsőbíró-

ságilag megállapított pénzbüntetés mérvét le nem szállíthatja. Ha a hivatkozott törvény megengedi, hogy a közbíró az ily ítéletek ellen felebbezéssel élhet, amennyiben a járás bíróság a büntetés kiszabásánál a Btk. 92. §-át, illetőleg a Btk. 21. §-át alkalmazta: nem érthető, miért ne illethné meg hasonló jog a vádlottakat a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján, midőn különben a hivatkozott törvény határozottan jelzi, hogy a felek az ítélet rendelkező része ellen a BP. 385. §-ában jelzett semmiségi okok miatt felebbezéssel élhetnek.

Midőn a törvény kijelentette, hogy bizonyos ügyek nem felebbezhetők és az eljáró bíró kötelességévé tette, hogy az ily ügyekben bejelentett felebbezéseket elutasítsa, ezzel elejét vette annak, hogy az ily ügyek felső elbírálás alá jussanak; ez azonban korántsem jelenti azt, hogy oly ügyekben, amelyekben a felsőbíróság különben helyt fogható felebbezés folytán az ügy újabb tárgyalására és felülvizsgálatára hivatva van, ezen felsőbíróság a büntetés kérdésében ne határozhasson, midőn éppen a büntetés mérve a megállapított bűnösség fokának folyományát képezi.

Egyébként magától értetődik, hogy azon oeconomicus szempont, mely a hivatkozott törvény indokát képezte, elesik, mihielyt az ily ügy egyéb alapon szabályszerűen érvényesített felebbezés folytán tényleg mégis felső elbírálás alá esik; mert hisz ezen esetben a munkamegkímélés feltétele be nem állott, az indok elestével pedig a törvény korlátozó rendelkezései következményeinek is elesniök kell.

Igaz, sajnos, hogy az új bűnvádi perrendtartás a jogorvoslatok használatát igen sok alakítséghez köti, ámde ez nem akadályozhatja a bírót abban, hogy a törvény helyes magyarázata és hézagainak pótlása mellett oda ne törekedjék, miszerint mindenkit azon helyzetbe juttasson, hogy jogait érvényesíthesse és ily módon mindenkivel szemben a valódi igazság érvényre jusson.

Ez irányban észlelt tévedésektől eltekintve, csakis a szönyegen levő kérdés elbírálása végett egy konkrét esetet hozok fel, amely nézetem szerint a curiai határozat tarthatatlanságát bizonyítja.

A járásbíróság könnyű testi sértés vétségével vádolt 4 egyén közt a Btk. 92. §-ának alkalmazásával az egyiket, A.-t fő- és mellékbüntetésként összesen 50 koronára, B.-t 20 koronára, C.-t 10 koronára, D.-t pedig 4 koronára ítélte, mert a járásbíróság által megállapított tényállás szerint az első vádlottnál, A.-nál súlyosbító körülményül vette azt, hogy ő kezdte a verekedést, a másodiknál, B.-nél pedig azt, hogy hasonló cselekmények miatt máris büntetve volt.

Ezen ítélet indokai ellen A. és B. felebbeznek és a felebbezési tárgyalás folyamán kitűnik, hogy nem A. kezdte a verekedést, hanem D., vagyis a 4-ed rendű vádlott, és hogy nem B., hanem C., vagyis a 3-ad rendű vádlott volt előzetesen hasonló rugókon alapuló bűncselekmény miatt büntetve.

A törvényszék mint felsőbíróság ezen tárgyalási adatoknak megfelelőleg rektifikálja a járásbíróság ítéletének indokát, ámde ennek dacára a kir. Curia határozatához képest a járásbíróság által megállapított büntetések mérvén még sem változtathatna; mert a törvényszék is mind a négy vádlottat bűnösnek mondotta ki, a járásbíróság által megállapított pénzbüntetés pedig 50 koronát meg nem halad, ily esetben pedig a kir. Curia határozatához képest a felebbezés hatálya a büntetésre nem terjed ki.

Hogy az ily ítéletek a nép jogérzetének teljes lerontására igen alkalmasak, az iránt semmi kétség sem foroghat fen, mert hisz nem az igazság érvényesítését eredményezik, hanem annak eclatans megsértését képezik.

A pénzbüntetések nagyobbrészt a szegény népet sújtják, ezeknek pedig 50 korona oly értéket képez, mely sokszor existenciájukat veszélyezteti, az ily büntetésekre tehát nem lehet alkalmazni azon elvet, minima non curat praetor.

Ha tehát a fél az ítélet indoka ellen felebbezve, a felsőbíróság előtt tartott tárgyalás alkalmával igazolja, hogy a járásbíróság a büntetés mérvének megállapításánál oly indokra hivatkozott, amely a valóságnak meg nem felel: a felsőbírónak a büntetést az igazságnak megfelelőleg leszállítania kell, mert hisz gunyiratnak, nem ítéletnek lenne minősítendő az oly bírói határozat, mely kimondja, hogy mind igaz, amit a véletlenül bajba került szegény vádlott felhoz, de sorsán segíteni, büntetésén enyhíteni nem lehet, mert a törvény ezt tiltja.

Mindezek egybevetése mellett azt hiszem, hogy a törvényt csak akkor magyarázzuk helyesen, ha e mellett az igazság érvényesítésének lehető tág kaput nyitunk és abba azt nem foglaljuk, ami abban nem tartalmaztatik, vagyis ha a felebbezést csakis akkor utasítjuk vissza, ha az kizárólag a büntetés mérve ellen irányul, egyébként pedig a törvényszékeknek mint felsőbíróságoknak hatáskörét egyáltalán nem korlátozzuk.

Cs. G

A biztosítási jog néhány kérdése.

Jogilag minden izében érdekes és elvi jelentőségű ítéletet hozott, illetve hagyott helyben nem régiben a kir. Curia. A határozat,* mely a jogi distinctio tekintetében az első közé sorozandó, élénken illusztrálja egyrészt a judikaturának szükséges és hasznos befolyását a törvényt magyarázatra, másrészt a kereskedelmi törvény biztosítási ügyletekre vonatkozó egyes rendelkezései revisiójának és kiegészítésének szükségét. Az említett ítélet — eltekintve egyéb elvi jelentőségű részeitől — a biztosítási jog tekintetében a következő elvi jelentőségű distinctiókat teszi.

I. «Midőn a biztosító-társaság a biztosított felbonczolását kívánta, ezzel nem mondott le arról, hogy a szerződés érvényét vagy kötelező voltát megtámadhassa.» Az ítélet ezen részében föltétlenül el van ismervé a biztosítási feltételek azon pontjának érvénye, amely a biztosítónak jogot ad bizonyítékai, illetve a védelmére szolgáló adatok beszerzése folyamán a biztosított holttestének bonczolását követelhetni.

II. «A kereskedelmi törvény 503. §-a értelmében az esemény, melyre a biztosítás kötöttet, késedelem nélkül bejelentendő ugyan, mihielyt bekövetkezik, de a bejelentés elmulasztása a biztosítási összeghez való igény elvesztését nem vonja maga után. A bejelentés elmulasztása esetére ezen igény elvesztését tartalmazó kikötésnek tehát az idézett törvény 507. §-a szerint joghatálya nincs.»

Amint ezen ismertetett határozatnak I. alatti része a biztosítási feltételek egy igen fontos rendelkezésének jogérvényét ismeri el, úgy ennek II. alatti része a biztosítási feltételek másik fontos rendelkezésének érvénytelenségét declarálja. A baleset elleni biztosító-társaságok általában érvényben lévő és szokásos általános biztosítási feltételeinek egyik pontja azon rendelkezést tartalmazza, hogy «a kártérítésre való bárminő igény teljesen elenyészik, ha a bejelentés és az orvosi értesítő a baleset napjától számított 30 nap alatt a biztosításhoz be nem küldetett.» Az említett ítéletnek fenti rendelkezése az általában érvényben lévő és itt ismertetett általános biztosítási feltételnek érvénytelenségét a kereskedelmi törvény 503., illetve 507. §-a alapján mondja ki. Az 503. §. ugyanis a késedelmes bejelentéshez csupán a *kártérítés kötelezettségét* fűzi, minden más praedictum mellőzésével. Ha elismerjük, hogy a kereskedelmi törvény itt alkalmazásba vett 503. szakasza egyike a kereskedelmi törvénynek a biztosítási ügyletekre vonatkozó azon szakaszainak, amelyeknek imperativ jellegéhez semmi kétség nem fér, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a törvény taxative felsorolja azon eseteket, midőn a biztosítót a biztosítási szer-

* Jogt. Közlöny 1900. évf. 45. sz. 635. sz. határozat.

zódás érvényének megtámadására való jog megilleti, el kell ismernünk az ítéletnek a törvény szellemének megfelelő voltát. Ha azonban ezt el is ismerjük, a konkrét esetben a törvényszerűség mellett nem ismerhetjük el az ítéletnek, illetve a hivatkozott 503. §. jogszerűségét és méltányosságát, legalábbis nem általánosságban és nem oly értelemben, hogy a fenti elvi kijelentés minden esetben a kísérő körülmények figyelemre méltatása nélkül irányadóul szolgáljon.

Általánosan elismert az összes modern törvényhozásban a biztosítottak kárjelentési kötelezettsége mielőbb a káreset bekövetkezése után, mert a kárjelentés a biztosító jogos érdekeit van hivatva szolgálni. A biztosítónak abban a helyzetben kell lennie, hogy a káresetnek — in concreto balesetnek — fokát és következményeit mielőbb megismerje és annak, vagyis a kárnak enyhítésére kellő övrendszabályokat fogantathasson. Ebben azonban a kárjelentési kötelezettség célját el is érte, épp azért ott, ahol a biztosító bármely más uton, tehát nem a biztosított, illetve kedvezményezett által, de tudomást nyert a kár bekövetkeztéről, a biztosított, illetve kedvezményezett jogait illetőleg a kárjelentésnek ezek részéről való elmulasztása praëjudikáló hatással egyáltalában nem lehet. Ha azonban a biztosítónak a kárról egyéb uton való tudomása igazolva nincs, eltérők azon következmények, amelyeket a kárjelentés elmulasztásához egyes törvényhozások és theoretikusok fűznek. Kereskedelmi törvényünk 503. §-a az egyik szélsőséget képviseli akkor, midőn a kárjelentés elmaradásához csak a kártérítés joghátrányát fűzi, míg a másik szélsőséget azon törvények képviselik, amelyek a kárjelentés elmulasztásához magát a biztosítási szerződés érvényének praëjudiciumát kötik. Amily indokolatlan törvényünk enyhe rendelkezése, épp oly illusorius is, mert hiszen a be nem jelentés körüli kárnak a nagyságát vagy talán egyáltalában azt is, hogy abból reá kár háramlott, a biztosító ugyszólván sohasem fogja igazolhatni, különösen nem teljes kár (halál) esetén. Az ellenkező szélsőséget képviselő osztrák polgári törvénykönyv 1290. §-a szerint a kárbejelentési határidő, kivéve elháríthatlan akadály vagy ellenkező kikötés esetét, 3 napban van megállapítva, amelynek elmulasztása esetén a biztosított összeghez való jog megszűnik. Ugyanigy a porosz Landrecht 2164. §-a, zürichi törvénykönyv 522. §-a stb.

Ezen súlyos praëjudicium azonban szintén nincs indokolva és amint Ehrenberg ez irányban igen helyesen mondja, összehasonlíthatatlan aránytalanságban áll azon hátrányhoz, mely a biztosítottra nézve a kárjelentés elmulasztásából esetleg származhatik. Ha a fentiek során kereskedelmi törvényünk 503. §-ának rendelkezését túl enyhének mondtuk, ezt tettük oly értelemben, amennyiben ez a rosszhiszemű biztosítottra vonatkozhatik, s ez a jóhiszemű biztosított tekintetében módosításra nem szorul. Azért is e törvényszakasz a biztosító jogainak megvédése céljából kiegészítésre szorul, de csak oly értelemben, hogy az 503. §-hoz hozzáfűzessék azon rendelkezés, «amennyiben a biztosított, illetve kedvezményezett kárjelentési kötelezettségének azon szándékkal nem tesz haladéktalanul eleget, hogy a biztosítót a kárt okozó körülmények vizsgálatában és kiismerésében akadályozza, illetve késleltesse, az esetben a biztosítási szerződés érvénytelennek tekintendő.*

A fenti ítélet további részében a baleset fogalmának meghatározását adja a következőkben: «Külső erőszaknak káros behatása az emberi szervezetre balesetnek tekintendő, ha a sérült személy akarata nélkül és hibáján kívül történt.» Ha a baleset fogalmának ez iránybani meghatározását tökéletesnek nem is tartjuk, mert a baleset fogalmának egyik lényeges alkatelemét, a «véletlent» nem említi és némiképp hibásnak azért, mert a baleset fogalmához mindenkor a

külső erőszak hozzájárulását kívánja meg,¹ fontosnak tartjuk mindazáltal némiképp azért, mert a kereskedelmi törvény 477. §-ának magyarázatára szolgál, vagyis ebből kiindulva a biztosító kötelezettségét megszüntnek tekinti nemcsak culpa lata, hanem culpa levis esetén is.² A kereskedelmi törvény általános revisiója alkalmából tehát e törvény 477. §-ának kiegészítését sem lehet majd mellőzni, de addig is az általános biztosítási feltételek kötelező vagy nem kötelező volta kérdésének elbírálását a fentebbiekkel való vonatkozásukban nagyban előmozdítaná, ha a biztosítási törvény küszöbön álló revisiója alkalmából felvételnek abba — mint már több ízben kifejtettem — azon kötelező rendelkezés, hogy az általános biztosítási feltételek az állami felügyeleti hatóságnak bemutatandók.

Dr. Rósa Ferencz.

A feltételes elítélés Angliában.

A Times ez év január 15-iki számának egyik vezércikke foglalkozik azzal a jelentéssel, melyet az angol belügyminiszterium az 1887-iki *First offenders act 1897* 1899. évi eredményeiről nemrégiben közzétett. Bevezetésül elmondja, hogy a büntetésekkel szemben tanusított bánásmódok, a criminalitás keletkezése, a büntetőjogi felelősségre vonatkozó eszmék szemmel láthatólag átlépnek az elméleti munkákból a gyakorlati megvalósításba és megállapítja, hogy az idevágó kísérletek közül a feltételes elítélés járt legtöbb sikerrel. Az eredmények oly biztatók, hogy a törvényhozást további haladásra bátoríthatják ebben az irányban. Befejezésül meglehetősen gunynyal nyilatkozik Lombrosoról s a többi «iskolákról», melyek közt a Nemzetközi büntető-egyesületet is megemlíti. Elismeri ugyan, hogy mindegyiknek van valami mondanivalója, csak hogy czégük alatt sok veszedelmes bolondságot (perilous folly) bocsátottak világgá. A competens egyének nézetében azonban mégis mindinkább gyökeret vert a meggyőződés, hogy a büntettes hadsereg ujonczait nagyrésztben a véletlen körülmények toborozzák s hogy e körülmények leggyakrabban a nagyon szegény néposztályban merülnek fel. «That everyone should have his chance of reforming — that his first chance should not be his last» — ez az elv már erős gyökeret vert a büntetőjogban s a cikkíró azt véli, hogy ez lesz a kiinduló pontja az újabb büntetőjogi törvényhozásnak.

Előre bocsátottam e reflexiókat, nem mintha tulságos súlyt helyeznék rájuk, — hisz az angol sokkal inkább *matter of facts man*, semhogy eminenter gyakorlati kérdésekben sokat elmélkednék, — hanem, mert minden általánosságuk mellett is fején találják a szegyet. Minket azonban sokkal jobban érdekelnek az adatok, melyek okot szolgáltatnak az idézett cikk megírására. Ami az 1887-iki törvény alkalmazásának gyakoriságát illeti, úgy a jelentés megállapítja, hogy a feltételes elítélés ellen Angliában is fenállott előítélet tűnőfélben van. Így 1894-ben 2752, 1895-ben 2631, 1896-ban 2716, 1897-ben 3040, 1898-ban 3060, 1899-ben 2878 esetben nyert a törvény alkalmazást.

A visszaesők, vagyis helyesebben azok száma, kik nem tettek eleget az 1887-iki törvény 1. §-ában körülírt feltételeknek vagy újabb büntetendő cselekményt követtek el, körülbelül *tíz százalékra* tehető. Helyesen emeli ki tehát a Times cikkírója, hogy ez esetek tulnyomó többségében komoly tévedés (serious mistake) lett volna a terheltet fogházba vagy javítóintézetbe küldeni.

Annak előrebocsátásával, hogy a cikkíró ez eredményeket rendkívül előnyösöknek mondja, két megjegyzésre kell szorítkoznom. Először, hogy a törvény alkalmazásának első éveiben a visszaesési arányszám kisebb volt (így pl. 1888-ban 5.6%, 1889-ben 7.3%, 1890-ben 6.4%³); másodsor, hogy a *belga-francia* rendszer mellett az eredmények jóval kedvezőbbek, így pl. Belgiumban a törvény életbelépése óta átlag az esetek 4.5%-ában, Franciaországban átlag az esetek 4%-ában kellett a kedvezményt visszavonni.⁴ Ez adatok csak azt bizonyítják, hogy a határozott büntetési tétellel való fenyegetés hathatósabb óvószer, mint az ítélethozatal felfüggesztése és hogy teljesen alaptalan a feltételes elítélés ellen emelt ellenvetés, mintha az intézmény sikere kizárólag a

¹ Beck: Tanulmányok (A baleset fogalma stb.)

² Ugyanigy Beck: Tanulmányok.

³ Szerző: Büntetőpolitikai követelések. 29—30.

⁴ Aschrott: Zeitschrift f. ges. Strw. XVII. 29.; 1. még Gruber: Gerichtsaal LVI. k. 371.

* Ugyanigy a schweizi javaslat 39. §.

probation officer működésétől függne. *Wach* ismert kritikája, melyet a belga 1888-iki törvény felett az angol-amerikai rendszer javára gyakorolt: *Der Geist ist entflohen und die leere Formel ist übriggeblieben*,* s a melyet utána többen ismételték, e tényben magyarázatra nem szoruló czáfolatra talált. Az pedig még kevésbé áll, mintha a belga-francia rendszer kizárna minden gondoskodást s a próbaidő alatt szűkszerűen teljesen magára hagyná az elítéltet. Sőt ellenkezőleg, éppen a kelet- és dél-európai népeknél, melyeknek önfegyelmzési ereje aránylag csekélyebb, igénytelen felfogásom szerint a feltételes elítélés mindig csak félrendszabály fog maradni, ha azt a patronage-nak szervezésével össze nem kötjük. Hogy ez éppen nem egyéni nézet, azt láthatjuk abból a resolútióból, melyet *Bise*, a freiburgi törvényszék elnöke 1897-ben a svájci Verein für Straf- und Gefängniswesen-nek ülése elé terjesztett, mely szerint a gyülekezet fejezze ki abbéli kívánságát, hogy az elítélt, kinek büntetését feltételesen felfüggesztették, «der Aufsicht der Schutzvereinigung zu unterstellen sei, die den Vollzug des Urteils verlangen kann, sobald jener sich weigert, den bestimmten Anordnungen der Vereinigung sich zu fügen.»** Természetes azonban, hogy a feltételesen elítélt ez oltalmazásának rendőri zaklatássá fajulni nem szabad.

Az angol adatok egyszersmind megfelelnek arra a kérdésre, melyet *Sichart* ludwigsburgi fegyházigazgató a *Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft* legutóbbi számában (195. old.) a német Btk. revisiójára vonatkozó tervezet kapcsán a feltételes elítélésre nézve felvet. *Sichart* ugyanis annak behozatalát két előzetes kérdés kedvező eldöntésétől teszi függővé, t. i. vajon a büntetés felfüggesztése előnyösebb-e, mint a végrehajtás s ha igen, ugy ez az előny a jogrend veszélyeztetése nélkül elérhető-e? Azt hiszem a statisztika Belgium és Franciaországra nézve már megfelelt e kérdésekre s csakis a német óvatosság, mely minden gondolat gyakorlati megvalósításának megbénítója, várhat újabb eredményekre.*** Ha a feltételes elítélés belga-francia formájának gondolata véletlenül Németországban merült volna fel, ugy e gondolatmenetet követve bizonyára sohasem valósult volna meg, mert hisz nem lettek volna okulásra alkalmas «gyakorlati eredmények.» De ha *Sichart* oly óvatos, hogyan tekintheti irányadóknak Belgium és Franciaország adatait, holott Németországban az intézmény esetleg a sajátos viszonyokat tekintve, másképp functionál. Mindez nem argumentum, hanem csak kifogás, a mint hogy a feltételes elítélésre az argumentation már túl vagyunk s a megvalósítást mással, mint erőltetett kifogásokkal megakasztani nem lehet.

Vámbéry Rusztem.

Különfélék.

— **Büntetőjogi Döntvénytár** cím alatt lapunk szerkesztősege új vállalatot indít. A tápasztalat azt mutatja, hogy ugy a polgári, valamint a büntetőjogi esetjognak meg van a maga külön szakközönsége, ami már magában is indokolja azt, hogy a Döntvénytár anyaga kettéválasztassék. Actúálissá tette ezt a separatiót a bünvádi perrendtartási törvény életbe léptetése, melynek nyomán már is széleskörű judikatura fejlődik. A Büntetőjogi Döntvénytár első kötetének első fele megjelent és 120 esetet tartalmaz, jobbára a bünvádi perrendtartás köréből. Ára 2 korona.

— **A kir. Curiához** a folyó év január havában érkezett 1635, a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 8080, elintéztetett 1870 ügy. A mult év megfelelő szakához képest 428-czal kevesebb érkezett, 660-nal kevesebb volt elintézendő, 431-gyel kevesebb intéztetett el s a hátralék kevesebb 230-czal. Polgári és váltóügy összesen 170-nel több, büntetőügy 550-nel kevesebb érkezett, mint mult év január havában.

— **Ügyvédnek helyettesítése ügyvédjelölttel bünvádi ügyekben.** A kir. igazságügyminiszter egy felmerült eset alkalmából figyelmeztette a kir. ügyészt, hogy a mikor a bünvádi eljárás folyamán a terhelt védőjeként a védelemmel megbízott ügyvédnek az ügyvédjelöltek lajstromába vezetett

és főnökének szabályszerű helyettesítési meghatalmazásával ellátott helyettese jelentkezik, ez az 1896. évi XXXIII. tcz. 55. §-a alapján nem kifogásolható, mert ezen szakasz az ügyvédi rendtartás általános szabályain nem akart változtatni, nevezetesen sem a substitutiót, sem az ügyvédjelöltek ügyködését nem kívánta kizárni.

A kir. igazságügyminiszter fölhívta egyidejűleg a kir. ügyészeknek figyelmét az idézett törvénycikk 523. §-ának harmadik bekezdésére is, melynek a főtebb idézett 55. §-al való egybevetéséből az derül ki, hogy a kir. törvényszék elé utalt és a kir. járásbíróshoz tartozó bünvádi ügyekben a főeltérés a védelem tekintetében abban áll, hogy míg a kir. törvényszék elé utalt ügyekben az idézett 55. §. szerint védőül csupán az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár választható (kik közül azonban az ügyvéd — a főtebbiek szerint — magát ügyvédjelölttel helyettesítheti); addig a kir. járásbíróshoz elé utalt bünvádi ügyekben az idézett törvénycikk 523. §-a szerint a terhelt a védelemmel ügyvédjelöltet is megbízhat. (64,827/1900. I. M. szám.)

— **A Magyar Jogászegylet tagjainak száma az ezret már meghaladta.**

— **A Magyar Jogászegylet közelebbi munkaprogramja a következő.** Az e hétre hirdetett előadáson kívül, február 16: *Fellner Frigyes* Földbirtokjogunk reformjához, tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére; február 23: *Baracs Marcell* Harmadik személyek javára kötött szerződések a tervezetben; márczius 2. és 9: *Fodor Ármin* bemutatta a polgári eljárás javaslatát; márczius 16: *Baumgarten Izidor* kriminálpolitikai kérdésről. — Pollner, Tarnai és Králik előadásai pár nap mulva küldetnek szét.

— **Hogy az ügyvédi költségek megállapítására** némely bíróság mily gondot fordít, mutatja a kir. Curia 1900. évi 932/V. sz. ítélete, melylyel egy 2044 korona iránt folyt váltóperben a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla ítéletének a felebbezési költségekre vonatkozó részét megváltoztatta és a felebbezési költségeket 43 korona 30 fillérre emelte fel, mert a tábla a felebbezésért, melyre 23 korona 30 fillér bélyegkiadása volt az ügyvédnek, munkadíj és kiadás fejében összesen 30 korona 30 fillért állapított meg.

— **Magyar Törvénytár. (Corpus Juris Hungarici.)** A magyar törvényeknek eme becses gyűjteményéből, amelyet a Franklin-Társulat kiadásában dr. Márkus Dezső kir. törvényszéki bíró szerkeszt, már megjelent az 1900. évi törvénycikkeket tartalmazó kötet is. Ebből a kötetből sem hiányoznak az utalások a korábbi évek törvényhozására s nem maradtak el a megfelelő rendeletekre való utalások sem, amelyek annyira megkönnyítik a vonatkozó joganyagnak a maga teljességében megismerését. Ehhez a kötethez is mellékelvük az évenként megjelenő pótlások az 1836 óta alkotott törvényekhez (ezuttal 1836—1899.), amelyek kitűnően bevált módszerrel foglalják magukban az egy év folyamán a korábbi évek törvényeire vonatkozóan keletkezett kiegészítéseket, módosításokat és rendeleteket. Az 1900-as kötet ára fűzve 4 korona, diszes félbörkötésben 6 korona. — Ebből az alkalmából megemlítjük azt is, hogy a Corpus Juris eme kiadásából a legközelebbi hetekben megjelenik az 1657—1740. és 1740—1835. évi törvényeket tartalmazó, az egész gyűjteményt befejező két kötet, új magyar fordítással és az eddigi kötetek rendszerének megfelelő bő magyarázatokkal és jegyzetekkel.

— **Kérelem a Curiához.** Kérjük a Curiát, vessen véget annak a jogbizonytalanságnak, mely ingatlanra vonatkozó folytatólagos végrehajtás elrendelésénél uralkodik. A szegedi tábla egy határozatában (Márkus 5366.) absurdumnak tartja («annak értelme sem volna»), hogy az ingatlanokra vonatkozó folytatólagos végrehajtás elrendelésére enyhébb feltételek állapíttassanak meg, mint aminőket a végrehajtási törvény az ingókra nézve megkíván. Nehány tábla viszont azt az értelmezést fogadja el, hogy ingatlanokra nézve a folytatólagos végrehajtás elrendelése feltételekhez egyáltalán nincs kötve. Megesik az is, hogy ugyanazon kir. tábla egyik esztendőben az egyik, következő esztendőben pedig a másik felfogás értelmében változtatja meg éppen az ő

* Die Reform der Freiheitsstrafe 28.

** Zeitschrift f. d. ges. Strw. XX. 816.

*** *Sichart* szerint a feltételes elítélést Ausztriában is behozták. Erről azonban Ausztriában mit sem tudnak.

határozatához igazodó alsóbirósági végzést. Megérdemli e kérdés a teljes-ülési döntvényt s van olyan fontos, mint a 66. sz. teljes-ülési döntvényben tárgyalt ama kérdés, hogy a törvényszék mint felelkezési bíróság által kihallgatott tanu s ügyfél aláírja-e a jegyzőkönyvet vagy sem? *Egy vidéki bír.*

— **Magyar bíróság alkalmazza a német Btk.-et.** A múlt év nyarán egy budapesti államhivatalnok a családjával és cselédjével Cuxhavenben nyaralt. Az ottani szállodában a cseléd egy másik cselédétől ellopta annak nyolcz márkát tartalmazó bezárt kis faládáját, melyet feltört és tartalmát kivette; továbbá ugyancsak Cuxhavenben egy ismeretlen egyén kárára nyitott helyről 100 korona értéken alóli ingóságokat vett el és végül kitünt, hogy a cseléd elutazásuk előtt még Budapestén egy házaló kárára egy kisebb értékű blouset lopott. Minap itélkezett a budapesti kir. törvényszék ebben a bűnügyben, melyben a vádlott lopás büntette (Btk. 336. §.) és kétféle lopás vétsége miatt vonatott felelősségre. A közbíró arra utalt, hogy ebben az esetben a lopás büntetésének büntetése az elkövetés helyén, t. i. Cuxhavenben enyhébb annál, amelyet a magyar Btk. megállapít és ez okból a Btk. 12-dik §-a értelmében a német Btk. alkalmazását indítványozta. Kimutatta ugyanis, hogy a magyar Btk. 336. §-ának 3-dik pontja esetében a büntetési keret 5 évi fegyház—6 havi börtön, holott a német Btk. 243. §-a értelmében a minősített lopás büntetésének maximuma ugyan tíz évi fegyház, másrészt azonban enyhítő körülmények felforgása esetében a bíróság három hónapig terjedhető fegyházbüntetést is kiszabhat. A magyar és a külföldi törvény összehasonlításánál azonban a büntetési tétel a Btk. 92. §-ának figyelembevételével is határozható meg. A bíróság az 556. 1901. B. sz. a. ítélettel ily értelemben határozott, amennyiben a Btk. 92. §-ának és a német Btk. 243. §-ának utolsó pontja értelmében B. Katalin vádlottat három rendbeli lopás vétsége miatt mindössze csakis öt havi *fegyházra* ítélte, mely büntetésből a vizsgálati fogság által négy hó és tizenkét nap kitöltöttek vétetett. Kétségtelen, hogy a vádlott ebben az esetben a magyar Btk. alapján — tekintettel a felforgó bűnhalmazatra — legalább is hét havi *börtönre* ítéltetett volna.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Wahlberg, a híres kriminalista, 80 éves korában, meghalt. Glaserrel együtt tanította a bécsi egyetemen a büntetőjogot és bizonyos tekintetben ő volt a kriminologikus iskola uttörője. Azok az osztályozások, melyek ezen iskola tanait jellemzik, Wahlberg munkáiban már megtalálhatók. Körülbelül tizenkét évvel ezelőtt egy másik tanárral való konfliktusa közben inkorrekt magaviseletet tanusított és e miatt el kellett hagynia a katedrát. Azóta az irodalomtól is csaknem teljesen visszavonult.

Az esküdtbírók hatáskörének korlátozásáról, a birodalmi kormány e kedvencz eszméjéről ujabban ismét sok szó esik Németországban. Az új hatásköri szabályozás akképp tervezetik, hogy a szemérem elleni bűncselekmények valamennyije a Strafkammer elé utaltatnák s az okirathamisítások és csalárd bukások is elvonatnának a jury elől. Ezen delictumok némelyike szakbírók elé tartozik ma is, de minthogy a laikus elemnek a bíraskodásban való részvétele — legalább a kormánykörök nézete szerint — még e szűk téren is sikertelennek bizonyult, a jelzett delictumok első csoportjánál a sértettek érdekei iránt tanusított érzéketlenség miatt, a jelzett delictumok második csoportjánál pedig a megkívántó magánjogi ismeretek hiánya következtében indokoltnak mutatkozik, hogy ezen fajai a bűncselekményeknek teljesen kivonassanak az esküdtbírói kompetencia alól. L.

— **A bűnügyi védelem** terének kiszélesítése érdekében a birodalmi tanácsban a következő indítvány tétetett: 1. Kötelező legyen a védelem mindazon törvényszéki esetekben, melyekben a vádlott 18-ik életévét túl nem haladta (ma a 16-ik esztendő a korhatár); 2. mindazon esetekben, hol a védelem (az első fokon) kötelező, a felelkezési bíróság előtt is legyen joga a vádlottnak védőt állítani, s a vádlott védő vallási jogára az idézés kézbesítése alkalmával kifejezetten és

nyomatékosan figyelmeztetessék; 3. esküdtbírói ügyekben csak ügyvéd (Rechtsanwalt) legyen közbíróul nevezhető, ügyvédjelölt (Referendar) ily ügyben el nem járhat. Az első propositio azért is érdekes, mert ezáltal egy praeventiv intézmény összhangba jutna az anyagi jognak a fiatalok büntetési rendszerére vonatkozó rendelkezésével; a második pontban körülírtak lényegét az az adminisztratív reform alkotja, hogy a vádlottnak kellőképp értésére adandó védőállítási joga; a harmadik pont alatti reform is a vádlott szempontjainak kíván szolgálni, nem engedvén, illetve nem óhajtván kitenni a súlyos delictummal terhelt vádlott sorsát a kezdő jogvédők tapasztalatlansága és járatlansága következményeinek, mely éppen az esküdtbírói ügyekben, ahol csak felülvizsgálat van helyén, esetleg helyrehozhatlan rést ütne a vádlott érdekein.

Jogi állapotok Oroszországban. Oroszországban hites és magán ügyvédek vannak. Csupán az előbbieknél van, mint zárt testületnek, szervezetük és a reájuk bízott ügyek rendes ellátására nézve ezek jóval több biztosítékot nyújtanak. Egyéb okokat mellőzve, vidéken már csak azért is nehéz valamely követelést beperesíteni, mert nincs megbízható ügyvéd. Előfordul az is nem egyszer, hogy egy és más ügyvéd a felük részére behajtott pénzt a maga jövedelmének tekinti és saját céljaira fordítja. Gyakran nem képesek azután az összeget megfizetni, úgy, hogy ellenük külön pert kell indítani.

Az orosz törvény értelmében az ügyvédeknek az ügy átvétele előtt kell a féllel a munkadíjra nézve megegyezniök. Többnyire a költségek megtérítését és a behajtott összeg százalékát kötik ki, amely 5 és 20 között ingadozik és annál magasabb, minél csekélyebb a per tárgya.

A kereskedelmi bíróságok hatáskörébe a kereskedelmi ügyletekből eredő és 150 rubelt meghaladó perek, továbbá a váltó-ügyek tartoznak. Ezekben a perekben a vesztes fél a nyertes fél költségeinek csak egy csekély részével terhelhető. A nyertes tartozik tehát a költség nagy részét viselni akkor is, ha alperes e költségeket rosszhiszeműleg megszorította. Ez magyarázza meg, hogy az ügyvédek nehezebb ügyeket, amelyek értéke nem nagy, nem szívesen vállalnak el s hogy másrészt az adósok nagyobb biztosságban vannak a beperesítéstől, mert még a jogosan indított per is kárral jár az igazságos hitelezőre.

A kereskedelmi bíróságok azokban a perekben, amelyek megindítását alaptalannak találják, rubelenként 5 kopek bírságot állapítanak meg a kincstár részére és alaptalan felelkezésekért rubelenként 10 kopeket a bírák részére. Az előbbi bírságot az állam a bíróságok fentartására fordítja.

Noha Oroszországban tisztában vannak azzal, hogy a 19-dik század huszas éveiből származó kereskedelmi eljárás már teljesen elavult, eddig még nem sikerült annak a mai jogi elméleteknek megfelelő átalakítása.

Törvényes késedelmi kamatokat az orosz törvény még kétoldalú kereskedelmi ügyleteknél sem ismer; a kereskedők ennél fogva csak akkor követelhetik, ha ez határozottan kikötött.

Fizetéseképtelennek a kereskedő csak akkor jelenthető ki, ha legalább 1500 rubelnél nagyobb összegű lejárt tartozásai vannak. A praxisban e mellett alig vétetik egyéb figyelembe, mint váltók. Ügyletek, melyeket az adós a fizetéseképtelenség kimondása előtt kötött, csak bizonyos esetekben támadhatók meg, így például, ha ingyen ruházta át ingatlanait. Gyakran esik meg, hogy az adós, aki érzi bukását, üzletét és az abban lévő árukat nejére, fiára vagy másra ruházta át és a követelés érvényesítésénél már vagyontalan. A hitelezők kimondathatják ugyan, hogy csalárd bukott, de pénzükhöz nem juthatnak, mert az adós üzletének vevői nem támadhatók meg. Az áruknak in natura visszakövetelése csödben bizonyos esetben is kétséges, mert a fenálló rendelkezések szövege szerint ilyen áruk majdnem kivétel nélkül a tömeget illetik.

A Magyar Jogászegylet február 9-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Baumgarten Nándor ily című előadása: Közigazgatási bíraskodás vasúti ügyekben. Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári törvénytervezet nyelve. I. Dr. Reichard Zsigmond kereskedelmi és váltótörvényszéki bírótól. II. Dr. Révész Ernő szabzkai ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Állami felügyelet és ellenőrzés részvénytársaságoknál. Dr. Huszár Kálmán budapesti ügyvédtől. — Közigazgatási bíraskodás vasuti ügyekben. Dr. Baumgarten Nándor budapesti ügyvédtől. — A visszaeső tolvaj büntetésének kérdéséhez. Dr. Neuhaus Alfrédől. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből. — Különlélek.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1900. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A polgári törvénytervezet nyelve.

I.

Aki a jogász nyelvét figyelemmel kíséri, az utóbbi években azt tapasztalhatta, hogy a magyar jogász nyelv javulóban van, és hogy a nyelv tisztulására irányuló törekvés lassankint áterjedt a jogi műnyelvre is. Akár a jogi szakirodalom nyelvét, akár a bírói ítéletekét vizsgáljuk, egykép tapasztaljuk, hogy mindinkább ritkulnak azok a szembeszökő magyartalanságok és azok az érthetlenségig összebonyolított mondatszerkezetek, amelyeknek a jogász stílus ismert rossz hírét köszönheti. Igaz, hogy távol vagyunk még a tökéletességtől akár a világosság, akár a magyarosság dolgában, de igazságtalanok volnánk, ha a javulás nyilvánulását észrevenni nem akarnók. A haladás nagy mértékben meglátszik az új polgári törvénytervezet nyelvén is, mely következetesen törekszik a magyarosságra és a világosságra.

Hogy mennyiben érte el a tervezet ezt a célt, azt az alább következő részletes elemzéssel kísérlem meg kimutatni.

De előre kell bocsátanom egy általános megjegyzést. Gyakran halljuk, hogy a törvényt úgy kell fogalmazni, hogy a laikus is könnyen megérthesse. Ez a kívánság nem helyes és nem igazságos. A törvények nyelve egy külön tudomány-szak műnyelve, és ebből következik, hogy a törvények helyes megértéséhez épügy szükséges a szakismeret, mint valamely természettani vagy mennyiségtani munka megértéséhez. Amint egy bonyolultabb fizikai vagy matematikai kérdésről nem lehet úgy írni, hogy a fejtegetést a laikus is megértse, épügy hiábavaló azt remélni, hogy az összes jogi szakismeret eredményét felölelő törvénykönyv úgy legyen fogalmazva, hogy az is könnyen megérthesse, aki az alapul szolgáló szakismeretnek híjával van. Azonkívül a törvény fogalmazásának a dolog természeténél fogva különösen szabatosnak, rövidnek, tömötnnek kell lennie, már pedig ezek a tulajdonságok a stílust nehézkessé és olyanná teszik, amelynek megértése bizonyos fáradsággal jár. Meg kell tehát elégednünk azzal, ha a törvény fogalmazása tiszta és félre nem érthető, és csak másodsorban lehet kívánnunk, hogy a törvény nyelve lehetőleg olyan legyen, amelyet a laikus is könnyen megérthet.

Ennek előrebocsátása után áttérek a tervezet nyelvének részletes elemzésére.*

A tervezet a szenvedő alakot lehetőleg kerüli és helyette többféle fordulatot használ:

* Megjegyzem, hogy a tervezet stílusa, mint az előző ki is emeli, nem egészen egyöntetű, mert a tervezet egyes részeit más-más szerkesztő tagok dolgozták fel, akik a nyelvezet összhangzatba hozatalára az első tervezetnél szándékosan nem vetettek súlyt. Tehát a stílus egyöntetűségének hiányát nem lehet a tervezet hibájául felróni.

Például a 87. §. azt mondja: «Akit . . . testi épségében . . . bántalmaznak, . . . a bántalom megszüntetését követelheti.» A 631. §.: Az átruházás alapján a «tulajdon szerzése be nem következik, ha a tulajdonostól a dolgot *ellopták* vagy *elrabolták*.» Az 1000. §.: «ha a jognyilatkozattal vállalt kötelezettség már *teljesítve van*.» Az 1018. §. azt mondja: «ha a meghatalmazás *közhirre volt téve*.» A 364. §.: «Ha nincs *szülő nevezte gyám*.»

De azért gyakran előfordul a tervezetben a szenvedő alak is.

Például a 88. §-ban: «Mindenki kérheti, hogy neve viseléséhez . . . való joga ítélettel *megállapíttassék*.» A 948. §-ban: «Mindegyik fél követelheti, hogy a szerződésről . . . okirat *állíttassék ki*.»

Nézetem szerint helyes a tervezet stílusa abban is, hogy a szenvedő alakot lehetőleg kerüli, de helyes abban is, hogy nem tartja szükségesnek teljes kiküszöbölését. A szenvedő alak használata az élő nyelvben elavulóban van, a műnyelvben pedig gyakran németes vagy latinos szófűzéssel jár, és így helyes, ha lehetőleg elkerüljük. De tulság volna a szenvedő alaknak teljes kiküszöbölésére törekedni, mert a szenvedő alak olyan formája a kifejezésnek, amelyre gyakran, és pedig különösen a törvény lapidaris stílusában szükség van, és amelynek teljes kiküszöbölése a nyelv szegényedésével járna. Azt hiszem, hogy azon a módon, ahogy a tervezet azt a fentidézett két mondatban használja (mindenki követelheti, hogy joga *megállapíttassék*, — hogy okirat *állíttassék ki*), nem kell a szenvedő alak használatán kivetni valót találnunk.

Hogy milyen fordulatokkal lehet pótolni a szenvedő alakot, — amelyhez az eddigi jogi műnyelv tulságosan hozzá volt szokva, — azt a fentidézett néhány példa mutatja. De meg kell jegyezmem, hogy az utolsó példát («szülő nevezte gyám») nem tartom szerencsésnek. A «szülő nevezte gyám» magyaros kifejezés ugyan, de az élő nyelvben nem eléggé használatos, és ezért nem igen alkalmas arra, hogy törvényben használjuk.

Ezelőtt nagyon használta a jogi műnyelv a szükséges cselekvés igenevét (alkalmazandó, kötelezendő). Az a tisztulásra való törekvés, amelyet fent említettem, azzal is járt, hogy ezt a kifejezőmódot némelyek egészen ki akarják küszöbölni, és helyette mindig a *kell* alakot használják. A tervezet némelykor kerüli ezt az igenevet, másutt pedig használja.

Például a 92. §-ban: «Az okozott kár megtérítésére az 1077—1106. §§. szabályait *kell alkalmazni*»; és a 140. §-ban: «azt *kell* tartani.» Ellenben a 135. §-ban *tekintendő*, és az 1027. §-ban: «ha ez a szerződő felek kifejezett vagy *felleendő* szándékának megfelel.»

Nézetem szerint helyes a tervezetnek az az álláspontja, hogy az igenév használatát nem kell egészen kiküszöbölni, mert nyelvtanilag nem hibás alak, a jogi műnyelvben pedig gyakran van rá szükség. Például a tervezetnek abban a kifejezésében, «ha ez a felek kifejezett vagy *felleendő* szándékának megfelel», nehéz volna a *felleendő* szót valami egyéb kifejezéssel úgy helyettesíteni, hogy a helyettesítés ne a kíváncsított rövidség rovására történjék.

De semmiesetre sem helyes az, hogy a kétféle kifejezőmód, t. i. az igenév és a *kell* segédige egy értelemben egymás mellett forduljon elő.

Például a tervezet 1821. §-a így hangzik: "... «Az átadott irat... a jegyzőkönyvhöz *fűzendő* és ez a jegyzőkönyvben *igazolandó*... » Ha az átadott iratot az örökhatározó sajátkezüleg nem írta [helyesebben: nem írta sajátkezüleg], az egész ügymenet alatt két tanut, vagy egy másik közjegyzőt is *kell alkalmazni*.»

Itt helyesebb volna vagy azt mondani: *kell fűzni, kell igazolni és kell alkalmazni*, — vagy azt: *fűzendő, igazolandó és alkalmazandó*, mert a kétféle kifejezésmódnak egymás mellett való használata ellenkezik a törvény nyelvezetében szükséges szabatossággal.

A *-bani -beni* alakot, amelyek különben a jogi műnyelvben szerencsére már jó ideje kiveszőben vannak, a tervezet mindenütt kerüli, és helyesen pótolja a *beli* alakokkal. Például az 1108. §. azt mondja: *részbeli* teljesítés, és az 1252. §.: *csődbeli*.

Kerüli a tervezet a németesnek elismert *daczdra* szót is. Például az 1177. §.: «ha az adós a hitelező megintése *ellenére* nem teljesíti kötelezettségét», és a 704. §.: «Az irányilyképen történt meghatározása *ellenére* a szolgalmat a szolgáló felek más részére kell áthelyezni, ha...»

Az *azon* névmás helyett a tervezet gyakran a helyesebb *az a* kifejezést használja. Például az 1077. §. azt mondja: «*Azért a kárért*, amely cselekvényéből harmadik személyre hárul...» és az 1793. §.: «*attól az időponttól* számított három év alatt.» De gyakran használja még a tervezet az «*azon*» névmást is. Például a 116. §-ban: «*Azon* személyeknek tartáskövetelése.» (Ehelyett helyesebb volna: «*Az olyan* személyeknek tartáskövetelése.»)

A tervezet némely részében gyakran fordul elő az ily kifejezésmód: *a napnak a vége* (18. §.), vagy «*a biztosítást azonban e jogának* a másik házastárs csak akkor eszközölheti...» (148. §.) Ez a kifejezésmód nem magyartalan, sőt népies, de nézetem szerint nem törvénybe való, mert feleslegesen terjengős. *A nap vége*; és... *azonban e joga biztosítását*... époly magyaros kifejezések, mint a tervezetéi, és szabatosságuk folytán ajánlatosabbak.

Kerüli a tervezet a *képez* igét, amelyet a jogi műnyelvnek már oly sokszor vetettek szemére. Például a 101. §. azt mondja: «végrehajtás alapjául az ily marasztalás nem *szolgál*», az 534. §. pedig: «a kért bejegyzések *alapjául tett* okiratok.» Ezek helyett eddigi törvényeink nyilván azt mondták volna: «végrehajtás alapját az ily marasztalás nem *képezheti*», és «a bejegyzés alapját *képező* okiratok.» De előfordul a tervezetben a «*képez*» is: «külön vagyont *képező* javak» (139. §.); és «több végrendelet... azonos alapot *képez*.» (1988. §.)

A *teljesítési idő* és *teljesítési hely*-féle kifejezéseket az ortológia elítéli, és helyettük a *teljesítés helye, a teljesítés ideje* s a *teljesítő hely, teljesítő idő*-féle kifejezéseket ajánlja. A tervezet «teljesítési időt» és «teljesítési helyet» mond (1406. §.), de más helyeken viszont kerüli az ehhez hasonló kifejezésmódot. Például a 132. §. nem a «*tartási kötelezettséget*», hanem «a *tartás kötelezettségét*», az 565. §. nem az *elidegenítési tilalmat*, hanem az *elidegenítés tilalmát* használja, és a 670. §. nem *fentartási költséget*, hanem «*fentartó*» *költséget*, és a 815. §. nem *kielégítési összeget*, hanem *kielégítő összeget* mond.

Elítéli az ortológia az *igény* szót is. Ezt az egész tervezet kerüli, kivéve a családjog első címét, amely az *igény* szót következetesen használja. Azt hiszem, hogy ha a tervezetnek többi része ellehet az *igény* nélkül, akkor a családjogban sincs rá oly nagy szükség, hogy mással ne lehetne pótolni. El van ismervé, hogy az *igény* szó korcs alkotás, és ebből következik, hogy csak az mentené használatát, ha nem volna nélkülözhető. Abból, hogy a tervezet legnagyobb részében nem volt rá szükség, nemcsak az következik, hogy a jogi műnyelvnek nincs rá szüksége, hanem az is, hogy törvénymagyarázati kétségeket okozna, ha az *igény* szó éppen csak a családjogi részben maradna meg.

Az *igény* helyett a tervezet a *követelés, jog, jogosultság* stb. kifejezésmódot használja, vagy egyéb fordulatokat alkalmaz. Például a 430. §-ban: «Ha négyenél több rokon *tart számot* a meghallgatásra.»

A tervezet következetesen kerüli az ily szavakat: *szerződés-képes, szerződésképtelen*, és helyettük az ilyeneket használja: *szerződőképes, szerződőképtelen, fizetőképes, fizetőképtelen*. (Például 101., 916., 917. és 1255. §§.) De a 101. §-ban, még pedig ugyanabban a mondatban, amelyben a *szerződőképtelen* szót olvassuk, előfordul a *perképes* szó is. Már pedig, ha a *szerződés-képes* rossz, akkor a *perképes* is rossz, mert a képzés mind a két szónál ugyanaz. A *jogképes* szót is használja a tervezet (14. §., 66. §.), pedig ez is ugyanoly kifogás alá esik, mint a *szerződés-képes*.

A *kötelez* igét a jogi műnyelv gyakran hibásan használja az *ígér, kötelezettséget vállal* igék helyett. E hibától a tervezet sem ment.

Például a 117. §. azt mondja: «a szolgáltatások, ... amelyeket a férjnek a nő... *kötelezett*», — és az 1043. §.: «oly kikötés, amely szerint az adós birságot *kötelez*» a hitelezőnek.»

Kötelezni helyesen nem azt jelenti, amit e példákban jelenteni akar. Helyesen mondjuk, hogy a bíróság *kötelezi* az alperest, de nem mondhatjuk, hogy valaki *valamit* kötelez. A tervezet idézett kifejezései helyett nyilván helyesebb azt mondani: «a szolgáltatások, amelyeket a férjnek a nő *ígért*», és «oly kikötés, mely szerint az adós birság *fizetését igéri*». Előfordul a tervezetben az *elkötelez* kifejezés is. «Ha valaki egész vagyonát... *kötelezi el* másnak.» (1397. §.) Ez a kifejezés népies ugyan, de nézetem szerint nem eléggé közhasználatu arra, hogy a törvényben használjuk. Az *elígér* szó használatosabb, világosabb, és így helyesebb volna.

A jogi műnyelv és vele együtt a tervezet a *tartozik* kifejezést a *köteles*-sel egyértelműnek veszi, például: «... aki valamely dolgot... kap, azt a használat befejeztével visszaadni *tartozik*.» (1369. §.) De nézetem szerint a *tartozik* magyaros használata nem ez, hanem az, amikor azt mondjuk, hogy valaki *valamivel* tartozik. Helyesen mondjuk, hogy valaki tartozik *100 forinttal*, de aligha magyaros, ha azt mondjuk: tartozik *100 frlot fizetni*. Az idézett 1369. §. az egyik mondatban a *tartozik*, a másik mondatban pedig ugyanoly jelentéssel a *köteles* kifejezést használja. A két mondat egymás mellett úgy hangzik, hogy a kölcsönadó a dolgot a szerződésszerű idő alatt a kölcsönvevőnél *köteles* hagyni, azután pedig a kölcsönvevő a dolgot visszaadni *tartozik*. Ha e két kifejezésmódot egymással összehasonlítjuk, azt hiszem, hogy a *köteles*-t fogjuk magyarosabbnak találni.

A jogi műnyelvben elég gyakori ez a németes kifejezésmód: *valamit céllozni* (= *etwas bezwecken*). Ez fordul elő a tervezet 534. §-ában: «több beadvány... ha azonos nemű jog *bejegyzését céllozza*» és 1772. §-ában: «ha a szolgáltatással oly eredmény *volt céllozva*.» A helyes kifejezésmód nem *valamit céllozni*, hanem *valamire céllozni*, vagy *valamit célba venni*.

Helytelen a tervezet 1111. §-ának ez a kifejezése: a «dolgok azon a helyen adandók át, ahol a szerződés megkötésekor *léteznek*.» Helyesen azt kellene mondani; ahol a dolgok... *vannak*.

Helytelen és szokatlan is az 1234. §-ban előforduló «*kezeselt*» szó: «a *kezeselt* követelés ellen emelhető... kifogás (e helyett: a *kezeséggel biztosított* követelés). Helytelennek tartom a *kifogást emelni* kifejezést is; *kifogást tenni* egyszerűbb is, magyarosabb is. Kétes helyességű a *kereset-indítás* is (tervezet 245. §., 1340. §., 1817. §.), mert a kifejezni kívánt fogalmat a *perindítás* fejezi ki helyesen, mint a 670. és következő §-ok mondják.

A mondatfűzés tekintetében a tervezet némelykor beleesik a jogi műnyelvnek abba a gyakori hibájába, hogy a

mondatot tulságosan és természetellenesen elaprózza és a főmondat részeit a mellékmondat beékelésével tulságosan elválasztja egymástól.

Igy például a 959. §.: «*Oly szerződés, mely által valaki bizonyos iparág vagy egyéb foglalkozás folytatásáról végképp lemond, semmis.*» E helyett természetesebb volna így: *Semmis az oly szerződés, mely által (helyesebben melylyel) stb.* Vagy az 1244. §.: «Ha a hitelező, a követeléssel egybekötött oly zálog, jelzálog vagy elsőbbségi jogról, amelyet még a kezesség elvállalása előtt szerzett, lemond, a kezes felszabadul annyiban, amennyiben ama jog által az 1242. §-hoz képest fedezetet nyert volna.» Helyesebb volna így: «Ha a hitelező lemond a követeléssel egybekötött oly zálogjogról» stb. Vagy az 1909. §.: «A hasznok, melyeket a terhelt mindaddig, míg késedelembe nem esik, a hagyománytárgyból huz, a hagyományost nem illetik». Helyesebb volna így: «A hagyományost nem illetik a hasznok, melyeket a terhelt a hagyománytárgyból addig huz, a míg késedelembe nem esik.»

A most idézett mondatok hibásak részben a miatt, mert a mellékmondat beékelése tulságosan elaprózza a főmondatot, de részben a miatt is, hogy az állítmány nagyon hátra van vetve a mondatban. Az állítmánynak ilyen hátravetése akkor is hiba, ha a mellékmondat közbeékelése nélkül fordul elő.

Például az 1832. §.: «Az örökhagyó végrendeletileg örökösnevezés nélkül is a törvényi örökösök körébe tartozó valamely személyt a törvényi örökösödésből *kirekeszthet.*» — Helyesebb volna: Az örökhagyó végrendeletileg örökösnevezés nélkül is *kirekeszthet* a törvényi örökösök körébe tartozó valamely személyt a törvényi örökösödésből.

Homályossá válik a tervezet stilusa olykor a túlzott rövidség miatt is.

Például ez a mondat: «Ha két személy egymás irányában hasonnemű szolgáltatásokra van kötelezve, mindegyikük beszámíthatja saját követelését a másikéba, *mihelyt amaz lejárt s emez teljesíthető.*» (1305. §.) Világosabb volna az utolsó mondat helyett ez: *mihelyt saját követelése lejárt és a másik követelése teljesíthető.* Vagy a 675. §.: «A birtokos követelheti a tulajdonostól annak a költségnek megtérítését, amelyet az ő birtokelődje fordított a dologra, és amelynek megtérítését *ez* követelhetette volna, ha ő köteles a dolgot kiadni.» Az utolsó mondat helyett világosabb volna ez: amelynek megtérítését a birtokelőd követelhetette volna, ha a birtokelőd lett volna köteles a dolgot kiadni.

Azt hiszen, hogy az eddig felhozott példák elégségesek arra, hogy belőlük a tervezet nyelvéről fogalmat szerezhessünk.

Kitűnik ezekből, hogy a tervezet nyelve nem hibátlan és nem olyan, hogy ne szorulna javításra. De azt hiszem, hogy kitűnik ez elemzésből az is, hogy a tervezet nyelve korábbi törvényeinkkel összehasonlítva nagy haladást jelent. Ha valamely korábbi nagyobb törvényünk nyelvét elemeznők, több rosszat és kevesebb jót találunk benne, mint a polgári törvénytervezetben. És még valamit tapasztalunk a tervezetben, amit eddigi törvényeink közül csak kevésben tapasztalhatunk, t. i. tudatos törekvést és folytonos figyelmet arra, hogy a stilus világos és magyaros legyen. Nem szabad elfelejtenünk, hogy jogi műnyelvünk magyarosság és világosság tekintetében nagyon hátramaradt, és hogy a tisztulásra törekvő irány, amelyről e cikk elején megemlékeztem, még nem régi keletű. Ily körülmények közt nem gáncs az, ha egy új törvénytervezet nyelve nem hibátlan, és érdem, ha az eddigi műnyelvhez képest haladást jelent. Már pedig a tervezetről, nézetem szerint, nemcsak azt mondhatjuk el, hogy nyelve jobb, mint eddigi törvényeinké, hanem a hibák fölemlítése mellett is azt kell mondanunk, hogy eddigi jogi műnyelvünkhöz képest a nyelv szempontjából nagyfokú haladást jelent.

Reichard Zsigmond.

II.

Igazán nem szorul bizonyításra, hogy a törvénynek nyelvi szempontból is szabatosnak kell lennie.

A törvényt gondosan kell megszoवेgezni, præcisen, félre-

magyarázhatatlanul, úgy, hogy világosan azt mondja, amit mondani akar.

Ebben a törekvésben nemcsak hogy nem akadék, hanem hathatós segítség, ha a törvény úgy beszél, ahogy jó magyarsággal beszélünk.

Nincs mit szépitni rajta: kivált a régiebb törvényeink pogány magyarsággal vannak összeszerkesztve. Az újabbak hol több, hol kevesebb szerencsével igyekeznek a magyartalanság özönéből kilábalni, de azért mai napság is megokolt az a kíváncsi, amit a szabadkai ügyvédi kamara múlt évi jelentése terjesztett a miniszterium elébe: a törvényszövegek a jogtudósok kezéből vajha a nyelvtudósok kezébe kerülnének!

A polgári törvénykönyv tervezetének előszava valamelyest mentegetőzik e részt: «szerkezeti különbségekről» beszél. Hiszen ha csak azok lennének! Ámbár hogy a végleges szövegnek egyöntetűnek kell lennie, mindenféle különöségtől mentnek.

Csak hogy a tervezetben — azon mód, ahogy sok szentesített törvényben, — sok olyan stylaris hiba és magyartalanság van, amiért a negyedik osztályban szekundát kap a hazánk reménysége.

Hogy az igekezővel a stylus curialis bánni nem tud, az régi keserve a magyar fülnek. Van-e ember széles e honban, aki másként látta a stereotyp hirdetést, mint így: «becsáron alul is eladatni fognak»? Holott ezt másképp *nem lehet* mondani, mint így: «el fognak adatni». Ha már mindenáron *adatni* kell azoknak a boldogtalan ingóságoknak.

A tervezetben szintugy nyüzsög ez a fajta a magyartalanságnak.

«Megszűnnie kellett volna»; e helyett: meg kellett volna szűnnie.» (16. §. legvége.)

«Megtéríteni tartozik», e helyett: «meg tartozik téríteni.» (953. §.)

«Bejelenteni köteles», e helyett: «be köteles jelenteni.» (30. §., 47. §.)

Nem tehetek róla, hogy a helyes forma a jogász fülét bántja; nyelvérzékünk annyira meg van rontva, hogy a helytelen helyesnek tartjuk s a helyest helytelennek.

A névelővel is sok baja van a tervezetnek. Nem tudom, miért bánik vele olyan fukarul. A 21. §., az 1048. és az 1049. §. elejéről hiányzik; hiányzik — a többi közt — az 1049. §. utolsó bekezdésének az elejéről is.

«Tulmagas bírság az adós kérelmére . . . mérséklendő. (1049. §.) Ez jó legyen. De hát jó-e vajon akkor ez is: «Kalapot lefujta szél fejéről?»

Igazán nem tudom, miért ne lehetne azt így mondani: A tulságosan nagy bírságot a bíróság méltányosan mérsékelni tartozik, ha az adós kéri.

Igaz, hogy amit a tervezet a vámon elszed, azt a réven vissza igyekszik adni. Az 535. §. első Az-ja éppenségesen fölösleges. Az 525. és 526. §. elejéről azonban ismét elsikadt a névelő.

A 99. §. szórendje kegyetlen. Bennem lenne annyi udvariasság, hogy az asszonyt a szakasz elejére állítanám. Az udvariasságon kívül a syntaxis nemkülönben kívánja ezt.

Aztán szó van ott arról, hogy a férj és feleség közös élete sorsa holmit — egyebet «*magával hoz*». Nem, nem: az életünk sora ilyesmit nem cselekszik.

Azt a famosus mondást könnyű szerrel meg lehet javítani: ha életük sorsa így kívánja; ha a sorsukkal jár.

Az 588. §. a helyi általános szokással *hozat* egyet-mást. Azt is így igazítanám ki: vagy ha a helyi általános szokással nem jár.

A 113. §. utolsó bekezdése nincs magyarul megírva. A sem-nek az a természete, hogy párosával él a hasonló mondásokban.

A 122. §. megszabja, hogy a szerzeményi közösség a

házastársak közt mikor kezdődik. De nem *kezdődik*, hanem: «veszi kezdetét.» Az ember jobbadán pénzen *veszi* azt, amire szüksége van: de kezdetet nem árulnak a boltokban.

A 121. §. a közszerzemény mivoltáról beszél. Azt mondja, hogy a férjet is annyi illeti belőle, amennyi a feleséget. Mindegyiket a fele. Nem tudom mindazonáltal, miért: «hason-fele?»

A «minden» után nem dukál többes szám.

A világért sem: Minden emberek legyenek emberek és magyarok.

A 165. §. 3. pontját így mondanám: és minden hozzájuk tartozó vagyontárgy.

A 182. §. ugyancsak ebben a bűnben laborál.

Nem esik jól a fülemnek az 564. §. «kényszerelidegenítésének»-je sem. Hiszen végre szónak szó ez is: «legmegengedhetlenebbeknek»; ámde kár kierőszakolni. Ott van a kényszerrel való, kényszer útján való elidegenítés.

A helyes szórend regulái ellen szívesen vét a tervezet. A 99. §-t már megérintettem.

Ott van az 100-ik §. 3-ik bekezdése: ... «ha a megtámadás által harmadik személy is van érdekelve». E helyett: «ha a megtámadással harmadik személy is érdekelve van» avagy szabatosabban: «ha a megtámadás harmadik személyt is érdekel».

Ott a 960. §. «Játékból és fogadásból kötelezettség nem származik». A magyar fül ebből azt érti, hogy kötelezettség ugyan belőlük nem származik, de más egyéb igenis származik. A magyar jogász pedig bölcsen tudja, hogy semmi sem származik. Hacsak a sorok közt azt nem akarja a tervezet értetni, hogy *becsületbeli* tartozás ered belőlük! A «kötelezettség» a mondat végére illik.

A 957. §. stylisálása pongyola. Miért mondja a tervezet, hogy az uzsorás-szerződés «különösen» semmis?

A 956. §. éppen olyan «különös» semmisséggel sújtja a turpis causát.

A 997. §. utolsó mondata csupa merő adta sült német-ség. A törvény most már nem *ír elő* semmit: *megszab* ellenben. «A szerződést a megszabott alakban megismételni nem szükséges». Az «alakot» «ismételni» úgy sem lehet; ne kívánjon a törvény ilyen furcsaságot.

Amit pedig a tervezet az «*írdnt*» helyhatározóval csinál, azt leírni nincs parlamentáris kitételem. Igaz, hogy a mennyei gondviselés az ő véghetetlen jóságában számos esztendőől fogva büntetlenül hagyja, hogy a keresetek ezrei tőkék és járulékaik *írdnt* támasztassanak a t. alperesek ellen; ámde ezt a borzalmat törvénybe nem szabad iktatni. Ott van az: *a négből, a végett, arra nézve, azért* és a helyes magyar beszéd teljes tárháza; csak ne bántuk — köll, nem köll — azt a szerencsétlen *írdnt*-ot.

Belefáradtam a szemelgetésbe. De a törvényszerkesztő bizottságnak nem lesz szabad belefáradnia a dudva kigyomlálásába és — ámbár az incompatibilitásról való törvény nem tud róla — mivel, úgy látszik, a jogtudomány és a helyes magyar nyelvérzék egymással megférhetetlen: jó lesz azt a tervezetet, ahogy a törvénytudók kezéből kikerül, a nyelv-tudósokéba adni.

Dr. Révész Ernő,
szabadkai ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Állami felügyelet és ellenőrzés részvénytársaságoknál.

Még folyik a vita a felett, vajon szükséges-e nálunk a kormány által tervbe vett, a magánbiztosító vállalatoknak *állandó* állami felügyelet és ellenőrzés alá helyezésére vonatkozó reform és máris épp úgy, mint Ausztriában és Német-

országban, a gazdasági élet tapasztalatai egy új területre mutatnak, melyre az állami felügyelet és ellenőrzés kiterjesztendő lenne. Nálunk és Ausztriában még csak kisebb *takarékpénztárak* és *iparvállalatokról*, ellenben Németországban már nagy *jelzálogbankokról* van szó, melyeket a kellő állami felügyelet és ellenőrzés intézménye talán megóvhatott volna a válságtól. Annál sürgősebb, hogy idejében elkészüljünk a biztosítási vállalatoknál tervezett reformmal, mely ha beválik, megfelelőleg alkalmazható lenne más fontosabb vállalatoknál is, melyek nem kisebb mértékben érdeklik gazdasági életünket, ugymint: takarékpénztárak, jelzáloghiteli intézetek és oly vállalatok, amelyeknek keletkezése, iparfejlesztési törekvéseink mellett, leginkább várható, vagyis, melyek *apport*-ok alakjában már létező kisebb iparvállalatok átalakítását nagyobb vállalatokká, czélozzák.

Különösen az utóbbiakat illetőleg kereskedelmi törvényünk oly hiányokat mutat fel, hogy valóságos csoda és csak a vállalkozási szellem és tőke hiányának köszönhetjük, hogy eddig nagyobb válságoktól megkímélttünk.

Németországban már másodszor módosították az általános német kereskedelmi törvénynek a *nem készpénzből álló betétekre* (apports) vonatkozó rendelkezéseit, *először* az 1870. évi novellában, midőn a Commandit részvénytársaságoknál előírt korlátozó szabályokat a nem készpénzbeli betétekre alapított részvénytársaságokra is nagyjából kiterjesztették és *másodszor* 1897-ben az új kereskedelmi törvényben, mely egyéb új megszorítások mellett, a nem készpénzből álló betéteknek külön a kereskedelmi testület képviselőjére rendelt közeg vagy ennek hiányában a társaság székhelyén levő bíróság által kirendelt szakértő (Revisor) által való felülvizsgálását és az eredményről teendő jelentés bemutatását rendeli.

Még részletesebben rendelkezik az Ausztriában 1899-ben kiadott szabályzat: «Regulativ für Industrie Actiengesellschaften», az apportok megvizsgálásáról, miáltal jóformán kizártnak tekinthetők a spekulánsok által különösen kedvelt afféle syndicati alapításokkal való visszaélések.

Egy esetre azonban nem gondoltak sem Németországban, sem Ausztriában a törvények revisiójánál és Magyarországot illeti azon kétes dicsőség, hogy *az eset itt merült fel először*, ahol éppenséggel nem történt semmi gondoskodás ezen visszaélések megakadályozása iránt. Lelkiismeretlen faiseurök egyenesen bátorítást találhatnak kereskedelmi törvényünkben a legdurvább visszaélésekre, ha a judikatura a törvény értelmezésénél szigorubb irányt nem követ, a bíróságok felügyeleti és ellenőrzési jogát csak *formai* kérdésekre szorítja és a törvény intentiója ellenére eljárókat úgy az anyagi, mint a büntetőjogi felelősség alól könnyű szerrel szabadulni engedi.

Ugyanis találkozhatik, amint tényleg találkozik is nálunk, olyan vállalkozó, ki olyan nem készpénzből álló betétre akar részvénytársaságot alapítani, mely felett ő maga nem is rendelkezik, amely talán nem is létezik és melyet csak az alakulás után ígér átadni; sem a német kereskedelmi törvény, sem az osztrák regulativ, annál kevésbé a mi törvényeink nem rendelkeznek az iránt, hogy miként kell a részvényaláírást és a társaság alakulását azon esetben biztosítani, ha az alapító *nem készpénzből* áll, ami pedig épp oly fontos, sőt mint már fent kiemeltetett, a nálunk meglevő kis iparnak fejlesztése szempontjából még fontosabb, mint a készpénzből álló alaptőkének biztosítása és így kérdés, hogy megalakulható és bejegyezhető-e a nem készpénzből álló betétre alapított részvénytársaság azon esetben, ha az alaptőkét képező nem készpénzből álló betét az alapító által át nem adatott vagy az átadás nem biztosított, illetve mielőtt ezek megtörténnek és igazoltattak?

Annyi bizonyos, hogy amennyiben a részvénytársaságnak alapítója a társaság alaptőkéjéhez nem készpénzbe-

tétellel járul, amelynek ellenében részvényeket kap, a neki kijáró részvényeknek általa történt jegyzésénél a részvény-aláírás érvényességének és a társaság megalakulásának *feltételét* nem képezheti azon nem készpénzből álló betét bizonyos %-ának átadása, amidőn a nem készpénzből álló betét egy *egészet* képez és fel nem osztható. Ebből azonban nem következik az, hogy úgy a német, mint a magyar kereskedelmi törvény által a részvényaláírás érvényességének és a társaság megalakulásának feltételül általában előírt *készpénzfizetésre*, mint *biztosítékra* vonatkozó rendelkezés nem készpénzből álló betéteknél is alkalmazható nem lenne. Ez legfeljebb megnehezítené némely esetben az ilyen társaságok megalakítását, amennyiben kényszerítené az illető alapítókat vagy részvényeseket, hogy vagy az *egész* betétet, a mire egy kis jóakarat mellett kereskedelmi törvényünk 156. §-ából, mely az «átvett» tárgyokról szól, következtetni lehet, vagy az azért követelt *értéknek* a törvény által előírt %-át az aláírásnál, illetve az alakuló közgyűlés előtt átadják, de lehetlenné tenné a szédelgők eljárását a törvény kijátszására, mely minden részvénytársaság alapítását bizonyára csak úgy akarja megengedni, ha az reális, szolid alappal bír, és nem akarhatta éppen a nem készpénzből álló betétekre alapítandó társaságokat ezen szabály alól kivenni (lásd Renaud: das Recht der Actiengesellschaften 1875. 2. kiadás 289 lap.).

Ezen egyedül igazolható álláspontra kir. Curánk sajnos, egy előfordult esetben (tudunkkal az első, nemcsak nálunk) nem helyezkedett és ezzel megnyitotta a versenyt szédelgő-vállalatok alapítására.

Az eset a következő: L. és H. külföldi vállalkozók 1896-ban Budapesten «F... aranybánya részvénytársaság» cég alatt egy részvénytársaságot alapítottak két millió kor. teljesen befizetett alaptőkével, mely két betétből állott: egy aranybányából 1.500.000 kor. értékben és műszaki felszerelésből 500.000 kor. értékben, melylyel a bánya szakszerű üzembe helyezendő és kiaknázandó lett volna. Ezen két betétből azonban a társaság megalakulásáig és bejegyzéséig csak az *egyik*, a bánya adatott át a társaságnak, melyért az illető alapító 60.000 drb 25 kor. névértékről kiállított részvényt kapott; ellenben a másik alapító betétét a társaságnak nem adta át és *állami biztosítékot* nem nyújtott arra, hogy azt át fogja adhatni, mert sem a felszereléssel, sem az ennek beszerzéséhez szükséges pénzzel nem bír, — sőt azóta ismeretlen helyre távozott — minek folytán a társaság működését mai napig sem kezdhette meg.

Ennek dacára és jöllehet a hiányzó betétért kikötött részvényeket az alapító át nem vette, a két alapító egymással syndikátussá egyesülvén, a részvények aláírására nyilvános felhívást bocsátottak ki, melynek alapján a nagyközönség, nem ismervén az előzményeket, a részvények nagyobb részét tőlük megvette.

Az így megkárosított részvényesek közgyűlésileg elhatározták és utasították az időközben leköszönt alapító-igazgatóság helyébe megválasztott új igazgatóságot, hogy a bejegyzést kieszközölje alapító igazgatóság ellen, melynek élén egy országos nevű gazdag főúr állott, a társaság nevében keresetet indítson a hiányzó betét átadása, illetve a kár megtérítése iránt, mert az elmulasztotta a bejegyzés kérelmezése előtt arról gondoskodni, hogy az alaptőkét képező mindkét betét a társaságnak átadassék, illetve az átadás kellően biztosítottassék.

A kir. Curia azonban hivatkozva kereskedelmi törvényünk 151. és 159. §§-ra, melyek csak a készpénzen alapított részvénytársaságoknál követelik, hogy a részvények aláírásának biztosítására a társaság megalakulása előtt az alaptőke részben, illetve egészen befizetessék és a befizetés a bejegyzésnél igazoltassék, míg ellenben a nem készpénzből álló betétekre alapított részvénytársaságoknál sem a betét átadását, sem ennek biztosítását, sőt azt sem írja elő, hogy a betét értékét

a közgyűlés szakértők által megvizsgáltassa, a betét átadása szükségességének úgy, mint értékének megítélésére kizárólag az alakuló közgyűlést tekinti illetékesnek és ezért a keresetet elutasította.

Nem akarok bírálatot írni a kir. Curia ítéletéről, csak a consequentiák levonhatása végett konstátálom, hogy a kir. Curia nem tartja megkövetelhetőnek a törvény által a részvények aláírásának biztosítására és a társaság megalakulására és bejegyzésére előírt garantiákat és a bíróságot arra illetékesnek, hogy azok létezésének igazolását követelje, ha az alaptőke *nem készpénzből áll, mert törvényünk ez iránt nem rendelkezik.*

Kétségtelen, hogy kereskedelmi törvényünk *általában* minden részvénytársaság alapításánál a szédelgést ki akarta zárni és a bíróságoknak felügyeleti és ellenőrzési jogát, kivétel nélkül, minden részvénytársaságnál érvényesíteni s ezért nem akarhatta a nem készpénzből álló betétekre alapított társaságokat, melyeknél még nagyobb óvatosságot kell követni, mint a készpénzre alapítottaknál, a törvényes garantiák alól felmenteni.

Judikaturánk mégis, ez idő szerint, teljesen szabad kezeten enged ilyen társaságok alakítására és bejegyzésére, akár *minden tényleges alaptőke nélkül is*, melyet az alapítók *pusztá kötelezése* is helyettesíthet, ha azt az *alakuló közgyűlés* jónak találja és nincs joga a bíróságnak a közgyűlés határozatát a cégbejegyzés alkalmából felülbírálni; mintha bizony a *kötelezés*, ha nem készpénzre szól, több garantiát foglalna magában annál, mely készpénzre szól, melynek befizetését pedig a törvény előírja.

Azt hiszszük, hogy judikaturánk ezen álláspontja mellett, a takarékpénztáraknál és jelzálogbankoknál nálunk, illetve Németországban tett tapasztalatok után, alig van sürgősebb feladata törvényhozásunknak, mint kereskedelmi törvényünknek a részvénytársaságokra vonatkozó részének módosítása olyan irányban, mint azt az új német kereskedelmi törvényben és az osztrák regulatívban találjuk és az állami felügyeletnek és ellenőrzésnek az említett vállalatoknak alapítására, illetve kezelésére való kiterjesztésével, melyeknek annál hathatósabbaknak kell lenniök, minél kevesebb kielégítő óvintézkedéseket tartalmaz a törvény a szédelgők és könnynehívők eljárása ellen.

Dr. Huszár Kálmán,
ügyvéd.

Közigazgatási bíráskodás vasuti ügyekben.*

... Az 1896. évi XXVI. tcz. 69. §-ának 5. pontja oly miniszteri határozat ellen ad panaszjogot, mely a m. kir. államvasut és az általa kezelt h. é. vasut között az üzem körében felmerülő vitás jogi kérdésekben tartalmaz jogi döntést. A m. kir. államvasut és a h. é. vasut között ily üzletkezelési viszony szerződés útján keletkezik, azonban ezen szerződés tekintetében a vasuti jog szabályai az általános magánjogot módosították és átalakították.

Az ily szerződés megkötésére ugyanis az 1888: IV. tcz. 6. §-a szerint egyrészt a társaság kívánatára a m. kir. államvasut, illetve ennek képviselőjében a kereskedelmi miniszter köteles, ha az építési tőkének 25%-ához az érdekeltség hozzájárul, másrészt pedig a h. é. vasuttársaság tartozik a kereskedelmi miniszter kívánására az üzleti kezelést közforgalmi szempontból a m. kir. államvasutnak átengedni, ha ennek vonalaihoz csatlakozással bír.

Ezek szerint tehát a legtöbb esetben a szerződés megkötése az erre jogosult fél kívánatára kötelező és a szerződési szabadság elve csak azon esetben jut érvényre teljesen, ha a h. é. vasutnak nincs állami csatlakozása és ha építési tőkéjének egy negyedét sem jegyezték az érdekeltek. Ekkor ugyanis a h. é. vasut nem köteles átengedni és a miniszter nem köteles elfogadni az üzleti kezelést.

Ha az ily alapon megkötött üzemkezelési szerződésnek jogi minőségét vizsgáljuk, azt látjuk, hogy ily szerződések különféle feltételek mellett köttenek meg és a rendes magán-

* Részlet dr. Baumgarten Nándor jogászegyleti előadásából.

jogi szerződésektől sok tekintetben eltérést mutatnak. Az ily szerződéseknek ugyanis három fő fajtája fejlődött ki gyakorlatunkban. Az egyiknél a m. kir. államvasut az üzleti szolgáltatást meghatározott önköltségű díjtételek szerint vállalja el és ezenfelül a kezelési költségeket számítja fel (például óbecse-zentai h. é. vasut). Más vasutaknál a m. kir. államvasut önköltségi díjtételei fejében a zónarendszer szerinti díjszabásoknál a tiszta szállítási bevételek 5%-át és a kezelési költségeket kapja (pl. brassó-háromszéki h. é. vasut). Végül van oly szerződés is, melynél a m. kir. államvasut meghatározott évi átalányösszeg fejében veszi át a kezelést és az ezen túl elérendő tiszta jövedelmet a h. é. vasutársasággal megosztja. (Míg az előbbiekhöz hasonló szerződések igen gyakoriak, addig ezen utóbbi esetre csak egy példát tudok: a csáktornya-zágrábi h. é. vasut üzemszerződését.) Az első kategóriába tartozó szerződések a műbéri szerződésekhez (*locatio conductio operis*) hasonlóak, a második kategóriába tartozók oly műbéri szerződések, melyeknél a bér a szállítási bevétel hányadában van kifejezve, a harmadik kategóriába tartozókat pedig oly haszonbéri szerződéseknek (*locatio conductio rei*) tekinthetjük, melyeknél a haszonbérlet és a haszonbérbeadó között a jövedelem bizonyos maximumán túl társasági viszony kezdődik.*

Mindezen szerződéseknél a m. kir. államvasut leltár mellett veszi át a vasutat és felszereléseit és fentartásáról saját költségén tartozik gondoskodni. A h. é. vasuti társaság csak az engedélyokirat vagy törvény alapján előállítandó pótipitkezések, valamint a vis major folytán előálló károk költségeit viseli.

Rendesen a szerződés ezen utóbbi két határozmányának interpretatiója ad okot a szerződő felek között vitára és ezekre vonatkozólag a miniszteri döntést nem is tekinthetjük közigazgatási intézkedésnek, hanem csakis az egyik fél, a m. kir. államvasutak illetékes képviselője nyilatkozatának. Az 1896. évi törvény megalkotása előtt ily esetben a vasutársaságok a rendes bíróságoknál keresetek jogtalmat és a kir. Curia 331/1896. sz. ítéletében — véleményem szerint teljes következetességgel — a rendes bíróságok hatáskörét megállapította még miniszteri döntés esetén is.

Habár tehát azon meggyőződésben vagyok, hogy a rendes bíróságok hivatottabbak az ily vitás esetekben bírskodni, kénytelen vagyok konstatálni, hogy az 1896. évi törvény hatályba lépte folytán ezen ügyek elvonattak a polgári bíróságoktól és ezentul a közigazgatási bíróság elé tartoznak. Az 1896. évi törvény 2. része eljárási szabályzatot állapít meg és határozott (*cogens*) rendelkezéseivel szemben az előző jogállapotra nem történhetik hivatkozás. Igaz ugyan, hogy a törvény nem akarta taxativ felsorolásával a rendes bíróságok hatáskörét megszorítani, illetve ebből a közigazgatási bíróságokhoz ügyeket átutalni, de miután ez mégis megtörtént, sőt mint láttuk, több ízben is megtörtént, ezen pozitív intézkedéssel szemben a törvény intentiójára többet vissza nem térhetünk. Indokolja ezen nézetet a 18. §. analogiája, mely így szól: «a törvény azon intézkedései, melyeknél fogva a felek a közigazgatási eljárás befejezése után a törvény rendes útján kereshetnek orvoslást: a közigazgatási bíróságok elébe utalt ügyekre nézve hatályukat veszítik». E szakasz különösen a vízjogi, halászati és közúti törvények (1885. évi XXIII. tcz., 1888. évi XIX. tcz. és 1890. évi I. tcz.) intézkedéseit tartja szem előtt, de a *legis ratio* esetünkre is vonatkozik. Álláspontom mellett szól az is, hogy az eredeti javaslat 38. §-a nem ment át a törvénybe.** E szakasz negatív hatásköri megállapítást foglal magában, amennyiben kimondta, hogy a rendes bíróságok hatáskörébe tartozó ügyekben a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak nincs helye. Úgy látszik azonban, hogy a törvényhozó maga is belátta, hogy taxativ felsorolása korántsem olyan, hogy a javaslat e szakasza törvénynyé válhatott volna, mert ez azt tételezné fel, hogy e felsorolás egyetlenegy oly esetet sem tartalmaz, melyben az 1896. évi törvény előtt rendes bíróságok jártak el.

* Jól megjegyzendő, hogy ezen üzemkezelési szerződések csak hasonlóak, de nem azonosak a műbéri, illetve haszonbérleti szerződéssel és azért az utóbbiaknak szabályai csak per analogiam alkalmazhatók, de nem terjeszthetők ki oly mérvben, amint azt pl. az 1140/1898. számú közigazgatási bírósági ítélet teszi.

** E szakasz így szolt: «Polgári, magán- és büntetőjogi ügyekben, melyek a rendes, illetőleg külön polgári és büntető bíróságok hatáskörébe tartoznak, valamint azokban a közjog vagy közigazgatási jog köréhez tartozó ügyekben, melyekben a határozathozatal legalább utolsó fokban a rendes bíróságokra van ruházva, vagy az elsőfoku közigazgatási intézkedés vagy határozat végérvényes, vagy pedig ez ellen közvetlenül a törvény rendes útja van nyitva, a közigazgatási bíróságok előtti eljárásnak nincs helye».

A törvény tételes intézkedéséből vont ezen szükségszerű következmény elől csak akkor lehetne kitérni, ha az 1896. évi XXVI. tcz. 69. §-a 5. pontjának ezen kitételére: «az üzem körében» oly megszorító interpretatiót alkalmazunk, hogy mindazon vitás jogkérdésben, melyek nem szorosan az üzem körébe tartoznak, a rendes bíróságokat mondjuk ki továbbra is illetékeseknek. Ez ellen szól, hogy a m. kir. államvasut és a h. é. vasut közötti viszony üzemszerződésen alapszik és így közöttük vitás kérdés főleg az üzem körében fog felmerülni, másrészt pedig tény, hogy éppen az üzem körében az üzemszerződés alapján felmerülő vitás esetek azok, amelyekben eddig a rendes bíróságok ítéltek.

E kérdéssel különben már bíróságaink is foglalkoztak; egy h. é. vasut a m. kir. államvasutat a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék előtt a hőeltakarítási költségek miatt visszatartott összeg kiadására perelte, utóbbi azonban hatásköri kifogást tett.* A törvényszék az üzem vitelének kérdését a költségviselés kérdéséről teljesen el akarta választani, amivel azért nem értheték egyet, mert az üzem körében felmerülő kérdés, mint már jeleztem, rendszerint költségkérdés és magánjogi kérdés jellegével bír. Nem fogadhatom el az ítélet hivatkozását az 1896. évi törvény 1. §-ára sem, mert amint nem lehet a közigazgatási bíróság hatáskörét a taxativ felsorolás körén túl terjeszteni az 1. §-ban kifejezett elv segítségével, épp úgy nem lehet a taxativ felsorolás eseteit az ezen szakasznak különben is a felsorolásra utaló elvi kijelentéseivel szembeállítani, illetőleg restringálni. A budapesti kir. ítélő tábla felperest bírói hatáskör hiánya miatt keresetével elutasította, a kir. Curia azonban az elsőbíróság határozatát hagyta helyben. De míg az elsőbíróság indokolása az üzem körének logikailag következetes és elvileg meg nem támadható megszorító magyarázatával érvel, addig a kir. Curia az említett végzés indokolásában oly térre lépett, mely a hatásköri elválasztás elvével homlokegyenest áll. A kir. Curia ugyanis a konkrét esetben arra hivatkozik, hogy a kereskedelmi miniszter még nem határozott és «nem is létezik közigazgatási határozat, amely ellen a közigazgatási bíróságnál orvoslás volna keresendő». A kir. Curia szerint tehát a fél szabadon választhat az egymással ellentétes hatáskörű bíróságok között. Ha úgy tetszik, nem kéri ki a miniszter döntését, hanem a rendes bíróságokhoz fordul, ha azonban úgy akarja, előbb a miniszter döntését provokálja s azután fordul a közigazgatási bírósághoz. Nyilvánvaló, hogy ezen eredmény nem lehetett a törvény célja, s ha a törvény a m. kir. államvasut és az általa kezelt h. é. vasutak között felmerült vitás kérdést — akár helyesen, akár nem — közigazgatási jogsérelemnek tekintette és a miniszter döntése ellen adta meg a panaszjogot, úgy nyilvánvaló, hogy a fél, mint minden közigazgatási panasznál, a törvényben megjelölt közigazgatási uton tartozik haladni és csak akkor fordulhat a bírósághoz, ha a miniszter döntött.

Nézetem szerint tehát de lege lata a kir. Curia említett végzésével ellentétben, a közigazgatási bíróság hatásköre mellett kell állást foglalnunk és ennek támogatására hivatkozom a közigazgatási bíróság 1688/1898. sz. határozatára,** valamint a minisztartanácsnak ugyanezen ügyben kelt döntésére, melyek ugyancsak a közigazgatási bíróság hatáskörét mondták ki.

De lege ferenda — s mint az előzőkben is jeleztem — az 1896. évi törvény 69. §-a 5. pontjának megváltoztatása egy elméleti, mint gyakorlati szempontból kívánatos és elejét venné azon hatásköri próbálkozásoknak, melyek a kir. Curia említett határozata következtében könnyen előfordulhatnak.

A visszaeső tolvaj büntetésének kérdéséhez.

Azon küzdelem szempontjából, melyet az egész magyar jogászközönség a Btk. 338. §-ának ominosus rendelkezései ellen folytat, némi érdeklődéssel fog birni, hogy Németországban is hasonló mozgalom van folyamatban a német Btk. hasonló rendelkezéseivel szemben.

Actualissá tette ezen kérdést Németországban egyrészt a büntető kodex életbeléptetésének január hó 1-én lefolyt 30. évfordulója; másrészt egy a német büntető törvény né-

* L. a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 1900 január 24-iki 5543. sz. a budapesti kir. ítélő tábla 1900 május 15-iki 783. sz. és a kir. Curia 1900 november 16-iki 1089. sz. végzéseit a nyiregyházmátészalkai h. é. vasutnak a m. kir. államvasut ellen indított perében. (Fogt. Közl. 1900. 49. sz.)

** A közigazgatási bíróság e végzését a brassó-háromszéki h. é. vasut panasza folytán hozta.

mely rendelkezéseinek módosítása végett Zehnhooff képviselő és társai által a német birodalmi gyűlés elé terjesztett konkrét javaslat.

A német jogi szaklapokban élénk eszmecsere folyik a «reform vagy novella» kérdése körül. Az eszmecsere ugyanazon határok között mozog, melyben annak idején a magyar novella megjelenésekor e kérdést a magyar szaklapok tárgyalták.

A teljes reform hívei, így Calker strassburgi tanár és Liszt, a berlini egyetem híres büntető jogásza, joggal mutatnak arra, hogy egy büntető kodex, mely azon kornak gondolkodását, érzéseit és erkölcsi felfogását, melyben keletkezett, leghivebben tükrözi vissza, melynek tehát okvetlenül egy egységes alapgondolaton kell felépülnie, ilyen részmodosítások által nem javíttatik, hanem éppen az ellenkező eredmény éretik el. Minden egyes rendelkezése egy büntető kodexnek oly szoros kapcsolatban van valamennyi többi rendelkezéssel, hogy az önmagában véve talán helyes módosítás is szükségszerűleg kapcsolatba és vonatkozásba jöve a többi rendelkezésekkel, bizonyos ferdeségeket hoz létre, a törvénykönyv összhangját megtöri.

Minden ilyen részleges módosítás azonfelül újra ad græcas calendas halasztja a teljes reformot.

Mindezen helyes okok mellett azonban a német jogászvilág a büntető törvény egyes rendelkezéseivel megbékélni nem tud; azok módosításával a teljes reform keresztülviteléig várni nem akar és részleges reformot követelnek.

Egyik főpanasza a német juristáknak, épp úgy, mint nekünk, a kis lopásoknak visszaesés esetén a «rendszer» kedvéért való tulszigoru, a büntetssel magával mi arányban sem álló büntetése. Az a bizonyos hat hónap, mely nálunk oly szomorú hirre tett szert.

Megjegyzendő, hogy a német törvény e tekintetben már jelen alakjában is enyhébb, mint a magyar; összefügg ez a magyar kodex azon jellemző vonásával, hogy a vagyon elleni delictumok súlyosabb beszámítás alá esnek, mint az élet és testi épség elleniek. Helyesebb a német kodex a tekintetben, hogy a visszaesés kérdésének szabályozásánál distinguál a közönséges és a minősített lopás között. Az első esetben a visszaeső büntetésének minimuma három hónap; a második esetben egy évi börtön. A magyar törvény ezt a distinctiót nem ismeri. A 338. §-t elégteleníti a hirtelített «tekintet nélkül»... A minimum hat havi börtön.

A visszaeső büntetése kérdésében az említett javaslat, mely érdekes azon szempontból is, hogy közönséges lopás esetén facultative pénzbüntetést hoz javaslatba, oly módosítását indítva hozza a német büntető törvény vonatkozó 244. §-ának, hogy a visszaeső büntetésének minimuma közönséges lopás esetén két hétre, minősített lopás esetén hat hónapra szállítsák le.

Ily büntetési tételek ezek, melyek már inkább közelebb jutnak az anyagi igazsághoz és semmi esetre sem eredményeznek oly horribilis ítéleteket, mint aminőket nálunk napnap mellett hoznak bíróságaink.

Az a fogadtatás, melyben a német jogászvilág ezen indítványt egyhangulag részesíti, biztosítja, hogy ha nem is fogadtatik el ez indítvány teljes alakjában, az ide vonatkozó büntetési tételek lényeges leszállítását mindenestre eredményezni fogja.

Nálunk úgy látszik, nemcsak a teljes reform, hanem a részleges módosításnak egyszer már megkezdett munkája is stagnál; pedig már legfőbb ideje volna annak, hogy különös tekintettel arra, hogy a törvénykönyvnek a lopásról szóló fejezete, annak amugy is legelhibázottabb része, véget vessünk annak az állapotnak, hogy a bíróság jobb meggyőződése ellenére oly ítéleteket legyen kénytelen hozni, melyeket a köznépfelfogás és megérteni teljesen képtelen, és melyek épp ezért annak bizalmát az ítélkezés igazságosságában teljesen lerombolják.

Dr. Neuhaus Alfréd.

Különfélék.

— A polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat megjelenése a hét nagy eseménye. A javaslat tizenhat cím alatt 828 szakaszban tárgyalja a peres eljárást és felöleli a speciális eljárási nemeket is (váltó-, fizetési meghagyások, házassági, bányai stb. eljárások.). Az átmeneti intézkedések valamint a tőzsdebíráóság előtti eljárás szabályai az életbe léptetési törvénynek vannak fentartva.

A tervezet præcis, lapidáris szabályaiban sok ismerőssel találkozunk a sommás eljárásról szóló törvényből, melynek a gyakorlatban kitűnően bevált intézkedései képezik a tervezet vázát.

A javaslatot a legnagyobb örömmel üdvözljük és kívánjuk, hogy az alaposan előkészített és égetően szükséges reform mihamarább újból megvalósulást nyerjen.

— Személyváltozások. Czorda Bódog, a kir. Curia másodelnöke, mint hírlík, rövid idő múlva nyugdíjba megy. Helyét valószínűleg Vörösmarty Béla államtitkár foglalja el. A váltótörvényszék elnökségében is személyváltozás áll be, s mint beavatottak mondják, a koronaügyészség vezetésében is.

Az új bűnvádi perrendtartás a gyakorlatban.

A pécsi ügyvédi kamara jelentése kiemeli, hogy az új bűnvádi eljárás folytán az ingyenes bűnügyi védelmek aránytalan megszorodása észlelhető. Az esküdtbíráóságok működése eddig nem igazolta azok aggodalmát, akik az esküdtzékektől a büntető jogszolgáltatás megbízhatóságát s a törvény feltétlen érvényesülését féltették.

Az esküdtzékek eddigi működéséből is meggyőződünk azonban arról, hogy helyes dolog lett volna az esküdteknek a francia rendszer szerint befolyást engedni a büntetés kiszabását illetőleg is annyiban, hogy az esküdtek az enyhítő körülmények fenforgását, esetleg a Btk. 92. §-ának alkalmazását kötelezőleg kimondhatták volna.* Mert az eddigi rövid gyakorlat alatt is többszörösen előfordult, hogy az esküdteket a törvényben megszabott büntetés szigorú volta riasztotta el a bűnösség kimondásától, mivel a fenforgó körülmények között nem tartották igazságosnak annak alkalmazását, de a bűnösség kimondása esetén semmi biztosítékuk nem volt arra nézve, hogy a törvényt alkalmazó bíróság kellőleg méltányolni fogja-e azokat s nem alkalmazza-e a vádlottra a törvény teljes szigorát.

Egy másik helytelennek bizonyult szabály a BP. 304. §-ának az a rendelkezése, hogy a vádlotthoz az elnökön kívül sem közvetlenül, sem az elnök közvetítésével senki sem intézhet kérdést.

Az aradi ügyvédi kamara jelentéséből kiemeljük a következőket: Az esküdtbíráóságok működése a lefolyt évben nagyobbára bevált. Az esküdtbíráósági intézmény nálunk teljesen új, radikális szervezet lévén, mint minden radikális intézmény első időben átmeneti időszakot teremt, amelyben a téves és helytelen verdictek a világ minden népének esküdtbíráóságainál hozattak és az átmeneti korszak befejeztével, az ezen idő alatt maga az intézmény által kifejlesztett jogérzet az esküdtbíráóságoknak hasonlíthatatlan voltát mindenkor és mindenütt feltüntette. Meg aztán az átmeneti időszak nem csak az esküdtpolgároknak nézve áll fen, hanem az esküdtbíráóságot vezető, a kérdéseket feltevő szakbíráóságokra nézve is. És a tévesen vagy nem kielégítően feltett kérdésekre hozott téves és helytelen verdict nem az esküdtek jogérzethiányát tünteti fel, mert az esküdtek lelkiismeretük után ítélik és ha lelkiismeretük szerint a feltett kérdésekben nem találják fel a lelkiismeretük által a kiderült tényállásból felismert igazságot, úgy teljes jogérzettel szavaznak a tényállásból lelkiismeretük szerint kiderült igazságra.

— Társadalomtudományi társaság. A társadalomtudományok és a szociálpolitika azon ágainak művelésére, a melyek az eddigi egyesületek körében nincsenek képviselve — mint már említettük — új tudományos egyesület alakult. Célját felolvasások és vitatkozások rendezésével, esetleg ezekből folyó gyakorlati mozgalmak indításával és folyóirat kiadásával szándékozik elérni és egy körbe akarja gyűjteni mindazokat, akik a sociologia (tudományos politika, társadalmi erkölcsstan és lélektan, kriminologia, jogbölcselet, demografia stb.) és a gyakorlati szociálpolitika kérdéseivel foglalkoznak vagy azok iránt érdeklődnek. Egyszersmind szervezetül kíván szolgálni annak az összeköttetésnek, amely a társadalomtudományok egyik legjellegzetesebb vonása. Tájékoztatni kívánja a nagyközönséget korunk tudományos és gyakorlati szociális törekvéseiről és azokban maga is részt kíván venni. A pártpolitika izgalmaival, osztályok harcaival vagy egyes érdek-

* Mi ugyanezt számtalanszor megmondtuk.

körök törekvéseivel összefüggő kérdések ki vannak zárva a Társadalomtudományi Társaság működése köréből.

— **Mulasztás esete forog-e fen a törvény értelmében, ha a tárgyaláson az ügyvédjelölt nem tudja bemutatni igazolványát?** *A budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvényszék felelkezési tandíja:* A kir. törvényszék a megtámadott ítéletet feloldja s az elsőbíróságot újabb tárgyalásra utasítja stb.

Indokok: Az elsőbírósági ítélet tartalmából kitűnően felperest illetőleg a törvény értelmében mulasztás esete fen nem forgott, mert a tárgyaláson a felperesi képviselőnek a kereseti meghatalmazáson megbízott helyettese dr. N. G. ügyvédjelölt megjelent, az pedig, hogy bírói felhívásra ügyvédjelölti igazolványát nem tudta bemutatni, megjelenésének tényén nem változtat, hanem a fenforgó körülmények között csak arra szolgálhatott okul, hogy az igazolvány bemutatásának elmulasztása miatt a tárgyalás a felperes költségére elhalasztassék. Ez okból a felperes felelkezésének a sommás eljárási törvény 128. §-a 1. pontja alapján helyt kellett adni stb. (1900. évi decz. 11-én D. 630. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Egy berlini ügyvédet** a bíróság csalás miatt négy havi fogházra ítélt. A napilapok szemrehányást tesznek az ügyvédi kamarának, mely bevárta, amíg a büntetőbíróság lép közbe és nem zárta ki már sokkal előbb kebeléből a méltatlant, aki most az ügyvédséget kompromittálja. Helytelen, mondja egy tekintélyes napilap, hogy az ügyvédi kamarák ügyészei mindaddig szemet hunynak az ügyvédség kompromittálása előtt, amíg csak nincsenek kényszerülve a közbelépésre. Amint a rendes bíróság, ügyészség nem állhat a kímélet és szanalom álláspontjára, mikor büntet, épp úgy a kamarai fegyelmi bíróság se hunyjon szemet a visszaélések előtt, hanem rekeszsze ki a karból, aki oda nem való.

— **A német birodalmi büntetőtörvénykönyv 316. §-át** a múlt évi december 27-én megjelent Reichsgesetzblatt 729. számában kihirdetett törvény enyhítette, amennyiben az 1-ső bekezdésbe beszúrta a következőt: «oder mit Geldstrafe bis zu neunhundert Mark» s a §. szövege most következő: «Wer fahrlässigerweise durch eine der vorbezeichneten Handlungen den Transport auf einer Eisenbahn in Gefahr setzt, wird mit Gefängnis bis zu einem Jahr oder mit Geldstrafe bis zu neunhundert Mark und wenn durch die Handlung der Tod eines Menschen verursacht worden ist, mit Gefängnis von einem Monat bis zu drei Jahren bestraft» stb. —d.

A Magyar Jogászegylet február 16 án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Fellner Frigyes ily című előadása: Földbirtokjogunk reformjához, tekintettel a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. Vendégeket szívesen lát az egylet.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Február 25-étől márcz. 3-ig): *Febr. 28.:* Hulin József e. a jászberényi tsz. (297). — *Löwy Adolf e. a kecskeméti tsz. (297).* — *Kosztits Vladimir e. a fehértomplomi tsz. (297).* — *Rotter Mór e. a kecskeméti tsz. (2).* — *Sonn József e. az aradi tsz. (2).* — *Ósbudavára r. t. e. a bpesti keresk. és vtsz. (22).* — *Matyaskó Aladár e. a szabadkai tsz. (29).* — *Márcz. 1.:* Kannengiesser M. e. az eperjesi tsz. (28). — *Lusztig László e. az aradi tsz. (11).* — *Kormuth Frigyes e. a bpesti tsz. (25).*

Csődök: Komorner Aladár bpesti keresk. e. e keresk. és vtsz.; csb. Szabó Árpád, t. Vincze Mór; bh. márcz. 11., felsz. t. ápr. 10. (32). — Seemayer Gyula temesvári l. e. e tsz.; csb. Haller Gábor, t. Buding József; bh. márcz. 6., felsz. t. ápr. 3. (32). — Schabert József lugosi keresk. e. tsz.; csb. Zakariás István, t. Marcu Pompeius; bh. ápr. 26., felsz. t. máj. 20. (32). — Krause Gusztáv bpesti keresk. e. e keresk. és vtsz.; csb. Szűts István, t. Reinitz Jakab; bh. márcz. 11., felsz. t. ápr. 10. (34). — Miklós Gyuláné e. a budapesti tsz.; csb. Hajdu Imre, t. Wolf Vilmos; bh. ápr. 6., felsz. t. május 6. (34). — Paskusz Dávid hercegszöllősi keresk. e. a pécsi tsz.; csb. Göbel Gyula, t. Péchy Károly; bh. ápr. 6., felsz. t. máj. 3. (35). — Stern Samu perlaki l. e. a n.-kanizsai tsz.; csb. Szabó Jenő, t. Tamás János; bh. ápr. 9., felsz. t. ápr. 22. (35). — Rosner Ignác kiskunfélegyházi keresk. e. a kecskeméti tsz.; csb. Kérészy Lajos, t. Váradi Sámuel; bh. ápr. 9., felsz. t. ápr. 22. (35).

Csődmegszüntetések: Kipp Jakab e. a nagybecskereki tsz. (32). — Moldován László e. a sz.-németi tsz. (32). — Sichert

Ede e. a n.-váradai tsz. (32). — Baumann Eszti e. a kassai tsz. (34). — Weisz Áron e. az egri tsz. (34). — Max Sándor e. a temesvári tsz. (34). — Némédi Adolf e. a sz.-fehérvári tsz. (34). — Jovánovics Mihály e. a pancsovai tsz. (35). — Brugos Gergely e. a sz.-németi tsz. (35).

Pályázatok: A szegszárdi tsznél aljegyző; bh. febr. 24., e tsz. elnökéhez (31). — A vágújhelyi jbságnál aljegyző; bh. febr. 24., a nyitrai tsz. elnökéhez (31). — A z.-egerszegi tsznél aljegyző; bh. febr. 24., e tsz. elnökéhez (31). — Szegeden alügyész; bh. febr. 24., a szegedi főügyészhez (31). — Csikszederán ügyész; bh. febr. 24., a marosvásárhelyi tsz. elnökéhez (31). — A n.-szebeni tsznél jegyző; bh. febr. 24., e tsz. elnökéhez (31). — A kecskeméti jbságnál albiró; bh. febr. 26., e tsz. elnökéhez (33). — Az abrudbányai jbságnál bíró; bh. febr. 27., a gyulafehérvári tsz. elnökéhez (34). — A vaskohi jbságnál albiró; bh. febr. 27., a n.-váradai tsz. elnökéhez (34). — A kulai jbságnál aljegyző; bh. febr. 27., a zombori tsz. elnökéhez (34). — A lipótújvári jbságnál aljegyző; bh. febr. 29., a rózsahegy tsz. elnökéhez (36). — A pozsonyi jbságnál aljegyző; bh. febr. 29., e tsz. elnökéhez (36). — A hosszuaaszi jbságnál aljegyző; bh. febr. 29., az erzsébetvárosi tsz. elnökéhez (36). — A sár-vári jbságnál albiró; bh. febr. 29., a szombathelyi tsz. elnökéhez (36). — A ráczkevei jbságnál albiró; bh. febr. 29., a bpesti tsz. elnökéhez (36).

Vidéki közjegyzői irodába közjegyző-helyettes kerestetik. Közelebbi felvilágosítással e lap kiadóhivatala szolgál. 9029

Kir. közjegyzői helyettesi állást keres Budapesten vagy nagy vidéki városban egy 15 év óta működő és kitűnő képzettségű vidéki ügyvéd és volt bankügyész. Czim a kiadóhivatalban. 9031

Utolsó szigorlatát február hó végén tevő ügyvédjelölt márczius 1-jére, esetleg 15-ére ügyvédi irodában alkalmazást keres. — Czime megtudható e lap kiadóhivatalában. 9022

ÉPPEN MOST JELENT MEG!

Politzer Zsigmond és Fia kiadásában (Budapest, Kecskeméti utca 4. sz.) s kapható minden hazai könyvkereskedésben

JANCsó György dr.

A magyar házassági és házastársi öröklési jog.

Betűrendes tárgymutatóval. (1027 oldal.)

Ára 15 korona.

OBERSCHALL PÁL dr.

A visszaesés. Büntetőjogi tanulmány.

Ára 5 korona.

ZSÖGÖD BENŐ.

Magánjogi tanulmányok, tervezetek és kisebb dolgozatok.

Főként az öröklési, kereskedelmi és családi jog köréből. A «Magyar Igazságügy» ben és másutt megjelent, továbbá némely kéziratban maradt kéziratok gyűjteménye.

2 kötet. (108 iv.) Ára 28 korona.

(Mindazok, kiknek az «Öröklött és szerzett vagyon II. kiadása már birtokukban van, s azt fenti kiadónak előzetesen beküldik, a teljes bolti ár beszámításával cserélhetik be a művet; a ráfizetés 24 kor)

Az antiquar-osztály legújabb jegyzéke most jelent meg. Tartalmazza a Diszművek, Irodalomtörténet és Történelem tudományszakokat. Kivánatra ingyen és bérmentve küldjük meg bárkinek.

8776

Tisztelettel Politzer Zsigmond és Fia.

A Franklin-Társulat

kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR.

Az anyagi büntetőjog és a bűnvádi perrendtartás körébe tartozó elvi jelentőségű határozatok gyűjteménye.

KIADJA

A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY SZERKESZTŐSÉGE.

AZ I. KÖTET I. FELE.

Ára 2 kor.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 8

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslat a polgári perrendtartásról. B. — Az ajándékozási szerződésről. Dr. Mike Lajos-tól. — Törvénykezési Szemle: A felülvizsgálat köre. Vargha Ferencz kir. főügyész-helyettestől. — A távollévő terhelt a járásbíró elotti eljárásban. Éder Kálmán vácz kir. aljárásbírótól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlöny-ből.

Törvényjavaslat a polgári perrendtartásról.

Mikor az igazságügyminiszterium 1893-ban közzétette a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat előadói tervezetét, a gyakorlat emberei peres eljárásunk reformján érzett örömük daczára is szinte megdöbbenek az akkori viszonyokhoz képest radikálisnak látszó ujitások miatt.

Amíg a reform közvetlenül ajtónkon nem kopogtatott, addig lelkesültünk a szóbeliségért, a bizonyítékok szabad mérlegeléseért, az eskü eltörléseért, a jogorvoslati rendszer gyökeres módosításáért: de mikor a Plósz-féle perrendtartási tervezet megjelent és bebocsáttatást kért, mintha magunk is megijedtünk volna a radikális reformtól, mely az eddigi, eredetileg is ideiglenesnek tervezett, elavult, formalistikus jogunknak tökéletes felforgatását jelentette.

A reformra való törekvésnek és a radikalismustól való rélelemnek kompromissiumaként jött azután létre az 1893. évi XVIII. tcz., amelynek szabályai eredetileg az általános perrendtartási tervezetnek képezték oszlopait.

Féltettük igazságszolgáltatásunkat a hirtelen zökkenéstől, bíróságainkat addig nálunk ismeretlen és új intézményektől, tehát megelégedtünk a részleges reformmal, azzal a kifejezett fentartással, hogy perjogunknak ez a partiális átalakulása az új jogintézmények próbája lesz.

A most megjelent második tervezet intézményeit és intézkedéseit ezért mint régi ismerősöket üdvözülhetjük, és ma ugyanaz a tervezet (mert lényegében ugyanaz maradt), mely 1893-ban radikálisnak látszott, ma az alapintézményeknek hét évi alkalmazása után konservatív színben tűnik fel előttünk.

Ahol lényegesebb ujitással találkozunk a tervezetben, az vagy bent volt az 1893-as szövegben is, vagy új materiát ölel fel, vagy a sommás eljárási törvénnyel tett tapasztalatok eredménye.

A tapasztalatok pedig — bátran elmondhatjuk — a lehető legkedvezőbbek voltak a sommás eljárási törvényben lefektetett institutiókra nézve. Ennek a törvénynek az eddigi állapotokhoz képest merész ujitásai minden reményt felülmuló gyorsasággal mentek át az igazságszolgáltatás összes factorainak vérébe. A törvényben megvalósított eszmék alapján az igazságszolgáltatás nagy része gyökeresen átalakult, sőt tagadhatatlan, a reform lényeges hatással volt a legnagyobb részben érintetlenül maradt rendes eljárásra is.

És ha az új æra alatt nem működött az igazságszolgáltatás gépezete minden esetben oly præcise és kifogástalanul, mint amiképp az kívánatos: azt nem szabad a törvény gyengeségének betudnunk. Tagadhatatlan, hogy az 1893. évi XVIII. tcz. uralma alatt is találkoztunk az anyagi igazságságot feláldozó merev formalizmussal, mint az 1868: LIV. tcz.

hatálya alatt; az is bizonyos, hogy a bizonyítékok szabad mérlegelése némely esetben bírói önkénybe csapott át.

Az új sommás eljárás ellen felmerült eme leglényegesebb panaszok azonban legfeljebb csak azt mutatják, hogy némely bíróság nem fogta fel kellőleg a törvény intencióját és hogy a perorvoslati rendszer a perorvoslatok korlátozásában megszűnt, mintsem viszonyaink mellett politikus volt.

Hogy az előttünk fekvő tervezet nagyban és egészben a sommás eljárási törvény szabályait tartotta meg, az kitűnik a tervezet leglényegesebb intézkedéseinek a kritikát egyelőre mellőző vázlatos ismertetéséből.

A tervezet lényegében megtartotta a járásbírók és törvényszékek hatáskörének megosztására vonatkozó szabályokat. Eltérés, hogy minden vagyoni jogi per (tehát nem személyes kereset, 1000 korona értékén alól (tehát a telek-, könyvi, örökösödési, birtok- és váltóperek is) a járásbírók hatáskörébe tartozik.

Az illetékességre vonatkozó szabályokat az 1893. évi XVIII. tcz. sem érintette. A tervezet az 1868: LIV. tcz.-t és a novella intézkedéseit gyökeresen revideálja. Különösen kiemelendő, hogy a könyvkivonati illetékesség csak arra az esetre áll meg, ha mind a két fél bejegyzett kereskedő. A szerződés teljesítési helyének illetékessége is lényeges megszorítást szenved arra az esetre, ha a vitás kötelezettség teljesítésének helye írásban van kikötve.

A kereskedelmi ülők intézményét a törvényszékek előtti kereskedelmi eljárásban a tervezet továbbra is fenntartja.

A képviselő és a perbiztosító szabályai lényegileg a sommás eljárási törvényből vannak átvéve. A fél ügyvédjének perek vitelére adott általános meghatalmazást a törvényszéknél előre bejelentheti.

A szegénység való perlekedést is körülményesen szabályozza a tervezet.

A kereset és idézés szabályai lényeges ujitásokat nem tartalmaznak. A kézbesítés szabályai præcisebbek és méltányosabbak, mint eddig.

A pergátló kifogások szabályozása megegyezik a sommás eljárásról szóló törvény megfelelő szabályaival. A pergátló kifogások ítélettel döntendők el. A járásbírói eljárásban azok elvetése végzéssel történik.

A törvényszék előtti eljárásban a perfelvételi és az érdemleges tárgyalás közti időközben a felek előkészítő iratokkal és az okiratok közlésével előkészítik a tárgyalást.

A szóbeli tárgyalásra és a bizonyításra vonatkozó intézkedésekben ismét ráismerhetünk a sommás törvényre. A pervezetés mindenben a sommás eljárás mintájára van szabályozva. Teljesen új intézkedés, hogy a bíróság hivatalból is rendelhet tanukihallgatást. Ujjonnan szabályozza a tervezet, hogy ki nem hallgatható ki tanukép és ki tagadhatja meg tanuság tételét.

Eltérés az eddigi jogtól, hogy a tervezet az adóslevelekre vonatkozó külön bizonyítási szabályokat mellőzi.

Az eskü alatti kihallgatás intézménye nagyban és egészben a sommás törvényből van átvéve. Ujítás, hogy ha az egyik fél eskü alatti kihallgatott, s a másik fél ez iránti kérelmét előterjeszti, az ő kihallgatása mellőzhető, ha e miatt

a tárgyalást el kellene halasztani. A bizonyító fél csak akkor bocsátandó esküre, ha a fenforgó körülmények mérlegelése után a bíróság úgy találja, hogy a bizonyító fél vallomása mutatkozik valószínűnek, vagy ha az ellenfél az eskü letételét megtagadja.

A birói határozatok fejezetében találkozunk a sommás eljárás által meghonosított végítélettel, részítélettel, közben-szólo ítélettel. Az ítéletben foglalt tényállás a felek szóbeli előadásaira nézve teljes bizonyítékot képez. E bizonyítékot csak a tárgyalási jegyzőkönyv vagy mellékletei ronthatják le. A 433. §. szabályozza a külföldi bíróságok ítéleteinek érvényességét. Kiemeljük, hogy a tervezet nem ismeri el a külföldi bíróság ítéletének érvényességét, ha az ítélet a közkerkölséssel vagy valamely hazai törvény céljával ellentétes.

Az ítéletek végrehajthatóságát részletesen szabályozza e fejezet, mely a végrehajtási törvény 42. §-ának megfelelő, de ennél szélesebb körű szabályt is tartalmaz.

A perköltségekről szóló fejezet a sommás eljárás nyomdokain halad. Vitára fog okot adni az az intézkedés, hogy a per bírósága ügyvédeket is hivatalból elmarasztalhat annak a költségnek a megtérítésében, melyet a feleknek nyilvánvaló vétségök által okoztak.

Uj a mulasztásról szóló fejezet. A mulasztás tekintetében a tervezet különbséget tesz a között, hogy valamelyik fél a perfelvételi vagy az érdemleges tárgyalási határnapot mulasztotta-e el. Ha a perfelvételi határnapot felperes mulasztja el, alperes kérelmére az idézés végzéssel feloldandó és felperes a költségben elmarasztalendő. Ha ellenben a perfelvételi határnapot alperes mulasztja el, akkor alperest felperes kérelmére ítélettel kell marasztalni. Ha a felek valamelyike az érdemleges tárgyalásra kitűzött határnapot mulasztja el, a bíróság a tárgyalást a megjelent féllel megtartja és a korábbi tárgyalások eredményét, valamint a már felvett bizonyítást a határozathozatalkor figyelembe veszi. Ha a perfelvételi vagy tárgyalási határnapon a felek közül egyik sem jelent meg, akkor a per szünetel; nehogy azonban a felek ilyképp a tárgyalást közös beleegyezéssel elhalaszthassák, új határnap kitűzését három hónap eltelte előtt nem lehet kérni.

A mulasztás orvoslása igazolással vagy ellentmondással történik. Ha alperes nem jelent meg a perfelvételi határnapon, az ítélet ellen — egyes kivételektől eltekintve — ellentmondással élhet. Az ellentmondásban a félnek nem kell igazolnia azt, hogy önhibáján kívül történt a mulasztás; csupán az a nyilatkozata, hogy ellentmondással él, hatályon kívül helyezi az ítéletet. A mulasztó viseli a költséget és a törvényszéki eljárásban köteles az ellentmondással a tárgyalást is előkészíteni, úgy, hogy a mulasztással halasztást nem nyer. Bizonyára az új végrehajtási törvény az ellentmondással megtámadott ítélet alapján biztosítási végrehajtást fog engedni.

Minden más mulasztás csak igazolás útján orvosolható, amelylyel a fél csak akkor élhet, ha valószínűvé teszi, hogy a mulasztás önhibáján kívül történt. A képviselő hibájából történt mulasztás vétkes mulasztásnak nem tekinthető. Ugy az ellentmondási, mint az igazolási határidő 15 nap.

A felelősségi rendszer a sommás eljárási törvény min-tájára van felépítve. A felelősségnek három neme van: felelősség, felülvizsgálat, felfolyamodás. A felelősségi bírás-kodást a járásbírók felelősségi ügyekben a kir. törvényszék, a törvényszéktől felelősségi ügyekben pedig a kir. tábla gyakorolja. A felelősségi eljárás lényegileg meg-egyezik a sommás eljárás felelősségi eljárásával.

A felelősségi bíróságok ítéletei ellen felülvizsgálatnak van helye azon az alapon, hogy valamely jogszabály hely-telenül volt alkalmazva vagy mellőzve. 100 koronán aluli ügyben csak felülvizsgálatnak van helye. 100 koronán felüli, de 400 koronán aluli ügyekben semmi esetben nincs felülvizsgálatnak helye. 1000 koronán alul a kir. tábla,

ezen értéken felül a Curia a felülvizsgálati bíróság. A kir. táblák ítéletei ellen mindig a Curia gyakorolja a felülvizs-gálatot.

A felülvizsgálati eljárás lényegileg a sommás eljárás nyomán van szabályozva.

Végzések ellen felfolyamodással, kiküldött és megkere-sett bíró eljárása és határozatai ellen előterjesztéssel lehet élni.

Perújítással jogerős ítéletet és bírói egyességet lehet megtámadni. A jelenlegi perrend perújítási és semmiségi keresete összefoglalva jelenik meg a tervezet által megenge-dett perújításban. Perújítást ügyvédi mulasztás alapján nem ad a tervezet.

A tervezet többi része a speciális eljárási nemeket öleli fel.

Ezek közül kiemeljük a fizetési meghagyási eljárást, mely lényegileg az 1893: XIX. tcz. alapján áll, azzal a lénye-ges eltéréssel, hogy a végrehajtási záradékkal ellátott fizetési meghagyásnak az adós részére való kézbesítésétől számított 15 nap elteltével az ellenmondással meg nem támadott meg-hagyás jogerejű ítélet hatályával bir.

B

Az ajándékozási szerződésről.

Ha az egyes törvényhozásokon végig tekintünk, azt látjuk, hogy az ajándékozási szerződés több-kevesebb alaki-sághoz van kötve.

Az alakosság kívánalmának indoka kétségekivül az, hogy világos bizonyíték legyen az ajándékozási ígéret komolysá-gának, hogy az ígérő az alak által, melyben ígéretét tennie kell, figyelmeztetve legyen, hogy az ajándékozási ígéret nem játék, hanem jogilag kikényszeríthető.

Igy az angol jog pecséttel ellátott okiratot követel (con-tract under seal); az osztrák polgári törvénykönyv írást; a német polgári törvénykönyv bírói vagy közjegyzői okiratot.

Ezekkel szemben a jelenleg érvényes magyar magánjog semmiféle alakhoz sem köti az ajándékozási szerződés érvé-nyességét; az ajándékozás komolyságának megítélése a bíró dolga.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete az osztrák polgári törvénykönyv szabályát akarja átültetni a magyar jogba. Alább kifejtendő okainknál fogva — elég szerencsétlenül.

Az első kérdés az, megtartsuk-e a jelenlegi alaktalan-ságot, vagy nem?

Ha az alaktalanság mellett döntenénk, a döntést a bíró kezébe adtuk. Csakhogy amily jó a szabadság a jó bíró kezé-ben, épp olyan veszedelmes a rosszban s ne feledjük, hogy jogingadozásnak vesszük elejét az alakosság megkövetelése által.

Az alaktalanság ugyanis csak elvileg alaktalanság, vagyis csak elvileg áll az, hogy a szóbeli ígéret érvényes (jus in thesi); a konkrét esetben az ajándékozási szerződés kikény-szeríthetősége azonban mindig a bírói megítéléstől függ (jus in praxi).

Az első kérdés szempontjából tehát a tervezet a helye-sebb utat választotta; elejét akarja venni a jogingadozásnak, bizonyítékát akarja látni az ajándékozó komoly szándéká-nak. Sikert-e neki?

A második kérdés ugyanis az, minő alakot szabjunk meg az ajándékozásra vonatkozólag? Ezen kérdés ismét két kérdésre szakad: 1. csak az ajándékozási ígéretre, vagy 2. egyuttal az ajándékozási szerződés érvényességére szabjunk-e alakot?

Először legyen szabad a második kérdéssel általában foglalkoznunk.

Az angol alakkal nem foglalkozunk, mert az éppen nem illik jogunkba.

Az osztrák polgári törvénykönyv s a tervezet (1499. §.) egyszerű írást követel.

Nem helyeseljük a rendelkezést és pedig azért nem, mert az egyszerű írás nem világos bizonyítéka az akarat komolyságának.

Vegyünk egy példát. Valaki társaságban ajándékozási ígéretet tesz a másiknak. Az ígéretvevő erre így szól: tédd hát ez ígéretet írásban. 100 közül 99 esetben bizonyára leírja az ígéretet az ígérő.

Ime ismét oda jutottunk, hogy az ajándékozási ígéret írásban csak in thesi kötelez, mert ismét csak a bíróság fogja eldönteni, vajon ezen játszi ígéret komoly volt-e, vagy nem?

De nem helyeselhetjük a német polgári törvénykönyv szabályát sem, mert habár ezen törvénykönyv elérte azt, hogy megnyugtató bizonyítékát látja az ígéret komolyságának, nagyon is szigorú és szűk formák közé szabta az ajándékozást. De vajon van-e középut a tervezet és a német polgári törvénykönyv között?

Nézetünk szerint igen, csak egy kissé ki kell tágitanunk a német polgári törvénykönyv szabályát.

Ott van az ügyvédi kar! Ha egyszer ügyvédhez kell mennie a félnek, lehetetlen, hogy meg ne gondolja a dolgot s ügyvéd előtt bizonyára épp oly komolyan fog akarni, mint bíró vagy közjegyző előtt!

A kérdés fel van vetve. Az ügyvédi kar legmagasabb képzettsége, fényes multja és szomorú anyagi helyzete egyaránt megköveteli, hogy ne aludják el e kérdés. S most legyen szabad egy kis kitérést tennem e rövid cikk tárgyától.

A tervezet, helyes szempontok által vezetve, igen sok esetben szigorú formát ír elő a jogügyletekre vonatkozólag. Így a 106., 113., 125., 145., 148., 171., 175., 201., 206., 209., 213., 224., 225., 227., 244. s még egy sereg §-ban közokirat a követelmény. Vajon nem lehetne-e az ügyvédi kar iránt a törvényhozó részéről megérdemelt bizalomnak kifejezést adni azáltal, hogy az ügyvédi okiratot egyenrangúnak minősítenők e szempontból a bírói vagy közjegyzői okirattal?

De ez nem is csak bizalmi, hanem egyúttal célszerűségi kérdés is, mert ügyvéd ugyszólván mindenütt van, míg közjegyző nincs.

Célunk az, hogy oly alakot írjunk elő, mely megóv a visszaélés, a könnyelműség ellen, de viszont ne menjünk túl a célszerűség által megszabott határon.

Már most, kérдем, szükséges-e, hogy például (tervezet 106. §.) a házastársakat kényszerítsük, hogy «bárminő» jogügyletük megkötése céljából a közjegyző elé menjenek? Nem felelet a kérdésre az, hogy a közjegyző olcsóbban dolgozik. Erre azt feleljük, hogy ha ez így van, semmi akadálya annak, hogy az ügyvédekre is megfelelő díjszabást létesítsünk. De másrésről, ha a félnek tetszik, menjen a közjegyzőhöz. Mi nem akarjuk a közjegyzőt kizárni ily fontos funkciókból, csak azt akarjuk, hogy az ügyvédi kar, — mely éppen úgy jogosult a bizalomra, mint a közjegyzői kar, — se legyen kizárva.

Ezek után visszatérünk az ajándékozásra.

Vajon nem hátrányos, nem túlszigorú-e, ha bírói, közjegyzői vagy ügyvédi okiratot szabunk az ajándékozási ígéretre?

Erre feleletünk az, hogy nem. Kétoldalu szerződés ugyanis a javak cseréjét teszi lehetségessé; aki ezt alaphoz köti, a forgalmat nehezíti. Ez az indok azonban az ajándékozásra, mint egyoldalu szerződésre nem talál, sőt ennek célszerű megnehezítése az embereknek takarékosagra intése.

A végső kérdés az, vajon az ajándékozásra vonatkozólag helyes-e a tervezet azon álláspontja, hogy csak az ajándékozási ígérethez követeli meg az alakot? Nézetünk szerint nem helyes. A tervezet megáll a fél uton, mi át akarunk menni az egészen, mert vagy van az alakhoz kötöttségre szükség, vagy

nincs. Arra bizonyára nincs szükség, hogy a törvény szándékát ki engedjük játszani az ajándékozási ígéret megvalósításával (1. tervezet 1499. §.).

Ebben a tervezet ismét az osztrák polgári törvénykönyvet követi s épp oly erőtlen, mint az osztrák polgári törvénykönyv. Maga azon tény, hogy az ajándék tárgya átadatott, absolute nem bizonyítéka az ajándékozás komolyságának. De van egy erősebb argumentum: ne engedjük, hogy az ember hirtelen lelkesültségében esetleg tönkregygye magát!

Nézetünk tehát az, hogy az *ajándékozási szerződés* csak úgy legyen érvényes, ha a megkívánt alakban létesült vagyis *bíró, közjegyző vagy ügyvéd előtt*, tehát akár átadatik azonnal az ajándéktárgy, akár nem.

Igen szép vonása az angol bírói gyakorlatnak, hogy ajándékozó visszakövetelési keresetének mindig helyt ad, ha az ajándékozás nem a kívánt alakban létesült.

Igy meg fog nyilatkozni a törvény ereje, míg a tervezet szabálya egyszerű sóhajtás, mit egy kis ravaszság, az alkalmnak ügyes kihasználása szélnek fog eresztetni.

Dr. Mike Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felülvizsgálat köre.

I. Jóllehet a BP. 387. §-a világosan meghatározza azt a kört, melyen belől a felülvizsgálat mozoghat, mindazáltal a judikatura még mindig ingadozik abban a kérdésben, hogy a felülvizsgálatnak az ítélet mily részére kell szorítkoznia.

A BP. 387. §-ának első bekezdése tartalmazza az általános szabályt, mely szerint: «*a felülvizsgálat csak az ítéletnek felelősséggel megítélt részére szorítkozik*». Mily része felelősséggel megítélt az ítéletnek? — Ezt megmondja a 282. §., mely szerint:

- a) az ítéletnek rendelkező része;
- b) indokolása;
- c) a főtárgyaláson és az ítélet hozásánál felmerült semmiségi ok miatt használható a felelősséggel megítélt rész.

Miután a BP. 387. §-ának idézett első bekezdése világosan kimondja, hogy a felülvizsgálat az *ítéletnek* felelősséggel megítélt részére terjeszkedhetik csak ki, önként fölmerül a kérdés, hogy ezzel a szabálylyal miként egyeztetethető össze a c) alatti tétel, mely szerint nemcsak az ítélethozásnál, hanem a *főtárgyaláson felmerült semmiségi ok miatt is használható felelősséggel megítélt rész*. Miután ez utóbbi semmiségi ok nincs az ítéletben s miután az ítéletnek csak felelősséggel megítélt része vizsgálható felül, hogy alkalmazzuk a felülvizsgálat említett szabályát az esetben, amikor tulajdonképp a felelősséggel megítélt részre támadja meg?

Az első pillanatra ez el nem oszlatható nehézségnek látszik, mert ha a BP. 384. §-át átnézzük, azt találjuk, hogy az alaki semmiségi okok két csoportra oszthatók. Egyikbe tartoznak azok, melyek az ítéletben foglaltatnak (384. §. 4., 10., 11. p.); másikba pedig azok, melyek az ítéleten kívül esnek s a főtárgyaláson merültek föl (384. §. 1., 2., 3., 5–9. pont). Ha azonban a 384. §-al egybevetjük a BP. 327. §-át és súlyt helyezünk a 384. §. 3-ik bekezdésére, azt találjuk, hogy minden *alaki semmiségi ok** vagy közvetlenül vagy közvetve benne van az ítéletben, következésképp a törvény ama kijelentése, mely szerint a felülvizsgálat csak az ítéletnek felelősséggel megítélt részére szorítkozik, egészen szabatos rendelkezés, miből következik, hogy olyan semmiségi ok, mely — *közvetlenül vagy közvetve* — nincs az ítélettel összefüggésben, nem érvényesíthető.

* Anyagi semmiségi okra itt azért nem reflectálok, mert — a dolog természete szerint — az mindig benne van az ítéletben.

Nézzük csak végig a 384. §. egyes pontjait s akkor meggyőződünk a felállított tétel helyességéről:

Az, hogy törvényesen volt-e a bíróság alakítva (384. §. 1. p.), hogy kizárt bíró volt-e annak tagja (384. §. 2. p.) s hogy az ítélethozásban oly bíró vett-e részt, aki nem volt jelen az egész főtárgyaláson (384. §. 3. p.), bármily módon *bizonyítható*, de maga a semmiségi ok, amire a felebbezés alapítva van: kitűnik az ítéletből, mert az ítéletnek tartalmazni kell az eljáró bíróság tagjainak felsorolását (327. §. 2. p.); tehát a 384. §. 1., 2., 3., pontjaira alapított felebbezés alapja benne van az ítéletben s így a felebbezéssel az ítélet van megtámadva.

A hatáskör tullepése (384. §. 4. p.) a dolog természeténél fogva mindig az ítéletből állapítható meg.

A 384. §. 6. pontjában meghatározott semmiségi oknak alapja szintén benne van az ítéletben, mert annak tartalmazni kell a vádlónak, védőnek s vádlottnak megjelölését (327. §. 3. p. 4., 5. p.), már pedig csak ezeknek a jelenléte kötelező a főtárgyaláson (302. §.); ebben az esetben a szabálytalanság az ítéletből tűnik ki, mert ott nincs megnevezve az, akinek jelenléte nélkül a tárgyalás nem tartható meg.

Ha a nyilvánosság kizárására van alapítva a felebbezés, az is feltalálható az ítéletben, mert a 327. §. 2. pontja szerint az ítéletnek tartalmaznia kell annak fölemlítését, hogy a tárgyalás nyilvános volt-e vagy sem.

A 384. §. 10. és 11. pontjában meghatározott okok szintén az ítéletben rejlő szabálytalanságok, ami a dolog természetéből következik.

Utójára hagytam a 384. §. 5., 8. és 9. pontjaiban meghatározott, valamint a 281. §. alapján érvényesíthető semmiségi okokat, mert ezek méltatása egy szempont alá esik. Az első látszatra úgy tűnik fel, hogy ezek a semmiségi okok *az ítélettel semmiféle összefüggésben nincsenek*, mert azok a főtárgyalás folyamán merültek fel. Ez igaz; ámde ne felejtjük el, hogy ezen semmiségi okok csak akkor érvényesíthetők, ha *azok az ítéletre befolyással voltak* (384. §. 3. bek.). Az pedig, hogy valamely eljárási cselekmény befolyással volt-e az ítéletre, csakis az ítéletből állapítható meg, mert az ítéletnek minden rendelkezését meg kell indokolni (328. §.); következésképp, ha a bíróság azt a semmis eljárási cselekményt nem használta fel az ítéletben, amelyre a felebbezés alapítva van, az nem volt befolyással az ítéletre, tehát az a semmiségi ok nem is érvényesíthető. Az ilyen semmiségi okra alapított felebbezést a kir. ítélő tábla tanácsülésben elutasítja (404. §. utolsó bek.).

Ha pedig a törvényszék a semmis perjogi cselekményt felhasználta az ítéletben, az erre alapított felebbezés a 384. §. 3. bekezdése értelmében érvényesíthető. Ebben az esetben az ítéletnek egy része, t. i. az a rész van felebbezéssel megtámadva, melyben a semmis cselekmény felhasználtatott, tehát érvényes a 387. §. szabálya, mely szerint a felülvizsgálat *az ítéletnek felebbezéssel megtámadott részére* szorítkozik. Látható ezekből, hogy technikai szempontból bármily szabály álljon is a felebbezés bejelentésének időpontjára (384. §. 4. bek.); s akár *közvetlenül* az ítéletben van a semmiségi ok, akár azon kívül merült is az fel, az bizonyos, hogy a semmiségi ok, ha nincs is közvetlenül az ítéletben, arra mindig *hatással* van, mert ha ez a hatás sem mutatható ki, akkor, mint a 384. §. 5., 8., 9. pontjainál láttuk, a felebbezést mint nem érvényesíthetőt el kell utasítani. S így az elmondottak alapján felállíthatjuk a tételt, hogy *bármily semmiségi okra van alapítva a felebbezés, az mindig az ítélet ellen is irányul, mert minden érvényesíthető semmiségi oknak benne kell lenni az ítéletben*. Ezért joggal és szabatosan jelenti ki a 387. §., hogy a felülvizsgálat tárgya mindig az ítélet, *s ha ebben nem található fel a semmis perjogi cselekmény, a felebbezés nem is érvényesíthető*.

A törvény ezen rendelkezése a legteljesebb összhangban áll a perjogi maximákkal. Mert a perjogi cselekmények

szabatossága nem öncél, hanem csak eszköze az igazság kutatásának. A szabályok megtartása tehát egy konkrét perben csak annyiban lényeges, amennyiben a teljesített perjogi cselekmények az emberi igazság megtestesülésénél, *t. i. az ítélet hozatalánál* szerepet vittek. Ezen cselekmények mérlegelésénél ne téveszszük szem elől azt a determinált viszonyt, melyben az ítélet a perjogi cselekményekkel áll. A perjogi okozatosság láncolatában ez utóbbiak alkotják az okok egyetemét; s az okozat az ítélet. Ha az okozatra befolyással volt okok közt egy sincs hibátlan, az okozat kifogástalan; ha az ítéletre befolyással volt perjogi cselekmények valamennyien szabályosan vétettek fel, alaki szempontból az ítélet sem támadható meg.

Amint közömbös az, hogy a felhalmozott építőanyag közt vannak korhadtt gerendák, porladozó téglák, amelyeket az építész gondosan kicserél, épp úgy közömbös, hogy a bizonyító eljárás során teljesített cselekmények közt vannak olyanok is, melyek a garantiális perjogi maximáknak nem felelnek meg, ha ezek az ítéletre semmi befolyással sem voltak s annak elemei közt nem találhatók fel.

II. A BP. 387. §-a amaz általános szabály alól, mely szerint a felülvizsgálat csak az ítéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik: kivételeket állít fel.

E szerint:

a) a hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetekre is kiterjed a felülvizsgálat;

b) a vádló részéről, habár a vádlott terhére használt felebbezés mindig a vádlott javára használnak is tekintendő;

c) a felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó.

Ad a). A hivatalból észlelendő semmiségi okokat mindig figyelembe kell venni, ha az ítélet felülvizsgálható. Nem vehetők tehát figyelembe az említett semmiségi okok, ha az összes felebbezéseket visszavonták (394. §. utolsó bek.), vagy ha a felebbezés visszautasítandó (389., 400. §§. 3. p.).

Egyszerű az eljárás, ha egy a vádlott, vagy ha több, de a BP. 394. §-ának utolsó bekezdése és a 400. §. 3. pontja mindegyikre alkalmazandó. Mi történjék azonban akkor, ha több a vádlott s az idézett szakaszok rendelkezései nem alkalmazhatók mindegyikre. Teszem azt *A*-ra felülvizsgálható az ítélet, *B*-re azonban nem, mert *B*. irányában felebbezést nem jelentettek be. Kétségtelenül figyelembe veendő a hivatalból észlelendő semmiségi okok *B*-re is.

Világosan kitűnik ez a 387. §. 1. bekezdéséből. Itt ugyanis két szabály van felállítva. Egyik általános szabály, a másik kivétel ezen általános szabály alól. Az előbbi szerint a felülvizsgálat csak az ítéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik. Ezzel szemben a *kivétel szabálya* szerint a hivatalból észlelendő semmiségi eseteket az ítéletnek felebbezéssel *meg nem támadott részére* vonatkozólag is figyelembe kell venni. A res judicata törvénye alól ez egy kivétel, mely akkor, ha a semmiségi ok az anyagi törvényre vonatkozik, mindig a vádlott érdekében állít fel biztosítékot (385. §. utolsó bek.).

Ad b). A vádló felebbezése mindig a vádlott javára is szolgál. Ez a szabály a res judicatával nincs összefüggésben, mert a vádló felebbezése alapján csak az ítélet felebbezett része vizsgálható felül. Hogy ez a felülvizsgálat mily körben mozoghat, azt megmondja a 387. §. 1. bekezdése. Tehát a felülvizsgálat ebben az esetben is csak az ítéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik: E szerint, ha az ügyész a büntetés kiszabása tárgyában a vádlott terhére felebbez, ezen felebbezés alapján a vádlott büntetése enyhíthető; de a kir. ítélő tábla nem mentheti fel a vádlottat azon az alapon, hogy a vádbeli cselekmény nincs bebizonyítva.

Ad c). A 387. §. utolsó bekezdése ismét a res judicata

szabálya alól tesz kivételt. E szerint: «A felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatható, habár felebbezéssel nem élt is». Itt több szempontot kell figyelembe venni.

a) A. irányában van felebbezve az ítélet, B. irányában nincs, tehát az ítélet e részben jogerős. Ebben az esetben mindazon körülmények, melyek A.-ra fenforognak, B.-re is kiterjesztendők, ha azok erre is vonatkoznak. Ez a szabály nem öleli fel a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okokat, mert azok mindig, tehát akkor is észlelendők, ha csupán a *nem* felebbező vádlottra nézve forognak fen.

β) A. x. bűncselekménnyel, B. pedig y. váddal van terhelve. Ebben az esetben a 387. §. utolsó bekezdése nem alkalmazható, mert ezen rendelkezésnek alapja az összefüggés. Ez a törvény szövegéből tűnik ki. A törvény szerint ugyanis *egy és ugyanazon körülménynek kell* mindkét vádlottra, t. i. a felebbezőre s nem felebbezőre is fenforogni, ez pedig csak abban az esetben fordulhat elő, ha a *vádlottak közt a tárgyi connexitás forog fen*.

γ) A 387. §. utolsó bekezdése szoros összefüggésben áll az 1. bekezdéssel; e szerint a felülvizsgálat csak a felebbezés korlátain belül mozoghat. Tehát az ítélet a nem felebbező vádlott javára csak abban a keretben revideálható, amelyikben azt a felebbező javára felül lehet vizsgálni.

δ) A BP. 387. §-ának utolsó bekezdésénél nem szabatos a szövegezés. Ugyanis itt az van mondva, hogy a nem felebbező vádlott javára is «*megváltoztatható*» az ítélet a törvényben meghatározott feltételek mellett. A 423. §. 3. bekezdésében pedig ki van mondva, hogy *csak* akkor változtatja meg a kir. ítélő tábla a törvényszék ítéletét, ha semmiségi ok nem forog fen, mert ennek fenforgása esetében az elsőfoku ítéletet meg kell semmisíteni (423. §. 1. és 2. bek.). Ebből azt lehetne következtetni, hogy a felebbező vádlott javára érvényesíthető semmiségi okot nem lehet a nem felebbező vádlott javára kiterjeszteni. Ez a betűszerinti magyarázat nem helyes. A 387. §. utolsó bekezdése ugyanis általában a felebbező vádlott javára szolgáló «*körülményt*» említi fel minden megszorítás nélkül; tehát ide tartoznak nemcsak azok a körülmények, melyek az ítélet megváltoztatására vezetnek, hanem a *nem* hivatalból észlelendő semmiségi okok is.*

Vargha Ferencz,

A távollevő terhelt a járásbiróság előtti eljárásban.

A BP. életbe léptét követő 3—4 hónaptól kezdve a kir. járásbiróságokhoz naponta 3—5 oly végzés érkezik, melyben a BP. 536. §-ára hivatkozva, mint pl. egyik felsőmagyarországi járásbiróság végzésében «a terhelt jelenlegi tartózkodási helyének kinyomozását elrendeli», s megkeresi az összes hazai járásbiróságokat, hogy a járásbiróság hatáskörébe tartozó valamely vétség, sőt néha kihágás miatt terhelt, ismeretlen tartózkodásu egyéneket saját hatóságuk területén nyomoztassák, s feltalálás esetén az illető bíróságot erről értesítsék. Nem ritka az az eset sem, hogy az illető terhelt személyleírását is közlik.

A járásbiróság előtti eljárást a BP. XXIX. fejezete szabályozza. Ennek 536. §. 1. bekezdése világosan rendeli, hogy a terhelt ellen sem nyomozó levél nem bocsátható ki, sem személyleírásának közzétevése nem rendelhető el, s így azok az egész ország területén nem is nyomozhatók. A járásbiróságok ilyenmő megkeresései tehát csak a törvény, különösen a homályos szövegezésű XXIII. fejezet rendelkezésének téves magyarázatán és félreértésén alapulnak, s a BP. intenciójával is ellenkeznek. De minthogy ezen megkeresések, egyik járásbiróság a másiknak példáját minden kritika nél-

kül követvén, napról-napra szaporodnak, s azoknak a megkeresett bíróságok és közigazgatási hatóságok eleget is tesznek, s így azokat indokolatlan s felesleges munkával terhelik: szabad legyen nekem röviden a törvény vonatkozó rendelkezéseiből az ily esetben követendő eljárást megvilágítani.

A távollevők és szökevények ellen követendő eljárást a BP. XXIII. fejezete szabályozza; a járásbiróság előtti eljárásban tehát, ennek, s különösen a 469., 470. §. rendelkezései, amennyiben az 536. §. rendelkezésével nem ellenkeznek, ezzel kiegészítve, alkalmazandók.

Ha tehát a járásbiróság hatásköréhez tartozó vétséggel terhelt ismeretlen helyre távozván, az 536. §. szerint tartózkodó helye lehetőleg kipuhatolandó. A kipuhatolás alatt pedig a törvény, annak indoklásából is kitetszőleg, nem azon eljárást érti, hogy az illetőt a bíróságok és közigazgatási hatóságok saját hatáskörük területén kívül is nyomoztassák, mert a járásbiróság eljárása alá tartozó esetek aránylag csekélyebb súlyánál fogva nagyobb sérelmet okozhat a terheltnek az ekként való nyilvános pellengérré állítás, mint amennyi hasznát a megsértett jogrend nyerne. «A nyilvános közzététel oly mértékben veszélyezteti a jó hírnevet és a társadalmi állást, hogy elrendelése csak fontos ok esetében bir-jogosultsággal», mondja a miniszteri indoklás. S kérdem, nem ezt teszik-e azon járásbiróságok, melyek az összes hazai járásbiróságokat és közigazgatási hatóságokat megkeresik a terhelt tartózkodási helyének kinyomoztatása céljából. Állithatja-e valaki, hogy ez nem nyilvános közzététel? A kipuhatolás fogalmát sem a törvény, sem a miniszteri indoklás nem adja ugyan, de a már előadottakból, s azon körülményből, hogy kipuhatolásról csak a járásbiróság előtti eljárásban szól, holott a törvény egyéb részében nyomozásról: okszerűen következik, hogy a kettő közt különbség van. Nézetem szerint a kipuhatolás alatt azon eljárást érthetjük, hogy azon bíróság, melynél a feljelentés vagy vádindítvány tétel, a terhelt illetőségi, utolsó vagy gyanítható lak- vagy tartózkodási helyének közigazgatási hatóságát megkeresi a terhelt tartózkodási helyének saját területén való kipuhatolása végett. Hasonló esetben tehát ezt kell tenni a járásbiróságoknak.

Ha aztán ezen eljárás eredm. nytelen maradt, s az előzetes letartóztatásnak valamely törvényes oka fen nem forog: a hivatalos lapban, és ha célszerűnek mutatkozik, más hirlapban is, havi időközben, háromszor közzéteendő hirdetmény útján hivandó fel a terhelt megjelenésre vagy tartózkodó helyének bejelentésére. Ezen idézés a járásbiróság eljárásában is alkalmazandó az 521. §. rendelkezésénél fogva, mint-hogy ezt az 536. §. nem zárja ki, mert csak az esetben idézhető meg a terhelt a rendes idézőlevéllel, ha tartózkodási helyét sikerült az előbb említett módon kipuhatolni.

Ha a bíróság ezen intézkedése sem vezetett eredményre s a terhelt tartózkodó helye ismeretlen maradt, a mennyiben oly feltételek, a melyek az előzetes letartóztatás elrendelését indokolják, hiányzanak, a járásbiróság végzést hoz, a melyben az eljárást a távollevő terheltnek előkerültéig megszünteti, s egyben a terhelt illetőségi községét, illetve utolsó lak- vagy tartózkodási helyének közigazgatási hatóságát megkeresi, hogy a terhelt számára figyelő lapot nyisson, s a mennyiben az elévülési időn belül előkerül, erről a bíróságot értesitse. Ez esetekben az eljárás ily módon megszüntetendő, mert a 472. §-nak a járásbirósági eljárásban is alkalmazandó 1. bek. szerint a bíróság elé nem állítható távollevő ellen sem vád alá helyezésnek, sem főtárgyalásnak, sem ítélet hozásának nincs helye. A főtárgyalás alatt pedig a járásbiróság eljárásában mindig a tárgyalást kell érteni. Ellenben a bizonyítékok beszerzése mellőzendő, mert a járásbirósági eljárás rendszerint a tárgyalás határnapjának kitűzésével indítandó meg (528. §. 2. bek.); a rendszerint azon kivételekre vonatkozik,

* A hivatalból észlelendő semmiségi okokról a 387. §. 1. bekezdése szól.

melyekről az 528. §. 1. bek. és az 525. §. tesz említést, a nyomozást a mellőzhetetlenül szükséges, halasztást nem tűrő sürgős esetekre szorítván, a vizsgálatot pedig kizárván, így ezek közé a 472. §. 2. bekezdésében rendelt teendők fogantatása nem tartozhatik, ezen rendelkezés a járásbíróági eljárásban alkalmazást nem nyerhet. Ellenben a 472. §. 4. bekezdésének, mely szerint a nyomozás, illetőleg a vizsgálat befejezése után az eljárást a távollevő előállításáig meg kell szüntetni, megfelelő alkalmazásával a járásbíróság az eljárást a terhelt előkerültéig, illetve az 536. §. 3. bekezdésében meghatározott esetekben, melyről rögtön szövegek, előállításáig megszünteti.

Másképp fogunk eljárni, ha a terhelt szabadságvesztés-büntetéssel büntetendő vétséggel van vádolva, e mellett az előzetes letartóztatásnak a BP. 536. §. 3. bekezdésében meghatározott feltételei fenforognak. Ily esetben a járásbíróság a BP. 536. §. 3. bek. és a 470. §. 1. bek. alapján a terhelt előzetes letartóztatását, s hogy ezt fogantatosithassa, egyben elfogatását rendeli el. Ily esetek lesznek, ha a terhelt ellen igen nyomatékos gyanu merült fel, ha tartózkodó helye ismeretlen, vagy az ellene indított bünvádi eljárás alatt megszökött, vagy őt a 469. §. szerint hírlap útján eredménytelenül idézték és ezek mellett reá nézve a 141. §. 2., 4. vagy 5. pontban meghatározott feltételek valamelyike fenforog. Ily esetben a járásbírósnak a 470. §. szerint a terhelt elfogatása iránt a körülményekhez képest házkutatással, megkeresés útján, kézrekerítésének elrendelésével kell intézkedni, a nyomozó levél kibocsátása ki lévén zárva. A 470. §. 1. és 2. bek. az 521. §. alapján a járásbíróági eljárásban az általam meghatározott módosítással alkalmazandó, mint az 536. §. 3. bekezdését kiegészítő rendelkezés. Alkalmazandó annál inkább, mert ha a járásbírósnak joga van a terheltet előzetes letartóztatásba helyezni, azért mert pl. megszökött, jogának kell lenni arra is, hogy határozatának végrehajtása végett az előzetes letartóztatásba helyezendő, ismeretlen tartózkodásu terhelt kézrekerítését elrendelhesse és őt elfogtassa. E felfogást támogatja még a BP. 525. §. 3. bek., mely szerint a járásbíróság a feljelentés vagy vádindítvány vételével egyidejűleg teljesíti a terhelt szökésének megakadályozása, illetőleg letartóztatása következtében halasztást nem tűrő intézkedéseket. Támogatja végül a miniszteri indoklás is, mely szerint kihágás vagy csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség tárgyában nincs helye a kézrekerítésnek, mert ez rendesen a személyes szabadság hosszabb elvonásával és a becsületérzést sértő átkisérrésszel jár, mely ezen bűncselekményeknél nem igazolható (680. l.).

Ezek után még csak arról óhajtok röviden megemlékezni, hogy a BP. 470. §. 4. bek. a járásbíróság előtti eljárásban alkalmazható-e? A 4. bek. a következőket mondja:

«Vétséggel terhelt ellen nem bocsátandó ki nyomozólevél, de ha előállítását fontos ok kívánatossá teszi, akkor a vizsgálóbíró vagy a vádtanács a terheltnek személyleírását a hatóságoknak azzal a felhívással küldi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesítsék azt a bíróságot, mely a személyleírást kiadta.»

Véleményem szerint ezen intézkedés a járásbíróság előtti eljárásban nem alkalmazható, mert az 536. §. 1. bek., midőn a terhelt tartózkodó helyének lehetőleg kipuhatolását rendeli el, és megtiltja a terhelt személyleírásának körözését — ezt kifejezetten kizárja. De erre mutat a 4. bek. szövegezés is, mely «körözött egyén»-ről szól, tehát az illető terhelt köröztetik, s nem mint az 536. §. mondja, tartózkodó helye puhatolatik. Ezen puhatolás és körözés közt különbség van, mert az utóbbi a körözés fogalmából is kitünőleg akkép történik, hogy a vizsgálóbíró vagy a vádtanács a terhelt személyleírásának közlésével a hatóságokat oly felhívással keresi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesítsék azt a bíróságot, mely a személyleírást kiadta. Tehát a körözött

egyén személyleírását is közlik, a mi a járásbíróági eljárásból ki van zárva, és pedig csak a vizsgálóbíró vagy a vádtanács, e kettő helyett pedig itt az ítélőbíró nem érthetjük. S a miniszteri indoklás szerint is ezen rendelkezés a nyomozó levélnek enyhébb alfaja. Ezekből kétségtelen, hogy a 470. §. 4. bek. az 536. §. rendelkezéseivel ellentétben áll, és az csupán a törvényszék hatáskörébe utalt vétséggel terhelt ellen alkalmazandó. Pedig én azt hiszem, hogy a vétség szó tévesztett meg sok járásbírósaot, s ezen 4. bekezdésnek köszönhetjük a nyomozat végetti sok megkeresést.

Éder Kálmán,
váci kir. aljárásbíró.

Külföldi judikatura.

801. Az a szerződés, melylyel a festő határozott ár kikötése mellett kötelezi magát valamely arczképnek elkészítésére, sajátos minőségű szerződést képez, amelynek a megrendelő a kép tulajdonjogát csak akkor szerzi meg, ha a festő azt rendelkezésére adta és ő azt jóváhagyta. Ezen időpontig a festő ura marad a művének, de mégsem szabad azt, mint arczképet megtartania vagy másnak rendelkezésére adni, mert ő csak azon feltétel alatt kapta a jogot a modell arczmásának a reprodukálására, hogy a szerződés minden irányban teljesítetik. A festő kártérítésre köteles, ha kötelezettségeit nem teljesíti, tehát az előre felvett árt kamatosítul visszatéríteni köteles. De ha a festő az eredetileg festett arczot más arczczal helyettesítette, úgy a megrendelő nem követelheti az előbbi állapotba visszahelyezést, minthogy nem vált a kép tulajdonosává. (Párisi semmitűszék.)

802. A nemzetközi magánjogban az az elv alkalmazandó, hogy a jogügyleteknek külalakja, valamint a bizonyítás módja azon államnak törvényei, szokásai és gyakorlata szerint bírálendő el, amelyben eszközöltetnek. (Párisi semmitűszék.)

803. A sajátkezűleg irt végrendelet szabálytalanságán segíteni lehet, ha a kiigazításnak elemei magából a végrendeletből vehetők. (Párisi semmitűszék.)

804. Ha a férj nejének tudta és akarata nélkül oly eszközöket alkalmaz, melyek a fogamzást meggátolják és ha beszédben és levélben oda törekszik, hogy nejében elfojtsa az utódok utáni vágyat, úgy ezen ténykedések nejének durva megsértését képezik, melynek alapján a nő válást követelhet. (Caeni felebbviteli bíróság.)

805. A cég rendeletére szóló váltót a cégnek megszüntése és törlése után a cégnek volt tulajdonosa saját nevében perelheti, mert a cég csak az a név, amelyen a kereskedő üzletét folytatja és amelyet aláírásul használ, de nem külön fogalom a cég a kereskedő mellett és törlése nem változtatja meg a jogalanynak a személyét, csak a nevét; a kereskedői név helyébe a tulajdonosnak polgári neve lép. A tulajdonos tehát jogosítva van a cégnek törlése után saját nevében ovatoltatni és peresíteni a váltót. (Darmstadti felebbviteli bíróság.)

806. Az óvásban előforduló nem minden hiba teszi azt érvénytelenné, csak olyan hiba, amely lényeges. (Darmstadti felebbviteli bíróság.)

807. Érvénytelen az a végrendeleti feltétel, hogy a fiu 30. életévének elérése előtt egy nála legalább 3 évvel fiatalabb leányt vegyen el, mert különben elesik az örökségtől. Mert a házasság erkölcsi célját csak abban az esetben érheti el, ha szabad választás alapján állapittatik meg az egymás iránti rokonszenv. A választást nem szabad korlátozni, mert különben az örökhagyó által kijelölt személyek közt nem mindig volna feltalálható az a személy, amely az örökös jogos igényeinek, szívbéli vonzalmának, az illemnek és egyéb követelményeknek megfelel, amik fölött csakis ő ítélhet, tekintve attól, hogy talán már kötve van előző erkölcsi kötelek által. (Római semmitűszék.)

808. A testi sértést elkövető nem szavatol az abból eredt nagyobb kárért, hogy a bántalmazott a rendelő orvos utasításait nem követte. (Milanói felebbviteli bíróság.)

809. Többen érvényesen szerezhetnek oly kikötéssel ingatlant, hogy a míg élnek, közös tulajdonosok és közösen használják, elhalálozás esetén pedig a túlélő tulajdonostársak tulajdona marad. Ez a megállapodás sem törvénybe, sem a jó erkölcsökbe nem ütközik. (Genuai felebbviteli bíróság.)

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Sipos Árpád.** A nagyvárad kir. jogakadémiát súlyos csapás érte, kiváló tanáranak, Sipos Árpádnak, folyó hó 9-én bekövetkezett váratlan kimultával. De veszteség ez a jogi oktatásra általában is, valamint a jogi irodalomra, melynek derék, érdemes munkása hunyt el a megboldogultban.

A magánjogi disciplinákat tanította és művelte irodalmilag, különös előszeretettel pedig a bányajoggal foglalkozott és rendszeres művét: A magyar bányajog (1876) igen előkelő hely illeti meg jogi irodalmunkban, a maga idejében forrásmunka tekintélyével birt. A *«Szénbányászati és a földbirtok»* (1893) című műve szintén sok elismerést szerzett írójának, mert nemcsak alapos és a gyakorlati élet igényeit is figyelembe vevő jogász munkája, hanem épp úgy a széles látókörrel, mint az oda vonatkozó európai irodalomnak teljes ismeretéről tanuskodik.

Nagyobb dolgozatai még: A bányatörvényjavaslat. A törvénytelen gyermek és az öröklési jog. A visszkereseti jog a nemzetközi váltójogban. Ezeken kívül a jogi szaklapokat is gyakran fölkereste értekezéseivel, így a *Jogi Közlönynek* is majdnem három évtizeden át munkatársa volt. Legutóbb pedig a jogi Lexiconban jelentek meg magánjogi, bányajogi cikkei.

A derék tanár elhunyt fölértett fájdalomban mi is a legőszintebben részt veszünk.

— **Lopási szenvedély.** Egy jó családból származó 19 éves leány 10 rendbeli lopás vétsége miatt vonatott minap felelősségre a budapesti büntetőtörvényszék egyik ítélő tanácsa előtt. A vádlott ugyanis az utolsó három éven belül mindazon lakók kárára, akikkel egy házban lakott, oly módon követett el apró lopásokat, összesen 108 korona értékben, hogy a padlásokon szarítást céljából kiterített fehérneműket a léccen keresztül apránként lopkodta és részben elzálogosította. A vádlott anyja előadta, hogy vádlottnál már gyermekkorában lopási hajlamot lehetett észlelni, amennyiben az minden kényszerítő ok nélkül mindenféle tárgyakat összevissza lopott és e tekintetben minden figyelmeztetés hiába valónak bizonyult. A vádlott zokogva beismerte tettét, valamint amiatt való sajnálatát is, hogy szülőinek nem engedelmeskedett és azzal védekezett, hogy a lopás nála régi szenvedély, mely ellen mit sem tehet. A bíróság a vádlottat a Btk. 335. és 336. §-ai alapján lopás vétsége miatt három heti fogházra ítélte. Elmeállapota megvizsgálásának elrendelését azért nem tartotta szükségesnek a bíróság, mert a vádlott beismerte, hogy a lopott holmikat elzálogosítás útján részben értékesítette.

— **Alaptalan ügyészi semmiségi panasz.** A m. kir. Curia: Gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétsége miatt vádolt L. S.-né szül. N. E. elleni bűnügyben:

A semmiségi panasz, mint a törvényben kizárt, a BP. 434. §-ának 3. pontja alapján visszautasított.

Indokok: Semmiségi panasz a kir. Curiahoz a BP. 426. §-a értelmében csakis ítéletek és ugyanannak a §-nak 3. pontjában megjelölt végzések ellen használható. Minthogy pedig a kir. ügyész által megtámadott végzés a fentebb jelzett minőségű határozatok közé nem tartozik, semmiségi panasz annál inkább visszautasítandó volt, mert a kérdéses határozat éppen a kir. ügyészség indítványa következtében, tehát meghallgatásával hozott. (1900 decz. 20. 10490. sz. a.)

— **Az ügyvédi díjak megállapítását** az aradi ügyvédi kamara jelentése a következő konkrét esetekkel illusztrálja:

A nagyvárad kir. ítélő tábla 3000 koronás ügyben a felebbezésért 16 koronát állapított meg, 11,592 koronás ügyben 45 korona 30 fillér bélyeggel ellátott 3 ives felebbezésért 60 koronát állapított meg.

— **A kereskedelmi jog kézikönyve.** Dr. Klupaty Antal kolozsvári egyetemi tanár *«A magyar kereskedelmi jog kézikönyve»* című művének I. kötete második átdolgozott kiadásban most hagyta el a sajtót. Ez a második kiadás annyiban különbözik az elsőtől, amennyiben szerző az időközben összegyűlt új anyagot is rendszeresen feldolgozta. Így a különféle magyar és külföldi törvényhozási alkotások közül beható tárgyalásban részesül a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898: XXIII. tcz. és különösen az új német kereskedelmi törvény. Igen tüzetesen ismerteti szerző az

újabb magyar és német joggyakorlatot is. A 490 lapból álló első kötet ára 9 korona, kiadta az Athenæum részvénytársulat.

— **A kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentéséből.** Aggasztó jelenségnek találjuk az igazságügyi törvényhozás terén a legutóbbi években beállott stagnációt. Jogi intézményeink épülete évről-évre megköveteli a reparálást. A koraszakos munkák mellett nem szabad szem elől téveszteni a kisebb jelentőségű, de a mindennapi élet által sürögösen követelt hiányok orvoslását sem. A Btk., a végrehajtási törvény, a csődtörvény, az ügyvédrendtartás novellája, az üzletátruházásokról szóló törvényjavaslat stb. több mint egy évtized óta vannak szőnyegen s mindezen, jórészt teljesen kész munkálatoknak a napirendről való levételét bizonyos titokzatos homály veszi körül.

Az esküdtszék mult évi működéséről csak a legnagyobb elismeréssel emlékezhethünk meg. Verdictjei a szakkörökben és a nagyközönségben egyaránt a legnagyobb meglepéskeltették. Igaz, hogy többnyire az enyhébb álláspontra helyezkedtek, de ez, részint a Btk. szigorú büntetési tételeiben, részint a magyar nép hagyományos, humánus felfogásában találja magyarázatát. Hogy pedig a tárgyalások vezetése, a kérdések feltevése és az ítélezés mennyire a törvény szellemében történt, azt mi sem igazolja jobban, minthogy az ítéletek legnagyobb része azonnal jogerőssé vált, a megtámadottak közül pedig egyetlen egyet sem semmisített meg a kir. Curia.

Az esküdtszéki eljárás általában az új bűnvádi perrendtartás igen nagy terheket rótt karunkra. 60 esetben kellett hivatalból védőt kirendelni. Minthogy pedig védőt csak a törvényszék székhelyén lakó és a védelemre jelentkező ügyvédek közül nevezhettünk ki s minthogy polgári ügyekben is 34 pártfogó lett kirendelve, a kirendelték nem ok nélkül zugolódna a nagy megterheltség miatt. Mily alapon követeli az állam ezt a nagy áldozatot az ügyvédi kartól? Mily megkülönböztetés alapján kapja meg a táblai közvédő a maga díját s fosztatik meg ettől a sokkal fontosabb és nehezebb feladattal teljesítő törvényszéki hivatalbóli védő?

— **Közhivatalnokaink felelősségéről** czim alatt báró Malcomes Béla érdekes füzetet bocsátott közre. Szerző mellett érvel, hogy a közhivatalnokok kártérítési felelősségének megállapítása és a kártérítés mérvének meghatározása a rendes bíróságok hatáskörébe utaltassék. Különösen perhorreszkálja azt, hogy a közigazgatási hatóságoknak bármilyen beleszólás engedtségük a kártérítés kérdésébe.

— **Az 1900. évi törvények gyűjteménye.** A Lampel (Wodianer) cs. és kir. udv. czég kiadásában megjelenő törvénygyűjteménynek most jelent meg a legújabb kötete: az 1900. évi törvények gyűjteménye, a régi kötetekhez csatlakozó tizenhatod és nyolczad alakban.

— **A pékműhelyek tisztasága.** A budapesti kir. ítélő tábla: Felperes felülvizsgálati kérelmét elutasítja. **Indokok:** Felperes kártérítési jogát az alperes jogellenes cselekményéből származtatja s ily cselekmény gyanánt jelöli meg első sorban azt, hogy az alperes alaptalanul panaszkolta be a közigazgatósági hatóságnál amiatt, hogy a tőle vett zsemlyében tetűt talált s másodsorban azt, hogy az alperes ugyanezt az állítást a faluban is hirteltelte. Ami a főlebbezési bíróságnak azt az álláspontját illeti, hogy az alperest a feljelentés körüli eljárásért nem lehet felelőssé tenni azért, mert a feljelentésnél sem rosszhiszeműség, sem károsítási szándék nem vezetett, ezt az álláspontját nem lehetett helyesnek elfogadni, mert a kártérítésre vonatkozó anyagi szabályok szerint a károsításnál a felelősség nemcsak akkor áll be, ha a károsítás gonosz célzaton alapszik, tudva és akarva okoztatott, hanem a felelősség beáll akkor is, ha a károsítást a kellő figyelem hiánya idézte elő. A fenforgó esetben azonban a felebbezési bíróság elfogadta az elsőbíró ítéletéből azt a tényállást, hogy az a zsemlye, amelyet az alperes a közigazgatósági hatósághoz beszovalgatott, a felperes üzletéből való volt és hogy abban a tetűhöz hasonló rovar találtatott, amely tényállásból pedig nem lehet levonni azt a jogi következtetést, hogy az alperes a feljelentésnél akár gonosz célzattal, akár a kellő figyelem elmulasztásával járt volna el, mert az alperes feljelentésében oly tényeket állított, amelyek a felebbezési bíróság által megállapított s iránnyadónak tekintendő tényállás szerint valóknak tartandók. A felperes továbbá a fent előadottak szerint kárt okozó cselekmény gyanánt jelölte meg azt is, hogy az alperes a faluban is hirteltelte, hogy a felperestől vett zsemlyében tetűt talált. A felebbezési bíróság ítéletében azonban nem állapította meg tényként azt, hogy az említett cse-

lekményt az alperes elkövette; nem állapította meg pedig indokolása szerint azért, mert felperes e részben semmi bizonyítékot nem szolgáltatott. A jogellenes cselekmény alapján követelt kártérítésnél azonban a kárt okozó cselekmény felforgása a tényalapnak oly lényeges alkotó részét képezi, hogy annak hiánya miatt a kártérítési jog nem is keletkezhetik. (1900 szeptember 20. I. G. 156.)

— **Egyöntetű igazságszolgáltatás.** Lapunk egyik olvasójától a következő sorokat vettük: Nemrég egy, Budapesten a VIII. kerületben lakó adósomat a budapesti VII. kerületi kir. járásbíró előtt peresítettem be. Alperes védekezett és pergátló kifogást emelt, kérvén a bíróság helyi illetőségének leszállítását. A bíróság e kifogásnak helyt adott s engem a költségek megfizetésére kötelezett. Indokaiban kiemelte a bíróság, hogy "... személyes keresetek elbírálására az 1868: LIV. tcz. 30. §-a szerint, amennyiben a kötelezettség teljesítésére bizonyos hely ki nem kötött, azon kir. járásbíró az illetékes, melynek területén alperes lakik, avagy pedig állandóan tartózkodik már pedig alperes a fővárosban ugyan, de ezen kir. járásbíró területén nem lakik.

A bírósági szervezet szerint a főváros minden kerületének járásbírója önálló bírói hatáskörrel bír, az 1868. évi LIV. tcz. 16. és 30. §-ai értelmében pedig a járásbíró területén lakók személyi tekintetben azon bíróság hatóságának vannak alávetve, melynek területén laknak. Azon körülmény, hogy Budapest székesfőváros egy község és hogy annak területén több kir. járásbíró is van, felperest nem jogosítja fel arra, hogy a fővárosban székelő bármely kir. járásbíró előtt szabadon perelhesse, mert személyes keresetek helyi illetőségének megállapításánál a fentebb hivatkozott törvény 30. §-a a mérvadó. Mindezeknél fogva, stb.» Gondosan kidolgozott felfolyamodást adtam be ezen permegszüntető végzés ellen, azonban a budapesti kir. törvényszék a megtámadott végzést helyben hagyta, kimondván, hogy «a felebbezési bíróság a kir. járásbíró nehezített végzésében foglalt indokolást teljes mérvben elfogadván, a végzést helyben hagyandónak s a felfolyamodást elutasítandónak tartotta. Néhány hónappal később engem, ki a budapesti V. ker. kir. járásbíró «hatóságának vagyok lakásomnál fogva alávetve», a budapesti VI. ker. kir. járásbíró előtt peresített be egy vidéki kereskedő. Hamarosan bevágtam a fenthivatkozott végzés indokolását s természetesen pergátló kifogással álltam elő. Fellebbezésemnek fényes sikere volt, a bíróság helyi illetőségét leszállította. A vidéki atyafi azonban nem hagyta abba a dolgot, hanem ő is felfolyamodással élt, persze ügyvédje útján. Ez a felfolyamodás a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszékhez került. Én teljes lelki nyugalommal néztem elébe a hozandó határozatnak, mignem a következő végzést kaptam: «A kir. törvényszék az elsőbíró végzését megváltoztatja, az alperes pergátló kifogását elveti, az elsőbíró illetékességét megállapítja, ezt további szabályszerű eljárásra utasítja s egyúttal alperest 31 korona költségnek 8 nap alatti fizetésére kötelezi.

Indokok: Az alperes pergátló kifogását arra alapította, hogy a kereset megindításakor nem lakott a budapesti VI. kerületi kir. járásbíró területén, a reá nézve személyes kereset elbírálására tehát az eljáró kir. járásbíró nem illetékes.

Minthogy azonban az 1868. évi LIV. tczikk 30. §-a szerint személyes keresetknél rendszerint az alperesnek rendes lakhelye állapítja meg a bíróság illetékességét; minthogy lakhely elnevezés alatt az egész helységet, községet kell érteni és nem a közigazgatás szempontjából kerületekre osztott község egyes részeit; minthogy tehát a 30. §. rendelkezése nincs korlátozva azzal, hogy a főváros nagy kiterjedése és népessége több egyforma rangú bíróság működését tette szükségessé; minthogy az alperes rendes lakóhelye Budapesten van és ezért a reá nézve személyes kereset elintézésére bármelyik budapesti kir. járásbíró egyaránt illetékes: ennél fogva az elsőbíró megszüntető végzésének megváltoztatásával s az alperes pergátló kifogásának elvetésével az elsőbíró illetékességét meg kellett állapítani. Tehát két szomszédos teremben ily igazán egyszerű kérdést homlok-egyenest ellenkező értelemben döntöttek el. S mi még mindig egyöntetű igazságszolgáltatásról álmodozunk! Ugy látszik, álmodozásra is maradunk utalva.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A községnek az utca megváltoztatásából eredő kártérítési kötelezettsége.** Düsseldorfban egy közforgalomra szánt utca felszínét emelték, ami által a házakhoz juthatás megnehezített, egy szomszéd háztulajdonos teljes kártérítést követelt a várostól. A német birodalmi törvényszék felperes kártérítési igényét megállapította, de nem a teljes kárra, hanem csak arra, ami abból származott, hogy a közlekedés megnehezített. Az indoklás lényegesebb pontjai a következők:

Házaknak a beépítésre szánt közutak mentén való felépítése által egyrészt a város, illetve község, mint az út tulajdonosa, másrészt a háztulajdonos között kölcsönös jogokkal és kötelezettségekkel járó szerződés létesül. Ezen szerződési viszony akként jön létre, hogy a község azáltal, hogy ily közutat létesít, a közforgalomból származó előnyök biztosítása mellett házak építésére felszólítást, illetve ajánlatot intéz, amelyet a háztulajdonosok elfogadnak, magukra vállalván azon törvényes és helyi rendőri kötelezettségek teljesítését, amelyek azzal járnak, hogy a ház a közut mentén fekszik. Ezen hallgatóság létrejött szerződés azonban nem érinti a községnek az út közúti jellegéből folyó azon jogát, hogy az utat a forgalom igényeinek megfelelően megváltoztassa, esetleg áthelyezze, ebből azonban következnek, hogy a község a közlekedés lényeges korlátozása, esetleg megakadályozása által okozott kárt megtéríteni köteles. Nem változtat a községnek ezen kötelezettségén az sem, hogy a ház felépítése alkalmával az út még nem volt közut, hanem magántulajdon képezett és csak később lett a közutak közé felvéve, mert ezáltal a háztulajdonosok mindazon jogokat megnyerik, melyek az utnak közúti jellegével járnak, természetesen az ebből folyó terhek viselése a háztulajdonosokat terheli. Ugyancsak a német birodalmi törvényszék azt is kimondta, hogy habár az úttal szomszédos telektulajdonosnak joga van arra, hogy az út a telek és a város többi részei közt a közlekedést közvetítse, még sem követelhet kártérítést, ha az utca egy irányban elzáratott s ezáltal az zsákutcává vált, miután joga csak arra irányul, hogy a közlekedés általában lehető legyen, nem pedig, hogy az több irányban is összeköttetést létesítsen. —d.

— **A tudakozó irodák üzletviteléhez.** A jenai Oberlandesgericht kimondotta, hogy a kapott információt a kérdezősködő titokban köteles tartani még akkor is, ha ez nincs kikötve és a titoktartás megsértéséből az értesítést adóra háruló károkat a másik fél megtéríteni tartozik. Ellenben nem érvényes annak előleges kikötése, hogy az értesítést adó esetleg éró büntetésből eredő kárt vagy a bűnvádi eljárás költségeit a kérdező fél legyen köteles viselni.

— **Egy kőműves ellen** egyik berlini járásbíró előtt magánlaksértés miatt tettek feljelentést. Vádolt már a rendőrség előtt mindent beismert, de azt állította, hogy a cselékmény elkövetésekor részeg volt. A vádló tanura hivatkozott, aki midőn az idézést megkapta, beadványban kérte a tárgyalás elhalasztását, mivel a tárgyalás napján uton lesz. A bíróság megtagadta e kérelmet, azon indokolással, hogy vádlott vizsgálati fogságban van. A tanu tehát Eisenachból Berlinbe jött, de nem volt szükség a kihallgatására, mert a vádlott ismét beismerő vallomást tett. A tanu részére 42 márka 10 fillér utazási és élelmezési díj állapított meg, melyet a vádlott vagyontalanságánál fogva a kincstár térített meg. A porosz kincstár most beperelte a bírót 41 márka 70 fillér megtérítése iránt, mert ha a tanu megkeresés útján hallgattatott volna ki, nem merült volna fel 40 fillérnél több költség. A fiscus keresete elutasított.

A Magyar Jogászegylet február 23-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Baracs Marcell ily című előadása: Harmadik személyek javára kötött szerződések a polgári törvénykönyv tervezetében. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, akik a 181., 182. és 183. füzeteket nem kapták volna meg, reklamálhatják Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében (Kossuth Lajos-utca).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A törvénytelen gyermekek jogviszonyai. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd. — A harmadik személyek javára kötött szerződések. I. *Dr. Baracs Marcel* budapesti ügyvéd. II. *Dr. Kobler Ferencz* székesfővárosi t. ügyész. — Harmadik személy javára kötött szerződés. *Dr. Barna Ignác* kir. táblai bírótól. — A férj özvegyi öröklése a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Bedő Béla* znióvárjai kir. albirótól. — *Törvénykezési Szemle:* A nő beleegyezésével elkövetett magzatelhajtás közben a nő elkövetett súlyos testi sértés. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A törvénytelen gyermekek jogviszonyai.

A tervezet sok tekintetben szakít a multtal és minden ponton humánus törekvést mutat. Mindkettőért elismerést érdemel, mert gyakorlatunk félénk tévovázása correcturára szorult és mert a jognak itt első sorban a humanismus elveit kell hogy diadalra juttassa. A társadalom bűneit tegye jóvá a jog és kötelességünk a gyermek igaztalan szenvedéseit enyhíteni. Nem hiszszük, hogy a francia jog álláspontja nálunk védőkre fog találni. Az elrettentés haszontalan eszköznek bizonyult itt is és statisztikailag megállapított tény, hogy az apasági kereset kiküszöbölése az u. n. törvénytelen születésekre apasztólag nem hat. De ha ellenkezőleg is alakulna a statisztikai számarány, úgy még akkor sem támaszkodhatnánk erre a törvényhozás, mert milyen igazság volna az, mely a elrettentése céljából az ártatlan gyermek jogait konfiskálná és mely a bünt csak a nővel szemben üldözné. Ez a férfi felbátorítása volna. De mi egyáltalán azt hiszszük, hogy együgyűség az egyén akaratára hatni, amikor objectiv tényezők döntenek. Hol van az a törvény, mely egy nő akaratát szabályozhatná, amikor a létért való küzdelem őt idegen körbe dobta, ahol vágyakat ébreszt, melyeknek helyzeténél fogva vagy elhagyatottságában ellentállani nem bír. Ehhez járulnak gazdasági momentumok, melyek a család-alapításra hatnak és physiologiai momentumok, melyek hatása alól a nemi élet törvényes dictatumok szerint nem emancipálható. A házasságon kívüli nemi élet és nemzés tehát megközelíthetetlen factorok következménye és így okos törvényhozó, mellőzve minden meddő törekvést, eme következmények szabályozására fog szorítkozni.

Két különböző materia szabályozásáról van szó. Az anya és a gyermek joga — bár sok pontban érintkezik — alap és célzat tekintetében széjjel tartandó. Ez azonban legtávolabbról sem jelenti azt, hogy kifogásunk volna a tervezet hetedik fejezete ellen technikai szempontból, mert közös keretbe foglalja az egymástól eltérő anyagot. De arra már igenis tekintettel kell lennünk, hogy az egymás mellé került anyag a maga specifikus jellegét őrizze meg. E tekintetben alkalmunk lesz rámutatni, hogy az anya jogköréhez sok olyasmi tapadt, amit a jogpolitika csakis a gyermek szempontjából igazolhat. Ennyit a külső foglalatról.

Nagy horderejű kifogásunk van a hetedik fejezet felirata ellenében. Törvénytelen gyermek! Ez a gyermek megbélyegzése. Pedig nem vétett, ellenkezőleg ő áldozata a bün-

nek. Ebben az elnevezésben egy irgalmatlan kor összes előitéletei tükröződnek vissza.

Az «illegitimus» a régibb római jogból maradt fen, amikor a házasságon kívül nemzett gyermeket nemzójével szemben jogok nem illették meg. Valóságos anachronismust látunk a törvénytelenesség vádjában és azért e szót a törvényből kiküszöbölendőnek tartjuk. Nem létezik «törvénytelen» gyermek! Ehelyett ajánlanám tehát a «házasságon kívüli gyermek» elnevezését. Ha ez nehézségbe ütköznék, úgy még mindig jobbnak, mert humánusabbnak tartom a «természetes gyermek» elnevezést, ami már csak azért is indokoltabb, mivel a tervezet az u. n. törvénytelen gyermek atyját «természetes atyának» mondja.

A legfontosabb kérdés, mely ezt a materiát uralja, a tartás kötelezettségében rejlik. Fontosságát különösen az éleliti ki, hogy itt már a családjogból folyó kötelezettségekkel ellentétben, a teljesítés csakis törvényes kényszer esetén várható, az erkölcs parancsai itt nem érvényesülnek. Három momentummal kell különösen foglalkoznunk: A tartás időbeli határával, annak mérvével és érvényesítésének módjával.

A tervezet szerint a gyermeknek tartása tizenhat éves koráig jár. Ez helyes, mert a gyakorlatunkban szereplő 12 vagy 14 éves kor a megváltozott gazdasági viszonyok közt nem elégséges. Tizenkét vagy tizennégy éves koráig az a nevelés, mely egy hivatás betöltésére képesítene, még nem lehet befejezve. Tanoncz vagy varróleány 14 éves korában a maga erejéből még nem tud megélni. Normális körülmények közt a 16 év a legkorábbi időhatár, melyet a törvény megállapíthat, ha a tartási kötelezettséget reális tartalommal akarja ellátni. Emellett lehetnek esetek, ahol a gyermek 16. életévében testi vagy szellemi fogyatkozások miatt képtelen magáról gondoskodni. Elkerülhetlen kötelessége itt a törvényhozásnak a gyermek tartásáról intézkedni. A német polgári törvénykönyv 1708. §-a itt az apa tartási kötelezettségét időtartáshoz nem kötötte, egyszerűen meghosszabbítja. A tervezet 350. §-a a teljeskorúságig terjeszti ki az atya kötelezettségét, ha és a meddig a gyermek a tartásra rászorul. A tartási kötelezettségnek a teljeskorúságig való kiterjesztése, amennyiben a gyermek a maga erejéből meg nem élhet, határozottan tulmegy a szükséges célon. Eszerint, ha az anya gyermekét jogi, orvosi, technikai, felsőbb kereskedelmi avagy művészi pályára küldi, a meghosszabbított tartás esete mindig be fog következni, mert az ezen pályára készülő mindig rászorul a tartásra. Ez tehát a 16 éves korhatár egyszerű lerontása volna. Hogy miért ejti itt el a tervezet a német törvény azon kriteriumát, hogy az önmagáról való gondoskodás lehetetlenségének testi vagy szellemi fogyatkozásokon kell alapulnia, ez indokolhatónak nem látszik. De ha a meghosszabbított tartás feltételeit közelebbről meg kell határozni és annak eseteit ilyképpen korlátozni, úgy másrésről sokkal humánusabb a német törvény azon álláspontja, mely ezen ritka esetekben minden korhatártól eltekint. Ezekon kívül még csak egy körülmény veendő itt megfontolás alá, vajon igazságos-e a tartás ezen esetében az apa kötelezettségét első sorba helyezni és nem volna-e megfelelőbb kimondani, hogy az apa és az anya itt egyaránt tartásra kötelezettek és hogy a kötelezettség megelőzésének csak annyiban van helye

amennyiben az egyik félnek vagyoni viszonyai ezt indokolják.

A tartás mérve tekintetében a tervezet 349. §-a intézkedik. E szerint megilleti a gyermeket, ami illő megélhetéséhez szükséges, továbbá a neveltetés és kiképzetés költsége. Az «illő megélhetés» bővebb körülírás vagy kimerítő indokolás nélkül semmiféle támpontot sem nyújt a tartásdíj megállapítására. Ha a megélhetés a legszükségesebbre látszik utalni, úgy az «illő» szó egyrészt a személyekre vonatkozó relativitást, másrészt egy a legszükségesebben tulmenő határt látszik jelezni. Nézetem szerint annak megállapítására, hogy mit kell tartás alatt közönségesen érteni, nincs szükség, csak azt kell meghatározni és ez iránt a 350. §. intézkedik, hogy melyik személyre kell tekintettel lennünk a tartás mérvének megállapításánál. Ellenben annak igenis kifejezést kell adnunk, hogy a tartás címén megállapítandó összeg fedezze a nevelés és a hivatásra való előkészítés költségeit. A 349. §. formulázása ezekhez képest teljesen elhibázottnak tekintendő, mert igazságtalan volna a házasságon kívüli gyermeket elvileg a létminimumra szorítani és mert másrészt a tulságba visz, ha a tervezet egyszerűen nevelési és kiképzetési költség iránti igényt statuál. A gyermeknek igénye van arra, amibe nevelése és egy a viszonyaihoz mért hivatásra való előkészítés kerül, arra azonban, hogy kiképzetté váljon, józanul jogot adni nem lehet. A kiképzetés a legmagasabb szellemi kvalifikációt is magában foglalja, erre pedig a tartás nem terjeszthető ki. Bizonyára csak tolhiba, ha a 349. §. azt mondja, hogy a gyermeket megilleti, amibe neveltetésének és kiképzetésének «költsége kerül». Nézetünk szerint ehelyütt tehát csak annyi volna mondandó, hogy a tartás olyképpen állapítandó meg, hogy a nevelés és valamely hivatásra való előkészítés költségeit is fedezze.

Egy másik fontos kérdés az, hogy ezen tartás az apa, az anya vagy az anyai ágbeli rokonok viszonyaihoz képest állapíttassék-e meg? A tervezet 350. §-a határozott állást nem foglal és kuszált kombinációkra utalja a bírót. E szerint a tartás a természetes atya vagyoni és kereseti viszonyai figyelembevételével az anya társadalmi állásához mérten jár. Mit jelentsen a «figyelembevétel» ismert phrásisa, ha az anya társadalmi állása mérvadó? Hát azt, hogy egyik kritérium sem lesz mérvadó. Nézetünk szerint az anya társadalmi állásából nem lehet levezetni a tartás mérvét, ha azt az apa szolgáltatja. Ha pl. egy kezdő hírlapíró egy híres énekesnővel folytat viszonyt, miképpen szolgáltatassa a tartást az apa az anya társadalmi állásához mérten? De nem is tudom, hogy ilyen esetekben mi módon kell majd összhangzásba hozni az anya társadalmi állását az apa vagyoni és kereseti viszonyaival. És megfordítva, ha egy milliomos elcsábítja a szobaleányt, a mágus a kis színésznőt, miért szenvedjen a gyermek az alatt, hogy az atya természetszerűleg a szegényebbek közt keresi passiójának anyagát. A tervezet bizonyára célzat nélkül a gazdag csábítókat védi meg, amíg sok esetben a szegény sorsu apára tulmagas terhet rak.

A mi nézetünk e tárgyban az, hogy annak vagyoni viszonyai és társadalmi állása mérvadó, aki a tartásra köteles. Absurdum valakinek szolgáltatási képességét egy más személy helyzetéhez viszonyítani. Természetes csak az, ha a gazdag apa gazdagon, a szegény szegényesen tartja el a gyermekét. Ez utóbbi védelmében még egy körülményre kell tekintettel lennünk.

Lehet, hogy az apa szegény, de az anya vagy az anyai ágbeli rokon vagyoni és társadalmi helyzeténél fogva a gyermek jobb tartást igényelhetne. Ilyenkor el kell tekintenünk attól az elvtől, hogy első sorban az apa tartozik eltartani gyermekét. A gyermeknek mindig azt kell juttatnunk, ami rá nézve legelőnyösebb. Nem lehet megengedni, hogy a fentemlített példában a művésznő gyermekét Monorra küldje havi 8 frt tartásért, mert az apa csak ennyit fizethet.

Ebben az esetben igenis élvezze a gyermek anyja, illetve az anyai ágbeli rokon társadalmi állását, ha ez rá nézve kedvezőbb helyzetet teremt. Az itt mondottak összegezése a következő:

A természetes apa vagyoni viszonyaihoz és társadalmi állásához mérten köteles a gyermeket annak 16 éves korának befejeztéig eltartani. Kötelessége megelőzi az anyáét és az anyai ágbeli rokonokét. Amennyiben azonban az apa által nyújtott tartás nem felel meg annak, amit a gyermek anyja vagy a tartásra kötelezett anyai ágbeli rokon társadalmi állásánál és vagyoni viszonyainál fogva igényelhetne, úgy az anya és az esetleg tartásra kötelezett anyai ágbeli rokonok kötelesek a tartáshoz hozzájárulni.

Dr. König Vilmos.

A harmadik személyek javára kötött szerződések.

I.*

Harmadik személyek javára kötött szerződések alatt jogászai műnyelven azokat értjük, amelyek a szerződéskötésben semmiképpen részt nem vevő harmadik javára közvetlen és önálló követelési jogot teremtenek meg.

A doctrina sokáig huzódott attól, hogy ezen szerződéseket önálló jogi alakulat gyanánt elősmerje s azokat részben a «képviselő»-re, részben a «cessió»-ra vonatkozó jogszabályok útján vélte konstruálhatóknak és megoldhatóknak.

Annak, vajon a szerződés harmadik nevében, avagy harmadik javára lett-e megkötve, külső distinctiója világos. Az előbbi esetben a szerződő fél másnak nevében, utóbbi esetben saját nevében cselekszik. (Windscheid Pandecten 316. §. a. 1. j.)

Kérdés marad azonban, hogy oly esetekben, midőn a szerződő felek ezen külső distinctiónak világos kifejezést nem adnak, mely körülményben találjuk meg annak fogalmi ismervét, hogy a promissarius a maga vagy azon harmadiknak nevében járt-e el.

Lényegesnek azon körülmény látszik: vajon a jogügyletnek historiai causa-ja a promittens és a harmadik, vagy a promittens és a promissarius, tehát a közvetlen szerződők közt forog-e fén? (Zimmermann: Die Lehre von der Stellvertretenden Negotiorum gestio 67. és köv. ll.)

Az előbbi esetben maga a harmadik a szerződő s a promissarius, még ha ez nyíltan kifejezésre nem is lett juttatva, olyannak tekintendő, mint aki a harmadiknak nevében acceptál. Ezen feltevésnek elestével a szerződést hatálytalanak kellene tekinteni. (Regelsberger Handbuch II. k. 474. l.)

A másik esetben, ha t. i. a historiai causa csakis a promittens és a promissarius között forog fén, az utóbbi maga a contrahens.

Van az eseteknek egy harmadik csoportja is: az, amely-nél a causa mindhárom érdekeltre, promittens, promissarius és kedvezményezettre egyaránt létező. Ily esetben mikor tekintendő a promissarius a harmadik nevében, mikor a saját nevében negociálónak? Utóbbinak kétségtelenül csak akkor, ha a harmadik javára tett ígéret nem szorítkozik csupán a harmadik s a promittens közti causára, hanem abban a promittens és promissarius közti causa is felvételt talált.

A második és harmadik esetben tehát harmadik javára kötött szerződéssel állunk szemben. Ezekben a régi doctrina, mely a harmadik részére saját ténykedése nélkül beálló, önálló, közvetlen jogszerzést nem ösmert, hogy neki a keresetőségi jogot megadja, kénytelen volt azon constructionális fogáshoz folyamodni, hogy a promissariust olybá vette, mint aki az ígéretet a harmadik kedvezményezettnek képviselőtében fogadta el és folytatólag megkívánta, hogy azt a harmadik részéről az ügyletnek ratihabitója kövesse.

* Részlet dr. Baracs Marczel jogászegyleti előadásából.

Még közelebb esett azon jogi constructio, mely a promittens, promissarius és kedvezményezett közötti viszonyra a «cessio»-nak normáit kívánta alkalmazni. Kézenfekvő ugyanis, hogy a promissarius mindazon esetekben, melyekben a kedvezményezett közvetlen képviselője gyanánt fel nem léphet, a kitűzött eredményt akként érheti el, hogy a harmadik részére szerzendő jogot első sorban forma szerint saját maga részére szerzi meg s azt egy követő jogüggyellett a harmadikra átruházza.

Csakugyan az a látszat: hogy egy «cessio legis»-nek feltevése feleslegessé tenné a harmadik személyek javára kötött szerződéseknek önálló jogi alakulattá avatását, bár bizonyos nehézségek, pl. a promissarius szerződési és elidegenítési képessége korlátolt voltának (így: fizetése képtelenségnek) esetében bajosan volnának megkerülhetők. Nem is ezen, csak ritkán felmerülő constructionális nehézségek adtak okot arra, hogy a régi doctrina falaiba rés töressék, hanem első sorban egy igen gyakorlati indok, a felesleges jogüggyeleti illetékek elkerülésének szempontja vezetett ahhoz, hogy a harmadik személyek javára kötött szerződések elősmerlessenek.

Az új doctrinának kiindulási pontját a határozatlan személyek javára kötött szerződésekben kell keresnünk.

A régi doctrina, amennyiben egyáltalán tért engedett a képviseletnek a szerződéskötésnél, elengedhetlenül megkövetelte a képviseletnek nyomban való megnevezését. Ha ez bármely okból elkerülendő volt, a mandatariusnak önmaga részére kellett a jogot megszereznie s ezt utóbb a mandansra átruháznia. Az ideiglenes incognito tehát a kettős illetékelésnek hátrányával járt.

Ez vezetett a XVI. és XVII. században Franciaországban s Hollandiában az electio amici (élection d'ami, déclaration de command) jogintézményének keletkezéséhez, amely szerint nyilvános, de magánlakásoknál is bárki a vételt pro amico aut electo aut eligendo eszközölhet. Ha a declaratio kellő időben megtörtént, a command lépett a declarans helyébe anélkül, hogy ez újabb illetékkirovással járt volna. Figyelemreméltó, hogy a kellő időben declarációval élő eligensnek szerzési képessége nem jött tekintetbe, propterea, quod ne momentaneum quidem uno in persona eligentis adquisito constitisset. (Gauis, Verträge zu Gunsten Dritter, 66. l.)

Azon körülmény, hogy az eligens bárkit, tehát olyasvalakit is választhatott és megnevezhetett command-ul, akire a szerződés megkötésekor nem is gondolt, kizárja azt, hogy ezen sajátos jogüggyelet akár egy fiktált megbízás, akár a negotiorum gestio alapján konstruáltassék; benne kell látnunk a harmadik személyek javára kötött szerződések első típusát.

Az életbiztosítási ügylet volt utóbb az, mely a modern doctrina testének a gerinczet megadta.

A kötvénynek nem kell tartalmaznia a kedvezményezettnek megnevezését, mert ez utólagos intézkedésnek is fenttartható; de sőt a biztosított a kedvezményt visszavonhatja s más kedvezményezettet jelölhet ki. Ugyanugy áll tehát az eset, mint a declaration de command-nál, azzal a különbséggel, hogy a declaratio nem nyomban, hanem csak a szerződés esedékességének beálltával válik visszavonhatatlanná.

Éppen a kedvezményezett személyének határozatlanságánál fogva, de mert esetleg a kedvezményezettnek a szerződéskötés idejében még léteznie sem kell (pl. ha gyermektelen egyén gyermekei javára biztosítja életét), lehetetlen a biztosítottat olybá venni, mint aki a kedvezményezettet mint ennek negotiorum gestora helyettesitené.

Rokon azon eset is, midőn parasztbirtok átruházásával egyidejűleg bizonytalan személyek (pl. valamely időpontban létező gyermekek) javára történik gondoskodás.

Mindezen eseteknek vizsgálata mutatja, hogy a képviseletnek s a cessionak kategóriáiba nem sorolhatók, ami

ismét szükségszerűleg a harmadik személyek javára kötött szerződéseknek mint külön kategóriának elismerésére vezet.

A harmadik személyek javára kötött szerződéseknek fogalma meglehetősen szintelen. Határai elmosódnak, átúsznak a negotiorum gestióba, azon szerződésekbe, melyek általában harmadik személyek javára való szolgáltatást tárgyaznak, végre azokéba, melyek azonos eredményt czéloznak a harmadiknak közbenjöttel mellett, tehát az u. n. kéttagozatu szerződésekbe. (Leonhard szerint zweischichtige, Ehrenberg szerint zweigliedrige Verträge.)

A negotiorum gestiótól a fogalmi megkülönböztetést ott kell találnunk, hogy míg amannál a harmadik a dominus negotii, emitt a promissarius az, ki az ügyletnek tartalmát ad s a jogosultnak személyét meghatározza. Ott tehát, ahol a promissarius csak ad adstringendam promissoris fidem szerepel, csupán negotiorum gestióról lehet szó. (Siegel Versprechen 142. l.)

Ellenben nem tekinthető fogalmilag megkülönböztetett ismérvnek az a körülmény, vajon a promissariusnak joga közvetlen haszonnal jár-e számára. Az ő praesentatiójának joga emlékeztet az egyházi patronuséra, csak hogy ennél értékeesebb, mert módjában áll annak gyakorlatát a harmadik által megfizettetni.

A különbséget azon szerződésektől, melyek általában harmadik személyek javára eszközöndő szolgáltatást tárgyaznak, azon pozitív ismérvben kell keresnünk, hogy míg amazoknál a harmadik nem okvetlen kell, hogy «közvetlen» jogot szerezzen, ez a harmadik személyek javára kötött szerződéseknek lényeges kelléke. Az utóbbiak tehát az előbbieknél tágabb fogalmi körében egy, a megjelölt ismérv által elhatárolt körszeletet alkotnak.

Hasonló szerepet visznek a harmadik személyek javára kötött szerződések a kéttős tagozatu szerződéseknek fogalmi körében, ezek alatt oly szerződéseket értve, melyekben az egyik szerződővel (a promittenssel) szemben az ellenszerződőnek szerepét két személy viszi, ámde nem a köteleességeknek s jogoknak hányados, hanem egyénenkénti megoszlásával, a kötelezettségek a promissariusnak, a jogozatok a kedvezményezettnek jutva. Ezen fogalmi kör magában foglalja tehát úgy azon szerződéseket, melyeknek megkötésében a kedvezményezett részt vesz, valamint azokat is, melyekében nem vesz részt.

A harmadik személyek javára kötött szerződések e szerint az említett két tágabb fogalmi körnek közös metszési területét képezik. Az egyik fogalmi körnek a közös metszési területen kívül eső részétől a harmadik közvetlen jogszerzésének pozitív ismérve, a másiktól a harmadik személynek a szerződéskötésben részt nem vétele mint negatív ismérv határolja el.

Ezen fogalmi rokonság és elhatárolás szolgáltatja a kérdéseknek azon csoportjait, melyek a harmadik személyek javára kötött szerződések kategóriájának felépítésénél a törvényhozási szabályozásnak tárgyát képezik, s melyek ehhez képest egyfelől a harmadik személyek javára általában eszközöndő szolgáltatásokkal foglalkoznak (például a harmadik hozzájárulásának kérdése stb.), másrészt a szerződésnek kéttős tagozatából következnek (pl. az ígéretvevő s kedvezményezett közti viszony befolyása, a kötelezett exepciói a harmadik ellen stb.).

II.*

A tervezet ezen fejezete a jogirodalom gondos tanulmányán épült munka, ami azonban egyes javításoknak szükségét ki nem zárja.

A harmadik javára kötött szerződéseket az irodalomban használatos különféle elnevezések helyett inkább új kifejezéssel «közvetett teljesítésre kötött szerződéseknek» kellene el-

* Kivonat dr. Kobler Ferencz jogászegyleti felszólalásából.

nevezni, mert azoknak lényege és különbsége a képvisellettől abban áll, hogy a kötelezett fél, amit a harmadiknak *szolgáltat*, azt az ígéretvevőnek *teljesíti*; az *utóbbinak* teljesít, de nem direct, hanem indirect módon, a *harmadiknak* adott szolgáltatás által. Mindazonáltal a tervezet terminus technicus-a elfogadható, de ki kell zárni az abból eredhető félreértéseket.

A harmadik javára kötött szerződéseknek ugyanis két faja van: olyan, amely a harmadiknak közvetlen jogot ad a szolgáltatás *követelésére* és olyan, amely csak a szolgáltatás *elfogadására* ad neki jogot. Az előbbire példa az életbiztosítási ügylet, ahol a kedvezményezett a biztosítási összeg kifizetését a biztosító-társaságtól keresetileg követelheti. Az utóbbira példa az az eset, mikor a vevő a kereskedőt utasítja, hogy a megvett tárgyat adja át a vevő barátjának, X-nek, akit a vevő azzal meg akar ajándékozni. Mind a kétféle szerződés a harmadik *javára* van kötve. Miután azonban sokan csak az előbbi nevezik harmadik javára kötött szerződésnek, kérdés: mit ért a *tervezet* harmadik javára kötött szerződés alatt? Mind a két szerződési fajra vonatkoznak-e szabályai, avagy csak arra, amely a harmadiknak közvetlen kereseti jogot ad? A tervezet címe és 1027. §-ának szövege az előbbire, a fejezet többi tartalma az utóbbira látszik mutatni. Féltő, hogy ez a bírói gyakorlat ingadozására és a kétféle szerződési faj helytelen unifikálására fog vezetni. A tervezet 1035. §-ának az a szabálya, hogy a kötelezett fél a harmadikkal szemben nem számíthatja be az ígéretvevő elleni követelését, ráillik azon szerződésekre, melyek a harmadiknak közvetlen kereseti jogot adnak. De nem illik azokra, amelyekben a harmadiknak csak az ígéretvevő *engedménye* alapján nyerhet kereseti jogot; itt nem volna indokolt az engedmény szabályain az 1035. §. által rést ütni.

Egyrészt tehát határozott módon ki kellene zárni minden kétséget a tekintetben, hogy a fejezet eddigi szabályai csak azon harmadik javára kötött szerződésekre vonatkoznak, melyek által a harmadik közvetlen kereseti jogot nyer. Másrészt szabályozni kellene a fejezetben azon harmadik javára kötött szerződéseket is, melyek a harmadikat csupán a szolgáltatás elfogadására jogosítják. Szóló tárgyalja e szabályozás szükségét: az 1031. §. II. szabálya, mely különben némileg átalakítandó, valamint az 1039. §. ezen szerződésekre is kiterjesztendő; ebbe a fejezetbe való az 1276. §. is; intézkedni kell az esetre is, ha a teljesítés előtt a harmadik fizetési képtelenné vált, csődbe jutott vagy egyébként az ígéretvevő vissz követelése a harmadik ellen veszélyeztetve lenne.

Az előadó által a tervezeten gyakorolt bírálat nem mindenben találó. Szóló több pontot említ és különösen az ellen foglal állást, hogy az 1033. §. elhagyassék. Helyesli, hogy az ígéretvevő rendelkezési joga le nem foglalható legyen. A végrehajthatónak nincsen vagyoni jogi érdeke az ígéretvevő *rendelkezési* jogának lefoglalásában, mert mindent megkap az által, ha az ígéretvevőnek a *teljesítésre* irányuló követelését lefoglalja; ezzel az ígéretvevő rendelkezési joga is meg van akasztva. Nem lehet következtetésnek tekinteni azt, hogy a rendelkezési jog élők között át nem ruházható (1251. §.), de átörököthető, ha azt a szerződés kiköti. Mert a rendelkezési jog *engedményezésére* szintén nincs szükség; akinek az ígéretvevő juttatni akarja a szolgáltatást, juttathatja a rendelkezési joga *gyakorlása* által, az által, hogy az illetőt kedvezményezettnek kijelöli. Ellenben az átörököltetés megengedése van szükség. Mert átörököltetés nélkül az ígéretvevő halálával megszűnnék az ígéretvevő rendelkezési joga és a harmadik megszerzi a jogot a szolgáltatásra. Az ígéretvevőnek már most érdeke lehet abban, hogy ez ne így történjék és hogy azt a rendelkezést, amiben őt esetleg meggátolja a halál, helyette az örökösei megtehessék. Szóval: az engedményezésre szükség nincs, mert meg van a jog gyakorlásának lehetősége; az átörököltetésre lehet szükség éppen a jog gyakorolhatása végett.

Harmadik személy javára kötött szerződés.*

I. A harmadik személy javára kötött szerződés törvényhozási szabályozására nézve e rendelkezéseket ajánlom:

1. Oly szerződés, melyben a felek valamelyike harmadik személy részére eszközrendő szolgáltatást ígér, a harmadik személyt (a kedvezményezettet) közvetlenül jogosítja, kivéve, ha más megállapodást tartalmaz.

2. A felek a kedvezményezett jogát sem meg nem szüntethetik, sem meg nem változtathatják, kivéve, ha ehhez való jogosultságukat fentartották.

A fentartás hatályát veszti, mihielyt a kedvezményezett a szerződéshez az ígéretvevővel szemben hozzájárul vagy az ígéretvevő a szerződést a kedvezményezett irányában teljesíti.

3. Ha a szolgáltatás csak az ígéretvevő halála után eszközrendő, a szerződés a kedvezményezettet kétség esetében csak az ígéretvevő halálával jogosítja.

Mihielyt az ígéretvevő a kedvezményezettben azt a hitet kelti, hogy a szolgáltatásra bizton számíthat, s az ígéretvevő erről tudomást szerez vagy kellő gondosság mellett szerezhetne, a szerződést többé a kedvezményezett hátrányára sem meg nem szüntethetik, sem meg nem változtathatják. Amennyiben a szolgáltatás a kedvezményezettre nézve ingyenes, jogosultságuk feléled, ha a kedvezményezett az ígéretvevő irányában a kötelesrészről való kitagadásra jogosító magaviseletet tanusít.

Ha az ígéretvevő a kedvezményezett születése előtt hal meg, a szerződés többé a kedvezményezett hátrányára sem meg nem szüntethető, sem meg nem változtatható, kivéve, ha az ehhez való jogosultságot fentartotta.

4. Az ígéretvevő egyoldaluan más kedvezményezettet jelölhet ki, ha ez a felek szándékának megfelel. A kijelölés végintézkedésbe is foglalható, kivéve ha más megállapodás történt.

5. Ha a kedvezményezett a szolgáltatást az ígéretvevővel szemben visszautasítja, a jogszerzés nem történik tekintendő.

6. A szerződésből folyó kifogásokat az ígéretvevő a kedvezményezettel szemben is felhozhatja, kivéve, ha ez a felek szándékával ellenkezik.

7. A szerződés az ígéretvevőt a kedvezményezett mellett is jogosítja, kivéve ha ez a felek szándékával ellenkezik.

II. A polgári törvénykönyv tervezetének idevágó 1027—1039. §-ait ex asse átdolgozandóknak tartom, mert:

részint elvileg helytelenek, az újabb jogfejlődéssel lépést nem tartók (1027—1029. §§., 1030. §. 1. bekezdés, 1031. §., 1033. §. 2. tétel, 1034. §., 1036. §. 2. bek. 2. tét., 1038. §. 2. bek.);

részint felesleges, a tervezet egyéb megállapításaiból nyilván folyó rendelkezéseket tartalmaznak (1035. §. 2. bek. felesleges az 1. bek. folytán; 1036. §. 2. bek. 1. tét. felesleges az 1035. §. 1. bek. folytán; 1036. §. 1. bek. felesleges a hivatkozott általános szabályok folytán; 1037. §. 2. bek. felesleges ugyancsak az általános szabályok folytán; 1038. §. 1. bek. felesleges az 1031. §. 1. bek. folytán);

részint a tervezet egyéb rendelkezéseivel, de önmagukkal is logikai disharmoniában állnak (1028. §. végpassusa ellenkezik az 1. passussal; 1029. §. ellenkezik az 1030. §. 1. bekezdésével; 1036. §. 2. bek. 2. tét. ellenkezik az 1032. §-sal, ugyancsak a culpa in contrahendo általános szabályaival; 1039. §. 2. bek. ellenkezik az 1031. §. 2. bekezdésével);

részint a tervezet más helyére vagy nem is az általános magánjogba való rendelkezéseket tartalmaznak (1037. §. 1. bek. a szerződéskötés hiányainak általános tanába, a VI. fejezet keretében; az 1033. §. 1. tét. a végrehajtási törvénybe, illetőleg a csődtörvénybe való).

Dr. Barna Ignác,
kir. táblai bíró.

* A jogászegyleti vita alkalmából.

A férj özvegyi öröklése a polgári törvénykönyv tervezetében.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete a túlélő férjnek elhalt felesége ági vagyonára törvényes öröklés címén özvegyi haszonélvezeti jogot nem ad. (Tervezet 1816. §.)

Ezen hiány, ha törvényynyé válnék, visszásságra vezetne.

Az előforduló esetek típusa, melyekre ezen hiány kihat, a következő:

A földmives férj örökségi kifizetésből származó tőkével felesége családjába és birtokába beházasodik.

Az új családi tűzhely alapítása a feleség birtokán építkezést tesz szükségessé, mely a férj pénzcsekjét fölemészti.

Ha ezek után a feleség gyermek hátrahagyása nélkül elhal, az örökhagyónő ági vagyonát törvényes öröklés címén ennek nővérei öröklők (1811. §. 2. bekezdés).

Amennyiben tehát szerzeményi vagyon nincsen, a túlélő férj igénye a hagyatékkal szemben mindössze a befektetés pénzbeli megtérítésére irányul (622. és 624. §§.).

Természetszerű, hogy a férj nem fog jó lélekkel megválni a megszokott tűzhelytől, és birtoktól, melybe az ő pénzét, építési anyagait, munkáját és szorgalmát befektette és mindezeket az örökhagyónőhöz nála távolabb álló sógorasszonyoknak békességesen átengedni nem fogja.

Már csak azért sem, mert a sógorasszonyok, mint örökhagyónő osztályos társai ingatlan vagyonnal amúgy is bírnak.

Megindul tehát a sógorság között az elkeseredett per, melyet pedig a szóban forgó kérdés méltányosabb törvényes rendezése megelőzhet, de közgazdasági tekintet is kívánatosá teszi, hogy a törvény az özvegy férj érdekét jobban méltányolja.

Tudvalevő ugyanis, hogy a földmives mennyire ragaszkodik földjéhez és ettől csak kényszerítő okok hatása alatt válik meg.

Ezen okok egyike, ha a birtok vagy birtokrészletek tulajdosági elaprózása miatt eredményesen már alig gazdálkodhatik.

A birtok és birtokrészletek tulajdosági elaprózásának megelőzése egyúttal fontos közgazdasági érdek, melyet a törvényhozásnak legalább is közvetve támogatni kell.

Ámde a vázolt tipikus esetből kiindulva, ha a falu népe azt fogja látni, hogy az, aki természetbeni jutaléka helyett örökségi kifizetést elfogadott, önhibáján kívül, abból az ingatlanból is kipurult, melybe az életfogytiglani birtoklás reményében tőkéjét beruházta: az ilyen példa elretentően fog hatni az örökségi kifizetések elfogadására. A fenforgó kérdéssel némileg összefügg a férj tartási igénye is.

«A feleség férjét tartani köteles, ha a férj erre vagyonhiány és keresetképtelenség okából nem képes» (100. §.).

A házasság tartama alatt a házastársak életközössége mellett ezen tartási kötelezettség súlylál nem bír.

Ezt a Tervezet is elismeri azzal, hogy a feleség ezen tartásra bíróilag kötelezhető ugyan, de ezen marasztalás végrehajtás alapjául nem szolgál (101. §.).

Actualissá ezen tartási kötelezettség csak a feleség elhaltával válnék, csak hogy a férjnek körülírt tartási igénye a feleség halálával megszűnik (103. és 268. §§.).

A Tervezet tehát a férjet az ági örökösök érdekében inségre juttatja.

Dr. Bedő Béla,
zníóváráljai kir. albiró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nő beleegyezésével elkövetett magzatelhajtás közben a nőn elkövetett súlyos testi sértés.

A bíróságok egyezően elfogadott tényállás szerint T. Zsuzsannánál idegen kéz által erőművileg előidézt elvetélést állapítottak meg. Az erőművi behatást a méhmagzat elhajtá-

sára irányzott szándékkal a terhes nő testén annak beleegyezésével K. Mária hajtotta végre díjazásért akként, hogy a nő szeméremtestébe hegyes, kemény eszközzel szurt, mely ténykedésével nemcsak az elvetélést idézte elő, hanem a nőnek 6-8 heti tartamu sérülést okozott. Az elsőbíróság vádlottat a Btk. 301. §-ába ütköző súlyos testi sértés büntetével a Btk. 95. §-a szerint eszmei halmazatban álló, a 285. §. 2-dik bekezdése alá eső magzatelhajtás büntetében mondta ki bűnösnek. A budapesti kir. ítélő tábla vádlott terhére a magzatelhajtás büntetét és a nő sérelmére elkövetett s a Btk. 310. §-ába ütköző — gondatlanságból okozott — súlyos testi sértés vétségét anyagi halmazatban állapította meg. A m. kir. Curia úgy az anyagi, mint az eszmei bűnhalmazat mellőzésével vádlottat csak a magzatelhajtásban mondta ki bűnösnek. Az elsőbíróság a ténykedés, tehát a természeti cselekmény egységére tekintettel állapított meg eszmei bűnhalmazatot. A kir. ítélő tábla előtt az anyagi halmazat megállapításánál a jogsértő eredmények többsége volt irányadó; a testi sértést gondatlanságból okozottnak mondta ki azért, mert a testi sértés okozására irányuló szándékot bizonyítottan nem találta. A m. kir. Curia végre a delictumegységet azzal indokolja, hogy a méhmagzat elhajtásával kapcsolatos bántalmazást a Btk. 285. §-ában meghatározott büntett tényálladéka magában foglalja. Ha ez az érv helyes, akkor de lege lata, — tételes törvény szerint — kétségtelenül a kir. Curianak volna igazga, mert akkor a dolog úgy állana, hogy a tételes törvény két különben önálló büntetendő tényálladékot, u. m. a magzatelhajtás és a testi sértés tényálladékait egy összetett tényálladékká egyesítette s a két tényálladék egyesítéséből, a melyeknek mindegyike önmagában is önállóan is büntetendő tényálladék, egy összetett büntett complex delictumot alkotott, amilyen például a betöréses lopás, a rablás stb. Mert ahhoz csak nem férhet komoly kétség, hogy elméletileg a magzatelhajtás és a testi sértés két külön, önálló tényálladék, mert e két tényálladék mindegyikének külön, önálló jogtárgya van; az egyiknek jogtárgya a méhmagzat joga, melyet a büntetőjog is védelemben részesítendő jogtárgynak ismer el, mert éppen azért bünteti az elhajtást, miként a magánjog is jogvédelmét a méhmagzatra, a nasciturusra is kiterjeszti, «quoties de ejus commodis agitur», a másikkal tárgya másnak testi épsége és egészsége. De ahhoz sem férhet komoly kétség s az ellenkezőt nem is állította soha senki, hogy két jogtárgynak büntetendő megsértése két büntetendő jogsértés, tehát két bűncselekmény, két delictum. Mert bűncselekmény, delictum és büntetendő jogsértés azonos fogalmak; bűncselekmény nem egyéb, mint büntetendő jogsértés.

A jogveszélyeztetéstől, mely ide nem tartozik, eltekintve, kétségtelenül áll egyrészt az a tétel, hogy jogsértés nélkül nincs delictum; másrészt az a tétel, hogy a hány a jogsértés, annyi az — egyszerű — delictum. Az első tétel az egyéni szabadságnak biztosítója, melyet a tételes törvényhozás megsérthet ugyan és a történelem tanúsága szerint megsértett nem egyszer, de ez a jog lényén nem változtat. A második tétel pedig matematikai igazság, mely ad oculos demonstrálva van azzal a számtani mivelettel, amelyből kitűnik, hogy a többség nem egység. Az egyszerű tényálladékok többségét igenis lehet egységgé alakítani, de csak összetétel, egyesítés után, ami által összetett tényálladék keletkezik. De az összetétel nem jelenti az egyesített tényálladékok egyikének vagy másikának megsemmisítését, büntetendőségének megszüntetését, hanem egy magasabb egységbe egybefoglalását, miként hogy egy talán triviális példával éljünk, a száz bankó egy darab papír ugyan, de abban nem egy, hanem százszor egy forint van. A méhmagzatelhajtás és a testi sértés tehát csak mint a két büntetendő tényálladékból alakított összetett büntett lehet — összetett — büntetegység. A tételes törvény kétségtelenül az összetételt eszközölheti is,

sőt tekintettel épp arra, hogy a magzatelhajtásra irányzott ténykedés tapasztalatszerűleg gyakrabban lehet olyan, mely testi sértést is okoz, az egyesítés, a complex delictum alkotása czélszerű is lett volna.

Lehetséges s a megfelelő repressio biztosítása és a gyakorlatban felmerülhető kételyek elkerülése érdekében egyenesen czélszerű lett volna a Btk. 285. §-ának egy harmadik bekezdéssel kibővítése, amely két külön büntetési tételt állapított volna arra az esetre, ha a) a cselekmény folytán a teherben levő nő testi sértést szenvedett; b) ha a cselekmény a teherben levő nőnek halálát okozta. És pedig a tételes törvényben méltatott indító ok — motivum — következetes méltatásával, a két eset mindegyikére két külön büntetési tételt lehetett volna felállítani, a szerint, amint a bűnös a cselekményt nyeresésvágyból vagy más indokból követte el. Így p. o. az olasz Btk. külön büntetési tételt állított fel arra az esetre, ha az elvetelés ténye vagy a használt eszközök a nő halálát okozták s ebben az esetben még külön súlyosabb büntetési tételt arra az esetre, ha a halált az okozta, hogy a bűnös veszélyesebb eszközöket alkalmazott, mint a minők alkalmazásába a nő beleegyezett. Az ily büntetési tételek az ítélkezés egyöntetűsége érdekében egyáltalán nem feleslegesek, sőt egyenesen czélszerűeknek mondhatók s hogy ez nem okvetlenül vonja maga után a törvénynek tulterheltetését, annak legjobb bizonyítéka az olasz Btk., amely számosabb ily részletezést tartalmaz s szemben a magyar Btk.-eknek — a Kbt. 145. §-ának hozzászámításával — 631. §-ával, 498. §-ból áll. Ismeretes dolog, mennyi vitára adott s ad még mindig alkalmat az a kérdés, miképpen minősítendő a cselekmény akkor, ha a bűnös gondatlanságával több embernek halálát vagy több embernek sérülését okozta. Nincs az a lehetséges és lehetetlen minősítés, melyet a bíróságok ebben az oly egyszerű esetben nem alkalmaztak volna s még folyton nem alkalmaznának, mert az elvi kijelentések is bírói gyakorlatunkban sokszor, fájdalom, csak arra valók, hogy a legelső alkalommal félretétessenek vagy ami még rosszabb, egyszerűen mellőztessenek. Az olasz Btk. minden kételynek elejét vette egyszerűen azzal, hogy külön büntetési tételt állított fel a magyar Btk. 290. és 291. §-ainak megfelelő 371. §-ban arra az esetre, ha a cselekmény több embernek halálát vagy egy embernek halálát és egynek vagy többnek súlyos sérülését okozta; a 310. §-nak megfelelő 375. §-ban pedig arra az esetre, ha a cselekmény folytán több ember megsérült. Ámde tételes törvényünk a Btk. 285. §-ában a magzatelhajtás és a testi sértés tényálladékait összetett tényálladékká nem egyesítette, mert a 285. §. 2-dik bekezdése csak arról az esetről intézkedik, ha a bűnös a teherben levő nő beleegyezésével annak méhmagzatát szándékosan elhajtja vagy megöli. Hogy ez a meghatározás nem terjed ki arra a különböző esetre, amidőn a bűnös cselekménye folytán a teherben levő nő is testi sértést szenved, midőn tehát a cselekmény nemcsak a törvényben kontemplált «egy», hanem azonfelül a törvényben nem kontemplált még egy más jogsértést okozott, amely a Btk. XX. fejezete értelmében büntetendő, ahhoz nem kell kommentár s a kir. Curia ítéletének azt az indokolását, hogy a méhmagzat elhajtására irányzott cselekménnyel a teherben levő nőn ejtett testi sértést a Btk. 285. §-ában meghatározott büntett tényálladéka magában foglalja: a hivatkozott törvényszakasza maga legjobban megcáfolja. A kir. Curia ítéletével tehát egyetérteni nem lehet.

De nem lehet egyetérteni az eszmei halmazatot megállapító elsőbírósági ítélettel sem. Ez az ítélet helyesen felismerte azt, hogy a 285. §. a teherben levő nőn ejtett testi sértés tényálladékat magában nem foglalja, hogy tehát nem egy összetett, hanem két külön s önálló tényálladékkal áll szemben. De az u. n. eszmei halmazat értelmében magyarázni szokott 95. §-t alkalmazta azért, mert mind a két büntetendő

jogsértést, a magzatelhajtást és a testi sértést vádlott egyazon ténykedésével követte el. Felesleges ismétlésekbe bocsátkoznám, ha újra felsorolnám az e lapok hasábjain is ismételtelen felsorolt érveket annak bizonyítására, hogy a természeti cselekmény egysége a büntetteknek — anyagi — többségét nem zárja ki; hogy az anyagi bűnhalmazat ismérve nem a természeti cselekménynek, hanem az önálló büntetési tételek alá vont jogsértéseknek többsége. Amely nézet nemcsak bünteti jogirodalmunk több kiváló mívelőjének, ismételten a kir. Curia-nak is helyeslésével találkozott. De nem osztható egész terjedelmében a kir. ítélő táblának ítélete sem. A kir. ítélő tábla úgy a fenforgó „delictumtöbbséget”, mint azt is helyesen észlelte, hogy ez a többség, ez a halmazat nem eszmei, hanem anyagi többség és halmazat, amelyre tehát a Btk. nem 95. §-a, hanem 96. §-ának rendelkezése alkalmazandó. Azonban tévesen értelmezte a kir. ítélő tábla a Btk. 301. §-át akkor, midőn culposus testi sértést állapított meg azért, mert a testi sértés okozására irányuló szándékot bizonyítottan nem találta. Nem ténybeli, hanem jogi tévedésről van szó. Nem arról, hogy a kir. ítélő tábla nem találta bizonyítottan azt, amit a bizonyító eljárás adatai szerint bizonyítottan el lehetett vagy el kellett volna fogadnia. Ebben az irányban, legalább az én nézetem szerint, bírói ítéleteket kritika tárgyává tenni nincs helyén, már azért sem, mert ezt a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve egyenesen kizárja, eltekintve attól, hogy actákból, sőt plane egy szűkszavú ítéletből felülbírálni akarni a bizonyító eljárásból meritett meggyőződés helyességét, egyenesen non sens. Amit most már ki lehet mondani, mert a BP. szentesítette ezt a felfogást. Tehát nem ténybeli, hanem jogi tévedésről van szó, a Btk. 301. §-ának téves értelmezéséről. A Btk. 301. §-a s tartalma eziránt minden kétséget kizár, a tényálladékhöz a testi sértés okozására irányzott szándékot nem követeli. Csak a bántalmazó, illetve egészségsértő cselekménynek kell szándékosnak lennie, ha ez szándékos s abból a jogsértő eredmény — sérülés, betegség, elme kór — bekövetkezett, a tényálladék meg van állapítva; tekintet nélkül arra, hogy a tettes szándéka irányult-e a bekövetkezett eredményre vagy sem; tekintet nélkül arra, hogy a tettes a jogsértő eredményt akár csak mint lehető előre látta, sőt tekintet nélkül arra is, hogy azt előre láthatta-e vagy sem. Más szóval nem szükséges, hogy a tettest az eredményre vonatkozólag akár dolus, akár culpa, tehát bűnösség terhelje. A bár előre nem látott, sőt előre nem láthatott eredményért is felelős a tettes, aki az azt okozó cselekményt szándékosan követte el. A 301. §. egyszerűen azoknak az eseteknek egyike, amelyekben, mint tudva van, a felelősséget maga az okság, arra vonatkozó bűnösség nélkül is állapítja meg. Midőn tehát a kir. ítélő tábla a 301. §-t azért tekintette kizártnak, mert nem vette megállapítottan, hogy a tettes szándéka a testi sértés okozására irányult, oly valaniit követelt, amit a törvény nem követel s ami a Btk. 301. §-ában meghatározott tényálladékhöz nem szükséges. Minthogy a tettes cselekménye az elfogadott tényállás szerint abban állott, hogy hegyes, szuró, kemény tárggyal a teherben levő nő szeméremtestébe szurt; minthogy más testének megszurása okvetlenül a bántalmazás fogalma alá esik; minthogy ez a bántalmazó cselekmény — a szurás — szándékos volt, s minthogy végül az ez által okozott sérülés 20 napnál hosszabb ideig tartott: a súlyos testi sértés büntettének a Btk. 301. §-ában meghatározott tényálladéka meg van állapítva. Az, hogy a tettes szándékos bántalmazó cselekményének ezt az eredményét akarta-e, előre látta-e, vagy akár csak előre láthatta-e, teljesen közömbös s egyedül a büntetés kimérésénél vehető figyelembe. Ez az én nézetem.

A judikatura álláspontjának feltüntetésére közöljük, hogy a kir. Curia a mostanival egyező álláspontját érvényesítette: 1886 máj. 11. (BJT. 13. k. 23. l.) sz. a., a cselekmény ebben az esetben halált okozott. A kir. Curia a másodbíróságilag

megállapított emberölés vétségét mellőzte, de nem a most megbeszélte ítélet indokából, hanem a 286. §. második bekezdéséből merített analógiánál fogva, amely bekezdés ugyanis külön büntetési tételt állapít meg arra az esetre, ha a nő beleegyezése nélkül elkövetett cselekmény a nő halálát okozta. Eltekintve minden egyébtől, a 286. §. 2-ik bekezdése nem a kir. Curia álláspontja mellett, hanem ellene bizonyít, amint az ismeretes értelmezési szabálynál fogva: «ubi voluit, dixit, ergo ubi non dixit, noluit.» Ugyanily ítéleteket l. BJT. 13. k. 20. l. Máskor eszmei halmazat mellett, így BJT. 4. k. 299. l. és 30. k. 10. §.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási bíró.

Külföldi judikatura.

810. A házassági közvetítő nem érvényesítheti perrel a neki arra az esetre ígért összeget, ha a házasság létrejön és a kikötött hozomány megadatik. (*Milanói törvénytörvény.*)

811. A korcsmáros, aki a választás napján a választók-nak ételt-italt szolgáltat ki harmadik személynek a megrendelése folytán, az utóbbi ellen perrel fel nem léphet, mert ő is vétkes a választók befolyásolásának bűncselekményében. (*Casalei törvénytörvény Olaszországban.*)

812. A haszonélvező a beruházások értékének megtérítését semmiképp sem követelheti. (*Genuai felebbviteli bíróság.*)

813. Az egylet részére az elnök által a választmány jóváhagyása nélkül rendelt áruk áráért az egylet abban az esetben szavatol, ha azzal gazdagodott. (*Cataniai felebbviteli bíróság.*)

814. Noha a biztosítási kötvény kizárja a biztosító szavatosságát öngyilkosság esetén, az összeg mégis kifizetendő, ha az öngyilkosság beszámíthatatlan állapotban követtetett el. (*Milanói felebbviteli bíróság;* a mi gyakorlatunk is ezt az elvet követi.)

815. A szövetséget tagjai tanuszkodhatnak a szövetséget által vagy ellen indított perekben, mert nem azonosíthatók a társasággal. (*Turini felebbviteli bíróság.*)

816. Játék-adósság keresettel nem érvényesíthető. (*Római felebbviteli bíróság.*)

817. A végrendeletben kitörölt szavak nem létezőknek tekintendők, még ha olvashatók maradtak is, kivéve azt az esetet, ha a törlés nem volt szándékos. (*Turini felebbviteli bíróság.*)

Közli: Dr. Gold Simon.

Különlélek.

— **Az igazságügyi vitáról** legközelebb szólunk. Ezuttal csak dr. Emmer Kornél egy tételére kívánunk reflectálni. Azt mondotta az előadó ur, hogy nálunk a kodexek rövid életűek és gyorsan lejárják magukat s hivatkozott Franciaországra, hol még ma is a napoleoni kodexek uralkodnak. A francia Btk. szerintünk amiatt oly hosszú életű, mert amint észreveszik, hogy valamelyik része javítást igényel, novellát hoznak. Ezt mulasztotta el a magyar büntető-törvénykönyvet illetőleg a mi törvényhozásunk. A nyolczvanas évek közepe táján már mindenki tudta, hogy a Btk.-ben különösen a lopás fejezetének szabványai teljesen el vannak hibázva; az 1889. év folyamán pedig egy igen érdemes curiai bíró ki-mondotta nyilvánosan a minősített lopásokról, hogy a bírák vérző szívvel hozzák az ítéleteket. S még ma sincsenek korrigálva ezek a határozmányok és sok ezer embert elítéltek azóta *ötvenszeresére* azon büntetésnek, melyet a bíró véleménye szerint megérdemeltek. A Btk. tehát nem azért járta le magát, mert egészében rossz, hanem mert elmulasztották kellő időben a felismert *részleges* hibákat novelláris uton eloszlatni.

Németh Péter curiai bíró ur máshol keresi a baj okát. A Budapesti Naplóban ezt írja:

«Nézetünk szerint ez nem azt mutatja még, hogy törvényeink rosszak, vagy rosszabbak mint a külföldiek, hanem csak azt, hogy nálunk az emberek azt kívánják, hogy a törvény minden eshetőségre tartalmazzon szabályt és ha ilyent nem találnak, — mert minden eshetőségre semmiféle törvényben sem lehet intézkedés — akkor a törvényt héza-

gosnak s hiányosnak kiáltják ki; ha pedig a törvény rosszul magyarázva nem az ő nézetükkel egybevágó feleletet ad valamely kérdésben, vagy pedig az adott feleletet az ő helytelen felfogásuknak megfelelően nem csavarhatják: akkor rossz a törvény, meg kell változtatni. Ezek a reformerek valóságos képrombolók, kik mesterműveket, kontárműveket egyaránt el akarnak pusztítani, de mikor új alakításra kerül a sor, arra teljesen képtelenek.»

Kérdezze meg kollegáitól a curiai bíró ur: vajon a törvény *elcsavarásával* ítélnék-e tul-szigoruan. Ha kollegái nem-mel felelnek: mi igazolva vagyunk, mert mi csak a horribilis bírói ítéletek folytán voltunk kénytelenek a törvény módosítását követelni. És mivel a curiai bíró ur *képtelenségről* is beszél, hozzáteszszük, hogy az e lapok hasábjain formulázott javaslatokat nagyrészt megtalálhatja a miniszteri novella-tervezetben.

A polgári törvénykönyv tervezetének német fordításával tettek nagy szolgálatot a kodifikatio ügyének dr. Barna Ignác kir. táblai bíró és dr. Schiller Henrik ügyvéd. Ezzel a külföld kritikájának is ut van nyitva a magyar tervezethez. A tervezet 1—790. §-ainak fordítását a Zeitschrift für ungarisches öffentliches und Privatrecht legutóbb megjelent füzeté tartalmazza. A fordítók a tárgy minden oldalú ismeretét feltételező nehéz munkát igen szépen, szabatosan végezték.

— **A kir. Curia polgári szakosztályai** f. évi márczius hó 15-dik napján teljes-ülést tartanak. *Tárgy:* Megvitatása és eldöntése a kir. Curia VII. polgári tanácsának 1901. évi február 12-én tartott ülésében felmerült következő vitás elvi kérdésnek:

«A vasutársaságok, ha a közigazgatási bejárás folytán megállapított terv szerint építkeznek, kötelezhetők-e kártérítésre a szomszédos birtokosok részére abból az okból, mert a vasutest vagy épületeinek közelsége vagy magassága ezen szomszédok telkeire a közlekedést nehezíti, telkeiktől a levegőt vagy a kilátást megvonja; és megfosztható-e az ily szomszédos birtokos kártalanítási jogától daczára annak, hogy egy kiegészítő közigazgatási helyi szemle után, miniszteri rendelvénynyel utasított, hogy kárkövetelését egyezkedés vagy per útján érvényesítse?» Előadó: *Illyés Károly.*

— **A legközelebbi esküdszéki ülészekben** aránylag igen kevés eset jut tárgyalásra. Ez is újabb adalék arra, amit már többször bizonyítottunk, hogy a fővárosban *sulyos* kriminalitás nincs. Tagadhatlan ugyan, hogy az ügyészség most már lehetőleg elvonja az ügyeket az esküdszéktől, mivel az esküdszék hajlik a felmentésre, de épp az, hogy az eseteket az affectus vagy impetus alapján el lehet vonni az esküdszéktől, mutatja, hogy jobbra *érzelmi* jellegűek.

— **Dr. Kiss Mihály**, Barsmegye egyik volt szolgabírája, jelenleg árvászéki elnök, hosszabb dolgozatot közöl a Schaffle által szerkesztett «Zeitschrift für Staatsrecht» folyóiratban ily czim alatt: Individuum und Gesellschaft am Ende des XIX. Jahrhunderts in der Beleuchtung ungarischer Zustände. Megemlíti, hogy szerzőnek már régebben is jelentek meg dolgozatai a tudományos világban «Tübingische» név alatt ismeretes ezen régi híres folyóiratban.

— **Ismét hat havi börtön.** Egy fuvaros a budapesti vasuti indóház udvaráról három izben lopott egy-egy darab vasat s mindannyiszor szemet vett az áráért, hogy befűthesse a családjá lakóhelyéül szolgáló szobában. A napokban a harmadik lopás felett ítélt a törvénytörvény és megadta a vádlottnak a már szokásszerűvé vált hat havi börtönt.

— **A hazai jogakadémiáknak** a folyó 1900—1901. tanévi második semesterre szóló tanrendjéből a speciál kolégiumok, practicumok és seminariumok örvendetes szaporodása tűnik ki. Ami mindenekelőtt a magánjogot illeti, említést érdemel, hogy a nagyváradi akadémián a polgári törvénykönyv tervezetének fejtegetése, a pécsin a szerzői jog, s csaknem minden akadémián a bányajog speciál kolégium

tárgyát képezi, az eperjesi akadémián ezenkívül kereskedelmi és váltójogi gyakorlatok, az egrin pedig római jogi practicumok is tartatnak. A közjogi tárgyak közül Sárospatakon a harczjogból speciál kollegiumot, Nagyváradon közjogi practicumot hirdettek s külön kollegiumokban adják elő több helyt a nemzetközi jogot. Büntetőjogi seminarium tartatik a sárospataki, az egri s a nagyváradai akadémián, de a bünvádi perrendtartás s az anyagi büntetőjog egyes fejezeteiből, továbbá a börtönügy történetéből is több helyen hirdettek speciál kollegiumot. Végre közgazdasági és jogbölcseleti seminariumok és speciál kollegiumok is több intézetben állanak fen és kiemeljük, hogy pl. a socialismusról három akadémián praelgálnak.

Az állami gyermekmenedékhelyekről szóló törvényjavaslat becikkelyezésével a gyermekvédelem ügyének országos szabályozása a valóság stádiumába jut. Maga a törvényjavaslat csak a főelveket tartalmazván, a tüzetes bírálat csak akkor lesz eszközölhető, ha a végrehajtási rendeletek ki fognak adatni. Annyi azonban magából a javaslatból is kiviláglik, hogy a népesedési, jogi és emberbaráti szempontból egyaránt nagyfontosságú érdekek jelentőségükhöz mért megfontolással, körültekintéssel nyernek szabályozást, úgy hogy a megalkotandó törvény az 1898: XXI. tcz. idevonatkozó rendelkezésével együttesen előreláthatólag tetemesen fogja orvosolni egyrészt azokat a bajokat, melyek a nagy gyermekhalandóság okozói, másrészt közre fog hatni a züllés veszélyének kitett gyermekek s így közvetve a fiatalok büntetéseinek számának apasztásában.

— **A szabadságbüntetésnek kitöltésére** a BP. 510. §-a s az e tárgyban kiadott igazságügyminiszteri rendelet értelmében — bizonyos korlátok között — a kir. ügyészség halasztást adhat s azt is megengedheti, hogy az elítélt a szabadságvesztésbüntetést más büntető intézetben töltsse ki. Lapunk egy olvasója arra figyelmeztet, hogy az erre vonatkozó, ma érvényben lévő eljárási mód semmi garantiát nem nyújt a tekintetben, hogy tényleg az elítélt szenvedje el a reája kiírótt szabadságbüntetést, mert ha pl. a székesfehérvári kir. ügyészség halasztást ad a szabadságbüntetés kitöltésére s egyben megengedi, hogy Budapesten üljön le az elítélt a büntetést, a foganatosító hatóságnál, — amint azt már nem egy esetből tudjuk, — nem képesek semmiképpen sem ellenőrizni, vajon tényleg az elítélt egyén jelentkezett-e a büntetés kiállása végett? A büntetésvégrehajtási rendeletek e hézagának betöltésére, ha nem is abszolút biztosság, de bizonyos fokig kielégítő volna annak a határozmánynak a felvétele, illetve kiterjesztése, amely az *államfogházbüntetés* végrehajtásáról szóló rendeletben ez irányban foglaltatik s a mely szerint az elítélt személyleírása és névalírása megküldetik a büntetés foganatosítására hivatott intézet főnökének, ki azután ezen az alapon konstatálni képes a jelentkező s az elítélt személy azonosságát.

A bünvádi perrendtartás 132. §-a szerint, ha a terhelt kifejezett n kéri, vagy ha a vizsgálóbíró szükségesnek tartja, a kihallgatás két bírósági tanu jelenlétében teljesítendő. Ezen látszólag jelentéktelen, tényleg azonban fontos intézkedése a törvénynek a gyakorlatban alig vétetik alkalmazásba. A terheltek e jogukra figyelmeztetve nem lesznek s a vizsgálóbírók sem veszik igénybe ezen felhatalmazást; pedig egyaránt gyakran fordulnak elő esetek, amikor a terhelt érdekei igényelnék tanuk jelenlétét, s mikor a bíróság — tanuk alkalmazásával — menekednék a gyanúsítások alól. De ha nagyritkán mégis eszébe jut egy vizsgálóbírónak tanuk alkalmazása, vagy akad egy kitanult terhelt, ki tudatában van »jogainak»: kit alkalmaznak tanuk gyanánt? Ugy tudjuk, itt Budapesten is fogházöröket vagy hivatszolgákat rendel-

nek be, és éppen nem követik az Indokolás azon figyelemztetését, hogy bírósági tanukul lehetőleg független és megbízható egyének alkalmazhatók.

— **A nagyváradai kir. törvényszék** 1 nagy napi fogházra, 1 évi hivatalvesztés és politikai jogainak felfüggesztésére, továbbá 30 korona perköltség megtérítésére ítélte egy vádlottat, aki egy marék fűfavesszót lopott, minek értékét 50 fillerre becsülte a meglopott. Kár nem forgott fen, mert megtalálták a lopott dolgot. Hogy miért kellett itt politikai jogvesztést kimondani, azt igazán nem értjük. Ismét elhanyagolták a Btk. 54. §-át.

— **Dr. Doleschall Alfréd** kir. albiró előadása a törvénytelen gyermekek jogállásának szabályozásáról, melyet az 1899. év őszén Budapesten ülésezett nemzetközi gyermekvédő kongresszus jogi szakosztályában tartott, külön füzetben megjelent. A társadalmi kérdések iránti mély érzék jellemzi a dolgozatot, amelyben proponált tételek különben irányító hatással voltak a kongresszus vonatkozó határozataira.

Gyorsaság a jogszolgáltatásban. A gödöllői kir. járásbíró *november 27-én* beérkezett *biztosítási* végrehajtási kérvényt *december 7-én* intézte el és *február 20-án* kézbesítette.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német Btk. módosított általános részének tervezetét** teszi közzé *Sichart* fegyintézeti igazgató a Liszt-féle folyóirat utóbbi számában. A tervezet megmutatja, hogy a fenálló büntetőjogot melyik irányban — nem kell módosítani. Többek közt átveszi az 1839-iki híres badeni javaslatból, hogy az »urak» külön szabadság-büntetést kapjanak; továbbá kimondja, hogy a pénzbüntetés maximuma leszállítandó, mert igaz ugyan, hogy a gazdagok a pénzbüntetést nem érzik, de a szegények meg a szabadság-büntetést nem érzik. A társadalomból való eliminációnak is széles tért ad. Méltón sorakozik e tervezet mellé *Liszt* legújabb javaslata, mely szerint a »szokásszerűek», még ha csak csekély vagyoni bűncselekményről vagy koldulásról vagy csavargásról van is szó, életfogytig eliminálandók, vagy legalább is 5 évi minimummal fegyházba teendőek. Ha a németek így haladnak, nemsokára *kriminologia* helyett *eliminologia* lesz e tudomány neve.

— **Párisban**, midőn Deschanel kamarai elnöknek a napokban tartott esküvőjénél nagy néptömeg várta a menetet, a rendőrség elfogott egy leányt, aki egy nő zsebéből kilopta a tárczát. Bekísérték, megmotozták és 27 tárczát találtak nála, melyeket mind ezen egy alkalommal lopott. A 14 éves leány a rendőröknek ezt mondta: Tudom, hogy most bezárnak, de ha kiszabadulok, ugyanazt fogom tenni, mert az erre való hajlam erősebb nálamnál.

— **A feltételes szabadlábra helyezéssel** Franciaországban a legkielégítőbb eredményeket érik el. Noha — amiként az köztudomású — a feltételes enlengedhető időtartam ott sokkalta több, mint egyéb országokban, a revokációk arányszámai azokénál nem magasabbak. Az 1897. évben 686, 1898-ban 661 egyén bocsáttatott feltételes szabadságra, ugyanezen években visszaesett 23, illetve 24 egyén. Érdekes az a tapasztalás, hogy a nőknél aránylag még jobb eredménnyel jár a feltételes szabadonbocsátás, mint a férfiaknál.

— **A Société Générale des Prisons** jövő kongresszusára a személyes szabadság biztosítékainak kérdése van napirendre tűzve. Előadó: *Larnaude*. Vélemény érkezett be többek közt *dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól is.

A Magyar Jogászegylet márczius 2-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Fodor Armin ily című előadása: A magyar polgári perrendtartás tervezete. I. Az alapelvek. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, akik a 181., 182. és 183. füzeteket nem kapták volna meg, reklamálhatják Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében (Kossuth Lajos-utca).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Lechner Ágoston. — Az igazságügyi budget-vita. — Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. Dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: Az ezüst ötkoronások. Mózes László budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felelősségi tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

LECHNER ÁGOSTON.

A hazai jogtudományt súlyos veszteség érte Lechner Ágostonnak f. évi február hó 28-án váratlanul bekövetkezett halála által.

Lechner Ágost, mint a budapesti tudomány-egyetemen előbb a magyar közjog, közigazgatási és pénzügyi jog, az utóbbi években már csak a magyar közjognak tanára, maradandó érdemeket szerzett tanításával jogi oktatásunk mezején. Egész jogásznemzedékek tesznek tanubizonyyságot tanári, oktatási kitűnőségéről.

Mint oktató, mint tudományos férfiú határozott, kifejtett egyéniség volt, ragaszkodva a pozitívhoz, kerülve a feleslegest, a sallangokat. E hajlandósága azonban nem vált hátrányára, mert bár lényének egyszerű határozottságát, mesterkéletlenségét teljes mérvben bevitte tanításába, nem lett közönséges iskolamesterré, ki néhány fix tételbe szedi tudománya anyagát, örül, ha tanítványainál e komprimált tudomány megmarad. Bár vezérelvül vallotta, hogy a magyar közjogot úgy kell elfogadnunk, amint az alkotmánytörténelmi fejlődés eredményeként a pozitív jogtételekben előttünk áll, azokhoz semmit hozzátenni vagy azokból elvenni nem lehet, elmagyarázgatásukat nem engedte meg, a magyar közjog anyagának a modernebb alkotmánytan szemüvegén át tekintését nem szerette — mégis átlátta, hogy a jog akülső alakulat, mely csak a háttérben működő mozgató erők ismerete mellett érthető, méltányolható teljesen s ezért minden szívós ragaszkodása mellett a positivumhoz sem zárkozhatott el attól, hogy az állam jogát az egyéb ható erők, az államélet nagy egészének megvilágításával is igyekezzék tökéletesebben, nagyobb fényt vetve arra, elénk állítani.

Igy, amint nem vált hátrányára tanítói egyéniségének, merev tulságbevívés folytán, az egyszerű szabatosság, úgy nem ártott tudományos egyénisége egészének fent érintett hajlama. Egész alakjának, kedélyvilágának ritka összhangja, egyensúlya nem hiányzott a tanító tudományos férfiban sem.

Ha hozzávesszük, hogy oly ritka szép viszonyt tanár és tanítványai közt csak keveseknek sikerül teremteni, a minő volt Lechner Ágost és előadásain figyelemmel csüggő hallgatói közt, úgy Lechner Ágostban valóban a magát összes erejével hivatásának szentelő tanár példányképét szemlélhetjük, ki oktatói hivatásába erős jogász tudásán, élesen körvonalozni tudó, szabatos előadásán kívül igazságos atyai jóérzésének kincseit viszi bele.

Ideigatjuk *Concha Győző* beszédét, melyet a temetésen tartott:

Tisztelt halottas gyülekezet!

Elhangzottak az egyház magasztos zsolozsmái a mindenség Urához a mi szeretett halottunkért.

Elhangzottak azért is, hogy bennünket a földi élet változhatlan törvényével: «Nascentes morimur, finisque ab origine pendet» kiengeszteljenek.

S mi mégis merengve állunk itt. Nem birunk elindulni, hogy Lechner Ágostot visszaadjuk az anyaföldnek, amelyből származott.

Igen, merengve állunk itt, mert a tetem, mely e koporsóban pihen, egy igaz embernek, egy nagy eszű, nagy szívű, nagy kedvességű embernek a porhüvelyé.

Nem tudunk tőle rövidesen elválni, erősen emlékünkbé akarjuk vésni jellemének fővonásait egész életünkre, neki tiszteletül, magunknak okulásul.

Mi volt, szeretett kartársunk, a Te egyéniségednek lelke?

Hivatásodnak osztatlan, mindenekfölötti szeretete, a tántorithatatlan hűség hozzája.

Hivatásodba olvasztottál bele mindent, amid volt. Pedig sokat nyertél a természettől már bölcsődben s ugyanannyit hódítottál el tőle saját iparkodásoddal.

Erős, átfogó elméddel, szakmádon messze túlhaladó ismereteiddel, a világ, az emberiség minden ügye iránt érzékeny lelkeddel, annak szentelted minden erődet, hogy a magyar alkotmányon 1848-ban végrehajtott nagy és szükséges ujtásokat teljes hatásukban feltüntesd, s mégis e nagy fordulat megvilágításával az alkotmánynak ezeréves hagyományait el ne homályosítsd, az ezeréves jogfejlés kincseit kárba veszni ne engedd.

Vállaidra nehezedett évtizedeken át a magyar köz- és pénzügyi igazgatásban 1867 óta lavinaszerűen felhalmozódó törvény- és rendeletanyagának tisztázása, átszűrése, alapelvekre visszavezetése.

A teljes uralkodás ez óriási anyag felett, a belőle levont elvek átvitele a nemzeti öntudatba, a nemzet java, emelkedése végett: ez volt lelked ideálja.

Ennek megközelítése, a hallgatóid figyelmes szeméből sugárzó érdeklődés, azok okos feleletei voltak legfőbb ambíciód.

Volt valami archaistikus, patriarchális egész lényedben. Biztál benne, — s igazad volt — hogy amint az ősi Bologna tanárait lóhátról hallgató tanulók, tanulmányaik végeztével, Európa minden országába szétvitték tanáraik tanításait, azonképpen a Te tanításod is, szavad hatalma, atyai befolyásod ereje s a modern világ gyors kezű leirói útján eljut az ország minden zugába.

És Te életednek e tanító ideáljához, ennek minden erődet lefoglaló kötelmeihez hű maradtál véges végig.

Írói babér, a hivatásodon kívül eső actualitás nem tudtak tőle elterelni, az ország tanácsában, annak főrendei között a helyet nem kerested, hanem mint Urad, királyod hű szolgája, legmagasabb hívása előtt meghajolva, foglaltad el.

A tudósnak a buvárlat és szóbeli közlés mellett legfőbb fegyverét, a tollat, ezért sem forgattad, pedig hogy mit birtál

vele véghez vinni, halhatatlan emlékül hagyta nekünk az önkormányzatról írott munkájában. Egy a Tiedhez hasonló nagy tehetségnél mi ritka önkorlátozás, mi nemes lemondás!

De tán azért sem, mert elkedvetlenített, hogy közéletünk lázas alkotási zajában elhangzottak szavaid, melyeket e munkájában a magyar közjogi intézmények legjellegzetesebbikének, a helyi önkormányzat alapgondolatának érdekében annyi belső súlylyal fölemeltél és egész erődet a tanszékre, a körülötte csoportosuló kisebb személyes körre összpontosítottad.

Mint a tanító művészet és kötelességérzet megtestesülését, mint a hivatási hűség legszebb példáját, mely le tud mondani az írói távolbahatás örömről, hogy annál inkább élhesen tanítványai bensőbb körének, melyet szellemi élete felé tekint, mint egyetemünk ritka fényű csillagát bocsátunk végső utadra, szeretett kartárs! De nem temetünk el örökre.

Nem fogunk feledni mi, kartársaid, kiket éles elmével, aranysziveddel lebilincselte, nem hallgatóid hosszú sora, kiket gondos atyaként oktattál, vezettél, nem a közjog irodalma, melyben tanítványaid feljegyezték, megörökítették tanaidat.

Előttünk fogsz állani dialektusan éles szellemi ábrázattal, kötelességérzeted komoly tőgájában, mások iránt felebaráti érzéstől sugárzó szemeiddel, egész valódnak magyaros zamatával.

Előttünk fogsz állani, de nem magadban, hanem szemeként annak a lánczolatnak, — hogy csak újabbakat említsek — mely a Kelemenek, Szlemenicsek, Frank Ignácok, Virozsilek, Czirákyak, Paulerek, Wenczelekből fonódva tartja a magyar jogtudomány épületét, mely lánczolatot, hogy tovább fonjunk, a Te nemes és vonzó alakod fog erősíteni.

Eszményeid tovább élnek bennünk, szeretett kartárs, ne félj, nem hagyjuk el őket, nyugodtan pihenhetsz!

Isten veled!

Az igazságügyi budget-vita.

Megszoktuk, hogy az u. n. kisebb tárczákon kívül az igazságügyi költségvetés vitája tart legrövidebb ideig. Nemcsak hosszúságra, de tartalomra nézve is kicsi az, amit ezek a viták nyújtani szoktak. Az előadó revuején és a miniszter munkaprogramján kívül alig találjuk a budgetnek és az igazságügyi viszonyoknak komoly kritikáját. Egy-két ellenzéki szónok magasabb színvonalu beszédétől eltekintve, a képviselő urak csak azért szólalnak fel, hogy kerületeik valamelyik községébe járásbírósgót, esetleg telekkönyvi hatóságot reklamáljanak, avagy a rozzant törvényszéki épületek helyett újat kérjenek. Két nap alatt megszavazzák az egész költségvetést és azután nem esik szó az igazságügyi tárcza körébe tartozó dolgokról, egész a legközelebbi budget-vitáig.

Nem hinnénk, hogy a tisztelt háznak ez a magatartása onnan eredne, hogy a képviselő urak mindenben meg volnának elégedve igazságügyünk állapotával. A képviselők egy jó része gyakorló ügyvéd, s ezek igen jól tudják, mennyi minden pótolni, javítani való van igazságügyünk épületén. Es éppen, mert a jogászság oly szép számmal van a parlamentben képviselve, nem tudjuk eléggé helyteleníteni a részvétlenséget és közönyt, mely az igazságügy körébe vágó nagyfontosságú kérdések iránt mutatkozik.

Az ez évi budget-vita nem nélkülözötte az érdekes momentumokat, bár korántsem merítette ki az anyagot.

Emmer Kornél a rendes előadói beszédek sablonját messze fölülmuló beszédében az igazságügyi törvényhozási teendők fölött szemlét tartván, konstataulta, hogy most, közvetlenül az új bünvádi perrendtartás életbeléptetése után nagyszabású újabb alkotásokat nem szabad az életbe belevenni; addig, míg az egyik reform megemészti, feldolgozza

nincs, ne álljunk elő új reformmal. Meg vagyunk róla győződve, hogy az előadó ur nem úgy értette e kijelentését, hogy a törvényelőkészítési tevékenység szüneteljen. Addig pedig, amíg újabb nagyszabású törvénymű életbeléptetése lesz soron, a gyakorlat már megemészti a bünvádi eljárásnak egy éve életbeléptett reformját.

A polgári törvénykönyv tervezetéről szólva, azt mondotta Emmer, hogy azok az erők, amelyekről a polgári törvénykönyvnek «tekintélyesebb» kritikáját várhatnánk, mind angazsálva vannak a szerkesztő és tanácskozó bizottságban, úgy, hogy kritikának alig maradt több ember. Igaz ugyan, hogy oly irodalmat nem vagyunk képesek produkálni, amilyen a német polgári törvénykönyv első tervezete nyomán termett, de úgy véljük, az előadó ur nagyon is pessimistikusan, vélekedik a magyar jogirodalomról, melynek ő is valamikor tevékeny munkása volt.

Szellemes beszédének fonalán Emmer beszélt arról is, hogy sürgetik minden oldalról a kereskedelmi törvény revízióját. «A sürgetésnek pedig — ugymond — sokáig nem lehet ellentállani, mert egy nagy baj van itt; az a törvény, amelynek utánzata a mi kereskedelmi törvényünk, a német kereskedelmi törvény, már nincs az élők sorában. Ott már új törvény van, és már nem lehet a lipcsei Reichsgericht judikaturáját alkalmazni a magyar kereskedelmi perekben. Ez tehát nagyon sürgős.»

Emmer Kornél curiai bíró korában maga is tagja volt legfőbb bíróságunk azon illustris tanácsának, melyre beszédének ez a passusa czéloz. Bizonyára saját tapasztalatából tudja, hogy némely kereskedelmi jogi kérdésben a Reichsgericht mély tudományossággal indokolt ítéletei hatással voltak a magyar legfőbb bíróság ítélkezésére. Magában véve ezt mi nem is tartjuk valami nagyon nagy bajnak, ha a recipiált elvi álláspontok helyesek, igazságosak voltak. Az ily általánosságban, minden közelebbi indoklás nélkül ily tekintélyes oldalról jövő sarcasticus megjegyzés alkalmas arra, hogy judikaturánkat helytelen s egyoldalú világításba helyezze a nem szakközönségből álló politikai világban.

Barabás Béla és Barta Ödön a bírák fizetésének javítását sürgették. Velük tartunk. A bírói függetlenség törvénybe iktatott elve csak akkor lesz igazán megvalósítva, ha a bírák nemcsak a kormányhatalomtól, de az anyagi gondoktól is függetlenek lesznek. 1100 frt fizetésű, családos albiró nem mondható függetlennek. Ne csodáljuk ily körülmények között, ha olyan bíráink is vannak, akiknek fizetése le van foglalva, akik esztendőnk hosszu során át még ezt az igen szerény fizetésüket sem kapják meg teljesen.

Visontai Soma beszédében az új bünvádi perrendtartás hatásait vizsgálta. Kiemelte, hogy az esküdtzéki intézmény teljesen bevált. Az eljárás lényegesen rövidebb. A vizsgálati fogság esetei csökkentek. A vizsgálatok száma is, tartama is leapadt. Ime ez állítások bizonyítása:

A budapesti büntetőtörvényszéknél 1899-ben 6821, 1900. évben 1719 vizsgálat folyt. A budapesti kir. ügyészség alá rendelt fogházakban 1898 decz. 31-én 334, 1900 decz. 31-én 290 letartóztatott volt. Ezek közül jogerősen elítelt volt 1898 végén 52, 1900. év végén 84. Ítélet nélküli 1898 végén 212, 1900 végén 182. Három hónapon tul vizsgálati fogságban levők száma 1898 végén volt 67, 1900 végén 21. A budapesti kir. főügyészség területén a balassagyarmati, beszterczébányai, ipolysági, kalocsai, kecskeméti, székesfehérvári és szolnoki kir. ügyészségek fogházában 1900. év végén egyetlen egy 3 hónapon tul vizsgálati fogoly sem volt.

A budapesti kir. főügyészség területén 238 esetben jelentett be a kir. ügyészség felebbezést. Ezek közül a főügyész csak 59 felebbezést tartott fen, 179-et visszavont. A kir. ügyész felebbezése helyébe két esetben lépett pótmagánvádló jogorvoslata.

Ezeket az adatokat az igazságügyminiszter kiegészítette

azzal, hogy az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság elrendelése tekintetében az eddigi állapothoz képest az esetek számában 43%-kal, az egyének számában pedig 46%-kal mutatkozik javulás.

A közigazgatási hatóságoknak a nyomozásnál való igénybevételére vonatkozó adatok igen eltérő képet mutatnak. Míg némely bíróságok területén a szolgabírók, mint nyomozó hatóságoknak, igénybevétele 86%-ig terjed, addig más helyen csak 1/3%-ig vétetnek igénybe a szolgabírók. Általában mondhatni, hogy az országban tulajdonképpen nincsenek túlságosan igénybevétele a szolgabírók. Az a *váratlan* tapasztalat állott be, — mondta a miniszter — hogy a községi közegek igen sok helyen jól teljesítik az előnyomozásokat.

Örvendek, hogy a bünvádi perrendtartási törvény jótékony hatásai már az első évben ily mérvben mutatkoznak és hogy bíróságaink és hatóságaink aránylag gyorsan beletalálták magukat az új hatáskörbe.

A Btk. novelláját és a feltételes elítélés intézményét lelkes szavakkal sürgette Visontai. Felhozta többek közt azon érdekes körülményt, hogy konkrét kegyelmi ügyekben több bíróság az igazságügyminiszterhez intézett felterjesztésben azzal érvelt a kegyelem megadása mellett, hogy ha a feltételes elítélés intézménye hazánkban érvényben volna, az illetőket csak feltételesen ítélték volna el.

A közigazgatási hatóságoknak a kihágások feletti bíráskodását számadatokkal jellemezte. 1899-ben 473,500 kihágási ügy bíraltatott el az országban. Elítéltetett 289,000 ember. Közigazgatási kiutasítás 2741 mondatott ki. Fogházban 164,000 egyén összesen 484,500 napot töltött kihágás miatt. Feltűntette szónok, hogy mind több és több olyan törvényt hozunk, mely a kihágásokat a közigazgatási hatóságok jurisdictiójába utalja. A miniszterelnök Visontainak adott válaszában kijelentette, hogy e kérdést a kormány máris alapos vizsgálat és tanulmány tárgyává tette. Őszintén örvendünk ennek a kijelentésnek, mely remélni engedi, hogy végre valahára megvalósul az 1869. IV. tcz.-nek a közigazgatásnak a bíráskodástól való különválasztására vonatkozó elvi kijelentése, melyet idők folytán a törvényhozás annyiszor megczáfolt.

Ezek voltak az igazságügyi budgetvita főbb mozzanatai, amelyekre az *igazságügyminiszter* is beszédében részletesen kiterjeszkedett.

A miniszter beszédéből úgy látjuk, hogy az igazságügyi kormány minden erejét a polgári perrendtartás megalkotásának kívánja szentelni. A legnagyobb örömmel üdvözlöttük a nagy belső értékű, kitűnően előkészített tervezetet és kívánjuk is, hogy minden késedelem nélkül az országgyűlés elé terjesztessék és minél hamarabb a törvénytárba becikkelyeztessék. Tudjuk azt is, hogy ennek a törvényműnek és az azt kísérő fontos törvényeknek megalkotása és életbeléptetése mily rendkívüli feladatot ró a miniszterre és munkatársaira. De a miniszter maga is elismerte, hogy ezenkívül sok, nem kevésbé fontos törvényhozási feladat vár sürgős megoldásra. Említette a miniszter a telekkönyvek rendezését, a gabonauzsoráról, részletügyletekről, a biztosítási ügyről, a jogi államvizsgákról, a büntetőtörvény módosításáról szóló, előkészítés alatt álló tervezeteket.

Valamennyi igazán sürgős és fontos legislatív teendő, amelyekkel nem lehet addig várni, amíg a nagy perjogi reform tető alá kerül. Reméljük tehát, hogy a miniszter azt a kijelentését, hogy «a polgári perrendtartás tervezetének elkészítése egyéb munkálatokat némileg háttérbe szorított», nem úgy értette, hogy egész működését ez az egy törvénymű tökéletesen absorbeálja.

Nem tehetünk róla, hogy százszor elmondott dolgot ismétlünk, de az ügy fontosságánál fogva nem mulaszthatjuk el ezen alkalmat sem, hogy rá ne mutassunk arra, mily életbevágó érdekek sérelmével jár a Btk. módosításának

halasztása. A miniszter is «feltétlenül szükségesnek és sürgős feladatnak tartja» a novellát, melynek előkészületei szerinte is már «régen» folynak. Hányadik budgetbeszéd már az idej, melyben a sürgősség és szükségesség elismertetik, de azért az előkészítő munkálatok folynak, anélkül, hogy a miniszterek tudós tanácsadói meg tudnának állapodni arra nézve: kis novella-e vagy nagy novella? Évekkel ezelőtt némelyeknek 3—4 szakaszos törvény is sok volt, most meg már ugyanazoknak a revisio is kevés, egészen fel szeretnék forgatni a törvényt, vagy éppen új törvényt csinálni a régi helyett.

És amíg a tudományos vita tovább folyik, a bíróságok nap-nap után ítélnék el minősített (?) zsemlyelopásért, kőszénlopásért, ruhalopásért hat havi börtönre, összezárják az először megtévedt fiatal suhancot, a szükségből vétkező, eddig büntetlen családapát kitanult gonosztevőkkel. Az állam megtömi börtöneit alkalmi tolvajokkal, sikkasztókkal s a nagy anyagi áldozatokkal nem ér el semmi célt. Az ily büntetések a tettest nem javítják meg, nem is tartják vissza újabb bűnözéstől, de elkészerítik, egész életére megbélyegzik.

Miniszter ur, akit egész Magyarország valódi tudósának, nagyszabású elmének ismer, aki mély tudása mellett igazságszerető és igazságos ember is: hagyja vitázni a tudósokat továbbra is afelett, hogy mely pontokon kell megjavítani a törvényt: de nyujtsa be törvényjavaslatot sürgősen, késedelem nélkül a lopási fejezet drákói minimumainak eltörléséről, a feltételes elítélésről és a fiatakoruakról. Ez a három, a rendszert nem érintő intézkedés elég lesz arra, hogy a még nem tisztázott egyéb kérdések eldöntéseig beérjük a büntetőtörvénytelen jelen alakjában, elég lesz arra, hogy a legkirívóbb igazságtalanságot megszüntesse, a mindennapos panaszokat orvosolja.

Akkor lesz idő nyugodtan gyűjteni a véleményeket és a statisztikai adatokat a többi felleendő kérdések tekintetében.

Akár a kis novella, akár a nagy novella párthiveit kérdezi is meg a miniszter: mindenki elismeri, hogy ez a három reform a legérettebb és legérettebb a megvalósításra.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

Örökösnevezés.

15. Nem szorul bővebb megvilágításra, hogy gyakorlatilag mily nagy jelentőséggel bír konkrét esetben annak eldöntése, hogy a végrendeletben részesített az örökhagyó örökösének vagy az örökhagyó hagyományosának tekintés-e? Ugy az egyik, mint a másik minőséget a végrendeletben kifejezett részesítés tartalma állapítja meg. Abból a szempontból, hogy az egyik esetben a részesítés tartalmánál fogva egyetemes jogutódlás forogna fen, holott egy másik esetben ezen tartalomnál fogva a singularis successio tényálladékát kellene megállapítani, a mi örökösödési jogunk álláspontja szerint a kérdést eldönteni helyesen nem lehet; miben rejlik tehát, hogy a végrendeletben részesített az egyik esetben örökösnek, egy másik esetben pedig hagyományosnak tekintendő?

Örökös az a személy, aki részesítésének tárgyát az örökhagyó célzatánál fogva harmadik személy közreműködése nélkül, mintegy közvetlenül az örökhagyó kezeiből nyeri el. «Az örökség az örökhagyó halálával az örökösre száll.» (Tervezet 1983. §.)

Ellenben hagyományos az a személy, aki részesítésének tárgyát az örökhagyó célzatánál fogva egy harmadik személy — a terheltek — közvetítése mellett ez utóbbinak kezeiből kapja. «A hagyomány a hagyományosnak követelési

* Az előbbi közl. 1. az 1., 3. és 5. számban,

jogot ad a terhelttel szemben és a hagyomány tárgya lehet a terheltnek oly szolgáltatása, mely közte és a hagyományos között kötelmi jogviszony tárgyát képezheti» (tervezet 1891. §.). «A hagyományos követelése az örökhagyó halálával keletkezik» (tervezet 2002. §.).

Az itt kontemplált jogi construction rést látszik ugyan ütni az 1894: XVI. törvénycikk arra az esetre nézve, amidőn a hagyatékhoz tartozó ingatlan van hagyományozva. Míg ezen törvénycikk 82. §-a ugyanis minden egyéb hagyományra nézve az örökösödési eljárás során fentartja annak kötelejmogi jellegét, oly hagyományost, akinek a hagyatékhoz tartozó ingatlan van hagyományozva, az örökösödési eljárás során az örökösrel majdnem ugyanazonos szerepkör illeti meg. Ugy tartom azonban, hogy anyagi tekintetben a hagyatékhoz tartozó ingatlanra vonatkozó hagyomány is változatlanul megtartja kötelejmogi jellegét; különösen pedig tartom, hogy az ily hagyományos is az örökhagyó és a hagyaték hitelezőinek csak annyiban felelős, amennyiben ezek az örökösöktől nem nyertek kielégítést és amennyiben a hagyományos hagyományára nézve kielégítve van, ha mindjárt a telekkönyvi rendtartás 72. §-a alapján az örökhagyó és a hagyatékHITELEZŐ (a zálogjog szerzésének általános jogi lehetőségét feltételezve) az ily elhagyományozott ingatlanra zálogjogot bejegyeztetni feltétlenül jogosítvák is.

Az előterjesztettek szerint tehát a felvetett kérdés mikénti eldöntését az örökhagyó célzata határozza meg; mihez képest, minthogy egy részről nem szükséges, hogy az örökösnevezés expressis verbis eszközöltessék, más oldalról pedig az örökhagyó célzatát pusztán az általa a végrendeletben használt kifejezésekből megállapítani nem lehet: esetről-esetre értelmezés tárgyát kell hogy képezze, hogy az örökhagyó örökösnevezést vagy hagyományrendelést célzott-e az általa kifejezett részesítésben.

Helyesen teszi tehát a tervezet, amidőn az 1848. §-ban ezen értelmezésre nézve utmutatást nyújt, csak hogy nem tudok egyetérteni a tervezetben kontemplált szabálylyal mely egyébként a német birodalmi törvénykönyv 2087. §-ában felállított szabályhoz alkalmazkodik.

Az első bekezdés ellen az az észrevételem, hogy kétséget hagy fen az ugynevezett legatum partitionis tekintetében, vagyis oly hagyományra nézve, mely szerint az örökös tiszta öröksége bizonyos hányadának egy harmadik részére való kiadására köteleztetik.

A második bekezdésre nézve első sorban azt a kérdést vetem fel, hogy ha a részesített a végrendeletben örökösnek van elnevezve, a kétség melyik esetének kell fenforognia, hogy ezen bekezdésben foglalt szabály alkalmazást nyerhessen?

De ezen bekezdésben foglalt szabály számos esetben egyenes ellentétben áll az örökhagyónak célzatával, gyakorlatilag komplikációkat és inkonvenienziákat szül, és elfogadható indok nélkül eltér a nálunk megállapított bírói joggyakorlattól.

Ha az örökhagyó egyiknek összes ingóságait és másiknak összes ingatlanait hagyta, vagy ha többeknek különösen megjelölt vagyontárgyakat hagyott, melyek együtt a hagyatékot kimerítik: kifejezett ellenkező rendelkezés hiányában az örökhagyónak nem lehet más célzatot tulajdonítani, mint azt a célzatot, hogy az illetőket részesítésök arányában örökösöknek kívánta tekinteni.

Ha az érintett esetekben nem így értelmezzük az örökhagyó célzatát, akkor nem marad hátra más feltevés, mint az, hogy az örökhagyó örökösöknek azokat kívánta tekinteni, akik a törvényi örökösödés sorrendje szerint az örökösödésre hivatva volnának; vagy pedig az a feltevés, hogy az örökhagyó éppen senkit sem akart örökösnek tekinteni.

Már most minő sajátzerű jogi alkotás, hogy az tekintessék örökösnek, aki semmit sem örököl; és minő gyakor-

lati ipconvenientiákra vezet az, ha az örökhagyó törvényes örökösai — akik anyagilag éppen semmiképpen nincsenek érdekelve — mégis jogot nyerjenek a végrendeletben részesített egyénekkel szemben és akarataikon kívül a hagyatéki vagyontárgyak kezelésébe és általában a hagyaték ügyébe magukat ingerálni.

De ugy tartom, hogy az oly jogi alkotás sem számíthat elismerésre, mely szerint dacára annak, hogy van hagyaték, még se legyen valaki örökös. És mi történjék akkor, ha az eset különös körülményeinél elodázhatlanul szükséges, hogy valaki mégis csak viselje az örökös minőséget?

A végrendeletek legnagyobb részében az örökhagyó hagyatékának nem számszerű hányadaira rendel örökös, hanem a hagyatékot kimerítő egyes vagyontárgyakra. Igen sűrűn található nálunk oly végrendeleteket, melyek a vagyont kimerítő alkatrészeit felsorolva, azokra külön-külön jelölnek ki örökös, s mintegy már az osztályt is megejtik. A bírósági gyakorlat az ily részesítetteket nálunk mindig örökösöknek fogadta el.

A képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott öröklési törvényjavaslat 200. §-a még akkor is, ha a többeknek hagyott különösen megjelölt vagyontárgyak a hagyatékot csak *legnagyobb* részben merítik ki, tulajdonit kifejezett ellenkező rendelkezés hiányában örökös minőséget a részesítetteknek azok mellett, akik a különösen meg nem jelölt vagyontárgyakat akár a végrendelező rendelkezése, akár a törvényi örökösödés szabályai szerint kapják. Ugy tartom azonban, hogy az örökhagyó célzatának oly messzire menő értelmezése mellett nem szól sem valami elfogadható belső indok, sem pedig gyakorlati szempont.

16. A tervezet 1849., 1858. §§-ai egymástól eltérő vonatkozásban ugyanazon egy esetet, vagyis azt az esetet tárgyzák, amidőn a végrendeleti örökösnevezés nem meríti ki az egész hagyatékot, megállapítván: hogy a ki nem merített hagyatéki részre nézve rendszerint törvényi öröklésnek van helye, ellenben bizonyos körülmények közt a törvényi öröklés kizáratik. Óhajtandó ugyanazért, hogy ezen két intézkedés egymást közvetlenül követő sorrendben helyeztessék el.

Fel kell hívnom a figyelmet arra is, hogy az 1858. § jelenlegi szövegezése szerint az a szabály, mely szerint aránylagos leszállításnak van helye, ha a hányadok a hagyatékot meghaladják: *csak abban* az esetben volna alkalmazható, amidőn az örökhagyó többeket kizárólagos örökösöknek nevezett.

Ami már most a tervezetben foglalt intézkedések értelmét illeti, a következőket tartom figyelembe veendőknak.

Az örökhagyó akkor, amidőn többet kizárólagosan örökösöknek nevezett, de a hányadok a hagyatékot ki nem merítik: vagy az örökösnevezés kizárólagosságára vagy a hányadok megállapítására nézve tévedett. Nem látszik általában semmi különös ok sem fenforogni arra nézve, hogy a közbejött tévedést inkább vonatkoztassuk a hányadok megállapítására, mint az örökösnevezés kizárólagosságára; még pedig annál inkább nem, minthogy — legalább a mi örökösödési jogunknak — egyik vezérelve, hogy a törvényi öröklés kizártnak csak ott és annyiban tekinthető, hol és amennyiben nyilvánvalóan az örökhagyónak végrendeleti intézkedése forog fen. Ily körülmények közt nem tartom kielégítőnek azt a pusztá tény, hogy többen vannak kizárólagos örökösöknek nevezve, hanem követelem, hogy az összes idevágó körülmények kétségtelenítsék, miképp az örökhagyó a kinevezett örökösöknek ugyancsak az egész hagyatékot szánta. Helyesebben rendelkezik a német birodalmi polgári törvénykönyv 2089. §-a, amidőn a hányadok aránylagos felemelését csak arra az esetre rendeli meg: «sollen die eingesetzten Erben nach dem Willen des Erblassers die alleinigen Erben sein.»

Minthogy a fentebbiekhez képest akkor is látok örökösnevezést fenforogni, amidőn az örökhagyó többeknek külö-

nösen megjelölt vagyontárgyakat hagyott, melyek együtt a hagyatékot kimerítik, kérdés, quid juris akkor, ha a hagyatékban mégis oly vagyontárgyak találhatók, melyekről az örökhagyó kifejezetten nem rendelkezett, de kétségtelen, hogy ő azoknak a többieknek az egész hagyatékát szánta? Ugy tartom, hogy ily esetben leghelyesebben járunk el, ha az egyenként fel nem sorolt tárgyakat a kinevezettek közt egyenlően osztjuk fel.

Ugyancsak kérdés, quid juris akkor, hogy ha a végrendeletben különösen megjelölt vagyontárgyak a hagyatékot meghaladják, vagyis, ha a megjelölt vagyontárgyak közül egyik vagy másik a hagyatékban nem található? Ugy tartom, hogy ez esetben leghelyesebben úgy járunk el, ha a felmerülő hiánytalanul valamennyi kinevezettnek egyenlő részben rójuk terhére.

17. Ha jól értem a tervezet 1852. §-ának tartalmát, ezen szakasz reproductiója akar lenni a német birodalmi törvénykönyv 2068. §-a intézkedésének, mely szerint «ha az örökhagyó a maga gyermekeit közelebbi meghatározás nélkül részesítette és egyik gyermek a végrendeletkezés előtt meghalt, kétség esetében ennek ivadékai is annyiban részesítetteknek tekintendők, amennyiben törvényi öröklés esetében helyébe lépnének.»

A reproductiónak a tervezetben kifejezett módját azonban szerencsésnek nem tartom; mert minden egyebektől eltekintve, el van hagyva az, ami az egész rendelkezésnek belső indokát képezi, tudniillik az, hogy az örökhagyó a maga gyermekeit általában közelebbi meghatározás, vagyis egyéni jelölés nélkül részesítette legyen; mert továbbá a tervezet ezen intézkedést minden ok nélkül csak az örökösnevezés esetére szorítja, holott a német törvénykönyv azt helyesen minden végrendeleti részesítésre vonatkoztatja, miért is a 2068. §. ezen utóbbi törvénykönyvnek az általános rendelkezéseket tartalmazó címében van elhelyezve; és mert végre miután a részesített gyermeknek a végrendeletkezés után történő kiesése a következő 1853. §-ban különben is szabályozását nyeri, be nem láthatni, hogy miért történik megemlékezés a gyermeknek a végrendeletkezés után történő kieséséről az 1852. §-ban is.

18. Helyeslem, hogy a tervezet 1859. §-ának második bekezdése abban az esetben is alkalmaztassék, amidőn az örökhagyó a határozatlanul kijelölt örököseket kifejezetten «a maradékra», «a többire» utalta. Azt a feltevést, hogy az örökhagyó tudta volna, hogy a meghatározott hányadok a hagyatékot kimerítik, amint például a római jog és a Mommsen-féle javaslat az ily feltevést fenforgónak elfogadja, kizártnak kell tekinteni; nem marad tehát hátra más feltevés, mint az, hogy az örökhagyó a hányadok kiszámításában tévedett, mely tévedés helyesen találja természetes rectificációját, a hivatkozott bekezdésben foglalt intézkedés által.

Kérdés quid juris akkor, amidőn az örökhagyó többeknek különösen megjelölt vagyontárgyakat hagyott, melyek együtt a hagyatékot kimerítik és emellett másokat is nevezett örökösöknek? Ugy tartom, hogy a határozatlanul kijelölt vagy a maradékra utalt ezen mások, semmiképpen se részesíttessenek a hagyatékban; mert nem látom meghatározhatónak a kulcsot, mely szerint az egyes örökösök részesítése az örökhagyó valószínű akaratának megfelelően arányosítandó lenne. Azt a szabályt, melyet a képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott öröklési törvényjavaslat 207. §-a felállít, indokoltnak nem tartom.

19. A növedékjogot szabályozó 1860. §-ban használt azon kifejezés ellen, «ha többen vannak kizárólagosan örökösöknek nevezve», ugyanazon észrevételt kell tennem, melyet fentebb az 1858. §-ban használt hason kifejezés ellen tettem; és itt is követelnem kell, hogy az összes idevágó körülmények kétségtelenítsék, miképp az örökhagyó a kinevezett örökösöknek ugyancsak az egész hagyatékot szánta.

Hogy nincsen helye a növedékjognak, ha az örökhagyó azt kifejezetten kizárta, az olyannyira magától értetődő dolog, hogy az a kitétel a kérdéses szakaszban: «amennyiben az örökhagyónak más akarata ki nem tűnik», feleslegesnek jelentkezik. Avagy utalás czéloztatott-e ezzel az örökhagyónak oly más akaratára is, mely nem kifejezetten nyilvánított, és amelyre csak következtetni kell? Akkor kár, hogy a tervezet e részben nem rendelkezik szabatosabban.

A legtöbb törvényhozás szerint a növedékjog ki van zárva, ha a nevezett örökösök hányadai egyenlőtlenül vannak meghatározva. Mert valószínűnek tartják, hogy az örökhagyó az egyenlőtlen hányadok megállapításával nemcsak azt kívánta megállapítani, hogy ki mennyit kapjon, hanem azt is, hogy többet ne kapjon; és habár a hagyaték kimerítése által az örökhagyó a törvényi örököseket ki akarta zárni, őt az a feltevés vezette, hogy a nevezett örökösök mindannyian tényleg örökösdni fognak. A legtöbb törvényhozás szerint tehát ily esetben a megürült örökrész, hacsak az örökhagyó nem zárta ki kifejezetten a törvényi örököseket, ez utóbbiaknak jut. A tervezet ellenben a hányadok egyenlőtlen voltának esetében sem zárja ki a növedékjogot, hiszen máskülönben nem hivatkoznék a többi öröktársak örökrészeinek arányára.

Azt kell feltennem, hogy a tervezet szerint valamennyi örökös között az aránylagos felosztás alkalmazandó akkor is, amidőn az 1859. §. első bekezdés esetében ürül meg valamelyik örökrész. Talán helyesebbnek kellene tekinteni azt a felfogást, mely szerint az ily megürült örökrész csak a hányad meghatározása nélkül nevezett örökösöknek jut: minthogy az örökhagyó célzata szerint ezeknek kell jutnia mindannak, ami a végrendelet alapján más személyeké nem lesz.

A tervezet 1860. és 1893. §-ai közti viszonyt, vagyis annak a kérdésnek megbeszélését, hogy miképpen viszonylik a növedékjog az örökrész visszautasításához, fentartom magamnak arra az alkalomra, amidőn a tervezetnek az öröklés elfogadása és visszautasítása érdemében kontemplált intézkedéseit fogom ismertetni.

Utóörökös nevezése.

20. Nem tudom helyeselni, hogy a tervezet majd az utóörökösödés beálltáról, majd az utóörökösödés megnyíltáról beszél; nagyon óhajtandónak tartom, hogy ugyanazon egy fogalomra nézve mindig ugyanazon egy kifejezés is használtassék.

A tervezet 1865. §-ában nem foglaltatik intézkedés arra nézve, hogy az örökhagyó halálakor még meg nem fogant személy születéséig, illetőleg az örökhagyó halálakor még nem jogképes egyesület vagy még nem létező alapítvány jogképességének elnyeréséig ki legyen örökösnek tekintendő, ha az örökhagyó addigi örökösét nem nevezett? Jóllehet alig lehet kétség az iránt, hogy ezen esetekre is az 1867. §. intézkedése hasonlóan alkalmazandó, mégis czélszerű, ha e részben kifejezett intézkedés vétetik fel; mert képzelhető eset, amidőn kifejezett intézkedés hiányában az örökhagyó valószínű akaratából kiindulva más eredményre kellene jutni. Ha pl. az örökhagyó valamely közel álló barátjának születendő első fiát nevezte örökösnek, aki — mivel az örökhagyó halálakor még nem volt fogantva — utóörökösnek tekintendő, úgy tartom, hogy az örökhagyó célzatának kétség esetében inkább az felel meg, hogy addigi örökösnek a barátja, nem pedig saját törvényi örököse tekintessék.

Hogy vajon a tervezet álláspontja szerint rejlik-e *hallgatag* utóörökös-nevezés pusztán abban, ha az örökhagyó az örökösnek a végrendeletkezést megtiltotta? azt meghatározni nem lehet. A tervezet 1883. §-ának 2. bekezdése megemlékezik ugyan arról az esetről, de teszi ezt kapcsolatosan oly esettel, amidőn nyilvánvaló, hogy az örökhagyó az utóörökösödést *kifejezetten* rendelte meg; hiszen máskülönben nem volna

értelme e bekezdésben előzőleg használt következő mondatnak: «ha az örökhagyó az örökösnek megengedte, hogy az örökségről szabadon rendelkezék». Ugyancsak nem nyerhető támpont a tervezetből annak eldöntésére sem, hogy ha ily tilalomban igazán rejlik hallgatag utóörökös-nevezés, vajon kinek javára szolgál az? Az örökhagyónak vagy az örökösnek törvényi örökösei javára-e?

Óhajtandónak is látnám, hogy ha a tervezet kifejezett állást foglalt volna azzal szemben: hogy vajon az örökhagyó által az örökös terhére megrendelt elidegenítési és terhelési tilalom hallgatag utóörökös-nevezésnek tekintendő-e vagy sem? Ha az ily intézkedés meghatározott személy javára lett az örökhagyó által rendelve, ennek alig lehet más jelentőséget tulajdonítani, mint azt, hogy az örökség az örökös halála után a kijelölt harmadik személyre maradjon. Nem így látszik azonban a dolog állani, ha az ily intézkedés az örökhagyó által tétetett személy kijelölése nélkül, akinek javára ezen intézkedés szolgáljon: minthogy ily esetben ezen intézkedésnek más célja is lehetett; mihez képest az utóörökös-nevezésre irányuló szándék nem lévén nyilvánvaló, ily esetben elegendő okot nem látok fenforogni arra nézve, hogy az örökösnek végrendelkezési szabadsága korlátoztassék. Ezeknél fogva nem helyeselhetem a képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott törvényjavaslat 219. §-ában foglalt azt az intézkedést, mely szerint ha az örökhagyó azon személyt, akinek javára a tilalom szolgál, meg nem nevezte, az utóörökösödési jog az örökösnek törvényi örököseit illeti.

21. Nem képezheti kétség tárgyát a tervezet 1843. §-ában foglalt intézkedésre való figyelemmel, hogy egy jövő időpont beálltára vagy egy felfüggesztő feltétel teljesedésének esetére rendelt utóörökös-nevezés hatálya megszűnik, ha az utóörökös az időpont beálltát vagy a feltétel teljesedését meg nem éri; mihez képest nem hiba, hogy a tervezet egy idevonatkozó intézkedést kifejezetten nem statuál.

De már hibának kell kijelentenem azt, hogy nem statuál a tervezet kifejezett intézkedést arra nézve, hogy vajon azon utóörökösödés, mely egyéb rendelkezésnek hiányában az örökös halálakor áll be, megszűnik-e vagy sem akkor, ha az utóörökös az örökös halálát meg nem éri? És hogy vajon ezen utóbbi esetben az utóörökös joga saját örököseire átszáll-e vagy sem? Már pedig azokkal a nagy nézeteltérésekkel szemben, melyek e részben úgy az elméletben, mint a különböző törvényhozási művekben mutatkoznak, nagyon kíváncsot lett volna, ha a tervezet nem fukarkodott volna a vonatkozó kifejezett tételes intézkedéssel.

Ugy látszik, hogy a tervezet azért nem látta szükségesnek a vonatkozó intézkedés statuálását, mert azon állásponton van, hogy abban az esetben, amidőn az utóörökös az örökös halálát meg nem éri, az utóörökösödés hatálya megszűnik és az utóörökösnek joga saját örököseire nem száll át; ezen álláspontja pedig az 1794. §. első mondatából és az 1864. §. intézkedéséből kétségtelenül folyik.

A német birodalmi polgári törvénykönyv, jöllehet a tervezet 1794., 1864. §-aiban foglalt intézkedésekkel teljesen ugyanazonos intézkedéseket tartalmaz az 1923., 2106. §-okban, mégis a 2108. §-ban a következőképpen rendelkezik: «Stirbt der eingesetzte Nachebe vor dem Eintritt des Falles der Nachebfolge, so geht sein Recht auf seine Erben über, sofern nicht ein anderer Wille des Erblassers anzunehmen ist».

Én úgy tartom, hogy a német birodalmi polgári törvénykönyv idézett rendelkezése rendszerint nem fog megfelelni az örökhagyó célzatának; hanem éppen megfordítva az ellenkező rendelkezés, az t. i.: hogy ily esetben az utóörökös joga rendszerint nem száll át saját örököseire, ha csak nem nyilvánvaló a fenforgó körülményekből az örökhagyónak az a célzata, hogy az utóörökösnek korai halála dacára ennek joga saját örököseire szálljon át. Rendszerint ugyanis úgy áll a dolog, hogy az örökhagyó csak az utóörökös szemé-

lyére való tekintetből kívánta az örökösöt korlátozni, holott az utóörökös örököseire éppenséggel semmi tekintettel sem volt az utóörökösödés elrendelésénél: ily tényállással szemben tehát rendszerint nem forog fen semmi ok sem az általános szabálytól való eltérésre. Vannak azonban in concreto esetek, amidőn azt kell az örökhagyóról feltenni, hogy ő az utóörökösödést nemcsak az utóörökösnek, hanem ez utóbbi örököseinek személyeire való tekintetből is rendelte el; ily esetekben, ha nyilvánvaló, hogy az örökhagyó az utóörökös örököseire is kívánt tekintettel lenni, okszerűen meg kell engedni az átszállást ez utóbbiakra akkor is, ha az utóörökös az első örökös halálát nem érte meg.

A tervezet 1870. §-ában foglalt intézkedést igen üdvösnék tartom, mely önönmagát indokolja. Azt nem helyeslem azonban, hogy a tervezet ki nem fejezi azt, hogy az utóöröklés csak egyszer állhat be, vagyis az örökhagyó kijelölhet ugyan több egymásután következő utóörökösöt, de ha az utóörökös-nevezés hatályba lép, az utóörökösök közül az, ki az örökös után első örökölt, korlátlan örökössé válik. Én úgy tartom, hogy hiba volna megengedni a több foku utóöröklést, ezt a «hitbizományt en miniature», amint azt jogi íróink legszellemesebbike nevezi; és annál inkább kellene azt az alkotandó törvénykönyvben kifejezetten eltüntetni, minthogy az ország azon részeiben, amelyekben az ausztriai polgári törvénykönyv érvényben áll, az ingóknál több foku utóöröklésnek helye van.

Dr. Weinmann Fülöp.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ezüst ötkoronások.

A koronaérték megállapításáról szóló 1892: XVII. tcz. határozatai szerint az *ezüst koronák* — habár a pénzegységet képviselik, úgy mint az ezüst forintok — *váltópénz* jellegűek bírnak, amennyiben a magánforgalomban senki sem kötelezhető 50 koronán túl ezüst koronákat fizetesképp elfogadni.

Ugyanezen törvenyzikk 10. §-a szerint azonban az eddig forgalomban volt és ez idő szerint is még forgalomban levő *ezüst forintok*, mindaddig, míg a forgalomból ki nem vonatnak, tovább is mint eddigé az *értékpénz* (couranspénz) természetével, vagyis *korlátlan fizetési képességgel* bírnak, más szóval a magánforgalomban is úgy, mint az állam- és közpénztáraknál *korlátlanul* fizetésül elfogadtatnak.

A többször említett 1892: XVII. tcz. szabványai szerint vert *ezüst koronák* hamisítása tehát a Btk. 203., illetve 204. §-ának 2. pontja szerint mint *váltópénzhamisítás* bírlendő el, melynek maximális büntetési tétele *három évi fegyház*. Az ugyanezen törvenyzikk határozatai folytán még tovább is forgalomban maradt *ezüstforintosok* azonban az *érték- (courans) pénz* jellegével és természetével bírván, az *ezüst forintok* hamisítása *értékpénz* hamisítását képezi, mely a Btk. 203., illetve 204. §-ának 1. pontja alá esik és *tíz évi fegyház maximummal* büntethető.

Még szembeszökőbb a különbség, ha a büntetési tétel *minimumát* tekintjük. Mert a Btk. 91. §-ának alkalmazása mellett az *ezüst forint* hamisításánál a minimum öt évi fegyháznál kevesebb nem lehet, míg az *ezüst koronák* hamisítása egy napi fegyházbüntetési minimummal is járhat. És ha a bíróság pláne a Btk. 92. §-át találja alkalmazhatónak, tehát a törvény által megengedett legcsekélyebb büntetési tételre száll le, az *értékpénz* hamisítása *hat havi börtönnél* kevesebb nem lehet, míg a *váltópénz* hamisítása apró pénz-büntetéssel is büntethető.

Ezeket — habár már ismeretes dolgok — azért tartottam előrebocsátandóknak, hogy a törvénynek egy igen életbevágó hiányára mutassak rá, mely a gyakorlati életben a judikatúrát nagyon kellemetlen helyzetbe hozza.

Az 1892. évi XVII. tcz. kiegészítéséről szóló 1899. évi XXXII. tcz. ugyanis *ötkoronás ezüstérmék* veretését határozván el, ezen ötkoronás *ezüstérméket váltópénz* jellegével ruházta fel, amennyiben ezen utóbb nevezett törvény 5. §-a szerint *a magánforgalomban senki sincs kötelezve ötkoronásokat 250 korona összegben tul fizetesképp elfogadni*. Ezen 1899: XXXII. tcz. azonban érintetlenül hagyja az 1892: XVII. tcz.-nek az

ezüst forintokról szóló határozatát, aminthogy az ezüst forintok tényleg az ötkoronások mellett, habár talán korlátoltabb összegben, a forgalomban megmaradtak és *pedig értékpénz jellegükkel együtt.*

Igy tehát azon anomalia áll fen és egyenesen a törvény által sanctionáltatik, hogy az *ezüst forint értékpénz*, míg a két és félszer annyit representáló ötkoronás (2 frt 50 kr.) csak *váltópénz* és pedig a magyar törvény által deklarált váltópénz.

Midőn az 1899. évi XXXII. tcz. csak *javaslat volt*, én a *Fogt. Közl.* 1898. évi 42. számában rámutattam azon visszás helyzetre, mely a gyakorlat terén büntetőjogi szempontból be fog következni, ha az ötkoronások veretéséről szóló törvényben ezen pénzverés hamisítása tekintetében büntetőjogi sanctio nem lesz. E jókor megjelent figyelmeztetésem azonban tekintetbe nem vétetett és így a helyzet most az, hogy az *ezüst forint* hamisítása *büntett*, a 2 frt 50 krt representáló *ötkoronás* hamisítása pedig csak *vétség*. Egyenesen a törvényhozás által *ötkoronások hamisítására adott praemium!*

A budapesti kir. ügyészség egy konkrét esetben most ezen helyzeten segíteni akarván, *értékpénz* hamisítása miatt emelt vádat három ember ellen, akik *ötkoronások* hamisításának gyanúja alatt állanak. Vádiratát a kir. ügyészség semmivel sem indokolja, vagyis alattomban értetendőnek tartja, hogy ha a *forintos* hamisítása *értékpénzhamisítás* számba megy, úgy az *ötkoronás* hamisítása, mely pénznem nagyobb értéket képvisel, logice eo ipso *értékpénzhamisításnak* tekintendő. Csakhogy az én nézetem az, hogy ott, ahol a törvény tiszta, hamisítatlan szava szól, a logikával és analogiával nem csinálhatunk semmit, eltekintve attól, hogy a büntetőtörvénynél, ahol *strict definitiók* vannak, melyek alá a cselekmények subsummálандók, analogia egyáltalán nem létezik. A törvény az *ezüst forintokat* korlátlan fizetési pénznemnek, *értékpénznek* (courantgeld) jelenti ki, míg az ötkoronás ezüst érméket csak *váltópénz* természetével ruhazza fel. A büntető-törvénykönyv pedig az *értékpénzhamisítást* *büntettnek* jelenti ki, büntetési tétel: öt évtől tíz évig terjedhető *fegyház*; a *váltópénzhamisítást* pedig *vétségnek* mondja, büntetési tétel: három évig terjedhető *fogház*. És minthogy a koronaérték megállapításáról szóló 1892. évi XVII. tcz.-et kiegészítő 1899. évi XXXII tcz. az 1892. évi XVII. tcz.-ben foglalt, az ezüst forintokra vonatkozó 10. §-át sem nem módosította, sem meg nem változtatta, sem meg nem szüntette, ezen szakasz még most is érvényben áll fen és így törvény szerint a *forintos* hamisítása *büntett*, a 2 frt 50 kr. hamisítása pedig *vétség*, tehát az előbbire a Btk. 203., illetve 204. §-ának 1. pontja, az utóbbira a 204. §. 2. pontja nyerhet csak alkalmazást. E dilemmából a törvény tiszta és félre nem magyarázható *szavai* szerint nincsen menekülés.

A budapesti büntető-törvényszék vádтанácsa e hét folyamán fogja e felette fontos, elvi jelentőségű kérdést tárgyalni és midőn e sorok napvilágot látnak, már döntött is. Az eredményt közleni fogom.

Mózes László.

Lapunk zártával vesszük a hirt, hogy a vádтанács ki-mondotta, hogy az ötkoronások *értékpénzt* képeznek és hamisításuk a Btk. 203., illetőleg 204. §-ának 1. pontja alá eső bűncselekményt képez, e határozatát azzal indokolván, hogy nem a törvény szava, hanem a törvényhozó intentiója döntő, ez pedig nem irányulhatott arra, hogy az 1 forintoknál magasabb pénznemek váltópénz minőségével birjanak.

Különfélék.

— A kir. Curiához február hóban 1945, ez évben összesen 4008 ügy érkezett be; a tavalyi hátralékokkal együtt elintézendő volt 10,685, elintéztetett 4669, hátralékban maradt 6016 ügy. A múlt év megfelelő szakához képest 333-al több érkezett, 19-el kevesebb volt elintézendő, 551-el több intéztetett el, a hátralék kevesebb 576-al.

— A Magyar Jogászegyletben legutóbb dr. Fodor Ármint tartott előadást a polgári perrendtartás javaslatáról.

Az előadó mindenekelőtt a polgári perrendtartás hazai fejlődését és reformjának szükségességét ismerteti. Werbőczy szerint már egyszer átültették Galliából a peres eljárást, most a szóbeli per behozatalával újból a francia per alapelvei alapján alkotjuk meg polgári perrendtartásunkat. Az előadó e tétel igazolására vázolja az európai perjog fejlődését a kezdetleges alakulatoktól kezdve az olasz statutárius jogon

át a francia 1667. évi ordonnance-ig, amely a code de procédure alapjául is szolgált és az európai peres eljárásra nézve a közös anyajog. E jognak egyik hajtása a német perrend is és legujabb hajtása a magyar polgári perrendtartás most megjelent tervezete. Azután vázolja a francia, német és osztrák perrendtartás hibáit. A magyar tervezet e hibák miatt azok egyikét sem vehette át, hanem önállóan szabályozza a polgári pert. Téves tehát az a nézet, hogy a tervezet a német perrendtartás utánzata; alapelveiben francia, kivitelében teljesen önálló. Ezután áttér a perjog alapelveire. Czafolja azoknak nézetét, akik szerint a polgári perben csak az alaki igazságot kell érvényre juttatni; itt is az anyagi igazság kiderítése és érvényesítése a főfeladat. A tárgyalási elv nem áll ezzel ellentétben, épp úgy, mint a bűnvádi perben a vádelv, csak nem szabad ezt az elvet tulhajtani. A tárgyalási elv annyiban helyes, amennyiben a peranyag szolgáltatása kell, hogy a felek feladata legyen; az anyagi igazság azonban követeli, hogy a bíróságot a peranyag kiegészítése és tisztázása körül bizonyos jogok megillessék. Épp úgy, mint a tárgyalási elv, a szóbeliség sem öncél a perben, hanem csak a magasabb czélnak, az anyagi igazság kiderítésének eszköze. A törvényhozónak tehát ezt sem szabad tulhajtani, hanem nyomról-nyomra szemügyre kell venni minden egyes szabálynál a czélszerűséget. Ezt teszi a polgári perrendtartás tervezete is, midőn nem az elvek merev kerestülvitelére, de az élet, a gyakorlat szükségleteinek kielégítésére törekszik és lehetőleg egyszerű, gyors és olcsó igazságszolgáltatást kíván létesíteni. A peres eljárás menetét és egyes részleteit az előadó a következő előadásában, e hó 9-én fogja ismertetni. Fodor Ármint kir. táblai bírónak történt kineveztetése alkalmából a nagy számmal megjelent jogász-közönség meleg ovációban részesítette.

— **Jogesetek** czim alatt dr. Vécsey Tamás, egyetemi tanár magánjogi gyakorlatokra szánt esetgyűjteményt tett közzé. Szerző előszavában kiemeli, hogy már tanári pályája kezdete óta hódol a szemléltető jogtanítási módszernek. Már 1875—1876-ban tartott ily czimű leczkét: Jogesetek a pandekták szerint. Ily előadásokon a cupida legum juvenus megfigyeli a jogesetek tárgyalási módját, részt vesz az eset feletti eszmecserében, a jogeset elemzésében, meghatározásában, a döntő szabály keresésében és megtalálásában s a jogi vélemény alkotásában. Ily órákon az érdeklődők nem merőben hallgatók, hanem tevékeny résztvevő közreműködők a jogász vizsgálódás, okoskodás, következtetés szellemi munkájában, a jogalkalmazás művészetében. A remek jog tanításánál fontos az exegetikum is. Eme kettős mederben halad a seminariumi foglalkozás. Az igazi tanár nem elégszik meg a praectióval, az tanítványaival dolgozik, tanítja őket tanulni. A budapesti egyetem római jogi seminariumának külön könyvtára 667 kötetet tartalmaz. A seminariumi intézmény segédkönyve ez az esetgyűjtemény, melynek esetei a remek-jogból, a francia és főleg a magyar judikaturából vannak összeállítva. Üdvözljük a szerzőt ezen gondosan és érdekesen szerkesztett műveért, valamint az általa kultivált seminariumi rendszer lelkes felkarolásáért.

— **Biróköldés.** A m. kir. Curia: Az eddig illetékesen eljáró k—i kir. járásbíró helyett a fenforgó bűnpernek elintézésére a sz—i kir. járásbíróval ezennel kiküldetik.

Indokok: Dr. V. S. bíróköldés iránti kérvényében semmi bizonyítékot sem hozott ugyan fel arra, hogy az ügyben eljáró k—i kir. járásbírótól, S. J.-tól, részrehajlatlan eljárás és határozat várható nem volna és azon tény, hogy terhelte az eljáró bíró ellen fegyelmi feljelentést adott be, önmagában szintén nem szolgáltat okot a bíróköldésre. Minthogy azonban az ügyben eljáró kir. járásbíró S. J. a bíróköldési kérvényre egy nyilatkozatot adott be, amit tőle senki be nem nem kívánt és ezen nyilatkozatának tartalmából a kir. Curia arról volt kénytelen meggyőződni, hogy a bíróköldési kérvény által a nevezett bíró saját személyében magát annyira sértve érzi, hogy most már tőle tárgyalagos eljárás és részre-

hajlatlan határozat nem várható: ez okból a BP. 29. §-ának 2. pontja szerint bíróküldés iránt intézkedni kellett. 1901. évi február 5. 311/1901. sz. a.)

Mikor nem tekintendő a pertárs csatlakozott-nak? *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa:* A kir. törvényszék az elsőbírság ítéletét helybenhagyja.

Indokok: A meg nem jelenés alapján marasztalt elsőrendű alperes felebbezését arra alapítja, hogy amennyiben pertársa másodrendű alperes a tárgyaláson megjelent és vele szemben újabb tárgyalási határnap tűzetett ki, a sommás eljárási törvény 56. §-a értelmében elsőrendű alperes ellen meg nem jelenés alapján annál kevésbbé lett volna marasztaló ítélet hozható, mivel alperesek, mint B. és társa be nem jegyzett cég tagjai a cég tartozásáért vonattak perbe, tehát a megjelent egyik cégtag védekezése a meg nem jelent másik cégtagra nézve is jelentőséggel bír. A kir. törvényszék azonban elsőrendű alperes felebbezési indokait nem találta alaposaknak, nem pedig azért: mert a felebbezésben előadott és a fölterjesztett tárgyalási jegyzőkönyvek tartalmával egyező ügyállás szerint a tárgyaláson megjelent másodrendű alperes, a meg nem jelent elsőrendű alperes ellen hozott marasztaló ítélet előtt védelmet elő nem terjesztvén, így esetben a meg nem jelent pertárs a megjelent pertárs védelméhez csatlakozottnak nem tekinthető, következképp az elsőbírság a marasztaló ítélet meghozatalánál a sommás eljárási törvény 56. §-ában foglalt lényeges eljárási szabályt nem sértette meg, a dolog így állásában pedig a sommás eljárási törvény 128. §-ának 2. pontjában jelzett eset fen nem forog. Nem tulajdonított súlyt a kir. törvényszék idevonatkozólag az alperesek cégtársi viszonyára és a kereseti követelésnek ebből folyó minőségére alapított ellenvetésnek sem, mert a kereset nem a cég ellen intéztetvén, felperes kereseti igénye mindenik alperessel szemben külön is elbíráható s mindenik alperesnek jogában áll esetleg egyedül őt megillető kifogásait pertársának védekezésétől függetlenül is előterjeszteni. Az előadott okokból az elsőbírság ítéletét helybenhagyni kellett. (1900 december 10. D. 340. sz. a.)

— **Mikor tartozik a pervesztes fél a nyertes fél költségeiből csupán a meghatalmazás bélyegének költségét viselni?** *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa:* Az elsőbírság végzésének a perköltségre tartozó megtámadott rendelkezését akként változtatja meg, hogy felperes végrehajtás terhével köteles az alperesnek 8 nap alatt 1 korona perköltséget fizetni.

Indokok: Felperes, ha a pert leteszi, tartozik ugyan az ellenfelének okozott perköltséget megtéríteni, de a per elvesztésével egy tekintet alá eső perletétel esetén is alkalmazást nyer a sommás eljárási törvény 109. és 114. §-ának rendelkezése, mely szerint a vesztes fél csak a szükséges költséget tartozik megtéríteni, az a fél pedig, aki valamely halasztásra vagy újabb határnap kitűzésére mulasztása vagy hibája által okot szolgáltatott, az ebből eredő költséget mindenesetre viselni tartozik, alperes tehát a pert letevő felperestől sem igényelheti azon költsége megtérítését, amelyre szükség nem volt, és viselni köteles azt a költséget, amelyet saját mulasztása által okozott.

Ezt szem előtt tartva, alperes a kétszeri megjelenésért költségmegtérítésre igényt nem tarthat, mert e megjelenések egyikére az a mulasztása szolgáltatott okot, hogy képviselője az első tárgyaláson meghatalmazás nélkül jelent meg, ígyképp az egyik megjelenés költsége az alperes, a másik a felperes terhére esvén, a két megjelenési költség egymást kiegyenlíti.

Nem követelheti alperes a meghatalmazás bemutatása végett benyújtott kérvény költségének megtérítését sem, mert nemcsak módjában, hanem köteleességében is állott a meghatalmazást a tárgyaláson bemutatni, a kérvényre tehát semmi szükség nem volt.

A dolog így állásában alperes egyedül a meghatalmazás szükséges bélyegköltségének megtérítését követelheti. (1900 szeptember hó 25-én 1900. E. 284. sz. a.)

Hányszor nyújtható be előkészítő irat a felebbezési eljárás során? *A budapesti kir. ítélő tábla:* Az alperes felülvizsgálati kérelmének részben helyt ad és ehhez képest a felebbezési bíróság ítéletének a perköltségre vonatkozó részét akként változtatja meg, hogy az alpereseket a felperes

részére fizetendő 60 korona perköltségen felül csupán 180 korona felebbezési költség fizetésére kötelezi és így a felebbezési költség összegét 100 koronával leszállítja; egyebekben stb.

Indokok: A felebbezési tárgyaláshoz három különböző időben a felek meg nem jelenvén, a per szünetelt és a közös kérelemre kitűzött három különböző tárgyalási idő első felében a felperes három előkészítő iratot nyújtott be. Minthogy azonban az előkészítő iratnak többszörös benyújtására való jogosultság a sommás eljárási törvény egyik §-ára sem alapítható, ellenben a felperes az előkészítő irat tartalmát az első iratába tartozott volna összefoglalni, míg a mellékelt okiratokat a szóbeli tárgyalásnál is bemutathatta volna, a kir. ítélő tábla a két utóbbi előkészítő irattal felmerült díj és költségnek megfelelő 100 korona összegben felmerült költséget a jog célirányos érvényesítésére szükségesnek nem tartotta, a felebbezési bíróság ezek szerint az idézett jogszabályt helytelenül alkalmazta, a minek következtében stb. (1900 nov. 16. I. G. 254.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Rendőri felügyelet tűzbiztosítási szerződések felett Poroszországban. A német birodalmi gyűlés elé a múlt év végén terjesztett biztosítási törvényjavaslat 121. §-a azt a kijelentést foglalja magában, hogy az egyes országok jogának azon rendelkezéseit, melyek a tűzbiztosítási szerződéseknek rendőri felügyelet alá helyezésére vonatkoznak, a törvény nem érinti. E szerint például érvényben maradna Poroszországnak 1837. május 8-dikán hozott törvénye, melynek értelmében az ügynök minden tűzbiztosítási szerződést lényegében másodpéldányban a biztosított lakóhelyének illetékes rendőri hatóságához tartozik benyújtani. A rendőri hatóság azután kiállítja az aggálytalansági bizonyítványt. Természetes, hogy e bizonyítványnak több mint hatvan évvel ezelőtt oly időben elrendelt kiállítása, midőn a biztosítások száma aránylag csekély volt, ma a viszonyok teljes megváltozása a biztosítási szerződések óriási megszorodása következtében üres formasággá vált. Így a berlini rendőrség kénytelen akkor is aggálytalansági bizonyítványt kiállítani, ha a berlini lakos valahol a külföldön, talán a tengeren is tul lévő tárgyait biztosíttatja. Hogy ez a praeventív felügyelet a felekre mennyi zaklatással jár, az csak természetes; a porosz kormány e szabályok fentartására irányuló kívánságát azzal indokolja, hogy a felügyelet meggátolja a tulbiztosítást s különös fontossággal bír az ingatlanok biztosítására nézve.

— **A föltételes megkegyelmezésről.** A német birodalmi tanács elé a kormány kimutatást terjesztett a föltételes megkegyelmezés eredményéről az 1899. és 1900. években. E szerint a föltételes megkegyelmezést évről-évre mind gyakrabban alkalmazták — az utolsó évben 7176 esetben — és sikere egyre nagyobbodott. A legtöbb esetben a beválási idő lejártával a büntetés végleges elengedése következhetett be.

— **Párisban** egy nőt, aki három zsemlyét lopott, vizsgálati fogságba helyeztek és a vizsgálati fogságot csak a huszonhatodik napon szüntették meg, dacára annak, hogy a nőnek állandó lakása van. Cruppi képviselő interpelláció tárgyává tette az esetet s az igazságügyminiszter közölte a házzal, hogy azt a bírót és ügyészt, akik ez ügyben eljárak, fegyelmi uton megbüntette, a jövő számára pedig oly rendeletet adott ki, mely az ily esetek ismétlődését lehetetlenné teszi.

— **Francziaországban** is követelik az apró lopások büntetésének leszállítását. Több javaslat nyújtott be ez iránt a parlamentben, többek közt *Millerand* kereskedelmi miniszter javaslata kimondja, hogy aki szükségből lop, lényegesen redukált büntetést kapjon; egy másik javaslat pedig, melyet egy képviselő nyújtott be, bizonyos eltulajdonítási esetekben teljes büntetlenséget vél kimondandónak és e tekintetben követi *Magnaud* törvényszéki elnök gondolatmenetét, aki egy tüzetesen megindokolt ítéletben felmentette azt a nőt, aki a péktől zsemlyét lopott éhező anyja és gyermeke számára.

A Magyar Jogászegylet márczius 9-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Fodor Ármin ily című előadása: A magyar polgári perrendtartás tervezete. II. Az eljárás menete. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra. *Dr. Helle-Károly* debreczeni jogtanártól. — Az ügyvédség posztója a perrendtartás tervezetében. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvéd. — A gyermek személyére vonatkozó szülői jog a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Sándor Aladár* budapesti kir. büntető törvényszéki jegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. *Dr. Edvi Illés Károly* nyug. kir. ügyész. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felelősségi tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra.

Polgári perjogunknak a törvényjavaslat által célba vett rekonstrukciójával kiesik jogvédelmi intézményeink köréből végképpen a tiszta írásbeli per, mely másutt már régóta a joghistóriáé; ami nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy ezután a formális igazság helyett érvényesülhet a materiális igazság, a polgári per igazi célja. Nagy és nehéz feladattal állunk szemben, aminek megoldásában mindenkinek, akit illet, hazafias kötelessége résztvenni. Mi ennek a kötelességnek vélünk eleget tenni, amikor ezuttal általánosságban, később részletesen is, megteszszük észrevételeinket a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra.

I. A törvényjavaslat alapjául az igazságügyi minisztérium által 1893-ban közzétett u. n. Plósz-féle előadói tervezet szolgált. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a törvényjavaslat az előadói tervezetnek egyszerű reproductiója. A törvényjavaslat, szemben az előadói tervezettel, nemcsak tárgyi, illetőleg tartalmi eltéréseket, de amint azt a törvényjavaslat első nagyjából való áttekintése után észrevehettük, elvi eltérést is mutat fel.

A tárgyi, illetőleg tartalmi eltérések tekintetében az előadói tervezet és a törvényjavaslat tartalommutatójának egybevetésére utalok.

Ami azt az elvi eltérést illeti, amelyet mi az 1893. évi előadói tervezet és a törvényjavaslat között ennek első nagyjából való áttekintése után találtunk, ez abban áll, hogy míg az előadói tervezet teljesen szakít a kereskedelmi szakbiróságokkal, addig a törvényjavaslat (3., 4. és 56. §. 3. bekezdés) teljesen visszaállítja azokat jogaikba. Mi a magunk részéről nem tudunk a törvényjavaslat álláspontjára helyezkedni. Mert amennyire sürgősségűnek tartjuk ma már azt, hogy a kereskedelmi peres ügyek elbírálására kivételes alkatu polgári pert construáljunk, miután a rendes alkatu polgári per, úgy, amint az a törvényjavaslatban is contemplálva van, a kereskedelmi peres ügyek igényeit is teljesen kielégíti: épügy sürgősségűnek tartjuk a kir. törvényszékeknek, mint kereskedelmi szakbiróságoknak fentartását is. Nem akarjuk itt azokat az elvi és célszerűségi okokat reprodukálni, amelyek a kereskedelmi szakbiróságok fentartása ellen szólnak s amelyek az 1893. évi előadói tervezethez fűzött «Indokolás» 8—11. lapjain olvashatók. Azokat mi aláírjuk. Csak a következőket kívánjuk ezekhez hozzáadni. Eltekintve attól, hogy mi a kir. törvényszékeknek, mint első folyamodású bírósá-

goknak a fentartását sem helyeseljük, kérdjük: mivel van az indokolva, vagy mivel indokolható az, hogy a kereskedelmi perek egy jóval kisebb részében, amelyek a kir. törvényszékek hatáskörébe vannak utalva, egy szakbiróság, azok nagyobb részében pedig, amelyek a kir. járásbiróságok hatáskörébe tartoznak, nem szakbiróság ítélt? Azt hisszük, semmi mással csak azzal, hogy a régi állapotokkal szakítani nem tudunk. Mert hiszen csak nem lehetséges az, hogy az ügyek értéke szerint igazodjék az azok elintézéséhez megkívántató kereskedelmi szakismeret szüksége! Nem gondoljuk, hogy in abstracto meg lehetne határozni azt, hogy szükséges-e, s ha igen, mennyiben kereskedelmi szakértelem azokhoz a kereskedelmi ügyekhez, amelyek a kir. járásbiróságok, s azokhoz, amelyek a kir. törvényszékekhez vannak utasítva. Ezt csak a konkrét eset körülményeiből lehet eldönteni. Ha szükséges az ügyek elintézéséhez kereskedelmi, (vagy bármiféle) szakértelem, akár ott, akár itt, úgy vegyen maga mellé ehhez a szükséghez képest a törvényszék is, a kir. járásbiróság is: *szakértő.* Mi azt hisszük, hogy ez nemcsak annak a sociális követelménynek felel meg jobban, amely megkívánja, s pedig szerintünk méltán, hogy a kereskedelmi perek elintézésében laicus elem ne vegyen nagyobb részt, mint más perek elbírálásában; hanem így jobban érvényesülhet a szakértelem s ezzel a materiális igazság is. Mert kereskedelmi ülnök alkalmazása mellett a szakértelmet igénylő kérdés az esetek többségében csak egyoldalú megvilágítást kap s így az ennek alapján hozott ítélet is egyoldalú lesz; ellenben szakértők alkalmazása mellett, rendszerint két, néha több szakértő véleményével is állunk szemben, ami a dolog természete szerint jobban biztosítja, hogy a bíró az eldöntésre váró kérdést több oldalról megismerhesse s így ítéletével az objectív igazságot megközelíthesse. Nem is szólva arról, hogy kereskedelmi ülnök alkalmazása mellett még mindig fordulhatnak elő esetek és pedig nagy számmal, amelyekben szakértők alkalmazása is elkerülhetetlenné válik.

Mindezekhez csak azt akarjuk még hozzáfűzni, amit az 1893-iki előadói tervezet indokolása mond, hogy a kereskedelmi elem érvényesülésének az áru- és értéktőzsde, valamint a termény- és gabnacsarnokok külön bíróságainál tág tér nyílik, a legszorosabb értelemben vett kereskedelmi ügyeket nagyrészt e bíróságok döntenek el, a feleknek meg van adva a lehetőség, hogy ezen bíróság hatáskörét minden kereskedelmi ügyben előre kikössék. Ez által, úgy hisszük, minden érdek kellő kielégítést nyer.

II. Manapság az életviszonyok minden egyes ágának törvényhozási szabályozásánál fel szokták vetni azt a kérdést, hogy az alkotandó jogszabályok figyelembe részesítik-e a sociális követelményeket? S az életviszonyok minden egyes ágának szabályozásánál követelni szokták a sociális szempontok érvényesülését. És méltán! Mert hiszen nem az emberek vannak a jogért, hanem a jog az emberekért, akik pedig nem egymástól elszigetelten, hanem egymással kapcsolatban, társaságban élnek s csakis így élhetnek. És az emberek ebben a sociális körben is nemcsak magukért, de másokért is élnek, amint azt *Ihering* * olyan találóan mondja:

* «Zweck im Recht» I. köt. 80. l.

«Niemand ist für sich allein, jeder ist zugleich für Andere, sagen wir: für die Welt da!» Méltán felvethetjük tehát itt is ezt a kérdést és méltán kívánhatjuk, hogy a szociális követelmények polgári perjogunk szabályozásánál is érvényre jussanak. Kérdés azonban, hogy miben állanak azok a szociális követelmények, amelyeket a polgári perjoggal szemben támaszthatunk? Ugy hisszük, hogy *általánosságban* abban, hogy a polgári pert mint jogvédelmi jogintézményt az állam minden egyes polgára — sőt bizonyos feltételek mellett általában mindenki — egyformán, osztálykülönbség nélkül igénybe vehesse s ahhoz mindenki egyformán könnyen hozzáférhessen s mindenkinek egyformán biztosítsa a jó jogszolgáltatás összes előnyeit. *Különösen* pedig abban áll ez a szociális követelmény, hogy a gazdaságilag gyenge, tehát a szegény embert gyámolítsa s ennek nyújtson lehető gyors és könnyen elérhető, valamint olcsó jogvédelmet is. Gyors és könnyen elérhető jogvédelmet, nehogy későn érkezzék az; olcsó jogvédelmet, nehogy amit a réven nyert, elveszítse a vámon. Ha ezeket a követelményeket állítjuk is csak fel szociális követelmények gyanánt, szemben alkotandó polgári perjogunkkal, — s úgy hisszük, ennyit csak követelhetünk — azt találjuk, hogy a magyar polgári perrendtartásról szóló s előttünk fekvő törvényjavaslat ezeket a követelményeket sem elégíti ki tökéletesen, sőt nem egy helyen szembe is helyezkedik azokkal.

Dr. Helle Károly,
debreczeni jogtanár.

(Bef. köv.)

Az ügyvédség posztója a perrendtartás tervezésében.

Magyarországon jelenleg 4750 ügyvéd folytat gyakorlatot; tehát minden 3400 lakosra esik egy ügyvéd. Németországban összesen 6350 ügyvéd működik, minden 8500 lakosra esik egy ügyvéd. Ausztriában 4500 ügyvéd van, minden 6000 lakosra esik egy ügyvéd.

Csaknem negyedrésze a magyar ügyvédeknek, szám szerint 1135, Budapesten telepedett meg, úgy, hogy itt minden 650 lakosra esik egy ügyvéd. Ennek ellenében Németország és Ausztria nagy városaiban az ügyvédek következőképp oszlanak meg:

Berlinben	van 750 ügyvéd;	minden 2400 lakosra esik egy,
Münchenben	" 260 "	" 1800 " " "
Lipcsében	" 180 "	" 2450 " " "
Hamburgban	" 180 "	" 3700 " " "
Drezdában	" 160 "	" 2500 " " "
Frankfurt a. M.	" 150 "	" 1650 " " "
Bécsben	" 1000 "	" 1650 " " "
Prágában	" 380 "	" 1090 " " "

Ezek az adatok a legekleltársabban bizonyítják karunk túltömöttségét.

Ha még szembeállítjuk a mi dekadens gazdasági állapotaikat, szerény gyáriparunkat, szűkkörű világkereskedelmünket azzal az óriási forgalommal, nagyszabású iparral és kereskedelemmel, mely Németország és Ausztria ügyvédi karát táplálja: a legnagyobb nyugtalanlás és resignatio érzetével nézünk a jövő elé, mely — valljuk be őszintén — az egészségtelen tulproductionnak és az abból eredő bajoknak javulását éppenséggel nem ígéri.

Tapasztalati tény, hogy ha valamely életpályán tulproductio mutatkozik, némi rövid ideig tartó ingadozás után maga a társadalom állítja helyre az egyensúlyt a kereslet és kínálat elve szerint. Az ügyvédi pálya tekintetében azonban társadalmunk semmiképpen nem érti meg a helyzetet; a pályaválasztás előtt álló ifjak szülői előtt még mindig a 30 év előtti helyzet képe lebeg, amikor még az ügyvédség számra kisebb, de tekintélyre és hatáskörre nagyobb volt. A társadalom még nem tudja elhinni, hogy az ügyvédi pálya ma már nem nyújt elegendő teret a kar jelenlegi tagjainak sem, nem látja, hogy az egyre tartó szaporodás a

testület némely részeiben — különösen a fővárosban — máris mily katasztrófákat idézett elő.

És mit tesz az állam ezekkel az állapotokkal szemben? Az állam, melyet a jelenlegi válságért a legtöbb felelősség terhel, nem tesz semmit.

Negyedszázadot meghaladó idő eltelt azóta, mióta az ügyvédtörvény meghozatott és abban meghatározottak az ügyvédi oklevél megszerzésének előfeltételei. Az aránytalanság, a népesség és forgalom, másrészt az ügyvédek létszáma és hatásköre közt a törvény életbeléptekor még nem mutatkozott. A törvényhozás *annak idején* minimális qualificatiohoz kötötte az ügyvédi gyakorlat előfeltételeit. Egyetlen hivatás sincs, amelynél oly könnyen, biztosan, és ami fő, aránylag gyorsan diplomához jut a fiatal ember, mint a mi pályánkon. Az írott feltételeket azután még jobban megkönnyítette az élet; a törvényben foglalt qualificatio egy részének, t. i. a joggyakorlati időnek kijátszása napirenden van, az ügyvédi vizsga pusztán formális degradálódott, sőt most, a kötelező doctorátus eltörlésével a színvonalat még jobban le akarják szállítani.

A jogi közvélemény több mint másfél évtized óta követeli az ügyvédtörvény reformját, az ügyvédi qualificatio emelését, a joggyakorlati idő meghosszabbítását és az ügyvédi vizsgák szigorítását. Ahány igazságügyminisztere volt azóta Magyarországnak, ezeket a reformokat mind megígérte, egy se valósította meg.

De igenis azóta megalkotta az állam a reformok egész sorát, amelyek az ügyvédi hatáskört csorbitották.

A közjegyzői törvény és novella a közokirati kényszernek tulságos kiterjesztése mellett a közjegyzőknek megengedi perenkívüli ügyekben beadványok szerkesztését. A bagatel-törvényt nyomon követte a perrendnovella és a sommás eljárás, és ezekkel az ügyvédi kényszernek a járásbírók hatáskörének kiterjesztése által való megszorítása. Ezen törvények talajából fakadtak a 20 forint aluli kereskedelmi perekre és a szakértői és tanudijakért való személyes felelősségre vonatkozó curiai teljesülési döntvények.

A bíróságok és közigazgatási hatóságok elnézése növelte nagyra a titkos és nyilvános zugirászatot, mely ellen teljesen tehetetlenek vagyunk. A fontos, nagy jogi képzettséget igénylő közigazgatási ügyek egész vidéke ki van vonva az ügyvédi hatáskörből — a községi jegyzőknek és egyéb zugirásoknak örömére.

Az ügyvédség ingyenfunctiói ellenben folyton növekednek. Hogy régebbi törvényeinket ne emlitem, nem mellőzhetem annak kiemelését, mennyire igénybe veszi karunk jótékonyágát az új bünvádi perrendtartás. Zugolódás nélkül teljesítjük a nobile officiumot.

Egyfelől a beözönléssel, a túltömöttséggel szemben tanusított közömbös magatartás, másfelől a hatáskör folytonos nyirbálása megállapítja az állam felelősségét a mai viszonyokért. De nemcsak e felelősségre hivatkozunk, amikor karunk érdekeiről szólnunk. Valamint a szülőnek gyermekei irányában kötelességei vannak, erkölcsi kötelessége azokat támogatni, létfenntartásukat előmozdítani: azonképpen az állam, mely annyi ügyvédi existenciának ugyszólván szülője, létrehozója, az ügyvédi kar túlnépesedésének előmozdítója, nem hagyhatja a létért való küzdelemben támasz nélkül gyermekeit és nem vonhatja meg azoktól az existencia előfeltételeit.

Hogy pedig e gyermekek nem voltak sohasem hálátlanok az ő édes szülőjük, a magyar állam iránt, azt tanúsítja a magyar igazságszolgáltatás és törvényhozás története, melynek lapjain oly gyakran találkozunk ezen független testület nagy alakjaival.

De az állam eminens érdeke is, hogy erős, független ügyvédi kar működjék közre az igazságszolgáltatás functióiban.

Fodor Ármin kir. táblai bíró ur a perrendtartás tervezetéről

szóló minapi előadásában hangsúlyozta, hogy «a jó igazságszolgáltatásnak lényeges kelléke az erkölcsileg és anyagilag független ügyvédség». Szívünkben jövő szavak, melyek elismerik az ügyvédnek a jogügyletek létesítése, teljesítése és a perek vitele körül való szerepét.

E mellett azonban az ügyvédségnek szorosan vett perelő-készítési és perviteli tevékenységén kívül magasabb hivatása is van: a közszabadságok őrzése, a joggyakorlat ellenőrzése, a jogtudomány előbbrevitele, igazságügyi reformok kezdeményezése és megvalósítása. Betölthet-e ily feladatokat olyan testület, melynek tagjai anyagi gondok súlya alatt görnyednek és ennek folytán kénytelenek a kormányhatóságok vagy bíróságok gráciáját keresni? Várhatunk-e bátor igazmondást, félelem nélküli jogvédelmet olyanoktól, akik gyengeségük tudatában kényszerülve vannak a támadás elől kitérni? Bizhatjuk-e a legfontosabb jogi és anyagi érdekeket azokra, akikben nem lehet bízniunk s akiknek egyénisége sem erkölcsi, sem anyagi tekintetben nem nyújt garanciát az iránt, hogy rájuk bízott érdekeinket megvédelmezzék, jogainkat érvényesíteni képesek?

Amint az állam közérdekből biztosítja bírának existenciáját, akként nem szabad, nem lehet az igazságügy másik factorát, az ügyvédi kart sem oly helyzetbe hozni, hogy anyagi gondokkal küzdjön. *Az ügyvédi kar minden irányban való függetlensége tehát közérdek.*

Nehogy félreértessem, nem habozom kijelenteni, hogy eszem ágában sincs a perrendtartás bírálatánál az ügyvédség közérdekeinek jelszava alatt olyan követeléseket propagálni, amelyek beleütköznek az általános jogszolgáltatási közérdekbe, vagy olyan intézkedéseket kifogásolni, melyek bár az ügyvédséget sújtják, de a közérdek szempontjából elengedhetetlenül szükségesek.

De vizsgálni akarom, hogy az általános igazságszolgáltatási érdekek *keretén belül* az ügyvédi kar speciális érdekei miként érvényesültek a perrendtartási reformban, melynek előharczosai mi voltunk, melyért annyira lelkesedtünk és amelytől annyi reményünk teljesedését várjuk.

Dr. Balog Arnold.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.

Minden polgári törvénykezési rendtartásnak vannak oly határozmányai, melyek általános jellegűek és érvényük területére nézve semmiféle különös szempont alá nem esnek és különleges, a mivelt nemzeteknél divó elrendezéstől eltérő szabályozást nem igényelnek. Kevés kivétellel az eljárás formáságai mind ezen kategóriába tartoznak. Fontosak ezek is, de tárgyamra nem tartoznak, mert én a törvénykezési rendtartás azon intézkedéseit keresem, melyek külön országos vagy nemzeti sablont kívánnak, melyek kereteinek esetleg külföldről történő befogadásánál keresni és alkalmazni kell azon speciális viszonyokat, melyek figyelembevétele nélkül mélyen a gazdasági és politikai élet talajában gyökerező intézményeket létesíteni nem lehet.

És aki megszokta az uralkodó eszmék világában az összefüggést keresni és minél szűkebb teret engedni az esetlegességnek, azt fogja találni, hogy azon irány, mely az irodalom és művészet terén újabban mint realismus, verismus vagy általában olyanként jelentkezik, mely a természetben és a valóságban keresi az eszményt, a jogélet és jogszolgáltatás terén az anyagi jogban, az eljárásban, de még a jogi irány dolgában is érezteti hatását.

Sokkal rövidebb az idő, mely a javaslat közzététele óta elmúlt, semhogy már most lehetne valakinek, aki a szerkesztésbe be nem folyt, a részleteket felölelő ismertető bírálatot mondania; azért egyelőre csak egyes szakaszokról kívánok megemlékezni, melyek mint leginkább szembeszökők a köz-

figyelmet már eddig is magukra vonták és oly eminens jelentőségűek, hogy kereskedelmi testületek is érdekükben állónak tartották velük foglalkozni. Talán nem is felesleges közbevetőleg megjegyezni, hogy bár a törvénykezési rendtartás javarészből hivatásos jogászok által kezeltetik, mégis a jogkereső közönség igényeinek kell hogy szolgáljon; üdvösnék találok ennél fogva a közállomány szempontjából, ha a szakkörök lebontván az exkluzivitás kapuit, belevinni törek-szenek az érdekelt nagyközönségbe a jogszolgáltatás ezen ága iránti érdeklődést is, mert hiszen a szellem, mely modern intézményeinket a jogélet terén jellemzi, a honpolgároknak a szakemberekkel való kooperációján sarkall és a szóbeliség és nyilvánosság maga is biztosítékot és kapcsolatot keres az igazságszolgáltatásra nézve a honpolgárok közreműködésében.

A birói illetékesség szabályozása, mely a nemzetközi magánjog terén is nevezetes szerepet játszik, minden törvénykezési rendtartásban, különösen azonban a mienkben, nagy körültekintést igényel. Belejátszik abban gazdasági és hiteléletünk turnusa, forgalmi mérlegünk Ausztriával, a főváros és a vidéki központok viszonyai a periferiákhoz, a hitelező és az adós jogainak politikai jellegű védelme és nem legutolsó helyen az ügyvédi karnak országos jelentőségű érdeke.

Kerülve az aprólékosságot, azon nagyjelentőségű ujitást kívánom tárgyalni, mely a javaslat 34. §-ában foglaltatik, és mely szerint — alávetés híján — könyvkivonati követelések csak akkor perelhetők a könyvek vitelének helyén, ha az alperes is bejegyzett cég. Az alávetés kivétele nem sokat változtat a rendelkezés terjedelmén, mert a mindennapi kereskedelmi forgalom nem írásbeli szerződésekkel szabályoztatik és le kellene mondani a sürgöny vagy levélbeli ajánlat útján létrejött ügyletekről, ha a vevőt perre való kilátás által minden transactiontól elijesztjük.

Ha a javaslat ezen intézkedése törvényerőre emelkednék, a magyar gyárosoknak, teszem a gőzmalmoknak, melyeknek vevői Ausztriában többnyire sütők és kisebb, be nem jegyzett kereskedők, kereseteiket ott kellene megindítaniok, — ami a követelés behajtása esetében is a hitelezőre nézve felette költséges procedura — eltekintve attól, hogy számos járás-bírói székhely van, ahol az ügyvédek csekély számánál fogva az idegen fél megbízható ügyvédet egyáltalában nem kap: a magyar malmoknak ennél fogva forgalmukat az osztrák tartományokkal lényegesen korlátozniok kellene. Hirhedt osztrák provinciákról, mint teszem Galicziáról, no meg a magyar korona országai közül Horvátországról egészen hallgatok és eldöntetlenül hagyom azt a kérdést, nem lesz-e célszerűbb a követelés érvényesítéséről ezen országokban egészen lemondani.

Hogy állunk e tekintetben a fővárosnak, meg a vidéki központoknak, ahol a hitelező felek szabályszerint találhatók, a vidékhez való relációival?

Előrebocsátom, és azt hiszem, mindenki elfogadja azon axiómát, hogy hitelezés nélkül nálunk akár gyári, akár kereskedői üzemet folytatni nem lehet; a készpénzforgalom nálunk olyan csekély és annyira egy egész gazdasági év lefolyásának mozzanatához van kötve, hogy bátran állithatni, hogy a — jól, rosszul engedélyezett — hitel képezi forgalmunk legfőbb emeltyűjét.

Azt is tudjuk, hogy a fizetési képesség és hajlam nálunk bizonyos osztályokban és vidékeken nem tulságosan nagy, és hogy ennél fogva az u. n. pénzbehajtási peres ügyek száma rengeteg nagy.

Végezt is tudjuk, hogy a bejegyzési kényszert, még ott is, ahol ennek feltételei megvannak, milyen lanyhán alkalmazzák.

Már most a központban teleppel bíró gyárosnak vagy kereskedőnek telepe helyén van rendes ügyvédje, akinek ügyvezetését mindennapos érintkezés által nyilvántartja és

ellenőrzi. Ez az ügyvéd központosítja kezében megbízója összes jogi ügyeit, azokat is, melyeket helyettesítés mellett vidéki kartársaira bízott.

A javaslat szerint ez másképp volna; úgy, hogy a hitelező, kinek hitelezése nélkül a pék sütni, a földmives esetleg mezei vagy kerti munkáját végezni, a kézműves vagy mesterember kenyerét megkeresni nem tudná, a kiskereskedő a boltját becsukhatná, perlés esetére felkeresni kénytelen adósa személyes bíróságát, előtte többnyire ismeretlen ügyvédet, akivel való levelezés költségei, hogy csak ezt emlitem, tetemes hányadát fogják igénybe venni a perelt követelésnek, akár befoly az, akár nem. Akárhány bírósági székhelyet ismerek, ahol az ottani egy-két ügyvédet lefoglalják az ottani kereskedők, úgy, hogy a fővárosi hitelező ott képviselőt nem is talál és a távol eső és székelő ügyvédhez kényszerül aránytalan költségáldozat árán fordulni.

Ne mondja senki, hogy mundus se expediet, mert a világ, igaz, azért el nem pusztul, hanem igenis pusztul a mostan is csak tengődő üzleti forgalom, és ha más országokban czélszerű lehet az u. n. kisembert védeni, nálunk fokozott védelemre szorul a tisztességes hitelező, aki az ország hitelképességét, adózási képességét és a fővárosban úgy, mint a vidéki központokban a város elemét és a magyar kulturát képviseli, legalább képviselni hivatva van.

És ha ma a központokban, különösen a fővárosban a kereskedelmi jogszolgáltatás mintaszerű és semmi kívánni valót fen nem hagy, féltő, hogy a beállandó decentralisatio maga után vonandja a jogbiztosságnak is veszélyeztetését, mert a világforgalmon kívül élő bírótól el nem várhatni, hogy annak szellemétől, szükségleteitől és a gazdasági élet ismeretétől áthatva legyen.

Szembeszökő, hogy az ügyvédi agendák ilyen mérvű decentralisatiója a kereset nagy elaprózására vezet, és ezen karnak amugy is nehéz életviszonyait még jobban megnehezíti.

Igaz, hogy a helyes jogszolgáltatás a cél, az ügyvéd ennek csak eszköze és ami üdvös a célra, annak az eszköz érdeke sohasem álljon az útjában, de én nem látom, hogy ezen rendelkezés cui prodest? Talán a kisember meg van fosztva védelmétől? Nem vehet-e igénybe vidéken ügyvédet csak úgy, mint azt tenni legtöbbször kénytelen, ha személyes bírósága leggyakrabban lakhelyétől szintén különböző helyen pereltetik? És a felelőző bíróság — mert hány elsőbírósági ítélettel ellátott ügy nem felelőztetik — nem-e még távolabb székel lakhelyétől?

Ezért, bár csak érintettem okaimat, melyeket teljesen felfejteni szakértő közönség előtt felesleges, az eddigi törvényt továbbra is fentartandónak és a tervezett újítást elejtendőnek vélem.

Dr. Szilasi Adolf.

A gyermek személyére vonatkozó szülői jog a polgári törvénykönyv tervezetében.

A fiatalok büntetése évről-évre emelkedő számarányát sokan főképp a törvénytelen gyermekek szaporodásának tulajdonítják.

Egy ideig magam is e hitben voltam, de arra a tapasztalatra jutottam, hogy bizony — sajnos — a szaporodás nagyrésze a törvényes gyermekekre esik; a törvényes gyermekekre, akik szülőjük felügyelete alatt állnak.

Ily körülmények között nagyon fontos, hogy a szülőnek és gyermeknek egymással szemben fenálló jogai és kötelességei szigorúan megállapíttassanak.

A polgári törvénykönyv tervezetének 273. §-a szerint: «a nevelés jogánál fogva a szülő megfelelő, de csak az egészségre ártalmatlan módon gyakorolható házi fegyelem alkalmazásával szoríthatja a gyermeket engedelmisségre.» «A makacs gyermeket a szülő *hatósági karhatalommal* a szülői házból

eltávolíthatja vagy oda visszatérésre kényszerítheti. A vásott gyermeket a szülő a gyámhatóság jóváhagyásával a javuláshoz szükséges időre javító-intézetbe helyezheti.»

Messzemenő hatalmat adunk a szülő kezébe, ha megengedjük neki, hogy *makacs* gyermekét hatósági karhatalommal a szülői házból eltávolíthatja.

Mindenekelőtt megkivánnám, hogy a szülő e jogát is csak gyámhatósági jóváhagyással gyakorolhassa. Nagy önkényre vezetne, ha az apa önhatalmulag gyermekét oly körülmények között, amikor a makacsság fenforgása is szabad mérlegelésére van bízva, minden gyámhatósági jóváhagyás nélkül a házból elkergethetné. Egy-két szóval meg kellene továbbá állapítani, mely gyermeket mondhatunk makacsnak. Nagy bajra vezetne végül az is, ha nem állítanánk fel egy korhatárt, amelynek elérésével a makacs gyermek a házból eltávolítható (csak nem kergethet ki a szülő egy teljesen keresetképtelen fiút az utcára); végül, ha eltávolítja, gondoskodni kell, hogy a gyermek a gyámhatóság felügyelete alatt maradjon, nehogy makacssága révén csavargóvá váljék, ki esetleg az atyai hatalom tulszigoru felfogása alapján további szövevényessévé lesz.

A vásott gyermeknél már gyámhatósági jóváhagyáshoz van kötve, hogy javító-intézetben legyen elhelyezhető.

A tervezet ezen rendelkezésénél is egy-két szóval definiálni kellene, hogy kit érthetünk vásott gyermek alatt. Itt sincs megállapítva a korhatár. Leghelyesebb volna a Btk. 42. §-ában levő 20 évi korhatárt itt is megtartani.

A német polgári törvénykönyv a nem engedelmessé, makacs, vásott gyermeket illetőleg még annyira sem bocsátkozik a részletekbe, mint a mi tervezetünk. Ugyanis a német polgári törvénykönyv 1631. §-a szerint az atya nevelési jogánál fogva megfelelő házi fegyelmi eszközt használhat gyermeke ellen. Indítványára a gyámhatóság megfelelő javítási eszközök használásával támogathatja őt. Ha a német törvény ebbeli rendelkezését a mi tervezetünk rendelkezésével egybevetjük, el kell ismernünk, hogy a mi tervezetünk sokkal részletesebb intézkedéseket tartalmaz. Megjelöli már az irányt, amelyben a szülőnek cselekedni kell, de egyúttal a részletekbe való bocsátkozásával azt a gondolatot kelti bennünk, hogy a felsorolás taxativ s ezeken kívül más, esetleg enyhébb eszközök nem használhatók.

A szegénysorsu szülő, csakhogy gyermekétől szabaduljon, gyakran fogja ezt a házból eltávolítani s a tervezet szigorú rendelkezése nagy visszaélésekre vezethet. Ismételten hangsúlyozom, ha már a taxativ felsorolást meghagyjuk, a gyermeknek a házból való eltávolítását is gyámhatósági jóváhagyástól tegyük függővé s ekkor is ki kell kötni, hogy a gyermek az atya költségén tartandó el.

Szigoru korlátok közé kell szorítanunk, hogy mikor legyen a gyermek a szülői háztól elkergethető, avagy mikor küldhető javító-intézetbe, mert ez intézkedések laza magyarázat és könnyelmű alkalmazás mellett különösen büntetőjogi szempontból nagy veszedelmekre vezethetnek.

Kriminalistikai szempontból nagy fontosságú rendelkezéseket tartalmaz a tervezet 280. és 281. §-a is. A 280. §. arra az esetre vonatkozik, ha a szülő szándékosan elhanyagolja gyermeke nevelését, ha a gyermeket kellő gondozásban és eltartásban nem részesíti, vagy ha ledér vagy becsstelen életmódjával veszélyezteti a gyermek erkölcsiségét, kellő felnevelését vagy testi jólétét. Ekkor a gyámhatóság állandó hatósági felügyelet alá helyezheti a szülőt s többek között elrendelheti a gyermeknek valamely családnál vagy nevelő- vagy javító-intézetben való elhelyezését stb.

Régóta hangoztatják, hogy a fiatalok büntetése számának nagymérvű emelkedése nagyrészt az elhanyagolt nevelésre, a szülők nembánomságára vezethető vissza. Ezért nagyon helyes intézkedés, ha a gyámhatóságnak megadjuk a jogot, hogy szükség esetén a szülőt gyermekének gondos nevelé-

sére szorítsa, avagy ha parancsának nem engedelmeskedik, a gyermeket annak hatalmi köréből kivonja.

Szerény véleményem szerint azonban nem volna helyes, ha a törvénybe oly vagylagos intézkedést vennénk fel, hogy a fentemlített esetekben a gyermek akár valamely családnál, akár nevelő- vagy javító-intézetben volna elhelyezhető. Igazságtalanságot követnénk el, ha a gyermeket, mert szülője a nevelését elhanyagolta, szülője hibájából javító-intézetben is elhelyezhetnők. A javító-intézetben való elhelyezés csak akkor *jogos és szükséges*, ha az atyai hatalomból való elvonásra maga a gyermek szolgáltatott okot.

A javító-intézetben való elhelyezés jogos, ha a 273. §. esete forog fen, de éppen nem fogadható el jogosnak a 280. §. esetén.

A javító-intézet célja és hivatása a gyermek megjavítása, már pedig a 280. §. esetén a gyermeknek nem javításáról, hanem neveléséről van szó.

A javító-intézetben való elhelyezést e szakasznál kihagyandónak vélném, egyuttal azonban felvenném az is a rendelkezések közé, hogy az ily körülmények között szülői hatalom alól elvont gyermek neveltetési költségeiről a szülőnek kellene gondoskodni.

Ugyanez az álláspontom a tervezet 281. §-ának azon eseténél is, amikor a gyermek testi jólétét és erkölcsiségét nem ugyan a szülőnek, hanem másnak viselkedése veszélyezteti és a szülő e veszély elhárításáról nem gondoskodik. Itt sem tartom helyesnek a javító-intézetben való elhelyezés megengedését. De igenis teljes szigorral követelhető ez a 281. §. azon eseteiben, ha a gyermek erkölcsileg elzüllött, nevezetesen, ha a gyermek a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekményeket már ismételve elkövetett stb. Ez esetről is azonban különbséget tennék, vajon a szülőt emiatt — mint a tervezet mondja — szemrehányás érheti-e, benne kereshető-e a baj forrása vagy sem és igenlő esetben, amennyire lehet, a szülőt szoritanám a költségek fedezésére. E rendelkezésben is némi erkölcsi biztosítékot látok arra nézve, hogy a szülő így talán nagyobb gondot fordítana gyermekére. A tervezet e kérdésnél ismét több rendelkezést tartalmaz, mint a német polgári törvénykönyv. A 281. §. rendelkezése, mely tulajdonképpen csak folyománya a 280. §-nak, a német polgári törvénykönyvben hiányzik. A 280. §. ugyiszólván szó szerinti átültetése a német polgári törvénykönyv 1666. §-ának.

A 280. §-nál bővebben kifejtettem, hogy a javító-intézetben való elhelyezhetést itt kihagyandónak vélném. Igaz, hogy a német polgári törvénykönyv 1666. §-a is ugyanazt a három alternatívát hozza fel, mint a mi tervezetünk 280. §-a, a német törvénykönyv fenti szakaszának idevágó passusa így szól: ... das Kind zum Zwecke der Erziehung in einer geeigneten Familie, oder in einer Erziehungsanstalt, oder in einer Besserungsanstalt untergebracht wird.

Csakhogy javító-intézetek tekintetében a német birodalom messze tulszárnyalja hazánk viszonyait. Hogyis ne, amikor hazánkban az elítélt ifjúkori bűnösök száma 1894-ben 11871 volt és összes javító-intézeteinkben csak 347 egyén nyerhet befogadást (dr. Vámbéry Ruzstemnek a Jogászegylet elé terjesztett statisztikája).

Ily körülmények között, amikor még az ifjúkori bűnösöket sem mind tudják befogadni javító-intézeteink, hogy kívánhatnók, hogy a tervezet 280. §-ának fenforgása esetén a szülő hibájának folyományaként is elhelyezések történhetnének a javító-intézetekben. A szülő hibája folytán a szülői hatalom köréből kivont ártatlan gyermek egy helyiségbe jutna a fiatal gonosztevőkkel.

Mindenesetre szükséges, hogy a javító-intézetek száma szaporíttassék s a javító-intézeteket illetőleg régóta sürgetett reformok keresztül vitessenek.

Dr. Sándor Aladár,
budapesti kir. büntető törvényszéki jegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön.

— Két czikk. —

I. Rendkívül érdekes és nagyjelentőségű határozatot hozott legközelebb a kir. Curia. Sajnos, a határozat sem a törvény, sem a jogtudomány, sem a nemzetközi viszonyosság követeléseinek meg nem felel. Az elvi megoldást ezuttal is, mint sok más alkalommal, háttérbe szorította a casuistica a döntés irányzójaul ez esetben is «a fenforgó körülmények» szolgáltak, amelyek ez ügyben arra indították a bíróságot, hogy egy — szerintük formakérdés miatt — ki ne bocsássák a büntetés alól azt a vádlottat, akinek bűnösségét felismerték és így büntetésre méltó voltát kétségtelennek tartották.

Az ilyen casuistica nagyon alá szállítja a büntető igazságszolgáltatás színvonalát, mert nagy akadály a annak, hogy a bíróság magasabb szempontból ítélje meg a dolgot s ez alapon messze kiható elvi kijelentéseket tegyen. De a fenforgó kérdésre nézve legalább azt a reményt merithetjük a casuisticából, hogy valamint ez esetben a vádlott személye és büntetnének megtorlást igénylő vagy legalább ilyennek látszó volta háttérbe szorította a törvényt és az ebből folyó elvet: úgy más hasonló esetben talán éppen az a körülmény fogja érvényre juttatni az elv diadalát, hogy a bírák maguk is rokonszenveznek a vádlottal, aki esetleg más módon már megszenvedett és így könnyű szívvvel alkalmazzák javára a törvényt, habár ez alkalmazás ellentétbe jön is az eddig megszokott gyakorlattal.

De lássuk magát az esetet.

A magyar honos vádlott, aki mint cigánybandák ügynöke több időt töltött külföldön, Párisban megismerkedett egy előrehaladottabb koru grófnővel, akinek szeretőjévé lőn. E benső szerelmi viszony mintegy tíz hónapig tartott, mely időn át a grófnő hetvenezer frankot meghaladó összeget adott vádlottnak. A grófnőnek azonban két fia és egy férjnél levő leánya is van; hogy tehát ezek előtt némileg igazolja az aránylag nagyobb összegű pénz elfecsérelését: kötelező iratot kért szeretőjétől, amelyben egyszersmind arról is szó lett volna, hogy ez őt nőül veszi. Vádlott azonban nem akarta aláírni ez iratot, hanem különböző ürügyek alatt kitért előle, amiben a grófnő szerelmi viszonyuk megszakítását is látva: ennek folytán csalás miatt feljelentette szeretőjét a párisi államügyészségnél. A feljelentés 1899. évi május 29-én történt s következménye az lőn, hogy a párisi bíróság vádlottat, aki időközben visszatért Budapestre, távollétében csalásért 3 évi fogházra s az okozott kár megtérítésére ítélte. Ez ítélet azonban végrehajtható nem lévén: panaszos 1899. évi szeptember 11-én a budapesti főkapitánysághoz fordult azzal a kéréssel, hogy vádlott ellen most már itt indíttassék meg az eljárás. A főkapitányság áttette e feljelentést a kir. ügyészséghez, mely azután a vád képviselőjét átvette és azt fel egészen a kir. Curiaig tényleg képviselte is.

E tényállással szemben a védelem kezdettől fogva azt az álláspontot foglalta el, hogy a magánindítványra jogosult ez esetben elkészült indítványával, hogy ennél fogva itt, a Btk. 110. és 112. §§-ai értelmében a bűnvádi eljárást kizáró ok forog fen. A védelem 1899 május 29-ét, mint legvégső terminust fogadta el ama nap gyanánt, amelyen az elkövetett büntett és annak elkövetője az indítványra jogosultnak tudomására jutott; minthogy pedig ettől számítva szeptember 11-éig már bőven eltelt az a három hónap, amely alatt az indítvány előterjesztendő lett volna: ennek alapján a törvényszerű vád nélkül megindított eljárás megszüntetését kérte.

Az elvi kérdést, amely e kérelem alapjául szolgált, a védelem így állította fel:

Ha magyar honos külföldön a magyar Btk. szerint csak

magánindítványra üldözhető büntetendő cselekményt követ el s emiatt a sértett csak saját hazájában, tehát külföldön teszi meg kellő időben a feljelentést, a magyar hatóságnál azonban három hónap letelte után jelentkezik: vajon ez esetben a külföldi hatóságnál tett feljelentés helyettesíti-e a magyar Btk. szerint megkívánt s három hónap alatt előterjesztendő magánindítványt. Ha igen: akkor helye van a bűnvádi eljárásnak, habár a sértett a külföldön tett feljelentéstől számított három hónap letelte után fordult a magyar bírósághoz, ha azonban a külföldi hatóság a magyar Btk. szerint megkívánt indítvány előterjesztése tekintetében nem helyettesítheti a magyar bíróságot: akkor a bűnvádi eljárást kizáró ok az, ha a sértett a magyar bíróságnál elkésett indítványával, habár a külföldi bíróságnál kellő időben feljelentést tett.

A védelem az utóbbi álláspontot foglalta el; a bíróságok, kezdve a vádtanácsból fel egészen a kir. Curiaig, az ellenkező, vagyis az első helyen említett felfogást juttatták érvényre.* Ezzel azonban a kérdés egyelőre csak formailag van eldöntve. Hogy melyik részen van az igazság: ez a mindegyik részről felhozható, illetőleg már felhozott érvek és ellenérvek sulyától és meggyőző erejétől függ.

Az a körülmény, hogy az imént ismertetett ügyben én teljesítettem a védelmet s az elvi kérdést is én vetettem fel, gondolom nem szolgál akadályul annak, hogy most, amidőn az ügy jogerős bírói határozattal már be van fejezve, nyilvános megvitatás tárgyává tegyem a kérdést s a jogászközönség előtt is kifejtsem az okokat, amelyekkel a bíróságok előtt a törvény kétségtelen értelmű rendelkezéseit érvényre juttatni képes nem voltam.

A következőkben tehát mindenekelőtt bemutatom a vádtanács, a törvényszék és a kir. tábla indokait, amelyeknek alapján az elévülésre alapított kifogást elutasították; ezután pozitív irányban kifejtem saját álláspontomat, amint ezt a kir. Curia előtt is megtettem; végezetül pedig kritika tárgyává teszem magának a kir. Curiaának határozatát.

II. A vádtanács véleményemet azért nem fogadta el, mert sértett nő, miként a párisi bíróságtól beszerzett iratokból kitűnik, ott feljelentését terhelt ellen a tudomásra jutástól számított három hó alatt, vagyis a magyar Btk. által megkívánt határidőn belül, megtette. E kijelentés azonban nem indok, hanem csak egy tény konstatálása, amit senki sem von kétségbe. A kérdés az, hogy a Párisban tett feljelentés pótolja-e a magyar Btk. által megkívánt indítványt. Erre azonban nem felelt a vádtanács.

Nem felelt e kérdésre a törvényszék sem, amely pedig már némileg indokolni igyekezett álláspontját. A törvényszék első indoka az, hogy a vádtanács már határozott. Ez igaz, csakhogya mit sem jelent, mert a vádtanács határozata nem lehet irányadó oly kérdésben, mely egészen a Curiaig felhozható.

A második indok az, hogy a sértett nem tehetett máshol feljelentést, mint az *elkövetés helyén*, és ha azért, mert a tettes magyar honos, a magyar hatóságnál tett volna feljelentést, ez egyszerűen mellőztetett volna, mert hiszen a tett nem itt követtetett el. Ez állítás azonban vastag tévedés. A Btk. 8. §-a szerint ugyanis a magyar honos által külföldön elkövetett büntett és vétség is a magyar Btk. szerint, tehát a magyar bíróság által büntetendő. E szerint a magyar bíróság azért, mert a cselekmény nem itt követtetett el, nem utasíthatja vissza a feljelentést. Egyébként a BP. 25. §-a világosan meg is mondja, hogy a külföldön elkövetett büntetendő cselekmény tekintetében melyik magyar bíróság az illetékes. Az a körülmény tehát, hogy vádlott Párisban követte el a terhére rótt cselekményt, s hogy még a feljelentés megtételekor is ott tartózkodott, legkevésbé sem állhatta útját annak, hogy a sértett, mihelyt párisi feljelen-

tésének sikertelenségét látta, még kellő időben sikerrel forduljon a magyar bírósághoz. Amint szeptember hónapban ide tudott jönni: épp úgy ide jöhetett volna már júliusban vagy augusztusban is.

A kir. ítélő tábla más álláspontra helyezkedett. A kir. ítélő tábla abból indul ki, hogy a Btk. 15. §-a szerint a magyar honos vádlott ellen a hivatalvesztés s a politikai jogok felfüggesztése tárgyában itthon még akkor is megindítandó a külön bűnvádi eljárás, ha a külföldön már elítélték és büntetését ott kiállotta. Minthogy e §. a hivatalból üldözendő és a magánindítványi büntetendő cselekmények közt különbséget nem tesz: ebből azt következteti a kir. ítélő tábla, hogy a 15. §. rendelkezése az utóbbiakra is vonatkozik. Ez eddig teljesen igaz; de ebből nem következik az, amit a kir. ítélő tábla végső eredményként levon, hogy *«a magyar honos által külföldön elkövetett büntetendő cselekmény belföldön sem évült el, ha a tett elkövetése helyének bíróságánál a magyar törvény szerinti nyílt határidőben feljelentetett»*.

A kir. ítélő tábla itt elévülést és elévülési nyílt határidőt említ. Ez alatt tehát kétségkívül nemcsak az indítványi három hónapot, hanem az általános elévülési időt is érti.

Lássuk tehát mindenekelőtt ennek szempontjából a kérdést. Valaki külföldön elkövet hivatalból üldözendő vétséget; e miatt külföldön kellő időben feljelentik és elítélik; az illető büntetését is kiállja, s azután — három év letelte után — hazajön, anélkül, hogy itt ellene időközben bármely bírói cselekmény történt. Vajon meg lehet-e ellene indítani a büntető eljárást? Ennek útját állja a Btk. 107., 108., 11. §-a. A Btk. 107. §-a szerint az elévülés kezdetét veszi a véghezvitel napjával; a 108. §. szerint pedig a megkezdett elévülést csak a bíróságnak az elkövetett büntett vagy vétség miatt a tettes vagy részes ellen irányzott határozata vagy intézkedése szakítja félbe. Tehát az illetékes kir. ügyészség és a magyar rendőrség is hiába mozdul meg, hiába nyomozza és körözi a tett elkövetőjét, ha a bíróság, ami csakis magyar bíróság lehet, ellene fel nem lép: az elévülés félbeszakítás nélkül folyik és három év alatt véget ér.

Vajon félbeszakíthatja-e tehát az elévülést az, ha a magyar honos terhelt ellen a külföldi hatóság eljár? Ezt senki sem állíthatná és így kétségtelen, hogy a külföldön elkövetett vétség három év alatt elévül, akármi történt is a tettel külföldön. Ily esetben pedig szó sem lehet arról, hogy vádlott ellen a 15. §. alapján vagy bármily czimen megindíttassék a bűnvádi eljárás, mert hiszen a 11. §. nyíltan kimondja, hogy a külföldön elkövetett büntett vagy vétség miatt nem indíthatik meg az eljárás, ha a cselekmény a külföldi vagy a magyar törvény szerint nem büntethető vagy megszűnt büntethető lenni, ha tehát akár az egyik, akár a másik törvény szerint pl. elévült. Ez olyan általános szabály, amely a 15. §. alkalmazhatását is kizárja.

A dolog tehát nem úgy áll, amint a kir. ítélő tábla mondja, hogy a magyar honos által külföldön elkövetett cselekmény belföldön sem évül el, ha a tett elkövetésének bíróságánál a magyar törvény szerinti nyílt határidőben feljelentetett. Az igazság az, hogy a magyar törvény szerinti elévülés teljesen független attól, hogy mikor és minő eljárás indított meg vádlott ellen a külföldön. Ez kétségtelen az általános elévülési időre nézve; ettől azonban lényegileg nem különbözik az indítványi három hónap sem, s így látjuk, hogy a kir. ítélő tábla egész érvelése a levegőben függ, mert figyelmen kívül hagyja a Btk. 11., 107. és 108. §-ait, s a 15. §. kivételes rendelkezéséből oly következtetést von le, a mely az imént említett §-ok általános rendelkezéseivel össze nem fér.

Akármelyik bíróság indokolását tekintsem is tehát: mindegyikével szemben újra meg újra csak azt kellett ismételni: «és mégis mozog».

Dr. Edvi Illés Károly,
nyug. kir. ügyész.

* A kir. Curia ítéletét I. lapunk jelen számának mellékletén 189. sz. a.

Különfélék.

— **A magyar polgári törvénykönyv** tervezetének meg-bíráására a budapesti ügyvédi kamara választmánya saját kebeléből bizottságot küldött ki azzal, hogy a bizottság magát választmányon kívül álló tagokból egészítse ki. A bizottság *Vámosy Károly* elnökle alatt megalakult és elhatározta, hogy az anyagot akképpen veszi tárgyalás alá, hogy a törvénykönyv tervezet egyes főbb részeinek megbírálására külön csoportokat alakít. E csoportok tagjai közt felosztják az anyagot és az egyes előadók első sorban csoportban referálnak és végül az egyes csoportbeli munkálatok elkészülte után a bizottság teljes ülésben fogja tárgyalni a bemutatott munkálatokat.

A bizottság tagjai a következők: dr. Nagy Dezső, Sztéhlo Kornél, Enyiczkei Gábor, dr. Pap József, dr. Ardó Alfréd, dr. Glücklich Emil, dr. Wittmann Mór, dr. Gold Simon, dr. Messinger Simon, dr. König Vilmos, dr. Balog Arnold, dr. Tóth Kálmán, dr. Misner Ignác, dr. Reiner János, dr. Kégl János, dr. Virág Gyula, dr. Bangha Gyula, dr. Csukássy Jenő, dr. Horváth Zoltán, dr. Kobler Ferencz, dr. Lévy Béla.

Az egyes előadóknak az anyag már kiosztatott s a csoportok legközelebb megkezdik működésüket.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya egyik közelebbi ülésén foglalkozott a polgári perrendtartás tervezetével és különösen annak azon részével, mely az ügyvédi érdekeket közelebbről érinti.

Ügyvédi körökben általában visszatetszést szült, hogy a tervezet az ügyvédi működés terét lehetőleg szűk térre igyekszik szorítani, ami által sok existenciát gyökerében támad meg. A budapesti ügyvédi kamara választmányának kebelében azon felfogás van, hogy a nagyközönség jogszolgáltatási igényei és az ügyvédi kar jól felfogott érdekei csak összhangban lehetnek egymással. A polgári perrendtartás tervezete azonban e kettőt ellentétbe állítva, az ügyvédi hatáskört alaposan megnyirbálja és e részben való intézkedései oly szinten tűnnek fel, mintha a jogszolgáltatási érdekek az ügyvédi érdekekkel ellentétesek lennének.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya elhatározta, hogy ezen felfogással szemben a leghatározottabb álláspontot foglalja el s e célból nagyobb szabású actiót indít; e célból saját kebeléből egy bizottságot küldött ki, melynek tagjai: dr. Zsigmondy Ernő vál. tag elnökle alatt dr. Nagy Dezső titkár, Pollák Illés ügyész, dr. König Vilmos, dr. Schreyer Jakab, dr. Pap József és dr. Stern Sámuel választmányi tagok. E bizottság a választmányon kívül álló további 40 taggal egészítette ki magát, akik a következők:

Altmann Ignác, dr. Balog Arnold, dr. Bihari Mór, dr. Székely Lajos, dr. Feleki Béla, dr. Fráter Béla, dr. Glücklich Emil, dr. Fürst Mátyás, dr. Gold Simon, dr. Glücksthal Emil, dr. Gyöngyösi József, dr. Györy István, dr. Günther Antal, dr. Krausz Ede, dr. Lehotzky Antal, dr. Loschitz Lajos, dr. Morzsányi Károly, dr. Nagy Mihály, dr. Nagy Sándor, dr. Neumann Ármin, dr. Nyíri István, dr. Okolicsányi Géza, dr. Ödönfi Miksa, dr. Ragályi Lajos, dr. Sámuel Lázár, dr. Schiller Henrik, dr. Sgalitzer Gyula, dr. Stiller Mór, dr. Szilágyi Arthur Károly, Sztéhlo Kornél, dr. Visontai Soma, dr. Vázsonyi Vilmos, dr. Wolf Vilmos, dr. Tarajossy Sándor, dr. Kégl János, dr. Kovács Ernő, Adamis Lajos, dr. Nemes Bertalan, dr. Graber Károly, dr. Horváth Zoltán.

A bizottság legközelebb tartja meg ülését és fog határozni a tervbe vett actio mikéntje felett.

A polgári perrendtartás javaslatának ismertetését folytatta dr. Fodor Ármin a Jogászegylet legutóbbi ülésén. A bíróságokról, a felekről és a meghatalmazottakról szólva megérintette az ügyvédi kar helyzetét is az új perjog keretében, vázolta az elsőbírósági eljárás menetét, különös figyelmet szentelve a percäura intézményének és a mulasztás következményeinek. Végül ismertetette a perorvoslati rend-

szert. Ezen előadást is, mint a megelőzőt, az igen nagy számban megjelent közönség nem lankadó érdeklődése kísérte. — Az Ügyvédi Körben f. hó 14-én dr. Balog Arnold tartott előadást az ügyvédség positiójáról a perrendtartási tervezetben. Az előadás közlését mai számunkban kezdjük meg.

A budapesti törvényszék telekkönyvi betűsoros mutatója végre-valahára megíjodik. Nagyon sokszor kellett e tárgyban felszólalnunk, míg végre meghallgatásra talált e méltányos kívánság.

— **A bírósági határozatok kiadványainak** olvashatatlansága szintén állandó témánk. Legutóbb a büntető törvényszék egy kiadványát láttuk, mely teljesen olvashatlan. Most pedig a budapesti kir. táblának a budapesti kir. törvényszék 1596/901. sz. alatti végzésével kiadott határozata fekszik előttünk, melynek kiadmánya szószerint így szól:

Indokok: Az 1868. LIV. t. cz. 258 § a értelmében kijavítható tollhibák köze nem tartozhatik a költség meg nem állapítására vonatkozó intézkedésnek külön meg is indokolt mellőzése, ha mindjárt mint a jelen esetben is — azt az első bíróság maga tévedésen alapulónak találja is.

Teljesen szabálytalanul járt el tehát az első bíróság, a midőn az ügy érdemét már a költségekre nézve is eldöntő határozatát ebben a részében utóbbi végzésével tollhiba kiigazítása czimén melyet az iratokból megállapíthatólag az érdekelt fél nem is kért, — saját maga megváltoztatta s a panaszlottat utóbb költség fizetésre kötelezte.

Minthogy pedig a panaszosnak e kiigazító végzés már az 1900 évi október hó 13 napján tehát az október 3 án kézbesített első határozat ellen érvényesíthető felelviteli határ idő alatt kézbesített, a panaszlott részére pedig az október 16 án tehát az 1900 évi október hó 17 en beadott felelbezés előtt függesztetett ki: egyrészről nem volt megállapítható, hogy a panaszos e kiigazítás nélkül az első határozat ellen nem kívánt e felelbezással elni, másrészről a panaszlott felelbezással élni, másrészről a panaszlott felelbezését az utóbbi kelt kiigazító végzés ellen is az utóbbi kelt kiigazító végzés ellen is irányozottnak kellett tekinteni.

Ilyképen e határozatok hozatalánál lényeges eljárási szabályok sértettek meg, a mi miatt az ügy alapos eldöntése lehetetlenné vált. Ez okból azokat az 1881. LIX. t. cz. 39 §-a a) pontjának alkalmazásával hivatalból meg kellett semmisíteni s az első bíróságot új határozat hozatalára utasítani kellett. Budapest 1900 január 4

— **A Szentpétery-féle bűnügyben**, melyet megbeszélünk azon szempontból, hogy a kir. Curia ítélete aggályosnak látszik, a szolnoki törvényszék a perújítási kérelemnek nem adott helyt. Az ügy jelenleg a kir. táblán van.

Lakbérleti jog és eljárás. Dr. Berényi Sándor és dr. Graber Károly budapesti ügyvédeknek ily című műve második kiadásban jelent meg az Athenæumnál. A mű ezen, az első kiadáshoz képest jelentékenyen bővített és teljesen átdolgozott alakban 290 oldalra terjed. Visszatérünk reá.

— **Bibliographia Hungarica** czim alatt *Barcza* Imre összefoglalja az összes hazai irodalmi termékeket, melyek 1886—1900. évben megjelentek, ideértve a könyvpiacon nem került nyomtatványokat, nevezetesen egyetemi, egyházi, iskolai, megyei, községi, egyleti s egyéb kiadványokat is. A munka két részből fog állani s füzetenként jelenik meg, körülbelül 80 ivnyi terjedelemben. A megjelenés ideje még nincs megállapítva. Bevezető tanulmányt dr. Ferenczi Zoltán egyetemi könyvtári igazgató fog a könyvhöz írni.

— **Erkölcsei bizonyítvány kiállítása Budapesten.** (A belügyminiszternek 68,092/1900. sz. a. a székesfővárosi államrendőrség főkapitányához intézett rendelete.) A Czimed által K. Ferencz budapesti lakos részére kiállított erkölcsi bizonyítványt, melyben feltüntette, hogy nevezett egyén a budapesti kir. büntető járásbíróságnak 1894. évi 18942. sz. ítéletével lopás vétsége miatt egy napi fogházra ítéltetett, K. Ferencz panaszra folytán felülvizsgálván, azt ezennel megsemmisitem s (Czimedet) felhívom, hogy nevezettet utasítsa, miszerint a kívánt általános erkölcsi bizonyítvány megszerzése céljából a főváros illető ker. előjáróságához forduljon; mert K. Ferencz nem valamely meghatározott foglalkozás folytatásához szükséges megbízhatósági bizonyítvány iránt folyamodott, amely például italmérési, bérkocsi ipar vagy kávéházi ipar-engedély elnyeréséhez szükséges, hanem csak általános erkölcsi bizonyítványért, mely egy hivatalszolgai

állás elnyerése iránti kérvényhez szükséges, ennek a kiállítás pedig nem a (czim), hanem a fővárosi illető kerületi előjáróság hatásköréhez tartozik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

A német büntetőtörvény reformjáról tartott előadást *Birkmeyer* a müncheni jogászegyletben. Kormány és képviselő, szakbiróság és jury — mondotta — egyaránt érezik és előismerik a büntetőtörvény fogyatkozását s erősen megrendült az a hit és bizalom, melylyel a kodex alapelveinek helyessége irányában az elmélet és gyakorlat emberei csak 2—3 évtizeddel is ezelőtt viseltettek. Siettetik és sürgetőbbé teszik a revisiót azok a módosulások, amelyek a közelmúltban a magánjog terén életbeléptek, amennyiben a büntető-kodex-el valamelyes kapcsolatban vannak. A reform keresztülvitele tekintetében azonban felette elágazók a vélemények. A bűn és büntetésnek a klasszikus iskola által elfogadott és kifejtett fogalmait egész ujakkal kívánják elcserélni a realistikus felfogás hívei, kik az anthropologiai és sociologiai kutatások eredményének nyomán a társadalmi veszélyesség s a társadalmi védelem fogalmát óhajtanák a büntetőjogi intézkedések alapjául venni. A törvényhozásnak már most választania kellend a megtorlási elmélet s a védelmi elmélet, a Vergeltungstheorie s a Zweckstrafe között. Erős hite, hogy a megtorlás alapeszméjén fog a jövő büntetőjogi rendszere felépülni, mert jogtörténeti, jogpolitikai s jogfilozófiai szempontok és érvek javallják, hogy ez alapra fektesse az állam a büntetőjogi intézkedéseket. Nem fog azonban elzárkózhatni a törvényhozás a pénzbüntetésnek reformjától, a rövid tartamu szabadságbüntetések intensivebbé tételétől s az államfogház sulyosbitásától. Már a feltételes elítélés feltétlenül kizárandó volna. Módot kell adni az eddiginél fokozottabb mértékben, hogy a bíró a vádlott egyéniségét jobban figyelembe vehesse. S tért kell engedni a praeventiv munkásságnak is. Végül rámutat arra, hogy Németországban az utóbbi időkben a szándékos és culposus cselekmények egész sorozata poenalisáltatott, ami a delictumok nagyarányu számszerű szaporodását idézte elő. E téren kívánatos volna a gazdaságosság elvét jobban érvényre juttatni s a büntetési nemnek megválasztása körül sem lesz a reductio mellőzhető.

L.

— **A magánbiztosítási vállalatokról** szóló német törvényjavaslat második felolvasás alá került a kiküldött bizottságban. Már az első olvasásnál következő fontosabb változások eszközöltettek: Munkásügyi szövetkezetek segélyalapjai, melyek tagjaiknak határozott jogigényt a segélyezésre nem nyújtanak, a törvény alá nem esnek; a nyilvánjogi jelleggel bíró biztosító-társaságokra a törvény ki nem terjed; ingatlanok csak a felügyelő hatóság engedélye mellett szerezhetők; ezen engedély nem szükséges, ha az ingatlanon a vállalatnak jelzálogilag biztosított követelése van s az nyilvános árverésre bocsátatik. A díjtartalék csak bizonyos mértékig helyezhető el pupillaris biztosságú értékpapirokban, valamint a Reichsbank által az I. osztályba sorozott jelzálogbankok zálogleveleiben. — A felügyelő hatóság költségei felében az állam, másik felében pedig a társulatok által fedeztetnek, de az utóbbiak maximális hozzájárulási kötelezettsége a bruttó díjbevételek évi 1%-nál több nem lehet. — A díjtartalékok elhelyezése tekintetében az eredeti javaslat azon rendelkezést tartalmazza, hogy a külföldi társaságok a belföldön kötött üzletek után járó díjtartalék felét állampapirokban tartozzanak elhelyezni. Ezen rendelkezés töröltetett s a társaságok kül- és belföldiek parifikáltak.

— **Az orvos beavatkozási jogának szabályozását** tartalmazza az a porosz miniszteri rendelet, mely mostanában a Neisser-féle fegyelmi esetet e neves tanár megdorgálásával és 300 márkára szóló büntetésével fejezi be. Tudvalevőleg Neisser boroszlói tanár ellen bűnvádi kereset folyt amiatt, mert 3 kis leányon (16, 14 és 10 éves) és 4 prostituálton syphilis-serum beoltásával immunisálás céljából kísérleteket végzett, melyekről hét év előtt tett közlést. E kísérletek

1892-ben folytak, eredménytelenek voltak és a prostituáltak közül egyik fél év mulva betegedett meg syphilisben. A bűnvádi eljárást elévülés miatt beszüntették, a fegyelmi eljárás pedig a fent jelzett elmarasztalásban végződött. Együttal rendeletet bocsátott ki közoktatásügyi miniszter, melyben a klinikák, poliklinikák és gyógyintézetek vezetőit az iránt világosítja föl, hogy orvosi beavatkozások betegeken csak diagnostikus, gyógyító és immunisáló célokból engedhetők meg. Tilosak ha 1. oly személyről van szó, ki még kiskorú, vagy egyéb körülmények folytán önálló rendelkezésre nem képes, 2. ha az illető nem adta határozottan beleegyezését ezen beavatkozáshoz, 3. a beavatkozást megelőzőleg nem magyaráztatott meg a betegnek az esetleges káros következmény. Ily beavatkozásokat mindig csak maga az intézet osztályvezetője, vagy az ő határozott engedélye folytán más valaki végezheti és minden erre vonatkozó körülmény a beteg feljapjára feljegyzendő. («Gyógyászat.»)

— **A francia munkaügyi választott bíróság** szervezetéről szóló törvényjavaslat legutóbb terjesztetett a francia kamara elé. A törvényjavaslat a munkásviszály választott bírósági megoldását célozza. A választott bíróság intézménye más államokban fakultatív jellegű, Franciaországban kötelező jelleggel lesz felruházva. Minden oly ipari vagy kereskedelmi vállalathoz belépő munkás, mely vállalat legalább 50 alkalmazottal bír, figyelmeztetve lesz, vajon a munkaadó és munkások közti surlódások elintézését a jelen törvény szerinti választott bíróságra kívánja-e bízni. Ha ellene nem nyilatkozik, 3 nap mulva ez elfogadottnak tekintendő. A javaslat 4. §-a előírja, hogy az állam részére teljesítendő munkálatok alkalmából a feltételek közé egy záradék veendő fel, mely szerint a vállalkozó üzeme tekintetében a jelen törvény szerinti választott bíróságot elfogadni tartozik. A departementok és községek ugyanazon köteleiséget irhatják elő a szállítások tekintetében. Mindazon ipari és kereskedelmi vállalatnál, hol a választott bíróság kölcsönösen elfogadtatott, a munkások vagy alkalmazottak saját kebelükből megválasztják állandó delegáltjaikat, kik a személyzetet a vállalat tulajdonosa mellett képviselik. A javaslat rendelkezéseket tartalmaz, a választás módja stb. tekintetében. A delegált a saját körzetéhez tartozó személyzetnek a munkafeltételekre vonatkozó felszólalásait elfogadni és ezeket a vállalat főnökének bemutatni tartozik. A főnök is kijelölhet e célra egy megbízottat. A felszólalások céljából a szabályzatban hetenkinti megfelelő idő állapittatik meg. Ha a szóval előterjesztett felszólalás nem fogadtatnék el, ez írásban közöltetik a vállalatnál, erre 48 óra alatt nyilatkozni tartozik, fentartja-e rendelkezését s ha igen, bejelenti a választott bíróságba kijelölendő megbízottait. Ha a mondott idő alatt ezt a vállalat nem teszi, az alkalmazottak elhatározhatják a munkaszünetelést. Ha a vállalat kijelölte megbízottait, 48 óra alatt az alkalmazottak is bejelentik választott bírósági megbízottaikat. Ha 6 nap alatt határozat nem hozatik, a munkások a munka abbahagyását határozhatják el. A munkaszünet vagy az egész vállalatra vagy a vállalat egyes vagy több részeire csak a személyzet szavazása után határozható el. Ezen szavazás megajtására nézve a törvényjavaslat a következő eljárást írja elő: A munkások delegáltjai a személyzettel és az igazgatósággal legalább hat órával előbb közlik a szavazás helyét és idejét. Szavazatjogosultak csak azon vállalatok alkalmazottjai és munkásai, kik választók. Hogy a munkaszünetelés elhatározassék, ehhez előbb szavazattöbbség, másrésről a szavazóképesek egy harmadának szavazata szükséges. Ha a szám elégtelen, másnap újabb scrutinium következik. Az elhatározott munkaszünetelés az első szakasz rendelkezéséhez képest kötelező. Minden hetedik nap határozni kell a munkaszünetelés felett. Ha ez el nem határozatott, a munka felveendő. Munkaszünet elhatározása esetén a munkatanács illetékes osztályai hivatalból kötelesek a vitaügyet elintézni. Ezek határozata hat óra érvényes. A további rendelkezések a sanctiókat állapítják meg; többek közt egy hótól egy évig terjedő elzárással és 190-tól 2000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik az, ki a szavazatot erőszakkal, fenyegetéssel vagy ígérettel befolyásolja.

A Magyar Jogászegylet márczius 16-án (szombaton) délután hat órakor teljes ülést tart, melynek tárgya dr. Baumgarten Izidor következő című előadása: A büntetés kimérése kriminálpolitikai szempontból. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Francia rendelet a büntetés feltételes elengedése és az előzetes letartóztatás tárgyában. — A büntetés kimérése kriminálpolitikai szempontból. *Dr. Baumgarten Izidor* koronaügyési helyettestől. — Az ügyvédség posíciója a perrendtartás tervezetében. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédől. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvédől. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. *Dr. Edvi Illés Károly* nyug. kir. ügyészről. — A büntető perrendtartás köréből. *Dr. Reichard Zsigmond* budapesti törvényszéki bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Francia rendelet a büntetés feltételes elengedése és az előzetes letartóztatás tárgyában.

A francia igazságügyminiszter néhány nappal ezelőtt érdekes tartalmu rendeletet bocsátott ki az államügyészekhez. Azok a tanok, melyeket a francia igazságügyminiszter hirdet, megszívlelendők volnának minden kulturált államban.

A rendelet tartalma a következő:

A rendőri fenytő bíróságok 1897-ben 114,017 olyan vádlottat ítéltek el, akik addig még nem sujtattak semmiféle büntetéssel és ezek közül csupán 24,835-öt (21,78%) részesítették a Bérenger-törvény kedvezményében. A miniszter az arányt, mely folyvást növekedett 1892 óta, midőn 124,680 első ízben elítélt közül 17,881-en kaptak halasztást (14,34%), még mindig nem találja kielégítőnek. Szerinte az elhalasztással való elítélés a legbiztosabb mód, amelylyel az egyenes utra visszatéríthető az, aki arról egy ízben letévedt és a legjobb orvosság a bűn ellen, amelyet nem annyira elnyomni, mint megelőzni kell. Bizonyítja ezt az, hogy a megadott halasztások közül az utolsó öt esztendőben 5%-nál többet nem vontak vissza.

Azt lehetett volna hinni, hogy az elhalasztásnak tág alkalmazása az által, hogy az első bűnös cselekmény elkövetésének büntetlenségét helyezte kilátásba, szaporítani fogja a bűnösöket. A fent közölt adatok, melyekből az első ízben bünt elkövetők számának csökkenése tűnik ki, mutatják, hogy a félelem alaptalan volt.

Ily körülmények között, mondja a miniszter az ügyészeknek, áthatva attól az eszmétől, hogy hasznosabb megelőzni a visszaesést, mint megbüntetni az első bűnös cselekményt, a bíróságokat minél inkább arra kell bírniok, hogy bátrabban lépjenek arra az utra, amelyen eddig bizonyos tétovázással haladtak.

A szabadságvesztés-büntetés elhalasztása nem ellenkezik azzal, hogy valóságos büntetés is kiszabassék, ha arra szükség van, azon számos esetben, midőn a törvényhozás a szabadságvesztés-büntetéssel összekötötte a bűnszót. Az előbbinek elhalasztása és az utóbbiban elhalasztás nélkül való elítélés gyakran a legkitűnőbb megoldás.

A miniszter kifejti, hogy őrizkedni kell attól, hogy a szabadságvesztés tekintessék a legtöbb büntetendő cselekmény okvetetlenül szükséges büntetésének és hogy a pénzbüntetéseknek csupán járulékos, másodlagos és igen csekély jelentőség tulajdoníthatassék.

«A bűnszót, melynek a közvéleményben az az előnye, hogy egymagában nem meggyalázó, minden csekély súlyú

delictumnál eléggé repressivnek kellene tekinteni és a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések helyett alkalmazni. Hogy a pénzbüntetések hatásáról számot adjunk magunknak, elég arra gondolnunk, hogy mily nélkülözéseket ró még a legcsekélyebb bűnszó is az eljárás költségeivel egyetemben a munkabérből élő emberre. Vajon a 16 frankos vagy még kisebb bűnszó, melyet csak keserves fáradsággal egyenlíthet ki, nem ér-e fel a repressio tekintetében a néhány napi elzárással?»

«Mind a mellett a hozzám beérkező kegyelmi kérvények vizsgálatából kitűnt, hogy a kezdő bűnösök nagy száma jelentéktelen delictumok miatt szabadságvesztéssel büntetett, holott a jövedelmükhöz mértén kiszabott bűnszóval a repressio bőségesen biztosított volt. Véghetetlenül kíváncsi voltam, hogy a törvényszékek hozzászokjanak ahhoz, hogy a bűnszóban egy önmagában hatásos büntetést lássanak, nem pedig a szabadságvesztés-büntetésnek járulékát. Az ügyészek dolga, hogy a vádlottak jövedelméről lehetőleg pontos adatokat gyűjtsenek össze, hogy a bírakat e részben felvilágosítsák és hogy minden kedvező esetben egy a vádlottak létfontartási feltételeinek megfelelő pénzbüntetés kiszabását kívánják inkább, mint a szabadságvesztés kimondását. Minél inkább zárva maradnak a fogházak a kezdő bűnösök előtt, annál kevésbé kell majd azokat kinyitnunk a visszaesők előtt.»

A miniszter figyelmezteti továbbá az ügyészeket, hogy az előzetes letartóztatást azokra az esetekre kell szorítani, midőn az kikerülhetetlen.

Mínt hogy 1897-ben 13,006 személy közül, kikkel szemben a bűnvádi eljárás megszüntetett, 3896-an voltak letartóztatva, nagyon kérdéses, mondja a miniszter, hogy csupán a bűnszó súlyos indiciumai alapján bocsáttattak-e ki a letartóztatási parancsok. A középarány 29,95%-ot tesz ki. Az egyes bíróságoknál azonban ez az arány nagyon változik. Némelyiknél igen kedvező, nem haladja meg a 23%-ot, másoknál azonban 42,48%-ra, sőt 50%-ra szökik.

Rendőri bíróság elé tartozó ügyekben az, akinek tűzhelye, állandó foglalkozása van, vagy akit bármely kötelék fűz az országhoz, amelyben lakik, csak kivételesen tartóztatható le előzetesen. Esküdtszék elé tartozó ügyekben az előzetes letartóztatás a leggyakrabban el nem kerülhető; de tévedés azt hinni, hogy mindig elrendelendő. Valóban semmi nehézségbe sem ütközik, hogy bizonyos esetekben, midőn aránylag nem súlyos cselekményekről van szó, s midőn ezek nem hozták izgalomba a közvéleményt, a rendes lakóhelylyel bíró vádlott szabadlábon maradjon egészen az esküdtszéki tárgyalást megelőző néhány napig.

A büntetés kimérése kriminálpolitikai szempontból.*

Ép úgy mint a modern szépirodalom és különösen a dráma: az újabb irány a büntetőjogban is *forradalmi jellegű*. Szellemi közösséget is teremtett mindakettő az általuk képviselt érdekeknek Europa népei körében, és felforgató törekvéseiknek nyoma észlelhető a skandináv félszigeten ép úgy, mint Olaszország klasszikus földén, az orosz birodalomnak a

* Dr. Baumgarten Izidor jogászegyleti előadásának bevezető része.

kultura által alig meglazított rögein és a nyugati országoknak évszázados mivelés által megtermékenyített talaján.

Valamint a társadalmi rend gyökeres átalakulása kell hogy megelőzze annak a magnak kikelését, melyet gróf Tolstói elbeszéléseiben, Ibsen és Gerhard Hauptmann színműveikben elvetettek: úgy az államhatalom érvényesülésének módja nem maradhat a régi, ha a büntetőjog terén eljön majd Lombroso vagy Garofalo, Lisztnek vagy van Hamelnnek országa.

Ha azok, akik egyrészt a visszaeső, másrészt a fiatalok büntetéseivel való elbánás, a koldulás és csavargás elnyomása és a büntetési rendszer reformja tárgyában új eszmékkel és gyakorlati javaslatokkal felléptek, kezdettől fogva s mindannyian nem is sejtették a tervbe vett újítások elvi háttérét és gyakorlati horderejét: öntudatlanul, de logikai kényszerűséggel alakult át a gyakorlati törvényhozási problémák érdekében küzdött harc a büntetőjog alapfogalma: a *büntetés jogosultsága, annak lényege és feladata körüli vitára*. Az épület rekonstrukciója közben vették csak észre, hogy alapfalakat megingattak, részben már le is döntöttek.

E sajtószervi tünemény magyarázatát leli abban, hogy a támadás a büntetési jog hagyományos gyakorlása ellen nem a theoria, hanem a praxis képviselőinek köréből indult ki. Fegyházi tisztviselők, orvosok, lelkészek, a börtönügyvel foglalkozó társulatok tagjai mutatták ki először élénk színekben és azzal az apostoli hévvel, melyre csak a mindennapi élet folyton megújuló visszasságai által lelkükben megrendített és a reform lehetősége által erkölcsi erejük végső megfeszítésére buzditott emberbarátok képesek, ezek mutatták ki először a szabadságvesztés-büntetések végrehajtási módjának szomorú következményeit és a gyors irányválttatás szükségét. Orvosok és különösen elmeorvosok próbálkoztak meg először a büntetéseket osztályozásának tudományos rendszerével. Mert két kérdés: egyfelől a büntetés neve és mértéke, másfelől a büntetéseket csoportosítása testi, szellemi és erkölcsi tulajdonságaik szempontjából képezte kizárólag a vita tárgyát. Érintetlenül maradtak a büntetési igény keletkezésének a törvényben meghatározott feltételei, és a merész újítók egyike sem vállalkozott büntetendő tényálladékok felállítására vagy a régi módosítására, illetőleg eltörlésére.

A mit a gyakorlat emberei kezdeményeztek, azt a tudomány képviselői egységes alapelvre törekedtek visszavezetni. A régi és az új iskola közötti űr abban az arányban tágult, amelyben a javasolt újítások elvi háttére egyre világosabban kidomborodott. A feltételes elítélés, a határozatlan büntetések, a javíthatlanok életfogytig való letartóztatása és egyéb, külföldről, helyesebben más világrészből átültetett intézmények vonzó erejükből és hódító hatalmukból vesztek, mihelyest azokat pártolók vagy ellenzőik egymással szerves kapcsolatba hozni és az állami büntetés lényege és rendeltetése iránti változott felfogás logikai következményeinek feltüntetni iparkodtak. Csak ez alkalommal kezdett teljes határozottsággal kidomborodni az új iránynak forradalmi jellege nemcsak *tudományos*, hanem *politikai* téren.

A modern kodexekben, melyeknek mintául szolgált a század kezdetén alkotott francia Code pénal, kifejezésre jut a felvilágosodás korszakának felfogása a polgár és az állam közötti viszonyról. A francia forradalom vívmányain felépült törvényhozások legfontosabbnak tartván a jogok egyenlőségét: a polgári szabadságot biztosítottak tekintették a jogi kiváltságok eltörlésével. Ebben az értelemben a XIX. század közepe óta a liberalismus fogalma elvesztette népszerűségét és korszerűségét. Az a tapasztalat, hogy a jogok egyenlősége alkalmat ad az erősnek a gyámoltalan kiszákmányolására és hogy a szabad fejlődés folyamán a hatalmas egyre hatalmasabb és a gyenge egyre gyengébb lesz, kiváltotta a törekvést a *tényleges* egyenlőség megvalósítására

és megindította a küzdelmet az ellen az egyenlőtlenség ellen, melyet az egyén már a bölcsőben talál és mely a társadalmi osztályok természetes tagozatán alapszik. Magától értetlik, hogy ezzel a legújabb kornak fogalma a polgári szabadság jelentőségéről lényegesen változott. Minthogy az állam kötelességévé tették az egyén jólétéről való gondoskodást, meg kellett adni az államnak azt a hatalmat, hogy szükség esetén kényszer útján biztosítsa az egyén erkölcsi, szellemi és anyagi fejlődését és mindezek érdekében egy bizonyos határig el-
koboza az egyén szabad mozgását.

Ennek a socialistikus államfelfogásnak nem felelhetek meg büntető-törvénykönyveink, melyeknek homlokzatára fel van írva, hogy csak oly *«cselekmény»* miatt lehet büntetni, melyet a törvény büntetnek vagy vétségnek nyilvánít. Azért találkozott a közönség különös rokonszenvével a modern áramlat, mely nem a cselekményre, hanem a *személyre* tekint, az utóbbiban az akaratot, az akaratban annak minőségét nézi és a büntetést vagy teljesen elengedi vagy pedig az államhatalomnak teljesen kiszolgáltatja azt, ki hosszabb javító befolyásokra szorul. Erre a megkülönböztetésre szükséges a bűnösök alapos ismerete és azok osztályozása oly értelemben, mint az orvosok a betegeket a baj természete szerint osztályozzák, de első sorban szem előtt kell tartani azt a vezérelvet, hogy vannak functionárius és vannak organikus betegségek, és hogy ez utóbbiakkal szemben a gyógyítás reményét fel kell váltania a folytonos behatás és ellenőrzés szükségességének. A socialistikus állam, mely betegeket gyógyít vagy elhelyez, segélyre szorulókat támogat, oktat és nevel, ahol ez szükséges: hadd vállalkozzék a büntetett javítására is és tegye ártalmatlanná azt, kinek erkölcsi újjászületése nem sikerült. Maga Liszt Ferencz, a berlini egyetemi tanár, ugyanakkor, midőn tiltakozik a ráfogás ellen, mintha a büntető törvénykezést helyettesíteni akarná a *«társadalmi higiénia»* rendszerével,* különösnek találja azt a kétféle mértéket, melyet társadalmi bajokkal szemben a közvélemény alkalmaz. Senki sem ütközik meg azon, ha az erkölcsi romlásnak indult fiatalokat kényszernevelésben részesítik, bár büntetendő cselekményt még el nem követtek, ha az iszákosság áldozatait külön menhelyekbe utalják és ha közveszélyes elmebetegeket tébolydákban helyeznek el. *«Miért bánjunk el tehát más-
képpen a közveszélyes épelméjűvel? Hiszen azért, mert testi és lelki tehetségének teljes birtokában van, a veszély annál nagyobb és a megelőző közbenlépés jogosultsága annál kétségtelenebb.»*

Vajon elérkezett-e már az időpont arra, hogy a tudományos épp úgy, mint társadalmi és politikai tekintetben forradalmi jellegű áramlatot elvi irányzatában, épp úgy, mint gyakorlati horderejében legalább megközelítő tárgyilagossággal vázolhassam, amennyire ezt fejtegetésem tulajdonképpeni tárgya: a büntetés kimérése kriminálpolitikai szempontból megkívánja?! Azt hiszem, hogy igen. Saját korának betolyása alól senki sem vonhatja ki magát teljesen és az akarat még nem elegendő a tárgyilagossághoz. Habár tehát korszerű problémákkal szemben a bírálat sohasem vetkőzhetik ki teljesen *alanyi* jellegéből: az elfogultság veszélye abban az arányban csökkent, melyben a támadók és védelmezők közötti küzdelem heve alább szállt. Már nem borítják sűrű porfellegek a csatát és a szem tisztán különbözteti meg az ellenséges táborok posztóját. Az egyik oldalról már kevesebbet kívánnak és a másik oldalról már nem elleneznek mindent. Belátják, hogy a törvényhozásban, igazságszolgáltatásban és végrehajtásban nyilvánuló büntetőjog újabb és újabb megterhelése államsocialistikai feladatokkal: a törvénykezés teljes elmerülését az államnak szociális közigazgatási szervezetében kell, hogy maga után vonja. Már leáldozóban

* V. ö. *«Die deterministischen Gegner der Zweckstrafe»* című értekezését a *«Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswissenschaft»* XIII. köt. 356. s. köv. II.

van azoknak napja, kik a büntetőjogot a sociologia egyik fejezetébe akarták számkivetni, hogy ott különböző nevek alatt, majd mint Criminologia (Garofalo szerint), Criminal-sociologia (Fioretti!), Criminalanthropologia (Lombroso, Mole-schott!) a bekebelezett tartományok másodrangú szerepét játszsza. De maga *Liszt* is, a «Nemzetközi büntetőügyi egyesület» alapítója és vezérlő szelleme, ki a büntetőjog birodalmának kiterjesztése iránti vágytól hamis nyomra ragadtatva, már-már azon a ponton állott, hogy az egész büntetőjogot kiszolgáltatassa a socialpolitikának: utóbb a visszavonulás fegyelmeiben épp oly kiváló hadvezérnek bizonyult, mint azelőtt a diadalmas előrenyomulásban.

Mekkora különbség *Liszt* között a kilenczvenes évek kezdetéig és *Liszt* között a huszadik század küszöbén. Az egyik *Liszt* töviről-hegyire fel akarja forgatni a büntetőjogot, felcseréli a bűnösség fogalmát a társadalmi felelősséggel, elejti a subtilis megkülönböztetést kísérlet és befejezés, részesség és tettesség, sikkasztás és lopás között és azt hiszi, hogy felszabadíthatja a tudományt egyéb szörszálhasogató finomságok alól is, hogy a büntetés nemét és mértékét nem a cselekmény súlyától, hanem a tettes egyéniségétől kell függővé tenni, és ekkép gyökeresen átalakítván a büntetési rendszert, fel akarja hatalmažni a bírót arra, hogy öt évig terjedhető fogházbüntetést akár többször is elengedhessen, s ugyanakkor korlátozni őt abban, hogy 6 hétnél rövidebb büntetést ne szabjon ki, sőt szakítani akar a büntetés kimérés mostani rendszerével. Ez a *Liszt* oly közelinek hiszi a büntetőjog gyökeres rekonstrukcióját, hogy kész lemondani egyik kedvencz eszméjének: a feltételes elítélésnek életbe-léptetéséről, mindaddig, míg annak egyik előfeltétele: a büntetési rendszer ép úgy mint a büntetésnek nemei és tételei teljesen át nem alakultak. A másik *Liszt* — hogy úgy mondjam a századvégi *Liszt* — az evolúció és nem a revolúció hívének vallja magát; lépésről lépésre, reformról reformra akar haladni. Igen rokonszenvesen nyilatkozik *Prins*-nek leg-ujabb büntetőjogi tankönyvéről, melynek szerzője a klasszikus irányhoz legközelebb áll a «nemzetközi büntetőügyi egyesület» igazgatóságának tagjai között. A bíráló kijelenti ez alkalommal*, hogy mindazok, kik a megtorló és a bizonyos cél szolgálatában álló büntetés hívei között a kibékülést óhajtják, ebből a könyvből fogják meríteni azt a meggyőző-dést, hogy a létező jognak harmonicus továbbfejlesztése a kriminálpolitikai követelmények értelmében nagyon is lehet-séges, csak hogy persze egyik oldalról sem szabad hiányoznia a jóindulat egy bizonyos fokának. Sőt ami több, *Liszt* fel-karolja a *Ferri* által tett megkülönböztetést, mely a krimi-nálpolitika hatáskörébe csak a fiatalkorú és javíthatatlan, a büntetőjog hatáskörébe a többi bűnösöket utalja, és ezt a tudományos szempontból nézete szerint is tarthatatlan meg-különböztetést egy legislatorius compromissum alapjául elfo-gadván, beéri azzal, ha javasolt reformjai egyelőre csak a fiatalkorúak és javíthatatlanoknál vitetnek keresztül. Utolsó felszólalása alkalmával** már le is mondott teljesen arról a nagy területről, mely a fiatalkorú és a szokásszerű bűn-ösök között elnyulik; az ide tartozó esetekben bátran érvénye-süljenek a mindeddig a büntető törvényhozásban uralkodó alapeszmék és legyen mérvadó a büntetés neme és mértéke tárgyában a cselekmény objectiv sulya.

De megtörtént a közeledés a másik oldalról is. Az emberi-ség ősrégi két ösztöne — a sóvárgás az új felé, és a ragasz-kodás a régihez — a büntetőjog terén is kezd egyensúlyba jutni. Mindinkább háttérbe szorul a régi felfogás képviselői-nek czéhszerű bizalmatlansága gyökeres ujitások iránt. A klas-szikus iskola hívei sem tagadják már, hogy a kriminalista kez-

dődik ugyan, de nem végződik a jogászszal. Már közhelylyé vált, hogy a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetések kárté-kony hatásuk és az egész büntetési rendszer gyökeres átala-kitása valamint a visszaesés szigorúbb megtorlása szükséges. Általános a panasz a büntetés kimérésének hagyományos módja ellen, és egyre nagyobb nyomattal hangoztatják a klasszikusok ép úgy mint a modernek, azt a követelményt, hogy ezen a téren elv- és tervszerűség váltsa fel az eddig tapasztalt önkényt, szeszélyt, kapkodást és ötletszerűséget. Éppen legújabbán a klasszikus iskola egyik hive, — Calker strassburgi tanár, a berlini jogászegylet előtt tartott felolva-sásában — legalább a büntetési rendszerre vonatkozólag áthidalni iparkodik a régi és az új tan közötti űrt és annak kimutatásán fáradozik, hogy az igazságos megtorlás elve in abstracto nem ellenkezik a czélszerű büntetés alkalmazásával in concreto.¹ De nemcsak a tudomány képviselői között ész-lelhető egy középpárt alakulása, mely hajlandó fentartani azt, ami bevált, és elfogadni azt, ami üdvösnek ígérkezik; hanem igen figyelemre méltó, és mindkét oldalról örömmel üdvözölt törvényhozási kísérletekben már testet öltött az ige, és nem egy új intézmény tanuskodik a törvényhozó fogékony-ságáról a modern áramlatok iránt. Kezdi szabályozni azt a mozgalmat, melyet feltartoztatni már nem áll hatalmukban. A schweizi és norvég javaslatok felvették nemcsak a feltételes elítélést, hanem másrésről a bírói rendkívüli enyhítési jog nagyfokú korlátozását,² nemcsak a kényszernevelést fiatal-korúakra vonatkozólag, hanem a visszaesés szigorúbb meg-torlását és a többszörös visszaesők vagy közveszélyes egyé-neknek elzárását külön e célra rendelt intézetekben, és pedig igen hosszú időre³, illetőleg «addig, míg szükséges-nek látszik»⁴ Mind a két javaslat szerint a bíróság ítélete nemcsak felmentő vagy elítélő lehet, hanem bizonyos körülmények között a vádlottat tébolydába, elmeegógyintézetbe, iszákossági menhelybe vagy határozott tartozkodási helybe utalhatja vagy bizonyos helyen való tartozkodástól eltilthatja.

Habár tehát az eszmék forrongása még folyamatban van és egyes kérdésekre vonatkozólag a reform szükségessége illetőleg terjedelme még vita tárgyát képezi: elérkezettnek látom az időpontot arra, hogy egyrésről bírálat tárgyává tegyem az új iskola által elfoglalt álláspontot a büntetés kimérésével szemben, másfelől kifejtsem, hogy milyen tanul-ságot merithet a törvényhozó a felszínre került új eszmék-ből, ha azok gyakorlati következményeit teljes mértékben magáévá tenni nem is akarja.

Az ügyvédség positiója a perrendtartás tervezé-tében.*

Ügyvédi képviselet.

1. A tervezet szerint a járásbírótság előtt a felek perbeli cselekményeket személyesen vagy meghatalmazott által végez-hetnek. Meghatalmazott rendszerint csak ügyvéd lehet. Ezen-kivül mint meghatalmazottak képviselhetik bizonyos közel roko-nok rokonaikat; azokban a perekben, melyek nem kikötés alapján tartoznak a járásbírótság hatásköréhez, a gazdatiszt és vagyonkezelő azt, kinek szolgálatában van, az üzletben állan-dóan alkalmazott kereskedelmi meghatalmazott és a keres-kedő- és iparossegéd főnökét.

A törvényszékek és a felsőbbbíróságok előtt — bizonyos esetek kivételével — a feleknek ügyvéd által kell magukat képviseltetni. (95. és 96. §§.)

¹ Vergeltungsidee und Zweckgedanken im System der Freiheits-strafen 14. l.

² L. a schweizi javaslat 11., 15., 17., 19. és 20. cikkei, és a nor-vég javaslat 56., 57., 58. és 59. §-ait.

³ A schweizi javaslat 24. cikke szerint 10—20 évig.

⁴ A norvég javaslat 65. §-a szerint.

⁵ Az előbbi közl. l. a múlt heti számban.

* Zeitschrift XX. 11. l.

** «Das gewerbmäßige Verbrechen» című, a berlini jogászegylet-ben 1900 október 13-án tartott, és a Zeitschrift f. d. ges. Strafrechts-wissenschaft XXI. köt. 1. számában közölt értekezésében.

Hogy az eddigi állapotokhoz képest mekkora változás van a törvényjavaslat emez intézkedéseiben, arról fogalmat alkothatunk magunknak, ha vizsgáljuk, mennyiben terjesztetik ki a járásbírók hatásköre.

Eddig 500 frt értékhatáron belül a személyes keresetek, 200 frt értékhatáron belül a birtok, telekkönyvi, örökösödési perek tartoztak a járásbírók hatáskörébe. A tervezet szerint (1. §.) oda fog tartozni minden *vagyoni jogi per*, ha a per tárgyának értéke 1000 koronát meg nem halad, amennyiben az értékre való tekintet nélkül a törvényszékek hatásköréhez nincsen utasítva.

Tehát a 200—500 frtig terjedő értékhatárba eső birtok, telekkönyvi, örökösödési perek mellett a járásbírók hatáskörébe tartoznak az 500 frton aluli *váltóperek*, a kereskedelmi utalványokból, hátirattal átruházható papirokból származó perek, a megtartási jog érvényesítése iránti perek stb.

A hatáskörnek ez a kiterjesztése, amennyiben az ügyvédi kényszer a járásbírói ügyek bizonyos részében be nem hozatik, ismét nagy megszorítása az ügyvédi munkakörnek. Emellett a közérdeket is veszélyezteti ez a szabályozás, amennyiben oly bonyolult perekben engedi a feleket tárgyalni, amelyekhez azok nem értenek, jogi képzettség híján nem is érthetnek. Hagyján, ha a fél letárgyal egy közönséges vételi vagy alkuszi szerződésből származó pert. De a telekkönyvi, örökösödési birtok, váltópereket a legfinomabb és legnehezebb jogi kérdések bonyolítják, melyeket a fél nem tud elő sem adni, nemhogy megoldani. Önmaga érdekének árt és emellett a bíróságnak sok haszontalan munkát ad az, aki, bár nem ura a jogszabályoknak és nem képes magát megértetni, mégis maga tárgyalja perét. Különösen a váltóperek értékre való tekintet nélkül oly speciális jogi tudást igényelnek, hogy egyenesen közérdekbe ütköző dolog a nagyközönség részére ezen ponton kinyitni a sorompókat. Jól tudjuk, közönségünk mennyire kiskorú még a váltóval szemben és mennyire nem ért jogai megóvásához és védelméhez. A jogban járatlanok bizalmával való legtöbb visszaélés váltóba burkoltatik és főleg ezért az állam részéről ezen ügyekben a laikus kezébe engedni át a jogérvényesítést és jogvédelmet, azonosnak tartom annak az apának az eljárásával, aki öt éves gyermekének a kezébe töltött fegyvert ad.

A Budapesti Napló f. hó 13-iki számának vezércikkében használt az az érv tehát, hogy a váltóeljárás decentralizációja a váltót közelebb hozza a néphez, éppen az ellenkező álláspont megerősítésére és az ellenkező irányban való elhatározásra alkalmas.

Igen helyesen jegyezte meg a váltóperekre nézve König Vilmos, hogy ha a bíróság a felet utba nem igazítja, kötelességet mulaszt és kárt okoz, ha pedig a váltó kitöltésével a felet utbaigazítja, nem egyszer váltóhamisításban lesz részes, vagy esetleg oka lesz a váltón alapuló követelés érvényesíthetlenségének.

Egyéb ügyekben is közérdek, hogy a felet ügyvéd képviselje, mert az ügyvéd jobban felismeri a fél érdekét és mert a bíróság könnyebben és gyorsabban tárgyal az ügyvéddel, mint a féllel, mindig fenmaradván — amennyiben szükséges — a fél személyes meghallgatásának lehetősége is.

Azon perekben, melyek az ügyvédi képviselést meg nem bírják, természetesen nem is vindikálhatjuk magunknak azt, hogy ügyvédi kényszer állapíttassék meg, de nagy hiba volna azt mellőzni azokban az ügyekben, melyek a kényszer megbirják és melyeknek nagy részében ez a kényszer eddig is fenállott.

Az ügyvédi képviselést kötelező volta kimondandó volna véleményem szerint:

a) minden birtok, telekkönyvi, örökösödési, megtámadási és kártérítési perben, amennyiben a per tárgyának értéke 400 koronát meghalad;

b) a tárgy értékére való tekintet nélkül a kereskedelmi

utalványokból, közraktári jegyekből felmerülő és a váltóperekben;

c) minden perben, melynek tárgya 1000 korona értéket meghalad;

d) a bérleti és haszonbérleti viszonyból felmerülő minden perben, ha az évi bér, illetőleg haszonbérösszeg 1000 koronát meghalad.

2. Igen szerencsétlen intézkedése mai perjogunknak a tervezet 95. §-ában acceptált az az intézkedés, hogy gazdasízt gazdáját, kereskedősegéd főnökét perekben képviselheti. Saját tapasztalatainkból tudjuk, mennyire visszaéltek némely cégek ezzel a szabadsággal. Hogy az ügyvéd költségét megkímélik, ügyvédi irodákból kikopott egyéneket alkalmaztak segédeként, pusztán abból a célból, hogy azok behajtásos ügyeiket ellássák. Így engedélyezte az állam az ügyvédek konkurrensaiként a legcsunyább fajta zugirásokat, akik a bíróságok előtt magukat viselni, főnökeik érdekeit képviselni semmiképp sem tudják. Ezt a rendelkezést feltétlenül elhagyandónak tartom a perrendtartásból.

3. A ~~felelősi~~ eljárásban a javaslat szerint a peres fél személyesen is eljárhat, ha azonban nem személyesen jár el, ügyvéd által kell magát képviseltetni.

A sommás eljárási törvényből átvett ez a szabály szintén megszorítandó. 400 koronáig terjedő vagyoni jogi perben, valamint azon bérleti és haszonbérleti viszonyból folyó perekben, melyekben az évi bér, illetőleg haszonbér 1000 koronát meg nem halad, a fenti szabály érintetlenül maradhat, míg minden egyéb ügyben az ügyvédi kényszer volna statuálandó.

4. A tervezet 99. §-a szerint «a meghatalmazott által való képviselést, habár az ügyvédi képviselést kötelező, nem zárja ki azt, hogy a fél képviselőjével a bíróság előtt személyesen megjelenjen és szóval előterjesztéseket tegyen.»

Ez az intézkedés a fél személyes meghallgatásának intézménye mellett teljesen felesleges. Ha a bíró meg akarja hallgatni a felet, intézzen hozzá kérdést és a fél a kérdésre feleljen. De az ügyvéd *mellett* a félnek külön szólási jogot is adni, az ügyvédek elleni bizalmatlanság és az eljárásnak felesleges hosszabbítása.

Fodor kir. táblai bíró ur jogászegyleti előadásából tudjuk, hogy a tervezet intentiója szerint e szakaszból az is folyik, hogy a fél még a felülvizsgálati eljárásban is előterjesztéseket tehet. Mivel a szöveg ezt az értelmezést éppen nem zárja ki, eleve is tiltakoznunk kell e szakasz ellen. Tényekre a fél nem nyilatkozhatik, új tényállítások a felülvizsgálati eljárásban figyelembe sem vehetők, a jogkérdések tárgyalására pedig nem alkalmas a fél. De különben is ott az ügyvéd, az van hivatva az ügyben felmerült jogi momentumokat kifejezni.

Dr. Balog Arnold.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

Talán bevezetnem kellett volna cikksorozatot azon impressio kifejezésével, melyet a törvényjavaslat áttekintése az olvasóra tesz. Ugy érezzük magunkat, ha itt-ott el is szorul lélekzetünk, mintha virágos mezőn járván, jobbra-balra kedvenc virágainkat virítani és ami után önállóságunk visszaszerzése óta erős küzdelmek és sok tévelygés közt oly hön epekedtünk, megvalósítva látnók. Azt hiszem, kissé hálátlanok is vagyunk, ha ezen érzelmeknek, mert nem szégyen érezlegni is, midőn nagy nemzeti vívmánnyal dicsekedhetünk, igazságügyi kormányunkkal szemben süröbben éppen szaklapokban kifejezést nem adunk és valószínű, hogy mert eddig különösen ügyvédi körök foglalkoztak a javaslattal, az többnyire egyoldalú és sok tekintetben igazságtalan megvitatás alá esett. Igaz, hogy a nehézményezett rendelkezések

* Az előbbi közl. I. a 11. számban.

meghaladják a perrendtartás kereteit és socialpolitikai magaslatra emelkednek, és hogy ennél fogva bizonyos izgatottság az érdekelt körökben jogosult.

Azon összefüggésnél fogva, mely első cikkem tárgya és a javaslat 635. §-a között fenforog, ez alkalommal a mondott szakasszal kívánok foglalkozni: ebben is az ügyvédi érdekekre nézve főfontosságu rendelkezés foglaltatván.

Az idézett szakasz szerint ugyanis oly ügyekben, melyekben fizetési meghagyásnak van helye, de felperes keresettel élt, ha alperes a tárgyalásra meg nem jelent vagy az első határnapon megjelenvén, a követelést elismeri, a költségmegállapítás alperes ellen akképp történik, mintha fizetési meghagyás kérésétett volna.

Figyelembe véve már most azt, hogy a járásbíróságok hatáskörébe utalt ügyek tulnyomó részénél fizetési meghagyásnak van helye, szembeszökő ezen szakasz hordereje és tendenciája.

Megjegyzem, hogy rokonszenvezek azon törvényhozási iránynyal, mely nem hideg tárgyilagossággal és doctrinár szárazsággal véli a társadalmi viszonyokat jogi oldalukról elrendezhetni. Nemcsak eltűr ezen irány, hanem megkíván bizonyos tendenciát, nemes indulatot, mely a legerősebb meggyőződésnek, mi több, a véralkatnak, tehát a legtermészetesebb tényezőnek szokott kifejezése lenni. Ez az igazi nemzeti génusz, mely kell hogy minden nép irodalmában, művészetében és minden rendű alkotásaiban megnyilatkozzék, de ez a génusz nem egyértelmű a bizonyos időszakokban felszínre jutó idegen szellemű körök által képviselt eszméáramlatokkal, melyeknek alapvető intézményekben nincs helye, mert a «jogász nemzet» génuszára akarnak csapást mérni.

Mert az ügyvédek ellen irányuló hadjáratszerű intézkedések, melyek a 635. §-ban és a javaslat más §-aiban rejlenek, sem a magyar ügyvédi kar jelenlegi posztójának, sem hosszú időre terjedendő hivatásának nem felelnek meg. Nem tudom, más országokban, ahol a fizetési meghagyások intézménye fenáll, mennyiben elégíti ki a jogkereső közönség igényeit. Bizonyos, hogy nálunk azon rendeltetését, hogy a hitelező kevés költséggel, per és ügyvédi segédlet nélkül behajthassa követeléseit, be nem tölti. Semmi kifogásom azonban az ellen, hogy ezen intézmény továbbra is fentartassék, mert általa megadatik az alkalom a jó lelkű adósnak, hogy elkerülve a perlés zaklatásait és költségeit, kötelezettségének eleget tehessen. A behajtás ezen módja a legenyhébb kényszerrel jár és megengedem, hogy olyan adóssal szemben, kinél elég a hitelezőnek komoly akaratát demonstrálnia, hogy pénzét behajtani kívánja, már a fizetési meghagyás is kellő nyomatékú kényszereszköz; de az ilyen adósok nálunk kivételesek. Nem akarok a fizetési hajlam tekintetében fajok, vidékek és hivatások szerinti kategóriákat felállítani, de általában mondhatni, hogy az ellenmondás nélkül maradó fizetési meghagyás annyiban, hogy ez az igazságügyi politikát befolyásolná, ritka mint a fehér holló. Miért sujtuk tehát a hitelezőt, ki ha kereskedő vagy iparos, amugy is csak akkor folyamodik a bírósághoz, ha a kérés és intés minden módjával kudarcot vallott, és miért adjunk præmiumot az adósnak, ki ha tudja, hogy perlésből számba jövő költségei nem származhatnak, bizonyára figyelembe sem veszi a félnek és az ügyvédnek is intését, mikor hetek, sokszor hónapok telnek bele, míg őt perlés folytán a kereset tárgyalására megidézék. Végre is az intézményekben kell, hogy népevelő elem is legyen és bár nagyon jól tudom, hogy a tudomány a perköltségek megállapítását egyik vagy másik fél ellen nem tekinti büntetészerű rendszabálynak, inkább megfér a perléssel a késedelmes adóssra nézve a büntetés, mint a præmium megállapítása; pedig a hitelező sujtatnék, kinek a kereset és tárgyalás költségét kellene viselnie, ha maga nem akarván idejét a bíróságoknál tölteni, ügyvédet vállalni kénytelen.

Az osztó igazságnak jobban megfelel, hogy tudja a késedelmes, sokszor rossz lelkű adós, ha perlésre, sőt tárgyalásra juttatja, ez reá nézve bizonyos és nagyobb megterheltetéssel jár; és ezért, ha a §-ban foglalt intézkedés egyáltalában diskutabilis, az csak olyan adóssra nézve volna hatályosítható, ki a keresetet megkapván, a kézhezvétel után fizetési kötelezettségének haladéktalanul megfelel.

Aki ismeri az ügyvédnek feléhez való viszonyát, az jól tudja, hogy per fas et nefas és akármilyen formában a célba vett intézkedésnek az ügyvéd adná meg az árát, akinek keresményét előző szervezeti rendszabályok nélkül ekképp kisajátítani sem nem igazságos, sem nem méltányos, sem végre nem politikailag eszélyes. Csak akkor és oly esetekben, midőn a helyesnek elismert rendszer bizonyos reformintézkedéseket megkíván, kell azokat lehető diskretiával megtenni, mert végre is az igazságszolgáltatás célja domináljon. De a legjobb politika mindig az előrelátás politikája lesz, melyet a törvényhozásnak alkotásaiban félretennie nem szabad, ha a magyar társadalom egyik kolumnáris alkatrészéről van szó.

Hasonló intézkedést különben, mint amilyen a 635. §-ban kontempláltatik, sem a német, sem az osztrák perrendtartásban, melyek a javaslatnak alapját képezik, nem találtam, pedig ezen országokban szintén létezik bizonyos értelemben ügyvédi kérdés, anélkül azonban, hogy a kar amott a közügyekben oly vezető szerepet játszanék és ezért kiméltre szorulna, mint nálunk. Csak helyeselhető ennél fogva, ha az ügyvédi kar felemeli hathatós szavát, hogy érdekeit, melyek polgártársai jogos igényeit nem sértik, de sőt azokkal összhangzásban vannak, megvédje és a reá nézve káros intézkedéseknek a javaslatból való kiküszöbölésére törekedjék.

Dr. Szilasi Adolf.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön.*

III. Az eddigiekben a vádtanács, a törvényszék és a kir. tábla indokait ismerttettem és czáfoltam. Most áttérek saját positiv indokaim kifejtésére. Hogy ezt kellő rendben megtehessem: a kérdést három szempontból vizsgálom; ugyanis: 1. az anyagi büntető-törvény; 2. a bűnvádi perrendtartás és 3. a nemzetközi viszonyosság szempontjából.

1. A Btk. 112. §-a kimondja, hogy a magánindítvány a tudomásvételtől számított három hónap alatt terjesztendő elő; de ez a §. nyílt kérdésül hagyja azt, hogy hol kell, és nevezetesen, hogy magyar bíróságnál vagy hatóságnál kell-e az indítványt előterjeszteni. Így tehát a törvény más rendelkezéseiben kell a megoldást keresnünk. Ezeket pedig a Btk. II. fejezetében találjuk fel.

A jelen esetben, magyar honos által külföldön elkövetett büntettről lévén szó, első sorban a Btk. 8. §-a nyer alkalmazást. Ámde ez ismét csak általános kijelentést tartalmaz, mert csupán azt mondja ki, hogy a magyar honos által külföldön elkövetett büntett és vétség is a magyar büntető-törvények szerint büntetendő. Ebben a kijelentésben: «a jelen törvény szerint büntetendő», benne van ugyan az egész büntető-törvénykönyv s így benne van a 112. §. is; de minthogy ez nem mondja meg, hogy hol kell az indítványt előterjeszteni: ennél fogva a 8. §. sem osztatja el teljesen a kétséget, hogy nem elég-e az, ha a külföldi sértett az elkövetés helyén illetékes bíróságnál kellő időben feljelentést tesz.

Közelebb vezet tárgyunkhoz a 18. §., s ezt kiegészítőleg a 15. §. rendelkezése. A 18. §. szerint a más állam hatósága

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

által hozott büntető ítélet a magyar állam területén *végre nem hajtható*; a 15. §. pedig kimondja, hogy amennyiben a magyar honos külföldön oly büntett vagy vétség miatt ítéltetett el, melyre a magyar Btk. hivatalvesztést vagy politikai jogvesztést állapít meg: e mellékbüntetések kiszabása végett itt *újra meg kell indítani a bűnvádi eljárást*, habár a vádlott külföldön már büntetését ki is állotta.

Mi következik ezekből? — Következik az, hogy a külföldi büntetőbírósnak vagy hatóságnak jogcselekményei a magyar állam területén, tehát a magyar bíróságok előtt semmi joghatálylyal sem bírnak, vagyis: egyszerűen nem létezőknek tekintendők. Következik ennél fogva az, hogy akármi történt is a magyar honossal külföldön elkövetett büntetendő cselekménye okából külföldön: ez semmiképp sem jöhet figyelembe akkor, mikor az illető ellen a magyar bíróság előtt ugyanazon cselekmény miatt megindítják az eljárást. Ez egészen új és önálló eljárás s az ebből fejlődő ügy egészen új és önálló ügy, amelynek semmi vonatkozása sincs a külföldön már lefolyt eljárással és talán befejezett ügygyel.

Nem kivétel e szabály alól az, hogy a magyar bíróság megkeresésére külföldön eszközölt tanukihallgatás vagy más bírói cselekmény az itt folyó eljárást épp úgy kiegészíti, mintha azt magyar bíró eszközölte volna. Nem kivétel ez azért, mert a magyar bíró megkeresése folytán a külföldi bíró őt csak helyettesíti és így nem a saját, hanem a magyar bíróság nevében jár el, midőn ennek jogsegítségét nyújt.*

Az sem állapít meg kivételt, hogy többször, mint pl. a szóban forgó ügyben is, a külföldi bíróság által önállóan kezdet és befejezett ügy a magyar bírósághoz áttétetik és hogy az ebben foglalt bizonyítékok figyelembe vétetnek. E bizonyítékok ugyanis semmiben sem különböznek más bizonyítékoktól és adatoktól, a melyeket az ítélőbíró szabadon mérlegel és belátása szerint figyelembe vesz vagy mellőz. Minthogy tehát ezeket a bizonyítékokat a magyar bíró nem köteles ítéletének alapjául elfogadni, hanem csak elfogadhatja: ezek alig különböznek pl. a bíróságon kívül tett s közjegyzőileg hitelesített tanuvallomásoktól. A fenforgó ügyben is csak mint bizonyítási anyag szerepeltek a külföldön letárgyalt ügyben a külföldi bíróság által felvett vallomások, nem pedig mint a külföldi bíróságnak a magyar bíróság előtt joghatályos cselekményei.

Igy tehát biztosan lehet állítani, hogy a külföldi bíróságnak vagy hatóságnak nincs olyan eljárása és jogcselekménye, amely a magyar bíróság előtt joghatálylyal bírna. Ha azonban ez kétségtelenül áll a külföldi bíróságról: akkor még kétségtelenebbül áll a külföldi magánügyéről. Ha áll az, hogy akármit tesz is saját önálló hatáskörében a külföldi bíró, ez a magyar bírót nem köti: úgy még inkább áll az, hogy *akárminő jogcselekményt visz is véghez egy külföldi magánügyén, a külföldi bíróság előtt ez a jogcselekmény a magyar bíró előtt joghatálylyal nem bírhat*. Eszerint a sértettnek feljelentése és indítványa is, melyet a külföldi hatóságnál tesz, épp olyan értéktelen és semmis a magyar bíróság előtt, mint amily értéktelen és joghatály nélkül való magának a külföldi bíróságnak a feljelentés folytán megindított és bevezetett eljárása.

Ezekből kitűnik, hogy már a büntető-törvénykönyv is utját állja annak, hogy a sértett által külföldön tett feljelentés a magyar bíróság büntető eljárásának alapjául szolgálkasson, hogy tehát az ily feljelentés pótolhassa azt a magánindítványt, amely minthogy külföldön joghatálylyal meg nem tehető, csak akkor terjesztetett elő kellő időben, ha a tör-

vényszabta három hónap alatt valamely magyar bírósághoz vagy hatósághoz beérkezik.

2. Még kétségtelenebbé teszi álláspontom megdönthetelenségét a *bűnvádi perrendtartás*, amely már határozottan rendeli, hogy *hol* kell a magánindítványt előterjeszteni. Az erre vonatkozó 90. §. első bekezdése szerint a magánindítvány a 89. §. 2. bekezdésében felsorolt hatóságoknál és közegeknél adható be. A 89. §. 2. bekezdése pedig így hangzik: *«a feljelentés az illetékes kir. ügyészségnél teendő; azonban azt más kir. ügyészség vagy a főügyészség, valamint a rendőri hatóságok és közegek és a bíróságok is elfogadni és az illetékes kir. ügyészséghez áttenni tartoznak.»*

A magánindítvány tehát első sorban «az illetékes kir. ügyészségnél» adható be. Mit jelent ez egy magyar törvényben? Lehet-e kétség az iránt, hogy itt csak magyar illetékes kir. ügyészségről van szó? De menjünk tovább!

Az indítványt «más kir. ügyészség vagy a főügyészség, valamint a rendőri hatóságok és közegek és a bíróságok is elfogadni és az illetékes kir. ügyészséghez áttenni tartoznak.» Ismét kérdem: köteleességévé teheti-e a magyar törvény valamely külföldi ügyészségnek vagy más hatóságnak azt, hogy a feljelentést vagy indítványt elfogadja és az illetékes kir. ügyészséghez áttegye; és ha erre semmiféle külföldi hatóságot sem kötelezhet a magyar törvény: akkor lehet-e kétség az iránt, hogy a 89. §-ban felsorolt ama hatóságok is csak magyar hatóságok lehetnek, amelyek a feljelentést elfogadni és az illetékes kir. ügyészséghez áttenni tartoznak. Minthogy pedig a magánindítvány is csak ezeknél a hatóságoknál adható be, ebből feltétlenül következik, hogy joghatálylyal azt más hatóságnál előterjeszteni nem lehet, és így a külföldi hatóságnál előterjesztett indítvány és feljelentés is teljesen hatálytalan. Ha ez nem így volna: akkor mit jelentene a BP. 3. §-a, mely szerint: «csak magánindítványra üldözhető bűncselekmény miatt az indítvány megtétele (90. §.) előtt» még nyomozás sem teljesíthető; s mit jelentene különösen a 90. §-ra való utalás, ha a 3. §. szerint az is lehetséges volna, hogy a magyar bíróság a külföldön tett indítvány alapján is teljesíthetné a nyomozást és folytathatná az eljárást? Ez egyszerűen képtelenség volna. Minthogy pedig ilyet a törvényhozóról feltételeznünk nem szabad: a BP. 3. és 90. §-ainak együttes értelme csak az lehet, hogy a magyar bíróság és hatóság indítványai büntetendő cselekmény esetében egyáltalában nem kezdheti meg az eljárást addig, amíg az indítvány valamely magyar hatósághoz (89. és 90. §§-ok) be nem érkezik.

Támogatja még álláspontomat a perrendtartásból vett egy analóg eset is. A BP. 91. §-a szerint a Btk. 272. §-ában említett kívánatról való értesítés az igazságügyminiszternek a kir. ügyészséghez intézett rendelete útján történik. E §. a külföldi uralkodó és ennek követe vagy ügyviselője ellen elkövetett rágalmazásról és becsületsértésről szól, mely miatt a bűnvádi eljárás hivatalból, de csak diplomáciai uton kijelentett kívánatra indítandó meg.

Már most tegyük fel, hogy egy magyar honos külföldön sajtó útján becsületsértést követ el az illető külföldi uralkodó ellen. Az 1848: XVIII. tcz. 28. §-a szerint az olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalból való megtorlásnak van helye, hat hónap alatt évül el. Ha már most a külföldi uralkodó ez idő alatt megteszi is a szükséges diplomáciai lépéseket, de a kívánatnak kellő helyre való juttatása utközben valahol fen akad és csak hat hónap letelte után jut el a kir. ügyészséghez: ez már nincs abban a helyzetben, hogy az eljárás megindítását indítványozhassa, mert a sajtóvétség időközben elévült. Ez is egy példa arra nézve, hogy nagyon jelentékeny tényezők megmozdulhatnak a vád érvényesítése céljából s a cél még sem fog elértetni, ha nem teljesül a törvénynek az a követelése, hogy az eljárás megindítása iránt az illetékes magyar hatóságnál kellő időben megtétessenek a szükséges lépések.

* A külföldi bíróság külön felkérendő, hogy a megkeresésben nem foglalt, de az ügyre jelentőséggel bíró és a kihallgatásnál szükségesnek mutatkozó kérdéseket is tegye fel. (BP. 202. §. 4. bek.) Minthogy ily külön felhívás nélkül a külföldi bíró szorosan a feltett kérdésekhez tartaná magát: ez is mutatja, hogy ő ily esetben csak a megkereső magyar bíróság eszköze.

A bűnvádi perrendtartás tehát e téren elosztatott minden kétséget és homályt, midőn a magánindítványt illetőleg is határozottan kijelölte ama hatóságokat, amelyeknél az — minden más hatóság kizárásával — joghatályosan előterjeszthető.

3. Most hátra van még a kérdés megvilágítása a *nemzetközi viszonyosság szempontjából*.

E tekintetben így állítom fel a kérdést: Ha magyar területen valamely külföldi, pl. francia vagy német honos, az illető külföldi törvény szerint indítványi büntetendő cselekményt követ el s a magyar sértett pl. Budapesten tesz feljelentést, az illetékes külföldi bírósághoz pedig csak az indítványi határidő letelte után fordul: vajon az illető külföldi bíróság megindítja-e a Budapesten tett feljelentés alapján az eljárást, avagy elkésés okából visszautasítja az indítványt.

A kérdés ilyenén feltevése Franciaországgal szemben kevés jelentőséggel bír, mert ott alig van indítványi delictum. Legfeljebb azt érdemes felemlíteni, hogy a büntettek kölcsönös kiadása iránt Franciaországgal kötött s az 1871. évi XXV. tcz.-be iktatott 1855. évi nemzetközi szerződés szerint *csalás miatt kiadásnak nincs helye* és így e büntettre nézve Franciaország és Magyarország egymásnak kölcsönös jogsegítséget nem nyújtanak. Ez mindazonáltal csak mellékesen érinti tárgyunkat, minthogy itt magyar honosról van szó, aki semmi körülmények közt sem adható ki, aki tehát a kiadatási szerződés keretén kívül esik. Ennélfogva Németország jogállapotát tettem vizsgálat tárgyává, ami annál inkább célhoz vezet és indokolt, mert hiszen az u. n. «Antrags-Delicté»-k intézménye kiválóan német eredetű s azt a magyar büntető-törvénykönyv a német büntető-törvényből vette át.

A német birodalmi BP. 156. §-a épp úgy taxative felsorolja azokat a hatóságokat, amelyeknél az indítvány előterjesztendő, mint a magyar BP. 89. §-a. Igyekeztem tehát megnyugtató értesülést szerezni arról, hogy miként értelmezik e §-t maguk a német jogtudósok és bíróságok; nevezetesen, hogy mit tartanak saját törvényük szempontjából az olyan magánindítványról, amelyet a sértett valamely külföldi hatóságnál terjesztett elő.

A jogtudósok közt Bindingnél találtam erre nézve határozott kijelentést. Ő ugyanis kézi könyvének I. kötetében a következőket mondja: «Der Antrag kann bei jeder deutschen Staatsanwaltschaft, und jedem deutschen Strafgericht, sowie bei jeder deutschen Polizeibehörde erhoben werden»; továbbá: «Die Satzung der St. P. O. § 156 ist wichtig für die Berechnung der dreimonatlichen Antragsfrist; die Frist wird gewahrt, wenn der Antrag vor ihrem Ende an einer der bezeichneten Stellen eingebracht ist», mely utóbbi állításhoz még hozzátesszi: «Ist eine andere Behörde so entgegenkommend, den Antrag zur Beförderung anzunehmen, so ist die Frist nur gewahrt, wenn derselbe vor ihrem Ablauf zu Händen einer der in § 156 benannten Behörden gelangt». (Handbuch I. 657. és 658. ll.) Ez tehát egészen világos és e szerint bizonyos az, hogy Németországban csakis az illetékes német hatóságnál három hónap alatt beérkezett indítvány szolgálhat alapjául a további eljárásnak.

Nagyobb bizonyosság okáért egy kartársam szives közreműködésével még külön kérdést intéztünk Olshausenhoz, aki nemcsak jogtudományánál, hanem elfoglalt állásánál fogva is leghivatottabb magyarázója a német büntető-törvénykönyvnek és perrendtartásnak. Olshausen, a német birodalom koronaügyésze, szívesen válaszolt a hozzá intézett elvi kérdésre s levelében határozottan kijelentette a következőket: «In der am Sonnabend stattgefundenen Konferenz herrschte volle Übereinstimmung darüber, dass die bezüglichlichen Bestimmungen der Reich-Straf-P.-O. § 156 nur deutsche Behörden im Auge haben, wie auch Binding im Handbuche annimmt. Ein bei einem österreichischen Gerichte gestellter Antrag

würde daher den gesetzlichen Anforderung nicht entsprechen, — es sei denn, dass es sich nur um eine *Übermittlung eines Antrages* an eine deutsche Behörde handelt — und der so übermittelte Antrag bei diesem rechtzeitig eingeht».*

Ez nem hagy fen további kétséget. Ha tehát pl. egy magyar honos grófnő jutna abba a helyzetbe, amelyben a párisi panaszos volt: biztosan lehet állítani, hogy a német honos csalóval szemben a német bíróságnál csak akkor érhetne célzt, ha ott az indítványt kellő időben előterjeszti. Egy ilyen kulturállam példája, amilyen Németország, talán elég annak megvilágítására, hogy miként áll e tekintetben más államokkal szemben a viszonyosság. Mert hiszen nem lehet kétséges, hogy ami Németországban ennyire közfelfogás: az iránt más művelt államokban sem lehetnek eltérők a vélemények s a jogi állapotok. Miért tennénk csupán mi kivételt és miért gyakorolnánk olyan jogsegélyt más államok honosaival szemben, amelynek viszonzására nem számíthatunk.

Ha tehát világos törvényünk nem volna is, amely e tekintetben a bíróságoknak irányadóul szolgál: már a viszonyosság is arra indíthatná a magyar bíróságot, hogy ne fogadja el joghatályosnak a magyar honos ellen a külföldi hatóságnál előterjesztett indítványt.

IV. Ezek után már most előáll az érdekes kérdés, hogy miként indokolta meg ellentétes álláspontját a kir. Curia.

Az alsófoku bíróságok határozataiban támaszpontokat kereshetett. Hiszen a fentebbiekben kimutattam, hogy e határozatok mindegyikének indokolása egy-egy életképtelen szülöttje a bírói bölcseségnek. Kellő szavakba öltöztetve talán még mutatnak valamit, de mihelyt meztelenül állítjuk oda a néző elé: hasznavehetetlenségük azonnal kitűnik. A kir. Curia mez nélkül láthatta maga előtt ez indokokat és így elmehegett a kedve attól, hogy azok bármelyikét recipiálja.

A kir. Curia azonban még egyebet is látott vagy legalább láthatott. Láthatta ama pozitív indokokat, amelyek súlyosan nehezédnek a latba s ugyszólván ellentmondást kizáró bizonyossággal érvényre juttatják a védelem álláspontjának igazságát. E súlyos indokokkal le kellett számolni a kir. Curianak, ha saját álláspontját magas bírói állásához méltóan és jogászai öntudatossággal akarta megokolni. Vajon leszámolt-e hát velük, avagy egyszerűen csak megkerülte azokat? Mert ettől függ minden.

Ha van a kir. Curianak olyan argumentuma, amelylyel a védelem erősségeit az anyagi büntető-törvényekből, a bűnvádi perrendtartásból s a nemzetközi viszonyosságból merített súlyos indokait megdönteni képes: úgy ezeket bizonyára fel is vette határozatába. Ha azonban ily argumentumokat a kir. Curia határozatában nem találunk: akkor a logika kérlelhetetlen törvényeiből az következik, hogy ez esetben legfelsőbb bíróságunk sem döntötte el a kérdést elvi alapon, hanem tultéve magát a törvényeken, kicsinyes szempontokra alapította határozatát.

De álljon itt szó szerint a kir. Curia ez évi február 26-án 1129/901. sz. a. hozott határozatának tárgyunkat illető része. Az előzmények után ebből már mindenki megalkothatja saját véleményét. Ime a kir. Curia végzése:

«A BP. 385. §-ának 1. c) pontjára alapított semmiségi panaszokat illetően mindenekelőtt bírálat alá vétetvén, az a kérdés, vajon a magánvádra üldözendő csalás miatt az indítványozási jog kellő időben érvényesített-e, a kir. Curia megállapította, hogy a semmiségi panasszal megtámadott ítélet kellő időben érvényesített, azaz törvényszerű vádon

* E levél ez évi február hó 18-án kelt és dr. Vámbéri Rusztem barátomhoz van intézve. A kérdés világosan akként lön feltéve, hogy büntethető volna-e Németországban az a német honos, aki például Ausztriában a német Btk. szerint csak indítványra üldözhető delictumot követ el, mely miatt a sértett csak három hó letelte után tesz indítványt a német hatóságnál.

alapszik. Ugyanis a kir. ítélő tábla által valóknak elfogadott tények szerint vádlott akkor, mikor ellene a család miatti feljelentés a párisi államügyésznél 1899 május 29-én megtéetett, Párisban tartózkodott, ennél fogva a sértett félnek mi oka sem volt arra, hogy az ügynek akkori állása szerint ne a francia, hanem a magyar hatóság előtt lépjen fel indítványával s ebből folyóan, tiltó rendelkezés hiányában, az ott kellő időben megtett indítvány a hazai bíróságunk előtt is érvényben fenállónak kell hogy tekintessék; míg ellenben az itt tett indítvány nem bír befolyással az indítvány megtétele időpontjának elbírálására, minthogy az az indítvány csakis amannak ismétléseként tekinthető. A fenforgó körülmények közt tehát az indítványozási jognak elkésztetten történt érvényesítése tekintetében a Btk. 112. §-ára alapított kifogás törvényes alappal nem bír.

Mit mondjak ehhez az indokoláshoz? Hiszen alig van benne valami, amit szóvá lehetne tenni.

Hogy vádlott *Párisban tartózkodott* akkor, mikor ellene család miatt a feljelentés 1899 május 29-én a párisi államügyésznél megtéetett: ez igaz. De ebből semmi sem következik. Hiszen természetes, hogy miután vádlott Párisban követte el a csalást: ekkor még ott kellett lennie, s amennyiben a sértett nyomban megtette a feljelentést, mikor vádlott vele szakított: természetes, hogy ez még ekkor is Párisban volt. Saját szempontjából tehát helyesen cselekedett a sértett, mikor vádlottat Párisban feljelentette. Ezt abban a reményben tehette, hogy azt nyomban elfogják s mint külföldit ki sem bocsátják addig, amíg el nem ítélik és büntetését ki nem állja. De ha ez irányadó lehetett sértettre, mikor a feljelentést megtette: ugy viszont irányadó lehetett volna az is, hogy *vádlott az eljárás megindításakor, tehát a feljelentés után néhány nap múlva már nem volt Párisban* és oda többé vissza sem tért. Most tehát választhatott a sértett a között, hogy a távollevő ellen tovább folytassák az eljárást, avagy hogy saját hazájában keresse azt fel. Hogy ő az előbbi választotta s ide csak három hó letelte után jött: ez talán csak nem olyan tény, amely alkalmas volna arra, hogy a magyar bíróságok előtt joghatályossá tegyen egy olyan jogcselekményt, mely egy magyar honos ellen a külföldi sértett által külföldi hatóságnál tetéetett.

A kir. Curia azonban joghatályosnak tartja e cselekményt. Miért? Mert: «tiltó rendelkezés hiányában, az ott kellő időben megtett indítvány hazai bíróságunk előtt is érvényben fenállónak kell, hogy tekintessék.»

Mit jelent ez: «tiltó rendelkezés hiányában?» Hát vajon a BP. 90. §-ával szemben, amely taxative sorolja fel azokat a hatóságokat, amelyeknél a magánindítványt elő kell terjeszteni (parancsoló rendelkezés) s szemben a BP. 3. §-ával, mely szerint a 90. §-ban felsorolt hatóságok valamelyikénél előterjesztett indítvány előtt még a nyomozást sem szabad megindítani (tiltó rendelkezés): lehet-e még szó olyan tiltó rendelkezésről, amelylyel kimondatnék, hogy a külföldön tett magánindítvány a magyar bíróságnál joghatályosnak ne tekintessék. Avagy azt hiszi talán a kir. Curia, hogy a BP. 3. és 90. §-ai mellett lehetséges volna még ilyen tiltó rendelkezés?

Látjuk ezekből, hogy a kir. Curia tulajdonképpen semmit sem mondott. Egyszerűen megkerülte a kérdést és ignorálta, mintha nem is léteznének a Btk. és a BP. mind ama rendelkezéseit, amelyek határozatának egyenesen ellene mondanak.

A kir. Curia mit sem ad arra, hogy a magyar honos sértett külföldön nem részesülne hasonló jogsegélyben, mint aminőt ő most a párisi sértettnek nyújtott. Neki Binding és Olshausen tekintélye s a kulturállamok közfelfogása nem imponál.

A kir. Curia ez esetben nem mint magyar bíró, kezében a magyar törvénnyel, ítél, hanem mint nemzetközi bíróság funkcionált. Nem azt az igazságot juttatta érvényre, hogy a

magyar bírónak büntetni csak azt lehet, akinek megbüntetését a magyar törvény rendeli és megengedi, hanem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bűnösnek felismert egyén egy formakérdés miatt meg ne szabaduljon a büntetéstől.

E szempontból, sajnos, már nem egyszer háttérbe szorult az elvi megoldás. Az a kérdés, amelyet én a fenforgó esetben élére állítottam: ezideig nálunk bírói döntés tárgya még nem volt, mert sem a védelem, sem a vád által felvetve nem lett.

Eddigélé nem is volt meg hozzá a kellő törvényes alap. Most azonban, mióta a BP. világosan rendelkezik: módjában és köteletségében áll hasonló esetben mindegyik védőnek megvizsgálni, *vajon a magyar honos által külföldön elkövetett indítványi büntetendő cselekmény esetében a sértett indítványa kellő időben beérkezett-e a BP. 90. §-ában megjelölt valamelyik magyar hatósághoz.*

A koronaügyészségre e tekintetben nem számíthatunk. Mert miután a törvények legfelsőbb öréről hivatott e hatóság, megtette magát vádhatóságnak, s a kir. Curia előtt mint közvádló szerepel: e szerepléséből kifolyólag már megszokhattuk azt, hogy a kérdést első sorban mindig a vád szempontjából tekinti. Tehát itt is, mint sok más esetben, a védőnek kell helyt állani.

Ha a bűnügyi védő mindannyiszor felveti és élére állítja a kiemelt kérdést: már legközelebb kivivhatjuk a törvénynek megfelelő bírói döntést, amelyet nekem, mint uttörőnek, ez uttal még elérnem nem sikerült.

Az utánam következőknek ez annál könnyebben sikerülhet, mert hiszen mindaz, amit a bíróságok a vádtanácstól fel egészen a kir. Curiaig eddigélé e kérdésben mondtak: annyira nélkülözi a benső jogosultságot s annyira ellentétben áll a törvénnyel, hogy lehetetlen, miként a bíróságok maguk is mielőbb be ne lássák az eddigi gyakorlat helytelenségét s rá ne térjenek arra az utra, amelyet a törvény, a jogtudomány és a kulturállamok felfogása részünkre kijelöl.

Dr. Edvi Illés Károly,
nyug. kir. ügyész.

A büntető perrendtartás köréből.

— Két curiai határozat. —

A *Jogt. Közl.* mult évi 51. számában 763. sz. a. közölt eset tényállása a következő.

Egy bűnügyben a nagyajtai járásbírószabálytalanságot követett el annyiban, hogy az ítéletet nem ugyanaz a bíró hozta meg, aki a tárgyalást vezette. Az elítélt felebbezést adott be az ítélet ellen, és a felebbezés elkésztésénél, a felebbezésben egyszersmind az igazolás kimondását is kérte. A felebbezés elintézésénél a járásbírószabálytalanságot követett el, és pedig annyiban, hogy az elkésztett felebbezést egyszerűen felterjesztette a törvényszékhez, anélkül hogy a felebbezésben foglalt igazolási kérelem tárgyában határozatot hozott volna.

A törvényszék a felebbezés elintézésekor egyik szabálytalanságot sem vette észre, és a felebbezést mint elkésztett visszautasította. Így a szabálytalanul hozott elsőbírósági ítélet jogerőssé vált.

Az ítélet jogerőssé váltá után a koronaügyész a jogegység érdekében perorvoslással élt és a járásbírószabálytalansági és a törvényszéki határozatok megsemmisítését kérte.

A Curia csak részben adott helyt a koronaügyész kérelmének, és csak azt mondotta ki, hogy mind a járásbírószabálytalanság, mind a törvényszék megsértette a törvényt, amikor az említett szabálytalanságokat elkövette, de nem mondotta ki egyszersmind, hogy a törvénysértéssel hozott határozatok semmisek. A megsemmisítésre irányuló kérelem elutasítását a Curia azzal indokolja, hogy «a törvény megsértését magában foglaló ítélet csak a BP. 442. §-ának eseteiben semmisíthető meg, ezek az esetek azonban fen nem forognak.»

Tehát az eredmény ez: A Curia megállapítja, hogy a bíróság a vádlottat a törvény megsértésével ítélte el és a jogorvoslattól a törvény megsértésével fosztotta meg, de e mellett kimondja azt is, hogy a törvény még a rendkívüli perorvoslat keretében sem ad módot arra, hogy ezek a törvénysértések orvosoltassanak.

Nyilvánvalóan visszás dolog az, ha a törvény rendelkezéseinek ez az eredménye, és így érdemes bővebben foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a visszásság oka hol rejlik.

A BP. 442. §-a értelmében a jogegység érdekében használt perorvoslat főszabálya az, hogy a Curia megállapítja a törvénysértés fenforgását, anélkül hogy ez a megállapítás a felekre nézve rendszerint hatályos volna. Ez alól csak a 442. §. 3. bekezdésének eseteiben, azaz csak annyiban van kivétel, hogy ha a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, a Curia őt felmentheti vagy büntetését enyhítheti, hatáskör hiánya esetén pedig az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítja.

A törvénynek ebből a constructiójából első tekintetre világos, hogy a törvény szavai szerint a törvénysértés megállapítása nem segít az elítélten akkor, ha a törvénysértés abban áll, hogy a bíróság, — mint a fenti esetben történt, — az elítéltet a törvény ellenére elzárta a jogorvoslat használatától. Ily esetben ugyanis a Curia nem azt állapítja meg, hogy a vádlott a törvény megsértésével volt *elítélve*, hanem csak azt, hogy a vádlott felebbezése a törvény ellenére utasított vissza, ez pedig a törvény szerint nem lévén ok arra, hogy a Curia az elítéltet felmentse vagy büntetését enyhítse, nem ok arra sem, hogy a Curia határozata az elítéltre nézve hatályos legyen.

Kevesebbé egyszerű a fenti eset megoldása abból a szempontból, hogy az ítéletet olyan bíró hozta, aki nem vezette a tárgyalást.

E szempontból ugyanis már azt lehetne mondani, hogy a vádlott a törvény megsértésével lett elítélve, tehát ugy látszhatnék, hogy a Curiának a törvénysértést kimondó határozata ily esetben a vádlottra hatályos volna. Azonban ezt a következtetést a Curia nyilván nem tartotta összeegyeztethetőnek a törvény egyéb intézkedéseivel. Ugyanis oly esetben, amikor a törvénysértés abban áll, hogy nem a tárgyaló bíró hozta meg az ítéletet, a törvénysértés nyilvánvalóan csak úgy volna orvosolható, ha a Curia a törvényellenesen hozott ítéletet megsemmisítené és az eljáró bíróságot új ítélet hozatalára utasítaná. Ezzel azonban nem ad módot a 442. §. 3. bekezdése, mert annak értelmében a Curia az ítéletet csak hatáskör hiánya esetében semmisítheti meg, egyébként pedig a Curia jogköre csak arra terjed ki, hogy az elítéltet felmentse vagy a büntetést enyhíthesse. Tehát a törvény intézkedése, úgy ahogy azt a Curia a fenti esetben felfogta, tulajdonképpen annyit jelent, hogy a Curia csak a materiális jogsértést tartalmazó ítéletet változtathatja meg az elítélt javára, a formális jogsértéssel hozott ítélettel szemben pedig nem mehet tovább, mint a jogsértés megállapításáig.

De ha a curiai határozat helyes, akkor ennek elismerése magában foglalja annak konstatacióját is, hogy a törvény szövegezése ebben a kérdésben hiányos. A jogérzettel ellentézik az, hogy oly esetben, amikor a legfőbb bíróság az elítélt kárára való törvénysértés megtörténtét konstatálja, ez a törvénysértés orvosolatlanul maradjon. A törvény célja a rendkívüli perorvoslat szabályozásánál nyilvánvalóan az volt, hogy orvosolható legyen minden oly törvénysértés, amely az elítélt kárára vált, és ha vannak esetek, amelyekben az ily törvénysértés a törvény szavai szerint nem talál orvoslást, akkor ez azt mutatja, hogy a törvény szavai a törvény céljának nem minden esetben felelnek meg.

Ha a törvény az elvet általánosságban mondta volna ki, például úgy, hogy «a törvény megsértését kimondó határozat az elítéltre nézve hatályos annyiban, amennyiben az elítélt javára szolgál», akkor el volnának kerülve a fenti esethez

hasonló visszásságok. A törvény mostani szövegezése mellett azonban, a mint a fenti eset mutatja, el kell készülnie lennünk arra, hogy nem ritkán fognak előfordulhatni olyan esetek, amelyekben a Curia nem tud módot találni arra, hogy a vádlotton esett sérelmet a rendkívüli perorvoslat keretében orvosolhassa.*

*

A *Jogt. Közl.* f. évi 1. számában 8. sz. a. közölt esetből a következő tényállás tűnik ki.

Az esküdtbíróság a vádlottat szándékos emberölésben mondta ki bűnösnek. Az ítélet ellen a védő a Btk. 92. §-ának nem alkalmazása miatt adott be semmiségi panaszt. A koronaügyész a Curiánál a tárgyaláson előadta, hogy a vádlott vallomása szerint a vádlott a cselekményt oly körülmények közt követte el, amelyek alapján, ha a vádlott előadása való, a Btk. 307. §-ában foglalt enyhébb minősítést kellene alkalmazni, azonban ez iránt az esküdtekhez külön kérdés a törvény ellenére nem intéztetett, és így az esküdtek határozata erre a körülményre nem terjeszkedett ki.** A koronaügyész ez alapon az ítéletnek hivatalból való megsemmisítését indítványozta. A Curia a vádlott semmiségi panaszát elutasította azért, mert a 92. §. alkalmazásának nem látta helyét, a koronaügyésznek a megsemmisítésre vonatkozó indítványát pedig mellőzte azzal az indoklással, hogy a védő nem kifogásolta az esküdtbíróság által megállapított kérdéseket és nem kívánt külön kérdést feltenni az erős felindulás tárgyában és semmiségi panaszát nem fektette erre az alapra, a BP. 427. §. utolsó előtti bekezdése értelmében pedig a kérdések helytelen feltevése nem ok arra, hogy az ítélet hivatalból megsemmisíttessék.

A Curia határozata annyit jelent, hogy ha van is egy büntetőbírói ítélet, amely hibás azért, mert az esküdtek határozata valamely lényeges körülményre nem terjedt ki, ezt az ítéletet mégis hatályban kell tartani és pedig abból

* Ezuttal rá akarunk mutatni arra, hogy a törvény szövegezése még egy fajta visszásságnak válhatik forrásává. Ugyanis a 442. §. 3. bekezdésében az van kimondva, hogy a Curia hatáskör hiánya esetében az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítja, anélkül, hogy ki volna mondva, hogy az új ítélet az elítéltre nézve nem lehet súlyosabb, mint a régi ítélet volt. Pedig a rendkívüli jogorvoslat céljával és a büntető eljárás természetével ellentézik az, hogy az elítélt a jogegység érdekében használt perorvoslat folytán hátrányosabb helyzetbe jusson, mint előbb volt, mert a büntető eljárás szelleme ellentmond annak, hogy a jogerősen felmentett vádlott új tények felmerülése nélkül elítéltesse, vagy a jogerősen elítélt vádlott büntetése új tények felmerülése nélkül súlyosbítsa. A Csemegi- és a Fabinyi-féle javaslatok kimondták, hogy a vádlott az új eljárás következtében nem ítéltő súlyosabb büntetésre, mint a mely ellene a megsemmisített ítéletben megállapítva volt. Minthogy a törvény hallgat a kérdéstről, a Curiának volna hivatása, esetről-esetre a maga határozatába utasításképp belefoglalni a megszorítást.

A mi pedig a cikkben tárgyalt kérdést illeti, mi teljességgel nem fogadhatjuk el a Curia határozatát. Ha a Curia megsemmisítést nem velt kimondhatni, felmenteni pedig nem akart: akkor ugyanazon vagy más bírósághoz kellett volna az ügyet eshetőleg újabb tárgyalás végett utasítani. Utóbbi kevesebb mint a felmentés, tehát ez a jog a felmentési jogban kétségtől megvan még akkor is, ha a megsemmisítés mint formális fogalom ki is volna zárva. A jelen ügy alsófoku tárgyalásában az egymásra halmozódó törvényteleniségek és vétkek mulasztások folytán tulajdonképpen se alsófoku ítélet, se másodfoku határozat nincs. A *semmire* pedig a büntetés végrehajtását alapítani lehetetlen. Ezt már a BP. 1. §-a is tiltja, mely szerint bűncselekmény miatt nem alkalmazható más büntetés, mint a melyet a bíró *törvényesen eljárva* kimondott. Sőt hozzáteszük: ha a Curia az új tárgyalásra utasítást sem velné elfogadhatni, akkor ily esetben még a felmentés is ajánlatosabb, mint az érintetlen hagyás, mert inkább szabaduljon eshetőleg egy bűnös, semmint hogy az ország legfőbb bírósága sanctionálja az általa törvénytelennek felismert ítélet végrehajtását. Mi tehát nem azt mondjuk, a mire a cikkirő konkludál, hogy el kell készülnie lennünk ilyen platonikus természetű curiai ítéletekre a jövőben is, hanem kérjük a kir. Curiát: ne magyarázza a törvényt csak grammatikailag, hanem magyarázza az *értelem és a szerkezet* szerint.

Szerk.

** A vádlott azzal védekezett, hogy a sértett egy alkalommal a vádlott atyját késsel támadta meg és egy más alkalommal a vádlott nővérét nyilvánosan arcul ütötte.

az egyedüli okból, mert a védő nem tett kifogást a kérdések hibás feltevése ellen. Azaz végeredményben: a vádlottra súlyosodik a büntetés azért, mert védője tévedésben volt.

A Curiának ez a határozata büntető perrendtartásunknak nagy hiányát tárja fel. Nyilvánvaló, hogy nem lehet helyes az olyan perrendtartási intézkedés, amely a védő által elkövetett tévedéshez az anyagi igazság rovására és a vádlott kárára helyrehozhatatlan következményeket fűz. Semmiféle büntető perrendtartásban nem lehet elkerülni azt, hogy a védő ügyessége vagy tévedése a vádlott sorsát befolyásolja, de a perrendi intézkedéseknek mindenesetre olyanoknak kell lenni, hogy az anyagi igazság érvényesülése, amennyire csak lehet, függetlenítessék a perben közreműködő személyeknek mind ügyességétől, mind netalán hibájától.

Pedig a mi büntető perrendtartásunk intézkedései homlokegyenest ellenkeznek ezzel az elvvel, és majdnem kikerülhetetlenül maguk után vonják azt, hogy a védő hibája helyrehozhatatlanul súlyosodjék a vádlottra.

Erősen és ridegen kifejezi ezt az álláspontot a büntető perrendtartás 384. §. utolsó bekezdése, amely kimondja, hogy a főtárgyalási bírói intézkedések, mulasztások és határozatok ellen nem lehet perorvoslattal élni, ha az illető fél, tehát a védő vagy a vádló, azt a főtárgyaláson az intézkedés, illetve mulasztás megtörténtekor azonnal nem jelentette be.

Ez intézkedés eredménye szükségképp az, hogy hiába tűnik ki később, hogy a bírói intézkedés vagy mulasztás olyan volt, hogy annak folytán az igazságos ítélet hozatala lehetetlenné vált, mert az ítélet megtámadhatóságát kizárja az, hogy a vádló vagy védő tévedésből elmulasztotta a bíróság téves intézkedése ellen a perorvoslatot azonnal bejelenteni. Különösen méltánytalan a törvénynek ez az álláspontja, a mikor a védőnek a vádlott kárára elkövetett mulasztása forog fen. Ily esetben a törvény maga is felteszi, hogy a hibát tulajdonképp a bíróság követte el akkor, amikor valamely téves intézkedést tett, és csak másodsorban következik a védő hibája, aki az intézkedés ellen nem jelentette be azonnal a perorvoslatot. Tehát ily esetben a vádlott, ha az ítélet reá nézve anyagilag sérelmes, voltaképp nem is védője hibájáért lakol, hanem lakol olyan hibáért, amelyet első sorban a bíróság követett el, és amelynél a védő hibája csupán a perorvoslat bejelentésének elmulasztásában állott.

Pedig ha az esetek gyakorlati lefolyását tekintjük, azt kell látnunk, hogy az ilyen tévedéseket gyakran csak az eset körülményeinek kell felróni, anélkül, hogy a védőt valami jelentékeny hiba terhelné.

A főtárgyalás fárasztó és bonyolult lehet, és ennek folytán még a gyakorlott és lelkiismeretes védő figyelmét is elkerülheti valamely oly körülmény, amelyről később kitűnik, hogy a vádlott ártalmára volt. Amint a bírósággal megtörténhetik, hogy valamely mulasztást követ el, vagy valamely téves intézkedést tesz, épp úgy, sőt még könnyebben megtörténhetik, hogy a védő, — akinek a legjobb esetben is kevesebb gyakorlata van mint a bíróságnak, — a mulasztást vagy az intézkedés téves voltát nem veszi azonnal észre és ez okból nem jelent be ellene semmiségi panaszt. Vagy megtörténhetik, hogy a védő jogi álláspontja szerint nem fontos valamely körülmény vagy nem fontos valamely kérdés feltevése, amely az eset körülményei szerint fontos volna. Például egy szándékos emberölési esetben megtörténhetik, hogy a vádló csak a szándékos emberölés fenforgására vonatkozó kérdést hoz javaslatba, a védő pedig a vádlott öntudatlan állapotára vagy a jogos védelem fenforgására vonatkozó kérdést tesz fel. Az esküdtek a kérdések ily feltevése mellett megállapítják a szándékos emberölést és nem állapítják meg az öntudatlan állapot vagy a jogos védelem fenforgását. A dolog ily állásában, mint a fenti esetben látjuk, hiába tűnik ki a Curiánál, hogy azok a körülmények, amelyekből a védő az öntudatlan állapot vagy a jogos védelem fenforgására követ-

keztetett, elégségesek lettek volna arra, hogy az esküdtek, ha ez mint kérdés tétetik fel, az erős felindulás vagy a jogos felindulás fenforgását állapíthassák meg. Hiába tűnik ki ez, vagy egyéb körülmény, ami az ítélet materiális helytelenségét mutatja, mert a megsemmisítésnek útjában áll az, hogy a védő az ő téves jogi álláspontja folytán nem kifogásolta a feltett kérdéseket és a semmiségi panaszt nem fektette erre az alapra.

Talán azt lehetne e példára vonatkozólag ellenvetni, hogy ily esetben az esküdtek is javaslatba hozhatták volna a megfelelő kérdés feltevését. Ez igaz is, de ebből nem következik az, hogy ha az esküdtek könnyen érthető járatlanságból elmulasztották e jogukkal élni, akkor a mulasztás következménye a vádlottra súlyosodjék.

Voltaképp nemcsak az esküdteknek, hanem a vádlónak és a bíróságnak is, tehát a büntető perben szereplő összes személyeknek kötelessége arról gondoskodni, hogy az eljárás az anyagi igazságnak megfelelő ítélethozatalát eredményezze.

Végeredményben tehát úgy áll a dolog, hogy ha akár a főtárgyalás vezetésében, akár a kérdések feltevésében fordul elő hiba, ez a hiba rendszerint a főtárgyalásnak összes intéző személyeit terheli. De ebből nem az következik, hogy a védő tévedéseért a vádlott lakoljon, hanem éppen ellenkezőleg az, hogy ha akár a védőnek, akár másnak hibája folytán az ügy helyes elintézése szenvedett, ez a hiba ne a vádlottra súlyosodjék, hanem az ügy új tárgyalása útján helyrehozassék.

Tapasztalatból tudjuk, hogy lehetetlen a büntető eljárást olyanná alakítani, hogy hibák vagy tévedések ki legyenek zárva. A fenti eset mutatja, hogy a mi nagy garanciákkal körülvett és a nagy részletességgel szabályozott esküdtszéki eljárásunkban is megtörténhetik, hogy az esküdteknek nem tesznek fel egy lényeges kérdést, és ennek folytán az ügy nincs alaposan elbírálva. Ilyen vagy egyéb tévedések a gyakorlatban a legkülönbözőbb formákban fordulhatnak elő. Azt hiszem, hogy a büntető perrendtartás hiánya, amely a jelen esetben mutatkozik, abban áll, hogy a törvény megelégszik a semmiségi okok taxatív felsorolásával, és nem tartalmaz olyan általános intézkedést, amely a taxative felsorolt eseteken kívül eső esetekre általánosságban intézkedik. Ha a büntető perrendtartás a semmiségi okokat taxative sorolja fel, akkor a legrészletesebb szabályozás mellett is lesznek esetek, amelyek a törvényhozó által előrelátott kombinációkon kívül fekszenek, aminek szomorú példája a fenti eset, amelyben a Curiának nem volt módja a bíróságot új ítélethozatalra utasítani. Ellenben ha a büntető perrendtartás a taxative felsorolt semmiségi okokon felül oly általános intézkedést is tartalmazna, hogy az ítélet minden oly esetben hivatalból megsemmisítendő, amikor az elsőbíróság eljárása olyan volt, amely mellett az ügy alapos elbírálása lehetetlenné vált, akkor segíteni lehetne az eljárás hiányain minden oly esetben, amelyben segíteni szükséges.

Hogy ily általános semmiségi ok konstruálása lehető, és az ügyek intézésére nézve nem jár veszéllyel, azt kétségtelenné teszi polgári perrendtartásunk, melyben ily irányú intézkedés ma fenáll. Eszerint az ítélet hivatalból megsemmisítetik, ha «az ítéletet megelőző bírói eljárásnál vagy az ítélet hozatalánál lényeges eljárási szabályok mellőztettek vagy sértettek meg és emiatt a peres ügy alapos elbírálása lehetetlenné vált».

A polgári perrendtartásnak ez az intézkedése a gyakorlatban nemcsak hogy nem vitt visszasságokra, hanem a legjobb módnak bizonyult arra, hogy a felső bíróság olyan eljárási hibákon segítsen vele, amelyek a taxative felsorolt esetek alá nem vonhatók és eredményükben mégis lehetetlenné teszik az ügy alapos elbírálását.

Ha a polgári perrendtartásban az egyes semmiségi okok taxatív felsorolása mellett még szükség van ily általános szabályra is, akkor még inkább szükség volna rá a büntető

perben, amelyben a bíróságnak az egész tényállást hivatalból kell kutatni, és amelyben az anyagi igazságtól való eltérés sokkal súlyosabb következményekkel jár, mint a polgári perben. A fenti eset mutatja, hogy az ily általános szabály hiányának a gyakorlatban az a következménye, hogy a Curia kénytelen a semmiségi panaszt visszautasítani oly esetekben is, amelyekben az esküdtszéki eljárás oly hibában szenvedett, amely az alapos ítélethozatal lehetőségét kizárta.

*

A fentiekben tárgyalt két eset bizonyos szempontból rokon egymással. Mind a két esetben jogsérelem esett a vádlotton, az egyikben az, hogy az ítélet törvényellenes módon hozott, és az elítélt a törvényes jogorvoslattól megfosztatott, a másikban az, hogy az esküdtekhez nem intéztetett olyan kérdés, amely a cselekmény enyhébb minősítését vonhatta volna maga után. Mind a két esetben kitűnt a Curia előtti eljárásban a jogsérelem, és az eredmény mégis mind a két esetben annak konstataciója volt, hogy a törvény intézkedései nem adnak módot a Curianak, hogy az elkövetett jogsértésen segítsen. De emellett mind a két esetben nyilvánvaló az is, hogy a törvény szavai nem fedik azt a célt, amelyet a törvény céljának kell tartanunk. A törvény ilyenmő hiányain a joggyakorlat némely esetben már segített, de úgy látszik, hogy a fenti esetekben a Curia nem talált módot arra, hogy a felismert jogsérelmen a törvény keretében segíthessen. Azt hiszem azonban, hogy vitán felül állónak tarthatjuk, hogy a fenti esetek a törvény hézagait tárják fel. És ha egyfelől bizonyos is az, hogy ilyen vagy másnemű hiányok a leggondosabb törvényszerkesztés mellett is előfordulhatnak, addig másrésről nagy fontossága van annak, hogy a törvény alkalmazása közben felmerülő hiányokat különös figyelemmel kísérjük, mert a hiányok tiszta felismerése első feltétele annak, hogy a bajokon segíthessünk.

Reichard Zsigmond.

Különfélék.

— **Az iparszerű culpa** tárgyában gyakran felszólaltunk a bíróságok helytelen gyakorlata miatt. A bíróság ugyan az alábbi esetben is a helytelen nyomon jár még, de egyik napilapunk, a Budapesti Napló, igen helyes megjegyzéseket tesz az esetről, és már ez is haladás. A nevezett lap ezt írja:

Mindennap olvasunk gondatlanságból okozott halálos balesetet, de nem mindennap olvassuk, vagy praecisebben: nagyon elvélve olvassuk, hogy a gondatlan emberek meglakolnak vétkes gondatlanságokért. Mintha a törvénykönyv eme részének valami szervi hibája lenne. Gyárosok, igazgatók, munkavezetők, pallérok elég sűrűn kerülnek a vádlottak padjára, de a marasztaló ítélet a szenzációs ritkaságok közé tartozik. Ha valaki egy bezárt ládából öt forintot lop ki, az a két évi fegyházat bizonyosra veheti, de ha valaki kényelmi takarékosági vagy egyéb tekintetéből felebarátjának testi épségét vagy életét veszélyezteti, az kivágja magát, ahogy akarja. Csak másra vagy másokra kell hárítania a felelősséget, s a törvény egyszerre tehetetlen vele szemben. A judikatura e visszás gyakorlatát a jelen eset is igazolja.

A magyar épület- és műlakatos-gyárban nagy szerencsétlenség történt 1898. évi augusztus 18-án. A hullámlemez hajlító gép fogaskerekei elkapták Csapó Mihály munkás karját s azt összemorzolták. A szerencsétlenül járt ember ezen a baleset következtében teljes életére nyomorék lett. A vizsgálat kiderítette, hogy a szerencsétlenséget az idézte elő, hogy Csapó a gép működése közben nyúlt a géphez, amely ingujját elkapta s a fél karját a kerek közé sodorta. Ez a szerencsétlenség nem következett volna be, ha a fogaskerek védőszerkezettel lettek volna ellátva. Hogy e védőszerkezet alkalmazásának elmulasztásáért kit terhelte a felelősség, nem volt vitás. A törvényszék a gyári vezetőség bemondása alapján Ács Béla lakatossegédet tette felelőssé, aki a gépnél

mint művezető volt alkalmazva, s gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétségért őt helyezte vád alá. A napokban tárgyalta ezt az ügyet a budapesti büntető törvényszék. A tárgyaláson a vádlott tagadta bűnösségét. Ő többször sürgette a mentőkészülék felállítását, de a gyárvezetőség nem teljesítette kívánságát. Hivatkozott az iparhatósági vizsgálatra is, amely ilyen szerkezet felállítását nem látta szükségesnek. Ez után a védekezés után az ügyész a vádat elejtette s a törvényszék a vádlott ellen a további eljárást beszüntette.

— **Ismét hat havi börtön.** A budapesti kir. büntető-törvényszék egy 67 éves öregasszonyt, ki gyermekei által elhagyatva, könyörödmányokból tengeti életét, egy pár harisnya ellopása miatt a Btk. 92. §-ának alkalmazásával hat havi börtönre ítélte. Ez a harmadik lopása volt a vádlottnak: a 338. §-t kellett alkalmazni; a nagy nyomor, a dolog csekély értéke, a kár megtérülése indokolták a «végső minimum» alkalmazását.

— **A Magyar Jogászegyletben** márczius 30-án Magyar Géza nagyváradai jogakadémiai tanár tart felolvasást a polgári perrendtartás jogorvoslati rendszeréről. Márczius 23-ikán a választmány tart ülést.

— **Dr. Doleschall Alfréd** kir. albíró nagyobb tanulmányt irt «Honosság a büntetőjogban» czimen, melyben úgy elméleti, mint tételes jogi alapon, és pedig az összes európai kodexekre figyelemmel, tüzetes fejtegetései tárgyává teszi az állampolgárságnak büntetőjogi szerepét. Ez a materia eddig elé irodalmunkban nem tétetett feldolgozás tárgyává. S a jelen munkát annál értékesebb, mivel a megvalósításra kíváncsiaknak mutatkozó reformkövetelmények is kellőleg ki vannak domborítva.

— **Ügyvédek helyettesítő iroda.** A fővárosi ügyvédek legutóbb nyomtatott köriratot kaptak egy itteni ügyvédtől, melyben az illető tárgyalásra és végrehajtásra helyettesítési szolgálatait ajánlja fel. Helyettesítési díjak: egyes helyettesítés 4 korona, egy darab, öt helyettesítési megbízást tartalmazó jegyfüzet 15 korona, két darab, 10 helyettesítési megbízást tartalmazó jegyfüzet 25 korona. (Szabad ez?)

— **Egy korona miatt.** N. J. S. J. ellen 1 korona tanudij megfizetése iránt, közbejövettel foganatosítandó ingósági végrehajtás iránt a sümegi járásbírósághoz kérvényt nyújtott be. A járásbíróság 1900. évi Pv. 183/1. számú végzésével a végrehajtást elrendelte ugyan, de meghagyta, hogy az hivatalból és alkalmilag foganatosíttassék. Erre végrehajtató képviselője jogorvoslattal élt. A járásbíró a főbbezés felterjesztő jelentésében azzal indokolta eljárását, hogy a hivatalból és alkalmosszerűleg való foganatosítást a humanitás szempontjából rendelte el, mert a közbejövettel való foganatosítása ezen egy koronának, 26 korona 60 fillérbe kerülne. A győri ítéltő tábla P. 32901. számú határozatával kimondta, hogy a járásbíróságnak nem volt joga másként rendelkezni, mint ahogy az a kérvényben megjelölve volt és egyidejűleg a képviselő felebbezési költségeit saját megbízójával szemben 3 korona 20 fillérben állapította meg. (Bírósági végrehajtók közlönye.)

— **Az ötkoronások** kérdésében, melyről multkor szoltunk, a kir. tábla a védőnek adott igazat, amennyiben kimondotta, hogy az ötkoronások a koronaértékről szóló törvények értelmében (1892: XVII. és 1899: XXXII. tcz.) nem képeznek értékpénzt, hanem *váltópénzt*.

— **Az első végzések elfogadására feljogosító felhatalmazás.** A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának 1900 decz. 20. D. 764. sz. a. hozott végzéséből:

S A. nem birt jogosultsággal első végzéseknek alperes nevében való elfogadására, mert ha az alperes mondotta volna is neki, hogy mindent átvehet, ami az ő nevére jön, ezt a merő általánosságban tartott kijelentést nem lehet az 1868: LIV. tcz. 259. §-ában előírt és első végzések elfogadására jogosító felhatalmazásnak tekinteni.

— **Az elsőbíró által felvett tárgyalási jegyzőkönyv hiányai.** A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának 1900 decz. 1. E. 331. sz. a. hozott ítéletéből:

Az elsőbíró ítéletében a feleknek a tárgyaláson előterjesztett lényeges tényállításait tüzetesen előadta, a bizonyítékok felsorolásánál pedig utalt arra is, hogy a B alatti okirat felperes által a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatoltatott, ebből folyólag tehát a perbeli ügyállás a megtámadott ítélet-

ből a most jelzett irányban is kivehető lévén, az ügy eldöntésére nem gyakorol befolyást az elsőbíróságnak az a mulasztása, hogy a felek lényeges előadásait a tárgyalási jegyzőkönyvbe föl nem vette, valamint hogy a B alatti okirat csatolását ugyanott föl nem tüntette, következésképp e tekintetben a sommás eljárási törvény 185. §-nak c) pontjában meghatározott lényeges eljárási szabálysértés fen nem forog.

— **Illetékesség megállapítása az alperes képviselőjének egy előző perben fele nevében tett nyilatkozata alapján.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelősségi tanácsa a megtámadott végzést megváltoztatja, az alperes pergátló kifogását elveti s az elsőbíróságot illetőségének megállapítása mellett további szabályszerű eljárásra utasítja.

Indokok: A fumei kir. törvényszék által 1900 márczius 2-án 3/Vl. 1900/28. sz. a. felvett D alatti tárgyalási jegyzőkönyvből kitűnik, hogy alperes a felperes által ellene a kereseti követelés iránt a fumei kir. törvényszéknél indított perben a bíróság illetősége ellen pergátló kifogást tett azon az alapon, hogy a kereseti árak vételára a felek közt létrejött határozott megállapodásnál fogva Budapesten fizetendő; nem vitás az sem, hogy felperes az alperesnek ezen kifogása folytán még a kifogás feletti tárgyalásra kitézött újabb határnap előtt a fumei kir. törvényszéknél indított keresetét visszavonta. E tényállás alapján a jelen keresetre nézve az elsőbíróság illetőségét az 1868: LIV. tcz. 35. §-a első bekezdése alapján meg kellett állapítani, mert alperes nem bizonyította, hogy képviselője a fumei kir. törvényszék előtt tévedésből tette volna az idézett nyilatkozatot, az a körülmény pedig, hogy fizetési helyül Budapest sem a megrendelési jegyzékben, sem a facturában kitéve nincs, nem zárja ki, hogy az iránt a felek közt megállapodás jött létre, minek következtében azon nyilatkozat alapján, melyet alperes képviselője ügyfele nevében a fumei kir. törvényszéknél tett, bizonyítva van, hogy a felek közt létrejött vételi szerződés teljesítési helyül Budapest határozott meg, felperes tehát joggal vehette igénybe a Budapesten székelő kir. járásbíróságok bármelyikének illetőségét. Ez okból a megtámadott végzést megváltoztatni kellett stb. (1901. évi január hó 23. napján. 1900. E. 380. sz. a.)

— **Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteményéről** Finkey Ferencz sárospataki jogtanár a *Büntető Jog Tára* utóbbi számában ezeket írja:

Azoknak, akik a büntetőjog alapelveivel s közelebb a magyar büntetőjog történetével, fejlődésével mélyebben szeretnek foglalkozni, nagy lelki örömet és élvezetet fog szerezni az 1843-iki javaslatok anyaggyűjteményének most megjelent harmadik kötete. A jelen kötet a korszakot alkotó javaslatok anyagi jogi részének a kerületi gyűléseken és az országos üléseken s a főrendi táblán való tárgyalási jegyzőkönyveit tartalmazza. Megelevenednek előttünk a negyvenes évek nagy alakjainak tartalmas, eszméktől duzzadó s lendületes vitái. Olvashatjuk a gyönyörű beszédeket, melyeket Klauzál, Beöthy Ödön, Bezerédj Bertalan, Szentkirályi Móríc, Palóczy László, Szemere Bertalan, Somsich a halálbüntetés ellen, Ghyczy Kálmán, Zsedényi, Lónyai Gábor annak megtartása mellett, majd odább a kegyelmezési jog megszorítása mellett és ellen tartanak. Élvezettel és tanulsággal forgathatjuk a részletes viták naplóit is, melyekben számos ma is megszívlelendő s elfogadható reformeszmé bukkan fel. Különösen érdekesek a katonai személyeknek kivételes állása, a párbaj szigorú büntetése, a gyújtogatás tényálladéka felett tartott beható eszmecserék. Nagy jelentőséget és actualitást kölcsönöz a jelen kötetnek az a körülmény, hogy a halálbüntetés eltörlése mellett a múlt évben szaklapjainkban felmerült irodalmi mozgalomhoz e kötet egy hatalmas erősséget vet a mérlegbe. A szerkesztő a kötet bevezetését éppen e kérdésnek szentelte s összeállítja tömören az országos választmány és a kerületi ülések vitáját a halálbüntetés felett, kiemeli, hogy mik körül forgott a vita, minő szempontokat hoztak fel a nagynevű vitázók a halálbüntetés ellen és mellett s megjegyzi, hogy «a magyar törvényhozásnak hatvan évvel ezelőtt folytatott vitája éppen nem avult el; az 1878-iki vita is ugyanezen érveléseket variálta — kevesebb tüzetességgel». Mi pedig hozzátehetjük, hogy a magyar abolitionalisták büszkén hivatkozhatnak «a nagy idők nagy embereinek» e fenkölt vitáira s a Karok és Rendek táblájának 1843 szeptember hó 2-án hozott határozatára, mely tulnyomó többséggel törölte a

halálbüntetést. (A kerületi üléseken 30 megye szavazott a halálbüntetés eltörlésére és csak 13 a megtartására.) S ma, midőn nálunk is a büntetési rendszer reformjának kérdéséről szóba hozzák, figyelmébe ajánlhatjuk (a döntésre hivatottaknak) a Szemere Bertalan klasszikus mondatát, mely a halálbüntetés kérdését tisztán állítja elő: «Nem a büntetések kegyetlenségétől, hanem azok bizonyosságától és gyorsaságától függ a siker; mert ha a népet kegyetlen büntetésekhez nem szoktatjuk, rá a szelidebbek épp úgy, sőt biztosabban hatnak, mint hatnak a kegyetlenek; mert midőn a status javainak rablóját megöli, a társaság ellen elkövetett bünt egy éppen természet elleni vétékkel boszulja meg, s midőn a gyilkost kivégzi, nem büntet, hanem ismétli a bünt».

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A politikai és igazságügyi közigazgatás kézi atlasza Ausztria-Magyarországon.** Ily címmel jelent meg Bécsben Freytag és Bendt kiadásában egy kézi atlasz, mely szövetségi részében az osztrák és magyar helyneveket egy betűsoros mutatóban egyesíti, a külön térképen Magyarországot Galiciával és Bukovinával együtt adja.

— **A német Btk. egyes rendelkezéseinek módosítása** iránt a birodalmi gyűléshez indítványt terjesztettek be. Ezen indítvány lényege a következő: 1. Egyszerű lopásért különös méltánylást érdemlő esetekben pénzbüntetés is kiszabható legyen. 2. Az egyszerű sikkasztás vétsége büntetési tételének maximuma két évre szállíttassék le. 3. Az élelmi és élvezeti cikkekkel egyenlően legyen büntetendő csekély értékű fűtő-, világító és orvosszereknek lopása.

— **Sammel-Akten.** Ezen a címen Berlinben új folyóirat jelen meg a polgári jogra vonatkozó joggyakorlat és irodalom ismertetésére. A füzetek lapján csak egy oldalon közölnek szöveget, másik oldaluk ragasztó szerrel van bevonva, úgy, hogy az egyes lapok szétvághatók és ekként az egyes szeletek a kommentárokbá beragaszthatók.

— **Table perpétuelle.** Lefrançois grenoble-i ügyvéd az összes francia törvényeket, rendeleteket, szabályzatokat stb. összegyűjtötte s tárgyaként csoportosította. E csoportokat azután kivonatban feldolgozta akként, hogy egy-egy kivonat a megfelelő tárgyban ma fenálló jogforrásokat hiven tünteti fel. Mindegyik kivonat külön lapra nyomatik s az összes lapok egy külön e célra szerkesztett borítékban helyeztetnek el, mely sorjában megtartja ugyan a lapokat, de melyből bármely lap bármikor kivehető. Ha valamely tárgyban új törvény hozatik, szerző e tárgyban az új törvény figyelembe vételével egészen új lapokat készít, melyeket kiadója negyedévenként az erre külön előfizetőknek megküld. Ekkor a régi lapok kislejeztetnek és helyökbé az új lapok teendők a szerkezetbe, úgy, hogy a «Table perpétuelle» mindenkor hű képét adja az érvényben lévő törvényeknek, rendeleteknek, szabályzatoknak stb.

— **A fiatalok elítéltek** részére 30 javító-intézet áll fen Franciaországban; közöttük 10 állami jellegű. Az államiakban az 1898. év utolsó napján 3513 ifjú volt tartóztatva, míg a magán- és társulati jellegű intézetek népessége ugyanazon időpontban 2815-öt tett ki. A bentartottaknak 64%-a lopás miatt került a bíróság elé; nagy perccentet tesznek ki ezenkívül a csavargók s koldulók, továbbá az erkölcsiség elleni bűncselekmények elkövetői. Átlagos tartama az intézetben töltött időnek 2 esztendő.

— **A bírósági ügydarabok kiadmányozásának sürgetése** tárgyában a budapesti VIII—X. kerületi kir. járásbíróság legközelebb akként intézkedett, hogy ezután a felek és az ügyvédek a kiadmányozás sürgetése végett ne az irodákhoz, hanem a vezető kir. járásbíróhoz forduljanak. Ezen helyes rendelkezésnek célja az, hogy a bírósági irodákban e tárgy körül üzött visszaélések megszüntetessenek. Schmor Gyula a VIII—X. kerületi kir. járásbíróság vezetője, ezen intézkedéséről a budapesti ügyvédi kamarát értesítette, amelynek választmánya elhatározta, hogy az ügyvédek erre az intézkedésre figyelmezteti és felhívja őket, hogy a kiadmányozások sürgetésénél ehhez képest járjanak el.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 23-án (szombaton) este 7^{1/2} órákor ülést tart.

Jelen számunk főlapja félírvvel meg van toldva.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. - A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6 .

Tartalom: A semmiségi panasz bejelentése. *Vargha Ferencz* főügyész helyettesétől. — Birósági személyek kizárása a polgári perben. *Dr. Barna Ignác* budapesti kir. táblai bírótól. — Észrevételek a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra. *Dr. Helle Károly* debreczeni jogtanártól. — Az ügyvédség posztója a perrendtartás tervezetében. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A semmiségi panasz bejelentése.

Alig egy éve, hogy a BP. életbelépett, természetes tehát, hogy ezen rövid idő alatt a fontosabb elvi kérdésekben a joggyakorlatban az evolutio még befejezéshez nem jutott. Bizonyos perjogi szabályokban azonban már a judikatura kezd megcsontosodni és sajátságos dolog, hogy ez a megcsontosodás nem a garantiák kiszélesítésében, hanem ellenkezőleg, a felek jogainak szűkebb korlátok közé szorításában nyilatkozik meg. Ez a gyakorlat a semmiségi panasz bejelentésének módzataira vonatkozik.

Ime itt közlöm az e tárgyban hozott fontosabb határozatokat, melyek kínálkozó alkalom gyanánt szolgálnak a kérdés bővebb megvilágítására:

1. A törvénynek a semmiségi okokat felsoroló szakaszaira való általános hivatkozás nem tekinthető a semmiségi ok megjelölésének. (*Jogt. Közl.* melléklet 1900. évf. 690. sz. a.)

2. Vádlt azért jelentett be semmiségi panaszt, mert a kiszabott büntetést súlyosnak találja. Tekintve, hogy a semmiségi panasz bejelentésekor a semmiségi okot mindig világosan meg kell jelölni, miután a nem ily módon történt bejelentésben nem foglaltatik a semmiségi ok megjelölése, a semmiségi panasz visszautasított. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 58. sz.)

3. A BP. 385. §-ának az 556. §-nak rendelkezésénél fogva alkalmazható 1. a) és c) pontjai alá vonható semmiségi okok valamelyikének nem megjelölése az a kijelentés, hogy vádlott «felmentése végett» semmiségi panaszt jelent, s az ily semmiségi panasz visszautasítandó. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 60. sz.)

4. Visszautasított a BP. 385. §-ának 1. a) pontjára való hivatkozással minden indokolás nélkül bejelentett semmiségi panasz, mert ezzel vádlott valamely, a BP. 537. §-a által megkívánt körülményt nem hozott fel. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 66. sz.)

5. Visszautasított a semmiségi panasz, melyet vádlott «eliteltetése miatt» jelentett be, mert az eliteltetés fogalma oly tág körrel bír, mely a BP. 385. §-a 1. pontjának mind a három alpontját érintheti. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 70. sz.)

6. A BP. 385. §-ának 1. c) pontjára való utalás által semmiségi ok nincs megjelölve, mert ebből az utalásból nem határozható meg, hogy melyekre van a semmiségi panasz alapítva a Btk.-ben megállapított azon számos ok közül, melyek a beszámíthatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizárják. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 76. sz.)

7. Vádlt a kir. ítélő tábla ítélete ellen, annak kihirdetése alkalmával a BP.-ban a semmiségi okokat felsoroló szakaszok s illetve panaszpontok megjelölése, tehát a sértett jogszabály megnevezése nélkül csak egyszerűen azért jelentett be semmiségi panaszt, mert nem érzi magát bűnösnek és mert a kiszabott büntetést súlyosnak tartja. Mivel azonban az, hogy vádlott magát bűnösnek nem érzi és hogy a törvény keretén belül reá

kiszabott büntetést súlyosnak tartja, semmiségi ok megjelölésnek nem tekinthető, vádlott semmiségi panasz a BP. 434. §-ának 3. bekezdése alapján visszautasított. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 130. sz.)

8. Az esküdtbirósági ítélet kihirdetése alkalmával a tárgyalási jegyzőkönyv adatai szerint vádlott védője a BP. 385. §-ának 1. c) pontját idézve jelentett be semmiségi panaszt, de írásban azt ki nem fejtette. A BP. 385. §-ának 1. c) pontja értelmében anyagi semmiségi okok azok, ha a bíróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben, hogy a beszámíthatóságot vagy a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fen? Minthogy pedig a vádlott védője nem jelölte meg azt, hogy védelemre járva az említett semmiségi okok közül melyik forogna fen, a bejelentett semmiségi panasz mellőzi a BP. 430. §-ának 4. bekezdése értelmében mulhatlanul szükséges azt a kelléket, hogy abban a felülvizsgálat körét meghatározó semmiségi ok megjelölve legyen. (*Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 86. sz.)

9. Minthogy a BP. 385. §-ának 1. c) pontjában három egymástól teljesen különböző semmiségi eset, nevezetesen a beszámíthatóságot, a bünvádi eljárás megindítását és a büntethetőséget kizáró ok van felsorolva, mind a mellett a vádlott ki nem jelölte azt, hogy ezek közül melyik semmiségi okon kívánja semmiségi panaszát érvényesíteni: a semmiségi panasz visszautasítandó. (*Jogt. Közl.* melléklet 1901. évf. 17. sz.)

10. Vádltak semmiségi panaszukat a BP. 385. §-ának 1. c) pontjára alapítják. Írásbeli indokok hiányában a vádlottaknak a bünvádi perben elfoglalt abból az álláspontjukból kifolyólag, hogy ők a terhükre rótt cselekményt el nem követték és hogy büntetőjogi felelősséggel nem tartoznak azért, mert a magánvádlók részéről ellenük intézett jogtalan megtámadás ellen védekeztek, megállapítottak kell venni azt, hogy vádlottak nézete szerint jelen esetben a beszámíthatóságot kizáró jogos védelem forog fen és a semmiségi panasz ezen beszámítást kizáró ok érvényesítésére irányul. (*Jogt. Közl.* melléklet 1901. évfolyam 28. sz.)

Az itt közölt curiai határozatokból láthatjuk, hogy a Curia a semmiségi panaszt rendszeresen visszautasítja akkor, ha csak a szakaszra történik utalás. A visszautasításnál több esetben az szolgál indokul, hogy a semmiségi panaszban hivatkozott szakasz több semmiségi okot foglalván magában, a szakaszra való egyszerű utalásból nem állapítható meg, hogy a semmiségi panasz mily okra lett alapítva.

Igen nagyfontosságú elvi kérdés az, hogy miképpen kell a semmiségi panaszt bejelenteni, s nem csekélyebb fontosságú az is, hogy mikor lehet azt helytelen bejelentés okából visszautasítani. Mert a hiányosan bejelentett semmiségi panasz nem pótolható (430. §. utolsó bekezdés), mint a felebbezésnél, ahol ha a fél a felebbezés bejelentésekor nem jelöli meg az ítéletnek felebbezéssel megtámadott részét vagy azt a semmiségi okot, mely miatt a felebbezést használta, a törvényszék a felebbezőt a hiány pótlására felhívja (391. §.). Sőt ha a törvényszék ezt elmulasztotta, a felebbezési nyilatkozatot a kir. ítélő tábla egészített ki. (400. §. 4. p., 401. §. 5. p.). Ez az eljárás a semmiségi panaszra nem alkalmazható s így ha az hiányos: a fél ezen formai okból végleg elűteti a semmiségi panasztól.

Éppen ezen okból nagyon óvatosnak kell lenni a

Curiának, mert ha tulszigoruan alkalmazza a törvényt, sok esetben — az anyagi igazság rovására — üti el a felet ügyének felülvizsgálatától. Az igaz, hogy ezen a réven a tárgyalások száma mesterségesen — apasztható, az is igaz, hogy mindig könnyebb az elintézés akkor, ha tulajdonképpen abban áll az elintézés, hogy a pert nem intézzük el; attól azonban mindenképpen meg kell óvnunk legfőbb bíróságunk magas tekintélyét, hogy a Curia előtti eljárásból hajótörötten kikerülő felek ilyes vádakkal illethessék.

Annak kimutatása végett, hogy a semmiségi panaszt miképpen kell bejelenteni, első sorban azzal kell tisztába önni, hogy miért kívánja meg a törvény a semmiségi okok szabatos megjelölését. Korántsem ötletből került ez a szabály a törvénybe, hanem logikai folyománya ez a *részleges jogerősség* perjogi fogalmának.

A BP. 387. és 430. §-ának 3. bekezdése szerint: «*A felülvizsgálat csak az ítéletnek semmiségi panaszszal megtámadott intézkedésére szorítkozik*». Ami semmiségi panaszszal nincs megtámadva: jogerős, s az ítéletnek ez a része csak hivatalból észlelendő semmiségi ok alapján vizsgálható felül. A perorvoslat bejelentésénél tehát szabatosan meg kell jelölni azt, hogy a semmiségi panasz mily okra van alapítva, mert ha ez a szabatosság hiányzik, a Curia a semmiségi panaszt nem vizsgálhatja felül.

A semmiségi ok megjelölésénél *kétféle módozat* követhető, t. i. vagy a BP. illető §-ára lehet hivatkozni vagy konkretisálva lehet megjelölni azt az okot, melyre a fél semmiségi panaszát alapítja. Az előbbi egyszerűbb s a félnek kényelmesebb, a felsőbírónak azonban terhesebb s nem ritkán a semmiségi panasz egy rébust ad fel a bírónak, melyet csak úgy oldhat meg, ha a felhívott törvényszakaszt egybeveti a per anyagával, s miután néha az az eredmény, hogy a bíró nem képes megállapítani azt, hogy tulajdonképpen mi a panasz tárgya, így aztán nehogy az időt hiába vesztegesse, természetsszerűleg hajlik a sommásabb elintézéshez s a limine visszautasítja az olyan semmiségi panaszt, mely csak a szakaszra utal, amint az a közölt curiai határozatok legnagyobb részénél látható.

A judikaturának ez az iránya nem helyes, mert ha — a per anyagát a semmiségi panasz tartalmával egybevetve — megállapítható a panasz tárgya, azt visszautasítani nem szabad. Sohase téveszszük szem elől, hogy a BP. 430. §-a 4. bekezdésének, mely szerint: «*Az a semmiségi panasz, melyben semmiségi ok megjelölve nincsen, visszautasítandó*», nem az a célja, hogy ennek révén a semmiségi panaszok érdemleges felülvizsgálatának számát apaszszuk s hogy így a feleket törvényadta perorvoslati joguktól elüssük, hanem az, hogy sanctiója legyen a 387. §. ama rendelkezésének, mely szerint az ítéletnek csak semmiségi panaszszal megtámadott része bírálható felül. A semmiségi panasz tehát csak akkor utasítható vissza, ha a semmiségi panasz *tárgyára vonatkozó kétely a per anyagából el nem oszlatható*. Ez azonban igen ritkán fordul elő.

Jusson eszünkbe, hogy a főtárgyalási jegyzőkönyvnek tartalmazni kell a feleknek minden indítványát s az elnöknek vagy a bíróságnak minden határozatát (BP. 331. §. 1. bek.). Következésképp, ha a fél a szakaszra való utalással jelenti be a semmiségi panaszt, a főtárgyalási jegyzőkönyvben okvetetlenül feltalálható az a konkrét ok, mely a szakasznak megfelel. Teszem azt a 6., 8. és 9. alatti esetekben azért utasítottatott el a semmiségi panasz, mert a 385. §. 1. c) pontja több semmiségi okot foglal magában és ezek közül egyénileg egy sem volt a semmiségi panaszban megjelölve. Kétségtelen, hogy a fél a főtárgyaláson — ha máskor nem — a védelem előterjesztésekor okvetetlenül előadta azt, hogy jogos védelem, végszükség, ellenállhatlan erő, stb. okából kért-e felmentést. Ha tehát a Curia egybeveti a semmiségi panaszban hivatkozott c) pontot a főtárgyalás

adataival, tisztába jöhetett volna a semmiségi panasz tartalmával s így meg lett volna állapítható a felülvizsgálat köre. *Más célja pedig nincs a semmiségi ok szabatos megjelölésének, s ha ez a cél elérhető: a semmiségi panasz az említett formális okból nem utasítható el.*

Nehogy azonban a merev alakszerűségekhez való görcsös ragaszkodás arra vezessen, hogy a felek törvényadta joguktól elúttessenek, a formalismussal szemben más módon kell a harcot felvenni.

Mint említém, a semmiségi panasz kétféleképpen jelenthető be, t. i. vagy a BP. illető szakaszára való utalással, vagy a konkrét tény vagy határozat megjelölésével, ami a semmiségi panasz tárgya.

Láttuk a curiai határozatok egész sorozatából, hogy az előbbi módszerrel a felek lépten-nyomon vereséget szenvednek, kövessük tehát a másik eljárást, t. i. jelöljük meg azt a tény, határozatot vagy intézkedést, amire a semmiségi panaszt alapítjuk. Pl. ha a vádlott jogos védelmet allegál s elítélik, elég a szabatos bejelentéshez annyi: *semmiségi panaszszal élek, mert a jogos védelmet nem állapították meg*. Ha sikkasztás miatt elítélik s ő azzal védekezett, hogy a felhasznált pénz kölcsön volt, szabatos a semmiségi panasz, ha azt jelenti be, hogy az elkövetett cselekmény nem bűncselekmény.

Ha a 92. §. nem alkalmazása miatt jelentenek be semmiségi panaszt, semmi egyéb nem szükséges, mint ezen §. nem alkalmazására való utalás, sőt tovább megyek, a büntetés kiszabása miatt enyhítés okából bejelentett semmiségi panaszt is szabályosnak tartom, mert ha a vádlott a büntetés súlyossága miatt jelent be semmiségi panaszt, ebben benne van az a kérelem is, hogy a 92. §. alkalmazásával a legkisebb büntetés szabassék ki ellene.

Vajon elég-e a tény, határozat vagy intézkedés megjelölése, melyre a semmiségi panasz alapítatik, vagy ezenkívül hivatkozni kell még a BP. illető §-ára is, ahol a semmiségi ok meg van határozva? Ez nem felesleges, *de nem is szükséges*.

A felsőbírónak a *konkrét* tényre vagy határozatra van szüksége, mert egy konkrét perben csak konkretisálva lehet a felülvizsgálat körét meghatározni, s mert a bíró kötelessége az így megjelölt semmiségi okra a törvényt alkalmazni.

A *felsőbírónak viszonya a semmiségi okhoz körülbelül olyan, mint a vád viszonya az ítélethez*. Amint az elsőfoku bíró kezét csak a tett azonosság köti meg a váddal szemben, *épp úgy a felsőbíró is csak az összserüleg megjelölt semmiségi ok korlátozza a felülvizsgálat körében*. Amint az elsőbíró szabadon minősíti a tettet, *épp úgy a felsőbíró — a törvény keretén belül — szabadon állapítja meg, hogy az összserüleg meghatározott semmiségi ok a BP. melyik rendelkezése alá vonandó*. Ha pl. a fél összserüleg helyesen jelöli meg a semmiségi okot, de azt tévedésből alaki semmiségi oknak tartja s a BP. 384. §-ára hivatkozik, holott a semmiségi ok az anyagi semmiségi okok csoportjába tartozik: a semmiségi panaszt *nem szabad* visszautasítani, hanem arra a BP. 385. §-ának megfelelő rendelkezését kell alkalmazni. Például az ügyész hivatalból üldözendő csalás büntette miatt emel vádat, a védő pedig azt vitatja, hogy közönséges csalás forog fen s az indítvány hiányzik. A tábla az ügyész álláspontjára helyezkedik. A védő a másodbíró ítélete ellen a 384. §. 11. pontja alapján jelent be semmiségi panaszt, mert az ítélet törvényszerű vád nélkül van hozva; kétségtelen, hogy itt a 385. §. 1. c) pontjában meghatározott anyagi semmiségi okról van szó s a Curia nincs jogosítva a helytelen hivatkozás miatt a semmiségi panaszt visszautasítani.

Felmerül ezek után a kérdés, hogy kinek kötelessége

* Ausztriában s Németországban általában ezt az utóbbi módszert követik, v. ö. *Riehl*: Die Strafprozessordnung 207. l., *Löwe*: Kommentár 10. kiadás 828. l. 5. a. jegyzet.

arról gondoskodni, hogy a perorvoslatok szabatosan jelentessenek be s kinek áll módjában közreműködni, hogy ebben az irányban a BP. helyesen alkalmaztassék?

Ez a feladat a főtárgyalási elnökök vállaira nehezedik.

A semmiségi panaszok legnagyobb részét szóbelileg jelentik be. A bejelentésnél az elnököt nem a *passiv* szerep illeti. Nem felel meg az az elnök feladatának s nem is méltó arra, hogy az elnök szép és nagy kiterjedésű hatáskörével s hatalmával felruháztassék, aki az ítélet kihirdetése után összetett kezekkel, tétlenül nézi mint vergődnek a kodex szövevényes labirintusaiban a felek és a helyett, hogy jogi tudásával azok segítségére sietne, úgy tesz mint a mérges pók, mely odújából lesi a gondtalanul röpködő legyet s várja, amint belekeveredik hálójába, hogy azután a vérét kiszívja. Nem szabad az elnöknek tétlenül néznie, hogy a vádlott s a többi felek miképpen gabalyodnak a kodex §-ainak tömkelegébe, hogy azután, midőn már lehetetlen a kibontakozás, visszautasítsák a semmiségi panaszt. Ellenkezőleg. Ezt meg kell akadályoznia. Hiszen a BP. 9. §-a azért írta fel ugyszólván a perjog épületének homlokzatára az anyagi védelem magasztos elvét, hogy az elnök a felek jogainak őre legyen, azok érvényesülését lehetővé tegye, nem pedig hogy azok gyakorlását *passiv* resistenciával megakadályozza.

Vargha Ferencz,
főügyészi helyettes.

Bíróági személyek kizárása a polgári perben.

I.

A polgári perrendtartás tervezetének a bírósági személyek kizárását tárgyzó 60—70. §-aira vonatkozólag a következő lényegesebb módosításokat hozom javaslatba:

1. A rokonsági, sógorsági, gyámsági vagy gondnoksági viszony csak akkor legyen feltétlen kizárási ok, ha a rokon, sógor, gyámolt vagy gondnokolt egyenesen mint fél szerepel a perben, nem pedig akkor is, a mikor a per tulajdonképeni keretén kívül állva, csak mint valószínűleg közösen jogosított vagy kötelezett, avagy csak mint valószínűleg visszakereseti adós van kimenetelében érdekelve; a lehető bírói elfogultság eme köre csak mint esetről-esetre mérlegelés alá kerülő aggályossági ok jöhessen figyelembe. Így van ez mind a német perrendben (41. §. 3. p.), mind az osztrákban (Jurisdictionsnorm 20. §. 2., 3. p.). Tegyük: a pervesztes felperes csak az ítélethozatal után hozakodik elő azzal, hogy a bírónak nem szabadott volna eljárnia, mert valamelyik perben sem állott negyedizigleni oldalrokona alperesnek, a pernyertesnek, a csupán valószínűsített tényállás szerint társkötelezettje, visszakereseti adója; daczára annak, hogy már a per elején is tudta, amit most tud, s daczára annak, hogy a per tárgya esetleg minimális, kiváltképp viszonyítva a kipróbált bírói tisztességhez: minek a spekulációnak, az ügyeskedésnek ily tág kaput nyitni, amikor még az sem kívántatik, hogy a bírót csak a legcsekélyebb mala fides, a legtávolabb tudomás is terhelje? Az, hogy amikor a bíró maga a perben nem álló valószínű társkötelezett, visszakereseti adós, feltétlen kizárási okot statuálunk, a kiterjesztést éppen nem indokolja, a helyzet nyilvánvalóan legkevésbé sem lévően identicus; az esetleges malitia ellen e részben elég oltalmat nyújt a *recusatio* joga is.

2. A jegyesi viszony ne legyen feltétlen kizárási ok, hanem csak mint aggályossági ok jöhessen figyelembe. Így van ez mind a német perrendben (41. §. 2. p.), mind az osztrákban (Jn. 20. §. 2. p.). Igaz, hogy az 1868. évi LIV. tcz. 56. §-ának ellenkező álláspontjából a gyakorlatban eddig valamelyes baj nem származott, de azért a törvény in thesi legyen helyes, habár helytelensége in praxi nem veszélyes is.

3. Az oldalági rokonság csak a testvér gyermekéig, ille-

tőleg a szülő testvéreig terjedőleg (az unokatestvéreket tehát kizárólag) legyen feltétlen kizárási ok. Így van ez a német perrendben (41. §. 3. p.). A harmadik parentelából a mai világban mindenesetre elég, ha csak a *respectus parentelæ* *respectáljuk*. Továbbmenő elfogultsági lehetőségek (az unokatestvér bíró és az unokatestvér alperes nagy szerelme, mely esetleg a törvénytíprásig tudna elfajulni) kellő méltánylást nyerhetnek a *recusatio* terén is.

4. A gyámsági vagy gondnoksági viszony csak annyiban legyen feltétlen kizárási ok, amennyiben még a jelenben is fennáll; a megszűnt gyámság vagy gondnokság, habár a törvényes képviselő az adott ügyben annak idején közreműködött is, csak mint aggályossági ok jöhessen figyelembe. Így van ez az osztrák perrendben (Jn. 20. §. 3. p.). Hisz a gyámság vagy gondnokság megszűnésének oka, a törvényes képviselői felelősségnek régesrég teljesen tisztába lett hozása stb. esetleg az elfogultságnak még az árnyékát is kizárhatják: minek tehát a *jus cogens*? amikor az e téren kiválóképp feltehető végnélküli lehetőségek kétségtelenül csak in concreto nyerhetnek megfelelő döntést.

5. A felek valamelyikének ügyvédjével való rokonsági, sógorsági, örökbefogadási vagy nevelőszülői viszony ne legyen feltétlen kizárási ok, hanem legfeljebb, mint csupán esetről-esetre mérlegelés alá kerülő aggályossági ok jöhessen figyelembe. Így van ez mind a német perrendben (41. §. 4. p.), mind az osztrákban (Jn. 20. §. 4. p.). De így volt még a 85-iki és 93-iki magyar tervezetben is. Talán mégis csak tulajdonságos bizalmatlansági votum volna ez a *jus cogens* az ügyvédjei bírák ellen! Hát még azon bírák ellen, akiknek nem is maga a perfél, hanem ennek csak az ügyvédje az esetleg csupán negyedizigleni oldalrokonuk! A büntető perrendtartás 64. §-ának (3. p.) a sértett ügyvédjére, illetőleg a vádlott védőjére vonatkozó hasonló rendelkezése — eltekintve a kézenfekvő különbségtől, mely a polgári perbeli és a büntető perbeli ügyvédi képviselőlet között e részben mutatkozik — aligha érdemel utánczást.

6. A tanuként vagy szakértőként lett kihallgatás ne legyen feltétlen kizárási ok, hanem szintén csak mint esetről-esetre mérlegelés alá kerülő aggályossági ok jöhessen figyelembe. Így van ez az osztrák perrendben (Jn. 20. §. nem tartalmazza taxativ felsorolásában ezt az esetet, mint a bírói inhabilitás esetét). Találón jegyzi meg e törvény indokolása: «Und ebensowenig konnte in das Verzeichniss der Ausschliessungsgründe die Abgabe eines Zeugnisses aufgenommen werden. Mit der dem Richter im Prozesse einzuräumenden Berechtigung freier Wahrheitserforschung und Beweiswürdigung hat dieser Ausschliessungsgrund seine Existenzberechtigung verloren.» (Materialien 58. 1.)

7. Az alsóbbfoku elintézésnél való közreműködés — figyelmen kívül hagyva itt a semmiségi kereset és az újrafelvétel speciális eseteit — csak a felsőbbfoku elintézésből zárjon ki ex lege; még a kiküldött vagy a megkeresett bíró ténykedését sem véve ki; még az ugyanazon instantia előtt «előterjesztés» következtében lefolyó felülvizsgálás tekintetében sem téve különbséget. Így van ez mind a német perrendben (41. §. 6. p.), mind az osztrákban (Jn. 20. §. 5. p.). A magyar tervezet eltérő álláspontja, úgy látszik, a német perrend álláspontjának félreértéséből veszi eredetét.

8. Az aggályosság kriteriumául ne a részrehajlatlanság, hanem az elfogultatlanság iránti kétség szolgáljon. Az osztrák perrend (Jn. 19. §.), ugyszintén bünvádi perrendtartásunk (68. §.) idevágó definitiója átlátszóbb, szabatosabb, mint a német perrendé (42. §.), valamint a vele e részben egy nyomon járó tervezeté (62. §.).

9. A hivatali kötelességre vonatkozólag elkövetett becsületsértés vagy rágalmozás, avagy a per megindítása után tett bünvádi vagy fegyelmi feljelentés esetének külön kiemelése mellőztessék. Sem a német, sem az osztrák perrend a *recu-*

satio általános szabályaiból nem hasítják ki a kérdéses tényállást. A tervezet 62. §-ának idevágó harmadik bekezdése nyilván a bünvádi perrendtartás 71. §-ának nyomán indult; mitigál ugyan — mert míg az utóbbi szakasz szerint a supponált esetben a recusatio egyáltalán ki van zárva, addig a tervezet szakasza szerint a kérdéses tényállás csak «magában véve» nem szolgálhat aggályosság okául, — de még így is aligha helyeselhető, mert egyrészt az enyhítést igen elmosódó kitéttel adja, másrészt meg: minek e részben a bírói mérlegelésnek a külön kiemelés által akarva, nem akarva korlátot szabni?

10. A kizárási kérelem felől ne mindjárt a közvetlen felsőbbfoku bíróság (kir. tábla, illetőleg kir. Curia) határozon, valahányszor a kérelem az alsóbbfoku bíróság (törvényszék, illetőleg kir. tábla) «elnöke vagy egész tanácsa vagy tagjainak többsége» ellen irányul, hanem mindig csak akkor, amikor az alsóbbfoku bíróság az illető bíró vagy bírák kiválása által határozatképtelenné lesz. Ugyancsak a delegatio — a tervezet úgy nevezte felsőbíróági kijelölés — se álljon be már az alapon is, hogy az alsóbbfoku bíróság «elnöke» (vagy plane «a járásbírósnak bírája») az adott esetben az ex lege (a tervezet 60. §-a 1—4. pontjai értelmében) kizárt bíró, hanem ez is mindig csak a határozatképtelenség előidézte kényszerhelyzet folytán. Így van ez mind a német perrendben (45. §.), mind az osztrákban (Jn. 23. §.). Ugyancsak így volt még a 85-iki és 93-iki magyar tervezetben is. A mostani tervezet itt is bizonyára a bünvádi perrendtartás (69. §.) példáján buzdult, de aligha helyeselhetőleg. Talán mégis csak tulságos bizalmatlansági szavazat ez a valóságos recusatio per saltum az alsóbbfoku bíróság hierarchicus befolyásolhatatlansága ellen? Mintha csak azon az aggodalmon sarkalna: a tekintetes, illetve nagyságos bírák aligha fognának kellőképpen resistálni tudni a nagyságos, illetve méltóságos elnök uralma szemből? Igen találóan jegyezte meg még a 93-iki tervezet indokolása (a 118. lapon) ez álláspont ellen: «Az 1868. évi LIV. tcz. 57. §-a értelmében bíróküldésnek van helye akkor is, ha valamely bíróság elnöke ellen kizárási ok forog fen. A tervezet szükségtelenné tartja, hogy ez irányban intézkedjék. Eltekintve attól, hogy a kir. Curia tekintetében kivételt kellene tennie, mert ezt azon okból, hogy elnöke ellen kizárási ok fen forog, nem lehet teljességében kizártnak tekinteni, ily intézkedés különben sem indokolt, mert az elnök ellen fenforgó kizárási ok nem bír általánosságban befolyással a tőle függetlenül működő tanácsra. Azon eseteket, melyekben más bíróság jelölhető ki az eljárásra, lehetőleg korlátozni kell.»

11. Járásbíróság tagja ellen intéztetvén a kizárási kérelem, ha a kifogásolt bíró a kérelmet maga is alaposnak találja, az eljárásban való köteles részvétel alól már ex lege fel legyen mentve, tekintve, hogy egyesbírói eljárásról lévén szó, az octroált tisztség ártalmát a collegium befolyása nem ellensúlyozhatja.

12. A tervezet 61. §-a első bekezdésének első mondata felesleges, mert a 68. §. első bekezdésének végpassusában ugyanis benne van. A 61. §-nak második bekezdése felesleges, mert a 62. §. utolsó bekezdéséből ugyanis folyik. A 63. §. pedig, valamint a 65. §-nak utolsó bekezdése nyilván az ügyviteli szabályokba valók.

II.

Az I. alatt javasolt módosításokhoz képest a polgári perrendtartás tervezetének idevágó 60—70. §-ait a következőképpen vélem átdolgozandóknak:

1. A bíró már a törvénynél fogva nem gyakorolhatja bírói tisztét olyan ügyben:

a) melyben, mint fél, maga szerepel, vagy amelyre nézve a felek valamelyikével afféle viszonyban áll, hogy közösen jogosítvák vagy kötelezvők, vagy hogy akármi alapon visszeresetileg lekötöttje;

b) melyben felesége vagy volt felesége, fel- vagy lemenő rokona vagy sógora, testvére, testvérének gyermeke, szülőjének vagy feleségének testvére, testvérének házastársa, örökbefogadója vagy örökbefogadottja, vagy pedig gyámoltja avagy gondnokoltja a fél;

c) melyben mint valamelyik fél meghatalmazottja avagy ügyvédje szerepelt vagy még szerepel;

d) melynek alsóbbfoku elintézésénél a megtámadott határozat hozatalában való részvétellel közreműködött.

2. A törvénynél fogva kizárt bíró (1. pont) bármelyik fél kifogásolhatja.

Bármelyik fél kifogására kizárando bírói tisztének gyakorlásából azon bíró is, ki az ügyben aggályos. Aggályos az a bíró, kinek elfogulatlansága ellen alapos okot hoznak fel.

A felek a bírót aggályosság miatt többé nem kifogásolhatják, ha anélkül, hogy az általuk ismert aggályossági okot érvényesítették volna, előtte tárgyalásba bocsátkoztak avagy kérelmeket terjesztettek elő.

3. A kizárási kérelem azon bíróságnál terjesztendő elő, melynél a kifogásolt bíró működik. Ha az előterjesztés szóbeli tárgyaláson kívül történik, írásban nyújtandó be vagy jegyzőkönyvbe mondandó.

A kérelem tényalapja valószínűvé teendő; valamint a 2. pont harmadik bekezdésének esetében azon körülmény is, hogy az aggályossági ok csak utóbb merült fel, illetőleg csak utóbb jutott a fél tudomására.

A kifogásolt bíró az aggályossági ok felől szolgálati uton nyilatkozni tartozik. A valószínűsítés végett ezen nyilatkozatra is lehet hivatkozni.

4. A kizárási kérelem felől azon bíróság határoz, melynél a kifogásolt bíró működik. Ha tagjának kizárása következtében meg nem alakulhat, a közvetlen felsőbbfoku bíróság határoz.

Járásbíróság bírájának kizárása felől a felettes törvényszék határoz. A határozathozatal nem szükséges, ha a járásbíróság kifogásolt bírája a kérelmet maga is alaposnak találja.

5. A kizárási kérelem felett az ellenfél meghallgatása nélkül is lehet határozni.

A kérelemnek helyt adó határozat ellen nincsen felebbvitelnek helye. A megtagadó határozat ellen felfolyamodásnak van helye.

6. A kifogásolt bíró a kizárási kérelem elintézéséig csak a halaszthatatlan cselekményeket végezze.

7. A 4. és 6. pont határozatai kizárási kérelem híján is megfelelően alkalmazandók, ha a bíró maga jelent be olyan okot, mely miatt a felek kizárását kérhetnék, vagy amikor törvényes kizártsága iránt egyébként kétség merül fel.

A határozat a felek meghallgatása nélkül hozandó meg.

8. Ha a bíróság tagjának kizárása következtében (4. pont első és második bekezdése, 7. pont első bekezdése) meg nem alakulhat, úgy az a bíróság, mely a 4. pont értelmében a kizárás felől határoz, — (a polgári perrendtartás tervezete 54. §-ának alkalmazásával) — a területén levő hasonló hatáskörű bíróságok közül az eljáró bíróságot is kijelöli.

9. A jelen fejezet szabályai a jegyzőkönyvvezetőre is megfelelően alkalmazandók.

A kizárás felől azon bíróság határoz, melynél a jegyzőkönyvvezető alkalmazva van.

Dr. Barna Ignác,
budapesti kir. táblai bíró.

Észrevételek a magyar polgári perrendtartást tárgyzó törvényjavaslatra.*

Nem tartjuk a sociális követelményekkel összeegyeztethetőnek azt, hogy a törvényjavaslat a kir. járásbíróságok mint egyes bíróságok mellett fentartja a kir. törvényszékek mint kollégiális bíróságok elsőfolyamodásu jurisdictióját is.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 11. számban.

A hatáskörnek ez a megosztása az elsőfolyamodásban szembe-
tűnőleg kedvez a tehetősebb, a gazdagabb társadalmi osztálynak, — mert hiszen nagyobb gazdasági értéket képviselő s így ezen az alapon a kir. törvényszékek elé tartozó peres ügyei tulnyomólag csak ezeknek lesznek — kedvez annyiban, amennyiben a kollégiális bíraskodás, már csak a «több szem többet lát» elvénél fogva is nagyobb garanciákkal jár. A hatáskörnek ez a megosztása szükségképpen különbséget visz bele magába az eljárásba is és pedig a járásbíróági eljárás rovására. Ez kifejezést nyer már magában a törvényjavaslat technikájában is, amely — amint azt a harmadik czimből láthatjuk — a kir. törvényszékek előtti eljárás szabályozására helyezi a súlypontot, a kir. járásbíróágok előtti eljárást pedig csak eltéréseiben szabályozza, jöllehet az összes peres ügyeknek körülbelül 90%-át a kir. járásbíróágok látják el. Nem is akarjuk itt említeni azt, hogy a pervezetési elv egyik alkateleme a kérdezési jog, amely a materiális igazság kiderítésének igen fontos eszköze, a kollégiális bíróság keretében már a dolog természeténél fogva sem érvényesülhet olyan jól, mint az egyes bíró kezében.

Mi tehát határozottan azokkal tartunk, akik az elsőfolyamodású társas-bíróágoknak, minálunk a kir. törvényszékeknek, megszüntetése mellett foglalnak állást, azért is, hogy azzal a személyzettel, amelyet a kir. törvényszékek most igényelnek, a kir. járásbíróágok számát szaporíthassuk s így közelebb hozzassuk a bíróságot azokhoz, akik a jogvédelemre rászorúlnak. Ezzel talán lehetővé válnék az is, hogy jogrendszerünkben a községi bíraskodást is kiküszöböljük, amelynek precárius értékű jogvédelmére ma a legszegényebb társadalmi osztály — tehát az, amely igazán rászorul minden tekintetben a gyámolításra — van ráutalva, ami a szociális követelményekkel semmiképpen sem egyeztethető össze.

Antisociálisnak tartjuk a törvényjavaslatnak a felebbezés korlátozása tekintetében elfoglalt álláspontját is. A 100 koronán alul eső perek jó részének, tehát a szegény emberek perének egyedüli bírója a járásbíró, akinek ítélete ellen nincs *felebbezés*, hanem csak egyfoku *felülvizsgálat* a kir. törvényszékhez. Mi teljesen tisztában vagyunk azokkal a motivumokkal, amelyek a felebbezés korlátozása *mellett* szólnak, de ismerjük azokat is, amelyek *ellen*e beszélnek, s ezek éppen a szociális motivumok. Mi ezeket a különböző motivumokat mérlegelve, arra eredményre jutottunk, hogy az egyfoku *felebbezést a felülvizsgálat helyett* ezekben a perekben is meg kell engedni, ezt kívánja a szegény ember érdeke, amely a felülvizsgálattal megvédve nincs, legalább a mi felfogásunk szerint. Mert mi is abban a nézetben vagyunk, mint sokan mások, hogy a felülvizsgálat intézménye mellett a polgári per célja, az anyagi igazság nem érvényesülhet, amiért is azt polgári perjogunkból eliminálандónak tartjuk. Ha azonban ez meg nem valósulhat, annyi concessiót mindenesetre kérünk és várunk, hogy a felülvizsgálati bíróság is szabadon mérlegelhesse a bizonyítékokat annak a peranyagnak az alapján, amelyet az első-, illetőleg másodbíróág fixírozott.

Végül még a szegénységi jogot illetőleg (Törvényjavaslat 5. fejezet) annyit kívánunk megjegyezni, hogy mindaddig, míg az az — úgy gondoljuk *Mengertől* származó — eszme meg nem valósul, amely az állam által fizetett, hivatásos szegényvédők kinevezését követeli, akikhez a szegény ember azzal a bizalommal és megnyugvással fordulhat, amelylyel a gazdag ember a maga ügyvédjéhez: mindaddig ezen az igazán szociális téren nem teszünk semmit, mert véleményünk szerint az egész szegénységi jog a szegényvédelem komolyságától és megbízhatóságától függ, aminek pedig jelenleg nálunk is és másutt is igen kevés bizonyítékai vannak; enélkül pedig a szegénységi jog nem egyéb írott malaszt. Addig is azonban, míg ez az idea a maga teljességében megvalósulhat, azzal az egy lépéssel, amelylyel az új osztrák perrendtartás

(64. §.) megközelítette ezt, bizonyos esetekben a szegénységi jogon perlekedő fél védelmét a bíróság, illetőleg ügyészségre bízván, ezzel az egy lépéssel mi is megközelíthetnők azt, úgy, hogy bizonyos körülmények között a szegénységi jogon perlekedők védelmét, illetőleg képviselétét járásbíróágoknál járásbíróági hivatalnokra, pl. az ügyészségi megbízottra, kir. törvényszékeknél pedig a kir. ügyészségre bízánk. Ennyit, úgy hiszszük, feltétlenül meg kellene tennünk!

Dr. Helle Károly,
debreczeni jogtanár.

Az ügyvédség positiója a perrendtartás tervezésében.*

Könyvkivonati illetékesség.

A nagykereskedő áru-követelése rendszerint olyan, amely contradictorius tárgyalást nem igényel. Budapesten ezer és ezer per folyik az érvényben levő perrendtartás 35. §-ának illetékességi okaira alapítva, amelyekben az alperes nem is akar a tárgyaláson megjelenni, mert tudja, hogy adós, hogy hiában védekeznék.

1899. évben egész Magyarországon a járásbíróágok által contradictorius tárgyalás alapján hozott 87000 ítélet, meg nem jelenés, elismerés alapján 151,408, egyezség kötött 60,000, szüneteltetett 427,000 per. Fizetési meghagyás 180 ezer bocsáttatott ki, ellenmondás 60,000 jelentetett be.

Kár, hogy a budapesti járásbíróágok tevékenysége elkülönítve nincs feltüntetve az igazságügyminiszter jelentésében, mert akkor kitűnnék azon, egyébként köztudomású tény, hogy a meg nem jelenés és elismerés alapján hozott ítéletek, szünetelő perek, egyezségek és fizetési meghagyások 35%-a Budapestre esik, tehát, hogy a fővárosi járásbíróágok előtt megindított ügyek nagyrésze teljesen tiszta, u. n. behajtásos per, amely vagy peren kívül kiegyenlítettik a tárgyalás előtt (innen a sok szünetelő ügy) vagy az adós meg nem jelenése folytán makacssági ítélettel fejeződik be vagy egyezség, elismerés folytán érdemleges perré nem alakul.

Ezeknek a pereknek tulnyomó nagy részét nagykereskedőink nyújtják be, alperesekként pedig jobbra helybeli, vidéki vagy ausztriai kereskedők szerepelnek.

Ha már most elejtjük a kereskedelemnek nyújtott kedvezményes illetékességet, valósággal megbénítjuk a kereskedelmet, meghiusítjuk jogos követelések behajtását és előmozdítjuk azoknak a törekvését, akik kibujni iparkodnak elvált kötelezettségeik alól.

A nagykereskedő, akinek az ország öt-hatszáz községében van késedelmes adósa, nem mehet maga követelése után, nem is bizhat meg minden községben követelése behajtásával ügyvédet: a költség felemésztene a behajtott összegeket.

Emellett Magyarországon — mi türes-tagadás — a rosz-hiszemű adósok meglehetősen szép számmal vannak s ezeknek a helyzetét tennénk kedvezőbbé a kereskedelemnek adott privilegisált illetékesség megszüntetésével.

Másfelől való igaz, hogy ezzel a kedvezmény nnyel számosan visszaéltek. A könyvkivonati illetékesség számos piszkos ügylet hasznát segít biztosítani, mert a szédelgésre alapított üzlet tulajdonosa jól számít, midőn azt hiszi, hogy az alperesek egy jó része nem fog a kereset ellen védekezni.

Azonban nem szabad elfelednünk, hogy ha a könyvkivonati illetékességet megszüntetjük, ezzel nem pusztítottuk ki ezen család ügyleteket. De sőt ennek a szabályozásnak mindössze az volna az eredménye, hogy a nyomtatott blankettákba a jó urak felvennének még egy pontot, amely kiköti valamelyik budapesti járásbíróág illetékességét vagy megjelöli Budapestet, mint teljesítési helyet. Ellenben a reális kereskedelmi forgalom ezt a kibuvót nem használhatja,

* Az előbbi közl. I. a 11. és 12. számban.

már csak azért sem, mert kereskedőink jórésze nem dolgozik megrendelő-jegyekkel, külön irat kiállítása és aláírása szokásellenes, sőt sértő bizalmatlanság a vevővel szemben az ügyletkötésnél máris perre gondolni.

Tehát amellet, hogy valódi célját a korlátozás el nem érné, a tisztességes kereskedelmet bénítaná meg. Azért örömmel látom, hogy tervezetünk szakított az 1893-iki javaslatban elfoglalt merev álláspontjával és megadja legalább részben a kereskedelemnek az eddigi élvezett kedvezményt.

A tervezet szabályozásával azonban nem érthetnek egyet. A 34. §. szerint «bejegyzett kereskedőnek bejegyzett kereskedő elleni követelése, ha az arra vonatkozó hitelesített könyvkivonatot bemutatja, az utolsó bejegyzés keltétől számított tíz éven belül a könyvvitel helyének bírósága előtt is perelhető.» A könyvvitel helyének illetékessége tudvalevőleg a régi eljárásokban arra alapított, hogy a kereskedő könyvei bizonyítékul szolgáltak a kereskedő ügyleteire nézve. Ezt a fel fogást tükrözi vissza a kereskedelmi törvény 31. §-a is.

Ezen a privilegisált állásponton azonban ma már túl vagyunk. A régiebb æra alatt is e bizonyítási mód értéke szerfelett problematikus volt, amennyiben ha ugyanazon tényre nézve a két félnek teljesen kifogástalan könyvei hoztak fel bizonyítékul (pedig az esetek nagy részében ez megtörténhetett), semmivé devalválódott e bizonyítás ereje. De még a régi perjog uralma alatt is a bíróságok a könyveknek a könyvekkel bizonyító fél mellett alig adott valami hitelt. A kereskedelmi törvény 31. §-ának uralma alatt nem hiszem, hogy volt száz eset, melyben a bíróság a könyvek mellé pótesküt ítelt volna.

A sommás eljárási törvény 75. §-a még az 1868: LIV. tcz. 35. §-ának és a kereskedelmi törvény 31. §-ának alapján áll, de hozzá teszi, hogy az eskü kivételére a sommás eljárás 98. §-a alkalmazandó, tehát a póteskü helyébe a fél eskü alatti kihallgatását lépteti. Ezzel és a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvével a semmire redukáltatott a könyvekkel való bizonyításnak még lehetősége is. Perrendtartási tervezetünk a könyvekkel való bizonyítás tekintetében lényegében a sommás eljárás szabályozását tette magáévá.

Nézetem szerint teljesen felesleges az illetékességet a könyvvitel helye szerint állapítani meg és bizonyítási rendszerünket tekintve anachronismusként tartom a kereskedelmi törvény 31. §-ának fentartását. A kereskedővilág nem is bánja, ha ezt a pusztán névleges privilegiumát a törvényhozó megszünteti, ha a dolog lényegében nem szenved rövidséget.

Javaslatom ez: a perrendt. a jelenlegi 34. §. helyett mondja ki, hogy a bejegyzett kereskedő kereskedelmi ügyletekből eredő követeléseit kereskedő ellenében telepe helyén is perelheti.

A régi joghoz képest a 34. §. két megszorítást tartalmaz. Az egyik, hogy *hitelesített könyvkivonat* bemutatása követel tetik. Az általam javasolt szabályozás mellett ez a követelmény elesnék. De ha megmarad is a kereskedelmi követelések illetékességének a könyvvitel helye szerint való szabályozása, a könyvkivonat hitelesítése feleslegesen nehezíti, illetőleg nehézkessé teszi a perlést, anélkül, hogy bármi haszna volna e szabályozásnak.

Lényegesebb megszorítás ennél az, hogy ezt a kedvezményes illetékességet csak bejegyzett kereskedő bejegyzett kereskedő elleni követelésére veheti igénybe.

Mint fentebb kiemeltem, ez a privilegisált illetékesség szükséges a kereskedelmi forgalom részére. Hozzá tehetem, hogy az általam is elismert veszélyek nem a tulajdonképpeni kereskedelmi forgalomban merülnek fel, mert a kereskedő többnyire tud védekezni az alaptalan per ellen, míg ezen illetékességgel való visszaélés rendszerint alacsonyabb műveltségi fokon álló nem kereskedők ellenében sokkal könnyebben lehetséges. A tervezet is ebből indul ki, mikor a kereskedelmi fogalomra szorítja a könyvkivonati illetékességet.

Azonban teljesen érthetetlen, miért a megszorítást odáig

vinni, hogy az alperesnek is bejegyzett kereskedőnek kell lennie? Miért akar a törvény kedvezőbb perjogi helyzetet biztosítani annak a kereskedőnek, aki cégbejegyzési törvényes köteletségének eleget nem tesz? Nem észszerű és nem morális dolog egyik oldalon pénzbüntetéssel sújtani a kereskedelmi törvényben az ilyen hanyag vagy rosszhiszemű kereskedőt, más oldalon pedig kedvezményes helyzetbe hozni azok fölött, akik törvényes köteletségüknek eleget tesznek.

De nem is szükséges e szabályozás, mert elég biztosíték a visszaélések ellen, ha ez az illetékességi ok a szoros értelemben vett kereskedelmi forgalomra korlátoztatik. A budapesti kereskedők egy részére nézve így is súlyos terhet ró a mai helyzetnek ez a változása, mely ezzel egyszersmind az eddigi Budapesten folyt perek jó részét kiveszi a fővárosi ügyvédek kezéből.

Ami dr. Fodor kir. táblai bíró urnak abbéli érvét illeti, hogy bátran el lehet fogadni a 34. §-t jelen szövegében, mert a kereskedők cégbejegyzési köteletségük teljesítésére a jelenleginél szigorubban fognak szoríttatni: legyen szabad arra utalnom, hogy bizonytalan eseménytől nem lehet ily fontos intézkedés törvénybe iktatását függővé tenni. Huszonöt esztendeje áll fenn a cégbejegyzési kötelezettség és kereskedőinknek egy harmada még ma sincs bejegyezve. Nem nagy kilátásunk van arra, hogy hirtelenében a helyzet megváltozik. Ha pedig be lesznek kereskedőink jegyezve, akkor az általam javasolt megoldás nem fog senkinek sem ártani.

Azt is felhozta Fodor táblai bíró ur, hogy Ausztriával szemben kell a magyar állampolgárokat védelemben részesíteni. Ha a könyvkivonati illetékesség a mai általánosságban megmarad, ez szerinte azt eredményezi, hogy a viszonyosság elvénél fogva az osztrák bíró ugyanezt az illetékességi okot alkalmazza a magyar honossal szemben.

Ez az érv nem szól az ellen, hogy általán minden kereskedő ellen (tehát a be nem jegyzett ellen is) megadjuk a privilegisált illetékességet, mert az osztrák kereskedő a Jurisdictionsnorm 88. §-a értelmében mindig abban a helyzetben lesz, hogy az osztrák bíróság illetékességét igénybe vegye az áruk átvétele vagy a factura elfogadása címén; ha pedig ez nem segíti ki, ott a magyar perrendtartási tervezet 32. §-a, esetleg ezen alapon állapíttatik meg az illetékesség. Az osztrákok és általán a külföld miatt nem érdemes bejegyzett és nem bejegyzett alperesek közt különböztetni.

Itt kell megemlékezni a tervezet 130. §-ának utolsó előtti bekezdéséről, mely következőképp szól: «A keresetlevélben a szükséghez képest azokat az adatokat is elő kell adni, amelyek a bíróság hatáskörének és illetékességének, valamint a hivatalból figyelembe veendő egyéb körülményeknek a megállapítására szolgálnak. Amennyiben e körülmények igazolására okirat szükséges, ezt az okiratot eredetiben vagy hiteles másolatban be kell mutatni. Okiratot kell különösen azokban az esetekben bemutatni, melyekben a törvény a hatáskört vagy az illetékességet okiratra alapítja.»

Eddig bíróságaink sohasem kívánták annak igazolását, hogy a felperes bejegyzett kereskedő. Fodor táblai bíró urnak, kétségtelenül kompetens felvilágosítása szerint a 130. §. fent idézett szabályából, kapcsolatban a 13., 51. §-ok azon intézkedéseivel, hogy a bíróság a hatáskört és illetékességet hivatalból vizsgálja: az következne, hogy felperes a könyvkivonat alapján indított keresetében a hitelesített könyvkivonat csatolásán kívül tartozik igazolni, hogy úgy ő, valamint az alperes bejegyzett kereskedők. Tehát vagy cégkivonatot kellene csatolni mindkét peres fél bejegyzéséről vagy *minimum*, hivatkozni a felperes és alperes bejegyzési adataira és a Központi Értesítő megfelelő számára.

Ennek az intézkedésnek rációja az volna, hogy a kedvezményes illetékességgel ne lehessen visszaélni, hogy tehát be nem jegyzett kereskedő, mint felperes fel ne léphessen, sem nem kereskedő, illetőleg be nem jegyzett kereskedő

perbe ne vonassék a könyvkivonati illetékesség alapján. Egy hibája van azonban ezen magában véve helyes intető szabálynak, — az, hogy keresztülvihetetlen.

Aki egyszerre husz-huszonöt adóst akar beperelni, annak ugyanannyiszor kellene végig böngészni a Központi Értesítő labirintusát, s a bírónak, aki naponta 50—60 ily keresetet kap, ugyanannyiszor kellene utána kutatni, hogy hivatalból észlelhesse az illetékesség fenforgását vagy hiányát. Ez lehetetlen. Ha a törvényhozó expressis verbis kötelezné is erre a bírót, a gyakorlatban ez a szabály soha végre nem hatnatnék.

Ime, a perrendtartás a bírót ismét egy új, igen terhes és teljesen fölösleges kezelési munkára akarja kényszeríteni. Ha a bíró lelkiismeretesen teljesíti ezen kötelességét, akkor elvonatik tulajdonképpen hivatásától, ha pedig — amint előre látható — a gyakorlat ezt a szabályt hatályon kívül helyezi, oly törvényt iktatunk törvénybe, mely, mivel végre nem hajtható, kötelességszegésre utalja őt.

Dr. Balog Arnold.

Különfélék.

— **A budapesti kir. ítélő tábla** elnökét, *Vértessy Sándort* és alelnökét *Sárkány Józsefet* az egész jogászvilág osztatlan rokonszenve és elismerése kíséri a magyar igazságügynek tett kitűnő szolgálataikkal igazán jól kiérdemelt nyugalomba.

Az új kir. táblai elnök, *Oberschall Adolf*, a legkitűnőbb és legsokoldalubb magyar bírák egyike, aki praedestinálva van a vezető szerepre.

Mint kassai kir. táblai elnök e bíróságot a szó szoros értelmében vett mintabíróság színvonalára emelte, a kerületbe tartozó bíróságok fölött a felügyeletet a legerélyesebben gyakorolta.

Mikor a sommás eljárási törvény életbelépett, *Oberschall* a kir. Curia felülvizsgálati tanácsának élére állott és részben az ő czéltudatos vezetésének köszönhető, hogy ez a fontos reform oly kitűnően bevált. Az ő egyéniségének nagy része van abban, hogy a felülvizsgálat nem szorítottatott szűk keretek közé s a törvény nem magyarázott betű szerint. E mellett az *Oberschall* vezetése alatt állott felülvizsgálati tanács az anyagi jog fejlesztése tekintetében is jelentékeny szolgálatot tett a magyar magánjognak. A csődön kívüli megtámadási jogot ez a tanács honosította meg judikaturánkban; a törvénytelen gyermekek tartása, a bérleti, haszonbérleti, nőtartási és igényperek ingadozó judikaturájába pedig egységet és állandóságot hozott be.

Alig hogy *Oberschall* a kir. Curia váltó és kereskedelmi tanácsának élére került, a joggyakorlat több kérdésben szakított az addigi formalistikus iránynyal. A sommás végzés ellen ma már megadják bíróságaink a perujtást, a váltóper keretében megengednek számos köztörvényi kifogást, a kereskedelmi vételre és a biztosítási ügyletekre vonatkozó jogszabályoknak alkalmazása némely ponton engedett merevségből.

Reméljük, hogy amint *Oberschall Adolf*nak határozott egyénisége mindenütt, minden posztójában érvényesült, úgy üdvösen érvényesülni fog a budapesti kir. tábla vezetésében és a táblai kerületbe tartozó bíróságok felügyeletében is.

— **A polgári perrendtartás** tervezete tárgyában április hó közepén az igazságügyminiszteriumban értekezlet fog tartatni, amelyen következő kérdések tárgyaltnak:

I. **Járásbírói hatáskör.** 1. Helyes-e a tervezet 1. §-a 1. pontjának az az intézkedése, mely szerint az 1000 korona értéket meg nem haladó birtok bírói, örökösödési és váltóperek a járásbíró hatásköréhez tartoznak? 2. Helyes-e az 1. §. 2. b) — o) pontjaiban azoknak a pereknek felsorolása, amelyek az értékre való tekintet nélkül a járásbíró hatáskörébe utaltatnak? Nem volna-e a járásbíró hatásköre e

részben korlátozandó? Ez utóbbi kérdés összefügg a felülvizsgálati hatáskörrel is. A járásbíró hatáskörének megszorítása esetében ugyanis esetleg az összes járásbírói perekben a felülvizsgálati bíráskodást a kir. ítélő táblákra lehetne ruházni. (Tervezet 548. §.)

II. **Kereskedelmi hatáskör.** 1. Fentartandó-e az a szabályozás, hogy a kir. törvényszékek a tervezet 3. §-ában megjelölt ügyekben mint kereskedelmi bíróságok kereskedelmi ülnökkel járjanak el? (Kapcsolatos e kérdéssel, hogy a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék mint külön bíróság fentartassék-e? 2. Ha a kereskedelmi bírói hatáskör fentartatik, a törvényszék kereskedelmi tanácsa az érdemleges szóbeli tárgyaláson az elnökön kívül egy bíróból és egy kereskedelmi ülnökből alakuljon-e vagy pedig az elnökön kívül két kereskedelmi ülnökből? 3. Minden kir. törvényszéknél állíttassék-e fel kereskedelmi tanács vagy pedig az igazságügyminiszterre bizassék, hogy csak oly törvényszékeknél szervezzen kereskedelmi tanácsot, ahol a nagyobb kereskedelmi forgalom ezt szükségessé teszi és a kereskedelmi ülnökök megfelelő számban rendelkezésre állanak? 4. Nem volna-e czélszerű az igazságügyminisztert a perrendtartást életbeléptető törvényben felhatalmazni, hogy a kir. törvényszék székhelyén kívül oly járásbíróknál, amelyeknél a kereskedelmi ügyek nagy mennyisége ezt indokoltá teszi, kereskedelmi tanácsot állítson fel és annak hatáskörébe utalja a kir. törvényszék mint kereskedelmi bíróság hatáskörébe tartozó ügyeket vagy azoknak egy részét? 5. A kereskedelmi ügyeknek a tervezet 3. §-ában foglalt felsorolása megfelelő-e? 6. Helyes-e, hogy a tervezet 143. §-a esetében a Budapesten levő törvényszékek a keresetlevelet visszautasítják vagy pedig czélszerűbb volna-e, ha ily esetben a keresetlevél hivatalból áttétetné a megfelelő törvényszékhez? 7. Helyes-e, hogy a bíróság, ha a kereskedelmi hatáskör hiányára alapított pergátló kifogásnak helyt ad, vagy ha e pergátló körülményt a 13. §. utolsó bekezdése alapján a per folyamán hivatalból észleli, a pert a 188. §. értelmében ítélettel megszünteti? Vagy czélszerűbb volna-e, ha a bíróság ily esetben kereskedelmi ülnökkel, illetőleg egy bíróval kiegészítené magát és folytatná az eljárást, illetőleg Budapesten a keresetlevelet a megfelelő törvényszékhez tenné át? 8. Nem volna-e czélszerű a felebbvitel abban a kérdésben, hogy a per a kereskedelmi bíróság hatásköréhez tartozik-e vagy nem, a tervezet 544. §-án tulmenőleg korlátozni vagy kizárni?

III. **Az érték kiszámítása az elsőbírósági és a felebbezési hatáskörök megállapítása szempontjából.** 1. Helyesek-e a tervezet 10. §-ának az érték kiszámítására vonatkozó intézkedései az elsőbírósági hatáskör megállapításánál? 2. Helyes-e, hogy a tervezet 497. §-ának utolsó bekezdése és 543. §-a a 10. §. intézkedéseit a felebbvitel megengedhetőségének és a felülvizsgálat vagy felfolyamodás eldöntésére hivatott bíróságnak megállapítására is kiterjesztik?

IV. **A könyvvitel és a teljesítés helyének illetékessége.** 1. Helyes-e a teljesítési hely illetékességének szabályozása a tervezet 32. §-ában? 2. Helyes-e a tervezetnek a könyvkivonati követelések illetékességére vonatkozó 34. §-a?

V. **A hatáskörnek és az illetékességnek hivatalból figyelembe vétele.** 1. Helyes-e, hogy a bíróság az alperes meg nem jelenése esetében hivatalból veszi figyelembe hatáskörét akkor is, ha az a peres tárgy értékétől függ és hivatalból veszi figyelembe illetékességét akkor is, ha az illetékesség nincs kizárólagosan megállapítva? 2. Helyes-e, hogy a hatáskörnek és különösen az illetékességnek hivatalból észlelendő hiányát a felebbezési bíróság is hivatalból észleli? (519. §.) Nem volna-e czélszerűbb, ha a felebbezési bíróság az elsőbíróság illetékességének hiányát semmi esetben sem, vagy csak bizonyos illetékességi okok tekintetében venné hivatalból figyelembe? (V. ö. a 707. §-t is.)

VI. **A felebbviteli tanácsok alakítása.** Fentartandó-e a tervezet azon intézkedése, hogy a tanács az elnökön kívül a kir. táblánál négy bíróból, a kir. Curianál pedig négy, illetőleg hat bíróból alakul? Avagy lehetséges volna-e a tanács tagok számának leszállítása?

VII. **Kézbesítés.** Helyes-e az idézéssel ellátott keresetlevél kézbesítésének az a szabályozása, amelyet a tervezet 165. §-a tartalmaz?

VIII. **A pergátló kifogások elintézése.** A pergátló kifogások ítélettel vagy végzéssel döntenek-e el? (Tervezet 187. §.)

IX. **A határnap elhalasztása.** Helyes-e a tervezet 251. §-ának az a rendelkezése, hogy az ellenfél beleegyezése a tárgyalás

elhalasztásának és elnapolásának törvényes feltételeit nem pótolja? (V. ö. a 465. §-t is.)

X. *Tárgyalási jegyzőkönyv.* Nem volna-e a jegyzőkönyvezés a járásbírósi eljárásban korlátozandó?

XI. *A mulasztás és orvoslása.* 1. Helyes-e a mulasztás következményeinek szabályozása a tervezet 459., 460. §-aiban? 2. Fentartandó-e a tervezet 481--485. §-aiban szabályozott ellentmondás?

XII. *Felelősség.* 1. Fentartandó-e a tervezet azon intézkedése, hogy az ott megjelölt perekben, ha értékük 100 koronát meg nem halad, nincs felelősségnek helye, hanem csak felülvizsgálatnak? 2. Ha ezekben az ügyekben is megengedtetnék a felelősség, elegendő volna-e azt az 535. §. szerint nyilvános előadás útján elintéztetni? 3. Helyes-e, hogy a tervezet 539. §-ának utolsó bekezdése a felelősségnek nyilvános előadás helyett elrendelt szóbeli tárgyalása esetében az 1893. évi XVIII. tcz. 177. §-ának az új tények és bizonyítékok előadására vonatkozó korlátozó intézkedését elejti?

XIII. *Felülvizsgálat.* Helyes-e a felülvizsgálat kizárása 400 korona értéket meg nem haladó ügyekben? Nevezetesen nem lehetne-e a felülvizsgálatot értékre való tekintet nélkül megadni a felelősségi bíróságnak minden olyan ítélete ellen, amely az elsőbírósági ítéletet megváltoztatja? 2. Nem volna-e célszerű a felülvizsgálati bíráskodást a kir. törvényszéknek mint felelősségi bíróságnak ítélete ellen minden esetben a kir. ítélő táblára ruházni? 3. Helyes-e a felülvizsgálat körének az 547. és 563. §-aiban, valamint az 564. §. utolsó bekezdésében foglalt szabályozása. 4. Célszerű-e az ügy előadására nézve az 555. §-ban tervezett szabályozás és nem volna-e kívánatos az ügy előadását abban az esetben, ha a felek a felülvizsgálati tárgyaláson megjelennek, ezekre bízni?

XIV. *Váltóeljárás.* Helyes-e a tervezet 648. §-ának az az intézkedése, hogy a bíróság abban az esetben, ha a tárgyalás elhalasztása az alperest terhelő bizonyítás felvétele végett válik szükségessé, a felperes kérelmére a fizetési meghagyást, amennyiben a felperes követelésének alaptalansága a megtartott tárgyalásból ki nem tűnik, a bizonyításfelvétel elrendelésével együtt végrehajthatónak nyilvánítja? Nem volna-e célszerűbb, ha a bíróság e helyett az alperesi bizonyítás bizonyos korlátozásával tartott tárgyalás alapján előzetes ítéletet hozna, melyet azután az eljárás további folyamában korlátlanul felvehető bizonyítás eredményéhez képest fentartatna, korlátozhatna vagy hatályon kívül helyezhetne? (A tervezet 407. §-ának mintájára.)

— **A polgári perrendtartás tervezete** az ügyvédi karban élénk eszmecsere tárgyát képezi. A budapesti ügyvédi körben dr. Fodor Ármin kir. táblai bíró válaszolt a tervezetnek dr. Balog Arnold előadásában foglalt kritikájára és a szaklapokban megjelent cikkek. A tervezet védelmezőjének másfél órán át tartó szabad előadását az ügyvédi kar igen szívesen fogadta. Az ügyvédi kamara 40 tagu bizottságot küldött ki a perrendtartás tervezetéről vonatkozó emlékirat előkészítésére. Ez a bizottság f. hó 25-ikén tartott ülésében megbízta dr. Pap Józsefet a memorandum tervezetének kidolgozásával. Ez a memorandum előbb a választmány, azután rendkívüli közgyűlés által fog tárgyalatni.

— **Emlékezzünk régiekről.** Máramarosmegye bűnügyi rendtartásából, mely 1765-ben kelt, közlünk a következőkben néhány részletet. A régi jó idők teljes képét mutatja ez a kis tükrök. (A szabályzatnak hitelesített másolata megtalálható az Országos Levéltárban az 1843-iki büntetőtörvénykönyvi javaslatok irományai közt.)

A bevezetés így szól:

Minden magistratus Feő Kötelességének egygyike a Gonosz tevőknek büntetése, mely kötelesség közönségesen mennél nehezebb s veszedelmesebb, annyival nagyobb szemséget kíván minden Magistratustul, hogy azon Isteni Szentséges Személyt, melyet e földön visel, akár hirtelenségből, akár gondatlanságból származható helytelen tselekedéssel meg ne förtőztesse. Ha tehát valamiben, ebben valóban szükséges az egyenes és egyenlő rendtartás, hogy sem az ártatlanok büntetlenül ne szenvedjenek, sem az Bűnösök érdemek felett feoképpen az hosszas Tömlöczözéssel ne sanyargattassanak, szükséges azért a Gonosz tevőknek, mind

el Fogattatásoknak, mind Tömlöczözések, mind Törvény ki szolgáltatásának módját kiszabni.

11. Senkinek ez után a Privátus Urak közül, nisi sit summum Periculum in mora, magok Embereit, vagy egy, vagy más aprólékos, és nem Magistratust illető vétkekért, szolgáljokat, vagy Jobbágyokat szó Fogadatlanságokért, a vármegye Tömlöczében sanyargatni szabad nem lészen, hanem ha elsőben az ordinárius Vice-Ispánynak meg jelenti, ki is meg vizsgálván az ollyatén Rabnak tettét, ha Tömlöczre méltónak ítéli, szabja ki mindjárt akkor, küldje meg a Strázsa Mesternek is a Vas Váltáságot, ugymint 24 x-okat, azon kívül pedig tartozik Rabját toto Detentionis tempore étellel provideálni, különben Commissio mellett sem lészen szabad a Strázsa Mesternek a privátus Rabokat bé venni sub amissione officii.

12. Tapasztalt dolog az is, hogy a Rabok indiscriminativ privátus urak dolgaira a Tömlöczből ki bocsájtván, alkalmatosságot kaptak a meg szabadulásra, cum manifesta publicae vindictae elusione, azért ennek is meg orvoslására, ez után a Capitalis Rabokat soha semminemű dologra, vagy koldulásra sub amissione officii, vel Circumstantiis ita exigentibus graviore etiam aminadversione; az aprólékosabbakat pedig ad publicos Labores és a hová a Vice-Ispántól engedelme lészen, szoros őrizet alatt, mindazonáltal, ki bocsáthattya a Strázsa Mester; különben ha kinek engedetlensége, vagy vigyázatlansága miatt Rab szabadulna el, in conformitate Legis indispensabiliter büntetessen.

14. Minthogy ezen szűk Földön ugy is nehezen élnek a szegény Rabok, szoros kötelességében áll a Magistratusnak, hogy ha valaki a Tömlöcznél lévők között gyanúságban esne a Raboknak koldulással öszve szedett pénzeknek el sikkasztásáról, hogy azonnal szorossan investigálja s az ollyatént mint valóságos tolvajt exemplariter büntesse.

15. Hogy a rabok sokkáig ne sanyargattassanak, minden harmadik Hónapban Legalább Rabok Revisiója tartasson, Argumento Articuli 50. 1548., melynek terminussát jó elevén a Vice-Ispán adja tudtokra mind a szolgabíráknak, mind a Fiskálisnak.

18. Minden ugyan, de kivált Capitalis Rabokat tartozni fog vi muneris sui a Szegények Prokátora defendálni, s mindez, ugy a Fiskális is, allegatiókat, annak rendi szerént, praescindálván minden haszontalan exceptióktól, summarie ugyan, de fontosan írásban Folytatni, s ex mutuo consensu ítélet alá bocsátani.

19. Submittáltván a processus, emlékezzenek meg a Birák mind szoros hitekrül, mind arról, kinek személyét viselik, s félre tévén minden tekintet, józan és egyenes elmével, igaz lélekkel hánnyák és fontolják meg mind két részre az eleibe adatott dolgot, Ítéletekkel ne hirtelenkedjenek, előttök tartván azt, hogy az hirtelenség mostohája az igazságnak; egy szóval ugy ítéllyenek, hogy azért valaha a Fő Bíró által meg ne ítéltesse.

20. A mely Sententiában egyszer a Birák Consentiálnak, vagy a mit potioritate vorum concludálnak, annyival is inkább, ha azt a Processusba is be írják, semminemű szín alatt Sub amissione honoris más napra differálni vagy alterálni szabad nem lészen.

21. Sem Törvény szék, sem Gyűlés soha ebéd után ne tartasson.

22. A Sententiák Publicitioja, mindenkor ebéd előtt légyen, és ugy alkalmaztassék, hogy ha a megsententiáztatott halálra való, mindjárt akkor kitétethessen a halálhoz való készülésre, és harmadnapra exequáltathasson ha paraszt.

23. Ha pedig Nemes, és a Sententiát apellálná in Causis videlicet de Lege, aut penes Transmissionale Mandatum appellabilibus, azonnal a Notáriusok által sub suspensione ab Officio expediáltasson in solita Forma Transmissionalium a Processus.

A Magyar Jogászegylet márczius hó 30-án (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Magyar Géza nagyváradi jogtanár következő című előadása: Felelősség és felülvizsgálat a polgári perrend tervezetében.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Felülvizsgálat a polgári perrend tervezetében. *Dr. Magyary Géza* nagyvárad kir. jogakad. tanártól. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvédől. — A gyámság és gondnoksági ügy a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Bárdó Ferencz* sümegi ügyvédől. — *Jogirodalom:* A hűtlen kezelés. Büntetőjogi tanulmány. Irta dr. Soos Kálmán budapesti büntető-törvényszéki bíró. *Dr. Kramer Emiltől.* — Lechner Ágoston. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Felülvizsgálat a polgári perrend tervezetében.*

Ma már minden kételyen felül áll, hogy az ügyek harmadfoku elbírálása nem történhetik oly széles körben, mint a második fokon. Azonban mennyivel legyen szűkebb az a kör, amelyben a harmadbíróság eljárhat, a per jog egyik legkényesebb pontja s hihetőleg az is marad mindig. Mert egyrészt sokfélék a változatok, a melyekben a korlátozás lehetséges, másrészt pedig azok egyes esetei oly magas abstrakción alapulnak, hogy azok alkalmazása a gyakorlatban tetemes nehézségekkel jár.

A S. E. és a Terv. a harmadfoku felebbvitelnek azt a korlátozást fogadják el, hogy a harmadbíróság szabályként ne bírálja felül a felebbezési bíróság *ténybeli* következtetését.

A bíróság ítélezése a perben két következtetésből áll: az egyik a *ténybeli*, a másik a *jogbeli*. Az előbbi útján a bíróság arról győződik meg, vajon a perben bizonyítandó tények valók-e vagy sem; az utóbbi segélyével pedig a kiderített tényeket a megfelelő jogszabály alá foglalja. A pernek sok időt és munkát igénylő része a ténybeli következtetéshez szükséges adatok összegyűjtése, azaz a bizonyítás felvétele. A per szempontjából az volna a legkedvezőbb állapot, ha a bíró teljesen kész ténybeli anyagot kapna az elbírálásra. De mivel ez csak a legritkább esetekben történik, nem lehet a bíróságot a bizonyítás felvétele alól felmenteni. Sőt éppen ezt tekintjük egyik legfontosabb feladatának. Azonban ezzel nem szabad a bíróságokat tulsokatterhelni. Elég, ha kétszer végzik. Ha az ügy a harmadbíróság elé kerül, ez ne vizsgálja felül az alsóbíróságok ténybeli következtetését, azaz vajon az alsóbíróságok jól következtettek-e azokra a tényekre, a melyek a kereseti jogviszonyt megállapítják, hanem fogadja el azokat minden felülvizsgálat nélkül valóknak. A harmadbíróság csak a jogbeli következtetést bírálja felül, vagyis azt, vajon a jogviszonyt megállapító tények jól foglaltattak-e a magánjogi szabály alá. Ezért mondjuk, hogy a harmadbíróság csak a jogkérdésben ítél; a felülvizsgálat perorvoslat csupán a *jogkérdésben*.

Ez azonban csak ama feltétel mellett áll, hogy a felebbezési bíróság a ténybeli következtetésnél jól alkalmazta az eljárási szabályokat. Ha ezeket megsértette, akkor ismét megnyílik a ténybeli következtetés útja. Nem közömbös, hogy mely bíróság előtt. Ha a felülvizsgálati bíróság az eljárási szabályok megsértése esetében csak arra szorítkozik, hogy a sértést megállapítja s a ténybeli következtetés megismétlésére vagy kiegészítésére az alsóbírószágot utasítja: akkor szintén csak jogkérdésben ítél. Ellenben, ha a felülvizsgálati bíróság az eljárási szabályok megsértése esetében

önmaga ismétli meg vagy egészíti ki a felebbezési bíróság ténybeli következtetését: akkor a felülvizsgálat elveszti saját-szerű jellegét és oly eljárássá válik, a minő a felebbezés. A S. E. 185. §-a és rövidítve a Terv. 547. §-a mondja ki azt, hogy a felülvizsgálat perorvoslat *csupán* jogszabályoknak, még pedig anyagi és alaki jogszabályoknak megsértése miatt. A két §. közt a különbség a következő: a 185. §. *részletezőbb*; az 1. pontban *anyagi* jogszabály, a 2-ikban a 165. és 166. §-ok feloldási esetei, a 3-ikban lényeges, az ügy eldöntésére befolyással bíró eljárási szabály helytelen alkalmazása vagy mellőzése miatt enged felülvizsgálatot. A Terv. 547. §-a pedig, teljesen megegyezőleg az 1893. évi Terv. 554. §-ával *általánosságban* mondja: a felülvizsgálat csak azon az alapon kérhető, hogy valamely jogszabály a felebbezési bíróság ítéletében vagy az ennek alapjául szolgáló eljárásban helytelenül volt alkalmazva vagy mellőzve. A lényegben a kettő közt nincs különbség, mert a Terv. szerint is csak *ugyanazon* szabályok megsértése miatt lehet felülvizsgálat, mint a S. E. szerint. A S. E. szövegezése azonban előnyösebb, mert kimértőbben tájékoztat. Azonban a S. E. és a Terv. szerint még sem mindig csak a jogkérdésre szorítkozó perorvoslat a felülvizsgálat. Mert ha a felebbezési bíróság eljárási szabály megsértésével nem engedett tényeket és bizonyítékokat felhozni: azokat a felülvizsgálati bíróság deríti ki, tehát ténybeli következtetést is végez, miként a felebbezési bíróság. (S. E. 197., 200. §§., Terv. 557., 558., 560. §§.)

Ha a felülvizsgálat perorvoslat csak a jogkérdésben, akkor ismernünk kell annak elválasztó határvonalát. Tudnunk kell azt, hol végződik a ténybeli és hol kezdődik a jogbeli következtetés. Ez a felülvizsgálat leggyöngébb pontja, mert azt a határvonalat egész biztosan alig lehet megvonni. És hozzá még kérdés az is, vajon szükséges-e minden ténybeli következtetést a felülvizsgálat köréből kizárni? Megoldásomat a következőkben roglalom össze.

Legbiztosabban úgy érünk célra, ha megállapítjuk, mit kell a felülvizsgálati bíróságnak következtetése és ítélete alapjául elfogadni. A törvények e tekintetben egész világosan rendelkeznek. A S. E. (197. §.) és a Terv. (557. §.) szerint a *felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállás irányadó*.

Ugyanez a német perrend (561.) szabálya is és ugyanez áll a francia jog szerint is, amelynek értelmében a felülvizsgálatot kérőnek kell a kérvényhez becsatolnia a megtámadott ítélet hivatalos másolatát s a bíróság ennek alapján ítéli meg, vajon jogszabályt sértett-e az alsóbíróság vagy sem? * Az ítélet tényállása magában foglalja azokat a tényeket, amelyeket a felebbezési bíróság kiderített. Ezeket a tényeket a felülvizsgálati bíróságnak valóknak kell elfogadnia és csak azt ítéli meg, vajon azokra az anyagi jogszabály jól alkalmaztatott-e vagy sem? *Az ítélet tényállásának jogi minősítése a jogkérdés.* E célból a felülvizsgálati bíróság az ítélet tényállását értelmezi, magyarázza. Teszi ezt egészen önállóan; annak tehát egészen más értelmet tulajdoníthat, mint maga a felebbezési bíróság. Hogy az ítélet tényállásában minő

* Részlet dr. Magyary Géza jogászegyleti előadásából.

* Garsonnet: Traité théorique et pratique de procédure V. k. 651. s. köv. II., és különösen Boitard: Leçons de procédure civile I. k. 338. l.

tényekről van szó, az teljesen közömbös. A felülvizsgálati bíróság mindig magyarázza a tényállást, mielőtt azt jogilag minősítené. Természetesen magyarázza akkor is, midőn a kiderített tények akaratkijelentések, különösen jogügyletek, melyekről legtöbbször van szó a polgári perekben. Így jutunk el ahhoz a sokat vitatott tételhez, hogy a *jogügyletmagyarázat* is jogkérdés. Csakhogy jól figyeljük meg, a jogügylet *nem közvetlenül* ama tények után magyarázat tárgya a felülvizsgálati bíróság előtt, a melyek után azt a felebbezési bíróság megismerte, hanem azt a felülvizsgálati bíróság csak *közvetve* magyarázza az ítélet tényállásából szerzett ismerete alapján. Hogy a fél a jogügyleti akarat nyilvánításánál bizonyos szavakat használt, valamit tett vagy valamely magatartást követett, azt a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállás alapján ismeri meg. Hogy azonban ezeknek minő értelem, minő akarat tartalom tulajdonítandó, azt a felülvizsgálati bíróság egészen önállóan állapítja meg és nincs kötve ahhoz az értelemhez, amelyben azokat a felebbezési bíróság vette.

A felülvizsgálati bíróság a tényállást az ítélet egész tartalmából ismeri meg és nemcsak annak ama részéből, amely tényállás neve alatt az ítélet elkülönített része gyanánt szerepel. Kérdés azonban, vajon a bíróság a tényállás ismeretét *kizárólag* az ítéletből merítse-e? Ezt tudni azért fontos, mert ha a felülvizsgálati bíróság az ügyet nem *kizárólag* az ítéletből ismeri meg, hanem más forrásokból, nevezetesen iratokból is, amelyeket a felebbezési bíróság a tényállás elkészítése céljából megfigyelt: akkor a felülvizsgálati bíróság nemcsak jog-, hanem ténybeli következtetést is végez, nemcsak jog-, hanem *ténykérdést* is vizsgál. Megfigyeli azokat a tényeket, amelyekből a felebbezési bíróság a bizonyítandó tényekre következtetett. A jog- és ténykérdés elhatárolására tehát az a *külső ismérő* az irányadó, hogy a felülvizsgálati bíróság az ügy ismeretét honnan meríti: az ítéletből vagy más, nevezetesen a bizonyító eljárás folyamán felvett iratokból-e?

Hogy ez utóbbit a felülvizsgálati bíróság mennyiben teheti, anélkül, hogy a felebbezési bíróság eljárási szabályt sértett volna: azt legjobban megvilágítja a tény- és jogkérdés elválasztásának legnehezebb pontja, az *okiratmagyarázat* kérdése.

Figyelembe veheti-e a felülvizsgálati bíróság az iratokhoz csatolt okiratok tartalmát azok alapján az alsó bíróságtól eltérően is megállapíthatja-e a tényállást? Vagy még világosabban, ha a fél a felülvizsgálati kérelemben azt panaszolja, hogy a felebbezési bíróság ítéletének tényállásában az okiratokat nem jól értelmezte, anélkül, hogy eljárási szabályt sértett volna: felhasználhatja-e a felülvizsgálati bíróság az ítélet tényállása mellett az iratok közt levő okiratokat is? Ha a felebbezési bíróság rosszul magyarázta az okiratot, akkor rosszul is következtetett a bizonyítandó tényre. És ha ez rossz, akkor szükségképpen rosszul is következtetett az anyagi jogszabályra. Szóval a helytelen okiratmagyarázat nyomában mindig az anyagi jogszabály megsértése is jár.

Az okirat a perben mindig bizonyító eszköz, még a rendelkező okirat is. Ha a bíróság ezt szemléli és magyarázza, mindig bizonyítást végez. Nem lehet e tekintetben különbség, hogy melyik bíróság teszi. Ha bizonyítás az okirat tartalmának megfigyelése az első és második fokon, akkor szükségképpen az a harmadik fokon is, a felülvizsgálati eljárásban.

Ámde a bizonyítás ténybeli következtetés, ténykérdés s így az okiratmagyarázat is az. Ennélfogva elvileg az okiratmagyarázatnak is ki kellene esnie a felülvizsgálat köréből. Hogy az okirat téves magyarázata anyagi jogszabályt sért, az nem jöhet számba; mert minden bizonyító eszköz hibás mérlegelése, pl. ami legközelebb áll, a tanuvallomások téves értelmezése is az anyagi jogszabály megsértésére vezet.

Ezzel szemben van egy igen nyomós ellenérv. Az ok-

iratban rendszerint jogügyletekről van szó. Ha a jogügylet magyarázata jogkérdés, midőn arról okirat nincs, miért nem volna az, midőn róla okiratot készítettek. A kettő azonban nem ugyanaz. Ha a bíróság oly jogügylet tartalmát magyarázza, amely okiratba foglalva nincs, magyarázata egyedül az alsóbb bíróságok által kiderített *tényállásra* szorítkozik. A felülvizsgálati bíróság nem közvetlenül a bizonyító eszközök megfigyelése, hanem az ítéletben megállapított tényállás alapján magyarázza a jogügyletet. Okiratmagyarázatnál azonban a bíróság nem ezt, hanem közvetlenül a bizonyító eszköz tartalmát, amely a tényállás elkészítésének alapjául szolgált, magyarázza. Szó sincs róla, ez is jogkérdés; de a bizonyítás körébe eső, a ténybeli következtetés folyamán felmerülő jogkérdés. A tények kiderítését a perben nem úgy szabad elképzelni, mintha az minden jogi elemet nélkülözne. Midőn a törvény megállapítja, hogy a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállás irányadó (S. E. 197. §., Terv. 557. §.): a felülvizsgálat elválasztó határvonala nem az, hogy mindent felülbírájon, amiben jogi következtetés van, hanem az, hogy a maga következtetésének alapjául az ítéleti tényállást fogadja el s azt vizsgálja, vajon erre helyesen alkalmaztatott-e az anyagi jogszabály. Azt azonban nem lehet elvitatni, hogy midőn a felülvizsgálati bíróság közvetlenül az okirat magyarázatába bocsátkozik, ettől az alaptól eltér, mert a tényálláson felül olyasmit is von vizsgálati körébe, ami annak megállapítását megelőző szakba, a bizonyításba esik.

És ha ennek ellenére, bíróságaink, helyes gyakorlati érzékük után indulva, az okiratmagyarázatot mégis belevonják a felülvizsgálat körébe, nem követnek el jogsértést, mert maga a törvény sem ragaszkodik mereven ahhoz az állásponthoz, hogy *csupán* az ítéleti tényállás legyen a felülvizsgálat alapja. A felebbezési bíróság ugyanis ítéletének tényállását az *előkészítő iratok* és a *bíróági iratok* tartalmára való hivatkozással is *kiegészítheti* és *pótolhatja*, habár a per tárgyát képező jogvita és azok a ténykörülmények, amelyek az ítélet megértéséhez szükségesek, az ítéletben, illetőleg az indokolásban ilyenkor is előadandók. (S. E. 121. §., Terv. 420., 500., 529. §§.) Ennek alapján a felebbezési bíróság ítéletének tényállásában hivatkozhatik a becsatolt okiratokra is. És így megvan az alap arra is, hogy a felülvizsgálati bíróság az ítélet tényállásán kívül vizsgálhassa az okiratok tartalmát. Ámde ennek következtében az okiratmagyarázat nem veszíti el fentebb vázolt jellegét. Nem lesz belőle jogkérdés, amelylyel *közvetlenül* a tényállás tartalmát kiegészítő, hanem megmarad annak a bizonyítási kérdésnek, tehát ténykérdésnek, ami az okiratok tartalmának vizsgálata és magyarázata az alsóbb bíróságok eljárásában.

És nagy is a szükség arra, hogy az okiratmagyarázatot ne zárjuk ki a felülvizsgálat köréből.

Az *okiratok* nem vonhatók egyenlő szempont alá a többi bizonyító eszközökkel. Azok azzal a kiváló, megkülönböztető sajátossággal bírnak, hogy őket a bíróság megfigyelheti minden *különös* bizonyító eljárás nélkül. A felülvizsgálatnak célja, helyesen felfogva csak az, elválni a hosszadalmas bizonyítás útját. Azért mondjuk, hogy a felülvizsgálati bíróság ne bírálja felül a tényeket, csupán a jog alkalmazását. Ha azonban van bizonyító eszközünk, amelynek segítségével a felülvizsgálati bíróság hosszas, időt rabló bizonyítás nélkül is megismerheti a tényeket: észszerű volna-e azt annak megfigyelésétől eltiltani s meggátolni a per alapos elbírálását? Nagyon messze vezetne, ha valaki emez érveléssel a felülvizsgálati eljárásban az ítélet tényállása mellett a tanuknak a jegyzőkönyvbe foglalt vallomásait (S. E. 48. §., 5. Terv. 255. §. 3.) is figyelembe vehetőknek tartaná. Ne feledjük, hogy az okirat nem egyenlő a tanuvallomás írásfoglalásával. Amaz maga a bizonyító eszköz, emez csak a bizonyító eszköz megfigyeléséről készített jelentés. Ennélfogva ez a felülviz-

gálati bíróságot sohasem tájékoztatja oly közvetlenséggel, mint az okirat. Ha lehetséges volna a tanut a felülvizsgálati eljárásban oly egyszerűen és közvetlenül megszólaltatni, mint az okiratokat, bizony megengednők, hogy a felülvizsgálati bíróság őket is megkérdezze. Mert nem a tény- és jogkérdés elválasztása a fő, hanem az, hogy a bíróság jó ítéletet hozzon. Nem akarom ezzel mondani, hogy az ítéleti tényállás elkészítésére vonatkozó rendelkezések zárják ki azt, hogy a felülvizsgálati bíróság az alsóbíróság jegyzőkönyvének azt a részét is, amely a tanuvallomást tartalmazza, elolvassa. A dolog inkább ellenkezőleg áll. Abban azonban talán mindenki egy nézetben van velem, hogy a felülvizsgálati bíróság nem járna el a törvény szellemében, ha ítéletének alapjául a jegyzőkönyvnek azt a részét is elfogadná.

Fejtegetésem eredménye a következő: ha egészen pontosan akarjuk elhatárolni a felülvizsgálat körét, azt kell tüzetesen megállapítani, mi az, amire a felülvizsgálati bíróság ítéletét alapíthatja. Ha azt akarjuk, hogy a felülvizsgálati bíróság ne legyen egyéb, mint jogkérdésben ítélő bíróság, akkor azt kellene elrendelni, hogy a felebbezési bíróság ítéletének tényállását teljesen kimerítően szerkeszsze meg és annak kiegészítésére és pótlására ne hivatkozassék azokra az előző iratokra, amelyek az ő ténybeli következtetésének alapjául szolgáltak. Mert csak ekkor jut a felülvizsgálati bíróság teljesen abba a helyzetbe, hogy az ügy ismeretét csak a felebbezési bíróság ítéletének tényállásából merithesse. És nem is áll a felülvizsgálat érdekében, hogy a felülvizsgáló bíróság túl nagy mértékben olvassa a tényállást megelőző iratokat. Minél tágabb körben olvassa azokat, annál inkább veszíti a felülvizsgálat sajátos jellegét. De némi ellenmondás is van benne, hogy a felülvizsgálati bíróság olvassa a tényállás megismerése céljából az előző iratokat, nevezetesen a tanuvallomások feljegyzéseit, de azokból mégse következtethessen, hanem kötve legyen a bizonyítás amaz eredményéhez, amelyet a felebbezési bíróság megállapított. A fentebb kifejtett okoknál fogva csak az okiratok tekintetében kellene kivételt tenni s meg kellene engedni, hogy azokat a felülvizsgálati bíróság az ítélet tényállása mellett figyelembe vegye.

A S. E. és a Terv. miután igen tág körben engedik meg, hogy a felebbezési bíróság ítéletének tényállását az előző iratokkal kiegészíthesse és pótolhassa, nem szüntetik meg a bizonytalanságot a felülvizsgálat határai tekintetében. Talán nem is szükséges, hogy ez idő szerint a törvényhozás valami pontosabb elhatárolásra vállalkozzék, mert a bíróságok, mint láttuk, anélkül is követik azt a helyes utat, amelyen a felülvizsgálatnak haladnia kell.

De azért talán mégsem volt felesleges megjelölni azt a külső ismérvet, amelynek segítségével a tény- és jogkérdés határperét legkönnyebben lehetne eligazítani.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

A *tőzsdebíróságról* a javaslat nem intézkedik. A választott bíróságokról szóló czimben sem említi. Azt kell tehát hinni, hogy azt a várandó életbeléptetési törvényben vagy rendeletben ezen, az 1870: II. törvénycikkkel visszahelyezett bíróságot mostani hatáskörében kívánja fentartani.

Nézetem szerint ily szándék a megváltozott viszonyoknak nem felel meg, mert behozatván a szóbeliség, mint mondani szoktuk: «az egész vonalon», nincsen ok, miért kelljen e bíróságot, mely nem a magyar állam souverainitása nevében ítélkezik, továbbra is célját meghaladó hatáskörrel törvénykezési rendszerünkben megtartani.

Nekem elvileg semmi kifogásom ezen bíróság meg-

hagyása ellen, és pedig annál kevésbbé, mert azt láttuk, hogy az különösen az újabban felszínre jött jelszavakkal szemben hasznosan és az ellentéteket kiegyenlítőleg működött és mert ezen intézmény mostani vezetése alatt gyakorlati rendeltetését meghaladólag őrtoronyszerű hivatást teljesített oly áramlatok ellen, melyek hazánk gazdasági komponenseinek egyensúlyát fenyegették, de előttem, mint magyar jogász előtt és a magyar törvényhozás előtt kell, hogy egy szempont domináljon minden jogi alkotásban, a magyar állam egységének és föntségének eszméje. A membrum sacrae coronae változott tartalommal még ma is élő jog, ezt kell hogy uralja minden intézmény, osztály, hivatás és érdek. Amugy sincs eléggé megszilárdulva hazánk minden lakosában a magyar állam önállóságának tudata, miután három évszázad küzdelmei azt elég sűrűn elhomályosították.

Én elismerem, hogy in thesi a tőzsdebíróság czélszerű intézmény és hogy működése eddigi és illetve mostani hatáskörében is sok tekintetben üdvös volt, de ugyancsak szóbeli lévén ezentul az eljárás az állami bíróságok előtt, nem látok okot arra, hogy az érintett szempont ellenére miért tartassék fen ezen privilegiált bíróság a tőzsdét és a tőzsdeügyleteket meghaladó kompetenciával, különösen miután az egyetlen figyelmet érdemlő mozzanat: az eljárás gyorsasága, mint a jogállapot szilárdságának egyik főbiztosítéka, ezentul az állami bíróságoknál szintén kielégítő garantiát találанд.

A szorosan vett tőzsdeügyletek, és ez képezi az ily kivételes bíróságok létalapját, a rendes peres eljárás formáit nem bírják el, az árúk többnyire szakértői megtekintést igényelnek, mi több, a szerződésszerűség megtétele vagy hiánya képezi sokszor egyedül az eljárás célját, szóval azon szempontok, melyek nálunk és egyebütt is a tőzsdebíróságok intézményének létesítésére vezettek, a tőzsdeügyletekre nézve, árúkat és értékeket tekintve egyaránt, még most is, érteve a javaslat életbeléptetésének idejét, fenforognak.

Kíváncsnak tartom azért, hogy a perrendtartás életbeléptetésével a tőzsdebíróság hatásköre *oly ügyletekre szoríttassék, melyek tőzsdetagok közt tőzsdei forgalom tárgyát képező drúkra nézve jöttek létre.*

Valamennyiünk kötelessége az ország jogait és erősségeit minden támadás és támadásszerű védelem ellen megvédeni; országbontó privilegiumokat pedig ostromolnunk kell, mert azok ellenkeznek a közszabadsággal és az egyenlőséggel. A tőzsdebíróságok, az kétséget nem szenved, szabadalmazott bíróságok, melyek bizonyos határokon túlterjeszkedve, belenyulnak az állam föntség jogaiba.

Szükséges tehát, hogy a kérdés objective és menten minden érzékenykedéstől tárgyalassék, mert ezen intézményről sem áll, hogy sit ut est aut non sit.

Ennek folytán, amint a tőzsdebíróság, és ezt készségesen elismerem, sem szervezetében, sem eljárásában lényeges reformot nem igényel, úgy a megváltozott viszonyok közt és *összhangzásban a más téren létrejött, országot átfogó alkotásokkal* magasabb tekintetekből a jelenlegi hatáskör törvényesen korlátozandó, és pedig annyival inkább, mert az intézmények sorsát nem szabad egyes rendkívüli egyéniségekhez kötni és e célból ki kell emelni azokat az esélyek és muló tüne-
mények légköréből a törvényes szabályok szilárd alapjára.

*

A (perköltés) biztosítékot tárgyzó szakaszok rendelkezéseit sem elég praeciseknek, sem kimerítőeknek nem tartom.

A javaslat a német és osztrák perrendtartásokkal egybehangzóan a «külföldi felperest» kötelezi biztosíték adására és felmenti őt a biztosíték adása alól, ha abban az államban, amelynek felperes honosa, a magyar állampolgárt biztosíték adására nem kötelezik.

Tudvalevőleg nálunk és külországokban is vannak külföldiek, kik honosságuk megtartása mellett idegen országban

* Az előbbi közl. I. a 11. és 12. számban.

megtelepedtek, ott kereskedelmi és ipartelepeket alapítottak, ingatlanokat szereztek stb. Azt hiszem ezekre nézve nemcsak a honosság kérdése a mérvadó, hanem a nálunk letelepedett külföldiek mentessége mellett kimondandó a biztosítékmentesség, ha azon országban, melyekben letelepedtek, a magyar állampolgár biztosítékot adni nem köteles.

Különös jelenséggel bir ezen kérdés a Kelet lakosaira nézve, kik közt olasz, francia, görög, angol alattvalókat találunk és kikkel szemben nemcsak a honosság, mely gyakorlati értékkel, teszem végrehajtás esetére, nem is bir, mert honosságuk területén nem birnak vagyonnal, hanem a lak- és állandó megtelepedési hely is a mérvadó.

A rendelkezések hiányosságára vonatkozó megjegyzésem azon alapul, hogy a biztosítékkötelezettség minden keresetre nézve van kimondva és eltérőleg más törvényektől, váltó- és okiratos keresetek sem élveznek biztosítékmentességet. Ez, bár jelenleg azon államokkal, melyekkel sűrű kereskedelmi forgalomban állunk, vannak államszerződéseink, melyek szerint a szerződő államok polgárai kölcsönös biztosítékmentességet élveznek, árt a hitelünknek és, felfogásom szerint, tulmegy a saját honosainkat megillető jogi védelem határain. Vajon megegyezik-e a nemzetközi coullance-szal, hogy a költségóvadékokat, ha értékpapirokban tétetik le, a budapesti tőzsdén jegyzett értékekben követeljük, mint kétséges körülményt pusztán felemlitem.

Dr. Szilasi Adolf.

A gyámság és gondnoksági ügy a polgári törvénykönyv tervezetében.

Az alkotandó polgári törvénykönyv talán egyik része sem érinti annyira a nagy- és laikus közönséget, talán egyik részénél sem kell a gyakorlat igényeire oly figyelemmel lenni, mint a gyámság és gondnoksági ügynél.

A tervezők elismerésre méltó nehézségekkel küzdöttek meg. A közigazgatás államosítása, reformálása még mindig csak a «jövő» országgyűlés feladata; ma még talán a belügy-miniszterium törvényt készítő osztálya sem tudja, minő lesz és ki lesz a jövő gyámhatósága; ezt valószínűleg a tervezők sem tudták s nekik mégis szabályozni kellett a gyám, gondnok, kiskoru, gyámhatóság egymáshoz viszonyát, anélkül, hogy tájékozva lettek volna ez utóbbi szervezetéről. Hogy ez így van, azt a tervezet 293., 298. és 405. §-aiból következtetem, mely a gyám és gyámhatóság egyik legfontosabb teendője, t. i. a pénzkezelés és elhelyezés, illetve ennek ellenőrzése tekintetében oly sok alternatívát állít fel, amelyek egymást kizárják, illetve feleslegessé teszik. Ez nem jött volna létre, ha a tervezők tudják, vajon megmarad-e az árvaszéki pénztár, nem-e.

A jövő árvaszékétől azonban eltekintve, jelen soraimmal a tervezet gyámi és gondnoksági ügyekre vonatkozó részének egy-két különösen a gyakorlat szempontjából szembeötlő hiányára akarok reámutatni. Ugyanis bizonyításra nem szoruló tétel, hogy a kiskoru személyi és vagyoni ügyei tekintetében a gyámhatóság egyedüli feladata már ma is (kivéve a készpénzkezelést) az ellenőrzés, ez lesz a jövőben is, mikor a törvénykönyv 386. §-a szerint a gyámolt személye és vagyonának képviselője a gyám. (A kivételt megállapító 387. §. azt hiszem, a törvénykönyv végleges szövegéből ki fog maradni, miután felesleges azt kodifikálni, hogy ha a gyámnak nincs joga a kiskoru helyett eljárni, akkor nem járhat el.) A 386. §-t kiegészíti a 423. §., amely szerint a gyám felelős minden kárért, mit kötelességeinek megsértése által okoz. Ha ezekhez hozzáveszem még a 393. §-t, amely szerint a gyám a jó családát gondosságával köteles gyámoltjára felügyelni s őt nevelni, úgy kétségtelen, miszerint a tervezet is a gyámhatóság főfeladatának az ellenőrzést tekinti. Ami már most az ellenőrzést illeti, az csak a szükségesre szorít-

kozhatik. Ne téveszszük szem elől, hogy egy ellenőrzés csak addig szolgál a kiskoru előnyére, míg a tulságba nem megy. Szerény véleményem szerint a törvényt hozónak e tételnél figyelemmel kell lenni arra, hogy a még szükséges ellenőrzés is a kiskoru jogügyletkötésének nehézségeit eredményezi s a kiskorut számtalan anyagi előnytől fosztja meg, hát még a felesleges ellenőrzés; e mellett figyelemmel kell lenni arra is, hogy a törvényhozó a gyámhatóságot felesleges munkától, felesleges hivatalnokoktól szabadítsa.

Ezen szempontokból helytelenitem a tervezet 401. §-ának azon intézkedését, hogy a gyám gyámoltja családnevének megváltoztatását csak a gyámhatóság jóváhagyásával kérheti. Tudvalevő, hogy a családnevek változtatását a belügy-miniszterium engedélyezi; ugyancsak ismeretes, hogy a miniszterium szigorúan ragaszkodik azon elvhez, hogy a családnév-változtatás csakis hazafias célból történhetik; sőt a miniszterium még az új név hangzására és mikénti írására is kiterjeszti figyelmét, egyszóval a névváltoztatást minden tekintetben ellenőrzi. Kértem, ezek mellett mire lesz jó és miért lesz szükséges a gyámhatósági jóváhagyás? Amelyet különben ugyanis mindenkinek el kell nyerni, még ha kérvényében csak frázisnak lesz is használva a hazafias cél és szándék. Bizony, másra nem, mint az eljárás megnehezítésére, ügyszámok szaporítására.

A 403. §. szerint a gyám köteles a gyámoltak pénze, értékpapirjai s drágaságai mellett még a *fontos okiratokat* is megőrzés végett a gyámhatósághoz beszolgáltatni. Vajon minő okiratok lesznek azok, amelyeket be kell szolgáltatni a pénzürtéket helyettesítő, a pénzköveteléseket tanúsító, a szakaszban külön is megjelölt okiratokon kívül? Minden okirat fontos, tehát egy tulbuzgó gyámhatóság bekövetel, egy aggályoskodó gyám betérjeszt minden adásvevési, bérleti stb. szerződést, daczára annak, hogy ezen okiratokra a gyámnak mindennap szüksége lehet, daczára annak, hogy akire a kiskoru testi, szellemi képzése, vagyona bizva van, arra talán az ezeknél alárendeltebb fontosságú okiratokat is reá lehetne bízni.

A 413. §. 1. pontja szerint a gyámhatóság jóváhagyása szükséges ahhoz, hogy a gyám gyámoltja képviselőjében három évnél hosszabb időre szóló tanonczszerződést vagy egy éven tuli szolgálati vagy munkaszerződést kössön. Ezen pontot kiegészíti a 428. §., amely szerint a fenti esetben a gyámhatóságnak intézkedés előtt magát a kiskorut is meg kell hallgatni. Ha már most tekintetbe vesszük, hogy a vagyontalan (és ez a tulnyomó rész) árva fiuk legnagyobb százalékanak életpályája az iparosság; s hogy a vagyontalan-ság miatt a szerződések 90%-a három évnél hosszabb időre köttetik, ha tekintetbe vesszük, miszerint annak lehetősége, hogy a gyermek óhaja, hajlama ellenére és megkérdezése nélkül kényszerítették valamely iparágra, ki van zárva, mert ha a munkaadó látja, hogy a gyermeknek ahhoz az ipárhoz, mit ő üz, hajlama, kedve nincs, a szerződést saját érdekében felbontja; ha vesszük, hogy a tervezet ezen lényegtelennek látszó pontja miatt évenként hány ezer és ezer kérvényt kell majd iratni; ezen pont hány ezer ügyszámot fog okozni, mibe fog kerülni az államnak az az irodaszer, amely kelleni fog azért, hogy a központ a kérvényt a szolgabírónak, ez a községi előljárásnak küldje, az a kiskorut meghallgassa; a gyámhatóság két-három közbeszóló határozatot hozzon, mennyi írás, fogalmazás lesz azon egyszerű dologból, hogy N. kiskoru cipész vagy kovács lesz azért, mert hajlamai őt ehhez a keresetághoz vonzzák; tanonczideje négy év lesz, mert tanonczdíjat fizetni képtelen; aki ezeket, ismétlem, mind tekintetbe veszi, az meg lesz róla győződve, hogy a 413. §. 1. pontja felesleges, szükségtelen s az által, hogy az alatt az idő alatt, míg a hivatalos eljárás foly, a kiskorut az iparhatóságnál bejelenteni nem lehet, a kiskorura káros is lesz.

Felesleges a 413. §. 2. pontjának azon része, mely az eltartási szerződések gyámhatósági jóváhagyását követeli; mert a 415. §. 4. pontja már gondoskodik róla, hogy a kiskoru törzsvagyont — engedély nélkül — a gyám a kiskoru eltartására és nevelésére ne fordíthassa, mi ha fen nem forog s az eltartás a kiskoru rendes jövedelmeiből fedeztetik, felesleges az eltartási szerződéshez gyámhatósági jóváhagyást kívánni és pedig annál inkább, mert e tekintetben a gyámot ellenőrizni a gyámhatóságnak a számadások megvizsgálása alkalmával ugyis módjában lesz; másrészt mert egy ilyen szerződés jóváhagyása kérdésében helyesen határozni csakis az lenne képes, ki nemcsak az eltartási szerződést, de az eltartók vagyoni viszonyait, életmódját, erkölceit ismeri, aminek megismerése a gyámnak még talán sikerülhet, de a gyámhatóságnak bizonyára nem.

Helytelenitem a tervezet 413. §-a 14. pontjának értékhatárát; ez túl magas, e pont segítségével meg lesz adva a mód arra, hogy a tervezet számtalan intézkedését a gyám kijátssza.

Felesleges a 413. §. 15. pontja, mert a gyámoltat minden peres ügyeiben a gyám képviseli, mert a választott vagy külföldi bíróság eljárása hátrányt csak a képviselet nehézsége miatt okoz, amely hátrány csakis a gyámot éri, mert a hétköznapi életben sok oly ügylet van, hol a választott bíróság kikötése el nem kerülhet, mint például a legtöbb biztosító társaságnál, pedig azt talán a tervezet sem akarja, hogy minden tüzkárbiztosítási szerződés gyámhatósági jóváhagyás alá kerüljön.

A tervezet 416. §-a jelen alakjában ismét a mai állapothoz fog vezetni, t. i. ahhoz, hogy nagyon sok gyámhatóság a kiskoru épületeinek tüzkár ellen történt biztosítását nyilvántartja, a gyámoktól a kötvényeket megtekintés végett beköveteli, kik azonban a bemutatással járó teher miatt a meghagyásnak meg nem felelnek, mire jön három-négy sürgetés, jegyzők felhívása, azoknak ismét háromszor-négy-szer sürgetése, mire végre konstatálva lesz, hogy a ház igenis biztosítva volt, de a biztosítás épp ez időben lejárt, mely jelentésre ismét kezdődik a hivatalos eljárás. Tekintettel arra, hogy a tervezet számtalan szakaszából ugyis következik, hogy a gyámnak a kiskoru épületeit biztosítani kell, legjobb volna a szakaszt elhagyni vagy az ellenőrzéssel a községi közgyámot megbizni.

Felesleges és céltalannak bizonyult a mai törvényből a tervezet 426. §-ába átvett azon intézkedés, hogy az időszaki számadások beadása alkalmával a gyám a gyámolt személyes viszonyairól jelentést tartozik tenni. Ezen mindig egyformán szóló chablonos, ellen nem őrizhető jelentéseknek mi értelme sincs. A 454. §. intézkedését is olyannak tekintem, amely ismét csak tulságba viszi az ellenőrzést, s mely az illetőknek semmivel sem indokolt munkát és költséget okoz. A mai törvényben is ben van, hogy a gyám tiszte megszűnte után a gyámrendelő végzést visszaadni tartozik; de elmondhatom, minden ötödiktől lehet azt visszakapni; de másrészt még nem tudok esetet, hogy a gyámrendelő végzés vissza nem adásából a kiskorura kár háramlott volna, mert hisz a hatóságok, mihelyt valamely ügyben kiskoru van érdekelve, határnapokról, határozataikról értesítik a gyámhatóságot és ez utóbbinak módjában van ellenőrizni, hogy a valódi képviselő lett-e beidézve stb., de ha a gyámrendelő végzés vissza nem adásából még kár származhatna is, akkor is minek a hirlapi hirdetés, amelyet soha senki se olvas, s amely a vele járó költségek miatt a gyámi tisztától való vonakodást, félelmet terjeszti.

Végül bár ismétlésbe esem,* de azért újból hangsúlyozom, hogy ténykérdéseket tények ismerete nélkül végzésekkel helyesen eldönteni nem lehet, hogy bárki és bárminő lesz

is a jövő gyámhatósága, bármily kitűnő is a tervezetnek gyámi része, célját csak úgy fogja elérni, ha az intézkedés joga azoké lesz, kik a gyámolt-gondnokolt érdekét ismerik, kiket hozzá a rokoni vérségi kötelék csatol, t. i. családjáé, miért is, szerény nézetem szerint, mennél kisebb intézkedési kört adjunk a hatóságnak, mennél többet a családnak.

Dr. Bárdiő Ferencz.

Jogirodalom.

A hűtlen kezelés. Büntetőjogi tanulmány. Irta: dr. Soos Kálmán budapesti kir. büntető törvényszéki bíró. Budapest, 1900. Ára 5 korona. 288 oldal.

Szerzőnek az Ügyvédek Lapja XVII. évf. 1—50. számában megjelent tanulmánya, mint nevezett lap különlenyomata, most került a könyvpiacra. A dolog természetében rejlik, hogy e dolgozathoz, bár érdeklődésünket első perctől kezdve lekötötte, csak most, mikor egész terjedelmében előttünk fekszik, szólhatunk hozzá.

Tartalmát a helyszüke által parancsolt rövideggel a következőkben ismertetjük.

Szerző, miután röviden megemlíti, hogy a hűtlen kezelés bűncselekményének hazánkban tulajdonképpen nincs is multja s hogy első kiindulási pontjául csakis az 1843. évi magyar büntető-törvénykönyvi javaslat szolgálhat, sajnálkozásának ad kifejezést, hogy e bűncselekményt sem a szakirodalom nem részesítette a kellő figyelemben, sem pedig a törvénykezési gyakorlat az uralgó bizonytalanságokat nem tisztázta.

Szerző előbbi megjegyzése nagyon is alapos; mit mindenki concedálанд, ha meggondolja, hogy az irodalom két legalaposabb mivelője — Fayer s Illés — is csak per tangentem foglalkoznak a hűtlen kezeléssel.* A törvénykezési gyakorlat ingadozásait pedig eléggé igazolják a szerző által közölt, saját törvénykezési gyakorlatából meritett s másutt még közre nem adott jogesetek, melyek a tanulmány utolsó 80 oldalát foglalják el.

Miután szerző megadja a hűtlen kezelés definitióját, sorra veszi az ezen bűncselekmény fogalmát megalkotó elemeket.

Szerző az «alanyi ismérvek» czim alatt részletesen kifejti, hogy ki mindenki követhet el hűtlen kezelést. A számos példával illusztrált enumeratiót részünkről is elfogadjuk s ide vonatkozólag csak két megjegyzésünk van. Az első az, hogy nem látjuk be, hogy a «részletfizetési vásárló, ki a tulajdonjognak az eladó részére való fentartása mellett vesz», minő alapon tekinthető «idegen vagyron kezelésével (gondozásával vagy felügyeletével) megbízottnak» s hogy miért volna «köteles az eladó érdekeit előmozdítani.» Eltekintve attól, hogy a vásárolt *dolog* csak erőltetett magyarázattal minősíthető *vagyronnak*, — mint ezt a szerző alább (40. oldal) meggyőzően kifejti, — itt hűtlen kezelést már azért sem concedálhatunk, mert ha valamit *megveszünk*, úgy egyedüli célunk az, hogy azt *saját* érdekünkben használjuk; ha az eladó fentartja magának a tulajdonjogot, úgy ő viszont nem akar mást, mint követelése biztosítására addig, amíg a vételár lefizetve nem lesz, egy harmadik személyekkel szemben is érvényesíthető dologi jogot, azaz a nudum dominiumot. A gyakorlatban, jól tudjuk, a legtöbb esetben még a pactum reservati dominii-nek ezen fenti tartalma sem lesz eléggé a vevőnek megmagyarázva, annál kevésbbé van ennek arról tudomása, hogy elméletileg belemagyarázható — részünkről kétségbe vonjuk azt, hogy helyesen — a fenforgó viszonyba egy, a dolognak az eladó iránti tekintetből való gondozására irányuló megbízás. S épp ezért veszélyesnek tartjuk a pactum mellett vásárlóknak a hűtlen kezelés alanyaként való feltűntetését.

* Fayer nem egész 3, Illés alig 6 oldalt szentel ezen, a nehéz kérdések egész sorozatát magában foglaló bűncselekménynek.

Másik észrevételünk az, hogy nem helyeselhetjük a magunk részéről a budapesti kir. büntető törvényszéknek szerző által elfogadott laconikus (87980/1899. B. számú) végzését, miszerint «közkereseti társaság tagja magával a társasággal szemben hűtlen kezelést egyáltalában nem követhet el», nem látjuk ugyanis be, hogy miért nem? Tiltó szabály erre nézve előttünk nem ismeretes! Ellenkezőleg a Btk. 362. §-a azzal, hogy «a részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja által elkövetett hűtlen kezelést *hivatalból* megindítandónak minősíti, nézetünk szerint, egyenest utal arra, hogy a közkereseti és betéti társaság tagjai is ezen bűncselekmény alanyaiként szerepelhetnek. De következik ez a kereskedelmi társaságok fogalmából is. Nagy Ferencz* meggyőzően fejti ki s igazolja is a Curia állandó praxisával, hogy az összes «kereskedelmi társaságok mint tagjaiktól különvált önálló jogalanyok szerepelnek, vagyis jogi személyek természetével bírnak.» Mint ilyenek jogviszonyban állnak, illetve állhatnak nemcsak harmadik személyekkel, hanem saját tagjaikkal szemben is. Sőt a tagok a társasággal, mint harmadik személyek, tehát mint nem tagok is, jogviszonyba léphetnek.** Épp ezért a társaságok, mint ezt különben a kereskedelmi törvény 63. §-a expressis verbis mondja, «*czégjük alatt jogokat szerezhetnek.*» Ezen jogszerzés és kötelezettségvállalás természetesen az *erre jogosított képviselőik által* történik. Ezeknek a jogosított képviselőknek képezi feladatát a *társaság* vagyonának kezelése, gondozása és felügyelete. Ezen társasági vagyon nemcsak elméletileg, de a gyakorlatban is élesen el van különítve az egyes tag vagyonától; gondoljunk csak arra, hogy minden tagnak külön számla nyitattatik a társaság könyveiben!

Az pedig, hogy a társasági vagyonkezelésre, illetve az ezt is magába ölelő üzletvezetésre, ki van in concreto a tagok közül feljogosítva és ki nincs, ez a társasági szerződésben, mely legtöbbször írásban is meg lesz lelhető, határoztatik meg, ilyennek nem létében pedig a kereskedelmi törvény 80. §-a értelmében az összes tagok egyaránt jogosítvák és kötelezők.

Miután tehát mindig meg lesz állapítható, hogy in concreto a vádlott meg volt-e bizva, szerződés, illetve a törvény erejénél fogva, a társasági vagyon kezelésével, s miután ezen vagyon a tagra nézve «idegen» vagyont képez s miután végül kétségtelen, hogy a tag a társaság érdekeit előmozdítani köteles, nézetünk szerint, a közkereseti társaság tagja is elkövetheti a hűtlen kezelés jogcselekményét. Azon körülmény ugyanis, hogy a tagnak a társasággal szemben vagyonilletőségére vonatkozólag követelése van, nem szüntetheti meg a társaság vagyonának vele szemben is fenálló külön létét, «idegen» voltát, mert hiszen más vagyonkezelőnek is lehet s legtöbbször van is követelése azzal szemben, kinek vagyonát kezeli; gondoljunk csak a tömeggondnokra, kinek követelése számos esetben egészen felemészti a csódtömeget.

Szerző a tárgyi és cselekményi ismérvek beható tárgyalása után áttér a szándékosságra, mint tényálladási kellékre. Ide vonatkozólag kiemeljük szerzőnek a szándékos cselekményre és a szándékra vonatkozó rendkívüli szabatos meghatározásait. Előbbi alatt «a büntető-törvények által tiltott cselekmény tényálladásként tudattal és akarattal való létesítését», utóbbi alatt: «az ily tiltott cselekmény tényálladásként tudattal és akarattal való létesítésére irányuló önelhatározást» érti.

Rendkívüli érdekes és tanulságos a tanulmány XII. fejezete. Szerző meggyőzően fejti ki, ügyes polemiában Finkeyvel, hogy a 363. §-ban előforduló «jogtalanul» kitétel nem egyértelmű a vagyoni haszon jogtalanásával, hanem a bűncselekmény véghezviteli módjának jogtalanását jelenti. Igen

áttekinthetővé teszi szerző a haszon jogos, illetve jogtalan voltának viszonyát a megszerzés jogosságához, illetve jogtalanosságához. Ezen viszony négyféle lehet. 1. Jogos haszon, jogos uton szereztek: ez a büntető törvénykezés keretén kívül eső cselekedet. 2. Jogos haszon jogtalanul szereztek: ez lehet pusztán civilis jogsérelem, lehet zsarolás, de sohasem hűtlen kezelés. 3. Jogtalan haszon jogos uton szerezve: kriminálitás nem forog fen. 4. Jogtalan haszonnak jogtalanul való szerzése: csakis ez az eset hozza létre s állapítja meg a hűtlen kezelés *büntetését*.

Behatóan foglalkozik szerző ezenkívül a haszonszerzési célzattal, a célzattal általában, a hűtlen kezelés büntetésének hivatalból, illetve magánindítványra való üldözésének kérdésével, a kísérlettel, részességgel, szóval az összes idevágó részletkérdésekkel.

Ha ezek után egyrészt, mint objectív bírálók nem is hallgathatjuk el, hogy a kritika tárgyát képező monografiának vannak gyengébb részei is, a VIII. fejezetnek első része például, nézetünk szerint, nem éri el a munka átlagos nívóját, úgy másrészt csak kötelességet teljesítünk akkor, amikor ezen ritka lelkiismeretességgel és tárgyyszeretettel, tudással s gyakorlati érzéssel megírt munkára felhívjuk a jogászközönség figyelmét.

Dr. Kramer Emil.

Lechner Ágoston.

Lechner Ágostonról a «Magyar Egyetemi Szemlé»-ben Pulszky Ágost ír. Reprodukáljuk a cikket a következőkben:

Lechner Ágoston azon, hazánkban ritka férfiak közé tartozott, akik soha a nyilvánosság előtt nem szerepeltek, sem az irodalomban, sem a közéletben, s mégis jelentékeny egyéniség mély nyomait hagyták korszakaiknak is, tanítványaiknak is emlékeikben. Az egyetemen, amely kizárólag a magáénak vallhatta, már ennél fogva is kivételes állása volt, de kivételes annyiban is, hogy személyisége, világnézete, tanai önálló tényezők gyanánt hatottak az ifjúság számos egymást követő nemzedékére. A magyar közjog akadémikus művelése váhatlan kapcsolatban maradt az ő nevéhez fűződő felfogással, bárha ennek hagyományai csupán hiányos jegyzetekben maradtak fen szemlélhető alakban, de közkinccsé váltak azon tanokban, amelyeket államférfiak és publicisták az ő előadásai szelleméből s benyomásaiból fel-frissítve terjesztettek és népszerűsítettek.

E rendkívüli hatás titka Lechner teljes odaadásában rejlett tudománya iránt. Páratlan volt személyes, öntudatos igénytelensége. Soha kitüntetés, bárminő egyéni nagyravágyás vagy hiuság kielégítését nem kereste, állását kizárólag hatásköréért és függetlenségéért becsülte. Még a kiváló tanárok rendszerinti gyengeségétől, hogy nézeteit csálhatatlannak tartsa, is ment volt, s mindig kész arra, hogy mások igazolt véleményét méltányolja. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy idegenkedett azon gondolatától, hogy tudományát bevégeztet száraz rendszer alakjában terjeszse, hogy könyvet írjon, amelyben esetleg tévedések is meg lettek volna örökítve. Oly magasra becsülte a magyar közjog értékét, oly féltékeny volt annak integritására, hogy nem akarta kockáztatni, hogy nevének tekintélyével súly tulajdoníttassék oly tanoknak, amelyek valamikor talán megcsorbitására vezethetnének a nemzet jogrendjének, vagy megkötésére, bizonyos irányban való megszorítására a magyar állam elméletének. Ez terelte el egyszersmind a gyakorlati politikától, amely szükségképpen egyoldalú s korlátolt értelmezést igényel a fényleges körülmények számbavételével, s amelylyel aki foglalkozik, kénytelen engedni tudománya szigorából, míg a tanszéken elveit végkövetkezményekig kifejtetni kötelessége.

Aki tehát harmonikus, magában befejezett életre törekszik, mint Lechner, az inkább, semhogy belső küzdelmekbe, sőt néha ellentétbe kerüljön önmagával, működési körét korlátozza, kivált ha még mindig megmarad olyan, amely maga is egész ember erejét igénybe képes venni. S hogy az egyetemi tanár feladatai ilyenek és kétségtelen. Kivált ha számba vesszük a korszakot és kört, amelyben hivatásának előkészült. Az ötvenes és hatvanas években, az absolutismus és a provizorium uralma idején, a magyar közjog tilos emlékek vagy szinte megközelíthetetlen eszménynek látszott. Művelése nemzeti szükség, kötelességteljesítés volt, de lehangelő

* Nagy Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. III. kiadás. I. kötet, 199., 200. oldal.

** U. ez u. ott 207. oldal, 1. jegyzet.

minden vonatkozásban a tényleges élettel, kilátás nélküli a lehető reményeivel szemben. Tudományos szempontból pedig rendkívül nehéz feladatnak látszott a magyar közjog tételeit, amelyeknek minden alapja s régibb megokolása romba dőlt, a modern államjog keretébe beilleszteni, a nyugati elméletek tanaival összhangba hozni. Mégis e feladatnak szentelte életét Lechner tétovázás nélkül, s ezzel tanuságot tett a mély hazaszeretetről, amely áthatotta, s amelyet minden frázistól és tetszeshajhásztól menten szerencsésebb körülmények közé jutott fiatalság körében tovaterjesztett.

E hazaszeretet s a tudomány iránt egész lelkét betöltő tisztelet, amelyet nem szóval hirdetett, de amelyről egész működésével tanuságot tett, a két jellemvonás, amely Lechner életének kulcsául szolgál. S akik körülötte csoportosultak, ezt ösztönszerűleg érezték. Innen származott jelentősége, befolyása az egyetemi életre, amely tulszárnyalta számos fényesebb pályájú társát. S innen a veszteség sulya, amelyet elhunytával tudományos életünk szenvedett; sok idő fog eltelni, amíg hasonló kötelelességtudás, bölcs mérséklet, méltányos belátás, törhetlen igazságszeretet lángja fog ismét alma materünk katedráján melegíteni s világítani.

Különfélék.

A polgári törvénykönyv tervezetének dologjogához megjelent egy vastkos kötet indokolás. A «Személyjogot» és a «Családjogot» tartalmazó részek folyó évi május hóban, a «Kötelmi jog» folyó évi június hóban, az «Öröklési jog» pedig legkésőbb szeptember hóban fognak megjelenni. Ára az egyes köteteknek három korona. A teljes munka ára tíz korona.

— **A kir. Curiához** a folyó év első negyedében 4880 ügy érkezett. A múlt évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 11,325, elintéztetett 5806, hátralékban maradt 5519 ügy. Az 1900. év első negyedéhez viszonyítva, kevesebb ügy érkezett 1615-el, kevesebb volt elintézendő 1847-el, kevesebb intéztetett el 1262-vel, kisebb a hátralék 585-el. Az új bűnvádi perrendtartás már ez évben erősen érezteti hatását, amennyiben 1605-el kevesebb bűnügy érkezett be, 2472-vel kevesebb volt elintézendő és 1073-al kevesebb intéztetett el.

A szerzeményi közösség a házassági vagyongok rendszerében. Dr. Kolosváry Bálint kassai jogtanár ily cím alatt 550 oldalra terjedő tanulmányt bocsátott közre. A mű első része a házassági vagyongok rendszerével, a második része a szerzeményi közösségnek a külföldi jogokban való szerepével, a harmadik rész a szerzeményi közösségnek a jelenleg érvényes magyar magánjogban való szerepével foglalkozik. Ezen utolsó részben foglal helyet a polgári törvénykönyv tervezetének bírálata is. A magánjogi kodifikáció jelenlegi előrehaladott állapotában kettős örömmel üdvözljük Kolosváry értékes monographiáját.

— **Vida Lajos** budapesti ügyvéd a napokban elhunyt. A régi ügyvédi gárda egyik legkiválóbb tagja volt, korábbi éveiben a jogi szakirodalomban is részt vett; kivált a Magyar Themis és a Jogtudományi Közlöny régibb évfolyamai tartalmazzanak tőle dolgozatokat, főként a családi- és öröklési jog s a telekkönyvi jog köréből. A bel- és külföldi telekkönyvi rendszerekről írt pályamunkája akadémiai dícséretet nyert; a benne sürgetett reformok közül a kitörlési keresetek megindítása határidejének leszállítása 3 évről 60 napra és a föl-osztatlanul hagyott közös urbéri ingatlanokból (erdőkből, legelőkből) az egyes jogosultakat illető jutalékokban előforduló változásoknak az egyes jogosultak telekjegyzőkönyveiben való föltüntetése azóta (a 947/1888. és 45,041/1889. sz. I. M. rendeletekben) meg is valósított. A korábbi jogászgyűlések tárgyalásain is, főként az özvegyi jog és az ági öröklés kérdéseinek megvitatásában élénk részt vett; az özvegyi jogot mindkét házastársat kölcsönösen illető öröklési joggal kívánta helyettesítenni; az ági öröklésnek pedig fentartását védte. A jogászgyűlés többsége akkor pálczát tört ugyan a régi magyar jog ezen intézményei fölött; a polgári

törvénykönyv most közzétett tervezete azonban mind az özvegyi jognak kölcsönös özvegyi örökléssel való fölcserélésében, mind pedig az ági öröklésnek, bár megszorított alakban való fentartásában azoknak adott igazat, akikkel Vida a jogászgyűlésen együtt küzdött. Az elhunyt az ügyvédvizsgáló-bizottságnak is hosszú időn át tagja volt. Az utóbbi években azonban a közélettől mindinkább visszavonult. Mintegy egy évvel ezelőtt az ügyvédség gyakorlatával teljesen felhagyott.

— **A budapesti rabsegélyző-egyesület** a múlt évben 469 egyént 637 alkalommal 8544 korona 8 fillérnyi segélyben részesített. A legkisebb segély 1 korona, a legnagyobb 280 korona volt. Pillanatnyi segélyt élelemre vagy hiányzó ruhadaraboknak beszerzésére, de leginkább uti költségre 54 nőnek és 360 férfi szabadulónak adtak. A letartóztatottak ártatlan hozzátartozói közül 40 család a körülményekhez képest több ízben, 7 család pedig állandó havi segélyben részesült, 8 elzárt szülő 15 gyermekének pedig teljes ellátásáról gondoskodtak. A kőbányai menedékházban 71 egyén 7446 napot töltött. Egy személy átlag 105 napig volt az intézetben. A menedékházban házi és kerti munkán kívül szalmatok és lábtörölőkészítéssel és szecskavágással foglalkoztak a lakók, megrendelésre néha asztalos munkát is készítettek és kéziratokat másoltak. Bevételek és kiadások általában véve az előző évek keretében mozogtak, úgy hogy ugyanaz volt az egyesület munkásságának a képe, aminő a múlt esztendőké volt. Sajnos, a gazdálkodási rendszer sem javult. A tökegyűjtésre való hajlam a múlt évben sem engedte, hogy az egyesület céljaira felhasználtassék az összes jövedelem; és az a hathatós támogatás, melyben pl. a kormány és a főváros az egyesületet részesíti, jelentékeny részében maradt meddő, mert a bevételek az idén sem fordítottak teljes összegükben rendeltetésükre. Különben a pártfogó magánegyenek száma az utóbbi években rohamosan megcsappant s a rendes évi járulékot fizető tagok számában erős hanyatlás volt tapasztalható. Pedig ha az intézet céljainak elérése érdekében kellőképpen felhasználná az agitatio eszközeit, bizonyára felkeltené törekvései irányában a társadalom legszélesebb rétegeinek érdeklődését, s ha például Franciaországban vagy Belgiumban a kellő figyelmeztetések után egyre sürűbben alakulnak a kiszabadult egyének támogatására célzó intézmények, melyek a legelőkelőbb körök protectoratusa alatt működve, kiváló sikereket tudnak felmutatni a kriminalitás leküzdésére, nem valószínű az, hogy a mi társadalmunk érzéketlen maradna a visszaesés ezen legeredményesebb óvszere s leghatályosabb elleneszköze irányában.

— **A budapesti ügyvédi kamara ügyforgalma.** Az 1900. évben felvételre jelentkezett 90 ügyvéd; ezek közül felvétetett 87, a kir. Curia által felvétetni rendeltetett 1 s így összesen bejegyeztetett 88, a felvétel megtagadtatott 3 ügyvédnek. Kitérültetett összesen 60 ügyvéd; és pedig: önkéntes lemondás folytán 22, elhalálozás folytán 22, elköltözés folytán 16. Az ügyvédek létszáma 1900. év végével 1233 volt. (1899-ben 1205.) Az ügyvédek lajstromába való felvételt megtagadó határozat ellen 2 felebbezés adatott be, melyek közül 1 esetben a kir. Curia megváltoztató, vagyis a felvételt elrendelő határozatot hozott, 1 felebbezés pedig az év végéig a kir. Curiától vissza nem érkezett.

Ügyvédjelölt 1900. évben felvételre jelentkezett 341, bejegyeztetett 323, a felvétel megtagadtatott 18, kitérültetett 248. Az ügyvédjelöltek létszáma 1900. év végével 817 volt, s így 75 jelölttel több maradt bejegyezve, mint 1899. évben. A 815 jelölt közül gyakorlaton volt: bíróságnál 40, kincstári vagy közalapítványi ügyészségnél 11, ügyvédeknel 764. Ügyvédi vizsga iránti kérvényt 113 jelölt nyújtott be. (1899. évben 94.)

Pártfogó ügyvéd polgári ügyekben 692, bűnügyekben 612, gondnok pedig 23 esetben rendeltetett ki.

Fegyelmi panasz 172 ügyvéd ellen érkezett 225 panaszostól, és pedig magánféltől 168, bíróságtól vagy kir. ügyésztől 46, hivatalból a kamara ügyésze által emeltetett 7, egyéb hatóságoktól vagy hivatali közegektől 3, más ügyvédi kama

rától 1, mult évi hátralék 148, e szerint 1900-ban elintézésre várt 373 panasz. Az érkezett panaszokra nézve 168 ügyvéd hivatott fel nyilatkozattételre, 57 ügyvéddel szemben a felhívás mellőztetett. Elintéztetett és pedig: megszüntetés által illetékesség hiányából 47, tényálladék hiányából 125, a panasz visszavonása folytán 1, áttétel által más ügyvédi kamarához 1, rendreutasítással 14, fegyelmi eljárás elrendelésével 89, más módon 3. Függetlenül maradt 93 panasz érdemleges elintézése. A fegyelmi eljárást elrendelő 89 határozat közül 17 ellen adatott be felebbezés, a mult évről a Curian elintézésre várt 4 felebbezés, s így összesen 21 felebbezésre nézve a kir. Curia 14 esetben helybenhagyó határozatot hozott, 7 felebbezett ügy a kir. Curiatól az év végéig vissza nem érkezett. Fegyelmi vizsgálat rendeltetett el 28, mult évről folyamatban maradt 64. Elintézésre várt összesen 92 vizsgálat. Ebből befejeztetett 56, befejezetlen maradt 36 vizsgálat. Vádhatózat-hozatal iránti ügyész indítvány 58 esetben terjesztetett elő. Vádhatózat hozatott — a kamarai ügyész 1 megintési indítványa mellőzésével és 2 curiai megváltoztató határozat folytán — összesen 61 esetben. Vádhatózatok ellen 29 esetben adatott be felebbezés: a mult évről a kir. Curian elintézésre várt 7 felebbezés, s így összesen 36 felebbezésre nézve a kir. Curia 22 esetben helybenhagyó határozatot hozott, 14 felebbezett ügy pedig az év végéig a kir. Curiatól vissza nem érkezett. Végtárgyalás tartatott 62, melyből halasztással végződött 16, a vétkesség megállapított 24 esetben, és 22 esetben a nem vétkesség mondatott ki. A vétkesség kimondásával 14 esetben írásbeli feddés, 6 esetben pénzbírság, 4 esetben felfüggesztés alkalmaztatott. A marasztaló ítéletek ellen 14 esetben adatott be felebbezés; a mult évről a kir. Curian elintézésre várt 2 felebbezés s így összesen 16 felebbezésre nézve a kir. Curia 5 esetben helybenhagyó, 4 esetben megmásító és 1 esetben feloldó ítéletet hozott, 6 felebbezett ügy az év végéig a kir. Curiatól vissza nem érkezett. A mult évről felfüggesztve maradt 6 ügyvéd hozzászámításával és az időközi megszűnések tekintetbe vételével összesen 10 ügyvéd volt az ügyvédség gyakorlásától felfüggesztve. Ügyvédjelölt ellen 4 panasz adatott be; ehhez számítván a mult évről elintézetlen maradt 8 panaszt, elintézésre várt összesen 12 panasz; érdemleg elintéztetett 4, függetlenül maradt 8 panasz érdemleges elintézése.

— **Magyar törvények kiadása.** Grill könyvkereskedésének ily című új vállalata az első két kötetet bocsátotta közre. Az első kötet a hiteltörvényeket, a második kötet az új bünvádi perrendtartást és melléktörvényeit öleli fel. A hiteltörvények gyűjteményét *dr. Pap Dávid* szerkesztette. A judikatura teljesen fel van ezen 1115 oldalra terjedő kötetben dolgozva, bő utalásokat is találunk az egyes törvényhelyek közt. A bünvádi perrendtartást tartalmazó, 872 oldal tevé kötetet *Vargha Ferencz* szerkesztette és látta el jegyzetekkel és utalásokkal. E kötet közli a vonatkozó törvényeken kívül a nemzetközi jogsegélyre vonatkozó összes szabályokat és az ügyviteli hatályokat. Mindkét kötetet könnyen kezelhető betűrendes tartalommutató egészíti ki.

— **Filangieri és a magyar kancellária.** Nagyon rossz véleménynyel lehettek a magyar udvari kancelláriában Olaszország nagy jogtudósáról. Ez kitűnik azon kritikából, melyet a kancellária az 1792-iki büntető törvénytervezet felett gyakorolt és mely kritika azt a vádat emeli a javaslat ellen, hogy a demokratikus szellemű Filangieri befolyása alatt áll. A kancellária hosszú felterjesztéséből kiemeljük a következő passzust, mely teljesen megvilágítja álláspontját. «Et licet ipse idem scriptor, et novi legum systematis compiler Philangieri, a quo, velut a democraticis suis principiis noto, et ideo etiam sententia prohibitionis et damnationis publicae castigato, omnem codicis hujus ideam et proceduram desumptam fuisse, ab infra uberius patebit.» Ezután pontról-pontra szembe állítja Filangieri munkájának és a javaslatnak illető tételeit és azon következtetést vonja le, hogy a munkálat «ulteriori SS. et OO. Regni discussioni nullo ex respectu substerni potest», tehát új javaslat készitendő.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német birodalmi gyűlés elé** Bassermann és Hasse képviselők a következő indítványt terjesztették: «Ha-

tározza el a birodalmi gyűlés, hogy a szövetséges kormányokat felhívja arra, terjeszsszenek elő törvényjavaslatot, amely az ügyvédek, közjegyzők és végrehajtók segédeinek, továbbá a betegsegélyző-pénztárak hivatalnokainak és alkalmazottainak munka- és felmondási idejére, vasárnapi munkaszünetjére, hivatásszerű továbbképzésére ugyanolyan és hasonló óvó rendszabályokat ír elő, mint aminőket a kereskedelmi és ipartörvény a kereskedelmi alkalmazottakra vonatkozólag foglal magában.»

— **Liszt a bünygyi védelemről.** Liszt márczius 23-án a berlini ügyvédi körben, a védő jogállásáról előadást tartott s a Sternberg-perből kifolyólag főleg azt fejtegette, vajon szabad-e a védőnek felmentést kérni, ha meg van győződve a vádlott bűnösségéről vagy az vallott előtte? Liszt véleménye szerint: igen, mert egyrészt a védő kötelessége a vádlott *javára* közreműködni, másrészt a plaidoyer-nak a főtárgyalás adatain kell felépülni, hisz előfordulhat, hogy a vádlott, aki védőjének vallott, a bíróság előtt tagad s a védőnek ekkor védencze elítélését kellene kérni. Az előadást követő vitán egyformán hangzottak el érvek Liszt mellett és ellen. Mellette szól az, hogy a vádlott nem köteles maga ellen bizonyítékot szolgáltatni s ennek konzekvenciájaképp, hogy a védő sem köteles védencze ellen működni, sőt a védői minőség abszolút tanuzási akadály a modern bünvádi perrendtartások és gyakorlat szerint, a védői minőségben megtudott tényekre vonatkozólag. Szóval az anyagi igazság és a védelem szabadságának érdeke állnak itt egymással szemben. A «Berliner Tagblatt» úgy vágja ketté a bogot, hogy a védő mondjon le a védői tisztéről, ha a fenti dilemmába jut.

— **A 16 évnél fiatalabb kiskorúak elleni büntető eljárás tárgyában** a francia igazságügyminiszter rendeletet bocsátott ki az ügyészekhez. Két fontos feladatra kell, ugymond, a bíróságok figyelmét felhívniok. Igaz, hogy első sorban a vizsgálóbíráknak a bűn bizonyítékai után kell kutatniok, megállapítaniok azokat a körülményeket, amelyekből megállapítható a bűnös cselekmény súlyossága, és különösen az, vajon a gyermek belátással cselekedett-e, öntudatos és magával tisztában lévő akarattal. Másrészt azonban a vizsgálóbíró teljes világosságot tartozik deríteni ezekre az ifjú lényekre és a sorsuk felett dönteni hivatott törvényszék előtt feltárni azok teljes erkölcsi mivoltát. Mi vette körül eddigi életében a gyermeket, minő oktatásban részesült, minő példák buzditották s az erkölcsi támogatás minő biztosítékait találja meg családjában és környezetében. Ezek a legfontosabb kérdések. Sokkal kevésbbé fontos az, hogy a gyermek tévedéseért megbűnhődjék, mint az, hogy amíg ráérünk, biztosítsuk egy még nem kész lelkiismeret megtisztulását, amely fejlődésben és alakulásban van és annál fogékonyabb a javulásra és megtérésre.

A 16 évnél fiatalabb kiskorúak bűnös cselekményei megtorlást kívánnak, de a társadalom érdeke épp oly erővel parancsolja erkölcsi megmentésüket.

A törvény felhatalmazza a vizsgálóbíró arra, hogy az ügyész meghallgatása után a gyermeket ideiglenesen egy rokon, vagy valamely jótékony személy vagy egyet őrizzetere bizza. Az ügyészek ne habozzanak és indítványozzák a vizsgálóbírónak, hogy alkalmazza mindazon ideiglenes rendszabályokat, amelyek megtétele jogában áll. Ez az első teendő. Azután a végleges döntésre kell gondolni, amely a törvényszék előtt indítványozandó, a tekintetben, hogy a méltatlan szülőktől az atyai hatalom megvonassék s a védelem, a gyámság miként szerveztessék.

A vizsgálóbíró mindazt összegyűjteni tartozik, aminek e kérdések megoldására befolyása lehet, hogy az ítélő bírák jobban mérlegelhessék, minő rendszabályokat kíván a gyermeknek és a társadalomnak érdeke.

A gyermekvédő egyletek a legdicséretreméltóbb buzgósággal keresik hasonló kérdések gyakorlati megoldásait.

A miniszternek nagy öröme szolgálna, ha a vizsgálóbírák ezen egyletek nemes munkáiban részt vennének és a bíróság odaadóan vetélkednék az ügyvédi karral abban, hogy biztosítsa ama fiatal kitagadottaknak nevelését, oktatását és jó utra térítését, akik minden erkölcsi támasz nélkül jutnak az élet küszöbére.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A tőzsdebiróság hatásköre. *Dr. Bleuer Samu* budapesti ügyvéd. — Észrevételek a Tervezet 945. §-ához. *Katona Mór* pozsonyi kir. jogakadémiai tanártól. — Az ügyvédség posíciója a perrendtartás tervezetében. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A bírói bírságok. *Rév Mór* től. — A feltételes megkegyelmezésre vonatkozó olasz királyi rendelet. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A tőzsdebiróság hatásköre.

Megelégedéssel és helyesléssel vettük tudomásul, hogy a tőzsdebiróság reformjának kérdéseivel maga a tőzsdetanács is foglalkozik, és hogy a budapesti tőzsde elnöke a tőzsdebiróság szervezete és hatásköre ügyében tételes javaslatot fog közzétenni.

A tőzsdebiróság hatásköre kérdéseivel ezen lap már gyakran foglalkozott. Mindig elismertük, hogy a tőzsdei bíróság kitűnően oldja meg azt a feladatot, amelyet a tőzsde természetéből folyó tulajdonképpeni rendeltetése szab eléje, de mindig hangoztattuk, hogy a tőzsdebiróság a maga tulajdonképpeni természetes hatáskörén kívül eső ügyekben csak addig képes a pártatlan és elfogulatlan bíróság tisztét teljesíteni, míg az ítélete elé terjesztett kérdésekben a kereskedelem különös osztályérdeke a jogszolgáltatás általános érdekébe nem ütközik.

Erre az érdekösszeütközésre kiáltó példát szolgáltatott az utazó tőzsdei ügynökök visszaélései. A mercantilis forgalom ezen hiénái tőzsdei differenciális ügyletekbe vontak olyan embereket, akik az efféle ügyletek rendeltetéséről és következményeiről sejtelemmel sem bírtak s a tőzsdei bíróság ellen fordult a napi sajtó és a közvélemény, valahányszor a differenciális ügyletek egyik-másik áldozata a nyilvánosság elé terjesztette a maga panaszát.

Amily kevés tekintettel volt a tőzsdebiróság a jogalkalmazás azon szempontjára, mely szerint egy speciális közgazdasági testület jogát az illető testület körén túl minél óvatosabban kell alkalmazni, annál finomabb érzéket, sőt érzékenységet tanusított azon szempontok irányában, amelyeket a közérkölciség és saját üzletei tisztessége állítottak eléje. A tőzsdei választott bíróság maga ítélte el a legkeményebben az üzletszerzésnek és a játéknak azt a módját, amelyen a közvélemény megütközött, s egyre-másra hozott olyan ítéleteket, amelyekben csalás, megtévesztés, illoyális üzletkötés stb. címén tisztességtelennek mondá a kereskedelem és a termelés körén kívül álló elemeknek a tőzsdei árkülönbözeti ügyletekbe való bevonását. Így aztán oda jutott, hogy valósággal kétféle jogot kellett alkalmaznia. Kereskedők közt alkalmazta a szerződés strict jogát, s az üzleti tisztességet és erkölcsiséget akként magyarázta, hogy az elvállalt kötelezettséget mindenki mindenkivel szemben teljesítse, és hogy a teljesítési kötelezettség elhárítására irányuló minden fogás tisztességtelen és méltatlan; más irányban pedig azt magyarázgatta, hogy a kereskedőnek — kifelé — az ügyletek megkötésének körülményeit kell fontolgatni s ezen körülményekből a szándék és a szerződő akarat tisztességes vagy tisztességtelen voltát kell megállapítani.

Látnivaló, hogy ez a második szempont minden órában nagy és nehéz kérdést vetett a tőzsdebiróság asztalára. Ezen

kérdésekből aztán olyan casuistikus tételek alakultak ki, amelyek semmiképpen sem voltak alkalmasak arra, hogy a bíróság magatartásának állandó irányt szabjanak s hogy ezzel a szerződő felek jogfelfogásának irányt mutassanak.

Ily körülmények között maga a tőzsdei bíróság is belátta, hogy hatásköre új szabályozásra szorul s a tőzsdetanács vezetőségét elismerés illeti, amiért az új rendezésnek előmunkálatait megkezdette.

Miképpen kell a tőzsdei bíróság hatáskörét szabályozni? Hol van azon vonal, amely alkalmas lehet arra, hogy az ügyletek egyik részét a másiktól elválassza? Vajon helyese azon felfogás, mely szerint a tőzsdén kívüli ügyleteket a tőzsdebiróság hatásköre alól minden esetben ki kell vonni? Mely esetekben indokolt a tőzsdebiróság *választott bírói* arbitriumát fentartani?

A kérdések oly változatosak, oly nehezek, hogy azokat egy vagy két kategoriába foglalni lehetetlen.

Meg kell fontolni első sorban azt az igazságot, hogy a *választott bíróságok* működését nem szabad akadályozni, sőt igen tanácsos azokat előmozdítani. Kíváncs, hogy a tőzsdei bírósághoz hasonló más választott bíróságok is szervezkedjenek az országban.

De a tőzsdebiróság nemcsak választott bíróság, hanem *szakbíróság* is, és mint ilyen, különös bizalmát bírja az ország productiv közönségének. A tőzsdebiróság statisztikája azt mutatja, hogy e bíróság előtt folyó perek $\frac{5}{6}$ részének a tőzsdéhez semmi köze, hogy ezernyi ezer esetben kötik ki a tőzsdebiróság ítéletét az ország minden részében, az ország mindenféle polgárai: és pedig nemcsak kereskedők és tőzszerék, hanem gazdák, iparosok, vállalkozók, fuvarvállalatok, biztosító vállalatok, sőt néha maga az állam is.

Csak azokról a kikötésekről szól a rubrika, amelyekből per lett: de alig látható be az esetek azon tömege, amelyekben a legkülönbözőbb szerződő felek választották ki a tőzsdebiróságot ítélő forum gyanánt, s amelyekben a felek teljesítették vagy megszüntették, vagy megújították a maguk szerződéseit, anélkül, hogy azokat a bíróság elé vitték volna. Hiszen a megkötött ügyleteknek egy századrészt se viszik az emberek a bíróság elé, s kíváncs, hogy egy ezredrészt se vigyék.

Annyit tehát mindenestre el kell ismernünk, hogy a tőzsdei bíróság irányában az ország minden gazdasági köreiből nagy a bizalom.

Ennek a bizalomnak három okát tudom: Az egyik az eljárás gyorsasága, kötetlensége, mi maga is népszerű dolog; másik annak elismerése, hogy a budapesti tőzsdetanács a főváros legtisztéletreméltóbb kereskedőiből alakítja a maga bíróságát, kik egyaránt bizalmat érdemelnek úgy is mint *független arbiterek* s úgy is mint értelmes, *képzett szakférfiak*; a harmadik azon körülmény, hogy hasonló szakbíróság Magyarországon nincs: a vidéki kereskedelmi és iparosegyletek eddig nem voltak képesek oly választott bírósági szervezeteket alapítani, amelyek a közönség bizalmát meghódíthatták volna.

Jól meg kell ezt fontolni, mielőtt a tőzsdebiróság hatáskörét reformáljuk.

Nem célszerű s nem is szabad olyan tiltó rendelkezést

tenni, amely a szerződő feleket eltiltsa attól, hogy vitás ügyeikben ehhez az egyetlen jeles, választott szakbírószághoz folyamodjanak.

Elég tehát olyan rendelkezés, amely a visszaélést gátolja, amely a tájékoztatlan közönséget megvédi attól, hogy egy meg nem értett, hogy egy el nem olvasott nyomtatvány aláírása által különös bíróság ítélete — s egy részben különös jogfel-fogás uralma alá helyeztessék. De nem szabad e bíróság ítéletét eltiltani azon esetekről, amidőn a szerződő felek e bíróság ítéletét eleve maguk kötötték ki: jól tudva és megfontolva úgy a bíróságnak természetét, mint a tőzsdeusance-ok kötelező erejét!

A garantiát tehát nem az ügyletek különböző nemeinek taxativ vagy általános kirekesztésében kell keresni, hanem csak a választott bírósági klausula formájában. Helyes, ha a választott bíróság kikötésének eddigi formáját a tőzsdei kötelevekre és bejegyzett kereskedők egymás között való ügyleteire korlátozzuk. De helytelen volna az itt említett eseteken kívül eső ügyletek feleit a tőzsdebírószágtól egyáltalában eltiltani. Elég volna ezeket a tőzsdén kívüli ügyleteket, valamint nem kereskedő félnek mindennemű szerződéseit azon formális garanciák alá helyezni, amelyeket a törvény mindenféle egyéb választott bírósági szerződésre előír. Ezek a formaságok teljesen elegendők lehetnek ahhoz, hogy a laikus közönséget figyelmeztessék, miszerint a tőzsdebírószág kikötése különös birói eljárást és különös jogszabályoknak, t. i. a tőzsdeusanceoknak érvényességét tartalmazza.

A törvényhozó különben is óvakodjék a gyámkodástól és a szerződés szabadságának korlátozásától! Nem lehet olyan jó törvényt csinálni, mely meg tudja óvni a feleket attól, hogy hátrányos szerződéseket kössenek. Elég olyan jó törvényt szerkeszteni, amely megvédje a feleket attól, hogy olyan szerződést kössenek, amelynek belső tartalmát nem ismerik.

Helytelennek és kivihetetlennek tartok minden oly kísérletet, amely arra irányulna, hogy a tőzsdebírószág jurisdíctióját *tárgyi hatásköre* meghatározása által szabályozza. A törvényhozó nem fog olyan zsinórmértéket találni, amely a *tőzsdebírószág elé nem vonható* ügyleteket helyesen körülírja. A meghatározás vagy szűk lesz, vagy tág. Ha szűk lesz, úgy nemcsak a tőzsdebírószág functióját vesztí el az igazságszolgáltatás, de megszenved alatta a tőzsde körével összefüggő mindenféle forgalom is. Ha pedig tág lesz, akkor a rendezésnek elmarad azon eredménye, amelyet várunk tőle és csak a végrehajthatlan törvények számát fogja egygyel szaporítani.

Bármelyik szempontot fogadják is el a reform intézői, különös figyelmükbe ajánlanók a tőzsdebírónak azon functióját, amelyet *expertise*-nek neveznek. És e tekintetben czél-szerűnek látjuk megjegyezni, hogy ezen *áruminősítés nem az árkülönbözeti ügyleteknél szokott eszközöltetni*.

A gabonatőzsdén különös gyakorlati jelentősége van ennek az áruminősítésnek (*expertise*).

Tudvalevő dolog, hogy az átvevő gyakran kifogásolja az átvételre kínált árut azon egyedüli okból, hogy e kifogás (Anstand) révén a vételárból megtakarítást tehessen. Az eladónak ilyen esetben nehéz a sora. Ha a vevő külföldi, való-sággal ki van szolgáltatva az eladó érdeke, mert az áru minősítése külföldön, birói uton nagyon nehéz, nagyon költséges, nagyon hosszadalmas.

Ilyen esetekben nagyon üdvös, nagyon eredményes a tőzsdei választott bíróság áruminősítő közbenjárása (*expertise*). Tegyük hozzá, hogy ezen minősítő tanácsok döntésére a dolog természete szerint éppen a nem kereskedő fél van utalva. És a dolog természetében rejlik, hogy a vevőt — a kereskedőt — gyakran serkenti lelkiismeretes kötelességteljesítésre annak tudása, hogy az alaptalan kifogást tisztessé-

ges és szakértő kereskedők tanácsa fogja megvizsgálni s hogy ezen tanács huszonnégy órán belül el tudja dönteni, vajon az átadásra kínált áru megfelel-e a kikötött avagy a szokvány-minőségnek? Ugy hiszszük tehát, a tőzsdebírószág ezen áruminősítő tevékenységét még abban az esetben sem tanácsos korlátok közé szorítani, ha a törvényhozás azt látná józnak, hogy a választott bíróság tevékenységét korlátozza.

Dr. Bleuer Samu.

Észrevételek a Tervezet 945. §-ához.

Amíg a polgári törvénykönyv Tervezetéhez az Indokolás közrebocsátása be nem következik, nem várhatni okszerűen azt, hogy a Tervezet fölött nagyobb szabású kritikai meg-hányás-vetés induljon meg. Egyes intézmények behatőbb taglalása nem történhetik meg, míg a szerkesztő gondolatmenete, vezéreszméi előttünk ismeretlenek, míg az egyes szabályok constructiójának rugói fel nem tárulnak.

Ez időpontig a megbeszélés, a kritika, a javítás munkája csak kis kaliberű, toldozó-foltozó irányban mozoghat, sőt még ez is ingoványos talajon halad, mert hiányzik a biztos támpont a fejtegetéshez.

Sajnálkozunk kell a fölött, hogy a Tervezet első szövege előbb jelent meg, mint az Indokolás. A természetes észjárás nem is képes belátni, miképp történt meg az, hogy a Tervezet elkészült, az Indokolás pedig még kidolgozásra vár, holott az ember úgy képzei az ily nagy törvényhozási mű megszületését, hogy a Tervezet nem egyéb, mint az indokolásnak leszűrődése, kialakulása.

Félő, hogy ez a nem szerencsés egymásután hátrányára lesz a beható, sokoldalú megbeszélésnek, mert sokan beérik pusztán a Tervezet átolvasásával, gondolva, hogy majd az Indokolás megjelenése után fognak tüzetesen foglalkozni az egyes, őket érdeklő részekkel, mire aztán az Indokolás nagy későn megjelenik, ellankad a buzgóság és nem teszi meg ki-ki melegében észrevételeit, miáltal sok egészséges és használható gondolat vész kárba, melyek értékesítésre érdemesek lettek volna.

Ehhez járul, hogy időközben megjelent a polgári eljárás Tervezete is, mi nem egy, kivált gyakorlati jogászt von el az anyagi jogtól. Pedig amilyen kevesen vagyunk, minden jogász munkájára szükségünk van a javítás és tökéletesítés terén, mikor ily nagy alkotás előtt állunk.

Ezuttal a kötelmi jog általános részének egyik §-át vesz-szük bonczkés alá, mely a szerződés alakszerűségéről intéz-kedik alapvetően.

A 945. §. így szól: «Szerződést rendszerint bármily alakban lehet kötni. Ha a törvény bizonyos esetekben meghatározott alakot ír elő, a nem ebben az alakban kötött szerződés semmis.

Ugyanez áll, ha a felek tették függővé a szerződés irá-nyát bizonyos alak létesítésétől; *kétség esetében azonban azt kell tartani, hogy az alakot csak bizonyíték előállítása végett kötötték ki.*»

A harmadik bekezdés utolsó mondatával nem birunk megbarátkozni, ennek megváltoztatásának szükségességét lesz feladatunk kimutatni.

Előre kell bocsátanunk, hogy ott, ahol a törvény formát, alakszerűséget követel, ennek háromféle hatályt tulajdoníthat: Első az *érvényességi forma*, midőn a megkívánt alak az ügylet érvényének előfeltétele, mely nélkül a szerződés érvényessé nem válik. Ilyen hatása van a formának a végrendeletnél, a házasságkötésnél, a házasfelek közti ügyleteknél, ahol az írás, a tanuk, a polgári tisztviselő és a közjegyző közreműködése lényeges eleme az érvényességnek, elengedhetlen kelléke a jogalakulásnak. Második a *bizonyítási forma*, midőn pl. az írás csak arra való, hogy általa bizonyító eszköz teremtsék a később bekövetkező megtámadás ese-

tére. Erre a legjellemzőbb példa a telekkönyvi jogszerzés vagy szűnés elrendeléséhez megkívánt eredeti okirat. Az ügylet érvényes ugyan írás nélkül is, pl. szóbeli uton, de hogy a jogszerzés vagy szűnés telekkönyvileg fogamatba vétethessék, írás, okmány veendő fel róla, egyrészt hogy a bíró, aki nem tárgyal a felekkel, képes legyen az írásból az ügylet érvényes létrejövetelét elbírálni (legalitás elve), másrészt, hogy az írásban, eredeti okiratban bizonyítékunk legyen az esetre, ha a telekkönyvi bejegyzés (bekebelezés vagy előjegyzés) megtámadtatnék, mi a publica fides fentartása érdekében szükséges. Ilyen jellegű legtöbb esetben az adóslevél is, midőn a hitelező ad kölcsönt, mely érvényes írás nélkül is, de kéri, hogy írást adjon az adós. A harmadik a *kereshetőségi forma*, melyet a törvény a bíróság útján való érvényesítés előfeltételül szabhat meg, így, midőn a törvényt meghaladó kamatnak bírói uton való behajtásához írást kíván a törvény (1868: XXXI. tcz.). Érvényes a törvényesnél magasabb kamat kikötése, be is bizonyítható is ez esetleg tanukkal, de az állam kényszereszközök igénybevételét formától teszi függővé.

Egyszerű és világos az, hogy a törvény akár forgalmi biztonság okából, akár közérdekű vonatkozások miatt egyes ügyleteknél szükségesnek találja az alakot megszabni, amikor az iránt is tájékoztatást nyerünk a törvényből, hogy mily hatályt kíván a formának tulajdonítani: érvényességi kellékül tekint-e azt, vagy csak bizonyítási eszközül, esetleg a kereshetőséget köti hozzá, illetve teszi tőle függővé. Már most amit a törvény tehet, azt megtehetik a formáság tárgyában a felek is. Ők is szabhatnak formákat és megállapíthatják a forma hatályát is a fentiekben. Ha mégis a felek az ügyletkötésnél formát kötnek ki, de nem nyer világos meghatározást az, hogy a kikötött alak az érvényesség kellékeül szolgáljon-e vagy csak bizonyítási eszközül, ily esetben a Tervezet szövege az utóbbit kívánja a feleknek mintegy hallgatag akarataként supponálni. Ez az, miben a Tervezet szerkesztőjével nem érthetünk egyet. A mi felfogásunk az, hogy ily kétséges esetben, ha a bíró a felek szándéka iránt nem tud tisztába jönni a kikötött forma hatályával, a törvénynek feltétlenül az érvényességi hatály mellett kell állást foglalni, kétség esetében ennek elsőbbséget adni a bizonyításé fölé. Indokolható ez első sorban azzal, hogy a felek szándékához, kétség esetében, ez áll közelebb. Ha a felek, nem ismervén a forma hatályának fokait, pusztán csak formát, pl. írást kötöttek ki, közelebbi meghatározás nélkül, úgy az írásba foglalástól óhajták feltételezni a szerződés érvényes megalakulását, hiszen az lebegett szemük előtt a forma kikötésével, hogy az írásba foglalás alkalmával módjuk lesz az ügylet részletei iránt történt megállapodásaik fölött örködni, abba mindent belefoglalni, ami szóbeli uton megegyezésként létrejött. Rendesen az a gondolat fűződik az írás, a forma kikötéséhez, hogy míg írás nincs, szerződés sincs. Éppen az írásnak állandó és maradandó részletezése által kívánják a felek a kölcsönös jogok és köteleességek sorozatát tisztázni, hogy perre ne kerüljön a dolog, mitől a felek méltán félnek, nemcsak a vele járó izgalmak és költségek, hanem a kimenetel kétsége miatt is. A pernek útját vágni a szerződéses viszony részletes feljegyzése által, ez adja a felek szájába az írásnak kikötését, mert nem akarják az ügylet tartalma körül felmerülő nézeteltérések esetén nehéz beszerzésű bizonyítékoktól függővé tenni vagy esetleg eskütől a per kimenetelét. Meg vagyunk győződve, hogy ha a bíró a feleket kikérdezi, miért ragaszkodnak az íráshoz, mi volt vele a szándékuk, azt fogják felelni, hogy ezzel nem a visszalépést vagy megbánást kívánták biztosítani, hanem rendet akartak csinálni, ellenőrizni a megbeszélésnek írásba foglalásával a szerződés tartalmát. Ha az írás nem úgy készül, amint a felek szóbelileg megállapodtak, akkor a bele nem nyugvó fél nem írja alá a szerződést, mint az ő akaratával meg nem egyezőt és

meghiúsul az ügylet. Ez a normális felfogás a felek közt, mikor írást stipulálnak közelebbi meghatározás nélkül. A Tervezet szerzőjének álláspontja logikai alapon is tarthatatlan. Azt mondja, hogy az írás, a forma arra való, hogy csak bizonyítékul szolgáljon. Már most kérdezzük, hogy tehet ez ily szolgálatot, mikor az még nincs meg és létre se jön egyik vagy másik fél vonakodása miatt. Ha a felek az írást elfogadták és aláírták, ezzel nemcsak az ügylet érvénye tetőződött be, hanem bizonyító eszközül is használható. Ha pedig a felek formában, írásban, állapodtak meg, melyről azt mondja a Tervezet, hogy ez csak «bizonyíték előállítás» végett van és az írás nem jön létre, mert az írásba foglalás alkalmával a felek összekülönböznek, ellentétes nézetben vannak a tartalom iránt, mi miatt az írás abba marad. Kérdjük, hol van itt «a bizonyíték előállítás», hisz ez meghiúsult, az írás tollban maradt — nincs. Ha most az ügyletet érvényben tartjuk, ezzel a felek akaratán erőszakot követünk el, mert a törvény rendelkezése egyenesen tönkre teszi az ő megállapodásukat, hogy «írást legyen». Be kell tehát látni, hogy ez a rendelkezés nem okszerű, a viszony természetes elrendezésével ellenkező és a felek intentiójával, mely nem fejeződött ki, össze nem egyeztethető. Hozzá tehetjük azt is, hogy a törvényhozási politika követelményének sem felel meg ez a rendelkezés, mert éppen azt idézi elő, amit a felek az írással kerülni akarnak, mint óvatos emberek — a pert. Ha az ügyletet írás nélkül is érvényben tartjuk, akkor a per elkerülhetetlen, a felek abba belesodortatnak akaratlanul, sőt akaratuk ellenére, hisz az írás meghiúsulása már jelzi, hogy az ügyletnek akár lényeges, akár tartalmi részei iránt nincs köztük harmonia, miért a bírónak kell az ügyben dönteni. Már az hátrány társadalmilag, ha a bíró negatív értelemben dönt, mert ez is per és költséggel jár, holott ha a törvény állapítja meg okszerűen a feleknek világosan ki nem fejezett szándékát abban, hogy kétség esetén a kikötött forma — az írás vagy más — érvényességi kelléknek tekintendő, ily rendelkezés mellett nincs per, mert nincs ügylet, mi társadalmi szempontból előnyösebb, mintha *peres ügylet* alakul meg.

Elég sajnós, hogy nem tudhatni, mily felfogás, mily érvelés birta rá a Tervezet szerzőjét eme hibás intézkedésre akkor, midőn az általános minta, a német birodalmi törvénykönyv ettől eltérően és szerintünk helyesen oldja meg a kérdést; a 154. §. a német törvénykönyvnek utolsó bekezdésében így szól: Ist eine Beurkundung des beabsichtigten Vertrages verabredet worden, so ist im Zweifel der Vertrag nicht geschlossen, bis die Beurkundung erfolgt ist. Ez felel meg annak a helyzetnek, melyet a felek teremtenek, midőn a szerződéshez írásba foglalást, formát kötnek ki.

Tudtunkkal a német törvénykönyv eme rendelkezése kifogás vagy megtámadás tárgyát nem képezte, annál szembeötlőbb, hogy a Tervezet ettől mégis eltért, mit nyomós ok nélkül bizonyára nem tett, nem tehetett. Itt is kitűnik, mily nehéz indokolás nélkül érdemileg bírálatba bocsátkozni.

De ha a német birodalmi törvénykönyv ellenkező rendelkezése nem birt volna a Tervezet szerzője előtt döntő súlylyal, ami előtt mindig meghajlunk, ha meggyőző érvei súlyával az általa formulázott felfogás mellett, úgy mégis gondolkozóba ejthette volna a Tervezet szerzőjét az, hogy a tudományban communis opinioként szerepel a német birodalmi törvénykönyv álláspontja, mire nézve legyen elég sok helyett csak Windscheid munkájára hivatkozni (I. köt. 72. §. 2. jegyzet alatt). De így tanítja ezt nálunk is már Frank, Zlinszky-Reiner (228. lapon és jegyzet), ami oly erős argumentum, mely előtt a törvénykészítőnek is meg kellene hajolnia. De ha ezek mind nem nyujtanak kellő támpontot a Tervezet felfogása mellett, talán a bírósági gyakorlat az, melyre a Tervezet támaszkodhatik? Ez se, mert bíróságaink megnyilatkozásai ez anyag körül ingadozók, nem jelentkezik határozott kialakulás, megállapodottság a szóban forgó kér-

dés iránt. Vannak felsőbbbíróági ítéleteink pro et contra; így a 2496/82. sz. curiai ítélet, a mi — a 2714/77. sz. legfőbb bírósági ítélet a Tervezet nézetén van. Igaz, hogy a közölt esetekben nem domborodik ki elég élesen a felvetett kérdés. Az eredmény az, hogy a Tervezet szerzője a gyakorlatra se hivatkozhatik. Mindezek alapján azt kell mondanunk, hogy a Tervezet rendelkezése e kérdés körül merőben önkényű, mert sem az életviszonyok megfigyeléséből, sem a tudomány igazaiából, sem a bírósági megállapodásokból nem merithet maga számára érvet, mely a kérdés illetően szabályozását indokolná. Ezért kíváncsian várjuk az Indokolás megjelenését, mely talán beszámol a rendelkezés okairól.

Végül ki kell jelentenünk, hogy a §. szövegezése is kifogás alá esik. Egyedül az első bekezdés az, ami változtatlanul megállhat. A második bekezdésnek hibája a másik mondatban van, «a nem» kifejezés nem illő törvénybe. Következő szöveget ajánlanánk: Ha a törvény meghatározott alakot ír elő, ez érvényességi kellékül szolgál, hacsak a törvény világosan más hatályt nem tulajdonít a megszabott alaknak (bizonyítási vagy keresetösségi forma). A harmadik bekezdés az itt kifejtettekhez képest így módosítandó: Ugyanez áll, ha a felek tették függővé a szerződés érvényét bizonyos alaktól (mire való: bizonyos alak *létesítése*). A többi elmaradhat a harmadik bekezdésből. Itt a kétség esete fen nem foroghat, mert elég, ha a felek alakot szabnak, ez már az érvényesség kelléke lesz. Ezzel a §. ugy rövidségben, mint szabotosságban, szerintünk, nyerne.

Katona Mór,

pozsonyi kir. jogakadémiai tanár.

Az ügyvédség posíciója a perrendtartás tervezetében.*

Ügyvédek bírságolása, költségben marasztalása.

Nemcsak anyagiakban leszünk kedvezőtlenebb helyzetben, mint eddig voltunk, hanem a bíróságokkal szemben való függetlenségünket is veszélyezteti a javaslat.

A 451. §. így szól: «Az a fél, aki valamely határnapot vagy határidőt elmulaszt, vagy aki valamely elnapolásra vagy halasztásra hibájával okot szolgáltat, az ebből eredő költséget mindenesetre viselni tartozik. A mulasztó fél viseli az ellentmondás, valamint az igazolás költségét is. Ha a felet ügyvéd képviseli, e költségért a felelősség első sorban az ügyvédet terheli, akinek visszkereseti joga saját fele ellen csak abban az esetben van, ha kimutatja, hogy a mulasztás vagy hiba nem őt, hanem felét terheli».

Képtelen dolog, hogy az ügyvédet a bíróság a halasztás költségében az ellenfél javára saját személyében marasztalja és azután az ügyvéd menjen pert folytatni ezen költségért saját ügyfelével. Még akkor is az ügyvédet kell e szakasz szerint költségben marasztalni, ha az ügyvéd már a tárgyaláson teljesen hitelt érdemlően bebizonyítja, hogy ügyfele utasítása szerint cselekedett.

Nem kevésbé igazságtalan a 454. §., mely szerint az ügyvédek a per bírósága hivatalból is elmarasztalja annak a költségnek megtérítésében, amelyet a feleknek nyilvánvaló vétségek által okoztak.

Ez a két szakasz mellett, hogy igazságtalan és méltánytalan, egyenes támadás az ügyvédi függetlenség ellen, amely támadással szemben remélhetőleg, idején, teljes súlylyal állást foglalnak az ügyvédi kar hivatott képviselői. Az ügyvédet felelősségre csak illetékes fegyelmi hatósága vonhatja, kártérítési kötelezettségét pedig csak a kellő garantiákkal, külön törvény által megállapított bíróság állapíthatja meg.

Ugyanígy jellegű a 302. §., mely hatszáz koronáig terjedhető bírsággal sújtja azt, aki nem létező vagy olyan tanura hivatkozik, akinek a fenforgó körülményekről tud-

mása nem lehetett, vagy aki a tanu lakhelyét tudva, hamisan adta elő, ha a per folyamán kitűnik, hogy ezzel a per késleltetése volt szándékában. Ha a felet ügyvéd képviseli, e bírságért a felelősség első sorban az ügyvédet terheli, akinek visszkereseti joga saját fele ellen csak akkor van, ha a fél írásbeli utasítása következtében hivatkozott a tanura.

Ez annyit jelent, hogy az ügyvéd győződjék meg az élő szóval vagy telefonon közölt tanu lakásának helyességéről, kérdezze meg a tanut, tud-e az ügyről valamit, vagy pedig az ügyfél ügyvédjét is felültette a tanubejelentéssel.

Hasonló intézkedést találunk az 565. §-ban, mely a két egybehangzó ítélet ellen jogorvoslattal előtt 1000 koronáig terjedhető bírsággal rendeli büntetni, ha a felülvizsgálati bíróság úgy találja, hogy a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan volt. A bírságért a felelősség első sorban a felülvizsgálati kérelmet ellenjegyző ügyvédet terheli, akinek visszkereseti joga saját fele ellen csak az esetben van, ha a félnek külön írásbeli utasításával élt a felülvizsgálati kérelemmel.

Ez a rendelkezés nem annyira a bírság miatt sérelmes (mert az ügyvéd tudja legjobban megbírálni, van-e a *jogkérdésben* felülvizsgálatnak helye), de azért, mert külön írásbeli utasításhoz köti a bírságért való felelősség áthárítását és mert egy önálló visszkereset útjára tereli e kérdés eldöntését.

Ezek a *visszkeresetek* sok odiumot háritanak az ügyvéd fejére, -amellett, hogy lehetetlenné teszik szegény ember ügyének elvállalását.

Ezzel kapcsolatban kell szólnunk a bíróság rendfentartási jogáról. A 222. §. rendeli, hogy az ügyvédet, ha súlyosabb rendzavarást követ el, a bíróság kétszáz koronáig terjedhető bírsággal büntetheti. Az ügyvéd ismételt rendzavarása esetében a bíróság a bírságoláson felül a tárgyalást az ügyvéd költségére elhalaszthatja.

A praxisból tudjuk, mily önkényesen bántik némely tárgyaló bíró a rendbirságolás jogával. Az összeszólalkozás, ellenmondás már ok a rendbirságra. Nem egyszer csupán a bíró részéről fenforgó személyes antipathia élesztette ki a dolgokat oda, hogy rendbirságolásra került a sor. E mellett a bíró ilyenkor rendszerint izgatottságában cselekszik és már nem egy rendbirságolást követett a bíró részéről sajnálkozás, sőt olyan esetet is tudok, amikor a bíró az első felindulásában hozott rendbirságot kimondó határozatot visszavonta.

A bíró ilyenkor tulajdonképpen a saját ügyében bíráskodik, mert, mint fentebb kiemelttem, az esetek többségében a bírság oka személyes rencontre. Az ilyen összetűzések után a bíró részéről felvett jegyzőkönyvek éppen nem mondhatók elfogulatlanoknak. Bár e bírság benn van jelenlegi törvényünkben is, azt kihagyandónak vélem. Ha a bíró úgy találja, hogy az ügyvéd rászolgált a megintésre, vagy fegyelmi büntetésre, tegye át az iratokat az ügyvéd illetékes formához.

Ugyancsak ezen okokból igen erős aggályaim vannak az ellen is, hogy ily alkalommal a bíró a tárgyalást az ügyvéd költségére elhalaszthassa. Megjegyzem, hogy ha nem ügyvéd képviseli a felet, ez a nem ügyvéd meghatalmazott nem marasztalható a költségekben. Hol itt a következetesség, a ráczio?

De a javaslat mindezekkel nem elégszik meg. Jónak látja még a 224. §-ban egész általánosságban, tehát az ügyvédekre is kiterjedőleg az iránt rendelkezni, hogy ha a tárgyalás folyama alatt a büntetőtörvények szerint vagy fegyelmi eljárás útján is megtorlandó cselekményt követtek el, a jegyzőkönyv az illetékes hatósággal közlendő; az *arra alkalmas esetekben a tetteit le kell tartóztatni* és haladéktalanul az illetékes hatóság elé kell állítani.

Ellenezzük egyáltalán, hogy a polgári bírónak a letartóztatás joga megadassék. De ha már az u. n. ülésrendőri jogot így kiterjesztjük, szorosan meg kell vonni annak határozatát. Mit ért a tervezet az *alkalmas eset* kifejezés

* Az előbbi közl. I. a 11., 12. és 13. számban.

alatt? Ily nagy általánosságban, minden præcis körülírás nélkül odavetett kifejezést használni személyes szabadságot érintő kérdésben nem szabad. Általános közérdek kívánja, hogy ezen intézkedés, ha egyáltalán fentartatik, összhangzásba hozassék a bünvádi perrendtartás megfelelő szabályaival, vagyis hogy a polgári bíró se tartóztathasson le senkit más okok miatt, mint a büntető bíró. Ezenkívül amint kivételt statuált a tervezet a kiutasítás alól az ügyvédekre nézve, éppen úgy kivételt kell tenni a letartóztatás joga alól is. Az ügyvédet nem teheti ki a törvényhozó annak, hogy egy hóbotos vagy rosszakaratu bíró, de akár egy teljesen tárgyilagos bíró is ügyvédi funkciója gyakorlása közben letartóztassa. Ha ez a szakasz a maga általánosságában benmaradna a tervezetben, mindannyiunknak folyton erre a Damokles-kardra kellene gondolnunk. Ez nem fér össze az ügyvédség függetlenségével és a perben való szerepével.*

Lám, Fodor táblai bíró ur a jogászegyletben tartott előadása fonalán mily magasra taksálta az ügyvédség állását a tervezetben. Elmondta, hogy a tervezet az ügyvédet úgy tekint, mint «aki közérdekű funkciót teljesít a perben» és ebbeli felfogásának bizonyításául arra hivatkozott (igaz, hogy csak arra), hogy az ügyvédet a tárgyaló teremből ki nem lehet utasítani és ki nem lehet vezettetni. Igaza van a mélyen tisztelt előadó urnak, kiutasítani nem lehet az ügyvédet a tárgyaló teremből, de letartóztatni és így kivezettetni igen.

Ebből és az ügyvédet fenyegető bírságokból, költségben marasztaló határozatokból fog leginkább kitűnni, mennyire magasra becsüli a perrendtartás az ügyvédség «közérdekű funkciót».

Dr. Balog Arnold.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bírói bírságok.

Milyen jogi természete van a bírói bírságnak? Egészen azon időpontig, amíg a bíró a saját administratív körében a bírságot kiszabta, annak jogi hatályára nézve kétség nem származhat, de attól a perctől fogva, amelyben a bírságot kiszabó végzés jogerőre emelkedett, annak jogi természete nagyon furcsa színben nyilatkozik meg a gyakorlati életben.

Hogy ezt a kérdést fontosabb phasisain keresztül kellőképpen megvilágítsuk, egy gyakorlati példából indulunk ki:

A. B. budapesti lakost a budapesti büntető járásbírság tanúbírság címén 50 korona pénzbüntetésben marasztalta el, amely összeg behajthatatlanság esetén a megfelelő fogház-büntetésre változtatandó át.

* A Magyar Nemzet április 4-iki számában ezt olvassuk: «Persze, a panaszos ügyvédek szóvivői kifoghatatlanok a tulsásokban, ráfogásokban, ferdítésekben és hamis ürügyekben a javaslat ellen. Hisz az egyik prókátor még azt is ráfogta az új perrendtartási tervezetre, hogy annak egy szakasza alapján a bíró pusztá szeszélyből bármikor lecsukathatja, elfogathatja az ügyvédet. Felesleges czáfolnunk ezt az állítást, mivel ilyen agyrem csak olyan ember fejében motoszkálhat, ki nem szokta meggondolni, amit beszél vagy nem érti, amit olvas. Az inkriminált szakasz a bíróság előtt elkövetett bűncselekmények elkövetőire nézve azonnal való bírói intézkedésekre vonatkozik. De ezek miatt a delictumok miatt a kávéházban, az utcán is bárki elfogathatja az ügyvédet, ha tetten érik.» Nos, ez a prókátor én volnék. Ha gunynév akar ez az elnevezés lenni, akkor inkább megilleti a cikkíró, aki szavaimat elferdítve idézte. Hogy nem azt mondtam, amit a cikkíró nekem imputál, arról előadásom fenti szövege tanuskodik. Ami pedig cikkíró azon érvét illeti, hogy «ezek miatt a delictumok miatt a kávéházban, utcán is bárki elfogathatja az ügyvédet, ha tetten érik», — jó volna, ha a cikkíró ur megjelölné, melyek azok a delictumok, melyek miatt az ügyvéd tettenérés esetén az utcán letartóztatható. Ne feledje el azt sem a félhivatalos, hogy különbség van azon eset közt, ha az utcán ismeretlen egyén követ el pl. lopást és a közt, ha a bíró előtt ismert egyén követ el becsületsértést, rágalmozást, levéltitoksértést vagy egyéb kisebb delictumot. Hogy ez így van, megtanulhatja a tervezet félhivatalos prókátora a Bünvádi perrendtartásról szóló törvény 141. és 142. §-aiból.

A bírságot kiszabó végzés szabályszerűleg jogerőre emelkedett.

A jogerős végzést a fenálló miniszteri rendeletek értelmében köteles a bíróság az illetékes pénzügyigazgatósághoz áttenni, amely a beérkezett végzésben foglalt bírságösszeget a pénzügyi tárcza javára elkönyvelteti és annak behajtása iránt gondoskodni tartozik. Mielőtt azonban a végrehajtás iránt a szükséges lépéseket folyamatba tenné a pénzügyigazgatóság, köteles a 84,763/1880. sz. pénzügyminiszteri rendelet intentiójának megfelelőleg a félre vonatkozó vagyoni bizonyítványt beszerezni, hogy az esetben, ha a félnek teljes vagyontalansága tűnnék ki, a bírság törlése elrendeltesék, nehogy az államkincstár terhére felesleges végrehajtási költségek okoztassanak.

Az 50 korona bírsággal sújtott A. B. budapesti lakos felhívás daczára sem fizeti le a megítélt bírságösszeget, minek folytán a pénzügyigazgatóság a *büntető járásbírság* jogerős bírói határozata alapján kielégítési végrehajtási kérvényt nyújt be az 1881. évi LX. tcz. 2. §-a alapján a *budapesti IV. ker. kir. járásbírsághoz*. A IV. ker. kir. járásbírság — mint amelynek végrehajtási közege nincsen — a végrehajtást elrendelő végzést átteszi az *V. ker. kir. járásbírsághoz*, amely azután a végrehajtást a kérelemnek megfelelőleg hivatalból foganatosítja.

A végrehajtási eljárás során azonban jelentkezik a fél és a bírság lefizetésére részletfizetési kedvezményt kér. De hol kérje ezt a kedvezményt? Mert addig, amíg az ügy a végrehajtás stádiumába jutott (az előzetes eljárást, amely az előjáróságot is foglalkoztatta, nem számítva), *négy különböző hatóság* intervenciója vált szükségessé. A *büntető járásbírság* kiszabta a bírságot, ahol az törvényesen jogerőre is emelkedett. A *kir. pénzügyigazgatóság* előírta a pénzbírságot és a végrehajtást kérelmezte. A *budapesti IV. ker. kir. járásbírság* elrendelte a végrehajtást és a *budapesti V. ker. kir. járásbírság* a foganatosításnál működik közre. Vajon melyik hatóság illetékes a részletfizetési kedvezmény megadására? Mi azt hiszszük, hogy a bírói bírságok kezelésének mai összezavart rendszerében talán mind a négy hatóság illetékeségét ki lehetne magyarázni a részletfizetési kedvezmény megadásának jogára nézve. Hogy azonban a kérdés tisztázásában csak egy helyes jogi álláspontot lehet elfoglalni, az kétségtelen.

A bíróság a bírságot kiszabó végzést jogerőre emelkedése után köteles az illetékes kir. pénzügyigazgatósághoz áttenni, amely azt a pénzügyi tárcza keretében tartozik evidentiában tartani. Ezek szerint tehát abban a perczben, amikor a bírságot kiszabó végzés jogerőre emelkedett, a kincstárnak *törvényesen megítélt igénye van* a jogerős végzésben megállapított összegre, vagyis más szóval az a megítélt összeg a *kincstáré*. Ennélfogva tehát a részletfizetés kedvezményét szerintünk csakis a kincstár *mint hitelező, mint felperes* adhatja meg, mert a saját törvényes követelése felett csak önmaga rendelkezik. Már most az a kérdés, hogy melyik hatóságot kell a kincstár törvényes jogi képviselője gyanánt tekinteni? Azt hiszszük, hogy ez sem lehet vitás, mert a bíróság csakis a pénzügyigazgatóságnak, *mint felperesnek a kérelmére* rendelheti el a végrehajtást, ami által a bíróság is elismeri, hogy a pénzügyigazgatóságot tekinti a kincstár jogi képviselője gyanánt, de különösen elismeri azzal, hogy a kielégítési végrehajtási kérvény költségeit (a munkadíjat is) megállapítja a pénzügyigazgatóság javára. Ez által a pénzügyigazgatóság olyanféle jogviszonyban van alperessel szemben, mint amilyen jogviszony bármely felperes ügyvédje, mint jogi képviselő és az alperes között létezik. Vagyis a *részletfizetési kedvezményt csakis a pénzügyigazgatóság, mint a kincstár jogi képviselője* adhatja meg.

De ezzel a problemszerű kérdés korántsem nyert végleges elintézt. Mert azt mondhatná valaki (és ebben is van

egy nagyon kicsi igazság), hogy igaz ugyan, miszerint a pénzügyigazgatóság felperesi jogi képviselő minőségben járt el, *de kitől kapta a képviseletre a megbízást?* A bíróság tette át az ügyet hozzá behajtás végett, a bíróság bizta meg a pénzügyigazgatóságot a behajtás teljesítésével, minek folytán az eredetileg mint a bíróság meghatalmazottja szerepel, amiből önként következik, *hogy a bíróságnak mint megbízó félnek a végrehajtás folyamán is rendelkezési joga van a felett, hogy részeltesse-e a felet részletfizetési kedvezményben vagy sem.* Azonkívül (toldhatná meg a bíró ennek az álláspontnak a megerősítésére) a bírságolás a bírónak *személyes joga* és a bírót igen közlőre érdekli, hogy az ő személyes jogából eredő, az ő auctoritásának védelmére szolgáló határozatot miként hajtják végre. Ebből kifolyólag tehát jog szerint csakis a bíró rendelkezhetik a saját maga által kirótt összeg behajtásának mikéntjére nézve.

Felhozhatnánk még mindkét jogi álláspont védelmére a pro és contra érveket, de lezárjuk az argumentációnak a részletekre terjedő kiterjesztését és áttérünk arra a jogi álláspontra, amelyet mi foglalkunk el ebben a tárgyban.

Az általános jogrend érdekében mindannyiunk elsőrendű kötelessége, hogy a jogerős bírói határozatok érvényrejtését lehetőleg elősegítsük. És pedig *oly értelemben* teljesítsük azt, amint *azt a bírói határozat* tartalmazza. A bíróságnak is érdeke, hogy az általa meghozott határozat *a határozat tartalmának megfelelőleg* hajtsák végre. Már pedig a bírói bírságoknál a mulasztó fél a *kir. kincstár javára* köteles a meghatározott összeget a kir. állampénztárba (vagy a kir. adóhivatalba) záros határidőn belül (végrehajtás terhe alatt) befizetni. Tehát a bíró marasztaló végzésében megállapítja azt a felet, amelynek javára a fizetés teljesítendő és azt a felet is, akit a fizetési kötelezettség terhel. Még pedig oly módon állapítja meg, mint bármely perben, ahol X. Y. javára Z. C. ellen megítéli a követelést. A határozatnak jogerőre emelkedése után azt hiszszük, hogy *magának a jogerős határozatnak az értelmében* nem ura többé a bíróság az általa kiszabott bírságnak, mert a bíróság mint olyan sem államkincstárnak, sem pedig az államkincstár jogi képviselőjének nem tekinthető. Pedig maga a bíróság jelölte ki az államkincstárt felperes gyanánt. És a gyakorlatban tényleg csak akkor van jogosítva a bíró a végrehajtást elrendelni, ha azt a pénzügyigazgatóság kéri. Nem tekinthető a bíróság olyan hatóságnak sem, amely a *saját jogköréből* kifolyólag megbízást adhatna a pénzügyigazgatóságnak arra, hogy a bíró határozatokat a bíróságokra nézve hajtsa végre. Nincs olyan törvény, amely a bíróságot a *saját jogköréből* kifolyólag erre feljogosítaná és a pénzügyigazgatóságot mint koordinált hatóságot annak teljesítésére kényszeríthetné.

Az a jogerős bírói határozat, amely bírságot szab ki, a jogerejűség kimondásával kiesik a bíró kezéből és az *administratio ügykörébe* megy át. A m. kir. pénzügyminiszter és az igazságügyminiszter együttes rendelete kötelezi a bírót arra, hogy az ilyen határozatok jogerőre emelkedés után áttétesenek behajtás végett az illetékes pénzügyigazgatóságokhoz. A behajtás körüli eljárás tehát a pénzügyigazgatóságok hatáskörébe vannak utalva, még pedig adminisztratív jogi actussal.

És attól az időponttól kezdve, hogy a jogerős bírói határozat a pénzügyi administratio kezébe jutott, (mint a melynek a javára a bevételezés történni fog), nem is törődik a gyakorlati életben a saját határozatának sorsával a bíró. Sohasem kérde meg, hogy fizetett-e marasztalt fél, a mi szintén annak a bizonyítéka, hogy a maga részéről végleg elintézettnak tekinti az ügyet. Csak akkor vesz újra tudomást róla, amikor a pénzügyigazgatóság kielégítési végrehajtási kérvény formájában újra kopogtat nála. Nem lehetetlen ugyan, hogy ugyanaz nap, amelyen a bíróság elrendeli a végrehajtást vagy foganatosítja azt, a fél a pénzügyigazgatóságnál *lefizette a tartozást*, és így a végrehajtás a fél jogsérelmével

történik. De hát az köztudomású dolog, hogy a hatóságok nem a villanyosság szárnyain közlekednek egymással. És az sincs kizárva, hogy a bíróságnál történt fizetés, de arról csak akkor fog tudomást szerezni a pénzügyigazgatóság, amikor az ügyet már agyon dolgozta a saját ügykörében. Az se tartozik a lehetetlenségek közé, hogy a *bíróság részletfizetési kedvezményt ad* a félnek, de amíg az arra vonatkozó értesítés a pénzügyigazgatósághoz vagy a behajtó bírósághoz érkezik, addig azt a szegény felet agyon exequálhatják. És itt rá térünk arra a kérdésre, amit értekezésünk elején felvetettünk, hogy melyik hatóság van jogosítva a részletfizetési kedvezmény megadására?

(Bef. köv.)

Rév Mór.

A feltételes megkegyelmezésre vonatkozó olasz királyi rendelet.

Az olasz hivatalos lapnak 1900. évi november hó 11-én megjelent 261-dik számában tétetett közzé az a királyi rendelet, amely a feltételes megkegyelmezés intézményének behozatalát szabályozza az olasz királyság számára. (Gazetta ufficiale del regno d'Italia. Anno 1900. Roma. Domenica 11 Novembre. Numero 261. — Numero 366 della Raccolta ufficiale delle leggi e dei decreti del Regno.)

Dr. Pataki Gyula budapesti kir. ügyész szives fordítása folytán az alábbiakban közöljük az említett rendelet főbb intézkedéseit, valamint a rendelet közzétételét megelőzőleg tartott bizottsági tárgyalások folyamán e tekintetben felmerült érdekes eszmecserének főbb mozzanatait.

A királyi rendelet a következőképpen hangzik.

Az alkotmány 8-dik szakasza alapján, igazságügyi miniszterünk előterjesztésére és a minisztertanács meghallgatásával elhatároztuk és rendljük:

1. §. Amnestiát kapnak azok, akik 1900. évi november hó 11-dik napjáig a következő bűncselekmények valamelyikét elkövettek vagy azok miatt elítéltek: *a)* sajtó útján elkövetett bűncselekmények; *b)* a munka szabadsága ellen elkövetett vétségek; *c)* párbajvétségek; *d)* gondatlanságból, továbbá hivatásban vagy foglalkozásban való járatlanságból, hanyagságból vagy a szabályok megszegéséből eredő bűncselekmények, kivéve, ha belőlük halál vagy különösen minősített súlyos testi sértés származott.

Olyan bűncselekmények, amelyeknek törvényes büntetése hat hónapi szabadságvesztésbüntetésnél vagy 1800 lira pénzbüntetésnél nem több, amennyiben pedig ez a két büntetési nem együttesen alkalmaztatik, a pénzbüntetésnek átváltoztatása mellett a büntetés össztartama hat hónapnál nem nagyobb. Ha a két büntetési nem vagylagos alkalmazását rendeli a törvény, akkor a kisebb büntetést kell alapul venni.

2. §. Amnestiában részesülnek a (törvényben *a)*-tól *n)*-ig felsorolt) kihágások elkövetői és azok miatt elítéltek.

3. §. Az előző §-ban nem említett és a jelen rendelet keltéig elkövetett egyéb bűncselekmények miatt kiszabott vagy kiszabandó büntetések, ha hat hónapnál vagy 1800 liránál nem nagyobbak, elengedtetnek, ha pedig nagyobbak, hat hónappal vagy 1800 lirával leszállítatnak. Pénzbüntetés és szabadságvesztésbüntetés halmazata esetén az 1. §. rendelkezései irányadók.

Nincs helye az elengedésnek vagy leszállításnak szándékos emberölés és ennek kísérlete, halált vagy a 372. §-ban körülírt eredményt okozó súlyos testi sértés miatt, kivéve azokat az eseteket, ha ezek a bűncselekmények a 47. §-ban írt állapotban (korlátozott beszámíthatóság), a jogos védelem határainak áthágása közben, az 51., 369., 376. és 377. §§-ban írt körülmények között követték el.

4. §. Nőkre, siketnémákra, teljesen vakokra és azokra nézve, akik a jelen rendelet keltéig 18-dik évüket be nem töltötték vagy 70 évnél idősebbek, a büntetésnek a 3. §-ban írt elengedése vagy leszállítása egy évre vagy 3600 lirára terjesztetik ki, amennyiben nem voltak már előzőleg hat hónapnál nagyobb büntetésre elítélve.

Halmazat esetén az 1. §. szabályai alkalmazandók.

5. §. Az 1898. évi zavargások* vagy azokkal kapcsolatos ügyekben a katonai és a rendes bíróságok által kiszabott büntetések felükre leszállítatnak.

Kivételnek a 3. §. 2-dik bekezdésében említett bűncse-

* Ezek alatt a milánói sociális zavargások értendők.

lekmények, ha az ítélet rendelkező része kifejezetten ezekben mondotta ki az elítéltet bűnösnek.

6. §. Bűncselekmények és büntetések halmazata esetén az amnestia minden bűncselekményre külön alkalmaztatik.

A kegyelmezésnek azonban csak egyszer, és pedig a büntetések összesítése után van helye.

7. §. A 3., 4. és 5. §§-ban foglalt kegyelmezés meg nem történtnek tekintendő, ha mátol * számított öt éven belül az elítélt új bűncselekmény miatt hat hónapnál nagyobb börtönbüntetéssel sújtatik. Ebben az esetben a különben elengedett büntetés egyesítettik az új bűncselekményre kiszabottal.

8. §. A jelen rendelet nem érinti a bűncselekményekből eredő polgárjogi következményeket és harmadik személyek jogait.

Nem terjed ki a katonai behívó parancsnak nem engedelmeskedőkre, a kereskedelmi tengerészet szökevényeire, sem a pénzügyi törvényekben írt bűncselekményekre, miután ezekről külön rendeletek intézkednek. Kelt Rómában, 1900. évi november hó 11-én. Victor Emánuel. Gianturco, igazságügyi miniszter.

Az e királyi rendelet életbeléptetése tárgyában a főügyészekhez és a kir. ügyészekhez intézett végrehajtási rendeletből reprodukáljuk a következő érdekes passzust:

„... A miniszterhez a kegyelmezések tárgyában teendő jelentéseikben a főügyészek és a kir. ügyészek ezentul esetről-esetre nyilatkoznak arra nézve, hogy a bűncselekmény természete és a tett körülményei javallják-e a feltételes megkegyelmezést; nevezetesen mikor nők és kiskorúak a felelősök, hogy javításuk előmozdítottassék vagy amikor rangbeli egyénekről van szó (o quando trattisi di persone (rispetto), akiknél a feltételes megkegyelmezést hatásos eszköznek lehet tartani a visszaesés meggátolására).

Végül felemlitendők tartjuk az igazságügyminiszternek a királyhoz e tárgyban intézett véleményes jelentéséből, hogy Olaszországban Umberto király már 1883. évi április hó 22-én kelt rendeletében három évi próbaidőhöz kötött feltételes kegyelmet adott az elítélteknek.

Különfélék.

— **A közigazgatási bírósághoz** 1900. évben érkezett 27,160, az 1899. évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 36,506 ügy. Ezek közül 33,116 volt adó és illeték, 1450 községi ügy, a többi ügyek összesen alig tettek ki 2000 et. Elintéztetett 24,758, hátralékban maradt 11,748 ügy. Bizonyító eljárás volt 2741, szóbeli tárgyalás négy esetben. A panaszok közül 650 volt hatósági, a többi magánpanasz. A magánpanaszoknak hely adatott egészben 3249, részben 2223 esetben, a hatósági panasz egészben 139, részben 43 esetben. *Ügyvédi képviselet összesen 963 esetben volt.* Az előző évhez képest 3557-tel több ügy érkezett be, 6552-vel több volt elintézendő, 4150-nel több intéztetett el és 2402-vel több hátralék maradt.

— **Felülvizsgálati hatáskör egyesített perek egyikének megújítása esetén.** Két felperes ugyanazon alperes ellen külön-külön sommás pert indított. A két pert, melyek tárgyának értéke egyenként 400 koronánál nagyobb és 1000 koronánál kisebb volt, együtt pedig az 1000 koronát meghaladta, a felelbezési bíróság egyesítette. Ehhez képest az egyesített perekben, mint felülvizsgálati bíróság, a kir. Curia járt el. (Lásd Dtár III. f. XVI. k. 33. sz. a.) Rövid idő elmultával az egyik felperes a maga kereseti követelésére nézve perújító keresetet indított. A felelbezési bíróság az újított perben beadott felülvizsgálati kérelem kapcsán az iratokat a budapesti kir. ítélő táblához terjesztette fel, mely erre a következő határozatot hozta: «A kir. ítélő tábla ezen ügy felülvizsgálatát hatásköréhez tartozónak nem találja és az ügy iratainak ezen határozat eredetije kapcsán a magyar kir. Curiahoz hivatalból való felterjesztését rendeli el. *Indokok:* A felperesek által külön keresettel indított két pernek egyesítése következtében a per tárgya 645 frt tőkére és járulékaira emelkedvén, a jelen pernek felülvizsgálata a sommás eljárási törvény 186. §-a értelmében a kir. Curia hatáskörébe tartozik, mivel az újított perben is a per tárgyának ez az értéke irányadó. Ehhez képest stb.» (1901 január 24-én II.

G. 7. sz. a.) A kir. Curia az ügy előadására és tárgyalására határnapot tűzött ki.

— **Hatáskör megállapítása az ügyvédi kamara választmányát sértő kifejezések miatt indított ügyben.** A m. kir. miniszterium következőleg határozott: Jelen ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Indokok: D. Sándor ügyvéd, győri lakos az ottani ügyvédi kamara választmányához az ügyvédek lajstromába leendő felvételét megtagadó határozat ellen beadott felelbezésében a választmány ellen sértő kifejezéseket használt. A kamara ügyésze ezért D. Sándort, a Kbt. 46. §-ába ütköző hatóság elleni kihágás miatt, a győri főkapitányi hivatalnál feljelentette. A kapitányi hivatal az ügy tárgyalását felvévén, — a terhelt illetékességi kifogása folytán — a további eljárást felfüggesztette s az 1899 szeptember 19-én 1923. sz. a. hozott határozatával az iratokat a győri kir. járásbírósághoz tette át azzal az indoklással, hogy a Kbt. 46. §-ába ütköző, panaszolt hatóság elleni kihágás elbírálása a rendőrkapitányi hivatal azért nem illetékes, mert a fenforgó esetben a sértő kifejezések nem közigazgatási hatóság, hivatalnok vagy közeg ellen használtattak. A győri kir. járásbíróság 1899 november hó 30-án 724. sz. a. kelt végzésével az iratokat a rendőrkapitányi hivatalhoz visszaküldetni határozta abból az indokból, mert az ügyvédi kamara választmánya hatóságnak nem tekinthető, de ha hatóság volna is, azon esetben a panaszolt cselekmény elbírálása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. Ezen tényállás alapján, tekintve, hogy az ügyvédi kamara választmánya, mint fegyelmi ügyekben bírói hatalmat is gyakorló testület, kétségtelenül törvény által alkotott hatóság s tekintve, hogy a beadványban használt állítások határozott tényállítás hiányában nem alkalmasak a Btk. 258. §-ában körülírt s bírói hatáskörbe utalt rágalmozás vétségének megállapítására, hanem mint egyszerű sértő kifejezések hatóság elleni kihágás tényálladékat állapítják meg: ennél fogva a jelen ügyben az eljárásra — figyelemmel az 1897: XXXIV. tcz. 19. §-ának 2. pontjára — a közigazgatási hatóság hatáskörét kellett megállapítani. (48,477/1900. I. M. sz.)

— **A horvát-szlavon országgyűlésen alkotott törvények** ez idő szerint csak horvát és német nyelven adatnak ki. Hivatalos magyar kiadásban a horvát-szlavon önkormányzati törvények nem jelentek meg, de még magánegyen sem találkoztunk, aki magyar fordításban ezen törvényeket közrebocsátotta volna. A horvát-szlavon autonóm törvények tehát ugyszólván teljesen ismeretlenek a magyar jogászközönség előtt. Miután mind gyakrabban felmerült annak a szüksége, hogy ezen törvények tartalmáról a magyar törvényhozás és kormány, valamint azok a bíróságok és közigazgatási hatóságok, amelyeket hivatalos hatáskörük a társországok hatóságaival való érintkezésre utal, kellő tájékozást szerezzenek, intézkedés történt, hogy a horvát-szlavon országgyűlésen az 1868. év óta az 1900. év végéig alkotott törvények magyar nyelvre lefordítva, gyűjteményesen kiadassanak. Az egész mű szerkesztését és a fordítások felülvizsgálatát a horvát-szlavon dalmátországi m. kir. miniszterium vállalta el, különös gondot fordítván arra, hogy a törvények úgy adassanak vissza, amint azok az eredetiben hangzanak. A gyűjtemény hasznavehetőségét biztosítandó, a fordítások a magyar terminologia szempontjából is külön felülvizsgálatnak vettek alá s ezt a felülvizsgálatot a m. kir. miniszterelnökség s a m. kir. szakminiszteriumok közgei végezték. Az összkiadás terjedelme körülbelül 150 iv lesz 5 kötetbe arányosan felosztva. Megjelent az I. kötet, mely az 1868—1874. évi törvényeket tartalmazza.

— **A magyar büntetőtörvények zsebkönyve.** Második kiadás. Irta dr. Edvi Illés Károly. E zsebkönyv az érvényben levő magyar büntetőtörvények foglalata. A második kiadás nem csupán azért vált szükségessé, mert az első időközben teljesen elfogyott, hanem különösen azért, mert az utóbbi évek alatt több olyan törvény keletkezett, amelyekben vétségek és kihágások vannak megállapítva és emellett életbelépett a bünvádi perrendtartás, melylyel kapcsolatban a büntetőbíróságok hatásköre is új szabályozást nyert. A most megjelent második kiadás tehát első sorban felvette magába az 1900. év végéig keletkezett mindama törvényeket, amelyek büntető intézkedéseket tartalmaznak, másodsorban pedig figyelembe vette mindama változásokat, amelyek a bünvádi perrendtartás életbeléptetése folytán az anyagi büntetőtörvényekre is kihatólag előállottak. A könyv rendszere egyébként az eddigi maradt. A büntetőtörvénykönyv után következik a kihágásokról szóló kodex, ezt pedig azok a mellék-törvények követik, amelyekben a vétségek és kihágások vannak megállapítva. Záradékkul a büntetőtörvénykönyvek

* T. i. 1900. évi november hó 11-től.

életbeléptetéséről szóló törvénynek ma még érvényben levő rendelkezései sorakoznak, végül pedig kimerítő betűsoros tárgymutató könnyíti meg a munka használatát. A könyvpiaczen e zsebkönyv «Kis Illés» elnevezés alatt van forgalomban; ennek oka az, hogy ez a kis könyv a szerző négy kötetes nagy kommentárjának dióhéjba szorított kivonata. Most, hogy a nagy kommentár második kiadása teljesen elfogyott, a harmadik kiadás pedig átdolgozás alatt van: ennek megjelenéséig némileg ezt is «Kis Illés» lesz hivatva helyettesíteni. Megjelent Budapesten a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság kiadásában. Ára csinos vászonkötésben öt korona.

— **Jogászegyleti füzet második kiadásban.** Dr. Lukács Adolf kolozsvári egyetemi tanárnak a múlt télen tartott jogászegyleti értekezése «a főtárgyalásról a bünvádi perrendtartásban» újabb, bővített kiadásban megjelen. Azon szempontok, melyekre szerző az első kiadásban súlyt helyezett, most még erősebben domborodnak ki.

— **Dr. Gruber Lajos** kir. alügyésznek 1888. évi jogászegyleti előadása «a rabélemezésről» külön füzetben megjelent. A tanulmány bő ismertetése és tüzetes méltatása a hazai és külföldi letartóztatási intézetek élelmezési viszonyainak s a fejtegetések eredménye, hogy t. i. a vállalkozói rendszer mielőbb meg volna szüntetendő, hazai viszonyaink között felette megszívlelendő volna. Kiterjed a dolgozat az u. n. kiétkezés, továbbá a rabtartási költségek megtérítésének kérdésére is, az előbbinek reductióját, az utóbbinak megszüntetését sürgetvén.

— **Irodalom.** Magyar pénzügyi jog. Irta *dr. Exner Kornél*. Szerző főleg a jogtanuló ifjúságnak szánt könyvében a tételes magyar pénzügyi jogot adja, áttekinthető rendszerbe foglalva. A törvényeken és rendeleteken kívül bőségesen felhasználja a közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatait. — A magyar állami számvitel kézikönyvét adta ki *dr. Wallon Dezső*, összegyűjtve a különféle törvényekben, utasításokban és rendeletekben szétszórta anyagot. — A magyar bányajog tételes szabályait állította össze *dr. Balkay Béla* és *dr. Szeőke Imre*.

— **Az ügyvédség a perrendtartási tervezetben** czim alatt az Ügyvédi Körben dr. Balog Arnold által tartott előadás különnyomatban megjelent. (Pfeiffer Ferdinánd bizománya.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara** fegyelmi bírósága előtt 1900. évben 118 fegyelmi ügy indult meg s az előző évről folyamatban maradt 73 ügygel 191 volt elintézendő. Hét esetben a kamarai ügyész félretételt indítványozott, 51 esetben a fegyelmi bíróság félretételt határozott, 4 ügy a választmányhoz tétetett át, 35 ügy a vád alá helyezés előtt szűnt meg. Vádhatarozat 37 hozatott, tárgyalás 21 tartatott. Felmentő ítélet hozatott 9. A kirótt fegyelmi büntetések következők voltak: elmozdított az ügyvédségtől 1, 600 korona pénzbüntetésre ítéltetett 2, 400 koronára 3, 200 koronára 3, 120 koronára 1, 100 koronára 1, írásbeli feddésre 4. A legfőbb ítélőszék fegyelmi bíróságától leérkezett határozatok közül egyben, a 600 korona pénzbüntetésre ítélt ügyvéd, az ügyvédségtől elmozdításra ítéltetett, egyben a pénzbüntetés 200 koronáról 400-ra emeltetett. Két megszüntető határozatot is megváltoztatott a fegyelmi bíróság, fegyelmi eljárást rendelve el. Az autonóm fegyelmi bíróság határozata in melius egy esetben sem lett megváltoztatva.

— **Egy bécsi esküdtszéki tárgyaláson** az esküdtek egyike a védők beszéde alatt többször közbekiáltott: Schluss! Schluss! Midőn ezt a második védő beszéde közben is megtette, ez kijelentette, hogy beszédét nem folytatja, mire az elnök az esküdtekhez fordult, azután a védőt beszéde folytatására felhívta. A védő erre be is fejezte beszédét. A harmadik védő beszéde alatt újra megtörtént a közbeszólás. Liszt Ferencz, kihez ez ügyben véleménye iránt kérdést intéztek, többek között ezt írja: «Az esküdtnak elfogultság miatt való utólagos visszautasítása perrendszerüen teljességgel lehetetlen. Én a védő helyén összeszedtem volna irataimat s távoztam volna a teremből. Az elnök dolga azonban az lett volna, hogy az illető esküdttel kötelességére figyelmeztesse».

Talán Liszt eme levelének hatása alatt járt el egy ugyan-csak Bécsben tartott sajtóügyi esküdtszéki tárgyaláson az egyik vádlott védője. Az esküdtek egyike ugyanis az ügyész beszéde alatt közbekiáltott: «Bravo». Az elnök ugyan kijelentette, hogy e közbekiáltást helyteleníti s megfeddi és

erélyesen rendre intette az esküdteket, a védő mind e mellett kijelentette, hogy ő nem bízhatja védettje sorsát erre az esküdtszékre, leteszi a védelmet, és védettjével távozott. Az elnök erre a tárgyalást ezzel a vádlottal szemben elhalasztotta.

Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara teljes-ülésében sajnálatának adott kifejezést a felett, hogy némely esküd az elfogultság látszatát keltő nyilatkozattal a védelem szabadságát megsértette; kijelentette, hogy az érdekelt ügyvédek a felforgó esetekben a kar érdekeinek megfelelően jártak el s reményét fejezte ki, hogy a jurybe vetett bizalmat veszélyeztető hasonló esetek nem fognak ismétlődni.

Lapunk 1900. évfolyam 19. számában közöltük a francia semmitőszék gyakorlatát arra nézve, hogy mily esetekben tekinti az esküdttet úgy, mint aki a kötelességében álló pártatlanság elve ellen a tárgyalás közben vét s a vádlott bűnösségéről már eleve alkotott véleményének ad kifejezést, s aki ennél fogva törvényesen nem vehet tovább részt az eljárásban s a tárgyalás semmisségének terhe alatt pótesküdttel helyettesítendő.

— **Ügyészségi megbízott — katonai egyenruhában.** Ausztriában egy vidéki járásbíróshoz ügyészségi megbízottul egy nyugalmazott kapitány neveztetett ki, aki a tárgyalásokon katonai egyenruhában jelent meg. Az ügyvédi kamara ez ellen felszólalt.

— **A német polgári törvénykönyv irodalma** még ma is páratlanul termékeny. A rendkívül nagy számu törvénykiadások és monographiák mellett a polgári törvénykönyv kommentárjainak és tankönyveinek új és új kiadásai árasztják el a könyvpiacot. Dernburg rendszeres művének dologi része gyökeres átdolgozásban jelent meg. Ugyancsak teljesen átdolgozta nagy művének dologi jogát Cosack. Endemann tankönyvének *nyolczadik* kiadása egészen új könyv. Enneccerus és Lehman előadásainak második kiadása rendszeres tankönyvvé lett. Ellenben Planck nagy kommentárja, a Heymann-féle czég, valamint a német ügyvéd-egylet rendszeres gyűjteményes vállalatai, Rehbein, Staudinger, Scherer kommentárjai még befejezetlenek.

— **A német ügyvédek egylete** közgyűlését az idén szeptember 6-dikán és 7-ikén tartja meg Danzigban. Egyelőre ekképp állapított meg a napirend: Az egylet szabályainak összeegyeztetése az új joggal. Ajánlatos-e a felüggesztés, mint fegyelmi büntetés? A végrehajtói rendszer Németországban. Esküvel meg nem erősített hamis vallomásoknak megbüntetés és aggályos vallomást tévők meg nem esketése. Elmélet és gyakorlat 1900. január elseje óta (Staub előadása). Nyugdíj-, özvegyi- s árva-pénztár alapítása német ügyvédek részére kényszerbelépéssel és birodalmi hatósági felügyelet alatt.

— **A német biztosítási törvényjavaslat tárgyalását** a birodalmi tanács bizottsága 26 ülésen át befejezte. Az írásbeli jelentés elkészítettet s a javaslat a husvéti szünetek után fog a birodalmi tanács teljes ülésén tárgyalás alá bocsátatni. A bizottság határozati javaslatot is fog előterjeszteni, mely szerint a kormány felkérte, hogy a biztosítási magánjog szabályozása iránt is mielőbb készítse elő a törvényjavaslatot.

— **A berlini egyetem jogi karán** jelenleg két büntetőjogi seminárium működik, egyik Liszt, a másik Kohler vezetésével.

— **Olasz kártérítési judikatura.** Háztulajdonos nem követelhet kártérítést azért, mert a nyilvános utcán lerakott közúti vasúti sinhalózat és közúti vasúti forgalom a házához való bejárást nehezíti. (*Római semmitőszék.*) — A nő kártérítési felelősséggel tartozik a huzamos idő óta elmebeteg férje által okozott károkért, ha férjét kellő felügyelet alatt (szükség esetén intézetben) nem tartja. (*Palermói semmitőszék.*) — A hatóság tévesen adott engedélyét visszavonhatja kártérítési felelősség nélkül. De a hivatalnok, aki az engedélyt adta, a tényleges károkért felelős. (*Messinai felelősségi bíróság.*)

A Magyar Jogászegylet április 13-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Kobler Ferencz fővárosi t. ügyész következő czimű előadása: Tartozások átvállalása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Hajnik Imre. — Pertársaság a polgári perben. *Dr. Barna Ignác* budapesti kir. ítélő táblai bírótól. — Tartozások átvállalása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Kobler Ferencz* székesfővárosi t. ügyésztől. — *Jogirodalom:* Lakbérleti jog és eljárás. Második teljesen átdolgozott és tetemesen bővített kiadás. Írták dr. Berényi Sándor és dr. Gráber Károly. *Dr. Pap József* ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny»-ből.

Hajnik Imre.

Felső közoktatási ügyünket nagy veszteség érte. Dr. Hajnik Imre a budapesti tudomány-egyetem jogi karának egyik kitünősége, az európai és hazai jogtörténelem érdemdus tanára nyugalomba vonult.

Harmincznyolcz évi eredménydus, fáradságot nem ismerő, kötelességtudásban és lelkiismeretességben párját ritkító munkálkodás után vált meg kathedrájától, melylyel kora ifjúságától fogva egyéniségének minden ízével össze volt forrva.

Hajnik tanári működése a jogtörténelem terén uttörő.

Amit Wenczel azon, akkoriban még csak kezdő tudományág derengő homályában lesűrített, azt Hajnik fejlesztette tovább, határozott alakba öntötte, szilárd körvonalak közé csoportosította.

A jogfejlődésnek európai szempontból való megítélése képezi tudományos meggyőződésének alapját, és ennek mély tudásával indul azon nehéz feladatnak, hogy Wenczel előmunkálatai után a hazai alkotmány- és jogtörténelem terén uttörő munkát végezzen. Ezen feladat megoldásához pedig csakis a történelem legalaposabb tudásával és a levéltárak homályában az egész országban elszórt anyag eredetiben való tanulmányozása után foghatott.

Hajnik tudományos és irodalmi munkásságának mély becsét csakis akkor mérlegelhetjük a maga teljességében, ha szem előtt tartjuk azt, hogy a jogtörténész sokszor éveken át tartó anyaggyűjtés után foghat csak hozzá egy-egy kérdés érdemleges feldolgozásához. Hajnik hosszú tanári működésének ideje alatt nem egy teljes nyári szünidőt töltött egyes városok levéltáraiban, kutatót káptalanoknál, családi levéltárakban, gyűjtött egész életén át mindig, szakadatlanul. Csakis ily módon és általános európai jogtörténelmi mély ismeretei és tudása mellett indithatta meg hazai alkotmány- és jogtörténelmi működését, melynek jelentősége magas színvonalon álló akadémiai előadásaival és irodalmi működésével mindinkább emelkedett. Az európai jogtörténelem terén különösen a középkort művelte előszeretettel. Az oktatás szempontjából azon helyes szempontból indult ki, hogy a jogásznak a régi classicus jog ismerete után és a modern jog elsajátítása előtt ismernie kell a közbeneső fejlődést is, a középkor jogát, hogy ezzel megszerezze a kapcsolatot a legrégibb és újkori jogi ismeretek között.

Nagy súlyt fektetett a középkori nagy társadalmi mozgalmakra, átfejlődésekre, ritka praecisítással, lapidáris jellemvonásokkal ecsetelte a korszakbeli intézményeket, eszméket, mozgalmakat, amelyeknek európai szempontból való ismerete fontos, mert tényleg legközelebb vannak hozzánk és a mi felfogásaink közvetlen alapját képezték.

Irodalmi működése pedig a magyar alkotmány- és jogtörténet felé vonzotta inkább. Legutolsó nagy munkája «A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és vegyesházi királyok alatt» magas, tudományos műveltségéről és vasszorgalmáról tesz tanuságot. A magyar régi per legelőször ezen uttörő munkájában nyert tudományos és alapos megvilágítást. Sokra vezetne, ha Hajnik dr. tudományos működéséről mindent elősorolnánk, amit ő újként, mint ismeretlent, a régi idők homályából kihüvelyezett. A birói szervezet terén a persónális presentia lényege, a régi szlapon külön nemesség stb. csak egyes ilyen főlemlitendő novumok.

Hajnik távozását a kathedráról nemcsak collegái fáljalják, hanem a felső tanügy minden egyes, lelkes barátja mély sajnálattal veszi tudomásul.

Működése Hajniknak azonban csak a kathedrán szűnt meg. Mély tudásával közöttünk marad; kívánjuk, hogy a hazai tudomány javára, a toll erejével ápolja még továbbra is azon tudományszakot, melyet eddig is oly kiválóan művelt és melynek színvonalát az ő működése emelte magasra.

Pertársaság a polgári perben.

A polgári perrendtartás tervezetének az u. n. cselekvőleges és az u. n. szenvedőleges pertársaság (litisconsortium, alanyi keresethalmaz) szabályozásával foglalkozó 78—82. §-aira vonatkozólag a következő lényegesebb módosításokat hozom javaslatba:

1. A szenvedőleges pertársaság foruma (az u. n. forum continentiae causarum ex identitate fundamenti agendi personalis, röviden u. n. forum connexitatis) ne legyen, miként a tervezet 78. §-ának második bekezdése contemplálja, merőben felperes szabad választásától függő u. n. forum electionis, hanem legyen — habár az u. n. tulajdonképpen (vagyis: a közös alapu) pertársaság: a tárgyi összefüggéssel is járó alanyi keresethalmaz esete forog is fen — a tervezet 52., 53. és 54. §-aiban szabályozott felsőbirósági kijelölésen alapuló u. n. forum commissorium. Vagyis: az alperesi pertársak általános illetékességű bíróságai közül ne az legyen illetékes az egyesített ügyben eljárni, amelyet felperes esetleg teljesen önkényesen, mint magára nézve legalkalmasabb, ellenfeleire nézve pedig legalkalmatlanabb forumot kiszemel, hanem az, amelyet közülök a felsőbiróság (t. i. a concurráló általános illetékességű bíróságok legközelebbi közös felettes bírósága) praeventiv vizsgálat alapján a fenforgó eset összes körülményeinek kellő méltathatása, valamennyi ügyfél esetleg elágazó érdekének igazságos összeegyeztethetése mellett, mint az egyesített ügy elintézésére in concreto helyileg legalkalmasabbat, az illetékességgel felruház. Ugy azonban természetesen, hogy még ez a felsőbirósági kijelölés (quasidelegatio) se foghasson helyet mindannyiszor, a mikor a fenforgó esetben az alperesi pertársak mindegyikére nézve illetékes belföldi specialis forum (közös ügyforum, pl. forum contractus, forum hereditatis, forum delicti commissi) amugy is adva van. A felsőbirósági kijelölésen alapuló forum connexitatis álláspontjára helyezkedve: minden további megkülönböztetés a szenvedőleges pertársaság u. n. főkötelezettjei és u. n. mel-

lékkötelezettjei (főadós és pl. kezes) között, amint ezt a különbséget a tervezet 78. §-ának második bekezdése, a forum connexitatis merőben felperes szabad választására fektetve, akarva nem akarva megteszi, ugyancsak mellőzendő (mert: nyugodtan mellőzhető) volna; vagyis: a mellékkötelezett pertárs se pereltethessék a főkötelezett pertárs foruma előtt eo ipso, minden esetben, a konkrét körülmények minden figyelmen kívül hagyásával, plane (miként a tervezet szerint) akkor, a mikor a főkötelezettre s a mellékkötelezettre nézve közös belföldi ügyforum (pl. a teljesítési hely foruma) in concreto létezik is; hanem: a mellékkötelezett is mindig csak felsőbirósági kijelölés (tehát: praeventiv vizsgálat) alapján vonat hassék (s természetesen: csak közös belföldi ügyforum hiányában) a főkötelezett foruma mint ilyen elé; viszont azonban megengedném, hogy ilyes felsőbirósági kijelölés alapján még a főkötelezettet is lehessen esetleg a mellékkötelezett forumának illetékessége alá vonni. Minden esetre pedig fen tartanám a 78. §. második bekezdésének azt a korlátozását, hogy a belföldön általános illetékességgel bíró főkötelezettet semmi szín alatt se lehessen keresethalmaz révén külföldi bíróság illetékessége alá vonni, még (miként a német perrend 36. §-ának 3. pontja szerint igenis lehet) felsőbirósági engedély alapján sem; de kiegésziteném azzal a további megszorítással, hogy ugyanezt ne lehessen tenni a belföldön általános illetékességgel bíró «mellékkötelezett» pertársra nézve sem.

A tervezet 78. §-ának merőben felperes szabad választásától függő forum connexitatis-a — a tulajdonképpeni válto nyilatkozatokon alapuló szenvedőleges pertársaság esetétől e helyütt eltekintve — aligha helyeselheto. Egyezik ugyan mind fenálló jogunkkal (az 1868: LIV. tcz. 32. §-ával), mind az osztrák Jurisdictionsnorm 93. §-ával, de már a német perrend idevágó 36. §-a 3. pontjának pertársasági foruma (és pedig, amint alább még szó lesz róla, a pertársaság «minden» megengedett esetében, vagyis ugy a közös alapu, mint a csupán hason alapu pertársaság, az u. n. tisztán alanyi keresethalmaz esetében is) kizárólag felsőbirósági kijelölésen alapuló forum commissorium. A többi kodifikáció és törvényhozási előmunkálat közül: felperesnek megadják, miként tervezetünk, a teljesen korlátozatlan forum megalapítás jogát a hannoverai perrend 5. §-a, a bádeni perrend 22. s köv. §-ai, a württembergi perrend 39. art.-a, a bajor perrend 20. art.-a, a hannoverai perrendi javaslat 14. §-a (a hannoverai és a badeni törvény azonban csak azzal a megszorítással, hogy felperes nem választhat, ha az alperesi pertársak «többségének» ugyanaz az általános illetősége); ellenben, miként a német perrend, éppenséggel nem adják meg felperesnek az electio jogát, hanem mindannyiszor külön felsőbirósági commissiót kívánnak a porosz jog, a franczia jog, a braunschweigi perrend 39. §-a, az oldenburgi perrend 29. art.-a, a porosz perr. javaslat 39. §-a, az északnémet javaslat 69. §-a. Annál komolyabb deliberatio tárgyává teendő pedig tervezetünk emez álláspontja, mert annak hordereje jóval nagyobb benne, mint egyéb törvényekben; 32. §-a ugyanis a teljesítési hely forumát talán kelleténél szélesebb körben írásos kikötéshez kötven, 40. §-a pedig a forum hereditatis illetékességét a tulajdonképpeni hagyatéki hitelezők követeléseire egyáltalán nem terjesztven ki, tekintve, hogy 78. §-ának második bekezdése felperes szabad választási jogát csak közös belföldi ügyforum fenforgásának esetére zárja ki, kétségtelen, hogy a 78. §. felállította pertársasági forum s ezzel kapcsolatban felperes teljesen korlátozatlan önkénykedhetése in praxi sokkal több esetben nyerne, nyerhetne actualitást, mint más-különb.

A felperes szabad választási jogára felépített forum connexitatis veszedelme kiváltképp abban áll, hogy egyrészt a pertársaság játszi módon megalapítása, voltaképpen mondva, simulatiója révén az illetékességi legfőbb szabályok, különösen a főfontosságú forum domicilii gyerekkönnyűségű ki-

játszására, másrészt pedig legalább is az alperesi pertársak teljesen, gyakran kiáltóan méltánytalan zaklatására, a jogrend által sehogy sem tűrhető kiméletlen megbosszantására használtatnék, használtathatnék fel. A nélkül, hogy valami extra visszasságokat, nagyon is kivételes helyzeteket kellene kiszelnünk, egyszerűen utalunk az 1868: LIV. tcz. 32. §-ának talaján kifejlett, valósággal elharapódzott abusiv fogásokra és vexatiókra, melyek nyomban meggyőzhetnek arról, hogy felperes szabad választási jogának ilyes kihasználhatása nem pusztá rémlátomány, hanem elég közelfekvő, csaknem kézzelfogható aggodalom. Ismeretes a practikusok előtt (nemcsak nálunk, de mindenütt másutt is, ahol a forum connexitatis egyoldalú forum electionis) az a gyakorta, hogy ne mondjuk, naponta practisált fortély, amely szerint: felperesnek «több alperese» közül az egyik megperlett, már t. i., akinek általános illetékességgű bírósága előtt a többi is megpereltetik s akinek emez általános illetősége mindannyiszor természetesen (mintha csak kicsinálták volna!) fedi is magát felperes ur lakhelyével, telephelyével stb., csak egy egyszerű fictiv-adós, csak egy u. n. Strohmänn-alperes, már t. i. egy olyan ki-konstruált alperes, aki csupán csak azért pereltetik «szintén» meg, hogy az ő általános illetékességgű bírósága előtt — már t. i. mint a deus ex machina urnak legalkalmasabb forum előtt — lehessen «a többit is», mint alperesi pertársakat megperelni. Ugyancsak ismeretes továbbá, hogy ez a pertársasági figurans ur rendszerint egyszerűen csak elmakacsoltatja magát, vagy ha honoris causa megjelenik is pertársainak tárgyalásain, míg ezek, már t. i. mint «igazi» alperesek, kézzel-lábbal védekeznek a kereset sulya ellen, addig ő, már t. i. mint «hátvédett» alperes, megható előzékenységgel ismeri be a felperesi tényállásokat mind pro foro, mind in merito. Valamint bőven tudatik az is, hogy az illetén manöver, praeparált jogvita leleplezése a pergátló kifogás stádiumában, szemben egy ily kaliberű felperessel s szemben egy ily, az egész vonalon makacs beismerésben levő figuranssal — eltekintve attól, hogy könnyen kétélű, magának a meritumnak is ártó, mert esetleg elgaloppírozást vagy legalább praecupáltságot szülő illetékességi védekezéssé válhatik — az esetek tulnyomó többségében egyáltalán nem, de hébe-hóba is csak fölötte nehezen, fölöttébb aránytalan processualis erőfeszítéssel sikerül; in merito pedig, ha netalán kisül is aztán az egész turpisság, a már (esetleg jogerejűleg) megállapított illetékességnek valójában hiánya, hacsak véletlenül exclusiv forum kijátszani akarása nem jön kérdésbe, többé nem reparálható, legfeljebb a költségekkel lehet még az in fraudem legis-t némileg megtorolni. A hogy pedig burjánzott és burjánzik ez a visszaélés fenálló jogunk talaján, nem kevésbé burjánoznék, burjánozhatnék az a tervezet talaján is; sőt ennek a keretében még jóval több motivum adódnék a forum connexitatis kifortélyozására, tekintve, hogy — miként már fenebb érintettem — a pertársasági forum alkalmazását kizáró ügyforumokat fenálló jogunkkal szemben igen jelentékenyen korlátozza; nyilvánvaló lévén az is, hogy 51. §-a minden officialitási heve daczára ez irányban éppen nem nyujtana, nem nyujthatna valami különösebb, valami hatályosabb remediumot. Főleg a collusio veszélyére utal a német perrend 74-iki javaslatának indokolása is: «Gegen die Einräumung des Wahlrechts spricht durchgreifend, dass dasselbe durch die einseitige Begünstigung des Klägers den Beklagten in eine zu nachtheilige Lage bringt, auch keine Gewähr dafür bietet, dass dasjenige Gericht mit der Sache befasst wird, welches nach den Umständen des Falles als das am besten geeignete erscheint. Auch würde das Wahlrecht des Klägers bei der Verschiedenheit der deutschen Civilrechte (részünkről gondoljunk: Erdély osztrák polgári törvénykönyvére!) Unzuträglichkeiten veranlassen und bei Collusionen des Klägers mit einzelnen Beklagten den übrigen zum Schaden gereichen» (Motive 74. l.).

De ha a collusio (ami nyilvánulhat pl. abban is, hogy felperes colludálva az egyik, habár «igazi» adóssal, messze vidékre «költözteti el» a pertársaság eme tagját csak azért, hogy a többieket, esetleg merő bosszantásból, de lehet, rava-szabb szándékból is, minél távolabb eső forum előtt perel-hesse) lehetőségétől eltekintünk is, még mindig marad — nemcsak in thesi, de könnyen in praxi is — lehetőség, ami a felperes szabad választásától függő forum connexitatist elég sötét színben tünteti fel. Tegyük, hogy pl. egy budapesti u. n. pénzügyi intézet egy torontálmezei község 300 parasztjának egyetemleges kötelezettség mellett egy nagyobb összegű pénzkölcsönt ad; a parasztok 299-e marad szépen Torontálban, de a parasztok egyike elköltözik Árvába, s épp ez a paraszt esik fizetési késedelembe; a tervezet 78. §-ának második bekezdése szerint már most: az u. n. pénzügyi intézet nemcsak jogositva volna az Árvába költözött 1 parasztot a Torontálban maradt 299 paraszt személyes illetősége elé visszacitálni, hanem jogositva volna arra is, a Torontálban maradt 299 parasztot az Árvába költözött 1 paraszt személyes illetősége elé felcitzálni, levén teljesen korlátozatlan szabad választása «a több alperes általános illetékessége közül.» Nem vigasz, hogy felperes ilyes vakmerő contra bonos mores merényletet aligha merne «erkölcsileg» megkockáztatni; mert tény az, hogy a tervezet szerint «de jure» megtehetné: s ez a lehetőség már magában — a törvényalkotónak elég, kell, hogy elég legyen. De meg: micsoda igazságos, méltányos dolog az is, hogy felperes «a főkötelezett» személyes foruma elé citzálhatja minden körülmények között, legyen in concreto bármennyire summum jus, summa injuria, a nélkül, hogy bármi más feszélyezhetné, mint csupán saját igazság-méltányosságérzete — «a kezest?» Pláne akkor, amikor a főadósra és a kezesre nézve «közös belföldi ügyforum» létezik is? Tegyük, hogy 1 főadósra van 3—4 keze; a kezesek mind megannyian Budapesten (esetleg felperes saját lak-helyén, telephelyén stb.), a főadós, ég tudja, mennyire lakik; a főadós talán csak propter decorum pereltetik a kezesekkel, akiktől voltaképp felperes fedezetét várja, akik miatt voltaképp hitelezett is; sőt meglehet az is, hogy amikor a hitel-ügylet létrejött, a főadós a kezesekkel még egy helyütt lakott s csak utóbb költözött «illa berek, illa nád» annyira: miért legyen minden esetben, minden további distinctio (felsőbíró-sági mérlegelés, mérlegelhetés) nélkül (ismételten hangsúlyozom: a tulajdonképpeni váltónyilatkozatokon alapuló pertár-saság esetétől e helyütt eltekintve) jus cogens, hogy felperes meztelen önkénye szerint a 3—4 vagy X kezest vonhassa az 1 főadós személyes foruma, plane csak utólag megalapított foruma elé? Viszont pedig, micsoda merőben formai követ-kezetesség rejlik abban, hogy a tervezet a főkötelezettet soha és semmi szín alatt sem engedi a mellékkötelezett, a kezes személyes foruma elé citzálni! Amikor meglehet, hogy a kezesség — «készfizetői» kezesség, tehát pro foro externo voltaképp főkötelezett s csak pro foro interno egyszerű mel-lékkötelezett szerep. (Hogy a tervezet 78. §-ának második bekezdése szerint a kezesség minden neme, tehát a kész-fizetői kezesség is, egyszerű mellékkötelezett kategóriának volna tekintendő, kétségtelenül kiderül abból, hogy a «váltó»-kezes is, aki pedig mindannyiszor egyetemleges adóstárs, csak a mellékkötelezettek rubrumában említi; ha tehát mégis más lenne «intendálva», a sulyt nem a «főkötelezett» és a «mellék-kötelezett», hanem az «egyetemlegesen kötelezett» és a «nem egyetemlegesen kötelezett» közötti megkülönböztetésre kellene helyeznie.)

De meg kérдем végre: hogyan illik voltaképp a terve-zetbe, mely illetékességi szabályainak legfőbb sulyát a lak-hely forumára helyezi s ezt annyira, de annyira féltékenyen őrizi, hogy az ügynek tőle egykönnyen elterelhetését hozzá-vetőleges lehetőség szerint minél inkább, minél több esetben (még ha «kereskedő» is alperes, még ha a kereseti alap al-

peresre nézve «kereskedelmi ügylet» is, sőt forogjon bár «bejegyzett» kereskedő szóban — hacsak mindkét ügyfél nem az!) meghiusítandó, a forum contractus érvényét, fen-álló jogunkba oly mélyen, de mélyen belevágva, egyenesen írásos megállapodáshoz köti, kérдем: hogyan illik bele a másik oldalon meg a felperes «szabad választására» bizott forum connexitatis álláspontja, amely, miképp bőven láthat-tuk, valójában éppenséggel nem más, mint a lakhely foru-mának — egyenesen a kiszolgáltatása, az ügynek gyerek-könnyűségű (mert: még nem is valamicske írásos garancia mellett, hanem egyszerűen a pertársaság játszi módon megal-pithatása révén) elterelhetése tőle, még nem is valami ügy-forum, hanem egy másik (többször csak «ügynevezett» per-társ») «személyes» (az ügyre nézve magában teljesen irrele-vans) forum elé?!

Mindeme visszasságokból s a tervezet épp jelzett belső disharmoniájából csak egy biztos (processualiter egyedül ok-adatolható, egyedül hatályosan megkonstruálható) kivezető út van: a tervezet 52., 53. és 54. §-aiban szabályozott felsőbíró-sági kijelölésre s illetőleg praeventiv vizsgálatra fektetett forum connexitatis; mely praeventiv vizsgálat aztán, amint egyrészt kiterjedhetne annak a kutatására, hogy a «valószí-nüsített» tényállás kizárja-e emberi szem szerint a collusio, a vexatio, a chicaneria minden «gyanuját», másrészt kiter-jedhetne egyben annak a méltatására is, ha vajjon a concur-ráló személyes forumok közül az, amelyhez felperes épp for-dulni kíván, nincs-e esetleg ügyforgalmánál fogva jóval nagyobb tulterheltség sulya alatt, mint a többi, úgy, hogy ekképp a felsőbíró-ság az ügyforgalom egyenletes megoszlá-sára is (természetesen: csak salvo jure processuali) ügyet vethetne; aminek lehetősége pedig nyilván a legjobb har-moniában állana az egész forum connexitatis egyik alapgon-dolatával, azzal az opportunítási szemponttal t. i., 5 vagy X dologgal, hacsak jószerevével lehet, nem 5 vagy X forumot s mindannyiok felsőbb forumait foglalkoztatni, hanem csupán egyet, már t. i. azt, amely «minden» konkrét szempont kellő mérlegelése mellett, a keresethalmaz elintézésére a legalkal-matosabbnak ígérkezik. Igaz, hogy a felsőbíró-sági praeventiv vizsgálat felperes urat a szabad, a gyors mozgásban némileg korlátozza («némileg» mondom, mert hisz a tervezet 54. §-ában idevonatkozólag szabályozott eljárás, helyesen, elég kurta, sőt azzal, igen helyesen, még jóval kurtább, mint a német perrend idevágó 37. §-ának eljárása, hogy t. i. terve-zetünk szakasza szerint a «halaszthatatlan» intézkedéseket a felsőbíró-ság «közvetlenül maga is» elrendelheti), de másrészt az is igaz, hogy valakit elvonni, elvonhatni törvényes bír-ától, lakhelyének forumától egy, ég tudja, mennyire fekvő idegen forum elé, az sem éppen kicsi dolog. Egyébként pedig: a sürgősség igazi, imminens eseteiről ex cathedra más uton kell és lehet is provideálni; egyebeket nem em-lítve: a speciális forumokra vonatkozó illetékességi szabályok okszerű megalkotásával; de jelesül: a tulajdonképpeni «váltó»-nyilatkozatokon alapuló pertársaság illetőségének «singularis» szabályozása által.

2. A polgári perrendtartás tervezetének 52., 53. és 54. §-aiban szabályozott felsőbíró-sági kijelölésre s illetőleg praeventiv vizsgálatra építvén fel az u. n. tulajdonképpeni (közös alapu) szenvedőleges pertársaság, vagyis a tárgyi össze-függéssel is járó alanyi keresethalmaz forumát: az ekképp felépített forum connexitatis kiterjesztendő (mert: nyugodtan kiterjeszthető) volna a pertársaság, az együttes beperlés «minden» megengedett esetére, vagyis az u. n. nemtulajdon-képpeni (csupán hasonló alapu) pertársaság, a tisztán alanyi (minden tárgyi összefüggést nélkülöző) keresethalmaz esetére is; miglen a tervezet 79. §-a, épp megfordítva, a pertársaság, az alanyi keresethalmaz ennek az esetének egyáltalán már a megengedését is — tekintve, hogy a tulajdonképpeni per-társaság forumát mint merőben felperes szabad választásától

függő u. n. forum electionist építi fel — akarva, nem akarva (mert hisz a tisztán alanyi keresethalmaz forumának megalapítása köteles törvényhozói óvatossággal már sehogy sem bízható felperes korlátozatlan önkényére) azon szigorubb feltételhez köti, kénytelen kötni, hogy t. i. a bíróság a tisztán alanyilag egyesített keresetek mindegyikére nézve, a pusztán alanyi összefüggésnél fogva együttesen perbe vont alperesek mindegyikével szemben, *már ab ovo* (vagy az által, hogy valamennyi alperes általános illetősége egy és ugyanaz, vagy az által, hogy valamennyi alperesre nézve közös belföldi ügyforum forog fen) illetékes legyen. Pedig azok a főnyomatéku opportunitási tekintetek, melyek a tulajdonképpeni (közös alapu) pertársaság esetét illetőleg a forum connexitatis elismerésére indították a tervezetet, logice nem állanak meg a pertársaság egyik vagy másik neménél, logice nem állanak meg egyik vagy másik bíróság területének határszélein, hanem, épp ellenkezőleg, elutasíthatatlan következetességgel kívánják, sürgetik a tervezet 243. §-ában helyesen kezdeményezett tág körű *alsóbb foku* egyesítési jognak (mint amelynek épp folyománya a forum connexitatis egyáltalán elismerése) kibővítését, harmonikus kitágítását: a *felsőbb foku* egyesítési jognak még szélesebb körben megengedésével. Ha megengedjük, amint a tervezet 79. §-a helyesen meg is engedi, hogy pl. egy budapesti kereskedő a budapesti kir. törvényszék területén lakó összes áruvevőit² a budapesti kir. törvényszék előtt egy perbe foghassa, nem látható be következetessége, hogy a felsőbírói kijelölés s illetőleg praeventiv vizsgálat teljesen megnyugtató garantiájának feltételezésével, de természetesen egyuttal a tervezet 242. §-ában provideált utólagos perbírói elkülönítési jog korrektívumának is fentartásával: miért ne engedjük meg, hogy ugyanabba az egy perbe foghassa pl. a pestvidéki vagy akár egy másik kir. törvényszék területén lakó egyik vagy másik vagy akár több áruvevőjét is? Ha megengedjük, amint a tervezet 79. §-a természetesen szintén megengedi, hogy pl. egy budapesti kereskedő (500 frtot meg nem haladó vételárakat perelvén) az V. kerületi kir. járásbírói területén lakó összes áruvevőit e járásbírói előtt egy perbe foghassa, plane (!) miért ne engedjük meg természetesen ismét csak a többször hangsúlyozott garancia és a fentebb érintett korrektívum feltételezésével, hogy ugyanebbe az egy perbe foghassa például a Váci-körutnak csak a másik oldalán lakó egyik vagy másik vagy akár több áruvevőjét is? Hisz a tisztán alanyi keresethalmaznak is minél szélesebb körben megengedése (természetesen: in concreto kellő megfontolással megengedése) — habár látszólag a forum domiciliitól való elterelés folytán sérelmükre van is — végeredményben mégis többnyire alperesek javára és csakis javára szolgál; mert: eltekintve a lényeges költségmegtakarítás szempontjától, nem-e kiszámíthatatlan mértékben alperesek processuális érdekét szolgálja, ha a bíró felperesnek minél több (bár nem is közös, ha csak hasonló alapu) keresetét, e keresetek összes történetét, petitumait, stb. látja maga előtt egy tableau-ban, minél több alperesnek védekezését, panaszát, stb. hallja egy füst alatt, s így minél mélyebben beláthat, a szabad bizonyítás szerint képződő meggyőződésével, felperes ur viselt dolgainak a «veséjébe»? In fine finali meg: a tisztán alanyi keresethalmaznak is minél szélesebb körben megengedése félreismerhetetlenül — erős vigaszt, nem keveset érő surrogatumot nyújthat a teljesítési hely forumának tervezetünk kontemplálta mélyreható megszorításáért is. Bár az osztrák perrend 11. §-ának 2. pontja tervezetünk 79. §-ának álláspontját vallja (a Motiven 194., 195. lapjának elég hamis okoskodása alapján), de már a német perrend 60. §-ának tisztán alanyi keresethalmazza sincs egyébhez, mint: a felsőbírói praeventiv vizsgálat békójához kötve.

3. A polgári perrendtartás tervezetének 79. §-a (elvi alapjától eltekintve is) ekképp volna helyesbitendő: «Több fél abban az esetben is együtt perelhet vagy vonható perbe,

ha a per tárgyát lényegileg hasonnemű ténybeli és jogi alapból eredő *hasonnemű* jogok vagy kötelezettségek képezik». Ugyanígy: a német perrend 60. §-a, az osztrák perrend 11. §-ának 2. p. Tervezetünk jelen szóhangzata csak az *alap* hasonneműségét hangsúlyozván, a *kötelezettségek* hasonneműségét pedig nem, nem zárna ki, hogy pl. az egyik pertárs ellen a petitum «haszonbérlet visszabocsátására», a másik ellen «haszonbér megfizetésére» irányulhatna, amit a tervezet aligha «intentionál».

4. A polgári perrendtartás tervezetének 81. §-a ekképp volna casuistice kiegészítendő, illetőleg elvileg módosítendő: «Ha a per oly természetű, hogy *szükségképpen több fél által vagy ellen volt megindítandó*, vagy ha a vitás jog a pertársak részére vagy ellen csak egységesen dönthető el, a cselekvő pertársak cselekményei — *ideértve az egyezséget, elismerést vagy joglemondást is* — a határnapok vagy határidők valamelyikét elmulasztó pertársakkal szemben ugyancsak hatályosak, akképp azonban, hogy mulasztásuk az eljárás további folyamában való részvételüket nem gátolja.»

Az, hogy a szakasz az u. n. szükségképpeni pertársaság esetei közé az u. n. kibővített jogerő eseteit is felveszi, nyilván téves, mert valamely idevágó eset vagy olyan, mely egyuttal a szükségképpeni egységes eldöntés esete is s ekkor külön kiemelése felesleges, vagy olyan, mely nem egyuttal ilyen eset, ekkor pedig okszerűen nem a 81. §., hanem a 80. §. szabályai alá helyezendő, aminthogy csakugyan a tervezet 89. §-ának 2. bekezdése szerint in eadem re a mellékavatkozó lehet nemcsak a 81. §. alá eső szükségképpeni, hanem a 80. §. alá eső önálló pertárs is (ugy, hogy a tervezet 81. §-ának 1., 89. §-ának 2. bekezdése szemlátomást ellenkeznek egymással).

Az, hogy a szakasz (a német perrend 62. §-ától eltérőleg) a szükségképpeni pertársaság eseteit enumerálván, az anyagi magánjog értelmében vett u. n. exceptio plurium litis consortium eseteiről teljesen hallgat, nyilván hézagos, mert az idevágó valamely eset, habár nem egyuttal a szükségképpeni egységes eldöntés esete, okszerűen mégis csak mindig a 81. §. szabályai alá helyezendő.

Az, hogy a tervezet (a német perrend 62. §-ától, nem kevésbé a 85-iki és 93-iki tervezetektől eltérőleg, az osztrák perrend 11. §-a 2. pontjának commentatorai szerinti állítólagos tartalmával egyezőleg) 81. §-ának szabályát a pertársak u. n. rendelkező cselekményeire nem terjeszti ki, elvileg aligha helyeselhető. Mert — minden egyebektől eltekintve — micsoda következetesség, harmonikus rendelkezés rejlik abban, hogy a cselekvő pertárs a mulasztó pertárs bőrére: a kereseti tényeket elejétől végig hajszalra beismerheti, az illetékességi kifogásról, a bíró recusatiójáról lemondhat, a jogalap változtatásába beleegyezhet, kifogásokat, bizonyítékokat agyonhallgathat, szóval a lehető legrosszabbul védekezhetik, de már: *egyezséget* semmi szín alatt, legyen bármennyire kedvező s a sovány pernél jóval zsirosabb, nem köthet, amíg csak a távollevő, ég tudja, merre levő pertársnak is consensusát megkeritenie nem sikerül, noha lehet (s in praxi többnyire ez lenne is a facit), hogy ekkorra a momentum szülte egyezkedési hajlandóságnak már se hire, se hamva.

A 81. §. utolsó bekezdése — a szabad bizonyítás rendszerén sarkaló tervezet keretében — magától is eléggé értődik.

Dr. Barna Ignác,
budapesti kir. ítélő táblai bíró.

Tartozások átvállalása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.*

.... Az 1268. §. I. kapcsolatban az 1273. §. I.-el azt mondja:

«Harmadik személy, aki az adóssal állapodik meg abban, hogy tartozását átvállalja, ez által arra kötelezi

* Részletek dr. Kobler Ferencz jogászegyleti előadásából.

magát, hogy a hitelezőnek átvállalási szerződés (1267. §.) kötésére ajánlatot fog tenni.

Ha a hitelező . . . a tartozás átvállalása iránt neki tett ajánlatot nem fogadja el, a harmadik, amennyiben egyéb módon nem eszközli ki az adós felmentését, ezzel szemben a hitelező lejáratkori kielégítésére van kötelezve.»

Dr. Schwarz Gusztáv a tervezet ezen részéről bírálatot írt a *Jogt. Közl.* 1900. évi 51. számában, melyhez természetesen állást kell foglalnom.

1. Egyik észrevétele az, hogy nem helyes az átvállaló köteletségévé tenni, hogy a hitelezőnek tartozásátvállalásra ajánlatot tegyen. Ő eleget vél tenni a felek igaz szándékának, ha azt mondjuk: «Az átvevő kétség esetében arra van kötelezve, hogy az adóst tartozása alól mentesítse.» «Mert — ugymond ő — az adósnak az ilyen esetekben rendszerint csak abban van az érdeke, hogy adóssága alól szabaduljon. Hogy miképp szabadítja meg az átvevő: az által-e, hogy az adósságot a hitelezővel szemben átvállalja, vagy hogy kifizeti, vagy hogy a hitelezőtől lealkudja, stb — az neki mindegy.»

Nézetem szerint ez az álláspont téves, mert egyoldaluan tartja szem előtt az adós érdekeit. Ha úgy mondjuk ki, ahogy *dr. Schwarz Gusztáv* akarja, hogy t. i. az átvállaló az adóst mentesíteni köteles, akkor az átvállaló, miután omnis obligatio praesens est, azonnal köteles a hitelezőt kielégíteni akkor is, amikor a tartozás csak hosszú idő múlva jár le.

Vegyük egy törlesztéses kölcsönrel terhelt ház eladásának esetét. A vevő az eladóval kötött szerződésben kijelenti, hogy a kölcsöntartozást elvállalja. Ezután elmegy a hitelezőhöz és arra kéri, hogy vegye be őt személyes adósként is, az eladót pedig engedje ki az obligóból. A hitelező ezt kereken megtagadja. *Dr. Schwarz Gusztáv* szabályozása mellett ily esetben az átvállaló rögtön ki kell hogy fizesse az évtizedes törlesztésre beosztott tetemes kölcsönösszeget, mert más módja az adós azonnali mentesítésére nem marad. Mondhatjuk-e, hogy ez a felek szándékának megfelel?

A megfordított irányban hibáznók el a dolgot, ha csupán annyit mondanánk ki, hogy az átvállaló köteles a hitelezőt a lejáratkor kielégíteni. Ezzel eleget tennénk, sőt kedveznénk az átvállalónak, aki a lejáratig a hitelezőnek nem lenne adósa, de véténénk az adós ellen, aki mindaddig megmaradna adósnak.

Mind a két fél érdekének eleget tenni csak egy mód van: a tartozásátvállalás megkísérlése. Ha ez sikerül, akkor az adós is azonnal szabadul, az átvállalónak sem kell mindjárt fizetnie, ha — mint rendszerint — ezentul lejárandó tartozásról van szó.

A tervezetet tehát nem gáncs, hanem elismerés illeti, amiért azt rendeli, hogy az átvállaló elsőben tartozásátvállalásra tegyen a hitelezőnek ajánlatot és csak ha ez azt nem fogadja el, legyen köteles a hitelezőt lejáratkor kielégíteni.

2. Foglalkoznom kell *dr. Schwarz Gusztávnak* más észrevételével is. Szerinte eladó és vevő az esetek többségében nem is akarnak tartozásátvállalást. Akkor sem, ha a vevő ezt mondja a szerződésben: «a vételárra hátralevő 1000 frt fejében átvállalom (átveszem, személyes tartozásképp átveszem, stb.) azon 1000 frtot, melylyel az eladó X. hitelezőnek tartozik». *Dr. Schwarz Gusztáv* okoskodása körülbelül a következő: Ha az ügyletet tartozásátvállalásra irányulónak vesszük, akkor a vevő, aki annak következtében a hitelezővel megkötötte az átvállalási szerződést, az 1271. §. szerint a hitelező ellen felhozhatja mindazokat a kifogásokat, amelyeket az eladó felhozhatott volna. Ha pedig a vevő ezeket a kifogásokat felhozhatja, akkor köteles is azokat felhozni. Ez pedig nem volt szándékában, amikor a vételügyletet megkötötte, ő az 1000 frtot csak azért akarja a hitelezőnek fizetni, mert az az eladónak jár, az eladó és hitelező közötti viszony figyelembevételével ő reá nem tartozik. Szóval, amit a felek tartozásátvállalásnak neveznek, az az ő okoskodása szerint

akárhányszor közönséges utalványozás: az eladó a vételár egy részét a vevő útján utalványozza a hitelezőnek. A tartozásátvállalás előkészítése tehát szerinte nem a tipikus esete az eladó és vevő közti ügyletnek és midőn a tervezet ezt mégis typusként felállítja: a felek akaratát a legtöbb esetben meghamisítja.

Ennek az érvelésnek a helyességét szintén nem lehet elismerni. Áll ellenében ugyanaz, mi az előbbi ellen: egyoldalú. Az egyoldalúság ezuttal a vevő javára van. Mert a vevőnek ugyan mindegy, hogy csakugyan tartozik-e az eladó vagy sem, de nem mindegy az eladónak.* Mert amit hitelező kezéhez nem kell kifizetni, azt az eladó vissza kell hogy kapja a vevőtől. Tegyük, hogy az eladó utólag rájön, hogy hitelezője őt 500 frttal megcsalta; elmegy a vevőhöz és felhívja, hogy az 1000 frtból, amit ez a hitelező részére a vételárból visszatartott, csak 500 frtot fizessen a hitelezőnek. A vevő látja ugyan, hogy az eladó csak 500 frttal tartozik, mégis azt mondja, hogy neki semmi köze eladó és hitelező egymás közti dolgaihoz és egyszerűen kifizeti a hitelezőnek az egész 1000 frtot. Az ilyen szabályozás az adósra nézve elviselhetetlen volna.

A tervezet szabályozása az adósra nézve igazságosabb és a mellett nem kell féltenuünk az átvállalót sem. Az átvállaló ugyanis nem köteles kutatni az adós és hitelező közti jogviszonyt, ha azonban valamely kifogásnak tudomására jut, azt az adós érdekében fel kell hoznia a hitelező ellen. Az ellenkező csak indokolatlan chicane volna az adós ellen, melyet a törvény nem támogathat.

A felek különben egyáltalán nincsenek elzárva attól, hogy utalványozási vagy más szerződést kössenek. Hogy adott esetben mit kötöttek, az ténykérdés. De ha szándékuk biztosan meg nem állapítható, akkor a bíró külön vélelem nélkül is tartozásátvállalásra való kötelezést fog megállapítani, mert ezt állítja fel a törvény mint tipikus esetet és ez felel meg legjobban az igazságnak is.

3. Az adós és harmadik ügyletére vonatkozik az 1273. §. 2. bekezdése is; ez határozottan a legszerencsétlenebb rendelkezés az egész fejezetben.

Igy szól:

«A hitelezőt az átvállalási ajánlat el nem fogadása esetében a harmadik ellen kereset nem illeti, ha csak az 1027., 1028. §§. előfeltételei nem forognak fen.»

E passus első fele tankönyvbe való kijelentés, oktatás, hogy az a bizonyos német joggyakorlat nálunk nem érvényes, hogy adós és harmadik ügylete még nem létesít tartozásátvállalást és a hitelezőnek cumulatív jogot, keresetet a harmadik ellen nem ad. Az ilyesmi az indokolásba való, de ha benn is marad a törvény szövegében, elvégre csak diszteleníti azt, de bajt nem okoz.

Bezzeg okoz azonban az a megszorítás, amit az utómondat tartalmaz. Az ott hivatkozott §§-ok a harmadik javára kötött szerződést tárgyzák. Az utómondatot ezekből a §§-okból kiegészítve, értelme az, hogy a hitelező kereseti jogot nyer az átvállaló ellen, ha az átvállaló ügylete az adóssal harmadik (t. i. a hitelező) javára kötött szerződést képez.

Ezen rendelkezés concessio azon elméletnek, amely a tartozásátvállalást, mint harmadik javára kötött szerződést konstruálta, maradványa azon fogalmi jurisprudentiának, melyet e themában üzték. Látszik, a tervezet nem vonja le az irodalom tévelygéseiből azt a tanulságot, hogy törvényben csak azt szabad szabályozni, amiről tapasztaltuk, hogy az életben csakugyan előfordul, de sohasem egy pusztán elgondolható esetet.

Az életben sohasem fordul elő, hogy az adós és a vele

* *Dr. Schwarz Gusztáv* ugyan (id. h. 366. l.) azt mondja, hogy amit a vevő az eladó jogán a hitelezőtől leszorít, azt ő (a vevő) megtarthatja. De nyilván szem előtt téveszti a jogtalan gazdagodás elveit.

szerződő fél már ezen ügyletük által végleges tartozásátvállalást létesíteni akarnának, mert már mondtam, egyetlen eset nincs a gyűjteményekben, melyben a felek szándéka gyanánt megállapítható lenne, hogy a hitelező közvetlen kereseti jogot nyerjen. Szóval nincs eset rá, hogy harmadik javára való szerződést akarnának.

Minek tehát az ilyen nem létező tényálladéokra szabályokat felállítani! Feltéve, hogy mégis előfordulna ily tényálladék, a bíró ugyis alkalmazni fogná rá a megfelelő szabályokat.

Azonban a joggyakorlatot a harmadik javára kötött szerződés szabályaira egyenesen ráutalni annyi, mint azt a legnagyobb jogbizonytalanságba terelni.

A gyakorlat az adós és vele szerződő fél ügyletét, hol tartozásátvállalás *előkészítésének*, hol harmadik javára kötött szerződésnek, azaz *kész* tartozásátvállalásnak fogja minősíteni. Az eladó és vevő ügyletében azon empirikus szándék nyilvánul, hogy a vevő mentesítse az eladót; arra, hogy ezt jogászilag *miként* lehetne keresztülvinni, a felek nem is gondolnak. De éppen mert a tényállásból jogi constructio nem tűnik ki, a gyakorlat, miután a törvény neki kétféle szabályt ad, *ugyanarra* a tényállásra hol az egyiket, hol a másikat fogja alkalmazni.

A tervezet ezzel a német irodalom és törvény nagy hibáját: az azonnal adós és harmadik ügylete által végbemenő ugynevezett «dologi» tartozásátvállalást, melyet az 1268. §-sal kiűzött, *ennek* a bekezdésnek hátsó ajtaján ismét bebocsátja.

Azzal együtt bejönnek a «dologi» átvállalásnak nagy bajai a kifogások szabályozása körül, melyekről a történeti részben szólottam. A harmadik javára kötött szerződések fejezetében a tervezet (1035. §. I.) azt rendeli, hogy a szerződésből folyó kifogásokat a kötelezett (t. i. az átvállaló) a kedvezményezett (t. i. a hitelező) ellen is felhozhatja. Az ilyen átvállalásra, mint ezt előbbi helyen kifejtettem, a hitelező nem engedi ki a régi adóst. Cumulativ kötelezést pedig a felek a legritkább esetben akarnak és ha akarják, van annak kevésbé nyakatekert módja, mint a harmadik javára kötött szerződés.

Nem is szólva arról, hogy a harmadik javára kötött szerződés szabályai maguk a legvitásabbak és éppen a legégetőbb kérdésre nem adnak választ, hogy t. i. *mikor* nyer a hitelező közvetlen kereseti jogot. Fel van ugyan állítva néhány vélelem, de ezek — egynek kivételével, melyről később szólni fogok és mely egymagában elégtelen — éppen a tartozásátvállalásnál szóba jöhető tényálladék elbírálására semmi támpontot nem nyújtanak.

Ha ez a bekezdés a törvénybe kerül, akkor le lesz rontva az egész fejezet szabályozásának az értéke.

Jogirodalom.

Lakbérleti jog és eljárás. Második teljesen átdolgozott és tetemesen bővített kiadás. Írták: Dr. Berényi Sándor és dr. Gráber Károly. Budapest. Athenæum. 1901. Ára 5 kor. 292. oldal.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete és a magyar polgári perrendtartás javaslata az utolsó időben nagy mérvben veszik igénybe a jogászok figyelmét. Ugy az anyagi, mint az eljárási jog terén élénk irodalmi felpeszdlést tapasztalunk. A jogászvilágnak kötelessége is ezen nagy alkotások objectiv kritikáját előmozdítani. A kritikát nagyon megkönnyíti, ha egyes kérdések akár monographikus alakban tárgyaltnak, avagy pedig a jog egyes részei kommentárszerűleg kezeltetnek.

Szerzőknek fenti című munkáját örömmel kell üdvöznünk már csak azért is, mert az említett kritika megbízható anyaggyűjteményt találанд benne.

A munka beosztását tekintve, szerzők az első részben hét fejezetben tárgyalják az *anyagi jogot*, a második részben

pedig három fejezetben a *lakbérleti ügyekben követendő eljárást*. Meg kell még említeni a függelékét is, mely hét részből áll, sok becses anyagot tartalmaz, melyből különösen egyes városok lakbérleti szabályrendeleteinek jegyzékét emeljük ki.

Az első rész csupán a fővárosban érvényes anyagi lakbérleti szabályokat öleli fel, a második rész a lakbérleti ügyekben követendő eljárást tárgyalja az egész országra kiterjedőleg.

Ezen második rész általánosabb érdekel bir, erre vonatkozólag kívánunk egynéhány megjegyzést tenni.

Szerzők először is a hatáskörrel foglalkoznak behatóbban. Azon felfogásuk, hogy a bérleti viszonyokból eredő *összes* ügyek a kir. járásbírók hatáskörébe tartoznak, helyes. A bérleti viszonyból eredő készpénzre irányuló keresetek 40 kor. értékhatárig sem tartozhatnak a községi bíróság hatáskörébe. Az ide vonatkozó 1877. évi XXII. tcz.-ből és a m. kir. Curiának 64. számú teljes tanácsulési döntvényéből merített indokolás helyes, szabatos és meggyőző.

Nem oszthatom azonban szerzőknek ama nézetét, amelyet a 159. lapon találunk, «hogy az 1893: XVIII. tcz. rendelkezései (lehetnek) csak irányadók (lakbérleti viszonyból eredő perekben), miután a bérleti viszonyból felmerülő összes keresetek a sommás eljárás alá tartoznak és hatáskör hiányában még kikötés esetén (forum contractus) — talán forum prorogatum — sem tartozhatnak a társas bíróság elé». Sem az 1893: XVIII. tcz., sem az 1868: LIV. tcz., illetve az 1881: LIX. tcz. nem tartalmaz oly rendelkezést, mely a különben sommás eljárásra tartozó ügyeknek rendes peruton való tárgyalását és elintézését feltétlenül tiltaná.

Az 1881: LIX. tcz. 14. §-a csak az 1868: LIV. tcz. 95. és 96. §-ait helyezte hatályon kívül (ha t. i. alperes a kereset alapjául felhozott okirat valódiságát kétségbe vonja és az okirat valódisága nyilvánvaló tényekből ki nem tűnik, ugyszintén ha alperes szavatosra hivatkozván, a bíró a szavatoságnak helyét látja: felperes a sommás eljárásról a rendes eljárásra utasítandó. Ezen eseteken kívül sommás ügyek a rendes perutra át nem tétethetők, minthogy ezen 95. és 96. §§. értelme megmagyarázza, hogy az 1881: LIX. tcz. 14. §-ában foglalt tilalom miként értelmezendő; ha a felek prorogálják bérleti ügyekben a rendes eljárást, annak a hatásköre megáll, mert a bérleti ügyek nem tartoznak az 1868: LIV. tcz. 53. §-a alá, amely szerint a rendes bírói illetőségtől eltérésnek a felek beleegyezésével sem volna helye. Ily értelemben határozott a m. kir. Curia is 1899. évi január 21. 519. sz. a. (Márkus *Döntvénytár* X. 16,707.)

Figyelemre méltók szerzőknek fejtegetései az illetékeségről szóló fejezetben is.

Ezután szerzők kimerítően számos, a gyakorlatból vett jogesettel illusztrálva tárgyalják a bérleti viszonyból eredő pereket, még pedig külön-külön a bérösszeg és járuléka, a bérleti viszony megszüntetése iránti és a bérleti viszonyból eredő kártérítési, a bérleti viszonyból származó sommás visszahelyezési, a felmondás érvényessége, a bérlemény átadása és visszabocsátása iránti pereket.

Nemcsak a gyakorlati jogász, bíró s ügyvéd egyaránt, de a nagyközönség is hasznos utmutatót talál szerzők munkájában, mert 142 jogeset lett felhasználva és szakszerűen a vonatkozó materiák magyarázatánál elhelyezve.

Egy megjegyzésünk azonban van a munka rendszerére.

Szerzők a fővárosi lakbérleti szabályokat, amelyek partikuláris jogforrást képeznek, nem tárgyalják mindig kellően elkülönítve az általános érvényű alaki jogtól, ami félreértésekre szolgálhat okul. Így például szerzők a 166. lapon azt tanítják, hogy «ha a bérlő önszántából a bérbeadó beleegyezésének megszerzése vagy a (bérleményben észlelt) hiányoknak szemle által való megállapítása nélkül helyreállításokat vagy más beruházásokat végeztet a bérlet tárgyán, az ezekre kiadott pénzösszegekre beszámítási kifogással (az ellene indi-

tott bérösszeg iránti perben) nem élhet, hanem esetleges igényeit csak külön perben érvényesítheti». Szerzők nem adják okát, hogy miért nem érvényesíthető a beszámítási kifogás, illetve a viszonykereset? Szerzők csupán a fővárosi lakbérleti szabályok 19. és következő §-ainak magyarázatára utalnak. Az utalt helyen (76. oldal) pedig azt találjuk, hogy (a hiányok megszüntetését) «a bérlő a bérbeadó költségére csak előzetes bírói szemle és a javítások teljesítésére vonatkozó felhívás sikertelensége esetén eszközöltheti, különben befektetéseinek megtérítését *nem igényelheti*».

A lakbérleti szabályok 19. §-a mint anyagi jogszabály azt rendeli, hogy a bérlemény használatát gátló hiányok csak az esetben állapítandók meg bírói szemle után, ha ezek helyreállítása iránt a felek meg nem állapodtak, míg ha a lakásnak jó karban leendő átadása iránt előzetesen megállapodás létesült, úgy a bírói szemle mellőzhető.

Budapesten tehát ha a használatot gátló hiányok eltávolítása ki lett kötve, ezek ellenértéke a lakbér iránti perben akár beszámítással, akár viszontkeresetileg érvényesíthető, ha pedig ily kikötés nem történt és bírói szemle sem tartott, a helyreállítási költségek keresetileg sem érvényesíthetők, mert anyagi jogszabály tiltja azok érvényesítését, ott pedig, ahol a statutum 19. §-a nem bír hatálylyal, minden helyreállítási költség akár keresetileg, akár kifogásilag érvényesíthető.

Szerzők különös gondot fordítanak a sommás visszahelyezési perre, amely annyival is inkább figyelemre méltó, mert régi tételes jogunk is foglalkozik ezen perrel. Szerzők az 1802. évi XXII. tcz.-et mint ma is érvényben levőt szó szerint idézik. Tekintettel arra, hogy e könyv a laikusok számára is készült, legalább is nem célszerű az idézett törvénycikket mint a maga egészében érvényben levőt feltüntetni. Az tagadhatatlan, hogy ezen törvény némely intézkedései quadrálnak a ma érvényben levő magánjoggal, de az eljárást szabályozó dispositiók újabb törvényeink által hatályon kívül vannak helyezve. Ha már szerzők ezen jogforrásra hivatkoztak, úgy kíváncsi lett volna, ha tüzetesen megjelölték volna a törvénynek ma fenálló dispositióit és kitüntették volna azokat, amelyek immár elavultak és hatályukat veszítették.

Eltekintve a felhozott és azokhoz hasonló csekélyebb fogyatékoktól, meggyőződésünk az, hogy az ismertetett munka különösen mint gyakorlati kézikönyv dicséretesen megállja helyét.

Dr. Pap József,

ügyvéd, egyetemi magántanár.

Különfélék

— **Az ügyvédség mozgalma.** Az osztrák igazságügy-miniszter az ügyvédség képviselőivel, a Delegirtentag kiküldöttjeivel tárgyalásokba bocsátkozik az ügyvédség helyzetének javítása érdekében.

Csaknem ezzel egyidőben ül össze a magyar igazságügy-miniszteriumban a polgári perrendtartás törvénytervezete tárgyában összehívott szakértekezlet, melynek tárgyalási anyaga előreláthatólag fel fogja ölelni az ügyvédségnek, mint a polgári perjog egyik fontos tényezőjének állását és jövődöbeli helyzetét is.

A két ország ügyvédségének helyzete — amint azt mindenki elismeri — igen rossz.

De különböznek a hazai állapotok a Lajthán tulaiktól nemcsak abban, hogy Magyarországon a népességhez, forgalomhoz, anyagi jóléthez viszonyítva, sokkal nagyobb a kar létszáma, mint odaát, de különbség van a tekintetben is, hogy Ausztriában már a perjogi reform után vannak, míg a mi ügyvédségünk csak ezentul fog átesni azon a nagy átalakuláson, melyet az új perrendtartás minden bizonynyal előidéz.

A perrendtartás tervezete idézte föl nálunk a folyton lappangó ügyvédi kérdést, mely azonban nem orvosolható a polgári perrendtartás keretében. Az ügyvédség egész szervezete beteg s azért akárminő elintéztét nyerjenek is az ügyvédségnek a szervezetre vonatkozó reclamatiói, ez nem szünteti meg annak szükségességét, hogy sürgősen keressük ezen szervezeti betegség radikális orvosszereit.

A perjogi reformmal párhuzamosan kell haladnia az ügyvédség szervezeti reformjának.

— **Alkalmunk volt** a mult hetekben az alkotmány-utczai fogházat meglátogatni. Meggyőződünk ismételtén arról, hogy az élelmezés minősége s a napi étadag mennyisége, a bérleti rendszer, a sétaidő rövidsége, a vizsgálati foglyoknál különösen kíváncsi elszigetelés hiánya, az osztályozás tökéletlensége, a kiszabadulóknak támogatás nélküli elbocsátása s egyéb látszólag talán csekély fontosságú, tényleg azonban nagyjelentőségű kérdésekre nézve az intézet létesítése óta semmi változás nem vitetett keresztül, noha a börtönügyi szakirodalom bőségesen világította meg a jelen systema tökéletlenségeit, s igen kiváló gyakorlati emberek nyilatkoztak a reform szükségességéről. Érdeklődéssel jegyezzük fel a Kisfaludy fogházgondnok által létesített könyvtárnak minden várakozáson felüli forgalmát, s azt, hogy a könyvtár használhatóságának megvonása fegyelmi büntetésül alkalmaztatik, ami egyrészt az enyhe jellegű fegyelmező és rendfentartó eszközök számát növeli, másrészt jelentőséget tulajdoníthatni annak bizonyos mértékben művelődési szempontból is. Fokozta a könyvtár jelentőségét az a kevésbbé öröndetes tény, hogy a letartóztatottak tervszerű munkáltatása, melylyel pedig néhány évvel ezelőtt nemcsak finánciális, de erkölcsi hatására nézve is üdvös eredményeket értek el, szünőfélben van. A foglyok jórésze — mert a fogház kívülről munkát nem kap — tétlenül tölti napjait, és minthogy még mindig tekintélyes számban vannak a közös zárkák benépesítve, a cellák a contagiumnak melegágyaivá lesznek. A letartóztatottak személyi viszonyait s a letartóztatás okait vizsgálva, arra az eredményre jutottunk, hogy ebből a veszélyes (a «sötét») kriminalitás növekedése éppen nem nyer megerősítést. Sőt ellenkezőleg. Csupa bagatell súlyu vagyon elleni delictumok elkövetői vannak fogva, élet elleni bűncselekménnyel vádoltan csak egy személy van letartóztatva, aki mellesleg megjegyezve, mult héten ítéltetett el 10 havi börtönre. A visszaesőknek oly óriási arányszáma, amelyent más nagyvárosok fogházaiban találunk, itt fel nem található; viszont azonban a fiatakoru büntetettek hatalmas százalékát teszik ki a letartóztatottaknak. Ma már a budapesti kir. ügyészség illetékessége alá eső összes vizsgálati foglyok ezen fogházban vannak elhelyezve, a kőbányai gyűjtőfogházban vizsgálatiak nincsenek, ami érezhetően gyorsítja a vizsgálat menetét.

— **Nyílt kérdés.** Egy rendes perben a két alsóbíróság alpereseket 600 frt fizetésére ítélte, a kir. Curia ezen ítéletek megváltoztatásával felperest keresetével elutasította. Midőn a kir. Curia ítéletéről alpereseket — falusi embereket — értesítettem, irodámba jöttek és hálálkodtak, hogy még van igazság; de azután kérdést intéztek hozzám, mi lesz most már házukkal és butoraikkal, melyeket felperes a két egybehangzó alsóbírószági ítélet alapján elárvereztetett.

Az árverésről én, alperesek képviselője, még csak sejtelemmel sem bírtam, mert a végrehajtásról, árverésről a perbeli képviselőt értesíteni nem szokás és mert a szegény paraszt nép, ha már látja, hogy foglalnak és árvereznek, mindent elveszettnek tart és szükségtelennek tartja az ügyvédhez menni.

A kérdés az, mit tehetnek most alperesek? Viszvégre-hajtást nem vezethetnek a házra és ingókra, mert ezek már harmadik jóhiszemű birtokában vannak; a felperes zsebébe jutott vételár visszakapása pedig nem kárpótlás a potom áron elárverezett és részökre immár elveszett házért és butorokért. Kártérítési keresetnek nincsen helye felperessel szemben: két egybehangzó ítélet a kielégítéshez jogot ad.

Kérem az érdeklődőket, foglalkozzanak a kérdéssel — mely gyakrabban fordulhat elő — és fejtsek ki véleményüket e lap hasábjain, mert ezen eset lehetősége szoros összefüggésben van azon kérdéssel is, vajon helyes-e a harmadfokhoz való felelősséget korlátozni és két egybehangzó ítélet alapján kielégítési végrehajtáshoz jogot adni. *Dr. Weiss Ignác*, brassói ügyvéd.

— **Országgyűlési képviselőválasztás és curiai bírászkodás kodexe.** Kiegészítve az összeférhetlenségi és mentelmi jog, a parlamenti reform kérdéseivel, az új házszabályokkal, az összes törvényhatóságok választási fuvardíj-szabályrendeletével, a választókerületek és választók statisztikájával stb. Szerkesztette *dr. Szivák Imre*. Feltaláljuk ebben a könyvben a választási törvényt azon módosításokkal, amelyeket a törvény novellája folytán tettek az eredeti tervezeten. A törvény pontosan megállapított, jelenleg érvényben levő szövegét számos jegyzet, elvi határozatok és jogesetek egészítik ki. Ennek a résznek, valamint a mentelmi jogról szóló résznek kidolgozásában a szerzőt *dr. Dolevecz József* segítette. A könyvnek mintegy gerinczét képezi a választási ügyekben való curiai bírászkodás. Ezt a részt *dr. Szivák Imre* rendkívüli alaposággal, erős judiciummal és mindenekfelett a leghitelesebb és legpontosabb adatok alapján dolgozta ki. Ez a curiai bírászkodás a választási fuvardíj-szabályzatok gyűjteményével együtt, a több mint 65 ivre terjedő műnek rendkívüli actualis része. Közölve vannak az összes vármegyéknek fuvardíj-szabályrendeletei kerületenként, községek szerint. Ugyancsak a választási költségek kiszámítása végett a választók statisztikáját is közlik e könyvben. Ezenkívül *dr. Szivák Imre* a büntető jogi részre és a mentelmi jogra is nagy súlyt helyezett. Ára 12 korona.

— **Curiai határozatok.** *Grecksák Károly* a m. kir. Curia kereskedelmi, váltó- és csődtanácsának tagja, „Curiai határozatok kereskedelmi, váltó- és csődügyekben 1900. évben” cím alatt egybegyűjtötte mindazon elvi jelentőségű határozatokat, amelyeket a kir. Curia az elmúlt esztendőben a kereskedelmi, a váltó- és a csődjogra vonatkozólag hozott. Ez a mű 3. kötetét képezi annak a gyűjteménynek, melyet *Grecksák* 3 évvel ezelőtt indított meg. *Grecksák* e kötetbe a kereskedelmi eljárás körébe eső határozatokat is belevette a váltóeljárásra vonatkozó határozatokon kívül, úgy, hogy teljes áttekintését nyújtja a feldolgozott anyagnak. A 356 oldalból álló mű bő tárgymutatóval van ellátva, amely a kezelést megkönnyíti. A könyvet az *Athenæum* r. t. adta ki. Ára 6 korona.

— **Az Annuaire de Législation Étrangère legújabbban megjelent kötete** közli a földkerekségén 1898-ban megjelent törvényeket. Magyarországról az általános bevezetést, mint mindig, ezuttal is *dr. Nagy Dezső*, a budapesti ügyvédi kamara érdemduz titkára írta. A törvényfordításokat részint *Dareste* párisi ügyvéd, részint *dr. Baumgarten Nándor* budapesti ügyvéd teljesítették.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Adóköteles-e a részvény-agio?** Ezt a nálunk is sokat vitatott kérdést a német Reichsgericht és a porosz Oberverwaltungsgericht tudvalevőleg homlokegyenest ellenkező irányban döntötték el, és pedig az előbbi nemleges, az utóbbi igenleges értelemben. A helyzetet komplikálja az, hogy legutóbb a berlini Kammergericht kimondotta, hogy a részvénytársulati igazgató, aki az agiót az adóbevallásnál eltitkolja, nem követ el jövedéki kihágást, mert az agio adómentes. Poroszországban tehát az agióra az adó kivettetik, de az adóalap eltitkolása azért még sem büntetettik. A múlt héten az osztrák közigazgatási bíróság mondotta ki az agio adómentességét.

— **A súlyos kriminalitás kevesbedéséről** adnak hírt a németországi lapok. A hivatalos statisztika ugyanis azt

mutatja, hogy husz év óta nem volt a súlyos kriminalitás Németországban oly alacsony, mint most. Mi gyakran hangsúlyoztuk Liszt, Sichart és mások ellen, hogy lehetetlen a súlyos kriminalitás emelkedése, mert a kultura haladása a kriminalitás enyhülését eo ipso magával hozza. Magától értetlik, hogy a társadalom felfegyverkezése ily körülmények közt engedhet. A csekélyebb súlyú delictumok ellen igazán nem érdemes azt a nagy hadjáratot megindítani, melyet Liszt és elvtársai — s nálunk is némelyek — követelnek.

— **A rendőrség** egy kereskedőnél élelmi cikkeket vásárolt azon célból, hogy ellenőrizze azok valóságát. A vizsgálat kiderítette, hogy a vásárolt élelmi szer hamisított volt. A Reichsgericht csak élelmi szer hamisításban mondotta vádlottat bűnösnek. Csalás nem volt megállapítható, mert a rendőrség nem akart hamisítatlan élelmi szert vásárolni s így tévedésbe ejtésről nem panaszkodhatik.

A német büntető-törvénykönyv legszigorubb szakasza. Kr. R. berlini gyáros idézést kapott, hogy mint tanu jelenjen meg egy becsületsértési ügyben. Teendőinek közepette megfeledezett a határnapról. Egy barátja, ki ebben az ügyben a kitűzött határnapon kihallgattatott, közvetlenül a kihallgatása után elment a gyárhoz s értésére adta, hogy igazolatlan elmaradása miatt 30 márka bírsággal sújtott. Erre a gyáros azonnal a bírósághoz sietett, az eljáró bírót arra kérte, hogy a bírságot kiszabó végzést helyezze hatályon kívül s azzal mentette ki elmaradását, hogy gyárában egy vízvezetési cső elrepedt volt. Midőn azonban arra került a sor, hogy Kr. ezt eskü helyett aláírásával megerősítse, megvallotta, hogy nem mondott igazat s hogy valójában megfeledezett volt a határnapról. A német Btk. 138. §-a így szól: „Aki mint tanu kimaradásának igazolására valótlan tényeket ad elő, két hónapig terjedhető fogházbüntetéssel sújtatik”. Kr. ezen §. alapján vád alá helyeztetett. Az ügyész a legkisebb büntetést indítványozta, egy napi fogházat. A védő rámutatott arra, hogy a kérdéses törvényszakasz a büntető-törvénykönyv legszigorubb §-a. Míg csalásnál, sikkasztásnál és más vétségeknél pénzbüntetés is szabható ki, jelen esetben csak fogházbüntetés mondható ki. A törvényszék egy napi fogházzal büntette a vádlottat.

— **Beamterek — Liszt ellen.** Lapunk egyik utóbbi számában megemlékeztünk arról, hogy mily álláspontra helyezkedett Liszt a bűnügyi védelem kérdésében. Liszt előadása kapcsán a berlini napilapok is foglalkoztak a kérdéssel s előrelátható volt, hogy azt a hivatalos körök nem fogják szó nélkül hagyni. A „Berliner Tagblatt” márcz. 31-iki száma „aus juristischen Beamtenkreisen” czimen communiquéé tesz közzé, melyben a hivatalnokjogászok bürokratikus logikával fordítják ki Liszt tételét s azt mondják, hogy Liszt tétele az ügyészre alkalmazva így hangzik: „Az ügyésznek nem szabad a vádlott javára közreműködni, csak ellene s akkor is szabad elítélést kérnie, ha meg van győződve a vádlott ártatlanságáról.”

— **A francia bíróságok restantiái.** A francia igazságügyminiszter rendeletben hívja fel a törvényszékek vezetőinek figyelmét arra, hogy némely bíróságnál az ügyek nem intéztetnek el a kívánatos gyorsasággal. Majdnem minden bíróságnál van restantia és némely bíróságnál ez a restantia évről-évre növekedőben van. A miniszter a hátralékok ledolgozásának egyetlen eszközét abban találja, hogy az ily bíróságok több tárgyalási napot tartsanak. A törvényszékek rendszerint a hét három napján tárgyalnak, de van a restantiás bíróságok közt olyan is, amelynél a bírák csak két napon ülnek össze tárgyalásra. A miniszter azt kívánja, hogy azok a bíróságok, amelyeknél szükséges, két, illetőleg három nap helyett négy napon át tartsanak tárgyalást és ezeken a pót-napokon első sorban a sürgős végrehajtási ügyeket intézzék el.

A Magyar Jogászegylet április 20-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Doleschall Alfréd következő című előadása: Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kriminalitás mérlege Poroszországban. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvéd. — A törvényes zálogjog megszorítása a polgári törvénykönyv tervezetének 1547. §-ában. *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. *Cs. G.-től.* — Külföldi bíróságnál folytatott válóper joghatálya belföldön. *Dr. Gráner Ernő* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A kriminalitás mérlege Poroszországban.

Megemlékeztünk már több ízben arról a felfogásról, mely a büntetendő cselekmények számszerű szaporodását mutató statisztikából, az adatok közelebbi vizsgálatának mellőzésével a delictumok nemét és súlyát, a bűnözés társadalmi veszélyességének fokát figyelembe nem véve, mint tőzsdei árfolyamjegyzékből kíván következtetést vonni a kriminalitás mérvére és mely a büntetendő cselekmények numerikus gyarapodásának láttára meg-megújuló aggodalommal fogadja a statisztikai kimutatásokat s megriadtan sürgeti a repressio fokozását és a praeventiv tevékenység mélyrehatóbbá tételét.

Lapunk m. é. 43. számában a magyar bűnügyi statisztika adatai alapján, a folyó évi 12. számban a franczia igazságügyminiszternek egy rendelete nyomán mutattunk rá a leg-súlyosabb delictumok apadására s arra, hogy csupán a vagyon elleni támadások és ezeknek a sorában is kizárólag a csekélyebb, mondhatnók bagatell sulyuak gyarapodnak. Hoegelnak a Gerichtssaalban közölt értekezéseiből az angol, az olasz s az osztrák bűnügyi viszonyokra vonatkozólag nyerjük ugyan-ezen észleletet (LV. 423. s köv. ll.; LVI. 271. s köv. ll.; LVII. 146. s köv. ll.), legujabban pedig a Poroszország kriminalis statisztikája igazolja tételünket.

Poroszországban a hivatalos Staatsanzeiger kimutatása szerint az 1899/900. (költségvetési) esztendőben a fegyenczeknek, tehát a legsúlyosabb büntetendő cselekményekben bűnösöknek talált egyéneknek, összlétszáma 23,486 volt.

Harmincz esztendő óta nem volt ilyen alacsony a fegyházak népességének száma, pedig ezen időszak alatt ugyancsak meg-szaporodott az ország népessége.

Míg 1881-ben a 18 éven felüli polgári népesség minden 100,000-jére 60 fegyencz esett, addig 1898-ban 32, 1899-ben 29 volt ezen arányszám.

De nem emelkedett a szabadságbüntetésre ítéltnek általános száma sem. Az összes letartóztatási intézetek népességének napi átlagszáma 15,680 volt, míg az előző esztendőben 16,151-re rugott.

A fegyenczek kétharmad része vagyon elleni delictumért lőn elítélve. A fenmaradó egyharmad részben még jelen-tékeny százalékkal szerepel a hamis eskü, a szemérem elleni büntett, úgy, hogy az élet és a testi épség elleni büntettek a kriminális eseteknek aránylag csekély hányadát teszik.

Az elítéltek származásának vizsgálatából nem nyer be-igazolást, hogy a porosz nagyvárosok a kriminalitásban részt-vevőknek oly gyűlhelyei volnának, mint az némelyek részéről állittatik. Az utolsó évben elítélt 5300 fegyencz közül nem több mint 900 volt nagyvárosi illetőségű.

Hogy honnét s mely osztályból rekrutálódnak a bűn-

tettek, kiderül a következő adatokból: a fegyenczek fele fogyatékos elemi ösmeretekkel bir, egy negyedrésze egy-általában nem részesült semmi oktatásban; a delictumok negyedrésze ittas állapotban követtetett el; tetemes arány-számmal szerepelnek a szokásos iszákosok, s különösen nagy arányban részesednek a kriminalitásban a csavargók és pros-tituáltak.

Csak nagy vonásokban ecsetelhettük a porosz statisztika adatait.

De ennyiből is kiviláglik, hogy a félelmetesen növekvő kriminalitás rémképe, melyről éppen Poroszországban úgy tanári, mint gyakorlati körökben oly sok szó esik, a tény-leges viszonyoknak nem felel meg.

Rendkívüli eszközök igénybevételének szüksége egy-általán nem forog fen.

A büntetőjogi törvényhozás tökéletesítése a repressio arányosabbá tétele tekintetében, a pénzbüntetés észszerű szabályozása és végrehajtása, az erkölcsi büntetések lehető alkalmazásba vétele, a börtönügyi viszonyok javítása s ezek mellett a patronage kellő szervezése, különösen pedig a rabsegélyzés és a züllött fiatakoru egyének kényszernevelése ügyének kellő rendezése: kielégítő eredményeket fog elő-idézni.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

A javaslat 130. §-a a keresetlevél kellékeit tárgyalja. Magukban véve alárendelt jelentőségű dolgok a rendszer ki-fogástalanságával szemben, de elég fontosak, hogy gyakorlati szempontból néhány megjegyzést tegyek a szakaszra, mely nézetem szerint a feladatról tulságos részletezéssel intézkedik. Megkívánja ugyanis első sorban, hogy a kereset magában foglalja a peres felek megjelölését nevük, állásuk vagy fog-lalkozásuk, perbeli szerepük és lakásuk szerint, valamint a felek képviselőinek nevét, polgári állását vagy foglalkozását és lakását.

A német és az osztrák törvény, melyektől a praecisítást és alaposságot bizonyára nem lehet megtagadni, ezen kellé-kek felsorolását mellőzi és, csekély nézetem szerint, helyesen, mert a mindennapi tapasztalat mutatja, melyek az ily rész-letes és aprólékos intézkedések következményei. A keresetet elintéző bíróság ugyanis szorosan ragaszkodván a törvény rendeletéhez, az oly keresetet, melyben, nézete szerint csak egyike is ezen kellékeknek hiányzik vagy kellően kidombo-ritva nincsen, a félnek pótlás végett visszaadja. Ezen proce-dura, eltekintve a vele járó munkától és felesleges költségtől, annyi időt vesz igénybe, hogy hetek mulnak, míg a vissza-mutatott példányok a fél kezeihez és ismét a bíróság elé kerülnek. Bizonyára sok bíróság már azon is fen fog akadni, ha teszem alperes lakása tüzetesen megjelölve nincsen, bár sok vidéki helyen az utcák elnevezve nem lévén, a lakás utca s lakszám szerinti megjelölése lehetetlen; az állás és foglalkozás szerinti meghatározás sem mindig lehetséges és a felperes, csakhogy a törvény sémájának megfeleljen, a

* Az előbbi közl. I. a 11., 12. és 14. számban.

vidéki embert egyszerűen megteszi «gazdálkodó»-nak vagy «birtokos»-nak, akár quadrál a megjelölés, akár nem, de hát a foglalkozás szerinti elnevezés kedvéért és nehogy a kereset visszaadassék, ezen pia fraushoz fognak folyamodni a felek.

A német és az osztrák törvény egyszerűen azt rendeli, hogy a keresetben meg kell jelölni «a feleket és a bíróságot.» És ez elég is, mert a bíróság, melyet, hogy csak egyet mondjak, felruházunk a bizonyítékok szabad méltánylásának jogával, majd meg tudja bírálni ily részletes utasítás nélkül is azt, meg vannak-e jelölve a peres felek, meg van-e állapítva ezeknek személyisége és ugyanazonossága, és ha netalán ez a kereset fogyatékosága folytán helyreállítható nem lesz, lássa a felperes fél, ki saját érdekének mellőzésével a kellő körültekintéssel nem járt el.

Nem kell kicsinyelni ezeket a dolgokat, mert lehet a rendszer akármilyen jó, és bár a felsőbb helyeken kitűnően működik a gépezet, ha gondoskodás nem történik az irányban, hogy alsóbb működési körökben, ott, hol az anyag első feldolgozása készítették elő, félretétessenek és elkerültessenek a gépezet zavartalan működésének csekélyeknek látszó, de a mindennapi életben ismétlődő és azért gyakran surlódásokra vezető akadályai, bizony eszményi rendszer mellett sem érjük el azon állapotot, hogy a bírósági közegek megismerjék, miképp ők a közönség jogszolgáltatási igényeinek szolgálai; a közönség pedig tapasztalván, hogy a bíróságok felülemelkedve minden egyéni gyöngeségek fölé, hajthatatlan megtestesítői a jognak és igazságnak, bennük lássa a legmagasztosabb állami feladat pártatlan és hivatott végrehajtóit.

Ugyancsak a 130. §. 3. pontjának szövegezését nem tartom egész szerencsésnek és felfogásom szerint kár volt el nem fogadni az 1868: LIV. tcz. 64. §-ának rendelkezését, mely azt mondja, hogy «felperes tartozik keresetében a jogalapot és a tényeket, melyekből követelését származtatja, világosan és tisztán előadni.» Ezen értelmileg helyes és jó magyar intézkedés helyett a javaslat akképp rendelkezik, hogy a keresetlevélnek magában kell foglalnia «a perfelvételi határnapon előadandó kereset közlését, vagyis a jog előadását, amelyet a felperes érvényesíteni akar, és határozott kérelmet.» «A jog alaki megnevezése», így folytatja a kérdéses pont, «nem szükséges, hanem a jogállítást az egész tartalomról kell megállapítani.»

Beszél ezután még a javaslat az előadandó «tényállítások»-ról és a bírósági hatáskör és illetékesség hivatalból történendő megállapítására vonatkozó és tisztán előadandó «adatok»-ról.

Egyszeri olvasás is elégséges arra, hogy az ily kitételeket: a keresetnek magában kell foglalnia «a kereset közlését», «a jog előadását», «a jog alakszerű megnevezését», és «a jogállítást a keresetnek egész tartalmából kell megállapítani», úgy a jogi terminologia, mint magyarság dolgában kifogásoljuk és helytelenítsük.

Mert ezek a kellékek szintén teljesen fölöslegesek és ismét csak arra valók, hogy az esetleges akadékoskodásnak, a formák körüli feleselésnek tápot és anyagot szolgáltatssanak.

A tulságig menő részletezés különben sem szokott előnyére válni semmiféle törvénynek, és a kérdéses szakaszban azért is fölösleges, mert hiszen a kereset mindenképpen csak előkészítő irat. Minek tehát azt úgy megrendszabályozni, hogy jogtudó ember is csak nagy figyelemmel és akkor sem egész biztosan tud elmenni rajta? Mennyivel egyszerűbb a régi jó szabály, mely a keresettől megköveteli, hogy kitűnjék belőle a quis, quid, coram quo, quo jure petetur et a quo.

Teljesen elhibázottnak tartom a javaslat azon intézkedését, hogy a váltóügyek 1000 korona értékhatárig a járásbíró-ságok elé utaltatnak és ennél fogva a kötelező ügyvédi képviselet alól elvonatnak. Arról hallgatok, hogy ezen intézkedés amennyire károsítja az ügyvédeket, másrészt okvetlenül a

zugírászat felvirágozására fog vezetni. Tudjuk továbbá, hogy mindenféle ügyletekből kifolyólag nálunk kitöltetlen váltók kerülnek perelésre, melyeknek szabályos és megengedett kitöltése laikusokra nézve nehézségekkel jár, megengedetlen kezelésük pedig az illető esetleg csakis jobb tudás hiányában a büntetőtörvénnyel hozzák konfliktusba. Nem utolsó helyen veendő figyelembe azon szempont is, hogy a váltóügyek már az elméletnél fogva és mint formalistikus természetűek, bizonyos magasabb kategóriába tartoznak és oly egyöntetű elintézészt igényelnek, melyet a járásbíró-ságok körében történő elaprózás mellett elvárni nem igen lehet; és ha a fővárosban, mint ahol a legtöbb váltóügy foly, bizonyára egyes bírák kizárólag váltóügyekben fognak is eljárni, ezáltal meg az ügyek ellátása fog a türethetnél nagyobb késedelmet szenvedni.

Ha végre figyelembe vesszük, hogy az 1000 koronán alóli váltóügyek aligha nem haladják meg az ily ügyek 95 százalékát, mindezen és valószínűleg még sok egyéb visszá-ság fog törvénykezési téren uralkodni, mely ugy az érdekelt felek, mint az intéző és ítélő bíróságok részéről fokozott figyelmet igényelnek.

Dr. Szilasi Adolf.

A törvényes zálogjog megszorítása a polgári törvénykönyv tervezetének 1547. §-ában.

Az idézett szakasz a törvényes zálogjogot érzékeny mérvben megszorítja. Ezen zálogjog a végrehajtás alá nem vonható dolgokra többé ki nem terjed.

E rendelkezés a legnemesebb intenióból, a legtisztább humanismusból fakad. Forrása ama bizonyos sociális olaj-csőpp, melyet a modern törvényhozás gépezete többé nem nélkülözhet. Indító oka socialpolitikai. A törvényhozó állást foglal a gazdasági harcban a gyöngé mellett, az ugynevezett «kis ember»-t oltalmazni kívánja a hatalmasabb ellen. Fel-tétlenül -- még a bérbeadóval szemben is -- biztosítani akarja neki a gazdasági existenciája folytatásához nélkülözhetetlen eszközök használatát.

Vizsgáljuk most ezen intézkedés gyakorlati hatását, sikerül-e a törvényhozónak kitűzött célját megvalósítani?

Azon kivételesen szerencsés helyzetben vagyunk, hogy ez egyszer más kárán okulhatunk. Ugyanis a német polgári törvénykönyv 559. §-a tervezetünkkel azonos rendelkezést tartalmaz. Így tehát Németországban a törvény életbelépe-se óta tapasztalt jelenségekből mi is merithetünk tanulságot. És mit tapasztaltunk Németországban? A «kis ember», tehát azon osztály, melyet a törvény támogatni és oltalmazni kívánt, egyáltalán nem bír lakást kapni, bár a lakások ezrei üresen állanak. És ezen nem is lehet csodálkozni. A német Civilprozessordnung 811. §-a, kapcsolatban az idézett 559. §-sal, teljesen illusoriussá teszi a bérbeadó törvényes zálogjogát és pedig nemcsak a nép legsalsóbb rétegénél, de a szerényebb vagyonu lakóknál egyáltalán.

Szatócsok, kisiparosok, kisebb javadalmazásu hivatal-nokok, stb. alig bírnak oly butorral vagy házi berendezéssel, mely a 811. §-nál fogva a végrehajtás alól kivonva nem volna.

És miután a német polgári törvénykönyv 561. §-a, mely-nek a tervezet 1548. §-ának 2. bekezdése megfelel, feljogo-sítja a bérletet, hogy törvényes zálogjoggal nem terhelt ingóit szabadon elviheti, a háziur a házbér biztosítása tekintetében a legkisebb garanciával sem bír.

Az 561. §. az ugynevezett «Rücken» büntetőjogi sanctióját is megszüntette és így a berlini nép ezen kedvencz sportját fésztelenül üzheti. A berlini bérbeadók egyesületének hiteles megállapításai szerint nem csekély a száma azoknak, kik azzal kérkednek, hogy évenként csak három hónapra szoktak lakbért fizetni. Legkülönösebb a dologban az, hogy éppen a legszegényebb elem a törvény hatását absolute nem élvezi.

Ezek állandó lakással nem bírnak és nem is bírtak a törvény életbelépte előtt sem, hanem ágyra járnak, előre lefizetik az ágy vagy az ágy hányadának használatáért járó díjat egy éjjelre és ha ezt előlegezni nem bírják, egyszerűen kinrekednek. Ezek tehát akárhonnan szerzik, hűségesen lefizetik a bért, bármiképp van szabályozva a törvényes zálogjog. Pedig aránylag exorbitans azon bér, melyet éppen a nagyváros e kitagadott páriái fizetnek, ezek irgalmatlan uzsora áldozatai. Ezeknek viszonyain a törvény ezen intézkedése absolute nem lendít. Akik pedig ezen uzsorabéreket bezsebelik, nem bírnak oly berendezéssel, mely a 811. §. szerint lefoglalható volna. Ezek tehát akkor fizetnek most házbért, ha nekik tetszik, vagyis a házbér fizetése tisztán — szabály szerint nem tulságosan kifejtett — tisztességérzetüktől függ.

Hasonló kategóriába sorozhatók — mint ezt dr. Kronawetter 1886 október 1-én a Reichsrath-ban az 1887 június 10-iki törvény (Das Gesetz vom 10 Juni 1887 betreffend die Abänderung beziehungsweise Ergänzung einiger Bestimmungen des Executionsverfahrens zur Hereinbringung von Geldforderungen) tárgyalása alkalmával kifejtette — a hordárok, pinczerek, napszámosok, zöldségárosok és gyümölcsárosok, stb., kik napi keresményükből csinos kis összegeket összeszedgetnek.

Ezek is fizethetnének házbért és idáig fizettek is, mivel csekély értékű berendezésükhöz ragaszkodtak s attól elválni nem akartak. Az egyéni affectio ezen indoka ezentúl elesett és így a bér fizetése tisztán tetszésükre van bízva. Igaz ugyan, hogy ezen elemek bajosan fognak lakást kapni. Csakhogy az a baj, hogy azok büneiért ártatlanok lakolnak.

A nagyobb városok külvároisaiban alig találni oly lakást, hol a 811. §. alapján a foglalás alól ki nem vont tárgyakat lehetne találni, ahol tehát a háziur megtalálná az anyagi garantiát házbérének lefizetésére. Így tehát a háziur nem elégszik meg azzal, hogy a házbér neki egy negyedévre előre fizettség, mert hol van a garancia a következő évnegyedekben esedékes bérre? Ennek következménye az, hogy a szerényebb vagyonu polgár egyáltalán, drága pénzen sem kaphat lakást. Ehhez járul még az a tapasztalati tény, hogy a szegényebb nép rendesen nagyobb családdal van megáldva és így jobban rongálja és koptatja a lakást, mi a lakás szerzését még jobban megnehezíti.

Ez nem elméleti jóslás. Ezen állapotok tényleg beállottak Németországban. A nagyobb városokban — természetesen Berlinnel az élén — ijesztő módon szaporodik egyrésről a hajléktalan családok, másrésről az üres lakások száma. E kalamitás oly fokra hágott, hogy az állam és a helyhatóságok kénytelenek már közbelépni. Berlinben az 1871. és 1872. évi állapotok ismétlődtek, midőn a rohamos immigratio okozta a lakáshiányt és a hajléktalanok ezrei a «Kostbusi» réten barakokban és sátrakban tanyáztak, míg a rendőrség ezen állapotoknak közbiztonsági okokból gátat nem vetett. 1900 október havában a pillanatnyi bajon úgy segítettek, hogy a hajléktalanokat a lebontásra szánt, üresen álló városi épületekben helyezték el. A városi előljáróság három havi bérösszegért saját személyében szavatosságot akart vállalni, hogy a hajléktalanokat a tényleg üresen álló magánlakásokban elhelyezze. De terve nem sikerült, a háziurak még ezen feltétel mellett is megtagadták a felvételt, bár tényleg 8000 lakás állott üresen az utolsó októberi hurczolkodásnál. A talált expediens csak ideig-óráig enyhít a bajon. Április 1-én már hozzá kell fogni a városi épületek lebontásához és akkor a családok ezrei ismét hajlék nélkül maradnak.

A község és az állam tevőleges közbelépése tehát kikerülhetetlen. Immár azon elodázhatatlan feladat előtt állnak, hogy családokat építsenek a hajlék nélkül maradtak részére.

Ama hires sociális csöpp tehát már egész tengerré nőtt, melyben felvont vitorlákkal vigan eveznek. A socialismus

különben Németországban rendkívüli népszerűségnek örvend. Már az intransigens német nemzeti chauvinismus is dédelgetett kedvenczévé avatta, oly nagytekintélyű jogtudósok, mint Sohm és Gierke a «sociális» és «német» kifejezéseket teljesen egyenértékű synonymeknek declarálják. «Weil der Inhalt des Entwurfs (ez a 2. javaslatra vonatkozik, mely tudvalevőleg törvénynyé vált) zu seinem weitaus grössten Theile deutsch ist, gerade darum ist er auch social» — mondja Sohm. Gierke erre azt jegyzi meg: «Der Nachsatz wäre richtig, wäre nur nicht der Vordersatz falsch!» Vagyis Gierke még kevesli a törvény socialistikus adagját.

Azon kérdés előtt állunk most, követhetjük-e Németországot e parttalan socialismus terére? Idáig nem is vizsgáltuk azon kérdést, vajon megfelel-e az igazság és méltányosság követelményének, hogy a bérlők a bérbeadó ellen feltétlenül oltalmazásban és pártfogásban részesítendők. Ha segédkezet nyújtunk a bérlőnek arra, hogy a bérfizetés alól megmeneküljön, akkor az a bérbeadó jogának súlyos sérelmével jár. Nem mindig úgy áll a dolog, hogy a bérlő becsületes szegény ördög, a háziur pedig dúsgazdag vérszopó uzsorás. Vizsgáljuk a telekkönyvek C. lapjait, vajon a házak hány százaléka tehermentes? Ha a bérbeadó nem kap házbért, miből fizeti vajon a törlesztés kölcsön amortisationális kamatait, esetleg a még terhesebb tőkekamatot? Miből a súlyos házadót? Igen könnyen beállhatnak oly állapotok, mint Bécs külvároisaiban és környékén 1883-ban, hol a háziurak ezrével házaiktól egyszerűen elszöktek. Vajon az igazság, az ellentétes érdekek harmonikus kiegyenlítése? Én erre nem mernék feltétlenül igennel válaszolni.

De tekintsünk el az igazság kérdésétől, hirdessük megdönthetetlen dogmának, hogy a gyöngét feltétlenül támogatni kell az erősebb ellen és nézzük csak azt, vajon előnyére válik-e legalább a nyújtott oltalom azon elemnek, melyet patronizálni kívánunk. Meglepő eredményekre fogunk jutni. Ami az 1547. §-nak majdani hatását illeti, kiemelendő, hogy a végrehajtási törvényünk 51. és következő §-ai sokkal szűkebb korlátok között mozognak, mint a német Civilprocessordnung 811. és következő §-ai.

Ebből az következne, hogy a fentebb ecsetelt inconvenienciák kisebb mértékben jelentkezne, amennyiben a háziurnak törvényes zálogjoga a fentjelzett törvény szakaszának értelmében nincsen teljesen konfiskálva.

Csakhogy az igazságügyi kormány hivatalos kijelentései szerint a végrehajtási törvény idevágó rendelkezései az osztrák 1887. évi június 10-iki törvény és a német Civilprozessordnung 811. és következő §-ainak mintájára lesznek módosítva és így a háziur törvényes zálogjoga a legtöbb esetben illusoriussá fog válni. Hasonló okok hasonló okozatokat szülnek. És így a fent ecsetelt kalamítások nálunk is kikerülhetetlenül bekövetkeznek.

A háziurak össze fognak tömörülni jogosult érdekeik oltalmára, védelmi szövetkezeteket alakítanak, megszerkesztik a bérlők fekete könyvét, mint Donaufelden, hol azt már 1887 július 29-én, vagyis 19 nappal a törvény kelte után behozták, azon indokolással, hogy éreztetni kell a bérlővel, hogy a bér fizetése azonos a hajlékkal.

Jaj a késedelmes fizetőnek, az irgalmatlanul hajlék nélkül marad. Ez ellen nincs felebbezés!

A «Törvényjavaslat a magyar polgári perrendtartásról» 652. és következő §-ai, különösen 662. §-a, czélszerű és erélyes intézkedéseket tartalmaz ugyan arra, hogy a késedelmes bérlő a legrövidebb idő alatt kilakolható legyen és így nálunk legalább ki lesznek zárva azon fent ecsetelt állapotok, hogy a bérlő évenként csak 3 hónapra fizet majd bért.

De ez csak csökkent, de nem zárja ki a bajt. Egy negyedévi bér mindenesetre elvesz, a megkezdett évnegyedben bajos lesz alkalmas bérlőt szerezni.

Ehhez járul még a háziurak előrelátható elkeseredése

afelett, hogy a tervezet 523. §-a eddigi birtokjogi positiójukat konfiskálja. Birtokjogi ortalomban nem részesülnek a bérlővel szemben, sőt az velük szemben erőhatalommal is védekezhetik a tervezet 517. §-a értelmében.*

A háziur kárpótlásul, hogy a bérfizetés a legnagyobb mérvben veszélyeztetve van, ki lesz szolgáltatva a bérlő önkényének, szeszélyének, sőt erőszakoskodásának.

Csak egy jellemző példát kívánok felhozni.

Kniep Ferdinand «Der Besitz des bürgerlichen Gesetzbuches» cz. monographiájában felveti a kérdést: Jogositva van-e a bérbeadó a csatornát kijavíttatni vagy kicserélni, ha az közegészségellenes?

Kniep e kérdésre igennel felel, mivel különben a törvény rendelkezése a józan észszel ellenkeznék.

De Kniep nézete úgy a német polgári törvénykönyv, mint a tervezet kétségtelen szóhangzása szerint, téves, a háziur tilos önhatalmat gyakorol és a lakó ezen esetben is az 517. §. szerint a tilos önhatalom ellen erőhatalommal védekezhetik, valamint az 520. §. szerint sommás visszahelyezés iránt keresetet indíthat a háziur ellen birtokháborítás miatt.

Olyan érvel, hogy a törvény rendelkezését észellenesnek tartjuk, nem zárhatjuk ki annak alkalmazását, az csak figyelemztetésül szolgálhat arra, hogy észellenes rendelkezéseket ne foglaljunk törvénybe. Ily körülmények között nem lehet csodálkozni, hogy a háziurak lakóik megválogatásában a legpenibilibb szigorral fognak eljárni.

Nem tudom, tervbe van-e véve a végrehajtási törvény 54. §-a utolsó bekezdésének módosítása is, magasabb humanitárius szempontokból, vagyis lefoglalható lesz-e az új végrehajtási novella értelmében a hivatalnokok lakpénze lakbér fejében?

Ha lefoglalható nem lesz, akkor az állam építhet midjárt lakóházakat kisebb javadalmazásu hivatalnokai részére, mivel különben ezek nem fognak lakást kapni és csakis a hajléktalanok menhelyére lesznek utalva, a munkások, kisiparosok, magánhivatalnokok, szóval az összes u. n. kis emberekkel egyetemben.

A törvény intézkedése, mely egyenesen a kis existenciák oltalmát célozta, éppen ezeket sujtja legérzékenyebben, amennyiben őket a békés családi otthonból, a reménytelen proletariatus közé, a deklassált hajléktalanok oduiba kutasztja.

A socialpolitikai legislatio a legnagyobb óvatosságot, a leggondosabb körütekintést igényli, e téren ártatlan kenőcsökkel és tapasztokkal nem tanácsos gyógykezelní, a socialpolitikai kuruzslás beláthatatlan következményekkel jár, itt fordítva áll Mephisto szava: «Der stets das Böse will, und stets das Gute schafft.»

Két alternativa előtt állunk. Vagy hajlék nélkül maradnak a kis existenciák, avagy az állam magára vállalja az építést a szegényebb emberek részére.

Az első ethikai lehetetlenség. Utóbbi nemcsak felforgatná amugy is labilis pénzügyi egyensúlyunkat, de mi nem követhetjük a nagy, hatalmas, konsolidált Németországot a hamisítatlan, vegytiszta socialismus terére, az társadalmunkat alapjában megrendítené, államiságunkat teljesen decomponálná.

Ez nagyhangu tulzásnak, sőt merő hallucinációnak látszanék, ha Németország intő példáját kézzelfoghatólag szemünk előtt nem látnók.

Azon végeredményre jutunk tehát, hogy a törvényes zálogjog jelenlegi alakjában fentartandó és az 1547. §. utolsó bekezdésében a «végrehajtás alá nem vonható» szavak kihagyandók. Vagyis a proponált szöveg ez lenne: «Oly dolgokra, melyek tiltott uton jutottak birtokosuk kezéhez, a zálogjog nem terjed ki».

Dr. Klein Ede.

* Az u. n. közvetett birtokot, mely nem egyéb, mint az ó-germán hebbende, bruk ende Gewere, új köntösben, önálló cikkben kívánom bővebben kifejteni.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön.

A Curia 1901 február 26-án 1129. sz. a. hozott határozatában kimondotta, hogy a külföldön elkövetett csalás bűntette miatt a sértett felet megillető indítványozási jog kellő időben érvényesítettnek tekintendő akkor is, hogyha a magánvádra jogosult fél ebbeli indítványát az illetékes külföldi hatóság előtt a maga idején érvényesítette, amiért is oly esetben, midőn a tettes később hazánk területére menekül és itt ellene a bűnvádi eljárás folyamatba tétetik, az itt előterjesztett indítvány nem bir befolyással az indítvány megtétele időpontjának elbírálására, mert tiltó rendelkezés hiányában a külföldön megtett indítvány a hazai bíróságok előtt is érvényben fenállónak tekintendő, amihez képest hazánkban utóbb előterjesztett indítvány csakis a külföldön tett indítvány ismétlésének jelentkezik.

A Curia ezen határozatát dr. Edvi Illés Károly a *Jogt. Közl.* 12. és 13. számaiban közzétett értekezésében megtámadván, kijelenti, minthogy a külföldi bíróságok és hatóságoknak nincs oly eljárása és jogcselekménye, mely a magyar bíróság előtt joghatálylyal birna, és minthogy a magánügyén által a külföldi bíróság előtt véghezvitt cselekmény sem bir a magyar bíró előtt joghatálylyal, a hazai bíróságok a törvényt tévesen alkalmazták, midőn magánindítványra üldözendő bűncselekmény miatt a bűnvádi eljárásnak a Btk. 112. §-ában előírt határidő letelte után helyt adtak, habár a magánindítványra jogosult fél a külföldi bíróság előtt indítványát a törvényes három hónapon belül terjesztette elő.

Minthogy az én szerény véleményem a cikkírónak nagyrabecsült véleményétől sok tekintetben eltér, szabad legyen ellenészrevételeimet csakis azért felsorolnom, hogy ily módon ezen kényes jogi kérdés minden oldalról megvitatassék és kellően tisztába hozassék.

I. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a cikkírónak azon állítása, hogy ha magyar bíró előtt az elévülési határidőn belül az eljárás meg nem indított, az ily bűncselekmény büntethetősége elévült, oly elvet tartalmaz, melynek helyességét mindenki elfogadja, ámde a cikkírónak azon állítását, hogy az elévüléstől lényegileg nem különbözik az indítványi három hónap sem, vagyis hogy a magánindítvány elkészése ugyanazon elbírálás alá essék, mint az elévülés, részemről kéllőleg indokoltnak nem találok.

Az elévülésnél a közérdek lép előtérbe, az államhatalom czélszerűségi okokból nem akarja, hogy a bűncselekmények bizonyos határidő letelte után bűnvádi üldözés tárgyát képezhessék.

A magánvád jogosultsága pedig épp ellenkezőleg a magánérdek kiemelésében leli indokát, amiért is az állam nem engedi, hogy az ily cselekmények miatt a bűnvádi eljárás hivatalból megindíttassék.

Itt a törvény rendelkezése azon feltevésen alapszik, hogy a sértett fél rendes körülmények között nem kívánja ellenfelének büntetését, épp azért is indokoltnak jelentkezik azon további törvényes következtetés is, hogy arról, aki bizonyos határidőn belül nem jelenti ki, hogy a maga részéről igenis kívánatosnak találja, miszerint a büntettes ellen a bűnvádi eljárás megindíttassék, ezen hallgatása olyannak vélelmezessék, mintha az illető ellenfelének tényleg megbocsátott volna és ily feltevessel szemben ellenbizonyításnak helye nincs.

Habár igaz, hogy a törvény rendelkezése hézagoss, mert megtörténhetik, hogy a magánvádra jogosított személyes szabadságától oly mérvben fosztatik meg, hogy feljelentését egyáltalán úgy nem teheti, ámde ettől eltekintve, magában véve a magán érdeknek előtérbe tolása és a jelzett praesumptio

elégséges annak bizonyítására, hogy az indítványozási jog magánjogi természetű és hogy itt egyáltalán szó sem lehet elévülésről, hanem csakis késedelemről.

II. Ami a cikkíró azon állítását illeti, hogy a külföldi bíróságoknak vagy hatóságoknak nincs oly eljárása és jogcselekménye, mely a magyar bíróság előtt joghatálylyal bírna és hogy akármely jogcselekményt visz véghez egy külföldi magán egyén a külföldi bíróság előtt, ez a cselekmény a magyar bíró előtt joghatálylyal nem bír. Ezt az állítást nem tartom egészben véve helyesnek, mert hisz a végr. törv. 4. §-a határozottan kimondja, hogy az osztrák-magyar monarchia másik államában hozott bírói határozatok és kötött egyezségek alapján ezen állam bíróságainak megkeresésére a viszonyosság előfeltétele alatt a végrehajtás feltétlenül elrendelendő, kivéve azon esetet, ha azon teljesítmény, mely végrehajtás utján érvényesítendő, hazai tiltó törvényekbe ütközik.

Hasonló rendelkezés foglaltatik több nemzetközi szerződésben, így névleg Romániával, Szerbiával, Schweizczal, Szászországgal kötött nemzetközi szerződésekben.

Ámde ha ezen szerződésekhez képest az idegen államok bíróságai által hozott és jogérvényeseknek igazolt határozatok emitt a viszonyosság feltétele mellett végrehajtandók, hazai törvényeink ezen rendelkezése kétségen kívül helyezi, hogy bíránk által a külföldi bíróságok által tett nyilatkozatok és azok alapján a külföldi bíróságok által hozott határozatok nálunk is bizonyos esetekben teljes joghatálylyal bírnak.

Igaz ugyan, hogy az imént jelzett rendelkezések csakis a polgári ügyekre vonatkoznak és hogy az állam fenségi jogának csorbitása nélkül nem engedheti, hogy honosai ellen más államnak bíróságai által hozott büntető ítéletek hazánk területén végrehajthassanak (1. Btk. 18. §-át), ez azonban egyáltalán nem zárja ki annak lehetőségét, hogy külföldi bíróságok vagy hatóságok által büntető ügyekben hozott határozatoknak hazánk területén egyáltalán semminemű joghatály se tulajdonítható.

Mert hisz a Btk. 11. §-a értelmében azon esetre, hogy ha a magyar honos ellen a külföldi bíróság az ott elkövetett büntett miatt büntetést szabott ki, ezen büntetést pedig az illetékes hatóság neki elengedte, akkor hazánkban az ily honosaink ellen további bünvádi eljárás el nem rendelhető.

Minthogy pedig e szerint a hazai törvényünk a külföldi hatóságok rendelkezéseit respectálja, azt állítani nem lehet, hogy a külföldi hatóságok határozatainak hazánkban egyáltalán semminemű joghatály sem tulajdonítható.

III. Ettől eltekintve, a vitás kérdés elbírálására döntő súlylyal bírnak a Btk. 16. §-a mellett a nemzetközi szerződések azon rendelkezései, mely szerint nincs helye a kiadatásnak:

1. ha azon ország törvényei szerint, amelyből a kiadatás kéretik, a bünvádi üldözhetőség vagy a büntetés végrehajthatósága megszűnt, vagy

2. ha a kiadatni kért egyén a megkeresett országban ugyanazon cselekmény miatt, amelylyel a kiadatási kérelem indokoltatott, már üldöztetett és felmentetett.

Ezen törvényes rendelkezések kellő méltatása végett vegyünk elő egy konkrét esetet és alkalmazzuk reá a törvényt. Külföldön lakik egy gazdag ember, tőle a szolga ellop nagy értéket és azzal megszökik, a szökevény hosszú időn át lappangva több országban megfordul, míg végre-valahára 9 hó letelte után hazánkba érkezik.

A károsult gazda az illetékes külföldi bíróságnál megteszi a magánindítvány érvényesítésére rendes határidőn belül a bünvádi följelentést, előterjeszti magánindítványát és a külföldi bíróság megtesz mindent, hogy a terheltet kézrekerítse, végre értesül, hogy a szökevény hazánkban tartózkodik és kéri annak kiadatását.

Kérdés, az ily esetben lehet-e a kézrekerült szökevényt kiadni vagy sem.

Habár a Btk. 16. §-a nyilván azt írja elő, hogy a sérített fél indítványára üldözhető büntettek elbírálásánál egyáltalán a Btk. rendelkezései alkalmazandók, mégis a nemzetközi szerződések helyes értelmezése mellett kétségen kívül áll, hogy a kiadatásnak hely adandó, mert az ország törvényei szerint, amely által a kiadatás kéretik, a bünvádi üldözhetőség nem szűnt meg. E szerint azonban a magyar bíró az ily kiadatási kérelem elintézése alkalmával a BP. 474—476. §-aiban jelzett hatáskörön belül azt is fogja megvizsgálni, vajon a magánvádra jogosult az illető külföldi hatóság előtt a törvényes időben megtette-e indítványát vagy sem, mert ha azzal elkésett, a hazai bíróság mellőzi mindazon biztonsági intézkedéseket, amelyek különben a vádlott ellen elrendelendő, illetőleg föntartandók lettek volna.

A hazai bíróság e szerint nem azt fogja vizsgálni, vajon hazánkban az illető sérített fél jókor terjesztette-e elő indítványát, hanem igenis azt, vajon ezen indítvány az illetékes külföldi hatóság előtt a maga idején terjesztett elő vagy sem.

Nem áll tehát, hogy a büntető jog terén általában azon elv uralkodnék, hogy akármely jogcselekményt visz véghez egy külföldi magán egyén a külföldi bíróság előtt, ez a cselekmény a magyar bíró előtt joghatálylyal nem bír.

B) Tegyük föl azon eshetőséget, hogy a külföldi gazda az illetékes bíróság előtt indítványát maga idején előterjesztette, mire a külföldi bíróság saját honosa ellen eljárva, őt fölmenti, mert a vádlottat a magánvád visszavonása miatt vagy egyéb érdemleges indokok miatt a vád alól felmentendőnek találta; tegyük föl, hogy az ily vád alól fölmentett szolgál hazánkba jó, itt letelepszik, a gazda pedig emitt őt még a törvényes 3 hónapon belül a lopás miatt újra följelenti és a miniszterium az eljárást elrendeli; képzelhető-e, hogy a hazai bíró az ily vádlottat annak daczára elítélje, hogy az eljárás folyamán kitűnt, hogy azon vádlott ellen a külföldi bíróság előtt az eljárás már folyamatban volt és annak folyamán vádlott fölmentetett; ennek lehetőségét a Btk. 11. §-a kizárja, ámde nyilvánvaló, hogy amidőn a hazai bíróság ez iránt szóló határozatát meghozza, ezen határozatát neki a külföldi bíróságok előtt tett nyilatkozatokra és a külföldi bíróság által hozott ítéletekre kell alapítania.

C) De tegyük föl azon további lehetőséget, hogy a tolvaj szolgál magyar honos, de hogy a károsult gazda külföldön nem érvényesítette az ott előszabott időben indítványát, hanem megteszi ezen indítványát hazánkban és pedig az itt kötelező 3 hónap alatt, lehet-e az ily szolgál ellen hazánkban a bünvádi eljárást megindítani, ha a károsult gazda a külföldi bíróság előtt kijelentette, hogy a szolgának megbocsát vagy ha azon eset fordul elő, hogy külföldön az indítvány nem 3 hó alatt, hanem 30 nap alatt előterjesztendő, mert különben késedelem áll elő, sérített fél pedig ezen rövidebb határidőt a külföldön be nem tartotta. A Btk. 11. §-a ezen lehetőséget kizárja, mert azon esetre, ha a külföldi törvény szerint a büntett megszűnt büntethető lenni, e miatt hazánkban bünvádi eljárást megindítani nem lehet, már pedig az indítvány előterjesztésének elkésése sem más, mint annak visszavonhatatlan és hallgatag kijelentése a bíróság előtt, hogy a gazda a szolgának megbocsátott.

Mig azonban a fölhozott esetek azt igazolják, hogy hazánk bíróságai a külföldi bíróságok előtt tett nyilatkozatokat és ezen bíróságok által hozott határozatokat igen sok esetben figyelemre méltatni tartoznak, hogy e szerint ezen nyilatkozatoknak és határozatoknak itt is megvan a maga joghatálya.

A cikkíró által vitatott elv elfogadása esetén közbüntetések javára a civilisált világ legnagyobb részében oly asylum biztosíthatnák, mely amíg egyrészt a nemzetközi szerződésekben jelzett célokkal merően ellentétes állapotot teremtené, másrészt a társadalom biztonságát pedig nagy mérvben veszélyeztetné, mert hisz ha a cikkíró állítása

helyes lenne, akkor azon szolga, aki külföldön gazdáját meglöpté, de üldözés közben megszökött és egy ideig ide-oda lappangott, mindazon országokban biztos menedéket találna, amelyek bíróságainál a károsult gazda magánindítványát ezen országokban előírt törvényes határidő alatt meg nem tette.

Az ily tolvajjal szemben tehetetlenül állana a társadalom és azon állam, ahol alkalmilag az ily tolvaj letelepszik.

Minthogy pedig az ily állapot a jogállamok eszméjével merő ellentétben áll: a törvények oly magyarázatát, mely ily visszas állapot létesítésére alapot szolgáltat, tévesnek tartom.

Ha a Btk. 16. §-a szerint hazánkban hivatalból üldözendő büntett miatt sem lehet az eljárást megindítani, hahogy ezen büntett annak elkövetése helyén csak magánvádra üldözendő, ezen indítvány pedig a maga idején nem terjesztetett elő: azon hely meghatározása, hol kelljen az indítványt előterjeszteni, a nemzetközi jogban uralkodó «locus regit actum» elvénél fogva szintén azon külföldi törvények szabálya alá esik, ahol a büntett elkövetve lett.

A nemzetközi jogban ugyanis általán véve, de kiválolag a magánjogi kérdésekben azon elv uralkodik, hogy a ténykedés helye határozza meg azt, mely törvények szerint bírálendő meg annak joghatálya.

E tekintetben eltérésnek csak a status kérdéseiben és azon ténykedések joghatályának kérdéseiben van helye, amelyek tiltó törvénybe ütköznek.

Ámde a magánindítvány tisztán magánjogi ténykedés, melynek a közjoggal semmi köze, arról ugyanis a magánfél tetszése szerint rendelkezik, ha akarja érvényesíteni, ha nem tetszik neki, mellőzi, megtétele csak a közbűr emelésének akadályát háritja el, indokát csakis a magánérdek szabja meg, ezen jog bizonyos korlátok között az utódokra átszáll, ily jog érvényesítésére vonatkozó ténykedés, nyilatkozat joghatálya tehát a locus regit actum elvénél fogva azon törvények szerint bírálendő el, ahol az ily nyilatkozat tételik.

A magánindítvány ezen jogi természetén mit sem változtat, hogy ezen indítvány a közjogi természetű bűnper megindításának föltételét képezi, ahol is a vád mindig közbűr jellegével bír. Mert hisz a törvény azon rendelkezése, hogy az indítvány a büntető bíró előtt teendő meg, a jog minőségén mitsem változtat.

Minthogy pedig oly tiltó törvényünk nincs, mely nem engedné meg, hogy hazai bíróságaink a külföldi bíróság előtt, az ott előszabott formában, meghatározott időben és helyen tett nyilatkozatokat figyelembe ne vehessék;

minthogy törvényeink e tekintetben csak azt tiltják, hogy más állam hatósága által hozott büntető ítélet a magyar állam területén ne hajtassék végre, azt vélem, hogy a kir. Curia megtámadott határozata a törvény intentiójának, a jogállam eszméjének teljesen megfelel.

Mert sem a Btk. 112. §-a, sem pedig a BP. 90. §-a nem tiltja azt, hogy a külföldi bíróságok előtt külföldön elkövetett büntettek miatt szabályszerűen tett magánindítványok, illetőleg a magánosok által ezen büntettekre vonatkozólag tett nyilatkozatok emitt egyáltalán figyelembe ne vétessenek.

Cs. G.

Külföldi bíróságnál folytatott válóper joghatálya belföldön.

A *Jogt. Közl.* 12. számában Illés Károly a nála megszokott szabatosággal kommentálja a büntetőjog terén észlelt azon jelenséget, hogy bíróságaink büntetőtörvényünk és eljárásunk világos rendelkezései és szelleme ellenére megállapítják a külföldi hatóságok előtti jogcselekményeknek az elévülésre vonatkozó interruptív joghatályát.

Jeles kriminalistánk konkluzióit e tárgyban annál inkább elfogadhatjuk, mert habár bíróságaink látszólag az anyagi igazság érdekében folyamodnak is a törvény félremagyarázá-

sához, úgy kétségtelen, hogy akkor, amikor uton-utfélen a «bosszu» és «elrettetés» eszméinek teljes hasznavehetetlenségét hirdetik, az elévülés bűn- és büntetés szüntető hatásának megszorítása, sőt kijátszása egyenesen anomalia.

Hogy judikaturánk iránytűje e tekintetben kissé meghibbant, abból is kitűnik, hogy míg a bűnügyi téren a jelzett visszaesés mutatkozik, a Curia polgári tanácsa egy imént hozott ítéletében az elévülés kérdésénél, a formalismus átöröszésével, a liberális felfogást juttatja érvényre.

Nem kívánok azon szerepek nagyon lényeges különbségeivel foglalkozni, melyeket az elévülés a büntető- és magánjog terén, akár az állam, akár az egyén szempontjából játszik s pusztán arra hivatkozom, hogy míg a büntetőjog terén az elévülés egyre nagyobb és nagyobb tért hódít magának, addig a magánjog terén az elévülés intézménye akkor fejlődik egészséges irányban és kezelése akkor liberális, ha az elévülés határai, az adott körülmények szerint, azon jogok érdekében terjesztetnek ki, illetve szoríttatnak meg, melyeknek oltalmazása mellett legalább amíg a világelforgatók a jogrendnek jobb alkatelemeket adni nem képesek) — a személy és tulajdon — a lehetőség szerint szabadon érvényesülhet és gyarapodhat!

Ezen szempontból tehát határozottan egészséges és liberális felfogást tanusított a Curia a következő, különben sem érdeknélküli válóperben:

W. M. 17 éves bécsi hajadon 1897 május 1-én házasságra lépett M. G. ugyancsak bécsi lakossal. Rövid pár heti együttlét után a fiatal asszony visszament a szülei házához s férje ellen a házasság felbontása végett a bécsi törvényszékhez fordult.

A bécsi bíróságok a házasságot csakugyan semmisnek mondták ki, mert a kihallgatott egyetemi tanárok, mint orvosszakértők, ritka egyhangúsággal megállapították, hogy a férj agyagyulladásban szenved, e mellett absolute impotens és W. M. teljesen érintetlen.

Miután a bécsi bíróságok a házasságot jogérvényesen semmisnek mondták ki, semmi akadály sem látszott fenforogni arra nézve, hogy a leánymenyecske újból férjhez menjen.

W. M. csakugyan, nemsokára a házasság jogérvényes megsemmisítése után, jegyet is váltott egy magyar honos, budapesti lakossal, amidőn a házasságkötéshez szükséges okiratok beszerzésekor az tűnt ki, hogy nemcsak az új vőlegény magyar honos, hanem a menyecske is. Mert jöllehet Magyarországból származott atyja hosszú idő óta Bécsben tartózkodott és W. M. tényleg Bécsben is született, mégis apja nem szerevén meg az osztrák honosságot, leánya is magyar honos maradt.

Ugyanez tűnt ki elvált férje, M. G.-nek honossága tekintetében is, ki habár hosszabb idő óta szintén Bécsben lakott, nem vesztette el magyar honosságát.

Ily körülmények között tehát nyilvánvalóvá lett az anyakönyvvezető előtt, hogy az 1894: XXXI. tcz. 114. §-a értelmében a bécsi bíróságok előtt lefolytatott válóper a jegyespárra, mint magyar honosokra, joghatálylyal nem birt s az esküvő helyett a már lefolytatott válóper Magyarországon újból meg kellett indítani.

Az igazságügyminiszterium e czélból a budapesti törvényszéket rendelte volt ki illetékes bírósággul. Minthogy pedig házassági jogunk az elmebetegséget házassági érvényességi akadályul nem sanctionálja, a válókereset a törvény 54. §-ának c) pontjára vagyis azon körülményre volt alapítandó, hogy egy 17 éves leány nem tudhatta s a körülményekből nem is következtethette, hogy férje már a házasság kötéskor a házassági tartozás teljesítésére állandóan képtelen volt.

Az eljáró budapesti törvényszék, jöllehet időközben az elmebeteg férj gondnokság alá helyezése az illetékes bíróság, vagyis ez esetben a pozsonyi törvényszék útján is újból kimondatott, a válókeresetnek *nem adott helyt*, hanem felperest elutasította, mert ugymond: a törvény 57. §-a értelmében a megtámadás határideje egy esztendő, a megtámadó fél által felismert tévedés napjától számítva.

Felperesnek a bécsi országos törvényszék előtt a házasság érvénytelenítése iránt indított peréből s a házasságnak a bécsi törvényszék előtt jogtalanul érvénytelennek kimondásából kitűnik ugyan, hogy felperesnek a házasság megtámadása iránti akarata alperes tehetetlenségének felismerése után rögtön beállott s hogy felperesnek nem volt szándéka alperes ezen fogyatozása daczára alperessel az együttélést folytatni s így nem is forog fen azon vélelem sem, hogy felperes keresetének kellő időben való megindítását a házasság fen-

tartása iránti reményével halasztotta el, mégis minthogy a törvény 114. §-a értelmében magyar állampolgár házassági perében csak magyar bíróság ítélete hatályos, a *külföldi bíróság előtt indított eljárás a belföldön folyó elvölési határidőt nem szakítja meg.*

A másodbíróság ezen ítéletet indokainál fogva helybenhagyta. A kir. Curia azonban 7183/1901. számú ítéletében mindkét alsóbíróság ítéletének megváltoztatásával az elsőbíróságot érdembeni ítélet hozatalára utasítja a következő indokolással:

Felperesnek az 1897 május 1-én Bécsben kötött házasság érvénytelenítése iránt az 1894. évi XXXI. tcz. 54. §-ának c) pontjára alapított *megtámadási joga az 57. §. alapján időmulás miatt nem volt kimondható megszűntnek*, mert igaz ugyan, hogy felperes abból a körülményből, hogy alperes az 1897 október 10-ig tartó együttélésük ideje alatt felperes irányában a házastársi tartozást nem teljesítette, alaposan következtethette azt, hogy alperes a házastársi tartozás teljesítésére képtelen, de hogy erre már a házasságkötéskor is és állandóan képtelen volt, erről csak akkor szerezhetett felperes minden kétséget kizáró módon biztos tudomást, midőn ez a házasság érvénytelenítése iránt a bécsi cs. és kir. országos törvényszék előtt folyamatba tett perben mindkét házastárs félnek orvosszakértői ismételt megvizsgálatása után az 1898 június 7-én meghozott elsőbírósági és 1898 szeptember hó 30-án hozott másodbírósági ítéletben megállapított.

Minthogy pedig felperes ezen időponttól számítva egy éven belül, 1899 január 27-én beadta megtámadási keresetét, tekintve, hogy mindkét alsóbíróság csupán a kereseti jog megszűnése okából utasította el felperes keresetét, mindkét alsóbíróság ítéletét megváltoztatni s az eljáró kir. törvényszéket a kereset érdemi elbírálására utasítani kellett.*

Dr. Gráner Ernő.

Különfélék

— **A katonai büntetőtörvény reformja** — amint a jelekből megítélhető — ismét elhalasztott és így a magyar állampolgárok százezrei továbbra is egy, a hazai büntetőjog rendszerétől teljesen elütő jellegű, sőt, miként azt a Dióssy eset mutatta, — a magyar közjoggal is ellentétes — jogrendezés alatt fognak állani. A kérdés ezen állása mellett figyelemreméltó eszmével lép fel Hevesmegye közönsége, feliratilag azt kérve az országgyűléstől, módosíttassék az 1881: III. tcz. 8. §-a olyképpen, hogy a m. kir. csendőrség tagjainak bűnügyeiben ne a katonai, hanem a m. kir. polgári bíróságok ítéljezenek.

Ha Budapest fő- és székvárosnak, valamint az ország összes városainak rendőrsége oda helyezhető kir. bíróságaink s hazánk büntetőtörvényeinek oltalma alá, akkor ez a többi községek rendőrségét képező csendőrségre nézve sem lehet veszedelmes. De a közönségre nézve nagy veszély származhatik abból, hogy olyan rendőrséggel kell érintkeznie, melynek idegen törvényeit nem ismeri.

— **Az Országos Gyermekvédő Egyesület** mult évi tevékenységét a következő adatok tüntetik fel: Gondozás alatt állott az év első napján 45, felvétetett 14, elbocsáttatott ugyancsak 14, maradt az év végén a menházban 45 gyermek, még pedig 31 fiu és 14 leány. Az egész esztendő folyamán tehát gondozásban részesült 59 gyermek. Ezek közül 16 teljesen árva; 21-nek nincs atyja s anyjuk részint betegség miatt, részint mert sok gyermeke van, el nem tarthatja; 14 gyermek szülői csavargók; ötnek atyja vagy anyja el van zárva s nincs ki tartsa; egyet az atyja kintzott s nem volt nála hagyható; egy az utcán levő személtládában találtatott (!). Az összes bevételek 15,149 korona 72 fillért, az összes kiadások 12,617 korona 57 fillért tettek ki. Jelenleg a menedékhely bérházban van elhelyezve. A folyó évben azonban már megkezdik a székesfőváros közönsége által adományozott telken az új, kizárólag az egyesület céljaira szolgáló menhely építését, melyben egyelőre 100 gyermek

fog elhelyeztetni, de amely később 200 gyermek befogadására fog berendeztetni. Eddigi fenállása alatt 237 gyermek részesült az egyet partfogásában. Kétségtelen, hogy aránytalanul kevés ez a szám a társadalom gondozására szorultak óriás hadával szemben, elenyészően csekély a züllésnek indult s az elzüllés veszélyének kitett gyermekek nagy tömegéhez képest, épp azért szeretnők hinni, hogy az évek óta kilátásba helyezett «szélesebb körű tevékenység» kifejtésének ideje a jelen évvel elérkezett s az egyesület vezetői meg fogják találni az utat és módot, hogy a kihatásaiban oly végtelen fontosságú gyermekvédelem terén a kívántató eszközöket megszerezve az egyesület alapszabályszerű céljait megvalósítsák.

— **A nyomozási eljárás nehézségei** czim alatt Rédey Miklós budapesti államrendőrségi kerületi kapitány igen érdekes dolgozatot tett közzé. Egyik főnehézséget az aránytalanul csekély rendőri fogalmazó személyzetben találja szerző. Innen van, hogy minden előadó állandóan 3—400 restantiával dolgozik. Szerző szerint a nyomozási eljárásnak az összes rendőri hatóságok államosítása, a Bertillon-féle anthropometrikus méreteken alapuló nyilvántartási rendszer behozatala s országos nyilvántartási rendszer szervezése voltak az előfeltételei, amelyek azonban meg nem valósultak s emiatt sem felelhetett meg teljesen a rendőrség feladatának.

A BP. 84. §-a, amely a nyomozás elrendelése, irányítása és ellenőrzése szempontjából a kir. ügyészség jog- és hatáskörét szabja meg, szintén okozott az eljárásban, ha nem is éppen nehézségeket, de nehézkességeket s különösen abban a tekintetben, hogy a kir. ügyészség tulságos követelésekkel lép fel a rendőri hatóságokkal szemben. Így: a budapesti ügyészség látván, hogy egy jászberényi tanu nincs kihallgatva, ennek kihallgatása végett nem a jászberényi rendőrkapitányságot keresi meg, holott az is rendelkezésre kell hogy álljon, hanem a budapestit, hogy ez írjon a jászberényi rendőrkapitánysághoz az illető kihallgatása végett. Hasonlóan van az előállításokkal. Pl. Vácztól lakó terhelt előállítása végett nem a vácsi rendőrkapitányságot keresik meg, hanem a budapestit, hogy ez keresse meg a váczit az előállítás eszközése végett. Vagy például, felebbezés esetén a bíróság az iratokkal együtt a határozatot is a rendőrségnek küldi meg a fél ügyvédjének leendő kézbesítés végett.

Az efféle közvetítő munka nem tartozik a nyomozáshoz és csak méltánytalan halmazása a rendőrség munkájának, a mire semmi szükség sincs.

De történt olyan eset is, hogy a bűncselekmény elkövetetett Győrött, a terhelt lakik Erzsébetfalván, mégis a budapesti rendőrkapitányságot keresi meg a pestvidéki ügyészség az egész nyomozás megejtése és folytatása végett azon a czimen, hogy a panaszos Budapesten lakik.

Emellett a nyomozást minden áron tulhajtják, a legtöbb-ször szükségtelenül. Például be van jelentve 10 tanu. A rendőrség kihallgat 6—8 tanut, akiknek vallomásából a tényálladék teljesen meg van állapítva. A szóbeli kikérdezés alapján arról is meggyőződik, hogy a hátralevő 2—3 tanu vallomása nem mond újat vagy éppen lényegtelen dologra vonatkozik, tehát mellőzi azok jegyzőkönyvi kihallgatását s átteszi az iratokat az ügyészséghez. Mi történik? Az ügyészség visszaküldi az iratokat, hogy a többi tanut is hallgassák ki, mert azt az ügyészség határozhatja meg, hogy mikor elegendők a nyomozás adatai a vád emelésére vagy nem emelésére.

De követel az ügyészség olyan adatokat is, amelyeknek a vád emeléséhez semmi közük.

Ákárhányszor kívánják a nagykoru terheltek születési, házassági anyakönyvi kivonatait, vagyoni és erkölcsi bizonyítványait stb.

Ez a munka azelőtt mind nem volt, de nem is rendőri feladat azoknak a beszerzése, hacsak nem áll összefüggésben a büntetőtörvénnyel, pl. ha a kiskorú gyereknél arról van szó, hogy 12 éves elmúlt-e már vagy sem.

Ha a rendőrség letartóztat, házkutat, személymotoszt fogatatosít, szemlélt tart, lefoglat stb., korlátozást csupán a BP. 98. §-ának öt esetében ismer. A rendőrség indítványozási joga és kötelessége jóformán teljesen illuzoriussá lett, mert a vizsgálóbíró rendszerint azt feleli az indítványra: ha sürgős a bírói cselekmény, végezd el rendőrség, jogosítva vagy rá, ha nem sürgős, akkor én sem rendelem el most.

* L. ezen esetet lapunk jelen számának mellékletén 277. sz. a.

Különösen tartják ezt a letartóztatásra. Más bírói cselekményt még csak rendelnek el a rendőrség indítványára, de letartóztatásra — részéről — nem ismernek esetet.

Van azonban más kellemetlenség is, amely már nem a rendőrséget érinti, de a nagyközönséget, illetve a károsult feleket. S ez az, hogy a lefoglalás, házkutatás vagy személymotosás után megkerült lopott tárgyakat a BP. 187. §-a alapján csakis a vizsgálóbíró van jogosítva kiadni. Télen ellopják a téli kabátomat s megkerül, a rendőrség nem adhatja ki, hanem indítványt tesz, átír a bírósághoz s még szerencse, ha 3—4 nap múlva megkapom. Megtörtént, hogy csalók leszédtek a téli ruhát a kisgyerekekről, a rendőr nyomban elfogta a tettest és a ruhát nem adhatta vissza a rendőrség a gyerekeknek.

Legnagyobb nehézség az, hogy az előzetes letartóztatás tartama csak 48 óráig tarthat a rendőrségnél. Ennek eltelével a bíróságnak át kell adni a rabot, a bűnügyi iratokat és bűnjeleket pedig a kir. ügyészséghez kell átküldeni.

Ez már törvényhozási módosítást kíván.

Ha az ügyészség tovább nyomozna, elég lenne a rendőrségnek a 48 órás letartóztatás.

Az fizikai képtelenség, hogy egy nagyszabású, szétágazó és bonyolult bünesetben, valamint a gyakran ismétlődő azonos esetekben 48 óra alatt teljes eredményt érhesen el a rendőrség úgy, hogy sem a rab, sem a bűnjelek, sem az iratok — ne legyenek a kezénél. Ezekben az esetekben megbénul a rendőrség keze, holott a széleskörű, alapos intézkedés és a nyomában járó siker éppen ezekben az esetekben a legkívánatosabb.

— **Igazságügyi Törvénytár.** *Dárday Sándor* gyűjteményes munkájának ötödik kiadásából most jelent meg az első, második és ötödik kötet, úgy, hogy a néhány héttel ezelőtt megjelent 3., 4. és 6. kötetekkel együtt már teljes egészében a közönség rendelkezésére áll. Csupán a tárgymutató van még hátra, amely mint hetedik kötet szintén nemsokára meg fog jelenni.

Az első, második és ötödik kötet számos újítást, pótlást és kiegészítést tartalmaz. Újítást, hogy a könnyebb és kényelmesebb kezelhetőség szempontjából az előző kiadásnak tavaszt első kötete az 5. kiadásnál kettőre oszlik. Az egyik, az első kötet tartalmazza a perrendtartást és a végrehajtási eljárást, míg a második kötetben a telekkönyvi törvények és rendeletek óriási halmaza van rendszeresen egybegyűjtve. A 6. kötet az anyagi és alaki büntetőjogi törvényeket és rendeleteket foglalja össze. A most megjelent 1., 2. és 5. kötet számos rendelettel és az időközben alkotott törvényekkel egészített ki, a mellett a szerző figyelemmel volt arra is, hogy az előző kiadások egyik-másik hiányát pótolja. Jelentősebb kiegészítés: a hágai nemzetközi egyezmény (1899: XIII. tcz.), az országgyűlési képviselőválasztások feletti bíráskodásról szóló 1899: XV. tcz. az összes vonatkozó rendeletekkel, több telekkönyvi törvény és rendelet és legfőképpen a büntetőjogi részben: az időközben megalkotott speciális büntető rendelkezésekkel bíró törvények felsorolása, továbbá az új bűnvádi perrendtartás az új büntető ügyvitel, ügyességi stb. utasításokkal, valamint az összes ide szóló rendeletekkel. A kiegészítések, pótlások és újítások révén az Igazságügyi Törvénytár ezen legújabb 5. kiadása jelentékeny haladást tett a tökéletesedés felé. Az egész 6 kötet ára a külön 7. kötetet képező és rövid idő múlva megjelenő tárgymutatóval együtt 60 korona, kiadta az Athenæum r. t.

— **Kritikai tanulmányok a polgári törvénykönyv tervezetéről.** Ennek az igen helyes célú vállalatnak most jelent meg az első két füzet. Az első füzet dr. Haller Károly kolozsvári egyetemi tanár észrevételeit tartalmazza a Tervezet számos szakaszára, a második füzet Moravcsik Emil budapesti egyetemi tanár ily című tanulmánya: «A polgári törvénykönyv tervezete orvosi szempontból». Mindkét dolgozat értékes adalék a Tervezet kritikájához. A sorozatos vállalatot újból a jogászközönség pártfogásába ajánljuk.

— **A Gerichtssaal** folyóirat utóbbi száma lapunkból három közleményt közöl német fordításban; az olasz bűnvádi eljárás javaslatáról; a feltételes elítélés behozataláról Olaszországban; a halálbüntetés megszüntetéséről Franciaországban.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvéd «nyilvánvaló vétsége».** Az osztrák perrendtartás 49. §-a szerint ügyvédek a perbírók hivatalból is elmarasztalja annak a költségnek a megtérítésében, melyet a feleknek vastag gondatlanságuk (grobes Verschulden) által okoztak. Ez a szakasz igen sok keserűséget okoz az osztrák ügyvédeknek.

A bíróságok ezen szakaszban biztosított joguknál fogva minduntalan követelik a fél által adott írásbeli információ felmutatását, ami a legkényesebb helyzetbe hozza az ügyvédet, akinek választania kell vagy a közt, hogy ügyfele érdekei ellen cselekszik, vagy a közt, hogy magát költségben való marasztalásnak teszi ki.

Azt is megtette némely bíróság, hogy az ügyvéd háta mögött, annak tudta nélkül beidézte a felet, megkérdezendő, hogy csakugyan a fél utasította-e az ügyvédet ezen vagy azon perbeli cselekményre.

Gyakori eset, hogy az ügyvéd a perköltségekben marasztaltatik, sőt némely bíróság úgy fogja fel a 49. szakaszt, hogy az ügyvédnek saját ügyfele ellen csak a költségek felét vagy harmadát ítéli meg.

Hogy hova visz a bíróságnak adott ily jog, azt igen jellemzően illusztrálja a következő konkrét eset:

A 49. §. alapján egyik bíróság a tárgyalás befejezte után kérdést intézett az ügyvédhez, mi alapon indította a keresetet. Az ügyvéd — a bíróság kívánsága szerint — előmutatta információját is és előadta, hogy ügyfelét felvilágosította igénye kétes voltáról, de a fél kívánta a kereset benyújtását. A bíróság felperest keresetével elutasította és mindkét fél költségének viselésére az ügyvédet kötelezte, mert az ügyvéd kötelessége lett volna ügyfelét a kereseti követelés alaptalan és érvényesíthetetlen volta felől felvilágosítani. *Az ügy akként végződött, hogy mindkét felsőbb bíróság a csaltatlan alsóbíró apodictikus ítéletét megváltoztatván, a felperes keresetének helyet adott.*

— **A bécsi alkoholelles kongresszusnak** legkiemelkedőbb szaka az alkoholizmusnak, mint szociális jelenségnek megbeszélése volt. Konstatáltatott, hogy az alkohollal üzött visszaélések soha oly mérvűek nem voltak, mint ma és hogy ez a jelenség a létező társadalmi s gazdasági állapotoknak, a munkásosztály rossz ellátásának, alacsony életszínvonalának egyenes folyományát képezi. *Löffler* bécsi docens kifejtette az alkoholizmus s a kriminalitás közti kapcsolatoságot. *Fuld* a német polgári törvénykönyv vonatkozó §-ait elemezte. *Stoos* az iszákosok menhelyéről szólott s az ily intézetbe való bírói beutalás jelentőségét fejtegette. Az az alkalommal lefolyt vitából kitűnt, hogy az alkoholizmus elleni küzdelemben, valamint a praeventív munkásság minden ágában mily hátramaradt Magyarország a nyugati államok mögött. Pedig viszonyainkat tekintve, éppen nem volna felesleges, ha illetékes helyen figyelemmel kíséznék a kongresszus tanácskozásait s az alkoholelles küzdelem sikere érdekében a jelenlegieknél tökéletesebb eszközök beszerzését fontolóra vennék.

A Magyar Jogászegylet április 27-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melyen vita lesz dr. Doleschall Alfréd következő című előadása felett: Külföldi hatóságoknál előterjesztett magánindítvány joghatálya belföldön. Szólsra fel vannak jegyezve: Dr. Illés Károly, dr. Tolnai Antal. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Corpus Juris Hungarici. I. — A törvénytelen gyermekek jogviszonyai. Dr. König Vilmos budapesti ügyvéd. — A kártérítés tanához. (Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.) Dr. Menyhárház Gáspár kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanár. — Törvénykezési Szemle: A bírói bírságok. Rév Móról. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Corpus Juris Hungarici.

A milleniumi diszkiadások sorában szépen egészíti ki egymást két mű: a magyar honfoglalás kútfői, melyet a magyar tudományos Akadémia nemrég bocsátott közre, és a Magyar Törvénytár, a Corpus Juris Hungarici, melynek befejező két kötete imént jelent meg. Az egyik összefoglalja a magyar állam megalapítására vonatkozó összes forrásokat, a másik elénk tárja a magyar állam fentartására hozott törvények főforrását, a Corpus Juris-t. Mindkettő felhasználja a magyar tudományosság fejlett eszközeit a törekszik a legjobbat és leghasználhatóbbat nyújtani, amire ma csak képesek vagyunk.

Tullépné ennek az ismertetésnek kereteit, beható kritika tárgyává tenni az új kiadás részleteit: a hatalmas kötetek anyagát végigvizsgálni a megjelenés küszöbén jóformán lehetetlen. Már feladatunknak — azt hisszük — megfeleltünk, ha az esemény jelentőségét vázoljuk s azoknak a szempontoknak helyességét vagy helytelenségét állapítjuk meg, amelyek a mű létrehozóit vezették.

E lapok hasábjain, midőn az új törvénytár két első kötete (1000—1608) megjelent, kifejtettük * azokat a szempontokat, amelyek kell hogy irányadók legyenek az új kiadás megítélésénél. Az újabban megjelent kötetek (1608—1835) ugyanolyan módszerrel s hasonló szellemben készültek, mint az előzők. Megtartani a hagyomány által conservált latin szöveget úgy, hogy a történelmi kutatás eredményei is kifejezésre jussanak, jó magyarsággal és hiven visszaadni a középkori latin nyelv minden változásait és felvilágosítani, tájékoztatni a kutatót és olvasót a szöveg értelme felől, az intézkedések összes előző s követő láncolatának feltüntetésével — ime az elvek, melyeket az új Magyar Törvénytár minden kötetében megvalósítani igyekezett.

A történész megkapja benne a latin szöveg variánsait, amelyeket a kézirati gyűjtemények összehasonlítása révén az újabb történelmi kutatás megállapított, a politikus és közjogász, akit a latin nyelv középkori stílusa és sajátosságai, a jogintézmények elnevezéseinek a történelem folyamán beálló változásai könnyen megtéveszthetnek, a magyar szövegből nyerhet felvilágosítást ma is érvényben levő közjogi tételek felől. Sőt a gyakorlati jogász is, azt hisszük, még jó ideig forgathatja a magyar Corpus Juris nem egy lapját. A «general reader» pedig az érdekesnél érdekesebb kulturtörténeti adatokat kapja első kézből.

A kötetek gazdag tartalmába betekintve, ha csak a jelen szükségleteit is nézzük, feltaláljuk a főrendiség és főrendiház megalapítására (1608. k. u. I.); a trónörökös-

sódásra (1687: II., III. Habsburg fiágra nézve, 1723: I., II. u. n. pragmatica sanctio); a koronázásra (1791: III. 1791: III—XXXII—XXXVI.; törvényszentesítés 1791: XII.); a szabad vallás gyakorlatra, különösen a bevett vallások rendszere (1608. k. e. I.; 1647: V.; 1791: XXVI., XXVII., XXXVIII.; 1836: XXI.) stb. vonatkozó fontos törvényeket; a multat tekintve pedig a régi Magyarország egész életét, a rendiséget, a dikasterialis kormányrendszert, a táblabírói igazságszolgáltatást. Mig tehát az 1608. évet megelőző kötetek a régmúlt világát ismertetik, a legújabbban megjelentek jóformán a *tegnapról* adnak hírt.

Már most ki kell emelni az új Magyar Törvénytárnak didaktikus szempontból eléggé alig méltányolható jelentőségét. Kétségtelen, hogy a magyar jogtörténet tanítása a jogtörténeti érzék felkeltésére irányított tevékenységében alig találhat jobb segédeszközt, mint a Corpus Juris Hungarici-t. Az új kiadásnak pontos és könnyen olvasható, mert jegyzetekkel felvilágosított, latin szövege s főként magyar fordítása lehetővé teszi azon akadályok leküzdését, melyek eddig a tanítás céljaira való alkalmazását nagyon megnehezítették.

A szövegkiadás és fordítás legnagyobb része (1301—1659.) Kolosvári Sándor és Óvári Kelemen kolozsvári egyetemi tanárokat terhelte; az Árpádkori törvényeket Nagy Gyula kir. országos levéltárnok, az 1659—1740. közti törvényeket Tóth Lőrincz ny. curiai tanácselnök, akadémiai tag, végül az 1740—1830. közt alkotott törvényeket Csiky Kálmán műegyetemi tanár adta ki és fordította.

Anélkül, hogy praëjudicálni akarnánk a későbbi szövegkritikának, lapozgatva a fontosabb törvényeket, már most teljes elismeréssel kell adóznunk a fordítóknak azért a nagy, nemcsak philologiai, hanem köztörténelmi és jogtörténeti tudást követelő és megfeszítő munkáért, melyet e kötetekbe fektetniök kellett. A nyolczszázados középkori magyar latinság, melynek fő segédeszköze: a szótár, ma még hiányzik,* rendkívüli módon megnehezíti a nyelvezet és terminologia egységének következetes keresztülvitelét. Itt is elmondható, hogy minden megtörtént, amit csak a legszigorubb előrelátás megkívánhat. Különösen ebből a szempontból kell méltányolni, hogy Kolosvári és Óvári tanárok az egész törvénytár *felét* (1301—1740.) egységesítették s hasonlították össze.

Az újabban megjelent kötetek közül az 1657—1740. évi törvényeket tartalmazó hosszabb bevezető tanulmányokat ad (I. Lipót uralkodása és törvényei. III. Károly uralkodása. A pragmatica sanctio.) Tóth Lőrincz, jogtudományunk érdemdus Nestorának tollából.

A Magyar Törvénytár igazi kiegészítő része az erdélyi törvények gyűjteménye (Erdély országának három könyvre osztott törvényes könyve 1540—1848.) s azért itt kell megemlékezni róla. Valóban az erdélyi *külön* törvényhozás gyümölcseit is a magyar föld termőereje hozta létre s amint a kötetet bevezető ismertetés szépen mondja: ugyanaz a szellem hatja át az erdélyi törvényeket, mint a magyarokat. Szép és tiszta tudományos vállalkozás volt, mert közvetlen gyakorlati érdek nem sugalta, az Approbata, Copilata és Novellaris articulusok *első* teljes szövegkiadása. Oly áldozat,

* *Jogt. Közl.* 1898. évf. 45. sz. 321. s köv., 46. sz. 332. s köv. l-on

* Most fogja kiadni a Magyar Tud. Akadémia.

ha szabad annak nevezni, mely bőven meg fog térülni, mert a hazai jogfejlődés tudományát előbbre vinni segített. Az egész kiadás Kolosvári és Óvári tanárok szerető gondosságát dicséri, melylyel ezt az annyira szívükhöz nőtt törvénygyűteményt elhalmozták. Magyarázó jegyzetek és utalások kísérik mindenütt az eredeti szöveget, melynek zamatos, archaisztikus magyarsága különösen kedves olvasmányává teszi ezt a kötetet.

A Corpus Juris Werböczy Tripartitumával és az erdélyi törvényekkel Márkus Dezső törvényszéki bíró szerkesztésében jelent meg. Az ő mindenütt jelenlevő tevékenységével találkozunk az olvasó az iverk sok százain át s találkozunk vele különösen ott, ahol a támogatásra, utbaigazításra legnagyobb szüksége van. Az ezrekre menő szerény jegyzetekben elaprózva helyezte el fáradságos munkálkodásának értékes gyümölcseit. Az új Magyar Törvénytárban összekötni a jelent a multtal, áthidalni a történelmi fejlődés szakadékait, *gyakorlativá* tenni az egész munkát: Márkus Dezső érdeme. Neki köszönhetjük az egész műnek eszméjét és megvalósítását.

Johannes Sambucus első kísérlete után négyszáz év múlva előttünk áll a Milleniumi kiadás, melyet — azt hisszük — nem nagyitunk, ha az *első*, a szó teljes értelmében vett, Magyar Törvénytár kiadásnak nevezünk. Kívánjuk, hogy a magyar jogtudomány ujkori fejlődésének alapköve legyen.

I.

A törvénytelen gyermekek jogviszonyai.*

A tartásdíj iránti intézkedések értékét abban kell keresnünk, hogy ki lesz a törvény szerint hivatva a gyermek igényeit érvényesíteni? A tervezet 345. §-a a nagykorú anyát ugyanazon jogokkal ruházza fel, mint amilyenekkel a törvényes gyermek anyja bír, ha az atya meghalt. Ezen álláspontból folyólag a tervezet 326. §-ához képest megilletné az anyát a gyermek képviselése, vagyonának kezelése és hasznélvezete. A tervezet ezen intézkedését elhibázottnak tartjuk. Hogy a gyermek érdekei ma oly kevésé vannak megvédve, ez főleg az anya képviselési jogára vezetendő vissza. Az anyát sok esetben szegényérzete tartja vissza attól, hogy a bíróságokhoz forduljon segítségért; meglegszik, ha az apa ígéretet tesz a jövőre vagy ha akármilyen aránytalanul csekély tartást nyújt. Legtöbb esetben erkölcsi collisio forog fen, amennyiben az anya saját személyét illetőleg a neki tett házassági vagy egyéb ígérek bevéltását várja. Nem ritkán a természetes atya iránti vonzalom elnémitja kötelességérzetét gyermekével szemben és ebben a harcban a gyermek sorsa a pusztulás. A törvény ne rakjon emberfeletti kötelességeket a nőre, ezeknek teljesítésére ő nem képes. Nagy különbség forog itt fen házasságban és házasságon kívül született gyermek anyja közt és azért jogkörük nem is lehet egyenlő. Nézetünk szerint okvetlenül szükséges volna az anya mellé gondnokot rendelni, aki a gyermek igényeit bíróilag vagy bíróságon kívül érvényesitené és egyáltalában a gyermek érdekeit megvédené az apával szemben.

Egy másik kérdés az érvényesítés és a teljesítés módjára vonatkozik. A tervezet 359. §-ában foglalt azon intézkedést, hogy az apa már az anya lebetegedése előtt kötelezhető a tartásdíj lefizetésére, illetőleg biztosítására, elvben csak helyeselni lehet. Itt indokolásra alig van szükség; nem lehet a gyermeket az éhhalálnak kitenni addig, amíg a tartási per elintézését nyer. Kifogásolnunk kell azonban, hogy a tervezet nem állapítja meg a terhesség azon stádiumát, melyben a fent jelzett bírói intézkedés provokálható. Ilyen meghatározás hiányában a magában üdvös és szükséges intézkedés zsarolások eszközévé lesz majd. A terhesség ugyanis

kezdetben meg nem állapítható és így bizonyos nőknek alkalom adatnék a terhesség ürügye alatt követeléseket támasztani. De ha egyrészt a tervezet hiányos intézkedése zsarolásra használható fel, úgy másrészt bizonyos időn át komoly jogok biztosítására sem szolgálhat. Mert a nő, aki valaki ellen az apaság véelmét érvényesíteni akarja, a 359. §. esetében tartozik a terhességet is igazolni. Amíg tehát ez minden kétséget kizáróan meg nem állapítható, az egész actio eredménytelen marad. Azért az apa és anya érdekében van egyaránt, ha a törvény a nő fellépését kifejezetten ahhoz a feltételhez fűzi, hogy a terhesség már megállapítható legyen. Még célszerűbb volna ezen időpontot a terhesség azon hónapjával megjelölni, melyet az orvostudomány ily megállapításra alkalmasnak talál. Ebben a kérdésben orvosi szaktudósok volnának meghallgatandók.

A tervezet 351. §-a olyképpen intézkedik, hogy a tartásdíj előleges havi részletekben fizetendő. Kivételképpen a 359. §. esetében három havi tartásdíj volna biztosítandó. A havi részletekben való fizetés sok visszassággal jár, a gyors egymásutánban következő részletek behajtása nagy teher az anyára és bizonyos esetekben az apára is kellemetlen lehet, mert a tervezet 351. §-a a lejárát előtti fizetéseket a gyermek érdekében tiltja. Mindazonáltal nem merném a német törvény mintájára, a három óra járó tartásdíj egyszerre való lefizetését ajánlani. Ez kisebb iparosnál vagy munkásnál lehetetlenítené a teljesítést és végelemzésben még befolyásolná a tartásdíj összegét is. Leghelyesebb volna itt a bíróságra bizni, hogy az apa vagyoni és kereseti viszonyaihoz képest a tartásdíj fizetését egy vagy három óra állapítsa meg. Ugyanily megszorítás helyén van a 359. §. esetében is, mert a szülés, az anya hat heti és a gyermek három havi tartásdíjának egyszerre való letétele oly terhet képezne, mely alatt a szegény ember összeroskadna.

Helyes a 355. §. azon intézkedése, mely szerint a tartás megváltása tárgyában kötött egyezség csak gyámhatósági jóváhagyás esetén érvényes. De ugyanezen korlátozás egyáltalában a tartás mennyiségének megállapítására teljesen felesleges. A tervezet 351. §-a módot nyújt a tartásdíj emelésére, ha a gyermek szükségletei emelkednek és így nem volna célszerű a tartásdíjnak különben sem végleges megállapítását gyámhatósági jóváhagyástól függővé tenni és ezáltal a hatósági intervenciót kötelezővé, magát az eljárást pedig nehézkessé tenni. Nem tartjuk elégségesnek a 355. §. azon további intézkedését, hogy a jövőbeli tartásról való ingyenes lemondás semmis. Ugyancsak semmisnek kellene kimondani a lemondást akkor is, ha a tartás aránytalanul csekély összegért váltatott meg. Mi a gyámhatósági jóváhagyásban nem látunk elég garantiát arra nézve, hogy a tartás megváltásánál a gyermek jogai mindenütt és mindenki szemben elég védelemben fognak részesülni.

A tervezet 353. §-a szerint a természetes atya örökösei az eltartás kötelezettségét megválthatják oly összeggel, amelyet a gyermek kötelesrészül követelhetne, ha atyjának törvényes gyermeke volna. A német polgári törvénykönyv hasonló intézkedésének indokolásául felhozott, hogy az apa halálával megszűnik a forrás, amelyből a gyermek tartását nyerte és ha az apa törvényes gyermekét kötelesrészre soríthatja, nem panaszkodhatik emiatt a természetes gyermek sem, ha ez a jog az örökösöknek megadatik. Mi ezt az intézkedést igazságtalannak tartjuk és nézetünk szerint az indokolás meg nem áll. A gyermeknek követelése van tartás címén és azért ezt a követelési jogot nem lehet transformálni köteles részszé. Azt az álláspontot még igazolni lehetne, ha a tervezet az apa halála esetére a tartásdíj iránti igényt megszüntetné és ehelyett a gyermeknek kötelesrészhez való jogot adna. De a tervezet nem ezt teszi, hanem az örökösöknek választási jogot biztosít, hogy tartást vagy kötelesrészt adjanak. Kétségtelen most már, hogy az örök-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 9. számban.

sők a kielégítés ezen módját akkor fogják választani, ha ez reájuk nézve előnyös, vagyis ha a természetes gyermeket ezen az uton a tartástól megfosztani lehet. Mi ebben nem bírjuk az igazság principiumát feltalálni. De teljesen téves a törvényes gyermek helyzetére való utalás. Ha az apa 16 éven aluli gyermekét kötelesrészre szorítja is, ami elég ritkán fog előfordulni, ez a gyermek helyzetét, tartását illetőleg alig fogja érinteni. Nem igen képezek esetet arra, hogy az apa vagyonát tartásra nem kötelezett személyek örököljék, amikor a gyermek kötelesrésze még tartásra sem elégséges. Ha ilyen eset képzelhető, úgy a törvény itt is elégtelen provideálást árulna el. Felmerül még itt az a kérdés is, vajon a természetes gyermek kötelesrészének megállapításánál az özvegyi öröklés is számításba veendő-e? A tervezet azon fictiója, hogy a természetes gyermek úgy tekintendő, mintha atyjának törvényes gyermeke volna, eziránt kétséget hagy.

Nem találok a tervezetben intézkedést az iránt, hogy az 1328. §. 10. pontjában a tartásdíjakra vonatkozólag megállapított 3 évi elévülés akkor is alkalmazandó-e, ha a 352., illetőleg a 354. §. értelmében az anya vagy más valaki tartotta a gyermeket. Nézetünk szerint, miután ezen igénynek jogcíme már nem a tartás, ilyen esetben a rövidebb elévülési idő nem is alkalmazható. A német polgári törvénykönyv az első tervezethez készült indokok szerint, ugyanilyen álláspontot foglal el. Mindazonáltal célszerű volna ezt a kérdést világosan szabályozni.

Áttérek most már a legfontosabb és legnehezebb problémára, az exceptio plurium concumbentium kérdésére. Mindenekelőtt emeljük azt ki a doctrinák homályából. A teoriák de lege ferenda szerepkört nem igényelhetnek. Azért akár a vérségi összeköttetés, akár a delictum vagy quasi delictum képezze alapját a tartási kötelezettségnek és bármennyire is kétségtelen, hogy ezen teoriák valamelyikének elfogadásával az exceptio sorsa is eldőlt, mi mégis azt a nézetet valljuk, hogy itt csak két szempont közt választhatunk: az egyik a célszerűsége, a másik az igazságérzetre tekint. Az tagadhatatlan, hogy célszerűség okából első sorban a gyermek sorsára kellene néznünk, ez pedig megkövetelné az exceptio kiküszöbölését és annak decretálását, hogy a gyermeket el kell tartani. Ezt az eredményt a delictum basisából kiinduló felfogás biztosítja is és e szerint a tartás kötelezettsége vagy arra hárulna, akit az anya praesentál, avagy hárulna többekre egyetemlegesen vagy pro rata. De ennek ellentmond az igazság érzete. Miképpen lehet valakit kötelezni egy gyermek eltartására, ha az éppen úgy az övé, mint másé lehet. Milyen igazság volna az, mely nemcsak bizonytalanságra, hanem egyenesen megállapított kételyre alapítana egy kötelezettséget. Ez természetellenes és igazságtalan maradna, bármennyire is meg kell védelmezni a gyermek érdekét. Mert ha a gyermek érdeke valamit megkövetel, azért azt még nem lehet joggá fejleszteni.

Ebbeli meggyőződésünknel fogva feltétlenül helyeseljük a tervezet 360. §-át, mely az említett exceptiót eddigi gyakorlatunk elejtésével megengedi. A kir. Curia elvileg az exceptiót mellőzte, de következetes nem maradt és végül az anya erkölcsének bírálatába bocsátkozván, a többek közösülésének kifogása helyett a sok közösülő exceptióját fogadta el. Ilyformán a praxisból kiesett minden elv, minden komoly jogpolitikai cél és az egyes esetek szeszély és impressió szerint nyertek elbírálást.

A tervezet elvi álláspontjával összefér, ha kimondja, hogy az oly közösülés, mely a fenforgó körülményeket számba véve, a fogantatást nem okozhatta, figyelembe nem vehető. Mindazonáltal ez a kijelentés sok félreértésre és sok haszontalan kísérletezésre fog alkalmat szolgáltatni. Közel fekszik, hogy itt az impotentiára, az immissio seminis hiányára vagy a gyermek érettségi fokára fog hivatkozás történni. Tényleg azonban csak az oly közösülésről állapítható meg bizonyosság-

gal, hogy a fogantatást nem okozhatta, mely oly időpontban történt, amikor az anya már terhes volt. Célszerűbb volna, ha ennek már a törvény adna kifejezést.

Az exceptio korlátlan uralma mellett mégis létezik egy oly eset, ahol nézetünk szerint az elvtől el kellene térnünk. Nem ritkán fordul elő, hogy a csábító, amikor az apaság veszélye közeledik, áldozatát másnak karjaiba kergeti. Ennek sok útja és módja van. Ilyképpen maga megteremti az exceptiót és megszerzi tanuját. Itt már nincs okunk megvédeni az apát. Eltérőleg attól a tarthatatlan teoriától, mely a delictumot abban látja, hogy a közösülő a gyermeknek a házasságon kívüli fogantatás által kárt okoz, itt csakugyan egy delictum sui generis áll elő. Nem is kell itt a több közösülő együttes felelősségére concludálni, elég, ha a törvény kimondja, hogy nem hivatkozhatik más közösülés tényére az a közösülő, aki azt más személylyel egyetértőleg előmozdította.

A tervezet az anyának is messzemenő jogokat concedál. Köteles neki az atya a szülés és a szülést követő hat hétre az életfentartás költségét, esetleg a terhesség és szülés következtében felmerült egyéb kiadásait megtéríteni. Továbbá kártérítést követelhet, ha a szülés következtében munka- vagy keresetképtelenné vált.

Az első kérdés, mely itt felmerül, hogy ugyan milyen alapon nyugszik itt az anya joga? Tiltott cselekménynek a házasságon kívüli nemzést nem lehet tekinteni, de ha tényleg az volna is, nem lehet annak elfogadni az anyával szemben. Az anya a cselekményben éppen olyan részes, mint az apa és így jogilag nem indokolható, hogy az előbbi jogokat formálhasson az utóbbi ellenében. Értjük azt, ha a tervezet 357. §-a kártérítéshez jogot ad a nőnek, kit jegyese teherbe ejtett. Itt delictum forog fen tulajdonképpen, a kár nemcsak terhesség esetén, hanem már akkor beáll, amikor házasságon kívüli közösülésre rábírja. Ezt az esetet, valamint a hozzá hasonlókat azonban nem itt, hanem a tiltott cselekményeknél kellene szabályozni.

A gyermek jogainak szabályozásánál sociális követelmények mérvadók és azért indokolt, ha a törvényhozó akár milyen rideg álláspontra helyezkedik. De ha az anyának jogokat adunk, úgy ezek a szempontok már nem lehetnek mérvadók és az igazság megköveteli, hogy az apa helyzetére is legyünk tekintettel. A szülési és az ezt követő hat heti életfentartási költséget még a gyermek érdekével lehet igazolni, ha az anya a magából ezen költségeket elő nem teremtheti. De semmi esetre sem lehet az apát arra kötelezni, hogy az anyának »egyébként« kiadásait is megtérítse és hogy kártérítést nyújtson, mert az anya a szülés következtében beteg és így munka- vagy keresetképtelenné vált. Ez az intézkedés megmérhetlen terhet hárít az apára és szegényebb sorsu ember azt el nem viselhetné. Ha azonban az anya jogaival az apa gazdasági existenciáját támadja meg, úgy ez végelemzésben a gyermek érdekeit veszélyeztetné. Nézetünk szerint a tervezet ezt szem elől tévesztette.

Dr. König Vilmos.

A kártérítés tanához.

(Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.)

I. Az obligatiók keletkezési okának megjelölése tekintetében ma sem vagyunk túl a római jog álláspontján [Omnes obligationes aut ex contractu nascuntur aut ex maleficio, aut proprio quodam jure ex variis causarum figuris (Pr. 1. D. 44. 7.)].

Az osztrák polgári törvénykönyv változtatása (maleficium helyébe »kárvallás«) nem vált be; hajótörést szenvedett az Unger törekvése is, aki kiadta jelszólul a szakítást a római jogi categoriákkal. Sovány vigasztalása lehet, hogy másnak sem sikerült e cél.

Tervezetünk is ott áll 915. §-ával. Mindjárt e helyt meg akarom jegyezni, hogy e szakaszt a törvényből kihagyandónak vélem; mert hogy ez nem rendelkezés, hanem a kötelemeknek tankönyvi osztályozása. A codex kötelmi jogi részének rendszere ezen §. nélkül is szembeötlő. Egyéb célja meg alig lehet. De nem is tartom helyesnek. Ez a §. a kötelmi jog fejlődésének kíván gátat vetni, vagy ha nem is kíván, mindenesetre bezárja az ugynevezett ex lege kötelek csoportját. Mert ha «egyéb tényállásból» — szerződésen és tiltott cselekvényen kívül — «csak a törvény által meghatározott esetekben származik kötelek, akkor a változó élet bármilyen olyan állapotot vet felszínre, amelyből jogérzetünk, jogi meggyőződésünk szerint köteleknek kell származnia, az nem fog ilyennek elismertetni, mert a törvény nem ismeri ezt az esetet.

Két nagy kérdés ölelkezik e kérdés kapcsán. Egyik a szokásjog jogforrási jelentősége, másik az elvi és casuisticus törvényhozás természete.

Nem kívánok egyik tétel részleteibe sem belemenni, mert messze eltérítene tárgyamtól; csak annyit akarok megjegyezni, hogy a Tervezet szabálya az első thesist megállná egyfelől, másfelől pedig a casuisticus törvény minden hibájába vezetne bele. Az osztrák polgári törvénykönyvnél sok egyéb között ezt legjobban hibáztatták.

Ebből folyólag a tervezet XVI. címének felírásul ezt ajánlanám: «Egyes (vagy némely) a törvényből folyó kötelek.»

Ami nem jelentené azt, hogy csak oly ex lege kötelek vannak, amelyeket a törvény felsorol, hanem hogy mások is lehetnek, amelyeket a törvény még nem ismert, de az élet megteremtett, vagyis hogy a törvény felsorolása csak példaképpé volna.

Nem árt ezt meg is példázni.

A Tervezet 915. §-a az osztrák törvénykönyv 859. és 860. §§-aiban van megírva más szavakkal. Az 1294. §. megjelöli a kárkötelek causáit («Károsítás forrásai»): «jogellenes cselekvény vagy elmulasztás, vagy véletlen eset.»

Ezekon kívül más causa nincs az osztrák törvény szerint, legfőleg, ha némi erőltetéssel olyat interpretálunk bele, ami benne nincs. Már most a jogélet nem hunyhatott szemet olyan jelenségek előtt, minők a Tervezet XVI. címének 3. fejezetében szabályozva vannak. Mit csinált ezekkel az osztrák törvény? Vagy kénytelen volt véletlen esetnek minősíteni sokszor a legszembeszökőbb igazságtalansággal, jogtalansággal, mert a jogellenességnek még lehelletét sem sikerült megérezni a cselekvényen; vagy pedig fictióhoz kelle nyulnia a jobb jogi meggyőződés ellenére, csak hogy az alkalmazásban az anyagi igazságot valahogyan érvényre juttassa.

Mind a kettő erőszak. Egyiket a törvény követi el az élettel szemben, a másikat az élet a törvényen.

Egyformán hiba, s ha kikerülhető lett volna, annál nagyobb.

A «tiltott cselekmény» kifejezést sem tartom szabatosnak. Nemcsak azért, mert fordítás németből és jogi nyelvünkben ma sem igen használatos, hanem azért, mert nem fogalomfedő.

Ez az észrevétel a tervezet kötelmi jogának egész rendszerével áll összefüggésben. S itt térek im reá felőlt tárgyamra.

A tiltott cselekmény fogalma vagy csak annyi jelentőséggel bír a magánjogban, amennyiben a kártérítési kötelek causája, amint azt a tervezetből ki lehet olvasni, vagy ezenfelül lehetnek még az általános magánjog területén más kötelek (tárgy szerint) szülő tiltott cselekmények is. Ha az alternativa első fele áll, akkor helyesebb, világosabb, átfogóbb értelmű «kárt okozó cselekmény»-ről beszélni vagy «kárt okozó tény»-ről (Franknál: *bántás*); ha pedig a másik fele igaz e tételnek, akkor a II. cím felírása téves, mert azt a látszatot kelti, hogy ebben minden tiltott cselekményről szó van s csak az tiltott cselekmény, amiről itt szó van, pedig csak

azokról ejt szót, amelyek kártérítési kötelek szülnék. S ezekről sem mind. Mert már az 1078. §-ban kénytelen a kötelmi jogok megsértésére vonatkozólag általános kivételt tenni.

A tudomány rendszere, a tankönyv beosztása kodexben nem vihető keresztül, amint ezzel a Tervezet maga is számolt. A tudomány lefejt, magyarázza az elveket, e célra megalkotja a maga rendszerét. A kodex szabályokat alkot, statuálja az elveket s ebből folyólag külön rendszert kell hogy teremtsen magának, amely sokban eltér a tudományos feldolgozás rendszerétől.

A tudomány keresheti a kötelek causáját s ezek szerint osztályozhatja a köteleket magukat; a kodex e fundamentumra nem sokat építhet, mert a keletkezési alap nem határolja el a köteleket annyira, hogy eltérő szabályozás volna lehetséges; a tiltott cselekményekről pedig mint kötelek keletkeztető causáról, kodex sokat nem mondhat, legfőleg azt, hogy mit vesz tiltott cselekménynek és mit nem tekint annak; ami ezentul van, az már nemcsak a tiltott cselekmények körébe eső szabály.

II. A főszempont azonban, amelyből én a Tervezet itt tárgyalt II. címét legfőként hibáztatom, az, hogy nem tudta lerázni magáról a vétkességi theoria béklyóit; hogy a kárkötelek voltaképpeni s egyedüli causájának a tiltott cselekményt, a subjectiv vétkességet jelöli meg. Az a concessio, amit XVI. címében az objectiv felelősség elvének tesz, az csak kivételnek látszik e szabálylyal szemben.

Sokat meghányt-vetett tétel az már, hogy a kártérítési kötelek alapját a delictum nem meríti ki. (Pl. Reiner János: A szerződésen kívüli kártérítési kötelek.) Vannak kártérítésre kötelező olyan tényállások, amelyeknél senkinek jogellenes, vétkes magatartásáról egyáltalán nem lehet beszélni, ahol tehát a kötelek alapját nem képezheti delictum. Az is nagy általánosságban elismert tétel, hogy a quasi contractus és quasi delictum kategóriák a fictionál fogva, amelylyel dolgozniok kell, semmi megfajtást nem nyújtanak. (Tervezetünk elfoglalt álláspontja miatt nem szakíthatok velük teljesen).

Azt mondani már most, hogy azok a kárkötelek, amelyek causájukat nem a delictumban birják, a törvényből folynak, már t. i. abban a szűkebb értelemben véve causál a törvényt, hogy bizonyos állapothoz fűződik törvéynél fogva az obligatio, amely állapot se nem ügylet, se nem delictum: hát ez megfajtásnak megfajtás laikusnak, de jogásznak sovány. Mert mindjárt azt kérdezzük, miért fűzi a törvény amaz állapothoz következményül az obligatiót? Mi a ratio? S amit erre helyes feleletül adhatunk, annak kell a kötelek alakjának is lennie.

Ezt a helyes feleletet kell megkeresni és megtalálni.

A kérdés az tehát: van-e oly végső tétel, ok, amely minden kártérítési köteleknek a causája egyformán s ha van, mi az, hogyan hangzik? Van-e olyan kalap, amely alá vonni lehet úgy azt a kártérítési kötelek, amelyről azt tartjuk, hogy a magánjogi delictumból származik le, mint azt is, amely jogos, megengedett magatartásra vezethető vissza?

Zsögöd professor az ő rengeteg tudásával megírott munkájában mintegy dogmaként tanítja, hogy alapeszmei kikerekítése a jogos magatartás mellett is kártérítési kötelezettséggel járó jelenségeknek lehetetlen, és tévesnek tartja azt a tanítást, hogy a jogtalan és jogos magatartás alapján kártérítést kirovó jogtételek egyenrangúak, mert «amaz (jogtalan magatartás) általános elvileges; ez kivételes, szórványos.» (Fejezetek stb.: I k. 639. l.)

Ilyen helyről jövő tanítás fokozottabb megfontolásra késztet. De minél jobban forgatom tételét, annál inkább erősödöm meg abbéli nézetemben, hogy ő azzal bizonyít, amit bizonyítania kell vala.

Mert hiszen a kérdés éppen az, hogy általános, elvileges-e, amit annak mond s ezen általános alól kivétel-e csakugyan, amit kivételnek tanít?

És miért általános tétel az egyik s miért kivétel a másik?

Megengedem, hogy a római jog fogalmaihoz való ragaszkodásból ez önként folyik; de, hogy a qui jure suo utitur neminem lædit a kártérítési alap kérdését meg nem oldja, már maga Zsögöd is hirdeti. (Idézett műve 642. l.)

A mai forgalmi, gazdasági élet elhelyezkedése, az emberiség gondolatvilágának fejlődése, tágulása és átalakulása, ezek kapcsán az egyforma jogos érdekek szembeállása szükségképp áttörték a római tételt.

Gondoljuk csak meg, hogy mily nagy gazdasági, kulturális és más egyébnemű nagy érdekek nyernek kielégítést egy-egy nagy gyári vállalat, vasuti hálózat létesítése által, amely körülmény ezek jogosságát is föltétlenül magával hozza; de másfelől vegyük szemügyre azt is, hogy ezen érdekek kielégítése igen sokszor, legtöbbször más, szintén jogos érdekeket keresztez, pl. kisajátítás, hadgyakorlatok alkalmával vetések eltaposása stb. Vagyis az történik, hogy egyik jogos érdek kielégítése másik jogos érdeket sért.

Már most mi légyen a helyes oka annak, hogy akkor, amidőn tiltott cselekmény által okoztatik kár, ennek megtérítésére való kötelezés általános szabálya a jognak s amidőn megengedett magatartásból származik a kár, ennek megtérítését kirovó jogszabály csak kivételes? Amaz ritkább, ez gyakoribb jelenség és hogyan is mondja Lucifer Madáchnál? «A rosszat, mert rossz, senki nem cselekszi, az ördög is jogcizimeket idéz.»

A jog az étellel változik és tudománya is sokban elhajlott a rómainál.

Ha a kártérítési obligatio mindig *ugyanaz*, t. i. a sérült érdek helyreállítása, akármilyen legyen is specialisabb alapja, tiltott cselekmény vagy más egyéb: akkor a mindig egy eredménynek mindig *ugyanaz* lehet csak végső oka, amelyből ered, következőleg végső elvre fejthetők a kártérítési összes jelenségek. S ezért nem lehet általános és kivételes szabályról itt ekképpen beszélni. Csak úgy lehetne, ha a kártérítésre kötelezés a subjectív vétkesség esetén más volna keletkezésében és eredményében, mint ott, ahol subjectív vétkesség még fictiójában sem foroghat fen.

Ha hibás az osztrák polgári törvénykönyv elvi kijelentése, hogy a kárkötelmek (szerződésen kívül) a *kárvallásból* (eine erlittene Beschädigung 859. §.) származnak, ebből még nem következik a Ihering tanításának helyessége [«Nicht der Schaden verpflichtet zum Schadenersatz, sondern die Schuld» (Schuldmoment. 40. l.)].

Ez a «sondern» a tévedés. Igazában sem a *kár*, sem a *vétkesség* nem az, ami a kártérítésre kötelez, még a kettő együtt sem valódi oka a megtérítési kötelelemnek.

A jog nem azért adja meg a kártérítést, mert kárt vallottam (önkár), sem azért, mert valaki vétkes (tiltott) cselekményt követett el, sem pedig azért, mert valaki tiltott cselekményéből kifolyóan kárt vallottam.

Hanem ahogy én nézem és látom, adja egyszerűen azért, mert nekem *kárt okoztak*; mert valamely, a jog által védett érdekem megsértetett s ez kárommal járt. A magánjog nem nézi azt, hogy ki *minő szándékkal* jár-kezel mások érdekei körül; nem nézi azt, hogy mulasztásai *vétkesek-e* vagy nem: egyszerűen csak arra néz, hogy ki *mit tett, mit mulasztott* és hogy e tevése és mulasztása idéz-e elő változást a jogok világában vagy sem.

A vétkesség s ennek vizsgálása büntetőjogi fogalom s ez a momentum az, amely a magánjogi cselekményeket a büntetőjogi cselekményektől elhatárolja. A büntetőjogot a cselekmény csak akkor érdekli, ha az a vétkességre vezethető vissza. Maga a nudum factum előtte semmi jelentőséggel nem bír. A büntetést nem azért méri ki, mert ez vagy amaz a factum elkövetetett, hanem mert az a cselekmény bűnös, mert elkövetője vétkes abban.

Az állat által okozott testi sértésből származó kárt megtérítettjük az állat gazdájával. Nem azért, mert nem ügyelt rá, nem is ügyelhetett talán, hanem azért, mert a gazda érdekeit, céljait szolgáló állat kárt okozott. Megbüntetni a gazdát csak akkor fogjuk, ha elmulasztotta a kellő felügyeletet, ha vétkes a sértés előidézésében.

Egészen el kell a büntetőjogot és alakzatait már a magánjogtól választani, csak úgy lehet tisztán látni a magánjogban. Ne lássunk a kár megtérítési kötelezettségben büntetést, hogy ne keressünk vétkességet a károkozásban.

Ha maga a tiltott cselekmény, a felróható tiltott cselekmény, az u. n. delictum privatum volna a kármegtérítési kötelelemnek voltaképpeni causája: akkor szükségképp oda kellene jutnunk, ahova némelyek el is értek (Mataja Viktor, Das Recht des Schadenersatzes etc.), hogy tekintet nélkül arra, okozott-e a tiltott cselekmény kárt, avagy sem, a tiltott cselekményt elkövető kártérítésre volna kötelezendő.

Amivel csak azt kívántuk jelezni, hogy a vétkességi theoria még saját eseteiben sem elég alap a kárkötelmek keletkezési okának megmagyarázásában, vagyis, hogy a vétkes cselekményeknél sem a vétkesség az az alap, amelyből a kárkötellem kisarjadzik.

Dr. Menyhárth Gáspár,
kolozsvári ügyvéd, egyet. magántanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A birói birságok.*

Miként a bevezető részben felhozott gyakorlati példa mutatja, az *A. B.* budapesti lakos terhére kiszabott 50 korona birságügyben *négy különböző hatóság* működött közre: 1. a büntető járásbiróság, 2. a pénzügyigazgatóság, 3. a IV. ker. járásbiróság és 4. az V. ker. járásbiróság. Egy pénzügyminiszteri rendelet szerint a részletfizetés megadásának a joga a *biróságok hatáskörébe* tartozik. Még pedig a logika szerint azon biróság hatáskörébe, amely a birságot kiszabta. Hogy ez a rendelkezés a mi jogi következtetéseinkkel ellenkezésben van, azt kifejtettük előző sorainkban. Kifejtettük és azt hiszszük kellőképpen meg is indokoltuk, hogy attól a percztől kezdve, amelyben a birói határozat jogerőre emelkedett, az intézkedés joga kiesett a biróság kezéből, mert a jogerős ítélet vagy határozat a *kincstár javára* állapította meg a marasztalt összeget a fél terhére, tehát ez összeg a kincstáré, minek folytán a fölött a részletfizetési kedvezményt csakis a kincstár jogi képviselője, a *pénzügyigazgatóság* adhatná meg.

A biróság természetesen törvényes hatáskörében van, amikor a részletfizetési kedvezményt megadja, de semmi esetre sem egyeztethető össze ez az állapot az elméleti és gyakorlati jog szabályaival.

Tullépi azonban a biróság hatáskörét akkor, amikor a jogerős birói határozattal megítélt kincstári követelést (birói birságot) a félnek *elengedi*. Pedig a birói birságok viszontagságos életében erre is nem egy példa szolgálhat bizonyítékkul. Szerintünk a birónak nincs joga jogerős határozatával a kincstár javára megítélt követelést elengedni. Az a követelés nem az övé, hanem a kincstáré. A pénzügyi administratio sokkal többre tartja a jogerős birói határozatot. A birói határozattal megítélt követelést csakis *kegyelmi tény* gyanánt engedi el, ha a legfelsőbb helyről ezt megkapja. És azt hiszszük, hogy a biróságok is csakis ezen az uton járhatnak helyes irányban.

És most áttérünk — mielőtt cikkünk tulajdonképpeni céljára mutatnánk rá — még egy sajtósági körülményre, ami a pénzügyi administratio és a biróságok között a birói birságokra nézve némi ellentétet létesít.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 9. számban.

Ugyanis — miként már érintettük — egy pénzügyminiszteri rendelet azt tendálja, hogy a pénzügyigazgatóságok mielőtt a végrehajtási eljárás folyamatba tételnek, a félre vonatkozó vagyoni bizonyítványt szerezzenek be, nehogy a kincstárt terhelő felesleges végrehajtási költségek merüljenek fel.

Természetesen, ha a fél teljes vagyontalansága hatósági bizonyítvánnyal igazolva van, a pénzügyigazgatóság behajthatatlanság címén törlésbe hozhatja a bírságot. Ez az olyan bírságoknál, amelyeknek fogházbüntetéssé való átváltoztatását a törvény nem határozza meg, igen könnyen megy, de rendkívüli bajjal, kellemetlenséggel és a kincstárnak *rendkívüli megkárosodásával* végződnek azok a bírság-ügyek, amelyek fogházbüntetésre való átváltoztatást vonnak maguk után.

Midőn ugyanis a pénzügyigazgatóságok *végrehajtás kérelmezése* nélkül, vagyontalansági bizonyítvány alapján kéri a fogházbüntetésre való átváltoztatást, a bíróságok a legtöbb esetben megtagadják azzal az indokolással, hogy a vagyontalansági bizonyítvány nem szolgáltatott kétféltelen bizonyítékot arra, miként a csekély (mondjuk 10 korona) bírság a végrehajtás foganatosításával tényleg nem volna behajtható, és így nem akarják a felet a fogházbüntetés társadalmi következményeinek kitenni.

A bíróság ezzel az eljárásával nem oda talál, a hova céloz. A pénzügyi administratio ugyanis akkor, amikor vagyontalansági bizonyítvány alapján elzárást kér, azt nemcsak a kincstár, hanem *még inkább a fél* érdekében teszi. Mert abban a bíróság is igazat fog adni nekünk, hogy ott, a hol az államkincstár vagyontalansági bizonyítvánnyal argumentál és ez alapon *törli a követelést*, a bíróságnak, bármily ambícióval exequál is, nem igen van kilátása arra, hogy behajtsa a követelést. És a végrehajtással elérni először azt, hogy azt a vagyontalan, szerencsétlen embert, akit ő sújtott bírsággal, végrehajtással zaklatja, másodszor azt, hogy ennek a szerencsétlen embernek, aki megemlegeti a bírói auctoritásnak nyomasztó súlyát, olyan *horribilis végrehajtási költségeket* okoz, amely éppenséggel nem áll arányban sem a bírságtőkével, sem azzal a bűnnel, amelyet a szegény áldozat elkövetett és harmadszor, hogy a pénzügyi adminisztrációnak annyi munkát és kiadást okoz, hogy az már előre is fázik a bírói bírságok kezelésének az eredményétől.

Csaknem mindennapi dolog, hogy 10 korona bírságra 20—30—40 korona költséget okoz a bíróság ezzel az eljárással, amely költség az anélkül is megszorított felet, avagy a kincstárt terheli. És a bíróság a félnek és a kincstárnak a megsanyargatását a humanismus szent nevében teszi. Azt hiszi, hogy akkor, amikor a vagyontalansági bizonyítvány figyelmen kívül hagyása mellett követeli a végrehajtás folyamatba tételét és a *megbírságot félnek*, illetve a kincstárnak *aránytalanul magas költségeket* okoz, a humanismust szolgálja. Pedig dehogy! Egészen akaratlanul a humanismus ellen viszik harczba hivatalos functióikat és csak egy tényezőnek az anyagi előnyét segíti elő, a bírói végrehajtókét. Szinte eláll az embernek a szeme-szája, hogy milyen rohamosan emelkednek a végrehajtók díjai. Megesik, hogy 5—10 sikertelen árverés után veszi fel az árverési díjakat. És így természetesen, hogy a legtöbb esetben a bírói bírságoknál veszít a fél, veszít a kincstár, veszít a bírói tekintély (mert milyen áldásokat mondhatnak a bíróra az ilyen eljárások után) és nyer — a végrehajtó.

Hogy milyen tarthatatlan állapotot teremtett a bírói bírságok kezelésének mai rendszere, azt hiven illusztrálja az a körülmény, hogy Budapesten 1899. és 1900. évben a kincstárnak bírói bírságok címén *sokkal több volt a kiadása, mint a bevétele*.

Ez pedig nagyon elszomorító dolog úgy a bíróságokra, mint a pénzügyi adminisztrációra. 1900. évi április hóban 61 korona 82 fillér bevétellel szemben 67 kor. 66 fil. kiadás,

május hóban 66 kor. 60 fil. bevétellel szemben 169 kor. 2 fil. kiadás mutatkozik bírság címén.

Mi rendkívül becsüljük és méltányoljuk is a magyar bírának a fogházbüntetésre való átváltoztatásnál megnyilatkozó scrupulositását, de azt hisszük, hogy a bíró akkor szolgálja igazán úgy a félnek, mint a kincstárnak, valamint magamagának is az érdekét, ha a vagyontalansági bizonyítvány alapján elrendeli a fogházbüntetésre való átváltoztatást. Hiszen ebből nem következik feltétlenül a tényleges elzárás. Az ügyészség — mielőtt a fogházbüntetést foganatosítaná — felhívja a felet, hogy záros határidőn belül fizesse le a megítélt bírságot, és amennyiben a fél kiszoríthatja a bírságot, szabadul az elzárás alól. Így tehát a féllel nem történhetik oly rettenetes jogsérelem, mert az elzárás foganatosítása előtt módot nyújtanak neki arra, hogy a bírságot fizesse le, és amennyiben tényleg nem teljesen vagyontalan, ezt meg is teszi. Ha ezen az uton haladna a bíróság, sokat lenditene a bírói bírságok kezelésének anélkül is összekuszált állapotán.

Hogy az előzményekben ismertetett rendszer nem alkalmas a bírói bírságok behajtásának kellő, logikus és célirányos keresztülvitelére, az minden tisztán látó ember előtt világos. Mint láttuk, a bírói bírságoknál sok esetben *négy különböző* hatóság szerepel, és amíg egy ilyen ügy végső státiójáig eljutott, alaposan meg is sanyargatta azt a négy különböző hatóságot. Pedig most — amikor minden irányban egyszerűsége törekszenek — milyen egyszerűen, logikusan és amellet kellő eredménnyel lehetne reorganizálni ezt az összezavart kérdést is!

Azt kimutattuk, hogy a bírói bírságot kiszabó határozat jogerőre emelkedés után az administratio ügykörébe van utalva, az a pénzügy- és igazságügyi miniszterek együttes rendelete értelmében behajtás végett a pénzügyigazgatósághoz teendő át. És érthetetlen, hogy miért kell a pénzügyigazgatóságnak *drága pénzért* a kir. járásbírói végrehajtóhoz két más hatóság igénybevétele mellett fordulni, *amikor meg van a saját végrehajtási közege*, az állami végrehajtók és esetleges községi közegek, akik amellet, hogy ingyen végzik el a nekik kiadott ügyeket, jobban is végzik azt el. Mennyivel egyszerűbb, olcsóbb, gyorsabb és megbízhatóbb volna az eljárás, ha annak összes phasisait *egy hatóság, a pénzügyigazgatóság végezné!* Hiszen meg van neki ahhoz minden szerve, elvégezhetné azt igen szépen. Legalább ismerné a keze alatt levő ügy összes phasisait! A mai rendszer szerint azonban egyik hatóság későn értesül a másik hatóság intézkedéséről, és olyan jogsérelmeknek nyit utat, amelyek az összes szereplő hatóságok rovására íródnak. És maga a fél is zavarban van, mert nem tudja, hogy a szereplő több hatóság közül melyikhez forduljon! Szóval, úgy össze-vissza van bogozva a mai rendszer, hogy annak logikus egyszerűsítése feltétlenül szükséges.

Minthogy a jogerőre emelkedett határozat behajtása administrativ utra van terelve, *adjuk át ezeket az ügyeket egy hatóságnak — a pénzügyi adminisztrációnak*, a pénzügyigazgatóságnak! A szertefoszló ágakat egy kézbe kell összpontosítani az egyszerűség, a logika és az összes szereplő hatóságok, valamint az érdekelt fél érdekében. Mentsük meg a felet és a kincstárt is a felesleges költségektől és szabadítsuk meg a különböző hatóságokat is a felesleges munkától. És ezt a proponált mód által okvetlenül elérnénk.

Ismerjük az ellenvetéseket, amelyeket ami érvelésünkkel szembeállíthatnának.

Azt mondhatnák, hogy bírói határozat alapján csakis a bíróság rendelhet el végrehajtást. A bíróság a saját határozatának végrehajtási módját csakis önmaga állapíthatja meg. Jogi alapon is vitába mernénk bocsátkozni ezen tételnek a kétes értékén, de a társadalmi szükség szempontjából kérjük, hogy engedjenek a bíróságok az elméleti jognak tulságba vitt feszegetéséből és vegyék tekintetbe a gyakorlati élet

mindennapi szükségait. Ismerjék be — és azt be kell ismer-
niök — hogy a birói bírságok behajtásának mai rendszere
a mai közhivatali és közérdekbeli állapotoknak nem felel
meg és segítsék elő, hogy a birói bírságok behajtási ügye
csakis egy administratív ág, egy hatóság ügykörébe soroz-
tassék. Ezzel tartoznak a kincstár, a közönség és a saját
tekintélyük érdekében. Hiszen a mi újabb tételes törvényünk
ismer olyan esetet, amikor maga a törvény utalja a bíróság
által kiszabott bírságot az administratio hatáskörébe. Az
1894: XVI. tcz. 20. §-ában foglalt esetben maga a törvény
mondja ki, hogy a bíróság által kiszabott bírság *közigazgatási
úton hajtandó be.*

A birói bírságok behajtásának a kérdését végre egységes
rendszerbe kellene foglalni. Vagy *engedjük át a teljes behaj-
tást a pénzügyi adminisztrációnak*, s ez esetben olyankor, ami-
kor a pénzbüntetésnek fogházbüntetéssé való átváltoztatása
szükséges, rendelje el azt a bíróság a pénzügyigazgatóság
által rendelkezésére bocsátott adatok alapján, vagy pedig
utalják az egész birói bírság-ügykezelést a behajtással egye-
temben a bíróságok hatáskörébe, és ez esetben tehet a bírós-
ág, amit akar. De ne zavarjuk meg ilyen ügyekkel *négy
különböző* hatóság munkakörét. *Rév Mór.*

Különbélek

— **A budapesti ügyvédi kamara** a polgári perrend-
tartási törvényjavaslat tárgyában az összes társ kamarákhoz a
következő átiratot küldötte:

Az igazságügyminiszter által közzétett polgári perrend-
tartás előadói tervezete többrendbeli oly intézkedéseket tar-
talmaz, melyek az ügyvédi karra sérelmesek; mert egyrészt
anyagi existenciánkat támadják meg s másrészt az ügyvédi
karra nézve egyébként is sértők: a kar tagjaival szemben
nagyfokú bizalmatlanságot árulnak el, oly felfogásból indul-
nak ki, mintha az ügyvédi kar teher volna az igazságszol-
gáltatáson és így hatásköre és működési köre lehetőleg kor-
látozandó.

Kamaránk szükségesnek látta a tervezet ezen intézkedései
ellen a lehető legerélyesebben fellépni. Tanulmányozás alá
vette a kérdést és a folyó évi április 21-én megtartott köz-
gyűlés elhatározta, hogy e tárgyban felterjesztést intéz a nagy-
méltóságú m. kir. igazságügy miniszterhez, amelyben állás-
pontját és érveit kifejti.

Tekintettel pedig arra, hogy a veszély fenyegető és hogy
az igazságügyi miniszter már a közelebbi napokban a polgári
perrendtartás tárgyában szaktanácskozmányt fog tartani; tekin-
tettel arra, hogy érdekeinket csak úgy óvhatjuk meg kellő
erővel, hogyha az ügyvédi kamarák által az ország egész
ügyvédi kara összefogva és összetartva lép fel: mindezeknél
fogva kérjük a t. társ kamarát, hogy e kérdést és az igazság-
ügyminiszterhez intézett felterjesztésünket szíveskedjék tár-
gyalás alá venni és amennyiben véleményük a miénkkel
egyező, szíveskedjék hasonló értelemben sürgős felterjesztést
intézni az igazságügyi miniszterhez.

— **A debreczeni ügyvédi kamara évi jelentéséből.**
Óhajtjuk és kérjük, hogy a sommás tárgyalások gyári rend-
szere megszüntetessék. A tömeges tárgyalások valóságos
vásárrá teszik a bírósági helyiséget, s az igazságszolgáltatás-
nak lealacsonyítására, a birói tekintély aláásására vezetnek.
50—60 kitűzött tárgyalásra — nem is véve azt az esetet,
midőn a peres felek az idéző levélben foglalt törvényes figyel-
meztetést készpénznek véve, tanukat is hoznak magukkal, —
átlagos számítás szerint 120—150 ember jelenik meg. Hogy
legyen képes ezekkel a bíró még csak érintkezni is? Ezen-
kívül mennyi idő- és költségvesztésbe kerül az a feleknek?
És csak néhány órai ácsorgás után tudják meg, hogy ügyök el
van halasztva. A bírónak még arra sincs ideje, hogy meg-
kérdezze alperes kifogásait, mert akkor rögtön ítéletet is
mondhatna, elég, ha csak megjelenik alperes, ezzel már
5—6 heti haladékot kapott, amely idő leteltével sokszor tel-
jesen behajthatatlanná vált a követelés.

Ismételten felelmeljük szavunkat a lajstromrendszer ellen.
Kartársaink közül egy sincs, ki ennek hátrányait ne tapasztal-
ta volna. Az ügyek megtalálása rendkívül meg van nehe-
zítve, sőt határozottan állítjuk, pár év múlva teljesen lehe-
tetlenné lesz téve.

A bűnvádi perrendtartás immár egy évi multra tekinthet
vissza. Kimagasló intézkedése az esküdtszék, melynek műkö-
déséről eddig még, leszámítva néhány esetet, csak dicséretet
mondhatunk. A bűnvádi perrendtartás legfőbb hibája a me-
rev formalismus, melynek bilincsei sulyosan nehezdednek sok-
szor az anyagi igazságra s annak érvényesülését akadályoz-
zák. Különösen érezhető ez a felebbezésnél, hol ha nincs
határozottan megjelölve a törvényszakaszhoz illő pontja, melyre
a felebbezés alapított, visszautasítás következik. E merev-
sége a birói gyakorlat lesz hivatva segíteni.

A telekkönyvek végleges rendezése, a betétszerkesztés
teljes keresztülvitele nagyon kívánatos volna ugy igazság-
ügyi, mint közgazdasági tekintetben. E munkálatok azonban
kamaránk területén, sajnos, alig vannak megkezdve s az
eddig haladás mellett csak évtizedek múlva remélhetjük a
befejezést. Kérjük tehát Nagyméltóságodat, hogy a gyors
keresztülvitel érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni
méltóztassék.

A telekkönyvi kapcsolatban szükségesnek mondjuk ez-
uttal is, hogy a telekkönyvi jogok szerzésére vagy megszü-
ntetésére alkalmas okiratok ügyvédi és közjegyzői kényszernek
legyenek alávetve. Ez intézkedéssel míg egyfelől az ügyvédi
állás anyagi helyzete erősítenék a sok újabb veszteséggel
szemben, addig az másfelől a közönségnek volna hasznára,
mert a tudások vagy tudatlan, a rosszakaratu és az anyagi
felelősség nélkül működő zugirások perre vezető, hevenyész-
tett munkája helyett közhitelességű törvényes okiratok kerül-
nének a telekkönyvi hivatalok asztalára.

Károsnak tartjuk e téren a községi jegyzők szereplését
is, mert nincs módjukban odahaza a telekkönyvi változásról
meggyőződni s így vagy az okirat lesz felületes, vagy az el-
járás költséges. Ezenkívül a községi jegyző hivatalos teen-
dőkkel már annyira túl van halmozva, hogy az ily privát
működése a közérdek rovására történik.

— **Dr. Illés Károly** a Budapesti Hirlapban az 1843-iki
javaslatok Anyaggyűjteményéről a harmadik kötet megjele-
nése alkalmából ezeket írja:

A negyvenes évek nagy államférfiai szellemi kincseik
javarészt helyezték e javaslatokba; az ezek megalkotása
körül kifejtett viták pedig oly eszmegazdagságát tüntetik fel az
azokban résztvevőknek, amelyből sok hasznos anyagot merit-
hetünk még ma is, midőn ugy a büntető-törvénykönyv, mint
a bűnvádi perrendtartás már nemcsak megalkotva, hanem
életbeléptetve is van. Mind a két törvényünk csak részben
támaszkodik az 1843. évi javaslatokra, — és kétségtelen, hogy
mindegyik lehetőleg felhasználta a 40-es évek óta előre-
haladott tudomány vívmányait, tehát sok tekintetben túl-
szárnyalta az akkor készült javaslatokat. És mégis nemcsak
érdekes, hanem gyakorlatilag is hasznos anyag az, amit jog-
történetünk ez emlékeiben összehalmozva találunk. Hiszen
tudjuk, hogy a büntetőjog és a bűnvádi eljárás terén ma
egészen új eszmék, ugyszólván forradalmi irányok támadnak,
amelyek sok tekintetben elsöpörni készülnek a modern
kodexek intézkedéseit és inkább visszavezetnek azokhoz az
eszmékhez, amelyekért a 40-es években lelkesültek. A halál-
büntetés eltörlése, a minimumok lehető megszüntetése, viszont
azonban a sulyosító és enyhítő körülményeknek a törvény-
ben való felsorolása, továbbá a büntetési nemek lehető egy-
szerűsítése, a szabadságvesztés-büntetésnek tulnyomóan magán-
elzárásban való végrehajtása és sok más eszme, amelyek a
modern kodexekkel szemben újítás gyanánt tűnnek fel, az
1843. évi magyar javaslatokban már megvalósítást nyertek.
Aki tehát a magyar büntetőjoggal és bűnvádi eljárással akár
elméletileg, akár a törvényalkotás szempontjából foglalkozik:
az alig termékenyíthetné meg elméjét hasznosabban, mint az
1843. évi javaslatot és az azoknak alapul szolgáló eszmék
tanulmányozásával.

Ugyancsak ily értelemben szól a gyűjteményről a Törté-
nelmi Társulat közlönye, a Századok.

— **A szabálytalanságok halmazata.** A kir. Curia
következő végzést hozott: A semmisségi panasz elutasítatik.

Indokok: Megjegyeztetik, hogy a jelen ügyben a
következő szabálytalanságok észleltettek, nevezetesen: hogy
az elsőfokú bíróság előtt tartott tárgyalásról felvett jegyző-
könyvben dr. L. K. ügyvéd, mint a sértett képviselője és
együttal mint vádlott védője is van megnevezve; hogy az
említett jegyzőkönyvet a szakértőként meghallgatott dr. V.
Gy. járási orvos a BP. 332. §-a ellenére, aláírta; hogy a
jegyzőkönyvben nincs nyoma annak, hogy a felek a tanuk
megeskettetése iránt meghallgattak volna (BP. 3113. §.);

hogy a kir. törvényszék előtt tartott felebbviteli tárgyalásnál az orvosi látélet, habár az nem közhatalósági orvostól származik, a BP. 313. §-ának 1. pontja ellenére felolvasztatott; hogy a felebbviteli tárgyalásról felvett jegyzőkönyvben a tárgyalásnál közreműködött védő megnevezve nincs; s hogy a másodfoku bíróság ítéletéből úgy az eljáró védőnek, valamint a tárgyalásnál jelen volt főmagánvádlóknak megnevezése a BP. 327. §-ának 3. pontja ellenére kimaradt; ámde mindezek a szabálytalanságok hivatalból figyelembe vehető semmisségi okokat nem képezvén, ezuttal orvosolhatók nem voltak. 1901 márczius 21. 1642. sz. a.

— **Husz frton aluli ügyben ügyvédi költség megállapítása nem képez fegyelmi vétséget.** A nagyváradi kir. tábla fegyelmi bírósága: K. K. —i járásbíró ellen beadott fegyelmi panaszt, mint fegyelmi eljárásra alkalmatlant, elutasítja.

Indokok: Dr. V. L. ügyvéd azt panaszolja, hogy dr. B. F. ügyvéd a —i járásbírósnál ellene 16 korona 12 fillér ügyvédi díj iránt keresetet indított s ezen perben K. K. járásbíró őt a törvény megsértésével nemcsak a kereseti tőkében marasztalta el, hanem az 1877: XXII. tcz. 36. §-a és az 1893: XVIII. 225. §-a világos rendelkezését figyelmen kívül hagyva, a tőkén felül dr. B. F. javára 14 k. 4 f. költség megtérítésére is kötelezte, sőt az említett perben a képviselőtől eljáró Cz. I. ügyvéd részére is megállapított ellene 15 k. 20 f. ügyvédi díjat. Ezen feljelentés alapján azonban K. K. járásbíró ellen fegyelmi eljárást elrendelni nem lehetett azért, mert az ítéletek meghozatala a bírói cognitio tárgyát képezvén, a törvényeknek s jogszabályoknak az ítélethozatal során történt alkalmazása és magyarázata fegyelmi vétséggé nem minősíthető és mert végül az 1877: XXII. tcz. 36. §-a csupán a meghatalmazott díjainak és költségeinek saját fele ellenében való bírói megállapítását tiltja, a törvény eme rendelkezése azonban nem zárja ki azon, a bíróságaink által általában gyakorolt eljárást, hogy az ügyvéd képviselőnek, aki a hivatkozott törvény 34. §-ában említett meghatalmazott fogalma alá nem vonható, díjai saját fele ellenében meg ne állapíttassanak. Ekként tehát a feljelentésben oly tény, mely fegyelmi vétség ismérveit állapítaná meg, panaszolva nincs, az 1871: VIII. tcz. 66. §-ában megjelölt vagyoni felelősség tekintetében pedig a keresetösség megállapítása iránt az 1871: VIII. tcz. 69. §-ához megfelelő kérvényt a panaszló be nem adott, ilyennek nem lévén tekinthető az a kérelem, melyben az eljáró járásbíró ellen a fegyelmi eljárás megindítását s felszámított kárának és költségének megtérítését a fegyelmi bíróságtól kérte, következésképp a feljelentés, mint fegyelmi eljárásra alkalmatlan, elutasítandó volt. (1900 nov. 5. 100/900. sz. a.)

A m. kir. Curia: A fegyelmi bíróság végzését indokainál fogva helybenhagyja (1901 márcz. 16. 522/900. sz. a.)

— **A házassági vagyonjog a polgári törvénykönyv tervezetében.** Ily cím alatt Sztelho Kornél ügyvéd a Tervezet 94—182. §-ait bírálja 100 oldalra terjedő tanulmányban.

Fegyelmi jog az igazságügyi szakban cím alatt Sólyom Andor igazságügyminiszteri segédtitkár (Grill kiadásában) összegyűjtötte az igazságügyi közszolgálat különböző ágaiban működő hivatali alkalmazottak, továbbá a kir. közjegyzők és ügyvédek fegyelmi jogára vonatkozó szabályokat, úgy, amint azokat a törvények, rendeletek s az ezek alapján kifejlesztett gyakorlat megállapították. A bírói és ügyvédi fegyelmi joggyakorlatot bőven ismerteti szerző.

— **Az Öngyűvöd** hatodik kiadása jelent meg Nagel Ottó kiadásában. Az 53 ivre terjedő mű a legújabb törvényhozási alkotások figyelembevételével készült.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az osztrák ügyvédség körében az ingerültség állandó. Már-már azt hitték, hogy az igazságügyi kormány hajlandó a kar jogos panaszait orvosolni, mert a panaszok meghallgatására a miniszter konferenciát hívott össze, mikor megjelent az új ügyvédi díjszabás tervezete, melyet az igazságügyi kormány az ügyvédi kar megkérdezése nélkül publikált és megküldött a bíróságoknak véleményezés végett. Az ügyvédi kamarákat előzőleg sem kérdezték meg, most sem kíváncsiak véleményükre. Az osztrák ügyvédek Delegirtentagja ezen eljárás miatt egyhangulag hozott határozattal megütközését fejezte

ki. Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara egész tisztikara és választmánya lemondását jelentette be az április 29-iki közgyűlésnek, mely a következő határozatot hozta e tárgyban: «A közgyűlés a közrebecsátott díjszabási tervezetben a kar méltósága és existenciája elleni támadást lát. Eltekintve attól, hogy e tervezet nem első sorban az ügyvédi karral közöltetett véleményezés végett, az ügyvédség megsértését látja a közgyűlés az alamiznaszerű, az ügyvédség romlására törekvő díjtételekben és különösen azon, az egész kart gyanúsításnak kitévő rendelkezésben, hogy az ügyvédi díjakra vonatkozó megállapodás csak a képviselő elvállalásakor és csakis írásban létesíthető és még ez az előleges írásbeli megállapodás is bírói mérsékelés tárgyát képezheti. A közgyűlés a tervezet visszavonása által adandó elégtételt követel; helyeslőleg tudomásul veszi, hogy az elnökség és választmány ezen alkalomból tisztéről lemondott és felhívja a társ kamarákat hasonló eljárásra.»

— **Házasságtörés** címén indított válópert a férj neje ellen és keresete elutasítása esetére kérte nejét kötelezni a házassági életközösség visszaállítására. A bontás iránti kérelmet a német Reichsgericht bizonyítékok híján utasította el. Az életközösség visszaállítására a nőt azért nem kötelezte, mert a férj könnyelmű és minden alapot nélkülöző vádja a tisztességes feleséget mélyen sértheti és a feleség nem kötelezhető arra, hogy rágalmozójával benső életközösséget folytasson.

— **A strike.** Egy vasöntőgyár tulajdonosa munkásaira nagyobb munka kivitelét bizta. Ez a munka egy oly gyár részére rendeltetett meg, amelyben a munkások strikeoltak. A vasöntő munkásai kijelentették, hogy ezt a munkát nem végzik. A tulajdonos a munkásokat figyelmeztette, hogy kénytelen volna őket azonnal elbocsátani, ha nem végzik el az eléjük tett munkát. Erre a munkások kiálltak a munkából. A gyáros keresetere a Reichsgericht a munkásokat 2043 márka kártérítésben marasztalta.

— **Elégetett holttest maradványainak eltemetése.** Egy német városban egy kereskedő özvegye kérte, hogy elhunyt férje elégetett holttestének maradványai a községi temetőben helyeztessenek örök nyugalomra. A három egyházközség, melynek tulajdonát képezi a temető, megtagadta e kérelmet, mire az özvegy pert indított az egyházközségek ellen és kérte, hogy alperesek az eltemetés megengedésére köteleztessenek. A Reichsgericht a két alsóbíróság ítéletének megváltoztatásával a keresetet elutasította, mert a szabályok és a népszokás szerint temetőben csak holttesteket lehet eltemetni.

— **Berühmte Kriminalprozesse** cím alatt Carl Dorn szerkesztésében új gyűjteményes munkát kezdődött, melynek első kötete e hó folyamán jelent meg.

Kohler, a berlini egyetem sokoldalú professzora, ki újabban különösen jogtörténeti kutatásokat végez, kiadta a Constitutio Criminalis Carolinát, felhasználván azon buvárlatok eredményét, melyeket az eredeti szöveg feltalálása érdekében Scheel tanárral együtt folytatott.

— **Az előzetes letartóztatás idejének megrövidítése** iránt kiadott és lapunk 12. számában ismertetett rendeletének kibocsátásával kapcsolatban a francia igazságügyminiszter a posta- és táviratügyi államtitkár kíséretében meglátogatta a párisi igazságügyi palotát. E látogatás összefüggésben van a miniszter elvben már eldöntött ama tervének megvalósításával, hogy a táviratok díjmentessége a vizsgálóbírákra kiterjesztessék. Ily módon ezek igen rövid idő alatt szerezhetik meg a szükséges felvilágosításokat és igen gyorsan intézkedhetnek a terhelt személy szabadlábra helyezésének kérdésében.

— **A kenyerek súlya és alakja.** A francia semmitőszék kimondta, hogy az a pék, aki olyan kenyereket árusít, melyeknek alakja az üzletnek szokása szerint bizonyos súlyra mutat, csalást követ el az eladott áru mennyiségére vonatkozólag, ha a valóságban a súly kisebb, mint amilyennel a kenyérnek alakjához képest bírnia kellene. Még akkor is így áll a dolog, ha helyhatósági szabály nem is intézkedik a kenyerek súlyának és alakjának egymáshoz való viszonyáról, s ha a kérdésben forgó üzlet szokásain kívül nincs e tekintetben semmiféle helyi szokás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév. e ... 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az osztrák ügyvédség mozgalmái. — A kártérítés tanához. (Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.) Dr. Menyhárh Gáspár kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanártól. — *Jogi irodalom:* A gyámhatósági közigazgatás kézikönyve. Irta dr. Hattyuffy Dezső Fejérvármegye árvaszéki elnöke. Dr. Brandtner György kalocsai főjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A «semmisségi panasz» a gyakorlatban. Dr. Róth Samu budapesti ügyvédtől. — Két levél. — A szabadalombitorlás és az új bünvádi perrendtartás. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az osztrák ügyvédség mozgalmái.

Az osztrák ügyvédség körében elementáris erővel tört ki az elégtelenség. Az ügyvédi kamarák vezetőinek tüntetés-szerű elhatározását, melylyel posíciójukat odahagyták, nem egyetlen esemény: a díjszabás titkos tervezete okozta, hanem eredménye volt ezen felelősségteljes lépés az igazságügyi kormány által esztendőik óta az ügyvédség iránt tanúsított magatartásnak.

A közvetlen okot és alkalmat az igazságügyi kormány és az ügyvédi kar közti ellenségeskedésre az szolgáltatta, hogy bár a miniszter konferenciát hívott össze az ügyvédség panaszainak orvoslása végett, ezzel egyidejűleg titkos rendeletben egy a karra nézve rendkívül kedvezőtlen díjszabási tervezetet küldött meg a bíróságokhoz véleményezés végett.

Mint lapunk mult számában említettük, az osztrák ügyvédek Delegirtentagja a miniszter eljárása felett *megütközését* fejezte ki.

Az alsóausztriai kamara április 29-én tartott közgyűlésén az egész tisztikar és választmány lemondott s a közgyűlés erélyes hangu határozattal követelte a tervezet visszavonását.

Május 2-án a csehországi ügyvédi kamara választmánya a következő határozatot hozta: «Mínthogy a közigazgatásnak az új polgári perrendtartás behozatala óta az ügyvédi kar ellen következetesen nyilvánuló ellenséges érzülete miatt s a hivatalos részről főleg az ügyvédi tarifa kidolgozásánál tanúsított és az egész ügyvédi kart mélyen sértő magatartás következtében a cseh királyság ügyvédi kamarájára nézve teljesen lehetetlenné vált az ügyeket tovább vinni, a választmány lemond és egyhangulag elhatározza, hogy lemondását jóváhagyás végett a legrövidebb idő múlva összehívandó rendkívüli teljes-ülés elé terjeszti».

A felsőausztriai, karinthiai, trieszti, czernoviczi, salzburgi és a galicziai ügyvédi kamarák elnökségei és választmányai ugyanilyen határozatot hoztak.

A morvaországi ügyvédi kamarának Brünnben május 2-án tartott választmányi ülése egyhangulag elhatározta, hogy május 12-ére rendkívüli teljes-gyűlést hirdet s benne azt az indítványt terjeszti elő, hogy csatlakozzanak a bécsi kamarának a tarifa tárgyában tett kijelentéseihez. A kamara elnöksége és választmánya ebben a teljes-ülésben le fognak mondani állásukról.

Május 4-én a bécsi védők egyesülete foglalt állást a díjszabási tervezettel szemben. Különösen az átalány-rendszer (Pauschal-tarif) ellen fordult az egyesületi tanácskozás éle. Az egyet határozatilag megütközését fejezte ki az ügyvédségen ejtett sértés miatt és az átalány-rendszeren alapuló díjszabást elvetendőnek mondotta ki.

Április 30-án dr. Schücker és társai a bécsi birodalmi tanács képviselőházában interpellációt intéztek az igazságügy-miniszterhez, amelyben kérdezték, hogy «1. a bíróságokkal véleményadás végett közölt új ügyvédi tarifa az igazságügy-miniszter beleegyezésével küldetett-e meg nekik; 2. hogyan egyeztetheti ezt össze az igazságügy-miniszter a titkos rendeletekre vonatkozólag április hó 23-án tett nyilatkozatával; 3. kész-e az ügyvédi karnak megadni azt az elégtételt, amelyet ez a szóban forgó, titkon szétküldött tarifával és igazolhatatlan tartalmával szemben követelni jogosítva van; 4. hajlandó-e az igazságügy-miniszteriumban azt a nyilvános eljárást meghonosítani, amely az alkotmányos állam elveinek megfelelő».

A birodalmi tanács képviselőházának ügyvédi tagjaiból alakult szabad egyesület május 2-án ülést tartott, amelyben a bécsi ügyvédi kamarának az ügyvédi tarifa miatt állásáról lemondott másodelnöke, dr. Zucker is részt vett. Dr. Schücker jelentést tett azokról a megbeszélésekről, amelyeket az előbbi két napon az új tarifa tárgyában a miniszterelnökkel folytatott. Körber miniszterelnök mindenekelőtt kijelentette neki, hogy az ez ügyben kelt interpellációra az igazságügy-miniszter a képviselőház legközelebbi ülésében felelni fog, feltéve, hogy addig betegségéből fellábad. A felelet az ügyvédekre nézve határozottan kedvező lesz. Különösen ki lesz benne emelve, hogy a kormány mindaddig nem fog a törvényhozás elé az ügyvédi tarifára nézve javaslatot terjeszteni, amíg e tárgyban a kormány és az ügyvédi kamarák között megegyezés létre nem jön. Már most csak arról van szó, hogy megtalálják a módját, miként lehessen visszavonni az igazságügy-miniszteriumban kidolgozott tarifát.

A miniszterelnökkel folytatott beszélgetésnek és a szabad egyesülés tagjai tanácskozásának az is volt a tárgya, hogy minő további elégtétel adassék az ügyvédségnek.

Az osztrák miniszterelnök május 2-án a birodalmi tanács ügyvédtagei szabad egyesületének négy tagját, valamint az alsóausztriai ügyvédi kamara lemondott elnökét és alelnökét magához kérte és másfél óráig tárgyalt velök. A miniszterelnök nagy előzékenységet tanúsított irántuk és csupán az ügyvédek kívánságainak formájára nézve kért tőlük módosítást. A kamara volt elnöksége vállalkozott reá, hogy a kamara választmányának tagjaival közli a miniszterelnök javaslatait, hogy így tisztába jöjjenek vele, vajon elérhető-e a békés megegyezés.

Május 3-án az alsóausztriai ügyvédi kamara volt elnöke tanácskozásra gyűjtötte egybe a kamara választmányának volt tagjait. A megjelentek elismeréssel nyilatkoztak a miniszterelnök előzékenységéről; de azt tartották, hogy nem közömbös a forma sem, amelyben a kilátásba helyezett intézkedést foganatosítják, s hogy ennek is megfelelőnek kell lennie. A kamara volt elnöke ezután felkereste a miniszterelnököt, aki kijelentette, hogy reá nézve főleg a tárgyi szempontoknak van fontosságuk, és úgy látja, hogy a dolog lényegére nézve az ügyvédek és a kormány között jelentősebb véleményeltérés már nincs.

A birodalmi tanácsnak május 7-én tartott ülésében az igazságügy-miniszter az ügyvédi karnak teljes elégtételt szolgáltatott. Hangsúlyozta, hogy a díjszabási tervezet oly előzetes munkálat, melynek sem tartalmával, sem sorsával az

igazságügyminisztérium magát nem identifikálja; kijelenti, hogy távol volt tőle a szándék az ügyvédi kart sérteni vagy az ügyvédi kar érdekeit károsítani. A tervezet a kamaráknak is meg fog véleményezés végett küldetni és pedig úgy, hogy csak a kamarák véleményeinek beérkezése után fogják a bíróságok saját véleményeiket felterjeszteni. Arról is biztosította a miniszter az ügyvédi kart, hogy ebben a tárgyban csakis a főbb kérdésekben az ügyvédség képviselőivel való teljes megegyezés után fog kormánytervezettel előállni.

Ami az ügyvédek abbéli félelmét illeti, hogy a tervezet egyes díjtételeit a bíróságok a folyamatban levő vagy folyamatba teendő perekben zsinórmértékül fogják tekinteni, kijelentette a miniszter, hogy a bíróságokat kitaníttatja oly irányban, hogy legtávolabbról sem áll szándékában a tervezetet a költségek megállapításánál irányadóul tekinteni vagy alapul vétetni.

A kártérítés tanához.*

(Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.)

III. Szinte hallom az ellenvetést, hogy felfogásommal a középkori jogfejlődés alapján állottam meg; ahol szintén az, objectiv károkozón suly, tekintet nélkül arra, hogy subjectiv vétkesség forgott-e fen, vagy sem.

Azt is látnom kell, hogy a tétel a maga merevségében jogi constructióra alig alkalmas (Reiner id. műve 4. §.), mert egyfelől lenyűgözné a szabad tevékenységet, utját állaná a szabad joggyakorlatnak, amennyiben a jogokkal való élés által előidézett minden véletlen, amely másnak kárával járna, a felelősséget megalapítaná; addig másfelől nem adná meg elégséges magyarázatát igen sok kárkötelelemnek.

Ami az ellenvetést illeti, arra meg kell jegyezmem, hogy a középkori felfogás a kártérítésben büntetést látott s a kártérítést a károsító cselekmény büntetéséül adta. A tisztultabb felfogás következménye volt tehát a büntetőjogi érzék finomodása, ha a büntetés subjectiv vétkesség nélkül nem találhatott többé kimérhetőnek s hogy így a kártérítés is az alanyi vétkességre helyeztetett. Ha azonban megszabadítjuk magunkat attól a gondolattól, hogy a magánjogi — bár jogellenes — cselekményekben büntetendő cselekményeket lássunk; ha a kártérítést nem a kártokozó cselekmény büntetéseként fogjuk fel: akkor én abban a középkori gondolatban a kártérítési kötelemlék általános jogalapjának megfejtésére igen helyes és objectiv mozzanatot találok.

Az objectiv jog meghatározza, hogy mely érdekeket ismer el jelentőseknek (jogilag védett érdekek).

Ezen érdekek között is vannak fokozatok. Egyik magasabbban áll, fontosabb, erősebb, a másik gyengébb a célok szerint, amelyeket szolgálnak.

Ki nem látja be első pillanatra, hogy az az érdek, amely egy egész vidéket foglalkoztató gyár felépítésével áll összefüggésben, nagyobb, erősebb, mint az az érdek, amely a gyár helyül szolgáló ingatlan parcellához fűződik tulajdonosa szempontjából?

Ezen jogilag védett érdekek összeütközésbe kerülhetnek jogilag egyáltalán nem védett érdekekkel, de összeütközésbe kerülhetnek más jogilag szintén védett érdekekkel.

A sérelem mindkét esetben egyaránt lehetséges és egyforma akár védett, akár nem védett idegen érdek ejti azt.

Az érdeknek a jog által való elismerése, az érdekvédelem pedig azt jelenti és azt hozza magával, hogy ha ilyen védett érdek megsértetik, ezen sértés jóvá tétessék, helyreütsessék. A kártérítési jogviszony causája, tényalapja tehát a jogilag védett érdek megsértésében fekszik, a causa maga ezen megsértés s ez által károkozás.

Nem az érdeksérelem, a kárvallás a causa; ezzel éppen

a véletlen események által előidézett s az önkár eseteit akarjuk, mint e kategóriába be nem tartozókat elhatárolni; hanem az érdeknek idegen személy által való megsértése s ez által károkozás.

Kártérítési jogviszony csak ott keletkezik, ahol a káro-sulttól idegen személy sért meg valamely jogilag védett érdeket s okoz ezzel kárt.

Nem gondolok a vad- és házi állat által okozott kárra? Sőt de mennyire! Azonban, felfogásom szerint, úgy áll a dolog, amint erről alább bővebben lesz szó, hogy az által kétféle megjelenésben idézhet elő kárt: vagy mint valakinek tulajdonában levő, vagy mint senki tulajdonát nem képező (a tulajdon helyett használhatjuk valamely személyhez jogi vonatkozásban állást). Első esetben az, mint a személy által alkalmazásban tartott erő, mint közeg jelentkezik; a másik esetben az általa előidézett változás, mint pusztán véletlen, mint casus jelentkezik. Csak az első esetben áll be az állat működése következtében jogviszony; mert a személy az, akinek akart vagy nem akart, tudatos vagy nem tudott cselekvése a jogsértést eredményezte az ő céljait szolgáló állati erő által. Ismétlendőnek tartom ugyanis, hogy az érdeksértésre teljesen közömbös, az egyaránt fenforog, akár tudott és akart a sértés, akár nem akart és nem tudott. Abból a jogviszony egyaránt felfakad; mert az objectiv jog fűz hatásokat tényálladékokhoz akkor is, ha azt a jogi hatást nem is céllozta a működő. A tolvaj nem akarja, amidőn lop, a gyilkos, amidőn öl, hogy kárt térítsen, hogy megbüntessék; a jogviszony az ő erre menő akarata nélkül a lopás, az ölés tényéből Minervaként pattan ki.

A kártérítési jogviszony az objectiv károkozásnak az eredménye, következménye.

Ezen az alapon nem lesz nehéz e jogviszonyban a kötelezettség alanyát sem megtalálni.

Kötelezett az a személy, akinek akár tudatos és akart, akár nem tudatos és nem akart cselekménye a jogsértést s vele a kárt előidézte, okozta.

A tudatos és akart cselekmény lehet positiv és negativ (mulasztás), a nem tudatos és nem akart csak positiv lehet.

Mindenki, akinek valamelyes működésével, cselekményével a jogilag védett érdeknek megsértése oki összefüggésben áll és összefüggésbe hozható, felelős ezen működés eredményeért. Minden személy kivétel nélkül. Gyermek-e, örült-e a cselekvő, maga működik-e vagy közeg által, ez különbséget nem tesz. Nem az akaratra, nem a cselekmény és akarat közötti összefüggésre helyezendő a suly, hanem a jogsértés (károkozás) és az azt előidéző cselekmény közötti összefüggésre.

Az akarat természetesen sohasem fog hiányozni, hiszen akarat nélkül nincs cselekmény, a cselekmény a megtesztelt akarat; de az akaratnak nem kell szükségképpen a jogsértésre, a károkozásra irányottnak lennie avégből, hogy a megtérítési kötelezettségről beszélni lehessen, nem kell tudatosnak lennie, hogy a cselekmény következményei beláttassanak. A jogsértés nem jogügylet, melyet a kártokozó céloz és akar, hanem egyszerűen ténykörülmeny, tehát az akarat itt éppen ezért irrelevans.

A tévedés a kártérítési kötelezettség kérdésénél, felfogásom szerint, éppen abból származott, hogy mindig az akaratot vizsgálták, erre tértek vissza s megelégedtek arról, hogy a kártérítési kötelemlék az alapja nem jogügylet és nem bűncselekmény.

A jogeszmé, az általános jogsugalom követeli, hogy a tárgyilagoss jog ismerjen el bizonyos érdekeket s hogy amelyeket elismer, azokat meg is védje. Ugyanezen sugalmon alapszik, hogy ha egy ilyen védett, elismert érdek megsértetik, e sértés helyreálltassék. Ugyanezen jogsugalom azt is követeli, hogy akinek a jog működést enged, az az ezen működési körben felelős legyen működéseért és a cselekvése eredményét képező jogsértésért vagyoniilag.

* Az előbbi közl. 1. a mult heti számban.

Amint a tárgyilagos jog nem teszi kalitkába a személyeket, hanem elismeri existenciájukat és ezzel lehetővé teszi, hogy idegen érdekekbe benyuljanak, azokat megsérthessék: szigorú logikai és etikai következmény, hogy a személy a jog által elismert, neki megengedett működésének eredményeiért feleljen is.

Ha a tárgyilagos jog megengedi, hogy a gyermek, az örült szabadon járjon-keljen, jogokat élvezhessen, szerezzen, idegen érdekekbe zavarólag befolyhasson; ha a tárgyilagos jog, a jogrend megengedi, hogy a személy céljaira, életszükségletei kielégítésére állatokat tarthasson (vadaskertben vagy háznál) s ezek mások jogos érdekeit (sajátlanul szólva) megsérthetik; ha a jogrend megengedi, lehetővé teszi, hogy a személyek olyan erőket — organikus vagy physikai, mechanikai erőket — vegyenek alkalmazásba céljaikra, amelyek által más jogos érdekek megsérthetők: akkor a jogrend ezen ellentétek, összeütközések kiegyenlítéséről is kell hogy gondoskodjék, amit csak akként tehet, hogy e személyeket a működéssel, az erőalkalmazással járó s más védett érdekeket sértő veszélyekért is felelőssé teszi, a jogért kötelezettségekkel is megrója.

Ahol és amennyiben a tárgyilagos jog a működésre, a cselekvés lehetőségére nem kíván belátási képességet: ott és annyiban a működés és eredménye között nem is szabad és nem is kell ezt keresni; ha nem állítja a cselekvés lehetőségének feltételül a tudatlanságot, a szabad akaratelhatározást stb.: az eredmény és cselekmény között ilyet keresni nem is kell.

Megadja a cselekvés lehetőségét minden előfeltétel nélkül: megadja ezzel a cselekvésért való felelősséget is minden előfeltétel nélkül.

Ezekben látom én végső alapját szerződésen kívül minden kártérítési kötelelemnek: a jogilag védett érdekmegsértéssel károkozás: ez a *causa*, ebből származik a jogviszony, amelynek kötelezettje az a személy, akinek valamelyes cselekménye (közvetlen vagy közvetett) a jogsértéssel a kárt okozta. A tárgyilagos jog által lehetővé tett cselekvés s az ezzel járó felelősségben van a kötelezésnek végső indoka és alapja.

Elemei a tételnek: a) érdeksértés, b) a sértett érdeknek jogilag védettsége, jogossága, c) az érdeksértésből kárszármazás, d) a kártokozó cselekménynek személyre való visszavezethetősége, azaz valamely személy cselekménye és az érdeksértésből folyó kár közötti causalis nexus.

Dr. Menyhárh Gáspár,
kolozsvári ügyvéd, egyet. magántanár.

Jogirodalom.

«A gyámhatósági közigazgatás kézikönyve.» Irta: dr. Hattyuffy Dezső, Fejérvármegye árvaszéki elnöke. Budapest, 1900. Politzer Zsigmond és fia kiadása. (III—XXIV + 617 lap. Ára 10 korona.)

Megjelenésekor már megemlítettük a szóban forgó munkát, amelynek részletesebb ismertetésére és bírálatára most különösen két okból térünk vissza. Egyfelől azért, mert alig van jogi irodalmunkban oly kevésbé kultivált tér, mint a családjognak gyámhatósági része; sajnos, de úgy van, hogy újabb irodalmi életünkben dr. Sipőcznek ismert régebbi művein kívül nem találkozunk nagyobb és rendszeres művekkel. De másfelől teljesen indokolná a mi különös figyelmünket a szóban forgó munkának egyetemes és részletes tárgyalása is, amely nemcsak hogy összegyűjtötte és rendszerbe foglalta egész gyámhatósági közigazgatásunk anyagát, hanem ezenkívül egyes részeiben olyan dolgokat tárgyal, amelyeket eddig csak a hivatali bureauk helyiségeiben ismertek.

A munka belső beosztása igen szerencsés és világos. Az egész anyag nagy tömegét a szerző három részre osztja.

Az első, tulajdonképpen *anyag*i rész, 1—288. lapon tárgyalja a gyámhatóság köréhez tartozó ügyeket. Ez a rész a magánjognak igen tekintélyes olyan anyagát foglalja magá-

ban, amely hazai magánjogi kézikönyveinkben vagy egyáltalában nem, vagy csak röviden tárgyalatik.

A gyakorlat szempontjából úgy az ügyvédek és bírák, valamint a közigazgatási tisztviselők előtt nagyon emeli a könyv használhatóságát az, hogy a mai bírói és hatósági gyakorlat alapján ismerteti a kiskoru cselekvő képességét, a kiskoru tartását, nevelését, a törvénytelen kiskoru jogállását stb. Hasonlóképpen a mai közigazgatási és bírói hatóságok által kifejlesztett joggyakorlat alapján külön-külön tanulmányokat ír a kiskoru örökbefogadásáról, vallásáról, házasságáról, törvényesítéséről, teljeskorúságáról stb. Általános jogelméleti szempontból legbecseesebbek e részben az atyai hatalomról, a gyámságról, a gondnokságról, a kiskoru és a gondnokolt ügyeit illető családi befolyásról szóló fejezetek. A munkának ez az anyagi része minden tekintetben részletes és szakszerű utbaigazítást ad azoknak, akik akár általában a személyjogok vizsgálatával, akár pedig a családjog tanulmányozásával gyakorlatilag foglalkoznak.

A mű második része a 289—508. lapon a *gyámhatósági eljárást* tárgyalja négy fejezetben. Kimerítő részletességgel foglalkozik mindazon hatóságokkal és személyekkel, akiknek feladata a gyámhatósági ügyek kezelése és vezetése. Az általános szervezet után a jogorvoslatoknak, majd a felügyeletnek s ellenőrzésnek, végre az örökösödési eljárásnak beható ismertetése következik sok olyan gyakorlati részlettel, amelynek szakirodalmi ismertetését eddig nélkülöztük. A gyámhatósági eljárás nagy gépezetének minden részlete a legújabb hatósági intézkedések pragmatikus világításában van bemutatva.

A harmadik rész a gyámhatósági *pénzkezelést* ismerteti az 508—617. lapon. Szerző nagy szorgalommal összegyűjtötte a gyámhatósági autonomia vad virányain buján tenyésző kezelési eredetiségeket; a sokféleeképpen eltérő, kuszt és nehézkes, amellet mégis felületes eljárásokból aztán kimutatja a lényeges és szükséges elemeket. Valahány hatóság, majdnem annyi pénzkezelés divik az országban és szerzőnk e tarka tömegből igazán világos szabatosággal jelöli ki a kezelés legegyszerűbb s az ellenőrzés legpontosabb rendjét. Sok részlet van e fejezetben is, amely a szakirodalomban most először került tárgyalásra. Ilyen pl. a kényes pénztári kezelésre, a szigorú ellenőrzésre és a pénztárvizsgálatok szabatos gyakorlására vonatkozó sok utbaigazítás.

Általában jogi és közigazgatási szakirodalmunk színvonalát teljesen felérő művet látunk e vaskos könyvben s nem sok kifogásunk van ellene. Alakilag csak a tárgyalások aránytalanságait hibáztatjuk benne; néhol t. i. feleslegesen részletező és bőbeszédű a szerző, mi által kelleténél nagyobbra nő egy-egy szakasza. E hiba szerencsére nem húzódik végig a könyvön s így inkább csak a részletek szépséghibái közé tartozik. Tárgyi szempontból valósággal csak egyetlen ténybeli tévedését tudtuk tűre szurni, hogy t. i. szerző a gyámhatósági törvényt Fiuméra is kiterjeszti, holott annak ott nincs joghatálya, amint különben egy későbbi fejezetben maga a szerző is helyesen tárgyalja ezt. Nem tartjuk továbbá helyesnek azt, hogy különösen az első részben az egyes fejezetek egymástól annyira függetlenül vannak tárgyalva, mintha önálló értekezések s nem egy könyvnek szomszédos szakaszai volnának.

Dr. Brandtner György,
kalocsai főjegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A «semmisségi panasz» a gyakorlatban.

Perrendtartásról csakis a positiv rendelkezések (törvény, rendelet) ismerete alapján helyes kritikát adni — nem lehet. Teljesen egyetértek e tekintetben dr. Fodor Árminnal, ki a «Jogászegylet»-ben 1901 márczius hó 2-án tartott előadásán őszintén bevallotta, hogy az osztrák polgári perrendtartásról

életbeléptetése előtt a lehető legrosszabb véleménye volt és ma, midőn e perrendtartás aránylag rövid ideig hatályban van, az annak alapján fejlődött gyakorlat tanulmányozása után beismeri, hogy — tévedett. A pusztá törvény szembevételével adott kritikája teljesen tarthatatlan. Saját szavait idézem: «az osztrák polgári perrendtartás *fényesen* sikerült; gyakorlatba vitele és alkalmazása — művészet».

Bűnvádi perrendtartásunkról is csak most, hatályban létének második esztendejében alkothatunk alaposabb véleményt. Az első évben becézgettük jogszolgáltatásunk eme fiatal sarját. Itt az ideje, hogy őszintén rámutassunk az 1896: XXXIII. tcz., helyesebben az annak alapján fejlődött gyakorlat fogyatékosságaira. A gyakorlaton keresztül ment törvény, a gyakorlat úgy, amint van: tulajdonképpen perrendtartásunk. Nem mult el még oly hosszú idő, hogy gyakorlatunk megcsontosodhatott volna, lehetne még most a gyakorlatot, hol szükségesnek mutatkozik, más irányba terelni.

A bűnvádi perrendtartás jogorvoslati rendszere tekintében véleményem nem annyira megállapodott, hogy annak itt indokolt kifejezést adjak. Kétségtelen, hogy bonyolult. Azt azonban határozottan merem állítani, hogy a jogorvoslatok, úgy mint a gyakorlatban jelentkeznek, alapos kifogások alá esnek.

Minden bizonyítás nélkül, tudom, visszhangra fog találni az a kijelentésem, hogy a jogorvoslatok, főleg a semmiségi panasz terén veszedelmes formalismus észlelhető. E formalismus okozza első sorban, hogy jogorvoslatok visszautasítatnak és ami ennél is sokkal veszélyesebb, hogy az anyagi igazság kiderítése csorbát szenved. E formalismus okozza, hogy ama, mondhatnám magánjogias tárgyalási elv nagy teret nyert a bűnvádi perrendtartásban; csak a felek kívánságai, előadása, jogorvoslata szűk körében mozogjon a bíró, mind oly tünetények, melyek az anyagi igazság rovására mennek. Ma, midőn a *polgári* perrendtartásban a tárgyalási elvet megszorítani kívánják (l. a polgári perrendtartás tervezetét is), gyakorlatunk ferdesége ez elvnek tárt kaput nyitott a bűnvádi perrendtartásban, hol az méregként hat, mert alapjával ellenkezik.

Konkrét jogesetből indulok ki: a kir. Curianak 1901. évi február 21-én 1027. sz. a. hozott ítéletéből. (L. *Jogt. Közl. melléklet* 1901. évf. 188. sz. esetét.) Ez ítélet nem egy szempontból igazolja állításaimat.

I. Ez ítéletben a kir. Curia a védő semmiségi *panaszairól* (többes számban!) rendelkezik. Figyelembe nem veszi: a) a védőnek két tanu megesketésének mellőzése miatt bejelentett semmiségi panaszát; b) a tárgyalás elnapolása és c) a pótvizsgálat elrendelése iránt tett indítvány elutasítása miatti semmiségi panaszait; a kir. Curia továbbá visszautasítja d) a BP. 385. §-ának c) pontjára, e) külön a 385. §. 3. pontjára fektetett semmiségi panaszokat, végre elutasítja ugyancsak a védőnek f) a BP. 385. §-ának 1. a) és — g) a 385. §. 2. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszait. Ime a semmiségi panaszok egész tömkelege!

Ez első sorban nem praecis jogi kifejezésmód. A törvény felsorolja egyenként azokat a személyeket, kik semmiségi panasz (egyedül) bejelentésére jogosultak; arra nézve, hogy egy-egy ily jogosult több semmiségi panaszt jelenthetne be, hogy tehát helyesen oly értelemben semmiségi panaszokról lehetne szó, mint a hivatkozott ítéletben, a törvény támogatást nem nyújt (sőt ellenkezőleg, a törvény mindig «a» semmiségi panaszról rendelkezik, így pl. a 428. §. 2. bekezdésében). De a kiindulási pontul vett ítélet is mutatja, hová visz a helytelen terminologia. Ime szóról szóra idézem: «ehhez képest a fő tárgyaláson netán felmerült alaki jog sérelem miatt a BP. 384. §-ának 4. bekezdése értelmében azonnal bejelentett *semmiségi panasz* (első értelem: holott e bejelentés helyesen csak jogfentartás) csakis jogfentartás jellegével bírhat és csak úgy vehető figyelembe, ha az ítélet

ellen bejelentett *semmiségi panasz* (ez a valódi semmiségi panasz) alkalmával semmiségi okul újból felhozatott». Tehát a semmiségi panasz, a semmiségi panasz alkalmával, semmiségi okul felhozandó!

Harmadik értelemben is használja a Curia a «semmiségi panasz»-t: az egyes felhozott semmiségi ok megjelölésére.

Ha a kir. Curianak ezen terminológiája csak terminologia volna, akkor is érdemes volna az ellen felszólalni; de annál több: véleményem szerint külső jelensége annak, hogy fogja fel a törvényt és mint ilyen utra igazíthat, hol keressük a formalismus gyökerét.

Előbb azonban rögzítsük meg a következőt: a semmiségi panasz bejelentésére jogosultak mindegyike csak *egy* semmiségi panaszszal élhet. Több semmiségi okot felöllelhet «a» semmiségi panasz, ezek azonban külön-külön semmiségi panaszok számára *nem* mennek, épp oly kevésbé, mint a BP. 384. §-ának 4. bekezdésében foglalt «jogfentartás». Sőt a «semmiségi panasz» alatt annak indokolását is kell befoglaltatni tekinteni abból a legirányadóbb szempontból, vajon semmiségi ok megjelöltnek mondható vagy sem.

II. A hivatkozott ítéletben a kir. Curia a védőnek a fő tárgyaláson két tanu megesketése, valamint a tárgyalás elnapolása és a pótvizsgálat elrendelése iránt tett indítványt elutasító végzés ellen bejelentett «semmiségi panaszai»-t «figyelembe nem veszi» (?). «Figyelembe nem veszi»: a törvény előtt teljesen ismeretlen intézkedés! Sem a «semmiségi panasz» visszautasításának, sem annak elutasításának esete fenn nem forgott, a «semmiségi panasz»-nak elkeresztelt valamivel pedig el kellett bánni, tehát figyelembe nem vették. De strigis autem, quæ non sunt.

A védő jogfentartással élt a BP. 384. §-ának 4. pontja alapján a bíróság körülírt végzései hozatalakor, «a» semmiségi panaszban azonban a bíróság eme végzéseit semmiségi okok gyanánt fel nem említette: más szóval a semmiségi panaszt nem ezekre a semmiségi okokra alapította, így tehát nem is lehetett ezek alapján a semmiségi panasznak helyt adni. Ez kétségtelenül helyes volna, a kir. Curia azonban azért indokol oly semmiségi panasz ellen, mely — nincsen, mert, úgy látszik, a védő «a» semmiségi panasz *indokolásában* a sérelmes intézkedéseket semmiségi okokul, még pedig hivatkozással a jogfentartásra, felemlítette. Hic Rhodus! A kir. Curia álláspontja szerint ugyan az ilyen «a» semmiségi panasz indokolásában felhozott «semmiségi panaszok» (?), mint elkésettek, visszautasítandók, szükségesnek tartotta mégis a küzdelmet ilyen nem létező, elkésett semmiségi panaszokkal felvenni.

III. Ez ítéletben a védőnek több ily elkésett semmiségi panasz visszautasított: «A védő az általa beadott indokolásban a 385. §. 1. c) és a 385. §. 3. pontjában felsorolt semmiségi okok alapján kívánt szintén semmiségi panaszt érvényesíteni. Minthogy azonban a 430. §. 3. bekezdése értelmében alkalmazandó 338. §. 2. bekezdése szerint a semmiségi panaszt az ítélet kihirdetésénél kell bejelenteni, minthogy védő az ítélet kihirdetésekor csakis a BP. 385. §-ának 2. pontjában körülírt semmiségi ok alapján jelentett be semmiségi panaszt, . . . a fent érintett semmiségi okokra fektetett semmiségi panaszt visszautasítani kellett».

Nemcsak helytelen terminológiával van tehát dolgunk, de a törvény helytelen alkalmazásával. A kir. Curia a semmiségi ok megjelölését helytelenül semmiségi panasznak mondja, de annak tekinti is és ezen az uton megköveteli, hogy a BP. 388. §-ának 2. bekezdése alapján a semmiségi *okok* mind már az ítélet kihirdetésekor jelentessenek be. Az indokolásban új semmiségi okot többé felhozni nem lehetne.

A kir. Curia eme felfogása a törvénytől ellenkezik. A BP. 390. §-ának 2. bekezdése ugyanis világosan kimondja, hogy a semmiségi okokat a felelbezés indokolásában is lehet felhozni. A 390. §. a 430. §. 3. bekezdése értelmében a

semmisségi panaszra is *megfelelően* alkalmazandó. Igaz ugyan, hogy a 430. §. utolsó bekezdése értelmében azt a semmisségi panaszt, melyben semmisségi ok megjelölve nincs, vissza kell utasítani, ez nem változtat azonban azon, hogy a 390. §. 2. bekezdésének *megfelelő* alkalmazása értelmében a semmisségi ok az indokolásban még felhozható ne legyen. A 430. §. utolsó bekezdésének helyes értelme nem lehet az, hogy a «panasz» szóra helyezzük a hangsúlyt, úgy, mintha e kifejezés az «indokolás»-sal ellentétben állana.

Figyelembe kell venni, hogy a BP.-nak ez a fejezete, főleg a semmisségi panaszról szóló része szövegezés tekintetében is a leggyengébb része a törvénynek. Sok hivatkozást találunk itt a törvény más helyeire, így a 430. §-ra is.

A ratio legis, a törvény értelme és szerkezete is az én felfogásom mellett van. Ha a törvény a 390. §-ban a felebbezésre vonatkozólag kifejezetten megengedi, hogy a semmisségi okok még az indokolásban felhozhatók legyenek, eadem ratione, ezt a semmisségi panasznál is meg akarta engedni. A formalismus tulhajtása volna, ha akár itt, akár ott megkövetelné, hogy az ítélet kihirdetésénél nyomban stricte megjelöltessenek a semmisségi okok. (A kir. Curia különben is a semmisségi okoknak legsubtilisabb megjelölését, nemcsak §., de pont és alpont idézését követeli: l. *Jogt. Közl. melléklet* 1901. évf. 5., 10., 16., 17., főleg 154. sz. esetét.)

A 430. §. szerkezete is a kir. Curia gyakorlata ellen érvel. E §. a 390. §-ra hivatkozik, a semmisségi panasz lényegéből pedig következik, hogy a 390. §-nak éppen 2. bekezdése az, mely megfelelőleg alkalmazandó. A 430. §. utolsó bekezdésében kimondani kellett, mi történjék a jogorvoslattal, ha semmisségi ok megjelölve nincs, mert az erről «megfelelőleg» intézkedő 391. §. 2. bekezdésére a 430. §. 3. bekezdésében hivatkozás nem történt, így a 430. §. utolsó bekezdésének nem lehet az az értelme, hogy az indokolásban már a semmisségi ok megjelölését pótolni nem lehet. Nyilvánvalóvá lesz ez abból, hogy a 430. §. utolsó bekezdése *folymatlagosan* kimondja, hogy a 391. §-ban körülírt eljárásnak helye nincs. A 430. §. utolsó bekezdésének helyes értelme csak az lehet: ha semmisségi ok megjelölve nincs (azaz még az indokolásban sem), a jogorvoslat visszautasítandó, ily esetben a 391. §. nem alkalmazható!

A 432. §. 1. bekezdése is, úgy látszik, mellettem szól; külön oly indokolásról megemlékszik, mely semmisségi okot nem tartalmaz. Bevallom, e törvényhely nem világos és a 434. §. 3. bekezdésével sem kongruál, de nem tételezhető fel, hogy a törvény a semmisségi panasz elfogadása esetére a 432. §-ban még külön az indokolás visszautasítását kívánta megszabni, amennyiben az semmisségi okot nem tartalmazna.

A kir. Curia különben 1901 január 26-án 282/1901. sz. ítéletében (*Jogt. Közl. melléklet* 1901. évf. 79. esete) a helyes álláspontra helyezkedett és kimondta, hogy a BP. 390. §-ának 2. bekezdése szerint a semmisségi ok a semmisségi panasz indokolásában is megjelölhető. (Ezzel szemben többször, így a 153. sz. eset gyanánt közölt 342/1901. sz. ítéletében kimondta a kir. Curia, — 1901 február 14-én — hogy a bejelentéskor megjelölni elmulasztott semmisségi ok az indokolásban utólag *nem* pótolható!

Akárhogy magyarázzuk bár a 430. §-t, arra az eredményre, melyre a kir. Curia a 188. sz. a. közölt ítéletében jutott, helyesen jutni nem lehet. Legformalistikusabb magyarázat mellett is elég, ha a semmisségi panasz bejelentésénél e jogorvoslattal élő *egy* semmisségi okot hoz fel, a többi netán érvényesíteni kívánt semmisségi okot még mindig az indokolásban felhozhatja, mert ily semmisségi okok nem tekintendők újabb semmisségi panaszoknak.

Igy látjuk, hogy a semmisségi panaszt a törvény formalistikusan szabályozza (BP. 384. §. 4., 430. §.), mi annál veszélyesebb, mert legfelsőbb bíróságunk gyakorlata úgyis

az alakszerűséghez hajlik. (L. *Jogt. Közl. melléklet* 1901. évf. 13. esetét: a védő nélkül védekezett vádlott «felebbezés»-t jelentett be, holott «semmisségi panasz»-nak lett volna helye a kir. Curia ez okból visszautasította a jogorvoslatot. V. ö. 1881: LIX. tcz. 25. §-ának 2. bekezdésével!)

Befejezésül utalok a BP. 429. §-ára, mely visszautasítás esetére még a hivatalból figyelembe veendő semmisségi okok érvényesülését is akadályozza, tehát a formalismus káros hatását még fokozza.

Dr. Róth Samu,
budapesti ügyvéd.

Két levél.

A Magyar Jogászegyletnek ápril hó 20. és 27. napjain a külföldi hatóságnál előterjesztett magánindítvány belföldi joghatályának kérdésében lefolyt vita alkalmával nagy szerepe jutott két levélnek. Mint lapunk olvasói tudják, dr. Edvi Illés Károly, ki a kérdést a 11. és 12. számban közzétett cikkeiben nyilvános megvitatás alá bocsátotta, annak igazolásaképpen, hogy német jog szerint csakis az illetékes német hatóságnál a tett elkövetése és a tettes személye felől szerzett tudomástól számitandó három hónapon belül beérkezett indítvány szolgálhat alapjául a további eljárásnak, Binding Handbuchjára hivatkozott, mely szerint «der Antrag kann bei jeder deutschen Staatsanwaltschaft und jedem deutschen Strafgericht, sowie bei jeder deutschen Polizeibehörde erhoben werden . . . Ist eine andere Behörde so entgegenkommend, den Antrag zur Beförderung anzunehmen, so ist die Frist nur gewahrt, wenn derselbe vor ihrem Ablaufe zu Händen einer der in §. 156. benannten Behörden gelangt.» Nagyobb bizonyosság okáért kérdést intézett a német birodalmi ügyészhez, Olshausenhez, hogy a német büntető törvénykönyv és bünvádi perrendtartás alapján az Ausztriában előterjesztett magánindítvány, ha csak három hónap múlva érkezik valamely német hatósághoz, a német bünvádi eljárás alapjául szolgálhat-e? Olshausen a kérdésre a következő választ adta:

«Vorweg bitte ich um Entschuldigung, dass ich Ihre gefällige Anfrage vom 12. d. Mts erst heute beantworte. War ich selbst auch kaum einen Augenblick in Zweifel, wie die Antwort zu lauten habe, so wollte ich mich doch erst gerne mit meinen Kollegen in der Reichsanwaltschaft ins Einvernehmen setzen, um ganz sicher zu gehen. In der am Sonnabend stattgefundenen Konferenz herrschte nun volle Uebereinstimmung darüber, dass die bezüglichlichen Bestimmungen der Reich-Straf PO. §. 156. nur *deutsche* Behörden im Auge haben, wie auch Binding im Handbuche annimmt. Ein bei einem Oesterreichischen Gerichte gestellter Antrag würde daher den gesetzlichen Anforderungen nicht entsprechen — es sei denn, dass es sich nur um eine Uebermittlung eines Antrages an eine *deutsche* Behörde handelt und der so übermittelte Antrag bei diesen rechtzeitig eingeht.»

Ezzel szemben dr. Doleschall Alfréd a Jogászegyletben ápril hó 20-án tartott előadásában azt vitatta, hogy a német büntető perrendtartás 156. §-a a nélkül, hogy a külföldön előterjesztett magánindítvány belföldi joghatályosságának kérdését egyáltalában felölelné, kizárólag azt állapítja meg, hogy *Németországban* a sértett fél indítványa, mely hatóságnál terjeszthető elő; kétségbe vonta, hogy Edvi Illés Károly és Olshausen Bindinget helyesen értették meg, mert Binding Handbuchja sem vonatkoztatható a *külföldön* három hónapon belül megtett és csak három hónap letelte után német hatósághoz érkezett magánindítvány joghatályosságának kérdésére, hanem csak arra, hogy a *Németországban* előterjesztett magánindítvány csak akkor joghatályos, ha három hónapon belül a perrendtartás 156. §-ában felsorolt hatóságok valamelyikénél lett előterjesztve, amennyiben pedig az indítvány más *német* hatóságnál terjesztetett elő, az csak akkor hatályos, ha ezen hatóság a magánindítványt három hónapon belül az indítvány

átvételére kötelezett (156. §.) hatósághoz átteszi. Szintén a nagyobb bizonyosság okából dr. Doleschall Alfréd előadása napján magához Bindinghez fordult, ki a következő levélben válaszolt:

Die Frage die Sie mir vorlegen, interessiert mich lebhaft.

Vom formalistischen Standpunkte aus, den sicher in der Praxis auch viele «Staatsanwälte und Richter einnehmen werden, nicht nur weil er bequem ist, sondern weil er zugleich der des Gesetzes zu sein *scheint*, ist die Frage einfach zu verneinen. *Der nicht rechtzeitig an die deutsche Behörde gestellte Antrag ist kein Antrag, das Verfolgungsrecht der deutschen Behörde kann nicht ausgelöst werden durch eine Willenserklärung, die der französischen Staatsanwaltschaft die Berechtigung zur Klagerhebung schaffen will.*

Ich will gleich zufügen, dass ich die beiden hervorgehobenen Sätze, die ich Ihren Gegnern in den Mund lege, für absolut richtig und unumstösslich halte, freilich zugleich bemerken, dass ich im Handbuche I. S. 657, 658 an den Wechsel zwischen dem ausländischen und dem inländischen kompetenten Gerichte nicht gedacht habe.

Gerade solch ein Wechsel ist es ja eben, der in Ihren Kreisen den Zweifel erweckt hat.

Wem es auf die materielle Gerechtigkeit ankommt, dem wird es hart fallen — und zwar sowohl dem Antragsberechtigten als der Forderung des Staates auf Strafe gegenüber —, dass dem rechtzeitig bei der damals kompetenten Behörde gestellten Antrage alle Bedeutung genommen werden soll durch den ganz zufälligen Umstand, dass dem Schuldigen die Flucht ins Ausland gelungen ist. Er wird sehr geneigt sein, eine Art Singular-Succession der deutschen Staatsanwaltschaft in die durch den Antrag in Frankreich geschaffene Lage anzunehmen und wird die Succession von der Dreimonatsfrist unabhängig zu machen suchen.

Ihm ist natürlich bekannt, dass das Gesetz derartige Fälle gar nicht gedacht hat, das also eine unmittelbare Berufung auf dasselbe unmöglich erscheint. Aber mittels des Postulates der Gerechtigkeit sucht er die fatale Lücke sachgemäss auszufüllen.

Mir will nun scheinen, eine Praxis, die sich über den *Buchstaben* des Gesetzes stellt und die nicht dem naiven Glauben huldigt, wenn ein Gesetz eine bestimmte Frage nicht ausdrücklich bejahe, habe es sie verneinen wollen, könne in derartigen Fällen bei völliger Wahrung der Grundgedanken des Gesetzes zu durchaus fachgemässen Ergebnissen gelangen.

Wie schon oben gesagt: ohne Antrag an die *deutsche* Behörde und ohne Wahrung der Dreimonatsfrist kein Klagerrecht der deutschen Staatsanwaltschaft.

Damit ist aber durchaus nicht gesagt, dass der *Beginn der Antragsfrist* in solchen Fällen umschlagender internationaler Zuständigkeit der gleiche sei und das der Ablauf der französischen drei Monate — Sie gestatten mir einmal den Ausdruck! — auch den Ablauf der deutschen Dreimonatsfrist bedeute.

Die Frist des § 61 des deutschen Strafgesetzbuches ist durchaus als *tempus utile* gedacht. Sie beginnt mit dem Tage, «seit welchem der zum Antrage Berechtigte von der Handlung und von der Person des Thäters Kenntniss gehabt hat».

«Von der Person des Thäters» diese Worte lassen sich zwanglos dahin ergänzen: von der Person des Thäters als einer deutschen Strafgewalt unterliegender Persönlichkeit.

Ich würde also der Meinung sein, dass mit der Flucht eines solchen Verbrechers nach Deutschland die Frage der Auslösung eines *deutschen* Verfolgungsrechtes durch Antragsstellung überhaupt erst aufgeht, dass für den Antragsberechtigten die deutsche Frist erst zu laufen beginnt seit dem Tage, an welchem er erfährt, dass der Schuldige jetzt deutscher Strafverfolgung unterliegt.

Dabei würde ich allerdings voraussetzen, dass der Antragsberechtigte nicht durch Versäumung der Antragsfrist in Frankreich sozusagen sein Antragsrecht verwirkt hat. Er muss dort und hier rechtzeitig Antrag gestellt haben: nur fängt die Frist in Deutschland später zu laufen an wie in Frankreich.

Bei dieser Auslegung des Gesetzes könnte der materiellen Gerechtigkeit ebenso genüge geschehen, wie den formalen Anforderungen des Gesetzes.

Mit freundlichem Grusse

Prof. Dr. Karl Binding.

A szabadalombitorlás és az új bűnvádi perrendtartás.

A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tcz. az ezt életbeléptető 1897: XXXIV. tcz. folytán 1900. évi január 1-én lépett életbe, kimondván 27. §-ában, hogy a büntető perrendtartás életbelépésének napjától kezdve hatályukat veszít azon törvények rendelkezései, melyek meg-egyeznek vagy ellenkeznek azon szabályokkal, melyeket a kir. bíróságok hatáskörébe utalt büntettek, vétségek és kihágások miatt megindítandó rendes bűnvádi eljárásra vonatkozólag a bűnvádi perrendtartásról rendelkező törvények tartalmazznak.

Az új bűnvádi eljárás 556. §-a értelmében a törvényszék mint másodfoku bíróság végzése ellen folyamodás nem használható. Felebbezett ügyekben kelt törvényszéki ítélet ellen, ha az elbírálás tárgya mind a vád, mind az ítéletek szerint csak kihágás, csak a jogegység érdekében használható perorvoslatnak van helye s a koronaügyész ebbeli teendőit a 441. §. írja körül.

A hivatkozott törvény 41. §-ában taxative sorolja fel azon eseteket, melyekben a sértett fél mint főmagánvádló a kir. ügyészségnek előleges felhívása nélkül vádat emelhet, de ezen szakasz a szabadalmi találmányokról szóló 1895: XXXVII. tcz. 49. §-ában felsorolt szabadalmi bitorlási kihágást nem említi, holott az ipari tulajdonjogok egy másik ágát, vagyis a védjegy-ügyeket szabályozó törvényekben (1890: II. és 1895: XLI. tcz. cikkében) említett védjegybitorlások a hivatkozott törvény 41. §-ában kifejezetten felemlítve vannak.

Kérdés támad tehát, vajon a találmányi szabadalmakról szóló 1895: XXXVII. tcz. 50. §-ának azon rendelkezése, hogy a szabadalombitorlási kihágás csak a sértett fél indítványára üldözhető, továbbá azon rendelkezése, hogy az 1883: VI. tcz. 7. §-ának a felebbeztelt korlátozó intézkedése nem nyer alkalmazást, miként érvényesül az új bűnvádi perrendtartás folytán.

Az említett törvények összevetéséből eredt jogi helyzet kétségsége indította a m. kir. szabadalmi tanács elnökét arra, hogy felterjesztést intézzon a kereskedelemügyi miniszterhez, mely felterjesztésében kifejti, hogy — nézete szerint a büntető perrendtartás alkotásánál a szabadalombitorlási kihágási esetek figyelmen kívül hagyattak, s szükségesnek tartja, hogy a törvényhozás által az 1895: XXXVII. tcz.-ben határozottan kifejezett azon szándék, t. i. hogy az ezen speciális kihágásra vonatkozó ügyek soron kívül tárgyalásának, hogy azokban a II. bírósági ítélet ellen további felebbeztelt korlátozó intézkedéssé ne alkalmazzassanak és hogy a vád ezen kihágásokra nézve épp úgy, mint a védjegybitorlásokra nézve is a magánvádlóra biztassék, az új törvény uralma alatt ezentul is fentartassék.

Az igazságügyminiszterium a felvetett kérdésre nézve nyilatkozott. A nyilatkozat lényeges tartalmát a következőkben ismertetjük:

A szabadalombitorlási kihágás fel nem vétele a magánvád esetei közé kizárólag annak a körülménynek tulajdonítandó, hogy a bűnvádi perrendtartás kormányjavaslatának benyújtásakor (1895 május 4-én) a találmányi szabadalmakról szóló törvény még nem létezett és hogy a javaslat bizottsági és teljesülési tárgyalásainál figyelmen kívül hagyattak az időközben megalkotott szabadalmi törvényben felállított kihágások.

Ennek következtében az 1890: II. tcz.-et módosító és kiegészítő 1895: XLI. tcz. 8. és 9. §-aiban körülírt védjegy- bitorlási, de nem egyuttal az 1895: XXXVII. tcz. 49. §-ában körülírt szabadalombitorlási kihágás képezi az 1896. évi XXXIII. tcz. 49. §-ának 1. bekezdésében meghatározott «magánvád» esetét. Ebben a tekintetben a kir. szabadalmi tanács elnöke helyesen értelmezi a törvényt, de abból, hogy

a szabadalombitorlás esetében a sértett nem léphet fel mint főmagánvádló, korántsem következik, hogy a kérdéses kihágás többé nem üldözhető a sértett fél indítványára. Az 1895. évi XXXVII. tcz. 50. §-ának erre vonatkozó anyagi rendelkezését sem a bűnvádi perrendtartásról, sem az annak életbeléptetéséről szóló törvény hatályon kívül nem helyezte — amint-hogy a BP. az anyagi büntető törvényeknek az indítványi bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseit általában nem érinti — és ennél fogva a vád kezelése szempontjából csak annyiban különbözik a védjegybitorlás a szabadalombitorlástól, hogy ez utóbbit rendszerint a kir. ügyész, az előbbinél a sértett képviseli a vádat. Minthogy pedig a sértett akarata nélkül, illetőleg akarata ellen a két kihágás egyikénél sem indítható meg, illetőleg folytatható az eljárás és abban az esetben, ha az ügyész megbízott a vád képviselőt el nem vállalná, a bíróság a BP. 526. §-a értelmében úgy jár el, mintha a vád képviselőt a sértett átvette volna: ez utóbbinak helyzete szabadalombitorlás esetében mindenesetre kedvezőbb, mint más, magánvádra üldözendő kihágásnál.

Abban is igaza van a kir. szabadalmi tanács elnökének, hogy az 1897. évi XXXIV. tcz. 27. §-a értelmében 1900. évi január hó 1-étől kezdve a bűnvádi perrendtartásnak a kir. járásbírók hatáskörébe utalt kihágások tárgyalására és a jogorvoslati rendszerre vonatkozó határozatai szabadalombitorlási ügyekben is alkalmazandók és éppen ezért, tekintettel különösen a BP.-ban foglalt ama általános elvre, hogy a ténykérdést még a legsúlyosabb büntetéseknél is csak egy forum vizsgálhatja felül, nem lehet kétség abban az irányban, hogy ez az általános elv irányadó a szabadalombitorlási ügyekre nézve s illetőleg ez elvnek e kihágásokra leendő alkalmazásától eltérni semmi esetben sem lehetne és nem lehetett volna. Minthogy továbbá a BP. 5. §-a értelmében a sértett vagy jogutódja a főtárgyalás, illetőleg a járásbírói tárgyalás befejezéséig minden korlátozás nélkül érvényesítheti magánjogi igényét az okozott kárnak megtérítésére: egyfelől — az 1897. évi XXXIV. tcz. 27. §-a által — hatályon kívül helyeztettek tekintendő az 1895. évi XXXVII. tcz. 52. §-ában foglalt az a megszorító rendelkezés, hogy a büntető bíróság 20,000 koronát meghaladó kártérítési összeget meg nem ítélt, másfelől alaposnak nem tekinthető az az aggály, hogy a kihágások felett ítélező bíróságokra 20,000 koronáig terjedő kártérítési igény megállapítását teljes megnyugvással bízni nem lehetne, különösen tekintettel a BP. 489. §-ára. Nincs tehát ok arra, hogy a BP. a fentebbi irányokban novelláris uton módosíttassék.

Különlék

A kir. Curiához április hóban 1705, ez évben összesen 6585 ügy érkezett. A múlt évről maradt 6445 hátralékkal együtt elintézendő volt 13,030, elintéztetett 7711, hátralékban maradt 5319 ügy. A múlt év megfelelő szakához képest 1958-czal kevesebb érkezett, 2190-nel kevesebb volt elintézendő, 1256-tal kevesebb intéztetett el s a hátralék csökkent 934-gyel.

— **A cs. és kir. consuli hivatalok hatásköre házassági ügyekben.** E czimen Arrigo Fraus, a konstantinápolyi consuli főtörvényszék bírása az Oesterreichische Allgemeine Gerichtszeitung utóbbi számaiban érdekes cikksorozatot írt, amelyből közöljük a bennünket különösen érdeklő következő részeket.

Az 1891. évi XXXI. tcz. 10. §-ának 2., 4. s illetőleg 6. pontja felhatalmazza a m. kir. miniszteriumot, hogy az idézett §. 1. pontjában felsorolt jogviszonyokat tárgyaló, már meghozott és hozandó törvények a consuli bíróságoknál mikor legyenek a magyar honosokra vonatkozólag hatályba léptetendők. Addig azonban a 3. pont szerint a consuli bíróságok által jelenleg alkalmazandó törvények és szabályok maradnak hatályban.

«Az idézett pontokban szabályozott tágkörű rendelkezés jogával azonban — mondja cikkíró — a magyar kir. kormány a házassági jogra vonatkozólag mind a mai napig még nem élt, következésképpen a consuli bíróságoknál a magyar alattvalókra még mindig az osztrák házassági jog van érvényben, mint ahogy mindig is ez volt reájuk érvényes, még pedig a fejlődésnek amaz állapotában, amelyet 1898. január elsejéig elért, mikor a consuli bírásokról szóló 1891. évi magyar és osztrák törvények életbe léptek. A magyar miniszterelnöknek 1897. évi 18092. számú rendeletével ugyan

némely consuli hivatal születési, házassági és halotti anyakönyvek vezetésével megbízott és ehhez képest ezek előtt házasságok is kötöttek, e rendelet azonban csupán az 1894. évi XXXIII. tcz. cikkre, tehát egy közigazgatási és nem magánjogi törvényre vonatkozik, de semmiképpen sem a házassági jogot szabályozó 1894. évi XXXI. tcz.-re.»

«Minthogy a magyar kormányt az 1891. évi XXXI. tcz. alapján a legtöbb körű rendelkezés illeti meg, hogy egyoldalul, az osztrák kormányval való minden megegyezés nélkül, a magyar házassági jogot a consuli bíróságoknál életbe léptesse, felette kívánatos, hogy ezzel a jogával végre és minél előbb éljen.

Annak az aggálynak, hogy ennél fogva a consuli bíróságoknak bele kell hatolniuk a magyar házassági jog ismeretébe és így feladataik erősen megnehezítettnek, az ügy fontossága mellett el kell enyésznie, és azt a félelmet, hogy a consuli hivatalnokok hiányával vannak a szükséges jogi képzettségnek és így nem volnának képesek a magyar házassági jog tanulmányozására és helyes alkalmazására (e félelem csillámlik ki a magyar 1891. évi XXXI. tcz. 12. §-ának indokolásából) eloszlathatja annak figyelembe vétele, hogy az elsőfokú consuli bíróságok által gyakorolt igazságszolgáltatás, a házassági ügyekben való kivétellel, ma már jóval magasabb színvonalon áll, mint ezelőtt, s hogy a consuli főtörvényszék a gyakorlatra irányító hatással lesz.»

— **A jogvédő egyesület vagyontalanok részére** 1900. évben összesen 521 ügyben nyújtott ingyen jogvédelmet. Ezek közül 225 ügy befejeztetett, 296 folyamatban maradt. Rendes per volt 75, sommás per 226, bűnügy 82, perenkívüli ügy 95, hagyatéki ügy 9, vegyes 34. Panaszlikódik az egyesület évi jelentése, hogy fiatal ügyvédek és ügyvédjelölteink nem igen vállalkoznak arra, hogy a hivatalos órák alatt jelentkező ügyes-bajos embereket jogi tanácscsal, utbaigazítással lássák el.

— **A budapesti kir. büntető járásbírók** ujjászervezése óta öt hónap telt el. Ezen öt hónapról számol be a most kiadott kimutatás.

1900 december 1-én restantia volt 4562 bűnper, 1900 december 1-től 1901 április végéig érkezett új feljelentés 8934, összesen tehát elintézésre várt 13,496, ebből elintéztetett 11,763, maradt elintézetlen 1733 bűnügy. Az elintézés módja: ítélettel befejeztetett 2712 bűnügy, végzéssel 9051 bűnügy.

A büntetések neme: 740 esetben szabadságvesztés-büntetés szabott ki (fogház, elzárás), a többiekben pénzbüntetés. Pénzbüntetés behajtatott és beszállított az állampénztárba 15,996 korona.

A folyó évi április hó végével elintézetlenül maradt 1733 bűnügynek körülbelül egyötöde olyan, amelyben a tárgyalás már ki volt tűzve, de annak folytatása különféle akadályok miatt egyelőre el nem rendelhető, az ügyeknek háromötödrésze május első és következő napjaira már ki van tűzve, az utolsó ötödrész pedig csak azért maradt még kitűzés nélkül, mivel csak április utolsó napjaiban érkezett. Minden egyes bírónál átlag csak 115 ügy van folyamatban. A járásbírók nagy forgalma mellett ennél lejjebb nem igen lehet menni. Ami a hónap elején beérkezik, az a hónap végén már fel van dolgozva. A legkisebb havi érkezés (új feljelentés) 1674 volt, a legnagyobb 1761 (1644 vétség és 117 kihágás). A bírák nagyobb része már azon kedvező helyzetben van, hogy két heti tárgyalási terminusokat tűz és ez az eredmény körülbelül egy hónap múlva már el lesz érve az összes bírónál is. Valóban sürgős ügyek letárgyalhatók 24 óra alatt is. Így történik ez rendszeren a foglyos ügyekben. A felek, különösen pedig az ügyvédek érdekében a bíróság a hosszas várakoztatás és az ezzel egybekötött aránytalan idővesztés kikerülése végett egyes irodákban máris megkezdte, jövőre pedig az összes irodákban kivétel nélkül azt a praxist követi, hogy az egy napra eső tárgyalásokat nem az eddigi avitikus módon egy határidőre (9 órára), hanem arányosan felosztva 9, 10 és 11 órára tűzi ki.

— **A kegyelmes Curia. A szegedi ügyvédi kamara:** folyamodó ügyvédjelölti névjegyzékbe való felvételi kérelmét megtagadja.

Indokok: Folyamodó ügyvédjelölti képesítettséggel bir ugyan, felvételét azonban az 1874. évi XXXIV. tcz. 11. §-ában megkövetelt feddhetlenség hiányából kellett megtagadni. Folyamodó jogi tanulmányait 1880-ban befejezván, államszolgálatba lépett és a legutóbbi időben a nagybecskerei kir. pénzügyigazgatóságnál titkári állásban volt. Ezen állásától azonban a közigazgatási bizottság fegyelmi válaszmányának

hozott s a pénzügyminiszter által helybenhagyott határozatával elmozdított és hivatalvesztésre ítéltetett abból az indokból, hogy oly súlyos visszaéléseket követett el, melyek egyfelől a büntetőtörvény sulya alá tartoznak, nemcsak, hanem őt magát a közbecsüléstől is megfosztják. E mellett az elkövetett cselekmények megtorlása végett ellene a büntető eljárás is folyamatba tetetett és részben csak elévülés okából lett a büntető eljárás beszüntetve. Minthogy tehát a megbízhatóság rovására eső olynemű cselekmények miatt lett hivatalvesztésre ítéelve, melyeket ha folyamodó, mint bejegyzett kamarai tag követett volna el, az ügyvédségtől való elmozdításra is feltétlenül okul szolgálnának, figyelemmel még arra is, hogy az ügyvédjelölti gyakorlatot ugyanabban a városban és vidéken kívánja folytatni, ahol a közelmúltban feltárt súlyos természetű visszaélései még élénk emlékezetben vannak, ennél fogva a felvétel megtagadandó volt. (1900 decz. 29. 1063/900. sz. a.)

A m. kir. Curia: A felebbezett végzés megváltoztatatik és K. F. az ügyvédjelöltek lajstromába felvétetni rendeltetik. Mert folyamodó igazolta, hogy az Ügyvédi rendtartás 11. §-ában előirt elméleti képességgel bír, az pedig, hogy ellene a 3. §-ban foglalt esetek valamelyike fenforogna, a beszerzett fegyelmi iratokból ki nem tűnik, sőt a kir. ügyészség a hűtlen kezelés büntette miatt tett feljelentés tárgyában a vád képviselőjét indokoltan meg is tagadta. (1901. febr. 28. 783/901. sz. a.)

— Szabálytalanságok egy esküdtbíróági ítéletben.

A m. kir. Curia: A semmiségi panasz elutasittatik.

Indokok: ... Nem kerülte ki a kir. Curia figyelmét a főtárgyaláson elkövetett az a szabálytalanság, hogy az elnök a megállapított kérdéseket a BP. 363. §-ának rendelkezéséhez képest nem a feleknek a bűnösség kérdésére vonatkozó előterjesztései és indítványai után olvastatta fel, hanem a felolvasást és aláírást a bűnösség kérdését tárgyzó indítványok előterjesztése előtt teljesítette, mely szabálytalanság a BP. 384. §-ának 5. pontjában meghatározott alaki semmiségi okot képez és csak az idézett §. végbekezdése alapján nem vehető hivatalból figyelembe; de szabálytalan az ítélet rendelkező részének szövegezése is, mert abban az esküdtek nevei is felsorolva, holott a BP. 327. §-a ezt nem rendeli. (1901 ápril 12. 2094/901. sz. a.)

A kolozsvári boszorkánypörökről tartott a minap *Komáromy Andor* előadást az Erdélyi Múzeum Egyletben. Bemutatott többek közt egy 1584-ben kelt ítéletet, melyet Kolozsvár város levéltárában talált föl s mely véleménye szerint egyike a legrégebb magyar nyelvű ítéleteknek boszorkánypörben. — Az ítéletet itt közöljük:

1584. die 15 Maii Domini Sanatores deliberarunt. Miért hogy egykik valló azt mondja hite után: hogy sokszor halotta Szabo Katótól hogy ő reá az annyáról maradt volna halála után az Boszorkányság és attól az boszorkányságot megtanulta, mely vallása tantum facit hogy boszorkánynak mondja magát. Ez vallásához hogy ő olyan személy volna ilyen dolgai accedálnak és erősítik tudományáról való valását hogy a Fazekasné megfenyegette hogy csontorkájából kiragadja nyelvét, addig nem nyugszik, mely az szegény asszonyon meg is történt; megvallja azt is Nyíró Mártonné miképpen Vasárnap megfenyegette szolgáló leányát és másnapra virradolag megveszett a lába; hallják azt is miképpen azt mondta maga felől hogyha ő neki fizetnének avagy felölle háládatlanok nem lesznek tehát tudományával Urat szerzene neki, és ha ura távol volna tőlle meghozhatná; constál az is hogy a posztó csomolékot ő maga mutatta meg az istállóba kiből gyanúság vagy hozza hogy ő tette oda is, másnak nyavalyájára. Vannak egyes jámbor keresztények tudománya ellen való bűbájossági is mint hamvazott, szózott Ij által bujtatott; segít az is, hogy egy asszonynak harmadnapra profétálta hogy megbánnya azt hogy nem engedett valami fát neki és harmadnap mulva megesett rajta a nyavalya. Vannak sok egyéb bizonyságok is kik lelki gondolatjokkal nem tudnak egyébre vetni nyomorúságokban hanem ezen Szabo Katóra. Azért holott keresztény emberhöz ez féle bűbájosság nem illendő, Sőt az Uristen ez féle emberekre kik ilyen életben élnének büntetést és tilalmat vetett: Tetszik a Törvénynek, hogy elsőben megkinoztassék ez Szabo Kató és annak utána halált szenvedjen.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az alkoholelles kongresszuson** *Löffler* bécsi docens terjedelmes statisztikát mutatott be, melyet Bécs városára nyert adatokból a kriminalitás s az alkoholizmus közti kapcsolatosságot feltűntetésére állított egybe. Rámutatott, hogy a felsőség ellen elkövetett delictumok, különösen pedig a felségsértés, az uralkodóház tagjainak megsértése, a hatóság és közege elleni erőszak 50—75%-a arányban ittas egyének által követettnek el, a szándékos vagyonrongálásért elítélteknek 63%-a volt iszákos, a személyes szabadság megsértése miatt elítélteknek 35%-a, a zsarolóknak 13%-a, a veszélyes fenyegetést elkövetetteknek 56%-a volt a delictum elkövetésekor ittas; a szemérem elleni delictumoknál 26%, a rablásnál 50%, a súlyos testi sértésnél pedig 54% az arányszám. Legnagyobb fokban a 20—30 éves koruaknál jelentkezik az alkohol hatása s kevésbé a fiataloknál. Ritkább tünet az iszákosság a nőknél, mint a férfiak sorában. Jelentékenyen nagyobb arányban állapítottat meg az ittaság a nőknél, mint a családok egyénekénél. Tulnyomólag ipari munkások az alkohol áldozatai, kik munkaszünetüket nem pihenésre, sem szórakozásra, hanem a rendeltetéssel éppen ellenkező célra használják fel. Az ittasok által elkövetett büntetendő cselekmények legnagyobb része vasárnap s ünnepnapon követettek el.

Hólapdarendszer. Egy kereskedő hirdetéseiben közzétette, hogy 25 pfennigért 4 márka áru szolid árú lehet venni, ha 25 pfennigért a vevő u. n. Original-coupon vásárol. Ez az Original-coupon egy postai utalvány blanketta 1 márkáról a kereskedő címére. A számmal ellátott coupon szerint, ha annak birtokosa 1 márkát franco a kereskedőnek beküld, kap 4 további Original-coupon 25 pfennigjével darabját. Ha ezeket eladja a couponok birtokosa, tetszés szerinti összeállítású 4 márka értékű tárgyakat kap és visszakapja 1 márkáját, tehát 4 márka áruért csak 25 pfenniget fizet. A 4 coupon vevői hasonlóképpen járhatnak el. Ha nem sikerül ez az eljárás, akkor a 4 márka értékű árút a megfelelő érték utánfizetése ellenében kapja meg a vevő. A Reichsgericht a kereskedőt, aki ezen az uton jelentékeny forgalomra tett szert, tiltott sorsjáték rendezése miatt elítélte.

— **A müncheni rabsegélyző egyesület,** mely egyszerűsmind az összes bajor rabsegélyző-egyletek vezetője is, a múlt évben 27,436 márkát költött céljai elérésére, míg bevételei 28,114 márkára rugtak. Az intézet 40 év óta áll fen. Ezalatt az idő alatt a tagok száma 200-ról 1740-re emelkedett, vagyona pedig 7000 márkáról 150,000 márkára gyarapodott. A vezetése alatt működő egyletek, az ugynevezett Bezirksvereinek száma 146.

— **A törvény betűje.** A külföldiek Franciaországban az 1892. évi augusztus hó 1-sői törvény értelmében ott tartózkodásukat bejelenteni kötelesek a rendőri prefectusnál. Baviquet belga polgár Párisban egy francia nőt véden feleségül, aki már házassága előtt is Párisban lakott, az asszony nem tartotta szükségesnek a közigazgatásnak arról való értesítését, hogy francia állampolgárságát elvesztette. Minthogy azonban a törvény szövege szerint a külföldiek jelentkezni tartoznak, Baviquetné az idézett törvénybe ütköző kihágás miatt a bíróság elé állítottatott. A törvényszék azonban felmentette, kimondván, hogy a törvény arra a külföldre vonatkozik, aki külföldről jön Franciaországba, de nem arra a francia nőre, aki házassága által állampolgárságát elveszti.

— **A francia bünvádi eljárás 347. §-ának módosítására** irányuló törvényjavaslatot nyújtott be Martin képviselő a francia képviselőházhoz. E szakasz szerint az esküdtek által az enyhítő körülményekre vonatkozó kérdésekre adott szavazatoknak egyenlően való megoszlása esetén, az enyhítő körülmények figyelmen kívül hagyatnak és a leg súlyosabb büntetési tétel alkalmaztatik. A javaslat szerint ellenben a szavazatok egyenlősége esetén a vádlottnak kedvező szavazatok alapján volna az ítélet hozandó.

A Magyar Jogászegylet igazgató választmánya f. hó 11-én (szombaton) este fél 7 órakor ülést tart az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám). Napirenden lesznek az évi rendes közgyűlést előkészítő intézkedések.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félv. 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az új bünvádi perrendtartás a Curian. x. y. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. Dr. Szilasi Adolf budapesti ügyvéd. — A kártérítés tanához. (Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.) Dr. Menyhárh Gáspár kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Jogirodalom: Magyar házassági és házastársi öröklési jog. Irta dr. Jancsó György kolozsvári egyetemi tanár. Dr. — z. — Törvénykezési Szemle: Felmentő ítélet vándor nélkül. Balpataky József eperjesi kir. alügyész. — Különlék. Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az új bünvádi perrendtartás a Curian.

Az új bünvádi perrendtartás életbelépte előtt a Curia ítéleteinek körülbelül hatvan százaléka úgy szólt, hogy: «a tábla ítélete indokaiból helybenhagyatik»; harmincz százaléka pedig emigy: «az 1883. évi VI. tcz. 7. §-a alapján megengedett felelbezés eseteinek egyike sem forogván fen, a felelbezés visszautasítottatik».*

Csemegi visszavonulása óta alig találkozunk a kir. Curia büntető judikaturájában ítélettel, amely alaposan, vagy éppen tudományosan indokolta volna a rendelkezést.

Legfőbb bíróságunk joggyakorlatának eme chablonosságát, mondhatni blanquettaszerűségét, sokszor felpanaszoltuk, mert ez által a kir. Curia kiadta kezéből a judikatura egy-egyes vezetését, irányítását, befolyásolását, és mert tapasztalati tény, hogy az indokolás alapossága biztosítja az elintézés alaposságát, az indokolás szófukarsága ellenben nem nyugtat meg a felől, hogy az ügygyel a bíróság minden részletében behatóan foglalkozott.

Az új bünvádi perrendtartás életbeléptével reméltük, hogy az ítéletek ezen jellegzetes vonása eltűnik legfőbb bíróságunk gyakorlatából.

A BP. 328. §-a így írja körül az ítélet indokolásának kellékeit: «Az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket és mily okokból tart bebizonyítottaknak vagy be nem bizonyítottaknak; továbbá felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél... irányadók voltak».

Igaz ugyan, hogy e szakasz tulajdonképpen az elsőbírósági eljárásra vonatkozik, az is igaz, hogy a szakasz első része nem is vonatkoztatható a kir. Curia ítéletére, de ahhoz nem kell törvényes rendelkezés sem, hogy a jogkérdésekben ítélő legfőbb bíróság ítéletében «felsorolandók az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél irányadók voltak». Nézzük, hogyan felel meg a kir. Curia indokolási köteletségének:

A vádlott a kir. Curiahoz semmiségi panasszal él. Ivek terjedő jogi fejtegetésekben bizonyítja, hogy az elsőbíróságok a büntető törvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazták vagy tévesen alkalmazták a BP. 385. §-ának 1. a) — c) pontjaiban felsorolt kérdésekben. Hogy czáfolja meg a kir. Curia a jogi fejtegetéseket? Így:

1. A semmiségi panaszok elutasítatnak, minthogy a kir. ítélő tábla által valóknak elfogadott tények szerint a vád alapjául szolgáló tettek bűncselekmények tényálladékat megállapítják. (1901 április 25. 2425/901. sz. a.)

2. A semmiségi panasz a BP. 437. §-ának 4. bekezdése

értelmében elutasítatnak, mert az elsőbíróságok által megállapított tényekben büntetendő cselekmény tényálladéka befoglaltatik. (1901 április 17. 2203/901. sz. a.)

3. A semmiségi panasz a BP. 427. §-ának 4. bekezdése alapján elutasítatnak. Mert a kir. tábla által valóknak elfogadott tények büntetendő cselekménynek a tényálladékat megállapítják. (1901 április 17. 2201/901. sz. a.)

4. Vádlottaknak a BP. 385. §-ának 1. a) pontja alapján bejelentett semmiségi panasz a BP. 557. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 437. §. 4. bekezdése értelmében elutasítatnak. Mert a vádbeli cselekmény büntetendő cselekmény tényálladékat megállapítván: vádlottaknak alaptalan semmiségi panaszát el kellett utasítani. (1901 április 23. 2388/901. szám alatt.)

Az esetek százait tudnók idézni ebből a fajtából. Ezek a határozatok úgy hasonlítanak egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz. Hogy hova visz ez az irány, azt ékesen tanúsítja az itt következő két curiai határozat, melyek a tény- és jogkérdés összezavarásának klasszikus példái:

1. Minthogy a kir. törvényszék azt a *tényállást* fogadta el bizonyítottaknak, hogy vádlott 1899 november közepén a H. I. gondjaira bízott 10 korona értékű kést és villát annak konyhájából *ellopott*, a kir. Curia pedig a BP. 437. §-ának rendelkezésénél fogva köteles határozatát a kir. törvényszék által valóknak elfogadott tényekre alapítani: vádlott cselekménye helyesen minősítettett a Btk. 333. §-ába ütköző s a 334. §-a szerint minősülő lopás vétségének.

2. A semmiségi panasz a BP. 437. §-a alapján elutasítatnak. *Indokok:* A BP. 437. §-ánál fogva a kir. Curia köteles lévén határozatát a kir. törvényszék által valóknak elfogadott tényekre alapítani, minthogy ezek szerint K. M.-né sérelmére a Btk. 301. §-a értelmében büntetendő *könnyű testi sértés követtetett* el s így a kir. törvényszék nem alkalmazván tévesen a Btk. vonatkozó rendelkezéseit abban a kérdésben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékat, a BP. 385. §-ának 1. a) pontjára alapított semmiségi panasz mint alaptalan, elutasítandó volt. (1901. évi április 19. 2251/901. sz. a.)

Rendkívül sok ilyen szövegű határozattal találkozunk:

A kir. törvényszék másodfoku ítélete ellen bejelentett semmiségi panasz visszautasítottatik. Mert: nem forog fen a BP. 556. §-ának 3. bekezdésében meghatározott az az eset, melyben a vádló a kir. törvényszék másodfoku ítélete ellen semmiségi panaszt használhat; ennek folytán a kir. törvényszék másodfoku ítélete ellen a főmagánvádló részéről bejelentett semmiségi panaszt mint a törvényben kizártat e helyütt a BP. 557. §-ában felhívott 434. §. 3. bekezdése szerint vissza kellett utasítani. (1901 április 25. 10,132. szám alatt.)

Egy szóval sem mondja meg e határozat, hogy miért nincs helye semmiségi panasznak, holott most, az új bünvádi perrendtartás életbeléptének első idejében nagyon is üdvös volna a kitanítás. De később sem lehet elegendő ily apodiktikus kijelentéssel ütni el a dolgot.

Ugyancsak százával termeli a judikatura az ilyen határozatokat:

1. Minthogy a fenforgó körülmények sem oly számosak, sem oly nyomatékosak, hogy azok a Btk. 92. §-ának alkal-

* Az 1898. évben 12,000 érdemlegesen elintézett ügy közül 3560 ügyben, 1899-ben 12,650 ügy közül 4005-ben hozatott visszautasító végzés.

mazását indokoltta tennék, a bejelentett semmiségi panasz a BP. 437. §-ának 4. bekezdése alapján elutasítandó volt. (1900 augusztus 30. 8620. sz. a.)

2. Tekintve, hogy a kir. tábla ítélete szerint is figyelembe vett enyhítő körülményeknek számuknál vagy nyomatékuknál fogva különös súly e helyütt sem tulajdoníthatott, a Btk. 92. §-ának alkalmazására tehát a feltétel nem állapíthatott, az alaptalan semmiségi panaszt a BP. 92. §-ának 4. bekezdése szerint el kellett utasítani. (1900 augusztus 19. 8179. sz. a.)

3. A semmiségi panasz elutasított, mert a fenforgó enyhítő körülmények sem oly számosak, sem oly nyomatékosak, hogy azok a Btk. 92. §-ának alkalmazását indokoltta tennék. (1900 augusztus 30. 8519. sz. a.)

Egész a folyó év elejéig vitás volt, hogy a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján ha a Btk. 92. §-a alkalmaztatott, az alkalmazás mértéke miatt van-e semmiségi panasznak helye? A jelenlegi gyakorlat a kérdést igenlőleg dönti el. Az ellenkező irányt a következő alaposan megindokolt határozatok képviselték:

1. A BP. 385. §-ának 3. pontjában megjelölt semmiségi ok csak abban az esetben érvényesíthető, ha a bíróság a Btk. 92. §-át feltételeinek fenforgása daczára nem alkalmazta, ellenben amiatt, hogy a bíróság a büntetést a Btk. 92. §-ának alkalmazása mellett az ez által szabott határokon belül nem a vádlott védője által kívánt mértékben szabta ki, semmiségi panasz egyáltalán nem használható. (1900 június 21. 6499. szám alatt.)

2. A BP. 385. §-ának 3. pontja alapján csak a Btk. 92. §-ának nem alkalmazása vagy téves alkalmazása miatt van helye semmiségi panasznak, az alkalmazás mértéke miatt azonban ily jogorvoslat nem használható. (1900 október 31. 9758. sz. a.)

3. A BP. 385. §-ának 3. pontjában meghatározott semmiségi ok nem forog fen, mert a Btk. 92. §-a alkalmaztatott, az alkalmazás mértéke miatt pedig a törvény szerint semmiségi panasznak helye nincs. (1900 júl. 19. 7528. sz. a.)

Idem pro idem. Hol itt az elvi döntés indokolása? A kérdés olyan fontos, hogy legalább öt sort szentelhetett volna a kir. Curia álláspontjának megvilágítására.

Nem sajnált öt sort szentelni a kir. Curia annak a nagy horderejű kérdésnek eldöntésére, vajon a koronaügyész jogosítva van-e a kir. főügyész semmiségi panaszát visszavonni? Ezzel a kérdéssel, melyről a napi- és szaklapok hasábos cikkeket közöltek, amelyről a koronaügyész, valamint Tarnai János, Tóth Gerő, Illés Károly, Heil Fausztin oly értékes tanulmányokat tettek közzé: a kir. Curia a következőkben végezett: «Minthogy a tárgyalás során a koronaügyész az ügyész által az esküdtbíróság előtt bejelentett semmiségi panaszt visszavonta, ennél fogva tekintettel a kir. ügyészségi intézmény egységére, valamint a BP. 430. §-ának 3. bekezdésében felhozott 396. §-nak megfelelő alkalmazása szerint ama semmiségi panasz nem létezőnek volt veendő.» (1900 márcz. 22. 3020/900. sz. a.)

Legutoljára hagytuk azokat a határozatokat, amelyek a vádlottat vagy védőjét megfosztják a semmiségi panasz érvényesítésének jogától amiatt, mert a semmiségi panasz nem szabályszerűen lett bejelentve.

Mennyi nyilvánvaló jogsérelmet fedez a kir. Curia formulája,* és e mellett mennyi ügyet terel el a kir. Curia érdemleges felülvizsgálata köréből! Ezek a visszautasító határozatok arra mutatnak, hogy a büntető igazságszolgáltatást a kir. Curia tisztán magánjogi szempontból kezeli s úgy tekinti a bünvádi ügyeket, mint valamely régi perrendtartásunk rendes eljárása szerint tárgyalandó polgári pert,

melyben a bíró az esetlegességi és tárgyalási elv szigorú megtartására ügyel, s amelyben egyedül a felek vannak hivatva érdekeik szemmel tartására és megóvására. Ha nem teszik, saját érdekeiket kockáztatják, ha éberen örködnek jogaik felett, pernyertesek lesznek, mert *vigilantibus jura!* Annaira azonban a civilis judikatura sem ment, mint a kir. Curia büntető gyakorlata, mert még a merev rendes eljárásban sem kívánják azt meg, hogy a fél a jogorvoslatát úgy jelentse be, amiként azt a kir. Curia megköveteli, mert még ezekben az ügyekben is szabály, hogy «helytelen elnevezés esetében a felelbbviteli beadványok minősége azok tartalma szerint ítélendő meg». A rendes eljárásban a felelbbvezést indokolni sem szükséges. A sommás eljárásban ugyan megjelölendő, hogy a fél az ítéletet mely alapon támadja meg, de a bírói gyakorlat ezt a szabályt úgy magyarázza, hogy ha csak ki lehet venni a felelbbviteli beadványból azt, hogy miért panasz-kodik a felülvizsgálatot kérő, a felülvizsgálati bíróság az ügy érdemleges elintézésébe belebocsátkozik.

Ha már azonban a kir. Curia ezt a méltánytalan álláspontot foglalja el a semmiségi panaszok elfogadása tekintetében, legalább szigorúan örködnék a felett, hogy a főtárgyalási elnökök a törvényben előírt kötelességükhöz hiven a perorvoslatok használhatóságáról a vádlottakat kellő módon felvilágosítsák.

Összegezve a sok elintézett ügyet, az eseteknek alig tiz-tizenöt százalékában találunk oly határozatokat, melyeket a kir. Curia érdemlegesen megindokol.

Nehogy félreértessünk, hangsúlyozzuk, hogy mi sem kívánjuk a legapróbb ügyben hozott, minden jelentőséget nélkülöző rendelkezés motívumainak bő kifejtését. De nem hagyhatjuk szó nélkül azt a rendszert, mely szabálylá teszi a formalismust és a blankettát.

Nem ekképp reméltük a kir. Curia judikaturáját az új æra alatt.

x. y.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

A kézbesítést tárgyzó határozmányok fontossága és hordereje kétségbevonhatatlan, bárha azok a rendszerrel alig állanak összefüggésben. Befolyásolják azok a bírói eljárás biztonságát, gyorsaságát, sokszor a jogszolgáltatás teljes eredményét. És ha figyelembe vesszük, hogy kezdve a keresettől egész az ítéletig és a végrehajtási eljárás egész folyamatán át mily szerepet játszik azon kérdés, hogy a bírói határozatok annak, akinek azok szólnak vagy rendelvek, mielőbb és minél biztosabban kezéhez jussanak és az eljárás fenakadást ily ötletből ne szenvedjen, valamint hogy a sokfelé kiágazó joghatálynak és a jogerőnek a kézbesítés képezi természetes előfeltételét, és ha a mindennapi gyakorlatból okulva elgondoljuk, hogy a kézbesítés mindeddig és ez idő szerint mily véletlen vagy rosszakarattal előidézett nehézségekkel találkozott: akkor örömmel üdvözlendjük a javaslatnak a kézbesítésről szóló intézkedéseit, melyek egészen szabadok a mai rendszer elavult formalitásaitól és szolgálatukba vevén a posta mintaszerű működését, mindazon garantiákat nyújtják, melyeket megbízhatóság és gyorsaság dolgában igényelhetünk.

A kézbesítésnek ugyanis két rendszere van; az egyik a bíróságot, a másik a jogkereső felet terheli a kézbesítés eszközésével. A javaslat mind a két rendszert szerencsésen egyesíti. Nem-e foglaltatik egyik-másik intézkedésben, mely szerint bizonyos idézések postára adása a kézbesítést helyettesíti, illetve annak tekintendő, bizonyos tulzás, tekintve, hogy a pusztai és általában a kézbesítés ott, ahol postahivatal nincsen, nélkülözi az egyébként nem kifogásolható eljárás

* Vargha Ferencz cikke a *Jogt. Közl.* f. évi 13. számában igen találóan mutat rá a helyes álláspontra.

* Az előbbi közl. l. a 11., 12., 14. és 17. számban.

biztosítékait, nehéz eldönteni. De végre is minden viszonylatra feltétlenül illő és azt teljesen fedező kategóriákat nem találhatni, és ha teszem ez irányban egyik-másik esetben inconvenientia fog mutatkozni, majd talál a bíróság módot, hogy a maga hatáskörében a sérelmet orvosolja. Ne feledjük, hogy bár a bíróság a peres eljárás szabályai által kötve van, ezen szabályok szelleme és tendenciája szerint a bíróság nem lesz rabja a formaságoknak, hanem éltető lelke egy organismusnak, melynek hivatása a jognak és igazságnak emberileg lehető létesítése. Hiszen emlékezünk, hogy még az 1868: LIV. tcz. érintetlen hatálya alatt is a 297. §. 1. pontja mily alkalmas eszközt szolgáltatott a 304. §. képében a semmitőszék kezeibe, hogy az eljárást, mikor vastag, bár anyagi jogbeli igazságtalanságot látott, hivatalból megsemmisítette.

De nézzünk néhány részletet az érdekes fejezetből.

A gyakorlatot, mely az 1868: LIV. tcz. előtt és utána is divott, de melyet a bíróságok később, hihetőleg fináncziális okokból, hatályon kívül helyeztek: az általános ügyvédi meghatalmazott intézményét a javaslat most már rendszeresítve visszaállítja és szabályozza. *Azon intézkedése, hogy keresetek is az általános és a bíróságnál elfekvő meghatalmazással igazolt ügyvéd kezeihez kézbesíthetők, azt hiszem, a képviseltek állandóságára és netáni versenynyel szembeni csorbíttatlanságára kedvező befolyást fog gyakorolni és különösen külső képviseletekre vonatkozólag az idézés nehézségét, költséges voltát és megbízhatlanságát a belföldi felek előnyére teljesen megszüntetendi. A 155. §. azon intézkedéséről azonban, mely imperative úgy rendelkezik, hogy azon bíróság előtti perekben, melynél a félnek bejelentett ügyvédje van, a fél helyett meghívott ügyvédje idézendő, azt hiszem, hogy tulló a célon, mert amennyiben a kézbesítés magának a félnek kezeihez is eszközölhető volna, nincs ok, miért kelljen felperest a fél és meghatalmazottja közötti választás jogától, vagy esetleg alperest a követelt személyes idézésre való igényétől megfosztani.

Teljesen új intézményt kíván behozni nálunk a javaslat a kézbesítési megbizottak személyében. Igaz, hogy ilyeneknek a járásbírók hatásköréhez tartozó perekben csak akkor van helye, ha a fél külföldön lakik és belföldön a per vitelére meghatalmazottja nincsen; de nem látom szükségét ezen intézménynek általában nálunk, mert a perkezelés azt szabály szerint nem igényli, a postai kézbesítés elég rövid határnapokat tevéen lehetővé, — hiszen évek óta tapasztaljuk, hogy a tőzsdebíróági eljárás sem tette szükségessé a kézbesítési megbizottak nominálását, — de főleg azért ellenzem, mert a kézbesítési megbizottak nevezése a perlekedést a felperesnek terhére és ügyvédjeiknek is kárára, felette megdrágítandja. Tudjuk a gyakorlatból, hogy most rendes perekben, mikor kénytelen a másutt lakó ügyvéd a pertári teendővel az eljáró törvényszék helyén székelő ügyvédet megbízni, a bíróság által főleg kisebb perekben megállapított költségeket teljesen megemésztí a helyettesítési költség, melyet a közvetlenül megbizott ügyvéd kifizetni kénytelen, és saját érdemleges munkájának fedezésére mi sem marad is. Ausztriában, a német birodalomban mások a viszonyok, ott mindenek előtt van ügyvédi tarifa, ott minden cselekménynek és eljárásnak megvan a maga megfelelő díja és nincs meg az az ügyvédi tulpopulatio, mely nálunk meglesz mindaddig, míg nemzeti nevelésünk és gazdálkodásunk teljesen nem szakít bizonyos ethnikus hagyományokkal és ambíciókkal és a torlódás a jogászai pályán természetes módon meg nem szűnik.

Reformot, és hozzáteszem: üdvös reformot jelent a javaslat azon intézkedése, mely szerint oly esetben, midőn az idéző (első) végzés sem a félnek magának, sem helyette más személynek nem kézbesíthető, a perbíró alperes részére, ennek erről ajánlott levélben történő értesítése mellett ügygondnokot rendel és a keresetlevelet ennek kézbesítteti. El-

ejtette tehát a javaslat az eddigi idézési eljárást, ennek körülményességét és költségeit, és mellőzi különösen a hírlapi idézés formaiságát, mert felteszi, hogy az ajánlott levél inkább jut az idézett szemé elé, mint a hivatalos lap, melynek utján való idézésnek csak akkor van helye, ha az idézendő fél tartózkodási helye ismeretlen, vagy ha a kézbesítés megkísérlése előre is eredménytelennek mutatkoznék.

Dr. Szilasi Adolf.

A kártérítés tanához.*

(Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.)

IV. Csináljuk most meg ellenpróbáját a tételnek. Vajon szerződésen kívül adja-e minden kárkötelelemnek elégséges magyarázatát, alapját? Nem vet-e vajon gátat a szabad tevékenységnek, a szabad joggyakorlásnak; nem merev és egyoldalú-e?

A gyermek, az örült felgyújtja másnak a házát s az leég. Kinek mely cselekménye állapítja meg a megtérítési kötelezettséget?

A felelet egyszerű: ha felügyelet alatt állanak s a kellő felügyelet elmulasztására vezethető vissza a károkozás, akkor a felügyeletre kötelezett cselekménye (mulasztása) eredményezte a jogsértést, amely mulasztásnak volt éppen okozata a gyújtás, mert a mulasztás tette lehetővé azt.

A kártérítésre kötelezett ez esetben a felügyelő személy.

Ha pedig a gyújtás nem a felügyelet elmulasztásából következett be, hanem attól merőben függetlenül, akkor a kár a gyermek- vagy örültnek a tárgyilagossággal jog által megengedett mozgási körében elkövetett cselekményének az eredménye s következésképp az ő vagyonából kell, hogy az megtérítést nyerjen, ő kell hogy a kárt megtérítse.

Az állati, a természeti vagy mechanikai erők felhasználása által okozott károk esetében is mindig ott van a személy cselekménye ezen erőknek az egyéni érdekek kielégítésére való alkalmazásában és felhasználásában, mert ezen erők, mint közegek, mint eszközök helyezettnek mozgásba a személy által.

Az alkalmazott által ebbeli minőségében okozott kár az alkalmazó, a gazda cselekményére vezethető vissza ugyanezen az alapon.

Az épület összedől vagy egyes részei lehullanak s más ennek kárát vallja. Hol itt a személy, akinek cselekményével ez összefüggésbe hozható? Vagy hibás az építés vagy a nem kellő gondozásból vagy elemi erők (szélvész, árvíz) működése következtében történik az összeomlás. Első két esetben ott van annak a személynek a kié a kár, akinek érdekeit szolgálja vagy aki a gondozást elvállalta, a cselekménye a mulasztásban. Utóbbi eset a véletlen világába tartozik, ahová a jogi felelősség kérdése már nem ér el.

Ugyanezen szempontok szerint találom meg az állam és más közjogi testületek vagy ezek, mint magánjogi alanyok és más magánjogi testületek cselekményeit az alkalmazottjaik által elkövetett jogsértések eseteiben. Ezeket, mint személyeket ismeri a jogrend, amelyek önálló léttel rendelkeznek. Létükön mit sem változtat az, hogy mindig mások által (fizikai lények) cselekesznek. Amit a közeg ebbeli minőségében cselekszik, az az ő cselekményük.

Ennélfogva a közeg által okozott kár a testület, a jogi személy cselekményének eredménye s ezért ő felelős.

Reiner (id. műve), aki a szerződésen kívüli kártérítési kötelmek jogalapját szintén kereste, de figyelmét inkább arra függesztette, hogy a vétkesség mellett a quasi contractus és quasi delictum kategóriák kikerülésével, meg a jogos magartásból is folyó kártérítési kötelezettségét oly esetekben, amidőn rendelkezéseik, eljárásuk folytán, a hatalom gya-

* Az előbbi közl. 1. a 18. és 19. számban.

korlata által okoztatik kár, közjogi alapokra kívánja visszavezetni.

E magyarázat, felfogásom szerint, nem kielégítő és szembe-
szökőleg téves.

Akárhogyan forgassuk is a dolgot, a kár és kártérítés megmarad tisztán magánjogi fogalomnak akár az egyes személy magánérdekeinek munkálása közben, akár a közjogi hatóság functionáriusa által közérdekből (pl. a ragály terjedésének meggátlására a gyanus állatot leöletti) okozza is azt.

A viszony csak annyiban közjogi, amennyiben annak megítélése forog szóban, hogy a közeg valóban mint functionárius járt-e el s hogy az imperium gyakorlása a hatóság akaratán, rendelkezésén alapszik-e, hogy a cselekmény a közjogi testület cselekménye-e, avagy a közeg magánténykedése.

A magánjogi felelősség alapja itt is abban van, hogy az állam, a közjogi hatóság saját céljai munkálásában, saját érdekei kielégítésében más jogos érdekeket cselekményével megsért. Hogy a cselekmény jogos volt-e vagy sem, különbséget nem tesz itt sem; a cselekmény az államé akkor is, ha katonai gyakorlat közben eltapossák a vetéseket, ha a bíró letartóztatja a gyanúsítottat, vagy alkalmazottja a közpénzeket magáncélra elkezeli. Mindezt csak mint az állam functionáriusa teheti.

Ha a felelősség magyarázatában közjogi alapokra men-
nénk vissza, akkor az állam s más közjogi testületek kártérítési felelősségét kétfelé kellene osztanunk. Más volna a felelősség alapja, amidőn a közjogi functio gyakorlása közben, közérdekből sértetik meg az egyéni jogos érdek és más akkor, amidőn a közeg delictumot követ el s így okoztatik kár. (A sikkasztásra csak nem mondhatjuk, hogy közérdekű cselekménye a functionáriusnak, szemben a sértett egyéni érdekekkel?) Ott volna a felelősség közjogi, itt magánjogi. Holott mindkét esetben magánjogi, mert magánjogot sért, mert magánjogi érdek kiegyenlítése, helyreállítása céloztatik, amire nézve teljesen közömbös, hogy a sértő s a felelős személy közjogi állásában okozza a kárt.

A kérdés itt is csak az, mint egyéb károkozási esetekben: az állam, a közjogi testület cselekménye-e az, amely a jogos érdeket megsértette s kárt okozott? Ha igen, ez felelős, ez tartozik a sértést helyreállítani.

A tétel alkalmazásában nem akadályozza-e a szabad joggyakorlást?

Ezt a veszélyt sehol és semmiben sem látom. Nem nézve azt, hogy a büntetés gondolata sem elég erős az embereket szabad mozgásukban és cselekvéseikben feltartóztatni és elenyészően csekély azoknak száma, akik a büntetéstől való félelem miatt nem követnek el büntetendő cselekményt és hogy a jogsértő cselekményekhez fűződő kármegtérítési kötelezettség annál kevésbé befolyásolja a cselekedeteket, mivel csak anyagi (vagyon) és így kisebb érdekeket érint: azért sem tartom a tételt olyannak, amely gátat vethetne a szabad joggyakorlásnak, mert a más jogának megsértése a cselekvő személy szempontjából mindig nagyobb és erősebb érdek kielégítésének a következménye (már aztán egyre megy, hogy ez az érdek jogosult-e vagy sem) s amely miatt a személy mindig áldozatul hozza a kisebb érdekvesztést (kármegtérítés). A causalitás gondos vizsgálata pedig elejét veszi annak, hogy az eventualitások, amelyek a jog gyakorlása közben beállhatnak, a személy cselekményeiként tekintethessenek.

E szempont és egyáltalában a tételnek elemei szerint való helyes kifejtése és alkalmazása pedig lecsiszolja rajta azon látszólagos szegleteket, amelyek merevnek és egyoldalunak tüntetnék fel.

Hasonlóképpen lehetnek oly speciális esetek és okok, amelyek tekintetéből az általános szabály nem lesz alkalmazható az egyetemes jogérzetnél fogva. Pl. az ellenállhatatlan erő, fenyegetés hatása alatti cselekmények eseteiben, végszükség, vis major.

E kivételek megállapítása csak megerősíti a szabályt, az általános tételt.

V. Fejtegetéseim eredményét a Tervezettel szemben már most ezekben vonom meg.

Sok igazsága van Zsögöd professornak abban, hogy «a kártérítési jog nem annyira a jogalkotás, mint inkább a bírói felfogásban visszaverődő életnézeteknek a dolga.» (Fejezetek: I. k. 741. l. 5.)

Ez azt is jelenti, hogy legyen bár a törvényhozó bármennyire bölcs is, kimeríteni a változó, fejlődő élet összes viszonyait, belátni és szabályozni az előállható eseteket képtelen lesz. Éppen ennek meggondolása teszi szükségessé, hogy a törvényhozó maradjon meg az elvek felállítása terén, az intézmények elvi szabályozása mezején s az esetek eldöntését bizza oda, ahova az tulajdonképpen tartozik, bizza a bíróra. A casuistikus törvény betüimádókká neveli a jogászokat, akiknek egész tudásuk a törvény eseteinek ismeretében merül ki; míg az elvi törvényhozás igazi jogtudósokat képes nevelni, mert az általános elvnek kifejtése, elemeinek kibontása, a konkrét esethez a szabály alá be- vagy be nem vonhatása az igazi jogász munkája, amely a folytonos tanulást és képzést teszi szükségessé. Szóval vissza kell térni a Paulus praetor elveihez, hogy a törvény a változó élet igényeinek is megfelelhessen. Én fordítva látom igaznak azt a tételt, amit Schwarz Gusztáv felállított az özvegyi jogról tartott előadásában (Jegyzőkönyvek III. F. 57. l.), hogy t. i. könnyebb egyszer egy bölcs törvényhozót találni, mint ezer bölcs bírót ezerszer. Azt tartom a kártérítésre nézve: könnyebb ezer jó bírót találni ezer esetben, mint egy tökéletes törvényhozót egyszer, mert ilyen nincs. A törvényt állítsa fel a maga átlagos igazságát, általános szabályát, a konkrét eset igazságát majd megkeresi a bíró. Összefoglalólag tehát a Tervezet 914., 915. §§-ait kihagyandóknak tartom.

A «Kötelmi jog» második címének felírásául «Tiltott cselekmények» helyett «Kártokozó cselekmények» czimfeliratot ajánlom, vagy még inkább más elhelyezés mellett: «Szerződésen kívüli kártérítési kötelmek» s ehhez képest a «Harmadik cím d) kártérítés» pontját és a XVI. cím harmadik fejezetét együvé vonnám.

Az elvi tételt a Tervezet 1077. §-a helyébe így szövegezném s ez lesz javaslatom:

1. §. «Minden személy, amely akár egyéni közvetlen, akár az általa érdekében alkalmazásba vett harmadik személyek vagy állati és más erők által közvetlen elkövetett cselekményével (mulasztás) más személynek a jog által védett valamely érdekét megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtéríteni tartozik.»

2. §. «Szerződésileg megállapított kötelmi jognak az adós részéről való megsértése nem esik a jelen cím szabályai alá.»

3. §. «Nem térítendő meg az a kár, amely a sértettnek a kártokozó vagy más ellen intézett jogellenes támadása elhárítására szükséges cselekményből származott (jogos védelem).»

4. §. «Idegen dolog megsemmisítése vagy megrongálása által okozott kár nem térítendő meg, ha az bárkit fenyegető oly kár elhárítására volt szükséges, amely kárért a dolog tulajdonosa vagy birtokosa felelős volna.»

5. §. «Kártérítést nem követelhet az, aki a károsító cselekmény elkövetésébe beleegyezett, kivéve, ha a beleegyezést a károsító a sértett tapasztalatlanságával vagy alárendelt helyzetével eszközölte ki.»

6. §. «Ha a kár keletkezésére a károsult cselekménye (mulasztása) is befolyással volt: a bíróság az eset körülményeihez és különösen ahhoz képest, hogy a kár tulnyomóan egyik avagy a másik fél cselekményének (mulasztásának) a következménye-e, határozza meg, van-e helye kártérítésnek és mennyiben.»

7. §. «Ha több személy közösen elkövetett cselekmény (mulasztás) által okoz kárt, valamint ha meg nem állapítható, hogy a kár a több személy által külön-külön elkövetett cselekmények közül melyikből, vagy az egyes cselekményekből minő arányban származik: a károsulttal szemben a kártokozók egyetemlegesen felelősek.

Aki mást a cselekményre (mulasztás) reá bir vagy annak elkövetésében segédkezik, a károsulttal szemben szintén egyetemleges felelősséggel tartozik.

Többek által okozott kár esetén a kárttevők egymás-közötti felelőssége az egyetemlegesség szabályai szerint döntendő el azzal az eltéréssel, hogy a jogellenesen cselekvőt (mulasztó) terheli egészen a kártérítés kötelezettsége ezen viszonyban.»

8. §. «A munkaadó alkalmazottaival szemben, a személyszállítással vagy fuvarozással foglalkozó vállalatok az érdekelt személyekkel szemben kártérítési kötelezettségüket szerződéssel előre sem ki nem zárhatják, sem nem korlátozhatják.»

9. §. «A kártérítési kötelezettség kiterjed az összes vagyonibeli hátránynak a kiegyenlítésére, amelyet a kárvallott szenvedett azon cselekménynek okozataképpen, amelyből folyó kárért a megtérítés adandó.

Ezenfelül a bíróság az eset körülményei szerint a károsultnak nem vagyoni kárért is kártérítést ítélhet. (Elégtétel.)

A kár megállapításánál a kártokozó cselekmény által szerzett előnyök is figyelembe veendők.»

10. §. «A kártérítés vagyoni kárért rendszerint, nem vagyoni kárért mindig készpénzben nyújtandó. Vagyoni kár esetében a bíróság az eset körülményeihez képest elrendelheti, hogy a kötelezett az eredeti állapot helyreállítása által térítse meg a kárt.

Mindenesetre készpénzben térítendő meg az a kár, mely másként meg nem térül. A nem vagyoni kárért adandó kártérítési összeg nagyságát a bíróság állapítja meg.»

11. §. Tervezet 1095. §. — 12. §. Tervezet 1096. §. — 13. §. Tervezet 1098. §. — 14. §. Tervezet 1142. §.

15. §. A kártérítési követelés, amennyiben hivatalból üldözendő büntetendő cselekmény fen nem forog, azon időponttól számított három év alatt évül el, amelyben a kár s az e miatt felelősségre vonható személy a károsultnak tudomására jutott.»

16. §. «Amennyiben jelen cím szabályai eltérő rendelkezéseket nem tartalmaznak, a kötelmi jog szabályai a szerződésen kívüli kártérítési kötelezésekre is alkalmazandók.»

Magától értetlik, hogy a Tervezet 1330. §-a jelen 15. §. alapján elhagyandó lesz.

Az eddig elmondottak után nem tartom szükségesnek most e helyen még külön megindokolnom e javaslatot.

Dr. Menyhárth Gáspár,

(Bef. köv.)

kolozsvári ügyvéd, egyet. magántanár.

Jogirodalom.

Magyar házassági és házastársi öröklési jog. Irta dr. Jancsó György, kolozsvári egyetemi tanár. Budapest, 1900. Politzer Zsigmond és fia kiadása. 1027 oldal. Ára 15 korona.

Bebizonyult tapasztalati tény, hogy jó és minden tekintetben használható könyvet valamely új törvényről, csak életbeléptetése után hosszabb idő múlva lehet írni. Mert bármely kiváló szakemberek készítették legyen is a törvényt s az indokolása legyen akármily alapos és részletes: az életben ezer meg ezer olyan eset merül fel a törvény alkalmazása közben, amire előbb még csak gondolni sem lehetett. Így van ez a házassági törvényről is, amely immár öt éve mult, hogy hatályban van.

Az első, minden felmerült vitás kérdésre kiterjeszkedő mű most jelent meg róla; az t. i., amelynek címét e cikk élére irtuk.

Az első könyv szól a házassági jogról. Adja először is

a házasság meghatározását; aztán az eljegyzést tárgyalja. Különösen érdekes és gyakorlati fontosságu az eljegyzés vagyoni jogi következményeinek a kifejtése. Szó szerint közli a miniszteri indokolás vonatkozó helyeit; különös gondot fordít minden egyes kérdés irodalmára és judikaturájára. Nemcsak a szakkönyveket, de a jogi lapokban megjelent legkisebb cikket is idézi, a fontosabbaknak a tartalmát ismerteti és bírálja. Közli e mellett minden kérdésnél a teljes bírói gyakorlatot, olyképpen, hogy meg is kritizálja az egyes ítéleteket.

A következő fejezet a házassági akadályokról szól. Itt a házassági törvény sokat tárgyalt hézagait, ellenmondásait, téves rendelkezéseit pontról pontra kiemeli s rámutat azokra a helyes distinctiókra, amelyek szerint reformálni kellene a törvényt.

A házasság kihirdetéséről és megkötéséről szóló fejezetek az ismert miniszteri rendeletek alapján készültek; kiemelendő előnyük azonban, hogy a legpræcizebb teljességet érik el a nagy anyag ügyes feldolgozása és a tömérdek idevágó miniszteri rendelet csoportosítása körül, sőt mi több, a belügy-miniszterium elvi jelentőségű anyakönyvi döntéseit is közli.

A házassági törvény legnehezebb részét, a házasság érvénytelenségét tárgyalja ezután szerző és pedig külön a semmiséget és külön a megtámadhatóságot. Érdekes különösen a házassági megállapító perek beleszövése és azok lényegének kifejtése e fejezet keretében. A házassági törvényből tudvalevőleg kihagyták a megállapító pereket; pedig hogy ez mily helytelen dolog volt, immár nem egyszer kitűnt a gyakorlatban; csak e miatt eshetett meg ugyanis, hogy egyes bíróságoknak még a felett is kételyeik voltak jó sokáig, vajon ilyen pereket lehet-e egyáltalán indítani? A házassági perrendtartás megalkotásánál figyelembe kell továbbá venni azon helyes megjegyzéseit is, amelyek a semmiségi, megtámadási és megállapító pereket illetőleg a felperességre vonatkoznak.

A házasság megszűnéséről szóló IX. fejezetnek kivált a bontó okokat tárgyaló része bir általános érdekel. A szerző az irodalmat és bírói gyakorlatot teljesen feldolgozta.

A hűtlen elhagyásnál kiemelendő az az eredeti és eddig senki által ki nem fejtett eszméje, hogy az esetben, ha a külföldön ágytól és asztaltól elválasztott házastársak egyike magyar honos lesz, a 77. §. alapján a honosítás napjától számítandó 6 hó leteltével kérheti a bírói határozat kibocsátását s ehhez nem kell előzetes magánfelhívás. Ezt a kelléket tudvalevőleg a kir. Curia állította fel, de a törvényben a kir. Curia felfogásának támpontja nincs és szerintünk Jancsó felfogása az egyedül helyes. Kíváncos is, hogy a judikatura e szerint alakuljon, illetve, hogy a házassági perrendtartásba ilyen értelmű rendelkezést vegyenek fel.

Helyes az a rész is, amely a perrendtartás általános elméletei alapján fejti ki a hűtlen elhagyásnál a bizonyítás szabályait; valamint találó az eljárási szabályok azon pontjainak is e §-ba való beillesztése, amelyek nélkül ez a bontó ok teljesen meg nem érthető és lényegében ki nem magyarázható.

A 80. §. a) pontját illetőleg a kir. Curia nézetét fogadja el a szerző is, mely szerint a szándékos és jogtalan elhagyás egyes esetekben e törvényhely alá vonható bontó oknak is minősíthető; de bizonyos tekintetben nagyon is szabadelvű e nézet kifejtésénél.

A házassági bontó per általános jellemzése is találó, bár van benne néhány kifogásolható tétel. Így a gyakorlat már teljesen megállapodott a tekintetben, hogy a 77. §-nál a peres és peren kívüli eljárás szigorúan ketté választandó; Jancsó is elfogadja ezt, de mégis lehetségesnek tartaná a keresetben együtt kérni a visszahívást s ennek sikertelensége esetére a felbontást, holott ez (pl. a keresetindítás kezdetének hatályára s a házassági törvény 101. és 102. §-aiban foglalt

ideiglenes intézkedésekre nézve stb.) bonyodalmakat idézhette elő.

Nem egészen teljes a házasságvédő kirendelésére vonatkozó újabb judikatura ismertetése, amelynek iránya oda tendál, hogy minden perben kell házasságvédő, míg ő több kivételt állapít meg.

Nem fogadható el az a kijelentése, hogy a házassági törvény 98. §-a alapján, vagyis a felek kérelmére, elrendelhető a különélés a 77. §-on alapuló peren kívüli eljárás során is, míg ugyanis a bontó kereset nincs beadva, nincs per és nem is lehet a 98. §-t alkalmazni.

Meg kell jegyezni még azt is, hogy a 77. §-on alapuló végzést, a kir. Curia legújabb gyakorlata szerint, a törvényszék hármas tanácsban köteles meghozni s hogy e végzés ellen nem felfolyamodásnak, hanem felebbezésnek van helye.

Helyes a házasság megszűnéséről, valamint az ágytól és asztaltól való elválásról szóló fejezeteknek az a része, amely a vagyoni jogi következményeket tárgyalja.

A külföldön kötött házasságokról és a külföldiek házasságáról, valamint a büntető határozatokról és átmeneti intézkedésekről szóló fejezeteknél különösen megemlítendő dolog csak egy van, t. i. az, hogy a külföldi bíróságoknak házassági perekben kelt ítéletét a szerző sem tartja többé nostrifikálhatónak. Ez a nézet feltétlenül helyes. Ugyis igen sokan öönlének be és honosították magukat, különösen az osztrákok közül, csak azért, hogy nálunk felbontassák házasságukat, hátha még a nostrificatiót is megengednénk? Akkor lenne csak igazi Eldorádója Magyarország a válni akaró külföldieknek.

Az első könyv második része a házasság joghatályait tárgyalja és pedig előbb a személyi joghatályt, azután a vagyoni joghatályt, vagyis a házassági vagyoni jogot. Ez az utóbbi rész általánosan ismert már Jancsó előbb megjelent ilyen című művéből. Mindössze azt emeljük ki, hogy lépést tart itt is a judikatura és irodalom fejlődésével s a kodifikáló bizottság munkálatait is feldolgozza.

A második könyv a hitvestársi és özvegyi öröklésről és az özvegyi jogról szól. Legterjedelmesebb és kétségkívül legérdekesebb az özvegyi jog tárgyalása, amit ezen speciális jogintézmény is magával hoz.

Dr. —z.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felmentő ítélet vád nélkül.

Némely járásbíróságnál oly eljárás van gyakorlatban, hogy magánvádra üldözendő bűncselekmények esetében, ha a főmagánvádló a vádat elejti, nem az eljárást megszüntető végzést, hanem felmentő ítéletet hoznak.

A pörlekedő felek ugyan nem nagyon törődnek vele, hogy az eljárást ítélettel vagy végzéssel fejezik-e be, de az ítélő bíró eljárásának a helyessége szempontjából nem közömbös ezen kérdés és érdemes arra, hogy felszólalás tárgyává tétessék.

Az ilyen ítélet akkép hangzik, hogy a bíróság a vádlottat, a vád és védelem meghallgatása után, az ilyen meg ilyen vétség vagy kihágás vádjára alól a BP. 326. §-ának 4. pontja értelmében felmenti s indokolásul azt hozza fel, hogy a magánvádló vádját visszavonta.

Ezen ítélet helytelensége szembeszökő.

A vádló azon cselekményének, hogy vádját elejti, a BP. 128. és 323. §-a értelmében csakis azon következménye lehet, hogy a bíróság az eljárást megszünteti, ami az elfogadott vádrendszerből kifolyólag természetes is, mert hiszen vád nélkül bírói eljárásnak helye nincs.

Hogy pedig az eljárást milyen határozatban kell kimondani, arra nézve a törvény tüzetesen intézkedik.

A BP. 77. §-a szerint a bíróság ítélettel vagy végzéssel határoz s minden határozat, melyet a törvény kifejezetten ítéletnek nem nevez, végzésnek tekintendő.

Minthogy pedig a törvény 323. §-ának 2. és 324. §-ának 5. bekezdése szerint * a bíróság csakis akkor hozhat ítéletet, ha azon kérdésben dönt, hogy a vádlottat felmentse vagy bűnösnek mondja-e ki, kétségtelen, hogy minden más kérdés felett csakis végzéssel határoz.

Ha mindamellett a törvény ezen világos intézkedéséből ki nem tűnnék, hogy a megszüntető határozat végzéssel mondanó ki, úgy a 323. §. e tekintetben minden kételyt eloszlat, mert ebben határozottan meg van mondva, hogy az eljárást *végzéssel kell megszüntetni*.

Nem vonható tehát kétségbe, hogy a bíróság helytelenül járt el, midőn felmentő ítéletet és nem megszüntető végzést hozott.

Az eddig felhozottakon kívül helytelen még a felmentő ítélet hozatala a következő okokból is.

Minthogy törvényünk értelmében azon kérdés, hogy a vádlott felmentendő-e a vád alól, vagy bűnösnek mondanó-e ki, csakis ítélet által dönthető el, a vádelven alapuló törvényünk egyszersmind megköveteli, hogy az ítélet hozását, akár felmentésre, akár elítélésre szóljon az, feltétlenül vád előzze meg.

Ez oly világos, hogy külön bizonyítás helyett elég a BP. XVIII. fejezetének V. részében foglalt s szorosan összefüggő 321–330. §-okra hivatkozni.

A BP. 326. §-ának 4. pontjára való hivatkozás tehát teljesen hibás és ezt éppen maga ezen §. igazolja a legfényesebben.

A 326. §. 4. pontja így szól:

„Felmentő ítélet hozandó, ha a vád törvényes emelhetőségéhez szükséges felhatalmazás, kívánság vagy magánindítvány hiányzik, illetőleg a magánindítványra jogosult visszavonható indítványát kellő időben visszavonta.»

Mit mond tehát ez a pont? Azt, hogy *ha van ugyan vád*, de annak emelhetőségéhez a törvényes előfeltétel hiányzik, felmentő ítélet hozandó.

A vádnak fenforgása tehát ezen pont szerint is feltétlen kelléke a felmentő ítéletnek is. Ha a vád nincs meg, mert elejtették, felmentő ítélet nem hozható.

Mindebből pedig nyilvánvaló, hogy a bíróság felmentő ítélete a törvény alapelveibe ütközik.

A törvény ezen félremagyarázásának a következménye azután, hogy az ítélet *felmenti a vádlottat azon vád alól, amely nincs*.

Továbbá ellentmondásba jut az indokolás a rendelkező részszel, mert az előbbi azt állítja, hogy nincs vád, az utóbbi pedig azt, hogy van.

A tévedésnek a szülőoka pedig a magánindítvány és magánvád fogalmának az összezavarása lesz, pedig e két fogalom a BP. 326. §-ának 4. pontjában is éles ellentétbe van helyezve egymással.

Ezen hibás gyakorlaton, mely sok téves adatot csusztat a statisztikába, könnyen segíthet az ügyészi megbízott, ha az ilyen ítélet ellen a BP. 548. §-ának 5. bekezdése alapján felebbezéssel él.

Balpataky József,
kir. alügyész.

Különfélék

— Az ügyvédi rendtartás reformjának fonalát dr. Plósz Sándor igazságügyi miniszter újból felvette. Az erre vonatkozó törvényjavaslat elkészítésével dr. Szilágyi Dezső, volt igazságügyminiszter annak idején dr. Nagy Dezső budapesti ügyvédi kamarai titkárt bizta meg. Az előadói tervezet még

* Lásd az Indokolásnak a 321–330. §-aira vonatkozó 1. pontját.

1892-ben jelent meg és akkor az az összes ügyvédi kamaráknak megküldetett a célból, hogy reá észrevételeiket tegyék meg. A tervezet az előadó által ezek alapján feldolgoztatván, ugyanő az átdolgozott tervezetet 1899-ben benyújtotta Erdélyi Sándor akkori igazságügyminiszternek. Dr. Plósz Sándor igazságügyminiszter a tervezetet legujabban azzal adta ki dr. Nagy Dezső ügyvéd, kamarai titkárnak, hogy az ügyvédség terén felmerült újabb fejlemények figyelembe vételével szerkeszse át a javaslatot. Dr. Nagy Dezső a megbízást elfogadta és remélhető, hogy az ügyvédi rendtartás reformjának immár évek óta húzódó ügye végre a megvalósulás stádiumába lép.

— **A sértett fél felebbezési joga.** A budapesti kir. ítélő tábla büntető tanácsai közös értekezletet tartván a végből, hogy addig is, míg a BP. 383. §. III. b) pontja szerint a sértett felet a felmentő ítélet ellen megillető felebbezési jogra nézve felmerült vitás kérdések a kir. Curian teljes-ülési határozattal megoldást nem nyerne, a kir. ítélő táblán egyöntetű eljárás elééréssék, ez alkalommal a következőkben állapodtak meg, ugymint:

I. Ha az első fokon hozott felmentő ítélet ellen a kir. ügyész részéről bejelentett felebbezést a kir. főügyész vagy pedig maga a kir. ügyész visszavonja, a sértett felebbezése az ügy másodfoku elbírálásánál figyelembe veendő.

II. A sértett köteles felebbezési nyilatkozatát az ítélet kihirdetésekor határozottan kijelenteni, amiből következik, hogy a felebbezési jognak pusztá fenntartását kifejező nyilatkozata figyelembe nem jöhet, és hogy amennyiben a kellően megidézett sértett az ítélet kihirdetésekor felebbezését be nem jelentette, felebbezésének beadására újabb határidő nem tűzhető.

III. Helyesen járnak el az elsőbíróságok akkor, ha az ítélet kihirdetésekor az ügyvédi képviselőt nélkül megjelent, illetve a törvényben nem jártas sértett felet is kitanítják felebbezési jogáról s egyúttal figyelmeztetik a BP. 484. §-ának arra a rendelkezésére, mely szerint a nyilván alaptalan perorvoslattal élő fél az ez által okozott költségben elmarasztható.

IV. Abban az esetben, ha a kir. ügyész felebbezése mellett a sértett is jelent be felebbezést, helyesnek tekintendő az elsőbíróságnak az az eljárása, ha ilyenkor a sértett felebbezését nem utasítja vissza, hanem azt elfogadva a BP. 396. §-a második bekezdése értelmében, közvetlenül a kir. főügyésznek küldi meg az iratokat, ami ellen már azért sem foroghat fen aggály, mert a felebbezés elfogadását kimondó elsőfoku végzés ellen külön felfolyamodásnak nem lévén helye, az ilyen végzés jogerőre sem emelkedhetik s a kir. tábla ilyenkor a felebbezés elfogadása iránt önállóan határoz.

V. Más szempont alá esik az elsőbíróságnak a felebbezést visszautasító végzése, mert ilyen végzés ellen a BP. 389. §-a szerint felfolyamodásnak van helye, amiből következik, hogy ha a sértett fél felebbezését az elsőbíróság visszautasította s a sértett a visszautasító végzés ellen felfolyamodással nem élt, e végzés jogerőre emelkedik s a sértett felebbezése az ügy másodfoku elbírálásánál tekintetbe nem jöhet.

VI. Végre megállapodás történt arra nézve, hogy abban az esetben, ha a bünperben több vádlott szerepel, de ezeknek legalább egyikére nézve forog fen a BP. 396. §-a második bekezdésének esete, az elsőbíróságok helyesen járnak el akkor, ha ebben az esetben is közvetlenül a kir. főügyésznek küldik meg az iratokat.

— **Felülvizsgálati eljárás során van-e halasztásnak helye?** Lapunk 1900. évf. 44. számában a Különfélék rovatában közöltük a budapesti kir. ítélő táblának egy határozatát, melylyel a felülvizsgálati kérelem előadásának és tárgyalásának elhalasztása iránt előterjesztett közös kérelemnek helyt adott s a Curianak egy határozatát, amelylyel feleket hasonló kérelmükkel elutasította. Ezekben az esetekben a halasztás azért kéretett, mert az egyik fél ügyvédje a kitűzött határonapon való személyes megjelenésben akadályozva volt. Az itt következő esetben felek egyezkedés céljából kértek halasztást. A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa e kérelemre a következőképpen végzett: «A peres felek részéről közösen előterjesztett annak a kérelemnek, hogy a folyó évi október hó 4-ike d. e. 10 órájára kitűzött tárgyalás elhalasztassék, a

kérvényben felhozott nyomós okokra tekintettel hely adatik azzal, hogy az új tárgyalási határonap a felek bármelyikének újabb írásbeli kérelmére fog kitűzetni». (1900 szeptember 28. G. 425/900. sz. a.)

— **Dr. Hajnik Imréhez** jogtanári működésétől való visszavonulása alkalmából a budapesti ügyvédi kamara a következő atiratot intézte:

Méltóságos dr. Hajnik Imre miniszteri tanácsos urnak Budapesten. Midőn Méltóságod tanári működésétől visszavonult, a budapesti ügyvédi kamara nem mulaszthatja el, hogy Méltóságodnak úgy a jogi oktatás, mint a jogi irodalom terén kifejtett tevékenységeért őszinte elismerését és tiszteletét ne fejezze ki.

A magyar jogászság nagy hála van kötelezve Méltóságod iránt, ki lankadatlan buzgalommal, nagy tehetséggel és hivatottsággal mívelte a magyar jogirodalmat. Méltóságod működése hézagpótló volt jogirodalmunkban. Méltóságod a magyar jogi fejlődés elhagyott mezejét mívelte. A munka nehezebb részéből vette ki osztályrészét. Közvetlen forrástanulmányok alapján megírt jogi művei jogirodalmunknak valóságos kincsei.

Méltóságod a tudós egyszerűségével, szerénységével csendben, de annál hasznosabban és gyümölcsözőbben munkálkodott. Méltóságodnak a nemzet hálaival és elismeréssel tartozik. Ennek a kiérdemelt hálaadónak egy kis részét rója le a budapesti ügyvédi kamara, az ország egyik jogásztestülete, akkor, midőn Méltóságodnak ez uton mély tiszteletét és elismerését fejezi ki. Abban a meggyőződésben élünk, hogy Méltóságod a tanári pályától való visszavonulásával nem teszi le a tollat s hogy jogirodalmunkat ezutánra is nagybecsű művekkel fogja gazdagítani.

— **Nagy Ernő** közjogának *negyedik* kiadása jelent meg. Irányára és alapfelfogására nézve a munka semmit sem változott. De szerző újabb törvényeinket lelkiismeretesen földolgozta és alig maradt csak egy szakasz is változatlanul. Így különösen látható ez: Magyarországnak Ausztriához való viszonyát, Horvát-Szlavonországok közjogi állását és az államhatalmat tárgyaló részeknél. Üdvözljük a kitűnő mű új kiadását, amint hogy őszinte örömmel fogadtuk az előbbi, folyton tökéletesített kiadásokat is.

— **Jogsabály-e az, hogy egy rókáról két bőrt lehuzni nem lehet?** Felperes az 1900. évre első ízben váltott időleges jegyét elvesztvén, a déli vasúttársaságtól másodlatot kért és a másodlat kiadásának a társaság által történt megtagadása után új időleges jegyet váltott, s ezután a vasut ellen a másodizben váltott jegy árának összege iránt kártérítési pert indított. Minthogy azonban ez a vasut a szerződési kikötéssel egy tekintet alá eső díjszabási határozmánya szerint a jegy elvesztése esetén sem másodpéldányt, sem kártérítést nem ad, a felebbezési bíróság az első bíróságnak elutasító ítéletét helyben hagyta. Felperes felülvizsgálati kérelmének tartalma kitűnik a budapesti kir. ítélő táblának 1901 április 12-én II. G. 39. sz. a. hozott végzéséből. A kir. ítélő tábla felperes felülvizsgálati kérelmét hivatalból visszautasítja.

Indokok: Felperes felülvizsgálati kérelmében az 1900. Sp. T. 909/3. sz. a. benyújtott felebbezésében felhozottakra utalt. Minthogy azonban a sommás eljárási törvény 190. §-a szerint az írásban beadott felülvizsgálati kérelemben kell az alapot megjelölni, amelyen az ítélet megtámadtatik és a felebbezésnek tartalma a felülvizsgálatra nemcsak a két jogorvoslatnak egymástól eltérő természeténél fogva, de azért sem szolgálhat alapul, mert az csak előkészítő iratnak jellegével bír, amely a sommás eljárási törvény 142. §-a szerint csak annyiban vehető figyelembe, amennyiben a felebbezési tárgyaláson is előadatott és így a felebbezésben foglaltakra való utalás a megtámadás alapjának kellő megjelölésére nem elegendő; minthogy továbbá felperesnek a felülvizsgálati kérelemben foglalt az a kijelentése, hogy jogsabály az, hogy egy rókáról két bőrt lehuzni nem lehet, a megtámadás alapjának kellő megjelölését szintén nem foglalja magában; a sommás eljárási törvény 190. §-a második bekezdésének az előadottak szerint meg nem felelő felülvizsgálati kérelmet a sommás el-

járási törvény 193. §-ának 3. bekezdéséhez képest visszautasítani kellett.

— **Irodalom.** «A magyar törvények, kormányrendeletek és egyéb elvi jelentőségű határozatok, végrehajtási utasítások és ítéletek 1836—1899-ig összesített nyilvántartása» címén hozzátartozó tárgymutatóval használható munka jelent meg Wellisch Béla szentgotthárdi könyvkereskedő kiadásában. Ezen összesített nyilvántartás 541 oldalból áll nagy negyed-rét alakra nyomtatva a következő beosztással: Minden oldalon négy függőleges rovat található. Az első rovatban van az alaptörvény 1836-tól 1899-ig felosztva cikkek- és paragrafusokra; a második függőleges rovatban az alaptörvény cikkei- és paragrafusaihoz tartozó törvénycikkek és paragrafusok vannak feljegyezve; a harmadik rovatban ugyancsak az «alaptörvényre vonatkozó magyarázó döntvények, határozatok és végrehajtási utasítások» stb. évszám és számok szerint vannak részletesen feltüntetve; végül a negyedik rovat az alaptörvényt vagy annak egyik cikkét vagy paragrafusát hatályon kívül helyező törvényeket foglalja magában. Ezen nyilvántartás és a hozzátartozó tárgymutató használatával bárki is gyorsan és könnyedséggel szerezhet meggyőződést arról, hogy melyik törvénycikk vagy rendelet, utasítás stb. szerint járhat el helyesen és hogy mely törvények, rendeletek tartoznak azon cikkhez, melyek alapján dolgozni akar, nemkülönbben, hogy nincs-e egy későbbi törvénycikkkel vagy rendelettel az illető szakasz módosítva vagy hatályon kívül helyezve. A nyilvántartás a tárgymutatóval együtt vászonkötésbe kötve 15 korona, füzve 12 korona. — Új szöveg a polgári törvénykönyv tervezetének házasságjogi részéhez. Irta dr. Raffay Ferencz. Különlenyomat a *Jog*-ból. Bevezetés után szerző a házasságjogi részt saját javaslataihoz képest átszövegezve közli.

— **Kapubejárási szolgalmi jog nem akadályozza az építési engedély kiadását.** (A belügyminiszternek 132,604/99. sz. a. intézett rendelete.) A m. kir. belügyminiszter a hozott összes határozatokat megsemmisíti. Mert pusztán azon körülmény, hogy a kir. Curának 1899 márczius 16-án 6992/98. sz. a. hozott ítéletével S. Sándor és neje a kérdéses 254. számú házra a kapubejárási szolgalmi jognak telekkönyvi bekebelezésére jogosítottak fel, egymagában a G. Henrik és neje által kért építési engedély kiadására nézve akadályul nem szolgálhat; mivel az, hogy a kapubejárási szolgalmi jognak gyakorolhatása céljából a kapubejárásnak milyen nagyságúnak kell lennie, a Curia ítéletében megállapítva nincs; mivel továbbá — amint ez a 2583/96. sz. a. alkotott vármegyei építkezési és köztisztasági szabályrendelet 7. §-ának 2. bekezdésében is helyesen mondatik — az engedély kiadása a magánjogi igényt nem érinti, és így annak megvizsgálása, vajon a G. Henrik és neje által tervezett s közigazgatási szempontból egyébként nem kifogásolt építkezés által S. Sándor és neje a kapubejárási szolgalmi jognak az eddigi módon és mérvben való gyakorlásában akadályozva lesznek-e vagy sem, nem tartozik a közigazgatási bizottság hatáskörébe: a közigazgatási hatóság csak azt köteles vizsgálat tárgyává tenni, vajon a kérelem teljesítése fenálló törvénybe vagy szabályba, avagy közérdekbe nem ütközik-e? Minthogy azért, ha a tervezett építkezés által mások jogai netalán sérelmet szenvednének, egyedül építkezők a felelősek, a kért engedély kiadásának mi sem áll útjában.

— **A Magyar Jogászegylet** június hó 2-án tartja évi rendes közgyűlését.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** az ügyvédi karal való harcz befejezéseül leiratot intézett a kamarákhoz, melyben véleményüket kéri ki egy költségtörvény alapelveire nézve. A kamarák most rendre foglalkozni fognak a díjszabás kérdésével.

Az igazságügyminiszter válasza az ügyvédi karban nem mindenütt keltett megnyugtató hatást. Az alsóausztriai kamara válaszmánya ismét megkezdte ugyan működését; a szabad ügyvéd-egyesület is elintézettnék mondja ezen ügyet, de kötelességének tartja továbbra is küzdeni az ügyvéd-ellenes irányzatok ellen és követelni a miniszter egyéb ügyvéd-ellenes rendeleteinek visszavonását.

A gráci kamara nem talált a miniszter válaszában kellő

megnyugtatót és követeli a tervezet teljes visszavonását. A válaszmány lemondása mellett megmaradt és a lemondást a közgyűlés is tudomásul vette.

A vorarlbergi kamara közgyűlése is tudomásul vette a válaszmány lemondását és a tervezet visszavonásáig megszakít minden érintkezést az igazságügyminiszteriummal.

A prágai ügyvédi egyesület a miniszter válaszát nem tartja elégnek, mert nincs garancia az iránt, hogy a kormány ügyvéd-ellenes irányzatának vége szakad.

— **Az ügyvédi díjak megállapítása tárgyában** az alsó-ausztriai ügyvédi kamara feliratot intézett az igazságügyminiszterhez, melyben részletezi az ügyvédi kar sérelmeit a költségek megállapítása körül. Az érdemleges munka díjazása tekintetében a bíróságok eljárása kicsinyeskedő és a megállapított költségek nem állanak arányban a kifejtett munkához. A legfőbb bíróság egy négy ives fölülvizsgálati válasziratért egy 6000 frtos ügyben 9 korona 40 fillért, egy jogviszony megállapítása iránti perben 16 koronát, 3400 frtos perben 10 koronát, 12,000 frtos zálogjog elsőbbségének megállapítása iránti ügyben (12 ívért) 10 koronát, 51,600 frtos perben a revisio költségeiért 50 koronát állapított meg.

A végrehajtási eljárás során (foglalás, árverés) némely bíróság nem ítél meg semmi közbenjárási díjat, mert a végrehajtató nem igazolta, hogy eljárása szükséges volt. A szükségesség igazolását pedig hiába kísérli meg a végrehajtató, a bíróság annak fenforgását sohasem conedálja.

Egyes bíróságok még perben is vizsgálták, hogy szükséges volt-e az ügyvédi képviselőt és nem állapítottak meg ügyvédi díjat a pervesztes féllel szemben olyan ügyben, melyben ők a képviselőt «az ügy egyszerűsége folytán» feleslegesnek találták.

Akadnak oly bíróságok is, amelyek nem ítélnék meg kérvényi költséget, midőn szerintük elegendő lett volna a bírósági irodához levelező-lapon fordulni. Egy esetben az ügyvéd jogorvoslattal élt valamely intézkedés ellen s a felebbviteli bíróság nem állapított meg a jogorvoslatért díjat, mert az ügyvéd célzott ért volna, ha a sérelmesnek elismert intézkedésnek megváltoztatását levél útján kérelmezte volna. (Ez a határozat nem vált jogerőssé.)

— **A hólapda-rendszerű** eladásokat — mint lapunk legutóbbi számában említettük — a német Reichsgericht tiltott sorsjátéknak minősítette. A Deutsche Juristenzeitungban Staub és Liszt állást foglalnak ezen határozat ellen.

— **A francia jury** állandóan hagyományos enyhességgel bírálja el a társadalmi ellentétekből, a családi élet ziláltságából s a szerelmi csalódásból eredő delictumokat. A Figaro összeállította az utóbbi hetekben hozott esküdtzéki ítéleteket, s konstata, hogy a fenti csoportokba tartozó gyilkossági esetekben valóságos *felmentési gyakorlat* létezik s hogy lopási, pénzhamisítási, továbbá szemérem elleni büntetéseknél sokkalta inkább hajlanak az esküdtek a szigorubb ítéletek felé. Felhozta Gelo Vera, gróf Cornulier pörét, melyek felmentéssel végződtek s ezzel szembeállít lopási eseteket, melyekben 2—6 évi fegyház mondatott ki. Ugyanezt a jelenséget a német lapok is szóvá teszik és konstata, hogy Németországban enyhébb kodex van életben, de szigorubbak a bírák, mint Franciaországban, hol a kodex szigorubb, de a gyakorlat enyhe.

— **A munkaadó felelőssége.** A francia semmitőszék döntése szerint a szerencsétlenül járt munkást a naponkénti kártérítés, melyet az 1898. évi április 9-diki törvény értelmében a balesetet követő ötödik naptól a seb gyógygyulásaig követelhet, munkaképtelensége idejének minden napjára megilleti, a vásár- és ünnepnapokat sem véve ki, még akkor is, ha a baleset előtt a munkás e napokon nem dolgozott.

— **A francia semmitőszék** kimondotta, hogy nem tartozik kártérítéssel az a főnök, aki azért bocsátotta el azonnal egy magasabb állású hivatalnokát, mert ez kifejezetten kijelentette, hogy nem veszi nőül az ugyanazon üzletben alkalmazott munkásnőt, akivel hónapok óta viszonyt folytatott.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A rendőri bíraskodás. B. S. — Észrevételek a magánjogi Tervezethez. *Katona Mór* kassai jogakadémiai tanártól. — A kártérítés tanához. (Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.) *Dr. Menyhárh Gáspár* kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanártól. — *Jogirodalom:* Ehegerichtsbarkeit der k. u. k. Consularämter. *Irta Arrigo Fraus.* *Dr. Reiner János* egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* — A terheltnek szóló idézésről a járásbíróóság előtti eljárásban. *Dr. Kassai Ferencztől.* — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A rendőri bíraskodás.

Dr. Edvi Illés Károly érdekes és tanulságos vezércikket tett közzé a «Budapesti Hírlap» f. évi 133. számában.

Közigazgatási rendszerünk tultengésének és hibás közjogi rendszernek mondja azt a törvényhozási irányt, amely a most eltelt két évtizedben uralkodott.

Dr. Edvi Illés Károly határozott állást foglal el a közigazgatás «tultengése» ellen. Világosan megmutatja nekünk, hogy az 1896. évi IV. tcz. homlokára a jogállamnak azon aranszabálya van írva, hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elválasztatik.

Való igaz, ez a törvény, amelynek minden tételéből Deák Ferencz élő szava beszél hozzánk, amely a magyar Corpus Jurisba a közszabadság angolos felfogását s ezzel a polgári jogrend legelső biztosítékait iktatá, — ez az 1869. évi IV. tcz. már elavult s a magyar jogrendszer óriás területén hatályon kívül helyezett.

Azok a törvények, amelyek Deák Ferencz korában keletkeztek, mind az 1869: IV. tcz. nyomán haladnak. Ezekben a törvényekben az ország polgárainak mindenféle joga független bíróság oltalma alá helyezett. «Senkit illetékes bírójától elvonni nem szabad.» Egy csekély magánjogi követelés ügyében, egy bagatell kriminális törvénysértés dolgában a modern perjog mindenféle garanciái között, a nyilvánosság verőfényében ítélkeznek a függetlenné szervezett magyar bíróságok s ítéleteikben napról-napra hirdetik és fejlesztik az élő magyar jog szabályait.

De úgy a rendőri, mint az egyébfajta közigazgatási bíraskodás lassankint elvonatott a nyilvánosan ítélő független bíróságok hatásköréből, s 1880 óta 50 oly törvényünk keletkezett, amelyekben a közigazgatási hatóságok jelentékeny bírói hatáskört nyertek. Szédítő áttekinteni a kihágások e tömegét, lehetetlen elősorolni a jogviszonyok mindazon alakulásait, amelyeket a lefolyt két évtized törvényhozása a végrehajtó hatalom hatalmi körébe osztott. Alig tudja valaki áttekinteni az esetek azon tömegét, amelyekben a közigazgatási hatóság egyébfajta jogviszonyok megállapítására jogosított.

Oda jutottunk, hogy amíg egy bagatell polgári követelés megítélése s egy jelentéktelen kriminális törvénysértés megtorlása független bíróságok által a perjog nyilvános biztosítékai között történik, — addig a közigazgatási hatóság kiutasíthat, tolonczolhat s akár hónapokig is elzárva tarthat valakit, anélkül, hogy eljárásában akár a vádelv, akár a védelem joga, akár a nyilvánosság biztosítéka szabadon érvényesülhetne. A bagatell vétség 5 frtos pénzbüntetése úgy alkalmazható, hogy a kriminalitás kérdése a m. kir. Curia bírálata

alá van helyezve: a kihágást megállapítja egy rendőrtiszt, egy szolgabíró s felsőfokon a miniszterium titkos ellenőrzése s ebben a végrehajtó kormányhatalom titkos vagy nyilvános intentiói.

Ugyanezen állapot, — dr. Edvi Illés Károly jeles cikke anomáliának mondja — ugyanezen anomalia létezik a közigazgatási hatáskörben ott is, ahol polgári jogviszonyok utaltak az ő hatalmi körébe.

A rendes bíróság a perjog garanciái szerint nyilvánosan ítél a legapróbb értékű polgári perben. A közigazgatási hatóság minden garancia nélkül a végrehajtó hatalom intentiói értelmében kezelhet oly kérdéseket, amelyekről a polgárok százainak vagy ezreinek megélhetése, egész vagyonok megmaradása vagy megsemmisülése függ.

Megalkották a közigazgatási bíróságot. Itt a közjogi bíraskodás független bírói testület kezébe helyeztetett. De ennek a testületnek hatáskörét a porosz rendszer mintájára szervezte a törvényhozás: elvonatott annak jurisdictiója alól a legtöbb olyan kérdés, amely a politikai hatóság hatalmi szempontjából némi fontossággal bírhat. Meghagyattak e bíróság kezében a bélyegleletek és a többi illetékügyek, úgy hogy ma a közigazgatási bíróság tevékenységének legalább kilencz tizedrészét ezek a garasos illetékkérdések emésztik meg.

Látni való tehát, hogy a magyar közjog újabb fejlődése ellentétbe jutott az 1869: IV. tcz. irányával. Deák Ferencznek ezen törvényhozási mértőföldmutatója minden polgári jogviszonyt független bíróságok oltalma alá helyezett. Az újabb magyar törvényhozás pedig a kormányhatalom körébe vont számtalan olyan jogkérdést, amelyekről a Deák-féle törvényhozásnak intézkedni nem volt alkalma.

Szükséges, hogy mi jogászok állást foglaljunk végre ez ellen a törvényhozási irány ellen, mert ezen irány sohase volt még olyan erős, mint ma. A kormányhatalom bírói hatalmát sohase terjesztette ki a törvényhozás oly mértékben, mint a mai esztendő törvényeiben. A kihágási bíraskodásban ma a közigazgatási hatóság oly hatalmat nyert s a kormányhatalom ezzel oly befolyást, amelylyel szemben erőtlén az 1869: IV. tcz.-be foglalt minden közszabadsági biztosíték.

A mi újabb mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi törvényeink félelmes hatalmat adnak a közigazgatás kezébe, s úgy látszik, ennek a félelmes hatalomnak körét minden újabb javaslat tágitja.

Valóban szükséges volt tehát, hogy dr. Edvi Illés Károly a magyar közjog ezen nyílt sebére irányította a közfigyelmet, bárha fejtegetéseinek konkluzióját nem helyeselhetjük is.

A mi jeles szerzőnk ugyanis elismeri, hogy a mostani közigazgatási javaslatban az igazságszolgáltatás természetes funkciójának visszaállítása hiányzik. De azért megnyugszik a kormányelnök intentiójában csak azért, mert a miniszterelnök ur a képviselőház egyik ülésén, azon kérdésre, hogy hajlandó-e a kihágások egy részét (!) a rendes bíróság hatásköréhez utalni, udvariasan ezt válaszolta: «szívesen dtengedjük!» S ezért a mai javaslatot is «biztató előjelnek» és «első komoly lépésnek» tekinti arra nézve, hogy a rendőri bíraskodás (a t. szerző csak a rendőri bíraskodásról értekezik) a jogállam eszméje szerint rendeztessék.

Nem oszthatjuk és nem is helyeselhethjük ezt az álláspontot. Se *biztató előjelnek*, sem a *javításra való komoly lépésnek* nem lehet tekinteni az olyan törvényjavaslatot, amely a létező anomáliák javítására egy lépést sem teszen, hanem a *régi anomáliák számára általános rendszert alkot, s azokat egy állandó keretbe foglalja*.

Nem lévén célunk politikai cikket írni, nem teszünk észrevételt dr. Edvi Illés Károly optimismusára, melylyel ő egy a parlamentben elejtett miniszteri nyilatkozatból mélyrehatóbb reformokat remél.

De a jogállam eszméjének hivatól és szószólójától mégis azt vártuk volna, hogy ne a kormányférfiak intentióiban, hanem alkotmányos intézményekben keresse a jogállam eszméjét és ennek biztosítékait.

A kormányférfiak — a parlamenti élet természete szerint — időnkint változnak. Velük változnak a végrehajtó hatalom intentiói, és velük változhatnak az alájuk rendelt hatóságok elvei és eszközei is. *A nemzetek életében nincs egyéb állandó, mint a jog.* A jog alkalmazására, magyarázatára pedig nem lehet egyéb hatóság hivatott, mint a kormányhatalomtól független bíróság.

Ezért nem oszthatjuk dr. Edvi Illés Károly azon örömét, amelyet az új közigazgatási törvényjavaslat közzététele idézett elő. Ez a javaslat nem a jogállamnak, hanem a jogállam fogalmával ellenkező eszmének szülte, mert nem állítja vissza a bíróságoknak az 1869. évi IV. tcz.-ben megszabott hatáskörét, hanem új törvényes rendszert alapít azon anomália számára, amelyet még dr. Edvi Illés Károly ur is határozottan kárhoztat.

B. S.

Észrevételek a magánjogi Tervezethez.

I. A Tervezet anyagbeosztásának (rendszerének) fogyatkozásai.

Senki se fogja kétségbevonni, hogy egy nagyobb szabású törvényalkotásnál, mely az államélet szerves egészét öleli föl, minő a magánjogi Tervezet is, a jogszabályok elrendezése, okos egymásutánja, rendje vagy rendszere, nem közömbös valami. Nemcsak didaktikai szempontból fontos ez, hanem gyakorlati tekintetekből is. A helyes anyagcsoportosításnak első jótékony következménye az, hogy az egész törvénykönyvre kiterjedő tudományos feldolgozások kénytelenek mind *egy csapdán* haladni, ha az írók közül senki se lesz képes a törvény rendjénél okszerűbb anyagelrendezést összehozni. Ez nagy előny a törvény megtanulása és anyagában való könnyű tájékozás megszerzése körül is. Nagyon zavaró az, ha mindegyik tudományos munka más-más sorrendben és összeállításban ismerteti a törvény tartalmát. Azért a törvényhozási politikának nem utolsó követelménye az, hogy nagyobb lélekzésű törvényeknél a szabályok egymasmellé helyezésében, az intézmények sorrendjében helyes alapgonddal uralkodjék, legyen a törvénynek kifogástalan rendszere, logikai kiépítése, melyek nyomán a szabályok egymásutját egybeállítja. Nem szükséges ugyan, hogy a törvényhozó a tudományos munkákban követett rendnek hódoljon, hisz ez sem egységes mindig, akadnak kisebb-nagyobb eltérések az írók egyéni felfogása szerint, de az mindenesetre kívánatos, hogy ne ötletesen, átgondolás nélkül, merőben külső tekintetek szerint járjon el az anyag elrendezése körül, hanem cél tudatos rendben, az eddig divó legcélszerűbbnek jelentkező nyomokon haladjon.

Feltétlenül érvényesülésre váró axioma legyen az anyagbeosztásnál az, hogy a jogszabályok úgy következzenek egymásután, hogy az elején tárgyaltak megértéséhez a hátrább sorozottak ismerete ne váljék szükségessé. Nagyon zavarólag hat az, és a könnyű megértés rovására van, ha hátul kell keresni a kulcsot, a felvilágosító rendelkezést egy elől álló szabály kellő megértéséhez. Minden irodalmi munkánál, de még inkább egy szerves törvényegészénél, mely hosszas meg-

fontolás, meghányás-vetés eredménye, el lehet várni, hogy a jogszabályok ily okszerű alapon épüljenek fel, mintegy egymásba illeszkedjenek, egymásból folyjanak.

Az újabb magánjogi munkák rendszere ismeretes. Alapgonddal itt az szolgál, hogy a jogszabályok az emberi szükségletek egymásutájában következzenek. Innen van, hogy az első részt a vagyonjogok (dolog- és kötelmi jogok) alkotják, ahol az ember mint egyed jelentkezik a forgalomban, és itt is előbb a dologjavakat hódítja uralma alá, akár egészben, akár csak részszerűen, amint a szükséglet kielégítése kívánja és csak aztán, mintegy fejlettebb fokon érintkezik embertársaival ügyleti uton, hogy saját fölöslegét az ő fölös javaikért becserélje.

A másik rész a családjog, ahol az egyén állandó szövetkezést keres egy más nemű személylyel (házasság), miáltal úgy nemi, mint időbeli korlátoltságát kiegészítheti, illetve megszüntetheti. A családjoghoz simul legtermészetesebben az örökjog, hisz ez a családi kötelékben találja tápláló gyökerét. Családi kapocs nélkül alig szólhatnánk örökjogról. A mai magánjog rendje tagolata tehát ez a három: vagyonjog, családjog és örökjog, és szorosan eme egymásutánban. Mindezt megelőzi egy általános rész, mely az egész rendszerben előforduló általános fogalmakat: személy, dolog, jog keletkezés és szűnés előfeltételei, a jogvédelem körvonala — előrebocsátva kifejti és megállapítja, mint előzetes tudnivalókat.

A német birodalmi törvénykönyv, melynek mintaszerű berendezését urbi et orbi elismerik, eme tudományos rendszer nyomán halad, csekély eltéréssel. Ez az eltérés csak abból áll, hogy a vagyonjogokat *megfordított* sorban tárgyalja, előbb a kötelmi jog áll és aztán következik a dologjog. Alighanem az a körülmény szülte ezt az eltérést, hogy az első olvasásban az általános tanokat itt is elejtették, mi okból szükségesnek látszott a jogügyleteket felölelő anyagot előrebocsátani, mit csak a kötelmi jog kapcsán érthettek el, ha t. i. ez megelőzi a dologjogot. A második olvasásnál ugyan visszaállították az általános részt, de azért meghagyták a vagyonjogok fenti rendjét. És ez egyéni felfogásunk szerint teljesen indokolt és követendő is. Talán elegenden leszünk, kik jogi tanulmányaik kezdetére visszagondolva, emlékeznek ama tépelődésre, mely a dologjogok tanulmányozásánál elfogott bennünket, midőn a dologi szerződésekből láttuk kialakulni a dologjogokat, de eme szerződések még ismeretlenek voltak előttünk. Igaz is, ma már eredeti szerzőmóddal vajmi kevés dolgot szerezhettünk meg, a legtöbb dologi jog a forgalmi jog útján keletkezik. Azért okszerűnek tartjuk, hogy kötelmi jog előzze meg a dologi jogot, mert ott vannak emennek szerzési módjai feltárva.

Ha ezek után a mi Tervezetünk anyagberendezését tekintjük, őszintén be kell vallani, ha elfogulatlanul ítélünk, hogy az semmi irányban nem állja meg a kritikát, mert rendszere nélkülöz minden átgondoltságot. Tervezetünk ugyanis sem a tudományban elfogadott rendet, sem a német törvénykönyv nyomdokát nem követi, hanem egy elavult, régen tulhaladott rendszert acceptál nagyjában, az osztrák polgári törvénykönyvét. Ennek beosztása eléggé ismeretes a jogászvilág előtt, nem szorul taglalásra. Természetes, hogy ezt az anyagcsoportosítást nem lehetett mindenben követni, ha nem akarjuk az örökjogot a dologjogok közé helyezni, mire csak igen erőltetett felfogással juthatni.

Tervezetünk a személyről szóló tan bevezetése után a családjogot tárgyalja, házassági jog nélkül. Utána következik a dologjog, a dolog és jogilag fontos tulajdonságainak elemzését előrebocsátva. Erre a kötelmi jog, végül az örökjog. Ez nem fog így maradhatni; meg vagyunk győződve, hogy a majd összeülő szaktanácskozás helyesebb beosztást fog javaslatba hozni.

A fölött nem bánkódunk, hogy az általános rész kimaradt a Tervezetből, habár hajlunk feléje, mert ennek legfőbb

részét: a jogkeletkezés és megszűnés általános feltételeit a kötelmi jog elejére bátran lehet beilleszteni, a dologra vonatkozó tanokat pedig a személyekről szóló fejezet után elhelyezni. De ha már elejtettük az általános részt, akkor okvetetlenül a kötelmi jogot kell a bevezető két fejezet után (a személyekről és dolgokról) tenni. Ez legelemibb követelménye az okszerű anyagbeosztásnak. Hogy lehessen a mostani rend mellett megérteni a családjogban tárgyalt vagyoni intézkedéseket, de még inkább a dologjogi szabályozást, ha az általános rész hiányozván, a jogügyletek tana, a jogkeletkezés és megszűnés alaptényezői és ezek körül felmerülő részletkérdések iránt nem nyerünk tájékozást? Annál nagyobb hiba volna ez, mert semmi nehézséggel nem jár, ha a családjogot a vagyoni jog és az örökjog közé illesztjük, ahová való, a dologjogokat pedig a kötelmi jog után sorozzuk, mikor már az általános tanokat pótló kötelmi joggal megismerkedtünk. Ezt a logikus rendet csak a szeszély, az önkény, mindenáron való Rechthaberei ellenezheti, de megokolni a mostani Tervezetnek a rendszerét, szerintünk még csak megkísérteni sem lehet. Nem nehezíteni, hanem könnyíteni kell a nagyszabású törvénykönyv megtanulásának útját okos anyagbeosztással. A Tervezet rendje tehát következően volna felépítendő. A mostani I. rész megmaradna változatlanul, csak egy harmadik címmel volna megtoldandó, t. i. a dologra vonatkozó általános tudnivalókat kellene ide (a III. rész 1. czimből) áthelyezni. II. részt alkotná a kötelmi jog változatlanul. III. részül szolgálna a dologjog, szintén változatlanul. IV. részként a családjogot kellene áthelyezni és V. részül megmaradna az örökjog mostani helyén.

Egy hiánya volna még e rendnek, és ez az, hogy a házassági jog kimaradt a Tervezetből. Igaz, hogy úgy, amint a házassági jog codifikálva van, nem is illenék bele a Tervezet keretébe, át kellene azt dolgozni, egyszerűsíteni, kivált az érvénytelenítésről szóló IV. igen kuszált fejezetet egészen kihagyni és a benne levő nélkülözhetetlen anyagot a II. és III. fejezetbe átvinni, amikor a házassági akadályokat is ujonnan kellene csoportosítani. De ennek tüzetesebb kifejtését most mellőzzük, mert ez nagy kérdés és a rendszerrel nem is függ szorosan össze. A két utolsó fejezet is eltérne erős reductiót. De concedálnunk kell azt, hogy ma még a házassági jog ujjaszövegezése politikai tekinteteből nem látszik megengedhetőnek, mikor egy párt küzd a revisio mellett és még alig csillapultak le ama izgalmak, melyeket a házassági jog szükséges reformja támasztott. Egyelőre tehát le kell mondanunk arról, hogy a házassági jog új szövegezéssel szervesen beilleszkedjék a Tervezetbe, noha így magánjogunk teljes egysége nem lesz meg; de ez kisebb baj annál, melyet az ujjaalkotás által a kedélyekben és a politika világában felidézünk. A politikai ildom most hallgatást parancsol reánk.

II. A korfokozat hiánya a Tervezetben.

Egy további szembeötlő fogatkozása Tervezetünknek az, hogy nem állapít meg önállóan korfokozatokat, melyek úgy a cselekvés vagy ügyletkötési képtelenséget, mint ennek korlátoltságát eredményezik. Ez alig történt szándékosan, hanem inkább feledékenységből vagy abból, hogy az egyes részek kidolgozói egymásra hagytak.

Az első rész 1. czíme a személyekről megállapítja ugyan a teljes kort a betöltött 24 évvel, ami ellen nem fog kifogás esni, de itt további fokokat a 24 éven alóli kor tekintetében nem találni, pedig szerintünk a teljes korral kapcsolatban kellett volna a kiskorúság fokait elrendezni.

Beillesztést nyerhetett volna a korfokozat a kötelmi jog 916. §-ában, ahol a szerződő képesség előfeltételei szabályoznák, de itt is csak kiskorúságról van szó, közelebbi meghatározás nélkül. Ez a fogatkozás könnyen elhárítható, illetve kiküszöbölhető, csak az a kérdés, hogy melyik álláspontra helyezkedjünk a döntésnél? A magyar korfokozathoz ragasz-

kodjunk-e vagy a római jognak 7, 14 évi fokait vigyük bele a Tervezetbe? Az örökjog 1819. §-ának a tartalma (aki életének 14 évét be nem töltötte... végrendeletet nem tehet) arra enged következtetni, hogy a római jog szolgált irányadóul. Mi ezt csak helyeselnénk, mert a római jog inkább simul a testi fejlődés szembetűnő mozzanataihoz, melyeket a cselekvésképeség megszabásánál alkalmazhatni, mint a minálunk érvényben álló germán jog az ő 12-ik évével. Aztán nem tartjuk helyesnek, hogy 12 éven alóliak egyáltalán teljes cselekvésképtelenek legyenek pl. birtokszerzés, ajándékelfogadás körül. Ha abból indulunk ki, hogy a szellemi fejlődés lépést tart a testivel, úgy minden esetben a római korfoknak kell elsőbbséget adni a mienk, illetve a germán fölött, mert az súlyt fektetett eme tanoknál a szervezet fejlődésének külső jelenségeire, míg emez pusztán a fegyverképeséget vette alapul, melylyel a római pubertas kora, a 14 év, egyez. De a tizennégy éven alól még egy korfok felállítása a 7 év (impubertas) indokoltnak tekinthető oly cselekmények helyezése iránt, melyek az illető vagyoni helyzetét gyarapítani hivatvák.

Igy rendelkezik a német birodalmi törvénykönyv is, midőn a 104. §-ban kimondja: nem ügyletképes, aki 7. életévét be nem töltötte. Ezentúl aztán a 14., 16., 18., 20. életév betöltéséhez külön lehet a cselekvésképeség kitágításait kapcsolni, amint hazai jogunkban is megvan. *Katona Mór.*

A kártérítés tanához.*

(Észrevételek az általános polgári törvénykönyv Tervezetére.)

VI. Külön kívánom kiemelni, hogy a Tervezet 1088. §-ában szabályozott kártérítési esetet (a vendégfogadás felelősségét) nem tartom megmagyarázhatónak általános tételelemmel s az ellenpróbánál ezt az esetet ez okból szándékosan mellőztem is. Ebben az esetben én ugyanis nem szerződésen kívüli kártérítést látok fenforogni, hanem ellenkezőleg, a vendégfogadás felelősségét szerződésből eredőnek tartom.

A hatósági ellenőrzés alatt álló vendégfogadás üzletének megnyitásával és fentartásával ajánlatot tesz mindenkinek arra, hogy őt ellátásban stb. részesítheti, szobát bocsát rendelkezésére ilyen vagy olyan előre meghatározott árban és hogy a vendégfogadóba bevitt és ott elhelyezett dolgait a beszállónak megőrzi, oltalmazza. Aki megszáll, dolgait beviszi, az elfogadja ezen ajánlatot s ezáltal létrejön a vendégfogadás és a vendég között a szerződés, melynél fogva a vendég kötelezve van a szállás és őrizet árának megfizetésére, a fogadás pedig az ellátásra és a bevitt dolgok épségben való megőrzésére.

Ha az elhelyezett, a fogadásnak átadott dolgok megsérülnek vagy elvesznek, az úgy történhetik, hogy a vendégfogadás szerződésileg elvállalt kötelezettségének nem tett eleget. Felelőssége tehát ezen az alapon nyugszik. Ez okból helyesebbnek gondolom a német birodalmi törvénykönyv elhelyezkedését, mely a vendégfogadósok ezen felelősségét a szerződések sorában és pedig mindjárt a letéti szerződés után szabályozza.

A szerződés ugyanis nemcsak akkor közvetlen causája a kárkötelelemnek, amidőn ezzel a kár megtérítéseért kötelezettség vállaltatik (pl. kárbiztosítás kereskedelmi törvény 463. §.), hanem akkor is, amidőn a szerződésileg elvállalt egyéb kötelezettség nem teljesítésének surrogatumaként az eredeti obligatio átfordul a kárra, akár törvénynél, akár a szerződésnél fogva. Mert miből fakad ki ily esetekben a kár? Abból, hogy a szerződésileg megállapított jog az ennek correspondeáló kötelezettség nem teljesítésével megsértetik. Tehát magából a szerződésből, amely nélkül a kár nem is keletkezik. És mi teszi ki a kárt? Az az érdek, amelyet

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. 1. a 18., 19. és 20. számban.

a szerződésbeli kötelezettséggel kívántak kielégíteni. Ez az érdek pedig áll, vagy a szolgáltatás eredeti tárgyának nyújtásában, vagy e helyett a felek akarata, illetőleg a felek akaratát supleáló törvény szerint az érdeknek más módon (pénzösszegadás) való kielégítésében.

A teljesítési kötelezettség tehát mindig a szerződésen nyugszik, legyen a tárgy akár az eredeti szolgáltatás, akár ami ennek helyébe lép, a nem teljesítésből eredett kárnak megtérítése. Ez az obligatio átfordulás — jobban mondva az obligatio tárgyának cseréje — csak esetleges és kiegészítő jellegű és ez is a szerződésben birja alapját. Nem keletkezik új obligatio a kötelemszegés esetére, a nem teljesítés miatt, csak az obligatio tárgya változik át.

Mi a letéteményes kötelezettsége? Hogy a letett dolgot ugyanolyan állapotban adja vissza. És mit változtat az ő kötelezettségén az, hogy tőle a dolgot vigyázatlansága miatt ellopták, vagy ő a dolgot a legdurvább gonosz szándékból megsemmisíti, avagy ha egyszerűen megtagadja a visszaadást? Semmis.

Az ő primarius kötelezettsége mindig az, hogy a letett dolgot adja vissza. S ha ezt nem teszi, ha ezt megsérti, akkor nem ezen sértésből származik a letévőnek valamely új joga, hanem ezen jog tárgya változik át, amennyiben nem magát a dolgot, hanem ennek esetleg értékét időközi esetleges fűződvényeivel együtt szolgáltatassa. Minélfogva? A szerződésnél fogva, amelylyel a dolog őrizetbe adatott s amelylyel a letéteményes magát annak visszaadására kötelezte. A kötelezettségnek mindig csak egy az alapja: a szerződés. A kötelemszegés (nem teljesítés) pedig nem új kötelemszegési alapja, hanem csak a kötelemszegés tárgyának átfordítója. Csak jól meg kell különböztetni az obligatio szegést (a kötelezett részéről való nem teljesítést) a kötelmi jognak az adós-nak nem ebbeli minőségében elkövetett cselekményéből származó kártól. Ez utóbbi ugyanis — pl. az adós lenyeli a neki fizetésre bemutatott váltót — a kötelmi jognak megsértése ugyan, de nem az ügyleti kötelezettségnek megsértése (nem teljesítése). Ez önálló cselekmény, független a szerződéstől s itt a kártérítés alapja nem is a szerződés.

A gyakorlati különbségek megvilágításába, amelyek abból folynak, hogy kötelmi jog megsértése esetén az adós részéről t. i. a nem teljesítés által az átfordult obligatio új-e s így alapját a kötelemszegésben birja-e, avagy a régi obligatio s alapja a szerződés, most nem megyek bele, különben is kézen fekvők azok.

VII. Amit befejezésül mintegy még meg akarok jegyezni, az annyi, hogy mert a vétkességet az obligatiók keletkezési alapjául nevezetesen a kártérítési kötelemszegés által s a felelősség elvi alapjául el nem ismerem és helyesnek nem tartom, ezzel magától érthetően a jogellenes cselekményeknek jelentőségét a magánjogi élet terén elvitatni nem akarom. A jogellenesség mindig egyik *constitutív alkateleme* az érdek (jog) sértés fogalmának. A jogsértés ott kezdődik, ahol valamely alanyi jog ellenében, e jog ellenére (azért: jogellenesen) történik valami, ami emberi cselekményre visszavezethető. A jogellenesség kriteriuma nem abban fekszik, hogy a cselekményt az objectiv jog megengedi-e vagy sem, hanem abban, hogy az objectiv jog által elismert alanyi jog ellenére van-e az vagy nincs. Így jogellenes nemcsak pl. a dolog gonosz szándéku megsemmisítése, amely másnak a tulajdonát képezi, hanem jogellenes akkor is, ha a cselekményt, amely a védett alanyi jog sérelmével jár, a jogrend megengedi ugyan, de a cselekvőt a védett alanyi jog helyreállítására kötelezi egyszersmind. Hogy aztán az objectiv jog által elismert alanyi jogot sértő cselekmény jogellenes a tárgyilagos jog szempontjából is, az önként folyik abból, hogy alanyi jog csak az, amit a jogrend annak elismer, ami a tárgyilagos jogban benne van.

Amire nézve a felfogások között a küzdelem folyik, az

az, hogy a tiltott cselekmények képezik-e a kötelemszegésnek egyik általános alapját avagy sem és hogy főként a magánjogi subjectiv vétkesség lehet-e a kártérítési kötelemszegésnek szerződésen kívül jogalapja-e vagy sem?

Én e kérdésekre tagadó választ adtam s ezt igyekvém megindokolni, különösen a második kérdés szempontjából; míg az elsőnek kifejtését — a Tervezet egész rendszerével állván összefüggésben — más alkalomra tartom fen.

Dr. Menyhárház Gáspár,
kolozsvári ügyvéd, egyet. magántanár.

Jogirodalom.

Ehegerichtsbarkeit der k. und k. Consularämter. Irta: *Arrigo Fraus*.*

A házassági jogról szóló 1894: XXXI. törvényekben foglalt magyar törvény a házassági ügyekben gyakorlandó jurisdictio kérdésében egész általánosságban kötelező (s kivételt nem ismerő), a magyar állam jogrendjének lényeges elemét s elvét képező azon szabályt állítja fel, hogy a magyar állampolgár házassági perében csak a magyar bíróság ítélete hatályos. (114. §.)

Ezen törvény maga azonban már arra nézve nem tartalmaz rendelkezést és szabályt, hogy különösen mely bíróságok azok, amelyek magyar állampolgár felett házassági jurisdictióval bírnak.

Csak azon jogterületre nézve vannak megjelölve ezen bíróságok, amely jogterületre éppen ezen törvény hatálya kiterjed.

Még pedig két okból vannak ezen jogterületre nézve a házassági jurisdictióval felruházott bíróságok megjelölve (136. §.) és pedig azért, hogy az addig fenállott s a külső forumra nézve is kizárólagos birói hatáskörrel felruházva volt egyházi bíróságokkal s azoknak addigi jogállása s hatáskörével szemben azon elv nyerjen kifejezést, hogy ezen egyházi bíróságoknak ezen hatásköre a külső forumra nézve megszűnik s helyébe kizárólag az állami kir. bíróságok hatásköre lép; másfelől, hogy a Horvát-Szlavonországok közjogi helyzete is kifejezést nyerjen a törvényben.

Az utóbbi tételt magyarázati szabályként szükségesnek látszott a törvénybe is (135. §.) felvenni s az eredeti tervezet ezzel kiegészíteni, a képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése szerint azért, hogy kifejezésre jusson, hogy a Horvát-Szlavonországokat megillető igazságügyi autonomia következtében más — és speciell nem az 1894: XXXI. tcz. 136. §-ában említett állami — bíróságok, egyházi forumok ítélnék magyar állampolgárok házassági pereiben.**

Ezen bíróságok ítéletei pedig, mint magyar állam — bár a horvát-szlavon autonomia körébe eső — bíróságainak ítéletei magyar állampolgárok házassági ügyeiben hatályosak.

Ezen észrevétel ugyan nem nyújt általános elvi felvilágosítást, de konkrét példáját tartalmazza azon — már említett — tételnek, hogy léteznek s házassági jurisdictiójukban érintetlenül hagyottak azon magyar bíróságok, amelyek nem ezen törvény érvényességi területén gyakorolnak birói hatóságot.

Ezen elvi alaptól kell és lehet csak a consuli bíróságok házassági jurisdictióját és az azzal kapcsolatos kérdéseket megérteni.

Ennek hangsúlyozása fontos azon állásponttal és nézetekkel szemben, amelyet az ismertető s című irt tanulmány felvett, s mely — úgy látszik — hivatalos intézkedés vagy kijelentés alakjában jutott kifejezésre s amely szerint a consuli bíróságok hatásköréből a házassági jogról szóló törvény életbe-

* Megjelent az Allgemeine österreichische Gerichtszeitung 1901. évi folyamában. Szerzője Arrigo Fraus, a konstantinápolyi consuli főbírája.

** L. az 1892. évi február 18-ra hirdetett országgyűlés képviselőházának irományait XVII. köt. Budapest, 1894. 426. l.

lépése óta ki lenne zárva a magyar állampolgárok házassági ügyei feletti bíraskodás, miután a magyar 1894: XXXI. tcz. ezen bíróságoknál nincs hatályba léptetve.

Pedig ezen álláspont szerint a házassági jogról szóló törvény 135. §-a értelmében azon bíróságokat kell magyar bíróság alatt érteni, amelyek ezen törvény érvényességi területén gyakorolnak bírói hatóságot.

A tanulmány — mely ezen különben tényleg az egész kérdés sarkpontját képező tétellel csak röviden foglalkozik — ezen érvelésben s gondolatmenetben circulus vitiosus-t lát, mert szerinte ezen törvény nem lévén a consuli bíróságoknál hatályba léptetve, nem is éreztetheti azok tekintetében semmi irányban hatását.

Ezen nézet is téves annyiban, amennyiben — mint már érintve lett — az állam jogrendjének lényeges eleme s szabálya az, hogy a magyar állampolgár házassági ügyében csak a magyar bíróság ítélete hatályos, ezen jogszabály pedig általános érvényű és hatálya független attól, hogy az ezt kimondó törvény külön hatályba lett-e léptetve a consuli bíróságoknál vagy sem?

Azonban azért a házassági jogról szóló törvény 135. §-a még sem jár azon következményekkel a consuli bíraskodás tekintetében, amelyeket annak az előbbi nézet tulajdonít.

Hiszen ezen törvényszakasz éppen csak a házassági jogról szóló törvény alkalmazása szempontjából állapítja meg, hogy mely bíróság tekinthető magyar bíróságnak.

Amely törvényszakasz mellett és dacára az ezen törvény hatálya alá nem eső jogterület bíróságai, pl. a Horvát-Szlavonországok területén működő bíróságok ítéhetnek magyar állampolgár házassági ügyeiben s éppen úgy ítéhetnek a consuli bíróságok is, mint magyar bíróságok.¹

A döntő szempont csak az, hogy azon bíróság kétségtelenül magyar bíróságnak legyen tekinthető s hogy az valamely jogszabály alapján házasságügyi jurisdictióval legyen felruházva, ami mellett azután az ily bíróság által hozott ítélet hatálya tekintetében nem jön figyelembe az, hogy egyez-e vagy sem az alkalmazott materiális jog az 1894: XXXI. törvénycikkben foglalt materiális joggal.

Hogy a consuli bíróságok tekinthetők-e elvileg — a most érintett szempontból nézve a kérdést — magyar bíróságoknak, annak eldöntése s megállapíthatása végett elég figyelembe vennünk azt, hogy az első fokon közös, a második fokon vegyes organum a magyar törvénytől nyeri azon hatalmat és jogkört, hogy magyar honosok (és védenczek) felett a külföldön bírói hatalmat gyakorolhat.²

A consuli bíróságok bíraskodási jogát, magyar honosok jog- és cselekvő képessége és családi jogai kérdéseiben pedig a consuli bíraskodásról szóló 1891: XXXI. magyar tcz. hagyja meg ezen bíróságoknál.

Ezen tény adja meg a magyar jog szempontjából értékét és jelentőségét Fraus tanulmányának, amelynek tulajdonképeni célja reámutatni azon sajtószzerű helyzetre, hogy a consuli bíróságok magyar állampolgárok házassági ügyeiben idegen materiális jogot kénytelenek alkalmazni, dacára annak, hogy az 1891: XXXI. tcz. 10. §-alapján, a magyar kormány által a házassági jogról szóló magyar törvény életbeléptetendő lett volna.

A tanulmány különösen azért látja fontosnak ezen ma-

gyar törvény életbeléptetését, mert ezen életbeléptetés lehetővé tenné pl. azon magyar állampolgár házasságának felbontását, aki ezen felbontást ma az osztrák jog szabályai szerint ítélő consuli bíróságnál el nem érheti s annak kieszközlése végett kénytelen lenne ma házastársával való utolsó közös együttlakását Magyarországra áttenni.

Ezen érv azonban nem tekinthető döntőnek, mert oly esetben, amidőn az 1868: LIV. tcz. 36. §-a szerinti — s Fraus által említett — illetékesség alapja hiányzik, ugyanezen törvény 57. §-a alapján bíróküldés útján lehet megállapítani, az 1894: XXXI. tcz. jogterületén működő valamely bíróság illetékességét,³ (hacsak nem akarjuk elfogadni a consuli bíróságoknak, a tanulmány által más helyen vitatott kizárólagos illetékességét); a magyar polgári perrendtartásról szóló törvénytervezet pedig — 670. §-ában — a német birodalmi törvénykönyv 606. §-ának mintájára, szintén tervez ezen szabálytól eltérő oly rendelkezéseket, amelyek szükségtelenné tennék a házassági jogról szóló törvény jogterületén való utolsó közös együttlakást.

Határozó szempontnak kell azonban tekinteni az e részben magában a consuli bíraskodásról szóló törvényben kifejezésre jutó azon gondolatot, amely a jogrendszer bizonyos — az állami s nemzeti jelleg, és sajátságok körébe tartozó — részeit a törvény 10. §-ának 1. pontja szerint a consuli bíróságok jurisdictiójában is érvényre juttatni kívánja, melyekhez tartozik leghatározottabban éppen a házassági jog.⁴

Ezen a törvényben kifejezést nyert gondolattal szemben igazán nincs érthető oka annak, hogy az 1894: XXXI. törvénycikkben foglalt egységes és egységesítő házassági jog megalkotása dacára, a consuli bíróságok az 1891: XXXI. tcz. 10-ának 3. pontja értelmében miért legyenek kénytelenek az addig alkalmazásban volt osztrák jog szabályait alkalmazni a magyar honosok házassági ügyeiben?⁵

E részben a tanulmány a jogi helyzet jellemzésére azon álláspontot foglalja el, hogy a házasságügyi jurisdictio tekintetében a magyar állampolgár ugyanazon helyzetben van, mint az Ausztriában élő magyar állampolgár; s ily magyar honos házasságát a consuli bíróságok csak oly hozzátétellel mondhatják ki érvénytelennek, amelyet az u. n. kolozsvári házasságoknál szokott alkalmazni az osztrák legfőbb ítélőszék,⁶ hogy t. i. ezen ítéleti rendelkezés csak az osztrák polgári törvénykönyv jogterületére bir hatálylyal.

Ezen állásponttal szemben azonban megfontolandó, hogy ha a consuli bíróságok egyenesen, mint magyar bíróságok ítélnék valamely magyar honos házassága ügyében, akkor azon ítéletnek hatálylyal kell birnia általában a magyar jog területén, ellenkező esetre semmi értelme és jelentősége nem lehet annak, hogy a consuli bíróság magyar bíróság jellegével is felruháztatott s mint ilyen működjék.

A házassági jogról szóló törvény — mint láttuk — ugyis csak ahhoz fűzi a magyar állampolgár házassági ügyében hozott ítélet hatályát, hogy az a magyar bíróság ítélete legyen, azonban a nélkül, s a házassági jogról szóló törvény hatálya területén kívül eső bármely magyar bíróság ítéletének hatálya attól is függővé lenne téve, hogy ezen törvény materiális rendelkezései vétettek legyen alapul azon ítélet hozatalánál; a consuli bíraskodásról szóló törvény 10. §-ának 2. bekezdése pedig egyenesen lehetővé teszi más materiális jognak alkalmazását.

Ezen jog pedig — mint azt Fraus tanulmánya kimutatja —

¹ Említhető, hogy a házassági jogról szóló törvény javaslata 137. §-ában «hazai bíróságokról» szól, amely a törvényben «magyar bíróságok» kifejezésével lett felváltva; kétségtelen azonban, hogy akkor nem gondoltak külön a consuli bíróságokra.

² L. a consuli bíraskodásról szóló törvény tárgyalását s különösen az 1887. évi szept. 26-ra hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója XXII. köt. Budapest, 1891. 191. l. L. még Bar Lehrbuch d. internationalen Privat- und Strafsrechts. Stuttgart, 1892. 168 l. 2. Az 1891: XXXI. törvénycikk 14. §-a szerint a magyar korona országaiban székelő bíróságok és a consuli bíróságok oly módon tartoznak egymásnak jogsegélyt nyújtani, mint egy és ugyanazon ország bíróságai egymás között.

³ Zlinszky—Reiner: A magyar magánjog mai érvényében. Budapest, 1899. VII. kiadás 771. l. 2.

⁴ L. még e részben a Képviselőházi Napló i. m. 293. l.

⁵ Más államok consuli bíróságai is gyakorolnak házasságügyi jurisdictiót; l. e részben pl. Martens: Das Consularwesen und die Consularjurisdiction im Orient. Fordította: Skerst. Berlin, 1874. 321. s köv. l.

⁶ L. pl. Fuchs: Die sogenannten Siebenbürgischen Ehen. Wien, 1889. közölt ítéleteket.

az osztrák jog, amelyhez ezen consuli bíróságokat, az ezen tanulmányban ismertetett változatos fejlődés vezette.

A consuli bíróságok házasságügyi jurisdictiója része ezen bíróságok azon bíraskodási hatáskörének, amelyet Ausztria és Magyarország némely külföldi — még pedig eredetileg s részben ma is nem keresztény — államokban régi szokás és államszerződések, u. n. kapitulatiók, alapján gyakorol.*

Ezen államok sorában a tanulmány felsorolja az ozmán birodalmat, ide véve Egyiptomot, Bulgáriát, a Limterületet, továbbá Marokkót, Zanzibart, Persiát, Chinát, Romániát,** érintve ezen hatáskör némely területi változását s korlátozását.

Az ezen consuli bíróságok házasságügyi jurisdictiója tekintetében a tanulmány, hivatalos nyomozatokra utalva, a következő helyzet képét nyújtja, öt csoportra osztva, az eltérések szerint, a consuli bíróságokat.

E szerint vannak 1. oly consuli bíróságok, amelyek sohasem jutottak oly helyzetbe, hogy osztrák vagy magyar honos házassági ügyében bíraskodjanak; 2. amelyek magukat nem tekintették ily ügyekben hatáskörrel bírónak, hanem a helyi egyházi hatóságokat; 3. amelyek a belföldi világi bíróságokat tekintették hatáskörrel felruházottaknak; 4. amelyek állítólag mindig gyakorolták ezen jurisdictiót, így az: alexandriai, bucaresti, cairói, konstantinápolyi és rustsuki consuli bíróságok; s végül 5. amelyek álláspontjukat a hatáskör kérdéseiben változtatták.

E részben különösen sajtószzerű jelenség az, hogy ugyanazon állam, pl. Románia consuli bíróságai sem foglalnak el egyező álláspontot, amennyiben a bucaresti, jassyi s sulinai consuli bíróságok megállapítják hatáskörüket a házassági ügyekben, ellenben a brailai, galatzi s constanzai nem.

Ezzel szemben Fraus célja kimutatni, hogy az osztrák és magyar consuli bíróságok hatáskörébe beleesik a házasságügyi jurisdictio, melynek gyakorlatát tehát azok meg nem tagadhatják,*** ezzel kapcsolatban azután feltünteteti azt, hogy az egyes időszakokban ezen bíraskodás mily — jogi és tényleges — változásokon ment át.

1855 előtt különös szabályozás hiányában mindenik külön jogterülethez tartozó félre nézve, a honossága, illetőleg illetősége szerinti jogot kellett volna alkalmazni, e helyett a honosságra való tekintet nélkül közös megítélésben részesültek az osztrák és magyar honosok; s e részben vagy a helyi egyházi hatóságok gyakorolták saját jogrendszerük alapján ezen bíraskodást, részben a consuli bíróságok gyakorolták azt az osztrák jog alkalmazásával.

Ezen állapotot megerősítette az 1855 márczius 31-iki miniszteri rendelet, mely a házassági ügyekben gyakorolandó bíraskodás tekintetében ideiglenesen az addigi gyakorlatot mondotta ki követendőnek; s amelyhez a consuli bíróságok — a külügyminisztérium befolyása következtében — általában alkalmazkodtak, dacára hogy az csak az ozmán birodalomban levő consuli bíróságok részére lett kiadva.

E részben nem idézett elő semmi tényleges változást sem a magyar jognak az országbírói értekezlet által történt visszaállítása, sem az 1867-iki kiegyezés.

* Ezen consuli bíraskodásra nézve általában l. pl. E. Ullmann: Völkerrecht. Freiburg i.; B. Leipzig und Tübingen 1898. 135. l.; Lippmann: Die Consularjurisdiction im Orient. Leipzig, 1898.; e mellett még Indokolást a consuli bíraskodás szabályozásáról szóló törvényjavaslat-hoz. Az 1887-re hirdetett országgyűlés nyomtatványai XXV. köt. 279. l.

** Az 1871: XXIX. törvénycikkbe iktatott szerződésen alapuló japáni consuli bíraskodást megszüntette — a többi európai államhoz hasonlóan — az 1898: XXXII. törvénycikkbe iktatott 1897 decz. 5-iki szerződés; Zárjegyzőkönyv 6. A XXII. cikkhez. Románia ma utját állja a consuli bíraskodás gyakorlásának, e részben élénk vita foly arra nézve, hogy Románia álláspontja jogilag indokolt-e vagy sem? Amire nézve példaképpen l. Flaischlen: Die Stellung der fremden Consuln in Rumänien. Böhm's: Zeitschrift f. Intern. Privat- und Strafrecht. Leipzig, 1895. V. köt. 2. füzet 15. l.; Lipmann i. m. 106. l. 1. jegyzet; Mamelok: Die juristische Person im intern. Privatrecht. Zürich, 1900. 12. §.

*** Illetékességi összeütközés esetére l. az 1891: XXXI. tcz. 13. §-át.

A kiegyezés után mindkét állam kormánya a korábbi állapot ideiglenes fentartásában állapodott meg, amely megállapodás magyar részről, a külügyminiszterhez intézett 1869 július 25-iki 2190. sz. átiratban jutott kifejezésre.

Ezen ideiglenes állapotnak a consuli bíraskodásról szóló 1891: XXXI. tcz.-nek 1898 január 1-én történt életbeléptetésével ezen 10. §. értelmében meg kellett volna szünnie s éppen ennek elmaradása vezette Frausot ezen tanulmány megírására.*

Ezen czélzaton kívül is feltétlen elismerés illeti ezen tanulmányt, mely az oly kevesek által ismert kérdést, a magyar jog és jogi felfogások kellő kidomborításával, a consuli bíraskodás helyzete, rendeltetése és fejlődési szakaszainak teljes ismeretével teszi hozzáférhetővé.

Dr. Reiner János.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A terheltnek szóló idézésről a járásbírói eljárásban.

A BP. 130. §-a szerint az idéző levélnek általában tartalmaznia kell az idéző hatóságnak és a megidézettnek nevét, a kihallgatás helyét, napját és óráját, azt a figyelmeztetést, hogy meg nem jelenése esetében elővezetése rendelő el, a hivatalos pecsétjét és az idéző hatóság eljáró tagjának aláírását.

Ezt tartalmazza az idéző levél a nyomozás folyamán; a vizsgálat vagy a főtárgyalás elrendelése után már megjelendő benne az idézésre alapul szolgáló bűncselekmény és megemlítendő, hogy a megidézett egyént terhelt, illetőleg vádlott gyanánt fogják kihallgatni.

A nyomozás folyamán a megidézett gyanúsított mindjárt első kihallgatásakor megtudja, hogy ki gyanúsítja és mivel; a vizsgálatig, a főtárgyalásig gondoskodhatik mindarról, ami védelme érdekében áll, s amikor mint szabadlábon lévő vádlott a főtárgyalásra szóló idéző levelet kézhez veszi, nem is kíváncsi már másra, mint arra, hogy mikor lesz ügyében a főtárgyalás; hogy ki és mivel vádolja, ezt ő már régen tudja.

A járásbírói eljárás elején utalt-kisebb bűnügyekben nem így van ez. Nem szólok a járásbírói előtti eljárás két kivételes esetéről, a közvetlen tárgyalásról és a büntető parancsról, hanem a rendes esetről, midőn az eljárás a tárgyalás előkészítésével indul meg. A járásbírói eljárás akár közvetlenül, akár közvetve kapja meg a vádindítványt, azt nyomban az ügyész ségi megbízottnak küldi át indítványtétel végett. Vagy elvállalja az ügyész ségi megbízott a vád képviselőt vagy nem. Ha igen, akkor vagy a tárgyalás kitűzését kéri vagy azt, hogy a járásbírói eljárás előbb nyomozást tartson. Utóbbi esetben a terhelt jóval ügyének tárgyalása előtt tisztában van a helyzettel, ha nem is hallgatják ki, mégis tudomást szerez az ellene irányuló nyomozásról s már eleve gondoskodhatik védelméről, ártatlanságának bizonyítékairól.

De milyen másképpen van ez abban az esetben, mikor a járásbírói eljárás, akár elfogadta az ügyész ségi megbízott a vád képviselőt, akár nem, a tárgyalást kitűzi. Ez a leggyakoribb, mert a járásbírói eljárás elején utalt ügyek rendszerint olyan természetűek, hogy nyomozást nem is igényelnek. Itt érezhető és tényleg érzik is az idéző levél hiányossága.

Az idéző levél tartalmazza mindazt, amit már előbb felsoroltam. A BP. 530. §-a szerint a felek, tehát a vádlott is, felhivatnak, hogy még be nem jelentett tanúkat és egyéb bizonyítékaikat hozzák magukkal vagy a bíróságnak a tárgyalás előtt olyankor jelentsék be, hogy még kellő időben megidézhető, illetőleg megszerezhető legyenek. A terheltnek szóló idéző levélben, ha az kizárólag kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség miatt van kibocsátva, megemlítendő, hogy a terhelt maga helyett védőt is küldhet.

* Érdekes itt a status quo mikénti felfogására vonatkozó álláspontok ismertetése, amelyek egyike szerint az osztrák jog csak az 1869-iki megállapodáskori alakjában alkalmazható, ellenben a Fraus által is elfogadott másik nézet szerint annak időközi változásai is figyelembe jönnek s alkalmazandók.

Azt megtudja a vádlott, hogy milyen bűncselekménnyel van vádolva, hogy pl. becsületsértés vagy rágalmazás az, de hogy kinek a részéről, mi alapon, ezt az idéző levélben hiába keresi.

Ha a vádlott a legjobb akarat mellett sem tudja, hogy ki és mi alapon vádolja, gondoskodhatik e bizonyítékairól, védelméről? Ha a bírósági székhelyen kívül lakó félnek a tárgyalás előtt módjában van és még ideje van a bíróság székhelyére beutazni, a vádiratot elolvasni, akkor még hagyján, de ha nincsen módjában, ha nincsen már ideje, ami nagyon lehetséges, akkor a tárgyaláson a legnagyobb meglepetéseknek van kitéve a vád részéről, melyekkel szembeszállani nincsen is módjában, mert bizonyítékait nem szerezte be, nem tudva, hogy miről van szó, tanuit nem is hozta magával.

Semmivel sem indokolt a panaszos előnye a vádlottal szemben.

Ha bevégzett tényre állunk is szemben, egy egyszerű pótló intézkedéssel segítve lenne azokon a hátrányokon, melyeket kifejezni szerencsém volt.

Adjuk be a vádló vádiratát két példányban és az idéző levéllel kézbesítsék az egyik a vádlottnak, vagy ha jegyzőkönyvbe mondja a vádló a panaszát, akkor a jegyzőkönyv másolatát adják ki a vádlottnak. *Dr. Kassai Ferencz.*

Különfélék

— Szabadalmi ügyünk az 1895. évi XXXVII. tcz. életbelépte óta. Az 1895: XXXVII. tcz. alapján működő szabadalmi hivatal által kiadott szabadalmakat a következő kimutatás illusztrálja:

	Magyar	Oszt. találmányra	Német	Más állambeli	Összesen
1896-ban	234	313	564	338	1449
1897-ben	594	615	1151	916	3276
1898-ban	643	638	1280	920	3481
1899-ben	741	574	1369	842	3527
1900-ban	636	376	1123	803	2938
együtt:	2848	2517	5487	3819	14671

E táblázat szerint tehát az eddigelé megadott szabadalmak közül 11,823-at külföldiek kértek. Azt is látni e táblázatból, hogy a németországi szabadalomkérők száma az osztrákokéhoz képest jóval több, mint kétannyi.

— A polgári perrendtartás tervezete és az ügyvédek.

Az ügyvédi karnak a polgári perrendtartás tervezetének az ügyvédség ellen irányuló intézkedései ellen mind szélesebb mérvet olt a mozgalom. Legközelebb az *egri ügyvédi kamara* intézett átiratot a budapesti ügyvédi kamarához, amelyben kifejti, hogy minden tekintetben csatlakozik a budapesti ügyvédi kamarának az igazságügyminiszterhez intézett felterjesztéséhez. A *b.-gyarmati ügyvédi kamara* pedig arról értesíti átiratilag a budapesti ügyvédi kamarát, hogy e tárgyban meszszebbmenő intézkedéseket kíván, nevezetesen országos ügyvédgyűlés vagy országos ügyvédi kamarai értekezlet összehívását és felkéri ez utóbbit, hogy e tárgyban a szükséges intézkedéseket tegye meg. Hasonló mozgalom indult meg a *szegedi ügyvédi kamara* kebelében is.

Bíró, aki kocsisának tiltott szerencsejátékhoz pénzt ad. *A m. kir. Curia:* Az elsőfoku bíróság ítéletének megváltoztatásával, vádlott 50 kor. pénzbüntetésre ítéltetik.

Indokok: A kir. főügyészség vádlottnak az 1900. évi február 10—11. éjjelén S. B. vendéglőjében tanúsított botrányos viselkedését el nem ejtette, ezt a botrányos esetet nemcsak az eljárás során, hanem a végtárgyaláson is kifejezetten vád tárgyává tette. F. B. tanu, kinek szavahihetőségét vádlott különösen hangsúlyozza, ugy M. D. a vizsgálat folyamán bizonyítja, hogy vádlott M. D.-t pálinkával kínálta s midőn ez utóbbi a vádlott jelenlétében folytatott 21-es kártyajátékon pénzét elvesztette, vádlott adott neki pénzt a játék folytatásához. S. B. eskü alatt bizonyítja, hogy vádlott az őt hazamenetelre sürgető M. D. kocsist pálinkáztatta s vádlott jelenlétében kártyázott nevezett kocsis másokkal. Tekintve, hogy magában az a körülmény, hogy vádlott mint bíró elnézte azt, hogy jelenlétében a törvény által tiltott szerencsejátékot folytassanak, sőt ahhoz pénzt is adott, botrányos viselkedést képezvén, ellenében ez a vádpont megállapítandó volt. Vádlott büntetését, tekintettel többszörösen fegyelmileg

büntetett előéletére, a botrányos magaviseletnek ily sok alkalommal való nyilvánulására, a nem tulszigoru közvádlói indítványhoz képest felemelni kellett. (1901 április 27. 217/901. szám alatt.)

— Az 1899. évben Budapesten tartott nemzetközi gyermekvédő kongresszus naplója megjelent. Szerkesztette Scherer István, a kongresszus titkára. A harmincz ivre terjedő vaskos kötet az összes szakosztályi előadásokat, továbbá a plenáris ülések jegyzőkönyveit tartalmazza. Megküldetett a kongresszus minden tagjának.

— «A magyar szövetségi jog» cím alatt dr. Galovits Zoltán valamennyi a magyar korona országain belül alakuló szövetségekre vonatkozó összes jogszabályokat rendszeresen egybefoglalva tárgyalja. (Ára 6 kor. Kiadó: Pátria részvénytársaság.)

— A képviseltről való lemondás. I. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa következő végzést hozott: A kir. törvényszék az elsőbíróság végzését megváltoztatja.

Indokok: Az ügyvéd és megbízója közötti érintkezés közvetítése nem feladata ugyan a bíróságnak, de ha az ügyvéd megbízója képviseltről lemond s ezt a bíróságnak bejelenti, ezt a bejelentést a bíróságnak tudomásul vennie kell, mert az 1874. XXXIV. tcz. 41. §-ában megszabott határidő letelte után a felet illető kézbesítések a lemondott ügyvéd kezéhez többé nem eszközölhetők. Minthogy tehát a felterjesztett iratok szerint dr. Sz. E. ügyvéd az elsőbíróságnak már 1900. évi október 17-én bejelentette, hogy a felperes képviseltről lemondott s a D. alatti feladó vevénnyel kimutatta, hogy a felperesnek — miután a lemondásról való további értesítés kézbesíthető nem volt — 1900. évi október 26-án újabb értesítést is küldött, tekintve, hogy ez időtől az 1900 november 30-iki tárgyalásig 30 nap már letelt, az elsőbíróság szabálytalanul járt el, midőn a most említett tárgyaláson hozott ítéletet nem magának a felperesnek, hanem dr. Sz. E. ügyvédnek rendelte kézbesíttetni s ugyanezt hívta fel az ítéleti bélyeg lerovására, dr. Sz. E. ügyvéd pedig lemondásának ismételt bejelentése mellett joggal mutathatta vissza a lemondása folytán reá nem tartozó illeték-lerovási felhívást. Ez okból az elsőbíróság megtámadott végzését megváltoztatni, a bejelentett lemondást tudomásul venni s az elsőbíróságot további szabályszerű eljárásra utasítani kellett. (1901. E. 1. sz.)

II. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa következő végzést hozott: A kir. törvényszék az elsőbíróság végzését megváltoztatja.

Indokok: Mert az 1874: XXXIV. tcz. 41. §-a szerint az a 30 napi határidő, amelynek leteltéig a felmondással élő ügyvéd felét még képviselni tartozik, a képviselt fél értesítésének napjától veszi kezdetét; minthogy tehát felperesi ügyvéd a bemutatott póstai feladó vevénnyel igazolta, hogy felét a képviseltről felmondásáról már 1900. évi december 28-án értesítette, az elsőbíróság végzésének megtámadott rendelkezése, amelylyel a képviseltről csak a végzés kézbesítésétől számított 30 nap múlva tekint megsemmisülnek, a törvénnyel ellenkezik; s mert különben is azt, hogy a felet illető határozatok a fél vagy lemondott ügyvédje kezéhez adandók-e ki, a bíróság a törvény hivatkozott rendelkezése irányadóul vétele mellett a kézbesítés szükségének bekövetkezése alkalmával határozza meg, nincs tehát helye annak, hogy a bíróság előzetes határozattal kötelezze az ügyvédet arra, hogy a képviseltről bizonyos időpontig vigye. (1901 február 27. E. 56. sz.)

— A közjegyző-helyettes közjegyző-jelölt bejegyzésére alkalmas bizonyítványt állíthat ki. A kassai közjegyzői kamara: Jelen kérvény elutasítatik. Mert az 1886: VII. tcz. 2. §-a szerint jelöltnek csak oly magyar állampolgár vehető fel, ki az ott előirt egyéb kellékek igazolásán felül a kamara területén valamely közjegyzőnél alkalmazva van, kérvényező azonban alkalmaztatására nézve nem a — i kir. közjegyzőnek, hanem helyettesének bizonyítványát mutatta be, mely azonban a felvételre alapul el nem fogadható. (1900 október 4. 314/900. sz. a.)

A m. kir. Curia: A felebbezett végzés megváltoztatatik és G. S. a közjegyzői jelöltek lajstromába felvétetni rendeltetik. Mert kérvényező az 1886: VII. tcz. 2. §-ában előirt kellékeket igazolván, csupán amiatt, hogy a kérvényre vezető tanúsítványt nem maga G. B. kir. közjegyző, hanem annak kirendelt helyettese állította ki, a kérelem elutasítására okul nem szolgálhat, miután az 1874: XXXV. tcz. 24. §-a értelmében a helyettes az összes közjegyzői teendők végzé-

sére jogosult, sőt az idézett §. utolsó bekezdése szerint a helyettesítés tartama alatt a helyettesített közjegyző maga közjegyzői teendőket nem is végezhet. (1900 november 15. 6498/900. sz. a.)

— **A kereset beadása után új lakásba költözött alperesnek új lakó-címét bejelentő felperesi kérvény költsége alperest terheli.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek 1900. évi december 31-én E. 357. sz. a. hozott végzéséből: A kereseti II-od példány kézbesítését tanúsító vétiv szerint a kereseti II. példány kézbesítése idejében alperes a kereseten megjelölt VII. k. ... utca 11. sz. alatt lakott; a meg nem jelenése alapján hozott ítéletet azonban alperesnek ezen a lakásán már nem lehetett kézbesíteni, mert a beérkezett jelentés szerint onnét időközben ismeretlen helyre költözött; a végből tehát, hogy az ítélet alperes részére kézbesíthető legyen, szükséges volt, hogy a felperes az alperes lakását kikutassa s a bíróságnak bejelentse, amit felperes a ... számú kérvényével meg is tett, minek következtében az ítéletet alperesnek az ezen kérvényben megjelölt lakásán VII. k. ... -utca 74. sz. alatt kézbesítették; mint-hogy tehát alperes erre a szükséges kérvényre időközben történt elköltözése által okot adott, annak a perköltséggel egy tekintet alá eső költségét a sommás eljárási törvény 109. szakasza értelmében viselni tartozik. A felfolyamodás költségének viselésére azonban az alperest kötelezni nem lehetett, mert e költségre okot nem adott.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A vasutak felelősségéről szóló törvény kiterjesztése Ausztriában.** Az osztrák igazságügyi kormány f. évi április hó 28-án terjesztette be a képviselőházhoz a vasutak felelősségéről szóló 1869 márczius 5-ikén kelt törvény kiterjesztéséről szóló törvényjavaslatot, melynek 1. és 2. §§-ai következőleg hangzanak:

1. A gőzerejű vasutak felelősségéről szóló 1869 márczius 5-iki törvény határozmányai minden, bármilyen elemi erővel üzőtt vasutára kiterjesztetnek.

2. Ha az esemény egy a közforgalomnak is szolgált utnak a vasut által is használt részén következett be, az 1869. évi márczius 5-iki törvény határozmányai alkalmazást nem nyernek, ha az ember megsérülését vagy halálát sem közvetlenül a vasut üzemereje, sem pedig az üzleti berendezések minősége elő nem idézte, hanem az csak az utnak általános használatával járó forgalom következménye. —d.

— **Das Recht** cím alatt jelenik meg Hannoverben minden hó 10-ikén és 25-ikén egy igen élénken szerkesztett folyóirat, mely gyakran közöl jogi tárgyú verseket is. Legutóbb a következő című poemák láttak napvilágot: «Klagelied über das bürgerliche Gesetzbuch», írta Schiffer törvényszéki bíró és «Ballade von der Grundschild» írta egy névtelen.

— **Jogügyletkötés távbeszélőn át.** A kereskedő a töle különböző városban lakó B.-nek telefonice két részvényt kínál megvételre, azzal, hogy 7 óra estig kötelező az ajánlat. A megbánja az ajánlatot és hogy kikerülje a telefoni értesítést, 6 órakor elutazik hazulról. 6 és 7 óra közt B. telefonice keresi A-t, hogy vele ajánlatának elfogadását közölje, de csak A.-nak feleségét találja. Ez az értesítést tudomásul nem veszi, mert nem tud a dologról és nincs felhatalmazva semminemű közlés átvételére. A Deutsche Juristenzeitung és a Recht hasábjain ez a jogeset vita tárgyat képezi.

— **A szomszédjog.** Valaki beperelte szomszédját amiatt, mert ez meg nem engedett lármával zavarja felperest és kérte a birtokháborítástól eltiltani. Alperes azzal védekezett, hogy ő nem is tartózkodik azon helyen, mert ő házat bérbeadta és a bérlő csinálja a lármát. A kereset elutasított. A Reichsgericht kiemeli, hogy a bérbeadónak módjában van bérlőjét a bérlemény jogellenes használatától eltiltani és esetleg a bérleti viszonyt meg is szüntetni. A szokatlan, jogtalan zaj a bérlemény jogellenes használatának fogalma alá esik. Tehát, ha felperes bizonyítja, hogy alperes háztulajdonost értesítette a birtokháborításról és ez elmulasztotta az intézkedést, úgy ő ellene is van kereseti joga. De elutasított a konkrét esetben a kereset azért, mert felperes nem bizonyította a bérbeadó alperes mulasztását.

— **Tőzsdejáték kifogása.** A berlini Kammergericht kimondotta, hogy ha az adós a folyószámla helyességét elismeri,

ez kizárja az abban foglalt ügyletnek a tőzsdejáték kifogása címén való megtámadását.

— **A Société générale pour le patronage des libérés** e hó elején tartotta évi közgyűlését Béranger senator elnöklése alatt. Az előterjesztett jelentésből kitűnik, hogy a legutóbbi évben 3750 kiszabaduló egyén részesült az egyesület pártfogásában. Az egyesület kiadásai 103,665 frankot tett ki, míg a bevételek összege 106,367 frank volt. A bevételek túlnyomó része azon ipartelepek jövedelméből került ki, melyeket a munkanélküli kiszabadulók foglalkoztatása céljából tart fen az egyesület. Így fenállt egy könyvkötészeti műhely, mely mintegy 30,000 frankot jövedelmezett. Készpénzsegélyként mindössze 38,924 frank osztott ki, a kiadások többi részét természetbeni juttatások, pl. uti jegy, szerzői díj, ételmezés, ruházat s hasonló költsége teszi ki. Összehasonlítva ezen adatokat az 1899. évi adatokkal, konstatálja a jelentés, hogy az 1900. évben a segélyezettek száma némileg megcsökkent, amennyiben 1899-ben 3775 egyént támogatott az egyesület. Viszont bevételei mintegy 9000 frankkal növekedtek. Ez azután intenzívebb munkásságot tett lehetővé. A segélyezésre szorultak csökkenése, legalább részben, valószínűleg már az új casier-törvénynek tulajdonítható, mely az u. n. «ártatlansági bizonyítványok»-kal üzőtt visszaéléseket erősen megszorította. A jelentést M. de Boutarel, az egyesület titkára, szerkesztette.

— **A francia képviselőház** elhatározta, hogy az emberi jogokról szóló 1791-iki és 1793-iki deklaratiók az iskolákban, a templomokban és egyáltalán minden középületben kifüggesztendők.

— **Perek halmaza.** Egy a vasut mentén húzódó mezőről elszabadult ökör szétverte a vasut gátját s a sinekre rohant, ahol egy vonat elütötte; a vonat azonban kisiklott és a kalauz az ez alkalommal szenvedett sérülés következtében meghalt. Perriot, a mező tulajdonosa első sorban vasutrendészeti kihágás miatt 16 frankra ítéltetett. De megindított ellene gondatlanságból okozott emberölés címén a büntető eljárás is, mely azonban megszüntető határozattal végződött. A vasutársaság a gáton és töltésen okozott kár megtérítése iránt indított ellene pert, amelyben a törvényszék alperest marasztalta. Végre a kalauz özvegye úgy ellene, mint a vasutársaság ellen kártérítési pert tett folyamatba. A törvényszék megosztotta e kárt a két alperes között. Mindkét ügy a párisi felelősségi bíróság elé került, mely kimondta, hogy Perriotot terheli a teljes felelősség úgy a vasutal szemben a töltés megromlásáért, mint a kalauz özvegyével szemben az ennek járó kártérítési összeg tekintetében.

— **A strike nem vis major.** Az antwerpeni kereskedelmi bíróság ezt a jogelvet alkalmazta, kimondva, hogy a szállítmányozónak nem volt a szerződés teljesítése absolute lehetetlen, csak jóval nagyobb költséggel járt volna a teljesítés, mint rendes körülmények között. Még tovább ment a londoni County Court, mely megállapította a teljesítés lehetetlenségét, de a hajós-vállalatot mégis kártérítésben marasztalta. A párisi kereskedelmi törvényszék ellenben a lapunk 1900. évf. 308. l. közölt határozatában kimondotta, hogy noha rendszerint a strike nem vis major, másként alakul a dolog, ha a strike általános. Ezen esetben a társaság nem felelős.

A Magyar Fogászegylet június hó 2-án (vasárnap) d. e. 10 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) évi rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai: 1. Évi jelentés; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egyesület vagyonáról; 3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a tagsági díj megállapítása; 5. a legközelebbi év költségvetésének megállapítása; 6. az igazgató-választmány választása; 7. esetleg egyéb indítványok. (Az alapszabályok 15. §-a: A rendes közgyűlés elé hozandó minden önálló indítvány legalább 8 nappal a közgyűlés előtt nyújtandó be az elnöknek.)

A mellékleten közöljük Szentpéteri Károlyné ügyében a perújítási határozatokat. Legközelebb visszatérünk az esetre.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félv. 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6

Tartalom: Az új bünvádi perrendtartás a Curián. *Egy bírótól.* — A tervezet személyjoga első címének első fejezete. *Dr. Kolosváry Bálint* kassai kir. jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A törvényszerűség és a czélszerűség szempontjai a vád képviselete körül általában. *Dr. Balogh Jenő* budapesti egyetemi tanártól. — A magánjogi igény érvényesítése a büntető eljárásban. *Dr. Kármán Elemér* veszprémi aljegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az új bünvádi perrendtartás a Curián.*

A *Jogt. Közl.* ez évi május 17-iki számában a kir. Curia büntető osztályának judikaturája ellen emelt vád csak újabb kiadása annak az esztendőkön át — nézetem szerint igazságtalanul — hangoztatott szemrehányásnak, hogy a Curia szereti az ügyeket sablonosan elintézni, az ügyek legnagyobb részével nem foglalkozik alaposan és a felebbvitel korlátozására vonatkozó törvényes intézkedéseket nagyon is szűkeklően (a sorok közül úgy vélem kiolvasni: a saját ügyforgalma csökkentése irányában) magyarázza.

Ezen, nem csekély sulyu vádak a régi æra alatt a külső körülmények indokolni látszottak.

Tény, hogy a Curia rendkívül sok «indokaiból helybenhagyó» határozatot hozott, tény az is, hogy az 1883. évi VI. tcz. 7. §-a és az 1880: XXXVII. tcz. 45. §-a alapján legfőbb bíróságunk rengeteg sok felebbezést és felfolyamodást utasított vissza.

De egy oly magas testület működésének megbírálásánál nem szabad csak a látszat után indulni, hanem azt kell vizsgálni, elegendő volt-e az alsóbírók ítéleteit indokaiból helybenhagyni és vissza *kellett-e* azon felebbviteli beadványokat utasítani?

Ami a vád első részét illeti, tudjuk jól, hogy az anyagi büntetőtörvények életbeléptetésének első idejében a Curia igenis sokat foglalkozott a büntetőjog alapkérdéseivel és a törvény magyarázatával. Tudjuk azt is, hogy körülbelül tiztizenöt év óta a legtöbb anyagi jogi kérdésben a judikatura megállapodott, állandósult.

Ma már nincs oly mérvben szükség az anyagi büntetőjog terén a Curia irányító működésére, mert alsóbíróink a megadott irányban kitűnően teljesítik feladatukat. És éppen ez az oka, hogy a Curia csak ritka esetben látja szükségét annak, hogy a törvényszékek vagy kir. táblák gondosan kidolgozott ítéleteit felforgassa. Különben is számos, olyan egyszerű és minden elvi kérdést nélkülöző ügy kerül fel legfőbb bíróságunkhoz, amely nem is igényli a jogi okok bővebb kifejtését.

A visszautasító határozatokat pedig alig lehet még formális okból sem diffikultálni. A törvény tiltja a felebbvitelt; a fél annak dacára felebbez. Mit tehet a Curia mást, mint visszautasítja a jogorvoslatot. Ennek csak nem ő az oka. Oka a törvény, mely elzárja a felebbvitel útját, oka a fél, aki a sorompót nem respectálja, de nem oka a bíróság, mely a törvényt alkalmazza.

Ami már most az új æra alatt kifejlődött joggyakorlatot

* Az ellenkező nézetnek szívesen nyitunk teret lapunkban. Ezen cikkre jövő héten visszatérünk.

illeti, arra nagy részben ugyanaz áll, mint amit fentebb a bünvádi perrendtartási törvény előtti joggyakorlatról elmondtunk.

Nézzük a cikkiró által felsorolt kategóriákat egyenként:

1. «A semmiségi panasz elutasítatik, mert az alsóbírók által valóknak elfogadott tények a büntetendő cselekmény tényálladékát megállapítják.» A Curia ezen formulája lényegében megegyezik az «indokaiból helybenhagyó» ítélettel. Régebben a Curia a tényállás megállapításába is beleszóllhatott, ma már csak a jogkérdésben van szava. És ha az alsóbíró a tényállást szabályszerűen állapította meg és a jogszabályt helyesen alkalmazta a tényállásra, miért kényszerítsük a legfőbb bíróságot, melynek ugyis oly sok restantiája van, arra, hogy még egyszer elmondja — talán más szavakkal — ugyanazt, amit a kir. tábla elmondott és amit a Curia is helyesnek talált és magáévá tett!

Hogy ezen közben találunk egy-két helytelenül szövegeztet határozatot is, amely a tény- és jogkérdést összezavarja (pl. tényállásként megállapítja a Curia, hogy vádlott *lopott*), azt a törvény és különösen a jogorvoslati rendszer új voltának tulajdonítjuk, de egyes ítéleti indokolások némely kifejezéseinek nem szabatos voltából nem következtethetünk magára a judikaturára, amely még ma forrongóban, alakulóban van.

A második kategória az enyhítő körülmények mérlegelése. Mikor a Curia azt mondja, hogy a fenforgó enyhítő körülmények sem oly számosak, sem oly nyomatékosak, hogy azok a Btk. 92. §-ának alkalmazását indokolnák, vagy amikor azt mondja, hogy az alsóbírók az enyhítő és sulyosító körülményeket helyesen mérlegelték: szintén nem tett semmi egyebet, mint az alsóbírók ítéletének ezt a részét indokaiból helybenhagyta, amire nézve ugyanaz áll, mint amit az «indokaiból helybenhagyott» ítéletekre nézve általában előadtunk.

A «blanquettaszerű»-nek gunyolt határozatoknak harmadik csoportjába azok a végzések tartoznak, amelyek visszautasítják a nem törvényszerűen bejelentett semmiségi panaszokat.

Téved a cikkiró, ha azt hiszi, hogy a Curiát talán valami kényelmi szempont vezetné a visszautasító végzések meghozatalánál. A törvény megmondja, hogy a semmiségi ok a bejelentéskor megjelölendő. A törvény arra való, hogy megtartsuk. Tartsák meg a törvényt a vádlottak, védők, a közvédők, a kir. ügyészek is, mikor a semmiségi panaszt bejelentik.

A törvény hivatott magyarázója, a bírói joggyakorlat már az eddig eltelt közel másfél esztendő alatt megmutatta azt az irányt, amelyben a semmiségi panasz bejelentésének mozognia kell. Ha mégis folyton kénytelen a Curia a semmiségi panaszokat visszautasítani, ezt nem a legfőbb bíróságnak kell betudni, hanem egyesegyedül az illető ügyvédeknek és ügyészeknek, akik még ma sem képesek alkalmazkodni a szabályhoz. A vádlott semmiségi panaszának elfogadása körül a Curia már nem oly scrupulosus, mint azt a *Curiai Határozatok* 1901. évfolyamában 10., 13., 17., 28. és 73. szám alatt közölt esetek mutatják.

«Szabadelvű» és «kevésbé szabadelvű» felfogásról a törvénymagyarázat tekintetében beszélni nem lehet. Az a

jogorvoslat, melyet a törvény megenged, feltétlenül elfogadandó, de az, amelyet a törvény kizár, minden habozás nélkül visszautasítandó.

A Curiát nem érheti gáncs, amiért a törvényt, elzárkózva minden mellétekintettől, hiven és pontosan alkalmazza.

Egy bíró.

A tervezet személyjoga első czimének első fejezete.

Eleddig a Tervezet első §§-airól csak rosszat irtak. A törvényelőkészítés műhelyében is erős vita folyt az előadói elaborátum felett. Ugy véljük, hogy a Tervezetbe leülepitett megállapodás — legalább általában véve — szerencsés volt.

Az I. rész I. czimének I. fejezete a természetes személyiség általános tanainak anyagát foglalja magában, együtt azon ténykörülmények befolyásának szabályozásával, melyek a természetes személyiség állapotára a kor és egészségi állapot tekintetében módosítólag hatnak. Tehát: születés és halál, teljeskor és kiskorúság, önjoguság és ennek korlátozásai. Ez általános keretek között tárgyalja a Tervezet különösen a teljeskorúság elérésének módjait, az önjoguságra kiható gyámság alá helyezést és a kiskorúságnak meghosszabbítását; továbbá a lakhely jogát és a halál tényének jogi hatásához s ennek szabályozásához kapcsolódó u. n. holtta nyilvánítási intézményt.

«Az ember születésétől kezdve jogképes», mondja a Tervezet 1. §-a, teljeskorúságát pedig, melynek közvetlen folyománya az «önjoguság», 24-ik életévének betöltésével nyeri meg. (2. §.) A teljeskorúság elérésének ez általános szabálya mellett, mint különleges tények alapján hatályosuló teljeskorúság, a kiskoru nők teljeskoruvá válása házasság esetén és a gyámhatósági teljeskoruvá való nyilvánítás (4., 5. §§.) szerepel. Helyes volt-e a 24-ik életév látszólag magas korhatárát továbbra is fentartani? Helyes volt. Mert ahol a reformra gyakorlati szükség nem jelentkezik, valóságos vétek pusztán elméleti okokból változtatni oly intézményeken, melyek jogéletünkben végképp meggyökeresedtek. A külföldi kodexek mintájára való utalásnak semmi értéke nincs, s csak azért, mert nálunk nem úgy van, ahogy ezt a kérdést német, francia stb. országok szabályozták: tisztára bolondság volna jogszabályainkat nyakra-főre megmodernizálni. A haladás szelleme, az új idők gazdasági viszonyai, a mindig nehezebbé váló küzdelem a létért s mindazok a hasonló indokok, melyeket e részben föl szoktak hozni, korántsem szólnak az önjoguság minél alacsonyabb korhatárra való visszahelyezése mellett, sőt inkább arra utalnak, hogy az a védelem, melynek a szülői hatalom, a gyámság és gondnokság hatalmi körei kifejezést adnak, minél intenzívebbé tétessék, legalábbis annyiban, hogy mai jogunknak a kiskorúak érdekét biztosító intézményeiből semmit se vegyünk el, amit megfelelően pótolni nem lehetne. Mutatkozott-e valaha általános szükség a 24 évi korhatár leszállítására? Akadt-e vállalkozó, ki jogunk ez állítólagos elavult álláspontjával szemben kézzelfogható bizonyítékok sorát tudta volna produkálni, odahagyva azt a rosszul hangzó és üres érvelést, hogy külföldi jogok, gyámhatósági mizériák, modern gazdasági élet követelményei, egyenlőtlen szabályozás és a többi. E jelszavak alatt t. i. semmi sem foglaltatik; semmi olyas, ami azzal a hatalmas szóval, hogy ma 'is így van, ősidőktől fogva így volt, szembe tudna szállani. Ha egyenlőtlen az élő jogszabályozás és a nőkre nézve különleges hatályt ad a házasságkötésnek: ám ennek megvannak a maga mélyreható s a jogcsinálás mesterségén messze tulszárnyaló okai. S ha a kiskoru férj nősülése után is 24-ik életévéig kiskoru marad, ez, a nők helyzetének megítéléséhez viszonyítva, utoljára is csak a szabályozás szépséghibája. Erről azonban alább. Ha továbbá gyámhatóságainknak számos mizériával kell küzdeniök, melyeket jórészt elenyésztetne az önjoguság korábbi

életévekben való elismerése — mert hisz ezzel árvaszékeink egynehány unalmas actától megszabadulnának, — nyilvánvaló, hogy az erre való hivatkozás kicsinyes; mert nem a gyámhatóságok kedvéért fundálta ki a jogtudomány és törvényalkotás a kiskorúság, teljeskorúság s az önjoguság személyi kategóriáit, hanem megfordítva, a kiskorúak érdekeinek védelméről s azoknak kedvéért gondoskodott a közigazgatás ezen szerveinek föllállításával.

Amennyiben az önjoguság a körülményekhez képest korábban is indokolt: ott a nagykorúsítás, mit a Tervezet 5. §-ában «teljeskoruvá nyilvánítás»-nak nevez, teljesen elegendő. Ha pedig a nagykorúsítások mai gyakorlatunkban — a praktikus jogászok tanúsága szerint — felette ritkák: fejtetőre állított okoskodásnak tetszik azt a consequentiát vonni le e körülményből, hogy ime ez a bizonyossága, mennyire szükséges az önjoguságot alacsony korhatár megállapításával mentől hamarabb elismerni! Sőt ellenkezőleg. E tapasztalat arra utal, hogy mai jogunkkal a gyakorlati élet meg van elégedve s hogy a 24 évi korhatár a gyakorlati szükségletek érvényesülését meg nem bénítja. Az eljárás költséges és nehézkes volta a nagykorúsítások ritkaságát nem indokolja. Hány intézményünk alakult át az idők rendén csak azért, mert az élet per desuetudinem tultette magát a kényelmetlen szabályozásokon. Magánjogunk egész történelme nem más, mint a jogélet praktikus szükségletektől sugallott jelenségeinek lassankénti kikristályosodása megállapított jogtételekké. A magyar magánjog fejlődése a kodifikációkat nem ismeri. S ha a 24 éves korhatár csakugyan annyira avatag szabálya magánjogunknak, hogy az új kodexbe való átvitele arczúlcsapása volna a haladás szellemének: régen megnyilatkozott volna vele szemben a gyakorlati élet, hiszen a magyar jog e tekintetben való izolált álláspontja egyáltalában nem az új idők-ből való.

De tovább. A korai önjoguság szüksége rendesen az iparos és földmivelő osztályok körében jelentkezik. E néposztályokban kétséggkívül gyakoribb azoknak az eseteknek száma, melyekben a még nem 24 éves fiatal emberek önállósítását a körülmények s a megélhetés viszonyainak alakulása parancsolólag követelik. Ezeknek az osztályoknak helyzetére gondolt házassági törvényünk is, mikor a kiskorúak házasságkötésének feltételeit szabályozta s óvakodott attól, hogy intézkedéseivel az ezen osztályokban szokásos korai házasságokat szükséges felül megnehezítse. Föltéve, hogy a nehézkes nagykorúsítási processussal szemben csakugyan akkora az ellenszenv, mint ahogy állítják: jelenlegi jogunk akkor is megtalálta a módját, mi módon elégítse ki az itt szóban forgó szükségleteket. Jelenleg érvényben levő gyámi törvényünk (1877: XX. tcz.) 5. és 6. §-aiban ugyanis, együtt az ipartörvény (1884: XVII. tcz.) 2. §-ával, a hallgatag nagykorúsításnak két módja állapított meg azon rendelkezésekben, hogy kiskorúak életkoruk 18. évének betöltése után az atyának, illetőleg a gyámnak gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével önálló ipart üzhetnek s ezáltal teljeskorúakká válnak. Továbbá: kiskorúak, kik életkoruk 20. évét betöltötték, teljeskorúakká válnak, ha az atyai hatalmat gyakorló atya 1. a kiskorúnak vagyonát ennek szabad rendelkezésre átadja, vagy 2. beleegyezik abba, hogy ez önálló háztartást alapítson. Mindkét esetben a gyámhatóság jóváhagyása szükséges.

S e pontban a Tervezet egy lényeges hiányára kell rámutatnunk, mert a 24-ik életév eléréséhez természete szerint legközelebb álló említett két módját a hallgatag nagykorúsításnak mellőzi. A teljeskoruvá nyilvánítás voltaképp mesterséges jogi utánpótlás a teljeskor legtermészetesebb elérési módjának, a 24-ik életév betöltésének. E hallgatag nagykorúsítási módoknál ellenben a teljeskor joghatályát képező önjoguság éppen olyan önmaguktól ható ténykörülményeknek következménye, mint a miképp önmagától és önmagá-

ban van hatálya a 24-ik életév elérésének is. A hallgatag nagykorúsítási módok mellőzésének sem indoka, sem magyarázata a Tervezetből ki nem tűnik. Azok az intézkedések pedig, melyek a gyermek személye feletti szülői jog és a szerződésképeség fejezeteiben a hallgatag nagykorúsításnak mintegy pótlásképpen jelentkeznek, kielégítőeknek korántsem mondhatók.

Amennyiben a kiskoru önmagát tartja fen, a Tervezet 276. §-a szerint, a 920. §-ának alkalmazása révén keresményeiről szabadon rendelkezik s amily mértékben életfentartása kívánja, kötelezettségeket is vállalhat. Ez azonban nem az önjoguság és a szóban forgó kérdésre direct vonatkozásban nincs is. Jelentősebb a 921. §-ának rendelkezése, mely azt a kiskorut, aki a gyámhatóság engedélye mellett önálló életpályát folytat: e pálya folytatásával járó szerződések megkötése tekintetében önállónak ismeri el. Ha pedig a kiskoru ipari vállalatot vagy kereskedelmi üzletet, bár a gyámhatóság engedélye nélkül, de tényleg önállóan folytat: az ezen vállalata vagy üzlete körében kötött szerződése érvényes, hacsak a másik fél a szerződés megkötésekor tudomással nem birt róla, hogy a kiskoru a vállalatot vagy üzletet a gyámhatóság tudta nélkül vagy tilalma ellenére folytatja.

A Tervezet tehát a relatív önjoguság egy nemét teremtette meg e rendelkezéseiben, helyesebbnek találva a conservatív álláspont helyett retrográd irányban, nem előre, de visszafelé vinni jogfejlődésünket. Mindenesetre érdekel várjuk e speciális álláspont fölfejtését a kiadandó indokolásban.

Ami a nőknek házasság által való nagykoruvá válását illeti, mint jelezve volt, a Tervezet ragaszkodását mai jogunkhoz e részben teljesen méltányoljuk. Külföldi jogokban általánosan elismert jogszabály ugyan, hogy «Heirath macht mündig» * s férfi és nő közt különbséget e jogok a házasságkötés nagykorúsító hatályában nem tesznek. A különbségtételt pedig tökéletesen indokolja a házasságra lépésnek a nőkre nézve nagy horderejű élettani jelentősége, mely a férjhez ment nő előtt egy új világnak látóköreit nyitja meg, míg a férfinál a házasság élet alig jelent egyebet, mint az életmód állandó jellegű megváltozását. Az a netalán előforduló s hovatovább ritkábbá váló helyzet, hogy a még kiskoru férjnél fiatalabb asszony önjogának tekintetik, a «családfő» ellenben 24-ik életévéig nem: sokkal elenyészőbb fontosságú, semhogy a mai jogot érte megváltoztatni kellene. Komikus talán, de lényegtelen.

A gyámhatósági teljeskoruvá nyilvánításnál a Tervezet mai jogunkra támaszkodik ugyan, de bizonyos tekintetben módosítja az intézményt. Változtatásainak egyik jellemvonása, hogy a nagykorúsítás előfeltételeit részben tágitotta s a gyámi törvény 4. §-ának határozott szabályozását határozatlanná tette. A 18-ik életév, mint előfeltétel megmaradt továbbra is; az a feltétel azonban, hogy a kiskoru saját ügyeinek vitelére elegendő képességgel és érettséggel bírjon, azzal a sokkal lazább kritériummal cseréltetett fel, hogy a teljeskoruvá nyilvánításnak csak akkor lehet helye, «ha a kiskoru javára szolgál». (5. §.) A Tervezet kitétele valósággal uszik a bizonytalanságban. A teljeskorúság alapja a testi és a szellemi fejlettség. A törvény e fejlettség bekövetkezését általános tapasztalatok és az átlag szerint állapította meg a 24-ik életévre. A hol hamarabb is bekövetkezik: ott a nagykorúsításnak van helye. Az u. n. hallgatag nagykorúsítási esetekben is alattomban a szükséges értelmi s testi fejlettséget oda értjük. Már most a Tervezet minden olyan esetben megengedi-e a teljeskoruvá való nyilvánítást, mikor az a kiskorunak javára szolgál? Természetesen igen. Szükséges-e ezenkívül az értelmi és testi fejlettség is? A Tervezet szerint nem. És ebben van a hiba. Itt rugta ki maga alól a Tervezet a helyes alapot,

mert tiszta dolog, hogy valami javára szolgálhat a kiskorunak akkor is, ha az értelmi fejlettség azt a fokát, mely a nagykorúsításhoz a dolog természete szerint és mai jogunk értelmében megkívánatik, még nem érte el. Pedig nehezen képzelhetjük, hogy a Tervezetnek ez lett volna szándékában. Nem ártott volna tehát az 1877: XX. tcz. 4. §-ának határozottságát minta gyanánt venni.

Változtatta azonban a Tervezet 5. §-a mai nagykorúsítási jogunkat más irányban is. Az egyik előfeltételen szigorított. Míg ugyanis mai jogunk szerint a szülők, nagyszülők és ezek nem létében a legközelebbi oldalrokonok s a gyám csak meghallgatandók: addig a Tervezet a törvényes képviselő beleegyezését, s ha ez nem a szülő, úgy utóbbinak beleegyezését is előfeltételül megkívánja. Ez a hozzáadás is felesleges volt. A kiskoru érdekeit éppen eléggé biztosítja a gyámi törvény 4. §-a, sőt biztosítja a szülői befolyást is a kötelező meghallgattatásban, melynek esetleges elmulasztása jogot ad a meghallgattatásra jogosultnak a felsőbbfoku gyámhatósághoz folyamodni. Sok esetben a teljeskorúsítást éppen a szülő és gyermek közti rossz viszony teheti indokoltá, mikor is a szülőtől és az ő beleegyezésétől tenni függővé egészen a teljeskoruvá nyilvánítást: a kiskoru érdekeinek különös oltalmára nem igen szolgálna.

(Bef. köv.)

Dr. Kolosváry Bálint.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A törvényszerűség és a célszerűség szempontjai a vád képviselője körül általában.*

Mihelyt a bűncselekménynek hivatalból való megtorlása állami feladat gyanánt lesz elismerve; mihelyt az anyagi igazság követelményeképp tekintik azt, hogy minden bűncselekmény a tettes, illetőleg a részes bűnösségének fokához képest, a büntető törvények rendelkezése értelmében megbüntetessék, amennyiben végre bírói eljárás csak vád alapján indítható: a most említett tételekből folyólag természetszerűleg fel kellett állítani azt a tételt is, hogy a kir. ügyészségnek nem áll jogában a vád képviselőt önkényesen megtagadni, illetőleg a vádemelést pusztán célszerűségi okokból mellőzni, hanem mindazokban az esetekben, amelyekben bűncselekményt lát fenforogni, ha a bűnvádi eljárás megindításának és folytatásának feltételei meg vannak, kötelessége is vádat emelni és azt képviselni. Ez az elv, amelyből a kir. ügyészségre ez a kötelesség hárul, az irodalomban a legalitas elve megjelölést nyerte.

I. A törvényszerűség fogalma és ennek folyományai.

A legalitas azt jelenti, hogy a kir. ügyészség köteles vádat emelni és képviselni, ha: a) a tudomására jutott cselekmény büntetendő; b) az eljárás megindításának és folytatásának általános és különös feltételei fenforognak; c) a terhelt ellen nyomatékos gyanu forog fen; d) az eljárás sikeréhez szükséges bizonyíték megszerezhető.

Meg vannak-e ezek a feltételek, azt a kir. ügyészség az ő jogászai, illetőleg legjobb egyéni meggyőződése szerint ítéli meg; másrészt azonban, ha a kir. ügyészségnek e feltételek fenforgására nézve kétségei vannak, köteles magát ez irányban a nyomozás teljesítése által tájékoztatni. Ez utóbbi kötelesség szintén a legalitas elvének következménye.

A legalitas elve csak a közbűvadás eseteiben érvényesülhet, mert magánvádánál kizárólag a sértettnek tetszésétől függ: vajon akar-e vádat emelni vagy sem, és az eljárás során is mind a fő-, mind a pótmagánvádoló teljesen korlátlanul,

* Pl. csak a legutóbb megjelent magánjogi törvénykönyv-tervezetre, a schweizi Vorentwurfra utalunk, mely e tételt a 8. §-ában kimondja.

* Kivonatol mutató a szerző «Magyar bűnvádi eljárási jog» című művének legközelebbi megjelenő I. kötetéből. (L. e. munkának 67. és 88. §-ait.)

minden törvényes kötelezettség nélkül rendelkezik a váddal. E miatt a legalitas csak a kir. ügyészségre nézve kötelező, különösen nem terjed ki az igazságügyi kormányra sem.

II. A helyes álláspont.

A kir. ügyészség processuális jogkörének meghatározásánál a törvényhozásnak kétségtelenül a legalitas elvéből kell kiindulnia, mert minden államban, amelyben a hivatalból való eljárásnak elve el van ismervé, és a bűncselekmények az állam részéről üldöztetnek, az anyagi törvény érvényesülését függetlenné kell tenni a vádhatóság tagjainak korlátlan egyéni nézetétől.

Általánosságban véve a vádhatóságnak kötelessége az anyagi büntető törvények érvényre jutásáról gondoskodni. Ha ezt kedvezésből, pártszempontokból, hanyagságból vagy más incorrect okokból elmulasztja, súlyos kötelességszegést követ el.

Ennyiben tehát a legalitas elve irányadó.

III. Kivételek a legalitas elve alól.

Vannak esetek, amelyekben fontos állami vagy társadalmi érdek teszi nemcsak teljesen igazolhatóvá, hanem egyuttal *szükségessé is* a vádemelés mellőzését vagy az emelt vád elejtését. Ezeket az eseteket a törvényhozásnak nem áll módjában kimerítően meghatározni.

Más esetekben részint társadalmi, részint perjogi szempontok teszik nem ugyan szükségessé, de célszerűvé az eljárás mellőzését.

A nehézség csak ott kezdődik, hogy a kivételeket, amelyek a legalitas elvét módosítják, a legnagyobb körültekintés mellett sem lehet taxative megállapítani. És ebből az a baj származik, hogy tényleg bizonyos önkény, az ügyészség tagjainak előre ki nem számítható, változó felfogása fog dönteni afelett, hogy az anyagi törvény bizonyos esetekben alkalmaztassék, másokban pedig figyelmen kívül maradjon.

IV. A célszerűségi szempontok tulsulyra juttatásának veszélyei.

1. Az opportunias elve azt jelentené, hogy a kir. ügyészség nem volna köteles minden tudomására jutott, nem hivatalból üldözendő bűncselekményt vád tárgyává tenni, hanem a törvénytől fogva jogában állana a vádemelést a meggyőződése szerint büntetendő és büntethető bűncselekmények tekintetében is mellőzni, vagy az általa emelt vádat, — habár az eljárás folytatásának feltételei fenforognának is, — elejteni pusztán azért, mert meggyőződése szerint bizonyos célszerűségi szempontok, különösen pedig egyrészt a politikai, másrészt a perjogi célszerűség tekintetei, abban az adott esetben kívánatosnak tüntetik fel az eljárás mellőzését. Pl. az opportunias elvéből folyólag mellőzhetné a kir. ügyészség a vádemelést akkor, ha felfogása szerint az eljárás hátrányos volna az állam érdekeire, vagy pedig az eljárás indítása nagy terheket (pl. aránytalan költséget) háritana az államra.

2. Az opportunias a büntető igazságszolgáltatásban elv gyanánt semmiképp sem fogadható el. Nem lehet jogot adni a kir. ügyészség tagjainak arra, hogy tisztán az ő belátásuk szerint mérlegelendő célszerűségi szempontokból mellőzzék a vádemelést. Ez végeredményben a legnagyobb önkénynek nyitna tért és oda is vezetne, hogy a vádhatóságnak módjában állana a büntető törvényeknek bizonyos rendelkezéseit konkrét esetekben figyelmen kívül hagyni.

3. Ebben az irányban függ össze a most tárgyalt kérdés a vádmonopolium, illetőleg a pótmagánvád kérdéseivel.

Pótmagánvádnak ugyanis elég sokszor nem lehet helye, mert a szónak jogászai értelmében vett sértett magánegyen nem található. Még többször nem érvényesül gyakorlatilag a pótmagánvád azért, mert a sértett nem bírja vagy nem akarja a vád képviselével járó fáradságos és költséges tennivalókat végezni.

Ennélfogva, ha a törvényhozás az opportunias elvének alapjára állana, a büntető törvények jóformán mindegyik ügyészségi kerületben másként és másként alkalmaztatnának. Sőt nemcsak a különböző ügyészeknek eltérő egyénisége, hanem ugyanannak a közzéadónak különböző hangulata, szeszélye döntene afelett, hogy valamely bűncselekmény miatt indíttassék-e eljárás vagy sem. A közvélemény, amely nem ismerné az ügyészség különböző elhatározásának indokait, méltán elveszítené bizalmát a vádhatóság eljárása iránt. Az ügyészség tagjainak nem volna semmi világos és határozott directívája és az ő gyakorlatuk is ingadozóvá válnék.

Könnyen érthető tehát, hogy nincs modern törvényhozás, amely az opportunias elvét mint ilyent elfogadta volna.

V. Eredmények.

A fentebbiekből megállapítható, hogy sem a legalitas-t, sem az opportunias-t, mint olyan elvet, mely feltétlenül emelhető volna, nem lehet felállítani. Azokat a kivételeket pedig, amelyek az előbbi alól az utóbbi javára tehetők, a törvényhozásnak nem áll módjában előre taxative meghatározni és ennélfogva a doctrinának nem áll jogában olyanok gyanánt megjelölni, amelyeknél a kir. ügyészség jogosan mellőzné közzéadói kötelességeit.

A gyakorlati életnek kimeríthetetlen változatossága ezen a téren sem szorítható az elvnek szűk kereteibe.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

A magánjogi igény érvényesítése a büntető eljárásban.

(BP. 486.—491. §§.)

Jogpolitikai szempontból kívánunk néhány szót szólani a magánjogi igény érvényesítéséhez a büntető perben. A bíró kezében ma már egy részletes szabványokat tartalmazó eljárási törvény ad fonalat ítélkező munkájához, amely e kérdést is lehető körülményesen szabályozza; e soraink a törvény megfelelő szabályainak magyarázatára szánvák, kiválólag abból a szempontból, hogy a törvénynek célja-e a magánjogi igényt megállapító tevékenységet minél nagyobb mérvben a büntető per bírására bízni, avagy az a fölötti döntést minél inkább a polgári bírónak adni át? Továbbá, hogy a helyes jogpolitikai szempontok a büntető bírónak ily iránybani teendőt kiterjeszteni, avagy korlátozni javallják? Szaporodjanak-e vagy lehető legkisebb körre szoríttassanak az u. n. polgári peruttra való utasítások?

1. A büntető perben a magánjogi igény — a sértett petituma — kétféle dologra irányul. Vagy valamely tárgyra, amely az eljárás során bűnjelül, illetve bizonyítékul szolgált — avagy valamely dologra (res), amely lehet testi vagy testetlen dolog egyaránt. Az előbbi esetben a magánjogi igény valamely testi, konkrét, nem helyettesíthető, határozott dologra irányul, melyet nemcsak a vádlott bűncselekménye, de az eljárás szabályai is elvontak tőle. Az igénylő, a sértett ez esetben nem nevezhető károsultnak. Ellenben az utóbbi esetben, melyben a magánjogi igény oly dologra irányul, melynek a vádlott által előidézett hiánya (nem minden esetben megsemmisítése!) által a sértett kárt szenvedett, ez esetben az igénylő sértett a károsult.

A két igény természetesen ugyanazon esetben szoros kapcsolatban együtt járhat. Például a zenész, kitől egyetlen hegedűjét ellopták, követeli a lefoglalt hangszerét, továbbá a kárt, amelyet azáltal szenvedett, hogy a lopás folytán hangszerével keresni képes nem volt.

Kétségtelen, hogy elvileg a meglévő lefoglalt dologra való igény megállapítása és érvényesítése első sorban a büntető bíró dolga. Különbséget tesz azonban az e részben, hogy a lefoglalt dolog a tettesnél, részesnél, orgazdánál, bűnpár-

tolónál, avagy olyan valakinél foglaltatott-e le, aki azt a nevezettektől megőrzés végett kapta (488. §. 1. p.), avagy pedig — jóhiszemű egyénnél, kit sem tettesség, sem részesség, sem orgazdaság, sem bűnpártolás nem terhel (488. §. 2. p.). Az előbbi esetben a magánjogi igény megállapítása a büntető bíró feladata, az utóbbiban polgári peruttra utasítja a sértettet igényével. Ez esetekben kétely nem merülhet fel, annál kevésbbé, mert a büntető eljárás során minden kétséget kizárólag kiderül, hogy az egyén, kinél a tárgy lefoglaltatott, gyanúsított-e avagy nem, rosszhiszemű-e vagy jóhiszemű?

Nem így a további esetekben.

Az illetékesség megállapításának további döntő momentuma ugyanis az igénylő személyének a megállapítása. A büntető bíró visszaadja a tárgyat a sértettnek, ha nyilvánvalóan meggyőződik róla, hogy az a sértett tulajdona vagy birtoka. Ellenben polgári perre utasítja az igénylőt, ha a) igényét igazolni nem bírja, b) többen tartanak a dologra igényt.

Miképp értelmezzük az első feltételt? Az igénylő kétségtelen felhivandó bizonyítékai előterjesztésére. Nézetünk szerint nem elegendő, hogy a bíró az eljárás során felmerült tény- körülményekből vonja le következtetését, sem pedig, hogy ha a fél nem támasztott igényt s mit sem hozott fel annak az igazolására az eljárás folyama alatt, már ez alapon polgári perre utasítsa, hanem az igénylő a dolog iránti követelésének igazolására vezetendő. A büntető bíró előtt contradictorius eljárásnak kell lefolynia az igény igazolása iránt s csak ha az illető igénylő ez eljárásban vesztes maradt, utasítandó a polgári peruttra. A polgári peruttra való utasítás itt azt a szerepet játszsza, mint a polgári perben a kereset elutasítása, azzal a különbséggel, hogy res judicata-t nem teremt.

A b) pont esetében az a kérdés merül fel: ha többen jelentenek be igényt a lefoglalt tárgyra, köteles-e a bíró a különböző igények vizsgálására, avagy beérve azzal, hogy megállapítja, hogy többen támasztanak igényt a dologra, s már ennél fogva az igénylőket polgári perre utasítja. Véleményünk szerint a bíró vizsgálja meg, alapos-e a különböző követelés? Iparkodjék a jelenlevő felek s tanúk kihallgatásával megállapítani, hogy kit illet a bűnjelt képező tárgy? S csak ha azt venné észre, hogy körülményesebb bizonyítási eljárás lenne szükséges a több, ugyanazon követelést támasztó személy között dönten, tegye le beavatkozását. De amennyire egy tárgyalás keretében menni lehet — s ez az esetek tulnyomó része leend — menjen annyira az igény megállapításában. Vagyis, ha az igény megállapítása kézenfekvő dolog, ne akadályozza a bírót abban az a körülmény, hogy többen támasztottak a dologra — esetleg teljesen alap nélküli igényt. Ne kényszerítsük a büntető bírót, hogy egy külső körülmény, a felperesi pertársaság, kényszerítse tudatosan egy felesleges polgári per előidézésére.

2. A magánjogi igény második neme: a kárkövetelés irányulhat mindenekelőtt olyan dologra, amely épp úgy az eljárás folytathatása okából vonatott el az igényt támasztótól, de amely immár természetben vissza nem adható. Ilyenek p. o. a romlásnak kitett élelmi szerek. Irányulhat továbbá, s ez a voltaképpeni kártérítési igény: 1. a bűncselekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítésére (489. §. 1. bek.), 2. vagy pedig valamely jogviszony megállapítására, még pedig jogügyletek teljes vagy részleges érvénytelenítésére, amihez az összes jogügyletek érvénytelenítése tartozik, kivéve a házasságot, melynek érvénytelenségét a büntető bíróság soha ki nem mondhatja.* (b p. 490. §.)

Az első esetben: a kár megállapításában a büntető bíró járjon el,

a) ha sem a jogosultság,

b) sem a jogosított személye iránt nincs kétség.

Itt ismét az a gyakorlati kérdés merül fel, hogy miképp értelmezendő a «nincs kétség» kifejezés. A törvény szavai szószerint úgy is magyarázhatók, hogy csak ama legegyszerűbb esetek tartoznak a büntető bíró elé, mikor a vádlott sértettet meglopta vagy munkaképtelenné tette, ellenben, ha a legkisebb kétely merül fel, melyhez valamelyes magánjogi judicium lenne szükséges, úgy a büntető bíró azt áttolhatja polgári bíró társára.

Épp így a harmadik esetben:

c) ha a kártérítés összege «biztosan» meghatározható. Biztosan meg kell határozni és hivatalból a kár összegét azon bűncselekményeknél, amelyeknél az a büntető törvény helyes alkalmazása végett szükséges, tehát kiválólólag azoknál, melyeknél értékhatar szerepel: lopás, csalás, sikkasztás, zártörés, jogtalan elsajátítás. (BP. 486. §.) Más bűncselekményeknél a bíró dönti el, hogy a kár «biztosan» meghatározható-e, s a szerint itéli meg vagy utasítja el a kárkövetelést. A BP. e kifejezése ugyszólván teljesen a büntető bíró kényére hagyja ennél fogva annak eldöntését, hogy a kárt megítélje-e vagy nem. Jobban mondva a büntető bíró kényelmére. Mert azzal az indokolással, hogy a kár biztosan meg nem ítéhető, a kárkövetelések tulnyomó része a polgári bírósághoz utasítható.

Joggyakorlatunk, tagadhatatlan, ez irányba terelődik; a büntető bíró vonakodik magánjogi kérdésekkel megbirkózni. Nem bibelődik a büntető bíró a kármegállapítással oly esetekben, midőn pedig csak néhány forintnyi különbségben áll az a biztos meghatározhatóság, melyet valójában a polgári bíró se határozhat meg valami sokkal biztosabban.

Törvényünk intentiójául azonban nem azt kell tartanunk, hogy a kártérítési igény megállapítása minél nagyobb mértékben a polgári bíróra bízassék, hanem hogy az lehetőleg a büntető bíró előtt dőljön el. Erre vall az a rendelkezése, hogy ha a követelt összeget tulzottnak találja, esetleg szakértők meghallgatása után megfelelően leszállíthatja. (489. §. 2. bek.) E rendelkezés nyilvánvalóan időt s alkalmat enged a büntető bírónak a kártérítés kérdésével alaposan foglalkozni. Ne feledjük, hogy a szakértőkkel való bizonyítási mód a polgári perben a legkörülményesebb bizonyítási mód. A büntetendő cselekmény tényálladékának megállapítása után egy újabb tárgyalást is áll a bírónak módjában tartani, melyre a szakértőket meghallgatásuk végett beidézi.

A helyesen ítélkező bíró tehát a törvénynek amaz intézkedését, mely ugyszólván szabad belátására bizza a felett való döntését, hogy ő maga ítéljen-e a magánjogi igény tárgyában, avagy polgári bíró társa, arra használja fel, hogy minél inkább saját hatáskörében tartsa meg a magánjogi igény felett való döntést. Iparkodjék kimutatni, hogy a kártérítés összege biztosan meghatározható.

Mert épp az utóbb említett körülményből: a szakértők beidézéséből kell azt következtetnünk, hogy a büntető bírónak nemcsak a büntető eljárás során s annak folytán felmerült körülményekből lehet és kell megállapítania a magánjogi jogosultságot s a kártérítés összegét, hanem teheti azt oly tény- körülmények megállapításával s bizonyításával, amelyekre a par excellence büntető eljárás szempontjából szükség egyáltalán nem volt. Tehát különösen a BP. 486. §-a alá nem tartozó esetekben. Mert ha szakértőt kihallgathat a kártérítés összegére nézve, kihallgathat tanut is csak erre nézve, s oly tanut, ki csak erről tud, s elrendelheti okiratok felmutatását csak a kártérítés összegére nézve.

Jogügyletek érvénytelenítését akkor mondja ki a büntető bíróság, «amennyiben a bizonyító eljárás eredménye erre biztos alapot nyújt.» (BP. 490. §.) Kérdés ismét: mi a biztos alap? S bizonyító eljárás alatt csakis a büntető bizonyító eljárás értendő-e, avagy arra külön eszközöket alkal-

* A házasságtörésnél ez lehetetlen is, mert annak megtorlása végett csak jogerős polgári bontó ítélettel lehet a büntető bírósághoz fordulni. (Btk.)

mazhat-e a bíró? Szerény nézetünk ezt is a fentebb kifejtettek alapján döntené el. Minél többet intézkedjék a büntető bíró, s fogyjon a polgári perutrá utasítások ma annyira tulnyomó száma!

3. A német BP. rendszere a kártérítés kérdésében a miénktől nem egy tekintetben eltéréseket mutat.

Megkülönbözteti élesen a polgári s a büntető bíró által megállapított kártérítést; amaz «Schadenersatz», «Entschädigung», ez «Busse». A kettőnek fogalmi különbsége csakis a megállapításra illetékes bíró különbségében áll. «Busse ist nichts anderes, als die im Strafverfahren, also durch Urtheil des Strafrichters festzusetzende Entschädigung des Verletzten.»¹ Egyiknek az érvényesítése tehát kizárja a másikat.² A német büntetőjog nem tekinti az egyiket a másik kiegészítőjének, mint a mi perrendtartásunk, amely szerint azon a czimen, hogy a büntető bíróság nem elegendő kártérítést állapított meg, a polgári bíró elé engedi a felet (BP. 491. §.), míg a német szerint, aki már «Busse» iránt jogerős ítéletet nyert, az egyéb kártérítést a polgári bírótól sem követelhet.³

Amennyiben tehát a német Btk. külön megállapításai szerint «Busse»-nek helye van,⁴ azt a büntető bíró állapítja meg. Feltétele nem az, hogy kellő alaposan megállapítható-e, mint a magyar BP.-ban, hanem, hogy az igényt támasztó csatlakozott-e a közvádolóhoz u. n. mellékvádoló, magánvádoló gyanánt s igényét kellő időben kereste-e? Aki ugyanis a közvád folytán folyamatba tett bűnperben kártérítés (ez esetben Busse) megítélését kívánja, annak a vádhoz e czélból mellékvádlokként kell csatlakoznia (német BP. 443. §.) s ez iránti keresetét az elsőfoku ítélet kihirdetéséig előterjesztenie. A magánjogi igény önálló oka a bűnperhez magánvádlokként való csatlakozásnak harmadik személy számára; a kártérítésre való mellékvád elvállalásában pedig a törvény szerint benne foglaltatik a büntetésre irányuló vád képviselőjének elvállalása.⁵ Aki kártérítést kíván a büntető bíró által megállapíttatni, annak a magánvád képviselőjét a büntetésre nézve is el kell vállalnia. Büntetés nélkül nincs kártérítés a büntető bíró előtt.

A német büntetőjogi kártérítés — mint a szorosabb értelemben vett magánjogi kártérítéstől eltérő jelenség — a büntetéssel sokkal inkább együtt jár, mint a magyar eljárási jog igénye. A főmagánvádlo a mi jogunk szerint lemondhat indítványi jogáról, de követelheti kárát a büntető bíró előtt, pl. a magánvádra üldözendő könnyű testi sértés esetében; s a bíró a nélkül, hogy a vádlottat elítélné, az eljárást megszünteti, de a magánjogi igény tárgyában határozatot hoz. S ez szerény nézetünk szerint helyes is. A főmagánvád eseteinek legnagyobb részében a magánvádlo nem kéri vádlott megbüntetését, ha kára megtérül. Illetve a kára megfizetésétől teszi függővé panasza fentartását. A vádlott kötelezi magát a kártérítésre, a főmagánvádlo eláll a vádtól. A bíró végzésileg dönt a magánjogi igény felett: kötelezvé a vádlottat a fizetésre. Ez esetben, mondhatnók, bizonyos tekintetben a bírói egyezés jellegével bír a határozat. S mindenesetre az ily eljárás gyorsabb, mintha a polgári bíró elé utasítanók s terheltnék a büntető bíróság előtt tett beismerése a polgári eljárásban bizonyítékkal szolgálna; az említett módon a büntető végzés már végrehajtható közokirat, míg az utóbbi esetben a jegyzőkönyv csak bizonyíték.

Tagadhatatlan, hogy ez eljárás gyakorlatunkba ütköznék, de a törvénybe nem. Meghonosítása czélszerű s a törvény

fogalmaival nem állna ellentétben a mi jogunkban, amely szerint a büntető bíró egy tisztán magánjogi igény felett dönt és nem mint a német büntető bíró: a magánjogi és büntetőjogi jelleggel bíró «Busse» felett.

A német bíró magához vonja a magánjogi igény feletti döntést, ha az a büntetéssel együtt járó «Busse»-ként jelentkezik, de a voltaképpeni kártérítés felett sohasem dönt s a törvény szerint nem is dönthet. A magyar bíró csak egyféle magánjogi igényt ismer: a kártérítést, mi sem áll útjában annak, hogy a felett úgy döntsön, mint a polgári bíró.

4. A polgári perre való utasítás egy új pert teremt. Új pert új felekkel, képviselőkkel, új keresettel, új bíróval, új bizonyítási eljárással és új költségekkel. Az új per feleleveníti a régi gyűlölséget, emlékeztet hozzá a bűncselekményt, míg ha együtt ítélünk a bűncselekmény s a kár felett, egyszerre üjtük le a dolog életét. A polgári eljárásban a fél rendszerint ügyvédre szorul; ha nagyobb a kártérítési összeg, a törvénynél fogva, ha kisebb: a polgári eljárásnak a büntetőhöz képest bonyolódottabb volta miatt. A felperesként fellépő sértett keresetet indít, amely egyéb költségeitől eltekintve, bélyeg- és illetékköltséggel jár. Testi sértés esetén a tépett ruhájú sértett, ruhái árának megtérítéseért a büntető bíróhoz fordul, az polgári perre utasítja azon a sajátságos indokon, hogy a kártérítés összege biztosan meg nem határozható. Ha igen-igen össze-vissza tépték, tesz ki a kára 40—50 koronát; a kereset költsége mintegy 15 korona, abból 5 korona a feltétlenül előlegezendő bélyeg- s illetékköltség, míg a bűnper illetékmentes lévén, a magánjogi igényre vonatkozó ítélet megszerzése mi költségbe sem kerül. Ha a büntető bíró ítéli meg a kártérítést, a sértett nem fog vonakodni kártérítési igényével fellépni, még ha terhelten nincs is sok reménye azt megvenni, míg sokszor meggondolja, különösen oly terheltnél, ahol nem igen remél valamit találni, hogy a költséges polgári perbe induljon. Így a magánjogi igény rendszert a polgári perre utasítás kürtőiben enyészik a légbe. A polgári bíró neki áll megtanulni azt, amin kollegája már alaposan átesett; átkéri a büntető iratokat, sok írással, új ügyszámok teremtésével itt is, ott is; bizonyítási eljárást folytat, legtöbb esetben azokat maga elé idézi, akik a büntető bíróságnál már ott voltak és rendesen nem csak egy ízben. Amit a büntető bíró azon melegében, elméjében az éppen letárgyalt ügy előtte lefolyt részleteivel, legott elintézhett volna, most elnyulik a polgári eljárás hosszadalmas csatornáiban.

Gyors, czélszerű s olcsó igazságszolgáltatás, a mai kor praktikusainak főczélja. Mind a három irányban igen-igen sokat lendítene s talán többet, mint első tekintetre gondolnók, ha büntető bíróságaink a magánjogi igény s kiválólág a kártérítés feletti döntésben az oroszlanrészt maguknak vennék ki.

Szép eljárási törvényünk intézkedései erre igen sok módot nyújtanak s tág teret nyitnak. A magyar bíró e szokások alapján követheti az angol bírót, aki egy ügy elbírálásánál azt minden formai tekintet mellőzéseivel teljesen elintézi büntetőjogi, magánjogi irányban is, sőt az esetleg szükséges közigazgatási intézkedéseket is nyomban ítélőszékéből fel sem kelve, míg teljesen végére nem ért, teszi meg. Az új BP., mint kifejtettük, annyira a büntető bíró belátására bizza már annak eldöntését is, hogy ő maga döntse el, kire hárul az eljárás a magánjogi igény tárgyában, hogy az igazságszolgáltatás magasabb érdekeit s nem az aktaintézkést szem előtt tartó bírónak igen tág köre nyílik a bűnösséggel együtt a kártérítésre nézve is határozni. Igen bonyolult csalási avagy sikkasztási eseteknek kell lenniök azoknak, ahol a büntető tényállás megállapításából a magánjogi igény nagysága s alanyának kiléte ki ne tűnjék.

Használjuk fel a törvény nyújtotta szabadságot a törvény nyilvánvaló szellemében s a jó és helyes igazságszolgáltatás

¹ Loewe: Deutsche Strafprozessordnung. 429. 1.

² U. o. 844. 1.

³ «Eine erkannte Busse schliesst die Geltendmachung eines weiteren Entschädigungsanspruches aus.» (Német Btk. 188. §.)

⁴ Még pedig a becsületsértés (német Btk. 188. §.) és testi sértés eseteiben (német Btk. 231. §.)

⁵ Loewe: id. műve 843. 1.: «In der Nebenklage auf Busse ist die Nebenklage auf Bestrafung kraft Gesetzes mit enthalten.»

érdekében! Javára van az az igazságszolgáltatás külső tekintélyének is; mert a büntető bíróság előtt jogait kereső közönség legnagyobb részének, de még a laikus közönség magasabb köreiből is halványan van meg a kriminális s a civilis jog közti elméleti különbség fogalma és tudata, s hány és hány fél távozik a büntető bíróság ítélőszéke elől azzal az előtte megfoghatatlan rejtéllyel, hogy miért nincs joga vagy illő akaratja a bűnöst szabadságától megfosztó bírónak arra, hogy azt, amiben a bűnös kárt tett, neki megtéríteni rendelje, holott őt inkább a kára követelése, mintsem ember-társa bűnhődésének látása vezette a bíró elé.

Dr. Kármán Elemér.

Különfélék

— **Perrendtartási szaktanácskozmány.** Az igazságügy-miniszter elnöklete alatt ülésező tanácskozmány eddigi eredményeiből kiemelendőnek tartjuk, hogy a miniszter megnyitó beszédében jelezte, hogy a tervezetnek a bírságokra vonatkozó részét átdolgoztatta.

Rendkívül érdekes volt az értekezlet többségének (köztük Oberschall, Vavrik, Décsy és Nagy Ödönnek) állásfoglalása a váltópereknek a járásbírságok hatáskörébe való utalásával szemben. Azok is, akik a járásbírsági hatáskör mellett érveltek, ezen perekben ügyvédi kényszert kívántak.

A kereskedelmi ülnökök intézményére nézve nem valami kedvező tapasztalatokról számoltak be a gyakorlati szakfelelősök. Csaknem egyértelmű volt a szakértekezlet felfogása abban az irányban, hogy az ülnöki intézmény teljesen értéktelen. Az ülnökök legtöbbször nem is szólnak hozzá az ügyhöz, nem is értenek hozzá. Jogi kérdések fölötti vitában részt nem vehetnek, kereskedelmi szakkérdések tekintetében pedig a bíróság mindig szakértőket hallgat meg. Az értekezlet csaknem teljes egyhangúsággal állást foglalt a tervezetnek a könyvkivonati illetékességre vonatkozó rendelkezése ellen.

— **A budapesti büntetőtörvényszék** némely tanács-termében különös állapotok uralkodnak. A Pesti Hírlapban olvassuk, hogy egy főtárgyalási elnök nyílt ülésen oda szólott bíró társának: «Ne tessék ilyen goromba hangon beszélni. Egy bírónak tisztességes hangon kell beszélni». Az ilyesféle házi perpatvarnak a nagyközönség előtt való elintézése ugyancsak nem alkalmas a bíróság tekintélyének emelésére. Az sem való, hogy míg a védő előterjesztését előadja, az alatt az elnök a tanúval beszélgeszen. Helyteleníteniünk kell azt is, hogy az elnök véleményt mondjon az ítélelhozatal előtt. A jelen esetben az ítélet alaposan desavouálta az elnök kijelentését.

— **A könyvkivonatot a keresethez kell-e csatolni?** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelőszéki tanácsa: Tekintettel arra, hogy bejegyzett kereskedők könyvkivonati és számlakövetelése az 1868: LIV. tcz. 35. §-ának értelmében azon hely bírósága előtt perelhetők, ahol a könyvek vitetnek; alperes pedig azt, hogy a felperes Budapesten bejegyzett kereskedő, tagadásba nem vette; tekintettel arra, hogy habár felperes keresetét könyvkivonatot nem csatolt, mégis, amennyiben kereseti követelése könyveibe be van vezetve, az könyvkivonati követelést képez és így a könyvek vitelének helyén perelhető; és tekintettel arra, hogy felperes a felterjesztett iratok szerint könyvkivonat csatolásával bizonyítani hajlandó azt, hogy a kereseti követelés könyveibe be van vezetve, mely bizonyítástól felperes meg nem fosztható, a kir. törvényszék az elsőbíróság végzését feloldja és az elsőbíróságot arra utasítja, hogy a fentebbiek értelmében leendő további szabályszerű eljárás után hozzon a pergátló kifogás tárgyában arra is kiterjedő újabb határozatot, hogy az ezenel megállapított felelőszéki költséget melyik fél viselje. (1901 február 9. E. 39. sz. a.)

— **Bíróküldés.** A m. kir. Curia: Rágalmazás vétségével terhelt A. J. és K. N. bünperére vonatkozó iratok, melyek utóbb nevezett terhelt által kért bíróküldés iránt való intézkedés végett a mohácsi járásbírság által terjesztetett fel, azzal küldetnek vissza, hogy K. N. bajai járásbírsági irnokot

bíróküldés iránt beadott kérvényének visszaadása mellett értesítse, hogy miután a mohácsi járásbírság elegendő számú bírói személyzettel bírván, bíróküldésre szükség nincs; azon okból pedig, mintha az illetékes bíróságtól részrehajlatlan eljárás és határozat várható nem volna, a kir. Curia a bíróküldést szükségesnek azért nem találta, mert a járásbírság vezetője az ott alkalmazott bírák ítélkezésére befolyást nem gyakorolhat s azok a nekik kiosztott ügyekben teljesen függetlenül járnak el. A BP. 29. §-ának tehát egyik esete sem forog fen. (1901 április 24. 2143/901.)

— **A veszprémi püspök királyné-koronázási jogának története.** Irta: *Kokányi Ferencz*, 1901. A veszprémi püspökök királyné-koronázási kiváltságának eredetére s mai terjedelmére nézve felette elágazók jogtörténeteink véleménye és majd szűkebb, majd tágabb értelmezést adnak azon okleveleknek, melyek e kérdésben keltek. Szerző kimutatja, hogy a mohácsi vészt megelőzőleg a veszprémi püspök a szent koronát a királyné fejére illeszteni volt jogosult; a mohácsi ütközet után azonban következetesen az esztergomi érsek végzi a fölkenést, ő helyezi a szent koronát is a királyné vállára s a veszprémi püspök csupán a házi koronát teszi a királyné fejére. Maga a kérdés jogilag véglegesen eldőltve maiglan sincsen. Az 1792-iki dekretum nem azon tendenciával bocsátott ki, mintha a király végérvényesen kívánta volna az ügyet rendezni: sőt ezen dekretum akként nyilatkozik, hogy a veszprémi püspöknek a koronázási jog tárgyában 1714-ben benyújtott keresete maradjon érvényben, azaz a törvény rendes útján, a privilégiumok rendes bíróságának ítéletével döntessék el az ügy. Végconclusiója szerzőnek, hogy a veszprémi püspöknek nem lehet reménye arra, miszerint privilégiuma a mohácsi vész előtti terjedelemben visszahelyeztessék, másrészt azonban nem tartja elvitathatónak, hogy abban az esetben, ha a királyi pár egy időben koronáztatik meg, vagy ha a királyné koronázásakor az esztergomi érsekség nincs betöltve vagy ha az érsek akadályozva van a megjelenésben, a veszprémi püspök végzi az összes szertartásokat, tehát a királyné felkenetését és esetleg a szent koronának jobb vállára való helyezését.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A nemzetközi bűnügyi-embertani kongresszus,** hivatalos néven Congrès international d'anthropologie criminelle, a folyó év szeptember 9—14. napjain Amsterdamban fog ülésezni. A napirendre tűzött kérdések közt a kriminal-anthropologiai témák mellett erősen vannak képviselve a kriminológiának sociologikus kiágazásai is, s e körből különösen a bűnözésnek a gazdasági élettel való konnexusa, az alkoholizmus, a gyermekvédelem kérdése fognak megvitatásra találni. Részvételre már eddig is a legelterjedtebb felfogású iskolák harcosai jelentkeztek. Előadást jelentett be többek közt Lombroso, Ferri, Marro, Kurella, Benedikt, Baer, Näcke, Tarde, Gauckler, Colojarri, Steinmetz. Az előkészítő-bizottság elnöke von Hamel, tagjai közt vannak dr. Balogh Jenő, dr. Baumgarten Izidor, dr. Fayer László, dr. Salgó Jakab. A részletes program a jövő hó folyamán fog közzététetni.

— **Visszakövetelési igény érvényesítése csődben a közadós birtokában talált bankjegyekre.** Dr. W. budapesti ügyvédhez M. nevű bécsi kereskedő azzal a kérral fordult, hogy egy magyar képviselő elleni nagyobb váltókövetelésének leszámíttatását eszközölje ki valamely budapesti pénzembernél. Mivel a dolog huzódott, arra kérte az ügyvédet, hogy ez előlegezzon neki a leszámíttolás eszközlesei a képviselő 10,000 frtos váltójára 3000 frtot. Az ügyvéd a 3000 frtot hat távirati postautalvánnyal meg is küldte ügyfelének Bécsbe. A levélhordó által M.-nek kézbesített 3000 frt állott egy ezerforintos és husz százforintos bankjegyből. M. a pénz kézhezvétele utáni napon föbelőtte magát. M. lakásán zárt levélboritékot találtak, melyben egy ezerforintos és husz százforintos bankjegy volt. A boriték külső részén a következő felírás volt olvasható: «Von dr. W. erhalten, figurirt unter den aufgezählten Schulden und dient zur Deckung dieses Postens». M. hagyatéka ellen csőd nyitattott. Kiderült, hogy a dr. W.-nek átadott váltón az illető képviselő aláírása hamis volt. Dr. W. a fenti tényállás alapján a csődtömegetől

viSSzakövetelte a tőle kicsalt 3000 frtot. Az osztrák legfőbb bíróság a keresetnek helyt adott. Ítéletének indokolásában kimondta, hogy nem szükséges a visszakövetelési igény megállapításához az, hogy bizonyíttassék a postára adott és a hagyatékban feltalált bankjegyek azonossága. A postai utalványozás esetén a posta csak a feladó megbízottja, tehát a fizetés úgy tekintetik, mintha maga a feladó eszközölte volna. Tehát csak az képezi bizonyítás tárgyát, hogy a posta által kifizetett bankjegyek természetben megvannak-e? Ez pedig be van bizonyítva az elhunyt feljegyzése által. És habár bizonyos is, hogy az elhunyt a szóban forgó bankjegyekre a tulajdonjogot megszerezte, a csődtömeg azokat mégis tartozik felperesnek kiadni, mert az elhalt a felperest az ügyletkötésnél lényeges körülményre nézve tévedésbe ejtven, felperes jogosítva van a relative semmis ügylet érvényességét megtámadni és in integrum restitutiót követelni. Nincs befolyással a lejárt visszakövetelési jog érvényesítésére az sem, hogy az adós ellen vagy hagyatéka ellen időközben csőd nyitattott.

— **Az új osztrák részvénytörvény.** Az osztrák részvénytörvény javaslata elkészült. A törvényjavaslat önálló és nem illeszkedik a kereskedelmi törvénybe. Ez teszi lehetővé az új határozatoknak alkalmazását ama vállalatokra, melyekre a kereskedelmi törvény nem terjed ki. Az új részvénytörvény csaknem teljesen megszünteti az engedélyi rendszert, melyet az 1852. évi egyesületi törvény létesített és ugyszólván csak a közlekedési vállalatokra, záloglevéltintzettek és biztosítótársulatokra hagyja érvényben. A javaslat alapelvei a társasági szerződés lehető nyilvánossága, a kisebbségek védelme és az igazgatóságoknak a vállalatokkal szemben való felelőssége. Korábbi törvényjavaslatokhoz hasonlóan, ez a javaslat is hosszabb időn át kötelezettségben tartja az eredeti aláírókat a teljes befizetésre nézve. A legkisebb részvényérték bankoknál 400 koronában, a többi vállalatnál 200 koronában van megállapítva. A javaslat messzemenő alakban gondoskodik a részvények teljes befizetéséről és új részvények kibocsátását a korábbi részvények teljes befizetésének feltételéhez köti. A részvénytársaság szervezetét illetően az az intézkedés, hogy ez 3 közegebből álljon, u. m. a közgyűlésből, az igazgatóságból, mint a társulat végrehajtó közegebből és a felügyelő-bizottságból, mely legalább 3 tagból áll és az ellenőrzés gyakorlására hivatott.

A kellő tömörségű kisebbségek védelme szempontjából intézkedés történik, hogy ezek a felügyelő-bizottságban képviselve legyenek és ebből a célból van kimondva, hogy a felügyelő-bizottság egyik tagjának kizárása csak kétharmad szótöbbséggel mondható ki. A kisebbségek védelmére szolgál továbbá a közgyűlés összehívásának joga és egyéb rendszabályok, így a «strohmann»-okkal való gazdálkodás megakadályozása. E visszas állapottal szemben előreláthatólag óvintézkedések fognak történni a letett részvények alapján gyakorolt szavazati jog tekintetében és gondoskodik a javaslat arról is, hogy megfelelő meghatalmazások legyenek kiállítva. Első sorban azonban magánjogi uton lehet majd a szinleges helyettesítéssel való gazdálkodást megakadályozni és pedig a határozat hatálytalanságának lehetősége által.

A javaslat a részvényeseknek az igazgatóság részéről való tájékoztatását a kellő kimutatásoknak és jelentéseknek a közgyűlés előtt közzététele által biztosítja. A közgyűlés tartására azonban nincs minimális idő megszabva, mert ennek hátrányos következményei lehetnek. A részvénytörvény kezelésének ellenőrzésére központi hatóságot nem állít fel a javaslat.

— **A talár.** A bécsi védők együletének megbízásából Neuda és Elbogen ügyvédek az osztrák igazságügyminiszternél jártak, kérve őt, hogy tegye magát újból érintkezésbe a kamarákkal a végett, hogy az ügyvédek is talárt viseljenek a tárgyalásoknál, mert jelenleg az ügyvédek kivételével az összes functionáriusok talárban működnek, ami a nagyközönség előtt az ügyvédeket kisebbsíti. A miniszter megígérte, hogy a kérelemnek eleget tesz, mert azt helyesnek ismeri el.

— **A bünvádi perrendtartás reformjára** vonatkozó indítványok már csaknem két évtized óta foglalkoztatják a német birodalmi gyűlést. A szervezeti, hatásköri s a szoros

értelemben vett eljárási kérdések egész sorozatát érinti e mozgalom, melynek élén az utóbbi években *Rintelen* képviselő áll s mely a legkülönbözőbb pártok hiveit egyesíti. Az elő- vagy utóeski kérdése, a tanuskodási kényszer intézménye, az előzetes letartóztatás feltételei s annak a büntetési időbe való beszámítása, a bűnügyi költségek ki általi viselése, gyors eljárás a tettenértekkel szemben, mikénti eljárás a távollévők irányában, a perorvoslatok rendszere, a Schöffék díjazása, az esküdtzéki bíráskodás kiterjesztése vagy megszorítása, főleg ezek azon kérdések, melyekre vonatkozó tervezetekkel az utóbbi években valósággal elárasztott a parlament, de a melyeknek incidentális megoldását a kormány mindig ellenezte. Legujabban a Strafkammerek elé utalt ügyekre vonatkozólag proponáltatott a felebbezés behozatala. Indokolták ezt azzal, hogy a ténymegállapítást nem lehet megnyugvással egy ötös tanácsra bízni, ha a felsőbíróságnak csak revizionális hatásköre van. Ezzel párhuzamosan a Strafkammer tagjainak számát háromra kívánják leszállítani, ha az elébe kerülő delictum vétségi sulyu s csak büntettek elbírálására maradna fen az öttagu tanács. Nagy kérdés azonban, hogy az alsófoknak ezen tervbe vett gyengítését kellőleg képes lesz-e ellensúlyozni a felebbezési rendszer s ha a mai szerkezetű alsófok ténymegállapításában nem biznak, egyrészt nem-e az elővizsgálat reformja, másrészt az esküdtbírói hatáskör kiterjesztése volna-e az az eszköz, a melylyel az elsőbíróságok fogyatkozásait ellensúlyozni lehet.

— **Montenegróban** nincsenek ügyvédek és hiányuk tekintettel arra, hogy az írott törvények száma nem nagy, nem is igen érezhető. Az 1888-iki vagyoni jogi törvénykönyv, amely 1898-ban kiegészített és módosított, 1031 szakaszból áll, a törvénykönyv 350 szakaszból álló hatodik része azonban csupán didaktikai elemeket foglal magában. Az egész törvénykönyv úgy régi, mint új alakjában Bogisics igazságügyminiszter műve. Ezenkívül írott törvény van a büntetőjogról, s néhány ideiglenes rendelet intézkedik a közbirtokokról, a fizetéseképtelenségről és a jelzálogjogról s néhány kisebb jelentőségű tárgyban. Minden ügy, amely nem dönthető el ezek alapján, a szokásjog alapján bíraltatik el. A sajtótörvény már elkészült s legközelebb fog kihirdettetni; a községek autonómiájáról és a családjogról most készít elő az igazságügyminiszterium törvényeket.

A statisztika tanúsága szerint a jogesetek száma évről évre szaporodik. Az 1897. évben a főtörvényszék eldöntött: 34 vagyon- és családjogi perenkívüli ügyet, 127 családjogi, 839 vagyonjogi, 22 sulyos büntetőügyet; 1898-ban ennek a felsorolásnak megfelelően 45, 139, 879 és 35 ügyet.

A főtörvényszék, mely 7 tagból áll s melynek elnökét két szavazat illeti meg, a halálos ítéleteket jóváhagyás végett a fejedelem elé terjeszti; határozatai ellen szintén a fejedelemhez adandók be a felebbezések.

A perlekedési szenvedély csillapítása céljából 1896-ban rendelet bocsátatott ki, amely szerint az ítéletek kihirdetésüktől számított 1 hónap alatt megtámadhatatlanokká válnak. Kivétel csak új bizonyítékok előállítása és legyőzhetetlen akadályok (betegség, távollét) esetére statuáltatott.

E rendeletnek nem lévén meg a kívánt hatása, új rendelet bocsátatott ki, a perköltség megfizetésére nézve. Mig előbb a perlekedés rendszerint költségmentes volt, az új rendelet szerint a pervesztes fél viseli az illetékek egy részét, a tanuk illetményeit és a pervesztes fél költségeit.

A jogászok száma az utóbbi időben tetemesen szaporodik, az országban felállított 10 törvényszék mindegyikének, melyek hármas tanácsban járnak el, egy-két, a főtörvényszéknek pedig több jogtudó tagja van.

A Magyar Jogászegylet június hó 2-án (vasárnap) d. e. 10 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) évi rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai: 1. Évi jelentés; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról; 3. három számvizsgáló válasza a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a tagsági díj megállapítása; 5. a legközelebbi év költségvetésének megállapítása; 6. az igazgató-választmány választása; 7. eshetőleg egyéb indítványok.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az új bűnvádi perrendtartás a Curián. xy. — A tervezet személyjoga első címének első fejezete. Dr. Kolosváry Bálint kassai kir. jogakadémiai tanártól. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. Dr. Szilasi Adolf budapesti ügyvédtől. — A hatáskör megállapítása a polgári perrendtartási javaslatban. Dr. Weisz Sándor bogsáni ügyvédtől. — *Fogirodalom:* Lévy Béla, A kereskedelmi jog elhatárolásának kérdése kereskedelmi törvényünk revisiója szempontjából. Magyar Jogászegyleti Értekezések. XX. k. 9. füzet. Dr. M. G. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az új bűnvádi perrendtartás a Curián.

Egy bíró aláírással lapunk mult számában közzétett cikk egyformán védelmébe veszi a Curiának a bűnvádi perrendtartási törvény életbelépte előtti, valamint a BP. alapján kifejldött joggyakorlatát és azonos irányt talál a két æra judikaturájában.

Mi is úgy vagyunk meggyőződve, hogy a mai rendszer csak folytatása a réGINEK, hogy a Curia büntető szakosztályának szellemében az új törvény semminemű változást nem idézett elő, és éppen ennek tulajdoníthatjuk azt, hogy a törvény előttől teljesen elüthető jogorvoslati rendszer daczára ma is csak ott vagyunk, ahol voltunk, hogy t. i. a Curia az ügyek legnagyobb részében a jogorvoslatot visszautasítja, más részében pedig — mint a bíró ur helyesen mutat rá — az alsóbírói ítéletét indokaiból helybenhagyja.

A cikkíró azzal védi az «indokaiból helybenhagyó» ítéleteket, hogy a legtöbb anyagi jogi kérdésben a judikatura már megállapodott és így a Curia vezető utmutatását az alsóbírói ítéletek már nélkülözhetik. Azt hisszük, hogy a legfőbb bíróság irányító befolyása nélkülözhetetlen marad még akkor is, ha valamely törvény évszázad óta van érvényben, különösen olyan szétagolt bírói szervezet mellett, mint a miénk. E mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy nemcsak egyes elvi kérdések eldöntéséből áll az ítélezés. Ha valamely elvi kérdés iránt a konkrét jogügy eldöntésénél a bíróság már állást foglalt, akkor jön csak a jogszabálynak az esetre való alkalmazása. Éppen azt diffikultálja a legtöbb felebbezés, hogy az anyagi jogszabály helytelenül lett alkalmazva vagy mellőzve. Ha a Curia «indokaiból helybenhagy», akkor teljesen negligálja a felebbezés egész tartalmát. Nem reflectál arra, hogy miért nem fogadja el az ügyész vagy védő érveit, souverain fensőbbsséggel, hatalmi szóval dönt: az alsóbíró jól ítelt, punctum.

Régi eljárásunk szerint ezenfelül a Curiának joga volt a tényállás részletkérdéseibe is belemenni. Az indokokból való helybenhagyás által az alsóbíróilag megállapított tényállást is minden skrupulus nélkül elfogadta, valamint hozzájárult a kiszabott büntetéshez is.

Már most éppen az iránt táplálunk kételyt, hogy annyi ezer és ezer ítéletben ne lehetett volna találni vagy helytelen elvi kijelentést, törvénysértő jogszabályalkalmazást, aggályos ténymegállapítást, vagy a konkrét esetnek meg nem felelő bünteteskiszabást?

Ezért fentartjuk a cikkíró ur felvilágosításai után is abbeli álláspontunkat, hogy az indokolás alapossága biztosítja az elintézés alaposságát, az indokolás szófukarsága ellen-

ben nem nyugtat meg afelől, hogy az ügygyel a bíróság minden részletében behatóan foglalkozott.

A cikkíró ur azzal is érvel, hogy a Curiának annyi dolga és oly sok restantiája van, hogy kár volna őt arra kényszeríteni, hogy még egyszer elmondja azt, amit az alsóbírói ítéletében helyesnek talált.

Ha a polgári bíróságok a felülvizsgálati eljárásban pontról-pontra belebocsátkoznak a felek felülvizsgálati panaszainak részletes tárgyalásába, akkor ugyanezt fokozottabb mérvben megkívánhatjuk az eminens közérdekek felett ítélkező legfőbb bűnügyi forumtól is. Az, hogy sok-e a restantia, vagy kevés, nem jöhet számba az ügyek eldöntésénél, mert — Csemegivel szólva — a bíró nem arra tesz esküt, hogy nem lesz hátralék, hanem hogy alaposan és igazságosan ítél. Egy-egy jelentéktelen, egyszerű esetben értjük az indokaiból való helybenhagyást, de ezt *szabálylyá* tenni és válogatás nélkül minden ügyben, tehát fontos, nagyszabású, komplikált ügyekben is practizálni, méltán nyugtalanító tünetnek tartjuk.

Ami az 1883: VI. tcz. 7. §-a alapján bejelentett felebbezések visszautasítását illeti, ezek a visszautasító végzések következetesen elkerülték az ügy lényegébe való behatolást és az ügynek érdemleges elintézését. Az 1883: VI. tcz. 7. §-a szerint a másodfokban a kir. táblák hatásköréhez utalt kihágások és vétségek eseteiben a másodbírói ítélet ellen a Curiához csupán az anyagi büntetőtörvénykönyv nem helyes alkalmazása miatt és ez esetben is csak akkor van további felebbevitelnek helye: 1. ha büntetendő cselekmény esete nem forog fen; 2. ha valamely büntett vagy elsőfokulag a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kihágásnak vagy a kir. járásbírói hatásköréhez utalt vétségnek minősített.

Jogszabály helyes vagy helytelen alkalmazásáról kellett volna tehát a Curiának ezen esetekben mindenkor dönten, minősíteni kellett volna a cselekményt és e helyett a Curia egyszerűen a §-ra való pusztá hivatkozással kitért a törvény által előírt feladat elől és *minden indokolás nélkül* visszautasító végzést hozott. Itt már a Curia azt se mondta, hogy az alsóbírói ítéletek által kifejtett indokokat tette magáévá, hanem egyszerűen minden okadatolás nélkül annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy nem forog fen bűncselekmény.

Az új æra visszautasító végzéseit is védelmébe veszi a bíró ur. Azt mondja, hogy a törvény arra való, hogy megtartsuk.

A törvény 430—434. §-ai szerint a semmiségi panasz bejelentésében megjelölendő a semmiségi ok. A törvény másik intézkedése (385. §. a) pont) szerint semmiségi ok forog fen, ha a vád alapjául szolgáló tett nem állapítja meg bűncselekmény tényálladékát.

A vádlott imígy bejelentett semmiségi panasza: «felebbezek, mert nem vagyok bűnös, «felebbezek, mert ártatlan vagyok», «felebbezek elítéltetésem miatt», minden józan logika szerint magában foglalja azt a semmiségi okot, hogy nem állapítható meg a bűncselekmény.

A törvény 385. §-a 3. pontja értelmében semmiségi ok forog fen, ha a bíróság a Btk. 92. §-át tévesen alkalmazta vagy feltételeinek fenforgása daczára nem alkalmazta.

A vádlott kijelenti, hogy azért felebbez, mert «sokalja a büntetést», mert «súlyos a kiszabott büntetés», mert «szigorú

az ítélet.» Ezekben a bejelentésekben ugyancsak benfoglal-
tatik az idézett semmiségi ok.* Igaz, hogy ezen kitételek
nem a törvény szavaival fejezik ki a semmiségi okot, de
az esetet ismerő bíró biztosan meg tudja érteni ezekből a
laikus kifejezésekből is, hogy a vádlott mit akart és hogy
miért él jogorvoslattal. Pedig ez a fő.

A törvény alkotója nem is számított arra, hogy csak
jogászemberrel lesz dolga a bírónak. A bünvádi eljárásban
nincs ügyvédi kényszer, de sőt az ügyek tulnyomó nagy
részében nincs is ügyvédi képviselő és így a törvényhozó
nem is gondolhatott arra, hogy a népnek legkülönbözőbb
rétegeiből (leginkább a legalacsonyabbakból) kikerülő vád-
lottaktól præcis jogászai meghatározásokat fognak a bíróságok
kivánni.

De még ha ügyvédje van is a vádlottnak, vajon meg-
egyeztethető-e a bünvádi eljárás eminens közjogi jellegével
az, hogy az ügyvéd elvételéért vagy mondjuk tudatlanságáért
szabadságvesztésszankciót szajtsuk a vádlottnak? Akárhány
esetben a közbíró és a kir. ügyész vétett a Curia által meg-
követelt hajszálnyi pontosságú bejelentési mód ellen. Ki iszsa
meg ennek a hibának a levét? A vádlott és a — közérdek.

A bíró ur idéz néhány esetet, melyben a Curia elnézte
a vádlottnak, hogy nem szabatosan jelentette be jogorvos-
latát. Ezen eseteknek kiemelése már rést üt az oly szigorú-
sággal felállított elvi állásponton és azon a büszke és hajt-
hatatlan elven, hogy: «a törvény arra való, hogy megtartsuk». Különben is ezek az esetek csak ritka kivételek, mert sokkal
nagyobb a száma azoknak a határozatoknak, melyek a vádlott
jogorvoslati bejelentésével is a fent leírt módon bánnak el.

És ha már a Curia a formalismusként, a jogászai etikette-
nek olyan igen nagy barátja, miért nem gondoskodik arról,
hogy az alsóbíróságok a törvény 330. §-a értelmében kellő
kitanításban részesítsék a vádlottakat a jogorvoslati bejen-
tésének módozatai iránt. Szórványosan fordult ugyan elő egy-
két határozat, melyben az alsóbíróságokat a Curia figyelmezteti
arra, hogy miként kötelesek eljárni, de ezen igen ritka
kivételektől eltekintve az esetek legnagyobb részében a Curia
nem kutatja, hogy az alsóbíró megfelelt-e törvényben előírt
kötelességének.**

Igy azután a vádlottak érdekeinek és a közérdeknek
minden ponton teljes figyelmen kívül hagyása mellett száz
számra teremnek a legkurtább és a legkevesebb fáradságot
igénylő bírói határozatok: a visszautasító végzések.

Azok, akik a bíraskodásnak ezt a rendszerré vált és
az új æra alatt is már-már meggyökeresedni kezdő systemáját
védelmükbe veszik, gondolják meg, hányszor áldozzák fel a
betűn tapadó formalismusként az anyagi igazságot, mennyire
elidegenítik a jogszolgáltatást az egész társadalom közmeg-
győződésétől és hogy mily káros befolyást gyakorol ez az
irány az alsóbíróságok ítélkezésének szellemére. xy.

A tervezet személyjoga I. címének I. fejezete.***

Összegezve a teljeskorúságra nézve eddig mondot-
takat, helyesnek tartjuk, hogy a Tervezet a mai álláspont
alapján a 24 éves korhatárt és a nőknek férjhezmenetellel
való teljeskorúsítását megtartotta. Kár volt ellenben a teljes-

* A semmiségi panasz bejelentésének azt a módját is diffikultálja a Curia, hogy megjelöltetik a §., melynek alapján használja a vádló vagy védő a perorvoslatot. Valamint az is felesleges formalismus, hogy a már egyszer a főtárgyalás alatt bejelentett semmiségi panaszt még egyszer kifejezetten fen kell tartani, jobban mondva külön megismételni az ítélet ellen használt semmiségi panasz bejelentése után. Hát azt helyesli-e a bíró ur, hogy a Curia gyakorlata szerint a *felebbezésnek* nevezett perorvoslat visszautasítottat csak azért, mert a vádlott nem a törvényszerű kifejezést: *semmiségi panaszt* használta?

** A Curiai Határozatok 1901. évf. 269. sz. a. közölt esetben a Curia *következtetés* útján állapította meg, hogy vádlott fölvilágosítottat arról, hogy mily perorvoslatot használhat.

*** Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

korúvá való nyilvánítás mai alakján változtatni, valamint nem helyeselheto a gyámi törvény u. n. hallgatag nagykorúsítási eseteinek mellőzése sem.

A teljeskorúság kérdésével kapcsolatos az általa előidé-
zett legközvetlenebb joghatálynak, az önjoguságnak korláto-
zása. A Tervezet e korlátozásnak két intézményesített módját
vette fel szabályai közé. Az egyik a kiskorúság meghosszab-
bitása, mely annyiban korlátozás, hogy az önjoguság hatálya-
sulását későbbi évekre tolja ki; a másik a gyámság alá
helyezés.

A Tervezet a mai jog alapjait itt is megtartotta. A sza-
bályozás kivitele azonban figyelemre méltó eltéréseket tar-
talmaz. A két intézmény alapeszméje egy. Valaki valamely
oknál fogva nincs abban a helyzetben, hogy saját legfonto-
sabb és legéletbevágóbb ügyeiről és érdekeiről gondoskod-
hassék, miért is védelemre szorul. Mai jogunk e védelmet,
ha kiskoruról van szó, a gyámság alá helyezéssel, a kiskoru-
ság meghosszabbításával és esetleg az u. n. «rendkívüli gond-
nokság» alá helyezéssel adja meg. Ha nagykoruról van szó,
a gondnokság alá helyezéssel. A Tervezet a védelem e sok-
féleségét látszólag egységesebbé tette, mert kiskorúakra nézve
a kiskorúság meghosszabbítását és gyámság alá helyezést,
nagykorúakra nézve pedig szintén *ugyanazt* a gyámság alá
helyezést konstruálta, föntartván ugy kiskorúakra, mint nagy-
korúakra az esetleges «rendkívüli» gondnokságot is. Az egy-
ségesebbé tétel azonban inkább csak látszólagos s a Tervezet
adta kedvező első benyomást a II. rész III. cím III. feje-
zete, mely a «gondnokság»-ról szól, alaposan elrontja.

Mindenekelőtt, ami a kiskorúakat illeti, a Tervezet,
mint említők, a kiskorúság meghosszabbítását mai jogunkból
átvette. Gyámi törvényünk 8. §-a három esetben engedi meg
a kiskorúság joghatályának ezt a kiterjesztését. Nevezetesen:
ha a) az atyai hatalom vagy gyámság alatt álló személy testi
vagy lelki fogyatkozásai miatt, életkora 24. évének betöltése
után nem tudja magát fentartani vagy ügyeiről gondoskodni
kellően nem képes; ha b) tetemes adósságba bonyolította
magát és c) ha kicsapongó életet folytat.

A Tervezet itt is általánosított. Taxativ megjelölés helyett
a kiskorutól a végre, hogy kiskorúságának meghosszabbítása
elrendelhető legyen, azt kívánja, miszerint «fejletlensége
miatt» a 24. életév betöltése után se tudjon önmagáról vagy
ügyeiről kellően gondoskodni. (2. §.) Az adósságcsinálás és
kicsapongó életmód tehát mellőztettek.

Azaz, ha az önjoguság időhatárához közeledő kiskorú
kicsapongó életet folytat s az adósságcsinálásban remekel:
a teljeskor bekövetkezése a kiskorúság meghosszabbításával
rája nézve föl nem függeszthető, hanem tessék az érte s
jövendő sorsáért aggodó szülőknek az illetőt — ha 20. évét
már betöltötte — gyámság alá helyeztetni, amire «pazarlás
vagy iszákosság» esetén a Tervezet 7. §-a módot nyújt, oly
hatálylallyal azonban, hogy ennek a gyámság alá helyezésnek
joghatálya csak a 24. életév betöltésével kezdődik. Kicsapon-
gás, adósságcsinálás elvégre egyértelműek, ha nem is telje-
sen synonym fogalmak az iszákossággal és pazarlással. Mai
jogunk kiskorúság-meghosszabbításából tehát csinált a Ter-
vezet kiskorúság-meghosszabbítást és gyámság alá helyezést:
egy intézményből kettőt.

Ilyenformán a kiskorúság meghosszabbításának egyetlen,
de nagyon elastikus természetű esete, azaz előfeltétele a fej-
letlenség. Körülményesebben s a maga nevében megnevezve,
a saját ügyeinek ellátására képtelenné tevő testi vagy lelki
fogyatkozás, amint ezt gyámi törvényünk 8. §-a mondja.

Mi légyen ez a fejletlenség? Evidenter nem más, mint amit
a gyengeelméjűség szalonképes kifejezése takar a maga bő
köpenyegével, tehát hülyeség, butaság, bambaság, félkegyel-
műség és egyéb nem kívánatos szellemi tulajdonságok. Bár-
melyike is forogjon fen e végeredményünkben egy és ugyan-
azon kategoriáknak, annyi bizonyos, hogy az illető egyén

valószínű feltevessel nem igen tudja ügyeit önállóan és érdekeinek megfelelően intézni. Ám az ilyen elmeegyenge, sőt elmebeteg kiskorut gyámság alá is lehet helyezni, mihelyt 18. életévét elérte, ugyancsak a Tervezet 7. §-a szerint s ugyanazzal a hatálylyal, hogy e gyámság alá helyezés csak a 24. életév betöltésével érvényesül. A kiskorúság meghosszabbításának intézményi önállósága tehát itt is végképp el-esik. Mi, akik a kiskorúság meghosszabbításának fõntartását örömmel üdvözljük s a maguk egészében méltányoljuk azokat az indokokat, melyeket a szerkesztõ-bizottság ülésein a jegyzõkönyvek tanúsága szerint a jog conservatiója mellett az elõadó felhozott: tisztelettel kérjük, mi ratiója van egy és ugyanazon dolgot in duplo kodifikálni, minek tartunk fen egy oly intézményt, mely ily szabályozás mellett minden önállóságától meg van fosztva? Talán azért, hogy kinek-kinek tetszésére legyen bízva, vajon nagyreményû magzatának kiskorúságát hosszabbítsa-e meg, vagy brutálisabb eszközök-höz nyulva, helyeztesse inkább gyámság alá? Az ily ügyek mindenesetre a kinos ügyek, kinos kérdések közé tartoznak. Helyes, ha áll rendelkezésünkre a kiskorúság meghosszabbításában oly mód, mely kevesebb feltûnéssel ugyanarra a megoldásra vezet. Ám ha a törvényhozót ez a helyes gondolat is vezeti, nem indokolt egy hosszú életre szánt kódexbe tartalmatlan intézményeket beiktatni.

Ugy véljük tehát, hogy mai jogunk álláspontjától a kiskorúság meghosszabbítása tekintetében nagy hiba volt eltérni.

Kapcsolatosan a mondottakkal kell megemlékeznünk a kiskorúakra nézve a Tervezet 468. §-ában fentartott gondnokság alá helyezési esetekrõl. Mint mai jogunk tartja, úgy a Tervezet szerint is, minden kiskorú részére fenálló gondnokság: rendkívüli gondnokság. Esetei: 1. ha a kiskorú némely ügyeiben a törvényes képviselõ jogilag vagy tényleg gátolva van eljárni; 2. ha a törvényes képviselõ az ajándékozó vagy végrendelkezõ intézkedésébõl bizonyos vagyron kezelésétõl el van zárva, az ajándékozott vagy hagyományozott vagyron nézve; és 3. ha nem lehet tudni, ki a kiskorú törvényes képviselõje. Mindezek helyes intézkedések és nincs szavunk hozzájuk.

Az õnjoguságnak másik korlátozásaképpen szabályozta a Tervezet — a már teljeskorúakra való tekintettel — a gyámhatóság alá helyezést.

Az intézmény új, mert jelenlegi jogunk nagykorúak felett nem gyámságot, hanem gondnokságot ismer. Ez az oka, hogy a Tervezet, látszólag, egységesebbé tette a jogot, amennyiben ugyanazon 7. §-ában szól a teljeskorúak és kiskorúak gyámság alá helyezésérõl. De csak látszólag; mert fölveszi a teljeskorúak feletti gyámság mellett a teljeskorúak gondnokság alá helyezését is, még pedig igen széleskörû szabályozásban.

A gyámság alá helyezésnek a Tervezet 7. §-a szerint 3 esete van. A két utolsó értelmében a bíróság gyámság alá helyezi azt a teljeskorút, aki pazarlásával vagy iszákosságával önmagát vagy családját az elszegényedés veszélyének teszi ki, [ez lényegileg az 1877: XX. tcz. 28. §-ának c) esete (tékozlók)]; továbbá: azt, aki elmebetegsége, elmeegyengesége vagy iszákossága miatt közveszélyes. Ez utóbbi új intézkedés, de helyes.

A gyámi törvény d) és e) esetei, mint rendkívüli gondnoksági esetek, a Tervezet gondnokságról szóló fejezetében (II. rész, III. czim III. fejezet) szintén fel vannak véve.

Gyámság alá helyezi a bíróság végül a 7. §. 1. pontja szerint azt a teljeskorút, «aki tartós elmebetegség vagy elmeegyengeség miatt magáról vagy ügyeirõl gondoskodni nem képes». Rokon természetû okokból a teljeskorút gondnokság alá is lehet helyezni. A Tervezet 469. §-a t. i. az oly teljeskorú részére, akirõl igazoltatik, hogy testi fogyatkozás miatt, különösen mert vak, siket vagy néma, továbbá együgyûség, elaggottság, vagy hosszantartó nehéz betegség oká-

ból magáról vagy ügyeirõl kellõen gondoskodni nem képes, a gondnok kirendelést megengedi. Kiterjeszti ez intézkedést a 470. §. oly teljeskorúakra is, kik elmebetegség gyanúja miatt nyilvános gyógyintézetbe megfigyelés végett fölvetettek vagy elmebetegekül vélelmezhetõk.

Az összehasonlításból látható, hogy ezek a gondnokság alá helyezési esetek egyrészt az «együgyûség» és a «magáról vagy ügyeirõl kellõen gondoskodni nem tudás» kapcsán egybeesnek a teljeskorúak gyámság alá helyezésével, hol az egyik eset szintén az «elmeegyengeség miatt magáról vagy ügyeirõl gondoskodni nem tudás» volt.

Különbséget tesz azonban a külsõ fõltûnés szerint azonos két intézmény között, hogy a gondnokság alá helyezés szóban forgó esetében azt más, mint maga a gondnokság alá helyezendõ nem kérheti, legfõlebb csak hivatalból való elrendelésnek lévén helye ott, hol a gondnokság alá helyezendõ nem tud nyilatkozni; míg a gyámság alá helyezésnél a Tervezet az az iránti kérelem elõterjesztésére jogosultaknak egész sorozatát állapítja meg.

Végeredményben pedig mégis azt mondhatjuk, hogy a Tervezet itt is in duplo kodifikált. Gyámság alá helyezésnek és gondnokság-kirendelésnek egy a hatálya; t. i. az õnjoguság elvesztése. Ha már most annak a bizonyos elmeegyengének elég értelme van még ahhoz, hogy belássa, miszerint a gondviselés alá jutnia jó és érdekében áll: akkor önmaga folyamodik õnjogusága megcsorbitásáért, aminek gondnokság alá helyezés a neve a polgári törvénykönyv Tervezetének 469. §-a alapján. Ha azonban a Tervezet 9. §-ának utmutatása szerint a házastárs, egyenes águ rokon vagy testvér sürgeti a gyõngeelméjû polgártárs õnjoguságának elvételét: úgy ennek gyámság alá helyezés a neve. Az ok itt is, ott is ugyanaz: «saját ügyeirõl gondoskodni nem képes.»

Jó lett volna tehát, ha a Tervezet a gondnokságot a méhmagzat, távollévõ, ismeretlen vagy még bizonytalan érdekeltek stb. számára tartja fõn egyedül s nem vegyíti össze, ha már egységesebbé akarta tenni a jogot, a teljeskorúak gyámság alá helyezésével.

A 469. §. azon intézkedése, hogy a gondnokság alá helyezendõ elmeegyenge kérelme szükséges a gondnokság elrendelésére, helyes annyiban, amennyiben az illetõ kérelmezési jogát elismeri. Annak ellenben, hogy csak neki lehet kérelmezni s másnak nem: már nincs értelme, mikor elmeegyengeség és az ügyeirõl való gondoskodni nem tudás miatt akarata nélkül is megfoszthatják õnjoguságától, a Tervezet 7. és 9. §§-ai alapján az arra jogosultak a gyámság alá helyezésnek kérelmezésével. De mert helyes, hogy némi befolyás neki is biztosíttassék: a gyámság alá helyezéshez kellene a Tervezet 9. §-ába átvinni annyit, hogy a gyámság alá helyezést házastárs, egyenes ágbeli rokon stb. mellett maga a gyámság alá helyezendõ is kérhesse. Ha a Tervezet 469. §-a föltesz a maga ügyeirõl gondoskodni nem tudó teljeskorú együgyûekrõl és elmeegyengékrõl annyi intelligentiát, hogy gondnokság alá helyeztetésüket s e gondnokság érdekeikre való jótékony hatást egyedül az õ belátásuktól teszi függõvé, fölteheti ugyanazt a gyámság alá helyezendõ elmeegyengékrõl is.

Egyet azonban nagy dicsérettel kell kiemelnünk a Tervezet szóban forgó intézkedései közül, s ez egyben mai jogunkhoz képest a Tervezet jótékony ujitást szándékozik alkotni.

A gyámi törvény 28. §-ának a) esetében elmebeteg és magukat jelekkel megértetni nem tudó siket-néma nagykorúak gondnokság alá helyezésérõl szól, ugyanazon §. b) pontja alatt pedig «oly gyenge elméjûek és magukat jelekkel megértetni tudó siket-némák»-ról tétetik említés, kik ezen bajok egyike vagy másika miatt vagyronuk kezelésére képtelenek.

Ennek az elmebetegség és elmeegyengeség között tett látszólag szabatos distinctiónak a gyakorlatban az a követ-

kezménye, hogy a bíró minden gondnokság alá helyezési esetben ki van szolgáltatva a szakértők prédájának. Elmebetegség és elmeengesség közt határvonalat húzni az orvosi tudomány egyáltalában nem tud, s annál a laikusok előtt is kézzelfogható eredménynél kell megállania, hogy itt pusztán csak fokozati, de nem minőségi különbségekről van szó. Hogy azonban a különböző és többé-kevésbé súlyos elmebántalmaknak számtalan fajtája van, az is közismeretű ténydolog. Kezdve már most a hülyeségen, folytatva butaságon, buskomorságon, dühösségen, hevenybutaságon, időszakos elmezavaron, nehézkóros elmezavaron, szerzett és vele született butaságon, alkoholos elmezavaron és végezve imbecillitas, idiotismus és cretinismuson stb., milyen és mennyi kihatása van mindezen kóros állapotoknak a bennük szenvedő egyén gazdasági tevékenységére, önfentartási képességére? mind attól függ, hogy a szakértői vélemények mit mondanak. A bíró dolga, hogy azok sokféleségében eligazodjék, mert bizonyos, hogy a szakértők sohasem értenek egyet. Viszont pedig gyakori a példa rája, hogy egy különben gyöngye elméjű egyén a maga legszemélyesebb ügyeinek végzésére, a mindennapi élettel és önfentartással járó szükségleteinek kielégítésére és azok ellátására képes, miért is gyám vagy gondnokság alá helyezése nem indokolt.

A Tervezet elejti az elmebetegség és elmeengesség közti merev distinctiót. 7. §-ának 1. pontja alatt a gyámság alá helyezés eme előfeltételének kriteriumaképpen azt állítja fel: képes-e az illető elmebeteg vagy elmeengede magáról és ügyeiről gondoskodni? Ezt a bíró is megállapíthatja. Ki van szabadtva a szakértői vélemények okozta zürzavarból; aminek következtében a Tervezet rendelkezését követve, nem a szakértő fogja megállapítani, ha vajon az általa konstataált elmebaj folytán tudja-e a gyámság alá helyező saját polgári ügyeit igazgatni vagy nem — mert manapság tényleg így történik; — hanem levonja e következményeket a bíró, aki arra tulajdonképp hivatva is van.

E részben a Tervezet ujitása szerencsésnek mondható. Azok az intézkedések, melyek az ideiglenes gyámságra, a gyámság alá helyezés kérelmezésére és a gyámság megszűnésére vonatkoznak, mai jogunktól lényeges eltérést nem foglalnak magukban.

Dr. Kolosváry Bálint,
kassai kir. jogakadémiai tanár

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *

Ez idő szerint az a gyakorlat elsőbíróságainknál, hogy alig előforduló kivétellel elrendelnek és foganatosítanak minden bizonyítást, melyre a felek részéről hivatkozás történt. Sok esetben eleve tisztában van az elsőbíróság az iránt, hogy az elrendelt bizonyítás eredménye az ügy kimenetelére nézve teljesen közömbös; de fedezni akarja magát a felebbvitel minden esélyei ellenében, nehogy határozatát feloldják és a bizonyítási eljárás kiegészítését rendeljék el. Ez a gyakorlat lehet elvértve helyes, de az elsőbíró szabatos és független eljárására bizonyos súlylyal nehezedik és ha szabályt képez, a gyorsaságot nagy mértékben veszélyezteti; pedig a jogrend mielőbbi helyreállítása és a benne esett sérelemnek minél gyorsabb orvoslása képezi a jogbiztonságnak praeventív irányzatban is legnagyobb garantiáját.

A javaslatnak törvényes erőre emelkedésével e tekintetben változásnak kell beállnia. Változás azonban nem várható, sőt féltő, hogy a meglévő visszassághoz nagyobb és általánosabb fog csatlakozni.

A 231. §. ugyanis akként intézkedik, hogy a bíróság a félnek utólagos előadásait és bizonyítékait hivatalból is figyelmen kívül hagyhatja, ha arról győződött meg, hogy a fél

előadásait az ügy elintézésének késleltetése végett szándékosan halogatja.

Nekem úgy látszik, mintha ezen intézkedés az elsőbíró, ki a bizonyítást első sorban intézi és a peranyagot szolgáltatja, a felek által a maga idején produkált bizonyítékokra nézve bizonyos kényszerállapotba hozná. Felfogásom szerint a bírót, ki a felek által szolgáltatott bizonyítékokat — már amit a felek ilyenül felhoznak — bármikor is történt a felek részéről azokra hivatkozás, mellőzheti és figyelmen kívül hagyhatja, ha az ügy az ítéletre megérett, feljogosítottnak kell tekinteni arra is, hogy a bizonyítás stádiumában is oly bizonyítékokat, melyekre a felek a maga idején hivatkoztak, de melyeket az ügy kimenetelére nézve közömbösöknek vagy olyanoknak tart, melyek csak az ügy elhúzását célozzák, mellőzze és azok kivétele végett az eljárást el se rendelje.

Tartok tőle, hogy a javaslatnak ezen szakasza olyanná fog vettetni, mely az eddigi gyakorlatot még sanctióval is ellátja, mert meggyökerezni talál azon felfogás, mintha a bíró a bizonyítási eljárást csak oly bizonyítékokra nézve fogja mellőzhetni, melyekre a tárgyalás utolsó stádiumában történik hivatkozás.

Hogy ez az intézkedés a német és az osztrák törvényből vétetett át, sőt átvétetett bizonyos szigorított és nem tényleg nélküli minősítéssel, mert az idézett törvények szerint az ily bizonyítékok mellőzése felperes indítványára is történhetik, a magyar javaslat pedig nem tudni mi okból csak a hivatalból való mellőzést vélte megtartandónak, az mit se von le kiinduló pontom helyességéből, mert si vivetis Romae, romana vivite more; másutt lehet, hogy ezen intézkedés helyes és megfelelő, de nálunk felesleges vagy veszélyes, mert megeshetik, hogy a bíró elkésettnek és a törvény szerint mellőzhetőnek fog tekinteni oly bizonyítékokat, melyeket elhamarkodás vagy elfogultság nélkül mellőzni nem lehetett és hogy a felsőbíróság ezért kénytelen lesz az elsőbíróági ítéleteket feloldani.

Czélyszerűtlen tehát a bírót a bizonyítékok beszerzésére nézve utasítással ellátni. Adjuk meg neki a teljes függetlenséget, hogy ne kelljen folyton a felsőbíróra sanditania és hogy a felek is adják meg az elsőbíró ítéletének azt a súlyt, melylyel az keletkezésének közvetlenségénél és az ítéelő bírónak személyes tudomásánál és tapasztalásánál fogva rendszerint bir, legalább birni rendelve van.

Midőn azonban ezt mondom, egyáltalán nem fogadom el a javaslat azon szellemét, mely a peres felek kezeiből ugyszólván kiveszi a per feletti dispositiót, mert általában a «hivatalból» való ténykedésnek sokkal tágabb tér van fenntartva, mint ezt a polgári eljárás természete megkívánja és megtűri. Ezt részletes hivatkozásokkal kimutatni felesleges, mert a javaslat az olvasó előtt van és ezek a sorok nem laikusoknak szánvák; de czélyszerűnek tartottam ezen körülményre utalni, mely sok helyen annyira szembeszökő, hogy szintén félelmetes benyomást tesz az emberre. Mert ezekben az intézkedésekben vannak letéve a politikai célok, melyeket az igazságügyi kormány a javaslattal, eltekintve a kritikán felül álló rendszer alapelveitől, sociologiai tekintetben elérni kíván. Itt van például a javaslat 251. §-a, mely úgy szól, hogy az ellenfél beleegyezése a tárgyalás elnapolásának törvényes feltételeit nem pótolja. Más szavakkal, a felek kölcsönös megegyezéssel sem halaszthatják el a tárgyalást, melyet a bíró elrendel és mely fölött «hivatalból» intézkedik. Hogy ez technikailag alig viheto keresztül, világos, de végre is a per a feleké és ha a polgári peres eljárásba a politikai szempontok belejátszanak, mechanikai uton a perket befejezni nem lehet és ha ügyvédek visszaélései forognak fen, ezek oly természetűek, melyek csak a megbízó felekre és nem az államhatalomra tartoznak. De ha így volna is, sokkal kisebb baj származik abból, ha elvértve a tárgyaló ügyvédek — mert világos, hogy csak ezekre céloz a javas-

* Az előbbi közl. 1. a 11., 12., 14., 17. és 20. számban.

lat, a tárgyalásokat elhalasztják, mintha a bíró oly halasztási kérelmet elutasít, melyet a felek közösen előterjesztenek és melynek rendszerint az az indoka, hogy az ügynek békés uton való kiegyenlítése várható.

Ezért is, mert teljesen rokon tartalmu, helytelenitem a 465. §. azon rendelkezését, mely szerint ha a felek a perfelvételre vagy a tárgyalási határrnapra meg nem jelentek, amikor is a per szünetel, újabb határrnap kitűzését csak 3 hónap leforgása után lehessen kérelmezni. Ez a «hivatalból» való bírói beavatkozásnak statáriumma való fokozása; mert a felek bizonyára azért nem jelentek meg a tárgyaláson, mivel az ügy békés kiegyenlítésében reménykedtek. Ha ezen reményük meghiusult, nem látom be, miért kelljen nekik három hónapig várni, míg új tárgyalási határrnapot kérhetnek; hiszen a felek nem kedvtelésből és nem perlekedési sportból pazarolják a költségeket, melyekkel a halasztások járnak és az a kár bizonyára a legkisebb, melyek a halasztásokban egyetértő ügyvédek nagyon szórványos esetekben feleiknek okozhatnak, semmiesetre sem olyan, melyet ily zsandárszabálylyal kellene megelőzni.

Ajánlom a «hivatalból» való intézkedéseket a most ülésőz enquéte figyelmébe, melyben különben sajnálattal nélkülözöm a peripheriák képviselőtét. Hasznos lett volna vidéki törvényszéki elnökeink köréből, ugy a járásbírók közül egyet-kettőt szintén meghívni a szaktanácskozmányba, melyben nem is elvont tudományos kérdések, — ezeket megoldották másutt — hanem ezeknél nagyobb körülméktést igénylő, a jogi életre vonatkozó ország- és népismeretek körül forgó kérdések tárgyalatnak. A vidéki levegő rendszerint jobb is, mint a fővárosi.

Dr. Szilasi Adolf.

A hatáskör megállapítása a polgári perrendtartási javaslatban.

Ugy az 1868: LIV. tcz. 93. §-a, mint az 1881: LIX. tcz. 13. §-a, valamint az 1893: XVIII. tcz. és az új javaslatnak erre vonatkozó rendelkezései mind azt célozzák, hogy az ügyek egy része, amennyiben azok egyszerűsége és tárgyuk csekélyebb értéke megengedi, vagy amennyiben sürgősebb természetük megkívánja, az olcsóbb és gyorsabb járásbíróági eljárás szabályai szerint tárgyalassanak.

Abban a tendenciában is megegyeznek mindezen rendelkezések, hogy a bíróságoknak qualificationális és szervezeti fejlődésével arányban és a tapasztalat utmutatása szerint fokozatosan mindig szélesebbre szabták a járásbíróágok hatáskörét.

Ez mind helyes.

De ha a törvényhozó elfogadja, hogy az eljárásnak egyszerűnek, olcsónak és gyorsnak kell lenni, ha e célból a hosszadalmas írásbeli eljárás helyébe mindenütt a szóbeliséget hozza be és hogyha e célból az ügyek egy részét a még egyszerűbben és még gyorsabban eljáró járásbíróágok elé utasítja, akkor nem elég, ha részletesen körülírja, hogy mely ügyek tartoznak a járásbíróágok és melyek a törvényszékek elé, hanem éppen olyan pontosan meg kell jelölni, hogy a bíróságok hatáskörük vizsgálata körül miként járjanak el és hogy miként szerezzenek meggyőződést a szükséges kritériumokról, vagy mily körülményekből következtessenek a törvény erejénél fogva azok fenforgására. Ez éppen oly fontos, mint a másik.

E nélkül bármily alapos és kimerítő a meghatározások, a célba vett gyakorlati eredményt elérni nem lehet.

De e részben a törvényjavaslat intézkedései nemcsak hogy kiegészítésre szorulnak, hanem még positiv módon is nehezítik a cél elérését.

A törvényjavaslat először mellőzi az 1881: LIX. tcz. 13. §-ának utolsó bekezdését, melyre még visszatérek, másodszor pedig azonfelül, hogy a 285. §. értelmében «a bíróság vala-

mely tényállitás valóságát a tárgyalás és bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatása alapján ítéli meg», 8. §-ában még azt is kimondja, hogy «a bíróság a per tárgyának értékét hatáskörének megállapítása céljából belátása szerint állapítja meg».

E megállapításnál a felektől ajánlott bizonyítás felvételét mellőzheti, de hivatalból is tudakozódhatik, szemlét tarthat és szakértőket is meghallgathat. Ez tényleg a legnagyobb szabadságot biztosítja a bírónak.

Ez — elismerem — egyes konkrét esetekben alkalmas lesz arra, hogy a rosszhiszemű pergátló kifogást röviden elutasítsák és a pert azonnal érdemben tárgyalják.

De mi lesz ennek eredménye a gyakorlatban általánosságban?

Kétségtelenül az, hogy oly pereknél, melyeknek tárgya nem készpénzkövetelés, azokban nemcsak a fél, hanem annak ügyvédje sem fogja tudni előre, hogy hová nyujtsa be a keresetet, mert hisz nem tudhatja, hogy a bíró a 8. §-ban nyert discretionális hatalmát ki ellen fogja használni, kit fog rosszhiszeműnek tartani.

Oly esetekben pedig, melyekben a per tárgyának valószínűs értéke 1000 korona körül lesz, a legalaposabb bírálat, a leglelkiesmeretesebb kutatás után sem lesz képes magának erről bizonyosságot szerezni, mert ha ellenfele kifogást tesz, a bíróság, az általa ajánlott bizonyítást mellőzve, belátása szerint esetleg oly értéket fog megállapítani, melynek alapján keresete a másik elsőfolyamodású bíróság elé fog tartozni.

Hiszen valamely dolog értékelése nagyon subjectiv dolog.

De ez a bonyodalom akkor sem szűnik meg, ha a bíró a felek által ajánlott bizonyítás tekintetében a legmesszebb menő liberalismust tanusítja, mert valamely dolog értéke nem oly præcis valami, amit bírói eljárás nélkül oly pontosan meg lehetne állapítani, hogy a későbbi bírói eljárás attól eltérő eredményre ne vezethessen.

Ezen a bajon okvetetlenül segíteni kell.

Ez legkönnyebben és legkevesebb veszélylyel úgy történhetik, ha a merész újításokat kerülve, a meglévő történeti alapot használjuk ífel.

Az 1868: LIV. tcz. erre vonatkozó intézkedései, melyek az érték alapján állapítják meg «az eljárás nemét», a hatáskör és az érték megállapításának módjára nézve semmiféle intézkedést nem tartalmaznak, tehát vita esetében a «kötött» bizonyítási módszert kellett alkalmazni.

Miután ezzel a fenti anomálián kívül még az is vele járt, hogy esetleg már az előkészítő eljárás is hosszura nyult, az 1881: LIX. tcz. 13. §-a kimondotta, hogy a bíróság e tekintetben «belátása szerint határoz» és mivel ez a rendelkezés egymagában nem látszott eléggé alkalmasnak annak megakadályozására, hogy az «illetékességi kifogások» a per elhuzására fel ne használtassanak, ezen §. utolsó bekezdése kimondotta, hogy «az esetben, ha felperes keresetében a per tárgya helyett 500 frtot meg nem haladó összeget elfogadni késznek nyilatkozik, alperes a sommás eljárás ellen a peres tárgy nagyobb értéke miatt kifogást nem tehet». Ez a rendelkezés az elérendő cél szempontjából az egész §. koronájának, quasi sanctiójának mondható.

E nélkül sokkal nehezebbnek látszott a cél elérése vagy megközelítése.

Ekkor még csak ingók iránt lehetett a járásbíróágok előtt perelni és így el volt érve, hogy a jóhíszeműleg a járásbíróághoz forduló felperes majdnem mindig tudta, hogy keresete ellen alapos «illetékességi kifogást» tenni nem lehet, mert hisz ingóságoknál, a dolog természeténél, de a végrehajtási törvény 217. §-ánál fogva is az értékkel a legtöbb esetben meg kell elégedni.

Az 1893: XVIII. tcz. és az ezzel egyező mostani javaslat ezt az intézkedést a hatáskör megállapítására tett rendelkezéseknél nem tartalmazza, de más alakban előfordul a

fizetési meghagyásokról szóló törvényben és a javaslatnak innen átvett részében.

Micsoda elveket lehet ebből levonni? Az 1881: LIX. tcz. 13. §-ában, illetve annak utolsó bekezdésében az az elv nyer kifejezést, hogy nem okvetetlenül a peres tárgy valódi értéke az irányadó a hatáskör megállapításánál.

Az 1868: LIV. tcz. ama rendelkezéséből pedig, hogy a hatáskör, bizonyos taxative elősorolt ügyeket kivéve, csak a felek kifogása folytán vizsgálendő, kitűnik, hogy mindkét fél akarata az illetéktelen bírót is illetékessé teszi.

Ezt az elvet az 1893: XVIII. tcz. 4. és 17. §-ai bizonyos megszorítással szintén alkalmazták.

Ezen az alapon, tekintettel arra, hogy jövőben a járás-bírói és törvényszéki eljárás között oly nagy különbség nem lesz, a kérdés legradikálisabb megoldása az volna például, ha felperes köteles lenne a pertárgy értékét már a keresetben számszerűleg előadni és ha ezen érték a hatáskör és felelővétel szempontjából megtámadhatatlan lenne.

Ha ki lenne mondva, hogy az alperesnek fizetendő per-költség és a felperes által fizetendő törvényes illetékek mérvére nézve mindvégig ez az érték marad irányadó, olyképp, hogy ennél kisebb összeg után nem fizethető, és hogy másrészt felperes a per tárgya helyett ez összeget alperes válaszához képest elfogadni is köteles.

Ezenfelül ki lehetne mondani, hogy a pernyertes felperes költségeinek megtérítését csak aránylagosan követelheti, ha kétségtelenül rosszhiszeműleg tette az értéket a valódinál nagyobbra, azonban köteles lenne alperesnek ama költség-többletet megfizetni, illetve leszámítani, melyet rosszhiszemű eljárásával okozott. Ugyanez állana a perköltségek kölcsönös megszüntetése esetében is. Sikeres pergátló kifogás esetében pedig felperes minden esetben csak akkor volna köteles költséget fizetni, ha rosszhiszeműsége kétségtelen. Ez hatásos gyógyszer volna. A költségekre és az illetékekre tett intézkedés felperest visszatartaná attól, hogy az értéket a valódinál jóval magasabbra tegye, a gyenge értékelés pedig a vele járó esetleges károsodás miatt lesz ritka.

Ha meg volt engedve eddig és ha megengedi a törvényjavaslat 13. §-a jövőre is, hogy mindkét fél hozzájárulásával el is lehet térni a rendes szabálytól, tehát ha az igazságszolgáltatási közérdeket kizárólag mérvadónak nem tekintjük, akkor nem teszünk ujitást, hanem csak egy lépéssel tovább megyünk, ha ezt megengedjük — bizonyos jogkövetkezmények hozzáfűzésével — egyedül az egyik félnek is.

Nagyobb veszély ebből nem származhatik még alperes érdekeinek szempontjából sem.

Ha ugyanis felperes az értéket nagyobbra tette, akkor alperes a költségekre nézve tett intézkedések folytán csakis pernyertesség és költségeinek behajthatlansága esetére, vagy akkor szenvedne némi kis sérelmet, ha az eljárás költség-többletének előlegezése is nehezebb esnék, de ez mind előfordulhat a pergátló kifogás során is.

Ez majdnem kikerülhetetlen.

Ha pedig felperes kisebb érték alapján az alaposabb eljárást és a tágabb felelővételt tette lehetetlenné, akkor tulajdonképpen sérelemlről szintén nem lehet szó, mert felperes a kisebb értékkel szükség esetére meg is elégszik.

Ha nem így volna — el kellene törülni egészen.

De még akkor is, ha ezek a rendelkezések nem volnának ily ártatlanok, akkor is az alaki törvények terén a régebbi teljesen szabad rendelkezés ellenében oly hatalmas a reactio, hogy fenti rendelkezések egészen természeteseznek tünnének.

De ha ez a modus nem tekintetné a történeti alap oly szükségszerű folytatásának, mint a milyennek én azt képelem, akkor ezeket a rendelkezéseket az ingókra és olyan ingatlanokra lehetne szorítani, melyekről felperes már a keresetben közokirattal kimutatja, hogy adóbizonyságot nem szerzhethet.

A többi ingatlanoknál meg lehetne követelni, hogy felperes az értéket megfelelő adóbizonysággal már a keresetben mutassa ki és azután ezen értéket a hatáskör szempontjából megtámadhatatlannak lehetne tekinteni.

Hasonlóképpen lehetne eljárni más esetekben is, mikor ez lehetséges.

A javaslat annyi ehhez hasonló és ennél sokkal szigorubb rendelkezéseket tartalmaz, hogy felperesnek ezen megterhelése az ígérkező előnnyel szemben elenyésző csekélységgént jelentkezik és másrészt a törvényjavaslat teljes harmóniában lenne.

Dr. Weisz Sándor,
bogsáni ügyvéd.

Jogirodalom.

Lény Béla: A kereskedelmi jog elhatárolásának kérdése kereskedelmi törvényünk revisiója szempontjából. Magyar Jogászegyleti Értekezések XX. k. 9. füzet 141. l.

Alig van aktuálisabb kérdés a kereskedelmi jog elhatárolásának kérdésénél. A polgári törvénykönyv készítése teszi azzá, valamint az, hogy a kereskedelmi törvény revisiója is napirenden van. A szerző igen dicséretes munkát végzett, hogy ezt a kérdést feldolgozta. De elismerés illeti a Magyar Jogászegyletet is, hogy egy felolvasás kereteit jóval meghaladó dolgozat kiadására vállalkozott, ami különben egyik czélja is.

A szerző a kérdést két szempontból oldja meg: a kereskedő és a kereskedelmi ügyletek szempontjából.

Az elsőt illetőleg az az álláspontja, hogy a kereskedő fogalma kitágítandó. Kereskedő legyen egyrészt az, aki a törvényben egyenként felsorolt ügylettekkel iparszerűleg foglalkozik, másrészt, aki oly ipart üz, amelynek folytatása megfelelő kereskedői üzletvitelt igényel. S ez alól még a mező- és erdőgazdaság tekintetében sem kellene kivételt tenni. (32. l.) Minden kereskedő, kivéve az államot, a cégjegyzékbe bejegyzendő, feltéve, hogy üzlete a kisipar körét meghaladja és eltérőleg jelenlegi jogunktól, se ő ne hozhassa fel, se ellene ne legyen felhozható az a kifogás, hogy üzlete nem kereskedelmi vagy pedig nem haladja meg a kisipar körét. (73. sk. 11.) A második kérdést, a kereskedelmi ügyleteket illetőleg azon a véleményen van, hogy a vegyes kereskedelmi ügyletek rendszeréről a subjectiv kereskedelmi ügyletek rendszerére kell áttérni s egyszerűen kereskedelminek volna minősítendő a kereskedő minden ügylete, amelyet üzlete körében kötött. (128. l.) Még az ingatlanok tárgyában iparszerűen kötött ügyleteket is kereskedelmi ügylettekké kell tenni. (136. l.)

A szerző ezeket a kérdéseket, valamint a reform több más részletkérdését jelenlegi jogunk, nemkülönben a német és francia jog igen beható kritikája kapcsán tárgyalja. Fejtegetései nemcsak nagy olvasottságra, de élesen és önállóan gondolkodó főre is vallanak. A dolgozatot mindenki haszonnal fogja elolvasni, aki a kereskedelmi jog revisiójával foglalkozik. A szerző megoldásai tulnyomólag helyesek. Így különösen az, hogy úgy a kereskedő fogalma, mint a kereskedelmi ügyletek köre kiterjesztendő; a kettő különben elválaszthatatlan.

A reform legfontosabb és legnehezebb pontja az, hogy a kereskedelmi ügyletek minő rendszerét fogadjuk el? Ettől függ a kereskedelmi jog egész berendezése, annak terjedelme s a kereskedő fogalma is. Ismeretes, hogy Németország a vegyes kereskedelmi ügyletek rendszeréről a subjectiv ügyletek rendszerére tért át. A szerző a példát bizonyos kiterjesztéssel követendőnek tartja. Kétségtelen, hogy a mai taxativ felsorolás mellett számos vállalat kiesik a kereskedelmi jog köréből, habár egészen kereskedő módjára folytatják. Az igazság és a célszerűség pedig azt kívánják, hogy mindenki, aki kereskedő módjára gazdálkodik, a kereskedelmi jog uralma alá tartozzék. Másfelől csak az állandó,

iparszerű, kereskedő módjára való gazdálkodás teszi szükségessé a különös kereskedelmi jogot. S így bizonyos, hogy a kereskedelmi jog gerinceül a subjectiv, még pedig a korlátlan subjectiv kereskedelmi ügyleteknek kell szolgálniok.

Szükséges-e azonban emez álláspont mellett az objectiv kereskedelmi ügyleteket teljesen elejteni? Itt mindenekelőtt Horvát-Szlavonországokhoz való viszonyunk jön figyelembe. Bizonyos, hogy a subjectiv ügyletek körének kiterjesztése a jogegységet nagy mértékben növelni fogja. E mellett azonban a jogegység amaz alapját, amely már megvan, kár volna feladni. Szorosabb lesz a kapcsolat, ha az objectiv ügyleteket is fentartjuk, mert bizonyos, hogy több lesz az érintkezési pont, ha nemcsak az iparszerűen kötött ügyletek esnek a kereskedelmi jog körébe, hanem néhány olyan is, amelyek az iparszerűség feltétele nélkül tartoznak oda. Ezenkívül a kereskedelmi törvény és a megalkotandó polgári törvénykönyv közötti összhang is megkívánná az objectiv ügyletek fentartását. Több ügylet van, mint szállítmányozás, fuvarozás, biztosítás, kiadói ügylet, amelyek a polgári törvénykönyvben, tekintettel arra, hogy róluk a kereskedelmi törvény rendelkezik, nem fognak szabályoztatni. Ha ezek az ügyletek csak az iparszerűség feltétele mellett volnának kereskedelmi ügyletek, nem volna őket hová helyezni, amennyiben nem iparszerűen, azaz mint közönséges magánjogi ügyletek kötetnének. Pl. a felek kötnének kiadói ügyletet, mint nem kereskedelmi ügyletet. Ez a visszasság különben most is megvan. Ennek elhárítására legcélszerűbb volna: kizárólag a kereskedelmi törvényben tüzetesen szabályozott ügyleteket objectiv kereskedelmi ügyletekké tenni. Ez természetesen maga után vonná az objectiv kereskedelmi ügyletek körének kibővítését is.

A törvényhozásra a revisio alkalmával bizonyára ezek az okok lesznek irányadók s így nem valószínű, hogy a vegyes kereskedelmi ügyletek rendszerétől el fog térni és hogy átmegy az alanyi ügyletek rendszerére, mint ezt a szerző javasolja. De nem is szükséges, hogy tegye. Csak az kívánatos, hogy úgy a subjectiv, mint az objectiv ügyletek körét az előadottakhoz képest kibővitse. *Dr. M. G.*

Különfélék

— A Magyar Jogászegylet működése 1900-1901-ben.

Az egylet a lefolyt időszakban 19 felolvasó teljes-ülést tartott; ezek közül 15 önálló felolvasást és 4 vitaestét.

Az egyleti működés súlypontja a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének kritikai méltatásán nyugodott, melyre az igazságügyminiszter az egyletet hivatalosan külön is felhívta s e végből a tervezetet az egyletnek azon reménye kifejezésével küldötte meg, hogy az egyesület, mely a jogi reformkérdések tárgyalásában oly élénk és közhasznú működést fejt ki, hasonló buzgalommal fogja kiterjeszteni figyelmét e tervezetre is, és megfelelő módon hozzá fog járulni a polgári törvénykönyv sikeres megalkotása végett szükséges bírálati anyag gyarapításához.

Az egylet a tervezettel hét ülésben foglalkozott. A tervezetet az egyletben egyik szerkesztője, *dr. Imling Konrád* mutatta be s általános szempontból méltatta. A tervezet öröklési jogi részét pedig két ülésben az öröklési jog szerkesztője, *dr. Schwarz Gusztáv* ismertette.

A tervezet köréből tartott további előadások:

Dr. Králik Lajos: Az illetlen befolyásról a polgári törvénykönyv tervezetében.

Dr. Fellner Frigyes: Földbirtokjogunk reformjáról, tekintettel a magyar polgári törvénykönyv tervezetére.

Dr. Baracs Marcell: Harmadik személyek javára szóló szerződésekről.

Dr. Kobler Ferencz: A tartozásátvállalás a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.

A polgári perrendtartás átdolgozott tervezete a téli időszak előrehaladt stádiumában jelenvén meg, az egylet azzal csak három estén át foglalkozhatott.

E három este közül kettőn *dr. Fodor Ármin*, aki a tervezet átdolgozásában mint a miniszter segédmunkása kiváló részt vett, mutatta be a tervezetet, alapelveinek részletes ismertetésével.

Kivüle *dr. Magyary Géza* jogakadémiai tanár tartott előadást a felebbezésről és felülvizsgálatról a polgári perrend tervezetében.

A büntetőjog és eljárás az egylet három estéjét foglalta el.

Az egyiken *dr. Baumgarten Izidor* értekezett a büntetés kiméréséről kriminálpolitikai szempontból.

A másik kettőt *dr. Doleschall Alfrédnek* előadása a külföldi hatóság előtt tett magánindítvány joghatályáról belföldön s az ahhoz fűződő vita foglalta el.

A hiteltörvények köréből az egylet négy estén keresztül foglalkozott a biztosító magánvállalatokról szóló törvényjavaslattal, *dr. Gold Simon* előadása alapján, melyhez *dr. Beck Hugó*, *dr. Márkus Dezső*, *dr. Balog Arnold*, *dr. Róth Pál*, *dr. Neumann Ármin*, *dr. Huszár Kálmán* és *dr. Rózsa Vilmos* előadásai csatlakoztak.

Végül a közjog és közigazgatási jog két estén át foglalkoztatta az egyletet.

Az egyiken *dr. Polner Ödön* tartott előadást: Vitás kérdések a választási bíráskodás köréből.

A másikon *dr. Baumgarten Nándor* adott elő a közigazgatási bíráskodásról vasuti ügyekben.

Az egyletnek a mult közgyűlés idején volt 609 budapesti, 235 vidéki, összesen 844 tagja. Évközben töröltetett 26 budapesti, 33 vidéki, összesen 59 tag. Ujonnan felvétetett 176 budapesti és 62 vidéki tag, összesen 238 új tag.

Az egyletnek e szerint jelenleg 759 budapesti és 264 vidéki, összesen 1023 tagja van.

A tagok örvendetes szaporodását az utóbbi években a *dr. Székács Ferencz* elnöklete alatt működő propaganda-bizottság segítette elő. Az idén is kitűnt taggyűjtő buzgalmával *dr. Král Miklós* pestvidéki joggyakornok tagtársunk.

Az egyesületet nagybecsű támogatásban részesítette a kereskedelemügyi miniszter, aki az egyletnek postaköltségei könnyebb viselésére 500 korona értékű bélyegjegyeket adományozott.

Az igazságügyminiszter az egyleti kiadványok öt újabb kötetét a kir. törvényszékek és ügyészségek részére 132 példányban, kötetenkint 2—2 korona árban, folytatólag megrendelte.

— A kir. Curiához május hóban 1897, ez évben összesen 8482 ügy érkezett fel, a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 14,927, elintéztetett 9943, hátralékban maradt 4984. A mult év megfelelő szakához hasonlítva, kevesebb érkezett 2476-tal, kevesebb elintézendő volt 2708-czal, kevesebb intéztetett el 1585-tel, a hátralék csökkent 1125-tel. A beérkezések, elintéztések és hátralékok kevesbedése legnagyobb részt a bűnügyekre esik.

— A budapesti kir. ügyészség vezetője *dr. Geguss Gusztáv* főügyési helyettes a következő tartalmu átiratot intézte a budapesti ügyvédi kamara elnökéhez:

18686/1901. k. ü. sz. Értesültem, hogy azokat az intézkedéseket, amelyeket a budapesti kir. ügyészségnél az értesítések adása körül életbe léptettem, az ügyvédek körében többen félreértik.

A félreértés tulajdonképpen való tárgya az, hogy az ügyek előadójának nevét a segédhivatalokban nem mondják meg, mert hiszen az ügyek iktató számáról és arról, hogy azok el vannak-e már intézve, mindig akadály nélkül adnak értesítést.

Azért rendelttem el, hogy az előadó nevét kezelő tisztviselőim ne közöljék, mert az ügyészség szervezeti szabályai-

nál fogva egységes lévén, az ügyek előadója a hivatal mindeki vezetője.

Ez nemcsak alakilag van így, hanem a jelentékenyebb ügyekben — éppen azokban, amelyekben leginkább szoktak az ügyvédek közbenjárni — tényleg az én körülményes utasításom szerint intézik el az ügyeket.

Teljességgel nincs tehát célja annak, hogy a kidolgozással megbízott ügyészégi tagnak fölvilágosításokkal szolgáljanak, csak úgy, mint a hogyan nem lenne értelme annak, ha valaki az ügyvédi irodában nem a főnökhöz fordulna sürgetésével és információival.

De következményeiben is kellemetlen lehetne a felekre az, ha a megbeszélés nem velem történik.

Az ügy előadója véleményét egyik vagy másik irányban kifejezhetné és a fél vagy annak a képviselője meglepetés gyanánt vehetné azután, ha az ügy az előadó által kifejezett, de általam el nem fogadott állásponttól eltérő elintézésben részesült.

Közös célunk — az igazság kiderítése — érdekében mindig készségesen állok rendelkezésre abban az irányban, hogy a feleknek vagy az őket képviselő ügyvédeknek kívánságait vagy észrevételeit várokozttatás és idővesztéség okozása nélkül meghallgassam.

Amennyiben pedig az lenne eljárásuknak a célja, hogy sürgecsék az elintézészt, ennek a célnak is eredményesebben szolgálnak, ha nálam kérik a soron kívül való elintézészt, mert az előadók fölhatalmazásom nélkül nem térhetnek el az elintézészi sorrendtől.

— **Fiume államjogi helyzetét** tárgyalja *Krdl Vilmosnak* és *Szántó Andornak* a joghallgatók tudományos egyesülete által pályadíjjal koszoruzott közjogi tanulmánya. Szerzők álláspontja szerint Fiume közjogilag Magyarországhoz szervesen kapcsolt és csupán geographiailag szétválasztott anyaterület. Közjogi kapcsolata szerint Magyarországnak egy törvényhatósága, melynek közigazgatási szervezete, valamint az autonóm igazgatásba sorozandó igazgatási ágak tartalma és terjedelme nincs még véglegesen megállapítva és csupán ez az, amire vonatkozólag a horvát kiegészítési törvény értelmében megszabott módon végleges törvények hozandók. A művet Kmety Károly egyetemi tanár méltán nevezi «kerékded, formás monographiának» és méltán emeli ki szerzők ügyes érvelését, világos judiciumát és jól megokolt, határozott véleménynyilvánításukat. A tanulmány közjogi irodalmunk nyeresége. (Megjelent Kilián Frigyesnél.)

— **A gazdasági élet jelenségei** cím alatt dr. Navratil Ákos igen érdekes művet tett közzé. Szerző a közgazdaságtan elméleti alapjait magyarázza. Különösen azt igyekszik szem előtt tartani, hogy gazdálkodás és jogrend az életben egymástól el nem választhatók. Daczára annak, hogy a mű elméleti, még sem akar szoros értelemben vett tankönyv lenni. A 300 oldalra terjedő munka Politzer Zs. kiadásában jelent meg. Ára 5 korona.

— **A csődnyitás kérése: a cégbirtokosnak személyes joga.** *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék:* Habár folyamodó a becsatolt okiratok szerint megbízottja a S—en székelő egyletnek, tekintettel arra, hogy a csődnyitás kérelmezése a cégbirtokosnak személyes jogát képezi, folyamodó nem tekinthető csődnyitási kérelem előterjesztésére is jogosítottnak. Ennélfogva folyamodó kérelmével elutasittatik. (1901 márcz. 18. 29692.) E végzés ellen a folyamodó, aki az egyletnek még a cégvezetőnél is szélesebbkörű meghatalmazással ellátott megbízottja volt, felfolyamodott. Ezenközben azonban az egylet elmozdította őt, új képviselőket rendelt ki s ezek útján visszavonta a felfolyamodást, minek következtében a budapesti kir. ítélő tábla a felfolyamodást a felterjesztett iratokkal együtt rendelettel visszaküldte az elsőbíróshoz. (1901 április 16. 1219. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ellenőrzött osztrák bírák.** A bécsi országos törvényszék egyik tanácsa visszavonult, hogy egy illetékességi kérdésben tanácskozzék. Egy polgári ruhába öltözött öreg ur, aki addig a hallgatók között ült, a bírakat a tanácskozó terembe követte. Jó idő múlva ez az ur visszatért a bírák tanácskozó szobájából és a tárgyaló termen át távozott. Mindjárt reá megjelent a bíróság, hogy kihirdesse határozatát. Ekkor a felek egyik képviselője, Seidler ügyvéd, szót kért a következő kijelentésre: «Meg kell jegyezmem, hogy egy saccoba öltözött ur, akit nem ismerek, a bírósággal tanácskozásra visszavonult s közvetlenül a bíróság belépése előtt megint megjelent e teremben. Bátor vagyok kérdezni, hogy ez az ur, akit nem ismerek, szintén jelen volt-e a tanácskozásnál?»

A tanács elnöke az ügyvéd kérdésére következőleg válaszolt: «Az az ur, akire ön célloz, az országos főtörvényszék elnöke, aki felügyeleti jogánál fogva volt jelen a tanácskozásnál, de teljesen passive viselkedett.»

Seidler ügyvéd: «Sajnálatomra kénytelen vagyok ezt az esetet a polgári perrendtartás 196. §-a értelmében megróni. Az ügyrendnél fogva egyes-egyedül a bírói állásra készülő hivatalnokoknak jelenléte van ilyenkor megengedve. Nincs kizárva, hogy az országos főtörvényszék elnöke abba a helyzetbe jut, hogy mint a felebbezési tanács elnöke ítélkezzék abban az ügyben, amelyben első fokon jelen volt a tanácskozásnál. Ha nem is kételkedem benne, hogy az országos főtörvényszék elnökének nem lenne szabad a fenforgó ügyben a második fokon az ítélkezésben részt vennie, erre nézve a legkisebb biztosítékom sincs. Pedig teljes jogom van reá, hogy bírói döntéseknél ne egy bíró tapintatától függjek, hanem csupán a jogtól és a törvénytől. Kérem tehát ezen megrovásom jegyzőkönyvbe iktatását.»

A bíróság teljesítette az ügyvéd kívánságát.

A hivatalos «Wiener Zeitung» hosszabb cikkben az országos főtörvényszék elnökének felügyeleti jogával igyekszik megokolni az esetet.

— **Tolstoj és a szászországi censura.** A lipcei rendőrség megtiltotta Tolstoj «A sötétség hatalma» című drámájának előadását. A szász legfőbb közigazgatási bíróság a határozatot megváltoztatta. Ítéletének indokolásában megállapította e bíróság, hogy birodalmi törvény nem változtatta meg az egyes államok szabályait, melyek a censurát megengedik. Szászországban nincs külön törvény a színházi censuráról, de ez a rendőrség általános praeventiv hatalma köréből következik. Ami magát a drámát illeti, igaz ugyan, hogy abban egymásután fordul elő házasságtörés, csábítás, férj- és gyermekgyilkosság, és mindezek a bűntények visszataszító hatással vannak a hallgatóra; azonban a rendőrségnek nem feladata a közönséget ilyen dolgok hallásától és látásától visszatartani, amelyek magukban véve csak undorítóak, de nem erkölcstelenek. Egyébként is nemcsak a darab tartalma, hanem annak hatása és célzata is vizsgálandó. A tartalom ez esetben megbotránkoztatást nem keltett és nem is alkalmas kelteni, célzata sem az, hogy erkölcstelen vagy büntetendő cselekményre csábítson.

— **Az ügyvédi intőlevél díját** a braunschweigi Oberlandesgericht a perben nyertes felperes részére megítélte, mert habár a levél a per előtt küldetett is, célja volt az alperes érdekében a per elkerülése.

— **Az állandó lakóhely megválasztásának joga** a bajor legfőbb bíróság egy határozata szerint akkor sem megy át a nőre, ha a férj szabadságvesztés-büntetését tölti.

— **A közvetítő tartozik** a szerződő féllel közölni mindazon körülményeket, amelyek azt a szerződés megkötésétől visszatartanak s amelyekről tudomása van. Nevezetesen a közvetítő a másik szerződő fél fizetéseképtelenségét, amennyiben azt ismeri, el nem hallgathatja. Ha teszi, kártérítéssel tartozik és közvetítési díjat nem követelhet. (Berlini Kammergericht.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Szentpéteri Károlyné. z. — Felebbezés az új perrendtartásban. *Patay László* aranyosmaróthi járásbírótól. — Birtokelosztás és öröklési jog. *Dr. Matyasovszky Miklóstól.* — *Törvénykezési Szemle:* A perköltség kérdése a vasuti díjszabás helytelen alkalmazása esetén. *Dr. Moravcsik Gyula* budapesti ügyvédől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Szentpéteri Károlyné.

Szentpéteri Károlynét a szolnoki törvényszék és a budapesti kir. tábla a férjgyilkosság miatt ellene emelt vád alól felmentette. A Curia feloldotta ezen ítéleteket, pótvizsgálatot rendelt, mire az alsóbíróságok újból felmentő ítéletet hoztak. A Curia ekkor a kettős felmentő ítéleteket megváltoztatta és a tagadásban levő vádlottat összetett bizonyítékok alapján életfogytig tartó fegyházra ítélte.*

A vádlott perujtási kérelmét a szolnoki törvényszék elutasította és ezt a határozatot a budapesti kir. tábla is helybenhagyta.**

Már a Curia alapítélete alkalmából aggályunknak adtunk kifejezést a merész reformatio in pejus ellen.

«A Curia indokolásából — irtuk akkoriban — csak azt látjuk a leggondosabb mérlegelés mellett bizonyítva, hogy: 1. nem lehet megállapítani a tettes kilétét; 2. más ellen nem merült fel bizonyíték; 3. vádlott ellen többrendbeli terhelő körülmény merült fel. Ezzel a negatív eredménnyel szemben áll a megöltnek vallomása, mely két, névszerint is megjelölt *férfit* gyanúsít a tett elkövetésével, akiknek bűnössége azonban be nem bizonyítható. E mellett a fontos mentő körülmény mellett komoly megfontolást igényel az a körülmény is, hogy az elhalton ejtett harmincz késszurás daczára, sem a vádlottnőn, sem ruháján vérnyomot nem találtak, sem a véres ruháknak nyomára nem akadtak. A kir. Curia összetett bizonyításán ez a két momentum igen erős rést üt, olyan erőset, hogy azt semminemű következtetéssel és feltevéssel betapasztani nem lehet.»

Aggodalmainkat a perujtási határozatok nemcsak el nem oszlatták, de megerősítették.

1. A perujtási kérelem vállalkozott annak a felderítetlen, de igen fontos körülménynek tisztázására, hogy a bűnjelül szolgáló kés mitől lett véres. Tudvalevőleg sem a vádlott testén, sem ruháján vérnyomot nem találtak, daczára, hogy a sérültön 20--30 késszurás ejtetett.

Ellenben a vizsgálat folyamán a vádlott lakásában találtak egy, a vádlott tulajdonát képező véres kést, mely a curiai ítélet egyik legfőbb erőssége. Erre a késre nézve a Curia a következőket állapította meg: «A szakértők véleménye szerint az a kés, melyet nyelén és pengéjén vérrel mocskoltan a pitvarbeli tányéron találtak meg, *megfelel* a bántalmazásra használt eszköznek. Erre a késre nézve dr. Virtzfeld orvos nyilatkozataiból ténynek tekintendő, hogy nem ez az eszköz volt az, amelylyel ez orvos a Szentpéteri Károly gatyamadzagját elvágta, mikor a sebeket bevarrni szándékozott.

* Az alapperbeli ítéleteket 1. *Büntetőjogi Döntvénytár* I. k. 73. szám alatt.

** A perujtási határozatokat 1. *Curiai Határozatok* 1901. évfolyam 386. sz. a.

Az e tekintetben elfogadott tény való voltához semmi kétség nem fér....»

A curiai ítélet szerinti szakértői vélemények nem azt állapították meg, hogy *ez az* a kés, melylyel Szentpéteri megöletett, hanem hogy a szóban forgó kés *megfelel* a bántalmazásra használt eszköznek, vagyis hogy ezzel az eszközzel is elkövethető volt a cselekmény. A perujtási kérelem ellenben támaszkodva több, az alapperben kihallgatott tanu vallomására is, mely vallomásokat a Curia minden indokolás nélkül negligálta, ezen tanuknak újabb és tüzetesebb kihallgatásával kívánta igazolni, hogy *ez a kés* a sebet bevarró orvosnak *tisztán* adatott át. Ha ez igaz, akkor két véres kést kellett volna találni, holott csak egyet találtak; a gyilkosság elkövetésének eszköze nem találtatott fel, a meglevő kés pedig nem bizonyít a vádlott ellen. Ezen tanuk részben új ténykörülmények bizonyítására hivatnak fel.

A perujtási kérelem tárgyában ítélező bíróságok szerint azonban a kihallgattni kért tanuk vallomása ellentétben áll az alapperbeli vallomásukkal és így az hitelt nem érdemel.

Ilyen könnyedén elsiklani ezen rendkívüli fontosságú körülmény felett nem lehet. Ha a szolnoki törvényszék és a budapesti kir. tábla felfogása általános érvényre jutna, a tanuk az egy ízben tett tanuvallomásukat soha semmi körülmények közt nem igazíthatnák ki és nem egészíthetnék ki. Ez az elvi álláspont oda visz, hogy számos esetben a perujtás lehetősége is ki van zárva. A tanu, aki tévedt, de utólag tudatára jött tévedésének, éppen úgy el van zárva attól, hogy hibáját reperálja, mint az a tanu, aki tudva hamis vallomást tett.

2. A curiai ítélet szerint Szentpéteri Károly kezére «nyomorék» volt és «testi erejéből kifogyott», védekezni nem tudott s így egy nő is elkövethette rajta a gyilkosságot. A perujtás tanukkal bizonyítani kívánta, hogy az elhunyt izmos ember volt, kinek csupán jobb kezén a kis ujj és a mellette levő ujj nem nyitódott ki. A perujtás tárgyában hozott határozatok ezt a bizonyítást azért nem engedik meg, mert maga a vádlott vallotta, hogy férje béna, nyomorék volt. Eltekintve attól, hogy a köznép «nyomoréknak» nevez mindenkit, aki kezén hibával bír s ezért nem teljesen munkaképes: az alapperben nem tetetett tüzetes vizsgálat tárgyává az, hogy mily testi hibája volt az elhaltnak és így a perujtás — még a vádlott vallomásával szemben is — ezen körülményekre is megadandó, illetőleg kiterjesztendő lett volna.

3. Már az alapperben kihallgatott tanuk úgy adták elő az elhaltnak vallomását, hogy «a még élve talált Szentpéteri Károly a hozzá intézett kérdésekre előadta, hogy arra ébredt fel, miképp valaki benne a kést forgatta, de a tettest, ki álarcot viselt, a homályos világosság mellett nem ismerte fel, mégis úgy gondolja, hogy az Daróczi Ferencz vagy Fábán Mihály lehetett. *Neje az eset alkalmával a szobában nem volt.* Szentpéteri *ezután* eszméletét vesztvén, reggel negyednégykor meghalt». (A szolnoki törvényszék megállapítása.) Szentpéterinek erre a vallomására a Curia alapítélete a következőket jegyezte meg: «A konyhai mécestől alig világított szobában álmában megtámadott és feltétlenül halálos

késszurásokkal bántalmazott Szentpéterinek különben is a bántalmazás után csak órák multán a halállal vívódásban tett egyébként is határozatlan azon nyilatkozatára nem lehet súlyt helyezni, hogy ő Daróczit, vagy ha ez nem volt, akkor Fábíán Mihályt gondolta».

Már az alapperben is a kir. Curia tulkönnyedén siklott át Szentpéter vallomását. Meg van állapítva ugyanis, hogy Szentpéter kikérdeztetésekor teljes eszméleténél volt. Az agoniára való célzás csak úgy birna értékkel, ha orvosszakértőileg megállapíthatnák, hogy a konkrét sérülések mellett az eszméleténél levő sérült elmeállapota már olyan volt, hogy szavaira *ezért* nem lehet adni. De az orvosszakértők erre nézve ki nem hallgattattak, míg ellenben a tanuk elbeszélése szerint Szentpéter teljes eszméletében tette vallomását. E vallomásban semmi határozatlanság nem fedezhető fel. Szentpéter ugyanis határozottan állítja, hogy a) a tettes férfi volt; b) hogy neje a szobában nem volt. Ez a jelen esetben teljességgel kizárja azt, hogy a vádlott lett legyen a gyilkos.

A perujtási kérelem a Szentpéter utolsó közléseiről tett alapperbeli tanuvallomásokat kiegészíteni kívánja azzal, hogy Szentpéter vallotta, hogy a cselekmény rablási célból követetett el, ami kizárja, hogy Szentpéterinél volna a gyilkos. Az elhunyt a tett végrehajtásakor ébren volt, tehát mindent, ami körülötte történt, láthatott, hallhatott. Szentpéter arra ébredt fel, amint valaki a lábában kotorászott; kérdezte, ki az, mire egy álarcos ember, aki se kicsi, se nagy nem volt, ráfeküdt és a kést megforgatta benne. Csatolva van a kérvényhez az elítélt nő anthropologiai leírása, mely szerint ő egészen kis termetű, gyenge izomzatú s az eset abban az időben történt, amikor szoptatott, őt tehát, ha telt emlővel férje arcába dőlve követi el a cselekményt, az utóbbi okvetetlenül felismerte volna. Végül ezen körülményre ki nem hallgatott tanuk vallomásaival is bizonyítani kívánja vádlott, hogy az elhalt előttük is kinyilvánította, hogy nem neje a tettes.

Az újrafelvételi kérelem felett ítélkező bíróságok ezen felajánlott bizonyítékokat is mellőzték, a következő okok folytán:

a) «Az elhunyt a szenvedett sérelmezés és a tettesnek hirtelenül és észrevétlenül a sötétben való kiosonása folytán sem ennek kilétéről, sem a megtámadás és a tett részleteiről magának tiszta képet nem alkothatott és egészségi állapotának a halálos sérelmezés által okozott nagymérvű megzavarodása folytán a jelzett irányban szerzett benyomásait sem volt képes hiven elbeszélni.»

Ez a pusztá feltevésekre alapított érvelés meg nem állhat, mert ha hirtelenül történt is a megtámadás és a tettes elosonása, egy pillanat is elég lehetett a tettes felismerésére.

De nem is az a kérdés, hogy felismerte-e a sértett a tettest, hanem, hogy tudja-e, hogy a tettes nem a felesége volt. Ezt a sértett határozottan állította. Az pedig minden bizonyítékot nélkülöző és a tényekkel ellenkező hypothesis, hogy a sértett nem volt képes a történetekről magának hü képet alkotni és benyomásait hiven elbeszélni.

b) «A halállal való vívódásban tett nyilatkozatokra súlyt helyezni nem lehet.» Ha a sértett összefüggés nélkül beszélt volna, ha orvosszakértőileg konstatálva volna, hogy sértett kihallgatásakor nem volt emlékező tehetségének birtokában, akkor ez az érv megállana. De ennek hiányában, akkor, amikor a sértett semmi olyast nem mondott, amit a körülmények megcáfolnának, az ő vallomását önkényesen eldobni és figyelmen kívül hagyni nem lehet.

c) «A törvényszék konstatálja, hogy Szentpéter elbeszélése nézve a tanuk nem vallanak egyformán, tehát e miatt sem gyengíthetők a ténybeli megállapítások és bizonyítékok ama tanuvallomások által.»

Arra való a perujtási eljárás, hogy a tanuk vallomásai

közi ellenmondások kideríttessenek. Egyébként a dolgok *lényegére* nézve az összes tanuk egybehangzóan vallottak; az egyes vallomások közti eltérések a mellékes körülményekre vonatkoznak.

d) «A tett a sértett álmában követetett el, tehát annak körülményeiről sértett nem is tudhatott, nem is vallhatott. Kizártnak tekintendő, — mondja a perujtási határozat, — hogy az ébrenlétében megtámadottnak a megtámadóval való s az életért vívott küzdelmében a szobában fekvő gyermekek és különösen a megtámadottal egy ágyban fekvő 7 éves fiú fel nem ébredt.»

Ha az első szurást a sértett álmában kapta volna is, fel nem tehető, hogy azután rögtön fel ne ébredt volna, sőt azon tanuk vallomása szerint is, akik úgy adják elő Szentpéter elbeszélését, hogy a tett elkövetése előtt aludt, a sértett hozzá tette, hogy arra ébredt fel, amikor a tettes a kést testében megforgatta. Minthogy pedig a sértetten 20—30 késszurás ejtetett, bizonyos az is, hogy a sértett a tettesrel viaskodott.

Nem bizonyít ennek ellenében semmit sem az, hogy a gyermekek nem ébredtek fel, mert ha a sértett álmában támadtatott meg és a 30 késszurás alatt teljesen nyugodtan feküdt volna (amit feltenni nem lehet), akkor is megfoghatatlan, hogy a gyermekek oly zavartalanul, megszakítás nélkül aludtak és az egész gyilkosságból nem hallották sem a tettes által okozott zajt, sem a sértett vergődését, hörgését.

Ebben a bünperben számos ily megfoghatatlan, fel nem derített, talányszerű momentummal állunk szemközt, amit — ha nem tévedünk — a késedelmesen és nem a legnagyobb minuciositással eszközölt vizsgálatnak kell jórészt tulajdonítanunk.

Ilyen ügyben, amely semmi pozitív, kézzelfogható bizonyítékot nem tudott már az alapper bírójának kezébe sem adni, örömmel kellett volna fogadni a védelem által a bizonyítási anyag tisztázása végett nyújtott minden legkisebb újabb támpontot.

A perujtás tárgyában határozó bíróságok az új bizonyíték fogalmát tulságosan szűkkeblően magyarázták. Mindjárt beleereszkedtek a nyújtott bizonyítékok értékének mérlegelésébe, a helyett, hogy azt a kérdést bírálták volna el, vajon a per lényegére, döntő körülményeire vonatkoznak-e és ujak-e a felajánlott bizonyítékok és az alapperben nyújtottakkal együtt alkalmasak lehetnek-e az ítéleti tényállás biztosságának gyengítésére.

A tanuk ellentétes vallomásait mérlegelik a perujtási határozatban, osztályozzák a tanukat szavahihetőségük szerint (természetesen a perujtásban hivatkozott tanuk nem érdemelnek hitelt), ahol az alapperben már kihallgatott tanu újabb kihallgatását kéri a perujtó fél, a perujtás fölött ítélkező bíróságok az újabb vallomást szembe helyezik a régivel s az ujat előre is megbizhatatlannak jelentik ki.

Ebben a teljesen tisztázatlan, bonyolódott bünperben, amelyben a vádlott ellen annyi távoli gyanuok merült fel s amelyben egy szemernyi tárgyi bizonyítás sem volt produkálható, bíróságaink igen helytelenül cselekedtek, mikor nem adtak alkalmat a vádlottnak arra, hogy ártatlanságát bizonyíthassa és megcáfolhassa azokat az «összetett bizonyítékokat», amelyeknek süppedékes talajára a négy felmentő ítéletet megváltoztató kir. curiai ítélet bátor conceptióju épülete emeltetett. Ha pedig Szentpéterinél csakugyan bűnös, a perujtási eljárás megcáfolná az ő állításait, ami igen nagyon megnyugtató mindazokat, akik megdöbbenéssel fogadták a Curia merész ítéletét.

Ugy a külföldi martyrok, mint az igazságszolgáltatás tévedéseinek hazai példái: Köteles, Drakulics, Korhammer óva intenek bennünket óvatosságra, megfontolásra és alaposágra.

Megnyugodni a kir. tábla perujtási határozatában nem lehet.

Annyi ebben a perben a tisztázatlan és meg nem vitatott tényállási részlet, hogy a védelemnek nem lesz nehéz a perújítás megengedésére vezető új tényeket és bizonyítékokat találni. Hiszszük, hogy az újabb kísérlet sikerre vezet. Elmulasztása nagy felelősséggel járna első sorban természetesen a védelemre, de további fokozatban a többi tényezőre is. z.

Felebbezés az új perrendtartásban.

Perjogunk átalakulásából látjuk, hogy míg egyrésről a felebbezés fokozatos megszorítása és korlátozása, addig másrészt a kir. járásbírók hatáskörének mind szélesebbre való kiterjesztése volt irányadó perrendszerünkben, sőt az által, hogy időközben a kir. ítélő táblák decentralisatiója következett be s a kir. törvényszékek felebbezési fórumokká emeltettek: míg egyrészt a felsőbb bíróságok munkakörének nagy mértékben való megkönnyítése, addig az alsóbb bíróságoknak aránytalanul való megterhelése következett be.

Legfontosabb s legfigyelemreméltóbb momentum mindenek között mindenesetre a kir. törvényszékeknek felebbezési bíróságokká való átalakulása.

Kétségtelen, hogy igen nevezetes változás állott elő úgy a bírói, mint az ügyvédi karban s hogy mindkét factora az igazságszolgáltatásnak aránytalanul magasabb színvonalon áll, mint az 1868: LIV. tcz. életbeléptekor.

Távrolról sem lehet szándékom a kir. törvényszék bírói karának tekintélyét sérteni vagy hivatottságát kétségbe vonni, de mindenekelőtt konstatálni kell, hogy a kir. törvényszék bírái ugyanazon gyakorlatot tevő erőkből kerülnek ki s teljesen egy színvonalon álló tényezők, mint a járásbírók, sőt nem egy esetben megtörténik, hogy aránylag kevésbé gyakorlott s fiatalabb bíró mond ítéletet hosszú tapasztalatokkal bővelkedő járásbíró határozata felett.

Ezen lényeges körülményt előre kell bocsátanunk, bárha a felebbezés korlátozása elleni felszólalásom indokai közé ezt nem is szívesen sorozom.

Azonban tekintve, hogy e nagy és széles terjedelmű hatáskör fokozottabb mértékben veszi igénybe a bírói kar munkásságát, ami szükségképp megköveteli a nagyobb gyorsaságot s tekintve, miképp kétségtelen, hogy nagy munkahalmaz mellett a gyorsaság az alaposság rovására megy: gondoskodni kell jó eleve arról, hogy a kettő közötti egyensúly helyreálltassék.

Ez a perrendtartás szabályai szerint a felebbezés kiterjesztésével érhető el.

Figyelemmel arra a körülményre, hogy a kir. járásbíró-ságtól felebbezett ügyek kivétel nélkül a kir. törvényszék mint másodfoku bíróság hatáskörébe fognak tartozni és hogy a felebbezett ügy rendszerint az előadó javaslata alapján döntenek el s így ugyyszólván egyenrangú tényezők ítélkeznek ugyanabban a kérdésben, figyelemmel arra, hogy a legújabbban közölt statisztikai adatok szerint Magyarországon több mint 52%-ot tesznek ki azok a birtokosok, akiknek átlag 1—3 hold földbirtokuk van és hogy ezeknek az embereknek birtokperei, mert hiszen 1—3 hold ritkán halad meg 400 korona értéket, kivétel nélkül a kir. törvényszéknél nyernek végbefejezést, ott, ahol ezelőtt elsőfoku elbírálást nyertek, figyelemmel továbbá arra, hogy az 1899. évi igazságügyminiszeri jelentés szerint 1896—1899-dik évben négy év alatt 941 esetben változtatott meg a kir. törvényszék határozata olyan perekben, melyek 400 koronát meghaladván, felülvizsgálat után a kir. ítélő táblához és 336 esetben olyan ügyekben, melyek, mint 1000 koronát meghaladók, a kir. Curiához lettek felterjesztve: ily körülmények közt senki sem állíthatja, hogy azokban a 400 koronát meg nem haladó perekben, melyekben a felülvizsgálat ki van zárva, mindenkor a kir. törvényszék ítélete lett volna helyes akkor, midőn az elsőbíró ítéletét megváltoztatta s nem hihetjük, hogy szabad vagy legalább

elégge indokolt lenne ily körülmények között ezeket a pereket, hogy úgy mondjam, annyira megrendszabályozni.

Igaz, hogy a küszöbön levő polgári törvénykönyv nagyban megkönnyíti a bíró munkáját s a bírói gyakorlat s szokások mellett írott törvényünk lesz s kétségtelen, hogy ennek erős hatása lesz nemcsak a jogkereső közönségre, hanem általánosságban a nép jogi érzékének és felfogásának tisztulására is, azt is megengedem, hogy még magából abból a körülményből, miként a harmadbírók a másodbírók határozatát megváltoztatva, az elsőbírói ítéletet hagyta helyben, nem feltétlenül következik, hogy az abszolút igazság helyre van állítva, vagy azt elértük, sőt lehetséges, hogy az 1893: XVIII. törvénycikknek a felebbezés korlátozására vonatkozó intézkedései panaszra nem szolgáltattak okot s az 5—6 évi gyakorlat elég alapot szolgáltat az következtetnünk, hogy attól jövőben annál kevésbé kell tartanunk: mégis, mivel az államnak érdekében áll, hogy mindenkinek a lehető legalaposabban szolgáltatassék ki a maga igazsága s nem lehet egy államhatalomra nézve sem közömbös, hogy a nagy tömegre és kis emberekre, akiknek zöméből kerül ki a perlekedők legnagyobb része, mennyire van garantírozva a jogigazságszolgáltatás s mennyire alkalmas a megnyugtatóra, ebből a tekintetből is némi engedményeket kellene tenni a perorvoslatok korlátozásánál.

Mindezeknél az okoknál fogva azon véleményemnek adok kifejezést, hogy a felebbezésnek a javaslatban tervbe vett korlátozása nem felel meg az igazságszolgáltatás igényeinek, s tekintve, hogy a mind szélesebben terjedő felvilágosodás és műveltség a kisebb és nagyobb összegű perek közt a nagyobb perek javára mutatkozó különbséget és jogkedvezményeket mind élesebben tüntetik elő, s mivel a folyton terjedő socialistikus eszmék és törekvések ellensúlyozása tekintetéből is a társadalmi ellentétek kiegyenlítése érdeke is az államnak, az igazságszolgáltatás pedig annak leghivatottabb közreműködő tényezője: szükséges, hogy lehetőleg legliberálisabb és legméltányosabb jogszolgáltatást nyujsunk a perlekedők szegényebb osztályának és nagyobb tömegének.

A 40 koronát meg nem haladó bagatel ügyekben elég-séges az ügynek egyszeri felülvizsgálata, ellenben az ezt meghaladó ügyekben a felebbezés volna megengedendő és az elsőbírói ítéletet megváltoztató másodbírói ítélet ellen felülvizsgálat és pedig 1000 koronáig a kir. ítélő táblához, azonfelül a kir. Curiához, továbbá az elsőbírói ítéletet helybenhagyó másodbírói ítélet ellen 1000 koronát meghaladó ügyekben a kir. Curiához további felülvizsgálatnak adassék hely és csak — az 1000 koronán aluli — azokban a perekben, melyekben a kir. törvényszék az elsőbírói ítéletét helybenhagyta, zárassék ki a további perorvoslat.

Nézzük még röviden, annyira követelik-e administratív és pénzügyi tekintetek a felebbezésnek a javaslatban tervbe vett nagyobb mérvű korlátozását.

Hogy erre megadassuk a választ, a kir. törvényszéket, mint felebbezési bíróságot kell szemügyre vennünk s azokat a teendőket, melyeket a szóbeliségnek általánosítása folytán a törvény a kir. törvényszékre ró.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy pl. az aranyosmaróthi kir. törvényszéknél 1895. évtől 1900. évig terjedő 6 év alatt összesen 550 felebbezés és 195 felülvizsgálat, vagyis összesen 745 s így átlagosan évenként — ettől az átlagtól a tényleges évi eredmény is csekély eltérést mutat — 124 jogorvoslat érkezett be, vagyis hetenként kettő-három, akkor bátran ki lehet jelentenünk, hogy ilyen szaktanács, minden fenakadás és nagyobb megterhelés nélkül feldolgozhatja azt a felebbezési anyagot is, mely a felebbezés nagyobb kiterjesztésével előáll s amely többlet 25—30%-ot semmi esetre sem fogna meghaladni, mely többlettel szemben viszont azoknak a pereknek számával fogy a kir. törvényszékek terhe, melyek az új törvény szerint a hatáskör kiterjesztésével a

járásbíróóságok elé utaltatnak, melyek a fenti 25—30 százalékot előreláthatólag jóval meghaladják.

De elenyésző kevés munkaszaporulat fog mutatkozni a felsőbb bíróságoknál is, mert a felebbezési forumok czélszerű megosztása folytán ez a munkaszaporulat is a kir. ítélő táblák és a kir. Curia között oszlik meg, s ugyancsak abból nem kevés esik azokra a perekre, melyek előbb közvetlen a kir. törvényszékektől, mint elsőfoku bíróságoktól, vitettek a felsőbb bíróságokhoz.

Ez idő szerint pedig — s a fogalmak tisztultával később még kevésbé lehet attól tartani — a felsőbb bíróságok túlterheltségéről legalább, ha azon évi igazságügyi jelentéseket nézzük, panaszra nincs ok, vagy legalább ezzel a körülménnyel a korlátozást nem lehet indokolni és pedig annál kevésbé, mert nem is a polgári felebbezések, hanem a folyton szaporodó bűnügyek foglalták el a felsőbb bíróságok tevékenységét és mert eme bűnügyekben is, az új bűnvádi perrendtartás szerint a felebbezés újabban szinte elég kiterjedten korlátoztatott, ami rövid idő alatt ugyancsak megfelelő apadást fog a felsőbb bíróságoknál eredményezni.

Nem mellőzhető itt annak megemlítése sem, miként ha már egyszer a szóbeliség, közvetlenség fejlesztésére fordítjuk a figyelmet s a bíró vagy bíróság ott nyomban a tárgyalásnál közli az ítélet indokait is, nem lehet eléggé okadatolni, hogy ezenkívül az írásbeli indokolásban a felsőbb bíróság a tényállás újbóli előadása, az elsőbíró indokainak, a felek újabb kérelmének hosszadalmas ismertetése és saját indokainak felsorolása mellett az ügy egész terjedelmére s anyagára kiterjeszkedjék, hanem elegendő volna csupán az elsőbíró által kifejtett tényállástól eltérő mozzanatokot és a netaláni megváltoztatást indokoló momentumokat felsorolni, a helybenhagyó ítéleteknél pedig vagy az elsőbíró indokait egyszerűen elfogadni vagy csupán netaláni újabb vagy eltérő indokokat megjelölni.

A mi sok munka- és időkiméléssel jár, mert hiszen egy ítélet szövegezése nem egyszer, sőt igen gyakran több időt vesz igénybe, mint az egész tárgyalás és a mellett, hogy a bíróra kettős munkát ró, a dolog természete szerint az ügy érdemén mit sem változtat, az igazságszolgáltatás gyorsaságának pedig rovására megy, a nélkül, hogy annak más oldalról arányban álló előnyére válnék.

Korántsem találom mindezekkel kifejtve mindamaz érveket, melyek a felebbezésnek nagyobb korlátozása ellen felhozhatók s czélom tulajdonképpen s legfőképpen arra irányult, hogy a szakközönség figyelmét akkor, midőn ezuttal az 1893: XVIII. tcz. és egyéb novelláris intézkedések helyett egy állandó s általános polgári perrendtartás alkotását tervezzük, annak a körülménynek megvitatására hívjam fel és annak megfontolására, tanácsos, szükséges s méltányos-e a felebbezésnek a javaslatban tervbe vett korlátozása.

Patay László,
aranyosmaróthi járásbíró.

Birtokeloszlas és öröklési jog.

A német birodalmi kodex és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete.

A földbirtok eloszlása, vagyis az, hogy az ország földje milyen nagyságú területekben képez önálló gazdaságokat s hogy ezek milyen arányban állanak egymáshoz és az egész területhez, az ország gazdasági, társadalmi, közigazgatási és kulturális életére döntő befolyást gyakorol.

A birtok eloszlását szabályozó tényezők közt nevezetes szerepe van az öröklési jognak, ha azt a maga egészében, mint rendszert tekintjük.

A franczia jognak (Code Napoleon) a birtok minél teljesebb szétoztására törekvő rendszere a törvényi öröklésben a kötelező egyenlő osztályt emelte érvényre, a végrendeleti

öröklésben pedig a gyermekek számával arányosan leszállította az örökhagyónak, a birtokosnak szabad rendelkezési jogát.

A római jog (justiniani jog) és osztrák jog rendszere a törvényi öröklésben az egyenlő osztályt, de kényszer nélkül, a végrendeleti öröklésben pedig az örökhagyó szabad rendelkezésének korlátjául a köteles részt állította fel. Ezen az alapon áll az a magyar jog is, mely immár négy évtized óta az osztrák kodex és a Tripartitum jogának összeolvasztásából fejlődött ki bírói gyakorlat útján.

Ha a birtokeloszlásra való tekintettel vizsgáljuk a magyar polgári törvénykönyv tervezetét, akkor azt látjuk, hogy a Tervezet nagyban és egészben rendszerváltozást nem jelent. Gyöngíti ugyan az ági öröklést és annak hatásait, de mélyebbre szántó eltérést a mai rendszertől nem hoz javaslatba, a gazdasági és társadalmi életet közelről érintő reformot nem tartalmaz.

A Tervezet a maga egészében ma fenálló jogunkat szedi rendszerbe, a szétszórt, részben ellentétes bírói határozatok összeegyeztetésével, az irodalom és külföldi törvénykönyvek tanulságainak felhasználásával.

Igy tekintve a szerkesztést, az tulnyomóan a jogi technika munkája, amit más, mint jogász el sem végezhet. Mily helyt azonban a mű készen áll, azt mint egészet, annak várható hatásait nemcsak jogi, de gazdasági, társadalmi és egyáltalán minden, az összességet érintő szempontból vizsgálat tárgyává kell tenni.

Ha azt vizsgáljuk, hogy a Tervezet öröklési jogi rendszerével szemben birtokeloszlási szempontból milyen követelményeket kell támasztanunk, akkor a létező birtokállapotból kell kiindulni.

A magyar birodalomban a gazdaságok összes területéből esett törpegazdaságokra (0—5 holdas) 6·15%, kiskgazdaságokra (5—100 h.) 48·44%, középgazdaságokra (100—1000 h.) 14·22%, nagygazdaságokra (1000-tól fel) 31·19%.

Első pillanatra szembeötlő, hogy a középbirtok és kisbirtok aránytalanul keveset bir, a nagybirtok pedig aránytalanul sokat. A törpegazdaságok részesülési aránya, tekintve az ország gazdasági és művelődési állapotait, sem túl magasnak, sem túl alacsonynak nem mondható. A törpegazdaságok egy része (0·24%), mely szántófölddel nem bir, gazdasági szempontból nem káros, sociális szempontból pedig ott, hol munkásoknak ad egy kis területet az anyaföldből, határozottan jótékony hatású. A kiskgazdaságok és középgazdaságok arányán azonban úgy a gazdasági művelődés, mint a társadalmi osztálytagozódás követelményeit tekintve, határozottan van javítani való.

Honnan vennők ehhez a szükséges területet? Kétségkívül a nagygazdaságoktól, melyeknek 31·19% részesedése az összterületből a csökkentést hátrányok nélkül elviselheti.

A nagybirtokok tekintélyes részét azonban az öröklési jog mikénti szabályozása egyáltalán nem érinti. Azoknak egy része (községek, alapítványok, egyházak birtokai) egyáltalán nem öröklődik, másik része pedig előre megállapított rendben (hitbizomány) száll utódról-utódra. A nagybirtokok aránylagos részének közép- és kisbirtokokra való eloszlását tehát öröklési jogi szabályokkal elő nem mozdíthatjuk, mert az öröklési jog a mai rendszer mellett csak a szabad forgalmi birtokokat érinti. A nagybirtokok területének megfelelő reductióját tehát csak az öröklési jogon kívül álló jogi intézkedések megváltoztatásával, így a jogi személyek birtokainak részbeni kisajátításával, a hitbizományi kötelék gyengítésével, annak családi birtokká átváltoztatásával érhetők el.

A birtokeloszlásnak a kis- és középbirtokok javára való ily irányú megváltoztatása mindenesetre kívánatos és a jövő egyik feladatát képezi. Az áttolódás azonban csak úgy lesz gazdaságilag és társadalmilag hasznos, ha olyan garantiák mellett történik, amelyek biztosítják, hogy a nagybirtok

egyes részei olyanok kezére kerülnek, akik a kis- és közép-birtokkal járó feladatok teljesítésére képesek.

Addig, amíg ez megtörténhetik, ami hosszabb idő kérdése, a fenálló kis- és közép-birtokokat kell megtartani, hogy egyrészt törpebirtokokká el ne aprózódjanak, másrészt, hogy a nagybirtok őket fel ne szívjá és hogy általában a gyakori birtokváltásoknak elejét vegyük. Itt kezdődik az öröklési jognak a feladata.

Ki kell küszöbölni minden olyan rendelkezést, mely a kis- és közép-birtok felosztását vonja maga után és be kell venni minden olyan rendelkezést, mely a kis- és közép-birtok megmaradását előmozdítja.

Az ágiság kétségkívül olyan öröklési jogi intézmény, mely a vagyon összetartását bizonyos mértékben elősegíti. Ha leszármazók és házastárs nincsenek, tehát általában a kiskorúak után az ági vagyon fölfelé száll, de csak egy ágban, míg nem ági vagyon már az első ascendens párban kétfelé szakad.

Az ágiságnak, mint pusztán öröklési jogi intézménynek, vagyonösszetartó tulajdonsága azonban aránylag csekély. Leszármazók létében, ami mégis az esetek többsége, a felosztást nem köti meg.

Hiszen még abban a régi, 1848 előtti, dologjogi elemekkel körülbástyázott formájában sem volt képes megakadályozni a nemesi jószágok szétforgácsolódását. A mai öröklési jog ágisága pedig még mint tisztán öröklési jogi intézmény is jóval gyöngébb a réginél, mert hiányzik belőle a leány-negyed intézménye. A quartalitiummal ugyanis az összes leányok kielégítést nyertek az adományi és csupán a fiágbeli utódoknak szóló nemesi javakból, a leányok tehát mindannyian, összesen a birtok egy negyedénél többel a jószágot nem kisebbitették.

A mai jog ezt nem ismeri s így leszállók öröklésénél a birtok elosztását az ágiság még ennyiben sem akadályozza.

Sokkal erősebb intézményekre van szükségünk, ha a kis- és közép-birtok megmaradását akarjuk elérni.

Az agrárjognak ez irányú reformtörekvései lényegileg két pontból indulnak ki. Az egyik a törvényi öröklést állapítja meg oly módon, hogy a mezőgazdasági birtokot egy örökös örökölje, a többi pedig csak mérsékelt kielégítést kap. A másik irány a végrendelkezési szabadságból indul ki és ezt korlátlanra téve, adja meg a lehetőséget arra, hogy a mezőgazdasági ingatlan egy kézbe jusson. Mindkét megoldási módnak vannak előnyei és hátrányai. A törvényi öröklésnek előbb vázolt szabályozása nagy vidékeken a nép jogi meggyőződésébe ütközik s magasabb kultúra és kedvező termelési, valamint értékesítési viszonyok között gazdaságilag is hátrányos lehet.

Viszont előnye e rendszernek, hogy az örökhagyó közreműködésének szüksége nélkül tartja együtt a birtokot s előre van meghatározva a birtokörökös.

A végrendeleti szabadság kiterjesztésének hátránya a birtok megtartása szempontjából az, hogy az örökhagyó ténykedésére van szükség és hogy a birtokörökös személye csak az előbbi birtokos halála után lesz bizonyossá. Előnye, hogy az örökhagyó a legarraalóbbat választhatja ki a birtok öröklésére.

A törvényi öröklés rendjének megváltoztatása mindenestre mélyrehatóbb reform és annak hatása is sokkal általánosabb; a kisbirtokra jóformán csak ezzel lehet hatni, mert abban a körben a végrendelkezés nem szokás.

A másik mód jóval kisebb mérvben segíti elő a birtok összetartását és inkább csak a műveltebbek közt, tehát a közép- és nagybirtokosoknál érezteti hatását.

Annyi bizonyos, hogy ha kétségtelenné válnék az, hogy a közép- és kisbirtokok fentartásának örökjogi intézményekkel való előmozdítása elodázhatatlan követelménye a közérdeknek, akkor a cél elérését legjobban biztosító, egyéb-

ként merész ujtásnak látszó eszköz alkalmazásától sem kellene visszariadni.

Az öröklési jog egyébként is az a tér, ahol az államnak különös közbelépése céljai elérése végett a legindokoltabb s az egyén jogait legkevésbé sérti.

A halottnak tulajdonképpen nincsen joga. Az embert a jog csak addig illeti meg, a míg az emberi társaságnak tagja. Az elhunytak vagyona tehát, a hagyaték, tulajdonképpen uratlan dolog, amit az állam czélszerűségi tekintetéből az elhunyt legközelebbi hozzátartozóinak enged át.

Hasonlóképpen czélszerűségi tekintetéből adja meg a gazdasági fejlettség magasabb fokán az állam az egyesnek a végrendelkezési szabadságot is, de úgy az egyik, mint a másik esetben az öröklés munkával egybe nem kötött vagyonszerzés. Mint ilyen ugyyszólván kegyelmi ténye az államnak s éppen azért szabályozásánál az összesség érdekét kell vezéreszmének elfogadni.

Különösen áll ez akkor, ha olyan vagyontárgyaknak egyik nemzedékről a másikra való átszállása forog szóban, amelyek az állam alkatrészét képezik, mint a földterület, melynek birtoka nemcsak vagyoni, de részben valóságos igazgatási, közhatalmi hatáskört is ad a birtokosnak, még napjainkban is.

A vidéki közigazgatás bármily tökéletes szervezettel és tisztviselői karral bir is, csak úgy oldhat meg nagyobb feladatokat, ha a vidék, a birtokosság támogatására számíthat.

Vannak törvények, amelyek a helyi viszonyokkal ismerős birtokos közönség hiánya miatt vagy közreműködése nélkül végrehajthatatlanok.

Állandó, a szomszédsági kötelék iránti kötelezettségektől áthatatott közép- és kisbirtokos osztály nélkül jó közigazgatást csinálni nem lehet.

A földbirtok öröklésének szabályozásánál ezeket a különleges szempontokat figyelmen kívül hagyni nem szabad.

Ezeket támogatják a tisztán gazdasági szempontok is. A földbirtok ugyanis gazdálkodásra való és nem a forgalom útján való értékesítésre, továbbadásra, úgy mint általában az ingó dolgok.

A gazdasági követelményeknek is átlagosan úgy felel meg legjobban a földbirtok, ha a gazdálkodásban a folytonosság uralkodik. Az öröklési jognak tehát erre való tekintettel lehetőséget kell nyújtani arra, hogy a birtok pusztán öröklés okából a vásárra vitelt elkerülhesse.

Ezeket a szempontokat a mai öröklési jog és az annak rendszerét lényegileg fentartó Tervezet érvényre nem juttatja. Sem a törvényi, sem a végrendeleti öröklésnél mezőgazdasági birtokra vonatkozó különleges szabályokat nem találunk.

A leszármazók, ha nincs végintézkedés, egyforma részt követelhetnek a földbirtokból, az örökhagyó birtokos pedig, ha végrendelkezik, a törvényi örökrész felénél kevesebbre nem szoríthatja egyik leszármazójának portióját sem.

Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy — nevezetesen törvényi öröklésnél — az örökösök egymásközt az öröklés szabályozott módjától el ne térjenek. Habár távolról sem rendelkezünk olyan rendszeres adatgyűjteménnyel, mint a mi nőt erre vonatkozólag Németország szerzett a német birodalmi polgári törvénykönyv előkészítési munkálatai közben, mi is megállapíthatjuk azt, hogy nemcsak vidékenkint, de községeinkint más a birtokos parasztságnál az örökösöknek az öröklött föld felosztásánál követett eljárása. Természetbeni elosztás és pénzbeli kielégítés váltakoznak egymással és nem ritkán a szülők még életükben elrendezik a gyermekek közötti osztályt, mi mellett a birtokot átvevő gyermeket sokszor mérsékelt előnyben részesítik.

Az ilyenféle rendezés azonban nálunk jogszabályba foglalva sohasem volt. Sem a nemesi birtokoknál, sem a jobbágytelkeknél nem volt törvényileg előnyösített «birtokátvevő» örökös.

Németországban egészen másként állt a dolog. Ott a földbirtokra vonatkozó különleges, állagöröklési vagy törzsöröklési rendszert számos jogvidéken* azután is fentartották, hogy a földbirtokhoz tapadó hűbéri és jobbágyintézményeket megszüntették.

A német polgári törvénykönyv alkotásánál tehát természetesen olyan formában került eldöntésre a kérdés, hogy az állagöröklést, mint egy létező jogintézményt bevigyék-e a birodalmi kodexbe vagy hagyják meg erre nézve a fenálló országos és tartományi jogokat és bízzák azoknak rendezését az egyes államok belátására. A döntés az utóbbi értelemben történt s a német birodalmi polgári törvénykönyv a földbirtokra különleges törvényi öröklési jogot nem állított fel. De igenis alkotott a *földbirtokra vonatkozó különleges végrendeleti öröklési jogot*, amennyiben 2049. szakaszában kimondta, hogy «ha az örökhagyó úgy rendelkezett, hogy a hagyatékhoz tartozó földbirtokot egy örökös vegye át, akkor kétség esetén a többi örökösök kielégítése *hozadéki érték* szerint történik.» «Ha a birtokot az egyik leszármazó, az atya, anya vagy házastárs veszi át, a *hozadéki érték a kötelesrész kiszámításánál is irányadó*» (2312. §.)

Ennek megfelelő rendelkezéseket a magyar polgári törvénykönyv tervezete nem tartalmaz, bár egyébként (pl. tartozékok meghatározásánál 498. §., parcellaminimum 573. §., mezőgazdasági telek visszaadása 674. §., haszonélvezet 738. §.) a vagyontárgynak, ha az mezőgazdasághoz tartozik, különleges természetét figyelmen kívül nem hagyja.

Azt hiszszük, hogy a helyes földbirtokpolitika szempontjából a végrendelezési szabadságnak fenti értelemben való kiterjesztését a magyar polgári törvénykönyvtől is elvárhatjuk. Ez a kis-, de főleg középbirtoknak megtartását nagy mértékben elősegíthetné.

A latifundiumos alakulások megelőzése végett azonban ajánlatos lenne a végrendelezési szabadság ily értelmű kiterjesztését a földbirtok bizonyos, területileg meghatározott kategóriáira szorítani.

A szóban forgó rendelkezések a Tervezet rendszerét meg nem bontanák és azok, mint törvényes magyarázati szabályok a végrendeleti öröklés, illetve kötelesrész fejezetébe minden nehézség nélkül beilleszthetők lennének.

Dr. Matyasovszky Miklós.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A perköltség kérdése a vasuti dijszabás helytelen alkalmazása esetén.

A vasuti üzletszabályzat 61. §-ának 4-ik pontja kimondja, hogy ha a dijszabás helytelenül alkalmaztatott, vagy ha a fuvardíjak és illetékek kiszámításánál hiba fordult elő, a hiány utólag befizetendő, a többlet visszatérítendő.

Sem a vasuti üzletszabályzat, sem a dijszabás nem írja elő kifejezett szavakkal, hogy a jogosult fél igényét, mielőtt bírói uton érvényesítené, peren kívül, felszólamlás útján kísértse meg érvényre juttatni; a vasuti üzletszabályzat 61. §-ának 4-ik pontjához kiadott VII., VIII. és IX. pótléka csupán a felszólamlás kellékeiről s előfeltételeiről rendelkezik. Sőt a most említett VIII. pótlék e) pontja kimondja, hogy a számadásoknak a vasut által eszközölt felülvizsgálatánál mutakozó díjtöbbletek azon állomásokkal, amelyek ez illetéket beszédtek, havonként jegyzékbe foglalva közöltetnek; mire ezen állomások az igényjogosultat a javára eső térítmenyről a vasut költségére külön irattal értesítik.

Az elsőbírásgoknál ennél fogva évek hosszú során át az

a felfogás vált gyakorlattá, hogy a dijszabás helytelen alkalmazása vagy számítási hibák esetén egyik fél sem köteles, mielőtt pert indítana, a másik félt a helytelen kiszámításról értesíteni, vagy ha ezt megtette is, az elintéztést bevárni, hanem perelhet azonnal s a bíróságok, ha a díjtöbblet a per folyama alatt, mielőtt a vasut a helytelen dijszámításról magának meggyőződést szerzett, ki is fizettetett, a per költségeit a perindító fél javára mindenkor megítélték.

A fuvarlevelek összeszedésével és felülvizsgálatával foglalkozó czégek, e bírósági gyakorlatra támaszkodva, peren kívüli felszámolással éppen nem, vagy csak ritka esetben éltek és kereseteikkel elárasztották a bíróságokat.

A bíróságok, amint az most már a felebbezési törvény-széknek, elvi jelentőségű határozatával — habár ez még a felszólamlás szükségszerűségét kifejezetten nem is mondja ki — meg van állapítva, téves praemissákból indultak ki s nevezetesen, nézetem szerint, két körülményt tévesztettek szem előtt:

1. Hogy a fuvarozó vasut, amidőn közege a fuvarlevélen a fuvardíjat kiszámítja, a feladó, illetve jogutódai részére számadást teljesít. Mint általában a számadásoknál, úgy különösen — a forgalom gyakori összetorlódása miatt — a vasutaknál számítási hiba vagy egyéb tévedés nincs kizárva s e hibáért a számadásttevő csak akkor válik felelőssé, ha az érdekelt fél őt erre figyelmezteti s a — jelen eseteket tartva szem előtt — nála levő fuvarlevél beterjesztése által a számadásttevőnek alkalmat ad arra, hogy a számadás téves voltáról meggyőződést szerezhesen.

Amíg ez eset nem áll be, addig a számadásttevőt a díjtöbblet visszatérítését illetőleg késedelem nem terheli.

A feladó, illetve jogutóda köteles, mielőtt perelne, a számadásttevő vasutat figyelmeztetni, hogy a számadásba hiba csuszott be; köteles akaratát kifejezni, hogy e hiba folytán beszédett többletet visszatéríttetni kívánja; és csak ha annyi idő alatt, amennyi e figyelmeztetés és akaratkijelentés elintézésére a vasutnak arra, hogy a hibáról meggyőződést szerezzen, elégséges, a vasut nem válaszol; ha tehát nyilvánvalóvá lett, hogy a vasut késedelembe esett, csakis akkor van joga az érdekeltnek pert indítani s a perköltséget követelni; ellenkező esetben a perköltség megítélése a *késedelemben nem levő féllel szemben* jogilag nem indokolható.

Az üzletszabályzat ugyan (fentebb említett VIII. pótlékának e) pontjában) elrendeli, hogy a számadásoknak a vasut által eszközölt felülvizsgálatánál *mutakozó díjtöbbleteket* az illető állomásokkal közölni s erről a jogosított feleket értesíteni kell. De hátha nem mutakoznak ily díjtöbbletek? A felülvizsgáló közeg a nagyszámu esetek felülvizsgálatánál éppen úgy tévedhet, mint az árúkat fuvarozás végett felvevő közeg; és hogy tévedjen, erre egygyel több oka is van még.

A számadások felülvizsgálata alkalmával ugyanis a vasut a fuvarleveleknek, melyek a címzettnek kiadattak, már nincs birtokában s a felülvizsgálatot a rovatlapok alapján eszközli, amely felülvizsgálat így természetesen nem lehet tökéletes. Ezért mondtuk fentebb, hogy az érdekelt, felszólamlásakor, köteles a fuvarlevelet is beterjesztetni a vasuthoz; mert ez csak abból győződhetik meg, vajon csakugyan előfordult-e a fuvardíj téves kiszámítása, vagy a dijszabás helytelen alkalmazása.

2. Az üzletszabályzat, ha nem is expressis verbis, de tényleg megkívánja, hogy a perindítást peren kívüli felszólamlás előzze meg.

A többször említett VII. pótlék azt mondja, hogy a díjvisszatérítési igények érvényesítésére megállapított egy évi elévülési határidőbe nem számítatik be a felszólamló által igazolandó azon idő, mely a vasuthoz írásbelileg intézett, kellően felszerelt felszólamlás benyújtása napjától a vasut első érdemleges határozatának kézbesítése napjáig eltelt.

A VIII. pótlék kimondja, hogy a felszólamlás írásban s

* Braunschweig, Westfalen, Hannover, Oldenburg stb.

azon vasúthoz nyújtandó be, amelynél a fizetés történt; valamint megállapítja a felszólamlás alaki kellékeit is.

Ha a díjszabás nem kívánta volna a felszólamlást kötelezőnek tekinteni, ha nem akart volna a felszólamlás megtörténtéhez különös joghatályokat fűzni, akkor bizonyára nem lett volna szükség arra, hogy a felszólamlás alaki kellékeit oly részletesen megállapítsa.

De e VIII. pótlék még azt is kimondja, (f) pont), hogy a tulfizetés csak akkor tekintetik megállapítottnak, ha az az igényjogosult által bemutatandó fuvarlevél és más fuvarokmányok alapján tényleg olyannak bizonyul.

Ebből egyrészt az következik, hogy a tulfizetést a fuvarlevél nélkül nem lehet megállapítani, másrészt, hogy az érdekelte fél, ha igényt akar a vasut ellen támasztani, köteles előbb a fuvarlevelet a vasúthoz beterjeszteni, vagyis: peren kívül felszólamlással élni.

Amíg a felelkezési bíróság e kérdést elvileg el nem döntötte, az elsőbíróságok a vasuti üzletszabályzat 73. §-ának 3. pontjára hivatkoztak, amelynek e kitételéből: «az igényeknek bíróságon kívül felszólamlás útján való érvényesítése esetén», azt következtették, hogy az üzletszabályzat a peren kívüli felszólamlást csak mint egyik eshetőséget említi s e szerint nem kívánja meg; holott a 73. §., amint az a szöveg további szavaiból is kitűnik, csakis a szorosabb értelemben vett kártérítési követelésekre, de a fuvardijvisszatérítési igényekre nem vonatkozik. Az egész 3. pont ugyanis így szól: Az igényeknek bíróságon kívül felszólamlás útján való érvényesítése esetén az áru értékéről szóló igazolvány s a fuvarlevél is melléklendő.» Hogy a vasuti üzletszabályzat a «fuvarozási szerződésből származó igények» alatt a tulajdonképeni kártérítési igényeket érti; s ezek közt és a fuvardijvisszatérítési igények közt különbséget kíván tenni, bizonyítja a 90. §. is, amely szerint «a fuvardij kifizetésével és az áru átvételével a vasut ellen a fuvarozási szerződésből eredhető minden igény megszűnik». Ami tudvalevőleg a fuvardijvisszatérítési igényekre nézve nem áll.

A kereskedelmi és váltótörvényszék szóban forgó határozatát lapunk jelen számának mellékletén 444. sz. a. közöljük.

Dr. Moravcsik Gyula,
budapesti ügyvéd.

Különfélék

— **A főtárgyaláson** a bünvádi perrendtartás 304. §-a értelmében a vádlotthoz az elnökön kívül sem közvetlenül, sem közvetve senki sem intézhet kérdést. Hogy a törvénynek ezen határozománya nehézségeket fog a gyakorlatban támasztani, az előrelátható volt és méltán emelkedett aggály az iránt, hogy a főtárgyalási elnökök mindegyikében meglesz-e a képesség a tényállásnak tökéletes tisztázására, ha a vádlott kihallgatása körül a bűnügy elbírálására hivatott többi factorok közre nem működhetnek. Jól jellemzi a mai rendnek tökéletlenségét az az eset, mely a sz—i esküdtbíróság előtt történt, hol az elnök a vádlott kihallgatását oly somlisan eszközöl, hogy a vád képviselője szükségesnek tartotta ez ellen felszólalni, kérvén az elnököt, hallgatná ki részletesebben a vádlottat s mondatná el vele az eseményeket apró részleteikben, mert — nézete szerint — az esküdttek előtt vádlottnak vallomásából nem áll tisztán az esemény, közvetlen tanui a bünesetnek nem voltak s a vádlott hajlandó is minden kérdésre válaszolni. Megjegyezzük még, hogy az elnök a kérelmet nem teljesítette, mi ellen a kir. ügyész semmiségi panaszt jelentett be.

— **A rabipar korlátozása.** Az igazságügyminiszteriumban elhatározott dolog a letartóztatottak ipari foglalkoztatásának megszüntetése. A reformot fokozatosan akarják keresztülvinni. Először oly területre szorítják a fogságban levők munkakörét, mely nem sérti többé a hazai kisiparosok érde-

keit, nevezetesen a letartóztatási intézetekben ezután csupán oly ipari cikkeket fognak készíteni, amilyeneknek előállításával Magyarországon ez idő szerint egyáltalában nem, vagy csak igen kevesen foglalkoznak. Ezzel egyidejűleg a foglyok nagyobb része földmivelési munkára szoríttatnék, mert a tapasztalat az mutatja, hogy az elítéltek tulnyomó része ugyanis a földmiveléssel foglalkozó néposztályokból kerül ki. Erre a célra a kormány földek vásárlását tervezi. A fejlődés ezen irányban végtére oda fogna vezetni, hogy az ipari munka egézen kiküszöböltetik s annak helyét a minden szempontból alkalmasabb mezőgazdasági munka foglalná el. Valóban ideje volna, hogy a sok halogató tervezgetés után legalább egy próba- vagy mintatelepet állítana fel a kormány s legalább a kezdő lépéseket tenné meg büntetési rendszerünk átalakítására. Itt is megemlítjük, hogy a letartóztatottak mezőgazdasági foglalkoztatásának kérdésével legutóbb a német börtönügyi tisztviselők egylete (a nürnbergi gyűlésen) foglalkozott.

— **A Magyar Jogászegylet pénztári kimutatása az 1900. év 10 hónapjáról (márczius—december).**

Bevétel:	Korona
Pénztári maradvány	7197'56
Tagdíjakban befolyt	6269'60
Az igazságügyminiszteriumtól a füzetek 132 példányáért (utolsó részlet)	1231'88
Takarékpénztári kamat	376'68
Összesen	15075'72

Kiadás:	
Házbér	700'—
Vörösmarty Mihály szobrára	100'—
Gyorsírónak	160'—
Könyvkereskedőnek beszerzéseikért, expeditiókért, stb.	370'52
Nyomatványokra	5686'50
Szolgáknak	322'26
Vegyések	33'04
Összesen	7372'32

Pénztári maradvány	7703'40
Vagyonszaporodás	505'84

— **Az Országos magyar gazdasági egyesület** a magyar általános magánjogi törvénykönyv bírálatára bizottságot küldött ki, mely bizottság az anyagot ekképp osztotta fel: Személyi jog: dr. Darányi Gyula; családi jog: dr. Tóth Jenő; dologi jog (ált.): br. Braunecker Lamorál; zálogjog, jelzálog, uzsora: dr. Csillag Gyula; kötelmi jog: Makkfalvy Géza, Vancsó Gyula, Havas Miksa; szavatosság: dr. Hutyra Ferencz; végrendeleti öröklés: dr. Dömötör László; végrendeleti öröklés és hitbizományi jog: dr. Baross János. Végül utólag felkérte a bizottság közreműködésre dr. Herczegh Mihályt és dr. Matytyasovszky Miklóst.

Ezen bizottság működésének első eredménye dr. Csillag Gyulának az uzsoráról a polgári törvénykönyv tervezetében írott tanulmánya. Szerző helyesli a tervezet intézkedéseit, de a 957. §. mellett fentartani kívánja a megrövidített félnek azt a jogot, hogy az ügylet megsemmisítése helyett a szerződési megállapodásokban kikötött ellenszolgáltatás mérséklését követelje. A kamatmaximumot időről-időre külön törvényben állapítaná meg. A gabonaelővételi ügyletekről külön törvény volna hozandó és pedig úgy, hogy a szerződő gazda többre és másra, mint saját termésének szolgáltatására nem kötelezhető, hogy a szerződés szerinti vételár és akkor érvényes piaci ár közt fenálló nagymérvű aránytalanság az ügylet megsemmisítését vonja maga után, vagy jogot ad a megrövidített félnek az aránytalan ellenszolgáltatás leszállításának bírói uton szorgalmazására, ha a 957. §-ban említett föltételek fenforognak.

Végül egyes forgalmi és üzleti ágakra s azokban szokásos ügyletekre és eljárásokra nézve, melyekben az uzsora jellemző ismérvei gyakrabban fordulnak elő, vagy melyek igen könnyen uzsorára vezethetnek, a polgári törvénykönyv

általános határozmányainak alkalmazása mellett még különös törvényes határozmányok is alkotandók.

A Joghallgatók Tudományos Egylete a büntetőjog köréből a következő pályatételeket tűzte ki: I. Fejtessenek ki a büntethetőség előfeltételei és a bünvádi eljárás perjogi előfeltételeit tárgyaló tanok. Kifejtendő a kétféle előfeltétel lényeges jelentősége és szembeállítandó a köztük levő különbség, tekintettel egyes büntetendő cselekményekre is. II. Soroltassanak fel bünvádi eljárási jogunknak (1896: XXXIII. tcz.) alkotmányjogi szempontból lényeges rendelkezései és vizsgáltsák, hogy azok közjogunk történeti fejlődésével mennyiben vannak összhangban. Jutalmuk egyenkint 100 korona.

— **A polgári törvénykönyv tervezetének német fordítása** a Zeitschrift für ungarisches privat und öffentliches Recht legutóbbi füzetében egész az 1401. §-ig haladt s ezzel be van fejezve a kötelmi jog általános része. A III. befejező rész szeptemberben jelenik meg. A dr. Barna Ignác kir. táblai bíró és dr. Schiller Henrik ügyvéd által készített fordítás rendkívül szabatosan és hiven adja vissza az eredeti szöveget.

— **Idegen nyelvű idézetek a bírói határozatokban.** A kir. Curia: ... Tekintettel arra, hogy az ítéletben a bevádolt cikk csak eredeti német nyelvű idézetben foglaltatik és annak magyar fordítása hiányzik, a kétnyelvűség pedig nemcsak az ítéletnek egységét, de azt a szabályt is sérti, mely szerint a kir. bíróságok kiadványai az állam hivatalos nyelvén, tehát minden magyar állampolgár által érthető nyelven eszközlendők, a kir. törvényszék jövőben való mihez-tartás végett arra figyelmeztetik, hogy amennyiben határozataiba idegen nyelvű idézetek felvételét szükségesnek látná, az idézetek mellett mindenkor azok magyar fordítását is közölje. (1901 május 21. 3056/901. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** a birodalom összes bíróságaihoz és ügyészségeihez körrendeletet intézett a gyermekvédelem terén kifejtendő közreműködésük fokozása tárgyában. A rendelet köteleességévé teszi a büntetőbíróságoknak, hogy mindazon ügyekben, melyekben gyermekek kінzása, elhanyagolása, koldulásra vagy erkölcstelen czélokra felhasználása képezi a vád tárgyát, az iratokat az eljárás befejezése után hivatalból tegyék át az illetékes gyámhatósághoz, még akkor is, ha felmentő ítélet hozatott ugyan, de a gyermekek szükséges gondozása kellőleg nem látszik biztosítva. Sürgős szükség esetében az eljárás tartama alatt is megkereshetik a gyámhatóságot, hogy a vétkes szülő vagy gyám hatalma alól a gyermek haladéktalanul elvonassék. Lépjének érintkezésbe és álljanak kapcsolatban a bíróságok s ügyészségek a gyermekvédelemmel foglalkozó intézetekkel s vegyék minden szükséges alkalommal igénybe a társadalom által e célra fentartott alkotásokat. Ha a nevezett hatóságok annak tudomására jutnak, hogy a szülők a házi fegyelem jogával visszaélnek s a társadalmi jellegű jótékonsági intézetek beavatkozása sikerre nem vezet, forduljanak a rendőri hatóságokhoz, melyek a vétkes szülőket szemmel tartani s a tapasztaltakról a bíróságoknak jelentést tenni kötelesek. Egyáltalán iparkodjanak a bíróság s az ügyészségek tagjai e kérdésekben a társadalmi jellegű intézmények vezetőivel egyetértőleg, karöltve eljárni, s hol gyermekvédő intézetek nem volnának, az arra hivatottakat ily intézetek alapítására buzdítsák, vagy azt maguk kezdeményezzék.

— **Az Internationale Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft** egyesületben dr. Leppmann előadást tartott a múlt hóban „Über die Geisteskrankheit im Strafvollzug.” Demonstrációkkal kísért előadásában reámutatott

arra a jelenségre, hogy a letartóztatási intézetek népességének mily nagy százalékát alkotják elmebeteg egyének s hogy az elmebetegség csiráival terhelt egyénben mily erővel fejleszti a fogság a pusztító bajt. Foglalkozott továbbá az elmebeteg büntetése elhelyezésének kérdésével s a büntető tébolydák felállításának szükségességét hangoztatta. A felolvasás különben legközelebb a Liszt-féle Zeitschriftben egész terjedelmében meg fog jelenni.

A német börtönügyi tisztviselők egyesülete folyó évi május 29-től június 1-ig tartotta Nürnbergben évi közgyűlését. A napirendre kitűzött kérdések közül kiemeljük a következőket: a magánelzárás tartama; a letartóztatottak mezőgazdasági foglalkoztatása; bánásmód epileptikus foglyokkal; tisztviselők alkalmazása a nőszemélyek befogadására szolgáló intézetekben; az elzárásbüntetés szigorítása bizonyos kihágásoknál; a korrekcionelle Nachhaft alkalmazásának köre; a rabkönyvtárak ügye. Véleményt adtak többek közt Marcovich, dr. Baer, Krauss, Stengel. A magyar kormányt dr. Vámbéry Rusztem képviselte.

— **Vasut felelőssége.** A württembergi képviselő kamrában egy képviselő a vasutaknak az üzemüknél dolgokban okozott kár iránti felelősségéről szóló törvényjavaslatot terjesztett be, melynek alapelve lényegileg megegyezik a vasutak felelősségéről szóló birodalmi törvény alapelveivel.

A törvényjavaslat egy §-ból áll, mely következőleg szól: Dolgoknak a vasut üzeméből származó megsérüléseért az üzemvállalkozó felelős, kivéve, ha azt felsőbb erőhatalom vagy a dolog tulajdonosának hibája okozta. A kártérítési igény a kár bekövetkezésétől számított 2 év alatt évül el. A vállalkozó felelőssége előre sem ki nem zárható, sem nem korlátozható. (V. ö. a Curiai Határozatok 1901. évf. 245. sz. a. között határozattal.)

— **Gyógyintézet cégbejegyzési kötelezettségét** megállapította a berlini Kammergericht, midőn az orvosi kezelés csak egyik része a vállalatnak, melynek lényeges nyeresége van a betegek ellátási díjaiból is.

— **Az orvos felelőssége, ha valamely hullát az elhalt hozzátartozóinak akarata ellenére felboncsol.** Egy rostoki női klinika betegje elhalálozván, az elhalt férje neje végintézkedéséhez képest megtiltotta a holttest felboncsolását. A kórház igazgatója a tiltakozást nem respektálta, a boncolást megejtette és az elhalt szívéből és veséjéből egy-egy kis darabot mikroszkopikus vizsgálat céljára levágatott. A férj büntető feljelentést tett, de a bíróságok vádlottat felmentették.

— **Többszörös házasság** büntetével terheltén állott egy vádlott a párisi esküdtek előtt. Sirva, de egyhangulag vallották a becsapott feleségek, hogy mily kitűnő, gyengéd és figyelmes férj volt a vádlott s az anyósok is csatlakoztak e dicséretéhez. Az esküdtek méltányolták a ritka férfit — s felmentették.

— **Nemcsak az esküdtszéknek,** de a szakbíróságoknak a gyakorlatában is sűrűen fordulnak elő Franciaországban meglepetést keltő ítéletek. Legutóbb pénzhamisítás vádja alól mentették fel egy, pazarlás folytán kedvezőtlen anyagi viszonyok közé került művésznek a nejét, azzal a megokolással, hogy a delictum elkövetésére vezető motívum, a vádlottnál a megszokott kényelem s jó mód folytatására és fenntartására irányuló ösztön, az öntudatot elhomályosító olyan erővel lépett fel, mely a beszámítást kizárja. Hogy az akarat-erő elgyöngülésének «fékezhetetlenül» jelentkezett rohama mellett hogy volt képes a vádlottnő mégis véghez vinni oly nagy raffinériára mutató cselekményt, arról mélyen hallgat az indokolás.

— **Az iszákosság meggátolására** Angliában legutóbb törvényt hoztak, mely a fiatalok számára az alkohol pusztító hatásától való megmentését célozza. E szerint büntetendő cselekményt képez az alkoholnak 16 éven aluli egyén részére iparszerű árusító általi eladása vagy elajándékozása, továbbá tilos és büntetett az, ki 16 évnél fiatalabb egyént korcsmába küld, még akkor is, ha ez csak azért történt, hogy vele akár a maga, akár más részére szeszes italt hozasson.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre — 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Közjogi irodalmunk köréből. *Dr. Jászi Viktor* kecskeméti jogakadémiai tanártól. — A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Wellisz Vilmos* budapesti ügyvéd, pestmegyei tb. főügyésztől. — Választott és tőzsdebírság. *Dr. Róth Samu* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A terheltnek szóló idézés a járásbírság előtt. *Dr. Tuskács Aurél* büntetőtörvényszéki aljegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Közjogi irodalmunk köréből.*

A legutolsó időben nagy az élénkség közjogi irodalmunkban. Kmety után Balogh Arthur is közjogi kézikönyvet ad ki, Nagy Ernőnek műve is csak imént jelent meg negyedik kiadásban, a községjegyzői tanfolyamok számára kis közjogokat írnak.... szinte elcsodálkozunk az eddigi szűken termő esztendő után. Azonban őszintén megvallva, nem annyira kézikönyvekre volna a magyar közjog tudományának nagy szüksége, mint inkább részletes, monografikus földolgozásra s ami ennek betetőzése, a magyar közjog nagy, kimerítő rendszerére.

A Balogh könyve úgy 400 oldal: ennyi helyre éppen hogy elfér a magyar közjog tételes anyagának kivonatos közlése egy kevés magyarázattal, feldolgozással együtt; de nagyon természetes, hogy részletes bizonyításra, levezetésre hely nem juthat. Ámde annyi a homályos, a vitás, a fel nem vetett problema a mi szép tudományunkban, hogy ily részletes tárgyalásra, bizonyításra valahol rászorulunk. Vagy monografiában vagy egy nagy terjedelmes rendszerben. A kézikönyveknek azután ily monografikus feldolgozásokra kellene támaszkodniok, azokra hivatkozniok, azok jól fundált eredményeit összegezniök. Máskülönben csak két eset lehetséges: vagy nem viszik előbbre (legalább jelentősen nem) közjogi tudományunkat, mert újat nem adhatnak, csak közlik az eddig elfogadottat, az eddigi homályosságokat és bizonytalanságokat, vagy újat mondanak, de az nem lesz kellőleg kidolgozva, bizonyítva (hiszen helyük sincs hozzá) s így új tanaik többé-kevésbé a levegőben lógnak.

Közjogi tudományos munkálkodásunk eddigi eredményei nagyon szegényesek. Elmondhatjuk, hogy közjogunkra az elmélet emberei voltak legkisebb hatással. A publicistika és a politikusok kezében maradt annak — már olyan a milyen — feldolgozása, odább vitele.

A tételes anyagot csak ismerjük valahogy, bár ennek tüzetes jogászai feldolgozása is ugyszólván teljesen hiányzik. Azonban minden jogi szak között éppen a közjognál meríti ki legkevesebbé a törvények tartalma a jog tartalmát. Másfelé is kell fordulni és más szempontból is megvilágítani. Eleven közjogi életünk, amint az különösen parlamentünkben folyik, sokkal több s kimerítőbb figyelembevételt és feldolgozást kíván, mint amennyi eddig történt. Élénk, erős közjogi ösztönrel bíró nemzet vagyunk, mely folyton éli jogát, most különösen parlamentjében. Ez a folyton pezsgő, eleven áradat úgy csapkodja, nyaldossa, formálja tételes közjogi rendünket, mint a sebes folyó a partot; egyes helyeket beiszapol, másunnan elszakít és mi is sokszor úgy vagyunk

* *Dr. Balogh Arthur:* A magyar államjog alaptanai. Budapest. Franklin-társulat 1901. Ára 6 korona.

vele, mint a parti birtokos, csak a telekkönyvben van már meg egy-egy darab földünk, másutt meg írás nem látta részek keletkeztek. Az igaz, ha valaki a parlamenti tárgyalásokból tudományos okulást, a kérdések tisztázását várja, rendszerint csalódnai fog. Abból a szempontból vajmi kevéssé gyümölcsöző a parlamenti viták tanulmányozása. Nem vizsgálódó társ, tudományos collega a parlament, hanem kutatási objektum. Magok a parlamenti viták lesznek a vizsgálódás és feldolgozás tárgyai, mint részjelenségei a közjog kiformalódása processusának.

Ezzel kapcsolatos a jogtörténeti iránynak behatóbb érvényesülése. Nehogy félreértessem, nem azt értem alatta, amiből az utóbbi időkig, mondjuk Nagy Ernőig, tulon-tul volt részünk közjogi tankönyvekben, hogy t. i. a tételes anyag közlése előtt avonatközó alkotmánytörténeti adatokat adták többé-kevésbé rövid és szerencsés kivonatban s azt elnevezték történeti módszernek. Nem ilyen külső jogtörténeti sujtást kívánok, hanem az intézmények, a közjogban szereplő fogalmak, a hosszú közjogi élet folyamatából kifejtethető elvek fejlődéstörténetét s a jelenlegi, látszólag még oly öntudatos tételes intézményekkel való kapcsolatuk földerítését. Ahol pedig szokásjogi intézményekről van szó, ott meg a dolog természeténél fogva nélkülözhetetlen a beható történeti vizsgálódás. E téren ijesztően hiányosak ismereteink. A nemzetközi szerződések kötésének kérdése, a törvényt pótló rendelet alkotásjoga, hogy csak pár példát hozzak föl a sok közül, általános szólamokkal intéztetnek el, éppen a fejlődési folyamat ismeretének hiányában.

Mindezekkel szoros kapcsolatban áll egy más kíváncsi, amely a tudományos földolgozásnak megint elegendhetlen föltétele. Ez az intézmények — akár öntudatosan, akár öntudatlanul recipiált intézmények — eredetének és vonatkozásainak a kimutatása. Bizonyos, hogy mindig nagy európai hatások alatt álltunk és úgy régi, mint új közjogi intézményeinknél ezen gyökérszálak fölfedése nélkül tudományunk hiányos marad. Az ily irányu földolgozásnak pedig nyomát is alig találjuk közjogunkban.

Végre, last not least, a közjog tárgyalásánál nem lehet kitérni szorosan vett államtani kérdések elől sem. A közjog, a közjogi intézmények, az állami élet jelenségei egyrészt, másrészt éppen ennek szabályozására hivatvák. És hiába teszi tanulmányi rendünk külön tantárggyá a politikát (államtant), a közjogot a nélkül tárgyalni nem lehet. A közjogi szabályozás miképpen való felfogása és feldolgozása azon képzetekkel áll szoros kapcsolatban, melyeket az állam mivolta felől táplálunk; a jogi szabályozás vonalai közt való tért államtani tudásunkkal töltjük ki. De ettől el is tekintve, elég arra gondolnunk, hogy hiszen közjogunk is, mint minden jogi szabályozás, szavakkal operál, melyeknek jelentését és pedig időnként nagyon is változó jelentését a mindenkori elmélet határozza meg. A törvények végrehajtó hatalomról, népképviselőtről, miniszteri rendszerről stb. szólnak. De hogy mind e szavak mit jelentenek, azt az államtan határozza meg. A törvényhozás, mikor ezeket a kifejezéseket a törvényben alkalmazta, gondolt alattok valamit, körülbelül azt, amit az akkori tudás azok tartalmává tett; és éppen ezen tudatban használta e kifejezéseket s így mindazon vonatkozásokat bele tette,

amelyekbe azokat az államtudomány hozza. A 48-iki törvény-hozás legjelentősebb közjogi alkotásai ilyen «subintelligitur»-on épülnek. Egyszer Heidelbergben Jellinek azt kérdezte tőlem, hogy vajon kimondták-e minálunk 1848-ban a törvényben kifejezetten, hogy a képviselők utasítástól mentesek? Egy kissé meg voltam lepetve, s őszintén bevallottam, hogy bizony a törvényben kell utána nézmem, így nem tudom megmondani; erre nem is gondolt senki, annyira kétségtelennek tartja mindenki s a köztudatban él, hogy a reformot úgy akarták csinálni és így is csinálták. A törvényben csakugyan nincs benne ez a sarkalatos ujtás kifejezetten, szóval kimondva. Miért? Mert az emberek, mikor népképviselőket mondtak, abban az európai constitutionális elmélet szerint magától értőddőleg befoglaltak tudták ezt is.

Akár álljon valaki már most azon az állásponton, hogy a magyar állam valami sui generis állami alakulat, akár tartsa azt, hogy az állam az emberi létezésnek egy oly általános formája, melynek közös általános törvényei vannak, az állammal s benne a jog szerepével foglalkozni kell. Különösen fontos megállapítani a közjogi szabályozás természetét és helyzetét az állam életében, annak jelentőségét, hatályosságát s annak határait, ami számos jelenséget fog érthetővé tenni a közjog terén: a közjogi szabályok nagyobb ingatagságát, kevésbé szabatos végrehajtását stb. Mindezek a szempontok azonban irodalmunkban kimerítő méltatást alig nyertek.

Az elméleti feldolgozásnak ezen nagy hiányosságaiól magyarázható már most az a jelenség, hogy valahányszor valamely közjogi vitás kérdés foglalkoztatja az országot, az emberek mindenünnen keresnek tájékozódást, csak éppen közjogi tudományos irodalmunkból nem. A parlamenti vitákban közjogi elméleti munkáinkra sohasem hivatkoznak, mert alig van mire hivatkozni. Az elmélet nem dolgozik előre a gyakorlatnak, hanem még a tisztán tudományos kérdések kibogozását is ennek engedi át. Eklatáns példa erre a Ferencz Ferdinánd főherczeg nyilatkozatának becikkelyezése körül támadt vita a *pragmatica sanctio* rendelkezéseinek értelmezése felől. Közjogi tudományos irodalmunk vajmi csekély szerepet játszott ebben a vitában, amely pedig par excellence jogászai kérdés körül forgott s a Jogászegyletben is méltán lefolyhatott volna. Egy szóval úgy van, amint azt Tezner mondja (s talán ez az egyetlen igaz vád, mit ellenünk fölhoz), hogy a magyar ősi alkotmányáért szívesen ontja ugyan vérét, de izzadságát nem.

Ezért, amint egyrészt örvendetes dolog, hogy közjogunkkal tudományos célzattal is mind többen foglalkoznak, másrészt nagyon kíváncsok, hogy e munka a «mélyebb szántás» jellegéje alatt folyjon. Ugy tartom, hogy közjogi tudományunknak sokkal nagyobb hasznára válik, ha Kmety vagy Balogh azt a munkát, amit kézikönyvük megírására fordítottak, egyik-másik kérdés tisztába hozatalára szánják.

Kétségtelen azonban, hogy a tankönyveknek is megvan a maguk nagy jelentőségük éppen a közjogban és ezen szempontból csak örvideni lehet, ha a közjogi tételek világos formulázása, logikus rendbeszedése után minél több csatornán át ömlesztetik a közjogi tudás a közönségbe s lesz a közjog tovább fejlődésének melegágya. Mert ha valahol, úgy itt a magyar közjognál leginkább áll az, hogy amit ma mint doctrinát hirdetünk, az holnap tette, vagyis élő joggá válhatik.

Különösen mint tankönyvet véve már most figyelembe a Balogh könyvét, dicsérendőnek tartom tárgyalási módjának nyugodt objectivitását, mely épp úgy kerüli az érzelmi hatások keresését, mint actualitások hajszolását. Ez különösen fontos tankönyveknél, ahol a kezdő figyelmét szorosan tudományos mederben tartani, neki pontos, határozott körvonala meghatározásokat adni elsőrangú követelmény. Erre Balogh törekszik is, bár nem mindenütt egyforma sikerrel; sok helyütt ingatag, tétovázó, sőt önmagának ellentmondó, mit munkája legnagyobb hibájának tartok.

Balogh a legszüksége sebb államtani tudnivalókat i közli, ami, mint fentebb kifejtettük, a közjognál nélkülözhetlen, tankönyvnél pedig éppenséggel az. Hiszen tudjuk, hogy tanulmányi rendszerünk szerint a politikát jóval később hallgatják, mint a közjogot és így minden államtani ismeret vagy támaszték nélkül fog a kezdő az államjog tanulmányozásába. Ennélfogva mind tudományos, mind didaktikai szempont kívánja államtani elmélet alapul fektetését. Balogh így is tesz, midőn egyenesen célul tűzte ki maga elé, hogy azon államtani elmélet alapján fejtse ki a magyar közjog tanait, különösen az államhatalmak kérdésében, amely elméletet Concha tanit «Politikájában». Elméleti rendszeres alapja tehát volna, azonban az alkalmazást nem tarthatom sikerültnek. Egy nagy nehézség előtt állott Balogh. Az előtt a nehézség előtt, hogy az általa helyesnek tartott elméleti felismerés eredményeit a gyakorlat, az élet által elfogadott és szinte áthasonított más elmélet eredményeivel összhangba hozza. Hiszen tudjuk, hogy a doctrinák mindig nagy szerepet játszottak az emberi társas jelenségek fejlődésében és éppen az egyik sajátossága a szellemi tudományoknak, hogy azok tekintetében felállított tanok, az ott folytatott vizsgálódások eredményei magát az illető tudomány tárgyát is módosítják. Az a tan, hogy három államhatalmat kell megkülönböztetni, a törvényhozót, végrehajtót és bírót, mikor elfogadtattott, lehet, hogy nem volt igaz, s a magyar államhatalom szerkezetének objectiv vizsgálata azt elfogadhatóvá nem tette volna. De ha az emberek mégis elfogadták, úgy tartották, s magokat ahhoz tartják, ez által egy alig negligálható ténykomplexum állott elő a magyar közjog anyagában, melylyel számolni kell. Balogh akart is vele számolni s tényleg megtartotta ezt a hármas felosztást. Ez azonban az általa alapul vett elmélettel semmiképp sem egyeztethető össze. Mert akár értse államhatalmak alatt a souverain államakat önálló mozzanatait, akár az ezeket létrehozó szerveket, oda így a bíróságokat be nem helyezheti. Ugyancsak összeférhetlen a saját alapelméletével az a tana, ami megint, elismerem, magyar közjogi tan, hogy a törvényeknek u. n. alaki és anyagi megkülönböztetése a magyar közjogban jelentőséggel nem bír, helyesebben csakis az első minőség az irányadó. Ámde ha a magyar közjog szerint a törvényhozás egy végrehajtási actus is, amennyiben törvény formájában végeztetik, akkor hogyan lehet a törvényhozást itt, mint a souverain akarat létesítésénél a belső akaratelhatározás mozzanatait odaállítani? De saját magának is ellentmond Balogh, mert amíg a 246. lapon a fenti kijelentést teszi, az előző oldalon a törvényt mégis úgy határozza meg, hogy az «a törvényhozó hatalom által hozott jogszabály (ha egyes esetre vonatkozik is) annak rendelkezése, az állami legfőbb akarat, kifejezve a király és országgyűlés által együtt és közösen». Eltekintve az egész definitio körülírt és terjengős voltától, az, hogy mégis jogszabálytartalmat kíván meg a törvénytől, ellentétben áll nemcsak saját, fentidézett s egyszersmind a magyar közjogi felfogással is, de ellentétben áll saját rendszerével is, mert Conchánál sem szorítkozik a törvényhozási functio jogszabályalkotásra. Épp úgy nem érthetők vele egyet, s itt már Conchával sem akkor, midőn a miniszteriumot is a souverainitás egyik főszervének tartja. Mert bár igaz az, hogy souverain jellegű actusok miniszter nélkül alkotmányunk értelmében nem végezhetők és azt is koncedálom, hogy a miniszter formailag saját önálló akaratelhatározását viszi oda: az állami souverain akarat létrehozásánál önálló factornak országgyűlés és király mellett még sem tekinthető azért, mert ő tetszés szerint kicserélhető, megtétele formailag tisztán és teljes szabadsággal egyik souverain szervtől, a királytól függ, s így végre is királyi akaratot representál. A másik két szerv, a király és országgyűlés nemcsak functionálására, hanem arra nézve is független egymástól, hogy mily emberi individuumok tétessenek meg e szerveknek. A király ugyan feloszthatja

az országgyűlést, de hogy az új országgyűlés kikből álljon, nem tőle függ. Épp úgy nem az országgyűléstől függ, hogy ki legyen a király s azt el sem mozdíthatja. Ha az országgyűlés összes tagjait a király nevezné ki s bocsáthatná el bármikor, nevezhetnék-e azt a souverainitás önálló szervének még akkor is, ha egy souverain akaratlétesüléshez szükségképp kellene országgyűlés? Bizonyára nem. Mert ha csakugyan az államhatalmak, mint szervek, meghatározásánál ott találjuk a sulypontot, hogy azok a souverain akaratlétesítéshez mint önálló részesek, mint önálló külön akarat alanyok járulnak hozzá, akkor abból minden oly közeget ki kell zárni, mely önállóan, magában a többivel szemben azon akaratlétesülést megakadályozni nem bírja, s amelylyel szemben viszont az ő ellenállását, mint akadályt, valamely másik szerv feltétlenül és jogi biztossággal elhárítani képes. Ez áll a királyra s az országgyűlésre, de nem a minisztériumra. Erre még akkor sem állana, ha a király egyáltalán nem volna képes oly minisztereket kapni, akik legalább arra a kérdéses egy actusra az ő akarata szerint járjanak el. Eltekintve attól, hogy ily feltételezésnek, legalább minálunk, nagyon kathedra ize van, az eset különben sem volna más, mint a souverain akarat érvényesülésének külső gátoltatása, aminő sok más is elképzelhető.

Bármelyikünknek legyen is azonban elméletileg igaza ebben a kérdésben, az alig vonható kétségbe, hogy az élő közjogi felfogás, sőt a törvény is, a végrehajtó hatalom birtokeosának a királyt tartja s a minisztereket a souverainitás részeseknek nem tartja. Vagyis itt is ellentét van bizonyos elméleti álláspont és az élő jog és közjogi felfogás közt. Mit kell már most ilyenkor a közjogi írónak tenni? Lemondjon saját elméletéről, ami utóvégre sem valami szegfű a gomblyukában, amit divat szerint tesz fel az ember vagy tesz le, hanem valamely kérdés ilyen vagy amolyan megértését jelenti. Avagy nem törődve a külső világgal, a saját elméletének Prokrustes-ágyába szorítsa a tényeket. Ugy vélem, egyiket se tegye, hanem világosan és őszintén mondjon el mindent. A kérdés belső természete szerint így áll, így kell megérteni, amint elmélete tanítja; e mellett azonban figyelembe kell venni, hogy itt e jelenségek tekintetében kifejlődött egy más felfogás, amely a dolgok, viszonyok igazi mivoltát tekintve, szerinte téves ugyan, de amely doctrina elfogadtatván, maga is a jogi alakulás egyik elemévé vált, nem negligálható; vagy bizonyos speciális okok folytán bizonyos külső jelenségek álltak elő, melyek elméletével ellentétben látszanak állani, de egymással ilyen és ilyen kapcsolatban vannak, stb. Baloghnál is mindennek kifejtését kívántam volna, hogy álláspontját a tételes alakulásokkal szemben is megtarthassa.

Könyvének általános jellegét tekintve, óhajtható lett volna még, hogy Balogh közjogi irodalmunkat idézze az egyes kérdések tárgyalásánál. Éppen ily kézikönyvekben, ahol széleskörű és részletes kifejtésekre hely nincsen, mintegy documentumképpen minden tételre nézve idézni kell azt a munkát, ahonnan tételét vette, vagy ahol az bővebben kifejtve található. Azonkívül azt is nagy hiánynak tartom, hogy az irodalomban felmerült ellentétes nézetekkel nem foglalkozik, ott hagyja s halad tovább a maga útján. Ily módon szegényes közjogi irodalmunk még oly életet sem mutathat, amilyenre különben képes volna. Egyik gondolkodásnak a másikba kellene kapcsolódnia, a későbbinek az előzőt kritikával felhasználni vagy használhatlanságát kimutatni. E nélkül az egész irodalom felhalmozott nézetek butorraktárává válik.

Terem nem engedi, hogy Balogh könyvével részleteiben foglalkozzam, ezt megteszem más helyütt. Csak egy elvi kérdésre akarok még kitérni. Nagyban és egészen helyeslem Balogh meghatározását, melylyel a közjogot (államjog) a közigazgatási jogtól elhatárolja. A közjog és közigazgatási jog közt határvonalat, olyat, melynek logikai indokoltsága legyen, másutt nem vonhatunk, mintha a közjogba utalunk minden

szabályozást, mely az állam alkatelemeire, szervezetére és e szervezet functionálására vonatkozik; míg a közigazgatási jogban azokkal a jogszabályokkal foglalkozunk, melyek az így organizált, élni készen álló állam konkrét céljait és ezek elérésére irányuló tevékenységet szabályozzák. Ugy hogy itt legfőleg csak azon állami szerveket kellene tárgyalni, melyek különösen s tulnyomólag egy bizonyos konkrét cél elérésére állítottak be. Minden más felosztás és határvonalmegvonás önkényes és bizonytalan lesz.

Mindezek végeredményeképpen konstatálhatjuk, hogy Balogh könyvével egy igen jóra való, használható közjogi tankönyvet nyert irodalmunk, mely némely részeiben, különösen az állami főszervek functionálásának és hatáskörének tárgyalásában határozott haladást mutat eddigi kézikönyveinkkel szemben. Legfőbb gyengéjével, t. i. nézeteinek sok helyütt ingadozásával és ellentmondásaival szerzőnek ezutáni közjogi műveiben remélhetőleg találkozni nem fogunk.

Dr. Fászi Viktor,
kecskeméti jogakadémiai tanár.

A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.

I. A törvénytelen gyermekek mai jogállapotán végig tekintve, elborul a szemünk s gondolkodóba esünk, vajon igazán jogállamban élünk-e? Jogállam-e az, mely türi, hogy lakosainak százazrei mások hibája vagy könnyelműsége folytán lakoljanak és szenvedjenek — ártatlanul? Ennek súlyát érzi többé-kevésbbé mindenki, ki a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak kérdésével foglalkozik. A művelt világon mindenütt, úgy az irodalomban, mint a törvényhozások termeiben ismételve hangok emelkedtek és javaslatok hangzottak föl, melyek a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak javítását, évszázados igazságtalanságok megszüntetését vagy legalább enyhítését célozták. A törvénytelen gyermekek jogviszonyainak kérdésében is a nagy francia forradalom törvényhozása volt az, mely kiindulva annak fölismeréséből, mily rendkívül fontos érdeke a vagyontalan osztálynak, hogy a törvénytelen gyermekek jogviszonyai jog és igazság szerint szabályoztassanak, II. brumaire 12-ik törvényével a haladás és az igazság fáklyáját gyújtotta meg, kimondván, hogy a törvénytelen gyermekeknek úgy apjuk, mint anyjuk hagyatékában ugyanoly törvényes örökösödési joguk van, mint a házasságban született gyermekeknek.

E sorok keretét és célját messze túlhaladná, ha a külföldi irodalom és törvényhozás — bár csak igen vázlatos — ismertetésére kitérnénk. A francia konvent törvényével is csak azért tettünk kivételt, mert, úgy látszik, ennek rendelkezései lebegthettek dr. Márkus Dezsőnek* szeme előtt, midőn de lege ferenda az itt idézethez hasonló törvényes rendelkezést hoz javaslatba.

Hogy a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak javítása céljából nálunk is reformeszmék hangzottak föl s a legnehezebb érzelmektől sugalt javaslatok tétettek, azt mindenki természetesen fogja találni. Hisz mindent magával ragadó lelkesedéssel terjesztette ki a nemzet a maga jogait e hazának millió meg millió lakosaira. E lelkesedés hatotta át azokat, kik a szív és az ész fegyvereit forgatva, a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak javítását sürgették és sürgetik nálunk. Célunknak, hogy leglényegesebb vonásaiban föltüntessük, újabb időben mily követelmények hangzottak föl, mily javaslatok tétettek nálunk a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak szabályozását illetőleg (hogy azután lássuk, mit valósít meg ezekből a magyar polgári törvénykönyv tervezete) megfelelni vélünk, ha azok közül, kik e kérdéssel foglalkoztak, kiemeljük dr. Márkus Dezsőt** és dr. Doleschall

* A házasságon kívül született gyermekek joga. Budapest, 1899.

** L. főtebb idézett dolgozatát.

*Alfrédot.** — Dr. Márkus javaslata az anyagi jogot illetőleg a következő három pontba vonható össze:

1. Ha az apaság akár bírói ítélettel, akár az atya elismerése által meg van állapítva, ugyszintén, ha a férfi az anya ellen elkövetett szemérem elleni büntett miatt elítélte, a házasságon kívül született gyermek atyjával és ennek rokonságával szemben úgy tekintetik, mintha nemzójének törvényes gyermeke volna és az ezek számára biztosított összes családi és öröklési jogokat élvezzi.

2. Ha az apaság meg nem állapítható, de bebizonyul, hogy a gyermek anyja a perbe fogott férfival vagy férfakkal a kritikus időn belül nemileg érintkezett, úgy hogy bármelyikük a gyermek apja lehetne, e férfiak vagyoni viszonyaik arányában együttesen járuljanak a gyermek eltartásához.

3. Ha sem az apaság, sem a tartási kötelezettség meg nem állapítható, a gyermek eltartására az anya és illetőleg ennek felmenői kötelesek. Az anya, ki az esetre, ha az apaság be nem bizonyítható, gyermeke felett szülői hatalmat gyakorol, ez után törvényes örökösödési és köteles részre való joggal, viszont a gyermek anyjával és ennek rokonságával szemben a törvényes gyermekekével azonos jogosítványokkal bír.

Alább, midőn a törvénytervezet intézkedéseivel közvetlenül fogunk foglalkozni, látni fogjuk, hogy dr. Márkus javaslatából mennyi valósult meg a törvénytervezetben. Javaslatainak azonban azt a részét, mely kimondatni kívánja, hogy ha az apaság meg van állapítva, a házasságon kívül született gyermek atyjával és ennek rokonságával szemben úgy tekintetik, mintha nemzójének törvényes gyermeke volna, már itt óhajtjuk elintézni. Ameddig a házasság és még inkább a tulajdon intézménye mai alakjában fenáll, ameddig ez utóbbi a társadalmi rend egyik főoszlopa, addig dr. Márkus javaslatának egy a jelenlegi társadalmi rendet alapul és kiindulási alapul elfogadó törvénybe való beleillesztése merő lehetetlenség. Látni való tehát, hogy úgy a nagy francia forradalom konventje, mint dr. Márkus, kik mindketten az egyéni tulajdon jogalapján állanak, gyakorlatilag keresztülvihetetlen elvet hirdettek. Szórol-szóra igaz, mit dr. Márkus a törvénytelen gyermekek jogviszonyának mai szomorú állapotáról mond, meleg visszhangot kell hogy keltsen mindenütt a szava, melyet az igazság, az erkölcsiség s az emberiség nevében emel, de ő maga is beismeri, hogy javaslata az *eredményre való törekvés*, ez eredményt pedig csak úgy fogjuk elérni, vagy legalább lényegileg megközelíteni, ha a tulajdon ma érvényben lévő jogintézményét előbb alapjából megváltoztatjuk. E minden meglevőt megváltoztató reform kezdeményezésére azonban mi — ez idő szerint — távolról sem vagyunk elég erősek.

Dr. Doleschallnak a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak szabályozására vonatkozó javaslata egy-két kevésbbé lényeges pont tekinteten kívül hagyásával a következő:

1. Általános elvként kívánja kimondatni, hogy a törvénytelen gyermekek jogi állása ugyanaz legyen, mint a törvényeseké s hogy e szabály alól csak oly kivételek tehetők, melyek nélkül a törvényes házasságon alapuló családiság legitim elve megsértetné és az uralkodó társadalmi rend alapjai megingattatnának.

2. A nőn elkövetett erőszak folytán született gyermekek kizárólag atyjukkal szemben, az egyik félnek megtévesztése következtében nem létező vagy alakilag semmis házasságból származó gyermekek pedig kizárólag a megtévesztő féllel szemben helyeztessenek jogi viszonylatba; a mindkét fél hibájából anyagilag érvénytelen házasságból származó gyermekek mindkét szülővel szemben minden tekintetben a törvényes gyermekek jogi állásába helyezendők.

* A házasságon kívül született gyermekek jogi állása. Budapest, 1891.
— A törvénytelen gyermekek jogi állása. Budapest, 1901.

3. A törvénytelen gyermekek anyjuk családjába tartoznak és szabály szerint külön kirendelt gyám által képviselteknek.

4. A törvénytelen gyermekek szülőik vagyoni viszonyaihoz képest a törvényes gyermekekkel egyenlő tartamu és terjedelmű tartást, nevelést és kiházasítást igényelhetnek. A szülők vagyoni képtelensége esetében a tartási s nevelési kötelezettség az államot terheli.

5. Szabály szerint a törvénytelen gyermekek mindkét szülőjük hagyatékában törvényes leszármazók hiányában rendes, törvényes leszármazók mellett mérsékelt, rendkívüli törvényes örökösödési joggal felruházandók.

6. Az exceptio plurium concubentium érvényesítésének hely adandó.

E helyütt csupán az 1. pontban említett elvre vonatkozólag óhajtunk egy megjegyzést tenni. Ez elv annyira tág, annak takarója alatt egymás mellett annyira jól megfér egy emberies intézkedés s a legnagyobb igazságtalanság, hogy annak a törvényben való kimondását nemcsak feleslegesnek, de mint kétértelműségeket és igazságtalanságokat megengedőt, egyenesen károsnak tartjuk. Hisz a mai, valóban szégyenletes jogállapot fentartását is azzal lehet indokolni, hogy azt «a törvényes házasságon alapuló családiság legitim elve» és «az uralkodó társadalmi rend alapjai» megkövetelik. Különben dr. Doleschall fejtegetéseiben, melyek e javaslatát megelőzik,* ez utóbbival ellentétben lévő és a kérdés társadalompolitikai nagy jelentőségének sokkal inkább megfelelő álláspontot foglalt el, midőn kijelenti, hogy «valahányszor összeütközésbe jutnak az emberi, tételes intézmények a természet jogával és parancsolataival, hogy mindakkor az utóbbiakat illeti meg a feltétlen elsőbbség». Dr. Doleschallnak az 1. pontban felállított elve egyébként ellentétben van ama javaslatával is, hogy a törvénytelen gyermekeknek mindkét szülőjük hagyatékában törvényes örökösödési joggal felruháztassanak, mert eme javaslat, ha törvényerőre emelkedik, ama rideg önzéstől impregnált társadalmi rendet, melyet ő az 1. pontban megingattatni nem akar, bizony észrevehetően megrázóként hat.

Dr. Wellisz Vilmos,
ügyvéd, pestmegyei tb. főügyész.

Választott és tőzsdebiróság.

I. A tőzsdebiróság is választott bíróság és a polgári perrendtartás szempontjából nem volna indokolt a tőzsdebiróságot külön kiemelni. Ha mégis kiemelem, ezt azért teszem, mert a «választott bíróság» nem éppen könnyű jogi problémái nálunk a tőzsdebiróság fogalmához fűződnek. A tőzsdebiróság az a választott bíróság, melyet az életben sűrűn igénybe vesznek, míg a tulajdonképpen «választott bíróság»-ok muzeumi ritkaság számába mennek.

A választott, főleg a tőzsdebirósággal, különösen annak hatáskörével úgy a napi, valamint a jogi lapok egyre foglalkoznak, mi utóbbi időben annak a körülménynek tulajdonítható, hogy a polgári perrendtartás tervezete megjelent és ezzel a perrendtartás eme területének újabb szabályozása is a közeli jövőnek feladatává lett. A *Jogt. Közl.* f. évi 14. és 15. számaiban is találunk erre vonatkozó cikkeket. A tőzsdebiróság reformját maga a tőzsdetanács is napirendjére tűzte, mindez tanúsítja, hogy a fenálló jogállapot e tekintetben nem kielégítő.

II. Az irány, melyben a reformot keresik, nézetem szerint téves. A vita (l. a *Jogt. Közl.* idézett két cikkét is) eddig a körül forog, mily *hatáskör* adassék a tőzsde, illetve tágabb értelemben szólva: a választott bíróságnak? Pedig helyesen a kérdés hatáskör problémája nem lehet. Csak annyiban érthető, hogy a tőzsdebiróságnál a hatáskör felé tere-

* L. a Törvénytelen gyermekek jogi állása cz. dolgozatot, 7. lap.

lődött a figyelem, mert e bíróság kikötésével külön eljárás és külön szokásoknak is alávetik magukat a felek, sokszor a nélkül, hogy ezeket ismernék!

A mai jogállapot szerint (1868: LIV. tcz. 495—512. §§-ai, illetve az 1881: LIX. tcz. 74—79. §§-ai; a tőzsdebírószágra utóbbi törvény 94—99. §§-ai) csakis oly ügyekben nem köthető ki választott bíróság, melyekben a rendes bírói illetőségűtől eltérésnek helye nincs (1868: LIV. tcz. 53. §.). A tőzsdebírószágra hatáskörét is a törvény, bár szűkebben, de elég tágan határozza meg, sőt egy esetben (1881: LIX. tcz. 94. §. a) pontja) a tőzsdebírószágra hatáskörébe utalja az ügylet elbírálását, ha a felek magukat írásbelileg annak alá sem vetették, holott az 1868: LIV. tcz. 496. §-a megköveteli, hogy «a szerződésnek, melyben a választott bíróság kikötöttet, mindig írásban szerkesztve kell lennie.»

Nem is e hatáskör adott okot panaszokra, hanem az a tapasztalat megérlelte megfontolást, hogy a választott és tőzsdebírószágra jogszabályhoz kötve nincs: nincs biztosíték arra nézve, hogy a magyar jog fog alkalmaztatni ezeknél a bíróságoknál! In thesi a választott bíróságokra és a tőzsdebírószágra is vonatkozik az 1868: LIV. tcz. 245. §-a: «a bíró a törvények szerint hoz határozatot, habár a törvényekre nem hivatkoztak is a felek», ez azonban jámbor óhajnál nem sokkal több a választott bíróságokra vonatkozólag. A jog helytelen alkalmazása vagy jogszabály mellőzése ugyanis nem nyújt e bíróságnál alapot jogorvoslatra (l. 1881: LIX. tcz. 77. és 96. §§-ait). A tőzsdebírószágra tagjaira az 1881: LIX. tcz. 99. §-a legalább a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871: VIII. törvénycikket kiterjeszti, míg ezt a törvény a választott bírákra nem teszi. Az 1871: VIII. tcz. eme kiterjesztése azonban, főleg ha e törvény 66. és következő §§-ait és a gyakorlatot figyelembe vesszük, a törvények alkalmazását nem biztosítja; a bíró vagyoni felelőssége az objectiv jog elhanyagolása miatt kimondható rendszerint nem lesz.

A gyakorlat világosan bizonyítja, hogy a tőzsdebírószágra oly tényállás alapján, melyre állami bíróság a fenálló jog szerint elutasító ítéletet alapítana, marasztaló ítéletet hoz, így pl. a differentialis ügyleteknél. Szokásjog nálunk, hogy különbözőzeti ügylet obligatiót nem szül: ez a fenálló jog, bármi képp is vélekedjünk, de lege ferenda. A tőzsdebírószágra ellenkező gyakorlatot követ és (itt van a bökkenő!) az állami bíróság épp úgy végrehajtja a tőzsdebírószágra ítéletét, mintha saját ítéletéről volna szó. A mai perrendtartás a választott és tőzsdebírószágról szóló rendelkezéseivel rést üt az anyagi jogon. Hinc illæ lacrimæ: ez magyarázza meg a recriminativ reformtörekvéseket.

III. A perrendtartás célja az anyagi jognak minél inkább érvényre juttatása. Ez a cél megengedi, hogy a felek magánjogi ügyeikben, melyekben jogaikról rendelkezhetnek, az állami bíróságokat és azok eljárási szabályait mellőzzék és külön bíróságokhoz forduljanak. Azt azonban már nem engedheti meg a perrendtartás, hogy ne az *állam* anyagi joga érvényesüljön bár csak *egy* perben is! Ily uton-módon az anyagi jognak nem alkalmazása, de egyenesen áttörése van «biztosítva.» Külön jogszigetek keletkeznek. A választott bíróság hatáskörét megszorítani magánjogi ügyekben elvileg nem helyes. Büntetőügyekben, oly magánügyekben, melyekben közjogi szempont is mérvadó (1868: LIV. tcz. 53. §.), az állam külön bíróságok kikötését és a perrendtartástól eltérő eljárást sem engedi meg. A tulajdonképpeni magánügyekre nézve azonban a felek joggal megkívánhatják, hogy ők maguk határozzák meg azt a bíróságot és azt az eljárást, melyet a per megrövidítésére, annak egyszerűsítése szempontjából legalkalmasabbnak tartanak. Különösen a gyorsaságnak az állami bíróságok alig bírnak eleget tenni (egy-egy fővárosi járásbírószágra folytatódó tárgyalásra 3 hónapos terminusokat tűz!). Gyakran meg szakbírószágot kívánnak a felek, ez teszi sokszor indokolttá a tőzsdebírószágra kikötését.

Ha tehát a választott bíróság hatáskörének megszorítása nem támogatható elvi szempontból, azért emelnek szót ily megszorítás mellett, mert legalább szűkebb körre kívánják szorítani azt az anomaliát, hogy a választott bíróság *külön* jogot szolgáltatthasson. A helyes szempont csakis az lehet: *általában* nem tűrhető, hogy a választott bíróságok más jogszabályokat alkalmazzassanak, mint a hazai jog szabályait. Ha e tekintetben remediumot állítunk, a választott bíróságok hatáskörét nem kell megszorítani.

IV. Mielőtt ebből a szempontból kiindulva, kifejténém, hogy képzelem én a választott bíróság kérdésének helyes megoldását, konkrét jogesetet mutatok be:

Igen fontos élelmi cikk előállítói kartellszerződésre léptek. Megállapították azt a maximális quantumot, melyet a szerződők mindegyike évenként előállíthat, megállapították a minimális árakat, melyeken alul a szerződők az árut el nem adhatták, stb. A szerződés megszegését horribilis kötbérekkel kívánták lehetetleníteni. Az egyik félre a több évre kötött kartell tűrhetetlenné válik, szabadulni kíván az alól. Jogi tanácsot kér: lehet-e őt kártérítésre (kötbér!) kötelezni, ha a kartellt megszegi? A válasz az: «kartell» alatt különböző szerződés érthető, így a kereskedelmi törvény 179. §-ának 4. pontjában érintett kartell (társasági szerződés) meg van engedve, a szóban forgó kartell azonban turpis causa, bírói gyakorlatunk szerint bíróság előtt *nem* érvényesíthető, ergo bátran megszegheti. Megindokolja is az ember ügyfelének e véleményét: az ily kartell «a fogyasztó közönség érdekeit biztosító szabad versenyt teljesen kizárja», amint a Curia 2554/83. szám alatt mondja, mint ilyen turpis causa; hasonló elv található a Curia 7797/93., 1963/97., 1899. I. G. 123. sz., stb. ítéleteiben. Igen ám, csak hogy a kartellírózó felek is ismerték a magyar jogot, azt kikerülni akarták, tehát in fraudem legis a kartellszerződésben *választott* bíróságot kötöttek ki, még pedig olyant, melyről jó eleve tudták, hogy a kartellt érvényesnek fogja tekinteni! És ezzel, az in fraudem legis történet kikötéssel szemben a szakember nem talál sem a törvényben, sem a gyakorlatban támpontot arra, hogy a választott bíróságnak bizonyára marasztaló ítélete ellenében vagy az annak alapján elrendelt végrehajtás folyamán a turpis causa-t érvényesíthesse! Az ismertetett esetben a nagy kockázatot is figyelembe véve, azt a tanácsot adtam, hogy a kartell-t a visszalépni kívánó fél egyelőre tartsa be, indítson azonban az «illetékes» (ugy, ahogy t. i. illetékes) *állami* bíróság előtt az egész kartellszerződés érvénytelenségének kimondása iránt pert. Ha pernyertes lesz, megdől a választott bíróságra vonatkozó kikötés is. Előreláthatólag az alperesek a megállapítási perben pergátló kifogást fognak emelni az állami bíróság illetékessége ellen. Ezzel szemben bizony csak azt hozhattam fel, hogy a választott bíróság iránti kikötés csakis a szerződésből felmerülhető vitás ügyekre vonatkozik, a jelen esetben pedig a szerződés a maga egészében vita tárgya, mely ha érvénytelen, a kikötés maga is az. Scrupulusaim voltak és vannak, nem-e kimondta volna az állami bíróság, hogy illetéktelen és hogy védekezésem már a meritumra vonatkozik (kételyeim megmaradnak, mert az ügyet békésen elintézték), mégis az az alapérzésem: lehetetlen, hogy a törvény gyengébb legyen a törvényt kijátszani törekvőknél!

V. Amint láttuk, a perrendtartás helytelenül szabályozza a választott és tőzsdebírószágot. Szerintem a választott és tőzsdebírószágra ítéletei ellen felülvizsgálatot kellene engedni a jogkérdésben. Vajon a felülvizsgálatra a Curia vagy a tábla, avagy érték szerint majd ez, majd amaz illetékes legyen, vitatni nem kívánom.

A felülvizsgálat nem fogja akadályozni az eljárás olcsóságát és gyorsaságát. A marasztaló ítélet alapján felülvizsgálat esetére biztosítási végrehajtást lehetne engedni. (V. ö. 1881: LIX. tcz. 96. §. 2. bekezdésével.) Meg lehetne állapítani a felülvizsgálat soron kívüli elintézését is. Azt a ki-

fogást sem emelhetni helyesen, hogy a felülvizsgálat a pert kelletténél hosszabb ideig függőben fogja tartani (pedig épp e bizonytalanságot akarták volna a felek kikerülni), mert hiszen most is van felebbezésnek, felfolyamodásnak helye, de különben is a felek nyugtalanságával szemben, azt messze felülhaladólag jogpolitikai szempontból, kiemelkedik ama körülmény, hogy a jogegység biztosítva lesz és nem lesz lehetséges választott bíróságot az anyagi jog kijátszása végett kikötni!

Mint szakbíróságot is szokták a választott, különösen a tőzsdebíróságot igénybe venni, még pedig helyesen, mert ha szakemberek a bírák maguk, könnyebben és megfelelőbben állapíthatják meg a tényállást, mintha előbb szakértőket volnának kénytelenek meghallgatni. Így hogy példát említek, a felek az üzlet «prosperálásá»-hoz jogkövetkezményeket fűztek; kétségtelenül helyesebben fogja megállapíthatni a tőzsdebíróság, «prosperál»-e az üzlet vagy sem, mint az állami bíróság. Ha ily szakkérdések eldöntése kedvéért történt a választott bíróság kikötése, a feleknek érdekein ez irányban a felülvizsgálat csorbát nem fog ejteni, mert ténykérdésekről van szó.

Azt, hogy a választott bíróság kikötése a hazai jog kikerülése céljából történjék, megengedni nem lehet.

VI. Legyen szabad az elmondottakkal kapcsolatosan még néhány kritikai megjegyzést tennem a magyar polgári perrendtartás tervezetének a «választott bíróság»-ról intézkedő §-aira.

A tervezet a 15. czimben, a 804—824. §§-ban a választott bíróságról rendelkezik, a tőzsdebíróságról külön nem intézkedik.

Ha a tőzsdebíróságot illetőleg a törvényhozás nem kívánna egyszerűen a választott bíróságra vonatkozó tételeket felállítani, akkor is nézetem szerint a külön rendelkezéseket a választott bíróság fejezetébe kellene felvenni.

A tervezetnek a választott bíróságról szóló része alapján az érvényben levő perrendtartással megegyezik. Felülvizsgálatot *nem* enged. Kiindulási pontul nem veszi, hogy a magyar anyagi jog uralmát e bíróság előtt is biztosítani kell. Ez okból kielégítőnek nem tartom. Itt épp úgy, mint a tőzsdebíróságnál felülvizsgálat adandó.

Helytelennek tartom továbbá a 804. §-nak hatáskör körülírását. Kimondja ugyanis e §., hogy csak akkor érvényes a választott bíróság kikötése (más előrebocsátott kellektől eltekintve), «ha a felek a szerződés tárgyáról szabadon rendelkezhetnek». Ezzel azt kívánja a tervezet kifejezésre juttatni, hogy azokban az esetekben, melyek jelenleg az 1868: LIV. tcz. 53. §-ában vannak összefoglalva, ily kikötés érvénytelen. Ha ezt célozza a tervezet, kételkedem, hogy így, azaz az összes ott felsorolt esetre fogják értelmezni e kitételét; ha pedig mást akar kifejezni, helytelenitem, hogy ez esetek bármelyikében tért ad a választott bíróságnak.

A tervezet több pontban üdvösen eltér a mai jogtól, így felemlítendő a 817. §., mely a választott bíróság késedelmes eljárása esetére remediumot nyújt. Főleg a 821. §-sal kell foglalkoznom. Ennek 1. pontja szerint a választott bíróság ítéletét keresettel érvényteleníteni lehet a rendes bíróság előtt, ha a) választott bírósági szerződés nem volt, vagy b) ha az nem érvényesen, avagy c) nem az eldöntött ügyre vonatkozólag volt kötve, valamint d) ha az az ítélet előtt hatályát veszítette.

A 821. §-ban felsorolt esetek majdnem mind a mai perrendtartás szerint (l. 1881: LIX. tcz. 77. és 96. §§.) felebbezésre, a tőzsdebíróságnál felfolyamodásra nyújtottak alapot. Minthogy a tervezet a választott bíróság ítéletei ellen felebbezést vagy felfolyamodást nem ismer, a 821. §-ban a rendes bíróság előtti keresettel mondja megtámadhatónak az ítéletet azokban az esetekben, melyekben a mai perrendtartás jogorvoslatot enged. Ez szerintem helytelen, mert komplikáltabb

eljárást állapít meg, de főleg, mert a jogorvoslattal az ítélet jogerejét felfüggeszteni és a kielégítési végrehajtást kikerülni lehet, míg a tervezet szerint külön, hosszadalmas pert kell indítani és ezzel sem lehet — a *mai* végrehajtási eljárást figyelembe véve — a kielégítési végrehajtást elhárítani. Pedig a 821. §. eseteiben a választott bíróság ítélete annak sem tekinthető! Kirívóbbá teszi még a 821. §. intézkedését a 816. §.

A 821. §. 1. pontjának fentebb b)-vel megjelölt ama kitétele, hogy a választott bíróság ítéletét a rendes bíróság előtt keresettel érvényteleníteni lehet, ha a választott bírósági szerződés nem érvényesen kötöttet, nem értelmezhető úgy, mintha a tervezet praediciális keresetet adna a rendes bíróságok előtt a szerződés érvényességének vagy érvénytelenségének kimondása iránt, ahogy azt az ismertetett kartellkérdésben javasoltam. Hogy nem ez a tervezet e pontjának értelme, mutatja, hogy csak a választott bíróság *ítéletével* szemben ad keresetet és hogy ezt az esetet más semmisségi esetekkel egy §-ba együvé foglalja. Különben is csak a választott bírósági szerződést említi és nem az ügy alapjául szolgáló szerződést, így tehát csak azt az esetet érti, midőn érvénytelen formában vagy kizárólagos illetékesség ellenében van kikötve a választott bíróság. (Tervezet 804. §.)

A Tervezet 816. §-a azt a kétséget hagyja fen, vajon az abban említett bírói határozat, így pl. a választott bírósági szerződés érvénytelenségének kimondására a rendes vagy a választott bíróság illetékes? E §-ban is csak a választott bírósági szerződés és nem a jogviszony alapját képező jogügyletről van szó, így tehát e §. sem adja meg a praediciális keresetet.

Végkonkluszióul állíthatom, hogy a választott bíróság ítélete ellen felülvizsgálatot kell engedni, mely esetben a választott bírósági szerződés, de maga az alapul vett jogviszony iránti praediciális keresetet a rendes bíróság előtt nem kell megadni. Ha azonban a felülvizsgálat meg nem adatnék, legalább a praediciális keresetre kell utat-módot nyújtani, jöllehet az a választott bíróság alapelveivel ellenkezik.

Dr. Róth Samu,
budapesti ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A terheltnek szóló idézés a járásbíróság előtt.

Ez alatt a czim alatt *dr. Kassai Ferencz* a *Jogt. Közl.* f. évi 21-ik számában az új bünvádi perrendtartásnak egy *hiányát* tárja fel, elpanaszolván, hogy a terheltnek szóló idézés kötelező tartalmából terhelt csak azt tudja meg, hogy mi az a büntetendő cselekmény, amivel terhelik, de arról, hogy ki emelte ellene a vádat és milyen alapon, csak utánjárásra, a járásbíróságnál győződhetik meg; ha pedig a terhelt nem a járásbíróság székhelyén lakik, ez az utánjárás az idővesztésén felül még költségébe is kerül.

Ezt a felesleges költséget és fáradságot czikkíró szerint annál kevésbbé lehet elkerülni terheltnek, mert a vád tartalmának ismerete nélkül nem viheti magával a tárgyalásra a be nem jelentett tanukat és bizonyítékokat, sem olyan időben be nem jelentheti a járásbíróságnak, hogy az a tárgyalásig a tanukat beidézhesse, a bizonyítékokat pedig beszerezhesse, holott ezeket neki az idéző-levél meghagyja. (BP. 530. §. 1. bek.)

Ezek szerint panaszos, — kinek ez a költséke és idővesztése fel nem merül, — a vádlott felett mivel sem indokolható előnyben van.

Arra is rámutat, hogy a BP.-nak sem a most idézett 530. §-át, sem az abban felhívott 130. §-át nem lehet úgy interpretálni, hogy ezek a szakaszok intézkednének arról, hogy az idéző-levélben a vád, legalább dióhéjban, előadassék.

A hiány ellensúlyozására pedig azt indítványozza, hogy a BP. idevonatkozó része egészítettessék ki azzal a rendelkezéssel, hogy a vádló «*vádiratát*» (talán *vádindítványát*?) két példányban legyen köteles beadni s ennek egyik pél-

dánya — illetőleg a bíróságnál felvett panaszjegyzőkönyv másolata (itt czikkíró nyilván a főmagánvád eseteire gondolt) — terheltnek az idézéssel együtt kézbesítették.

Szerény véleményem szerint a fentebb jelzett s felpanaszolt hiány nem is forog fen, mert idevonatkozólag a törvény, szerintem, intézkedik is és pedig elég világosan.

Ugyanis: a BP. 527. §-a köteletségévé teszi a járásbírónak, hogy a vádindítványt, illetőleg feljelentést vizsgálja meg s vizsgálata alapján *végzéssel* határozzon.

A járásbíró határozata a törvény szerint háromféle lehet: vagy: 1. *meg kell tagadni a bűnvádi eljárás megindítását*, ha t. i. a feljelentett cselekmény nem büntetendő vagy bármilyen okból nem büntethető, esetleg, ha az indítvány (BP. 2., 41., 42. §§.) hiányzik (527. §. 1. bek.) vagy

2. *át kell tennie az ügy iratait* más hatóság vagy bírósághoz, ha t. i. az ügy hatáskörébe vagy illetékessége alá nem tartozik (BP. 527. §. 2. bek.) vagy

3. *meg kell indítani az eljárást*, ha t. i. nincsen ok az eljárás mellőzésére vagy az áttételre. (BP. 527. §. 4. bek.)

A törvényszakasznak ezen imperatív és félremagyarázhatatlan háromféle rendelkezése közül bennünket a 3. pont érdekel. Kétségtelen, hogy bármelyik módon intézze el a bűnügyet a járásbíró, erről *végzést* kell hoznia, amit igazol az, hogy a megszüntető és áttételt rendelő végzésnek a vádló részére való kézbesítését a szakasz expressis verbis megtagadja. Hogy a tárgyalás kitűzése is *végzéssel* történt, azt leginkább az a *mintá** igazolja, melylyel az igazságügyi kormány a tárgyalást kitűző végzés szövegét megállapította.

Ez a végzés szóról-szóra így szól: «*Végzés ... alaposan gyanúsítatik azzal, hogy ... , ennél fogva nevezett terhelt ellen ... miatt, a Btk.—Kbtk. ... §-a alapján az ügyészi megbízottnak ... szám alatt kelt indítványa szerint a helybeli kir. járásbíró előtt megtartandó tárgyalásra határnapul ... év ... hó ... napjának d. e. ... órája tüzetik ki.*» Ezen kívül hely van rajta hagyva, hogy a bíró az előzetes letartóztatás kérdésében is határozhasson.

Ennek a tartalmából nyilvánvaló, hogy a tárgyalást kitűző végzésbe röviden bele kell foglalni a feljelentés, illetve vád tartalmát is. (Például X. Y. azzal terheltetik, hogy 1901 április 20-án többek előtt Z-ről azt állította, hogy kabátot lopott stb.) Ennek a végzésnek a másolata kézbesítendő *terheltnak azzal az idéző-levéllel, melynek tartalmát* az 530. §. meg szabja s amelybe a vád rövid tartalmát felvenni, a fentiek szerint, legalább is felesleges.

A végzésből és az idéző levélből aztán terhelt mindenről értesül, ami őt érdekelheti, meg van kimélve az utánjárástól, a felesleges költségektől s ha nem laknék is a járásbírószékhelyén, a BP. 530. §. 1. bekezdésének is eleget tehet, ha akar.

Nincs tehát panaszos még a járásbírósi eljárásban sem terhelt felett előnyben s ezekből kitetszőleg szerintem arra a czikkíró ur által ajánlott módosításra, illetve pótlásra sincsen szükség, hogy a járásbírósi eljárásban a «*vádirat*»-nak (talán inkább vádindítványnak) két példányban való benyújtása tétessék kötelezővé, illetve, hogy a járásbíró előtt tett panaszfeljelentés — főmagánvád esetén — terhelttel másolatban közöltessék.

Csak a meglevő rendelkezéseket kell *pontosan* megtartani.

Dr. Takács Aurél,
büntetőtörvényesszéki aljegyző.

Különfélék

— A polgári perrendtartás tervezete tárgyában összeült szaktanácskozmány befejezte működését. A tanácskozmány lefolyását a napilapok bővebben közölve, annak ismertetésére ki nem terjeszkedünk. Annyit azonban konstatálhatunk, hogy a gyakorlati szakferfiak számos egészséges eszmét vetettek fel és hogy a tervezet a szaktanácskozás kritikájának hatása alatt nem egy részében fog előreláthatólag módosítást szenvedni.

Ami különösen az ügyvédség érdekeit illeti, maga az igazságügyminiszter bevezető beszédében többrendbeli módosítást helyezett kilátásba, de a szakértekezlet tagjai is számos

kérdésben csaknem egyhangulag az ügyvédségre kedvező fel fogást juttattak érvényre.

Ily körülmények közt az ügyvédi kar mozgalmá teljesen igazoltnak bizonyult abban a keretben, amelyben eddig mozgott. Felesleges túlzás volt tehát egyes ügyvédi kamaráktól ügyvédi strikeot emlegetni és ezáltal a mozgalom harmoniáját zavarni.

Ez a túlzó fellépés szolgáltatott ismét alkalmat a saját egy organumának az egész ügyvédség elleni támadásra.

A szóban forgó cikk az ügyvédi praxis dudvás hajtásairól beszél, ami magában véve is mutatja, hogy egyesek visszaéléseiből következtet az egész ügyvédi karra. Azt is mondja az idézett közlemény, hogy az ügyvédi kamarák tehetetlenek e bajokkal szemben. Ha a czikkíró csak egy kissé is jártas volna a jogszolgáltatás terén, tudná, hogy a kamarák mindent megtennének ezen «*dudvás hajtások*» kiirtására, de minden jó szándékuk hajótörést szenved a kegyelmes Curia enyhe fegyelmi praxisán.

— **Magyar bűnvádi eljárási jog.** Dr. Balogh Jenő egyetemi tanár ily című művének most megjelent első kötete a magyar bűnvádi eljárási jog általános részének jogtörténeti és összehasonlító alapon, rendszeres és doctrinális jellegű feldolgozása. Szerző nemcsak ama kérdéseket vizsgálja bővebben, amelyek a törvénykezést érdeklik, hanem a szigorúan elméleti kérdéseket is. Az első könyvben foglalt bevezetés és az alapvető tanok és alapfogalmak, valamint az általános jogtanba tartozó kérdések tárgyalása után a második könyvben a bűnvádi eljárás történetét vázolja. A harmadik könyv a vádrendszer, nyomozó és vegyes rendszer kifejtését foglalja magában. A negyedik könyv annak vizsgálatát tartalmazza, hogy tételes jogunkban mily módon vannak szabályozva a bűnvádi eljárási jog alapvető kérdései és hogyan van keresztülvive a vegyes rendszer. Az ötödik könyv a bizonyítási jog általános tanaival foglalkozik, a hatodik a magyar kodifikáció történeti előzményeit ismerteti, a hetedik a bűnvádi eljárási jog kútfoiról szól. A tartalomnak ezen vázlatából látjuk, mily bő anyagot ölel fel ezen 444 oldalra terjedő kötet. A Balogh Jenőtől megszokott tudományos szellem lengi át a művet, mely egyformán szolgálni fogja a jogtanítást, valamint a gyakorlat érdekeit. A legnagyobb érdeklődéssel várjuk a mű folytatását.

— **Iparszerű culpa.** Tüzetes ismertetéseket hoztak a napilapok a mármaroszigeti szerencsétlenségről, hol az egyik bányaműben a száz méternél mélyebbre lejáró emelőgép felhúzó zsinórjának elpattanása következtében egy alkalmazott életét veszté, s tudósításaikban hirt adtak a lapok arról is, hogy a gondatlan gépész ellen a bűnvádi eljárás megindult. Mi már több ízben reámutattunk, hogy az ilyen s ehhez hasonló esetekben, mikor egyedül a szerencsétlenségnek fizikai előidézője ellen fordul a hatóság, egészen téves uton jár — s azok ellenében kellene a vizsgáló közegek figyelmének irányulni, kik a maguk és érdektársaik önző törekvéseinek befolyása alatt azt a helytelen elrendezést létesítik, mely mellett ilyen baleset előfordulhat. A súlyos felelősséggel járó, különös gondosságot igénylő s nagy figyelmet és speciális gépészeti szakjártasságot kívánó munkához ha avatatlan embert alkalmaznak, az innét eredő szerencsétlenségért hasonlíthatlanul nagyobb felelősséggel tartozik a vállalat vezetője, mint a tanulatlan munkás, kinek elvégre rendszerint nincs módjában megválogatni alkalmaztatásának helyét és minőségét. Fokozza a vállalati igazgatóság hibáját, hogy egy tapasztalatlan fiatal munkásra, *egy alig 16 éves suhanczra*, bizza a gép vezetését, *állandóan* veszélynek téve ki s kockáztatva azoknak épségét, kik az emelőgépet használni hivatva vannak.

— **Negyvennégy óráig** folytonos szolgálatban állt R. J. váltóór, mikor hibás váltóállítása folytán vasuti baleset történt. A bíróság elismerte, hogy a vádlott munkaerejének és éberségének mértéken túli kihasználása idézte elő a szeren-

* Járásbírósi minták a perrendtartáshoz. 54. sz. tárgyalást kitűző végzés a BP. 520. §-ához. Lásd különben a dr. Baumgarten-féle irományminta-gyűjteményt.

csétlenséget s egy havi fogházra ítélte R-t. Azokra azonban nem gondolt a bíróság, akik a vádlottnak felelősségcsökkentő állapotát rendelkezéseikkel létrehozták, akik a veszélylyel járó munka elvégzésére hivatott egyénnek nem adták meg — illetve attól elvonták — a módot és lehetőséget, hogy az feszült figyelmét igénylő feladatának megfeleljen.

— **Köteles-e az ügyvéd a tömeggondnoki vagy helyettesi tisztséget elfogadni?** A *budapesti kir. törvényszék*: Dr. T. ügyvéd, helyettes tömeggondnoknak mivel sem indokolt azon bejelentését, hogy helyettes tömeggondnoki tisztségéről lemond, tudomásul nem veszi, mert a helyettes tömeggondnoki tisztség: köztisztviselés s ezen a közérdekből rendelt tisztségről mentesítő okok hiányában lemondani nem lehet. (1901 márczius 9. 8792. sz. a.)

A *budapesti kir. ítélő tábla*: Az elsőbíróság végzését megváltoztatja, dr. T. ügyvédnek kérvényében foglalt azt a kijelentését, mely szerint a helyettes csődtömeggondnoki tisztséget el nem fogadja, tudomásul veszi és az alsóbíróságot más helyettes tömeggondnok kinevezésére utasítja, mert oly törvény, mely szerint az ügyvéd a csődtömeggondnoki vagy helyettesi tisztséget elfogadni volna köteles, nincs. (1901 május 28. 1434. sz. a.)

Az első országos elmeorvosi értekezlet munkálatai dr. Epstein László értekezleti titkár szerkesztésében megjelentek. A munka az értekezlet előkészítésének történetét s a tárgyalások jegyzőkönyveit tartalmazza. Kiemeljük az értekezések sorából Moravcsik Emil tanulmányát a bűnöző elmebeteg elhelyezésének s ápolásának kérdéséről, Fischer Jakab előadását az indulatban elkövetett delictumokról törvényszéki elmeorvosi szempontból, Salgó Jakab dolgozatát az elmeorvósok oktatásáról, s végre Décsy Károly fölolvasását az alkoholisták intézeti elhelyezéséről, mint amelyek messze felülmúlják az alkalmi vélemények színvonalát.

— **Az alkoholelles mozgalomhoz.** Liptóvármegye törvényhatósági bizottsága a következő határozatot hozta: «Tekintettel arra a Bécsben nemrég tartott nemzetközi alkoholelles kongresszuson bemutatott adatokkal kétségen kívül igazolt körülményre, hogy az alkohol élvezete hovatovább több áldozatot kíván főleg a mezőgazdasági és ipari munkások köréből, aminek megakadályozása nemcsak közmívelődési és gazdasági érdek, hanem közérdeke is; tekintve azt a feltűnő s nem kevésbé szomorú jelenséget, hogy az alkoholizmus és a kriminalitás egymással okozati összefüggésben állanak; valamint tekintettel arra, hogy az alkoholnak a munkásnép ezreiből szedett szánalomra méltó áldozatai éppen a vásárnapokat és ünnepnapokat használják fel a pihenés és nemes szórakozások helyett a testi, lelki és gazdasági életet egyaránt megölő korcsmázásra, ahonnan kifolyó tapasztalati tény, hogy az ittasok által elkövetendő büntetendő cselekmények legnagyobb része a vásárnapokra és ünnepnapokra esik: Dr. Hexner Gyula törvényhatósági bizottsági tag indítványának a Plathy Mihály törvényhatósági bizottsági tag által ajánlott módosítás szerinti elfogadásával kimondja Liptóvármegye törvényhatósági bizottsága, hogy az iszákosság meggátlása és az európai alkohol-ellenes mozgalom támogatása érdekében a kormányhoz felir.»

— **Hosszu terminusok.** Itt a nyár és vele a hosszú terminusok ideje. Több oldalról figyelmeztetnek két-három hónapos tárgyalási határidőkre. A leghosszabbat a budapesti V. ker. kir. járásbíróság tűzte ki. Április hóban beadott kereset tárgyalása június 7-ikére tűzetett ki. Mivel pedig az alperes nem volt megidézhető, a június 8-án beadott újrafelvételi kérvény folytán az ügy első tárgyalására október hó 18-ikára idéztettek a felek.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az ügyvédek tanuzási jogáról. A bécsi országos törvényszék a napokban érdekes határozatot hozott abban a kérdésben, hogy az ügyvéd köteles-e oly közlésekről, amelyeket más személyek, mint az ő felei biztak reá, mint tanu

a bíróság előtt vallomást tenni. Egy ügyvéd ugyanis szemrehányást tett egy vendéglősnek amiatt, hogy egy másik ügyvédnek, aki egy fizetésre képtelen pénzügyi intézet ellen bírói határozatot eszközölt ki, ehhez közvetve vagy közvetlenül jogtalan módon anyagot szolgáltatott. A vendéglős az ügyvédet becsületsértés miatt beperelte. A pénzügyi intézet ellen eljáró ügyvéd, akire az alperes mint tanura hivatkozott, arra a kérdésre, hogy kitől szerezte információját, megtagadta a feleletet, hivatkozással arra, hogy különben kár vagy szegényen érhetné. Minthogy az alperes ragaszkodott ahhoz a kívánságához, hogy a tanu tegyen vallomást, a tanu meg elhatározását nem akarta megmásítani, a járásbíróság kimondta, hogy a tanunak nincs törvényes oka a vallomás megtagadására és ezért őt korona pénzbüntetésben marasztalta el. A tanu ez ellen felfolyamodott. Az országos törvényszék helyt adott panaszának és az elsőbíróság határozatát feloldotta. Az indoklás kiemeli, hogy oly személyek megnevezése, akik ügyvédet informálnak, az utóbbit mint jogi képviselőt pénzügyileg közvetlenül károsíthatja, s valószínű az is, hogy oly közlések nyilvánosságra hozatala, amelyeket a titoktartás kikötése mellett biztak az ügyvédre, reá szegyenet hozna. A törvény értelmében tehát különösen fontos esetnek kellene fenforognia, amely a bírót arra indíthatná, hogy a tanut vallomástételre kötelezze, ez pedig a szóban lévő ügyben nincs így.

— **A párviadal magánjogi következménye** cím alatt a «Das Recht» című szaklapban dr. Hoenigertől hosszabb cikk jelent meg, mely a tételes magánjog alapján bizonyítja, hogy párviadal esetén a sebesülést előidéző fél a sebesülttel szemben — ennek kívánatára — kártérítésre kötelezendő s kölcsönös sérülés esetén — előterjesztésükre — mindkét félnek aránylagos kártérítési kötelezettsége megállapítandó. A cikkíró kiterjeszti a kártérítési felelősséget a segédekre (Kartellträger) is, mint akik a kártérítési kötelezettség alapján alkotó tényt létesítették; nem ugyan saját segédekkel szemben, kik elvégre magának a félnek megbízottai, de az ellenfél segédekkel szemben, kik pozitív cselekvéssel járultak a sebesülés — a kártérítési causa — létrejöttéhez.

— **Kártérítésre kötelezhető-e a férjével együttélni nem akaró nő?** A francia joggyakorlat arra hajlik, hogy a nő, aki megtagadja a férjével való együttélést, azzal szemben kártérítésre kötelezhető a késedelem minden napjáért, bár ellenkező értelmű határozatokat is hoznak a francia bíróságok, és az elmélet általában ezt az utóbbi nézetet vallja.

A belga semmitőszék előtt is megfordult e kérdés. Egy belga törvényszék előtt indított kereset arra irányult, hogy a nő férje lakásába való visszatérteig napi 25 frank kártérítés fizetésére köteleztessék, mert igazolatlan magaviselete a férj tekintélyének és kereskedelmi helyzetének ártalmára van, s a férj erkölcsi és anyagi érdekeit károsítja. A férj részére napi 10 frank kártérítés ítéltetett meg.

A semmitőszék alperest felülvizsgálati kérelmével elutasította. Indokolása szerint a házasság, noha különös jellegű polgári szerződés, mégis alá van vetve a szerződések általános szabályainak és mint minden megállapodás, a polgári törvény által biztosított kötelezettségekkel jár. A feleségnek az a kötelessége, hogy a férjével együtt lakjék, a cselekvési kötelezettségek osztályába tartozik, s minthogy a Code Civilnek az obligatiókat tárgyzó fejezetben foglalt 1142. §-a szerint a cselekvésre vagy abban hagyásra irányuló kötelezettség kártérítést ró a szerződést nem teljesítő kötelezettre, a nőre említett kötelezettsége kártérítést ró, ha teljesítésének elmulasztása anyagi kárt okoz a férjnek.

— **Enyhítő körülménynek** vette a northamptoni békebíró, hogy a hatóság elleni erőszakkal terhelt vádlottnak 32 élő gyermeke van, kik közül hárman mint katonák éppen háboruban vannak, s szabadságbüntetés helyett 10 shilling pénzbírságot szabott ki.

A gyermekvédelemről szóló törvényjavaslatról legközelebb szólunk. — *Szentpéteri Károlyné ügyére vonatkozólag egy hozzádk beküldött cikk azt fejté ki, hogy a koronaügyésznek kellene beavatkoznia. Ez a cikk is legközelebbre marad.*

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Gyermekvédelem. L. — A fiatalok büntetési rendszerének reformja. Dr. Finkey Ferencz sárospataki jogtanártól. — A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. Dr. Wellisz Vilmos budapesti ügyvéd, pestmegyei tb. főügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Hol késik a koronaügyész? — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Gyermekvédelem.

Jogosan panaszkodik fel a szakbeli sajtó az 1899. évi nemzetközi gyermekvédő kongresszus alkalmából, hogy a védelemre szoruló gyermekek érdekében jogi, erkölcsi, közegészségi szempontokból mindeddig voltaképpen igen kevés intézkedés történt hazánkban, s hogy közigazgatásunk hiányai miatt még a létező fogyatékos törvényes intézkedések is csak részben s csak helyenkint valósíthatók meg.

Azóta öröndetes változások történtek.

Az 1898: XXI. tcz. életbeléptetése s az ezen alkalomból kibocsátott szabályrendelet, az állami gyermekmenhelyekről szóló ideai törvény s a belügyminiszternek a múlt héten a parlament elé terjesztett törvényjavaslata a hét éven felüli közsejlyre szoruló gyermekek ellátásáról azt mutatják, hogy illetékes helyen a kellő fontosságot tulajdonítják a tervszerű gyermekvédelmi aciónak, s hogy ez idő szerint már eloszlóban van az az indolentia, melylyel nálunk a politikai hatalom ezen népességi, jogi s gazdasági szempontokból egyaránt nagyérdekű kérdés iránt hosszú időközön át viseltetett.

Nem szenved kétséget, hogy azon számos társadalmi alkotások, melyek a gondozásra szoruló gyermekek érdekében alkotvák, egy központi erő, egy vezető organum híján sikeres összeműködést ki nem fejthetnek, szerves kapcsoltság nélkül nagyobb eredményeket el nem érhetnek, a követendő eljárás egyöntetű szabályozása hiányában fontos feladatuknak meg nem felelhetnek, az országos szervezkedés kérdése pedig kizárólag társadalmi uton meg nem oldható. A mi gyermekvédelmi mozgalmainknak és törekvéseinknek éppen az volt a sarkalatos hibája és emésztő gyengesége, hogy az állam a gyermekvédelmi munkásságot nem vonta szervező jogkörébe s felügyeleti hatóságát is csak lazán gyakorolta.

Már most mi a jelzett törvényhozási munkálatok fontosságát és érdemét éppen abban kéressük és találjuk, hogy azokban felismerésre jutott az, hogy — bár nagy hivatása van a társadalomnak a gyermekvédelem terén — mindazáltal az államnak organizáló közreműködése e téren sem mellőzhető.

Kell, hogy a társadalmi tényezők mellett az állam is közrehasson s intézetek felállításával, azoknak fentartásával, erélyes felügyelet gyakorlásával s a más jellegű intézetek erkölcsi és anyagi támogatásával az állam is kivegye megillető részét a nagy nemzeti munkából.

Csak az ily keretben megszervezett gyermekvédelmi munkásság hagyhat érezhető nyomokat a kriminalitás mérlegében és vezethet célhoz az államnak a bűn elleni harcában.

Hiszen ma már alig vitás, hogy ez a terület az előfoka a társadalom védelmének, hogy az e téren kifejtett intensív munka a leghathatósabb biztosítéka javaink oltalmának; és

el van ismerve, hogy ez a valódi, a praktikus büntetőjog, mely csirájában fojtja el a kriminális succrescentiát s nélkülözhetővé teszi a megtorló intézményeket, mely elejét képes venni a gazdasági károsodásnak s az utólagos, a helyrehozó hatására nézve mindenképp problematikus intézkedéseket háttérbe szorítja.

Mellesleg jegyezzük meg, hogy a legutóbb jelzett törvénytől megadja a módot egy olyan visszasság megszüntetésére, melyet mi már régen helytelenítünk.

Ma az állam által fentartott javító-intézetek népességének javarészt tudvalevőleg nem fiatalok *büntetettek*, hanem *züllésnek indult* vagy a *züllés veszélyének kitett ifjak* teszik ki, s ez utóbbiak olyan nagy számmal vannak, hogy a javító-intézetekből csaknem kiszorítják az odavaló — és fájdalom, évről-évre szaporodó — elemeket, kik ismét a fogházak és börtönök kontágiummal telt légkörében romlanak meg menthetetlenül.

Ha az említett javaslat törvényté válik, ha az állami gyermekmenedékhelyek a 15-ik életévig fogadhatják be a közellátásra szoruló gyermekeket, úgy megvan a lehetőség arra, hogy a *javító-intézetekből a nem bíróság beutaltak kivonassanak* s menedékházakban — esetleg azoknak külön osztályaiban — helyeztessenek el és ezzel a javító-intézetek tulajdonképp rendeltetésüknek visszaadassanak.

Részükről a gyermekvédelem terén eszközölt nagyjelentőségű kezdeményezéseket, melyeknek érdekében annyiszor felszólaltunk, örömmel üdvözljük. S mikor ezt teszszük, az ezen kérdéssel parallel kérdéseknek, börtönügyünk javításának s a rabsegélyezés ügyének törvényhozási szabályozására figyelmeztetünk, a rokon materiák egyidejű gondozását s párhuzamos fejlesztését tartván szükségesnek. L.

A fiatalok büntetési rendszerének reformja.

Büntetési rendszerünknek, ha nem is gyökeres, de *részletes* reformját — úgy vélem — nem lehet elhalasztanunk. A Btk. 20 évi élete eléggé kimutatta a kodex hibáit, a 20 év alatt a tudomány és törvényhozás előre haladt s oly eszméket érlelt meg, melyek elől elzárkóznunk lehetetlenség. Igénytelen nézetem szerint *gyökeres* revisióval, a kodex *átalakításával* csakugyan helytelen lenne ez idő szerint foglalkoznunk s erre nincs is szükség, mert a kodex rendszere *egészben véve* (egyes részletektől eltekintve) nem kifogásolható s még hosszú ideig megtartható.

De *legyünk tisztában* azzal, mit értünk «gyökeres» revisió alatt? Részemről ennek tekinteném a büntetés neveinek, mértékének, végrehajtási rendszerének változtatását, így például: a *halálbüntetés*, a *fokozatos rendszer*, a *minimumok*, a *hármass felosztás eltörlését*, vagy a *határozatlan*, vagy a *parallel büntetések* behozatalát. Ezeket — bármennyire óhajtom a *részletes* reformokat s a kodex javítását és fejlesztését s bármennyire elvi barátja vagyok ezek némelyikének, így különösen a halálbüntetés és a hármass felosztás eltörlésének — részemről nem óhajtanám ezuttal még vita tárgyaivá sem tenni, mert ezek még a tudományban is erősen vitás kérdések, a törvényhozások is csak félénken kísérleteznek a legtöbbel. Mindezen

gyökeres kérdésekre a Btk. szabályait érintetlenül hagynám. Ezen a kereten belül, tehát a Btk. büntetési rendszerének alapelveit sértetlenül hagyva, a részletes és gyakorlatilag nagyobb nehézség nélkül kivihető reformoktól azonban már indokolatlannak tartom a huzódózást. A *«börtön»-büntetés el-
ejtése, a fegyház minimumának egy évre leszállítása, a fogház
minimumának (hogy mérsékeltek legyünk) nyolcz napra fel-
emelése, a feltételes elítélés és a megdorgálás behozatala, a
pénzbüntetések helyes reformja, részletekben lefizethetése, köz-
munkában megválthatása*, mindezek egyáltalán nem oly gyö-
keres reformok, melyek a kodex rendszerét felforgatnák, sőt
éppen a kodex rendszerének teljes keresztülvitelét és megvaló-
síthatását tennék lehetővé. Mindezek iránt a mai tudomány is
teljesen egyetért s a külföldi törvényhozások példája e refor-
mok biztos sikere és életrevalósága mellett kétségtelen bizony-
ságot szolgáltat s ami fő, mindezek *tényleg szükségesek* nálunk,
mert börtönügyünk hiányait, hibáit csak ezek által remél-
hetjük alaposabban orvosolhatni.

E reformkérdésekre ezuttal nem óhajtok kiterjeszkedni,
legyen szabad azonban a *«börtön»* elejtésére nézve meg-
jegyeznem, hogy a Btk. 60—70. szakaszainak módosítását,
melyekben a *«börtönnel»* szó helyett *«fegyházzal»* vagy *«fog-
házzal»* lenne teendő (az időtartam csekély fölemelésével vagy
leszállításával) részemről nem tekintem radikális vagy gyö-
keres változtatásnak, mert ez a törvényhozási technika szem-
pontjából sem lenne nagy munka, a fokozatos rendszert sem
érintené, gyakorlatilag pedig minden nehézség nélkül keresz-
tül lenne vihető, mert egyetlen börtönünk bátran előléptet-
hető fegyházzá; ide jönnének tehát azok, kik a mai *«börtön»*
helyett jövőre fegyházba kapnának, a többi eddigi *«rab»*
(jövőre *«fogoly»*) pedig maradna ott, ahol ma van, t. i. a tör-
vényszéki fogházakban s így a fogházbüntetést is egységesen
és rendszeresen lehetne végrehajtani.

A fentebb említett *részletes* reformok közül az imént
szándékosan kihagytam egyet, éppen azt, amit kriminalpoli-
tikai szempontból legfontosabbnak tartok, t. i. a *fiatalkorú
bűnösök büntetési rendszerének reformját*. Ez a kérdés ugyanis
az, melylyel fontosságánál fogva ezuttal röviden ugyan, de
részletesen foglalkozni óhajtok, illetőleg a reform módoszatai
iránt igénytelen nézetemet előadni bátorodom.

Felesleges lenne a *Jogt. Közlöny* olvasó közönsége előtt
a fiatalkorú bűnösök büntetési, illetőleg javítási rendszerének
fontosságát fejtegetés tárgyává tennem. Azt hiszem elég, ha
reámutatok arra, hogy a mai kriminalpolitika mindenütt leg-
első feladatnak, a bűnözés (kriminalitás) elleni legbiztosabb
orvosságnak tekinti a gyermekek megmentését a bűntől, az
u. n. *gyermekvédelmet* s ennek további folyományául azt köve-
teli, hogy a fiatalkorú *bűntettek* is, a mai törvényekben meg-
állapítottnál magasabb korhatárig, ne a közönséges bünteté-
sekkel (fogház, pénzbüntetés) sújtassanak cselekményükért,
hanem erkölcsi és szellemi fejlettségükhöz s családi és társa-
dalmi helyzetükhöz képest vagy *dorgálással*, vagy *nevelő-*
illetőleg *javitó-intézetbe* utalással. Pénz- vagy szabadságvesz-
tés-büntetéssel (nem is szólva a halálbüntetésről) csak testi-
leg, szellemileg és erkölcsileg fejlett embert lehet büntetni,
ilyennek pedig a 12. évét betöltött gyermeket komolyan senki
sem tekintheti. Nemcsak inhumanus, de egyenesen okatlan
dolog egy 13—14 éves gyermeket fogházba, felnőtt bűnösök
közé csukni. Egy pár napi fogház elegendő lehet, hogy az
oda került gyermek utánzásai vágyból, hűsködésből vagy szé-
gyenérzetből hivatásos gonosztevévé váljék s kiszabadulása
után nagyobb büntetést elkövetésére vállalkozzék.

Sem a klasszikus iskola, sem az új kriminológiai iskolák
nem kívánnak ok nélküli és céltalan szigort, sőt mind azt
óhajtják, hogy a bűn lejtőjétől lehetőleg minél több embert
mentsünk meg. A gyermekkel szemben alkalmazott közön-
séges büntetés pedig legtöbb esetben éppen az ellenkezőt
eredményezi, a bűn útján való maradásra készíti a gyerme-

ket, kitanítja az azon való járásra. Hazai viszonyainkat
tekintve, legalább is a *16 éven aluliakra* úgy erkölcsi, mint
társadalmi és anthropologiai szempontból teljesen elhibázott
és egyenesen káros dolognak tartom a közönséges bünteté-
sek alkalmazását. E tekintetben tehát Btk.-ünk mai szabályain
(83—86. §§.), ha nem is teljesen *gyökeres* változtatás, de
mindenesetre határozott *rendszerváltoztatás* szükséges.

Mellőzve a kérdés elméleti tárgyalását, mit a Jogász-
egyletben számos kitűnő szakember többször megtett, tisz-
tán arra kívánok szorítkozni, hogyan képzelném a Novellában
e nagyfontosságú kérdést megoldani s hogyan gondolnám a
Btk. idevágó szakaszait módosítani.

Az 1878: V. tcz. 42., 83—86. §§-ai s az 1879: XL. tcz.
19. és 65. §§-ai azok, amelyeket e végből lényegesen módo-
sítani kellene.

1. A 42. §-t (1878: V. tcz.) illetőleg azt hiszem, nemcsak
az én igénytelen egyéni, de hazai jogászközönségünk általá-
nos véleménye az, hogy ez a szakasz teljesen eltörölendő.
Először is helytelen dolog a 12—20 év közötti fiatal bűnösö-
ket összefoglalva, minden különbségtétel nélkül úgy intéz-
kedni, hogy az ily korúak fogházbüntetésükből 6 hónapot
magánelzárásban tölthessenek ki. A 16 éven aluliakra egy-
általán káros dolog fogházba alkalmazni, még inkább káros
lenne pedig az ilyen, éppen testi és lelki fejlődésben levő
gyermekre 6 havi magánelzárást alkalmazni. A 16—20 év
közöttiekre pedig (ha ezek büntetésére nézve egyéb, gyöke-
resebb változtatásra nem gondolunk) felesleges ily különös
intézkedés, mert a 6 hónapig terjedő fogházbüntetést általá-
ban s a nagyobbak is egy részét (ami a Btk. 40. §-ában is
elvileg elő van írva) minden fogollyal szemben magánzár-
kában lenne kívánatos végrehajtani. Ugyde a valóságot
tekintve, midőn 245 fogházunkban egyáltalán nincs magán-
zárka, ez óhaj, ha a törvénybe jönne is, kétségtelenül csak
«a lehetőségig», vagyis *«amennyiben a körülmények megengedik»*
féle feltétellel lenne bevezethető. A 20 éven aluliakra tehát
hatályosabbnak és szükségesebbnek s könnyebben meg is való-
síthatónak tartanám annak a kimondását (ami jöhetne a
87. §-ba), hogy *«az ilyen korú fogházra elítéltek fogházbünté-
tésük egész tartama alatt a többi foglyoktól elkülönítendő»*.

Ami pedig a 42. §. 2. bekezdését illeti, mely 20 éven
aluli ifjakra különös kegyképpen megengedi, hogy 6 hónapra
(de nem tovább!) fogház helyett javító intézetbe legyenek
küldhetők, tehát megenged oly absurdumot, amire Gruber
Lajos példát is hozott fel, hogy ítéletileg kimondassék, hogy
egy gyermek egy évi fogházbüntetését egy fél évig javító-
intézetben, a másik fél évig a fogházban töltsék ki: azt hiszem
indokolnom sem kell, miért óhajtánám egyenesen eltörölni.
Vagy legyen fogházban gyermek is, ha már csakugyan nincs
hely a javító-intézetben, vagy ami egyedül helyes, javító-
intézetben, de itt aztán huzamosabb ideig s *legalább is egy
évig*. Ennél kevesebb időre javító-intézetbe senki sem lenne
felvehető.

2. A 83. §-nál sokat lehetne beszélni a 12 évi korhatár
felemeléséről. Ugy elvi, mint gyakorlati szempontból részem-
ről is, mint sok hazai írónk, a *14-ik életév betöltéseig óhaj-
tanám kiterjeszteni a bűntelenség korhatárát*, de azonnal be-
kell ismernem, hogy ez ma még nálunk megvalósíthatatlan
utopia, amit a Novellába csakugyan felesleges, sőt ma még
veszedelmes is lenne felvenni. Ennek a reformnak elkerül-
hetlen előfeltétele ugyanis a *gyermekvédelem* törvényhozási
szabályozása s az elzúllott, erkölcsi romlásnak kitett, de még
nem vétkezett gyermekek *neveléséről* való rendszeres intéz-
kedés. Vagyis *nevelő-intézetek* az angol *industrial school*-ok
mintájára!

Nagy örömmel vettünk tudomást a gyermekvédelem
ügyének rendezésére irányuló rendszeres törvényhozási ac-
tióról. E kérdés rövidke cikkem keretén kívül esvén,
nem kívánok erre kitérni, de ez az örömdetes jelenség

mégis felbátorít arra, hogy a *nevelő-intézetek* vagy *iparos iskolák* intézményére, melyek feállítását társadalom- és kriminál-politikai szempontból is elkerülhetlennek tartom, már a Btk. leendő novellájában reflectálni ohajtanék. Tudom, hogy ez filius ante patrem és elvileg sokan vissza fogják utasítani, de a reformok még nehezebben valósulnak meg, ha nem is reflectálnak rájuk, hanem folyton halogatjuk azokat. Az 1878: V. tcz. meghozatalakor se volt se javító-, se közvetítő intézetünk s igaz, hogy 20 év alatt csak négyet illetőleg hármat tudtunk felállítani, de ez is több a semminél s ha a Btk. a megvalósítás nehezségeitől való félelemben nem veszi fel ezeket előre a törvénybe, lehet, hogy ma még egyetlen ily intézetünk se lenne. S az ily reform felvétele azért sem felesleges, mert az állam és társadalom az egy-két új intézet áldásos működését látva, végre egyszer csak megembereli magát s belátja, hogy az ide fordított kiadása bőven megtérül a kriminalitás csökkentése által szerzett nagy nyereséggel.

Részemről tehát — ha másként nem lehet — a javító-intézetek mintájára ohajtanám kieszközölni a nevelő-intézeteket.

Ugyanis a 83. §-ba (meghagyva egyelőre a mai 12 évi korhatárt s a szakasz mai szövegét) felveendőnek tartanám folytatólag a következő rendelkezést: «Ha a tizedik évét meghaladott, de tizenkettedik évét be nem töltött gyermek halál- vagy szabadságvesztés-büntetéssel sujtandó büntetett vagy vétséget követett el s családi vagy életviszonyainál fogva az erkölcsi megromlás veszélyének van kitéve, a bíróság az ily gyermeket nevelő-intézetbe utalhatja, ahol azonban az illető életének tizenhatodik évén túl nem tartható. Ha pedig a gyermek ily veszélynek nincs kitéve, a bíróság utasítsa a szülőket vagy gyámokat a gyermek megfenyítésére s az illetékes közigazgatási hatóság köteles felügyelni arra, hogy a megérdemelt fenytetés ily esetben el ne maradjon.»

Készséggel beismerem, hogy e pontok szövegezése hiányos vagy hibás lehet, de az elfogulatlan bíráló igazat ad nekem, hogy a Btk. 83. §-a, mely teljes immunitást ad a 12 éven aluli gyermeknek bármilyen bűncselekmény elkövetésére, valami javítás nélkül fen nem tartható. Határozottan vétkes mulasztás az állam és társadalom részéről és az önmagunk elleni kár és veszedelem ápolása, hogy a 12 évet be nem töltött gyermekkel egyáltalán nem törődnek, s szabadon engedik őket garázdálkodni. Akárminő s akárhány büntetett vagy vétséget kövessenek el, minden szó, dorgálás nélkül visszabocsátják az előbbi erkölcstelen, vagy bűnös környezetébe s engedik, hogy a bűnben tovább képezze magát.

A gyermekvédelem áldozatait, illetőleg az u. n. kényszernevelés eszközei felett sem ohajtok fejtegetésekbe bocsátkozni.

Hazai viszonyaink, különösen mai társadalmi állapotaink között legcélszerűbbnek az említett nevelő-intézeteket tartanám, ahová tehát úgy az elzúllásnak induló, elhagyott, mint a bünt elkövetett, de nem büntethető gyermekeket nevelés s valamely hasznos munkára kiképzés végett lehetne elhelyezni. Ezek az intézetek a mai javító-intézeteinkhez lennének hasonlóak, de minden büntetési jelleg mellőzésével szerveztetnének. A beutalás a bíróság által történhetnék csupán s meghatározatlan időre szólna. 16-iki életének betöltésével azonban a beutalt minden esetre szabadon bocsátatnék.

A javasolt rendelkezés második részét az 1843. javaslatból (80. §.) vettem át, mert meggyőződésem, hogy e kitűnő javaslat számos rendelkezését ma is mint célszerű, józan, reális reformot ültethetjük büntetőtörvényünkbe. Ezt különben Fayer László már régen indítványozta.

3. A 84. §. korhatárait a gyermekvédelem rendezése esetén szintén megváltoztatnám, vagyis az u. n. *problematicus*

beszámítás korát a 14—18 éves korban állapítanám meg. Azonban az előbb említett okból a gyökeres változtatástól egyelőre itt is el kell tekintenünk, ezért a 84. §. 12—16 évi határait egyelőre megtartandónak vélem. Mindenesetre szükségesnek vélném azonban, hogy a beszámítás az ily koru bűnösöknél ne csak a belátási képességtől, hanem a *szellemi és erkölcsi fejlettségtől* is tétessék függővé, minként ezt a schweiczi javaslat 10. Articulusa kívánja s amint hazai íróink közül Vargha Ferencz javasolta. A 83. §. első bekezdésébe tehát «a szükséges belátással nem birt» szavak elé lehetne tenni: «*szellemi és erkölcsi fejletlensége miatt.*»

E szakasz második bekezdése pedig így lenne átalakítható: «Ha azonban az ily kiskoru életviszonyainál fogva az erkölcsi megromlásnak van kitéve vagy nevelése el volt hanyagolva, vagy abban egyáltalán nem részesült: nevelő-intézetbe való elhelyezésre ítélhető, de abban életének huszadik évén túl nem tartható.»

Az eddigi javító-intézet helyett tehát az ilyen, szellemileg s erkölcsileg fejletlen gyermekeket is nevelő-intézetbe ohajtanám utaltatni, miután a javító-intézet a beszámítási képességgel bírók számára lenne fentartandó. Ezen pótnevelés alól csak az olyanok lennének kivéve, akik jó családi környezetben vannak s nevelésük sem volt elhanyagolva, azonban szellemi és erkölcsi fejletlenségük miatt sem a bírói dorgálást meg nem értenék, sem javító-intézetbe utalásra nincs szükségük. Az ily gyenge elméjű, bárgyu, fejletlen gyermekeknek azonban szüleik vagy gyámjaik lennének kötelezendők, hogy a gyermekre jobban ügyeljenek s újabb bűnelkövetés esetében maguk a szülők lennének pénzbüntetéssel sujthatók, úgy, amiként ezt az olasz Btk. rendeli.

4. A 85. §-t, a redukált büntetési tételeket, elvileg épp oly helytelennek vélem, mint a 42. §-t s ezért ezt a szakaszt is egészen kihagyni ohajtanám s a beszámítási képességgel bíró 12—16 éves bűnösöket, ahhoz képest, amint *huzamosabb javításra van szükségük vagy nincs, javító-intézetbe elhelyezésre vagy bírói dorgálásra* ítélendőknek vélném. E tekintetben tehát már lényeges módosítást, teljes *rendszerátalakítást* tartok szükségesnek. Egy 18, még inkább egy 16 éven aluli korban levő fiatal bűnöst, még ha szellemileg s erkölcsileg fejlett is, inhumanus és céltalan dolog börtönre, fogházra vagy elzárásra ítélni.

Ha az ily fiatal, hirtelenkedésből, pajkosságból, könnyelműségből követte el a büntetendő cselekményt, a bíró néhány komoly, dorgáló szava elég lesz, hogy a gyermekben a jó utra való visszatérés s az azon maradás vágyát felébreszse. Ez az ünnepélyes feddés tehát nagyobb erkölcsi erősítő s javító hatással lesz rá, mint 1—2 napi elzárás, 1—2 heti fogház.

Ha ellenben a fiatal bűnös már az erkölcsi romlás szélén állott, ha nem könnyelműség, pajkosság, hanem rossz indulat, aljas motívumok vitték a bűnbe, ez esetben pedig csak alapos és rendszeres javítástól lehet remélni, hogy az ifjut visszartartsuk az örvény szélétől s ismét a jó utra térítsük. Ezt pedig a börtön vagy a fogház nem adhatja meg, sőt az ily erős repressio talán még jobban belerántaná az örvénybe, mert azt a hitet keltheti fel benne, hogy mint börtönből kikerült ember, többé nem is lehet becsületes emberré. A javítást itt csak egy specialiter e célra berendezett intézettől lehet remélni, hol az ifju legalább is egy évig rendszeres nevelés, munkára tanítás által, *amelynél a büntetési jelleget teljesen mellőzni kell*, arra a gondolatra lesz rávezetve, hogy szorgalmas, munkás élet mellett multjával senki sem fog törődni s tisztességes emberré küzdheti ki magát.

A 85. §-t tehát ilyenformán képelném újra szövegezni:

«Ha az előbbi szakaszban meghatározott koru egyének a cselekmény elkövetésének idején korukhoz képest szellemileg és erkölcsileg fejletteknek tekinthetők s cselekményük

bűnösségét képesek voltak felismerni: javító-intézetbe elhelyezésre ítélték.

A javító-intézetben elhelyezés időtartamát, az elkövetett cselekmény súlyához és természetéhez s a tettes erkölcsi romlottságához képest a bíróság állapítja meg. Az elhelyezés legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama hat év. Többszöri visszaesés esetében a bíróság a fiatal tettet 24-diki életévének betöltéseig javító-intézetbe elhelyezésre ítélteti.

Ha azonban a bíróság a javító-intézetbe elhelyezést feleslegesnek látja, a helyett az első ízben bűnöző 16 éven aluli korban levő tettet bírói megdorgálásra ítélteti.

Az ily korban levő bűnösökkel szemben másféle büntetések nem alkalmazhatók.»

5. A 83., 84. és 85. §-oknak a fentebbi értelemben leendő átalakítása természetesen azt hozná magával, hogy még azok életbeléptetése előtt megfelelő számú nevelő- és javító-intézetek létesítenek. Miként azonban fentebb említém, távolról sem ringatom magamat oly merész illúzióban, hogy ilyet remélni merjek. E végből oly átmeneti intézkedésről kellene gondoskodni, mely lehetővé tegye, hogy addig, míg ez a feltétel legalább részben teljesítetik, az eddigi rendszer lényegileg fentartassék, kiegészítve esetleg a legeslegsükségesebb módosításokkal. Az igazságügyminisztert pedig fel kellene hatalmazni, hogy egyes nevelő- vagy javító-intézetek felállítása esetén az illető bíróságokat értesítse, hogy a 83. vagy a 84., 85. §-okat alkalmazhatják. A tervezett reform tehát fokozatosan lépne életbe.

A bírói megdorgálást (85. §.), valamint a *feltételes elítélést* (fogházkiszabás esetében) már ezen időpont előtt is, vagyis mindjárt a Novella életbelépésével alkalmazásba lehetne és kellene venni, mert ezek végrehajtása semmi gyakorlati akadályba nem ütközik s nem hogy növelné, de éppen apasztaná az állam börtönügyi kiadásait.

A 86. §-t tehát, mely a fentebbi javaslatok elfogadása s életbeléptetése esetén ugyanis megszűnnék actualis lenni s eltörölendő lenne, a következőleg vélném kibővitendőnek:

«Addig az ideig, míg a szükséges számú nevelő-intézetek felállítatnak s a javító-intézetek száma kellően megszorítottatik, a bíróságok a 83. és 84. §§. esetében nevelő-intézet helyett javító-intézetbe utalást, a 85. §. esetében pedig fogházbüntetést (8 naptól öt évig) állapíthatnak meg.

A fogházbüntetésre ítélt fiatalok azonban legfeljebb 30 napig tarthatók magánelzárásban s szabadságvesztés-büntetésük egész tartama alatt a többi foglyoktól feltétlenül elkülönítendőek.

Megdorgálás és a fogházbüntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése azonban ezen időpontig is alkalmazandók.

Az igazságügyminiszter az új nevelő- és javító-intézetek felállításáról esetenként értesíti a bíróságokat s a 83., 84. és 85. §§. fokozatos és teljes alkalmazásának időpontját rendeltileg állapítja meg.»

6. De még a fentebbi intézkedésekkel sincs végük a reformkivánalmaknak. A kriminálpolitika, melynek követelményeit különben is csak mérsékelve vettük át (18 helyett 16 évet fogadva el a teljes beszámítás minimális határául), mindenütt kimutatta, hogy még a 16 vagy 18 éves korral sem áll be minden esetben a büntetés teljes szigorának jogosultsága. Az 1843-iki javaslatunk is a 18. életévig a fiatal kort *általános enyhítő körülményül* állapítja meg, a német és olasz törvények, a schweizi javaslat a 18. évig állapítják meg a második korhatárt, sőt az olasz törvény a 18—21 éves korban levőkre specialiter redukált büntetési tételeket állapít meg. Mai Btk.-ünk is méltányolja a 16—20 év közötti fiatal kort annyiban, hogy az ily korukra halál- vagy életfogytiglani fegyházbüntetést nem enged kiszabni. Fayer László rég indítványozza nálunk, hogy a 16—18 év közöttiekre a 85. §-nál

némileg szigorubb, de azokhoz hasonló redukált tételek állapíttassanak meg.

Részemről a fiatal kornak, különösen a 16—20 évnek, *általános enyhítő körülményül* leendő felvételét szintén melegen óhajtanám, hiszen még egy 17—18 éves fiatal embert is sokszor a pajkosság, könnyelműség vagy a szellemi fejletlenség, rossz környezet visz a bűnbe. Redukált tételeket azonban, épp úgy, mint a 16 éven alóliakra nem tartanék szükségesnek és célszerűnek. Elég lenne, ha a 87. §. azzal bővítették ki, hogy a 20 éven aluli korban levő tettesre a bíró a büntetés *maximumát nem alkalmazhatja, tehát ezt a kort enyhítő körülménynek tekintse*.

Leghelyesebb reformnak tartanám pedig e tekintetben a *megdorgálásnak* mint általános büntetési eszköznek behozatalát az 1843-iki javaslat és az olasz törvény mintájára, valamint a *feltételes elítélés* intézményének szabadelvű s tág terjedelmű elfogadását. Ezek részleteiről azonban ezuttal szintén nem szólhatok.

A 87. §-t ezenfelül azzal is kibővíteni óhajtanám, amit már fentebb a 42. §. bírálatánál említettem, t. i. hogy a 20 éven aluli szabadságvesztés-büntetésre elítéltek büntetésük egész tartama alatt a többi letartóztatottaktól elkülönítenek.

A 87. §. ezek szerint következőleg alakíttatnék át:

«Aki a büntett vagy vétség elkövetésének idején életkorának huszadik évét még nem haladta túl, az illető cselekményre a törvényben meghatározott legmagasabb büntetéssel nem sujtható s halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem ítéltető.

A huszadik életévüket meg nem haladott, szabadságvesztés-büntetésre ítélt fiatal bűnösök, büntetésük egész tartama alatt, a többi letartóztatottaktól elkülönítendőek.»

7. Ami végül a *kihágási Btk. 19. és 65. §-ai* illeti, e szakaszok a fentebbi reformokkal szintén összhangba lennének hozandók.

A kih. Btk. 19. §-át részemről szintén egészen elhagynadónak vélném, mert semmi helyes értelmét nem látom, hogy a javító-intézetbe egy-két heti elzárásra elítélt fiatalok is bekerüljenek, tehát a javító-intézet, habár csak az illető javító-intézet székhelyén, büntetési intézet is legyen. A 20 éven alóli fiatal bűnösök kihágásai miatt legtöbbször elegendő lesz a megdorgálás, a feltételes elítélés vagy az elzárás nélküli kényszermunka, amiket a Novellába szintén beillesztendőeknek tartanék. Többszöri visszaesés pedig elég okot adhat a nevelő- vagy javító-intézetbe elhelyezésre, de szintén *legalább egy évi tartamra*. Ez a kérdés tehát csak ezen többi reformintézményekkel kapcsolatosan oldható meg.

A kih. Btk. 65. §-át pedig a következőleg gondolnám módosítandónak:

«A 16-ik életévüket be nem töltött csavargók, amennyiben családjukban vagy eddigi környezetükben az erkölcsi romlás veszélye nélkül nem hagyhatók, nevelő-intézetbe utalhatók s abban legalább egy évig, de legfőlebb huszadik életévük betöltéseig tarthatók.»

Igénytelen nézetem szerint, szem előtt tartva a mérsékelt haladást, a megvalósítás lehetőségét s a szükségességet, ezek lennének a Novellába felvehető reformok a fiatal bűnösök büntetési rendszerére vonatkozólag. Jó tudom, hogy javaslataim sok kifogás alá eshetnek, az új irányok hivei nagyon is megalkuvónak, a konservatív gondolkodásuak igen is szabadelvűnek fogják tartani, de a reformok kérdésében mindenki nem is lehet egy véleményen. S a vélemények őszinte feltárása nem is árthat az ügynek, mert így tudjuk meg az igazi közvéleményt. A kérdés, azt hiszem, elég fontos arra, hogy érdemesnek tekintsük a részletes megvitatásra. A felvetett reform elméleti része a szakemberek előtt eléggé ismeretes, ideje, hogy egyenesen a részletekkel foglalkozzunk.

Dr. Finkey Ferencz.

A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

II. Valamely törvényalkotásnak vagy azt előkészítő tervezetnek igazságos méltánylása szempontjából szükséges nemcsak ama követelmények felsorolása, melyeknek a törvénybe való fölvételét szükségesnek és kívánatosnak tartjuk, hanem reámutatás az érvényes jogállapotra is, egymás mellé állítása a létező és létesíteni szándékolt jogrendnek, mert csak ezen a módon állapítható meg szembeötlőleg, haladást jelent-e a tervezett törvény avagy stagnálást és csupán §§-okba foglalása-e a létező jognak. És ennek vizsgálása a törvénytelen gyermekek jogviszonyait illetőleg annál fontosabb — nézetünk szerint annál elengedhetetlenebb — mivel a magyar törvényhozás csak úgy fogja e kérdés tekintetében kötelességét teljesíteni, ha a jelenleg érvényes és a következő sorokban fölveiben röviden föltüntetendő jog fölötté szűk kereteit *nagyon lényegesen* kitágítja.

Ismeretes dolog, hogy a törvénytelen gyermekek jogviszonyait — a gyámságról és gondnokságról szóló 1877: XX. tcz. egy-két intézkedésének kivételével — tételes törvény hiányában felsőbb bíróságaink és különösen a Curia joggyakorlata szabályozza. E joggyakorlat főbb vonásai rövid ismertetésének bevezetéseül megjegyezzük, hogy nem érthetünk egyet *Márkussal*, ki úgy találja, hogy a felsőbb bíróságaink által statuált joggyakorlat «elégge emberségesen bánik el az adott viszonyokhoz képest a házasságon kívül született gyermek igényével.»** E kijelentése dacára maga Márkus is sok kivetni valót talál e joggyakorlaton. Mi még többet.

A Curia állandó joggyakorlata szerint a törvénytelen gyermek tartása iránti perében — nagyon helyesen — *egyedül* a kiskoru gyermek érdeke mérvado és a törvénytelen gyermek tartása iránti igény nem az anyának, hanem a gyermeknek személyes igénye. E tartásdíj összege — a Curia szerint — az anya társadalmi állásának figyelembe vétele mellett a természetes apa vagyoni viszonyaihoz mérten állapítandó meg. A tartásdíj összegére vonatkozó e jogtételnek fölláttatása azonban máris jelentékeny részt üt ama elven, hogy a tartás iránti perben *egyedül* a kiskoru gyermek érdeke mérvado. Hát a gyermek érdeke szempontjából történik, hogy a gazdag férfi, ki egy a vagyontalan osztályhoz tartozó szegény leányt teherbe ejtett; oly csekély tartási összeg fizetésére köteleztetik, mely a dajkaságba adott gyermekért fizetett havi bér fedezésére alig, vagy éppen elég (ruházat vagy egyéb szükséglet fedezésére nem maradván semmi)? Igaz, legfelsőbb bíróságunk elvként kimondotta, hogy a tartásdíj az anya társadalmi állásának figyelembe vétele mellett a *természetes apa vagyoni viszonyaihoz mérten megállapítandó*. De az a sok ítélet, mely szemünk elé került, bizony inkább csak a (vagyontalan) anya precarius társadalmi állását vette figyelembe, mint a természetes apa vagyoni viszonyait. A sok közül ugyanis alig láttunk ítéletet, mely a tartás összegét a legeslegsükségesebb mértéket meghaladólag, mely a tartást *illő* összegben állapította volna meg. Rendszerint havi pár forint, mely a tartás és nevelés szükségleteinek fedezésére távolról sem elég és ez okból az angyalcsinálók ölé karjaiba kergeti a gyermeket. E helyzetet még súlyosabbá teszi a Curia ama gyakorlata, mely szerint oly esetekben, midőn a gyermektartás iránti per nem közvetlenül a szülés után indítatik, legfelső bíróságunk a szüléstől a kereset indításáig járó tartásdíjat rendszerint nem ítéli meg és hogy a természetes apa tartási kötelességének tartamát a gyermek 12-ik, illetőleg 14-ik életévéig megállapítja. Hogy a gyermek e korban szerzőképességgel rendszerint még nem bír, az bizonyításra nem szorul. Ekként mi lesz belőle? Koldus vagy bűnös.

Tárgyunkkal való szoros összefüggésnél fogva főlemlítjük, hogy a Curia a törvénytelen gyermek anyjának munkamulasztási és szülési költségeket csak csábítás és a büntető-törvénykönyv sulya alá eső cselekmények esetében állapít meg. E jogmegtagadással — mert a most említett jogelv lényegében az — az anya és gyermeke rendszerint a kétségbeesés és nyomor martaléka lesz.

A törvénytelen gyermek anyja családjához tartozik és nem áll nemzője atyai hatalma alatt. Vitás, hogy a nagykoru anya és a természetes atya között a törvénytelen gyermek tartására nézve kötött egyezség gyámhatósági jóváhagyást igényel-e? Olvashatni oly curiai ítéletet, mely az ilyen egyezséget gyámhatósági jóváhagyás hiányában semmisnek mondja, de olyat is, mely kimondja, hogy az egyezség joghatályához nem szükséges a gyámhatóság jóváhagyása. A törvénytelen gyermek érdeke pedig megkivánná, hogy ily egyezségek csak a gyámhatóság jóváhagyása esetén váljanak joghatályossakká. Ez uton a gyermektartási kötelezettségnek e kötelezettség terjedelmével arányban nem álló és a gyermek elzülését «biztosító» csekély pénzösszeggel való megváltása lehetlenné volna téve.

Az örökösödési jog terén a Curia a természetes gyermek föltétlen törvénytelen örökösödési jogát az anyja után maradt szerzeményi javakra vonatkozólag megállapította, ujabban azonban kimondotta, hogy a házasságon kívül született gyermek csak akkor bír törvényes örökösödési joggal anyja hagyatékát illetőleg, midőn az anya nem hagyott hátra törvényes ágyból való gyermekeket.

A joggyakorlat itt röviden vázolt képének világos mozzanatai ezek:

Az anyának nyilatkozata, hogy a gyermeknek nem a perbe fogott férfi, hanem harmadik személy az atyja, a gyermek sérelmére nem szolgálhat, kinek érdeke az apasági perben hivatalból is figyelembe veendő. Ez elv, ha a gyakorlatban következetesen alkalmaztatnék, megakadályozni alkalmas azt, hogy a vagyontalan anya jelentékenyebb pénzbeli ajándék elfogadásával (mit szegénységüknél fogva száz közül kilenczvenkilencz elfogad) fölszabadítsa a tényleges és gazdag apát az őt terhelő kényelmetlen tartási kötelezettség alól.

Ha és amennyiben az, kit mint természetes apát törvénytelen gyermek tartási kötelezettsége terhel, elhal, a törvénytelen gyermek tartásdíja a természetes apa hagyatékát, illetőleg annak örököseit örökségük erejéig épp úgy terheli, mint bármely más hagyatéki tartozás.

A benne kifejezésre jutott elvre tekintettel elég fontosnak tartjuk, hogy ide iktassuk azt a konkrét esetet, melyben a Curia kimondotta, hogy a gyermektartási díj fizetésére kötelezhető nemcsak az apa, hanem, ha az apa önálló gazdaságot nem visz s a saját apjával vagyonszövetségben él, a nagyapa is. Mennyi gyermekéletet, mennyi fiatal existenciát meg lehetne menteni ez elv következetes alkalmazása által! A tapasztalat ugyanis sok esetben mutatja, hogy a törvénytelen gyermek jogerős ítélettel szentesített tartási igénye éveken keresztül és sokszor mindvégig írott malaszt marad, mert a természetes apának nincs önálló keresete vagy foglalkozása, hanem vagyonos apja gazdaságában vagy üzletében működik.

Hogy joggyakorlaton alapuló hazai jogunk e rövid ismertetését összhangzatos akkorddal lezárjuk, befejezésül, a legnagyobb elismerés hangján kívánunk megemlékezni a Curia-nak az exceptio plurium concumbentium kérdésében elfoglalt álláspontjáról. Törvényes és állandó joggyakorlattá emelte azt az elvet, hogy «az magában véve, hogy fölperesnő a fogamzási időn belül alperesen kívül másokkal is nemileg közösült, a törvényes gyakorlat szerint nem képez elegendő okot a (gyermektartási) kereset elutasítására.» E kifogásnak érvényesítése és bizonyítása — tehát mint alább látni fogjuk, nagyon helyesen — még nem menti föl a férfit tartási köte-

* Az előbbi közl. I. 25. számban.

** A házasságon kívül született gyermekek joga. Budapest, 1899.

lezettségé alól. A Curia állandó gyakorlata szerint csak a feslett életű nővel szemben emelhető sikerrel a fogantatási időn belül többekkel történt közösülés kifogása.*

III. Az eddig előadottak rövid összefoglalója ama főszempontoknak, melyekkel — szerény nézetünk szerint — egy olyan komoly és magas színvonalon álló alkotást, minő az előttünk fekvő törvénytervezet, össze kell mérni.

Tekintsük már most, hogy a tervezet tudós készítői mennyiben felelnek meg törvényhozói feladatuknak, tekintjük, hogy — bár a létező jogállapotokból kiindulva, — mennyiben vannak a kialakuló félben levő társadalmunkban észlelhető változásokra figyelemmel, szemük mennyiben van a jövőbe irányozva, tervezett intézkedéseikkel mennyiben anticipálják ezt a jövőt és ez által művüknek mennyiben biztosítanak tartós életet.

Készséggel konstatáljuk, hogy a tervezet intézkedései egészben és nagyban véve lényeges haladást jelentenek az eddigi jogállapothoz képest, melynek súlya alatt a nemzet százezreinek leglényegesebb életérdekei el vannak nyomva.

Haladásnak minősíthető, hogy a tervezet a törvénytelen gyermeket anyja családjába utalva, a kettő közötti jogviszonyt mindenben azonosítja azzal a jogviszonnyal, mely a *törvényes* gyermek és anyja között áll fön az atya elhalálása esetében. Ennek főleg az örökösödési jog szempontjából vannak fontos következményei, mert a törvénytelen gyermekeknek ennek alapján anyjuk után föltétlen és ennek törvényes gyermekeivel konkurráló örökösödési joguk lesz, amit — mint föntebb láttuk — anyjuk után maradt törvényes leszármazók esetében, a joggyakorlat tőlük megvont.

A tervezet meghonosítja a törvénytelen gyermek természetes atyja általi (bizonyos alakiságok közt történő) elismeretés intézményét, ez elismeréshez azonban — szabály szerint — más következményt nem fűzvé, mint azt, hogy a gyermek az anyja családnéve helyett az atya családnévét viseli. Ha a gyermekre nézve ez elismerés kizárólag azt fogja magával hozni, hogy azontul nem X-nek, hanem Y-nak fogják hívni, ha ez elismerés — mely amugy is mindenkor kivétel lesz — reá nézve sem társadalmi, sem erkölcsi, sem vagyoni előnyt nem jelent, akkor annak nálunk való meghonosítását fölöslegesnek tartjuk.

A természetes atya általi elismerés intézményének csak akkor van súlya, ha az elismerés következményeképp legalább bizonyos mértékű örökösödési jogot nyer az elismert gyermek, mint ezt Franciaországban a code civile és illetőleg az 1896 márczius 25-iki törvény, Olaszországban a codice civile megállapítja és mint azt nálunk a Teleszky-féle javaslat — bár nagyon korlátoltan — (40. és 41. §.) meghonosítani kívánta.

Elengedhetetlennek tartjuk ennél fogva, hogy a törvénytelen gyermekeknek atyjuk általi elismertetése esetében bizonyos mérvű törvényes örökösödési jog biztosíttassék természetes atyjuk hagyatékát illetőleg.

Főntebb mondtuk, hogy a törvénytelen gyermek természetes atyja általi elismertetésének a törvénytervezet értelmében *szabály szerint* más következménye nincs, mint az, hogy a gyermek az anyja családnéve helyett az atyáét viseli, mert a tervezetben kontemplált az az eset, hogy ha a törvénytelen gyermek anyja meghalt vagy ennek szülői joga korlátozva, fölfüggesztve vagy megszüntetve van és a természetes atya, ki gyermekét elismerte, azt eltartani és nevelni kész és képes is, akkor a gyermek személyére vonatkozó szülői jog az atyát illeti, (mely jog a törvénytervezet 271. §-a értelmében *kötelesség is* s melynek ez utóbbi szakasz szerinti

teljesítése a törvénytelen gyermekre kiterjesztve, ez utóbbit lényegesen kedvezőbb helyzetbe hozza), mondjuk e konptemplált eset, melyben az atya gyakorolja törvénytelen gyermeke fölött a bizonyos kötelességekkel járó szülői jogot, az életben vajmi ritkán fog bekövetkezni, a kivételek kivétele lesz és azért az elismerés intézményét — mint a törvénytervezet teszi — csupán az ilyen ritka kivétel kedvéért meghonosítani, nézetünk szerint, fölösleges volna. A természetes atya általi elismerés a francia jogból átvett jogintézményének a törvénykönyvbe való fölvétele csak akkor jelentene haladást, vívmányt, ha az elismerés következményeképp az elismert gyermeknek atyja után törvényes öröklési jog adatik.

Dr. Wellisz Vilmos,

(Folyt. köv.)

ügyvéd, pestmegyei tb. főügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hol késik a koronaügyész?

Vettük a következő sorokat:

Szentpéteri Károlyné ügyében a perujtás kérdése jogerős határozattal eldöntetett. Érintetlenül és kétséget kizárólag indokoltnak deklarálta a szolnoki kir. törvényszék s utána a kir. ítélő tábla a vádlott bűnösségét, melyet a kir. Curia a bizonyítás legveszélyesebb módjának alkalmazásával állapított meg, s jöllehet annak előtte két ízben helyezkedtek a kir. Curiaéval homlokegyenest ellenkező álláspontra, most bizarr kanyarodással valóknak fogadtak el tényeket, melyeknek éppen az ellenkezőjét annak előtte ismételtén önönmaguk nyilvánítottak valóknak, s a priori értéktelennek jelentették ki éppen a kir. Curia ténymegállapításaira hivatkozással azon bizonyítékokat, melyeket a védelem összehordott.

Az alsófokokok önmaguknak ellenmondó állásfoglalása, melyet csak legfelső bíróságunk határozatainak hagyományos nyomatékokosságából magyarázhatunk, a terhelő bizonyítékok erejének aggályossága, melyre e lapoknak 24-ik számában bőséges utalás történt, de már maga az a gyanus és kínos vergődés, melyben ezen ügynek része volt, kellene hogy felköltenék annak a férfinak a figyelmét, kit a bűnvádi perrendtartás a törvény őréül rendelt ki hivatva van figyelmeztetni azon hibákra és tévedésekre, melyeket a bíróságok a tételes jog értelmezése s alkalmazása körül elkövettek.

A koronaügyész ur mindeddig nem lépett fel.

Mikor valamelyik, azt hiszem a puji, kir. járásbíróság egy ítéletének az indokolásában többek közt azt mondotta, hogy «a sértett nem kényszeríthető vallomásra», s az ítélet jogerőre emelkedett, nyomban ott termett a koronaügyész ur és megsemmisítette az ítéletet, noha a praëjudiciumkultuszban legmegkövesedettebb bíróról sem tételezhető fel, hogy éppen a puji kir. járásbíróság actái közt fog kutatni, ha egy az előtte fekvőhöz hasonló tényállású eset mikénti elbírálását, vagy ha a bűnvádi eljárási jognak egy részletkérdését keresi.

És egyéb esetekben is, mikor bagatell érdekek forogtak szóban, helyt állott a koronaügyész ur és a kir. Curia elé vitte az ügyet; mikor azonban főbenjáró ügyről van szó s a közvetlen szemlélet alapján ítélt bíróságok nem mertek bűnöst mondani, de a kir. Curia, az iratokból, *képzeltileg beszerzett bűnjelekből*, sujtó ítéletet hozott, a koronaügyészség félreáll s a védelem erőfeszítését támogatás nélkül hagyja.

Mintha a hajó kormányosa úgy rendezné be tevékenységét, hogy a minucziozus események absorbeálják az ő gondosságát s ezenközben a tényleg nagy jelentőségű és nagy zavarokat támasztó események kikerülhetik a figyelmét: olyan a koronaügyész ur magatartása e kérdésben. Ő, akinek éberséggel, kutató szemekkel kell állandóan vizsgálni a bűntető igazságszolgáltatás menetét, kinek észre kell venni a

* A főntebb ismertetett joggyakorlatot illetőleg I. dr. Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi jelentőségű határozatai II., VII., IX. és X. kötet, továbbá Döntvénytár régi folyam X. k. és új folyam: 1., 6., 7., 8., 10., 11., 12., 13., 16., 18., 21., 22., 25., 28., 29., 31., 33., 35., 36., továbbá ugyanez 3-ik folyam: 3, 4, 5., 6., 7., 8., 9.

gépezet működésében minden fenakadást: aggódó gyorsasággal és felbuzdulással fordul a törvények olyan megsértése felé, hol a correcciónak practikus jelentősége nincs, a kívülágra hatást nem gyakorol; azonban tétlen marad ott, hol a legnagyobb érdekek forognak kockán, hol a bűnök leg-szörnyűbbikének vádjá alatt terhelő bizonyítéktörmelékek alapján fegyházban ül az elítélt.

Nem foghat helyt az az okoskodás, hogy a rendkívüli semmisségi panasz ezen végzés ellen nem érvényesíthető, mert ezen *ügyben* már határozott a kir. Curia. Az *«ügy»* szó nem jelentheti az *actacsomót*. Annak a kifejezésnek értelme csupán az lehet, hogy azon ténykérdések, melyek már elbírálás alatt állottak, nem kerülhetnek ujabban a kir. Curia döntése alá. Már pedig itt, a perújítás kérdésében, éppen az vár eldöntésre, vajon van-e novum, vannak-e olyan tények, melyek akár önmagukban, akár az eddigiekkel egyetemben alkalmassak az ártatlanság bizonyítására. Ilyen értelemben egy kir. táblai ítélet ellen sem lehetne rendkívüli semmisségi panaszszal élni, amelyet ujtott perben hoztak, ha az alapperben a kir. Curia ítélezett.

Szentpéteriné ügyében nem volna szabad a koronaügyészségnek egy újabb perújítási kérvény elintézését bevárni. A törvény megadja a hatalmat neki a közbelépésre. Ha közbelép, az adott körülmények közt köteleességét teljesíti. Hogy pedig közbelépjen, azt sokaknak a kir. curiai ítélettel megrendült jogérzete sürgeti.

Különfélék

— **A polgári törvénykönyv tervezetének indokolásából** a személyjog és családi jog indokolását tartalmazó első kötet jelent meg. Ezen anyagot megelőzi egy általános bevezetés a tervezet tárgyi terjedelméről s a tervezet rendszeréről, a tervezetben foglalt szabályozás általános irányáról és a szövegezés technikájáról. A 730 oldalra terjedő kötet megjelenését örömmel üdvözljük.

— **Hajnali tárgyalás.** Még a régi æra maradványa a budapesti büntető törvényszéknek az a rossz szokása, hogy az esküdteket ott tartják, amíg csak be nem fejezik az ügy tárgyalását. A múlt héten is hajnali két óra után hirdették ki a verdictet. Így nem lehet sem nyugodtan tárgyalni, sem teljes vád- és védbeszédet tartani, sem pedig — ami fő — higgadtan figyelmeztetni, véleményt alkotni és ítélni. Amikor legnagyobb szükség van az elmebeli képesség megbízható functionálására, t. i. a verdict kimondásánál és megítélésénél, az esküdtek is, bírák is, teljesen ki vannak merülve. Még ha az esküdtek be is szeretnék fejezni a tárgyalást, a bíróság akkor se engedje a késő éjjeli órákra a verdict kimondását.

— **Dr. Concha Győző** egyetemi tanár akadémiai székfoglaló értekezése: «A rendőrség természete és állása szabad államban» az akadémiai értekezések sorában megjelent. A dolgozat első sorban a közrend s a rendőrség fogalmát fejti ki, majd a rendőri működés fajait, határait, különleges eszközeit tárgyalja, végül a politikai rendészetről szól. Alaptétele, melyet a szerző különben már Politikai Jegyzeteiben is vall, s ez alkalommal csak tüzetesebben vett bizonyítás alá, hogy a rend az emberi erőknél, javaknak s tevékenységnek belső összefüggése, a rendőrség pedig e belső folyamatnak külső támogatója.

— **Az eperjesi ügyvédi kamara évi jelentéséből:** A bűnügyi perrendtartás és az esküdtbíróóságok működése nagyobbára bevált. Nem nyertek beigazolást amaz aggályok, amelyek nemzetiségi szempontokból az esküdtbíróági intézmény ellenében felhozattak. Az egy évi tapasztalat kimutatta továbbá azt is, miszerint az esküdtbíróági tiszt gyakorlatára képes polgárok számában hiány nincsen. Az egyes esküdtbíróóságok által hozott meglepő verdictek oka nem az esküdtbíróóságok szervezetében, de abban keresendő, hogy az esküdtteknek az enyhítő körülmények fen- vagy fen nem forgásának kérdésénél befolyásuk nincsen. A kérdések helytelen

feltételénél fogva az esküdtek lelkiismerete többször oly kényszerhelyzetbe kerül, hogy ezen kényszerhelyzetből csak felmentő verdict által szabadulhat.

Az új bűnvádi perrendtartás egyik hátránya, hogy a vádlotthoz az elnökön kívül senki sem intézhet kérdést. Nagy előnye az új bűnvádi perrendtartásnak, hogy a bűnper előkészítésének súlypontját a nyomozásra helyezte, kiragadván ez által a bűnper előkészítését a nehézkes vizsgálóbíró kezéből. Igaz ugyan, hogy ezen ujtás a rendőri személyzettel szemben nagyobb követelményekkel lép fel, ámde általán véve eddig ezen nyomozó közegek — a kezdet nehézségei dacára — a velük szemben táplált követelményeknek megfeleltek. Eddigi tapasztalataink alapján megerősödött abbéli hitünk, hogy az új bűnvádi perrendtartás és esküdtbíróági intézmény — a gyakorlati élet által megkövetelt correctio keresztülvitele után — a büntető jogszolgáltatás megbízhatóságának erős zálogát képezi.

A polgári perrendtartás javaslata iránt évtizedek óta táplált reményeinkből fájdalmasan kiábrándított a közrebocsátott javaslat, mert az nemcsak hogy mit sem tesz az ügyvédi kar immár elviselhetetlen helyzetének javítására, de még fokozza a válságot az által, hogy feltűnően mellőzve az ügyvédi kar az igazságszolgáltatás jószágával összhangban levő érdekeit, egyenesen ezen kar amugy is silány anyagi existenciáját támadja meg.

A nálunk amugy is be nem vált fizetési meghagyási eljárás kötelezővé tétele, a könyvkivonati illetékesség célba-vett megváltoztatása, a járásbíróóságok hatáskörének nagymértvű kiterjesztése megfosztaná az ügyvédi kart amugy is silány jövedelmének kétharmadától és előidézne ez által oly ügyvédi válságot, melynek következményei — el is tekintve attól, hogy utóvégre a közhasznú, becsületes munkát végző ügyvédnek is van joga megélhetésének biztosítását követelni — az igazságszolgáltatás egész mezejére fölötté káros visszahatást gyakorolnának.

Mindezekon felül még az ügyvédi kar méltatlan megrendszabályozása, erkölcsi megaláztatása is idéztetné elő a kérdéses javaslat ama rendelkezései által, melyek új bírságok kiszabását kontemplálva — az ügyvédet a tárgyaló bíró önkényének szolgáltatják ki, sőt feljogosítják a bírót, hogy az ügyvédet a jogvédelem munkája közepette a tárgyaló-teremben le is tartóztathatja.

Nem-e méltánytalan a javaslat ama rendelkezése, mely az ügyvédet — bizonyos esetekben — mindkét perfél költségének megfizetésében akarja elmarasztalni? Holott az ellen hogy az ügyvédnek járó, de eddig a fél részére megítél költség a fél hitelezője részéről le ne foglaltathassék, az ügyvédi kamarák éveken át hiába emelték fel szavukat.

Az egyes kamarák fegyelmi bíróságainak határozatai fényes bizonyítást képeznek annak, hogy ők — az eddigi ügyvédi rendtartás szűk keretén belül is — a fegyelmi joghatóságot objektivitással és nagyobb szigorral gyakorolták, mint a végső fokban eljáró kir. Curia. Számos esetben lettek a kamarák által vétkesnek talált ügyvédek a Curia által felmentve és számos esetben rendelte el a Curia oly ügyvédek és fegyelmileg elmozdított bíráknak az ügyvédek lajstromába való felvételét, kikkel szemben a kamara választmányi és fegyelmi bíróságai eltérő nézetben voltak.

— **A tőzsdebiróság hatásköre és a különbözeti ügyletek perelhetősége** cím alatt dr. Baumgarten Nándor 45 oldalra terjedő érdekes tanulmányt tett közzé. A hatáskör szabályozására nézve a következő javaslatokat teszi: 1. A tőzsdén kötött, a tőzsdei forgalomhoz tartozó ügyletekből felmerült peres kérdések ellenkező kikötés hiányában a tőzsdebiróság hatásköréhez tartoznak. 2. Tőzsdei tagok vagy bejegyzett kereskedők a tőzsdei forgalomhoz tartozó ügyletekből felmerülhet peres kérdésekben magukat akár kifejezetten írásban, akár az erre utaló alkuszi kötlevel elfogadásával e bíróságnak alávetethetik. 3. Bejegyzett kereskedők egyéb kereskedelmi ügyletekből felmerülhet peres kérdésekben is alávetethetik magukat ezen bíróságnak. A különbözeti ügyletek perelhetőségére nézve álláspontja, hogy a játék kifogásának nincs helye akkor, ha a szerződő felek tőzsdetagok vagy bejegyzett kereskedők.

— **Botrányos állapotok.** 1900 szeptember 29-én benyújtott váltókeresetre a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék azonnal meghozta sommás végzését. A vevény a dwor-i (Hor-

vátországi) járásbírószágtól november 9-ikén hiányosan érkezett vissza, miért is a törvényszék nov. 16-iki átiratával a hiány pótlása végett visszaküldte a nevezett járásbírószágnak. Többszöri sürgetésre végre ez évi május 21-ikén visszaérkezett a vevény szakasztott azon hiányos módon, ahogy először.

— **Az alkoholistákra** veté tekintetét Széll Kálmán miniszterelnök — írja nekünk egyik munkatársunk —, amennyiben az elmebetegség összeírása kapcsán azok feltüntetése iránt is a törvényhatóságokhoz intézett körrendeletében intézkedik. Bármi örömmel üdvözljük a kormányhatóság e derék intézkedését, az minket jogászokat ki nem elégít mindaddig, míg egyúttal az igazságügyminiszter azon jelenségnek statisztikai feldolgozásáról nem gondoskodik, melyet naponta bíró és ügyvéd egyaránt a büntető jogszolgáltatás terén fájó szívvel az alkohol romboló hatásáról észlelni kénytelen. A nyerendő kép borzadályos nagyszerűsége talán mégis actióra indítja majd azokat, kik a «praeventio» czélszerűségéről eddig annyi sokat — elmélkedtek.

Dr. H. Gy.

— **Közigazgatási bíráskodás.** A VIII. kerületi előjáróság városbírája előtt 4088. sz. a. folyó évi június 14-én tárgyalás tartott. Alperes nem jelent meg személyesen. A városbíró nem kérdezte meg a helyette megjelent képviselő nevét, állását; s miután felperes kérte alperest a kereset értelmében a tőkében, kamatjában és a perbeli bélyegköltség megfizetésében ítéletileg elmarasztalni: a bíróság alperest a tőke lefizetésére kötelezte, — azt alperesi képviselő azonnal le is fizette — de egyúttal kijelenté a bíróság, hogy *ily ügyekben, amidőn alperes a tőkét azonnal lefizeti, a bíróságnak jegyzőkönyvet felvenni nem szabad, sem az írásbeli kereset bélyegköltségeit meg nem ítélteti.*

Ezt a kijelentését ismétlé, felperes abbeli figyelmeztetése dacára, hogy a büntető járásbírószágtól is folyik a jelenlegivel kapcsolatos ügy s annak a büntető járásbírószágtól tárgyalása alkalmával a jelenlegi ítéletet tartalmazó városi bírósági jegyzőkönyvre is szükség leend.

Ilyen az ítélkezés a közigazgatási közegek előtt s ezt annak köszönjük, hogy «az igazságszolgáltatás immár *nem* különített el a közigazgatástól».

K. B.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német birodalom** egyes államaiban más és más szabályozást nyert a büntetés feltételes elengedésének kérdése. Ujabban felmerült a szabályozás egységesítésének eszméje s most élénk vita tárgya, hogy vajon a feltételes elítélés vagy a feltételes megkegyelmezés formájában létesíttessék ama fontos kriminalpolitikai gondolat megvalósítása. Nagy haszonnal lesz felhasználható és értékesíthető a kérdés szabályozásánál az a statisztika, amely a feltételes elítélés eddigi eredményeit dolgozza fel s amelyből ez intézmény életképessége, praktikus haszna, üdvös hatása legjobban megállapítható. Tanulságos adatokat nyerünk e statisztikából a feltételes elítélés eddigi alkalmazásának körére nézve is. Kiténik, hogy a legtöbb esetben fogházbüntetés engedtetett el, még pedig tulnyomó részben a 8 napnál rövidebb tartamu szabadságbüntetés. Az eseteknek nem több, mint tíz százalékában engedtek el egy hónál hosszabb büntetést. Kor szerint leginkább fiatalok részesültek e kedvezményben, kivéve Hamburg városát, hol az esetek 80%-a felnőttkorúak javára esik. A visszaesések száma évről-évre csökken, nem ugyan abszolút számokban, de az elbocsátottak növekvő arányszámához képest. A nőknél még kedvezőbb az arány, mint a férfiaknál. A legkedvezőbb eredményt Hamburg városában érték el. A német napilapok, e statisztika adatait vizsgálva, egyértelműen sürgetik annak a nagy tarkaságnak a megszüntetését, mely ma az egyes részletkérdések mikénti szabályozása tekintetében fenáll, hogy pl. egyik helyt csak fiatalokra, másutt felnőttekre is alkalmazható a büntetés feltételes elhalasztása, néhol rövidebb, másutt hosszabb a próbaidő, s hogy nagy eltérések vannak az elengedhető büntetés tartama tekintetében is. Az elméleti vita az intézmény körül azonban már lezajlott; most már a több évi gyakorlatból vont praktikus szempontok uralják a kérdést, melynek a birodalom egész területére kiterjedő egyöntetű szabályozását a jogszolgáltatás egységességének tekintetei s az ehhez fűződő fontos érdekek is megkövetelik. Legfőbb ideje volna, ha végre a mi igazságügyi kormányunknak is eszébe jutna felvenni a feltételes elítélés kodifikációjának elejtett fonalát.

A német börtönügyi tisztviselők egylete a tagok élénk részvétele mellett a folyó évi május 30., 31. és június 1. napjaiban tartotta tizenkettedik kongresszusát Nürnbergben. A kongresszus elnöke Wach tanár, alelnöke Rupprecht kormánytanácsos volt. Az első kérdés, mely napirendre került, így szólt: fentartandó-e a büntetőtörvénynek abbeli intézkedése, hogy a magánelzárás tartama a letartóztatott kérelme nélkül nem lehet hosszabb három esztendőnél? A vitában Reich kormánytanácsos, Junghanns államügyész, Krohne és Wach vettek részt. A második kérdés a letartóztatottaknak mezőgazdasági foglalkoztatása volt. Az ügyészi karból jelen voltak, a legfőbb fegyházigazgató, sőt maga Leppmann ellene nyilatkozott a letartóztatottak külső munkára alkalmazásának, egyik ügyész azért, mert a szabadban való foglalkoztatás «dem Gefangenen zu viel Freiheit verstattet», míg Krohne a külső munkáltatás érdekében emelte fel szavát. Vita alá került ezután az epileptikus letartóztatottak elhelyezésének kérdése; Schäfer müncheni orvos referált, hozzászólott Leppmann. A határozatok lényege, hogy az epileptikus foglyok e célra felállítandó külön intézetekben helyezendők el. Kedvezően fogadta a kongresszus a nők tisztviselőikül alkalmazásának kérdése tárgyában Fliegenschmidt által előterjesztett propositiókat, melyeket főleg csak Kopp és Baessler igazgatók elleneztek. A többi megvitatásra került kérdések nem bírnak nagyobb jelentménnyel. Különben a tanácskozmányok lefolyását s eredményeit az egylet hivatalos lapja, a «Blätter für Gefängnisskunde» tüzetesen fogja közölni.

— **A deportáció meghonosításának** fáradhatlan előharczosa, Bruck Félix boroszlói professzor, újabb munkával lépett sorompóba terve érdekében, régebbi propositiói kiegészítése mellett czáfolva azon ellenérveket, melyeket előbbi dolgozatai, a «Fort mit den Zuchthäusern», «Neudeutschland und seine Pioniere» és «Die gesetzliche Einführung der Deportation im Deutschen Reich» ellenében elméleti és praktikus szempontokból felhoztak. Ez a tanulmány, czime «Die Gegner der Deportation», ugy látszik, meg fogja ujítani a harczot, mely a deportáció kérdése körül különösen a mult évtizedben folyamatban volt, amely harcz Korn pályanyertes munkájával ugy látszott, hogy befejezést nyert. Bruck ma már egyelőre csupán egy próbatelepnak a felállítását javasolja, melyen önként jelentkező fegyenczek volnának elhelyezendők, s az egész büntetési rendszer reformját csak e kísérlet kedvező eredményeinek megállapíthatása után véli keresztülvihetőnek.

— **Az iparbírószágtok működése Franciaországban.** Az 1899. év folyamán Franciaországban 138 iparbírószágt működött, 1898-ban 134. Ezek 50,803 vitás esetről intervenáltak, 1898-ban 50,914 esetben. 20,180 esetben a felek között sikerült egyezséget elérni; 10,986 eset pedig az érdekeltek részéről a tárgyalások befejezte előtt visszavonatt; 17,637 esetben az iparhatóságok egyezséget teremteni akaró törekvése eredménytelen maradt; ezek közül azonban csak 14,353 eset került az iparbírószágtok ítélő kamarája előtti tárgyalásra. Ezen esetek közül is 8503 a végzés meghozatala előtt visszavonatt, 4957 az utolsó fokon elintéztetett.

— **A békéltető hivatalok és a választott bíróságok működése Franciaországban az 1900. évben.** Az 1892 december 27-iki törvény, mely a munkaadók és munkások között felmerült collectiv viszonyoknál alkalmazásba jövő békéltető hivatalokról és a választott bíróságokról szól, az 1900. év folyamán 234 munkásviszálynál került alkalmazásra, ezek közül 9 esetben a munka beszüntetése előtt. Minthogy az 1900. évben 902 munkásviszály volt, ugy ezen említett törvény az összes esetek 25,94%-ában jött alkalmazásba. Ezek közül 141 esetben a kezdeményezés a munkások részéről, 6 esetben a munkaadók, 8 esetben pedig a munkaadók és munkások részéről együttesen történt; a többi 79 esetben a békebírák hivatalból léptek közbe.

Dr. Wellisz Vilmosnak: A törvénytelen gyermekek joga cz. cikkében a 200. oldal első hasábján «az eredményre való törekvés» helyett «eszményre való törekvés», «ez eredményt csak ugy fogjuk elérni» helyett «ez eszményt csak ugy fogjuk elérni» olvasandó.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre — 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6 .

Tartalom: Ügyvédi díjszabás. — A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Wellisz Vilmos* budapesti ügyvéd, pestmegyei tb. főügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Az előadásról a szóbeli felelőzési tárgyaláson. *Dr. Erlach Sándor-tól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Ügyvédi díjszabás.

A perrendtartási szakértekezleten a budapesti ügyvédi kamara kiküldöttei felvetették azt a kérdést, vajon czélszerű-e a perrendtartás életbeléptével egyidejűleg megfelelő ügyvédi költségtörvényt is életbeléptetni? A szakértekezlet nem bocsátkozott a kérdés tárgyalásába.

Tudvalevőleg Ausztriában is felvetetett a tarifa szükségességének a kérdése és ott a kormány részéről jött iniciativa az ügyvédi kar erős ellenzésébe ütközött.

Még 1896-ban a 10-ik osztrák ügyvédgyűlés a tarifa mellett foglalt állást.

Most, hogy az osztrák igazságügyminiszter a parlamentben tett ígéretéhez képest az összes ügyvédi kamarákat felszólította, hogy a díjszabás tárgyában nyilatkozzanak, a hangulat gyökeresen megváltozott.

A kamarák állandó «delegáció»-ja ellene nyilatkozott. A salzburgi kamara és ennek nyomán több vidéki kamara javasolja, hogy az «általános ügyvédi tarifa megállapítása egyszersmindenkorra mellőztessék».

Az alsóausztriai kamara imént tárgyalta a kérdést.

Azon kérdésre, — így szólott dr. Zucker előadó — hogy az ügyvédi munkásság tarifálható-e, már megfelelt az u. n. currentiák tarifájáról szóló törvény, amely az igazságügyminisztert felhatalmazta, hogy az ügyvédek olyan munkásságáért, amely egyszerűségénél és ismétlődésénél fogva átlagos becsüt megenged, a díjazást tarifa útján állapítsa meg. Ezzel ki van mondva, hogy az ügyvéd összes egyéb tevékenysége átlag-becsüt nem tűr meg és ehhez képest nem tarifálható. Az ügyvéd a tudományos munkás fokán áll, akinek tevékenységét átlagos chablon nem állapíthatja meg. A taksa az ügyvéd iránt bizalmatlanságot fejez ki, amely őt mélyen az iparszerűség mértéke alá helyezi. Sem az ügyvédet, sem a közönséget nem elégítheti ki az átlagos tarifa. Semmi értelme sem lenne annak, hogy az átlag kedvéért az egyik ügyvédnek apró ügyét alacsony díjjal taksálják, ellenben nagyobb ügyeket, de amelyeket talán nem ő, hanem egy más ügyvéd visz, magasabban taksáljanak, és épp oly kevéssé érthetné meg A., hogy kevés munkáért többet fizessen csak azért, hogy B. sok munkáért kevesebbet fizessen. A tarifának kockajáték természete is van, mert ha a per egyszerűnek alakul, a fizetés tulságosan nagynak, ha ellenben bonyolódottá lesz, tulságosan csekélynek bizonyulna. A tarifa felületességre is csábít, ha az ügyesség és szorgalom éppen úgy díjaztatnék, mint a tehetetlenség és a nembánomság. Amire szükség van, ez az, hogy a bírák, akiket úgy befolyásoltak, hogy az ügyvédek tevékenységét lenézzék, az ügyvédi munkásság megismerése után annak jóakaratu méltatói legyenek. Különbben éppenséggel nem képzelhetni el józan tarifa létrejöttét a jelenlegi pillanatban, amikor az igazságügyminiszteriumban kidolgozott és ma már visszavont tarifajavaslat a legkiáltóbb

bizonyítékát szolgáltatva annak, hogy illetékes helyen az ügyvédi munkásság iránt ellenséges érzületet táplálnak és annak értékét megítélni nem képesek. Mindezek után a következő indítványt tette: «A közgyűlés ügyvédi tarifa kibocsátása ellen nyilatkozik».

Az indítványt vita nélkül, majdnem egyhangulag elfogadták.

A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

A törvénytervezet itt tárgyalt fejezetének ugyszólván gerinczét képezik a *tartásra* vonatkozó intézkedések; az itt érdekelt néprétegek társadalmi viszonyainak alakulására ezek lesznek a legnagyobb kihatással.

Készséggel kiemeljük, hogy a tervezet erre vonatkozó intézkedései a jelenlegi jogállapothoz képest sok tekintetben lényeges haladást jelentenek. Hogy a tartás a gyermeknek tizenhat éves koráig jár és ha rászorulna, az atya kötelezettsége a gyermek teljeskoruvá váltáig tart, hogy a multa is követelhető, hogy esetleg fölemelhető, hogy a gyermek halálával az esedékes tartás az elhalálozást megelőző időre is követelhető, hogy a tartás tekintetében minden egyezség atya és gyermek között gyámhatósági jóváhagyást igényel, hogy az atya köteles az anyának a szülés költségeit és a szülést követő hat hétre életföntartásának költségeit, esetleg egyéb kiadásait megtéríteni, hogy a nő teherbeesésétől bizonyos esetekben kártérítést követelhet és kiváltképp a tervezetnek az az intézkedése, hogy a születendő gyermek vélelmezhető atyját még a lebetegedés előtt kötelezni lehet arra, hogy a szülésnek s az anya hat heti, valamint a gyermek három havi eltartásának költségét a szülés megtörténtével azonnal fizesse meg, ennek beálltáig pedig a megfelelő összeget bírói letétbe helyezze, mind oly intézkedések, melyek az érdekelt jogos igényeinek szolgálnak és következtéseikben a társadalmi ellentétek némi enyhítésére alkalmasak.

De mindeme intézkedések (t. i. azok, melyek a törvénytelen gyermek tartására vonatkoznak) értékükben devalválnak a tervezetnek ama sarkalatos kijelentése által, mely szerint a tartás a természetes atya vagyoni és kereseti viszonyainak figyelembe vételével az *anya társadalmi állásához mérten jár*.

A tervezet ez intézkedése határozott visszaesést jelent a mostani jogállapothoz képest. Érvényben levő joggyakorlatunk szerint — mint föntebb láttuk — a törvénytelen gyermek tartásdíja az anya társadalmi állásának figyelembe vétele mellett a *természetes apa vagyoni viszonyaihoz mérten* állapítatik meg.

A különbség első pillanatra szembeszökő. Eddig a tartásdíj összegének kiindulási pontját s ugyszólván szilárd *alappját* az apa vagyoni viszonyai képezték (az anya társadalmi állásának figyelembe vétele mellett), ezentul megfordítva ezt a kiindulási pontot és szilárd alapot a — rendszerint szegénysorsu — anya társadalmi állása képezte (az apa vagyoni viszonyainak figyelembe vétele mellett).

* Az előbbi közl. 1. 25. és 26. számban.

Ez valóságos reformatio in pejus! Hogy ez a vagyontalan osztály ártatlanul sujtottjainak százezreire nézve mit fogna jelenteni, könnyen elképzelheti mindenki, ki a tartásdíj összegét tárgyzó bírói megállapításokat figyelmére méltatja, melyekről föntebb kimutattuk, hogy a törvénytelen gyermek életének nyomorúságos föntartására is alig-alig elegendők. Pedig most még az uralkodó jogelv az, hogy e tartási összeg megállapításának alapja a természetes apa vagyoni viszonyai, (melyek pedig az esetek tulnyomó részében a szegénysorsu anya társadalmi állásával arányban nem álló kedvező képet mutatnak a valóságban).

Könnyen előre láthatni, hogy az esetre, ha a tervezet intézkedése törvényerőre emelkednék és a tartásösszeg nagyságának alapjául és kiinduláspontjául nem az apa vagyoni viszonyai, hanem a többnyire szegénysorsu anya társadalmi állása fog vétetni, a tartásösszegek megállapítása mennyire mögötte fog maradni a mostani, teljességgel elégtelen megállapításoknak. A tervezetnek az a rendelkezése, hogy a bíró az itt említett alaphoz kiindulva, a tartásösszeg megállapításánál az apa vagyoni viszonyait is tartozik figyelembe venni, csöppet sem megnyugtató, mert éppenséggel nem biztosítja az érdekeltek jogos érdekeit. E fogalom: «valamit figyelembe venni» oly határozatlan, oly keveset mond, annyira discretionális jellegű, hogy bátran mondhatjuk, hogy valamit figyelembe vettünk, mikor alig vettük figyelembe, mikor a figyelembe vétel hatása, eredménye éppenséggel nem mutatkozik. Ily szűkkörű, határozatlan és keveset jelentő rendelkezésre tehát százezrek jogos érdekeit, megélhetését és boldogulását bizni nem szabad.

A tapasztalat mutatja, hogy a házasságon kívül születettek százezreit tulnyomó részben gazdag férfiak nemzették. Eltekintve már most e százezrek érdekeitől, kérdjük, nem áll e magának az államnak saját érdeke vagyis haladása, jóléte s nagysága szempontjából érdekében, hogy a gazdagok ne szaporítsák a proletárok számát? És ez érdekek szolgáltatásban nem-e kötelessége az államnak czéltudatos intézkedésekkel gondoskodni arról, hogy a gazdag apák természetes gyermekei a bizonyos vagyoni jólétnek örvendő társadalmi osztályba jussanak s lehetőleg megakadályozni azt, hogy a gazdagok gyermekei koldusok és bűntevők legyenek? Az a gazdag, aki szeretné, ha az ő drága énjében száz életet tudna élni, ne köteleztessék az állam által arra, hogy annak a lénynak, kinek életet adott, ki vér az ő véreből, — meghatározott ideig, — bizonyos szerény jóléttel járó existenciát biztosítson?

S e cél elérésére mi volna alkalmasabb, mint a gyermeket illető tartás összegének egyoldalú osztályérdekek befolyásától ment megállapítása? Azt mondják sokan, hogy ezzel az erkölcstelenség fog nagyobbodni. Mi erre azt feleljük, hogy semmisem aljasítja le és zülleszt el annyira az embert, mint a megélhetésért való mindennapi küzdelem és a bölcs törvényhozó ezt fogja, ha nem is megszüntetni, de szűkebb korlátok közé szorítani — most, midőn alkalma nyílik rá.

Igaz, hogy a tervezet kijelenti, hogy a gyermeket elartás címén mindaz megilleti, a mi *illő* megélhetéséhez szükséges, valamint az is, a mibe neveltetésének és kiképeztetésének költsége kerül, továbbá, hogy a tartás a gyermek szükségletei és a természetes atya anyagi viszonyainak változásához képest esetleg emelhető, de természetesen mindig csak ama határokon belül, melyeket a tervezet sarkalatos rendelkezése szerint procrustes-ágyként az anya társadalmi állása szab. Az itt említett enyhítések folytán az életben lesznek tehát egyes esetek, melyekben természetes a gyermek anyagi sorsa a szabálynál valamivel kedvezőbb lesz, de ha törvénytényé válnék, hogy a tartási összeg nagyságának alapja a szegénysorsu nő társadalmi állása, akkor ez a törvény a gazdag apák házasságon kívüli gyermekeit a proletariatusba fogja letaszítani.

E tekintetben mennyivel emberségesebb a conservatív irányu osztrák polgári törvénykönyv, mely 166. §-ában megállapítja a törvénytelen gyermeknek azt a jogát, hogy «szüleitől vagyontól mért ápolást, nevelést és ellátást» követelhet. És — tudtunkkal — Ausztriában nem merült fel alapos panasz, hogy a törvény e humanus intézkedése elősegítene vagy fokozná az erkölcstelenséget.

Az igazságnak legjobban megfelel, ha a törvénytelen gyermek tartás iránti igényének nagysága apjának vagyona és jövedelme szerint irányul. Ha tehát a tervezet úgy az igazság, mint a helyes társadalmi politika követelményeinek eleget akar tenni, akkor a tartás mérvére nézve rendelkezését a most formulázottal helyettesíti. Legrosszabb esetben követelnünk kell, hogy legalább a *mai* jogállapot föntartassék.

Dr. Wellisz Vilmos,
(Folyt. köv.) ügyvéd, pestmegyei tb. főügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az előadásról a szóbeli felelbeszési tárgyaláson.

A sommás eljárásról szóló törvényben lefektetett alapelvekből folyólag természetesnek és helyesnek találjuk a perrendtartási tervezetnek a felelbeszés szóbeli tárgyalására vonatkozó intézkedéseit.

Azonban ennek keresztül vitelénél a sommás eljárásnak immár hat éves tapasztalatait mindenestre a leggondosabb figyelembe kell venni.

A sommás eljárásról szóló törvény értelmében a felelbeszési tárgyalás során az elsőfoku ítélet felolvasása s a felelbeszési és ellensérellem után a felek szóbelileg indokolják kérelmeiket s ez indokolásnak keretében kell a felelbesző félnek előadnia az egész tárgyalást, nevezetesen a keresetet, ez ellen előterjesztett alperesi kifogásokat, illetve védekezéseket, tehát meg kell világítania úgy a felperesi, mint az alperesi álláspontot és pedig úgy, hogy a felelbeszési bíróság ezen előadásai nyomán megérthesse az elsőbíróság előtt lefolytatott eljárást, bizonyításfelvételt s annak eredményét, melyeket szintén a felelbesző félnek kell előadnia. Mindezek után térhet ki tulajdonképpen a saját felelbeszési álláspontjának kifejtésére, indokolására.

Az új tervezet szerint mindezek változatlanul maradnak, de az 517. §. szerint hozzájárul még az is, hogy a felek nemcsak a felsoroltakat, hanem magát a *megtámadott ítéletet, továbbá az ítéletet megelőző határozatokat indokolásukkal együtt tartoznak előadni.*

Már a sommás eljárás során tapasztaltuk, hogy a tényállásnak, bizonyításfelvételnek és azok eredményének a *felek* által való előadása nem mindig vezet a célhoz: a valódi igazsághoz.

Ugyanis:

A felek nagyon természetesen mindenkor arra törekzenek, hogy a bíróságot a *saját* érdekeik, ügyük igazságosságáról győzzék meg. Ez eszmének, célznak szolgálatában fog állani egész előadásuk. Ennek megfelelően fogják tehát előadni a tényállást, a bizonyításfelvételt és azok eredményét, mindenkor kidomborítván, ami rájuk előnyös és elhallgatván, vagy legalább enyhítván és kiszínezvén, ami rájuk hátrányos és bizony legtöbbször ferde világításban fogják feltüntetni az ellenfél álláspontját.

Igaz, hogy mindezen egyoldalú és részrehajló előadásokat az ellenfél kikorrigálhatja, azonban gyakori az eset, hogy kevésbbé ügyes ellenfél nem képes ellensúlyozni az előtte tett előadásokat s amiatt, hogy egy rutinirtabb (vagy nagyobb tekintélyű) ellenfél áll egy kevésbbé ügyessel szemben, nagyon könnyen a valódi igazság szenved csorbát.

Az is igaz, hogy a tervezet idézett szakaszában az elnök

köteleztetik, hogy a felek előadásának helyességére és teljességére felügyeljen, mindez azonban a *felek* előadása esetén nem képez teljes garanciát, bárha feltételezzük is, hogy az elnök maga a legtekélyesebb bíró és százszerű Argus.

Nézzük már most, hogy történik a szóbeli felebbezési tárgyalás a büntető perrendtartásban.

Itt szintén teljes mértékben érvényesül a szóbeliség, épp úgy, mint a polgári perrendtartásban, azzal a különbséggel, hogy a tényállást, bizonyításfelvételt és azok eredményét a bíróság egyik referens tagja adja elő, ugyancsak ez (vagy a jegyző) olvassa fel az ítéletet és indokait.

Ez az eljárás kétségkívül közelebb áll a valódi igazságszolgáltatás útjához, mert az előadó bírónak — mint bírónak — minden körülmények között pártatlannak kell lennie, tehát előadása sem lesz egyoldalú, részrehajló, mint a feleké volna; ha mégis megtörténne ez a non putarem, úgy ott vannak a felek, védő és vádló s azonnal rektifikálják a bíró előadását, ugyancsak az esetben is, ha az előadó nem merítette volna ki teljesen a tényállást.

Ugyanez a módszer volna behozandó a polgári perrendtartásban is a szóbeli felebbezési tárgyaláson.

Ennek előnye még más is volna. Mert:

A felek általi előadás roppant terheket ró a felekre. Nekik szóval kell előadniuk mindent. Tényállást, bizonyítást, azok eredményét, az ellenfél álláspontját, szóval: mindent.

Az acták azonban, mikből a fél is merithette előadását, ott fekszenek az elnök előtt, a félnek tehát kívülről ismernie kell minden darab actát és azok tartalmát, hogy biztosan tudjon bánni az anyaggal.

Ha azonban bírói előadó adja elő az ügyet, úgy annak nem kell azt «fejből» előadnia, hanem *ülve* a zöld asztal mellett vagy az actákból, vagy — ami mindegy — a saját kivonatos jegyzéseiből.

Nem volna tehát az ügy annak kitéve, hogy esetleg egész részek ismertetés nélkül maradnának, ami a felek előadása mellett — a memoria véges lévén — igen könnyen és gyakran megtörténhetik. Mig *írásból* adván elő, ez csaknem kizártnak tekinthető.

De előnye volna a bírói előadásnak az is, hogy nemcsak a tárgyalást vezető elnöknek, — hogy a tárgyalást vezethesse, — hanem az előadó bírónak is *alaposan* kellene ismernie az ügyet, mert — sajnos, de úgy van — bizony előfordul az akárhányszor, hogy az elnök is alig ismeri a tárgyalási darabot, hanem csupán a tárgyaláson felolvasott ítéletből, annak gyakran fogyatékos indokolásából s a felek egyoldalú előadásából meríti ismeretét, ami pedig bonyolultabb ügyekben sokszor arra is kevés, hogy csupán tájékozza magát az ügyről. Mindezek bírói előadás esetén eo ipso elesnének.

Dr. Erlach Sándor.

Különlék

— **A Btk. novellájáról** félhivatalosan jelentik, hogy egy enquete *ismét* revidálta a munkálatot és hogy a javaslat öszre elkészül és beterjesztetik.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** előtt a folyó év első felében 154 vizsgálat tartatott. Képesítettett 122, nem képesítettett 32. Először tett vizsgát 144, kik közül 29-nek vizsgája nem fogadtatott el; ismétlő volt 10 jelölt, akik közül háromnak vizsgája nem fogadtatott el. Kitüntetéssel egy jelölt tett vizsgát. A vizsgálatok színvonalának emelkedését mutatja e kimutatás, ha összehasonlítjuk az előző évek eredményeivel. 1899-ben az egész évben 260 jelölt közül 21, 1900-ban 262 közül 26 bukott meg és az ismétlők vizsgálatai esztendőik óta mindig elfogadtattak. Hogy a folyó év eredményei nem szigort, hanem csupán a színvonal emelkedését jelentik, arra nézve elég utalnunk a bírói vizsgálatra, amelyen átlag 30% bukik. Az írásbeli vizsgálatok lelkiismeretes ellen-

őrzésére vall az a tény, hogy két jelölt vizsgája a bebizonyult visszaélések miatt felfüggesztetett és az iratok az illetékes fegyelmi bíróságokhoz, tétettek át.

— **A gyermekvédelemről** szóló mult heti cikkünk kapcsán megemlítjük, hogy a belügyminiszter az 1901. évi VIII. tcz. életbeléptetése körül s illetve az állami gyermekmenhelyek felállítása, működésük felügyelése és a hasonló társadalmi tevékenység irányítása tekintetében felmerülő teendők ellátására kormánybiztost rendelt ki, egyelőre egy év tartamára. Öröndetes, hogy ez által egy kézben összpontosittatik a szervezés, szemmel tartás és ellenőrzés feladata s reméljük, hogy a jelzett egy esztendei terminus elmúltával az intézmény nem fog megszűnni, hanem tovább fog fejlődni s olyképp állandósittatik, hogy az az egész patronage-actio irányító központja leendő.

— **Helle Károly** debreczeni jogakadémiai tanár a Deutsche Juristen-Zeitung július 1-i számában «Die Kodifikation des bürgerlichen Rechtes in Ungarn» czim alatt a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének általános ismertetését nyújtja.

— **Habozó kir. ügyész. A m. kir. Curia:** A kir. ügyésznek a II. bírósági ítélet ellen bejelentett felebbezése visszautasittatik. Érdemben a kir. tábla ítélete indokaiból helybenhagyatik.

Indokok: A kir. ügyész a II. foku bíróság ítélete ellen, 1900 május 3-án első ízben történt kihirdetése alkalmával valamennyi vádlott terhére felebbezést jelentett be. Minthogy azonban a kir. ügyész ugyanannak az ítéletnek 1900 július 6-án második ízben eszközölt kihirdetésekor az erről felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint a II. bírósági ítéletben való megnyugvását jelentvén ki, ez az előbb bejelentett felebbezés visszavonásával egyértelmű; és minthogy ezen visszavonással szemben a kir. ügyész a felebbezésnek újból való bejelentésére nem jogosult, a II. foku ítéletnek 1900 október 2-án harmad ízben történt kihirdetéséről felvett jegyzőkönyvben foglalt ama kijelentésnek tehát, mely szerint az iratok a kir. ügyésznek vádlott terhére bejelentett felebbezése folytán is felterjesztetni rendeltetnek, hatály nem tulajdonítható: a kir. ügyésznek a II. bíróság ítélete ellen bejelentett felebbezését visszautasítani s az ügyet egyedül vádlott védője által közbevetett felebbezésre felülvizsgálni s azt indokaiból helybenhagyni kellett. (1901 május 25. 10422/900. B. sz. a.)

— **Fegyelmi vétség elévülésének félbeszakítása.** *A m. kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata helybenhagyatik, mert a panaszolt ügyvéd elévülési kifogása a határozat indokaiban előadott okon kívül még azért sem volt figyelembe vehető, mivel nemcsak a bűnvádi feljelentés, hanem a kérdésben forgó panasz is oly előzetes kérdést képezett, mely az elévülést félbeszakította s ennek szünetelését vonta maga után, ami kitűnik a 4544/99. sz. a. igazságügyminiszteri rendelettel kapcsolatban álló ügyvédi rendtartás 66. §-a végbekezdésének ama rendelkezéséből, hogy a panasz feletti határozat hozása után az iratok a fegyelmi bírósághoz átteendő, a panasznak fent jelzett joghatályát pedig az az intézkedés, mely szerint a felek együttes kérése folytán a panaszügybeli eljárás mindaddig felfüggesztetett, míg a költségjegyzék-perek befejeztetnek, nem szüntette meg s következően a panaszügybeli eljárás felfüggesztésétől a bűnvádi feljelentés beadásáig lefolyt időközben az elévülés meg nem kezdődhetvén, a fegyelmi vétség elévülése sem következhetett be; továbbá mert a határozat indokaiban felsorolt adatok a vád alá helyezés elrendelésére elegendő alapot nyújtanak. (1901 május 18. 544/900. sz. a.)

— **Kérhető-e a szegényjogon való perlés engedélyezése a bizonyító eljárás során?** *A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék:* Felperes azon kérelmének, hogy a szegényjogon való perelhetés engedélyeztessék s annak alapján a szakértői szemle költségeire meghatározott 200 korona előleg fizetése alól felmentessék, helyt nem ad, mert az a kérelem, hogy szegényjogon bélyegmentesen perelhessen, a keresetlet egyidejűleg lévén előterjesztendő, ilyen kérelemnek a per teljes letárgyalása és becsomózása után már helye nincs. (1901 február 11. 144062/900. sz. a.)

A budapesti kir. ítélő tábla: Az elsőbíróság végzését megváltoztatja; felperes azon kérelmének, hogy a pert szegényjogi jogon folytathassa, helyt ad, mert felperes a kérvé-

nyéhez csatolt s az 1881: XXI. tcz. 14. §-ának, illetve az illetékszabás 85. tétel 12. pontjának és az 1899. évi 67615. I. M. sz. a. igazságügyminiszteri rendeletnek megfelelően kiállított szegénységi bizonyítvánnyal kellően kimutatta, hogy sem birtoka, tőkepenze és járadéka után vagy munkálkodása és szolgálata folytán nem huz nagyobb jövedelmet, mint a mennyit a lakhelyén szokásos közönséges napszám kitesz és mert az a körülmény, hogy felperes a szegénységi bizonyítványt csak a per letárgyalása után a bizonyítási eljárás folyama alatt mutatta be, nem képez akadályt arra nézve, hogy a már megindított pert szegénységi jogon folytathassa. (1901 április 23. 978. sz. a.)

— **Ha az ügyvéd helyettesítésével nem ügyvédjelöltet biz meg.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltóügyvétszék felelőszék tanácsának 1901 január 30-án 1900. E. 395. sz. a. kelt végzéséből: A sommás eljárási törvény 7. és 8. §-a nem foglal magában intézkedést arra az esetre, ha a félnek szabályszerű meghatalmazással ellátott ügyvédje helyett oly személy jelen meg, aki a fél ügyvédje részéről mint ügyvédjelölt a helyettesítéssel meg van ugyan bízva, tényleg azonban nem ügyvédjelölt s így nem bir jogosultsággal arra, hogy az ügyvédt bíróság előtt helyettesíthesse. Ha tehát a fél ügyvédje helyett ily személy helyettes gyanánt fel is lép, az az utóbb kiderült körülmény, hogy a helyettesként fellépett személy ügyvédjelölti minőséggel nem bir, semmiképp sem szolgálhat alapul a sommás eljárási törvény 7. §-a 4. bekezdésének alkalmazására és még kevésbé arra, hogy a törvénynek ez a rendelkezése az ügyvéddel szemben alkalmaztassék.

De az 1887: XXVIII. tcz. 2. §-a ügyvéddel szemben a pénzbírságot csak az ott meghatározott esetekben engedi meg, a felperesi ügyvédnek az az eljárása azonban, hogy a tárgyaláson helyette megjelent A. A.-at, ki nem ügyvédjelölt, a kereseti meghatalmazáson ügyvédjelöltnek tüntette ki s ezen minőségben a maga helyettesítésével megbízta, nem vonható az idézett törvényszakaszban megjelölt esetek egyike alá sem. Ez okból az elsőbíróságnak azt a végzését, amelylyel a felperesi ügyvédt pénzbírsággal sújtotta, megváltoztatni s a felperesi ügyvéddel szemben a pénzbírság kiszabását mellőzni kellett. Azt a végzését ellenben, melylyel a pert szünetelőnek mondta ki, a kir. törvényszék helybenhagyta, mert felperes képviselője beismervén, hogy a tárgyaláson helyette megjelent A. A. nem ügyvédjelölt, az elsőbíróság helyesen járt el, midőn a felperesi ügyvéd helyettesítésére nem jogosult személy által véghezvitt perbeli cselekményeket hatálytalanoknak mondta ki s a felperest meg nem jelentnek tekintette; s mert a tárgyaláson az alperes sem terjesztett elő érdemleges ellenkérelmet, amelynek alapján a kereset érdemében határozni lehetne, ily körülmények közt pedig a per mindaddig szünetel, amíg valamelyik fél újabb határnap kitűzését nem kéri (sommás eljárási törvény 52. §.). A keresethez csatolt meghatalmazás azt mutatja, hogy a felperesi ügyvéd A. A.-t, mint ügyvédjelöltet a maga helyettesítésével megbízta, holott utóbb maga is kénytelen volt beismerni, hogy A. A., ki a tárgyaláson helyette meg is jelent s a bíróság felhívására szintén ügyvédjelöltnek adta ki magát, tényleg nem ügyvédjelölt. Minthogy a felperesi ügyvéd ezen eljárásában az 1874: XXXIV. tcz. 68. §-ának b) pontjába ütköző cselekmény jelenségei látszanak fenforogni, az iratoknak az illetékes fegyelmi bírósághoz való áttételét el kellett rendelni.

— **A magyar törvénytárhoz** Knorr Alajos nyugalmazott kir. ítélőtáblai bíró által a m. kir. belügyminiszterium megbízásából kezdett és eddig három kötetben megjelent betűrendes tárgymutató negyedik kötete jelent meg, mely az 1891—1900. évi törvények tartalmát foglalja magában. A tárgymutatónak ez a negyedik kötete is a legnagyobb részletességgel ismerteti a törvényszakaszok tartalmát; minden kérdésre kimerítő és megbízható utasítást ad nemcsak a törvény alkotásának időrendje, hanem a törvénycikkelyek és azok szakaszainak sorrendje szerint is.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az Internationale Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft** című egyesületben a múlt héten *Meckenstock* schweizi egyetemi tanár tartott előadást a schweizi polgári törvénykönyv tervezetének gazdasági és szociális vonat-

kozásairól, egybehasonlítva a német polgári törvénykönyvnek jelzett elveivel.

— **Grober Unfug** miatt 100 márka pénzbüntetésre ítélte az egyik Schöffengericht azt a vádlottat, aki a griesheimi bányakatasztrófa alkalmával azt sürgönyözte egy lapnak, hogy a szerencsétlenségnek 80 áldozata van, jóllehet csak néhány sebesülés történt.

— **Egy vendéglőst**, ki maradékokból összeöntött sört szolgáltat ki vendégeinek s alkalmazottait is ilyen manipulációkra utasította, csalásban mondotta bűnösnek a gyomrát féltve őriző Schöffengericht, s tekintettel a cselekmény „gemeingefährlich” voltára, 400 márka pénzbüntetéssel sújtotta.

— **Az Egyesült-Államokból.** Corsicanában (Texas) a felbőszült tömeg egy négert, aki egy bérlő feleségét megölte, petroleummal leöntött s elégetett. Grobert bíró e lynchelés vizsgálatát megindítván, a következő határozatot hozta: „Az elhalt igazságos módon szenvedett halált Navarró és a szomszéd megyék megbántott és méltatlankodó lakosainak, az Egyesült-Államok legjóravalóbb népének kezétől. Ugy a tanuknak vallomása, mint a bűnösnek beismerése mutatja, hogy a büntetés teljesen megérdemelt és dicséretre méltó.”

A bíróság tehát a legbarbárabb lynchelést is szentesíti. Egybevetve ezt az ügyet az Indiana államában utóbb előfordult amaz esettel, midőn egy hasonló módon kivégzett néger félig elszenesedett maradványai a nők és gyermekek között emlékekként szétszórattak, és egy szintén nem régi-ben Tennessee államában megtörtént lyncheléssel, melynél egy fehér nő ellen való merényletnek elkövetésével vádolt négert a tömeg borzasztóan megcsönkített és azután felakasztott, megérthető egy amerikai lapnak ez a kérdése: nem-e mond csódot Amerikában a civilizáció?

Delaware államának törvényhozó testülete megszavazta nem régi-ben a pellengér-büntetés eltörlését. Eddig minden bűnöst egy órára nyilvánosan pellengérré kellett kötni. A korbács-büntetés részben érvényben maradt s ezentul csak azoknak a férjeknek büntetéséül szolgál, akik verik feleségüket. Minden bűnös 20 ütést kap hét águ „macskával”.

Indiana államában ezzel szemben a törvényhozás elé most terjesztettek törvényjavaslatot, amely szerint a megyék székhelyén derékek állítandók fel. A javaslat értelmében a sheriff öttől százig terjedhető csapást mérhet ki szíjjal a büntendő cselekmény súlyosságához képest, a szerint, amint káromkodó beszédre, apróbb lopásokra, csavargó életmódról, iszákosságról vagy a nőkkel kegyetlenül bánásról és a család elhagyásáról van szó.

Ha e javaslat törvénynyé válik, szigoruan fogja sújtani a Sullivan Vilmos szövetségi tanácsoshoz hasonló férfiakat, aki Washingtonban nyílt utcán ütötte arcul miss Leetont, aki házassági ígéret megszegése miatt 50,000 dollárt követelt tőle.

Pensylvania államában nem rég lépett életbe egy törvény, amelynek értelmében a negyven éves korukat meghaladott férfiak, akik nőtlenek akarnak maradni, dispensációt tartoznak kérni és 500 korona illetéket fizetni, ha pedig nem Pensylvania államába tartozó nőket vesznek el, 500 korona bírságot kötelesek fizetni.

Minnesota államában Chilton orvos törvényjavaslata kelt a nők között forrongást. E szerint 45 éves korukon túl a nők nem mehetnek férjhez. Javaslata Chilton azzal indokolja, hogy e koron túl a nők csak gyenge és vézna gyermekeknek adhatnak életet.

— **A Budapesten megjelenő jogi szaklapok** alulírt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz július 5-től augusztus 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelemnek e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetesen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1901 július 1-én.

Németh Péter,

a „Büntető Jog Tára” szerkesztője.

Dr. Fayer László,

a „Jogtudományi Közlöny” szerkesztője.

Dr. Wolf Vilmos,

az „Ügyvédek Lapja” szerkesztője.

Dr. Stiller Mór,

és

Dr. Révai Lajos,

a „Jog” szerkesztői.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar rendőri bíraskodás. Dr. V. F. — *Törvénykezési Szemle:* Szentpéteri Károlyné. Kerekes Géza szolnoki ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A magyar rendőri bíraskodás.

A polgári szabadság biztosításának kérdése tekintetében sajátságos ellentét észlelhető Magyarországon egyrésről a tételes jogrend s ennek fejlődési iránya és másrésről a jogi szakférfiaink hangoztatta elvek s követelmények között. Ezen ellentétre ismételt reámutatott jogi irodalmunk és legutóbb a «közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről» szóló és folyó évi máj. 9-én a magyar képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat tárgyalása alkalmával ez parlamentünkben is szóba került.

Tagadhatatlan, hogy Deák Ferencz hagyománya, az alap-törvény jellegével bíró 1869: IV. tcz. 1. §-ában kinyilvánított elv: «az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik», az újabb jogfejlődés, a későbbi törvény- s rendeletalkotás, valamint a jelenlegi joggyakorlat által, ugyyszólván hatályon kívül helyeztetett.

Mig a hivatkozott törvény a közjog egyik legfőbb követelményének megvalósításával a modern jogállam alapját rakta le, midőn a megsértett jogrend helyreállítására s így a jog uralmának utólagos eszközökkel való biztosítására hivatott és a tételes jogszabályok feltétlen alkalmazására kötelezett bírói hatalmat a vele ellentétes irányban működő és a jog uralmának előzetes eszközökkel való biztosítására hivatott végrehajtó hatalomtól függetlenítette, addig az ezen törvény hozatala óta lefolyt egy emberöltőn át keletkezett törvényeink* és rendeleteink nagy sokasága nem egy becses clenodiumot tördelt le a polgári szabadság biztosítására alkotott Deák-féle palladiumról.

Hiába mondta ki fenti alaptörvényünk, hogy «sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak», mégis a kisebb polgári peres ügyekről szóló 1877: XXII. s 1893: XXXIII., az iparügyet szabályozó 1872: VIII. és e helyett most az 1884: XVII., a cselédugyben intézkedő 1876: XIII., stb. törvénycikkek a polgári jogszolgáltatás sok részeit a törvénykezésre hivatott bíróságoktól elvonva, közigazgatási hatóságok kezébe utasítják, valamint a büntető-törvénykönyvek életbeléptetése tárgyában hozott 1880. évi XXXVII. tcz. és számos egyéb törvényünk, kormány- és helyhatósági szabályrendeletünk a büntetendő cselekmények egy nagy kategóriáját utalja az amugy is tulterhelt és hivatásánál fogva a bírótól teljesen eltérő eszmekörben és irányban működő administrationális közegek hatáskörébe. S ekként nálunk tág kapu nyitott annak, hogy a polgár legvitálisabb személyi és vagyoni érdekeibe vágó kérdésekben az uralkodó politikához simuló, sőt azt képviselő

* Mintegy negyvenre tehető azon törvényeink száma, amelyek a bennük körülírt kihágások esetében a közigazgatási hatóságok hatáskörét állapították meg. A törvények e nagy száma kétségbevonhatatlanul igazolja, hogy mennyire hűtlen lett törvényhozásunk az 1869. évi IV. tcz.-ben lerakott és fentebb érintett elvhez, amely Montesquieu («De l'esprit des lois», VI. feje.) óta az uralkodó doctrina és az újabbkori tételes közjogok szerint olyan lényeges jelenség, amely a jogállamot a rendőrállamtól megkülönbözteti.

és kiterjedt jogalkotó hatalommal rendelkező kormánytól függő, utasításhoz kötött, hivatali pragmatika hiányával levő közigazgatási tisztviselő — a bírói eljárást jellemző nyilvános contradictorius tárgyalás biztosítéka nélkül — ítélkezik. A tolonczozási és ipari ügyekben nálunk követett közigazgatási eljárás a polgárt illető személyi és vagyoni szabadság legkírívobb megtagadásának jellemző példája.

A magyar tételes jogrend és a magyar jogtudomány között fenálló és fentebb részletezett ellentét oka után kutatva, azt közigazgatási rendszerünknek szemben a bírósági szervezettel, sőt tovább menve, — tekintettel arra, hogy az államfő legelső tanácsosai, a miniszterek, egyuttal a közigazgatás legfőbb közegei — mondhatni, az állami életnek szemben a társadalmi élettel való tultengésében kell keresnünk. Társadalmunk az állammal összehasonlítva, felette gyenge. Nálunk nemcsak jogi téren, hanem a szellemi és anyagi kultúra vidékein is csaknem minden kezdeményezés az államtól indul ki, sőt ugyyszólván, minden nagyobb alkotás kizárólag az állam által és a társadalomnak csak passiv assistentiája mellett jön létre. Minthogy pedig a jogtudomány csak ezen gyenge társadalom tevékenysége, szemben a jogalkotással, mint az állam functiójával, innen jogtudományunk erőtlensége a tételes jogrenddel szemben, innen van, hogy ámbár a közigazgatás hatáskörének kiterjesztését célzó minden törvényjavaslat publikálása alkalmával jogászaink szóval és írásban a tudomány és meggyőződés fegyverével szálltak sikra a modern jogállam eszméje mellett, mégis működésüket siker nem koronázta; vitájuk csak akadémikus jellegű volt, minden gyakorlati eredmény, sőt gyakorlati eredményre való kilátás nélkül; ami annál jellemzőbb s így egyuttal annál szomorubb is, mert a kihágásokkal is foglalkozó büntetőjogi irodalmunk a magyar jogi szakirodalom egyik legjelentékenyebb ága.

Bár a közel multban alkotott s még keletkezőben levő sociális irányu törvényeink csaknem félelmetes hatalmat adnak a közigazgatás kezébe, a közvélemény azokat csekély jelentőségű kivételektől eltekintve, ellentmondás nélkül, sőt hálásan fogadta. A magyar jogi irodalom nem tudja a magyar közvéleményt irányítani. Az 1869: IV. tcz. teljes és következetes végrehajtása a közvélemény részéről alig, a jogi irodalom részéről pedig nem kellő nyomatékkal követeltetik.

De a közigazgatásnak és általában az állami életnek ezen tultengésén nem kell csodálkoznunk. Ha Magyarországon még a legigénytelenebb, sőt teljesen magántermészetű ügyekben is mindenki az államtól vár segílyt, ha a magyar közélet minden mozzanata — legyen az törvényhatósági, városi, községi vagy társadalmi vonatkozású, legyen az jogi, tudományos, művészeti, emberbaráti vagy gazdasági — csaknem kizárólag az állam támogatásán épül és ha bárhol is mutatkozik baj, hanyatlás, erőtlenség, az állam felé fordul az esdeklés és a közigazgatás fokozódó tevékenysége sürgettetik: akkor természetszerűnek kell találnunk, hogy az állam, illetve a végrehajtó hatalom közegei — minden hatalmat jellemzi a terjeszkedési vágy! — hatalmi eszközeiknek számát szaporítani, hatalmi körüket tágítani igyekeznek.

Ha azonban sok tekintetben indokoltnak látszik is egy százados mulasztások pótlására kötelezett és rohamos fejlődési stádiumban levő államban az állami működés bizonyos

nemü tultengése, nem találjuk magyarázatát annak, hogy miért szaporítja a kormány hatalmi eszközeinek számát a rendőri bíraskodás?

Egyetlen kulturállamban sem találunk példát arra, hogy a justitia és administratio demarcationális vonala oly annyira elmosódónék, mint nálunk. A művelt nyugat nagy nemzeteinél — a francziák-, olaszok-, németek- és osztrákoknál — a kihágási ügyekben is a rendes büntető bíróságok járnak el. Tehát még a rendőrállam hírében álló Poroszország és Ausztria sem hagyta meg a közigazgatás kezében a kihágási ügyekben való bíraskodást.

Franciaországban a kihágások az 1800 márczius 18-án (a francia köztársaság VIII. évének ventose 27-ike) kelt bírósági szervezeti törvény (loi sur l'organisation des tribunaux) által a rendőri bíróságokhoz (tribunaux de simple police) vannak utasítva; a rendőri bíraskodás pedig az 1873. évi január hó 27-én kelt törvény értelmében a minden canton székhelyén levő békebíró, mint egyes bíró (juge de paix, comme juge de simple police) hatáskörébe tartozik.

Olaszországban az 1859. évi november 20-án kelt és az 1865 április 5-én kelt törvénnyel egész Olaszország részére elfogadott sardiniai büntető perrendtartás (codice di procedura penale) értelmében a kihágások a mi kir. járásbíróságainknak megfelelő pretore, mint egyes bíró elé tartoznak.

A német birodalomban az 1877. évi január 27-iki bírósági szervezeti törvény szerint a mi kir. járásbíróságainknak megfelelő hivatalbíróságok (Amtsgerichte) mellett szervezett népbíróságok (Schöffengerichte) elé minden kihágási ügyben való eljárás tartozik.

Ausztriában az 1873 május 23-iki s a büntető perrendtartás életbeléptetésére vonatkozó törvény a kihágásokat a cs. kir. járásbíróságok (k. k. Bezirksgerichte) hatáskörébe utalja, amelyek bűnügyekben, éppen úgy mint polgári ügyekben, egyes-bíróságokként járnak el.

Mindezeket tekintetbe véve, bármily örömmel üdvözljük általában a «közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről» szóló törvényjavaslatot és különösen ennek a «rendőri büntető bíraskodásról» szóló II. s a «kihágási büntetéspénzekről» szóló III. részeit, amelyek az eljáró hatósági fokozatoknak, a jogorvoslati módzatoknak és határidőknek egységes megállapítása, ugyszintén a kir. járásbírósági büntető perben az 1896: XXXIII. tcz. folytán már életbelépett büntető parancs jogintézményének a közigazgatási hatóságok elé tartozó bűnvádi eljárásba való behozatala, végül a nagy részben indokolatlanul és céltalanul szétforgácsolt kihágási büntetéspénzek sokféle rendeltetésének, szövevényes kezelésének, nyilván tartásának és elszámolásának egységes alapon való rendezése által az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése, a közönségnek az esetleges zaklatásoktól és hiábavaló költségektől, továbbá a hatóságoknak felesleges munkától és idővesztéstől való megkímélése érdekében sok üdvös intézkedést tartalmaznak: mégis sajnálattal kell konstatálnunk, hogy e törvényjavaslat 13. §-a, amely szerint: «a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben a rendőri büntető bíraskodást — addig, míg ez irányban külön törvény véglegesen rendelkezik — egyelőre a következő hatóságok gyakorolják: községi és székesfővárosi kerületi előjáróság, főszolgabíró, rendőrkapitány, szab. kir. városi tanács, alispán, m. kir. belügyi, földmívelésügyi, honvédelmi és kereskedelemügyi miniszter továbbra is fentartva az eddigi rendszert, meghagyja a kihágási ügyekben való eljárást — igaz, hogy a javaslat szavai szerint csak «egyelőre» — a közigazgatási hatóságok hatáskörében. Tagadhatatlan, hogy az előttünk fekvő javaslat nem képezi a közigazgatási jog kodexét, nem akar rendszerváltozást, nem módosítja alapintézményeinket, nem foglal magában gyökeres reformot, nem tér el az eddigi jogfejlődési iránytól. E javaslat egyedüli célja jelenlegi közigazgatásunk érintetlen maradása mellett és intézményeinek körén

belül a legégetőbb bajok orvoslása, a tultengő bürokratizmus korlátozása, a bonyolult rendeleti jog revisiója, röviden — mint a törvényjavaslat czime mondja — a közigazgatási eljárás egyszerűsítése.

De ha nem is akart e törvényjavaslat tételes adminisztratív jogrendünk lényegén változtatni, azt hisszük, hogy e kimondott alapelvtől nem tért volna el, sőt még következetesebben keresztül vitte volna, ha közigazgatásunkat megszabadította volna a hozzá nem tartozó rendőri büntető bíraskodástól. A közeli multban életbelépett törvény az állatorvosi szolgálat államosításáról, valamint a röviddel ezelőtt nyilvánosságra hozott törvényjavaslat a vármegyei pénztári és számvevői hivatalok államosításáról mutatják a fejlődés azon irányát, hogy közigazgatásunk rendezése fokozatosan fog keresztülvitetni olyképp, hogy a közigazgatás egyes nagyobb önállósággal bíró részei egyenkint külön szabályozás tárgyát képezendik. Már pedig az adminisztratív functióktól könnyen elkülöníthető, mert nem is közigazgatási tevékenységet képező rendőri büntető bíraskodásnak a végrehajtó hatalomtól való elvonása és a kir. járásbíróságok hatáskörébe való utalása legkevesbbé sem döntené meg a jelenlegi közigazgatási rendszer egészét, sőt ezzel a magyar adminisztratív problémának sokáig már nem halasztható megoldása lényeges haladást ért volna el.

Minthogy jelenlegi bűnvádi eljárási rendszerünk mellett is vannak kihágások, amelyek a kir. járásbíróságok hatáskörébe tartoznak, tehát az összes (legfeljebb csekély számu indokolt kivételt téve) kihágási ügyeknek a kir. járásbíróságok elé való utalása nem lett volna jogrendszerünkben ujtítás. És ekként eleget tettünk volna az 1869. évi IV. tcz. érintett alapelvének és kiegyenlítettük volna az egyrésről ezen törvényben kifejezett és jogászaink által vallott követelmény s másrésről a tételes jogrendünkben s ennek fejlődési irányában megnyilatkozó álláspont közti ellentétet.

Dr. V. F.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Szentpéteri Károlyné.

Az új BP. életbeléptetése óta alig keltett ügy nagyobb érdeklődést, mint Szentpéteri Károlyné elítéltetése. A legnagyobb mértékben felkelti a jogász ember figyelmét az ítélkező bírák különböző, egymástól merőben eltérő felfogása, s bámulva látjuk, mint lehet egy és ugyanazon peranyagból kétféleképp megállapítani a tényállást s két bíróság felfogásával ellentétbe helyezkedni minden közvetlen bizonyíték nélkül. Vártuk a sokat vitatott ügy újrafelvételét, s hittük, hogy ennek után több világosság fog hozatni ebbe a rejtelmes ügybe. Ezen feltevésünkben csalatkoztunk. Az újrafelvétel iránti kérdésben határozó bíróságok következetesen a Curia nyomdokain haladtak, nem kutatták a homályos helyeket, nem igyekeztek a lépten-nyomon előállott hézagokat betölteni. Az igazságügyi szolgálat iránti tisztelet eddigelé visszatartott bizonyos körülmények emlegetésétől; minthogy azonban az első újrafelvételi kérelem elutasított, köteleiséget teljesítünk, midőn az ügynek kényesebb részleteit, minden tétovázást félretéve, megismer-tetjük.

Ebben a bűnügyben a vizsgálat nagyon hiányos, felületes volt és felette szűk korlátok között mozgott. Innét a sok ellenmondás, kétely, hézag, bizonytalanság. Vádlott ellen a gyilkosságra vonatkozólag positiv bizonyíték be nem szerzettetett, illetve az alsóbíróságok ilyeneket meg sem állapítottak. Az ügyet a kisujszállási volt járásbíró vizsgálta, aki hónapok óta számtalan hivatali sikkasztás, többrendbeli okirathamítás vádja alatt fogva tartatik. Erről a szerencsétlen emberről orvosi vélemények vannak a bíróságnál,

melyek sejtetik, hogy már évekkel ezelőtt visszamenőleg elméje nem volt normális. A delirium tremens zavarólag hatott működésére. Ez maga elég ok arra, hogy az újrafelvétel ne tagadtassék meg oly üggyől, mit ily idegbajos ember — meglehet már beszámíthatatlan állapotban — vizsgált. E pernél szerepel egy darab 100 forintos bankjegy, mit a tisztaszobában találtak érintetlenül eldugva. A vizsgálóbírónak az volt az első gondolja, hogy ezt a 100 frtot eltegye. Ez a 100 frt ma sem került elő. Hogy lehessen most már oly embertől, kinek érdekében áll, hogy a terhelt ki ne szabaduljon, mert akkor számon kérik tőle a 100 frtot, elfogulatlan, jó vizsgálatot várni? Persze az ilyen meg sem látja a terhelt javára szolgáló körülményeket, azokat elhallgatja, jegyzőkönyvbe se veszi. Innét is az a sok értelmetlenség és hézag ebben a perben. Ha az újrafelvételnek helyt adtak volna, ennek a botrányos állapotnak nyilvánosságra hozatalától meg lehetett volna kimélni igazságügyünket.

A Curia egyik legfontosabb érve volt, hogy az a kés, melyet nyelén és pengéjén vérrel mocskoltan a pitvarbelitányéroszon találtak, megfelel a bántalmazásra használt eszköznek. Erre a késre nézve dr. Wirtzfeld Béla orvos nyilatkozatából a Curia ténynek tekinti, hogy nem ez az eszköz volt az, amellyel az orvos a Szentpéterei Károly gatyamadzagját elvágta, mikor a sebeket bevarrni szándékozott. *«Az e tekintetben elfogadott tény való voltához semmi kétség se fér»*, mondja a Curia. Másik helyen: *«folytatása volt a megölési szándékának az, hogy a nagy hegyes késnek az alvó férj testtörzsébe való beleszurkálása által végrehajtsa»*. A BP. 448. §-a alapján felhívjuk itt ezennel a *m. kir. csendőrparancsnokságot*, utasítsa Kluzs József csendőr-örsvezetőt Kunhegyesen, ki szakavatott, értelmes őrmester, több kitüntetése van, jelentkezék kötelességszerűleg az elsőfokon eljáró bíróságnál, mondja el azt, mit tud és amit a napokban előttünk előadott. Én az esetben — mondta Kluzs — 1 óra múlva ott voltam, azonnal a legszélesebb körben megvizsgáltam mindent, láttam a késeket s azok közt nem volt egy se véres, sem az asszonnak kezén, ruháján, a körme alatt egy szemernyi vért nem találtam. Mikor újból visszamentem Daróczi és Fábiantól, ahol szintén házkutatást tartottam, akkor már ott volt dr. Wirtzfeld orvos, kést kért. Én mentem ki a szobából a konyhába, a tányéroszon fekvő kések közül *én vettem fel a nagy hegyes veresnyelű kést*, ma is megismerném, és *én* adtam oda Szentpéterinek tisztán, vértől teljesen mentesen azzal az utasítással, adja oda a doctornak, hadd vágja fel a férje gatyamadzagját. S mikor másnap Acsai csendőr nekem ezt a kést mint gyanusát behozta, azt mondtam neki, vigye vissza, hisz ezt a doctor vérezte be. Elmondtam ezt a vizsgáló járásbírónak is. E körülmény annyira nyilvánvaló volt (mindenki látta, ki a szobában volt s ezt mások is bizonyították), hogy én nem is tartottam érdemesnek *jelentésembe bevenni*, se a kir. törvényszéknél, mert nem kérdeztek, részletesen elmondani.

Ilyen tényt állapított meg a Curia akkor, mikor Szentpéterinét 2 felmentő ítélettel szemben elítélte. Egy álmos doctor zavaros vallomása, kit éjjeli nyugalmaiból vertek fel, talán nem is fektet súlyt másra, mint ami az ő hivatása körébe vág, csak nem ér annyit, mint egy szakavatott csendőr határozott állítása, ami támogatva lett még Kovács Imre, Kocsis Terézia, Gorzás Gábor és többek vallomásával.

Továbbá tényként állapította meg a Curia, hogy «Szentpéterei álmában támadtatván meg, órák múlva a halállal való vívódása közben, a tettes kilétére nézve tett nyilatkozataira súlyt helyezni nem lehet.» Ennek nyomán az újrafelvételt megtagadó végzés indokolása szintén megállapítja, hogy «Szentpéterinek a sértés után órák múlva a halállal való vívódása közben tett nyilatkozataira súlyt fektetni nem lehet.»

Fentartja ezen állítását azért is, mert a «Curia ténymegállapítása a védelem által hivatkozott 2 tanu esetleges ellenkező vallomása által meg nem dönthető alap». A meg-

sérelmezett Szentpéterit kihallgatta Kluzs őrmester, Csávás Sándor, egy értelmes egyén, volt városi tanácsos és Kovács Imre. Mindegyiknek azt felelte: egy köpczös ember, se nem nagy, se nem kicsiny, feküdt reá és úgy forgatta meg benne a kést. Világosan ismételve kijelentette arra a kérdésre, nem-e felesége volt? *Nem, egy férfi volt, az asszony a szobában sem volt.* Sértett tett tehát legmentőbb vallomást neje mellett, s ezen sértett vallomását nem veszik figyelembe, se a Curia, se az újrafelvétel felett határozó bíróság azon okból, mert «már akkor Szentpéterei halál-tusát vivott, agonizált». Kluzs őrmester erre nézve a következőket beszélte el: Fél tizenegy órakor két csendőrtársammal Acsai és Nyolczassal, ki most Kabán őrs parancsnok, jelentem meg először Szentpéterinél, jelenlétükben ekkor hallgattam ki először, tizenkét órakor másodszor. Mondhatom, Szentpéterei teljesen ésnél volt, a *legnagyobb biztossággal beszélt, elméje tiszta és világos volt* mindaddig, míg én ott voltam a háznál; mások is kérdezték az esetre nézve. Ezt igazolhatja kivülem még a két megnevezett csendőrtársam is. Nem áll az, hogy nem lett volna beszámítható állapotban, nekem e szavakkal mondta el megsérelmetését, ma is emlékszem reá: «a köpczös ember reám téhenkedett, úgy forgatta meg bennem a kést.» Ezek után mégis csak igaza lesz annak a szerencsétlen embernek, hogy nem a felesége ölte meg. Inkább el lehet annak a vallomását fogadni valónak, mint *red fogni minden alap és bizonyíték nélkül, hogy nem mondott igazat, képtelen volt elfogadható beszédre!* Ha egy férfire egy nő reá «téhenkedik», rajta marad addig, míg 30 késszurást és sebést ejt rajta, bizony meg kell annak a szoptatós duzzadt emlőit érezni a küzdés alatt!

E két irányban nyert új bizonyíték is elegendő már arra, hogy a Bp. 446. §-ának 3. pontja alkalmazást nyerjen. Pedig lesz még több is.

Kerekes Géza,
ügyvéd.

Különfélék

— **A kir. Curiahoz** a folyó év első felében beérkezett 10,385, az előző évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 16,803, elintéztetett 11,829, hátralékban maradt 4974 üggydarab. Az 1900. év első felének eredményeivel összehasonlítva, kevesebb érkezett be 2778-czal, kevesebb elintézendő volt 3010-zel, kevesebb intéztetett el 1768-czal, a hátralék csökkent 1242-vel. Polgári és váltóügy több érkezett be 820-szal, több intéztetett el 280-nal, büntetőügy kevesebb érkezett be 3621-gyel, kevesebb intéztetett el 1800-zal.

— **A kassai ügyvédi kamara** a perrendtartási tervezet tárgyában igen érdekes felterjesztést intézett az igazságügy-miniszterhez. Vázolván az ügyvédség súlyos és válságos helyzetét, jellemzi az ügyvédség posztóját a tervezet szerint, ami után azon konklúzióra jut, hogy a perrendtartás törvénybe iktatását meg kell előzni az ügyvédrendtartás reformjának. A reformnak pedig a *numerus clausus*on kell alapulnia és pedig úgy, hogy az üres helyek betöltése fele részben ancienitás, fele részben kinevezés útján történjék.

— **A bűnügyi védelem a Curia előtt.** A *budapesti ügyvédi kör* választmánya a következő átiratot intézte a budapesti ügyvédi kamarához:

Értésünkre esett, hogy a kir. Curia egyes tanácsai a büntető perrendtartás intézkedését helytelenül magyarázván, a kir. Curia előtti védelmet korlátozzák. Azon felfogásból indulván ki, hogy a Curia előtti tárgyalásra csakis azon Budapesten lakó megbízottak idézendők, akiket a magánvádlo avagy a vádlott a semmiségi panasz bejelentésekor megnevez, csakis az ilyen külön megbízottakat idézik és csakis azoknak engedik meg a felszólalás jogát, akik a tárgyalásra megidézettek.

Nyilvánvaló, hogy ezen gyakorlat sérti a védelem jogát általában, de különösen abban az esetben, ha a védő által bejelentett semmiséghez a vádlott nem csatlakozik és így megbízottat nem is nevezhet. Ezen esetben a védő már eleve el van zárva a felszólalás lehetőségétől.

Eltekintve attól, hogy a koronaügyésznek a kir. Curia gyakorlata által megadott vádelejtési jog folytán a vád kép-

viselőjének szerepe jutott és így a védelem kötelezővé tétele lenne feltétlenül szükséges: ellenkezik a törvény szövegével az oly magyarázat, hogy a védelem akkor se jusson szóhoz, ha a védő a tárgyaláson felszólalás végett jelentkezik.

A büntető perrendtartás 62. §-a szerint: «A védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában eljárhat, a védelem érdekében beadványban vagy szóval előterjesztést tehet», a büntető perrendtartás 383. §-a szerint: «A vádlott javára a védő felebbezéssel élhet a vádlottnak kifejezett akarata ellenére is». A büntető perrendtartás 430. §-a megállapítja a védő eme jogát a semmiségi panasz tekintetében is. A büntető perrendtartás 421. §-a szerint: «Az ügy előadása után felebbezési eljárásban a szó a felebbező fél képviselőjét illeti meg, akinek előterjesztésére az ellenfél képviselője válaszolhat: mindig a védőt illeti meg az utolsó felszólalás». A büntető perrendtartás 436. §-a értelmében az ügy előadása és a felek előterjesztése tekintetében a 418., 421. §§. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

Nem bir azonos fontossággal, de mindenesetre sérti a védelem jogát a kir. Curia másodelnöke által kibocsátott azon rendelet is, mely szerint az iratokba betekintés csak annak engedtetik meg, aki a főtárgyalásra szóló idézést mutat fel, avagy az iratok megtekintésére a tanácselnöktől engedélyt nyert, holott a büntető perrendtartás 435. §-ának utolsó bekezdése szerint: «A felek az ügy iratait a kir. Curia hivatalos helyiségeiben a határnap kitűzése után a tárgyalást megelőző második napig megtekinthetik». A védő tehát azon körülmény igazolásán kívül, hogy ő a védő, ami az előző eljárás folyamán kézbesített bírói határozattal, a meghatalmazás felmutatásával, avagy a védő személyének ismert voltával is történhetik, semmiféle további idézés avagy engedély kieszikölésére nem kötelezhető. Különös fontosságot nyer az iratok megtekintését korlátozó ezen intézkedés a kir. Curia-nak azon előbb említett gyakorlatbeli összefüggésében, mely szerint a kir. Curia a védőt, még ha Budapesten lakik is, csak akkor idézi, ha a vádlott a semmiségi panasz bejelentésekor megbízottul bejelentette.

A választmány határozata folytán van szerencsénk további eljárás végett fentieket a tekintetes kamarának bejelenteni.

— **A személyes szabadság, a bírák tulterheltsége és a kegyelmes Curia.** A *kolozsvári kir. tábla fegyelmi bírósága*: A vizsgálat elrendelése mellőztetik. Mert való ugyan az, hogy B. J. —i járásbírósi albiró a súlyos testi sértés vétségével vádolt S. M. elleni büntető ügyben a 714/99. sz. a. ítéletben a nevezett ellen 1899. decz. 28-án a 2 havi fogház büntetésével egyidejűen tévesen a mellékbüntetésképpen kiszabott 20 frt pénzbüntetésre vonatkozóan is intézkedett akképpen, hogy az ezen összegnek megfelelő 4 napi fogházbüntetés is végrehajtsák, holott a pénzbüntetés behajtása iránt már korábban, 1899. decz. 19-dikén intézkedett s eme behajtást a helyettesítő fogházbüntetés foganatosításának elrendelése után is másnap 1899. decz. 29-én 714/9. sz. a. megsűrgette. Való, hogy a pénzbüntetés 1900. febr. 9. befolyt, hogy ekkor elítelt még a főbüntetését ulti, de nem tétetett intézkedés, hogy a pénzbüntetést helyettesítő 4 napi fogházat ne állja ki, s azt ki is állotta s ennek folytán a behajtott pénzbüntetés neki vissza lett szolgáltatva. Tekintettel azonban arra, hogy terhelt daczára annak, hogy a fogházfelügyelőnek a pénzbüntetést helyettesítő fogházbüntetés végrehajtását megrendelte, a pénzbüntetés behajtását is sürgette, ami azt mutatja, hogy cselekménye öntudatlan tévedésen alapul; tekintettel arra, hogy ama körülménynél fogva, hogy a nagy ügyforgalomhoz képest csekély személyzet mellett az ügyek feldolgozásával túlságosan igénybe volt véve, hogy az új büntető eljárás életbelépte okából a mult év végével a büntetési ügyeknek gyors és soron kívül leendő ellátására a bíróságok felsőbb helyről köztudomás szerint utasítva lettek s ennek folytán azokat rendkívüli munkássággal is elintézni igyekeztek, hogy ennek folytán terhelt is az év végén, decz. 28-án a függő ügyek elintézésével annyira igénybe volt véve, hogy a zaklatott munkásság közepette a terhére rótt téves intézkedést csakugyan öntudatlanul elkövethette; tekintettel továbbá arra, hogy a kirott pénzbüntetés még akkor be lett fizetve, mikor elítelt S. M. még büntetését ki nem állotta volt, vagyis 1900. febr. 9-én s ekkor terheltnek hivatali utódja figyelmezből utánjárás mellett a tévedést észrevehette s a pénzbüntetés helyett járó fogházbüntetés iránti intézkedést visszavonhatta volna s ennek elmulasztása terheltnek hátrányára nem tud-

ható be, ily körülmények között a kellő figyelem elmulasztása oly vétkes gondatlanságnak, mely az 1871: VIII. tcz. 20. §-ának a) pontjában irt fegyelmi vétség tényálladékát megállapítaná, nem volt tekinthető. (1900 november 19. 108/900. sz. a.)

A *m. kir. Curia*: Az elsőfoku fegyelmi bíróság határozata indokainál fogva helybenhagyatik. (1901 január 26. 535/900. sz. a.)

— **Bíróküldés.** A magy. kir. *Curia*: A fenforgó becsületsértési bűnpernek elintézésére az illetékes sz—i kir. járásbíró helyett a fehértemplomi kir. járásbíró küldetik ki.

Indokok: Az a körülmény, mely szerint az illetékes járásbíró székelyén lakó ügyvédek közül egyik sem vállalta el a vád képviseletét, bíróküldésre okul nem szolgálhat ugyan, mindazonáltal már az a tény, hogy a vádbeli cselekménnyel az illetékes bíróságnak egyik tagja terheltetik, felidézi azt az aggályt, hogy az ügyben eljáró bíró a bírótársához való kartársi viszony által saját tudta és akarata ellenére befolyásoltathatnék. Ehhez hozzájárulván a törvényszéknek mint felebbviteli bíróságnak folyó évi január 1-én 215. szám alatt hozott végzésében helytelenített az az eljárás, mit a sz—i kir. járásbíró ez ügyben követett és ami az elsőbírósi határozat megváltoztatására és újabb további eljárásra való utasításra okot adott, a kir. Curia a BP. 29. §-ának 2. pontjában meghatározott esetet látja fenforogni és amiatt más hasonló hatáskörű bíróságnak kiküldését szükségesnek találta. (1901 márczius 19. 1232. sz.)

— **Mulasztások igazolása.** A *budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának* gyakorlatából: I. ... dr. W. B. tanu teljes hitelt érdemlő vallomásából kitűnik ugyan, hogy az alperesnek két nappal a felebbezési tárgyalás határideje előtt heveny gyomor- és bélhurutbaja volt, a mely még a felebbezési tárgyalás határnapján is fenállott, a tanu által igazolt abból a körülményből azonban, hogy az alperes erős szervezetű ember, s hogy két nappal a tárgyalás határideje előtt maga járt az orvosnál, a kir. törvényszék arra a meggyőződésre jutott, hogy az alperes baja nem volt oly súlyos természetű, hogy a tárgyaláson meg nem jelenhetett, esetleg a rendelkezésére állott két nap alatt képviseletet végett ügyvédet ne vallhatott volna. (1901. év február 7-én. 1900. D. 534. sz. a.)

II. A 1/2. alatt csatolt, kétségbe nem vont orvosi bizonyítvány szerint alperes 1900. évi szeptember 24-től szept. 26-ig bezárólag epileptikus görcsökben szenvedvén, az 1900. évi szeptember 26-iki tárgyalási határnapon megjelenni képtelen volt.

Mint hogy pedig a sommás eljárásban a felek a bíróság előtt ügyvédi képviselet nélkül személyesen is megjelenhetnek és tárgyalhatnak, minthogy alperesnek a per személyes vitelére irányuló nyilvánvaló szándéka azon hiúsult meg, hogy a tárgyalási határnapot megelőző második napon epilepticus görcsökbe esett, s így az idő rövidsége miatt a baj elmulása után képviseletéről már nem gondoskodhatott; minthogy tehát e szerint alperesnek a tárgyalási határnapon való megjelenésének elmulasztása vétlen volt, alperes igazolási kérelmének helyt adni kellett. (1901. évi márczius 23. E. 90. sz. a.)

— **Munkásbiztosítás Svédországban.** Hosszas munka és többszöri elutasítás után a svéd törvényhozás elfogadta a munkásbiztosításról szóló javaslatot. E szerint a munkaadók kötelesek a balesetért kárpótlást fizetni; ezen kötelezettség azonban nem terheli őket oly balesetért, melyet a sérült szándékosan vagy vétkes gondatlanságból idézett elő. A munkaadóknak jogukban áll munkásaikat a létesítendő birodalmi biztosító hivatalnál biztosítani. A törvény épp ezért ezen hivatal megalapítása után fog életbe lépni. A biztosítás kiterjed minden, veszélylyel járó ipartelegen alkalmazott munkásokra. A kárpótlás a következő: 1. a keresetképeség átmeneti csökkenése esetén egy korona betegpénz a 61. naptól a felgyógyulásig; 2. állandó munkaképtelenség esetére 300 korona évjáradék és a munkaképeség egy részének állandó elvesztésénél megfelelő összegű évjáradék; 3. ha két éven belül a halál bekövetkezik, temetkezési járuléka 60 korona, az özvegy részére 120 korona évjáradék és minden, 15 éven aluli gyermek részére évi 60 korona, összesen azonban nem több, mint 300 korona.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kormos Adolf esete. x. — A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Wellisz Vilmos*, budapesti ügyvéd, tb. főügyész. — *Törvénykezési Szemle:* A magánokiratokon szereplő tanúk és a büntetőtörvény. *Alföldy Ede* nagybcskerekir kir. járásbíró. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Kormos Adolf esete.

Mély szomorúsággal veszünk tudomást arról az affaire-ről, mely az egész közvéleményt foglalkoztatja.

Reméljük ugyan, hogy a közvélemény sem kételkedik benne, hogy ez az ügy csak egy bíró ügye s hogy ebből az egyedül álló esetből nem szabad és nem is lehet következtetést vonni sem bírói karunkra, sem pedig a magyar igazságszolgáltatásra. De még így izolálva is igen-igen sajnos jelenség a Kormos Adolf curiai bíró esete.

Kormos Adolf curiai bíró saját előadása szerint családi okoknál és a képviselői jelöltségével járt költségek miatt adósságokba keveredett. Esztendő óta nap-nap után olvashattuk is nevét a hivatalos lap árverési rovatában. Apró törlesztésekkel odázta el házi butorainak nyilvános elárverezését. Fizetésének lefoglalható részét már jó ideje hitelezői kapták, sőt nem egy ízben volt abban a kényszerhelyzetben, hogy a csődbíróság előtt a csődöt kérő hitelezők kérelmére felfedező esküt kellett tennie arról, hogy sokszorosan le- és felülfoglalt házi butorain kívül nincs más vagyona.

Ez a curiai bíró szorult helyzetében kölcsönöket vett fel, többek közt egy aradi ügyvéd nejétől is. Mikor pedig a hitelezőnő férjének, ki egy nagyobb csődügyben tömeggondnok volt, csődtömeggondnoki számadásai a Curian tárgyalattak, a hitelezőnő azzal a kéréssel fordult adósához, járna közbe bírótársainál férje ügyének kedvező elintézése érdekében. Kormos ezt több levélben meg is ígérte és be is számolt eljárásáról, eredménynyel kecsegtetve az ügyfelet.

Az ügy a hitelezőnő férje, a csődtömeggondnok érdekeinek megfelelően dőlt el a Curian.

Ezt a tényállást Kormos Adolf is elismeri; a további vádakkal az ügy mai stádiumában nem lehet foglalkoznunk.

Mielőtt magáról az affaire-ről nyilatkoznánk, előre kell bocsátanunk abbéli határozott meggyőződésünket, hogy a Curianak szóban forgó döntése nem a közbenjáró információjának következménye és hogy a konkrét határozat mindenképpen teljesen megfelel a törvényeknek. Ehhez kétely sem férhet. De nem is az a kérdés, hogy a bírói collegium, mely az ügyet elintézte, engedett-e külső befolyásnak, sőt a Curia határozata azt is documentálja, hogy a közbenjáró curiai bíró jogos ügyért exponálta magát.

De a leghatározottabban elítélendő már maga az a tény, hogy egy curiai bíró köteles pártatlansága megsértésével közbenjár az egyik ügyfél javára, a kir. Curia előtt, sőt éppen azon tanács előtt levő egyik ügyben, mely tanácsnak ő is tagja. Semmiképp sem fogadhatjuk el a nevezett curiai bíró abbéli felfogását, hogy ez az «információ» egy bírótárs részéről megengedett vagy menthető dolog és tiltakoznunk kell a védekezés azon passusa ellen, hogy «ily információ száz és száz esetben szokás».

Az eset súlyosságát növeli, hogy a beavatkozás olyan

fél érdekében történt, akivel szemben a közbenjáró curiai bíró maga anyagi kötelezettségben volt.

De mélyen sajnálatos az a körülmény is, hogy az illetékes tényezők esztendő óta elnézték a nevezett curiai bírónak köztudomású és hivatalosan is ismeretes zilált anyagi helyzetét, anélkül, hogy bármit is tettek volna a bírói függetlenséget sértő helyzet megszüntetésére.

Ennek a mulasztásnak keserves tanulságai felszínre hozzák azt a kérdést, nem volna-e helyes a bírói függetlenségről szóló 1869. IV. tcz. olyatén kiegészítése, hogy a bíró, kinek fizetése foglalatás alá vétetik, az ügyeinek rendezésére eredménytelenül adott halasztás eltelte után hivatalból nyugdíjazandó.

x.

A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

A tervezet a törvénytelen gyermekek jogviszonyait tárgyzó fejezetének egy fontos rendelkezését óhajtjuk még röviden szóvá tenni: annak állásfoglalását az exceptio plurium concumbentium mélyen bevágó kérdéséhez.

Fentebb láttuk, hogy érvényes jogunk szerint a nőnek a fogamzási időn belül harmadik személyekkel való nemi közösülése nem képez elegendő okot a kereset elutasítására, tehát nem fosztja meg a gyermeket tartási igényétől; e kifogás csupán a feslett életű nővel szemben emelhető sikeresen.

És ezzel szemben a tervezet mit kíván törvényerőre emelni? Megtagadja — amint láttuk, amugy sem bőkezű — joggyakorlatunk egyik leghumánusabb tételét, elvül felállítván, hogy «a gyermek természetes atyjául azt kell tekinteni, aki a fogantatás időszakában az anyával közösült, kivéve ha a fogantatás időszakában az anya mással is közösült». (360. §.)

Tehát exceptio plurium concumbentium és ennek következményeképp a gyermek tartási igényének elütése kivétel nélkül minden esetben, midőn az anya (a perbe fogott férfin kívül) mással is közösült! Hogy mi indította a tervezetet e hátrafejlesztésre, mely érvényben levő jogunkhoz viszonyítva súlyos visszaesést és igen sok törvénytelen gyermekre nézve egyenesen jogfosztást jelent, azt e pillanatban, midőn a tervezet erre vonatkozó indokai még nem fekszenek előttünk, nem tudjuk. De talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a tervezet készítői magukévá tették ama okokat, melyek a német birodalmi polgári törvénykönyv alkotóit hasonló rendelkezésnek a törvénybe való felvételénél vezérelték, mert a mi tervezetünk rendelkezése szinte szóról-szóra megegyezik a német törvény ide vonatkozó — 1717. — szakaszával. Csak-hogy a német polgári törvénykönyvnek az exceptiót megengedő rendelkezése a Németország egy tekintélyes részében (Poroszországban, Würtembergben, Hessenben és Schaumburgban) érvényben volt jogot kodifikálja, holott a mi törvénytervezetünk szándékolta ujtás nálunk minden történelmi jogalap híján van s már csupán ez az egy körülmény gondolkodóba kellett volna hogy ejtse a tervezet készítőit, mielőtt a német polgári törvénykönyv álláspontját magukévá tették.

* Az előbbi közl. I. a 25., 26. és 27. számban.

A német polgári törvénykönyv indokaiban* az exceptio plurium concumbentium megengedésének indoklásául azt olvassuk, hogy a tartási kötelezettség benső oka a nemző és nemzett között létesülő vérbeli kötelék. Ennélfogva a jogi következetesség szempontjából az a tény, hogy az anya a fogamzási időn belül többekkel közösült, döntő fontossággal bír. Ha az anya a fogamzási időn belül többekkel közösült, ama természeti viszony, vérbeli kötelék többé meg nem állapítható és a jogra, törvényre nézve egyszerűen nem létezőnek tekintendő.

Ami az itt hangoztatott «jogi következetességet» illeti, magából a német polgári törvénykönyvből kimutatható, hogy maga sem ragaszkodik ahhoz következetesen. Annak 830. §-a szerint ugyanis az esetre, ha egy közösen elkövetett tiltott cselekménnyel többen akár mint felbujtók, tettesek vagy segédek kárt okoztak, ez utóbbiért mindegyik felelős és ugyanez áll akkor is, ha nem tudható ki, hogy a résztvevők közül cselekményével ki okozta a kárt. Érdekes, hogy a magyar polgári törvénykönyv tervezete 1092. §-ában a német törvénynek e rendelkezését ugyiszólván szóról-szóra átvette és így konstatalható, hogy ha a mi tervezetünk is a «jogi következetességre» hivatkozva megengedi az exceptio plurium concumbentium-ot, épp oly hűtlen lesz e «jogi következetességhez», mint azzá lett a német törvény.

De van-e megállható ok arra, hogy a kárért való felelősségnek a törvénytervezet 1092. §-ában lefektetett általános elve alól éppen csak a törvénytelen gyermekekkel szemben tegyünk kivételt? Nincs. Ha csak az nem, hogy a gazdagok nemi érdekeinek akarunk egyoldalulag kedvezni — a szegénysorsu néposztályok rovására.

És miért van tervezetünk 186. és következő §-ai értelmében az exceptio plurium concumbentium a törvényes házasságban élő nővel szemben kizárva, ki a fogamzási időn belül nemcsak a férjével közösült? Azért, mert nincs kizárva, hogy mégis a férj apja a gyermeknek és jogérzetünk szerint kisebb igazságtalanság, ha egyes kivételes esetben egy nem a férj nemzette gyermek törvényesnek, mint ha egy valószínűleg törvényes gyermek törvénytelennek fog tekintetni.

Nagyon helyesen jegyzi meg Menger,** hogy ez érvek tizszeres súlyjal szólnak a házasságon kívül született gyermekek mellett és hogy az az érv, melylyel az exceptiónak a házasság nővel szemben való használatának tilalmát indokolják, t. i. a házasság érdeke és méltósága önmagában összedől, ha meggondoljuk, hogy a nyilvánvaló házasságtörés által alapjában meglazított házassági kötelék egyáltalán hijján van minden méltóságnak.

Azzal a kérdéssel, hogy megengedtessek-e az exceptio plurium concumbentium, más helyen*** külön foglalkoztunk és ez okból itt csupán e nagy horderejű kérdésnek a jogit jelentőség dolgában messze túlhaladó társadalompolitikai oldalára vonatkozólag óhajtunk még egy-két megjegyzést tenni, mert semmi sem bizonyítja jobban, mily nagy igazságtalanság rejlik ez exceptiónak feltétlen megengedésében, mint ha az itt tekintetbe jövő társadalmi viszonyokat szemügyre vesszük.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a tartási perek tulnyomó számában szegénysorsu nő áll szemben — hogy sokat ne mondjunk — nálánál sokkal kedvezőbb anyagi viszonyok között lévő férfivel, ki ama nővel való érintkezésében csupán rövid örömekeket keresett és talált s kinek eszéágában sincs örömeinek szerzőjét elvenni. A nő ez utóbbi körülménynek

előbb-utóbb tudatára ébred s látja, hogy nincs kilátása reá, hogy gyermeke nemzőjével házasságra léphet. Nincs-e megfosztva az ilyen nő a hűség leghatalmasabb indító okától és nem-e igazságtalanság az exceptio plurium concumbentium felállításával az ilyen nőtől ily körülmények között hűséget kívánni? És ha e hűséget megszegi, azért nem a nő, — hanem az ártatlan gyermek bűnhődjék?

E tekinteteknek hódolva, egész sora — időközben a német birodalmi polgári törvénykönyv által hatályon kívül helyezett — particuláris német törvénykönyveknek kizárta az exceptio plurium concumbentium emelhetését, ezek: a szász, badeni, weimari, meiningeni, sonderhausen, rudolstatti, reussi, altenburgi, anhalti, góthai és mecklenburgi polgári törvénykönyvek — nem feledkezve meg az osztrák polgári törvénykönyvről.

Az előadottakból világos, hogy *legigazságosabban fogunk eljárni, hogy ha az exceptio plurium concumbentiumnak a gyermek tartási igényével szemben való emelését nem engedjük meg* és a fogantatási időn belül többekkel történt közösülés eseteinek kérdését a tervezet fentidézett 1092. §-ában kimondott elv analogiája szerint oldjuk meg, bizonyos lévén, hogy az itt szem előtt tartott esetekben többen követtek el bizonyos következéssel és ennél fogva bizonyos felelősséggel járó cselekményt.

Egyébként érthetetlen előttünk, hogy a tervezet mi okból akarja eddigi humánus s a társadalompolitikai tekinteteknek valamennyire megfelelő joggyakorlatot megváltoztatni. Talán sürűbben merültek fel panaszok a házasságon kívül teherbe ejtett nők elkövette visszaélésekről? Avagy talán egy XX. századbeli törvénytű feladata az erőseket megvédeni — a gyengék ellen?

A tervezet 360. §-áról és illetőleg az exceptio plurium concumbentiumról tett észrevételeinket összefoglalva, kívánunk kell, hogy a magyar polgári törvénykönyvben, ha már az itt vázolt jogos követelmények elől elzárkózik, *legalább a jelenleg érvényben levő joggyakorlat emeltesse törvényerőre*, mely szerint az exceptio csupán a feslett életű nővel szemben engedtetik meg.

Dr. Wellisz Vilmos,
(Bef. köv.) ügyvéd, pestmegyei tb. főügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A magánokiratokon szereplő tanuk és a büntető-törvény.

A bizonyítékok szabad mérlegelése sokkal nehezebb feladat a bíróra nézve, mint a kötött bizonyítási rendszer mellett való ítélkezés. Amott a bíró vállára nehezedik a döntés feladata, az utóbbi esetben pedig a törvény végzi a bíró helyett ezt a nehéz munkát.

A kevésbé képzett bíró a bizonyítékok jelentőségét könnyen félreérti s ennél fogva végzetes tévedések keletkezhetnek. Ellenben ha olyan bíró mérlegelheti szabadon a bizonyítékokat, akinek kellő emberismerete, tudása és műveltsége van, akkor az igazságszolgáltatás a tökély legmagasabb fokára emelkedhetik.

A kötött bizonyítási rendszer folyton veszít jelentőségéből s ma már csak arról lehet szó, hogy miképpen kell a bíró feladatát a szabad mérlegelés körül megkönnyíteni s ez által az igazságszolgáltatást biztosítékokkal körülvenni.

Ezuttal ehhez a kérdéshez csak a magánokiratok szempontjából kívánok hozzászólni.

Törvénykezési rendtartásunk a magánokiratoknál kevésbé tért enged ugyan a szabad mérlegelésnek, de ebben az irányban is kedvező fejlődésre van kilátás.

A magánokiratok bizonyító erejét — tudvalevően — az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ai állapítják meg.

* Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich IV. kötet 885. l.

** Das Bürgerliche Recht und die besitzlosen Volksklassen. Tübingen, 1890., 82. l.

*** Dr. Wellisz Vilmos: Felvétessék-e az exceptio plurium concumbentium az alkotandó polgári törvénykönyvbe. *Ügyvédek Lapja* 1898. évf. 9. és 14. szám.

A törvénynek idézett rendelkezései szerint a bizonyító erő főképp a tanuk aláírásában rejlik.

Már most az a kérdés, hogy a tanuk, akik a törvény szerint hivatva volnának a közbizalom biztosítékai lenni, megfelelnek-e a hozzájuk kötött várakozásnak?

Aki a törvénykezés terén működik, bőséges tapasztalatokat szerezhet arra nézve, hogy a magánokiratokon szereplő tanuk a magánokiratokon való tanuskodást nem szokták komolyan venni. A közfelfogás azt tartja erről a tanuskodásról, hogy annak nincs más célja, mint megakadályozni, hogy a bíróságok, melyeknek kötelességük a törvény betűjéhez ragaszkodni, akadékoskodjanak.

Kinek volt még baja amiatt, hogy aláíratkozott tanuként oly okiraton, melynek keletkezéséről semmit sem tudott, s amelynek szereplőit talán nem is ismeri?

Az sem ritkaság, hogy magánokiratokra nem létező tanuk nevét írják, még pedig lelkiismereti furdalás nélkül. Ez nem szokott rosszakaratból történni, hanem csak az alak-szerűség kedvéért s mert a dolog felelősséggel nem jár és a közfelfogás szerint lényegtelen.

Mily nagy mértékben növekednek a magánokiratok hitele, ha a két tanu aláírása teljesen megnyugtató ben-nünket afelől, hogy az okirat valóban a kiállító akaratki-jelentését tartalmazza s ezt hiven tükrözteti vissza.

Nincs kétség az iránt, hogy ily eljárás általánosságban a jog szabályaival nem egyeztethető össze. Csak az lehet kérdéses, hogy az említett cselekmény tartalmaz-e valamit a bűncselekmény elemeiből?

Büntető-törvénykönyvünknek az okirathamisításra vonat-kozó fejezete nem tartalmaz kellő rendelkezéseket a baj orvos-lására. Fordulhat ugyan elő eset, mely valahogy a büntető-törvénynek a magánokirathamisításra vonatkozó meghatáro-zása alá vonható, de általánosságban a büntető-törvénykönyv nem nyújt elég oltalmat az egészségtelen állapot terjedése ellen.

Hathatós eredményt különben is csak olyan törvénytől lehetne várni, mely a magánokiratokon való tanuskodás körül előforduló szabálytalanságokat speciális bűncselekményeknek minősitené.

Határozott és minden kétséget eloszlató tilalomra és fenyegetésre van szükség.

Akkor aztán a magánokiratokkal való bizonyításnál is tág teret lehetne engedni a szabad mérlegelésnek, mert a bíró munkáját nagyon megkönnyítené az a tudat, hogy a tanuskodásnál sem gondatlanság, sem kényelemszerető felü-letesség nem működött közre.

A bűncselekmény meghatározásánál mindenekelőtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy milyen joghatálya van a magán-okiratokon való tanuskodásnak?

A perrendtartás szerint a tanuskodás szempontjából három esetet kell megkülönböztetni:

1. az idegen kézzel írott okiraton, a kiállító, aki az okirat nyelvét érti, az előttemező tanuk előtt iratkozik alá vagy azok előtt az aláírást sajátkezü aláírásának ismeri el;
2. a kiállító, aki írni nem tud ugyan, de olvas és az okirat nyelvét érti, a tanuk jelenlétében kézjeggyével látja el az okiratot;
3. ha a kiállító sem írni, sem olvasni nem tud vagy ettől eltekintve az okirat nyelvét nem érti, az előttemező tanuknak az okirat tartalmát ismerniök kell s azt a kiállító-nak megmagyarázni tartoznak, egyuttal ennek megtörténtét az okiraton bizonyítják.

Mind a három esetben elengedhetlen kellék, hogy az előttemező tanuk aláírása valódi legyen, s hogy a kiállítót ismerjék. Ha a tanuk aláírása nem valódi, vagy ha a kiállító előttük ismeretlen, akkor okirathamisítás történt.

Eltekintve az aláírás valódiságától, hamis a tanuskodás az 1. pont alatt említett esetben akkor, ha a kiállító az okiratot nem a tanuk jelenlétében írta alá, vagy aláírását a tanuk előtt nem ismerte el valódinak. Az a tanu tehát,

aki ily okiraton aláíratkozik, anélkül, hogy a kiállító aláírásának valódiságáról közvetlenül meggyőződött volna, magánokiratot hamisít. A 2. pont alatt körülírt esetben akkor fordul elő magánokirathamisítás, ha nem való az, hogy a kiállító az okiratot kézjeggyével ellátta, vagy ha ellátta ugyan, de az okirat nyelvét nem érti. A tanuk a törvény szerint aláírásukkal jót állnak azért, hogy a kiállító az okiratot kéz-jeggyével ellátta s annak a nyelvét érti.

Az utolsó esetben a tanuk aláírásukkal az iránt vállal-nak el felelősséget, hogy az okirat tartalmát ismerik, s hogy ezt a kiállítónak érthetően megmagyarázták. Ha e kellékek mellőzésével írták alá az okiratot, akkor ezt meghamisították és büntetést érdemelnek.

A büntető-törvénykönyvnek ily irányban való kiegészí-tése égető szükségként jelentkezik. A törvénynek komoly figyelmeztetése észre térítené a tévelygőket, akik — ha nem is rosszakaratból, de mindenesetre bűnös könnyelmű-ségből — elhanyagolják abbéli kötelességüket, hogy a rendet mindenekfelett tiszteljék.

A törvénynek ily intézkedése arra nézve is intő példaul szolgálhatna, hogy ne feledkezzünk meg soha a köteles törvénytiszteletről, s hogy a törvényt szemben a leg-csekélyebb figyelmetlenség nemcsak helytelen dolog, hanem valóságos bűn.

Alföldy Ede,

nagybecskereki kir. járásbíró.

Különfélék.

— **A főkapitányságnak** a közigazgatási bizottság elé terjesztett jelentéseit hónapról-hónapra figyelemmel kísérjük s állandó jelenség gyanánt állapíthattuk meg onnét, hogy a főváros területén elkövetett delictumok között az élet s testi épség elleni delictumok az összes delictumok számához képest aránytalanul csekély számmal fordulnak elő. Tekintve Buda-pest népességének folytonos emelkedését, a szegényebb nép-elemek fokozatos növekvését, a kedvezőtlen gazdasági viszo-nyokat s a munkanélküliség terjedését, valóban nem tekint-hető egyszerű frázisnak a főkapitányi jelentéseknek azon stabil kitétele, hogy a «közbiztonság kielégítő.» Vagyon elleni delictumok — tagadhatatlan — nagy számmal követtetnek el; vizsgálva azonban azoknak nemét s minőségét, éppen nem lehet onnét a kriminalitás súlyosságára, még kevésbbé annak növekvésére s a veszélyesség fokozódására következtetni; az élet s testi épség ellen elkövetett bűncselekményeknek java-része pedig már a nyomozó hatóság által vétségi súlyúnak tekintetett. A veszélyes, sötét kriminalitásnak, amiről más nagy városok bűnkrónikái oly hihetetlennek tetsző részlete-ket regélnek, nálunk alig van nyoma, ami egyrészt meg-nyugtató a jelenre nézve, a jövőre nézve pedig feleslegessé teszi azon rendszabályokat, miknek alkalmazásba vételét bizo-nyos oldalokról sürgetik.

— **Jelentés ügyvédi iroda nyitására.** Egy szegedi ügyvéd a következő formában jelenti irodája megnyitását: Midőn a n. é. közönség b. tudomására hozom, hogy Szege-den, Széchenyi-tér 13. szám alatt ügyvédi irodát nyitottam, egyben közhírré teszem, hogy a szorosan vett ügyvédi func-tiókon kívül irodámat ingatlanok eladásának, elcserélésének és vételének közvetítésére, ugy jelzálog és egyéb hitelügyek lehető gyors és előnyös lebonyolítására is berendeztem, ugy, hogy megbízóimnak ily ügyekbeni megbízását a legmegbiz-hatóbb szakemberekkel ellátni képes vagyok, elannyira, hogy akár egész uradalmak gazdasági üzemtervét, épületekkel, élő és holt fundus-instructussal korszerű felszerelését és gyakor-latilag és elméletileg képzett gazdaszokkal üzembe vételét is megbízás esetén eszközölni tudom. A most említett, az ügy-védség viteléhez szorosan nem tartozó megbízatás teljesítésé-ért — készkiadásaim előlegezésén kívül illó, a teljesített mun-kával és az elért sikerrel arányos díjazást csak utólag igény-lek s ugy ezen, mint a szorosan vett jogi ügyek kezelésénél főtőrekvésem az képezendi, hogy pontosságom és korrekt el-járássommal megbízóimnak teljes és állandó elismerését érde-meljem ki.

— **A kir. ítélőtáblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai.** IV. kötet. 1899—1900. Összeállította és összeállította: *dr. Térfi Gyula*, a kir. igazságügyminiszteriumban alkalmazott budapesti kir. törvényszéki bíró. Kiadja a Franklin-társulat. Budapest, 1901. A most megjelent IV. kötet az összes királyi ítélő tábláknak 734 határozatát tartalmazza, nemcsak összegyűjtve, hanem szakszerűen, szigorú lelkiismeretességgel és könnyen áttekinthető módon feldolgozva. A nagyobb terjedelmű határozatokat az azokban kifejezésre jutó jogszabályoknak feltüntetése vezeti be, ezt követi mindenütt, ahol a tényállás a határozatból ki nem tűnik, annak az ügyiratok alapján készült rövid, tömör, szabatos és világos előadása, amely után a szószerint közölt határozat következik. Négyrendbeli tárgymutató van a kötetben, u. m. a 114 lapra terjedő rendszeres tárgymutató, vagyis a határozatokban kijelentett jogszabályoknak az alaki és az anyagi jog rendszerében való szabatos összeállítása; az 50 lapra terjedő betűrendes tárgymutató, mely rövid kivonatban magát a jogszabályt is tartalmazza, továbbá a jogforrásoknak és végre a közölt határozatok lajstromszámainak mutatója. A vaskos kötet terjedelme 58 iv, CXIV és 791 lap. Ára erős, csinos vászonkötésben 14 korona.

— **Szabálytalanságok halmaza.** *Curia:* Való ugyan, hogy a felebbezési eljárás folyamán a felebbezési tanács egy bírói tagjának személyében változás történt és mégis nincs nyoma annak a jegyzőkönyvben vagy ítéletben, hogy a per az újból alakult felebbezési tanács előtt újból tárgyalatott, de mert felperes az eljárás eme szabálytalansága ellen a további tárgyalások folyamán fel nem szólalt, e miatt most utólag a sommás eljárási törvény 34., 155. és 199. §-a szerint, sikeresen fel nem szólalhat. Ellenben a felebbezési bíróság jogszabályt sértett azzal, hogy a felszólító levelekre, a nyugtákra, a tanácskozássokra, a kérvényekre és az utazási napidijakra vonatkozó díjmegállapításra nézve ezeknek az ítéletben eszközölt mérséklésért az erre vonatkozó okok tüzetes előadása nélkül tette meg, mert az egész általánosságban felhozott azok az okok, hogy a költségjegyzékekben felsorolt ügyek és a felszámított munkák egyneműségére s e munkáknak az ügyek minőségére és a költségjegyzékekben foglalt megjelölésükből megállapítható mérvére és terjedelmére való tekintettel és a szellemi tevékenységre való figyelemmel találtak az elsőbíróság megállapításai túlmagasaknak, és voltak a munkadíjak mérséklendőek, a sommás eljárási törvény 64. §-ában megkívánt tüzetes indokolásnak nem tekinthetők, ez okokból és még azért is, mert szabályellenes a felebbezési bíróságnak az az eljárása is, hogy bár felperest egyesített költségjegyzék bemutatására utasította és a további tárgyalást az egyesített költségjegyzék alapul vétele mellett folytatta, a megállapítást mégis a keresetlevelekhez csatolt egyes költségjegyzékek tételeire nézve eszközölte, a megtámadott ítéletet ebben az irányban is a sommás eljárási törvény 204. §-a alapján feloldani kellett.

Habár szabálytalan a felebbezési bíróságnak az az eljárása, hogy az ügynek további tárgyalásra való előkészítésére egy bírói tagját küldötte ki és a peres felek perbeli nyilatkozataikat eme kiküldött bíró előtt tették meg, mivel a sommás eljárási törvény 157. §-a szerint a felebbezési bíróság kiküldött bíróra csak a bizonyításfelvételt bízhatja, mégis ez a szabálytalanság ezuttal a megtámadott ítélet e miatti feloldását nem eredményezhette, mivelhogy az ítéletnek más indokból történt feloldásával felperesnek alkalma leendő alperesnek nyilatkozataira védekezését előterjeszteni. (1901 márcz. 2. I. G. 25. sz. a.)

— **Az igazságügyi szervezetet és a perenkívüli eljárásokat tartalmazza** a Grill-féle törvénygyűjtemény legújabbban megjelent kötete. Összeállította és a vonatkozó jogszabályokkal, joggyakorlattal és utalásokkal ellátta *dr. Gaár Vilmos* budapesti törvényszéki bíró. A nagy fáradtsággal, szakértelemmel és gondnal szerkesztett kötet közel 1000 oldalra terjed.

— **Nyílt kérdés.** *A.* és *B.* egy ingatlanra nézve határozott arányban vagyontársaságban vannak. *A.* kéri egy *B.* ellen indított perrel a vagyontársaságot megszüntetni s az elsőbíróság a keresetnek helyt ad s kimondja, hogy az ítélet jogerőre emelkedése után bármelyik fél kérheti a telekkönyvi hatóságnál az egész ingatlanra az árverést. Ezt az ítéletet a tábla helybenhagyja. *B.* felebbez a Curiahoz.

Időközben *A.* (felperes) ellen egy hitelező végrehajtást vezet és egyedül az ő részét eladatván, ezt árverésen *C.* veszi meg.

A vagyontársasági perben árverés után megjön az ítélet, mely szerint a Curia az alsóbb ítéleteket helybenhagyja. Tehát a vagyontársaság megszüntetését *A.* és *B.* közt a bíróságok kimondták, ámde az árverés folytán most már *B.* és *C.* van vagyontársaságban.

Kérdés: Az *A.* és *B.* közt lefolyt perben hozott ítéletet *C.* mint *A.*-nak jogutódja a maga részére érvényesítheti-e, és pedig ha igen, vajon egyszerűen az ítéletek alapján, melyek az ingatlanra vonatkozó vagyontársaságot megszüntetik? Vagy pedig átruházhatja-e *A.* a *B.* ellen nyert ítéleti jogosultságot *C.*-re és ezen átruházás alapján *B.* ellen folytathatja-e az eljárást? Vagy végre *C.* tartoznék új megszüntetési pert kezdeni *B.* ellen?

— **A hitelintézetek felügyelő-bizottságai ellen** a drezdai hitelintézetnél és a lipcsei banknál történt események óta, jelentékeny német újságok támadásokat intéznek s felvetik a kérdést, mire való hát tulajdonképpen a felügyelő-bizottság? Egyik-másik lap egyenesen jónak látná, ha a felügyelő-bizottság intézménye minden részvénytársaságnál egyszerűen megszüntetné, mert ezen a réven jelentékeny és amúgy is haszontalanul kidobott összegeket takarítanának meg a részvényesek számára.

— **A newyorki bíróságok ítélkezéséről iparügyekben** *dr. Fenyvessy József* miniszteri s. titkár a Magyar Ipar című lapban többek közt a következő igen érdekes adatokat közli:

A newyorki felsőbb bíróságok legutóbb az ottani munkás- és ipari viszonyok tekintetében nagyjelentőségű döntvényeket hoztak. Leginkább figyelemre méltó ezek közül az, mely alkotmányellenesnek mondja ki az 1897. évi Labor Law azon rendelkezését, mely szerint a városi közszállítási vállalkozók szerződésileg köteleztessenek arra, hogy munkásaiknak a helyben szokásos béreket fogják fizetni.

Alkotmányellenes a törvény első sorban azért, mert a város a helyi munkálatok tekintetében nem közege az államnak, azt önkormányzati joga felhatalmazza arra, hogy ily szerződéseit maga köthesse meg, mert ezek feltételeit az állam az alkotmány biztosítékainak megsértése nélkül nem szabhatja meg. Másodszorban, mert az alkotmány kimondja, hogy a város csak közczélokra tehet kiadásokat, ennél fogva nem is köthet oly szerződéseket, melyek a szükségesnél nagyobb béreket állapítanak meg, «mert az ily szerződés a közpénzeknek magánczélokra való fordítását mondaná ki.» Harmadszor, mert a szóban levő törvény sérti a polgárok szabadság- és tulajdonjogát, kik a közmunkák fölösleges és indokolatlan költségfölbőlétét kénytelenek viselni. Végül sérelmes a törvény a szállítóira, mert törvénytelenül terhes feltételeket ró rá és így megfosztja őt nyereségétől.

Nagyjában ugyanily indoklással minősítették alkotmányellenesnek a Labor Law azon rendelkezését, mely szerint a közmunkáknál csakis az állam területén fejtett és kidolgozott kövek használhatók fel. Ez intézkedés azonkívül összeütközésbe jön, a bíróság szerint, a szövetségi alkotmánynak azon rendelkezésével, hogy a köztársaság egyes államai között a kereskedés bármilyen árukkal teljesen szabad, amennyiben ezt ezen kikötés teljesen illuzóriussá teszi.

Nem kevésbé érdekes az az ítélet, mely törvénytelennek nyilvánítja ki a közszállításoknál azt a kikötést, hogy a vállalkozó csakis trade-unionista munkásokat alkalmazhat. Ez ítélet indoklása többek között azt mondja, hogy ez nem egyéb, mint kísérlet arra, hogy a trade-unionokhoz nem csatlakozó munkásokat megfoszszák annak lehetőségétől, hogy a városban alkalmazást kapjanak és így őket a trade-unionokba belekényszerítsék, ami oly törvénytelen eljárás és annyira ellentétben áll az alkotmány biztosította jogokkal, hogy azt egy percig sem szabad megtérni.

Egy másik döntvény végül kimondja, hogy az Eighth-Hour-Law, vagyis azon törvény hatálya, mely szerint hatósági munkálatoknál, végeztesse azokat akár saját üzemen, akár vállalkozó által, a munkások naponta 8 óránál többet nem dolgozhatnak, csupán a közmunkákra (construction works) terjed ki, nem pedig általában a közszállításokra.

A newyorki felsőbb bíróságok ilyen ítélezéssel ellensúlyozzák a munkásügyi törvényhozás legjelentősebb intézkedéseit és így teljesen illuzóriussá teszik az állam szociálpolitikai törekvéseit és az e téren elért vívmányokat.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Utóhangok a Kormos ügyhöz. I. Egy bírótól. II. E. — A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. Dr. Wellisz Vilmos budapesti ügyvéd, tb. főügyész. — A halálbüntetés Spanyolországban. Tóth Lászlótól — Különfélék. **Melléklet:** Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Utóhangok a Kormos-ügyhöz.

I.

Kormos Adolf sajnálatos esetének alkalmából e szaklap mult számának vezérhelyén az a kérdés került felszínre, vajon nem volna-e helyes a bírói függetlenségről szóló 1869. évi IV. tcz. olyatén kiegészítése, hogy a bíró, kinek fizetése foglalat alá vétetik, az ügyeinek rendezésére eredménytelenül adott halasztás eltelte után hivatalból nyugdíjazandó.

Ily rideg általánosságban a lényegében véve helyes propositio többet rontana, mint használna, mert azt eredményezné, hogy az a bíró, akinek fizetését lefoglalják, kénytelen volna az esetek tulnyomó többségében nyugdíjba menni vagy pedig olyképp transigálni, hogy fizetése a zár alul feloldassék, ami pedig nem egyszer bírói függetlenségének rovására történhetné meg.

Ez pedig nem lehet célja a javasolt intézkedésnek, mert az nem a bírói kar erősítésére, de gyengítésére vezetne.

Nézzük ugyanis a gyakorlati életet. A bíró adóssága nem mindig könnyelmű életmódból vagy képviselőjelöltséggel járó költségek fedezéséből ered. A legszerényebb igényű, fizetésével teljesen beérő bíró is érheti családjában baj, betegség, nála is előfordulhat, hogy valamilyen családtagért áldozatot kell hozni, amelyet hozzá még nem lehet a nagy dobra ütni; a takarékoságtól áthatott bíró családjában is tönkremehetnek a szülők, akiknek ellátása azután a szerény javadalmazásu fiu vállaira nehezedik. Azután vegyük csak azt is figyelembe, hogy a bírói pályára lépő fiatal ember, aki senkire sem támaszkodhatik, akinek javadalmazása a legminimálisabb, vizsgáinak letételéhez megkívántató kiadásokat nem tudja másból, mint adósságból fedezni. S még sok más ilyen, az élet igényeiből eredő körülmény van, amelynek nehézségeit csak adósságcsinálással lehet elhárítani!

Az élet eme nehézségeivel szemben áll a bíró csekély javadalmazása és a bírói függetlenségnek óriás értékű kincse. De ez utóbbi csak addig kincs, míg érintetlen marad. Nemcsak a mult heti vezércikk írója tartja azt, hogy a bírói függetlenséget a fizetés lefoglalása mélyen érinti, hanem az igazságügyi kormányzat is ezt az elvet vallja a magasabb állásokba való kinevezéseknél.

Miképp lehetne tehát a mai viszonyok közt is a bíró anyagi helyzetén akként segíteni, hogy e mellett a bírói függetlenség sértetlenül megőriztessék s hogy az eladósodás miatt való hivatali nyugdíjazás is mint bizonyos korlátok közötti helyes elv érvényesülhessen.

Mindeme bajokon segítene a köztisztviselőknek fizetésemelés miatt megindított mozgalma alkalmából felhivatalosan nyilvánosságra hozott az a terv, hogy az állam direct segélyével egy országos köztisztviselői szövetkezet volna létesítendő, mely olcsó kamat mellett kielégíténé a köztisztviselőknek és így a bírónak is azt a hiteligenyét, mely takarékos

életmód mellett és a fentebb nagyjából vázolt okokból felmerülhet. Nem a könnyelmű adósságcsinálást mozdítaná elő ezen intézet. Aki könnyelműen adósságot adósságra halmoz, aki ellen már a végrehajtások és árverések állandó sora vétetik alkalmazásba, aki mint fuldokló a vízben a szalmaszálhoz, mindenféle hitelforráshoz fordul, az küldessék nyugdíjba; de aki vagy berendezkedés, házasság vagy családi bajok, betegségek okából avagy egyéb tisztos okokból oly mérvű adósságot kénytelen csinálni, amelyet, ha olcsó kamattal s illő törlesztéssel kap, mégis mindennapi megélhetésének mindenestre szerény feltételeitől nincs megfosztva, azon legyen segítve és előmeneteltől ne legyen elzárva. Sok főbíró anyagi zültsága onnan ered, mert fiatal bíró korában a segítő kéz nem tudta őt az uzsorás kölcsönök fertőjéből kiemelni.

Az esetek nem ítéletők meg egy általános, rideg elv szerint, hanem individualisálni kell minden egyes ilyen helyzetet és ha még lehet segíteni az illető bírón, az állam maga nyújtson segítséget a rendezéshez, és csak ha a segély lehetetlen, akkor nyuljon az állam a végső eszközhöz: a kényszer-nyugdíjazáshoz.

Egy bíró.

II.

A Jogtudományi Közlöny legutóbbi számában x. aláírással megjelent cikk szólván a Kormos-esetről, végül, mintegy óvintézkedésül hasonló esetek ellen, felveti azt a kérdést, nem volna-e helyes a bírói függetlenségről szóló 1869. évi IV. tcz. olyatén kiegészítése, hogy a bíró, kinek fizetése foglalat alá vétetik, az ügyeinek rendezésére eredménytelenül adott halasztás eltelte után hivatalból nyugdíjazandó.

De vajjon ezzel segítve volna-e a bajon? Hiszen ezt az intézkedést csakis az indokolhatná, hogy a rendezetlen anyagi viszonyok közé jutott bírónál veszély van arra nézve, hogy nem tudja megőrizni pártatlanságát. Csakhogy ha ez igaz, akkor mi lesz a következménye annak, ha záros határidőt tűznek eléje? Nincs-e ezzel egyenesen rákényszerítve, hogy ezt a határidőt minél jobban kihasználja arra, hogy minden, még a meg nem engedett utakon is pénzt teremtsen elő? Hiszen ugy a maga, mint családja egész existenciája függ ettől.

Félő tehát, hogy ez az óvintézkedés csak végképpen tönkretenne egy csomó ártatlan embert, anélkül, hogy megakadályozná az olyan eseteket, aminővel most állunk szemben.

Bizony, ha láz gyötör egy szervezetet, az okot kell kipuhatolnunk, mely a lázt előidézte. Vissza kell mennünk arra a tulajdonképpeni bajra, a melynek a láz csak következménye. És ha ezt az okot eltávolítottuk, akkor megszűnik a láz is. És csakis akkor szűnik meg.

Olyan-e vajon a bíró javadalmazása, hogy az állam méltán megkívánhatná tőle, hogy ne keveredjék adósságba? Olyan-e az a javadalmazás, hogy az állam joggal sujthatja rendezetlen anyagi viszonyai miatt nyugdíjazással a bírót? Mindenki tudja, hogy nem olyan.

Eltengődik mellette valahogy a bíró, eltengődik a családja is, de rangjához, tekintélyéhez méltó életet nem élhet. Sőt még arra is, hogy jogi könyvtárt gyűjtsön, szaklapokat járasson, tanulmányutat tegyen, szóval arra, hogy szakmájában a haladó tudomány felszínén maradjon, a legtöbb

biró alig gondolhat. Érttem persze azokat, akiknek magánvagyonuk nincs.

Ily körülmények között az is, hogy a jelenlegihez hasonló eset ritka, mint a fehér holló, bizony csak a birói kar feddhetetlen, szilárd jellemének köszönhető, mely inkább nélkülöz, semhogy függetlenségét és meggyőződését oda dobja előnyösebb tekinteteknek.

Nagyon is meggondolandó tehát, vajon igazságosan fűzhet-e az állam egy biró zilált anyagi helyzetéhez oly súlyos következményeket. Mert annyi bizonyos, hogy a zilált anyagi viszonyok nem méltók egy bírónak és lehet talán, hogy az ily viszonyok között élő ember hajlamos arra, hogy meg nem engedett jövedelem után törekedjék: de az is bizonyos, hogy az ilyennek könyörtelen eltávolítására csakis annak az államnak lehet joga, mely önmagát legkevésbé sem érezheti hibásnak abban, hogy a biró odáig jutott.

Ennek a szigorú rendszabálynak elengedhetetlen előfeltétele tehát az, hogy az állam kellően javadalmazza a bírót. Ne gépet lásson az állam a bíróban, mely úgy ahogy leőrli a munkáját azért a kis olajért, amelylyel gyéren megkenik csak azért, hogy éppen mozogni tudjon, hanem lássa igenis egyik legfontosabb hatalmának letéteményesét és javadalmazza úgy, hogy állásához méltó lehessen és hogy meg tudjon maradni azon társadalmi osztály színvonalán, amelyhez állásánál fogva tartozik. E.

A törvénytelen gyermekek joga a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

Az eddigiekben a törvénytelen gyermekek jogviszonyait tárgyzó fejezetnek elvi jelentőségű rendelkezéseit — a részletekre ki nem térve — tettük megjegyzéseink tárgyává, azokat, melyek a tervezet e fejezetének jellegét adják s feladatunknak ismertük, hogy e rendelkezések szociális hátterét lehető röviden megvilágítsuk. Láttuk, hogy fővonásaiban mi foglaltatik e fejezetben s iparkodtunk a tartalom értékecsüjével szolgálni.

A törvénytelen gyermekek jogviszonyairól tett megjegyzéseink nagyon is fogatékosak volnának, ha — legalább pár szóval — reá nem mutatnánk arra, ami e fejezetben, illetőleg a tervezetben *nincs* és aminek hiánya csonkává teszi a művet.

A mindennapi élet tapasztalata mutatja, hogy a házasságon kívül történt teherbeesések igen sok esetében az elhálás házassági ígéret által eszközöltetett ki. A legtöbb esetben a leány bizva abban, hogy a férfi ígéretét megtartja, tehát bizva ennek tisztességében, odaadja neki magát s a legtöbb esetben ez ígéretnek áldozatává is lesz. Azt hisszük, bővebb kifejtésre nem szorul, mert át kell éreznünk, hogy a házasságon kívüli teherbeesések ez esetei más szempont alá esnek, mint azok, melyekben az elhálás ily ígéret nélkül történt. S különösen áll ez az ily viszonyból született gyermekekre, melyek fogantatása a nő részéről abban a házasságban történt, hogy azok legitim sarjadékok lesznek.

Ha már nem megyünk annyira, amennyire a porosz Landrecht az ilyen megcsalt, rutul rászédett nők érdekében ment, midőn nekik a teherbeeső nevét, állását s rangját, továbbá az elvált és ártatlannak mondott hitves összes jogait odaitéli (nem megyünk ennyire, mert követeléseinkben szigorúan az elérhetőnek határai között óhajtunk maradni és — sajnos — van okunk hinni, hogy a mi társadalmunk most még nem elég tárgyilagosan gondolkodik arra nézve, hogy az említett jogokat ama szerencsétlen áldozatoknak megadja), de az elemi igazság parancsszava megköveteli, hogy az ily nők gyermekei a törvényes házasságból származó gyermekek összes jogaiban részesíttessenek, amint ezt a porosz Landrecht tette.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 25., 26., 27. és 29. számban.

Ugyanez áll — fokozott mértékben — ama gyermekekre nézve, melyek az anya ellen elkövetett erőszak vagy az elhálás céljából elkövetett más büntett gyümölcsei. *Feltétlenül kiegészítendőnek tartjuk tehát a tervezetet oly tartalmu rendelkezéssel, mely szerint a házassági ígéret mellett vagy erőszak, esetleg az elhálás céljából elkövetett más büntett útján teherbeesett nők gyermekei a törvényes házasságból származó gyermekek összes jogaiban részesíttessenek.*

V. Minden államnak és így hazánkknak is fontos érdeke, hogy a törvénytelen gyermekek száma folyton apadjon s a törvényhozás feladata céltudatos intézkedések által e célt szolgálni. E tekintettől vezérelve — befejezésül — szóvá tenni óhajtjuk még a tervezet családjogi része második címének második fejezetében foglalt 186. §-t, melynek rendelkezései szoros összefüggésben vannak a tervezetnek a törvénytelen gyermekek jogviszonyait tárgyaló fejezetével s ez utóbbiról eddig előadott észrevételeinkkel s mely §-nak értelmében törvényes a gyermek a házasság érvénytelensége esetében is, kivéve, ha a házasság megkötésekor az érvénytelenség okáról mindkét házastársnak tudomása volt, vagy ha a házasság alaki kellék hiánya miatt semmis.

A tervezetnek e rendelkezése, mely a német birodalmi polgári törvénykönyv 1699. §-át szükség nélkül magáévá teszi (szükség nélkül, mert nálunk, nem úgy mint Németországban, nincs törvényes intézkedés vagy joggyakorlat, tehát nincs történeti jogalap, mely ily megszorító rendelkezés törvénybe foglalására utalna), nem szolgálja a fent említett célt és nagy méltánytalanságot foglal magában az érvénytelen, illetőleg semmis házasságokból eredő gyermekek irányában. Az ily házasságokból eredő gyermekek iránti jogos tekintetek parancsolólag megkívánják, hogy azok törvényes volta szülőiknek avagy azok csak egyikének is jóhiszemétől ne tétessék függővé.

A tervezet 186. §-ában rejlő igazságtalanság egész nagyságában akkor ötlük szemünkbe, ha meggondoljuk, hogy az alakilag érvényesen létrejött és így mindenki által törvényesnek tartott házasságból származó gyermekek a házasság felbontása, illetőleg érvénytelennek való nyilvánítása után egyszerűen a törvénytelen gyermekek szomorú és megszégyenítő jogállapotába sülyesztetnének, dacára annak, hogy eddig is úgy tényleg, mint jogilag a törvényes gyermekek állását élvezték.

Azonfelül, hogy a tervezet 186. §-a — mint láttuk — igazságtalanságot rejt magában, még ellentétet teremt a házassági törvény 46. és 67. §-ával. E szakaszok szerint a semmis házasságot megszűnése előtt csak akkor lehet semmisnek tekinteni, ha semmiségi perben annak lett nyilvánítva és a megtámadható házasságot megtámadás esetében is megszűnése előtt érvényesnek kell tekinteni mindaddig, míg a megtámadási perben érvénytelennek nem lett nyilvánítva. A házassági törvény akkor, midőn e házasságokat addig, míg jogerős ítélettel semmiseknek, illetőleg érvényteleneknek nincsenek nyilvánítva, érvényeseknek tartja, kimondja ezt, nem tekintve a feleknek a házasság semmis vagy érvénytelen volta tekintetében való jó- vagy rosszhiszemét. Ha tehát a házasságkötés alkalmával *rosszhiszemben* volt házasfelek semmis vagy érvénytelen házassága addig tartandó érvényesnek, míg az jogerős ítélettel semmisnek, illetőleg érvénytelennek nincs nyilvánítva, következetesen az ily házasságból származó gyermekeket is érvényes házasságból származottaknak, tehát törvényeseknek kell kimondani.

A tervezet 186. §-ában foglalt rendelkezés tehát akképp megváltoztatandó, hogy az *érvénytelen vagy az alaki kellék hiánya miatt semmis házasságból származó gyermekek, tekintet nélkül, hogy szülik a házasság kötése alkalmával voltak-e jóhiszemben vagy sem, a törvényes gyermekek jogaiban részesíttetnek.*

A törvénytelen gyermekek jogviszonyainak a magyar

polgári törvénykönyv tervezetében kontemplált szabályozásáról az előzőekben tett észrevételeink összefoglalásául mondhatjuk, hogy a tervezet ama tartozás törlesztésére, melylyel társadalom és törvényhozás a törvénytelenek százezreinek méltán és jogosan tartozik, *részletfizetést* teljesít. Ha tekintettel az ez idő szerint uralkodó társadalmi rendre, nem is remélhetjük, hogy e tartozás a készülő törvényműben egészen törlesztessék, de nemcsak lehetőnek, hanem fölöttébb *szükségesnek* tartjuk, hogy a részletfizetés jelentékenyen *nagyobb* legyen, mint az előttünk fekvő javaslatban tervezve van.

Dr. Wellisz Vilmos,
ügyvéd, pestmegyei tb. főügyész.

A halálbüntetés Spanyolországban.

Spanyolország is egyike azon államoknak, amelyekben a halálbüntetés még fenáll. A büntető-törvénykönyv számos rendelkezésében föntartja a halálbüntetést, annyiban azonban enyhít a dolgon mégis, hogy többnyire alternatív rendelkezéseket tartalmaz.

A spanyol büntető-törvénykönyv V. fejezete a halálbüntetésről a következő rendelkezéseket tartalmazza:

A halálbüntetés egy padon, doronggal hajtatik végre, az ítélet kihirdetésétől számított huszonnégy óra múlva, nyilvánosan s az ezen célra különösen kijelölt helyen, esetleg ott, ahol azt — különös esetekben — a bíróság meghatározza. E büntetés vallási vagy nemzeti ünnepen nem hajtható végre.

Ha a halálbüntetés nyilvános végrehajtására kijelölt hely a börtönben van, a hosszú, szűk, fekete ruhába öltözött elítélt a bitóhoz az e célra rendelt járműn (carruaje), amelyben pedig ez nem volna, kocsin szállíttatik el. (103. §.)

Az elítélt egyén holtteste a bitófára kitétetik, azon a napon beesteledés előtt, egy órai időtartamra, amelyen el fog temettetni; e célból átadatik szüleinek, vagy barátainak, ha azok kívánják. A temetés pompával nem eszközölhető. (104. §.)

Terhes állapotban levő nő ellen kimondott halálbüntetés nem hajtható végre; az ítéletet kimondó bírót az csak a szüléstől számított 40 napnyi idő eltelté után notifikálhatja.

Vagylagosan állapítja meg a törvény a halálbüntetést: a hazaárulási (136—139. §§.), a «nemzetközi jog elleni» (153. §.), tengeri rablási (156. §.), felségsértési (157., 158. §§.), forradalmi (244., 245. §§.), gyilkossági (471. §.) büntettek.

Nyilvánvaló dolog, hogy e rendelkezések már nem valók egy modern európai nép törvénykönyvébe s — igénytelen véleményünk szerint — egyedüli rossz oldalát képezik a különben mintaszerű spanyol Btk.-nek, melyet még lesz alkalmunk bemutatni magyar fordításban.

Érzik ezt már maguk a spanyol büntető-jogászok is, akik között már mozgalom indult meg a halálbüntetés ellen. A mozgalom hívei két táborba oszlanak: az egyikbe a mérsékeltek, a másikba pedig az abolitionisták tartoznak. Tulajdonképpen egy célú akarnak mind a ketten, t. i. a teljes eltörlést; csak az eljárásuk módja különböző. Az előbbiek t. i. tekintettel arra, hogy az évszázadokon keresztül a közudatban teljesen meggyökerezett a halálbüntetés szükségességének az eszméje: csak lassan, fokozatosan akarják keresztülvinni a teljes eltörlést; az utóbbiak pedig azonnal akarják elérni e céljukat.

Az előbbi táborban több harcost találunk, mint az abolitionisták között. Nyilvánult ez azon javaslatban is, amelyet *Angel Pulido Fernandez*, a madridi Akadémia tagja terjesztett legközelebb a *Cortes* elé, s amelyet u. a. szerzőnek «La pena capital en Espana» cz. Madridban megjelent műve nyomán a következőkben adunk:

«A kongresszushoz. A művelt nemzeteknél az emberi szellem ismerete tökélyesbült és a büntetőjog alapeszméit is emberiesebb érzelmek hatja át, amely jobban megfelel amaz érdekeknek, amelyeket az államnak védelmeznie kell; különösen érinti ez a büntetéseket s azok közül is a legrettebbiket: a halálbüntetést.

Spanyolországban meglehetősen gyakoriak a halálbüntetések, amely körülmény azonban nem zárja ki ezen büntetési nemnek a megszüntetését, amelyet egy társadalmi, mint az egyéni érdek mind hangosabban követel.

A nyilvánosság, amelylyel jelenleg a halálbüntetést *Spanyolországban* végrehajtják, valamint a kivégzés módja és

minden mozzanata eléggé szomorúan utal arra a barbárságra, amely már oly sokféle kárt okozott, de jót nem alkotott.

Mindezen és egyéb megszüntetésre méltó okok indítottak bennünket a következő törvényjavaslatnak a benyújtására:

A Btk. 102., 103. és 104. §§-ai (l. föntebb) a következő szöveg szerint módosítandók:

102. §. «A halálbüntetés furkóval hajtatik végre, nappal, az ítélet kihirdetése után tíz órával (amelynek legnagyobb részét éji idő tegye), a börtönön belül s a bíróság által kijelölt, zárt helyen. E büntetés vallási és nemzeti ünnepen nem hajtható végre.»

103. §. «A bűnbánatra szánt idő alatt az elítéltet csak a börtön tisztviselői és igazgatója, továbbá a lelkész, az orvos és a családtagok, valamint az e célra fenálló vallásos kongregációk tagjai látogathatják meg.»

104. §. «A kivégzésnél jelen lehet személyek: a vizsgálóbíró, a rendőrfőnök, a börtönigazgató, a lelkész, az orvos, két bíró, egy jegyző, a királyi ügyész és a bíróságtól engedélyt nyert személyek.

A kivégzés végrehajtása és a halál beálltának megállapítása után jegyzőkönyv veendő fel, amelyet a jelenlevők mindegyike aláír.

E jegyzőkönyv tartalma, főbb vonásaiban, nyilvánosságra hozandó, azonban minden, a kivégzésnél előfordult epizód közzététele mellőzendő.»

Ime, ez a törekvés nyer tért *Spanyolországban*. Kezdeté ugyan szerény s az abolitionisták legnagyobb része talán semmibe se veszi e mozgalmat, de azok, akik a konzervatív spanyol népet ismerik, eme törekvésben is jobb jövő hajnalát látják.

Tóth László.

Különfélék.

— **A rabsegélyezés ügye** hogy mily sinylődő állapotban van különösen a vidéken, leginkább kitűnik azokról a jelentésekből, melyekben rabsegélyező egyesületeink évi tevékenységükről számolnak be. Kitűnik e jelentésekből, hogy nem annyira a *társadalom* áldozatkészségén mulik az actió sikere, mint inkább az *igazgatás* fogyatékoságán, és hogy éppen ezért nem kormányi *subventiókkal* volnának támogatandók az egyesületek, hanem működésük módját és rendjét *irányító* tényezőre szorulnak. A «Dunántúli Rabsegélyező Egyesület» czim alatt működő egyesület évi jelentésében foglaltakra akarunk — egy vidéki lap közlése nyomán — ezuttal rámutatni. Ennek az egyesületnek *2853 korona 42 fillér* bevétele volt a múlt évben, s kiadásai *291 korona 66 fillért* tettek ki. Ezen összegből igazgatási, irodai s kezelési költség czimén költöttek *201 korona 66 fillért*, s csak a fenmaradó *90 koronát* fordították az egyesült tulajdonképpeni céljaira. A bevételek többi része az alaptőkéhez csatoltatott. E megtevédt rendszerű gazdálkodás önmagában hordja bírálását; a vezetőségnek tökéletlenségben utólérhetetlen pénzügyi művelétéhez kommentár nem kell. De vajon az egyesület 89 alapító és 137 pártoló tagja megnyugodhatik-e abban, hogy a rabsegélyezés ügyének előmozdítására áldozott járulékaik cél-talan letétben tartassanak, illetve, hogy azokat tulajdonképpeni rendeltetésüktől elvonják s csak az egyesület pénzügyi mérlegének feldiszipálására használják?

— **A letartóztatottaknak mezőgazdasági foglalkoztatására** vonatkozólag egyik szaklapunk hosszabb cikket közöl, mely a hazai büntető-intézetekben ezen irányban fogantatba vett kísérletezések egyikéről számol be. Kiemeljük a munkáztatásra nézve, hogy a rabok szőlőműveléssel foglalkoztattattak, őri felügyelet alatt csoportokba osztva dolgoztak, igen kiváló munkaeredményt mutattak fel, kifogástalan magaviseletet tanusítottak, kitűnő egészségnek örvendtek s a munkaadók bizalmát annyira megnyerték, hogy az intézet vezetősége alig képes eleget tenni azon felhívásoknak, melyekben rabmunkásokat kérnek. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy egyik dunántúli fogházban a három nyári hónapban már évek óta meg van honosítva a sás- és kákvágás, melyet állandóan 20—30 emberrel végeztetnek s a mely munkanem által nyert anyag a téli hónapokban ugyan-

csak a foglyok által iparczikkek előállítására fordítatik. Ezek a foglyok 3 ór felügyelete alatt dolgoznak, kik azonban nem a fegyveres őrizet jellegével, hanem a munkavezetők hivatalával bírnak. A fogháztól messze, vasuton is félórnyi járásra eső munkatelepen a foglyok viselkedése példászerű, az illetők kedvvel dolgoznak s a mellett, hogy maguknak is jobb életmódot biztosítanak, az állam részére nem jelentéktelen jövedelmet szereznek. Megszökni könnyű volna bármely fogolynak, bármely időpontban, mert csónakokban kettes-hármasával járkák be a tavat s az örök részéről az üldözés igen meg volna nehezítve. Mindazáltal 8 év alatt mindössze 1 szökési eset fordult elő. A munkaidő több, mint bent a fogházban az ipari munkásoké, épp azért az élelmezés is javítva van, mennyiségileg és minőségileg felemelve a fegyen-
czeknek juttatott élelem mennyisége és minősége. Ezen adalékokból is kitűnik a szabadban való foglalkoztatásnak jó hatása.

A kihirdetett határozatnak elkésetten történt írásbafoglalása. A *budapesti kir. ítélő tábla* felülvizsgálati tanácsának 1901 május 23-án I. G. 59. sz. a. hozott ítéletéből: A felperes igazolási kérelmének azért adatott hely, mert a felebbezési bíróság jelentéséből az tűnik ki, hogy a felebbezési bíróság ítélete az 1893. évi XVIII. tcz. 120. §-ának 2. bekezdése ellenére a kihirdetéstől számított 11. napon foglaltatott írásba, az irodába pedig végleg csak a 15. napon került, amely körülményekre tekintettel a felperes ama mulasztását, hogy a felülvizsgálati kérelem felszerelésével a 15. nap délutáni 1 órájáig el nem készült s a felülvizsgálati kérelmet csak a 16. napon adta be, vétlennek kellett tekinteni.

— Ügyvédi kamara, mely a bíróság megkeresésének eleget nem tesz. A *m.-szigeti ügyvédi kamara*: A felfolyamodás visszautasított. Mert az ügyvédi rendtartás 73. §-a értelmében «a kamara választmánya csekélyebb kötelességszegések esetében az ügyvédet nyilatkozatának bekívánása után rendes fegyelmi eljárás megindítása nélkül is meginthati és rendreutasíthatja»; minthogy azonban jelen esetben fegyelmi bíróságunk által hozott határozat ezen §. értelmében hozott, ugyanazért ez a felfolyamodás vissza volt utasítandó. (1901 április 6. 155/901. sz. a.)

A m. kir. Curia: A kamara végzése megváltoztattatik, a kir. ügyész felebbezése elfogadtatik s ehhez képest ez a fegyelmi ügy felülvizsgálat alá vétetvén, a 133. fegy. sz. határozat ugyancsak megváltoztattatik s a fegyelmi eljárás és vizsgálat elrendeltetik.

Indokok: A kir. ügyészség a 135. számú végzést azért felebbezte, mert panaszlottak ellen a fegyelmi eljárás mellőztetett. Minthogy pedig a határozatnak eme rendelkezése felebbezhető és így nem forog fen oly törvényes ok, melynek alapján a felebbezés visszautasítható lenne: ennél fogva a kir. ügyész felebbezése elfogadandó volt. Ebből folyólag a fegyelmi ügy felülvizsgálatván, a vizsgálatot elrendelni azért kellett, mert az a körülmény, amely szerint az ügyvédi kamara a kir. törvényszék megkeresésének a számtalan sürgetés dacára sem tett eleget és azt hosszú idő, négy év eltelte után csak akkor teljesítette, mikor már erre az igazságügyminiszterium által utasítva lett, oly eljárásra mutat, mely az azt elkövető ellen esetleg az ügyvédi rendtartás 68. §-ának a) és 69. §-ának c) pontjai alá eső fegyelmi vétséget megállapítja. (1901 június 8. 196/901. sz. a.)

— Ügyvédi kamarai jegyzékbe felvétel iránti kérvényre hozott határozat ellen csak akkor lehet felebbezni, ha a felvétel megtagadtatik. A *budapesti ügyvédi kamara*: Folyamodó kérelmének azon részével, hogy a bejegyzés 1900. évi augusztus 1. számítandó hatálylyal eszközöltessék, el volt utasítandó, mert az 1874. évi XXXIV. tcz. 14. §-a szerint a joggyakorlat csupán az ügyvédjelöltek lajstromába történt bevezetéstől számítatik. (1901. évi február 14. 269/901. sz. a.)

A m. kir. Curia: A felebbezés visszautasított. Mert az ügyvédi kamara 259/901. sz. a. végzésével U. J. Jenő az ügyvédjelöltek lajstromába felvétetett, már pedig az 1874: XXXIV. tcz. 11. §-ának utolsó bekezdéséhez képest a kérvényező részéről az ügyvédi kamara választmányának határozata ellen csak akkor van helye felebbezésnek, ha a felvétel megtagadtatik. (1901 április 25. 1093/901. sz. a.)

— A kassai egyetem érdekében Kassa város tanférfaiai emlékkönyvet szerkesztettek, mely az egyetemi oktatás decentralisatiójának eszméjét propagálja s a harmadik egyetemnek Kassán való felállítását sürgeti. E szerint a ma ott létező jogakadémia mint jogi fakultás, a hittudományi liceum mint theologiai fakultás volna az új egyetem keretébe illeszthetők ezekhez csatolathatnák a mai mezőgazdasági felső tanintézet mint mezőgazdasági fakultás, úgy hogy voltaképpen csak a bölcsészeti kar szervezésének költségei maradnak még hátra. Ha, mondja dr. Takács Menyhért prépostnak bevezető cikke, a táblai bíráskodás nehézségein segített a decentralisatio, ugyanezen eszközzel az egyetemi képzés bajait is meg kell kísérelni orvosolni.

— A szerzői jog nemzetközi védelme. *Ranschburg Viktor* az Athenæum h. igazgatója, aki mint a magyar könyvkereskedők egyletének főtákar a nemzetközi kiadói tanácskozásokon is részt vett, könyvet írt «A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásal «Magyarországra» cím alatt. Szerző ezen munkájában igen érdekesen, helyes érzéssel fejtegeti azokat a hatásokat, melyekkel Magyarországnak ezen nemzetközi egyezményhez való csatlakozása járna úgy mivelődési mint nemzeti és gazdasági életünkre és arra az eredményre jut, hogy semmi okunk sincs az egyezmény elfogadásától tartózkodni. A berni egyezmény alapelve a külföldi és belföldi szerzők közötti teljes jogegyenlőség és a fordítás tekintetében az eddiginél sokkal messzebb menő védelem, amennyiben az eredeti mű szerzője a fordítási jog kizárólagos tulajdonosának tekintetik és erre jogát csak azon esetben veszti el, ha az eredeti mű megjelenésétől számított 10 éven belül azt nem gyakorolta.

— Az esküdtek közbeszólásai. Megemlékeztünk arról, hogy két bécsi esküdtszéki tárgyalás alatt esküdtek a véleményekkel nem találkozó védelem ellen hangos közbekiáltásokkal tüntettek. Az osztrák képviselőházban hozzá intézett interpellációra az osztrák igazságügyminiszter a két esetben tüzetes ismertetése mellett előadta, hogy a törvényszéki elnökök jelentései szerint e két esetben kívül még nem fordultak elő a védelem ellen irányuló közbekiáltások, a védelem javára ellenben már gyakrabban s ezek felett minden részről halgatással napirendre tértek. A miniszter szerint a szóban forgó két esetben sincs nagyobb fontossága. A védelem jogai csorbát ez alkalmakkor nem szenvedtek, mert az elnök megtette a maga észrevételeit az illető esküdtekkel szemben. A következő ülészek kezdetén az elnök az ügyállásnak megfelelő kérelmet terjesztett az összegyűlt esküdtek elé. A bűnvádi eljárás rendelkezéseit, bár ezek szerint fegyelmi jog az esküdtek felett nincs, a miniszter mégis elegendőknek tartja a jövőre is. Az elnök tapintatára kell az egyes esetben bizni, hogy miként utasítson vissza oda nem való megjegyzéseket és közbeszólásokat.

— A német birodalom bűnvádi eljárásában az ítélkező hatóságok a laikus elem mikénti részvétele tekintetében mily elvtelenül vannak megszervezve, köztudomásu. Most, hogy a bűnvádi eljárás reformjának kérdése napirenden van, felmerült az az eszme is, hogy nem lehetne ezen következetlenséget is megszüntetni s egyöntetűséget létesíteni, akár úgy, hogy a Strafkammerekbe is bevonatik a polgári elem, akár úgy, hogy a Schöffék töröltetnek. Az utóbbi nézet hívei a Schöffe szolgálat különös terheire utalnak, mely nem ér fel azzal az előnnyel, mit a csekély súlyú bűncselekmény esetén eljáró Schöffengericht nyújt. A Schöffengericht hívei azonban nem találják ezt oly nyomós érvek, hogy azzal meg lehetne okolni a polgári elem részvételének elejtését. Felhozták, hogy épp úgy díjazni lehetne az arra igényt tartó Schöfféket, valamint honorálva lesznék s illetve készkiadásai és mulasztásai megtérítését nyerik az ipari bíróságok ülnökei, némely állam képviselői, a mezőgazdasági kamarák tagjai s egyéb hatóságoknak nem hivatalnok tagjai is. Ma már széles körben elterjedt a Schöffék díjazásának szükségessége és szinte bizonyos, hogy ha döntésre kerül a kérdés, a közvélemény inkább a polgári elemnek a középsúlyú ügyeket elbíró Strafkammerekbe bevonását fogja sürgetni s nem nyugszik bele, hogy a laikus elem csak a legsúlyosabb ügyekben bíráskodásra szoríttassék (a politikai delictumok amugy is elvannak vonva a jury elől).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévire 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Szilágyi Dezső. — Az információ. I. *Egy bírótól.* II. *Advocatustól.* — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. Dr. Szilasi Adolf budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

SZILÁGYI DEZSŐ.

A magyar közélet mély gyászt öltött.

Gyászolunk mindannyian, mert oly férfiú költözött el tőlünk, aki mindannyiunknak büszkesége, országunk disze, közéletünk hatalmas oszlopa volt.

A magyar igazságügy minden tényezője az országos gyászban sokszoros fájdalommal vesz részt, mert a most elhunyt rendkívüli egyéniség kitörölhetetlen nyomokat hagyott maga után a magyar igazságügy történetében.

Ha Szilágyi Dezső végig tekintett az igazságügyi kormány élén kifejtett munkássága gyümölcsein: teljes joggal mondhatta magának: eredménynyel munkálkodtam.

Amikor az egyházpolitikai javaslatokat betérjesztették, általános volt a hit, hogy azokat a legjobb esetben is csak engedményekkel, megalkuvással lehet majd keresztülvinni. Azonban a javaslatok tárgyalása közben mindinkább kiemelkedett Szilágyi Dezső alakja, kinek hajthatatlan akaratereje, meg nem zavarható éleslátása és megalkuvást nem tűrő szabadelvűsége a törvényjavaslatokat minden támadás ellen megvédelmezni kész és képes. Szilágyi Dezső tekintélye nőttön-nőtt a javaslatok tárgyalása közben, nőtt ama barátai előtt, akik eddig őt csak alkotó erő nélküli debatternek tartották, és talán még jobban nőtt nem kis számú ellenségei előtt, akik feletti felsőbbbségét az igaz ügy védelme közben imponáló módon sikerült napról-napra kimutatnia.

Azokból a vitákból, a melyekben az egyházpolitikai javaslatokat győzelemre vitte, Szilágyi Dezső mint a legnagyobb tekintélyű magyar államférfi került ki. Ebben a nagyszerű harcban Szilágyi volt az oroszlátnérész, nemcsak azért, mert ő volt a kormány politikájának legprægnansabb kifejezője, de még azon okból is, mert ő képviselte a legnagyobb jelentőségű és legnehezebb törvényművet, melynek megszerkesztésében is jelentékeny része volt: a házassági jogról szóló törvényjavaslatot.

Ha Szilágyi Dezső egyebet nem tett volna, mint hogy az egyházpolitikai törvényekért való küzdelemben részt vett, már ez is elég volna, hogy neve a magyar jogállam megvalósítóinak sorában a legelső közt szerepeljen. De az ő tudása szélesebb körű volt és a politikai természetű reformok mellett a szorosán vett igazságügyi reformok terén is nagyot alkotott.

Amikor Szilágyi Dezső egyik első miniszteri programbeszédében a peres eljárásnak szóbelivé való átalakítását, mint programpontot felemlítette, helyes érzéssel és nagy éleslátással mutatott rá arra, hogy a szóbeliség behozatala iránti kívánság nem nagyon van elterjedve a jogász közvéleményben és hogy mindenekelőtt ezt a közvéleményt kell megalkotni és erőssé tenni azoknak, akik a reformot igazán

óhajtják. Ennek az eszmemenetnek volt következménye, hogy Szilágyi Dezső egyelőre csak a sommás eljárásban hozta be a szóbeliséget és nem riadt vissza attól a sok baljósattól, amelylyel sokan és köztük még a szóbeliség barátai is ezt az elméletellenes merész vállalkozást fogadták.

Hogy Szilágyi Dezső eszmemenete helyes volt, azt ma már nem kell bővebben bizonyítani. A jogász közvélemény megszokta és elfogadta a szóbeliséget s a szóbeliség már nemcsak egy-két vezető elmének, hanem az egész jogász közvéleménynek követelése.

És ha az, hogy a szóbeliség a sommás eljárásban olyan mintaszerűen bevált, a mostani igazságügyminiszter nagy kodifikáló tehetségének érdeme, viszont kétségtelen, hogy Szilágyi érdeme az, hogy ennek a reformnak leghelyesebb keresztülviteli módját meg tudta választani és a magyar jogi életet erre a reformra meg tudta érlelni.

Nem kisebb Szilágyi Dezső érdeme a tekintetben, hogy az igazságügyi kinevezések után a bírói karnak magasabb színvonalra való emelését volt képes keresztülvinni. Az ő ismert hajthatatlansága nagy mértékben működött közre abban, hogy az illetéktelen befolyásokat elutasítani volt képes. Következétesen és szilárdul vitte keresztül azt az elvet, hogy az érdemé az elsőbbség és nem félt az érzékenkedésektől, mikor az ügyvédi kar tagjait eddig szokatlan mennyiségben vitte be a bírói karba. Ha a bírói kar mai állapotát szemléljük, fel kell tűnni, hogy a kar színvonala minden tekintetben magasabb, mint korábban volt és ha igaz is, hogy e magasabb színvonal részben az ország színvonala általános emelkedésének következménye, de egyszerűen igaz az is, hogy e színvonal emelkedése a Szilágyi Dezső által inaugurált és utódai által is folytatott kinevezési politikának is köszönhető.

Már pedig a bírói kar színvonalának emelése egyik legnagyobb jelentőségű körülmény az igazságszolgáltatás javítása tekintetében. Ha a közigazgatás állapotait és bajait az igazságügy állapotával hasonlítjuk össze, akkor mindenki meg fogja engedni, hogy az igazságügyi szervezet Magyarországon összehasonlíthatatlanul magasabb színvonalon áll, mint a közigazgatási szervezet.

A bírói és ügyészi szervezetnek az 1891: XVII. tcz.-be lefektetett nagyszabású módosítása tette lehetővé, hogy a kitűnő bírói előlépjen, anélkül, hogy el kellene hagynia a hatáskört, melyet megszeretett és melyben bevált.

Szilágyi műve volt a kir. táblák és főügyészségek decentralisatiója, ami magával hozta a felügyelet rendezését és hatályosabbá tételét, a vizsgálóbírói intézmény ujjaszervezése, a bírósági előkészítő szolgálat rendezése, az örökösödési eljárás codificatiója, a bünvádi perrendtartás reformjának előkészítése és a curiai bíraskodásról szóló törvény megalkotása.

Szilágyi Dezső alakja nagy ahhoz, hogy minden oldalról egykönnyen méltathassuk. Bizonyos az, hogy szabadelvű volt, szabadelvűségében hajthatatlan volt és hogy megadatott neki az, hogy maradandót alkosson. Nagy alakjához hasonló kevés van alkotmányos életünkben és örülnünk kell annak, ha az ő alakja és hagyományai példaképül fognak szolgálni utódainak.

Az információ.

I.

Egy curiai bíró ágensnek áll be a Curia mellé, talán más bíróságok mellé is. A dolog véletlenségből napfényre kerül és lesz belőle országos, sőt nemzetközi botrány. A tettes bűnhődik, ezzel az ügy el van intézve; józan ember nem kívánhat más elégtételt, recriminációk pedig úgy sem használnak. Abban nem lehetett kétsége senkinek, hogy a Curia mint olyanra nem fog homály hárulni a dologból, és mégis, az emberek nyugtalanodnak. Azt kérdik, meg van-e téve minden, hogy az ilyen esetek a lehetőségnek még kisebb fokára csökkentessenek?

A szóban levő botrányt az információval való visszaélés szülte. Nem érdemes-e hát az információval foglalkoznunk?

Ez egy magyar specialitás.

Ha más országban a peres fél vagy ügyvéde megjelenék a bíró magánlakásán, hogy értekezzék vele a megbírálandó ügyről, ezt ott minden ember felette gyanus dolognak tekintené. Rendezett jogszolgáltatási viszonyok között a felek és a bíró közötti érintkezésnek, a bíró felvilágosításának megvannak a törvényes formái. Hogy ezeken felül a feleknek még külön módjuk is legyen az ügy kedvező elintézését előmozdítani, ezt mindenütt a legnagyobb anomáliának tartanák, mely első sorban éppen a bírót tenné gyanússá.

Nálunk, fájdalom, nagyon el van terjedve az a nézet, hogy a magyar igazságszolgáltatás nem nélkülözheti ezeket a külön eszközöket.

Főokul azt hozzák fel, hogy az írásbeli per és az előadói rendszer igen tökéletes módjai az eljárásnak. Lehet. De hát megfér-e a jogrend legelemibb követelményeivel, hogy ez csak egyes perlekedőknek legyen hátrányára? Hogy a processuális közvetlenséget kerülő utakon meg lehessen szerezni? Hogy ez az út csak az élelmesnek, a connexiókkal bírónak, a szinfal mögött forgolódónak legyen nyitva?

Törvényhozásunk tendenciája az, hogy a bírót lehetőleg távol kell tartani a politikai és a társadalmi élet befolyásaitól. Az 1869. évi IV. tcz. egész kodexet szerkesztett erről az inkompatibilitásról és nem kell e lapok olvasóinak előadnom, mily súlyos korlátozásoknak vetette alá e magas cél kedvéért a bíró egyéni szabadságát. Ez a rendszer nem lehet hogy megengedhetőnek tartsa a bírónak a peres féltől származó, nem a törvény formái között érvényesített és a nyilvánosság ellenőrzése alatt nem álló «magán»-befolyásolását. Szerintem tehát az információ ellenkezik a tételes törvénynek is ha nem szavaival, de szellemével.

Daczára ennek, Magyarországon minden ember azt hiszi, hogy joga van a bíró magánlakására elmenni, ott négy szem közt felelősség nélkül hazudozni, maga mellett és ellenfele ellen elővéleményt suggerálni. Legjobb esetben az ellenfél is így tesz s ezzel a két visszaélés legalább ellensúlyban tartja egymást. Rendszerint azonban csak a merészebb, a furfangosabb fél informál s az egész dolog az együgyűbbnek háta mögött megy végbe. Igazság ez?

Egy sereg kétes existencia, akinek semmi hivatásos köze az ügyködéshez, rendszeresen táplálja népünkben azt a hitet, hogy az, ami az iratokban van, sajátképpen mellékes dolog, a fő az információ útján megszerzendő favor judicis. A nagyközönség nem is tudja, milyen utakat, módokat szimatolnak ki az igazságügy eme marodeurjei a végből, hogy valami jó ajánlattal üthessenek reánk. Valóságos kémkedés tárgya az olyan bíró, aki megalázónak tartván azt, hogy külön vizit útján figyelmeztesse magát kötelességére, nem fogad ügyfeleket. Ki tudják a társas életnek néha ellenállhatatlan tényezőit, hogy bejuthassanak hozzá. Képzelem, hogy az ilyen sakkvonás duplán számít a szerencsétlen megbízónak, aki nem tudja, hogy az ágens ur nem töltött ott néhány percnél hosszabb időt s hogy a bírótól csak az udvariasság-parancsolt

legáltalánosabb szólamokat hallotta. Van-e rátió abban, hogy a feleknek ilyen felültetéséhez segédkezet nyujtsunk?

Tudom, hogy így gondolkozik az információról a bírák legnagyobb része. Ezért hallani oly gyakran azt a beszédet, hogy «haszontalan dolog, de régi szokás».

Hogy a szokást kövessük még akkor is, ha haszontalanak tartjuk, ennek igazán nincs értelme. De a baj az, hogy akármilyen haszontalannak tartjuk mi bírák: a jogkereső közönség hasznosnak, sőt szükségesnek tartja, mert sok érdek közreműködik abban, hogy e tévHITE el ne oszoljon. Kérdem azonban: hát az a bírói érdek, hogy a közönség ne tekintsen bennünket olyanoknak, akiket külön stimulusokkal kell hajtani kötelességük teljesítésére, oly csekély nyomaték, hogy tekintetbe sem jön?

A dolognak gyanúsításra alkalmas oldaláról nem is szólok. Egyes visszaélés daczára is nem hisz ennek a magyar közönség. De ne tegyük tulságos próbává senki hiszemét.

Az információt egészen eltiltandónak tartom. *Egy bíró.*

II.

A Kormos-ügygyel kapcsolatosan sok szó esett az utóbbi időkben a felsőbb bíróságok előtt szokásos információról. Csodálatos, hogy ebből az esetből folyólag vonták le azt a következtetést, hogy az információ eltörölendő. Csodálatos ez azért, mert ebben az esetben éppen nem a közönséges értelemben vett információról volt szó, hanem közbenjárásról *egy bíró részéről* bírársainál oly ügyben, amelyben a közbenjáró bíró semmiféle *jogos* érdeket felmutatni nem tudott. Hogy az ilyen információ minden körülmények közt kárhóztatandó és meg nem engedhető, abban mindannyian egyetértünk. De nem szabad ezzel egy lélekzet alatt említeni az információnak azt a fajtáját, amikor a felek vagy képviselőik minden külső befolyás nélkül az ügy érdekében eljárnak a referensnél.

Kétségtelen, hogy az információnak ez a fajtája sem helyes dolog. Kétségtelen az is, hogy mindent el kell követni arra, hogy ez az információ is eltöröltesse, feleslegessé tétessék.

Azonban kérdés, vajon absolute felesleges-e a *mai bírói szervezet* és perjogi helyzet mellett? Erre a kérdésre az *általános* meggyőződés adja meg a választ, hogy a peres felek, különösen nagyobb ügyekben nem nyugszanak meg a periratokba lefektetett írásbeli allegátájukban, nem nyugszanak meg az eljárásnak közvetett, írásbeli és jobbadán nem nyilvános tárgyalásában, hanem iparkodnak élő szóval is hatni az ügy eldöntésének legfontosabb tényezőjére: az előadóra.

Összefüggésben van ez az inveterált szokás a peres eljárásunkban divó előadói rendszerrel.

Ha az előadó az ügy valamely oldalát nem eléggé világítja meg, avagy csupán a saját felfogása szerinti egyoldalú megvilágításban állítja a bírói kollegium elé, a félnek vagy képviselőjének semminemű remediuma nincs arra, hogy az előadáson ténybeli rectificatiókat eszközöljön, hogy a bírói kollegium figyelmét az elhallgatott vagy helytelenül vagy hézagosan előadott ténybeli körülményekre irányítsa. Ha a fél jelen van is a tárgyaláson, a legnagyobb lelki kinok közt kell látnia, hogy az ő vélt jogos érdekei a referensnek előtte egyoldalúnak tetsző referádája miatt sérelmet szenvednek.

Akárhányszor közbe is szólt már a felsőbb bírósági referádák alkalmával egy-egy peres fél és megigazítani próbálta a referens előadását, ami által azonban csak azt érte el, hogy elnöki rendreutasításban, esetleg a teremből való kiutasításban részesült.

Az információval a fél aggodalmai csökkennek. Előre nyomatékosan felhívja az előadó figyelmét a szerinte leglényegesebb ténykörülményekre. Esetleg, ami nem ellenkezik az írásbeli eljárással, az iratokban elő nem hozott jogi érve-

léssel is próbálja igazáról meggyőzni az előadót. Ez az utóbbi eset különösen akkor gyakori, ha az ellenfél jogorvoslati beadványában felhozott lényeges érvekre kívánna a fél reflectálni, ami mai eljárásunk szerint absolute ki van zárva.

És éppen az a körülmény, hogy a perorvoslattal élő fél előadására sem szóval, sem írásban nem válaszolhat a másik fél, igen erős érv a mellett, hogy ez a szükségesnek tartott rossz mindaddig megtüressék, amíg peres eljárásunk minden foruma szóbelivé és közvetlenné nem tétetik. Mihelyt peres eljárásunk az egész vonalon átalakul, az információ azonnal felesleges lesz és önmagától is megszűnik, minden külön intézkedés nélkül.

Advocatus.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

A 233. és következő §§. részletesen szabályozzák a szóbeli tárgyalás vezetését. Gondoskodás történik ezen szakaszokban arról, hogy az ügyállás minden elfátyolozástól és bizonytalanságtól menten ítélethozásra érjen meg a bíróság előtt. Aki teszem a tőzsdebíró előtt egy pert letárgyalt, annak volt alkalma meggyőződni arról, hogy a bírósági elnök és a bíróság tagjainak a felekhez intézett kérdésből, nemkülönben a benyomásból, melyet a felek különösen nyomós előadásai a bíróság tagjaira tesznek, főleg azonban az elrendelt bizonyítás irányából véleményt alkothatni magának a várható ítélet jogi álláspontjáról. És kik a gyakorlatban élünk, tudjuk, hogy az eljárás befejeztével a bírósági elnök által a felekhez egyezségi kötésre irányuló felhívás a legmakacsabb ellenfeleket is közeledésre és egyezsége birja.

Nagy súlyt tulajdonítok ezért a javaslat 241. §-ának, melynek első kikezdését nem tartom kellően megszerkesztettnek, sőt a terminus technikus szempontjából sem helyesen megfogalmazottnak. Azt mondja az idézett hely, hogy «a bíróság a per bármely szakában megkísérélheti a *jogvita*-nak vagy egyes vitás kérdéseknek egyezségi elintézését.» Ilát nekem az a nézetem, hogy jogvitát egyezség által elintézni egyáltalában nem lehet. Sőt azt hiszem, hogy jogvita nem is jó magyar szó, én legalább soha nem hallottam, nem is tudom, mit kelljen alatta érteni. Németből van az fordítva, de a német «Rechtsstreit» megfelelő magyar meghatározása a «per», azaz oly eljárás, midőn a felek jogaiknak és a köztük megzavart jogállapotnak védelmét keresik a bíróság előtt. A per tárgyánál fogva, hogy elméleti fejtegetéseket távol tartsak, vagy egy meg nem osztható jog vagy igény körül foroghat, vagy különböző jogalap, igény, követelés vagy más bontó oknál fogva több, egymástól elválasztható elemre oszthatatik. Lehetséges tehát a pert, legyen az ezen értelemben egységes vagy összetett, egyezséggel befejezni, a többiekre nézve pedig bírói ítéletre provokálni — hiszen ismerjük a részítéletet is — de jogvitát egyezség által elintézni nem lehet. Az idézett szakaszból tehát ezen értelemzavaró germanismus eliminálandó volna; ezenfelül pedig a bíróság kötelezendő volna, hogy *ítélethozatal előtt* a feleket egyezségi kötésre felhívja.

Hogy ily intézkedés siker esetében sok felebbvitelnek is elejét veszi, főlőlegesen megjegyezni. Mert ne feledjük, hogy oly perekben, melyek jogkérdések körül forognak, különösen a jogélet és a forgalom mindig új alakulatai közben, nem igen lehet mai napság a bizonyosság valamelyes mértékével az ítéletet előre látni és azért ily ügyekben, ha lelkiismeretes jogi segélyben részesülnek a felek, ezek nem fogják a per utolsó consequentiáit bevárni és levonni. Gyönyörűek különben az egyeztető bíró kiküldésére vonatkozó intézkedések, melyeket az itt érintett esetben is alkalmazni lehetne.

A javaslat 278—404. §§-ai a szóbeli eljárás rendszerében

talán a legfontosabb részletet: a bizonyítási eljárást tárgyzazzák.

Szembeötlök itt a 284. §., mely a bizonyítási teherről szól. Szerény nézetem szerint ez a szakasz teljesen felesleges és ha megmarad a törvényben, káros alkalmazást találhatna. Mert azt a logikai operációt, melyet a bíróság végez, midőn a felek ténybeli előadásai, állításai és tagadásai, valamint a szolgáltatott és netán a bíróság által kivett bizonyítékok alapján bizonyos ügyállást konstruál, akként megrendszabályozni, mint ezt a 284. §. kívánja, nem lehet; hiszen magától értetődik, hogy az, aki valamit állít, mi a perben súlylyal bír és mit az ellenfél tagad, állítását bizonyítani tartozik, mert különben állítás és tagadás — bizonyíttatlanul — megemésztí egymást; azt pedig, mi tekintendő állításnak és mi tagadásnak, azt nem a törvénykezési rendtartás, hanem a logika szabályai szerint kell eldönteni. Kimeríteni a bizonyítási teher vonatkozásait amugy se lehet és bármily elvont és leszűrt kitételekkel törekedjék is az idézett szakasz e tekintetben intézkedni, kimeríteni a materiát nem képes és, elfogásom szerint, mesterséges és bölcsészeti constructióival kevesebbet mond, mintha akként rendelkezne, ami magától értetődik, hogy aki a perben valamit tényként állít, miből jogot formál, azt ellentmondás esetében igazolni tartozik.

A bizonyítási eljárás formaságait illetőleg megjegyzem, hogy bár a felek előadásainak súlypontja a szóbeli előterjesztésekben fekszik és a tanuknak, valamint a szakértőknek élő szóval történt előadásai szolgáltatják rendszerint a bizonyítási anyagot, mégis sűrűn fordulnak elő oly esetek még a feleknek eskü alatti kihallgatásánál is, midőn szükségesnek mutatkozik, hogy az, mit a felek vagy a kihallgatott tanuk, vagy akár a szakértők előterjesztettek, szó szerint fixiroztassék a jegyzőkönyvben. Tudjuk, kik a gyakorlat terén mozgunk, ha teszem a kihallgatás megkeresett bíróság által történik és ez az új perrend szerint is jegyzőkönyvileg fog végbemenni, mily sűrűn vezet összekocczanásra bíróság és fél között a jegyzőkönyv megszerkesztése, valaminek kihagyása, mire a fél súlyt fektet, másnak meg bevétele, mit vagy egyáltalában nem vagy a fél szerint másként mondott a kihallgatott egyén.

Ezért is czélszerűnek tartanám, hogy nagyobb érdekű perekben joguk legyen a feleknek kérelmezni, de joga legyen a bíróságnak hivatalból is elrendelni, hogy a bizonyítás felvétele gyorsírók közbejövetele mellett történjék.

Nem ellenkezik ez a szóbeli eljárás rendszerével, legkevésbé annak szellemével, mert hiszen az előadások részbeni írásos fixirozását elkerülni soha nem lehet és azért sem, mert hiszen a gyorsírói feljegyzés szóról-szóra adván vissza azt, mit a kihallgatott egyének mondtak, a bíróság előtt az élő ige jelentőségével bír, melyet tartalma, összefüggése és szelleme szerint méltatni a szabadon mérlegelő bíróságnak áll tiszteben. Szabálylyá ezen intézkedés amugy se válnék már a költség szempontjából sem, mellőzhető azonban csak akkor volna, ha a fejlődő judikatura azt találná, hogy a bíróságnak gyorsíró alkalmazni kivételes esetekben törvényes felhatalmazás nélkül is jogában áll.

Dr. Szilasi Adolf.

Különfélék.

— **Szentpéteri Károlyné** esetét a *Magyar Hírlap* felkarolta és cikksorozatban küzd a perújításért. A cikksorozatot bevezette Bródy Sándor szép vezércikke, melynek egy részét ideiglatjuk:

Aki ezeket a sorokat írja, bizony nem jogtudós. De ugy tetszik nekem, hogy a legnagyobb tekintélyt élvező és legkomplikáltabb büntető jogtudomány sincs végképp, mesebeli éles karddal elválasztva a józan, mélyreható és emberies gondolkodástól. És éppen ezért, ennek az elhagyatott paraszt-asszonynak a sorsa megállít, töröm rajta a fejem. Sőt nemcsak rajta, hanem a társain is, akik lehetnek és akik épp

* Az előbbi közl. 1. a 11., 12., 14., 17. 20., és 23. számban.

oly csökönyösen hirdetik ártatlanságukat, az összetett bizonyítékok ellenében.

A hideg borzongás fut az ember hátán végig arra a gondolatra, hogy azok között, akik ártatlanságukat Isten és börtönszolga előtt az örülésig hangoztatják, valóban ártatlanok is lehetnek. És vajon nem ezek közül való a márianosztrai zsoltáros özvegy?

Belenézek a dokumentumaiba. És a magam laikus elmével sokkal több bizonyosságot látok büntetlensége, mint bűnössége mellett. De bizonyosságot arra, hogy gyilkos: egyet sem lelek. A bizonyítékok teljes hiánya alatt összeroskad az én jogot nem tudó eszem. Titkokat kutatok, amiért a némbert el kellett itélni. Ah, talán valami *raison d'Etat*! Az állam érdeke kívánta, hogy ezt a szürke nőt, ezt a jelentőség nélkül való rögit el kellett tiporni, az Istennek beárulni, gyermekeitől mindörökre elrabolni! Valami titkos dossier lesz az iratok között, amelyet nekünk civileknek nem mutattak? Sőt nem mutatták meg a két elsőbírósnak sem, mert Szentpéteri Sárát azok felmentették, sőt, hogy ő volt-e a gyilkos vagy se, az iránt meg sem kérdezték! De hol a rejtelmes dossier, a titokzatos sugallat, amely valakit gyilkosságban talál bűnösnek, anélkül, hogy ebben a bűnben előbb megvádoltatnék?

A rabasszony ebben a momentumban kedvi elveszteni érdeklődésemet és égő kíváncsisággal fordulok a bíróság elé, aki ezt az ítéletet megcselekedte.

— **A Trezics-eset alkalmából** a Pesti Napló vezércikkét ír a csábítás büntetőjogi kérdéséről és ugyanazon eszméket fejt ki, melyeket lapunk állandóan képvisel. Igaz örömeinkre szolgál, hogy eszméink szélesebb körökben érvényesülést nyernek. A cikkből kiemeljük a következőket:

Magyarországon szabad a csábítás. A magyar törvény megvéd és megoltalmaz minden képzelhető anyagi javat, a paragrafus kiméletlenül rásújt a ravasz fondorlatra, ha még oly csekély jogtalan anyagi előnyt szerez vele valaki, csak éppen azt, amit legszebbnek és legbecsebbnek szoktak magasztalni: a női tisztaságot, a női becsületet nem védi meg a csábító ravasz fondorlatától. Van valami komikus benne, hogy a magyar Btk. mennyire belemegy abba a sablonos jellemzésbe, hogy a magyar nemzet lovagias nemzet. Sőt maga is beleesik ebbe a lovagias játékba, mikor például a női becsületet nem engedi bizonyítás tárgyává se tenni s azt feltétlenül tisztának, szeplőtelennek ismeri el, amellet pedig szemet huny, ha ugyszólván a nyilvánosság teljes fényében, kedvtelésből, mulatságból vetik ki a csábítás hálóját tapasztalatlan leányokra, kik aztán egy egész életen át nem tudják levelezni hiszékenységet, míg a csábító szabadon jár. Csoda-e, ha így a magyar Btk. abba a végletbe esett, hogy a többi nemzethez képest hasonlíthatatlanul szelidebben kell büntetnie a megtévedt leányt, ki anyává lévén, gyilkosság árán szabadul a bűne szülőtjétől. A gyakorlatban odajutottunk, hogy évenként száz meg száz apró étellel váltják meg a szórakozni vágyó férfiemberiségnek azt a kedvtelését, hogy szabadon cserkészessen a csábítás mezején. Nincs törvény, mely oly kevéssé védené a nőt, mint amily kevéssé a magyar törvény védi. A tizenévesnél idősebb lány szabad prédája a csábítóknak és az üzletszerű leánykereskedőknek. A belga, az olasz, a német, az osztrák és ezzel együtt a horvát Btk. tud rásujtani a csábítóra. Sőt ezek a törvények a feltétlen védelmet is tizenhatéves korukig megadják a lányoknak, a finnországi törvény pedig tizenhétéves korukig s ez utóbbi törvény még azontul is példátlan erős védelmet ad a nőnek. A magyar törvény még a leánykereskedés üzemei előtt is szemet huny, és a nehezen megszülető büntetőnovella keretében — most már több, mint egy évtizede — egyre csak készül ez üzelmeknek gátat vetni. Nemrég jött hire, hogy az idén összeül megint összeül az igazságügy-miniszteriumban egy ennéte, hogy végre is nyélbeüsse a Btk. sürgős reformjait. Nem hallottunk róla, hogy ez a tervezet a leánykereskedés meggátlásán kívül szándékozik-e védelmét kiterjeszteni a fondorlatos és főként a házassági ígéret mellett való csábításra is. Hiszszük és kívánjuk azonban, hogy gondja lesz erre. Nem kell elvégre arra várni, hogy egy, a mostani zágrábi esetről bennünket közelebből érintő tragédia zudítsa fel a közvéleményt.

— **Két utóajánlattevő.** A b-i járásbírósnál, mint telekkönyvi hatóságnál a következő érdekes eset történt:

Egy ingatlanárverés ellen egymásután két utóajánlat tétetett, mindkettő a törvényben megkívánt feltételeknek megfelelő, melyben mindkét ajánlattevő teljesen egyenlő ajánlatot tesz, t. i. éppen a legmagasabb ígéret 10%-ával meghaladó ajánlatot. Az eljárást végrehajtó az ingatlant a két utóajánlattevő javára ütötte le, mivel az utóajánlati árverésen magasabb ígéret nem tétetett és mert az utóajánlatot benyújtók sem jelentek meg az árverésen.

— **Ahol nem volt akasztani való.** Hontvármegyének 1811. évi kisasszonyhava 15-én Ipolyságon tartott közgyűléseiről vezetett jegyzőkönyvből a *P. N.* a következő pontot közli:

«*Heldt József* becsületbeli aljegyző felolvassa *Rész Antal* beszercei hóhér folyamodását, melyben *Rész Antal* beszercei hóhér mostani helyét elhagyni kívánván, magát ezen megyének oly végből ajánlja, hogy annak kebelében hivatalát folytathassa. — *Határozat*: Miután a nemes vármegyében jelenleg nincs akasztani való férfi, az esedező hóhérra ezuttal legkisebb szükség sincs, azért kérése semmi módon nem teljesíthető; azonban felajánlása tudomásul vétetik.»

Egy újabb adalék ez arra nézve, hogy a régi magyar büntetőjogban a halálbüntetés nem volt olyan közönséges, megszokott büntetésnem, mint ugyanezen időben a külföldön. S ha egykorú írók borzadálylyal említik a városok határában fenállott bitófákat, ez még korántsem jelenti, hogy a felakasztás a mindennapos büntetésnem jellegével bírt. Néhány hó előtt, mikor Reizner János monografiájának megjelenése alkalmából Szeged város régi büntető jogáról szoltunk, e dolgozatban foglaltak nyomán említettük, hogy Szeged városában is évtizedeken át használatlanul állottak a város határában a bitófák, mindazonáltal az elrettentés tekintetében felette jó szolgálatokat tettek.

— **A községi bírák rendbüntetői joga.** (A belügy-miniszternek 11.474/1901. sz. a. J. vármegye alispánjához intézett rendelete.) Felterjesztésére az igazságügy-miniszter ural egyetértőleg értesitem, hogy a községi előjárásnak, helyesebben: a községi bírónak kétségtelenül meg van az a joga, hogy az előtte vagy vele szemben illetlenül vagy durván viselkedő feleket pénzüsszegben meghatározott rendbüntetéssel sújthassa azokban az esetekben, amely esetekben ez a jog törvényre vagy más törvényes szabályra alapítható. Ilyen eset forog fen az 1877. XXII. tcz. 17. §-án kívül mindazokban az esetekben, amelyekben a községi bíró kihágási ügyekben való bíráskodás jogával van felruházva és a községi bíró a belügyminiszteri rendelet szerint eljárni köteles. Alkalmazást nyerhet nevezetesen ez a szabály az 1876. évi XIII. tcz.-ben meghatározott cselédügyi kihágások esetén; ugyszintén az 1879. évi XXXI. tcz. 118. §-a értelmében a községi bíró eljárása alá tartozó erdei lopás vagy kártétel esetén. A rendbíróság használatára nézve azonban megjegyzem, hogy kívánatos, ha a pénzbírság lehető csekély mértékben szabatik ki és hogy elzárás rendszerint csak a teremből kivezetett s ennek dacára visszatérő egyén ellen lehet alkalmazni s annak tartamát rendszerint a tárgyalás befejezésének ideje, vagyis az határozza meg, hogy a tárgyalás rendes menetének biztosítása céljából mennyi ideig kell az illetőt a tárgyalás helyiségétől távol tartani.

— **A szibériai száműzések**re vonatkozó 1900. évi csári reform-ukázról lapunk múlt évi 48. számában bővebb ösmertetést adtunk. Kifejtettük akkor, hogy alig osztható azoknak nézete, kik a jelzett ukáz nyomán alkotmányreformot várnak s hogy az egész mozgalom csak arra irányul, hogy Szibériának kizárólagos büntetőgyarmat jelentősége megszűnjön. Valóban, az ukáz életbelépésének első évében az előző évekhez képest már jóval kevesebb számú deportált telepített meg, és pedig az oroszországi börtönigazgatóság kimutatása szerint mindössze 8220 száműzött, kik közül 7906 férfi és 314 nő volt. Kényszermunkára volt ítélve 1281 férfi és 68 nő, egyszerű deportációra 180 férfi és 161 nő, a többiek olyan polgárok voltak, kiket községeik visszafogadni nem akartak.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: *Præventio specialissima.* Dr. Angyal Pál egyetemi magántanár, pécsi jog. anáértől. — Az előadásról a felebbezési tárgyaláson. Dr. Szendrő Ignác budapesti ügyvédől. — A rabsegélyezés ügye. A dunántúli rabsegélyező egyesület elnökségétől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Præventio specialissima.

A napilapoknak f. é. július 16-án megjelent számaiban közölt bűneset adja kezünkbe a tollat. Az eset a «Budapesti Hírlap» leírása nyomán a következő: Hackspacher József harminczhárom esztendő vállalkozó, Hackspacher István nagyfuvaros fia négy évvel ezelőtt feleségül vette Gráf Jozefint, akivel eleinte boldogan élt; a Hajtsár-ut 187. számú házában laktak. Később a férj durván bánt a fiatal asszonnyal, különösen amikor rosszul ment a sora. Tavalý csalást követett el s a törvényszék nyolcz hónapi börtönre ítélte. Hackspachert becsukták s az asszony magára maradt egy esztendő gyermekével. Rögtön megindította a válópört s édesatyjához, Gráf Ferencz szatócshoz költözött. Anyagi viszonyai nem engedték a munkátlanságot s előbb varrással kereste meg a kenyerét, majd pénztárosnő lett egy fűszerkereskedésben. Hackspacher július hó elején kiszabadult a börtönből; első utja a felesége lakása volt, de ott nem bocsátották be; július 14-én délelőtt tíz órakor, amikor becsukták a Schuster-féle boltot, hol felesége alkalmazva volt, megleste feleségét s megszólította az utcán; kérte, hogy térjen vissza hozzá s vonja vissza a válópört. Az asszony elutasító választ adott. Hackspacher aztán követelődzött s megfenyegette a feleségét, végre durva káromkodással eltávozott. Július hó 15-én este, midőn az asszony a boltban volt s az elrekesztett kasszában ült, egy negyed kilencz órakor belépett a fényesen kivilágított üzletbe Hackspacher József s észrevétlenül elvegyült a vevők tömegében. Gyümölcsöt vásárolt s amikor a segéd átadta neki a fizető bárczát, Hackspacher odalépett, a kassza elé; nem szólt egy szót sem, letette a bárczát a márványtáblára, nadragja zsebébe nyult, mintha aprópénzt keresne. A következő pillanatban revolvert rántott elő s közvetlen közelből az asszonyra tüzelt, kétszer egymásután. A két golyó szétromcsolta a szerencsétlen nő agyát.

Lehetetlen, hogy gondolkozóba ne ejtsen minden kriminalistát ez eset; lehetetlen, hogy figyelmünk ismételtelen ne terelődjék a visszaesésre: a társadalmi életnek oly nehezen orvosolható bajára. Nem az u. n. szoros értelemben vett visszaesésről van itt szó, hisz a tettes első büntetendő cselekménye a vagyon ellen irányult, a másodikkal pedig szerencsétlen hitvesének életét oltotta ki, de visszaesésről tágabb értelemben, visszaesésről általában, mely kétségtelenül kimutatta, hogy a tettesre az elszenvedett nyolcz havi börtön éppen semmi hatással sem volt. Elszomorító ténynyel állunk szemben s önkénytelenül is ama kérdés zaklatja agyunkat: nem lehetett volna-e azt a boldogtalan nőt megmenteni, nem lehetett volna-e azt a szerencsétlen merénylőt a bűn posványától távol tartani?

A mai kriminalpolitika — ha a büntetőjognak legnehezebb problémájáról: a visszaesésről kell nyilatkoznia — a tételes büntetőjognak e tekintetben való mikénti bővítése, átalakítása tárgyában rendszerint csak ex post javaslatokkal

áll elő: csupán arra a kérdésre felel: miként bánjunk el a visszaesővel s ekkor is csupán a szoros értelemben vett visszaesést tartja szem előtt. Mindenesetre fontos a problémának ez az oldala és pedig úgy a megfelelő repressio, mint a szükséges további társadalmi védelem szempontjából. De bármilyen methodushoz szegődünk is, bármily jóra való szabályokat fog is e téren a készülöben levő novella-javaslat a törvényhozónak elfogadásra ajánlani: a baj csak felerészben lesz orvosolva. Sokat segíthet a törvényhozó a fiatalkorú bűnösök büntetési rendszerének olyannyira sürgetett helyesbítésével, a feltételes elítélés intézményének behozatalával, a pénzbüntetésnek reformjával, de mindez még nem elég: igénytelen nézetem szerint e tengeri kigyó méregfogait kitördelni, illetve a visszaesés eshetőségeit emberileg lehető legkisebb határok közé szorítani az államnak s társadalomnak a börtön falai között lefolytatott célirányos, vállvetett működése leszen csak képes.

Sokat hallunk a repressióban rejlő præventióról: specialisról, mely a bűnösre hat, generalisról, mely a többi embert köti le; méltatlanul vádolnók az igazságügyi kormányt vagy a társadalmat, ha azt állítanók, hogy a megelőzésre nincs tekintet vetve: hisz a börtönben tanítják, oktatják, munkára fogják, rendhez szoktatják az elzártat; kiveszi a társadalom is részét a præventio munkájában: segíyezi, anyagilag támogatja a kiszabadultakat! De ez a præventio csak speciális; többet s másként kell tennie az államnak, épp úgy, mint a társadalomnak.

A speciális præventio jelszava: visszatartani az elítéltet a büntől! S a fent sporadikusan említett néhány állami s társadalmi működés erre is törekszik, de kénytelenek vagyunk konstatálni: vajmi csekély eredménnyel. Miért? Mert az elítéltet általában a büntől visszatartani lehetetlen! Mit érünk el azzal, ha a lopásért elítéltet, ki erőszakos s verekedésre hajlandó, a fogházban kosárfonásra fogjuk, vasárnaponként Istentiszteletre küldjük, stb. s ha kiszabadul, pár koronával segíyezzük? Mit: ha az ipari culpáért elzárt építőmestert, kinek minden gondolata a vagyonnak bármily uton való öregbítésére irányul, a mai elbánásban részesítjük? Mit: ha a csalót, ki a börtönben is csaláson törí fejét: a sablonok szerint kezeljük? Az első testi sértésért, a második talán sikkasztásért vagy újabb ipari culpáért, a harmadik csalásért fog valószínűleg csakhamar a vádlottak padjára kerülni.

Ha a præventióval célzott akarunk érni: annak specialisimá-nak kell lenni; kiirtani a visszaesést a specialissima præventióval sem lesz ugyan lehetséges, hisz gyenge embertől eredő, gyenge emberek segítségével végrehajtható javaslat az, melyről szólni fogok: de hogy attól nagyobb siker várható, mint a mai állami s társadalmi præventiótól, erős meggyőződéselem.

Specialissima præventio alatt a megelőzésnek azt a lehetőségig individualizáló nemét értem, mely nem általában a bűn ellen küzd, hanem mely felderíteni törekszik, ha vajon nem lakozik-e az elítélt lelkében valamiféle különleges bűnös hajlam, s ha igen, mely ennek kiirtásában, paralýsálásában ismeri fel tagadhatatlanul nehéz feladatát. A küzdelem eredményessége az állam s a társadalom vállvetett, közös működését tételeznél fel: alkalmazzon pl. az állam a letartóztatási

intézetekben megfelelő számu, e célra kiképezett hozzáértő egyéneket (tanítókat, lelkészeket), kiknek feladatát képezze az elítéltekkel időszakonként (pl. hetenként kétszer egy-egy óra-hosszat) négy szem között behatóan foglalkozva, azoknak lelki állapotát a lehetőségig kiismerni, s ha ez megtörtént, amennyiben közelfekvőnek tűnik fel, hogy az elítélt kiszabadulása után vágyát esetleg büntetendő cselekmény elkövetésével kielégíteni sem retten vissza: törekedjenek az alkalmazottak az elítéltet üző vágyban rejlő intellektuális elemet olyatén módon átalakítani, hogy ez által a kielégítés ne büntetendő cselekmény elkövetésével, hanem megengedett módon történjék. Az államnak ily irányu munkáját kellene hogy a társadalom is segítse. A mai rabsegélyző egyesületek inkább a tökegyűjtésre helyezik a súlyt: a tényleges anyagi segítetés sporadikus, aminél azonban sokkal nagyobb baj az, hogy a rabsegélyző egyesületek tiszteletreméltó tagjai előtt a tulajdonképpeni cél: *a kiszabadultak erkölcsi segítése*, ismeretlen fogalom. A specialissima praeventio a társadalomtól saját érdekében a rabsegélyző egyesületeken keresztül azt követeli, hogy (először is legyen minden fegyház, börtön s törvényszéki fogház mellett ily egyesület) azok tagjai látogassanak el a letartóztatási intézetekbe, tartsanak (pl. havonként) a fent említett állami alkalmazottakkal közösen üléseket, amelyeken tapasztalataikat kicserélnék, egymást fontos munkájukban tanácsal segítenék, stb. A rabsegélyző egyesületek tagjainak tulajdonképpeni munkássága azonban arra az időre esnék, amikor az elítélt kiszabadul, mikor is ennek erkölcsi támogatása képezné legfőbb feladatukat.

Vajon nem lett volna-e lehetséges Hackspacherben felismerni nevéhez való szenvedélyes ragaszkodását, mely helytelen irányban fejlődve, mindkettőjüknek balvégzetét okozta? Nem lehetett volna-e neki kiméletesen tudtára adni, hogy hitvese megindította a válópört? Nem lett volna-e lehetséges e szerencsétlen ember szenvedélyességét megfelelő lelki kezeléssel idejekorán zabolázni? Avagy ki volt-e zárva, hogy a nő — közbenjárás után — a válópör visszavonásával megtért bűnös férjét újra magához fogadja? Ki, ha megtudja, hogy felesége távolléte alatt maga kereste tisztességes uton kenyerét, megtanulta volna abban az anyát s a munkát becsülni s valószínű: ő maga is szorgalmas, becsületes emberré változott volna át.

Lehet, hogy t. olvasóim legnagyobb része bizonyos mosolylyal kísérté fejtegetéseimet s feltevéseimet, el vagyok rá készülve, hogy gondolataim utópiáknak fognak minősíteni, de szolgáljon mentségemül, hogy jó ügy érdekében, a legjobb meggyőződéssel irtam e sorokat. Meg fogok elégedni, ha igénytelen szavaimmal sikerülni fog a figyelmet a patronage annyira elhanyagolt ama intézményeire fordítani, melyekről igen találóan mondja Fayer, hogy ezek az inponderabiliák a büntetési rendszerben.

Dr. Angyal Pál,

egyetemi m.-tanár, pécsi jogtanár.

Az előadásról a felebbezési tárgyaláson.

A *Jogt. Közl.* ez évi 27. számában dr. Erlach Sándor az új tervezet 517. §-áról értekezvén, arra a konklúzióra jut, hogy a felek előadása a bűnvádi perrendtartásban ismert felebbviteli tárgyalás mértékeig korlátozandó, vagyis, hogy a fél ne legyen kötelezve a megtámadott ítéletre vonatkozó összes előzményeket (kereset, fel- és alperesi álláspont, tárgyalás, bizonyítás, megelőző határozatok) előadni.

Dr. Erlach részben a felek köteletségének, részben pedig az igazság helyesebb kiderítésének okából tartja helyesebbnek a mai bűnvádi felebbezési tárgyalást.

Én e nézetet egyik irányban sem oszthatom. A felekre a részletesebb, mindent teljesen felölelő előadás távolról sem jár terhes kötelezettséggel, mert éppen a kifejezett érdek az,

ami a jogát kereső felet az ügynek minden fázisában való alapos tanulmányozására, ismeretére és ismertetésére ösztökéli és különben is, miután a felszólaláskor nemcsak tisztán jogvitáról és sérelmekről lehet szó, hanem novumokról is, a referens által előadottakra legtöbbször, sőt lehet mondani mindig, a relatio okából is hathatósabban reflectálni és így az előadottakat a fél amugy is ismételni kénytelen.

Ámde a kérdést nem is lehet ily egyszerűen elbírálni, mert ennek több oldala van. A felebbvitelnek, úgy mint azt mai alakjában ismerjük, kettős célja van: a sérelmek orvoslása és a hiányok reparatiójával a tárgyalás folytatása, gyakran a perújítás elkerülésének helyes céljából. Minthogy pedig igen gyakran a felebbviteli tárgyalás kizárólagos célja nem egyéb, mint az alsóbíró előtt befejezettnek nyilvánított tárgyalások és bizonyítások folytatása, kétségtelen, hogy a referens előadásával a félnek tárgyalási joga szoríttatik meg. A tervezet 518. §-a a novumokon kívül a tényállításokra és okiratokra vonatkozólag elmulasztott nyilatkozást is megengedvén a felebbviteli tárgyaláson, a tárgyalás folytatásának jellegét tehát e §. *kétségtelenül* megállapítja. A félnek eminens joga és nem kötelessége a felebbviteli tárgyaláson újból tárgyalni, a tényeket és bizonyítékokat újabb szempontból és újabb kiegészítésekkel előadni; a fél tevékenysége nem szorítkozik a revisióban ismeretes merő jogvitára. Ily körülmények között pedig nem jöhet figyelembe dr. Erlachnak az az érvelése, hogy a felek érdekük szerint színezik ki és hallgatják el azokat, amik az igazság serpenyőjében fontossággal bírnak és hogy az ügyesebbel szemben hátrányban van a gyöngébb. Az előbbinek azért nincs jelentősége, mert senki sem kívánhatja, hogy a fél érdekével szemben allegáljon és az ellenfélnek módjában áll a kiszínezést és elhallgatást feltárni, ha pedig az ellenfél tárgyilagos — mondjuk igazságos — keretekben mozog, ugyan mi hátrány származik ebből a gyöngébre?

A bíróságnak éppen az a hivatása, hogy a felek kölcsönös vitáiból hámozza ki az igazságot s másrészt — dr. Erlach Sándor álláspontjára helyezkedve — a referens ismertetésénél épp úgy nincs kizárva az a hiba, amibe az előadó fél eshetik, mert a referens is praecupálva lehet és praecupationalis mértékéhez képest egyes dolgokat, épp úgy mint a fél, jobban kiszínez, több nyomattal ad elő, míg másokra ügyet sem vet. Ez pedig nagy hiba azután, jelentkeznek akár a most jelzett helytelen és egyik fél érdeke ellen levő ismertetésben, akár az egyik fél tárgyalási joga megszorításában, — mert ez az elnök folytonos beleavatkozását, akadékoskodását hívná ki — nagy hiba lenne azért, mert miként a példák igazolják, a még annyira igazságos és tárgyilagos félnek előadása is meg van nehezítve. A referens előadása folytán a bíróság gyakran tárgyaló félként szerepel és az igazságot tudó és mondjuk még azt is, hogy gyöngébb fél, ezzel szemben sokkal súlyosabb helyzetbe kerül a bíróság praecupatiója folytán, mintha nála rutinrozottabb féllel állna szemben.

Mindenesetre nem lehet a kérdést merev szempontokból megoldani, mert az ügyvéd nélkül tárgyaló félnél, az előadói ismertetés mindenesetre mint a gyöngébb és járatlanabb védelme jelentkezik és épp ezért legfőljebb csak annyi concedálható, hogy ott, hol a fél ügyvéd nélkül tárgyal, a referens ismertetési kötelessége lép előtérbe, de erősen szem előtt tartandó, hogy sohase lépjen az előadói ismertetés a fél előadása helyébe, hanem csak *melléje*, tehát csak mint pótló és támogató intézmény jelentkezzen. Ezekből folyik az is, hogy miután a bíróság sohasem tudhatja előre, hogy a fél személyesen vagy ügyvédje fog-e tárgyalni, a bíróság referensének, eltekintve az általános szempontoktól, mindig készülnie kellene jönni a tárgyalásra.

Az igazság kiderítésének kérdésénél végül nem tartom fontosnak azt, hogy a referens ülve, írásból, esetleg kivona-

tokból alaposabban adhat elő, mert a véges memoriával a fél is számol és a szóbeli előadás — mely végre is nem productio vagy vizsga — a jegyzetekbe való tekintést sem tiltja.

Dr. Erlachnak azt a véleményét, hogy a bíróság az előadó ismertetéséből alaposabban fogja megismerni az ügyet, mert a referens alaposan van elkészülve, sok más és megemlíteni talán felesleges okokon kívül még azért sem oszthatom, mert mint érdektelen hallgatók a gyakorlatban számtalanszor tapasztaltuk, hogy a két félnek nagyobb érdektől vezetett előadásából az ügyet sokkal jobban, körülmenyesebben ismerjük, mint a referensnek kivonatos, néha-néha bizony elszórt és ugyancsak egyoldalú előadásából.

A revisionális tárgyalásokon is az ügyvéd — nollensvolens — gyakran kénytelen a részére megszabott jogvita mesgyéjét átlépve, a referens által nem eléggé kidomborítottakra kitérni, ami aztán néha elnöki beavatkozással jár; mennyivel másképp alakul a helyzet a felelőviteli tárgyaláson, ahol a fél, aki a novumokat és a kiegészítést csak az egész peranyag ismételésével és összefüggésében tudná hatályosan előadni, az esetleg a formára hivatkozó elnökkel szemben (hogy t. i. a referens a szükségeseket már előadta) jogának teljes érvényesítésében gátolva van.

Dr. Szendrő Ignác,
budapesti ügyvéd.

A rabsegélyezés ügye.

A *Jogt. Közl.* f. évi 30. számában *A rabsegélyezés ügye* című közleményében kemény, lesújtó bírálat tárgyává teszi a Dunántúli rabsegélyező-egylet *első évi* működését. Minthogy azok az adatok, amelyeket egy vidéki lap nyomán közöl, a zsenge egyesület alig néhány hónapos életműködésének csak hézagos és nagy részben a helyzet félreismeréséből származó, teljesen téves ismertetései, az egylet vezetősége kötelességének tartja a közönség megtévesztésére alkalmas adatok helyreigazítását, illetve kiegészítését.

Ennek az egész Dunántúlra kiterjedő, működési területére nézve tehát az ország legnagyobb rabsegélyező egyletének megalakulása *három és fél évet* vett igénybe. Ez alatt az idő alatt serényen folytak a tag- és adománygyűjtések.

Tagdíjakból és adományból befolyt összesen 2741 kor. 50 fillér, amelyből azonban 2340 korona *alapítványi törzsvagyonn*, mely az alapszabályok értelmében majdan menedékház építésére lesz felhasználandó, egyéb alapszabályszerű kiadások fedezésére azonban nem fordítható. Maradt tehát a kiadásokra: a rendes tagok díja 260 korona, az adományokból 141 korona 50 fillér és 111 korona 92 fillér kamat, *összesen 513 korona 42 fillér*. Az egész Dunántúlra kiterjedő és negyedfél éven át tartó szervezkedés azonban költséggel is járt s ez a költség csakis a nyomdai, posta és irodai *készkiadásokra* szorítkozott s egész összegében 98 koronát tett ki, amelyet az egylet megalakulásáig a szervezésnek nagy gonddal és nagy fáradtsággal járó munkálatait ingyen teljesítő ideális lelkű emberek előlegezték. Amikor az egylet 1900 május havában tényleges működését megkezdette, természetesen mindenekelőtt a megalakulás költségeit kellett fedezni, ki kellett nyomtatni és szét kellett küldeni az alapszabályokat s mindennek, valamint az egész első évi irodai szükségletnek a költségei összesen csakis 73 korona 66 fillért tesznek ki. De ezekre a *csupán készkiadásokból* álló minimális költségekre az egyletnek a megalakulás céljából feltétlenül és minden körülmények között szüksége volt és ezek nem a rendes életműködéssel járó kezelési költségek, hanem kilencztized részben többé vissza nem térő, többé meg nem ismétlődő *alakulási költségek*. A rendes működéssel járó költség az egylet működésének első évében csakis a szolga fizetésére (30 korona) szorítkozott. *A titkár, a pénztáros ingyen végeztek minden munkát*, a szolgától ezt nem kívánhatta, el sem fogadhatta volna az egylet.

Az egylet tényleges működése az első évben csakis néhány hónapra (május—december) terjedt. A kezdetnek kezdetén, a fentebb kimutatott csekély jövedelem birtokában, akkoriban még az állami segélynek is hiányában a segélyezésnél körültekintő óvatossággal kellett eljárunk. Azok közül, akik segélyért hozzánk fordulnak, csakis az arra mindenképpen érdemeseket részesítjük abban, mert tudatában va-

gyunk alapszabályszerű kötelezettségeinknek, amelyek szerint a kezelésünkre bizott vagyont és jövedelmet a humanizmus szolgálatában lelkiismeretes gondossággal, céltudatos gazdálkodással kell alapszabályszerű céljainkra fordítanunk és a humanizmus szolgálatában nem szabad visszaélnünk magával a humanizmussal s az annak céljait szolgáló, gondjainkra bízott eszközöket nem szabad könnyelmű pazarlással eredménytelenül elvesztegetnünk. Ebből az okból egyrészt, másrészt pedig azért, mert *a vidékről a letartóztató intézetek főnökei egyetlenegy szabadulót sem ajánlottak segélyezésre* és így az első időben csakis a vezetőség székhelyén: a soproni fegyházból és fogházból szabadult fegyenczek és rabok segélyezésére szorítkozhatott az egylet első évi működése, ezért volt az első évben a rendelkezésünkre különben is csak csekély mértékben álló segélyforrásunk arányában a segélyezés is csak csekélyebb mérvű. Mindez különben részletes körülményességgel meg van írva az egylet első évi működéséről szóló jelentésben, amelyben fel van említve az is, hogy a f. évi január havában kiutalt államsegély oly kedvező mértékben megnövesztette segélyalapunkat, hogy az egylet működésének második évében már hathatósabb mérvben valósíthatja meg feladatát. Anyagi eszközeinkben meggyarapodva, az időközben már mindinkább szélesebb körben ismertté vált egylet a folyó évben már sokkal szélesebb alapon folytatja működését, úgy hogy az idén *az első két hónapban már kétszer annyit adtunk segélyezésre, mint a múlt évben* az egylet működésének első hét hónapja alatt *összesen*. Működésünk sikeréhez azonban társadalmunk áldozatkészségére és jóakarására folytonosan szükségünk van. Mi időt, munkát nem kimélve, a társadalom előítéletével kemény harcokat viva, ideális, lelkes buzgalommal és önzetlen úgyszeretettel dolgozunk a rabsegélyezés társadalom-ethikai intézményének megszilárdításán és mindezt cserébe «megtévedt rendszerű gazdálkodás»-sal s azzal vádolnak bennünket, hogy a rabsegélyezésre gyűjtött filléreket tulajdonképpen rendeltetésüktől elvonjuk. Az első évi működésünkről szóló jelentést is nem azért nyomattuk ki, hogy első lépéseink fényes dicsőségeiről zengjünk magunknak dicsőeneket, hanem azért, hogy tagjainknak és az adományozóknak négy év után nyilvánosan beszámoljunk arról: hová tettük adományaikat és hogyan sáfarkodtunk a rabok filléreivel. A kezdet nehézségei között becsületes igyekezettel és nemes önzetlenséggel működő egyesületünk támogatást érdemel, nem pedig «egy vidéki lap közléséből» merített valótlan adatokon alapuló, egész életműködésünket igaztalanul bíráló támadást és ezért felkérjük a *Jogt. Közl.* szerkesztőségét, hogy ezen helyreigazító soroknak lapjában helyet szorítani sziveskedjék.

A dunántúli rabsegélyező-egylet elnöksége.

*

Az egyesület védekezéséből azt az egy körülményt emeljük ki, hogy a működés *első évéről* szólott a kritikánk, amikor még talán az egylet szervezete nem működött oly intensive. De még így is kifogásolnunk kell, hogy az alapítványokon felüli körülbelül 1000 korona szabad jövedelemből, illetőleg az irodai kiadások levonása után fenmaradó 800 koronából mindössze 90 korona fordítottat rabsegélyezésre. Szomorú adat az, amivel a fenti nyilatkozat védekezik, hogy a vidékről a letartóztató intézetek főnökei egyetlen szabadulót sem ajánlottak segélyezésre. Ha ez így is van, az egyletnek hivatalból választmányi tagjai az egyes bíróságok vezetői, azoknak kötelessége a szabadságvesztés-büntetések végrehajtására rendelt intézetekben utánajárni, mely szabaduló rabok érdemesek és szorulnak segélyre. De hihetetlen az, hogy a soproni fegyintézet, törvényszéki és járásbíróági fogház egy esztendő alatt összesen négy oly egyént bocsátottak volna szabadon, akik összesen 90 korona segélyt érdemelték ki és csak ennyire szorultak. Ami pedig azt illeti, hogy a kezelésre a legminimálisabb összeg fordított és a titkár és pénztárnok tisztüket szivességből vitték, ez igen helyes, mert ily humanistikus intézmény nem is bír meg magas adminisztrációs költségeket.

Különfélék.

— **A bűnvádi perrendtartás 437. §-a** ismét felmondta a szolgálatot. Podár János napszámost, kit a szakbíróság évek előtt felmentett, a perújítási eljárás során az esküdtek bűnösnek mondták ki s az esküdttbíróság nem élt a bűnvádi perrendtartás 371. §-ában körülírt jogával. Az ügy a Curia elé

kerülvén, a koronaügyész kijelentette, hogy meg van ugyan győződve arról, hogy a verdict téves, de sem anyagi, sem alaki semmiségi ok nem forogván fen, a bejelentett semmiségi panasz elutasítását kéri. A Curia a semmiségi panaszt elutasította. Természetesen az esküdtszéki intézmény ellenesei ezen esetben is az egész felelősséget a jury-re hárítják, holott nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az esküdtbírói eljárásnál az ítélő forum két kollégiumból alakul meg s csak mindkét elem egyező meggyőződése alapján lehet valakit elítélni.

De egyenesen tarthatatlan állapot az, midőn a legfelső bíróság maga tehetetlennek mondja magát arra, hogy az alsófok flagrans tévedésén segítsen. Kulturállamban ez az állapot nem maradhat meg. Itt nincs más hátra, mint a törvényt megváltoztatni s megadni a legfelső bíróságnak a jogot, hogy az evidens alaptalan elítéléseket hatályon kívül helyezze. Ezt minden bünvádi perrendtartás megadja. Minél tovább halasztják az általunk különben már a törvény életbe léptetése előtt sürgetett revisiót, annál nagyobb lesz a száma az alaptalan elítéléseknek.

Kérdés, hogy a Curia és a koronaügyész, ha a fenforgó esetben alaptalannak tartják az elítélést, az illetőt a kegyelemre ajánlották-e, vagy intézkedtek-e azonnal a BP. 448. §-a értelmében az újrafelvétel megindításáról?

A budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának működéséről az elnökség rendelkezése folytán a Tőzsdei Értesítő ezentul havonként kimutatásokat tesz közzé. Az első ily kimutatás most jelent meg június hónapról. Beérkezett 126 kereset. Tárgyalásra ki volt tűzve 128 uj, 145 halasztott, 76 folytatolagos ügy. A kitűzött ügyek közül bírói határozattal 89, visszavonás által 14, a felek meg nem jelenése folytán 23 ügy intéztetett el. Az elintézett ügyek közül 41 bizományi, 70 adásvételi, 4 fuvarozási, 3 társasági, 2 szállítási, 1 zsákkölcsönzési, 3 közvetítési, 1 bérleti viszonyból merült fel. 37 per tisztán helybeli, 44 helybeli és vidéki, 19 tisztán vidéki, 24 bel- és külföldi, 2 tisztán külföldi felek közt merült fel; 105 perben mindkét fél kereskedő volt, 5-ben az egyik fél kereskedő, a másik gazda, 16-ban az egyik kereskedő, a másik egyéb nem kereskedő. A halasztások közül 101 a felek kérelmére, 55 hivatalból, 42 közbenszóló határozattal történt. Június végén elintézés alatt állott 286 ügy, míg a múlt év végén 425 hátralék volt.

Anélkül, hogy a most közzétett egy havi kimutatásból bármi érdemleges következtetést kívánnánk levonni, magát az adatgyűjtés eszméjét melegen üdvözljük. A tőzsde-bírói hatáskör és eljárás reformja alkalmával ez az ujonnan berendezett statisztikai adatgyűjtés rendkívül fontos, irányító szerepet fog játszani, mivel a rovatok éppen a hatáskörre nézve leglényegesebb szempontok szerint vannak berendezve. A rendes bíróságok előtti eljárással való összehasonlítás szempontjából, úgy hiszszük, nem volna érdektelen még annak kimutatása, hogy az ügyek mennyi idő alatt és hány tárgyaláson nyernek befejezést, (kitüntetvén itt külön az első határidőn letárgyalt, a hivatalból halasztott és a felek által halasztott ügyeket) és hogy hány ügyben kötöttek egyezség az érdemleges tárgyalás előtt és mennyiben az után.

— **A kereskedelmi jog kézikönyve.** A magyar kereskedelmi jognak legkimerítőbb kézikönyvét dr. Nagy Ferencz volt budapesti egyetemi tanár, a magyar kereskedelemügyi miniszteriumnak ez idő szerinti államtitkára, írta meg. Ebből a jeles munkából tanulja immár több mint egy évtizede jogtanuló ifjúságunk a magyar kereskedelmi jogot és ebből a munkából merit tájékozást a jogi irodalom, a bírói és a mindennapi kereskedelmi gyakorlat is. Igaz elismeréssel kell adóznunk a tudós szerzőnek, hogy az amugy is — rövid 2 év alatt — teljesen elfogyott 4. kiadást egy újabb 5-ikkel

pótolta, amelyben figyelembe vette ugy az időközben hozott újabb bel- és külföldi törvényeket, valamint a figyelemre-méltó elvi jelentőségű határozatokat is. A kitűnő munkának 5. kiadásából egyelőre csak az első kötet jelent meg, második kötete rövid idő múlva követni fogja az elsőt. A két kötet, amelyet az Athenæum r. t. ad ki, 18 koronáért minden könyvüzletben kapható.

— **Telekkönyvi döntvények és végrehajtások.** A telekkönyvi és végrehajtási törvényekhez és rendeletekhez használható segédkönyvet rendezett sajtó alá dr. Herczegh Mihály egyetemi tanár. A mű három részre oszlik, amelyet az ideiglenes törvénykezési szabályoknak a telekkönyvekről szóló XII. fejezete megelőz. Az első részben a telekjegyzőkönyvekre, a második részben pedig az új telekkönyvek vezetésére vonatkozólag közli szerző a bírói határozatokat. A harmadik részben végül szerző lenyomatván a végrehajtási törvénynek vonatkozó szakaszait, azok kapcsán közli az elvi határozatokat. A segédkönyv 330 lapból áll és ára 6 korona. Kiadta az Athenæum r. t.

— **Bíróküldés.** *A m. kir. Curia:* Az illetékes n—i kir. törvényszék helyett a fenforgó bünvádi perben való további eljárásra a x—i kir. törvényszék kiküldetik.

Indokok: A fenforgó bünvádi perben sértett félként a n—i kir. törvényszék egyik bírāja, t. i. I. M. vizsgálóbíró lévén érdekelve, már e miatt is felmerülhet az az aggály, vajon a n—i kir. törvényszék többi bírāja e perrel szemben teljes elfogulatlanságot lesznek-e képesek megőrizni?

A periratokhoz csatolt 1. alatti elnöki ügyiratokból kitűnik, hogy azokban a kérdésekben, amelyek a rágalmi per ténykérdéseit képezik, a kir. törvényszék elnöke még a vizsgálat megindítása előtt t. i. azon perek folyamatában — amelyekben felmerült tények az állítólagos rágalomra okot szolgáltatottak — felügyeleti kötelességéből folyólag már kénytelen volt egy és más irányban állást foglalni; sőt a vizsgálat megindításakor az elnök a törvényszék kebelében tapasztalt sajnálatos viszonyokra való tekintet miatt bíróküldésnek hivatalból való kieszközlése végett kezdeményező lépéseket is tett, mik azonban akkor sikerre nem vezettek. Ugyancsak az 1. alatti elnöki iratok közt van Sz. L. helyettes vizsgálóbírónak kérvénye, amelyben a bünvizsgálatnak más bíróra való bízását oly indoklással kéri, amiből arra kell következtetni, hogy I. M. sértett fél a törvényszék több tagjával feszült viszonyban van. Ily körülmények fenforgása mellett a BP. 29. §-ának 2. pontjában meghatározott esetnek komoly jelenségei mutatkoznán, bíróküldés iránt annyival inkább intézkedni kellett, mert a kir. törvényszék is felterjesztő jelentésében rámutat arra, hogy a kir. törvényszéknek az ítélő tanácsba beosztandó tagjai az ítélethozatalnál magukat feszélyezve érezhetik. (1901. évi június hó 25-én 3652/901. szám alatt.)

— **Ügyvédek statisztikája Ausztriában.** Az osztrák igazságügyminiszterium rendeleti közlönyének utolsó számában érdekes összeállítást olvashatni az osztrák ügyvédek számáról 1900-ban. 26 millió lakosság mellett az 1900. év végén 4297 ügyvéd volt, azaz egy-egy ügyvéd esett 6283 lélekre. A bécsi ügyvédi kamarának 3 milliónál nagyobb lakosságu területén 1116 ügyvéd volt. Bécsben magában az 1900. év végén az ügyvédek száma 992 volt. A prágai kamarának 6 millió és 300,000 lelket számláló területén 1124 ügyvéd volt, közülök Prágában 326.

— **Hiuságból többrendbeli gyujtogatást követett el egy iparos ember, ki mellékfoglalkozására nézve önkéntes tűzoltó volt.** Vágya volt t. i. valami kitüntetést szerezni a «tűzoltás terén szerzett érdemeiért», amit akként vélt elérhetni, hogy mindig legelsőként jelent meg a tüzeseteknél, melyeket persze ő idézett elő, s amelyeknek kitöréséről természetesen jó eleve tudomása volt. A mainzi esküdtbírótság 10 évi fegyházbüntetést szabott rá.

— **A per kimenetelét** szándékosan késleltető ügyvédet 650 márka pénzbírságra ítélte a bambergi ügyvédi kamara; bebizonyult, hogy az ügyvéd indokolatlanul vett igénybe bizonyító eszközöket s halasztott el tárgyalásokat, csak hogy a perköltség összegét növelje, és tényleg sikerült is neki 470 márka perköltséget kiereszkölni, ami a per substratumát messzi túlhaladja.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A BP. 437. §-ához. — Magánjogi igények és az adhæsio a bünperben. *Fejér Márton* budapesti ügyvédttől. — *Törvénykezési Szemle:* A BP. 95. és 145. §-aihoz. *Pongrácz Dezső* zólyomi kir. albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A BP. 437. §-ához.

Dr. Hammersberg Jenő kir. koronaügyész ur, lapunk mult heti számában foglalt megjegyzésekre a következő levelet intézte hozzánk:

Tekintetes Szerkesztőség!

A *Jogtudományi Közlöny* folyó hó 9-én megjelent 32. számában a «Különfélék» rovatában tévesen közölte az a nyilatkozatom, amelyet a kézdivásárhelyi esküdtbíróság által szándékos emberölés büntetében bünösnek kimondott s elítélt Podár János bünügyében a kir. Curia előtt tartott nyilvános tárgyaláson tettem.

Én ugyanis nem mondtam azt, hogy «meg vagyok győződve, hogy a verdict téves». Ilyen hivatalos kijelentés tételére nem tartom magamat jogosultnak s egyáltalában helytelennek találnám, ha az esküdteknek a bizonyítási eljárás közvetlenségéből merített s a verdictben kifejezett meggyőződése bárki által is pusztán a percsomó írásbeli feljegyzései alapján tévesnek nyilváníthatnék.

Nyilatkozatom, melyet a kir. Curia előtt ugy a Podár János ügyében, mint a dévai esküdtbíróság által három egyénen elkövetett gyilkosság és rablás büntetési miatt elítélt Rumba Péter bünügyében tettem, ugy szolt: hogy a meglevő összetett bizonyítékokat szakbiróság aligha találta volna elegendőknek arra, hogy a vádlottat bünösnek kimondja s hogy a fegyelmezett és gyakorlott birói felfogás gyakran csodálkozással veszi az esküdtek bátorságát, melylyel a bizonyítékok hiányossága mellett is kimondják a «bünös»-t; de mivel a bizonyítékok mérlegelése és értékelése az esküdtbíróság hatáskörébe tartozik s a kir. Curia a bünvádi perrendtartás 437. §-a szerint köteles határozatát az esküdtbíróság által valóknak elfogadott tényekre alapítani: e tekintetben az esküdtbíróság ítélete érinthetlen; s megnyugvást kell ily esetekben találnunk abban az esküdtbiráskodásnak léte adott modern felfogásban, mely szerint az esküdtpolgároknak tudományos elfogultságtól ment egyszerű érzéke az igazságot némely esetben jobban eltalálja, mint a szakjogásznak tudományos alapon nyugvó ítélete.

A különbség e nyilatkozatom és a fentemlített közleményben nekem imputált kijelentés értelme és hordereje között jogászok előtt nem szorul magyarázatra.

Ami pedig a közléshez fűzött ama kérdést illeti, hogy «a Curia és a koronaügyész, ha a fenforgó esetben aaptalannak találják az elítélést, az illetőt kegyelemre ajánlották-e vagy intézkedtek-e azonnal a BP. 448. §-a értelmében az újrafelvétel megindításáról?» Erre nézve azt a felvilágosítást kell adnom, hogy az itt említett esetekben nem szabtván ki az elítéltekre halálbüntetés, a kir. Curia a BP. szerint nincs jogosítva megkegyelmezést javaslatba hozni, újrafelvétel megindításáról pedig szintén nem lehet szó, mivel a BP. 446. §-ában erre nézve megszabott feltételek egyike sem forog fen.

Budapesten, 1901 augusztus 13.

Kiváló tisztelettel
Hammersberg Jenő,
koronaügyész.

Tisztelettel vesszük tudomásul a koronaügyész urnak azon nyilatkozatát, amely az ő tévesen reproducált kijelentését helyreigazítja. A BP. 437. §-ához tett megjegyzésünket, hogy t. i. ezen szakasz ismét felmondta a szolgálatot, a koronaügyész ur levelének tartalma megerősíti. *Ebből a szempontból* ugyanis nem látunk valami lényeges különbséget azon nyilatkozat közt, hogy «a verdict téves», meg a között, hogy a meglevő összetett bizonyítékokat szakbiróság aligha találta volna elegendőknek arra, hogy a vádlottat bünösnek ítélje! De nem oszthatjuk a koronaügyész ur azon nézetét, mintha az ilyen esetben megnyugvást lehetne találni abban a felfogásban, mely szerint az esküdtpolgárok tudományos elfogultságtól ment egyszerű érzéke az igazságot némely esetben jobban eltalálja a szakjogásznál. Mi azt hisszük, hogy ahol olyan embert ítéltek bünösnek, *aki ártatlan lehet*, ott megnyugodni egyáltalában nem lehet! De amint megnyugodni nem lehet a Podár verdict eredetében, ugy nem lehet ennek az ítéletnek helyességéből vagy helytelenségéből az esküdtszéki intézményre vonni következtetést. Olyan hiba volna ez, mintha valaki a *Köteles*, a *Drakulics*, vagy a *Szentpéteriné* ítéletéből a jogászbíróság megbizhatlanságára következtetne. Az esküdtszék éppen ugy ki van téve a csalódásnak, a hogy a szakbiróság téved néhanapján. De azután a birói tévedésben — akár az esküdtszék tévedett, akár a birói tanács — megnyugodni soha sem szabad.

Az eljárási törvénynek provideálni kell az ilyen tévedések lehetőségéről is. Hiszen voltaképen az egész perorvoslati rendszer arra szolgál, hogy az *intézményt* minél jobban óvja az *emberi* tévedés lehetőségétől. Ha az esküdtszéki verdictben rejlő tévedés közönséges jogorvoslattal nem reparálható: ugy éppen a koronaügyész rendkívüli perorvoslati joga szolgál az igazságszolgáltatás biztosságául. Ha pedig a törvény ugy van szerkesztve, hogy a tévedés megigazítására sem az egyik perorvoslati mód nem alkalmazható, sem a másik, akkor azon megjegyzésünk következik conclusio gyanánt, hogy t. i. a BP. 437. §-a (s ezzel annak perorvoslati rendszere) már megint felmondta a szolgálatot!

Magánjogi igények és az adhæsio a bünperben.

A per célja kideríteni és megállapítani az igazságot.

A bünper és a polgári per két különböző ágát képezik az igazságszolgáltatásnak.

Eltérők azok egymástól nemcsak tárgyuk természeténél, hanem feladatuk és az eljárás rendszerénél fogva is.

A büntető biró, aki a *közérdeket* van hivatva szolgálni, egészen más forrásból meríti az igazságra vezető cognitióját, mint a polgári biró, aki egyedül a *magánérdekek* érvényesítéséhez nyújtja a jogsegélyt és ezt is csak abban a terjedelemben, amint azt az ügyfelek perjogi cselekménye és magatartása megszabja.

Mind a mellett vannak sok esetben vonatkozások, melyek ezt a két egymástól különálló területet áthidalva, a büntető biró hatáskörébe vonják a vitás bünügygyel kapcsolatos magánjogi kérdést, vagy viszont a polgári bíróság igazmondását teszik előfeltételévé annak, hogy a büntető bíróság ítélkezessen.

Ez a viszonyosság csak annyiban nem teljes, hogy míg az adott esetekben a magánjogi kérdést illetőleg és érdemlegesen dönthet a büntető bíróság, addig a polgári bíróság a hozzá utalt előkérdés tekintetében csupán a civilis jogvitát intézi el, de a kriminális részt nem érintheti.

A büntető bíróságnak civiljogi hatásköre ezek szerint kétségtelen.

Egyetlen kivételt a házasság érvénytelenségének kérdése képez, mely minden esetben a polgári bíróság döntésének van fentartva.

Lássuk már most, hogy mi módon érvényesül a magánjogi igény a bűnperben és ebben az átvitt hatáskörben miképpen alakul az ügyfelek perjogi helyzete.

Bűnvádi perrendtartásunk szerint *hivatalból* csak annyiban nyomozandó a bűncselekményből származó kár, amennyiben megállapítása a büntető törvénynek helyes alkalmazása végett szükséges; minden más esetben ügyeljen fel az ő magánjogi érdekeire maga a sértett fél, akinek mód van nyújtva ebbeli igényeit a bűnvádi eljárásban érvényesíthetni. Ha a sértett ezzel a jogával élve a bűnvádi eljáráshoz csatlakozik, előáll az *adhaesio* és a sértettből magánfél lesz, aki majd önállóan mint főmagánvádló, — majd subsidiariter a közvádló mellett — majd ismét mint pótmagánvádló nyer jogállást a bűnperben.

A magánfél igénye természetesen csak azon a bűncselekményen alapulhat, mely a bűnper tárgyát képezi.

A döntés afelett, hogy a büntető bíróság a magánjogi kérdésben érdemlegesen határozzon, facultativ jellegű és a büntető bíróság a magánfél az ő vagyoni jogi igényeivel bármikor a polgári bírósághoz utasíthatja.

Ennek az ad separatum való utasításnak helye lehet célszerűségi okokból is, amikor t. i. a magánjogi kérdésnek pertraktálása a vizsgálati eljárást, a vizsgálati fogságot vagy az ítéletre megérett bűnkérdés eldöntését elodázhathatna.

A bűnvádi perrendtartás idevonatkozóan tág tért enged a bírói discretiónak és csak abban a részben statuál határozott szabályokat, hogy a bűnvádi eljárásnak mely szakában és miként érvényesítse a sértett fél az ő magánjogi igényeit.

Ezen feltétel mellett és továbbá, ha a magánjogi kérdés a bűnperrel kapcsolatos elbírálásra alkalmas és a bizonyító eljárás eredménye biztos alapot teremtett, mi sem akadályozza a büntető bírót abban, hogy a magánfél civilis keresetét is *érdemileg* elbírálja.

Meg lévén adva ekként az *adhærens* sértett félnek az alkalom arra, hogy vagyoni jogi igényeit a bűnperben érvényesíthesse, magától értetődik, miszerint ő igyekezni fog ezt a jogát a leghatályosabban gyakorolni, amire őt kiválóan képesíti az a jogállás, melyet neki a bűnvádi perrendtartás — sok esetben egészen a dominus litis fokáig — a bűnperben biztosít.

Miután ezek szerint a bűnügygyel kapcsolatos mindenemű magánjogi kérdésnek — a már jelzett egyetlen eset kivételével — a büntető bíróság (facultativ) hatáskörébe való vonása lehetővé van téve, a perjogi kazuisztikának egy egészen új és alig áttekinthető területe nyílt meg, amelyen a helyes ösvény megtalálása a gyakorlatnak van fentartva, miután a bűnvádi perrendtartás idevonatkozóan egy-két szűkszavú rendelkezésével vajmi kevés határozott utmutatást nyújt.

Félő, hogy az a nagy hatáskör, mely a bűnperben a magánfélnek biztosítva van, a magánjogi kérdés kapcsolatának esetében végzetes tulsulyt szerez neki szemben a terhelttel, akinek helyzete nemcsak az ő bűnvádi terheltisége okozta inferioritásánál, hanem annál fogva is hátrányosabb, mert a magánjogi részt illetőleg a bűnper keretében alig érvényesítheti azt a védekezést, amelyet különben a polgári per révén korlátlanul gyakorolhatna.

Növeli ezt a veszélyt az, hogy az igazságszolgáltatásnak külön hatáskörű területei oly kiterjedtek, hogy mindegyiknek

külön-külön alapos megismerése a megfelelő szaktudásnak sok tanulmánnyal és tartós gyakorlattal járó elsajátítását igényli. Ma már a polgáriak egyes ágazatai is megkövetelik az ő külön szakembereiket; mennyivel kevésbé várható el tehát az állandóan bűnügyi dolgokkal foglalkozó bírótól, hogy ő a polgári judikatura terén is azzal a biztos tájékozottsággal mozogjon, amely a kontroverziák esetében még a magánjog hivatott művelőjét is gyakran cserben hagyja.

Mondhatni ugyan, hogy a bűnper bírója nincs kötelezve a magánjogi kérdésben dönteni és azt bármikor a polgári bírósághoz utasíthatja, ámde ki nem ismeri az emberi természetnek azt a vonását, melynél fogva a rendelkezésünkre álló hatalmi kört inkább tágítani, semmint korlátozni, minden esetben pedig teljesen betölteni igyekszünk.

És elvégre ember a bíróság is.

Ha ő a bizonyító eljárás fonalán megtalálta az igazságot és ez alapon a tétessel a büntető törvény rendelkezése szerint elbánik, miért ne döntsön egy füst alatt a magánjogi kérdés felett is, mikor a tényállás oly egyszerű és világos?

Pedig lehet a ténykérdés még annyira bizonyított és kétségtelen: mégis az az ítélet, amelyet a büntető bíróság a bűnügygyel kapcsolatos magánjogi részben hoz, homlok-egyenest ellenkeezhetik azzal, amelyet a polgári bíróság judiciuma — bizonyára helyesebben — eredményezett volna.

Tegyük fel pl., hogy egy csalási vagy sikkasztási ügygyel kapcsolatosan felmerül valamely jogviszony fenállásának vagy megszűntének kérdése.

A büntető bíróság a bűnvádi perrendtartás 490. §-a alapján belebocsátkozik a magánjogi kérdésbe és ezt érdemlegesen dönti el, mert «a bizonyító eljárás biztos alapot nyújt» neki.

Ez a *biztonság* természetesen egyedül és csakis a *ténykérdés* tekintetében állott elő, míg a *jogkérdés* talán meg sem lett vitatva, vagy ha igen, aligha kimerítően, mert a bűnper keretében ez nehezen lehetséges.

Most már a büntető bíróság, kinek állandó sajátos gyakorlatánál fogva szinte vérébe ment át az a tudat és felfogás, hogy ő az *anyag* igazságot és csakis ezt keresi és applikálja, akinek egyébként érzéke is a sokszor subtilis distinctiókon megforduló jogkérdések, és következő az ugynevezett *formai* vagy *törvényes* igazság iránt kevésbé fejlett: oly igazmondásra ragadtathatja magát, mely az ő bírói lelkiismeretét — mint *büntető bírót* — megnyugtathatja ugyan, mégis a *polgári jog* szempontjából merő injuriát fogna képezni.

A bűnper keretében a jogkérdés, mely sok esetben döntő a polgári bíróság előtt, éppen nem, vagy alig érvényesül és prædominálónak lesz a puszta ténykérdés, a bűnügyi axiomákkal telített légkörben mozgó bíróság gondolatvilágában pedig egészen más képzetként alkotódik meg az igazság, mint a polgári bíróságban, más jogelvek vezérlik amatt és mások emezt; annak hivatása *keresni* az igazságot, tekintet nélkül az ügyfelek akaratára és indítványaira, emennek határt szab a ne eat judex ultra petita partium jogszabálya, ő csakis az ügyfelek által nyújtott peranyagból meritheti ítéletét.

A közvetlenül érdekelt: a terhelt maga alig lendíthet a bajon, mert a bűnper rendszerében nélkülözi azokat a perjogi eszközöket, melyek neki a polgári perben a támadóval való egyenjogúságot biztosítják.

Íme a veszedelmek egész sorozata, melyek a jogszolgáltatásnak egy részét fenyegetik.

Befejezem fejtegetéseimet.

A konkluziót rövidre szabhatom és ez a következő:

Bűnvádi perrendtartásunk a bűnügygyel kapcsolatba hozható magánjogi kérdések tekintetében új hatáskört teremtett.

Ide vonatkozó rendelkezései nem demarkálják szorosan a határvonalat és tágan magyarázhatók.

Az orvoslást csak a gyakorlatban találhatjuk meg; abban a gyakorlatban, melynél a *büntető bíróság* mindig szem előtt tartva szűkebb értelemben vett — a büntető igazságszolgál-

tatást célzó — hivatását, *csak abban az esetben fogja ítélezésébe belevonni a magánjogi igényeket, ha a jogkérdés absolute nem vitás.*

Caveant judices . . .

Fejér Márton,
budapesti ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A BP. 95. és 145. §-aihoz.

A BP. 95., 145. §-inak utolsó bekezdései látszólag kétséggé teszik az eljárást arra nézve, hogy a kir. járásbíróóság letartóztatás elrendeléséről vajon a kir. ügyészséget vagy a vizsgálóbíróót tartozik-e értesíteni. És a bizonytalanságot még inkább fokozza a Balogh—Illés—Vargha-féle kommentár, melyben a 145. §-hoz irt magyarázatban az foglaltatik, hogy a kir. járásbíróóság akkor, midőn mint nyomozó hatóság jár el, mindig a 145. §. utolsó bekezdése értelmében tartozik eljárni. Hogyha azonban a BP. 95., 145. és 98. §-ainak szövegezését és a BP. egyéb összefüggő rendelkezéseit behatóan vizsgáljuk; továbbá, ha szemünk elé állítjuk az egyes eseteket; nyilvánvalóvá válik a törvényhozó célzata arra nézve, hogy az adott esetben miként kell eljárni.

I. A BP. 110. §-a czélszerűségi okokból megengedi, hogy egyes vizsgálatok teljesítése a járásbíróóságra bizassék. Ámde ez csak akkor történhet, ha vizsgálat indítványozva van. Ily indítvány pedig csak akkor terjeszthető elő a kir. ügyészség részéről, ha előzőn a nyomozás megejtetett és a közbíró a vád emelésére nézve kellően tájékozva van. Minthogy pedig fenforog lehetősége annak, hogy a rendőri hatóság a nyomozás megejtése után a bűncselekményt járásbíróósági hatáskörbe tartozónak fogja tartani és a letartóztatottat a járásbíróóság, mint ítélő bíróság elé fogja állítani; viszont a kir. járásbíróóság a bíraskodásra saját törvényszékét fogja illetékesnek tartani; czélszerűségi okból, vagyis nehogy a terhelt egyik bíróságtól a másikhoz, ide s tova szükségtelenül át legyen kisérvé, szükségessé vált szabályt alkotni arra nézve, hogy a járásbíróóság mint ítélő bíróság ha illetékességét le szállítja és akkor, mikor lehető az is, hogy a vizsgálat teljesítésével meg lesz bizva, ne kísértesse mindjárt át a fogva levő terheltet.

Eme szabályra pedig, mint kivételesre annál is inkább szükség volt, mert a BP. 527. §-ában főszabályként a járásbíróósági eljárásra ki van mondva az, hogy a járásbíróóság, ha magát az ítélezésre illetéktelennek tartja, a letartóztatottat az illetékes bírósághoz átkisértetni köteles.

Tehát a BP. 145. §-ának utolsó bekezdése kivételes szabály a BP. 527. §-ában irt főszabály alól és csak azon esetre szól, ha rendőri hatóság a letartóztatottat a járásbíróóság mint ítélő bíróság elé állítja, ez pedig a bünvádi eljárásra a *saját törvényszékét* tartja illetékesnek.

II. A BP. a kir. ügyészt tette a nyomozás urává, kivéve ha a vádat a főmagánvádoló képviseli. Ezért a BP. 84. §-a szerint megilleti a kir. ügyészt a jog a nyomozó cselekményeket és a nyomozó hatóság eljárását ellenőrizni. Ebből valamint a BP.-ba lefektetett ama elvből, hogy a polgárok személyes szabadsága ok nélkül ne korlátoztassék, következik a kir. ügyésznek abbéli joga, hogy a szükségtelen vagy törvényellenes letartóztatást a nyomozás során megszüntetheti. Minthogy pedig sürgősség esetében hivatalból a járásbíróóság is eljárhat mint nyomozó hatóság és minthogy a BP. 84. §-ában csupán a rendőrhatalóság és rendőri közegnek a kir. ügyészséghez való viszonya van szabályozva, szükségessé vált külön szabályozni a járásbíróóságnak mint nyomozó hatóságnak is viszonyát a kir. ügyészséghez.

Tehát a BP. 95. §-a szabályt képez azon esetre, midőn a kir. járásbíróóság mint nyomozó hatóság sürgősség okából hivatalból jár el.

III. Felvethetné valaki ama kérdést, hogy mily eljárás követendő akkor, ha a kir. ügyész vagy rendőri hatóság a BP. 98. §-a alapján a kir. járásbíróóságnál mint törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekmény miatt egyes nyomozó cselekményekre felhívható hatóságnál indítványoz előzetes letartóztatást; miután a BP. 98. §-a így szól: «ha nyomozás során szükségessé válik tanúnak eskü alatti kihallgatása, stb., továbbá *előzetes letartóztatás elrendelése*, ezt a kir. ügyészség vagy rendőri hatóság rendszerint a vizsgálóbíróónál vagy a kir. járásbíróóságnál indítványozza; mely rendelkezésből az következtethető, hogy törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekmény miatti nyomozás során az előzetes letartóztatás a kir. ügyész vagy rendőri hatóság tetszésétől függően vagy a vizsgálóbíróónál vagy a járásbíróóságnál indítványozható. Erre a válasz egyszerű. A BP. 98. §-a alapján törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekmény miatti nyomozás során a kir. ügyész vagy rendőri hatóság előzetes letartóztatást a járásbíróóságnál sohasem fog indítványozni. Nem pedig azért, mert a rendőri hatóság maga is jogosult előzetes letartóztatást rendelni; mert a kir. ügyészhez, ha letartóztatás indítványozását szükségesnek fogja találni, egyik esetben közelebb lesz a vizsgálóbíróó, másik esetben pedig mindig oldala mellett lesz a rendőri hatóság, illetve csendőrség, kinek az előzetes letartóztatásra utasítást adhat; mert a kir. ügyészt azon tekintet, hogy a vizsgálat a járásbíróóságra is bizható, indítványainál épp úgy nem vezérelheti, miként azt maga a törvényhozó is figyelmen kívül hagyta, midőn a BP. 145. §-ának 4. bekezdésében megparancsolta, hogy a rendőri hatóság a letartóztatottat, ha nyilvánvaló, hogy törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekmény terheli, a vizsgálóbíróó elé tartozik állítani; és mert a járásbíróóság mint nyomozó hatóság által elrendelt előzetes letartóztatás a BP. 147. §-ában meghatározott maximumig szintén csak akkor tarthat, ha azt a vizsgálóbíróó is fentartotta s így czéltalan volna letartóztatásra járásbíróósági határozatot provokálni, amikor a vizsgálóbíróó határozata gyorsabban kieszközölhető.

A BP. 98. §-ának helyes értelmezése csak az lehet, hogy abban le van fektetve a főszabály a járásbíróósági hatáskörbe tartozó cselekmény miatti nyomozó eljárásra is; és hogy abban ki van mondva a szabály arra is, hogy a 98. §-ban megjelölt nyomozó cselekmények közül azok, melyeket a rendőri hatóság nem foganatosíthat, sürgősség okából a járásbíróóságnál is indítványozhatók. A sürgősségi ok az egyes nyomozó cselekmények iránti eljárást részletező fejezetekben van kiemelve.

IV. Most pedig lássuk az egyes eseteket.

1. Tette kapott egyén a járásbíróóság elé lesz állítva vagy a tettenkapásról a járásbíróóság lesz értesítve. Ez esetben, ha törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekményről van szó, a BP. 142. §-ának utolsó bekezdése szerint kell eljárni; vagyis a tettenkapott őrizet alá veendő, ha fogvatartása szükséges és erről a kir. ügyész értesítendő. Ha pedig egyedül járásbíróósági hatáskörbe tartozó bűncselekmény forog fen és a BP. 536. §-ának 3. bekezdése szerinti előzetes letartóztatásnak esete fen nem forog, a tettenkapott kiléte azonban meg nem állapítható, akkor a járásbíróóság a BP. 529., 531. §-ai alapján azonnal tárgyalást tart és marasztaló ítélet esetén a netán felebbező vádlottat a BP. 141. §-ának 2. pontja alapján, t. i. mint «ismeretlen egyént» előzetes letartóztatásba helyezi. Itt megjegyzendő, hogy magánindítványi bűncselekmény miatt őrizetbe vétel vagy tárgyalás csak akkor rendelhető, ha a járásbíróóság előtt szabályszerű magánindítvány fekszik; mert ennek hiányában a BP. 3. §-a szerint sem nyomozásnak, sem bírói eljárásnak helye nincs.

2. Törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekmény miatt a járásbíróóságnál történik a feljelentés és ez sürgős nyomozó cselekményképpen előzetes letartóztatást rendel s ennek foganatosítása végett elővezető parancsot ad ki; vagy a csendőr-

ség a fentjelzett cselekmény miatt a feljelentést a járásbíró-ságnál teszi és egyuttal a csendőr utasítás értelmében a gyanúsított egyént fogva a járásbíró-ság elé állítja, ez pedig sürgős okból előzetes letartóztatást rendel és foganatosít. Mindkét esetben, valamint akkor is, ha a fentemlített elő-vezető parancs folytán a letartóztatást a járásbíró-ság azon 48 órai időközben foganatosította, mely alatt a kir. ügyész a BP. 95. §-ának utolsó bekezdése szerint az előzetes letartóztatást megszüntetni jogosult, továbbá akkor is, ha az előzetes letartóztatás foganatosításától kétszer 48 óra még el nem telt, a BP. 95. §-a szerint kell eljárni, vagyis az ügyészt kell értesíteni; és pedig azért, mert ő vagy határoz az előzetes letartóztatás megszüntetése iránt vagy a vizsgálóbíró-nál az előzetes letartóztatás fentartása iránt már indítványt tett; és mert az ügyésznek az előzetes letartóztatás kezdőpontját tudnia kell, miután ellenőrizni jogosult, hogy az meghosszabítás nélkül a meghatározott maximumnál tovább ne tartson. Hogyha pedig az előzetes letartóztatás foganatosításától kétszer 48 óra már eltelt és a járásbíró-ság vizsgálat teljesítése iránt megbízást nem nyert, ez esetben a letartóztatott a vizsgálóbíró-hoz átkísérendő volna. Most feltételezhető, hogy a vizsgálóbíró az előzetes letartóztatás fentartását rendelte el, és mert szükséges, hogy a terhelt az előzetes letartóztatás tartama alatt a vizsgálóbíró közelében legyen.

3. Hasonló eljárás követendő, ha az ügyész a BP. 86. §-a alapján a járásbíró-ságot megkeresi egyes nyomozó cselekmény teljesítése iránt és ebből folyó sürgős nyomozó cselekményképpen a járásbíró-ság letartóztatást rendel.

4. Végül, ha a vizsgálóbíró intéz megkeresést a járásbíró-sághoz a BP. 109. §-a alapján valamely vizsgálati cselekmény foganatosítása iránt s ennek során a járásbíró-ság sürgősség okából előzetes letartóztatást rendel és foganatosít. Hogy ez esetben a letartóztatásról a vizsgálóbíró értesítendő és hogy a járásbíró-ság elé állított egyén a vizsgálóbíró-hoz átkísérendő, ez a megkeresés természetéből folyik.

Pongrácz Dezső,
zólyomi kir. albiró.

Különfélék.

— **Lehet-e az ügyvéd nyomdai üzlet tulajdonosa?**
A debreczeni ügyvédi kamara: Az összeférhetlenségi eljárás megszüntetetik.

Indokok: Dr. K. ügyvéd a debreczeni ügyvédi kamarának 1900 márczius hó 25-én tartott rendes közgyűlésében a «Csokonai nyomda L. Imre és társai» debreczeni közkereseti társasági cégre vonatkozó kivonat bemutatásával interpelláció alakjában azon bejelentést tette, hogy a nevezett cégnek dr. M. és H. gyakorló ügyvédek is tagjai és felvetette azt a kérdést, hogy összeegyeztethető-e ez az ügyvédséggel. A kérdés elbírálás végett ide áttétetvén, a kamara választmánya a kamarai ügyész meghallgatása s a közkereseti társasági cég törvényszéki bejegyzésére vonatkozó iratok beszerzése után az igazoló nyilatkozat beadására való felhívás mellőzésével a további eljárás folytatását mellőzendőnek és megszüntetendőnek találta, mert az ügyvédi rendtartás 10. §-a szerint az ügyvéd üzletszerűen csak oly foglalkozást nem folytathat, amely vagy ügyvédi hivatásával vagy ügyvédi állásának tekintélyével nem fér össze. A jelen esetben pedig, köztudomás szerint, de magából a cégjegyzék-kivonatból is kitetszőleg, a közkereseti társaság üzletvezetésével, tehát az üzletnek mint iparvállalatnak tényleges és közvetlen folytatásával a társaság részéről S. A., ennek akadályoztatása esetére pedig V. L. társtagok bizattak meg, és annak tényleges és közvetlen vitelében sem dr. M., sem H. ügyvédek részt nem vesznek: ügyvédi hivatásuk gyakorlásában tehát közkereseti társasági tagságuk által gátolva nincsenek. Közkereseti társasági tagságuk az ügyvédi állás tekintélyével sem mondható összeférhetlenné, mert egy nyomdai, kiadói, tehát irodalmi célokat szolgáló s így egészen kulturális jellegű üzlet az ügyvédi állás tekintélyét nemcsak nem sért-

heti vagy csökkentheti, hanem amennyiben az ily vállalat már viszonyainál és természeténél fogva is a kiválóbb üzletágak közé tartozik, azzal összeegyeztethető és az abban való részvétel az ügyvédi állás tekintélyének rovására nem szolgálhat. (1901 február 27. 272/901. sz. a.)

A m. kir. Curia: A felelbezés visszautasítottatik. Mert a felelbezett határozat nem tartozik az 1874: XXXIV. tcz. és az 1887: XXVIII. tcz.-ben felemlített azon határozatok közé, melyek ellen a kir. Curia-hoz felelbezésnek van helye. (1901. április 25. 1970/901. sz. a.)

— **Az öröklési jog kérdései** czimen megjelent füzetében dr. Baross János az általános polgári törvénykönyv tervezetét tárgyalva, a törvényi öröklés tekintetében az ágiság elvének következetes keresztvitelét tartja kívánatosnak. A végrendeleti öröklés eseteiben is követendőnek tartja az ágiság elvét, de különbséget óhajt tenni ingó és ingatlan (illetve mezei földbirtok) között. A mezei földbirtok, különösen a kis parasztbirtok érdekeinek védelmére speciális törvényes intézkedéseket tart szükségesnek; foglalkozik e czélból a német «Törzsörökös» rendszerrel (Anerbenrecht).

Szerző szerint a magyar hitbizományoknak nem az a hibájuk, hogy megkötik a földet, hanem az, hogy nagyon nagy területeket kötnek meg egy-egy kézben. Szerinte a hitbizományokat nem eltörölni, hanem megreformálni kell. Két fontos reform lenne szerinte eredményes: 1. meg kellene engedni a családnak, hogy a tulajdon hitbizományokból több kisebb hitbizományt alakítsanak; 2. hogy a család megváltoztathassa a hitbizományok állagát.

— **Hatáskör megállapítása magasban levő vonatra felugrás miatt indított ügyben.** A m. kir. miniszterium egy konkrét eset alkalmából kimondotta, hogy ily ügyben az eljárás a kir. bíróság és nem a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Kiterjed-e a könyvkivonati illetékesség a cég bejegyzése előtt más városban keletkezett követelésekre? A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelbezési tanácsának 1901 márczius 13-án E. 68. sz. a. kelt ítéletéből: Alperesnek az elsőbíróság helyi illetékessége ellen tett pergátló kifogás elvetése miatt emelt panasa alaptalan: mert az elsőbíróság meg nem támadott s így a sommás eljárási törvény 197. §-ának rendelkezésénél fogva e helyütt is irányadó tény megállapítása szerint felperes budapesti bejegyzett cég és könyvét Budapesten vezeti; az a körülmény pedig, hogy a kereseti követelés alapjául szolgáló ügyletek nem Budapesten, hanem Debreczenben, felperes cégének bejegyzése előtt keletkeztek, és hogy felperes ezeket az ügyleteket utólagosan vezette be üzleti könyveibe, az 1868: LIV. tcz. 35. §-ának 2. bekezdésében megállapított kivételes bírói illetékességen mit sem változtat, mert felperes a cég bejegyzése után köteles volt nyomban a törvény rendelkezéseinek megfelelő üzleti könyvet nyitni, s mivel ezek felperes vagyoni állását csak akkor tüntetik hiven elő, ha felperes azokba a bejegyzés előtt kötött ügyleteket is bevezeti, ebből folyólag felperes köteles volt a Budapesten vezetett üzleti könyveibe a kereseti követelés alapjául szolgáló ügyleteket is bevezetni és a könyvvitel helyeül ezekre nézve is Budapest tekintendő.

— **Osztrák közigazgatási jog** czimen az osztrák közigazgatás egész területét felölelő hét hatalmas kötetű német munka jelent meg Bécsben több szakértő közreműködése mellett Pace Antal gróf szerkesztésében és Manz kiadásában. E mű terjedelmes feldolgozása a majdnem elláthatatlan anyagnak, amelyet egy század törvényhozása, a rendeleti hatalom és a judikatura ezen a téren összehalmozott. A mű egyes részei valóságos monographiák, aminő pl. a vízi jog előadása. Az egészségügyet a munka 500 lapon tárgyalja; a rendőrségi ügyről szóló fejezet beválnék a rendőrségi jog önálló kézi könyvének; a vallás és közoktatás ügye 1400 lapnyi kötetre terjed. A munka becsét növeli, hogy figyelemmel van az osztrák tizenhét tartománybeli törvényhozásra is.

— **Egy tizenhatéves, jó családból származó leánygyermek** állott a müncheni Schöffenbíró-ság előtt lopás vétségével vádolva. A bíróság, tekintettel a vádlott fiatal korára, büntetlen előéletére, töredelmes vallomásra, dorgálást állapított meg (Btk. 57. §.), főképp azért, mert — mint az ítélet indokolása mondja — nem akar alkalmat adni az elítéltnak, hogy a fogház ragályos levegőjével, romlott lakóival érintkezésbe jöjjön s ekképp a biztos romlás örvényébe kerüljön.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A katonai bünvádi eljárás reformja Franciaországban. — A nyomozás megszüntetésének perjogi hatása a sértett és a kir. ügyészség jogait illetőleg. *Dr. Edvi Illés Károly* nyug. kir. ügyész-től. — *Törvénykezési Szemle:* Előnyös tétel-e a betegápolási pótdíj? *Dr. Králik Dani* szegedi kir. kincstári alügyésztől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A katonai bünvádi eljárás reformja Franciaországban.

Teljesen kétségtelen dolog, hogy Franciaországban a katonai bünvádi eljárás reformjának a Dreyfus-ügy adta meg a döntő lökést. Ezen bünper szomorú tanulságai annyira flagrantsak és kétségbevonhatatlanok voltak, hogy egészen természetes az «affaire» által felvert óriási hullámok elcsillapulása után a kormány abbéli törekvése, hogy a katonai bünvádi eljárást is a közszabadság azon garanciáival övezzék körül, amelyek a minimumra redukálják a tévedés lehetőségét.

Az előbbi hadügyminiszter, Galliffet törvényjavaslatot terjesztett elő a bünvádi perrendtartás gyökeres átalakítása iránt, azonban ez a javaslat nem felelt meg sem a katonai körök várakozásának, sem pedig a jogászok követelményeinek, úgy hogy azt a jelenlegi hadügyminiszter, André gyökeresen átdolgozva az imént terjesztette a törvényhozás elé. A törvényjavaslat 374. szakaszából áll és 5 fő részre oszlik: 1. A katonai bíróságok szervezete. 2. A katonai bíróságok hatásköre. 3. Eljárás a katonai bíróságok előtt. 4. Büntettek, vétségek és büntetéseik. 5. A katonai bíróságok szervezete.

Ezen törvényjavaslat különböztet a béke idején és háboru idején elkövetett cselekmények között. Háboru idején, amikor kivételes a helyzet, minden bűncselekmény felett a hadi törvényszék ítél.

Béke idején a legszorosabb értelemben vett katonai bűncselekmények felett katonai bíróságok, minden egyéb bűncselekmények felett a rendes polgári bíróságok ítélik.

A katonai bíróságok csupán jogvégzett katonákból alakítatnak. Ugy a vizsgálóbírói, valamint a közbírói tisztet jogvégzett katonai bírók teljesítik. A katonai bírói kar a tisztikaron kívül álló és attól teljesen független testület, amely egyedül a hadügyminiszternek van alárendelve. A vizsgálat teljesítésénél ugyanazon kautélák érvényesek, mint a civil büntetőbíróság által teljesített vizsgálatoknál. Különösen kiterjesztetik a katonai bünvádi eljárásra az 1897. december 8-iki törvényt.

A vádtanács intézményét szintén ismeri a javaslat. Maga a bíróság 7 tagból áll, az elítéléshez abszolút szótöbbség szükséges.

A katonai bíróságok által hozott ítéletekre is kiterjednek a feltételes elítélésről, a rehabilitációról, a feltételes szabadságra bocsátásról szóló törvényes rendelkezések.

Másodfokban a katonai főtörvényszék ítél, míg utolsó forumban az ügyek nagy része felvihető a polgári legfőbb ítélőszékhez, a semmitőszékhez, amely így a jogegységet biztosítja és garanciát nyújt arra nézve, hogy még a katonai bűncselekmények megítélésénél is jogászai felfogás nyilvánul.

A nyomozás megszüntetésének perjogi hatása a sértett és a kir. ügyészség jogait illetőleg.

A gyakorlati élet nap-nap után vet fel oly kérdéseket, amelyekben vagy sehogy sem, vagy csak nehezen lehet eligazodni. A bíróságok gyakran ugyanabban a kérdésben egészen ellentétes irányu megoldáshoz jutnak. A következőkben egy ilyen kérdést kívánok megvilágosítani, amelyre a különböző irányban fejlődő gyakorlat megfigyelése s ezzel szemben a BP. vonatkozó rendelkezéseinek egybevetése folytán bukantam.

A BP. 101. §-a szerint a nyomozás megszüntetését a kir. ügyészség, főmagánvád esetében a rendőri hatóság főnöke rendeli el. Ugyane §. azután ezeket rendeli: «A nyomozást megszüntető határozat ellen perorvoslatnak nincs helye. A nyomozás megszüntetéséről... a magánindítványt vagy feljelentést tett sértett értesítendő és egyuttal a 42. §-ban meghatározott jogaira figyelmeztetendő». (5. bek.)

Ez egyszerűnek látszó rendelkezésekkel szemben már most a következő kérdések merülnek fel:

Mit jelent az, hogy a nyomozást megszüntető határozat perorvoslattal meg nem támadható, holott ez önként értetik annál fogva, mert a BP. XX. fejezetében s a járásbírói eljárást illetőleg az 545—557. §§-ban szabályozott «perorvoslatok» (felfolyamodás, felebbezés, semmiségi panasz és perorvoslat a jogegység érdekében) csakis a bíróságok határozatai ellen vehetők igénybe, másnemű perorvoslatokat pedig, legalább e néven, a BP. nem ismer. Mert habár a tulajdonképpeni perorvoslatok körén kívül is megadja az egyik vagy másik félnek a jogot, hogy bizonyos intézkedés vagy határozat megváltoztatását a felettes hatóságnál kérje: e kivételes jogra még sem gondolhatunk akkor, mikor a BP. a «perorvoslat» kifejezést használja. Így pl. a 42. §. megengedi a sértettnek, hogy midőn a kir. ügyészség megtagadta a vád képviselét: e megtagadó határozat ellen a főügyészhez folyamodhassék; az 52. §. pedig azt a jogot adja meg a sértettnek, aki mint magánvádoló, csatlakozó vagy magánfél a nyomozó hatóságnál jelentkezik, hogy amennyiben a nyomozó hatóság a jelentkezést visszautasítja: ez ellen az illetékes elsőfoku bíróságnál «előterjesztést» tehet.

E példák mutatják, hogy nem a bíróság, hanem a nyomozó hatóság, tehát a kir. ügyészség, illetőleg a rendőri hatóság főnöke által hozott határozat ellen is helye van bizonyos esetekben a jogorvoslatnak; de ez nem egyértelmű azzal, amit a BP. «perorvoslat» névvel jelöl meg, hanem mindegyik esetben oly kivételes joga az illető félnek, amelyet neki a BP. a perorvoslatok körén kívül megad. Ebből azután kettő következik. Egyik az, hogy midőn a BP. a XX. fejezet keretén kívül perorvoslatról szól: ez alatt csakis a bíróság határozatai ellen használható jogorvoslatokat érti; a másik pedig az, hogy másnemű jogorvoslat, mint kivételes kedvezmény csakis akkor illeti meg a perben álló felet, ha ezt neki a törvény, miként a 42. és 52. §§-ban, expressis verbis megengedi.

Tehát mit jelent, ezeket szem előtt tartva, a 101. §. ama rendelkezése, hogy a nyomozást megszüntető határozat ellen «perorvoslatnak nincs helye?» Hiszen a nyomozást

csak a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság főnöke szüntetheti meg, ezeknek határozata ellen pedig különben sincs helye perorvoslatnak, névszerint felfolyamodásnak, amely a 378. és az 546. §§. szerint a vizsgálóbíró, a vádtanács elnöke, a vádtanács, a törvényszék, az esküdtbíró, a kir. tábla részéről kiküldött bíró vagy megbízott járásbíró és a kir. ítélő tábla által hozott végzések, illetőleg a járásbíró végzése ellen van megengedve. Kétségtelenül bizonyos már ebből, hogy a nyomozást megszüntető határozat ellen akkor sem volna helye perorvoslatnak (a 378. §. értelmében vett felfolyamodásnak), ha a 101. §. ezt ki sem mondaná. Mire való tehát a 101. §. kiemelt rendelkezése? Nézetem szerint ez egyike ama felesleges szószaporításoknak, amelyek a BP. utvesztőjében özönével fordulnak elő és csak arra alkalmasak, hogy megzavarják azt, aki a törvény szavaiban értelmet és jelentőséget is keres.

Vargha Ferencz abból, hogy a nyomozást megszüntető határozat ellen nincs helye perorvoslatnak, azt következteti, hogy: «Tehát a megszüntető határozat után a főmagánvádló csak vizsgálatot kérhet, a pótmagánvádló pedig a vádképviselőt veheti át, az erre irányuló nyilatkozat azonban nem elég, mert a nyomozat megszüntetése után a pótmagánvádlónak is a vizsgálatot kell indítványoznia». (Balogh, Illés, Vargha II. k. 39.) Ez teljesen igaz; ámde ez nem abból következik, hogy a nyomozás megszüntetése ellen nincs helye perorvoslatnak, hanem a 101. §. ama további rendelkezéséből, mely szerint a sértett a megszüntető határozat közlésekor a 42. §-ban foglalt jogaira figyelmeztetendő. Ime ez már egy példája annak, hogy minő felesleges a 101. §. kiemelt rendelkezése. Minthogy abból semmi sem következik, mert az különben is magától értetlik: ennél fogva akad író, aki abból olyasmint következtet, ami nem ebből, hanem a törvénynek egy másik rendelkezéséből folyik.

A perorvoslat kizárásának a 101. §-ba való felvétele iránt tehát már tisztában volnánk. Minthogy ez itt teljesen fölösleges: a továbbiakban azt bátran figyelmen kívül hagyhatjuk. A 101. §. döntő jelentőségű rendelkezése, amely vitára alkalmat nyújthat, az 5. bekezdésnek ama kijelentése, hogy a nyomozás megszüntetéséről a sértett értesítendő és a 42. §-ban meghatározott jogaira figyelmeztetendő.

Mit jelent ez az általános utalás a 42. §-ra, holott az több, egymástól eltérő jelentőségű rendelkezést tartalmaz?

Első rendelkezése az, hogy amennyiben a kir. ügyészség megtagadta a vád képviselőt: a sértett vagy átveheti azt, vagy a főügyészhez folyamodhatik, a ki a kir. ügyészt vádemelésre utasíthatja; ami ha nem történik meg: a sértett a főügyész határozatának vételétől számított nyolcz nap alatt veheti át a vád képviselőt (1. és 2. bek.).

A 42. §. második rendelkezése pedig az, hogy amennyiben a kir. ügyészség elejti a vádat: ennek képviselőt a sértett átveheti, és pedig vagy azonnal, ha jelen van, vagy az írásbeli közléstől számított nyolcz nap alatt; ami ha meg nem történik: a bíróság megszünteti az eljárást (3—5.).

Amint látjuk, a törvény itt különbséget tesz a vád képviselőt megtagadása és a vád elejtése között, s a két per jogi cselekményhez más-más következtetéseket fűz. Kérdés, hogy mi különbség van a vád képviselőt megtagadása és a vád elejtése között?

A 34. §. szerint a kir. ügyészség megtagadhatja a vád képviselőt, ha a feljelentett cselekmény nem büntethető, vagy ha az eljárás sikeréhez szükséges bizonyíték nem szerzhető be. A vád képviselőt megtagadása tehát természetesen és rendszerint összeesik a feljelentés visszautasításával; a 34. §. azonban nem zárja ki azt az esetet sem, hogy a kir. ügyészség a szükséges nyomozás teljesítése után tagadja meg a vád képviselőt. De ez nem jelentheti azt, hogy a vád képviselőt megtagadása, habár a szükséges nyomozás teljesítése után való megtagadása, egyértelmű volna a nyo-

mozás megszüntetésével, melyről a 101. §. rendelkezik. A 42. §. csupán a kir. ügyészségnek a vádtól való elállásáról szól, míg a 101. §. egységesen állapítja meg a kir. ügyészségnek és a rendőri hatóság főnökének azt a jogát, hogy a nyomozást bizonyos okok alapján határozattal megszüntesse; így különösen kimondja, hogy a nyomozás megszüntetendő: 1. ha bűncselekmény nem forog fen; 2. ha az eljáráshoz szükséges felhatalmazás vagy magánindítvány hiányzik; 3. ha a további eljárástól bizonyítékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt eredmény nem várható. E különbségekből már kétségtelen, hogy a vád képviselőt megtagadása és a nyomozás megszüntetése a BP. szerint nem azonos fogalmak.

Mit jelent már most az, hogy a kir. ügyészség «az eljárás alatt» elejti a vádat (42. §. 3. bek.)? A 42. §. további rendelkezései szerint ez csak azt jelentheti, hogy midőn már az ügy a bíróság, névszerint: a vizsgálóbíró, a vádtanács, a törvényszék vagy az esküdtbíró, illetőleg a járásbíró előtt van: a vádtól való elállást e fórumok valamelyike előtt a BP. «a vád elejtése» névvel jelöli meg. Így tehát a nyomozás megszüntetése a vád elejtésével sem egyértelmű. Mint-hogy pedig a 42. §-ban csak a vád képviselőt megtagadásáról s a vádnak a kir. ügyészség által való elejtéséről van szó: kérdés, hogy mit jelent ezzel szemben a 101. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a nyomozás megszüntetéséről (akár a kir. ügyészség, akár a rendőri hatóság főnöke által történt az) a sértett a 42. §-ban meghatározott jogaira való figyelmeztetéssel értesítendő. Minthogy ugyanis a sértett, mint láttuk, más jog illeti meg a vád képviselőt megtagadása, mint a vád elejtése esetében: méltán kérdezhetjük, hogy miféle jog illeti meg azt a megszüntető határozattal szemben, a mely sem a vád képviselőt megtagadásával, sem a vád elejtésével nem azonos?

E kérdésre csak a legis ratio alapján felelhetünk. A 101. §-ból bizonyosnak látszik, hogy a törvény a nyomozás megszüntetésével szemben is fen akarta tartani annak a lehetőségét, hogy a sértett az eljárás folytatását kérhesse. Tehát bizonyos az is, hogy vagy azt a jogot akarta megadni a sértettnek, a mely a vád megtagadásával szemben megilleti (42. §. 1. bek.), vagy azt, a mely a közbűn elejtése esetében illeti meg (42. §. 3. bek.). Az a harmadik lehetőség, hogy a sértett ez esetben a 42. §-ra való általános utalás folytán, úgy a vád képviselőt megtagadásával, mint a vád elejtésével szemben fentartott jogai megilletik: alig jöhet kombinációba, mert hiszen két olyan eltérő fogalom, minő a vád képviselőt megtagadása és a vád elejtése, csak nem olvasztható össze egy mindkettőtől különböző harmadik fogalomba, t. i. a nyomozás megszüntetésébe. Tehát választanunk kell a között, hogy a 101. §. melyik fogalommal akarta æquiparálni a nyomozás megszüntetését.

A vád képviselőt megtagadása természeténél fogva olyan előleges nyilatkozata a kir. ügyészségnek, a mely a nyomozás befejezésének és végleges megszüntetésének határára innen esik.

A sértett, aki maga nem nyomozhat, mert nincsen rá hatósága, nagyon mostoha helyzetben van akkor, ha a kir. ügyészség már ab ovo megtagadja a vád képviselőt; mert hiszen hiába megy a vizsgálóbíróhoz és hiába indítványozza a vizsgálatot, ha nincsenek együtt azok a bizonyítékok, amelyek a vád képviselőt megtagadása folytán be nem szerezettek. Ezért méltányos, hogy ily esetben a sértett előbb a főügyészhez folyamodhasson, és csak ha ez is elutasítja kérelmével, legyen kénytelen, esetleg fogyatékos bizonyítékaival a vizsgálóbírónál szerencsét próbálni. Ez indokolja meg a 42. §. 1. bekezdésének rendelkezését.

Könnyebb a sértett helyzete, ha a nyomozás befejezése után azt a kir. ügyészség megszünteti. Ekkor a bizonyítékok összegyűjtése rendszerint már teljesen megtörtént és csak a

következtetést kell a nyomozás anyagából levonni. Ha ezt a közvádlo helytelenül teszi, nem ismervén fel pld. a büntető cselekményt, holott az tényleg fenforog: ennek ellenkezőjét a sértett kimutatja vizsgálóbíró előtt, anélkül, hogy további anyaggyűjtés céljából a közvádlo közreműködésére, s e célból a főügyész segítségére szüksége volna. A nyomozás megszüntetése tehát egészen más jellegű, a sértettre nézve más jelentőségű, mint ami a vád képviselőjének megtagadása. Sokkal közelebb áll az a vizsgálat, illetőleg az eljárás megszüntetéséhez a vizsgálóbíró, illetőleg a vádtanács által (BP. 182. és 264. §§.). A per anyaga rendszerint mindegyik esetben teljesen ugyanaz, mert hiszen többnyire az eset minőségétől függ, hogy a bizonyítékok összegyűjtése nyomozás vagy vizsgálat útján történik-e; sőt minthogy a BP. szerint vizsgálatnak csak kivételesen van helye: a nyomozás, mint a bizonyítékok összegyűjtésének rendszerinti módja, legtöbb esetben azonos jelentőségű a vizsgálattal, s attól nem minőségileg, hanem csupán a külsőségek tekintetében különbözik.

Perjogi hatása is majdnem ugyanaz a nyomozásnak, mint a vizsgálatnak. A nyomozás alapján épp úgy be lehet nyújtani a vádiratot (254. §.), épp úgy lehet vád alá helyezni a terheltet (266. §.), és épp úgy el lehet rendelni a közvetlen idézést (281. §.), mint a vizsgálat alapján. De tovább megyek. A nyomozás megszüntetésének perjogi hatása is ugyanaz, a mi a vizsgálat megszüntetése. Első sorban ugyanis a sértett mindegyik esetben átveheti a vád képviselőjét, mert e tekintetben nem csak a 101., hanem a 128. §. is a 42. §-ra utalja a sértettet; másodsorban pedig a nyomozás megszüntetése is épp úgy válhatik res judikátává, mint a vizsgálat megszüntetése (444. és 445. §§.), ha t. i. a vád képviselőjét az arra jogosult kellő időben át nem veszi. A különbség csak az, hogy a nyomozás megszüntetéséről a sértett utólagosan nyer értesítést s csak utólagosan jut abba a helyzetbe, hogy a vád képviselőjét átvegye: ellenben a vizsgálat megszüntetése már csak akkor következik be, mikor a sértett a közvád elejtéséről történt értesítése után elmulasztja azt a határidőt, a mely alatt a vád képviselőjét átveheti. E különbség azonban nem tartozik a dolog lényegére, mert csupán abból ered, hogy a nyomozás megszüntetése érdemleges okok alapján, a vizsgálat megszüntetése pedig csak azon az alapon történhetik meg, hogy a közvádlo a vádat elejti, a magánvádlo pedig azt át nem veszi.

E különbség mellett is áll tehát az a tétel, hogy a nyomozás és a vizsgálat perjogi jelentősége lényegileg azonos, és hogy a sértettre nézve mindkettőnek megszüntetése egyjelentőségű. Már most mi következik ebből a felvett kérdésre nézve, hogy t. i. mit kell az alatt érteni, midőn a 101. §. szerint a nyomozás megszüntetéséről a 42. §-ban meghatározott jogaira való figyelmeztetéssel értesítendő a sértett. A következtetés, nézetem szerint, nem lehet kétséges.

Valamint a vizsgálat megszüntetését nem előzheti meg az, hogy a sértett előbb a főügyészhez folyamodik, hanem a közvád elejtése után közvetlenül a vizsgálóbírónál kell bejelentenie a vád képviselőjét: épp úgy a nyomozás megszüntetése után sem következhetik más, mint a vád képviselőjének a jogosult sértett által való átvétele, vagyis az a perjogi cselekmény, a melyről a 42. §. 3. bekezdése szól. A 42. §-ra való utalás tehát a 101. §-ban, véleményem szerint, csak azt jelentheti, hogy a törvény itt a nyomozás megszüntetésének azt a jelentőséget tulajdonítja, amelylyel a 42. és 128. §-okban a vád elejtése bír. Ne téveszsen meg senkit az, hogy a 161. §. 5. bekezdése szerint a sértett a 42. §-ban meghatározott «jogaira» figyelmeztetendő; mert hisz a BP. sok helyen játszik a szavakkal és ennél fogva nagy csalogás érné azt, aki a különböző szavakban és kifejezésekben mindig különböző értelmet is keresne.

Igy például a 42. §. 1. bek. a vád képviselőjének megtagadásáról, 3. bek. a vád elejtéséről szól, míg a 6. bek. a

vád képviselőjétől való elállás kifejezést használja. Mit jelent ez utóbbi kifejezés? Azonos-e a vád képviselőjének megtagadásával vagy a vád elejtésével, avagy mind a kettőt együtt jelenti, vagy pedig mind a kettőtől különböző harmadik fogalmat jelöl meg? Ki tudná megmondani? Ily esetekben a törvényt magyarázatnak nem a szavakból, hanem az értelemről kell kiindulnia.

Igy vagyunk a 101. §. ama rendelkezésével is, mely a sértettnek a 42. §-ban meghatározott jogairól szól. E §., mint láttuk, különböző jogot ad a sértettnek; minthogy azonban e jogoknak más-más előfeltétele van: a 101. §. azokra a maguk összességében nem utalhatott. Tehát ki kell keresnünk azt a jogot, amely a sértettet a nyomozásnak az ügyész általi megszüntetése után értelemszerűleg megilleti. Ez pedig, mint láttuk, nem lehet más, mint csupán az, hogy — a főügyészhez való előzetes folyamodásnak kizárásával — a vád képviselőjét átveheti.

Dr. Edvi Illés Károly,
nyug. kir. ügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Előnyös tétel-e a betegápolási pótdadó?

Az 1881. évi LX. tcz. 189. §-a szerint az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő állami és községi adók, amennyiben az árverés napját megelőzőleg esedékessé váltak és az árverés napjától visszaszámitott három évnél nem régiebb időről vannak hátralékban, a vételárból mint előnyös tételek a jelzálogos hitelezők előtt elégitendők ki.

Az 1898: XXI. tcz. új adót, az ugynevezett országos betegápolási pótdadót hoz be.

Kérdés már most, hogy az országos betegápolási pótdadó olyan állami adó-e, mely a vételárból a jelzálogos hitelezők előtt elégitendő ki, szóval, hogy az országos betegápolási pótdadó előnyös tétel-e?

Az államkincstárnak fontos érdekét érinti a kérdés igenleges vagy nemleges megoldása, azért nem lesz felesleges azzal egy kissé foglalkozni annál is inkább, mert úgy látszik, hogy a bíróságoknál nem helyes irányt vett e tekintetben a gyakorlat.

Eddigi tapasztalatok szerint ugyanis a bíróság gyakorlata vele hajlik, hogy az országos betegápolási pótdadót, amennyiben valamelyik hitelező kifogásolja (már pedig rendszerint kifogásolja), nem sorozza az előnyös tételek sorában. Ennek azután legtöbb esetben a következménye az, hogy a hitelezők követelése a vételárat teljesen kimeríti s az államkincstárnak országos betegápolási pótdadó címen fenálló követelése kielégítést nem nyer s ez által az államkincstár érzékeny kárt szenved. Az országos betegápolási pótdadónak az előnyös tételek sorában való mellőzését többnyire minden indoklás nélkül teszi a bíróság. Egyik kir. ítélő tábla hasonló értelemben hozott határozatát pedig azzal indokolja, hogy az országos betegápolási pótdadó az elárverezett ingatlant közvetlenül azért nem terheli s így az eladott ingatlan vételárból előnyös tételül azért nem sorozható, mert ezen adó a belügyminiszterrel egyetértőleg az egyenes állami adók bizonyos százalékában évről-évre szabatik meg. Ez érvelés tarthatatlansága azonban nyilvánvaló, mert az 1898: XXI. tcz. 2. §-ának 1. és 2. bekezdése akkor, amikor azt mondja, hogy az országos betegápolási alap a költségvetési évben közigazgatásilag előírt egyenes államadók alapján kivetett országos betegápolási pótdadóból létesítetik és hogy az országos betegápolási pótdadó az illető egyenes államadó 3%-át meg nem haladhatja, csupán csak a betegápolási pótdadó kivetési módját és mértékét határozza meg, azonban e pótdadónak az egyenes állami adókkal egyenlő jogi természetét nem érinti s a behajtásnál a törvényben világosan biztosított egyenrangú soroztatásra való jogsultságát meg nem változtathatja.

És ezzel meg is adtuk a kérdésre a feleletet: igenis az országos betegápolási pótdó előnyös tétel. Az 1898. évi XXI. tcz. 2. §-ának utolsó bekezdése e tekintetben minden kétséget eloszlat, egészen világosan, félremagyarázhatatlanul kijelenti, hogy az országos betegápolási pótdó kivetése, esedékessége és behajtása, valamint az esedékes részletek után járó késedelmi kamatok tekintetében az egyenes államadókra nézve fenálló szabályok irányadók; *ugy a kivétel, mint a behajtás az illető egyenes államadókkal egyidejűleg és együttesen történik.*

Ha tehát az országos betegápolási pótdó behajtása az egyenes államadókkal egyidejűleg és együttesen történik, semmi alapja nincs annak, hogy árverési vételár felosztásánál a szorosan vett egyenes állami adót az országos betegápolási pótdótól elválasztjuk, az első részesítsük az 1881. LX. tcz. 189. §-ának kedvezményében, az utóbbit pedig mostoha gyermek gyanánt elűssük attól.

Végül még csak annyit, hogy az 1898. XXI. tcz.-ben nyert felhatalmazás alapján a m. kir. pénzügyminiszter a nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről szóló 1898. évi XXI. tcz. értelmében országos betegápolási alap létesítésére szolgáló pótdó kivetése, beszedése, behajtása és elszámolása tárgyában 61,051,1899. szám alatt rendeletet, illetve utasítást bocsátott ki; annak 28. §-a, mely azt mondja, hogy ingatlanok birói eladásánál s a *vételár birói felosztásánál*, ugy-szintén csőd esetében az országos betegápolási pótdó az *állami egyenes adókkal egy osztályba sorozandó*, ezen adó jogi természetére vonatkozó legparányibb kétséget is eloszthatja. Ismételése ez csupán más szavakkal a törvény, az 1898. évi XXI. tcz. már hivatkozott 2. szakasza utolsó bekezdésének.

Az 1898. évi XXI. tcz. 2. szakaszának utolsó bekezdése kétségtelenné teszi tehát, hogy az országos betegápolási pótdó olyan előnyös tétel, mely az 1881. évi LX. tcz. 189. §-ának b) pontja értelmében az árverési vételárból a jelzálogos hitelezők előtt az állami adókkal egyidejűleg és együttesen sorozandó.

Dr. Králik Dani,
szegedi kir. kincstári alügyész.

Különfélék.

— A felelőbizési bíróság végzése ellen irányuló felfolyamodást ügyvéd ellenjegyzésével kell-e benyújtani? A budapesti kir. ítélő tábla I. polgári felülvizsgálati tanácsa: A kir. ítélő tábla alperes felelőbizését, helyesen felfolyamodását, hivatalból visszautasítja, mert az említett beadvány nincs ellátva ügyvédi ellenjegyzéssel, az ily beadvány pedig az 1893. évi XVIII. tcz. 187. §-a értelmében hivatalból visszautasítandó. (1901 május 10. I. H. 7.) Ugyanezen táblának II. polgári felülvizsgálati tanácsa ellenben a felelőbizési bíróság végzése ellen ügyvéd ellenjegyzése nélkül benyújtott felfolyamodást elfogadta. (1901 június 20. II. H. 3.) Ugy tudjuk, hogy a Curia is elfogadja hasonló esetekben a felfolyamodást.

— Mikor a bíróság a hivatalból figyelembe veendő pergátló akadályt rögtön észre nem veszi. Az elsőbíróság a felperes keresete alapján megindított peres eljárást jogerős döntése szerint azért szüntette meg, mert az ügy, tekintet nélkül az értékre, sommás eljárás alá egyáltalán nem tartozik. Ennélfogva felperes teljesen peresvesztesnek lévén tekintendő, a sommás eljárási törvény 109. §-a értelmében a nyertes alperes perkoltségének megtérítésében elmarasztalandó.

Az a körülmény, hogy alperes csak az utolsó tárgyaláson emelt kifogást a szóban levő pergátló akadály miatt, nem vezethet arra, hogy a vesztes felperes felmentessék azon költség viselése alól, amelyet a helytelen perindítás folytán tartott korábbi tárgyalások által az alperesnek okozott, mert ha az ügy, tekintet nélkül az értékre, egyáltalán nem tartozik a sommás eljárás alá, ez olyan pergátló akadályt képez, melyet a bíróság az eljárás bármely szakában hivatalból és így az alperes kifogása nélkül is figyelembe venni tartozik,

az pedig, hogy a bíróság a hivatalból figyelembe veendő pergátló akadályt rögtön észre nem vette, az alperesre hátrányos következménnyel nem járhat.

Ez okokból az elsőbíróság végzésének megtámadott részét megváltoztatni s a vesztes felperest a sommás eljárási törvény 109. és 168. szakaszaihoz képest az összes perkoltség és a sikeres felfolyamodás költsége viselésére kellett kötelezni. (A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelőbizési tanácsának 1901 május 22-én 5156. szám alatt kelt végzéséből.)

— A tulajdonjog telekkönyvi bejegyzését elrendelő végzésben az illető birtokrészletek helyrajzi számai megjelölendők. Az igazságügyminiszternek hivatalos uton tudomására jutván, hogy több telekkönyvi hatóság az 1886. évi márczius hó 21-én 9213. I. M. sz. a. kelt rendeletben foglalt meghagyás ellenére a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzését elrendelő végzéseiben az illető birtokrészletek helyrajzi számát nem jelöli meg; a telekkönyvi hatóságokat az idézett rendelet szabályának követésére, a telekkönyvi hatóságok főnökeit pedig az e részben szükséges felügyelet és ellenőrzés szigorú gyakorlására figyelmeztette.

— Az állam felelőssége hivatalnokainak kötelelőség-szegéseiért. A német polgári törvénykönyv érintetlenül hagyta az egyes országok törvényeinek ama rendelkezéseit, amelyek az államoknak, községeknek és egyéb köztisztületeknek a hivatalnokai által ebbeli minőségükben okozott kárért való felelősségét szabályozzák. (Életbeléptetési törvény 77. §.) A porosz igazságügyminiszterium már 1898-ban foglalkozott e felelősség kérdésének megoldásával. Most porosz lapok sürgetik a kérdés szabályozását, mert az idézett §. következtében Poroszországnak abban a részében, amelyben az állam hivatalnokainak cselekményeiért és mulasztásaiért eddig is felelt, a felelősség még ma is fenáll, amelyben ellenben ez a felelősség eddig sem állt fen, az állam új jog uralma alatt sem felelős. Poroszországnak a Rajna bal partján levő részében, tehát amelyben a polgári törvénykönyv életbeléptéig a francia jog volt érvényben, a polgárok a hivatalnokok által okozott károkért az államot felelősségre vonhatják; Poroszország egyéb részeiben azonban nem.

— Nyilvános ház tartása kártérítésre kötelez-e a szomszédokkal szemben? A francia joggyakorlat szerint: Nyilvános ház tartása nem tekinthető megengedett cselekedetnek, még ha a rendőrség engedélyezte is. Maga ez a tény hibának tekintendő, amely megállapítja elkövetőjének felelősségét a szomszédok vagy harmadik személyek irányában, akik ez által vagy személyükben vagy tulajdonukban kárt szenvednek.

A kártérítési kereset akár a felperes ingatlan értékének csökkenésén, akár azon a lármán és botrányon alapulhat, amelynek a nyilvános ház állandó előidézője, akár azon is, hogy a felperes házából az illető intézetre nyílik a kilátás.

A házat ily célra bérbeadó tulajdonos épp úgy felelős, mint a bérbevevő, aki az üzletet folytatja.

A közigazgatási engedély nem zárja ki a polgári bíróságok hatáskörét, amelyeknek csak arra nincs joguk, hogy az intézet bezárását, vagy ha még meg nem nyílt, megnyitását megtiltását mondják ki.

Az ilyen intézet megnyitására kapott engedély még nem szolgálhat kártérítési kereset alapjául és a megnyitás sem szolgálhat okul a marasztalásra, ha felperes nem igazolja, hogy minő kárt szenvedett. Másrészt azok a körülmények, amelyek a kárt csökkentik, figyelembe veendőek. Így az, ha a felperes az intézet megnyitása után szerezte meg tulajdonát, kártérítési igényétől még nem fosztja meg, de minthogy olcsóbban szerezte meg házat, kisebb kárt szenvedett.

A francia bíróságok ezekben az esetekben a kártérítést a Code Civil alapján mondják ki.

Ugy látszik, a német bíróságok is átveszik ezt a gyakorlatot. Így legújában a karlsruhei országos főtörvényszék is hasonló indokokból állapította meg a nyilvános ház tartójának kártérítési kötelezettségét a B. G. B. 823. §-ának 1. pontja alapján; egyben azonban azt is kimondotta, hogy a felperes a 249. §. alapján a tulajdonát sértő és károsító körülménynek, tehát a nyilvános ház tartásának megszüntetését is követelheti s ebbeli igényére nincs az befolyással, hogy házat már a nyilvános ház megnyitása után szerezte.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Építkezési balesetek. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől.
— A nyomozás megszüntetésének perjogi hatása a sértett és a kir. ügyészség jogait illetőleg. *Dr. Edvi Illés Károly* nyug. kir. ügyész-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Építkezési balesetek.

Az építési ipar pangása dacára is alig van hét, hogy ne olvashatnánk egy-egy nagyobb szabású építési szerencsétlenségről. A kisebb balesetek különösen a vidéken nem kerülnek nyilvánosságra, sőt nem is kerülnek bíróság vagy közigazgatási hatóság elintézése alá. Azok az esetek, melyekkel lépten-nyomon találkozhatunk a napilapok hasábjain, rendesen igen szomorú kimenetelűek. Nemcsak magánépületek építésénél, de középületek emelése közben is minduntalan összeomlik a már számos ízben használt szálfákból összerótt, csupán kapcsok által összetartott állvány, vagy a feltámasztott földtömeg dől az alapokat készítő kőművesekre, vagy a rozoga kötél szakad le a felvont vasgerendák sulya alatt.

A napilapok regisztrálják a hirt, a rendőrség megindítja a nyomozást és a bíróság legjobb esetben néhány száz forint pénzbüntetésre ítéli a pallért, aki nem ügyelt elég gondosan az építkezésre és ezzel az ügy be is van fejezve.

Az 1883: XXVIII. tcz., mely az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset ellen való védelméről szól, kötelezi a munkaadót arra, hogy ipartelepén mindazt létesítse és fenntartsa, ami, tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak követelményéhez képest az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges. Ez a törvény egyszersmind szervezetet adott az eddig teljesen figyelmen kívül hagyott munkásvédelemnek is.

A törvény nyújtotta védelem azonban az építőipar felügyelete tekintetében egész a legutóbbi időkig papiroson maradt. A szervezett iparfelügyelői intézményt teljesen leköötötte a gyárak és egyéb szorosabb értelemben vett ipari műhelyek ellenőrzése és így történt azután, hogy az építkezések egész a legutóbbi időkig mindennemű hatósági felügyelet nélkül folytak. Senki sem törődött azzal, hogy hozzáértő szakember vezeti-e közvetlenül az építkezést, nem vizsgálta felül hatósági közeg az építési anyagokat, szerszámokat és anyagszereket, nem törődött senki azzal, ha teljesen korhadt fából készültek az állványok, ha az összekötő kapcsok a hosszú időn át való szolgálat alatt elrozsdásodtak, ha az óriási vasgerendák felhuzására elrongyolódott kötelet használtak, ha az állványok felállításánál azok hordképességére semmi tekintettel nem voltak.

Csak az ellenőrzés teljes hiányából magyarázható meg a botrányosan könnyelmű építkezési rendszer, mely takarékosági szempontból kockáztatta a munkások életét és egészségét és veszedelmét okozta száz és száz existenciának.

Az 1899. évben a kereskedelmi miniszter kiterjesztette az iparfelügyeletet az építkezésekre is. Sajnos, egyetlen építész-mérnök végzi az egész ország építkezéseinek felügyeletét. Ez az egyetlen építész-mérnök lett volna hivatva arra, hogy az összes, vagy legalább a nagyobb építkezéseket ellenőrizze. 1899-ben 185 építkezést vizsgált meg; ezek

közül 184 esik a fővárosra, egy a vidékre. 1900-ban 127 építkezést vizsgált felül, és pedig a fővárosban 50-et, a vidéken 77-et. Az 1899. évi 185 vizsgálat alkalmával a munkarend hiánya és egyéb administratív szabálytalanság körülbelül 80 esetben konstatáltatott, kevés, rossz vagy tűzveszélyes világítás 9, gyenge vagy elhanyagolt állványok 8, felhúzó körüli szabálytalanság 46, meredek járdák, hiányzó kötelek 43, hiányzó duczolás 2, korhadtt gerendák 16, kevés és rossz kapocs 11, leesés veszélye 12, rossz kötél 3, pincze ideiglenes bedeszázása 21, kötszerek hiányos volta 69 esetben konstatáltatott.

Az 1900. évben összesen 127 építkezésnél 286 hiány és szabálytalanság észleltetett; így: munkarend hiánya 73 esetben állapítottatott meg, kevés, rossz vagy tűzveszélyes világítás 4, gyenge, elhanyagolt állványok 8, felhúzó körüli hiányok 21, meredek járdák és korlátok hiánya 22, hiányos duczolás a földmunkáknál 1, korhadtt pallók vagy gerendák 7, kevés vagy rossz kapcsok 2, lezuhanás veszélye 17, állványok túlságos megterhelése 7 és kötszerek hiányos volta 45 esetben konstatáltatott. E kimutatásból látjuk, hogy legnagyobb számban fordultak elő a munkakönyvek, azután az előírt kötszerek hiánya; ezt követi mindjárt a lezuhanás veszélyével fenyegető állapotok száma. Ezen jelenség abban leli magyarázatát, hogy a kötszerek tartását szabályozó körrendelet csak az 1899. év végén adatott ki, úgy hogy arról a legtöbb iparos csak az 1900. év folyamán értesült.

Dacára annak, hogy a vizsgálatok az 1893: XXVIII. tcz. életbelépte óta rendszeresen folynak, a szabályellenességek még mindig jelentékeny számban fordulnak elő. E körülmény legnagyobbbrészt annak tulajdonítható, hogy a nagyon is sok irányban igénybevett közigazgatási hatóságaink a mai szervezetük mellett a legtöbb helyen a legjobb akarattal sem felelhetnek meg az iparügyeket illető köteleiknek úgy, amint az kívánatos lenne.

Hogy aránylag mily kevés esetre szorítkozott az építkezési ipar ellenőrzése, azt mutatja, hogy 1899-ben ezen ipar gyakorlásában 685 baleset fordult elő, amelyek közül 14 halálos, 266 súlyos, 405 könnyű sérülést idézett elő. A sérült munkások közül csak 190 volt baleset ellen biztosítva. 1900-ban 1179 baleset fordult elő, ezek közül 31 halálos, 407 súlyos, 732 könnyű sérülés. Ezek közül csak 384 munkás volt biztosítva. A balesetek számából és súlyos eredményéből azt is látjuk, hogy mennyire rászorul ez az iparág az állandó, gondos és észszerű felügyeletre. *Dr. Balog Arnold.*

A nyomozás megszüntetésének perjogi hatása a sértett és a kir. ügyészség jogait illetőleg.*

A törvény kétes értelmű rendelkezése folytán itt-ott már az a gyakorlat kezd lábra kapni, hogy a sértett a nyomozás megszüntetése ellen a főügyészhez folyamodik, a főügyész pedig felülvizsgálja a kir. ügyész határozatát. Hogy azonban ez mennyire ellenkezik a törvény intenciójával és helyes értelmével: a már előadottakon kívül kitűnik még a BP. indoklásából is, amely kétségtelenné teszi, hogy mit jelent

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

a BP. szerint a vád képviselőjének megtagadása és mit kell a vád elejtése alatt értenünk.

A 42. §-hoz csatolt indoklás szószerint ezeket mondja:

«A sértett a kir. ügyészség helyett átveheti a vádat, ha az annak *képviselőjét megtagadta*, vagy *a vádat elejtette*. Tehát helye van a pótmagánvádnak mind akkor, ha a kir. ügyészség a feljelentést, vagy a vádindítványt elutasítja (34. §.), mind *az esetben is, ha a kir. ügyészség a már folyamatba tett eljárás közben ejti el a vádat* (101., 128. §-ok; 264. §. 5. pont, 275., 323. §-ok, 42. §. 4. és 5. bek.)».

Ime az ellentét világos kiemelése. A feljelentés vagy vádindítvány elutasítása a 34. §. értelmében: a vád képviselőjének megtagadása, a *nyomozás megszüntetése* (101. §.), s a vizsgálatnak, illetőleg a további eljárásnak a bíróság által való megszüntetése (128., 264., 275. és 323. §§.): *a vád elejtése*. Ez minden kétséget kizár. Mert hiszen ha már maga a törvényhozó nem csak az elnevezés, hanem a joghatály tekintetében is különbséget tett a vád képviselőjének megtagadása és a vád elejtése között, és ha az előbbi perjogi cselekményt kizárólag a 34. §-ra korlátozta, míg a nyomozás megszüntetését a további eljárásnak a vád elejtése alapján való megszüntetésével helyezte egy kategóriába: akkor csak nem lehet kétséges, hogy *a nyomozás megszüntetése* a kir. ügyészség által nem a vád képviselőjének megtagadását, hanem *a vád elejtését jelenti*. Ebből pedig napnál világosabban következik, hogy a sértettet a nyomozás megszüntetésével szemben sem illetheti meg több jog, mint amennyi a vád elejtésével szemben a 42. §. 3. bek. alapján megilleti.

Minthogy e tételt a BP. alapján vitatni alig lehet, mert az ellenkező értelmezés majdnem ki van zárva: némelyek azzal akarják igazolni a főügyész beavatkozását, ha a nyomozás megszüntetése ellen hozzáfolyamodik a sértett, hogy ez nem perjogi kérdés, hanem a kir. ügyészség benső ügye és hogy a főügyész érintett joga a kir. ügyészség hierarchikus szervezetéből önkényt folyik. Ám ez az álláspont is egészen helytelen. Mert hiszen ha ez így volna, akkor mire való a 42. §. 1. és 2. bekezdése, amelyek világosan mutatják, hogy itt perjogi cselekményről van szó, amely csupán a BP. külön rendelkezése alapján illeti meg a főügyészt. Igenis benső ügye a kir. ügyészségnek az, hogy mielőtt az egyik vagy másik irányban határozott: a főügyésztől utasítást kérhet és nyerhet; de mielőtt az eljáró kir. ügyész a BP. által reáruházott hatáskörben valamely határozatot hozott és ezt a felekkel közölte: ez immár nem benső ügye a kir. ügyészségnek, hanem egy periogi actus, amelyet csak a BP. által előírt módon lehet hatálytalanná tenni. Ilyen perjogi actus lévén a nyomozás megszüntetése: ezt a főügyész csak akkor bírálhatná felül, ha erre a törvény külön feljogosítaná, amint pld. feljogosítja arra, hogy a kir. ügyész által bejelentett felebbezést bizonyos esetekben visszavonja (396. §.). Ily külön jogot azonban a nyomozás megszüntetésével szemben nem ad a törvény a főügyésznek, és így az abba nem is avatkozhatik, sem a 42. §. alapján, sem annál fogva, mert felettes hatósága a kir. ügyésznek. De visszatetsző és a kir. ügyészség tekintélyét lealacsonyító eljárás is volna az, ha a főügyész ugyanazt a kir. ügyészt, aki saját hatósági körében a nyomozást megszüntette, arra utasítaná, hogy ő ugyanabban az ügyben a vizsgálatot indítványozza. Ezt a vád komolyságának kompromittálása nélkül megteheti a kir. ügyészség helyébe lépő pótmagánvádló, de nem teheti meg maga a kir. ügyészség. Egészen más ennek a helyzete akkor, ha megtagadja a vád képviselőjét, mert ez csak azt jelenti, hogy elzárkozik a tájékoztatásra szükséges adatok összegyűjtése elől (83. §.). Ha tehát csak erre utasítja a főügyész: ez által nem esik csorba tekintélyén; de ha már akkor történik ez meg, mikor a nyomozás befejezve s a kir. ügyész kellően tájékozva lévén, megszünteti a nyomozást: ez kétségkívül oly visszás helyzetbe hozza őt, amely ellen önérzete tiltakozik.

Van még egy nyomós körülmény, amely álláspontunk helyességét kétségtelenné teszi. A 101. §. 5. bekezdése általánosságban rendeli, hogy a nyomozás megszüntetéséről a sértett értesítendő s a 42. §-ban meghatározott jogaira figyelmeztetendő. *Ez tehát áll abban az esetben is, ha a nyomozást a rendőri hatóság főnöke szünteti meg*. Ily eset pedig a törvényszék hatásköréhez tartozó ügyekben is előfordulhat, mert pl. a felmenő ágbeli rokonon elkövetett könnyű testi sértés vétsége s az ingó vagyron rongálása, ha egy évet meghaladó fogház kiszabásának van helye, a törvényszék hatásköréhez tartoznak (BP. Él. t. 17. §., 4. és 18. §§. 4. és 9. pontjai), habár ugyane vétségek a BP. 41. §-a szerint főmagánvád tárgyai.

Ha már most ily esetben a rendőri hatóság főnöke pl. bizonyíték hiánya miatt megszünteti a nyomozást: vajon minő jogot ad ezzel szemben a sértettnek a 101. §., midőn a 42. §-ra utal. Azt talán csak nem lehet állítani, hogy ezt a sértettet is, aki egyszersmind főmagánvádló, megilleti a 42. §. 1. bekezdése alapján az a jog, hogy a főügyészhez folyamodhatik. Minthogy ez képtelenség volna, habár a főmagánvádló esetleg kérhetné, hogy a kir. ügyészség közérdekből beavatkozzék (41. §.): ebből feltétlenül következik, hogy ez esetben a sértettet csak az a jog illetheti meg, hogy a 42. §-ban kijelölt határidő alatt a vizsgálóbíróhoz folyamodjék, vagyis: tovább vigye a vád képviselőjét egy más forum előtt, mint amely előtt megkezdette.

Ez lévén azonban a sértett helyzete a nyomozás megszüntetésével szemben akkor, ha az eset főmagánvád tárgya: ez önként maga után vonja azt a következtetést, hogy akkor sem lehet több joga a sértettnek, ha pótmagánvádlóként a kir. ügyészség helyébe lép. Minthogy ugyanis a 101. §. 5. bekezdése *nem* tesz különbséget a szerint, amint a nyomozást a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság főnöke szüntette meg, s minthogy e szerint a fő- és pótmagánvádlónak egyenlő mértékkel mér: ennél fogva mi sem oszthatjuk ketté a dolgot és nem mondhatjuk azt, hogy a nyomozás megszüntetésével szemben más jog illeti meg a pótmagánvádlót, mint a főmagánvádlót. Tekintve pedig, hogy az utóbbi csakis a vizsgálat indítványozására van jogosítva: a pótmagánvádló sem lehet kedvezőbb helyzetben, s neki sem lehet joga ahhoz, hogy előbb a főügyészhez folyamodjék.

A 101. §. ez egységes rendelkezése folytán a sértettnek, akár fő-, akár pótmagánvádló, a nyomozás megszüntetéséről vett értesítéstől számított nyolcz nap alatt a vizsgálat elrendelését kell kérnie; e határidő a főmagánvádlóra is csak a 42. §. alapján lévén kötelező, mert a BP. más helyen nem rendelkezik arról, hogy a nyomozás megszüntetése után mennyi idő alatt kell a vizsgálóbírónál jelentkezni: már ebből is kétségtelen, hogy a 101. §. 5. bekezdése s a 42. §-ra való utalás a fő- és pótmagánvádlóra egyaránt vonatkozik. Ha a sértett a határidőt elmulasztotta: akkor a nyomozás megszüntetése jogerőre emelkedik, res judikatává lesz, épp úgy, mint a vizsgálat megszüntetése (128. és 264. §§.), ha az ellen a vádló törvényes határidő alatt felfolyamodással nem élt (269. és 378. §§.).

És itt egy oly ponthoz jutunk, amely a felvetett kérdés eldöntésénél szintén nagy nyomatékú. A nyomozás megszüntetése épp úgy, mint a vizsgálat megszüntetése, ha jogerőssé vált: perjogilag egyenlő hatása. Egyenlő az különösen a tekintetben, hogy mikor lehet a megszüntető határozat után újrafelvétel nélkül és mikor lehet csak újrafelvétellel folytatni az eljárást.

A 444. §. világosan ezt rendeli: «Az a nyomozás, illetőleg vizsgálat, melyet . . . azért szüntettek meg . . . , mert valamely bizonyíték megszerzése rendkívüli nehézségbe ütközött: az elévülés beállta előtt a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható, ha az a körülmény, mely az *eljárás* folytatását gátolta, megszűnt». A 445. §. pedig így szól: «Ha

az eljárás a 444. §-ban nem említett okból volt jogerősen megszüntetve: az újrafelvételnek... csak új terhelő bizonyíték alapján és egyedül a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló indítványára van helye».

Ez a megkülönböztetés szorosan összefügg a 101. §-sal, mely a nyomozás megszüntetésének okait sorolja fel. Így különösen kimondja e §. 1. bekezdése, hogy megszüntetendő a nyomozás: 3. ha a további eljárástól *bizonyítékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt eredmény nem várható*. Már most mit mond a 444. és 445. §.? Ha a nyomozást valamely bizonyíték megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt szüntették meg: az eljárás újrafelvétel nélkül folytatható, mielőtt az akadály megszűnt; ha pedig más ok alapján, pl. bizonyítékok hiánya miatt történt a nyomozás jogerős megszüntetése: az erre vonatkozó határozat olyan res judicata, amelyet csak új terhelő bizonyítékok alapján és csak újrafelvétellel lehet megbotlygatni. Épp így áll ez a jogerősen megszüntetett vizsgálatra nézve, ahhoz képest, amint a megszüntetés oka a 444. vagy a 445. §. alá vonható.

Ime a törvénynek egy kézzel fogható intézkedése, amely a nyomozás megszüntetését a vizsgálat megszüntetésével teljesen egyenértékűnek veszi. Minthogy e szerint a nyomozás megszüntetése is res judikatává lesz, ha a 445. §. alá esik: vajon lehet-e ezzel szemben is azt mondani, hogy a nyomozás megszüntetése a sértett jogai szempontjából a vád képviselőjének megtagadásával egyenértékű, s hogy ennél fogva a sértettet a nyomozás megszüntetése után is megilleti a 42. §. 1. bekezdése szerinti jog? Ez homlokegyenest ellenkeznék a befejezett nyomozás és a vizsgálat azonos jelentőségével s a nyomozás és a vizsgálat megszüntetésének azonos perjogi hatásával.

Vonjuk le már most az előadottakból az eredményeket:

1. A 101. §-nak az a rendelkezése, hogy a nyomozás megszüntetése ellen perorvoslatnak nincs helye: nem jelentheti azokat a perorvoslatokat, amelyekről a BP. XX. fejezete szól. Ha tehát a 101. §. mégis ez értelemben használta volna a «perorvoslat» kifejezést: akkor e rendelkezés minden jelentőség nélkül való és így egészen felesleges. Ha azonban a törvény iránt tartozó tiszteletből arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a törvényhozó e rendelkezéssel mégis akart valamit mondani: *ugy ez a valami nem lehet más, mint annak kijelentése, hogy ez esetben sem a pótmagánvádló a főügyészséghez nem folyamodhatik*, sem a főmagánvádló a bírósághoz előterjesztéssel nem élhet (mint például az 52. §. esetében). Támpontot nyújt e felfogásnak a törvény indokolása, amely előre bocsátva azt, hogy a BP. megkülönbözteti a tágabb és a szorosabb értelemben vett perorvoslatokat, egyebek közt ezeket mondja:

«A javaslat a kir. ügyészség intézkedései ellen megengedi a folyamodást a főügyészhez és az igazságügyminiszterhez (42., 510. §§.); a vizsgálóbíró eljárása ellen a vádtanácsnál emelhető panasz jogát adja az érdekelteknek (113. §.); az idézésre meg nem jelent tanunak és szakértőnek az elmaradás kimentése által nyújt módot a büntetés elhárítására (194., 232. §§.); a bíróság végzése ellen felfolyamodásnak (378. §.), ítélete ellen pedig felebbezésnek (381. §.), illetve semmiségi panasznak (426. §.) ad helyet; a határidő elmulasztásából származó káros következmények elhárítására szolgál az igazolás (463. §.); a jogerős ítéletek és határozatok ellen megengedi az újrafelvételt (444. §.). *Mindezek perorvoslatok* tágabb értelemben. Szorosabb értelemben e névvel csak a per folyamán használható legfontosabbakat jelöli meg a javaslat, nevezetesen a felfolyamodást, a felebbezést, a semmiségi panaszt és a perorvoslatot a jogegység érdekében, amelyekről e czimen külön fejezet intézkedik, míg a többiekre vonatkozó rendelkezések az eljárás menetéről szóló szabályokhoz vannak fűzve.» (588. l.)

E különbséget szem előtt tartva, alaposan lehet állítani,

hogy ahol a BP. nem a bíróság határozatával kapcsolatban említi a perorvoslatot, mint pl. a 101. §-ban: ott az tágabb értelemben veendő és így a 101. §-ban is csak azt jelentheti, hogy a *nyomozást megszüntető határozat ellen nincs megengedve az a perorvoslat, amely a sértettet a 42. §. 1. bekezdése szerint a vád képviselőjének megtagadásával szemben illeti*.

2. Erre az álláspontra helyezkedve: a 101. §-nak már kiemelt rendelkezéséből is következik, hogy annak további rendelkezése, mely a 42. §-ban meghatározott jogaira utalja a sértettet: *csak azzal a megszorítással értendő*, hogy e jogok közül a nyomozás megszüntetésével szemben a főügyészhez való folyamodás, mint *amely már perorvoslat tágabb értelemben, ki van zárva*.

3. De eltekintve ezektől, minthogy a *nyomozás megszüntetése a vizsgálat és a további eljárás megszüntetésével, a vád képviselőjétől való elállással azonos természetű*, és így lényegesen különbözik a vád képviselőjének megtagadásától: ennél fogva a kir. ügyészségnek és a rendőri hatóság főnökének nyomozást megszüntető határozata ellen csak a 42. §. 3. bekezdésében meghatározott jog illeti meg a sértettet, vagyis csak a vád képviselőjét, melytől az ügyész a nyomozás megszüntetésével elállott, veheti át.

4. Ha a sértett akár mint fő-, akár mint pótmagánvádló a 42. §-ban meghatározott idő alatt nem jelentkezik a bíróságnál: *ugy a nyomozás megszüntetése jogerőre emelkedik* s a 444. és 445. §§. szerint *ítélendő meg*, habár a sértett nyílt határidőben a főügyészhez folyamodott is.

E tételekben található fel, véleményem szerint, a kivezető ut a 101. §. utvesztőjéből. El vagyok rá készülve, hogy lesznek olyanok, akik az ellenkező álláspont mellett fognak sikra szállani, mert hisz az ily irányban fejlődő gyakorlatot nem lehet védelem nélkül hagyni; úgy vagyok azonban meggyőződve, hogy az ellenkező felfogás nem juthat érvényre, mert ez csak a törvény intenciójának és valódi értelmének kiforgatásával történhetnék meg. Dr. Edvi Illés Károly,

nyug. kir. ügyész.

Különfélék.

— **Bizonyítás elrendelése előzetes kimerítő tárgyalás nélkül.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa: Az elsőbíróság felperest fentartott keresetével azért utasította el, mert felperes az alperesi kifogásokra egyenként nyilatkozni nem kívánt, hanem valamennyinek megczáfolása végett K. I. tanut kérte kihallgatni és ajánlkozott arra, hogy a tanut a kitűzendő tárgyalásra magával fogja hozni, ha pedig ezt nem tenné, akkor a tanu kihallgatásától eláll; azonban felperes a nevezett tanut a tárgyalásra elő nem állította s ennek folytán az elsőbíróság minden további tárgyalás és bizonyítás nélkül alperes valamennyi kifogásbeli tényállítását valódinak fogadta el.

Ez az eljárás a sommás eljárási törvény 35. és 37. §-ait sérti, mert eltekintve attól, hogy a bizonyítás elrendelése az ügy előzetes kimerítő tárgyalását teszi szükségessé, az a körülmény, hogy felperes a tanut a tárgyalásra magával nem hozta, nem mentette fel a bíróságot az alól a köteleesség alól, hogy a felperest az alperesi kifogások folytán szükségessé vált nyilatkozatai megtételére felhívja s általában az ügy kimerítő tárgyalásáról gondoskodik.

De helytelenül alkalmazta az elsőbíróság a sommás eljárási törvény 33. §-át is; mert mellőzve azt, hogy az eljáró bíró a tárgyalást a sommás eljárási törvény 107. §-ának 2. bekezdéséhez képest csak az utolsó tárgyaláson kezdte meg, az idézett törvényszakas alkalmazásának az ellenfél indítványa képezi a feltételét, az alperes azonban ilyen indítványt sem az ítélet, sem a felterjesztett iratok szerint nem tett.

— **Kit terhel a biztosítási végrehajtás elkerülése céljából történő letétbe helyezés költsége?** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek 1901. május 21-én 4141. sz. a kelt végzéséből: Ha felperesnek feltétlenül marasztaló, de jogerőre még nem emelkedett ítélet alapján biztosításhoz joga nyílt és ha a felek a biztosíték adása iránt meg nem egyeztek, akkor az 1881. LX. tcz. 224. §-a

értelmében felperes végrehajtást kérhet, vagy pedig alperes ennek kikerülése végett a 231. §. szerint bírói kézhez leteheti a marasztalási összeget.

Tekintve a biztosítási jogalapját, célját és eredményét, a két eset teljesen azonos, tehát a költség viselése szempontjából sem részesülhet különböző elbánásban.

Már pedig a biztosítási végrehajtásnak mindenkor felperes által előlegezendő költségeit alperes csak akkor tartozik megtéríteni, ha az alsóbíróság marasztaló határozata jogerőre emelkedik, míg ellenben ha az alperes a kereset alól jogerősen felmentetett, a biztosítási végrehajtás hatálya egészben megszűnván, a felmerült költség felperest terheli. (1886. évi LX. tcz. 234. §.)

A törvény tehát elvül kimondja, hogy a még jogerősen meg nem ítélt követelés biztosítása annak a félnek a költségére történik, aki az ügy jogerős eldöntéséhez képest pervesztessé válik.

Az esetek azonossága folytán ez az elv alkalmazandó akkor is, ha alperes a marasztalási összegnek letétbe helyezése által megelőzte a biztosítási végrehajtás foganatosítását.

Minthogy pedig a felperes a budapesti kir. ítélő táblának mint harmadbíróságnak 1901. január hó 30-án II. H. 5/1900. folyó sz. a. kelt jogerős végzése szerint teljesen pervesztessé lett: a marasztalási összegnek letétele és kiutalványozása körül felmerült költségeket a fent előadott okoknál fogva felperes viselni köteles.

Ez okból az elsőbíróság végzésének neheztelt rendelkezését megváltoztatni s a felperest a marasztalási összegnek letétbe helyezése és kiutalványozása körül felmerült költségnek viselésére az alperes felszámításához képest kötelezni kellett.

— **A debreczeni ev. ref. jogakadémián** a beiratások szeptember hó 1—8-ig tartanak; e határidőn túl további 8 nap alatt az akadémiai tanács, illetőleg ennek jóváhagyása reményében az akadémiai igazgató engedélyezheti a feltételt. Nyomós okból október hó 15-ig a főtisztelendő püspök ur adhat utólagos felvételre engedélyt. Az előadásokra való jelentkezés szeptember hó 9., 10., 11. napján történik.

— **A kiskoruakat érdeklő örökbefogadások körüli eljárás szabályai.** A belügyminiszter 1900. május 19-én 42,034. sz. a. kelt körrendeletével felhívta az összes közigazgatási bizottságokat, hogy az árvaszékeket a kiskoruakat érdeklő örökbefogadások körüli eljárás szabályainak pontos betartására utasítsák. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye árvaszéke a kérdéses szabályokat «örökbefogadási eljárás szabályai» cím alatt külön munkálathoz foglaltván, erre a belügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértőleg a következő közérdekű észrevételeket tette:

1. Az örökbefogadók és az örökbefogadandók között legalább 16 évi korkülönbségnek kell lenni. Magyarországnak az általános osztrák polgári törvénykönyv hatálya területén levő részeiben 18 év a korkülönbség. Az örökbefogadási szerződésbe nem veendő fel lényeges kellék gyanánt, hogy az örökbefogadó az örökbefogadandót házába és családjába veszi s reája családnevét átruházza. Mert erre vonatkozólag a szerződő feleknek az akarata irányadó; a kiskoru gyermek ugyanis örökbefogadható anélkül, hogy az örökbefogadó házába vagy családjába kerülne és örökbefogadó szüleinek családnevét sem köteles a szerződésbe foglalt külön megállapodás nélkül viselni; kivéve ha az örökbefogadók az osztrák polgári törvénykönyv hatálya területén rendes lakással bírnak, mely esetben a névát ruházás kötelező (osztrák polgári törvénykönyv 182., 184. §§.). Az örökbefogadandókat nem lehet az örökbefogadók összes vagyonának törvényes örökösévé tenni, mert az örökbefogadott gyermekek a törvényes gyermekeknek az örökösödés tekintetében több joggal nem bírnak, részükre tehát csupán csak a törvényes gyermekeket megillető törvényes örökösödési jog biztosítható.

2. Ha a benyújtott iratokból az tűnik ki, hogy a kiskoru más árvaszék gyámhatósága alá tartozik, az erre vonatkozó kérvény az illetékesnek mutatózó árvaszékhez hivatalból átteendő.

3. Ha a törvényes képviselő ismeretlen helyen távol van, abból a célból, hogy az illető kiskoru örökbefogadható legyen, nem szükséges, hogy az atyának atyai hatalma megszüntetessék, az anya pedig a gyámságtól elmozdítottassék, mert a szülő nem köteles gyermekét örökbe adni, még akkor

sem, ha annak örökbefogadás útján jobb sorsot is biztosíthatna. Kivételt képez, ha az 1877: XX. tcz. 22. §-ának 1. és 57. §-ának 1. és 2. bekezdésében felsorolt esetek valamelyike forog fen. Ez utóbbi szabály áll akkor is, ha az atya a törvényes vélelem szerint törvényes gyermekének örökbeadását pusztán csak azért tagadja meg, mert őt tőle származottnak el nem ismeri.

4. A névát ruházás — kivéve az osztrák általános polgári törvénykönyv hatályaán területén rendes lakással bíró örökbefogadókat — nem kötelező. Ha az örökbefogadónak az örökbefogadással azonos családneve van, a névát ruházás iránt nem kell intézkedni. Amennyiben lelt (lelencz, talált) gyermeket fogadnak örökbe, a fentebb említett szabály az irányadó.

Az örökbefogadási szerződésben elégséges, ha csak az mondatik: örökbefogadó az örökbefogadandó részére «a törvényes örökösödési jogot biztosítja», a többi kiegészítő rendelkezésre a szerint, amint van gyermek vagy ilyen még várható, feltétlenül nincs szükség, habár azok ellen, ha a szerződésbe felvétenek, kifogás nem tehető. Olyan esetekben, midőn az örökbefogadó az öröklési jogot csak vagyonának bizonyos hányadára szorítja, a szerződés nem számíthat kormányhatósági megerősítésre még akkor sem, ha az örökbefogadó nagy vagyonnal rendelkezik. Görög katolikus lelkész akadálytalanul fogadhat örökbe, miután az ordinatus előtt házasságot is köthet.

6. Ha a házastársak közül csak az egyik fogad örökbe, a szerződés érvényességéhez a másiknak beleegyezése nem szükséges. Ha az örökbefogadó az országnak azon részeiben lakik, hol az osztrák polgári törvénykönyv ideiglenes érvényben fentartva nincs, az örökbefogadásnak a gyermektelenség nem feltétele s tehát amennyiben az örökbefogadónak gyermekei volnának, ezek részére ügygondnok kirendelésének szüksége fen nem forog.

7. Az örökbefogadási szerződés gyámhatósági jóváhagyása tárgyában hozott határozatnak jogerőre emelkedését még akkor is be kell várni, ha a felek egybehangzó akarata alapján a tisztai ügyész hozzájárulásával hozatott.

8. Az örökbefogadás tényének és az ezzel kapcsolatos névát ruházásnak anyakönyvi kitüntetése iránt az árvaszék, hivatkozással az e tárgyban hozzá intézett igazságügyminiszteri rendeletre, közvetlenül fordul az illető anyakönyvvezetőhöz.

9. Magyarországnak azon részeiben, hol az osztrák polgári törvénykönyv ideiglenes érvényben van, nem létezik jogszabály, mely a törvénytelen gyermeknek természetes atyja részéről való örökbefogadását megtiltana. Nem áll tehát, hogy törvénytelen gyermekekre nézve szülők részéről nem örökbefogadásnak, hanem törvényesítésnek van helye. (35,928/901. B. M. sz. a.)

— **A Holtzendorf-féle encyclopaedia** új átdolgozásban fog megjelenni, melyben Kohler vezetése alatt Anschütz, Bar, Beling, Brunner, Cohn, Crome, Dorner, Gierke, Hecht, Heilborn, Heymann, Lass, Meier, Mitteis, Olshausen, Pernice, Strantz, Stutz, Veh és Weissenbach vesznek részt.

— **Hány lélekre jut egy bíró a német birodalomban?** Az 1890. évi népszámlálás szerint Németország népessége 49,428,000 lakost tett ki, ha tehát az 1891. évre ezt a számot veszszük alapul, a 7159 bíró közül egy-egy 6904 lakosra jut. A nemrégiben megjelent birodalmi statisztikai évkönyv a folyó év tekintetében arra az eredményre jut, hogy csupán 6477 lakos jut egy bíróra; kiindul pedig a népességnek az 1895. évi népszámlálással megállapított 52¹/₄ milliónyi számából. Ma azonban Németország népességének száma már nem 52¹/₄ millió, hanem négy millióval több. Ehhez képest a 8072 bíró mindegyikére nem kerek szám 6500, hanem kerek szám 7000 lakos jut. Ha a lakosoknak száma, akik egy bíróra jutnak, az egyetlen és helyes mértéke volna a bíró munkaterhének, e teher az előbbi évtized második felével szemben 1%-kal csökkent, az 1891. évvel szemben pedig körülbelül 1¹/₂%-kal nőtt. Tekintetbe kell azonban vennünk, hogy a büntetőügyek száma ugyan a népesség arányában szaporodott, a polgári ügyek száma ellenben kétszeres arányban nőtt. A büntetőügyek tehát körülbelül ugyanazzal a gyorsasággal intézhetők el, mint tíz évvel ezelőtt, de a polgáriaknak elintézése a bírák számára elégtelensége következtében még jobban késik, mint akkor; mert bár az utóbbi két évben a bírák száma szaporított, ez még sem történt a kellő arányban.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kriminalitás Németországban. — A Tervezet delictuma. Dr. Almási Antal kir. törvényszéki jegyzőtől. — Külföldiek képviselete szabadalmi ügyekben. Dr. Fazekas Oszkár budapesti ügyvédől. — Az esküdtszék a Balkán-Államokban. Tóth Lászlótól. — Törvénykezési Szemle: Az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyzése és joghatálya. Dr. Misner Ignác budapesti ügyvédől. — A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson. Dr. Mandel Sándor szolnoki ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kriminalitás Németországban.

A berlini nemzetgazdasági és statisztikai évkönyvek legújabb füzetek két tanulmányt közöl, amelyek a németországban a kriminalitás megítélésére igen becsesek.

Loening tanár kiskorúaknak a német birodalmi és országos törvények szerinti kényszerneveléséről szóló értekezésében a német ifjúság kriminalitásával foglalkozik s a császári statisztikai hivatal igazgatója Scheel a német kriminalitás általános eredményeit tárgyalja 1882-től 1899-ig.

Ezen időszakban a kriminalitás Németországban megnövekedett; a büntethetőség korát elért 100 egyénre a legkedvezőbb esztendőben, 1883-ban 103, a legkedvezőtlenebb évben 1898-ban 126 esik.

Scheel a szaporodást nem a növekedő elvadulással és efélékkel magyarázza meg; nem hiszi, hogy az iskola óriási erőfeszítése, mely az értelmesség fokozására irányul s az egyházé, amely a jellem javítására hat, azzal az eredménnyel jártak, hogy az emberek mindinkább elfajultak. Azt a feltevést is, hogy a kriminalitás elhatározó momentuma a büntettek elkövetésére való hajlamban van, Scheel elutasítja, mint olyant, amely nem világos, s mert ez a hajlam csak a szokásbeli bűnösökben lakozik.

Scheel a büntettek abszolút és relatív szaporodását, akkor is lehetőnek tartja, ha az erkölcsi színvonal ugyanaz marad, sőt ha emelkedik is, feltéve, hogy az alkalom gyakoriabbá lesz, a kísértések büntetendő vágyak kielégítésére megnövekednek. «Kérdésen kívül való, — írja Scheel — hogy az 1881-től 1899-ig terjedő időszaknak Németországban ez a jelleme. A lakosság tetemesen megszorodott, a nép sűrűsége jelentékenyen növekedett, s ennél fogva az emberek közötti érintkezés gyakoriabbá lett, egyidejűleg pedig a gazdasági élet nevezetesen fellendült, főleg az iparban és kereskedésben, s ennél fogva a forgalomban is. A gazdasági és a személyes forgalom élénksége a büntetendő cselekmények alkalmát növeli és ezzel számukat is fokozza.»

Azt, hogy a büntettek szigorubb üldözése is számításba veendő az elítélések számának növekedésénél, Scheel csak feltételesen engedi meg, amennyiben alkalmilag, például sensationális perek után ennek a tényezőnek is lehet hatása, de általánosságban az arány az üldözött és nem üldözött delictumok között ugyanaz marad.

A büntettek számbeli növekedésének egy másik külső okát azonban Scheel kétségtelenül bizonyítottan tartja, t. i. a büntettek vonatkozó törvényhozás kibővülését. Emlékeztet többek között a vasárnapi munkaszünetet szabályozó határozmányokra, amelyek alapján évenként mintegy 8000-en ítéltek el.

Feltűnő, hogy a kriminalitás növekedése 1882 óta egészen a férfinenet illeti, míg ellenben a nők kriminalitása, ha figyelembe vesszük a lakosság szaporodását, nem emelkedett. A fiataloknál sem szaporodott a nők kriminalitása, a fiuknál ellenben még inkább növekedett, mint a felnőtteknél. Az utóbbi tény magyarázatául Scheel azt adja elő, hogy a fiuk most élénkebben veszik ki részüket a kenyérkeresetben s hogy ezzel a kriminalitásra való alkalom rájuk nézve megszorodott. Mivel pedig ugyanez az ok, habár kisebb mértékben, a női fiatalságra nézve is fenforog, úgy tetszik, mondja Scheel, hogy a nevelésre ható tényezőknek a lakosság női részénél inkább sikerült érvényesülniök, mint a fiuknál. Lényeges momentum lehet az is, hogy a munkába járó nőszemélyek sokkal inkább ápolják az összeköttetést családjukkal, mint a fiuk.

Loening az összefüggést tárgyalja, amely a fiatalok kriminalitásának szaporodása és a nagyvárosok népességének rendkívüli növekedése közt van. Ezeken a helyeken a kísértés nagyobb s a büntetendő cselekményeket is gyakrabban jelentik fel, mint a vidéken. Erre nézve azonban statisztikai bizonyítékok nem hozhatók fel, mivel a kriminalitást külön a nagyvárosokra nézve nem mutatják ki. A hamburgi, berlini, müncheni, müncheni felső törvényszékek területén igen nagy a fiatalok kriminalitása, ámde a zweybrückeni felső törvényszék területén, ahol nagyváros éppen nincs, még nagyobb s más vidéki területek, minő pl. főleg a földmiveléssel foglalkozó marienwerdi, poseni, hambergi, felülmúlják vagy megközelítik amazokat. A nagy eltérést Loening részben azzal magyarázza meg, hogy az egyes főtörvényszéki kerületekben a büntetőtörvény azon rendelkezését, hogy kiskorúak felmentendők, ha még nincs meg cselekvésük bűnösségének felismerésére szükséges belátásuk, a 14 évet még el nem értekre nézve különbözőképpen alkalmazzák. Loening azonban a fiatalok büntethetőségét nemcsak a cselekvésük megítélésére szükséges belátástól, hanem attól is akarja függővé tenni, hogy meg van-e az az erkölcsi kiképzésük és érettségük, amely szükséges ahhoz, hogy büntetőjogilag felelősekké tétethessenek. Ehhez a kívánsághoz Loening azt a követelést csatolja, hogy a büntetés korának határa a 14. évre emeltessék fel.

A Tervezet delictuma.

Amennyire előnyösen különbözik a magyar Tervezet 1077. §-ának tényállás-része a német törvény 823. §-ától, annyira sajnálatos, hogy joghatásaiban e két szakaszt egyezőnek kell konstatálnunk. Mintha megjedjt volna a saját merészségétől, mintha bocsánatot akarna kérni azért, hogy «a» delictum elvilegesebb és tisztultabb fogalmát látja ott, hol a nagy minta csak több-kevesebb fáradsággal szélesebb interpretációra szoruló és abban már is részesülő egyes delictuális tényállásokig emelkedik, a magyar Tervezet maga részéről is megelégszik azzal, hogy a tiltott cselekményből fakadó kártérítést is a közönséges kártérítési szabályok alá vonja. Egyezik különben ebben a perrendtartási Tervezettel, mely 39. §-ában nem gondoskodik külön a delictum perillatóságáról, hanem csak a nem szerződéses «kártérítésekről» szól.

Pedig ha a delictum magánjogi, jogellenes érdeksérelem, akkor a kodifikátornak nem szabadna megfedkeznie arról, hogy a magánjognak a delictum ily felfogása mellett nemcsak egyszerű kártérítésre kell gondolnia, hanem a civilis jogtalanságnak megtorlására is, akkor a magánjogi érdeksérelemnek, mint oknak, a civilis megtorlást mint következményt kell maga után vonnia, akkor nem elégedhetünk meg egyszerű, hanem csak *sújtó* kártérítéssel, hiszen ugyanazon elvi alapon mozgunk e problémánál, mint a büntetőjog, csak a sujtó eszköz van másként megszabva mint amott!

A sujtó kártérítés a civilis jogtalanságnak logikus consequentiája: mennyivel nagyobb ok zavarta a jogos érdeket, annál nagyobb érdeket kell a tettesnek büntetesként kiegyenlítenie a kártérítéssel! Ebben azonban benrejlőnek kell vennünk azon, a legelemibb igazságérzet által sugallt, további szabályt is, hogy a kisebb sértő ok kisebb kártérítéssel is járjon! Ne vessük szembe a német törvényt, az igenis megteheti, hogy egyes esetkörökön belül autoritativ megszabja, hogy a legkisebb ok: a culposus sértés. A legnagyobb következményt: a lucrum cessans, sőt a nem vagyoni kártérítést is maga után vonja. Ám a magyar Tervezet, mely a delictumot oly messzeható módon veszi figyelembe, nem tekinthet el az okozati kapcsolat arányosságától.

S így szemlélve a dolgot, meg kell követelnünk a Tervezettől, hogy vagy térjen vissza a német törvény 823. §-ának elvi felfogásához, vagy vonja le a saját elvi álláspontjának consequentiáit és sujtsa a culpa levist a damnum emergenssel, a culpa latat a lucrum cessanssal és a dolust a nem vagyoni kártérítéssel! Legutóbbi követelményünk felé némi lépést tesz az 1140. §. 1. bekezdése és ugyanannyit visszafelé az idézett szakasz utolsó mondata. A méltányosságnak sujtó jogtételeket alkalmazó ítéletek hozatalában semmi szava. Ne felejtjük a nem vagyoni kár létezését, a szakasz megkívánja csakugy, mint majdan a praxis annak reális behizonyítását, a szándékot feltételezi, mik legyenek hát az eset körülményei és miért indokolja az egyik esetben inkább a nem vagyoni kár megtérítését, mint a másikban, midőn a szándéknak nincsenek fokai és a jog minden érdeket egyformán véd, amelyet éppen véd! Kétségkívül a nem vagyoni kár a legkevésbé érzékeny reakciót szüli, ám azért szükséges hozzá a legerősebb reagens: a szándék, ha ez egyszer fenforog, úgy nincs sem ok, sem mód további méltányosságra! A szándékos jogsértésért civilis *büntetés* jár, az pedig csakis *mérvében* lehet figyelemmel az egyes eset speciális ténykörülményeire, alkalmazhatósága ellenben független kell hogy legyen tőle! E civiliter-penalís delictum következményei sujtanak a tettest végeredményükben család- és örökjogilag is és ez képezhetné pl. egyes legsúlyosabb és akár taxative, akár típusaik szerint felsorolható delictumok joghatását. Családjogilag a legsúlyosabb civilis jogtalanság kiejtené a tettest a tartási kötelemből *active* (a sértett atya nem volna köteles tartásra) bennehagyná *passive* (a tettes fiu igenis köteles atyját eltartani) örökjogilag a köteles részből (volna a sértettnek a tettes gyermek, stb. után köteles része, de nem fordítva), stb. Sőt a delictum ily felfogásának végső consequentiái a végrehajtási eljárásban is le volnának vonandók, ez azonban nem e helyre való!

Ugy az említett jogpolitikai, mint a Tervezet kezelhetőségét könnyítő jogtechnikai okok szükségessé tennék, hogy a Tervezet 1077. §-a a tiltott cselekményt előbb situálja és csak azután vonja le annak joghatását.

Bármi legyen is e hatás, tudniillik ha a Tervezet novumot statuál, nálunk a delictum oly fogalma, melyből a Tervezet kiindul, eddigelé nem létezik s így nem definitiót, de vigens jogot jelentene ki az 1077. §. azt mondván, hogy «aki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkeken, szándékosan vagy gondatlanságból megsérti, *tiltott cselekményt követ el*. A tiltott cselekményből eredő kár a

sértettnek megtérítendő». Ha a Tervezet ily határozottan mondaná ki, mit ért delictum alatt, akkor bizonyára nem esnék meg vele, hogy azt majd «cselekménynek» (1077. §. 2. bek.), majd «jogellenes cselekménynek» (1079. §.) nevezze, vagy plane az, hogy a II. czimben «*tiltott cselekmény*» alatt *magánjogi delictumot* ért, a VI.-ban pedig *kriminaliter büntetendő cselekményt*! (Az 1351. §. nem is érthető másra!)

Ezzel persze nem azt akartam mondani, hogy az 1077. §. szövegezése egyébként tökéletes, csak azt, hogy akkor sem maradhat úgy, amint van — ha úgy is maradna!

Nézetem szerint azonban változtatnunk kellene rajta és pedig lényegesen! Nem szólok az «érdek» szó határozatlanságáról, hisz elvégre a köteles részre jogosult érdekét is védi a jog anélkül, hogy a Tervezet komolyan akarná az ultra portionis ajándékozó vagy végrendelkező örökhagyót (annak hagyatékát) kártérítésre kötelezni, ha pl. a kitagadott elesik a kitagadás folytán valamely tervezett házasságától, stb. Arra azonban talán szükséges figyelni, hogy az 1077. §. «más» kitétele egyrészt nem is képezi hű fordítását a német polgári törvénykönyv 823. szakaszában használt «Anderer» fogalmának, — nyilván ez lebegett kodifikátorunk előtt — másrészt hogy a német törvény 823. §-ának joggal annyira perhorreskált második bekezdése legalább arra jó, hogy az «Anderer» homályos kitételét felvilágosítsa: «den Schutz eines Anderen bezweckendes Gesetz» nem hagy fen kétséget az iránt, hogy mily «Anderer»-re gondol a törvény! A magyar Tervezet azonban nyitva hagyja, vajon az államnak delictuális vagyoni kártérítéssel tartozik-e az, ki a Btk. 453. s köv. §-aiba ütköző cselekményt követ el (hiszen «kár» a menekülése után elfogott katona rabtartási díja, az ő továbbszolgálati idejének költségei, stb.), avagy a bécsi Creditoren-Vereinnak azon budapesti kereskedő, ki a Btk. 414. s köv. §-aival jó összeütközésbe, az izraelita hitközségnek, ki a templomban úgy viselkedik, hogy ellene a Btk. IX. fejezete alkalmazandó és így tovább. A példák halmozásánál különösen az tűnik szembe, hogy ezek majdnem csupa oly esetek, melyeknél a bíró a mostani szövegezés mellett a méltányosság és az eset körülményeiből legjobb akarat mellett sem olvashat ki mást, mint nem vagyoni kártérítést! (1140. §.) A Tervezet kétségkívül helyes intenciókból ejtette el a magán- és közjogi személyek közötti különbség felvételét a törvénykönyvben (Indokolás I. k. 3. l.), de ha nem akarjuk praxisunkat oly szertelenségekbe sodorni, melyektől a francziákat helyes ösztönük megóvta, de melyekbe bennünket a német dogmatikának a Tervezet által még csak fejlesztendő doctrinár és intransigens volta okvetlenül besodorna, mondom, ha a delictum tanában praxisunkat a monstruositástól meg akarjuk óvni, úgy az 1077. szakasz «más» szava helyébe «*magánjogi személyt*» tesszünk!

Sokat mond az idézett helyen használt «jog» is. Értendő alatta objectív jogforrás és lege non distinguente *valamennyi* jogforrás. Tehát az 1886. évi XXI. tcz. 12. §-a, az 1886. évi XXII. tcz. 27. §-a, a kihágási törvény 1. §-a értelmében a bíró a belügyminiszterileg egész más szempontból jóváhagyott rendőrségi, községi vagy törvényhatósági szabályrendeletet kénytelen lesz oly jogforrásnak tekinteni, mely — ha csak a maga közjogi korlátjait át nem hágja — neki imperative megszabja, hogy mely kihágás legyen egyuttal kártérítéssel járó civilis delictum is? Pedig nem érthetjük e szakaszt másként, «jog» által védett érdekről van szó! Példákkal sem kell a jelzett visszasságot illusztrálnom, hogy már az eddigiek alapján a «jog» helyébe «*törvényt*» kívánjak, értem alatta persze a törvényerejű szokásjogot is, melyet tervezetünk a német törvény nyomán restell nyíltan elismerni.

Különben sem mondhatjuk nagyon szerencsésnek az 1077. §-t azon szempontból, hogy a delictum tanában directívát nyújtson! Ránézek és első pillanatra azt hiszem, hogy a benne megkívántatott «vétkeesség» (minek is kellett e szó,

ha nem fogjuk fel oly gradatiók összszerű kifejezésének, melyekhez fokozatos kártérítés fűződik?) az elkövetésre van irányítva, hiszen aki *vétkenen sért*, annak dolusa vagy culpája csak a *sérelemre* irányulhat; — ismét, ha az 1089. §-ra vagyok tekintettel, alig juthatok más eredményre, mint arra, hogy a Tervezet csupán azon egy *kivételes* esetben zárja ki a tettes azon mentségét, hogy a kárt előre nem láthatta, minden más esetben ellenben ezen körülmény a tettest igenis felmentené a felelősség alól! Vagyis az 1077. §. szerint a vétkenesség *csakis a cselekményre* irányul, az 1089. §-ból kitetszőleg az *eredményre is*, mi pedig ég és föld! Hogy az 1077. szakasz csak a cselekményi vétkenességre gondol, kitetszik abból is, hogy 2. bekezdésében csak harmadik személyre közvetve háruló kárnál kívánja az előreláthatást, tehát a sértettre háruló «közvetlen» kárnál nem. Hallgat a törvény az 1077. §. 2. bekezdése és az 1089. §. egymáshozí viszonyáról is; áll az 1077. §. 2. bekezdése akkor is, ha a hatósági intézkedés meg nem tartása folytán harmadik személy «közvetett» kárt szenvedett, avagy lerontja-e az 1089. §. az 1077. §. 2. bekezdését?

Egy lépéssel odább! Miféle viszonyt képzél az 1077. §. az «érdek» és «subjectiv jog» között, minden érdek jog-e? Ha igen és közömbös a delictum tanában, vajon jogról avagy érdekről szólunk-e, miért nem marad meg a Tervezet az egyszer választott kifejezésnél s miért nem szól inkább kötelmi «érdek» sérelméről az 1078. §-ban?

Be kell ugyan vallanom, hogy az ezen szakaszban rejlő problémát egyformán rosszul és homályosan oldotta volna meg akkor is, ha «érdekről» szólt volna!

Dr. Almási Antal,
kir. törvényszéki jegyző.

(Bef. köv.)

Külföldiek képvisellete szabadalmi ügyekben.

A szabadalmi törvény 15. §-a értelmében «az, akinek belföldön rendes lakhelye nincsen, szabadalmat csak akkor nyerhet, és az abból eredő jogokat csak akkor érvényesítheti, ha hitelesített és a szabadalmi hivatalhoz bemutatott, különös meghatalmazással ellátott, belföldön lakó képviselőt nevezett ki». Az ilyen képviselő jogosítva van arra, hogy megbízóját a szabadalmi hatóságok és bíróságok előtt képviselje, hogy a szabadalmak bejelentésére, fentartására és a büntető eljárás megindítására vonatkozó indítványt tegyen és hogy keresetekre hozott és másnemű határozatokat átvehessen.

A külföldi szabadalomtulajdonos tehát szabadalmára vonatkozó ténykedésében belföldön lakó képviselő közbenjárására van utalva.

Törvényünk, mint a külföldi szabadalmi törvények is, a kötelező képviselést azon okból írják elő, hogy egyrészt az érintkezés a külföldi fél és a hatóságok közt egyszerűbb, könnyebb és közvetlenebb legyen, másrészt pedig azért, hogy a szabadalom fenállását érintő és éppen azért esetleg közérdekű határozatok kézbesítésének eszközlése késedelem nélkül és biztosan foganatosítható legyen.

A kérdés, amelyet a külföldi szabadalomtulajdonos belföldi képvisellete tekintetében ezuttal vizsgálat tárgyává teszek az, hogy a külföldi szabadalomtulajdonos képviselője megválasztásában van-e valamelyes korlátokhoz kötve, vagy nem, s a képviselő hatásköre függ-e annak képesítésétől, vagy nem.

A törvény világos értelme, illetve öntudatos hallgatása ugyan feleslegesnek tünteti fel e kérdés feltételét; a törvény ugyanis egy szóval sem mondja, sem idézett 15. §-ában, sem másutt, sem kifejezetten, sem hallgatólag, hogy szabadalmi képviselő csak ügyvéd, ügyvivő vagy magánmérnök lehetne; szóval, hogy e minőség valamiféle képesítéshez volna kötve, még azt sem mondja a törvény, hogy magyar honosnak kell lennie, ellenkezőleg, kifejezetten arra szorítkozik, hogy a képviselő «belföldön lakjék», ami természetes folyománya azon

célnak, amelyre a képviselői intézmény szolgál. Hiszen képviselő rendelésére csak azon szabadalomtulajdonos — akár magyar, akár külföldi honos — van kötelezve, kinek belföldön rendes lakhelye nincsen.

Dr. Wetzel Gyula, a szabadalmi hivatal elnökének kommentárja szerint is «meghatalmazott képviselő lehet bárki, aki belföldön lakik».

Dr. Kósa Zsigmond szabadalmi bíró, a magyar szabadalmi jogról írt kommentár-rendszerű, de *tudományos becsű* munkájában szintén, mint vitán felül álló tételt mondja ki ugyanezt.

S mindezek dacára nem nyílt ajtókat döngöttek, mikor e kérdést oly értelemben taglalom, hogy a törvénynek úgy betűje, mint intentiója kizárja azt, hogy a képviselői minőség képesítéshez legyen kötve.

Hallottam már egészen komoly ellenvetéseket is. Ezen ellenvetéseket a szabadalmi törvény 27. §-ának 2. bekezdésére alapítják, amely szerint a «szabadalmi hivatal előtt felek képviselésére csak ügyvéd vagy hatóságilag jogosított szabadalmi ügyvivő van jogosítva».

A két törvényhelynek egyszerü egymás mellé állítása eldönti jogászsamber előtt a kérdést.

A 27. §. 2. bekezdése pusztán a feleknek a szabadalmi hivatal előtt való képviselést tartja fen ügyvédnek vagy ügyvivőnek, minden egyéb szabadalmak körüli tevékenység tekintetében, tehát *implicit* megengedi, hogy a szabadalomtulajdonos megbízásából bárki eljárasson.

A törvény az ügyleti szabadság egy korlátját állapítja meg akkor, amikor a hivatal előtti képviselést képesítéshez köti; ilyen rendelkezést tágan értelmezni vagy kiterjeszteni nem lehet.

Minthogy kétséget nem szenved, hogy a külföldi szabadalomtulajdonos belföldi érdekeinek ellátása a szabadalmi hivatal előtt való képviselést jóval túlhaladja és oly tevékenységet is igényel, amely azon *kivül* esik, illogikus minden következtetés, melynek kiinduló pontjául az szolgál, ami csakis a szabadalmi hivatal előtt való képviselére vonatkozik.

A törvényjavaslat miniszteri indokolása sem nyújt támpontot arra nézve, hogy a törvény intentiója oda irányult volna, ellenkezőleg, a törvény öntudatos hallgatása eléggé igazolja, hogy olyan korlátozás nem volt szándékában a törvényhozónak, amely a külföldi szabadalomtulajdonost olyan rendszabályokhoz kösse, amely érdekei kellő gondozását megnehezítené.

Mindezen lépések, amelyek a szabadalom tekintetében hatóságok előtt teendők, a dolog természeténél fogva csakis a szabadalmi jogviszonyok *rendezésére* irányulhatnak, nem vezethetnek azonban az ily lépések a szabadalom tulajdonképpen rendeltetéséhez, t. i. *kiaknázásához*.

A feltaláló munkája jutalmát gazdasági eredményekben kívánja élvezni; így gondolkozik az is, aki áldozatok árán egy szabadalom tulajdonjogát megszerezte.

Tudvalevő, hogy egy szabadalomnak, kiváltképpen külföldi szabadalomnak értékesítése jórészen *használati és gyakorlatbavételi engedélyek* adása után történik, amelyek a belföldi iparost feljogosítják arra, hogy a külföldi szabadalomtulajdonos találmányát bizonyos átalányösszeg, vagy évi jutalék ellenében ipari vállalataiban használja, vagy gyakorlásba vegye.

Az ilyen licentiális szerződések, a szabadalom tárgya természetének megfelelően, a legváltozatosabb módon szabályozzák a felek közti jogviszonyokat: a használat és gyakorlásbavétel bizonyos terület, bizonyos kiviteli módok, bizonyos forgalmi körök, bizonyos üzleti összeköttetések tekintetében nemcsak korlátokhoz van gyakran kötve, hanem oly kötelezettségekkel is jár az engedélyesre nézve, amelyek az árak, a kivitel módjai, a reklám méretei és szövegezése és még

számos egyéb, többek között oly fontos körülményekre is vonatkozhatnak, mint a bitorlások üldözése és a szabadsalomnak per esetén kellő védelme stb.

A szabadsalomtulajdonos jogainak védelmére megkívánható lépések megtétele sok esetben nem ügyvédi discretio körébe tartozik. Azokat a gazdasági vonatkozásokat, az üzleti érdekek finom árnyalatát, amelyek e jogviszonyokban döntők, nem képes diplomás ember méltatni, hanem csak az iparos vagy a kereskedő, kinek fejlett gyakorlati érzéke van az effélékhez.

De a legjobb és egyedül igazán hivatott belföldi képviselője a külföldi szabadsalomtulajdonosnak a belföldi licentiarius, akinek érdeke teljesen egybeforrott a szabadsalomtulajdonos érdekével.

Ha felállítanók azt a lehetetlen tételt, hogy belföldi képviselő csak ügyvéd vagy ügyvivő lehet, akkor külföldi szabadsalomtulajdonostól csak ügyvéd vagy ügyvivőnek volna érdemes licentiát szerezni, mert csak mint képviselő örködhetni minden, a szabadsalmat érintő érdek felett.

Ezt az absurdumot nem hiszem, hogy valaki magára olvastatni engedné. A szabadsalmi törvény 27. §-a értelmében a fél saját ügyeiben a szabadsalmi hivatal előtt személyesen eljárhat: azt meg kell engedni a külföldön lakó szabadsalomtulajdonos belföldi képviselőjének, akire a szabadsalom sorsa bízva van s aki talán *engedélyesi minőségben elsőbbsorban érdekelt, mint maga a tulajdonos*.

Égészen másodrendű dolog azután, hogy a szabadsalomtulajdonos érdekeinek érvényesítése körül a képviselő szor-e ügyvédnek vagy ügyvivőnek közbenjárására. Ilyen képviselet szüksége oly szabadsalomtulajdonosnál is felmerülhet, aki belföldön tartózkodik.

Igen is a szabadsalmi hivatal előtti képviseletet lehet, sőt kell szakavatott tényezőkre bízni, de a szabadsalomhoz fűződő érdekeket illető s a képviseletet túlhaladó gondoskodást, amely széles kereskedelmi jártasságot, körültekintést, valamint a forgalmi és ipari körökkel való állandó élénk contactust igényel, minden ezen tevékenységet spanyol zubonyba szorítani, sem a köznek, sem a magánosoknak nem áll érdekében s nem tudok okot képzelni, amely ezen egyszerű megfontolást bármily oldalról kérdésessé tehetné.

A szabadsalmi törvény 27. §-ának 1. bekezdése szerint a felek a szabadsalmi hivatal előtti ügyeikben személyesen eljárhatnak.

Problemátikus már most, hogy a külföldi szabadsalomtulajdonos belföldön lakó képviselője, ki pl. engedélyese is, tekinthető-e oly «fél»-nek, ki a szabadsalmi hivatal előtti ügyeiben személyesen eljárhat, vagy pedig képviseltetni tartozik magát?

E kérdés vitatható, pro és contra lehet érvelni. Nézetem szerint a szabadsalmi képviselő «fél»-nek tekintendő, s nem tartozik képviseltetni magát ügyvéd vagy ügyvivő által. Következtetem ezt első sorban a törvény szelleméből.

A 15. §-ban foglaltak a megbízó jogköre tekintetében egyenesen arra utalnak, hogy a képviselő megbízóját a szabadsalmi hatóságok és bíróságok előtt jogosítva van képviselni s a szabadsalom bejelentésére, fentartására nézve stb. szükséges lépéseket megtenni.

Ebből és az intézmény céljából, úgy hiszem, azt kell következtetni, hogy a törvényhozó mintegy belehelyettesíteni kívánta a képviselőt a megbízó jogállásába s midőn a képviseletet a hivatal előtt ügyvédre és ügyvivőre bízta, csak az esetről gondoskodott, ha a fél, vagy a belföldön lakó képviselője nem személyesen lép fel.

Dr. Kósa Zsigmond, szabadsalmi törvényünknek avatott magyarázója, már említett könyvében a 15. §. 2. bekezdését ellentétben állónak találja a 27. §. 2. bekezdésével, «mert míg itt nincs kimondva az, hogy képviselő csakis ügyvéd vagy ügyvivő lehet s ennek daczára feljogosítja a képviselőt

arra, hogy megbízóját a hatóságok és bíróságok előtt képviselje, addig a 27. §. 2. bekezdése szerint felek képviselésére a szabadsalmi hivatal előtt csakis ügyvédek és jogosított ügyvivők vannak jogosítva, miből következik az is, hogy azon képviselő, ki a 27. §. 2. bekezdésében jelzett minőséggel nem bír, a szabadsalmi hivatal előtt eljárni, jogosított ügyvédet vagy ügyvivőt köteles megnevezni, ami a 15. §. 2. bekezdésével ellenkezik».

Kósa ezen felfogását érteni tudom ugyan, de nem oszthatom: a fenti megfontolás alapján, mely mellett egy igen erős, eddig nem méltatott dogmatikai érvet is tudok felhozni.

A törvény beszél egy helyütt a szabadsalmi képviselő személyes felléphetéséről és pedig negatív alakban. A 27. §. 3. bekezdése szó szerint ezt mondja: «a szabadsalmak megsemmisítésére és megvonására irányuló perekben a felek és a külföldi szabadsalomtulajdonosnak képviselői (15. §.) ügyvéd által kötelesek magukat képviseltetni».

Más perekben a szabadsalmi képviselő, — mint a contrario folyik, — nem köteles magát képviseltetni, hanem úgy, mint a fél, személyesen eljárhat.

Ez az egyetlen rendelkezés a szabadsalmi törvényben, amely képviseleti kényszert állapít meg s itt a fél és a szabadsalmi megbízott egy tekintet alá esik. Ha a törvény a szabadsalmi megbízottnak nem akarna személyes felléphetést engedni, akkor egyszerűen azt mondaná, hogy a felet (nem pedig a szabadsalmi képviselőt is, ki egyébként sem léphet fel személyesen) e perekben csak ügyvéd képviselheti stb.

Már abban magában, hogy a külföldi szabadsalomtulajdonos belföldön lakó képviselője az, — nem maga a szabadsalomtulajdonos, — aki «képviseletet» magát, arra vall, hogy előbbi saját nevében, mint «fél» lép fel, tehát reá is áll a 27. §-ának 1. bekezdése, amely szerint a hivatal előtt *személyesen* eljárhat.

Nézetem szerint tehát

a) külföldi szabadsalomtulajdonos belföldön lakó képviselője bárki lehet;

a) e képviselő — a megsemmisítési és megvonási pereket kivéve — a szabadsalmi hivatal előtt személyesen eljárhat.

Dr. Fazekas Oszkár.

Az esküdtszék a Balkán-Allamokban.

I. Görögország.

A következőkben a balkán népek, u. m.: a görögök, románok, szerbek és bolgárok esküdtszéki intézményét, illetve azok szervezetét óhajtjuk ismertetni, azon reményben, hogy igénytelen dolgozatunk által szolgálatot teljesítünk az érdeklődőknek.

Az esküdtbíróságokról szóló törvény * értelmében esküdt lehet azon görög állampolgár, aki az alábbi feltételek egyikének megfelel. Nevezetesen: 1. egyetemi vagy gymnasiumi tanár, vagy elemi iskolai tanító; 2. valamely tudományos akadémia tagja; 3. valamely akadémiai licenciatust elnyert; 4. 1500 drachma ingatlannal bír, vagy bérlelője valamely, évenként legalább 500 drachmát jövedelmező földbirtoknak; 5. hivatalnoki állásban van.

Nem lehet esküdt: 1. aki büntetett, vagy a büntetőtörvény («Poinikos nomos») 22. szakaszában felsorolt bűncselekmények miatt elítéltetett; ez utóbbiak a következők: rablás (lésteia), erőszakosság (ekbiazis), csalás (apaté), lopás (klopé), hamisítás, becsületsértés, rágalmazás, hamis eskü, hamis tanuskodás, pénzhamisítás és a közérkölség elleni büntettek; 2. aki oly büntetés hatálya alatt áll, amely valamelyik közhivatali functio gyakorlásától való felfüggesztéssel jár; 3. az, aki már behivatott esküdtnak, de nem jelent meg pontosan, sem elfogadható okot fel nem hozott.

* Forrás: Phillareton G. N.: «Hé dikastiké anadiorgánosis en Helládi». Athénai, 1898. (16°, 320 old.)

Felmenthetők az esküdti szolgálat alól: 1. a miniszterek, prefectusok, városbírók, rendőrhadnagyok és legények; 2. a kereskedelmi és a különböző segédbírák kivételével a bírák; 3. az ügyészség tagjai; 4. az egyházi személyek (klérikai); 5. akik életük 70. évét betöltötték; 6. mindazok, akik — hivatali funkciójuk folytán — közvetve vagy közvetlenül részt vettek a vizsgálatban; továbbá: a tanuk, bírák és általában mindazok, akik a perben érdekelve vannak.

Megalakítás. Minden városi tanácsban a városbíró elkészíti azon egyének névsorát, akik a megkívánt kellékekkel bírnak s kitünteti az illetők nevét, lakhelyét, életkorát, foglalkozását és vagyoni állapotát.

A városi bíróság február hó öt első napjában revideálja a névsort s az eredményt legkésőbb márczius hó 10-ig akár közvetlenül, akár az alprefectus útján a prefectushoz juttatja. A prefectus átvizsgálja az összeállított névsort s jogában áll azt — a törvény határain belül — kikorrigálni.

A megyei névsort a prefectus ily módon megszerkesztvén, mindegyik városi tanács a várost érdeklő részét május hó 1-én kifüggeszti s annak tartalmát a következő vasárnapon a plébániákon felolvastatja; továbbá kitéteti a névsort a városi tanács titkári hivatalában, a prefectusi hivatalokban és az ülésterem mellékhelyiségeiben. Minden érdekelt polgár másolatot kérhet s július 10-ig kívánhatja a maga vagy harmadik személy törlését, illetve felvételét, aminek eszközlése a prefectusra tartozik; ennek a határozata ellen — 10 napon belül — a bűnügyi kamarához felebezhetni.

A megyénként megállapított névsor a megyegyűlés összehívása előtt legalább is 15 nappal publikáltatik s annak az illető községre vonatkozó részét, az ülés kezdetekor, minden egyes tanácsossal közlik.

A kerületi tanácsosok — az esküdtek választásánál — oly módon járnak el, hogy azok száma összesen 30 legyen s minden megyében a *tanácsosok által választassanak*; a kerületenkénti elosztást minden harmadik évben királyi rendelet útján eszközlik.

Minden megye egy, 60 egyénből álló névsort terjeszt be, amelyből a prefectus 30 nevet töröl.

E névsort a prefectus beküldi a kerületi bíróság elnökének és ügyészének; a bíróság készíti el abból véglegesen az *első* névsort („prótos katalógos”). Azután elkészül a második névsor („deuteros katalógos”), amely csupán az azon városbeli illetőségű polgárok neveit tartalmazza, amely városban a törvényszék székel.

Mindegyik ülésszak megnyitása előtt négy héttel a törvényszéki elnök — nyilvános ülésben és az ügyész jelenlétében — sorshuzás útján az *első névsorból* husz, a *másodikkól* négy nevet huz ki s ezzel megalkotja az *ülésszaki listát*.

A tárgyalás megkezdése előtt — ugyancsak sorshuzás útján — egy segédlistát is készítenek a második névsorból, amelynek célja az, hogy az esetleg beálló akadályoztatásokat pótolja. A tárgyalás, illetve az ülés kezdetekor tehát huszonnégy esküdtet sorsolnak ki.

Végül a bíróság így kiválasztván a 24 esküdtet, a közvádoló és a védő 6—6 esküdtet visszavethetnek s az így megmaradt 12 esküdt alkotja a bíróságot. Ha a tárgyalás hosszadalmassága előre látható: sorshuzás útján még egy-két pótesküdt is választható.

Tóth László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyzése és joghatálya.

A terhelési és elidegenítési tilalom telekkönyvi feljegyzése hazai jogfejlődésünknek ártalmas kinövése. A kir. Curia, amennyire a felsőbbbíróági határozatok gyűjteményéből meg-

állapítható, első ízben a 2991/883. sz. végzésével mondotta ki, hogy a jelzáloghitelező javára az ingatlantulajdonos beleegyezésével az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyezhető. A nyolczvanas években mindazonáltal ily tilalom csak szóróványosan lett feljegyezve, de annál nagyobb tért hódított az eszme a kilenczvenes években és tág kaput nyitott alkalmazásának a kir. Curianak az 1895. évben hozott 59. számú teljes-ülési határozata. Ez kimondta, hogy a tilalom feljegyzésének elrendelését nem lehet sikeresen perenkívüli uton felfolyamodással megtámadni és hatálytalanítása csakis peres uton szorgalmazható. Manapság már átment a köztudatba az adósok ezen védekezési módja és a hitelezők támadásaitól tartó számos ingatlantulajdonos folyamodik e segélyeszközkhöz. A hitelező bizva abban, hogy adósának kellő fedezetet nyújtó ingatlana van, hitelt adott és midőn perenkívül vagy ítélet alapján zálogjogi előjegyzést vagy bekebelezést kér, a telekkönyvi hatóság elutasítja, mert valamelyik hitelező javára az elidegenítési és terhelési tilalom előzőleg fel van már jegyezve. Az adósok minden időben tanusítottak leleményességet a kötelezettségek teljesítésének elhúzásában, de rendszerint ez csak ideig-óráig segített rajtuk; valahára mégis csak juthatott kielégítéshez a hitelező. A kérdéses tilalom telekkönyvi feljegyzése azonban teljesen meghiusítja a hitelező kielégítését vagy kiszolgáltatja a hitelezőt annak, akinek javára a tilalom fel van jegyezve. A tilalom feljegyzése radikálisan segített az adósokon. A tilalom feljegyzésének célja mindig a jelzálogilag nem biztosított többi hitelezők kielégítésének meg-hiusítása.

A jogosított hitelező, akinek a javára a feljegyzés történik, tudja az adós abbéli szándékát, hogy a tilalom feljegyzése a többi hitelezők rovására történik és ismerve az adós kijátszási szándékát, ennek megvalósítása végett szövetkezik vele, eszközének szegődik az által, hogy a maga javára jegyezteti fel a tilalmat és teszi lehetetlenné az ingatlan elárverezését. Az élő jog és kötelező törvény szerint a telekkönyvileg nem biztosított hitelezők nyilvánvaló kijátszására irányzott megállapodás nem szolgálhat alapul telekkönyvi jogok szerzésére és azért a kir. Curia 59. sz. teljes-ülési határozatát tévesnek kell tekintenem.

A telekkönyvi rendtartás 69. §-a a zálogjog bekebelezéséhez érvényes jogalapot kíván; az okmányoknak tartalmaznia kell az érvényes jogcímet, melyből a követelés származik és ilyen jogcím nélkül pusztá beleegyezés alapján a tulajdonjogot sem lehet bejegyezni. Hasonló módon nélkülözhetlen kelléke az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyzésének az érvényes jogcím. A tulajdonosnak pusztá beleegyezése nem jogcím; a beleegyezés mindig csak következménye az érvényes jogcímnak, mely nélkül telekkönyvi jogok bejegyzése és feljegyzése helyt nem foghat. A kérdéses tilalom feljegyzésének meg van ugyan a jogalapja, csak hogy ez érvénytelen, mert a feljegyzés a telekkönyvileg nem biztosított hitelezők kijátszására van irányozva. És habár a feljegyzést megengedő okmány nem is tartalmazza a kijátszási szándék kifejezését, ezt a beleegyezés a tilalom telekkönyvi feljegyzésébe oly érthetően árulja el, mint bármely világos kifejezés. Mivel pedig az ingatlantulajdonos által valamelyik jelzálogos hitelező javára engedélyezett feljegyzése a tilalomnak mindig a többi hitelezők kijátszására irányzott szándékot, az érvénytelen jogalapot árulja el, a telekkönyvi hatóság a tilalom feljegyzése iránti kérvényt elutasítani tartozik.

Ezen felfogással szemben nem lehet sikerrel felhozni a kir. Curia 59. számú teljes-ülési határozatában is hangsúlyozott szabad rendelkezési jogát a tulajdonosnak. Eltekintve attól, hogy a szabad rendelkezés sem ad jogot harmadik személyü hitelezők kijátszására, ezen szabad rendelkezés korlátozását leli a végrehajtási törvény 43. §-ában, mely szerint a hitelező a végrehajtást szenvedőnek minden ingatlan és ingó javára vezethet végrehajtást és nyerhet abból kielégítést.

A hitelezőnek törvényileg biztosított kielégítési jogát az adós nincsen jogosítva meghiusítani. A végrehajtási törvény 51. §-a felsorolja azon vagyontárgyakat, melyek foglalás alá nem esnek. Az ingatlanok természetesen oda nem tartoznak és azért az elidegenítési és terhelési tilalom, mely a törvény rendelete ellenére a végrehajtási alap elvonását czélozza, telekkönyvileg fel sem jegyezhető. Képzeltető-e a törvényre és igazságszolgáltatásra nézve található ironia, mint az, hogy van az adósnek nevén álló, a hitelező követelésére elegendő, a végrehajtási törvény szerint lefoglalható ingatlan vagyona és még se lehessen ebből kielégítést kapni a tilalom feljegyzése folytán? Hát azért rendelte a végrehajtási törvény 43. §-a, hogy a marasztalt fél minden ingó és ingatlan vagyona lefoglalható, hogy ezen kardinális jogelv a tilalom telekkönyvi feljegyzésével, egy kicsinyes mesterfogással paralysálható legyen? Avagy nem válik-e valóságos szégyenére az igazságszolgáltatásnak, hogy az állami bíróság által pernyertesnek deklarált fél az ítéletnek érvényt nem szerezhet és tehetetlenül kell eltűnnie a tilalom feljegyzését és a végrehajtási alap elvonását?

De ott van a büntető-törvénykönyv 368. §-a, mely a végrehajtási alaphoz elvonását a végrehajtás alól csalásnak minősíti és szigorú büntetéssel sújtja. Az elvonás a végrehajtás alól — mert a büntetőtörvény tiltja — érvénytelen jogalap és mégis a telekkönyvi hatóságok a kir. Curia 59. számú teljes-ülési határozata folytán a tilalmat feljegyzik és így kényszerűségből segédkezet nyújtanak a telekkönyvileg nem biztosított hitelezők kijátszására.

Semmi jogosultsággal nem bír az a felfogás, hogy a korlátozás csak időleges és megszűnésével az ingatlan terhelhető és elérverezhető. Hisz a felek a korlátozás bárminő hosszú tartamában állapodhatnak meg, de a legrövidebb tartamu korlátozás is egyenértékű a végrehajtási fedezet elvonásával, mert a hitelező akkor, amikor neki ítélet szerint kielégítésre és okmány szerint telekkönyvi biztosítékra van joga, ezek megszerzésében a feljegyzett tilalom által akadályozva van. A kereskedőt, ki üzletét azon kötelezettséggel adja el, hogy a vevő a vételért az eladó tartozásainak bizonyos előre megállapított hosszabb részletekben történő, de teljes kielégítésére fordítsa, csalás miatt elítélik, ellenben az ingatlan-tulajdonos azon cselekményét, amelylyel a marasztaló ítélet végrehajtását hosszabb időre vagy egészben meghiusítja, törvényesnek, sőt telekkönyvi feljegyzésre alkalmasnak nyilvánítják! Hol van itt a ratio? Az ilyen tilalom feljegyzése mindig a telekkönyvileg nem biztosított hitelezők megkárosítására van irányozva és a nyilván érvénytelen jogcím miatt a tilalom feljegyzését már a telekkönyvi hatóság köteles megtagadni.

Miért kelljen előbb a korlátozást feljegyezni és annak törlése miatt pert indítani? A korlátozás bejegyzésének célja mindig ugyanaz, a telekkönyvileg nem biztosított hitelezők kielégítésének meghiusítása. Ha ezen célzat elegendő arra, hogy per után érvénytelennek nyilváníttassék a tilalom feljegyzése, miért ne lehessen elegendő a feljegyzés iránti kérvény elutasítására? Semmi jogos alapja nincs annak a kíváncsúnak, hogy per után tisztáztassék a korlátozás megállhatása vagy meg nem állhatása. Nem szükséges, hogy a hitelező hosszú ideig tartó pert vezessen és költségeskedjék, midőn a telekkönyvi hatóság a korlátozás feljegyzése iránti kérelmet a törvény értelmében amugy is elutasíthatja és elutasítani tartozik. A telekkönyvi rendtartás 69. §-a, a végrehajtási törvény 43. §-a és a Btk. 386. §-a elegendő törvényes bázist nyújtanak a korlátozás feljegyzése iránti kérelem elutasítására.

A legsajnátságosabb pedig a dologban az, hogy a kir. Curia 59. számú teljes-ülési határozata szerint csak per után lehetne hatálytalanítani a tilalom feljegyzését és a bejegyzés kérelmével elutasított hitelezőnek a bírói gyakorlat szerint

nincs is joga az érvénytelenségi kereset megindítására, mert a telekkönyvben mint jogosított nem szerepel. Ugyanis a feljegyzett tilalom folytán a folyamodót a zálogjog bejegyzése iránti kérelmével elutasítják, mert nincs a telekkönyvben feltüntetve oly érdekelt félnek, aki valamely bejegyzés vagy feljegyzés megtámadására jogosítva lenne.

Ezen gyakorlat ellenére véleményem szerint mégis helyet kell adni a tilalom megszüntetésére és törlésére irányzott keresetnek, mert az in fraudem creditoris létrejött korlátozásnak nincs megállható alapja. De egyáltalán nincs szükség e keresetre, ha a telekkönyvi hatóságok a fent idézett törvényhelyek alapján utasítják el a tilalom feljegyzését szorgalmazó kérvényt. Ezt különben azért is el lehet utasítani, mert a tilalom feljegyzése az ingatlant forgalmon kívül helyezi és azt, habár csak időlegesen, de mégis hitbizományi termékkel felruhazza.

Egészen más elbírálás alá esik az öröklés vagy ajándékozás után a tilalom kikötése mellett szerzett ingatlanra vonatkozó korlátozás feljegyzése. Ezen feljegyzés iránti kérelemnek a telekkönyvi hatóság helyt adni tartozik, mert az örökhagyó, ha rendelkezésével nem sérti a köteles részt, az ajándékozó pedig minden esetben hatályosan kikötheti az elidegenítési és terhelési tilalmat; e rendelkezéssel és kikötéssel senki jogkörét nem sértik. Abból azonban, hogy az örökhagyó intézkedése vagy az ajándékozó kikötése alapján helyt kell adni a korlátozás telekkönyvi feljegyzésének, korántsem következik, hogy e kérelmet akkor is kell teljesíteni, ha az ingatlanról szabadon rendelkező tulajdonos beleegyezését adja abba, hogy a korlátozás valamely zálogjogilag biztosított hitelezője javára bejegyeztessék. Lehetne még azt is vitatni, hogy az ingatlantulajdonos beleegyezése alapján kért feljegyzése a korlátozásnak mindenesetre bír hatálylyal a beleegyezővel szemben oly módon, hogy az általa kiállított okmány alapján kért zálogjogi bejegyzést meg kell tagadni, ellenben a biztosítási vagy kielégítési végrehajtás után elrendelt zálogjogi bejegyzést nem akadályozhatja a feljegyzett korlátozás. Ezen felfogás elfogadása tetemesen megszorítaná a visszaéléseket, de mert részben még mindig előfordulhatnának és egyébként az ingatlantulajdonossal egyetértve ellene könnyen lehet marasztaló ítéletet kieszközölni, helyesebbnek és célszerűbbnek mutatkozik a korlátozások feljegyzésével üzőtt szédelgést teljesen kiküszöbölni. Ezt a törvény és közhitel egyaránt kívánják és ha nem akarjuk, hogy rövid idő múlva telekkönyveink legnagyobb része diszelegjen az ingatlantulajdonos beleegyezése alapján feljegyzett korlátozással, az ennek feljegyzése iránti kérvényeket kivétel nélkül el kell utasítani.

Dr. Misner Ignác.

A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson.

A BP. 304. §-ának utolsó pontja szerint: «A vádlotthoz az elnökön kívül sem közvetlenül, sem az elnök közvetítésével senki sem intézhet kérdést».

Ez az intézkedés ellenkezik azon szempontokkal, melyeket a BP. a bizonyítás, a vád és védelem, valamint a bíróság egymáshoz való viszonya s a vádlott állásának szabályozásánál alapul vett, a gyakorlatban pedig visszasságot és a vádlottnak sokszor nehezen orvosolható sérelmet okoz.

A BP. indokolása szerint a vádlott kihallgatása és vallomásának értékelése tekintetében a középutat akarja követni az inquisitorius és a tiszta vádrendszer között.

Nem fogadja el ugyan az angol rendszert, melyben a vádlotthoz, ha bűnösségét tagadja, kérdést intézni egyáltalán nem szabad s melyben a vád és védelem bizonyítékainak mérkőzése a vádlott bevonása nélkül folyik le, de nem fogadja el a francia rendszert sem, mely minden szellemi eszközt rendelkezésére bocsát az elnöknek, hogy a bűnösségre első sorban a vádlottól kerithessen bizonyítékot.

A mi eljárásunk szerint a vádlott vallomása a főtárgyaláson bizonyíték bűnössége vagy ártatlansága mellett, eszköz az igazság felderítésére, de oly eszköz, melyet nem szabad zaklatással használni.

Ebből kiindulva, a fent idézett rendelkezés megsérti a vád és védelem szabadságát, midőn megfosztja az ügyészt és védőt, hogy az indokolás szerint is a «leghatásosabb» bizonyíték produkálásánál részt vegyenek. A vádlott kihallgatásánál a főtárgyaláson a vád és védelem funkciója megszűnt. Ha pedig más bizonyíték nincs, mint a vádlottak vallomása, akkor e funkciók az egész tárgyalás alatt jóformán be vannak szüntetve. Holott a vád és védelem legfontosabb teendője a bizonyítékok produkálása, a bírói meggyőződés kifejtése céljából.

Erre a szóbeli közvetlenség elveire épített rendszerünkben csakis a főtárgyalás a hivatott alkalom.

A főtárgyaláson s így mondhatni az egész eljárás alatt a vád és védelem legfontosabb jogát és kötelességét nem gyakorolhatja sok esetben az idézett rendelkezés folytán.

A tárgyalást vezeti, vádol, véd és bírótársaival, kik azonban szintén csak néma szemlélők lehetnek, ítél az elnök. A bűnper összezsugorodik fejlődése kezdetének állapotára.

Ha az ügyész és védő nem intézhet kérdést a vádlotthoz, annak vallomása nem lehetne bizonyíték-jellegű. Viszont ha a vallomás bizonyíték, annak felhasználásától az éppen hivatott ügyészt és védőt elzárni helytelenség s a vádrendszer legsarkalatosabb elvének megsértése.

Helytelen a kérdéstől elzárni a bírót is, mert őt, ámbár kisegítő módon, de egyenlő alapu jog illeti meg az elnökkel az igazság felderítésére.

Semmiféle bizonyítékot nem lehet az elnök rendelkezésére bocsátani, úgy hogy abból minden más tényező a perben kizáratik.

A vádlott kihallgatása tekintetében az elnök szerepe így tisztán inquisitio jellegével bírt. A BP.-nak alapul szolgáló vádrendszerben a különböző funkcióknak egymással szemben való működésétől reméljük az igazság kiküzdését, mégis a 304. §. utolsó pontja szerint lefolytatott tárgyalásnál ha bizonyítékot csak vádlott vagy vádlottak szolgáltathatnak, egyetlen egyénre bízták a vád, védelem és ítélkezés hármas lelki funkcióját.

Mind a háromnak egyedül úgy megfelelni, mint külön három egyén megfelelt volna, lehetetlenség.

A törvényismeret, pártatlanság, a minden irányban való belátás és általában az éleslátásnak olyan foka kívántatnék ehhez, melyet a középkori inquisitorius bíró feltételezhetett ugyan magában, de amelyet ma, midőn nem az ihlettségtől várjuk a tudást, hanem a kutatástól, vakmerőség volna megkívánni és feltételezni az ítélkezés jogával felruházott legtöbb állami hivatalnoknál.

Nincs is annál esetlenebb és sivárabb actusa a törvénykezésnek, mint mikor például 8 vádlottárs áll a törvényszék előtt, tanu nincs, az elnök kérdez, folyton kérdez s a bírák, ügyész és védő, hiába van ajkukon a pótló, felvilágosító, a vád erősségét vagy az egyik vádlott tettének enyhébb becsapását eredményezhető kérdés, hallgatnak véges végig s aztán az ügyész és védő kénytelenek formálisan vádló- és védőbeszédet mondani oly bizonyítási anyag alapján, mely előttük, de részvételük nélkül szereztetett be.

Az az ok, melyet a BP. indokolása felhoz magyarázatul, amiért az elnökön kívül mást a vádlott kérdésésétől eltiltott, meg nem áll.

Azt mondja az indokolás, csak az elnöktől várható az a pártatlan higgadtság, melyet a vádlott kihallgatásánál megkövetel és hogy az ellenkező esetben a kihallgatás faggató vallatássá fajulna.

Az indokolás felfogása itt a tárgyalást vezető elnök szerepéről a bűnper többi tényezőivel szemben, valamint az

egy-egy functionáriusok «pártatlan» vagy nem pártatlan voltáról teljesen elhibázott.

A magyar büntető igazságszolgáltatás szelleme a bírót, ügyészt és védőt mindenkor egyformán az igazságnak benső meggyőződés szerint küzdő, bár különböző szerepkört betöltő bajnokául tekintette, mindnyájuktól egyformán megkövetelte és mindnyájukban egyformán feltételezte, hogy a bűnperben a megsértett jogrend helyreállításánál vagy a vádlott ártatlanságának kimutatásánál az ellentétes szempontok belátására és a higgadtságra képesek.

Egészen új s támogatásra erősen rászoruló felfogás, hogy az elnök lehet pártatlan és higgadt, a bírák már nem, az ügyész és védő még kevésbbé.

A higgadtság különben is nem valamely hivatallal járó tulajdonság, hanem egyéni képesség.

Ha a pártatlan higgadtság a bűnperben csakis az elnök privilegizált szereplésével biztosítható, akkor a többi tényezőket egyszerűen ki kell zárni onnan, mert pártatlan higgadtságra szükség van nemcsak a vádlott kihallgatásánál, hanem az egész eljárás alatt.

De hisz az elnöknek, amint egyébként joga és kötelessége a vezetés, a vádlott kikérdezésénél is bőségesen módjában lehetne megóvni őt faggató kérdésektől, ha már fel is tesszük, hogy a bíró és ügyész inkább zaklat, mint kérdez. Hogy a védő a védenczét annak terhére zaklatná, ezt még feltételezni sem lehet. A vádlott megvédéséhez tehát a kérdezési jog elvonása felesleges.

De különben is a 304. §. 5. pontjánál fogva a főtárgyaláson is megfelelően alkalmazandó 134. §. alapján joga van a vádlottnak a kérdésekre vagy valamely egyes kérdésre a feleletet megtagadni s ezzel magát a faggatástól megóvni, anélkül, hogy hallgatását terhelő adatnak volna szabad tekinteni.

Sőt azzal, hogy sem bíró, sem ügyész, sem védő nem kérdezheti a vádlottat, legjobban ki van szolgáltatva az elnök önkényének és faggatásának, mert e kérdések az elnökeket kiegészíthetnék, ellensúlyozhatnák, módot adnának a vádlottnak, hogy az elnöknek esetleg egyoldalú irányu kérdezése folytán tett előadását kimagyarázhassa, megvilágosíthassa s ezzel a vádlottat az elnök további faggatásától megóvhatnók.

A 304. §. utolsó pontja míg egyrészt mondhatni, urias noli me tangere állást ad az elnökön kívüli személyekkel szemben a vádlottnak, amellet, hogy kiteszi őt az elnöki önkénynek, sokszor ártatlanságának vagy büntetése enyhítésének egyik leghatályosabb eszközétől fosztja meg. És pedig épp olyan esetekben, mikor azt legjobban érdemli meg, mikor tanulatlan, ügyetlen vádlott áll a törvényszék előtt.

Kivált a vidéken számtalanszor tapasztalhatjuk, hogy az egyszerű földmives ügyének sorsa azon dőlt el, volt-e valaki, ki az ő természetét, előéletét, családjának, sokszor községének viszonyait, tette elkövetésének egyéni körülményeit jól ismerte, tudott a nyelvére, értette, hogyan kell kivenni belőle a szót, s így az esetet annak előzményeivel általa részletesen elmondatta, s ezzel módot nyújtott a motivumoknak a vádlott egész lelki életének megvilágítására.

Erre leghivatottabb lenne a védő a vádlotthoz való viszonyánál fogva. Hogy ez eszköztől meg van fosztva, az a vádlottra nagyobb igazságtalanság, mint kényelem, pedig e szempontok nem egyenlő értékűek.

Az idézett intézkedés oly félreérthetetlenül határozott és pontos, hogy szigorát magyarázat után enyhíteni alig lehet. Mikor azonban a vádlottársak vallomásán kívül más bizonyítási eszköz nincs, — s ezen esetben érezhető a helytelenség a legkirívóbban — akkor módjában van az elnöknek az ügyész vagy a védő által kívántakat a vádlottól kikérdezni, ha ezek a bizonyítási eljárás kiegészítése iránt tesznek indítványt, a kért tény iránt s a törvényszék a bizonyítás kiegészítése iránti indítványnak helyt ad.

Sőt az esetben, ha az illető tény felderítése a vád vagy védelem szempontjából lényeges s a bizonyítás kiegészítése iránt tett indítványt, bár a bizonyíték csak vádlott kikérdezése útján szerezhető be, az elnök a törvényszék határozata alá nem bocsátja, hanem visszautasítja, vagy határozat alá terjeszti ugyan, de a törvényszék utasítja azt vissza, nézetem szerint e miatt a BP. 384. §-ának 9. pontja alapján semmi ségi panasznak van helye.

Azonkívül a BP. a 304. §. utolsó bekezdéséhez semmi sanctiót nem fűz, s így ha bizonyítás kiegészítése címén tehető külön indítvány nélkül kérdi is meg az elnök a vádlottól, amit az ügyész vagy védő kérdeni óhajt, ez az eljárás sorsára jelentőséggel bíró szabálytalanságot nem képez. A szavazó bírák pedig a rendelkezés minden szigora daczára is oda fogják sugni az elnöknek, amit maguk szeretnének a vádlottól kérdezni, s tulságos pedanteria volna az elnöktől a kérdést fel nem tenni, ha egyébként feleslegesnek nem tartja.

A közvetlen kérdezési jog elvonásából eredő hiányon azonban e kerülő utakkal alig van segítve.

Dr. Mandel Sándor,
szolnoki ügyvéd.

Különfélék.

— **A magyar szövetkezeti törvény méltatása.** A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898: XXIII. tcz.-ről dr. Horvát Lipót budapesti ügyvéd a Goldschmied-féle Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht legújabbán megjelent füzetében (LI. kötet 198—212. lap) hosszabb tanulmányt közöl. Dr. Horvát a törvény keletkezési története után ismerteti azt a helyzetet, amelyet az új törvény a magyar jogrendszerben elfoglal és főleg azt a viszonyt, amelyben a kereskedelmi törvénnyel áll. Kiemeli, hogy a törvénynek két alapelve van: először a szövetkezeteket kizárólag a szövetkezeti alapeszme szolgálatába terelni, amire egyrészt szigorú rendszabályokkal, másrészt hathatósabb ellenőrzéssel, törekszik; másodsor a szövetkezetek működését anyagi segílyel támogatni. Ez utóbbi elv az Országos központi hitelszövetkezet révén nyer megvalósítást. Az ezekre vonatkozó intézkedések ismertetése után dr. Horvát még a veszteségek fedezésénél, a tagok felelősségénél, a kiváló tagok jogainál és kötelességeinél, valamint a szövetkezet csődjénél érvényesülő újításokat tárgyalja, amelyek után rövid kritikai méltatás alapján kijelenti, hogy az új szövetkezeti törvény, amelynek javaslatát dr. Nagy Ferencz jelenlegi kereskedelmi államtitkár készítette, egyik legjelesebb törvényhozási alkotásunk, amit különben a Zeitschrift figyelme is igazol, amely csak kivételesen szentel egy-egy törvényre hasonló terjedelmű cikket.

— **Tartozik-e az a személy a végrehajtási törvény 122. §-a értelmében nyilatkozni, aki nem adósa a végrehajtást szenvedettnek?** és ha azt a hitet keltette volt fel a végrehajtatóban, hogy a lefoglalt követelés fenáll, holott e követelés már elenyészett, ki viseli a végrehajtási törvény 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok által indított per költségét? *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelőszéki tanácsa:* Felperes felülvizsgálati kérelmének részben helyet ad, az elsőbíró ítéletének a perköltségre tartozó megtámadott részét megváltoztatja, s a perköltséget a felek között kölcsönösen megszünteti; egyebekben azonban a felülvizsgálati kérelmet elutasítja.

Indokok: Felperesnek felülvizsgálati kérelme, amennyiben arra irányul, hogy alperes viselje a per összes költségét, bár a kereseti tőke- és kamatkövetelés elejtetett, egész terjedelmében nem alapos.

Ha a végrehajtató a végrehajtást szenvedettnek oly állítólagos követelését foglaltatja le, amely tényleg fen nem áll, az a körülmény, hogy az állítólagos adós az 1881: LX. tcz. 122. §-a értelmében nyilatkozatot nem adott, egymagában még

nem menti fel a végrehajtatót azon per költségének viselése alól, amelyet az állítólagos követelés behajtása végett az ő kérelmére kinevezett ügygondnok jogos alap nélkül indít és nem hárítja a folyamatba tett per költségének viselését arra a személyre, aki nyilatkozatot nem adott; mert az idézett törvényszakas az nyilatkozást csak annak teszi kötelességévé, aki a végrehajtást szenvedettnek adósa, az a személy tehát, aki nem adósa a végrehajtást szenvedettnek, a nyilatkozást minden káros jogkövetkezmény nélkül mellőzheti; s mert az, aki pert indít, a saját veszélyére perel, ellenfelének hallgatása tehát nem menti őt fel azon kötelesség alól, hogy a per tárgyává tett igény valódisága és fenállása felől magának előzetesen meggyőződést szerezzen.

Csak annyiban fogadható el alaposnak a felülvizsgálati kérelem, amennyiben azt czélozza, hogy a felperes se kötelesség az alperes részéről felmerült perköltség viselésére.

Mert a beperelt személy sem igényelheti a maga költségének megtérítését a végrehajtatótól, ha a lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok vagy a végrehajtató előtt oly kijelentést tesz, amely valótlannak bizonyul s e miatt azt a hitet kelti fel az ügygondnokban és a végrehajtatóban, hogy a lefoglalt követelés valódi és fenáll. Ez esetben az ő hibája is okot ad a perre s így a saját hibája által önönmagának okozott költséget viselni tartozik. Minthogy tehát alperes a nem vitás tényállás szerint a kereset megindítása előtt a végrehajtatót arról értesítette, hogy a lefoglalt követelést már bírói letétbe helyezte, s mivel ez a valódiságnak meg nem felelt, nyilatkozatával a végrehajtatóban azt a hitet keltette fel, hogy a lefoglalt követelés valódi és fenáll, hibás eljárásának következményeit ő is viselni tartozik s nem igényelheti a végrehajtatótól, hogy felmerült költségét térítse meg. A kifejtettekhez képest stb. (1901 febr. 27. E. 28. sz. a.)

Az osztrák közigazgatási bíróság 1876 júl. havában kezdte meg működését két tanácsnokkal és tíz előadóval; az 1876 végéig terjedő félév alatt 271 panasz nyújtott be és 18 tárgyalás tartatott. 1900-ban hat tanácselnök és huszonhárom előadó működött; a panaszok száma 2473, a tárgyalások pedig 2306.

— **Mikor sajtóvétség a feloldó határozat közzélése?** A Hilsner pernek az osztrák legfőbb törvényszék által elrendelt új tárgyalását megelőző napon egy cseh lap vezércikke közölte ama véleménynek egy részét, a melyet a legfőbb törvényszék az ügy megvizsgálása alkalmából a prágai cseh orvosi kartól beszerezett. Az ügyészség a cikk írója és szerkesztője ellen az 1862-diki sajtótörvény-novella 7. §-a alapján «vizsgálati iratok között levő bizonyító okirat közzélése» miatt vádat emelt. A vádlottak azzal védekeztek, hogy a véleménynek általuk közölt részét a semmitőszéknek a lapok nagy számában nem kifogásolt, megütközést nem keltő módon közzétett határozata is magában foglalja, mely litografiai uton sokszorosított volt és így köztulajdonná vált. A vélemény tehát megszűnt titkos vizsgálati akta lenni. A prágai törvényszék a vádlottakat 100 K, 60 K és 40 K pénzbírságra ítélte, kimondván, hogy a semmitőszék határozata nem hozatott nyilvános ülésben és csak a bíróságnak és a feleknek szólt, s hogy ezzel a határozattal a Hilsner-ügy nem fejeztetett be. A törvényszék ítélete ellen beadott semmisségi panasznak a semmitőszék előtt történt tárgyalásánál, az ügyész hangsúlyozta, hogy az összes lapok, a melyek a semmitőszék feloldó határozatát közölték, a 7. §-ba ütköző véttség miatt vád alá helyezhetők, de az inkriminált cikk magából a véleményből is merített. A semmitőszék a panaszt elvetette. Indokolása szerint a feloldó határozattal a Hilsner-ügyet nem fejezte be, a per az újrafelvétel stádiumába jutott és a kar véleménye az új per aktája lett. Az inkriminált cikk nem szorított magának a határozatnak közzélére, s végre a határozat, amely tisztán az ügyvitel szempontjából lithografáltatott, a sokszorosítás által még nem lett a köz tulajdonává.

Törvény és jog (Gesetz und Recht) címen folyóirat jelenik meg Boroszlóban, amelynek czélja az új törvényeknek népszerűvé tétele. Rövid, de kimerítő érdekes és laikus által is megérthető cikkeket hoz szakemberek tollából, amelyekkel mindenkit, bármely állása és foglalkozása is van, a fontos jogi kérdések, az új törvények és az életre kiható döntvények, stb. tekintetében megbízható módon tájékoztatni kíván. A folyóirat kétszer jelenik meg minden hónapban s előfizetési ára egy évre 4 márka.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e 12 kor. negyedévre 8 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. - A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A választási jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egyetemi magántanártól. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvédől. — A Tervezet delictuma. *Dr. Almási Antal* kir. törvényszéki jegyzőtől. — Az esküdszék a kül-államokban. *Tóth Lászlótól*. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. magyar tudományegyetem tanrende az 1901—1902. évre. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A választási jog mivolta.*

1. A választás az állami életben előkelő szerepet játszik. Választás után töltjük be sok állami közegnek a helyét s hogy választásokban részt vehessenek, széleskörű társadalmi osztályoknak az óhajta.

A választói jog mivoltára nézve meglehetősen elterjedt nézet az, hogy a választás valamely egyéni jogosítványnak, választói jognak a gyakorlása.** Emez általában elterjedt nézet azonban, véleményem szerint téves, mert a választás nem jognak a gyakorlása, az ugynevezett választói jog nem joga az embernek.

A választás oly állami tevékenység, melynek következtében valamely állami szerv létrejön.***

A választás több állampolgár közreműködése abban az irányban, hogy valamely állami szerv életre keljen. Az állampolgárok meghatározott körében, meghatározott alkalmakkor, meghatározott módon az egyesek kinyilatkoztatják akarukat arra nézve, hogy kit akarnak valamely állami szervül, vagy kit akarnak valamely állami szervként működő test egyik vagy több tagjául. Ha az akaratnyilvánítások meghatározott aránya egy vagy több meghatározott számu személyre esik, annak az a hatálya, hogy az illető egyén vagy egyének állami szervek lesznek.

A választásra való képesség a választó hatóság. *A választó hatóság tehát annak a lehetősége, hogy valaki a választásnak nevezett állami tevékenységben részt vegyen, azzal a hatállyal, hogy annak a meghatározásánál, ki legyen valamely állami szerv, akaratnyilvánítása számba jönn.*

* Ez a tanulmány tulajdonképp nemcsak a választói joggal foglalkozik, sőt tulnyomó részben nem azzal, hanem az ember alanyi jogosítványai általánosan és különösen közjogi jogosítványai és azoknak az ember jogai rendszerében való helyével. Mégis, mivel e cikkben foglalt fejtegetések a választói jog mivolta vizsgálatának köszönik létüket, a czimben a választói jog megjelölését megtartottam és a cikk kiindulásánál a választói jog mivolta kérdésének felvetésénél megmaradtam.

** Igy választási törvényeink: az 1848: V., 1874: XXXIII., 1899: XV. tcz.; s közjogi könyveink: *Korbuly, Boncz, Kiss J., Nagy E.*, (57., 69., 119., 120. §-ok III. kiadás), *Horváth J., Kmety és Balogh* kézi, illetve tankönyveik; *Dolenecz és Mantuano* monographiái az országgyűlési képviselő választási jogról, illetve a magyar törvényhozásról. De ugyanigy fogja fel a választói jogot a német államjogi irodalom is, amely különben az előbb megjelölt magyar munkákban nyilvánuló fel fogásnak is alapjául szolgált. *Laband* a kiváló német államjogász azonban szintén nem tartja a választói jogot alanyi jogosítványnak, hanem az alkotmányjog reflexének, Staatsrecht 2. kiadás I. 308. s köv. l. Ezekről a jogi reflexekről később.

*** Hasonlóan határozza meg *Laband* i. h. a választó jogot, és *Jelinek* is a választójogot, mint állami szervi működésnek a tartalmát. Subj. öff. Rechte 137. s köv. l. Ez utóbbi ugyanis a választói jogot a lényegét nem a választásra való jogosultságban látja, hanem abban, hogy az egyes választóknak választói minőségükre s választókként való működésre igényük van. Erről azonban később.

A választó hatóság nem joga az embernek, vagyis nem alanyi jogosítvány s azért nem helyes a választó hatóságot választói jognak nevezni és az elnevezéssel együtt jognak tekinteni.

A választói jognak nevezett hatóság: csak egyik fajta azoknak a hatóságoknak, vagyis bizonyos hatállyal összekötött cselekményekre való képességeknak, amelyeket politikai jogoknak szokás nevezni. Ezek a politikai jogok sem jogai az embernek, hanem közhatóságot vagy hatalmát alkotják.

A választó jognak és politikai jogoknak nevezett hatóságok annyira lényegesen különböznek az ember más jogaitól, hogy azokat egy dolognak tekinteni, egy fogalom alá sorolni nem helyes, mert ha van is az ugynevezett politikai jogok és az ember többi jogosítványai között közös vonás, ez oly általánosságra vonatkozik, amely mellett a megkülönböztető körülmények annyira lényegesek, hogy azokkal szemben az összefoglaló közös vonás háttérbe szorul.

E közös vonás ugyanis, amely egyaránt tulajdonsága az u. n. politikai jogoknak és az ember többi jogainak, az, hogy mind a két fogalom az embernek az állami jogrend megállapította vagy biztosította állapotbeli vagy cselekvőségi szabadságát jelenti. De miután ez az állapotbeli vagy cselekvőségi szabadság teljesen általános és ennél fogva meglehetősen üres fogalom, s ez a szabadság különféle okból, különféle célra, különféle következményekkel, különféle módon lehet az embereknek biztosítva, amely különféle okok, célok, következmények és módok az egyikféle cselekvési szabadságot lényegesen megkülönböztetik a másikféltől, az okai, céljai, következményei biztosítási módjai szerint különböző cselekvési szabadságokat helyesen egy fogalom alá nem vonhatjuk a nélkül, hogy ezáltal zavart ne idézzünk elő, vagy a nélkül, hogy zavar kikerülése végett ne kellene mindig megállapítani, hogy az egy névvel jelölt fogalom a másszor ugyanazzal a névvel jelölt fogalomtól lényegesen különbözik.

Ama körülmény tisztázásának, hogy az ugynevezett politikai jogok nem jogok, első sorban tehát módszertani jelentősége van. Minden ismeret és így az alkotmányok ismerete rendszerének megállapításánál mennél szabatosabban határolunk el és megkülönböztetünk meg össze nem illő fogalmakat, annál tökéletesebb, annál megfelelőbb lesz az illető rendszer; mennél tökéletesebb ez a rendszer, annál könnyebb lesz annak alkalmazhatósága a gyakorlatban, annál könnyebben lesz megoldható minden, az illető tárgyra vonatkozó, itt az alkotmányjog körébe vágó kérdés. De a választó hatóság tekintetében megvan ennek a megkülönböztetésnek távolabbi, hogy ugy mondjam politikai haszna is, bár e fejtegetéseknél politikai célunk nincs. Korunk egész fejlődési iránya az ugynevezett politikai jogok kiterjesztése, a politikailag jogosultak körének a tágitása — indokoltan-e vagy nem, célszerűen-e vagy nem, azzal itt nem foglalkozunk. Ez iránynak egyik jelszava, hogy mindenki számára választói jogot követeljenek. A jogegyenlőség korszakában valóban indokolatlan volna megtagadni azt, hogy egész osztályok oly jogokban ne részesüljenek, a milyenben mások, hogy a vagyontalanoknak vagy tanulatlanoknak ne lehessen oly joga, mint a vagyonsoknak és a tanultaknak. Másképp tűnik fel azonban a dolog,

ha hatalomról van szó; mert a hatalom elosztásánál egész más szempontoknak kell irányadóknak lenni, mint a jogok elosztásánál. Az egyes ember érdekét tekintő mai igazságérzetünk nem engedi meg azt, hogy ne legyen mindenkinek egyforma joga; de megengedi azt, hogy különféle hatalma legyen. Mert az a körülmény, hogy az állam tagjainak különféle hatalmuk legyen, tisztán csak a közérdekből megállapítandó célszerűségnek a követelménye; hogy valakinek hatalma legyen, másnak ne, arra nézve csak az lehet az irányadó, hogy ki alkalmas a hatalmat gyakorolni, hogy kinek a hatalma hasznos az államra nézve. Továbbá, hogy valaki, akit másokkal egyformán terhelnek az állam iránti kötelesek, egyformán is részesüljön az állam iránti jogokban, az igazságosnak vagy legalább is méltányosnak tűnik fel előttünk ma, de hogy a hatalom birtoka is az egyeseket terhelő kötelessel hozassék kapcsolatba, azt sem az igazságosság, sem a méltányosság nem látszanak megkivánni, mert a közhatalomban való részvétel lehetőségének az alapja egyedül az lehet, hogy kinek a hatalomban való részvétele válik hasznára nem az egyeseknek, hanem az összességnek.*

2. Hogy a választó hatóságnak és a többi u. n. politikai jogoknak az alanyi jogoktól való különbsége világos legyen, tekintsük át röviden mindazokat az állapotokat és helyzeteket, midőn valakinek jogáról szoktunk beszélni.

Az ember jogainak vizsgálatát nem azért bocsátom előre, mintha valami új dolgot akarnék mondani, vagy a dolgot eddig figyelemre nem méltatott szempontból vizsgálnám, hanem azért, mert — hogy megállapíthassuk, az u. n. politikai jogok jogai-e az embernek — világosnak kell lenni, hogy mik az ember jogai.

Itt mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy e vizsgálatnál két előzetes tételből fogunk kiindulni. Az egyik az, hogy midőn az ember jogáról van szó, az alatt csak az embernek államilag meghatározott bizonyos állapotát vagy cselekvősségi szabadságát kell érteni, vagyis, hogy *az embernek jogáról csak államban, csak állami intézkedés alapján lehet szó.*

Az ember jogának fogalmából előre kizárom azt, amit az államon kívüli jognak, állam nélküli, ős, természetes jognak szokás mondani s abból fogok kiindulni, hogy az ember joga az állami élet következménye. Mindez a lehetőség szabadságállapot, a mit az ember jogának tekintünk, csak azért joga, mert az állam azt azzá teszi. Az állam által az ember jogává nem tett lehetőségéről, szabadságról, állapotról is elmondhatjuk, hogy igazságos vagy hasznos, vagy méltányos, vagy szükséges, hogy a magánosok azt bírják, de jogukká csak azért lesz, mert az állam azzá teszi. Ez az álláspont ma általában elfogadott álláspont azoknál, akik az ember jogát tapasztalati s nem metaphysikai alapon fogják fel.**

A másik tétel az, hogy *az ember jogának ma főtypusa az ember vagyoni joga.* Az ember jogainak legkiműveltebb, leg-tökéletesebb rendszerét ma kétségek nélkül az ember vagyoni jogainak rendszere képezi.*** És az ember vagyoni jogaira nézve általában, kivétel nélkül el van ismervé, hogy azok az ember jogai, annyira, hogy az ember joga fogalmának meghatározásánál rendszerint ez a kiinduló pont s e meghatáro-

zások egy része öntudatlanul vagy öntudatosan azt állapítja meg az ember jogául, ami első sorban vagy kizárólagosan csak az ember vagyoni jogaira áll.

Ennél a körülménynél fogva azt hiszem, méltán tekinthetjük az ember vagyoni jogait az ember jogainak főtypusául; és méltán követhetünk oly eljárást, hogy az ember vagyoni jogainak vizsgálata után fogjuk megállapítani, hogy mi az ember jogainak ismertetője és a szerint fogjuk meghatározni, hogy más tekintetben is lehet-e az ember jogairól szó; vajon megvannak-e más tekintetben is azok a lényeges ismertető jelek, a melyeket az ember vagyoni jogainál olyanoknak találtunk. Mert azoknak az ismertető jeleknek, amelyek az ember jogának lényeges tulajdonságai, szükségképpen meg kell lenniök az ember más jogainál is, ha vagyoni jogaikon kívül még más jogaik is vannak, míg, amikor ezek az ismertető jelek nincsenek meg, akkor az ember jogairól beszélni nem lehet.

3. Az ember vagyoni jogai kétfélék; az u. n. általános (absolut) jogai és az u. n. viszonylagos (relativ) jogai. Általános jogai azok, amelyek mindenki irányában hatályosak és amelyek, miután azokat bárki megsértheti, bárki ellen érvényesíthetők. Az alap, amelyen az illető jogának érvényesítése itt nyugszik, a sérelem.

Az ember viszonylagos jogai pedig azok, amelyek csak meghatározott személyek ellen hatályosak és amelyek csak a meghatározott személyek ellen érvényesíthetők.

Mikor az embernek általános vagyoni joga van, akkor nincs másokkal meghatározott viszonyban, hanem egy dolognak korlátlan vagy korlátolt bírása, használata vagy élvezete tekintetében meghatározott helyzetben. Ezt a helyzetet biztosítja az állam azáltal, hogy ennek a helyzetnek megsértése esetére kilátásba helyezi saját hatalmának segélyét abban az irányban, hogy a megsértett helyzet helyreálljon; vagy ha már helyre nem állítható, hogy a sértő olyat tegyen, ami a megsértett helyzettel felér.

Az embernek ezt a helyzetét nemcsak magánosok sérelmei ellen biztosítja az állam, hanem biztosítja az ellen is, hogy maga sértse meg és kilátásba helyezheti, hogy ha ezt a helyzetet az állami szervek egyike vagy másika megsérti, azt épp úgy vissza kell állítani, mintha magános sértette volna meg, vagy ha már vissza nem állítható, olyat kell tenni, a mi a megsértett állapottal lehetőleg felér. Ebben az esetben a biztosítás részben már magában a jogrendben való kimondásban áll, mert ha az állam a jogrendben valamit kimond, megígér, annak teljesítését legalább is oly bizonyosnak kell venni, mint amily bizonyos az, hogy az ember jogának magános által való megsértése esetén az állam jogsegélyt nyújt, vagyis hogy saját hatalma segélyével állítja helyre a megsértett helyzetet.

De hatályosabb is lehet a biztosítás akkor, ha a magános a sértést elkövető államszervtől különböző olyan szervhez fordulhat orvoslásért, amelynek a sértést elkövető közeg sértését hatalmában áll jóvá tenni; amelynek a másik szerv intézkedését hatalmában áll megmásítani. Még hatályosabb lehet ez a biztosítás, ha az állami szervek által elkövetett sértések jóvátételére olyforma eljárás van megállapítva, mint a magánosok által elkövetett sértéseknél, tudniillik a bíraskodás.

Mikor az embernek viszonylagos joga van, az ember más magánosokkal meghatározott viszonyban van, amelynek következtében a viszonyban állóknak bizonyos cselekményeket kell tenniök. E cselekményeknek a megtétele biztosítva van az állam részéről az által, hogy az állam saját hatalmának segélyét kilátásba helyezi arra az esetre, hogy ha az, akinek kell, azon cselekményeket nem teszi meg. Az állam ez utóbbi esetben a megfelelő cselekményt szükség esetén kikényszeríti.

Az állam akkor, mikor az embernek bizonyos vagyoni

* A célszerűségnek az igazságossággal való szembehelyezésével nem akarom tagadni azt a tételt, hogy az igazságosság is célszerűség, hasznosság, mely tételt nálunk *Pikler* fejtett ki (A jog keletkezéséről és fejlődéséről 248. s köv. l.), csupán azt állítom, hogy az állami hatalom elosztása nem az igazságosságnak a kérdése, ami főképp az élet közvetlen javainak, hasznainak, illetve terheinek megosztására vonatkozik.

** Így p. o. *Ihering*: Zweck in Recht 3. kiadás I. 73., 74., 237., 230. l.; nálunk *Pulszky*: Jog és állambölcsélet alaptanai 160. s köv., 240. s köv. l. stb.

*** Ugyanezt mondja nem ugyan a vagyonjogra, de a magánjogra, amelynek azonban tulnyomó része vagyoni jog: *Thon* Rechtsnorm und subjective Recht 108. l.

helyzetét vagy követelését biztosítja, első sorban az illetőknek érdekeit mozditja elő. Az ember vagyoni jogai, mint minden állami intézmény, az állam érdekében is vannak, vagy annak érdekében levőknek is tartatnak, de azokkal az állam első sorban és közvetlenül mégis a magánosok érdekeit mozditja elő, vagy akarja előmozdítani és csak ezáltal a közérdeket,* az állam érdekét, amennyiben azt, hogy az ember jogaként biztosított vagyoni helyzetek, követelések szilárdak és sértetlenek legyenek, az állam közérdekben szükségesnek ítéli s azért teszi azoknak létesítését és fentartását feladatává. *Az ember vagyoni jogainak az első és közvetlen célja azonban a jogosított egyes ember külön haszna, élvezete.* Az, hogy egyéni tulajdonjog, zálogjog, szolgalmi jog, szerződési kötelezettségek legyenek, az állami érdek, 'e egyes esetekben valakinek a tulajdonjoga, valakinek a zálogjoga, szolgalmi joga, valakinek valamely szerződésből származó követelése közvetlenül és első sorban az ő hasznára vannak és hogy az ő hasznára legyenek, azt az állam akarja is. Ebből következik, hogy midőn valaki vagyoni jogát érvényesíti, midőn valaki vagyoni jogával él, szabály szerint nem kell mást tekintenie, mint saját hasznát és e jogok érvényesítésénél saját hasznát és érdekét tekintve más jogi szabályokkal rendszerint nem jöhet összeütközésbe.**

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.***

A törvényszéki eljárásban, bár a bíróság határozatában a felek szóbeli előadásából és a bizonyítás felvételéből kiderült oly körülményekre is hivatkozhatik, melyek a tárgyalási jegyzőkönyvbe nincsenek felvéve, mégis nagy jelentőséggel bír ezen jegyzőkönyv, mert — hogy csak egyet említsék — félbeszakított és nagyobb időközök által egymástól elválasztott, sokszor különböző bírósági tagok előtt végbe ment, véletlenül vagy szándékosan nem egyező tárgyalási folyamat után az ítélő bíróságra nagy súlylyal fog nehezedni a tárgyalási jegyzőkönyv, mely a felek kérelmeit, ténybeli állításait és nyilatkozatait, beismeréseit, szóval mindazt tartalmazza, mi rendszerint és nagyban s egészben a bírói határozat alapját képezi. Ehhez járul, hogy a javaslat 262. §-a szerint a szóbeli tárgyalás alakszerűségének megtartására nézve csak a tárgyalási jegyzőkönyv irányadó és a betartás csakis a tárgyalási jegyzőkönyvvel bizonyítható. Hamisítás esetét kivéve tehát nincs a jegyzőkönyvvel szemben a tárgyaláson történteke nézve ellenbizonyításnak helye, ilyen tehát sem el nem rendelhető, sem meg nem kísérelhető; már pedig tudjuk, hogy az alakszerűségek fogalma és határai mily labilis természetűek és sokszor mily nehezen állapíthatók meg, és e tekintetben ismét hivatkozom a régi semmisségi panaszra, melynek türehtetlen elszaporodása ezen önálló és csak az alaki sérelmekre vonatkozott jogorvoslat megszüntetését tette szükségessé. Ehhez járul még, hogy bár a jegyzőkönyv és mellékletei az érdeklettek előtt felolvasandók, mégis az a felek részvétele és hozzájárulása nélkül vétetik fel és állíttatik ki. Igaz, hogy a jegyzőkönyv a felek megjegyzései alapján «kiegészíthető és kijavítható». Ezen rendelkezés azonban, mely, miént fogalmazása mutatja, fakultatív természetű, már ennél fogva, de különben is semmiféle sanctióval nincsen ellátva, mert sem azt nem mondja, mi történjék, ha a bíróság a feleknek a kiegészítés vagy kijavítás iránti kérelmét figyelembe nem veszi, sem azt, hogy miután a

bírósági elnök esetleg az ily kérelmet tartalmazó iratnak a jegyzőkönyvhöz való csatolását a 256. §-ra hivatkozással is megtagadhatja, miképpen kíván a javaslat arról gondoskodni, hogy a tárgyalási jegyzőkönyv nemcsak az alakszerűségek hü képét nyujtsa, de hiven és kifogásmentesen adja vissza azon nyilatkozatokat is, melyeket a felek a bíróság előtt tettek. Mint már egyszer panaszosan említettem, a mi javaslatunkban a bíróság hatalmi köre — tudva nevezem el így — sokkal nagyobb és tágasabb, mint más perrendeknél: a felek indítványozási jogát többnyire a bíróságnak, sokszor éppen az elnöknek hivatalból történő intézkedése helyettesíti és a felek a per egész folyama alatt, nem kevésbé befefejezésére nézve a bíróság fenhatósága alatt látszanak állani. Pedig ne felejtjük, a szóbeli közvetlen eljárás, bármi szép, csak akkor fogja a feleket igazaikra nézve emberileg teljesen megnyugtatót, ha nem tulságosan nehezedik tekintélyével a közönségre és jogorvoslatok is bizonyára kisebb mértékben fognak igénybe vétetni, ha az ügyállás ténybeli és jogi felfejtésének a bíróság részéről minél kevesebb akadály gördítettik útjába.

Ezért is célszerűnek tartanám, hogy a feleknek a törvényszéki tárgyalási jegyzőkönyv kiállítása körül bizonyos és a tervezettnél nagyobb befolyás biztosíttassék, különösen pedig hogy az esetre, ha a bíróság a feleknek fent tárgyalt kérelmét figyelembe nem venné, jogukban álljon ezen kérelmet a jegyzőkönyvhöz feltétlenül csatolandó iratban fixirozni.

A javaslat 278. és köv. §-ai a bizonyításra és a bizonyításfelvételre vonatkozó általános szabályokat tartalmazzák: van ezek közt olyan is, mely, mint teszem a valamely perbeli előadás valószínűsítésére vonatkozó bizonyító eljárás, egészen új intézmény perjogunkban, mindenképpen azonban a rendszer egyik lényeges alkateleme: a bizonyítékok szabad méltánylásának testet adó szabálya ezen fejezetben van letéve. Alig is fér még a részletekhez is kifogás, csupán csak néhány megjegyzést, melyek különös viszonyaink közt figyelmet érdemelnek, óhajtok tenni.

A bizonyítási eljárás nálunk igen nagyon hosszadalmas, és ha az több tanu kihallgatásával jár, bármily rendszer mellett is, bő alkalmat ad az érdekelt félnek a pernek végtelen elhuzására. Általában tudjuk, hogy a terminusok különösen halasztott tárgyalásoknál hosszúak; a megkeresett bíró előtt a megidézett tanuk első idézésre alig jelennek meg, és ha több tanu több bíróságnál hallgatandó ki, hónapokig tart, míg a tanukihallgatási jegyzőkönyv beérkezik. Igen sűrűn találkozok az ember oly bizonyítékokra való hivatkozással, mely birsággal nem sujtható, de mégis alkalmas arra, hogy a perlő fél a közben megváltozott alperesi viszonyoknál fogva megállapított jogainak végrehajtási érvényesíthetőségétől elesik. A bizonyítási eljárás tekintetében tehát legyen joga a bíróságnak akkor, midőn a felek perbeli cselekményeinek mélyére és indító okáig lát, megadni a jogkereső félnek a kellő jogvédelmet, mely nemcsak a jog proklamálásában, hanem annak szükség esetére kikényszerített megvalósításában is áll. E végből szükségesnek tartom, hogy, mint már fentebb említettem, a bíróság oly bizonyítékokat, melyek a fél által felismerhetőleg perhuzási szándékkal ajánltatnak, vagy olyanokat, melyeket a bíróság a per kimenetelére közömböseknek tart, a limine mellőzhessen, hogy nagyobb érdekű ügyekben jogosíttassék fel a bíróság a feleket arra kötelezni, hogy különbeni mellőzés terhe mellett tanukat az eljáró bíróság elé állítsák hogy, csak példázva beszélek, az esetre, ha a bizonyításfelvétel bizonyos határidőn belül eszközölhető nem volna, az eljárás bezárathassék.

Kétséget nem szenved, hogy a perhuzás megnehezítése által bizonyos jogosulatlan érdekek érintetnek, de ne felejtjük, hogy gazdasági életünk soliditása és külföldi összeköttetéseink révén nemzeti hitelünk is ez irányban erélyesebb gyakorlatot igényel; a perrendek csak úgy, mint a többi jogi alkotások, eminens gazdasági és politikai céloknak szolgálnak és csak

* I. *Pulszky* is: A jog és állambölcsészet alaptanai 242. l.** Hogy az ember jogának lényege az élet javainak élvezete, és ez az élvezet csak akkor válik az ember jogává, ha azt az állam az ember részére biztosítja, azt már *Ihering* kifejtette: *Geist des römischen Rechts* I. kiadás III. 1. 307—342. l.

*** Az előbbi közl. l. a 11., 12., 14., 17., 20., 23. és 31. számban.

hibáztatni lehet, ha, bár az ezen javaslat tárgyalására egybe-hívott enquêteben kereskedelmi körök is képviselve voltak, alapvető jogi munkálatok úgy az előkészítési, mint a törvényhozási stádiumban gazdasági jelentőségükre nézve nem kielégítő tárgyalásban részesülnek.

És mert a törvényjavaslatok tárgyalásánál a súlypont a törvényhozás szakbizottságaiban fekszik, célirányosnak látszik, hogy teszem a jogügyi bizottság tanácskozásaiban a szönyegen levő törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a közgazdasági és közigazgatási bizottságoknak állandó előadói is részt vegyenek, kiknek hivatásuk volna a javaslat gazdasági és politikai természetű intézkedéseit különös figyelmünk tárgyává tenni. A keresztülvitel technikája persze nem tartozik ide.

Dr. Szilasi Adolf.

A Tervezet delictuma.*

A német törvény indokolása szerint (III. k. 392.) a kötelmi jog nem lehet delictum tárgya, mit a német dogmatika (v. ö. Liszt Delektobligation 10. l.) restrictive úgy ért, hogy a *szerződésszegés* nem vonathatik a delictum szabályai alá. Tegyük fel, hogy ezen tétel minden tekintetben kifogástalan, vajon folyik-e belőle azon általánosítás, melyet az 1089. §. be akar hozni? Nem követ el magánjogi delictumot azon törvénytelen apa, ki a tartási díjat ki nem szolgáltatja, és pedig akkor sem, ha a tartásra jogosult gyermek e miatt beteggé lesz, avagy elpusztul? (Nincs »jogellenesség«, tekintet nélkül a »kötelemlre!«)

A közszerzemény mindegyik házastársat de lege és pedig a Tervezet (121. §.) szerint társadalmi osztálykülönbség nélkül terhelő és esedékes tartozásának szándékos megtagadása miatt nem volna delictum, azt semmiféle Indokolás plausibilissé nem teheti! Pedig itt és hasonló számos esetben sem látok »extra« jogellenességet! A szerződéses kötelemlre az 1078. §. szabályát még azzal indokolhatjuk, hogy a szerződésszegésnek speciális szabályai vannak, bár kérdéses, vajon ez elegendő okot képez-e azon jogos sociális követelménnyel szemben, hogy a munkabér és különösen a napszámos és cseléd-szerződés megszegése mindkét oldalról delictumnak minősítessék, mi legalább is a munkaadók strikejának hathatós ellenszeréül is beválnék! (Jelenleg ez ellen legfeljebb az 1104. §. segít úgy ahogy.) Mondom, elvileg a szerződésszegést is csak mint speciális szabályt venném ki a delictkártérítés alól, minek folytán a tiltott cselekmények jogát szerződésszegésnél is mindig alkalmaznám, ha épp nem léteznék a törvényben annak ellentmondó speciális szabvány. Arra azonban igazán nem bírunk elfogadható okot felhozni, hogy az ügyleti kötelemltől eltérő viszonyokban is az 1078. §. álljon. Így a malitia supplet aetatem a delictképes, de nem szerződőképessé a 924. §. szoros tényállásán kívül is delictkártérítésre kötelezne, így egész új és helyesebb alapra volna fektethető a negatív interesse oly nehéz kérdése, ha legalább is a *nem ügyleti* kötelemlre elejtjük az 1078. §. keresztülvihetetlen megszorítását!

Keresztülvihetetlen, még ha azt jelenlegi milieujében nézzük is, melyben az 1078. és 1092. §§. nagyon fura harmóniát zengenek! Az 1078. §. szerint a kötelmi jognak az adós részéről való megsértése nem delictum, tehát harmadik részéről való megsértése igenis az, kétség tárgyát sem képezhetvén, hogy oly delictumtanban, melyben a *segéd* és bizonyára a tettestárs is (bár ezt a Tervezet sehol sem említi) »tettes számba megy« és mely mégis csakis a kötelmi jog adósát veszi ki a delictthatások alól, a kötelemszegésben tettestárs, az abban segédkező nagyon is delictadós marad!

Ha pedig a Tervezetet így magyarázzuk, akkor az 1092. §. szerint a segédet és tettestársat delictkártérítéssel sújtjuk, holott tettes nincs, vulgo az 1092. §. ellenkező ki-

jelentése daczára a *segéd nem megy tettes számba*. Ismét, ha ezt el nem fogadjuk, akkor az 1078. §. sokkal tágabban fogalmazandó, mert hiszen a kötelmi jognak megsértése *egyáltalán* akkor is, ha *nem* az adós részéről történt, nem tekintendő delictumnak.

Tényleg ily felfogást látszik követni az 1104. §. is, mely a kötelemszegés (legalább erre érteném a »kötelesség megszegését«, mert ha nem, úgy az eddig kifogásoltak a felbujtóra is állanak) felbujtóját az »adóssal« egyetemleges, tehát azzal egyforma felelősségbe sodorja. Hogy vagyunk azonban mindazokban az esetekben, hol az adós felelősségét a tartozási ügyletalap természete kisebbé teszi, pl. *ingyenes tartozásnál*? Vajon ott is fictiv szerződési felelősséggel fog tartozni a kötelmi viszonyon kívül álló extraneus felbujtó? És ugyan miért? Talán csak nem azért, hogy fentarthassuk az 1078. §. »nagy« elvét?

És ha már újra szóltunk az 1078. §-ról, jegyezzük meg azt is, hogy meg nem fogható, mire gondol a Tervezet oly cselekménynél, mely a kötelmi viszonyra való tekintet nélkül is jogellenes? Vajon sok példát talál-e ezen esetre a Btk. 457. §-án kívül? És vajon ez kétségen kívül belehelyezhető-e az »extra« jogellenesség kategóriájába?

A delictum tényállásának elhomályosítását folytatja az 1079. §. A chikaneverbót (német törvény 226. §.) a németeknél *lex imperfecta* és áthágása *nem delictum*, nálunk az »eset körülményei« talán akkor is »nem vagyoni« kártérítést fognak a nyilván károsító célzatu joggyakorlásnál maga után vonni, ha még kár sem állott be, hiszen az 1079. §. első mondatja ezt nem is kívánja.

A »contra bonos mores« delictum, melynek káros voltát Liszt (i. m. 43. l.) oly meggyőzően mutatta ki, nálunk egyenesen vészthozó lehet. Ha t. i. az 1077. §-on tulmenőleg akar valamit mondani az 1079. §. utolsó mondata — és ha *nem*, akkor teljesen felesleges, — úgy a másnak jog által *nem védett* érdekeit is csak szép erkölcsösen szabad bántani. Ergo, ki a titokban pénzért bujálkodó kéjnot, vagy a titkos játékbartlangot névtelenül denuncziálja, az fizesse meg a társadalom iránti jóakarátát, aki valamely büntettet titkosan (= a jó erkölcsökbe ütközően) feljelent, az fizessen, az agent provocateur adjon a letartóztatott szokásos tolvajnak kárpótlást azért, mert az a 3 éven át, melyet Lipótvároott tölt, »üzletének« nem élhet, stb.

Ezek után kérdem, vajon lehet-e az 1079. §. második mondatát egy oly codexben komolyan vennünk, melyben az 1077. §-nak tág és minden *jogos* érdekkört felölelő rendelkezése a verbum regens? Nézetem szerint alig.

Ugyancsak a delictuosus kártérítés indokát hagyja figyelmen kívül az 1080. §., midőn az önvédelemnek félelemből, ijedtségből vagy megzavarodásból történt áthágását (Btk. 79. §.) — hallgatag bár, mégis felismerhetően, — kártérítéssel sújtja, mi különben a Btk.-vel is ellentétben van. Részemről legalább a Btk. 79. §-a alapján a kártérítést sem tartanám megítélhetőnek megzavarodásból elkövetett ölésnél (Btk. 202. §.), testi sértésnél (Btk. 311. §.), mert hiszen a 79. §., mint *általános* intézkedés, az *egész* különös részt fedi és így a kártérítést is kizárja. De lege ferenda figyelembe veendő, hogy a Tervezet szerint is a delictum a személyek köréi ellen csak dolose vagy culpose irányulhat, nem véd a Tervezet ezen összefüggésben a véletlen támadás ellen. Mindenki személye és vagyona már azon tény folytán, hogy társaságban élünk, lehet véletlen veszélyeknek kitéve és határozottan igazságtalannak látszik az ezen véletlen előidézőjét civiliter a kisebb büntetéssel sújtanunk, mikor criminaliter a nagyobb alól felmentjük. Ez irányu módosítása a Tervezetnek persze mit sem változtatna a tettes civilis felelősségén, ha éppen a félelem, ijedtség vagy megzavarodás in concreto maga is culpát képezne.

E szempontból helytelenitenünk kell az 1082. §. 2. be-

* Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

kezdését is, mindenestre azonban állást kellene foglalnia a Tervezetnek a jogos *önvédelem* fenforgása iránti tévedéssel szemben is, ha már szól a jogos *önsegély* megfelelő esetéről.

Összhangba volna hozandó a Tervezet 1084. §-a a Btk. 77. §-ával is, nem forogván fen semmi belső ok arra, hogy a civilis felelősségnél ne vegyük tekintetbe azon *fenyegetést*, melyet a criminálisnál mentő okként elismerünk.

Az 1087. §. eltekint attól, hogy a delictum magánjogi «beszámíthatósága» éppen nem más, mint «kártérítés», minek folytán az ezen szakasz végmondatában foglalt amugy is felesleges utalás *contradictio in adjecto*.

Tollban maradt a 12. év, mint absolut korhatár is, minek pótlása nem csupán a Btk.-re vonatkozó helye miatt volna kívánatos, hanem azért is, mert a «legitima ætas» egyike ama használható Werbőczy-féle fogalmaknak, melyeket bátran vihetünk át a XX. századba.

Hogy ezen szakasznál codicatorunk átvette a német törvénynek Liszt által is hangsúlyozott azon inconsequentia-ját (i. m. 52. l.), hogy kiskoruknál a kár előreláthatását kívánja — egyéb értelme nem lehet a «felelősség felismerhetéséhez szükséges belátásnak», — nagykoruknál pedig (1077. §.) nem, bizonyára oly hiba, melyen a végleges szövegezés segíteni fog, csakugy, mint ama másikon, mely szerint a civilis felelősséget megalapító szabad akaratelhatározást csak *elmebaj* zárja ki, holott a criminalist már *pillanatnyi elmezavar* is. (Btk. 76. §.)

Az 1090. §-nál azon aggályt kell támasztanunk, hogy a felügyeleti gondosság a törvényben meg nincs állapítva. Azt hiszem épp ezen esetek legalább is a delictfelelősség szempontjából szükségessé tennék azon szabályt, hogy a felügyeleti szerződésben a pactum ne culpa levis præstetur szintén hatálytalan. Persze, ha az 1162. §. a mai jogéletünknek megfelelőbb azon tartalmat kapná, hogy csak a *visszterhes* ügyletnél felelős az adós elvileg culpa lataért is, minek folytán az idézett szakasz utolsó bekezdése is elvileg csupán a *visszterhes* kötelezettségre állana, mondom ezen esetre az 1090. §-ban is külön ki kellene tennünk, hogy a pactum custodiænál tekintet nélkül a jogczimre már culpa levisért felelős a szerződéses felügyelő. Jelen szövegezésben a törvényes képviselő igen könnyen játszhatja ki a törvény intencióját az által, hogy szerződéses felügyelőt fogad, kinek a culpa *levist* előre elengedi és ezáltal (ha csak nincs culpa in eligendo) a maga felelősségét enyhíti.

Némi ellentmondást kell fellelnem végre abban is, hogy az 1090. §-nál exculpálja a szerződéses felügyelőt, ha szerződési kötelezettségének eleget tett, az 1091. §. pedig bennhagyja a delictfelelősségben azt, ki a munkaadóval szemben az alkalmazott megválasztására vagy a felügyelet gyakorlására szerződésileg vállalkozott, tekintet nélkül arra, vajon ez utóbbi szerződési kötelezettségének megfelelt-e vagy sem? Avagy a «jelen §-ban meghatározott felelősség» akarja az említett felelősséget is mulasztásosnak feltüntetni? Ugy látszik igen, ez azonban sokkal præcisebben fejezhető ki a mondat végén, ezen hozzáadással: «ha ez utóbbi szerződési kötelezettségének meg nem felelt».

Nem ártana e helyütt is a «ne culpa præstetur» közbeszurni. Talán lesz még alkalmam az egyes delictumokról is néhány megjegyzést kockáztatni.

Dr. Almási Antal,
kir. törvényszéki jegyző.

Az esküdtszék a kül-államokban.*

Románia.**

A román esküdtbíróság évenként négyszer ül össze, minden évnegyed elején, szeptember 1-től számítva. Hatásköre egy vagy két megye területére terjed. Áll egy elnökből,

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

** Forrás: Boërescu: «Codicile romane». Bucurescu, 1893.

12 esküdtből és 2 bíróból. Az elnök a felebbviteli bíróság egyik tagja, akit a felebbviteli bíróság elnöke nevez ki az ülősszak megnyitása előtt 15 nappal. Ez elnök két kerület esküdtszékére neveztetik ki s tisztét fölváltva, hol egyikben, hol másikban gyakorolja. A két bíró a megyei bíróság tagjai közül neveztetik ki.

Az esküdtekre vonatkozólag a törvény határozatai a következők:

Esküdtek lehetnek: 1. azok, akik középiskolát végeztek; 2. akik 1500 lei évi jövedelemmel bíró ingatlant élveznek; 3. a tanárok és tanítók; 4. akik szabad foglalkozást üznek és azon kereskedők, akik első- és másod-osztályu *patenst* váltottak; 5. nyugalmazott polgári és katonai tisztviselők, ha nyugdíjuk legalább 1500 lei.

Az esküdti szolgálathoz megkivántatik a 25. életkor betöltése, valamint az is, hogy az illető polgári és politikai jogainak teljes birtokában legyen.

Nem lehetnek esküdtek: 1. az afflictiv büntetésre ítélt egyének; 2. azok, akik sikkasztás, zártörés, okirathamisítás, rablás, csalás, hivatalos hatalommal való visszaélés, megvesztegetés, hamis eskü, hamis tanuzás és szemérem elleni bűntett miatt correctionális büntetésre ítéltettek; 3. akik vád alá vannak helyezve vagy vizsgálat alatt állanak; 4. a törvényes uton elmozdított tisztviselők; 5. a fogság- vagy elzárásra ítélt egyének; 6. az egy hónapnál hosszabb időre elítélt egyének, a büntetés kiállása után, három évig; 7. a vagyonbukottak, adókiivetők, bénák és a kik sem írni, sem olvasni nem tudnak.

Továbbá nem lehetnek esküdtek: a miniszterek, a törvényhozó kamarák elnökei, a miniszteri tanácsosok és igazgatók, a prefectusok és alprefectusok, bírák, közbírók, rendőrségi tisztviselők, elemi iskolai tanítók, papok, táviráskók és ténylegesen szolgáló katonák.

Fölmenthetők: akik életük 60. évét betöltötték, valamint azok is, akik napi munka után élnek. Végül dispensálhatók a parlamenti tagok is, de csak az ülések tartama alatt.

A prefectus három évenként minden megyében elkészíti az esküdtképes egyének *általános* névsorát; e névsor husz napig minden község tanácsnál közszemlére tétetik.

Minden polgárnak, nemkülönben az ügyésznek tagjainak is, jogukban áll negyven nap alatt fölszólalni a törvénytelen bejegyzések vagy kihagyások miatt. E felszólamlásokat — amennyiben azok alaposak — a prefectus a megyei törvényszék elé terjeszti, amely a legrövidebb idő alatt és költségek megállapíthatása nélkül, dönt fölööttük. Az említett határidő eltelte után a névsor lezáratik.

Minden év július 1-jén a prefectus egy *segédlistát* készít, amelyben csupán azon egyének vannak felsorolva, akik az esküdtbíróság székhelyén laknak.

A megyei törvényszék elnöke, az általános névsorból, sorshuzás után, 36 esküdtet és 4 pótesküdtet jelöl ki s így készíti el az *ülősszaki névsort*, az ülősszak megnyitása előtt tizenöt nappal. Végül ugyancsak sorshuzás után jelöli ki az elnök a 12 esküdtet, akik a bírósági tárgyalásban részt vesznek; végül pedig kijelöl két pótesküdtet, de csak azon esetben, ha előrelátható, hogy az ügy tárgyalása hosszabb időt vesz igénybe.

Az esküdtbíróság hatáskörébe tartoznak a politikai és a sajtó útján elkövetett bűncselekmények.

Az esküdtbíróság ítélete csak a törvény vagy az alakszerűségek megsértése, vagy az illetékesség hiánya miatt felebbezhető meg (apelar) a semmitőszékhez. A vádlott fölmentése esetén a közbíró csak a törvény világos rendelkezésének megsértése esetén felebbezhet, a nélkül azonban, hogy ezen felebbezés a vádlottra nézve prejudiciumot képezhetne.

Viszont a közbíró a vádlott fölmentése érdekében csak akkor felebbezhet, ha a vádlottnak tulajdonított cselekmény

nem a Btk., hanem valamely más törvény rendelkezései alá esik.

Felebbezési joga van a magánfélnek és a vádlottnak is, amelyet a törvény határain belül szabadon érvényesíthetnek.

*A spanyol esküdszék.**

Az esküdszéki intézményt már 1820-ban megtaláljuk Spanyolországban, amely azóta csekély megszorítással (1838—1852.) jelenleg is fenáll.

A jelenlegi spanyol esküdszék szervezetét az 1852. évi április 2-iki törvény állapítja meg.

Az esküdszék hatásköre kiterjed a *közrend* és a *társadalom*, valamint a *hatóság elleni* büntetésekre; az utóbbi esetben bizonyos megszorításokkal, amennyiben nem tartoznak esküdszék elé azon esetek:

1. amelyekben közhivatalnok ellen rágalmozás vagy becsületsértés követtetett el; 2. midőn valamely hivatalos cselekménynek rosszakaratu végzése állittatik; 3. midőn az 1. alatt említett egyének, vagy azoknak valamely hivatalos eljárása nevetség tárgyává tétetik; 4. valamely hivatalos *iratnak* előzetesen kikért engedély nélkül való közlése; 5. a királyi, kerületi vagy más hivatalos *rendeleteknek* a törvényes publikálás előtt vagy engedély nélkül való teljes vagy részleges közlése. E bűncselekmények a rendes bíróságok hatáskörébe tartoznak.

A *közrend* elleni büntettek a következők: 1. az állam nyugalmanak megzavarására irányuló tanok vagy beszédek közlése; 2. a törvények vagy a hatóságok iránti engedetlenségre való izgatás; 3. a hatóságok szabadságának korlátozását célzó fenyegetés vagy gunyolódás; 4. az állami testületek vagy társadalmi osztályok közötti veszélyes versengésre való felhívás vagy izgatás; 5. a közügyekre vonatkozó hamis vagy alarmirozó hírek közlése; 6. a köznyugalom megzavarására alkalmas félelem keltése.

A *társadalom* elleni büntettek: 1. a törvény által bűncselekményeknek minősített cselekmények védelmezése; 2. a tulajdonjoggal ellentétes tanok terjesztése, a szegény néposztályoknak a vagyonos osztály elleni izgatása által; 3. a társadalmi osztályok vagy a törvény által elismert testületek nevetségessé tételét célzó sértés vagy támadás, illetve merénylet, nemkülönben ugyanazon osztályok vagy testületek becsmélése egyes tagjaik hibája miatt.

Ezen büntettek iratok, metszvények, illetve könyomat útján követhetők el s a törvény által politikai jellegűeknek nyilvánított büntettek egyharmad részét képezik.

A másik kétharmad rész a következő:

1. a király és a királyi család; 2. az állam; 3. az állami hatóságok; 4. a vallás és közérkölsiség ellen sajtó útján elkövetett büntettek; 5. az idegen államfők és 6. magán-személyek ellen szintén sajtó útján elkövetett büntettek.

Az esküdszék szervezete. Esküdszék alakítandó minden tartomány főhelyén s annak hatásköre kiterjed a tartomány egész területére.

Hogy az esküdtek névsora megállapíttassék, Madridban a 100, az elsőrendű vidéki főhelyeken a 60, a másodrendű vidéki főhelyeken pedig a 30 legtöbb egyenes állami adót fizető polgár iratik össze.

E névsort a tartományi kormányzó a következőképpen alakítja tovább:

1. Május hó tizenöt első napjain, a tartomány hivatalos közlönyében megjelent adófizetők névsorát véve alapul, ugyanazon lapban közzéteszi a 100, illetve 60 vagy 30 virilista nevét. Az adómenyiség tekintetében az illető egyén által az összes tartományokban fizetett s a hivatalos közlönyben kitüntetett adók évi teljes *összege* vétetik alapul.

2. A hátralevő 15 nap alatt nyújthatók be a felebbezések, illetve észrevételek, amelyek felett a tartományi tanács dönt s a kormányzó e szerint állapítja meg a végleges névsort, amely — június 20-ika előtt — a tartományi és a madridi hivatalos lapban közzététetik.

Nem lehetnek esküdtek: 1. akik nem a bíróság székhelyén laknak; 2. akik még nem töltötték be életük 30. évét; 3. az egyházi személyek; 4. a tényleges szolgálatban levő katonák; 5. a tényleges kormányzósági tisztviselők; 6. akik politikai jogukat elvesztették vagy azok gyakorlásától fel vannak függesztve.

Mentesek: 1. a 60. életévet betöltött egyének; 2. a physikailag képtelenek; 3. akik a megelőző három év alatt már teljesítettek esküdti szolgálatot.

Az esküdszéki elbírálás alá eső ügyek a sajtóügyi ügyésznek valamelyik elsőfoku bíróhoz beadott panaszával kezdődnek. A bíró megindítja a vizsgálatot és — ha testi (corporativo) büntetéssel fenyegetett büntett esete forog fenn elrendeli a vádlott előzetes letartóztatását.

Ezután az *Alcalde*, — városi bíró — az ügyész és a vádlott jelenlétében kisorsolja az esküdteket, akik közül mindegyik fél visszavetheti az *ötös* számuakat (tehát az 5, 10, 15, 20, stb. számuakat). Ha több vádlott van: a visszavetési jog megoszlik közöttük.

A visszavetés után 7 esküdt sorsoltatik ki, akik az esküdszéket alkotják, 3 pótesküdttel együtt.

Az esküdszék elnöke városokban az *Audencia** egyik bírója; ahol pedig ily bíróság nincs, ott az elsőfoku bíróság valamelyik tagja tölti be az elnöki tisztet s határozza meg az ülés idejét.

A vád és védelem szóbelileg, esetleg írás útján terjesztetik elő.

Azután az elnök resuméje következik, amelynek a végén felteszi a kérdést az esküdteknek a vádlott bűnössége vagy nem bűnössége iránt. Erre az esküdtek visszavonulnak s titkos szavazással elnököt választanak; a kérdések felett szótöbbséggel döntenek.

A szavazás eredményét írásba foglalva s valamennyi esküdt aláírásával ellátva az elnök a bírósági elnöknek küldi meg.

Ezután az elnöklő bíró kiszabja a büntetést. Ha a vádlottat az esküdtek felmentették, azonnal szabadon eresztik.

A verdict kihirdetése zárt ajtók mögött történik s hatósági engedély nélkül sem az, sem a perbeszédnek nem publikálhatók.

A per lefolyása — az esküdtek neveinek kitétele nélkül — hivatalból közzétetik a madridi hivatalos lapban. («Gazeta de Madrid».)

Az esküdszék ítélete vagy eljárása ellen alaki vagy anyagi okból semmisségi panasznak van helye a főtörvényszékhez.

Alaki semmisség esetén az ítélet visszakerül az esküdtbíróhoz, aki a szükséges kiigazításokat eszközli.

Anyagi semmisség esetén pedig egy kilencztagu bíróság elé utasíttatik, amely bíróság a főtörvényszék tagjából áll.

*A svéd esküdszék.***

A svéd esküdtbíró hatásköre jelenleg ugyanaz, mint ami volt a mi esküdszékünké az 1896: XXXIII. tcz. életbe léptetése előtt, vagyis kizárólag a sajtó útján elkövetett delictumokra terjed ki.

Kiindulási alap: a sajtószabadság elve, amelynél fogva «minden svédnek jogában áll iratokat kiadni, a nélkül, hogy azok előzetes vizsgálatnak volnának alávetethetők s tartalmukért

* Másodfoku bíróság.

** Forrás: R. Skarin: «Sveriges Rikes Lag, Nittonde upplagan, Stockholm 1898.»

* Forrás: D. Candido Marti: «La organización de los jueces. Madrid, 1894.»

csupán az illetékes bíróság előtt s a törvények értelmében vonhatók felelősségre».

Mindazonáltal vannak bizonyos korlátai is e szabadságnak; ilyen pl. ama rendelkezés, amelynél fogva tilos közzétenni a ministertanács, a hadi kormányzat, az államtanács és a közadóssági bank tanácskozásait; továbbá tilos a magánlevelek, ministeri és diplomáciai iratok közzététele, az azok dátumaitól számított 50 éven belül.

Az esküdszék hatáskörébe tartoznak első sorban is a király, a királyné és a praesumptiv trónörökös ellen elkövetett sértések; továbbá az uralkodó családnak királyi előjoggal felruházott tagja, valamint az államtanács egésze, avagy annak egy töredéke ellen elkövetett sértések; ide sorolandó a forradalomra vagy lázadásra izgatás és a hivatalos közegeknek a megsértése funkciójuk teljesítése közben.

Hasonlóképpen az esküdszék elbírálása alá esik valamely Svédországgal barátságos lábon élő nemzetnek vagy azon nemzet uralkodójának, kormányának, alkotmányának, főhivatalnokai és diplomáciai képviselőinek, belső vagy külső állapotának, vállalatának és ügyeinek a megsértése.

A magánügyének becsülete és tekintélye ellen elkövetett becsületsértések szintén az esküdszék elé tartoznak.

A vallás elleni bűncselekmények köréből ide vonhatók «azon iratok, amelyek Isten elleni káromlást tartalmaznak, vagy amelyeknek céljuk az, hogy Isten szavát vagy a szentségeket nevetségesekké tegyék, avagy az istentiszteletet gúnyolják». Az erkölcstelen tartalmu s a szemérmetséért iratok szintén az esküdszék elbírálása alá tartoznak.

A sajtóeljárást a közbíró indítja meg, az irat megjelenésétől számított hat hónapon belül; de a sértett félnek is jogában áll az eljárást megindítani.

Az esküdszék a következőképpen szerveztetik: a közbíró (vagy a magánfél) és a vádlott négy-négy erkölcsös és tisztességes polgárt jelöl ki; a bíróság pedig ötöt. Az ellenfél által kijelölt esküdtek közül egyet, a bíróság által kijelöltek közül is egyet vethetnek vissza a felek.

Az így kilencz tagra olvadt jury a meghatározott időben összeül. Minden egyes esküdt esküt tesz arra, hogy «lelkismerete és józan esze szerint fogja véleményét nyilvánítani és hogy a jury ülése alatt a vallásos csendet meg fogja őrizni». A felek meghallgatása, az ügyész vád- és a vádlottak védbeszédének meghallgatása után, a bíró összegezi az ügyet és fölteszi a kérdést az esküdteknek, a következő szavakkal: «Büntethető-e az irat a közbíró által hivatkozott törvény szerint?» Az esküdtek igen-nel vagy nem-mel szavaznak. A marasztaló ítélethez a szavazatok kétharmadrésze szükséges.

Az esküdtek szavazása után, a bíró kimondja az ítéletet, amely azonban nem jogerős, mert átküldendő a másodfoku bírósághoz, amely aztán jogerős ítéletet hoz. *Tóth László.*

Különfélék.

Az alapítványi jog fogalma cím alatt *Csorba Ferencz* min. osztálytanácsos érdekes tanulmányt tett közzé. A mű megírására szerzőt különösen az birta rá, hogy a polgári törvénykönyv tervezete az alapítvány jogi fogalmát meg nem határozza. Szerző szerint a tervezet intézkedései olyanok, hogy sem az alapítványok jogi életéből folyó számos jelentős viszonynak rendezésére, sem pedig arra nem szolgálhatnak szilárd alapul, hogy az alapítványi vagyon kellő biztonsága megnyugtató szabályozást nyerhessen.

— **A polgári perrendtartás törvénytervezetét** németre fordították *dr. Sgalitzer Gyula* budapesti és *dr. Pollák Miksa* bécsi ügyvédek. Megjelent a «Zeitschrift für ungarisches öff. und Privatrecht» kiadásában. Őszinte örömmel üdvözljük a szaktudással és szabatossággal végzett munkát, mely a kiváló törvénytudományt a külföldön is ismertté teszi.

— **Magánjog-politikai tanulmányok, különös tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére.** Ez a címe *dr. Meszlényi Artur* tanulmány-sorozata első részének. A 224 oldalra terjedő kötet előszó és a magánjogi politikáról írt bevezető tanulmány után a következő tárgyu értekezéseket tartalmazza: A nem-vagyoni érdekek jogi védelméről. A magánjog hatásáról a vagyon megosztására. A hitelező posztója a Tervezetben. Mit várhat mezőgazdasági politikánk a magánjogtól? A szolgálati szerződés szociális vonatkozásaiban. — Az érdekes könyvre visszatérünk.

— **A budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentésében** a kereskedelmet és ipart érdeklő törvényhozás és jogszolgáltatásról a következők foglaltatnak:

A kereskedelmet és ipart érdeklő törvényhozás és jogszolgáltatás épp úgy, mint az 1899. évben, a lefolyt évben is meddő volt. Az egyetlen nevezetesebb törvény ugyszólván, amelyet e tekintetben alkottak, az 1884: XVII. tcz. 50. §-ának a megrendelések gyűjtésére vonatkozó rendelkezései módosításáról szóló törvény (1900: XXV. tcz.), amelyre vonatkozólag a kereskedelmi és iparos körökben a nézetek nagyon is eltérők.

Ettől a pozitív törvényalkotástól eltekintve, a kereskedelmet és ipart érdeklőleg csakis előkészítésben levő munkálatokra utalhatunk és e tekintetben első sorban figyelmet érdemel a kereskedelmi miniszter abbéli kezdeményezése, amely szerint a kereskedelmi törvény egészének revisióját vette kilátásba. Ha azonban figyelembe vették, miként törvényhozási előkészítő munkálatok tételtek folyamatba, még pedig pozitív javaslatok alakjában, a kereskedelmi törvény egyes nagy részeinek módosítása tárgyában — így többek között a biztosítási magánvállalatokról, a kereskedelmi alkalmazottak szolgálati viszonyainak rendezéséről, stb. — nem alaptalan az a feltevés, hogy a kereskedelmi törvény általános revisiója alig várható, mert ez esetre annak egyes részeire vonatkozólag szerves javaslatok kidolgozása teljesen felesleges lenne. Ami különösen az utóbb említett javaslatot illeti, az kereskedelmi és iparos körökben meglepetéssel fogadtatott, mert eltekintve annak a főnök jogait egészen tekinteten kívül hagyó egyoldalú rendelkezéseitől, a munkaadó főnökre oly terheket óhajt róni, amelyek sok esetben elviselhetetlenek lehetnek.

A legközelebbi pozitív törvényalkotás, amely várható, a polgári törvénykezési rendtartás általános reformja. Az üzletvilág ezt a reformot várva-várja és reménykedik abban, hogy ezen törvény keretén belül a kisebb jelentőségű ügyek évek óta vajdó kérdése, valamint a könyvkivonati illetékesség kérdése a kereskedelem és ipar érdekeinek megfelelően fognak megoldatni.

Kiváló súlyt fektet az üzletvilág a csalárd üzletátruházásokra vonatkozó törvény megalkotására, amelyre vonatkozólag a lefolyt évben javaslat készült és a szaktestületek véleményei bekívántattak. Ezek a vélemények be is nyújtattak, de maga a javaslat eddigelé a törvényhozási tárgyaláshoz közelebb nem vitetett. A csődtörvénykezésre vonatkozó reformjavaslatok elkészítését úgy a kamara, mint a szaktestületek évről-évre sürgetik, de azok tekintetében a megalkotásra vonatkozólag a reménynek még csak sugara sem nyújtott.

Viszont a lefolyt évben megjelent a magánjogi törvény tervezete. Ezt a nagyszabású munkát kiváló örömmel fogadták a kereskedő és iparos körök, mert hosszú évek óta ez az első pozitív lépés magánjogunk kodifikációja tárgyában. A magánjog kodifikációja, mint a jogbiztonság egyik tényezője, a kereskedő és iparos körökre nézve is kiváló fontossággal bírván, óhajtandó, hogy e nagy mű létesítése tekintetében a továbbiak az ügy fontosságához mért lehető gyorsasággal történjenek meg.

Végre megemlítjük, hogy a gabonaelővételi ügyleteknek esetleg törvényhozási uton való szabályozása tekintetében még nem történtek elhatározó lépések. A bírói judikatura azonban a kir. Curia utolsó ítéleteinél fogva ennek az ügyletnek legalitását elvben elismerte, utolsó fokban felmentvén az illető kereskedőket a gabonauzsora vádjától.

Hosszu terminusok. Nem fehér hollóképp ugyan, de jellemző tulajdonságként közlöm, hogy a budapesti V. ker. kir. járásbíróság 1901. Sp. VI. 804. számú végzésével *lakbérkövetelés* érvényesítésére 1901. augusztus 24-én benyújtott kereset első tárgyalására f. évi október 25-ikét tűzte ki határnapul.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvédi talár Ausztriában.** Mióta 1897-ben az osztrák igazságügyminiszter a bírák és ügyészek részére az addig viselt egyenruha helyett talár viselését tette rendelettel kötelezővé, az osztrák ügyvédek között élénk vita tárgya, vajon nem kellene-e az ügyvédeknek, kik a jogszolgáltatásnak a bírákkal és ügyészekkel egyenlő jogu tagjai, szintén kötelességükké tenni, hogy a tárgyalásokon talárban jelenjenek meg. Felmerült az a nézet is, hogy az ügyvédeknek csak azokon a tárgyalásokon kellene talárt viselniök, amelyekben ügyész is részt vesz, mert az ügyésznek amugy is nagy tulsúlyát az ügyvédet meg nem illető hivatalos ruha is növeli, és különösen az esküdtek elfogulatlanságát csorbíthatja a hivatal és a hivatalos ruha iránt érzett respectus. Amilyen szükséges e nézet szerint az ügyvédnek talárban való megjelenése hasonló esetekben az ügyésszel való egyenjogusítás céljából, annyira felesleges az, hogy az ügyvéd a polgári tanácsok előtt pénz és áru körül forgó jogvitákban, melyeknek nem kell különös ünnepiességek között lefolyniok, tárgyi és tudományos érveit valamely különös egyenruhában adja elő.

Az osztrák igazságügyminiszter behatóan foglalkozik jelenleg e kérdéssel, melynek mely uton való szabályozása is nehézségekbe ütközik. A miniszter az ügyvédeknek nem parancsolhatván, a talár viselete rendelettel nem tehető kötelezővé. A miniszter rendelettel a talárnak csak fakultatív viselete iránt intézkedhetik; e viseletet az ügyvédekre kötelezővé csak a törvényhozás teheti, esetleg egy a minisztert ily irányban való rendelkezésre feljogosító törvénnyel.

— **Büntetendő cselekmény-e az öngyilkossági kísérlet?** Az osztrák legfelsőbb törvényszéknek a napokban abban a kérdésben kellett döntenie, hogy az öngyilkosság, illetőleg az öngyilkossági kísérlet büntetendő cselekményt foglal-e magában. A kérdés eldöntésének alapja a brünni járásbíró-ság egyik tárgyalása volt Uhler Alphons vádlott ellen, akit, mivel öngyilkossági szándékkal foszphoroldatot ivott, fölépülte után a testi épség elleni kihágás miatt a Btk. 431. §-a szerint fogházbüntetésre ítélték. Az elítélt elfogadta a büntetést és kitöltötte. Ennek ellenére a főügyészség a törvény megóvása érdekében semmiségi panasszal élt és a legfelsőbb törvényszék titkos tárgyalásban az első fok ítéletét föloldotta azzal az indokolással, hogy az elítélés jogi tévedésnek a következménye. A legfőbb törvényszék indokolása akként szól, hogy a 431. §-ban, amely a testi épség veszélyeztetését tárgyalja, nem a saját személy védelme, hanem az idegen személyeké értendő. Az öngyilkosság, illetőleg az öngyilkossági kísérlet tehát nem büntetendő cselekmény. Az öngyilkos a főállító törvények szerint akkor sem büntethető, ha sérüléseket ejtett magán; büntetőtörvény alá csak akkor esik, ha azzal másnemű kötelezettségei ellen vét, pl. a katonaszolgálati kötelezettség ellen.

A német polgári törvénykönyv és a tisztességtelen verseny. Németország irodalmában élénk vitatkozás tárgyát képezte eddig az a kérdés, vajon az 1896 május hó 27-iki speciális törvény rendelkezése mellett a polgári törvénykönyv, főleg pedig annak 823. és 826. §-ai a tisztességtelen versenynyel szemben alkalmazandók-e? A kommentátorok többsége igenlőleg vélekedett. Most már a birodalmi törvényszék is állást foglalt e tárgyban és a hatodik polgári tanács folyó évi március hó 4-én kelt ítéletével szintén igenlő értelemben döntött. Ez a döntés és még inkább annak indokolása, nagy jelentőséggel bír a tisztességtelen verseny megszüntetésére. A legfőbb törvényszék ebben az esetben adott a polgári törvénykönyv 823. és 826. §-ainak oly magyarázatot, mely igazolja, hogy Németországban ugyanazon eredmény érhető el, melyet a gyakorlat Franciaországban a «Code civil» 1382. szakaszának alkalmazásával már régen elért. A birodalmi törvényszék jelzi, hogy az 1896. évi május 27-iki törvény korántsem merítette ki a tisztességtelen versenynek minden formáját, minél fogva az kiegészítetik a polgári tör-

vénykönyv rendelkezéseivel, főleg annak 826. §-ával, mely az iparszabadságnak nyereszkesedési vágyból való kizsákmányolása ellen nyújt oltalmat.

— **Nyugdíjegyessel a németországi ügyvédek számára.** A németországi ügyvédek XV. közgyűlése szeptember hó 6-án nyílt meg Danzigban. A napirend első tárgyának, az új alapszabályoknak elintézése után a közgyűlés a németországi ügyvédek számára alapítandó nyugdíj-, özvegy- és árvapénztár kérdésével foglalkozott. Beható tárgyalás után a közgyűlés ilyen pénztár alapítása mellett nyilatkozott, amelybe a belépés kötelező legyen. Elhatározták, hogy minden ügyvédi kamara válaszszon egy tagot s ezek bizottsággá alakuljanak, amely az ügyet előkészítse és határozathozatal végett a jövő közgyűlés elé terjeszse.

— **Különös módon kívánt ingyenes állami ellátáshoz jutni egy könyvkötősegéd Németországban.** Felségsértő tartalmu feljegyzést készített s azt egy rendőrnök adván át, magamagát juttatta a büntetőbíró-ság elé, — saját bevallása szerint nem másért, mint hogy munka nélkül, lakást és élelmezést szerezzen. Hasonló indokból és módon elkövetett delictumért már háromszor volt szabadságvesztés-büntetéssel sújtva, legutóbb másfél évig; most azonban nem honorálta törekvését a mainzi Strafkammer, s csupán fél évi fogházra ítélte.

— **A francia senatusban a humanus érzelmeiről ismertes Trarieux senator javaslatot terjesztett elő a hadi s kereskedelmi tengerészetnél még fenálló korbács-büntetés eltörlése iránt.** Az egész sajtó helyeslőleg nyilatkozott az eszméről. S a kormány keresztül is viszi.

— **A francia bíróságok** éppen nem bánnak szűkmarkuan a büntetés feltételes elengedésének jogával. Felette súlyos jellegű kriminális esetekben, éppenséggel nem «megbocsátható» delictumoknál teszik már-már rendszerre a feltételes elítélést, a mi a jogász- és laikus közönség soraiban egyaránt nem talál visszhangra s itt-ott a bíróságok törvényadta jogkörének megszorítása érdekében emelkednek hangok. Legújabbban egyes napilapok teszik bírálat tárgyává a bíróságoknak e tekintetben követett irányzatát.

A schweizi polgári törvénykönyv tervezetének nemzetgazdasági és társadalmi elveiről, mint lapunk egyik számában már említettük, Meckenstock neuchâtel-i egyetemi tanár felolvasást tartott, összehasonlítva e tervezetet a német polgári törvénykönyvvel. A polgári törvénykönyv tervezetének kidolgozására irányuló törekvések 1848-ban indultak meg, midőn Schweiz szövetséges állammá alakult. A Huber berni tanártól eredő jelenlegi tervezet egységre törekszik, de figyelemre méltó szokásokat és tiszteletre méltó jogi fogalmakat nem ront le. Nagy vonásaiban a német polgári törvénykönyv felé közeledik. Különbözik azonban tőle és még inkább az előbbi törvénykönyvektől a következőkben: 1. Felemeli azok erkölcsi niveauját, akik polgári jogaiknak birtokát föntartani vagy visszaszerezni akarják; például a jó- vagy rosszviselkedés jogi értéket tulajdonít, amelyet eddig ilyen viszonylagos fogalmaknak nem mertek adni. 2. Jogi és társadalmi téren megszüntet minden különbséget a két nem között; a házassági vagyoni jog kettes kezelést állapít meg. Minthogy ez a dualismus a jog gyakorlata terén összeütközéseket idézhet elő, a tervezet házi hatalmat létesít, amely nem a férjet vagy az atyát illeti, hanem a család legfőbb fejét. 3. A tervezet a bírónak gyakori beavatkozást enged meg a háztartás rendjének és békéjének létesítése és a kiskorúak rossz nevelésének megjavítása céljából. 4. A tervezet az ingatlan tulajdonosának jogait megszorítja, tekintettel szomszédjára és az államra egészen a köz vagy egy magánszemély érdekében való kisajátításig. Megszorítja a törvényes örökösödési rendet, a végrendelet szabadságát azonban tiszteli, sőt tovább fejleszti. Szóval a tervezet azon volt, hogy a modern eszméknek megfelelően, a nélkül, hogy régi intézményeken nagy változtatásokat tegyen.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév: 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Pulszky Ágost. — Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a Btk. novella-javaslatához. *Dr. Angyal Pál* egyetemi magántanár, pécsi jogtanártól. — A perfeljegyzésekről. *Huf József* soproni ügyvédől. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

*

Nyomdai akadály folytán ezuttal a melléklet elmarad. Jövő héten megkészezzük a mellékletet.

PULSZKY ÁGOST.

Folyó hó 11-én örökre behunyta szemeit Pulszky Ágost, a hazai tudománynak és különösen a jogbölcselkedésnek e rendkívül kimagasló alakja.

Pulszky általános jelentőségét a jogbölcselkedés terén különösen az a körülmény adja meg, hogy az egyetem jogbölcséleti tanszékén új irányt kezdett meg. Előde Pauler Tivadar, a kiváló tanár és kitűnő publicista még teljesen a természetjoggal rokon Kant-féle észjog alapján tanította.

Pulszky azonnal, mihelyt tanszékét elfoglalta, a természet-tudományi felfogás alapján álló sociologikus jogbölcséletet tanította.

Ugyanezt testesítette meg később megjelent könyvében: «A jog- és állambölcsélet alaptanai»-ban, amely e címében és «Előtanok» bevezetésének elnevezésében még a Pauler-féle nomenklaturát vette át, de azt egészen más tartalommal töltötte meg.

Pulszky igen nagy hatást tett az ifjuságra.

Fellépte — mint mondtuk — oly korba esett, amikor a természetjogi irány ellen európaszerte az ellenhatás megkezdődött. A történeti jogtudomány formájában történt ez. Pulszky hazánkban a német történeti irányt, amely főleg csak a római és a germán jogtörténetre volt tekintettel, kiszélesítette nemcsak az árja népeknek, kivált Maine és Leist által művelt közös jogtörténetével, hanem az egyetemes jogtörténettel és a Lubbock, Morgan, Port, Bachofen és mások által megteremtett ethnografikus jogtörténettel is.

Erre kivált óriási egyetemes tudása és egészen kivételes emlékező tehetsége képesítette, amely messze tulment a jogtudomány terén.

Eredeti alkotása főleg az a társadalmi elmelet, amely a társadalomnak fejlődését világszerte a társadalmi érdek vagy alapcél ugyanazon változásának tulajdonítja. Ezen elméletét a történelmi és néprajzi ismeretek bámulatra méltó tömegével igyekezett főművében támogatni.

Nagyon figyelemre méltó a jogi személyről való analízise is.

Jogbölcsélete, mint minden elmélet, véleményharczok tárgyát képezheti.

Abban mindenkinek egyet kell értenie, hogy benne oly tudományos alak enyészett el, aki méltán és igazán megérdemelte a polyhistor nevét.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

22. Csak az utolsó közleményem közzététele után nyertem tudomást a Curiának a legutóbbi időben hozott két ítéletéről, mely érdekes adatot szolgáltat az ezen közleményemben megbeszélt két kérdésre nézve.

Az egyik ítélet (1900 márczius 20. 4076. Márkus gyűjtemény XI. kötet 17642. szám) szerint «A hitbizományi helyettesítés ítélkezési gyakorlatunk szerint csak a közvetlen következő első helyettesített örökösnél vagy hagyományosnál foghat helyet, további helyettesítés azonban, vagyis hogy a helyettesítettnek ismét helyettes rendeltessék, megengedve nincs. Jogában áll ugyan mindenkinek, hogy örökösenek vagy hagyományosnak kortársai közül tetszése szerint több helyettest rendeljen s ezek közt az egymás után következéssorrendjét megállapítsa; amint azonban ezek közül egy az örökséget vagy hagyományt helyettesítettként megszerzi, a többire nézve a helyettesítés hatálytalanná lesz».

A másik ítélet (1900 február 27. 717. Márkus gyűjtemény XI. kötet 17643. szám) szerint: «Ha az utóörökös a közvetlen örökösnél előbb hal el, ez a körülmény nem vonja maga után az elhatalt illetett utóöröklési jog elenyészését, hanem az az utóörökösnek örökösére átszáll».

23. A tervezetnek intézkedései ama jogviszonyt illetőleg, mely az örökségre nézve a közvetlen örökös és az utóörökös közt az utóörökösödés megnyíltát megelőző időközben, valamint az utóörökösödés megnyíltával fenforog, több irányban szolgáltatnak észrevételre alkalmat.

Ezen intézkedésnek főhiánya, hogy a közvetlen örököst tulzott mértékben az utóörökös beleegyezéséhez köti és neki igen szűk mérvben engedi meg az intézkedést az örökség tekintetében; holott az örökhagyó őt örökösnek, nem pedig az örökség hasznélvezetének hagyományosává nevezte.

A közvetlen örökös igazi tulajdonosa az örökségnek; ebbeli tulajdona azonban korlátolva van azon kötelezettsége által, melynél fogva az utóörökösödés esetleges megnyíltával az örökséget az utóörökösnek kiadni tartozik. «Esetlegesnek» mondom az utóörökösödés megnyíltát, mivel az utóörökös nevezésének nem mindenkor szükségképeni következménye az, hogy az utóörökösödés tényleg meg is nyíljék. Ha például az utóörökösödés jövő időpont vagy esemény beálltára szól, az utóörökös azonban az időpont vagy esemény beálltát meg nem éri; vagy ha valamely még nem jogképes egyesület vagy még nem létező alapítvány utóörökösnek nevezett, az egyesület, illetőleg alapítvány azonban a jogképeséget el nem nyeri; vagy ha az utóörökösödésnek a közvetlen örökös halálakor kell beállania, az utóörökös azonban a közvetlen örökös életében elhal, a nélkül, hogy joga saját örököseire való átszállásának esete fenforogna: mindezen esetekben az utóörökösödés megszűntével a közvetlen örökösnek tulajdonjoga visszafelé, ex tunc, korlátlanul érvényesül.

Ehhez képest a szóban lévő jogviszonyt kell hogy az a vezéreszme uralja, mely szerint — a végrendeletben kifejezett

* Az előbbi közl. I. 1., 3., 5. és 10. számban.

kereten belül — a közvetlen örökös az örökségre nézve minden ténykedésre jogosult, mely nem eredményezi az utóörököst esetleg megillető jog meghiusítását, illetve megkárosítását, míg más oldalról a forgalom biztonságának sérelme nélkül a közvetlen örökösnek minden ténykedése az örökségre nézve az utóörökössel szemben hatálytalannak tekintendő, mely az utóbbit esetleg megillető jog meghiusítását, illetve megkárosítását eredményezi. Ehhez képest továbbá létesíteni kell intézkedéseket, melyek az utóörököst megillető jog lehető biztosítása szempontjából szükségesek, de ezen biztosítási intézkedések mindenkör az örökhagyó végrendeletében kifejezett kereten belül csak a valódi szükség által szabott mértékre korlátozandók.

Ezen jogi construction nem változtathat az a körülmény sem, hogy vajon az utóörökösödés joga az örökséghez tartozó ingatlanra és ingatlant terhelő jogra be- vagy helyesebben mondva feljegyeztetett-e vagy sem. Ezen feljegyzés megtörténtével is a közvetlen örökös jogosítva van az örökséghez tartozó ingatlan állaga tekintetében a végrendeletben kifejezett kereten belül, de természetesen az utóörökösödésből folyó jog sérelme nélkül, halálesetre rendelkezni, tulajdonátruházási és terhelési jogcselekményeket véghez vinni.

Hogy mit jelentsen a tervezet azon intézkedése, hogy az utóörökösödési jog feljegyzése után az örökös az ingatlan és az ingatlant terhelő jognak állagáról csak az utóörökös beleegyezésével rendelkezhetik, előttem megfoghatatlan. Ha az céloztatik vele kifejeztetni, hogy oly ingatlan tulajdonátruházása vagy jelzálogul való lekötése, a melyre az utóörökösödés joga feljegyeztetett, az utóörökössel szemben csak akkor hatályos, ha ez utóbbi az átruházásba vagy lekötésbe beleegyezett: akkor valóban egy igen banális kijelentést tartalmaz. Ha pedig annál többet, teszem az céloztatik vele kifejeztetni, hogy a közvetlen örökös egészen szabadon rendelkezhetik és teljes joghatálylyal az utóörökössel szemben az örökséghez tartozó ingatlan átruházására vagy lekötésére nézve, ha még nem lett reá az utóörökösödés joga feljegyezve: akkor olyas valamit jelent ki, a mi egyrészt helytelen, másrészt pedig, tekintve a mi telekkönyvi törvényünket és hagyatéki eljárásunkat, gyakorlati jelentőséggel nem bír.

Ha már azt szabja elő a tervezet, hogy a jelzálogos követelések birói kézhez fizetendők, miért korlátoztatik ez csak a jelzálogos követelésekre, és miért nem rendeltetik ez meg valamennyi követelésre nézve? Ha az értékpapírok és takarékpénztári könyvecskék biztosításul birói kézhez tétettek le, azt hiszem, hogy nincsen senki, aki e részben kételyt támasztana az iránt, hogy a letett papirokról csak annak beleegyezésével lehet intézkedni, akinek biztosításáról a letétel által gondoskodás történt. Mi jelentősége lehet tehát az 1875. §. második mondatának?

Igazán kíváncsi vagyok azon indokokat ismerni, melyek a tervezet 1877. §-ának rendelkezését szülték; mit kell voltaképpen készpénznek állandó elhelyezése alatt érteni; és min alapszik az, hogy a tervezet a legkisebb értékű értékpapír biztosítására nézve intézkedik ugyan, készpénz (nem számítva az állandó elhelyezés esetét), drágaságok, ékszerek és több effélék biztosításáról azonban meg nem emlékezik.

Felteszem, hogy az 1878. §-ban felemlített kitétel: «az örökség rendes kezelése» nem csupán a gazdasági kezelést foglalja magában, hanem alatta az az eset is értendő, amidőn a vonatkozó tárgyak az örökhagyó tartozásainak és a hagyatéki szenvedőségek kielégítésére szükségesek és hogy tisztán csak elnézésből maradt ki ezen szakasz első bekezdéséből az elhelyezett készpénz felemlítése.

Hogy zárgondnoki kezelésnek legyen helye, ha a közvetlen örökös a kellő biztosítást meg nem adja: ezt még indokoltnak lehet tekinteni; annál tovább menni azonban hiba volna és a legtöbb esetben az ily zárgondnoki kezelés a közvetlen örökös teljesen indokolatlan zaklatásával fog

járni. E mellett kétely forog fen arra nézve, hogy miképpen kell az 1897. §. intézkedését az 1874. §. első bekezdés első mondatával összeegyeztetni?

Nem tudom belátni, hogy mi értelme legyen azon intézkedésnek, mely szerint a közvetlen örökös az örökség tárgyait és kötelezettségeit tudomása szerint bemondani, esetleg helyesbíteni és az utóörökös kívánatára esküvel megerősíteni köteles; mert nem vagyok képes meghatározni annak a jogkövetkezményét, hogy ha a közvetlen örökös ezen köteleességét teljesíteni elmulasztja.

Nem mondhatni, hogy az örökség kezelésével járó rendkívüli költségek viselésének kérdése az 1881. §-ban egészen szabatosan szabályozva volna.

Bizonyára csak elnézésnek tulajdonítható, hogy az 1883. §. első bekezdésében idézett szakaszok közül az 1880. §. harmadik mondata és az 1882. §. idézése elmaradt.

Igen feltűnő, hogy egy betűvel sem emlékezik meg a tervezet azon jogviszonyról, mely az utóörökösre nézve az örökhagyó hitelezőivel, a köteles részre jogosulttal és a hagyományosokkal szemben fenforog; valamint azon kérdésről sem hogy miképpen alakul a közvetlen örökösnek ezen hagyatéki tartozások tekintetében fenálló felelőssége az utóörökösödés megnyitának időpontjától kezdve.

Feltűnő az is, hogy a tervezet, mely a közvetlen örökös és az utóörökös közt fenforgó jogviszony szabályozásánál meglehetősen hiven követi a német polgári törvénykönyvet, miért nem adoptálta egyszersmind ezen törvénykönyvnek azt az intézkedését, mely szerint a közvetlen örökös az örökség kezelése tekintetében csak azon gondosságra van kötelezve, amelyet saját ügyeiben szokott kifejtteni.

Általában véve igen sajátságos álláspontot foglal el a tervezet a gondosság ezen fajára nézve.

Ugyanannak 1163. §-a alapján azt kellene hinni, hogy a tervezet több oly jogviszonyt ismer, amelyben a gondosságnak csak ezen fajtát kell alkalmazni; holott — amennyiben a tervezet intézkedéseit felismernem sikerült — ezen alkalmazásnak csak egyetlen egy esetét találtam a tervezetben, tudniillik a 105. §-ban szabályozott esetet, mely szerint «amennyiben a házastársak egymás irányában, mint házastársak vagyoni dolgokban gondosságra vannak kötelezve, a gondosságnak az a mértéke szolgál zsinórmértékül, aminőt a köteles fél saját ügyeiben szokott kifejtteni». Még a társaságnál is mellőzi az 1694. §. a gondosságnak ezen fajtát, holott a szigorubb megítélés alá eső kereskedelmi társaságoknál csak a diligentia quæ in suis van a kereskedelmi törvény 72. §-a által megállapítva.

Nem mulaszthatom el, hogy e helyütt ne utaljak arra az álláspontra, melyet a tervezet általában a culpa tekintetében elfoglalt.

Szerinte (1162. §.) a gondatlanság tényálladéka mindenkör ugyanegy, vagyis annak a gondosságnak elmulasztása, amelyet az adott viszonyok között az élet felfogása szerint rendes embertől általában elvárnak. Csak egyetlen egy esetben, vagyis a 313. §. esetében a jó családapa gondossága kívántatik meg. A 393. §. is követeli ugyan a jó családapaképp való eljárást, de ez nem vagyoni jogi ügyekre vonatkozik.

Ha már a gondatlanság tényálladéka, a 313. §. esetétől tekintve, a tervezet szerint mindenkör ugyanegy, megvallom, nem tudom belátni, hogy mi alapon lehet ugyanazon egy tényálladékra nézve különböző fokozatokat megállapítani? Vagy fedi a köteles fél által in concreto alkalmazott gondosság azt a gondosságot, melyet rendes embertől ugyanily viszonyok közt általában elvárnak, vagy nem fedi. Az első esetben nem forog fen gondatlanság, a másik esetben pedig fenforog, tekintet nélkül azon határvonal nagyobb vagy csekélyebb távolságára, mely a köteles fél által alkalmazott és általa alkalmazni kellett gondosság közt létezik. Mi volna az a mérték, amely szerint ezen határvonal nagyobb vagy cse-

kélyebb távolságát megállapítani és ezzel a gondatlanságnak nagyobb vagy kisebb fokozatát meghatározni lehetne?

És mégis, a tervezet a 630., 1162., 1163., 1590. §§-ban sulyos gondatlanságról, az 1187. §-ban minden gondatlanságról, az 1198. §-ban csekélyebb gondatlanságról szól; és az 1385., 1664., 1680. §§-ban a gondatlanságot enyhébb megítélés alá rendeli vétetni. Hogy mire vonatkozik az enyhébb megítélés: a gondatlanság tényálladékának megállapítására, vagy a gondatlanság jogkövetkezményeire, avagy mi egyébre? legalább én nem tudom azt elmondani.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

A választói jog mivolta.*

Miután az emberek eme jogai első sorban saját hasznára vannak, annak meghatározása, hogy ezzel a joggal éljen-e vagy ne, hogy azt érvényesítse-e vagy ne, rá van bízva az illető emberre, mert felteszi az állam, hogy minden ember saját érdekében legjobban tud eljárni s hogy ezáltal az állam érdekét is legjobban mozdítja elő. Amennyiben valakiről felteszi, hogy saját érdekét nem tudja kellőleg előmozdítani, vagyis, hogy jogaival nem tud helyesen élni, annyiban az állam az illető vagyoni jogaival való rendelkezést másra bizza. Ezzel az esettel állunk szemben a kiskorúaknál, örülteknél stb., akiknek jogaival törvényes képviselőik rendelkeznek. Az is képzelhető azonban, hogy az állam nem teszi fel, hogy az emberek saját érdekeiket helyesen tudják előmozdítani és hogy mindenesetre megszabja, hogy ha valakinek valamely vagyoni helyzete megsérült, helyreállítását követelni kell, vagy amennyiben szerződést kötött, annak teljesítését kell követelnie, vagy hogy a vagyonnak hasznát venni kell, de ilyen esetben megszűnnék az embernek azon helyzetre vagy követelésre való joga, (suo jure uti nemo cogitur) s azon helyzetre vagy követelésre való kötelezettsége lépne. Ott, ahol, mint a törvényes képviselőnél, az ember joggal való élés el van választva az ember joggal való élésnek a hasznától, ahol tehát az ember jogát másnak az érdekében és így másnak a jogát kell érvényesíteni, ott a más jogának érvényesítése csakugyan kötelességévé van téve annak, aki e jog érvényesítésére meg van hatalmazva. De itt azután a meghatalmazottnak nem is a képviselttel szemben való jogáról, hanem kötelességéről van szó.

Az ember vagyoni joggal e szerint szoros kapcsolatban lévén az, hogy azzal, ami joga, az ember szabadon rendelkezék, ki van zárva az, hogy ami az embernek joga, az egyszersmind kötelessége is legyen.

Lehetséges, hogy valamely vagyonnak a használata, valamely vagyonra való intézkedések, amely vagyonra az embernek joga van, kötelezőleg meg vannak szabva, a nélkül, hogy ezáltal e vagyonra való joga megszűnnék, p. o. az erdőtulajdonnak meghatározott üzemterv szerint való kezelése, földbirtoknak közös terv szerint való gazdálkodása. De itt nem a jog érvényesítése, nem a jog gyakorlásának a módja van kötelezőleg megszabva, mert mások sérelmei ellen mindezekben az esetekben az illetők jogaikat szabadon és tetszés szerint érvényesíthetik és mert a kötelezőleg megszabott módon használandó, kezelendő vagyonnak a haszna, élvezete pedig mégis az illető jogosítottat illeti meg olyképpen, hogy erről a haszonról, élvezetről szabadon rendelkezhetik. Tehát itt is megvan az embernek biztosított joga, de azt az állam egyuttal korlátozta a közérdekből.

Az ember vagyoni jogainak fogalmától azonban más irányban elválaszthatatlan a kötelesség fogalma. Biztosítván az állam az ember részére bizonyos vagyoni helyzetet és vagyoni követelést, a másik oldalon más embereknek kötelességét állapítja meg, amely abban áll, hogy a jogosított helyzetét ne

sértsék s hogy annak követeléseit kielégítsék. Az ember vagyoni joga ezekhez képest mindig együtt jár más embernek kötelességével. Ilyen kötelesség nemcsak a magánosokat terheli, hanem az államot is, mert az állam az ember minden jogának megállapításánál magára vállalja, hogy az ember vagyoni jogainak érvényesítését biztosítja.

Hogy az itt feltüntetett körülmények az ember vagyoni jogainak lényeges ismertetői, az azt hiszem kétségtelen. Hogy az állam valamely intézménnyel első sorban az emberek külön magánérdekeit mozdítja elő és hogy ennek az intézménynek a felhasználását az állam az emberek szabad elhatározására bizza, az annyira megkülönbözteti ezt az intézményt más intézményektől, amelyeknél az állam vagy nincs tekintettel az egyesek külön magánérdekére, vagy ha van is, annak felhasználását nem bizza az illetők elhatározására, hogy ezeket a körülményeket ennek az intézménynek, az ember vagyoni jogainak lényeges vonásául kell tekintenünk.

E körülményeknek meg vagy meg nem lételetől függ tehát, hogy valamely államilag biztosított állapotot vagy cselekvési szabadságot más tekintetben is az ember jogának tekinthetünk-e vagy nem?

Az ember joga fogalmának meghatározásában *az akaratot mellőztém.*

A német írók Hegel tanának alapján az ember akaratának jogrend megállapította szabadságában vagy lehetőségében szokták keresni az ember jogának lényegét. Az akaratnak bevitele azonban az ember jogának fogalmába teljesen felesleges. Mert hogy mit akar valaki, vagy hogyan akar valaki valamit, az akkor, mikor azt akarjuk megállapítani, van-e neki joga, teljesen mellékes. Ha valakinek valamely vagyoni helyzetét megsértik vagy valamely követelésének nem tesznek eleget, akarhatja annak helyreállítását, illetve kielégítését, de erre a helyzetre vagy követelésre joga csak akkor lesz, ha akaratát kifejezve az állam annak az akaratnak megfelel s a sértett jogát helyreállítja, úgy, hogy világos, hogy itt az akarat teljesen hiábavaló volna, ha az állam annak megfelelően nem járna el. Nem az akaraton van a fő suly, hanem az akarat teljesítésének biztosításán, tehát az állami biztosításon.

Másrészt azonban az akarat teljesülésének nem általában való biztosítása alapítja meg az ember jogát, hanem meghatározott helyzetre vagy cselekvésre való akarás teljesültének biztosítása.

Az ember tárgyalt vagyoni jogainál nem minden akarat teljesülése van biztosítva, hanem csak azé, amely a meghatározott helyzetre, a meghatározott cselekményre irányul; úgy hogy tulajdonképpen nem is az ezen helyzetre vagy cselekményre irányuló akarat teljesülése a lényeges az ember jogánál, hanem a helyzet vagy cselekmény, amelyre az akarat irányul; és ennek biztosítása. Magától értődik, hogy ahhoz, hogy az ember jogát érvényesítse, azt akarnia kell, de világos, hogy az ember jogának érvényesítéséhez az akarás nem elég; s az akaratot az ember jogi fogalmában külön kiemelni felesleges.*

Hogy a pusztán akaraton és az akarat teljesülésének biztosításán kívül még az is tekintetbe jön, hogy mire irányul az akarat, átlátták az akarat alapján állók, s az ember érdekét jelölték meg, mint olyant, amelyre az akaratnak irányulni kell s amelyre irányuló akarat teljesítésének álla-

* Hogy az akarat nem lényeges eleme az ember joga fogalmának, szellemesen és meggyőzően mutatta ki *Ihering*: Geist I. kiadás III. I. 310—316. l. De *Ihering*nek ez a tana nem terjedt el, mert az ember joga fogalmának meghatározásában azután is legtöbb jogi író az akaratot lényeges momentumnak veszi. Mellőzi az akaratot *Thon*: Rechtsnorm 219. l. *Dernburg*: Pandekten 2. kiadás I. 86. l. *Vécsey*: Római jog I. 2., 217. l. *Bierling*: Kritik II. 39. s köv., 49. s köv. Principienlehre I. 160. s köv. s ellenzi *Gareis*: Encyclopädie und Methodologie d. Rechtswissenschaft 2. kiadás 16—18. l.

* Az előbbi közl. I. a 37. számban.

milag biztosítva kell lenni, hogy az ember jogáról szólhasunk.*

Az ember jogának ily meghatározása részben megfelel annak, amit fentebb kifejtettünk; mert láttuk, hogy az ember jogainak létesítésével az állam az ember érdekeit akarja kielégíteni. Csakhogy míg részünkről elégnék találtuk az ember érdekét és az érdek kielégítésének biztosítását kiemelni, ez a meghatározás az akaratmomentumot még mindig fontosnak tartja.

4. Tekintsük már most, vajjon az ember vagyoni jogainak az ismérve, lényeges, jellemző vonása megtalálható-e mindig akkor, mikor az ember jogairól szoktunk beszélni, vagy pedig nem forognak-e fen más esetekben oly körülmények, melyek ezeket a más állapotokat és cselekvősségi szabadságokat az ember vagyoni jogaitól lényegesen megkülönböztetik.

A vagyoni jogon kívül a magánjoghoz szokás csatolni a családi jogot, mely a családi viszonyokat szabályozza. A családi élet terén szoktunk a házastársak egymás között levő jogairól beszélni. A házastársak egymás közötti jogaik közül azonban ki kell vennünk házassági vagyoni jogaikat, mert ezek vagyoni jogok s így ugyanazok alá a szempontok alá esnek, mint az ember többi vagyoni jogai. A házastársaknak más u. n. jogai tulnyomó részben erkölcsi természetűek, tehát valóságban nem jogaik, de lehetnek valóságos jogaik is, amennyiben ezen jogaiknak megfelelő magatartás, tehát bizonyos cselekményeknek a követelhetése biztosítva lehet az állam részéről, habár ez a biztosítás kevésbé hatályos is, mint a vagyoni jogaik biztosítása, mert nagy-részt ki nem kényszeríthető.

Első vonása tehát az ember vagyoni jogainak, vagyis az állami biztosítás és segély kilátásba helyezése megvan a házastársak egymás iránti jogainál, habár ez nem is oly nagy foku itt, mint amott.

Második lényeges vonása az ember vagyoni jogainak, t. i., hogy azok az illető magánérdekeit elégítik ki, itt szintén megvan, noha a házassági életközösség és a házassági követeléseknek biztosításánál a közérdek inkább lép előtérbe, mint az ember vagyoni jogainál; de még mindig lehet állítani, hogy a házastársaknak egymás iránti jogaik első sorban az ő érdekeiket elégítik ki és ehhez képest azokról szabadon rendelkezhetnek.

A szülőknek és gyermekeknek egymás iránti jogaikról is szokás beszélni. A családbeliek ezen jogai közül legkiválóbb az úgynevezett atyai hatalom. Az atyai hatalom, amivé az ujkori jogokban kifejtett, nem az atya érdekében áll fen, gyakorlása nem függ az atyának szabad tetszésétől; az atyai hatalommal vissza is lehet élni. Az atyát, amennyiben atyai hatalmát nem akarja gyakorolni vagy nem kellőképpen gyakorolja, attól meg lehet fosztani. Az atyát gyermeke irányában köteleességek terhelik, a tartás, gondozás, nevelés. Ezeknek a köteleességeknek következtében bizonyos tevékenységet kell kifejteni. Ahhoz, hogy ez a tevékenység eredményes lehessen, szükséges, hogy azzal szemben azokra nézve, akikre kiterjed, engedelmesség legyen megállapítva. Az engedelmességet bizonyos mértékig az atya maga közvetlenül ki is kényszerítheti a gyermekektől s ehhez van valóságos hatalma. Az atyának ez a hatalma az ember jogától abban is különbözik, hogy azt, a mire az embernek joga van, maga közvetlenül ki nem kényszerítheti.

Megvédelmezheti az ember a jogát, esetleg önhatalmulag visszaállíthatja, de mióta az önszegély helyébe az állami segély lépett, vagyis mióta az, ami az ember joga, jogává lett, önhatalmulag más ellen ki nem kényszerítheti, hanem az állam-

hoz kell fordulnia segélyért, mert hisz éppen azért biztosítja ezt azt állam.

Ezekre való tekintettel ki lehet mondani, hogy az atyai hatalom nem joga az atyának, hanem az állam által a gyermekek szempontjából megállapított kötelesség, amivel szemben a gyermekek az atya által kikényszeríthető engedelmesség alatt állanak s ezért hatalom és nem jog az atyai hatalom, amit megnevezése helyesen fejez ki.*

Az atyai hatalomnak gyakorlása biztosítva van ugyan az állam részéről, de az, hogy az állam biztosítja és gondoskodik az iránt is, hogy az atya hatalmát gyakorolhassa, csak természetes következménye annak, hogy az állam az atyai hatalom gyakorlását az atyára bizza, az atya kötelességévé teszi; de éppen azért ez a biztosítás nem az atyai hatalmat gyakorló atya érdekében van, hanem az atyai hatalom alatt álló gyermekek érdekében; s ugyanezért az atyai hatalmat az állam nem csak akkor védi, ha azt az atya kéri, hanem akkor is, ha annak megsértéséről bármi módon tudomást szerez.

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a Btk. novella-javaslatához.

A büntető-törvénykönyv javítását célzó novella akkor fogja rendeltetését betölteni, ha egyrészt felveszi az utolsó évtizedek tudományos harcaiban felszínre került s a büntető-jogtudomány retortáin lesűrődött ama reform-eszméket, me-

* Ezért indokolatlan, hogy miért hagyja el a magyar polgári törvénykönyv tervezete az atyai hatalom kifejezést, s miért teszi helyébe a szülői jog kifejezést (II. rész, II. czim, VI. fej. 1.). mikor az atyai hatalom kifejezés a fogalmat helyesebben jelöli meg, s mikor az eddig is megszokott és használatban volt. A német polgári törvénykönyv helyesebben jár el, mikor szülői hatalomról rendelkezik (1626—1698. §.), csak-hogy persze ismét ellenkezik a szülői hatalom lényegével az, mikor p. o. az 1627. §. azt mondja ki, hogy szülői hatalmánál fogva az atyának joga és kötelessége a gyermek személyéről és vagyonáról gondoskodni. A magyar polgári törvénykönyv tervezete az általa használt elnevezésnek megfelelőleg szintén a szülő jogának fogja fel a gondoskodás kötelességét, ami hogy önmagával ellenmondás, a szövegben fentebb kifejtettek-ből következik. E nézetemtől a polgári törvénykönyv tervezetének indokolása (I. kötet 358—384. l.) sem térít el. Ez indokolás jogunk eddigi atyai hatalmát az atya jogának fogja fel, amely egyuttal kötelessége is, s szerinte éppen ezért nem lehet hatalma (382. l.). Ez a felfogás egyenes ellentéte a szövegben kifejtettnek, amelynek értelmében a hatalomnak gyakorlása lehet kötelessége valakinek, de jogának gyakorlása, érvényesítése nem lehet egyuttal kötelessége. A tervezet indokolásának felfogásától eltér továbbá a szövegben kifejezett annyiban is, hogy az indokolás a gyermek képviselőt az atyai hatalom tartalmának tartja. Ezt a felfogást nem osztom, mert az atyai hatalom valódi tartalma csupán az, hogy az atya, illetve szülő gyermeke tartásának, gondozásának módját, nevelésének irányát meghatározhatja, s gyermeke gondozhatása, nevelhetése végett közvetlen hatalmat fejthet ki a gyermekkel szemben. A képviselőt szintén feladata, kötelessége az atyának, de ennek a feladatnak elvégzéséhez nem kell hatalom a képviselőt, a gyermekkel szemben. Másrészt azonban a nevelés azokhoz a kötelességekhez tartozik, melyeknek elérésére szükséges az atyai hatalom; s így a nevelésre való hatalom — tehát szintén nem jog — az atyai hatalomhoz tartozik. Az indokolás a szülőknek nevelési jogát nem tartja az atyai hatalomhoz tartozónak, s rámutat arra, hogy nevelési jogának az anyának is lehet vagy van is joga, akit nem is illet az atyai hatalom (359., 363. l.). Árde az anyának ez a nevelési joga az anyának gyermekére vonatkozó azon jogaihoz tartozik, melyek őt az atyával és bárki mással szemben illetik meg s melyekről a szövegben később lesz szó. E jogánál fogva az anya azt kívánhatja, hogy abban, hogy gyermeke szellemi fejlődésére befolyalhasson, az atya vagy más ne akadályozhassa, s ezt a jogát az állam biztosítja. De e jogánál fogva hatalmat gyermeke felett nem gyakorolhat; ha hatalmat gyakorolhat, azt az atyai vagy gyámi hatalomhoz lényegileg hasonló szülői hatalmánál fogva teheti. Az, hogy az atya gyámot nevezhet ki gyermeke számára, szintén nem joga az atyának, hanem jogalapító (szabálmeghatározó) tevékenységre való hatósága, melynél fogva meghatározhatja azt, hogy halála esetén azt a hatalmat, mi az atyai hatalomnak lényege, ki gyakorolja, a gyermeket ki képviselje stb.

* *Merkel*: Jur. Encyclop. 2. kadás 119. §. *Jellinek*: System. 42. l. *Gierke*: Deutsches Privatrecht 253. l. *Schuppe*: Begriff des subj. Rechts 26. s köv. l.; 44. s köv. l. *Frenzel*: Recht u. Rechtsätze 85—87. l.

lyeknek czélszerűsége kétségtelen és tehát törvénybe iktatása immár tovább nem halasztható (ilyen például, hogy más ne említsék: a feltételes elítélés intézménye), ha továbbá más-résről törli az érvényben levő Btk.-nek azokat a rendelkezéseit, melyeknek helytelenségét akár a gyakorlat, akár a tudomány ellentmondást nem tűrő érvekkel kimutatta s azok helyébe oly szabályokat iktat be, melyek tökéletesebbek s a törvény rendszerével és szellemével is inkább összhangzanak, mint a régiek.

Az anyagi büntetőjogot szabályozó kodexünk alkotói a szabadságvesztés-büntetéseknek hatályos végrehajtását biztosítandó, tudvalevőleg a progressív rendszert honosították meg és pedig abban a formájában, mely az elítélteket négy fokozaton (magán elzárás, közös fogság, közvetítő intézet, feltételes szabadságra bocsátás) vezeti keresztül. A harmadik fokozatot illetőleg: a közvetítő intézetekre vonatkozólag a Btk. 44—47. §-ai intézkednek s a beszállítás és bentarthatás feltételeit következőleg szabályozzák:

1. Azok, akik legalább három évi fegyházra vagy börtönre ítéltetvén, büntetésük kétharmadrészét kitöltötték és szorgalmuk, valamint jóviséletük által a javulásra alapos reményt nyújtottak: büntetésük hátralevő részének kitöltése végett közvetítő intézetbe szállíttatnak, ahol szintén munkával foglalkoztatnak, azonban enyhébb bánásmódban részesülnek (44. §.). E rendelkezés ellen nem tehető kifogás; a három éven aluli fegyházra vagy börtönre ítélték ugyanis azért nem kerülnek munkaközvetítő intézetbe, mert büntetésük utolsó negyedét a 48. §. alapján esetleg feltételes szabadságon töltik, és tehát ha a három évnél rövidebb időre ítélték közvetítő intézetbe kerülhetnének. a büntetési idő második harmadának végétől a negyedik negyed kezdetéig terjedő, azaz a közvetítő intézetben töltendő idő oly rövid lenne (pl. 2 év és 8 hónapnál: 2 hó és 20 nap), hogy ezalatt a remélt hatás nem volna elérhető, sőt az ily rövid időre beutaltaknak az intézetben való tartózkodása határozottan káros befolyást gyakorolna a többiekre. A fogházra és államfogházra ítéltéknél pedig azért maradhat el ez az átmeneti állapot és tehát azon oknál fogva nem irta elő a törvény a közvetítő intézetbe való szállítást, mert az említett letartóztatási intézetekben amugy is enyhe a bánásmód s mert az itt elzártak rendszerint nem igénylik azon óvatos bánásmódot s az előkészítést a szabad életre, ami nagyobb büntetéseknél igen szükséges. (Anyaggyűjtemény I. kötet 154. l.).

2. Az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítéltékre vonatkozólag a Btk. 45. §-a intézkedik s azt rendeli, hogy azok büntetésük tizedik évének eltelte után s a 44. §-ban meghatározott föltételek alatt, szintén a közvetítő intézetbe szállíttathatnak.

Törvényünknek fent jelzett hibája ebben a szakaszban rejlik. A hibát Fayer fedezte fel, de ő annak csak egyik oldalát látta s ez az oka annak, hogy az ő általa ajánlott módosítás szerintem nem helyes, mert mint ki fogom mutatni: féluton marad, csak részben eredményezne javítást.

Az életfogytig tartó fegyházra ítélték — olvassuk Fayer Kézikönyvében (v. ö. II. kiadás, I. kötet 186—187. l.) — tíz év eltelte után a közvetítő intézetbe, újabb öt év eltelte után pedig feltételes szabadságra bocsátandók. Hogy valaki a közvetítő intézetben öt évet töltsön, nem felel meg ezen intézet rendeltetésének. A közvetítő intézet átmenetül szolgál és berendezésének minden részlete olyan, hogy csak ezen célnak felel meg. Utalunk arra, — folytatja, — hogy a teljes fegyelmet csak az az egy körülmény képes fentartani, hogy rövid idő múlva kiszabadul onnan mindenki, tehát egyrészt nem érdemes megszökni, másrészt óriási veszteséget, t. i. a közeli kiszabadulás helyett a fegyházba való visszavitt kockázatot meg az, aki szabálytalanságba esik. Az öt évesekre ez nem illik és nagyon valószínű, hogy a közvetítő intézet ezen lakói, akik az ottani gyors váltakozásban az állandó

elemet képviselik, nem valami jó példaadással és befolyással vannak a többiekre.

Eddig teljesen egyetértek Fayer-ral, de már abban a következtetésben, melyet ő levon, midőn azt javasolja, hogy a 48. §. módosításával az életfogytig tartó fegyházra ítélték feltételes szabadságra helyezését a tizenkettedik év végére kellene tenni: nem osztozom. Ezzel elérnők ugyan, hogy az életfogytig tartó fegyházra ítélték nem öt, hanem csupán két évig tartózkodnának a közvetítő intézetben, de nem oszlatnánk el azt az inconsequentiát, mely de lege lata a másik oldalon jelentkezik.

Ma ugyanis tényleg úgy áll a dolog, hogy a tizenöt évi fegyházra ítélt is tíz évet tölt fegyházban (egy év és három hónapot tölt közvetítő intézetben, három év és kilencz hónapot feltételes szabadságon) s az életfogytig tartó fegyházra ítélt is annyit (ennél ugyanis de lege lata következőleg oszlik meg a büntetési idő: tíz év esik a fegyházra, öt év a közvetítő intézetre s az 1880. évi 2106. számú igazságügy-ministeri rendelet értelmében négy év a feltételes szabadságra).

E következetlenséget megszüntetendő, részünkről nem a 48. §-beli tizenöt évet szállítanók le tizenkét évre, hanem a 45. §. felvette tíz évet emelnők fel tizenkét, esetleg tizenhárom évre, ami által azután nemcsak Fayer igazolt aggodalmait oszlatnók el (a közvetítő intézetre ugyanis ez esetben három, illetve két év jutna), hanem helyreállítanók a tizenöt éves s az életfogytig tartó fegyházbüntetés viszonyát (az előbbire ítélt, mint ma is tíz évet, az utóbbira ítélt pedig tizenkét, illetve tizenhárom évet töltene fegyházban s míg az előbbinél egy és egynegyed év esnék a közvetítő intézetre, az utóbbinál három, illetve két év).

Ezekhez képest a Btk. 45. §-a következőleg lenne a novellában kiigazítandó: Az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélték, büntetésük tizenkettedik (tizenharmadik) évének eltelte után, s a 44. §-ban meghatározott föltételek alatt, szintén a közvetítő intézetbe szállíttathatnak.

Dr. Angyal Pál,
egyetemi m. tanár, pécsi jogtanár.

El kell ismernünk, hogy a logikai és symmetrikus szabályozás szempontjából helyesebb a cikkiró javaslata, mint a mienk; de feladja a Btk.-ben foglalt azon nagy vívmányt, hogy a mely fegyencz jól viseli magát, tíz év múlva a fegyházból kijön s e szerint a fegyház maximuma tíz évre deválálódik. Erre helyezünk mi nagy súlyt. Magyarországon mindig rövidebb volt a szabadságbüntetés tartama, mint a külföldön. De még a németországi enquête is kimondotta, hogy 10 évnél tovább embert nem lehet fogva tartani a nélkül, hogy szervezete közvetlen veszélynek ki ne téessék. A németek ugyan e tanácsot nem követték, de nálunk régóta meg volt az, amit a német enquête javasolt. Megvolt az 1848 előtti gyakorlatban és az 1827-iki javaslatban. Sőt az 1790: XLIII. törvénycikk abból indul ki, hogy 3 év vagy 100 bot egyenlő súlyu a halálbüntetéssel. A 10 év már kivételes maximum volt. A kegyelmezések is a halálbüntetést 10 évre vagy még kevesebbre változtatták. A t. cikkiró ezen itt vázolt szempontra nincs figyelemmel és felemeli a maximumot 12 évre. Éppen azt akartuk mi kikerülni.

F.

A perfeljegyzésekről.

Arra nézve, hogy mely perek képezhetik a telekkönyvi feljegyzés tárgyát, a 11. számú döntvénynek értelmét magyarázva, egész helyesen kimondotta a kir. Curia az 1884: 4706. sz. a. hozott határozatában, hogy nemcsak a jelzálogi követelés érvényesítésére irányzott per jegyezhető fel, hanem mindazok a perek is, melyeket felperes telekkönyvileg bejegyzett jogából folyó valamely igényének érvényesítése végett indított; kimondotta továbbá az 1884: 4843. szám

alatt hozott határozatában azt is, hogy vagyonszövetség megszüntetése iránti per szintén tárgyát képezi a telekkönyvi feljegyzésnek.

Ezen határozataiban kimondott elvet alkalmazza a kir. Curia következetesen, de arra nézve, hogy miféle formai kellek kívántatnak meg a feljegyzés elrendelésére, különböző értelemben határozott, a mint az a következő határozataiból kitetszik.

I. Valamely kereset beadására vonatkozó felzet nem fogadható el alapul annak a meghatározására, hogy a megindított per lényegileg mire irányul és vajon olyan természetű-e a kereset, melynek indítása esetében a perfeljegyzésnek helye van (1900: 1317. sz. curiai hat.).

II. A törlési per nem az, amit a mindenkor felperes keresetlevelének felzetén vagy a telekkönyvi kérvényben ilyennek nevez, hanem az, ami a keresetlevél tartalmából és adataiból olyannak minősül, amiért is a perfeljegyzés érdeme felett csakis a keresetlevélnek első példánya alapján lehet határozni (1900: 2516. sz. curiai hat.).

III. A kérvényhez csatolt kereseti felzet a törvényszéki iktató hivatalnak feljegyzésével s a bíróság pecsétjével ellátva lévén, ezzel a pernek folyamatba tétele igazolva van, s minthogy magából a kereseti felzetből is kitűnik, hogy a birtokbíróságnál beadott kereset jelzálogi követelés törlésére irányul, a perfeljegyzési kérelemnek kereseti felzet alapján hely adandó volt (1900: 2859. sz. curiai hat.).

IV. A perfeljegyzés iránti kérelem elutasított, mert kérelmező a per folyamatba vételét az 1881: 59. tcz. 6. §-a és a telekkönyvi rendtartás 148. §-ának rendelkezése ellenére csak felzettel és nem kereseti példánnyal igazolta (1901: 7526/1900. sz. curiai hat.).

Ami az I., II. és IV. sz. a. idézett határozatokban megjelölt kellekeket illeti, melyek mellett a curiai határozatok szerint valamely per feljegyzése megengedhető volna, azok semmi törvényes intézkedés által előírva nincsenek, sőt az a kellek, hogy a perfeljegyzés nem felzet, hanem kereseti példány alapján engedélyezhető, a felperes által nem is terjesztendő elő, mivel ő nem kereseti példányon, hanem felzeten értesítetik a per megindításáról.

Ezen határozatainak indoklására a kir. Curia a telekkönyvi rendtartás 148. §-ára és a perrendtartási novellának 6. §-ára hivatkozik; de ezen törvényszakaszok nem támogatják a kir. curiai határozatokat, mivel a telekkönyvi rendtartás 148. §-a törlési perekre nézve csupán a bírói hatáskört állapítja meg és azonkívül időközben a perrendtartási novellának 6. §-a által hatályon kívül helyezett, a perrendtartási novellának 6. §-a pedig a perfeljegyzésre nézve semmi rendelkezést nem tartalmaz.

A III. sz. a. idézett kir. curiai határozat szintén nem fogadható el helyesnek, mert az olyan felzettel, melyen csak a beadási szám és a beadásnak ideje van kitüntetve, habár a bíróság pecsétjével is volna ellátva, nem lehet a per folyamatba vételét igazolni, mivel megtörténhetik, hogy a bíróság vagy illetékesség, vagy hatáskör hiánya miatt a keresetet hivatalból visszautasítja.

A perrendtartás 65. §-a szerint minden keresetlevél küllapján kiteendő: az ügyfelek nevei, még pedig vezeték- és keresztnévénél, polgári állásának és lakhelyének kitételével, nem különben a kereset tárgyának rövid kivonata a főkötelezettség vagy követelt összeg szabatos előadásával.

Ha a keresetlevél küllapja, amelynek a felzet másolatát képezi, ezen kelleknek megfelel, akkor a telekkönyvi bíró a felzetnek a telekkönyvvel való összehasonlítása által épp úgy meggyőződhetik nemcsak a peres feleknek a telekkönyvekben bejegyzettekkel való azonosságáról, hanem a peres ügy mivoltáról is, mint ahogy az ilyen eljárás mellett azokban az esetekben, midőn p. o. valaki kéri, hogy a zálogjog megnevezett adósának az X. községben fekvő összes

ingatlanaira bejegyeztessék, ha abban a községben más hasonló nevű birtokos nem fordul elő, vagy midőn a kérvényező folyamodványában, illetve az okiratban csak a telekkönyvi betétnek száma vagy az ingatlanoknak részletszámait vannak megjelölve és ő mint tulajdonos van bejegyezve, a zálogjog előjegyzését nem tagadhatja meg,* mert az ilyképp előterjesztett adatokból a birtokosnak, illetve az ingatlanoknak azonosságát kétségtelen módon megállapíthatja.

Ha tehát p. o. a felzet tartalma szerint a jelzálogtulajdonos mint felperes, a hitelező mint alperes ellen az X. telekkönyvben bejegyzett zálogjognak törlését kéri és a telekkönyvi bíró a perfeljegyzésérti kérvény elintézése alkalmával arról meggyőződik, hogy az illető telekkönyvben alperes részére felperes ellen csak egyetlen egy tétel, p. o. a zálogjog 3000 korona erejéig van bekebelezve, akkor ezen tételre nézve, dacára annak, hogy a felzeten sem a tétel száma, sem az összeg nem lett megjelölve, a perfeljegyzést el fogja rendelni.

Mindezekből következtethető, hogy a perfeljegyzési kérelemnek csak idéző végzéssel ellátott olyan felzet alapján, mely egyszersmind a perrendtartás 65. §-ában előírt kelleknek megfelel, hely adandó.

Önként értendő, hogy telekkönyvi törlési keresetnél a perfeljegyzés meg- vagy meg nem engedése csak akkor válhat vitássá, ha felperes a perfeljegyzést nem a perrendtartási novellának 6. §-ában előírt módon kérelmezte.

Huf József.

Különfélék.

Szentpéteri Károlyné ügye. Olvasóink bizonyára emlékeznek arra a curiai határozatra, amely két (tulajdonképpen négy) felmentő ítélet megváltoztatásával Szentpéteri Károlynét a férjén elkövetett gyilkosság miatt életfogytig tartó fegyházra ítélte. Rögtön, amint azon ítélet közzé tétetett, lapunk 1900. évi 51. számában, kifejezést adtunk aggályainknak és kifejtettük, hogy minden közvetlen bizonyíték híján, pusztán az iratok alapul vétele mellett nem lett volna szabad a szóbeli és közvetlen tárgyalás folytán meghozott felmentő ítéleteket megváltoztatni. Azóta több ízben rámutattunk arra, hogy ebben az ügyben rendkívül sok tisztázatlan tényálladási részlet van és hogy a Szentpéteri ellen szóló látszólagos gyanúkat — amelyek közül egy se közvetlen bizonyíték — sokszorosan ellensúlyozza számos mentő körülmény.

Különösen az elítélt nő mellett szólt az áldozatnak halála előtt tett vallomása, melyet a curiai ítélet teljesen figyelmen kívül hagyott. Nem tulajdonított a curiai ítélet annak a körülménynek sem súlyt, hogy sem az elítélt testén, sem ruháin vérfoltok nem találtak, holott kizártnak tartható, hogy az elhalton ejtett 30 késszurás közben a tettes magát meg ne verezte volna. Rámutattunk arra is, hogy a gyilkosság színhelyén talált kés nem az elkövetés eszközeül szolgált corpus delicti, hanem azt az orvos verezte be a sebek bevarrása közben.

Időközben az elítélt védője új bizonyítékokat gyűjtött a vádlott ártatlanságának kimutatására és ezen új bizonyítékok alapján perújítást kért. A törvényszék és a kir. tábla a perújítási kérelmet tisztán formális és a dolog lényegét nem érintő okokból elutasította. Ujból több cikkben mutattunk rá, mily helytelen szempontokból indultak ki a perújítást megtagadó bíróságok és mily végzetes hiba volna, ha ebben az ügyben a védelemnek nem nyújtatnék mód az igazság felderítésére.

A nyár folyamán több napilap ismertette az esetet s a Magyar Hírlap érdekes cikksorozatban támogatta a perújítás

* 1873: 5595. sz. legfőbb ítélőszéki határozat.

érdekében folytatott küzdelmet. Bródy Sándor, Bársony István és más jeles írók követelték a Magyar Hirlap hasábjain a perujtás hivatalból való megindítását.

Ugy látszik, a szaksajtó és a napi sajtó vállvetett működésének meglesz az eredménye.

Az igazságügyminiszterium elrendelte Kluzs és Nyolczas csendőrörsök tanukénti kihallgatását mindazon körülményekre nézve, amelyek a védőnek lapunkban megjelent cikkében új ténykörülmenyekként megjelöltettek.

A kihallgatást a szolnoki törvényszék elnöke teljesítette. Mindkét csendőr egybehangzóan vallotta, hogy Kluzs csendőr adta oda az orvosnak a kés tisztán és ugyanez a kés került vissza az orvostól véresen. Tehát a Szentpéteriné szekrényén talált kés nem bűnjel. Második fontos ténykörülmeny, hogy Szentpéteri kihallgatásakor teljesen eszméleténél volt és határozottan állította, hogy nem neje szurkálta meg, hanem egy férfi.

Végül teljességgel valótlannak az a megállapítás, hogy Szentpéteri a tett elkövetése előtti időben elgyengülve, ágyba esve, tehetetlenül feküdt, tehát, hogy egy asszony is elbírhathott vele. Nyolczas csendőr a cselekmény elkövetését megelőző délután is jó erőben látta őt az udvaron.

A csendőrök kihallgatása az első lépés a perujtáshoz és reméljük, hogy most már nem sokáig kell várakoznunk az újrafelvételi eljárás hivatalból leendő megindítására.

A biztosítási magánvállalatokról szóló törvényjavaslat, mely előttünk ismeretlen okokból nem került a közelmúlt országgyűlés napirendjére, értesülésünk szerint a most összeülő országgyűlés tárgyalásainak egyik legsürgősebb pontját fogja képezni. Okul erre nemcsak az a törekvés szolgál, hogy Ausztriában a mi vállalatainknak is lehetőleg azonos alapon álló rendelkezésekkel az osztrák vállalatokkal egyenlő helyzetet teremtsünk, amire különben az 1899. XXXIX. tcz. kötelez is; hanem egyes biztosítási vállalatoknál észlelt jelenségek, amelyek a közönség nagy kárára éreztetik a szigorú állami felügyelet hiányát és a mai felügyeletnek névleges voltát. Siettetni fogja a javaslatnak törvényerőre emelését az a körülmény is, hogy a német birodalomban már július 1-je óta működik az új biztosítási felügyelő hatóság, még pedig ugyanazonokon az alapelveken, melyeken az ügy rendezése nálunk terveztetik; továbbá, hogy a schweizi biztosítási hivatal mozgalmat indított az iránt, hogy az állami felügyelet minden államban egységes alapokra fektetessék.

Az országgyűlés elé terjesztendő javaslat, úgy halljuk, lényegében nem fog eltérni a már ismert tervezettől. Újítások főleg a díjtartalék elhelyezésének módozatai körül lesznek, amennyiben az elhelyezésnek többféle módja engedélyeztetik majd, mint az előző tervezetben, továbbá az átmenetre nézve is tetemes könnyítéseket biztosít a javaslat a már működő társulatoknak. A külföldi vállalatok hatályosabb ellenőrzését kívánja az új javaslat elérni azzal az intézkedéssel, hogy azoknak magyarországi képviselői csak magyar állampolgárok lehetnek és hogy azoknak tényleg és állandóan itt kell lakniuk és tartózkodniuk. Ez utóbbi rendelkezés ugyan a kereskedelmi törvényben is megvan, de eddig sokszor kijátszották a közönségnek óriási kárára, sőt vannak külföldi vállalatok, amelyek csak levelezés útján működnek Magyarországon, noha cégük itt be van jegyezve.

Részünkről örömmel közöljük e híreket és csak azt óhajtjuk, hogy annyi ígért és annyi tervezgetés után valahára hadd váljék már valósággá a biztosítási ügynek oly régóta vajudó és érthetetlen módon késedelmező reformja, amelytől minden tényezőnek csak előnye várható.

— **Az országos ügyvédgyűlés** állandó bizottsága elhatározta, hogy az országos ügyvédgyűlést Budapesten 1901. november 24., 25., és 26-án tartják meg a budapesti ügyvédi kamara dísztermében.

Az ügyvédgyűlés által tárgyalandó kérdések a következők:

I. Állásfoglalás a polgári perrendtartási tervezetnek az ügyvédi képviselőket érintő intézkedései tekintetében. Előadó: Végman Ferencz Szeged. Véleményezők: König Vilmos Budapest, Hering Zsigmond Sopron, Hajik István Zala-Egerszeg.

II. Mily módon és mely eszközökkel tehető az igazságszolgáltatás a szegényebb sorsú nép részére hozzáférhetőbbé és olcsóbbá? Itt tárgyalandó az 1896. évi országos ügyvédgyűlésről visszamaradt következő kérdés: a közigazgatási bíráskodáshoz utalt jogügyek olcsó és gyors elintézése. Előadó: Nagy Dezső Budapest. Véleményezők: Zakariás János Brassó, Turcsányi Ödön Besztercebánya, Révész Ernő Szabadka, Kozma László Zombor, Lengyel Lajos Miskolc, Korányi Gyula M.-Sziget.

III. Állásfoglalás az ügyvédi nyugdíjintézet létesítése tárgyában. Előadó: Ziskay Antal Győr.

IV. a) Az ügyvédség jelenlegi szervezete meghagyandó avagy új alapra fektetendő-e? (bifurcatio, numerus clausus.) Előadó: Pollák Illés Budapest. Véleményezők: Kornis (Géza Temesvár, Weisz József Kolozsvár, Balog Arnold Budapest, Sztehlo János Eperjes, Vörös Jenő Győr.

b) Miképp mérséklendő az ifjúságnak a tulzsufolt ügyvédi pályára tódulása? (ügyvédképzés). Előadó: Hlatky Endre Nagyvárad. Véleményezők: Baracs Marcell Budapest, Pleininger Ferencz Pécs, Nagy Olivér Pozsony, Nyulász János Kassa, Csontos Olivér M.-Vásárhely, Babocsay Sándor Eger.

V. Megengedhető-e, hogy közigazgatási hatóságok szabadságvesztés-büntetéseket szabjanak ki? Előadó: Gyöngyösi József Budapest. Véleményezők: Márk Endre Debreczen, Kecskeméti Lajos Kecskemét, Szabó László Szombathely, Kelemen Samu Szatmár.

— **Csupán azon körülmény, hogy valaki magát a socialistikus eszmék hívének vallja, az eltolonczoltatásra és kitiltásra törvényes alapot nem képez.** (A belügyminiszternek 88,358/1901. sz. a. S. vármegye közönségéhez intézett rendelete.) A vármegye alispánjának 52 kih./901. számú határozatát, mely az e—i rendőrkapitány által 681/901. szám alatt első fokban hozott és M. Rezső b.-a—i illetőségű nyomdászsegédnek kényszerutlevéllel illetőségi községébe való utasítását és E. város területéről mindenkorra való kitiltását kimondó határozatot helybenhagyta, megváltoztatott s nevezett (kényszerutlevéllel való kiutasítása már megtörténvén) E.-ről mindenkorra történt kitiltásának hatálya alól felmentem. Megváltoztatandó volt az idézett alispáni határozat, mert nevezett büntetendő cselekményt el nem követvén s egészen az elsőfokú határozat meghozatalának napjáig E.-en rendes foglalkozással bírván, pusztán azért, mert magát a socialistikus eszmék hívének vallja, nem szolgáltatott kellő indokot arra, hogy E.-ről a tolonczszabályzat 2. §-ának a) pontja értelmében eltolonczoltassék és kitiltassék.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ügyvédek és a reklám.** Németországban panaszkodnak, hogy egyes hirlapoknak a nagyobb perek tárgyalásairól közzétett tudósításai a védő ügyvédek sokkal inkább kiemelik, mint magát az ügyet, amelyről szó van, s hogy újabb időben nagyon megsaporodtak az ügyvédektől még bagatellügyekben is a lapokhoz intézett úgynevezett «helyreigazítások». Ezek a panaszok indíthatták a müncheni ügyvédi kamara előjáróságát a kamara összes tagjaihoz intézett következő körlevélre:

«Hirlapokban egyes ügyvédek hivatásbeli tevékenységére, főleg hivatásukban elért sikereikre vonatkozó közlemények tűnnek föl, amelyek tartalmuknál fogva alkalmasak azon föltevés keltésére, hogy ezen közleményektől az érdekelt ügyvédek maguk sem állanak távol. Valamely ügyvéd számára praxisszerzést célzó vagy neki egyébként reklámul szolgáló közleménynek közvetlenül vagy közvetve általa hirlapban eszközölt megjelenése az ügyvédi rendtartás 28. §-ával

ellentétben van, s alkalomadtán a 62. §. szerinti fegyelmi megtorlás alá vonandó. A kamara előjárósága, tekintettel az ügyvédi rendtartás 49. §-a által reá rótt azon kötelességre, hogy fölügyeljen a kamara tagjai kötelességeinek teljesítésére, elhatározta, hogy a kamara összes tagjait a föntebbi nyomatékosan figyelmeztesse.»

— **A német iparbiróságok tevékenysége az 1900. évben.** A német iparbiróságok száma 1896 óta jelentékenyen emelkedett; ez évben ugyanis 284 iparbiróság működött; 1900-ban már 316. A német iparbiróságoknál megindított panaszok száma 1900-ban 84,164 volt (1896-ban 68,798). Míg azonban a munkások által a munkaadók ellen indított panaszoknak számaránya 19,4%-kal emelkedett, addig az iparbiróságoknak a munkaadók részéről való igénybevétele 55,8%-kal emelkedett. Míg 1896-ban az összes vitás esetek 7,5%-ában voltak panaszosok a munkaadók, 1900-ban 9,5% — a panaszoknak a munkaadók részéről indított meg. A megindított panaszok vitaértéke az esetek felénél 20 márkánál kisebb összeg volt. Az esetek gyors elintézésére világot vet az a körülmény, hogy az összes perek 57%-a egy héten belül el lett intézve.

— **A bonni törvényszék** előtt közbiztonság elleni büntett vádjával terhelve állott egy vasuti alkalmazott, ki nem vette észre a pályaudvar egyik oldaláról történő jelzést, mi által vasuti összeütközést idézett elő s tetemes kárt okozott. A lefolytatott bizonyítási eljárás során kiderült, hogy a vádlott, ki már 60. életévét betöltötte, már évek óta kérelmezte a vasuti igazgatóságnál áthelyeztetését egy kisebb forgalmu állomásra, mert hajlott korára tekintettel, nem érezte magát elég biztosnak a nagy forgalmat felmutató állomásnak a vezetésére, különösen azért, mivel ott állandóan éjjel is szolgálatot kellett teljesítenie. Megállapított továbbá, hogy a vonatok éppen azon napszakban, melyben a szerencsétlenség történt, sűrű egymásutánban közlekednek azon állomáson keresztül s az állomási felügyelőnek a legéberebb gondosságra és feszültebb figyelemre van szüksége, hogy feladatának megfeleljen. Tekintettel már most arra, hogy a vádlott hivatalnok ellen, hosszú szolgálata alatt, sohasem merült fel panasz kötelességeinek ellátása tekintetében, tekintve továbbá, hogy mikor a vádlott már képtelennek hitte magát ily súlyos szolgálatra, maga kérte áthelyezését és ez csak a vasuti orvos szakvéleménye alapján mellőztetett: a bíróság kimondta, hogy a vádlottat a történt összeütközés tekintetében gondatlanság nem terheli, s őt a vád alól felmentette. De elutasított a vasut az ezen állomásfőnök elleni kártérítési igényével is. Nem az ő részéről, de a vasuti igazgatóság s a vasutnál alkalmazott orvos részéről forog fen a culpa, monddta a bíróság, alapul vevén azon tényeket, mikre felmentő bünygi ítéletét is alapította.

A francia perujtási törvény, mely mai alakjában egy évszázados fejlődési processus eredménye, még jelenlegi formájában is szűk keretűnek mutatkozik. Lefövre vádlottnak bűnügyében, amelynek megújítása iránt előterjesztett kérelmében a védelem nem új tényekre vagy okmányokra hivatkozik a vádlott ártatlanságának bizonyítása céljából, hanem a már kiderített ténykörülmenyeknek oly kapcsolatoságára s összefüggésére mutat reá, melyből a vádlott ártatlansága következtethető, megtagadtatott a revisio, mert a törvény szerint csak az esetben van perujtásnak helye, ha «après une condamnation un fait viendra à se produire ou à se relever, ou lorsque des pièces inconnues lors des débats seront représentées de nature à établir l'innocence du condamné». Ebben az esetben pedig nem új tények vagy okmányok produkáltak, csak a már felmerülteknek eddig észrevétlen konnexusára történt figyelmeztetés. A procureur général ebből az alkalomból felveté a törvényben (C. I. C. 443. §.) felsorolt esetek kibővítése szükségének kérdését.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Szeptember 24-ől szept. 29-ig): *Szept. 24.*: Oláh János e. az egri tsz. (188). — Grigassy János e. a m.-szigeti tsz. (195). — Szigethy Ferencz e. a veszprémi tsz. (168). — Dixner Lipót e. a nagybecskereki tsz. (174). — Zvikel Mária e. a pozsonyi tsz. (186). — Hirsch M. József örökösei e. a sz.-németi tsz. (188). — *Szept. 26.*: Kertész Jenő utódai e. a bpesti keresk. és vtsz. (191). — *Szept. 27.*: Diamant Gábor e. a b.-gyarmati tsz. (184). — *Szept. 28.*: Gutvillig József e. a bpesti keresk. és vtsz. (173). — Ifj. Schwarcz Salamon e. a kassai tsz. (188). — Kellner Mór e. a miskolci tsz. (167). — Schwemmer András e. a kolozsvári tsz. (178).

Csődök: Schottik Lajos e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Szabó Árpád, t. Mezey Sándor; bh. okt. 12., felsz. t. nov. 12. (210). — Weisz Antal és tsa e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Ipovitz Károly, t. Reinitz Jakab; bh. okt. 12., felsz. t. nov. 12. (210). — Repeczky András e. a r.-szombati tsz.; csb. Kovách Géza, t. Weinberger Rezső; bh. okt. 10., felsz. t. nov. 4. (210). — Rágendorfer és Goldner e. a z.-egerszegi tsz.; csb. Szirmay Béla, t. Grünwald Samu; bh. okt. 31., felsz. t. nov. 26. (211). — Wottitz Nánán e. a pozsonyi tsz.; csb. Würtzler Ödön, t. Somlyay Kálmán; bh. nov. 16., felsz. t. nov. 25. (212). — Kertay Sándor és tsa e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Simay Gyula, t. Szadovszky József; bh. okt. 14., felsz. t. nov. 7. (213).

Csődmegszüntetések: Nikolics Melania e. a bpesti keresk. és vtsz. (209). — Abelesz M. Ödön e. a bpesti keresk. és vtsz. (209). — Fritz Zimmermann e. a beszercei tsz. (209). — Pellach Péter e. a bpesti keresk. és vtsz. (210). — Stern Gábor e. a szolnoki tsz. (210). — Reich Vilmos e. a nyíregyházi tsz. (211). — Szolnoky József és neje e. a szombathelyi tsz. (212). — Haberstroh Antal e. a zombori tsz. (212). — Kohn Adolf e. a brassói tsz. (212). — **Pályázatok:** A topánfalvi jbságnál albiró; bh. szept. 28., a tordai tsz. elnökéhez (209). — Az abaujszépsii jbságnál bíró; bh. szept. 28., a kassai tsz. elnökéhez (209).

Fiatal ügyvéd, intézet jogi osztályában vagy ügyvédi irodában megfelelő állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 9276

Ügyvédjelölt, Doctor juris, három évi praxissal, németül s tótul tud, ügyvédi irodába, lehetőleg törvényszéki székhelyen, azonnali belépésre ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban. 9278

Valódi spanyol

ERŐSÍTŐ-BOROK

őreg Sherry-Malaga gyógybor,

3 egész üveg ára K 7-80, utánvét mellett díjmentes szállítással. Hordóborokra részletes árjegyzékek vannak. A céget száz meg száz orvos és egyetemi tanár a leghatározottabban ajánlja:

SCHNEIDER ARMANDO

Spanyol királyi udvari szállító.

Barcelona (Spanyolország) Claris 44.

Levelezőlap-porto 10 fillér; levél-porto 25 fillér. 9272

UJDONSÁGOK

a jogi irodalom terén.

- Csarada János. A té eles nemzetközi jog rendszere. 10 kor.
Finkey Fer. Magyar büntetőjog tankönyve. 12 kor.
Helle Károly. Tanulmányok a nemzetközi magánjog köréből. 1. rész. 2 kor.
Ihering—Schwarcz G. Magánjogi esetek. 2 kor. 40 fill.
Kmetz Károly. A magyar pénzügyi jog kézikönyve. 10 kor.
Meszlény Arthur. Magánjog-politikai tanulmányok. I. sorozat. 5 kor.
Meszlény Arthur. Mutató és forrásgyűjtemény Zsögöd Benőnek, «Fejezetek kötelmi jogunk köréből» című művéhez. 4 kor.
Wellisz Vilmos. A törvénytelen gyermekek joga a polgári törvénykönyv tervezete szerint. 80 fill.

E művek

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA

könyvkiadóhivatalában

Budapest, (IV. ker., Kecskeméti-utca 4. sz.)

jelentek meg, s minden hazai könyvkereskedés által beszerezhetők. 9184

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév: 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Miképp készült az 1792-iki büntetőtörvénykönyvi javaslat? *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorem útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint? *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvéd-től. — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Járásbiróságaink. *Dr. Móré Pál* kir. táblai bíró, a nagyváradvidéki kir. járásbiróság vezetőjétől. — A budapesti állami rendőrség és az új bűnvádi perrend-tartás. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Miképp készült az 1792-iki büntetőtörvénykönyvi javaslat?

Az 1790: LXVII. tcz. által alakított országos bizottság jogügyi osztályának tagjai voltak: Elnök: Gróf Zichy Károly országbíró elnökle alatt: Végh Péter, a hétszemélyes tábla bírása, Kondé Miklós, püspök, ugyancsak septemvir, Ürményi József, personális, gróf Brunsvik József, Szentiványi Ferencz, Sárosmegye főispánja, báró Révay Pál, a kir. tábla bárója, Rozsos Pál, a kir. tábla főpapja, Ürményi Bernát, septemvir, Szirmay Antal, a tiszáninneri kerületi tábla elnöke, Tihanyi Tamás, alországbíró, Németh János, királyi személynöki ítélőmester, Bernát József, táblabíró, Mikos József, táblabíró, Jezerniczky Károly, nyitrai követ, Reviczky József, a tiszántuli kerületi tábla ülnöke, Pásztory Dániel, szolgabíró, gróf Tolvay Ferencz, Paracetics Antal, szabadkai követ.

A jogügyi bizottság 1791 augusztus 13-án kezdette meg működését* és az első ülésben megbízták Szirmay Antalt, hogy a bűnvádi eljárásra vonatkozó részt dolgozná ki. Az anyagi büntetőjog kidolgozásával Szentiványi Ferenczet és Reviczky Józsefet bízták meg. Egyszersmind kimondották, hogy a három bizottsági tag, feladatuk kapcsolatoságánál fogva, kölcsönös érintkezést tartson fen egymással.

Ugy látszik, hogy a kijelölés már régebben történt s az illetők előre dolgoztak, mert az első ülés után egy hétre, vagyis augusztus 21-én, Szirmay már referálta a «conspectus»-t, amely szerint a reá bizott részt készíteni szándékozott. Ugyanazon ülésben Reviczky bemutatta a második rész vázlatát s az általános elveket, melyeken a törvénykönyv alapulni fog. Pár hónappal később már a kész rész-tervezeteket körözték a tagok közt.

A jogügyi bizottság plenuma legelőször is a büntetőjogi munkálatokat vette tanácskozás alá és tárgyalta azokat körülbelül harmincz ülésen.** Ezután átment a bizottság a többi

* Az üléseket Budán tartották. A jegyzőkönyvet Németh János személynöki ítélőmesternek kellett volna vinnie, de akadályoztatása folytán Bernát József táblabíró bizatott meg a jegyzőkönyvvitellel.

** Kimondotta az 1790: LXVII. tcz, hogy... Ő Felsége az íránt is rendeleteket fog kibocsátani, hogy a vármegyék és az ország többi törvényhatóságai, vagy magánszemélyek is, melyek az ezen országos bizottságok elé utalt tárgyak felől véleményeket kifejezni akarnák, javaslataikat a nádor elé terjeszthessék, ki azután azokat azon bizottságokhoz utasítja, melyekre a tárgy tartozik, és viszont, ha akár a politikai, akár az egyházi bizottság a megyéktől stb. felvilágosításokat kérnének, a nevezett bizottságok azokat megadni tartozzanak.

tárgyakra és az alatt a büntetőjogi munkálatok szerkesztői a szövegezést és az összeegyeztetést végezték. A Principiumokra nézve a jegyzőkönyv így szól: «Principia autem pro legislatione, tam ex Szirmayano, quam Reviczkyano opere, quoad utram partem operis, per Dominum Assessorem Reviczky cum revisione Domini consiliarii Szirmay sub præsidiis excellentissimi domini Francisci Szent-Iványi commassentur».

A szerzőség iránt ezek után nem lehet kétség. A javaslat cumulativ munka; a szerzők Reviczky József, Szirmay Antal és Szentiványi Ferencz.

Reviczky József 1794-ben a budapesti egyetem tanára lett. A politico-kamarai tudományok tanárává neveztetett ki, különösen azon érdemeire való tekintettel, melyeket mint az országos kodifikáló-bizottság tagja szerzett. Így írja Pauler Tivadar az egyetem történetében (386. l.). Később Reviczky megbízott az ország közjogi viszonyainak és törvényeinek megfelelő politikai tankönyv kidolgozásával. A munkát elkészítette, az udvari kancellária azonban azt igen terjedelmesnek találta és e miatt tankönyvül nem vélte ajánlhatni.* Később Reviczky táblai bírónak neveztetett ki azon kikötéssel, hogy tanítását folytassa.

A budapesti egyetemnek ezen kodifikációban való részvételéről több okmány szól az országos levéltárban.

Közreműködött a büntetőjogi kodifikációban többek közt Lakics jogkari tanár. Az országos bizottság jegyzőkönyve ezt írja róla: Projectum Szirmayanum... cum professore etiam Lakits communicandum, cujus intuitu velut operis momentosi Europæ attentionem subituri... (1892 nov. 14.).

Véleményt adott az orvosi fakultás is a botbüntetés korlátozása iránt.

A véleménynek tendenciája természetesen az, hogy a botbüntetés alkalmazásával kifejlődött visszaélések lehetőleg korlátoztassanak. Ezen kívül odaműködött az orvosi kar, hogy a botbüntetés lehetőleg diskreditáltassék.

Részt vett az orvosi kar több dolgozattal a tortura megszüntetése iránti actióban is.

Az orvosi karra nézve az országos levéltárban levő ezen dolgozatok *ereklye* számba mennek.

Érdekes lesz még a következő adalékot ideiglatni.

A budapesti egyetemnek a régi időkben tudvalevőleg külön jurisdictiója volt. Ennek reformjával is foglalkoztak 1792—5-ben, mivel az országos bizottság az egész jogrendszer átalakításán és kodifikációján dolgozott. Az egyetemi jurisdictióra nézve a következő pontokban állapodtak meg:

Universitatis magistratus habeat iurisdictionem in personalibus, sed debeat tam quoad coordinationem fori, quam et quoad formam processualem et pænarum imputationem se præscriptis generalibus regulis accomodare. Ab illis vero, qui huic iudicio subsunt, typographia universitatis ac servi et ancillæ professorum excipiantur, et privilegium hoc restringatur ad uxores et proles professorum, in patria protestate constitutas. Potestas autem iudicandi restringatur pure ad personalia, iure nostro stricte sic dicta, uti sunt criminalia, verberationes, dehonestationes, alique similes excessus, non

* Pauler id. m. 342. l.

autem ad realia, qualia sunt debita, et successionalia. Cæterum ex superabundanti rescietur, qualiter iure isto aliæ universitates utantur. (Az országos bizottság 1793. évi január 2-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből.)

Dr. Fayer László.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

Hagyomány.

24. A hagyományokra vonatkozó intézkedések legnagyobb részben megfelelők; mindazonáltal köztük is van több oly intézkedés, melyek ellen alapos észrevételt kell tenni, míg más oldalról több oly intézkedés nincsen ezen fejezetben felvéve, mely intézkedés hiánya számbavehető fogyatkozásnak tekintendő.

Ugy tartom, hogy az oly hagyományozás nem ritkán fordul elő és egészen érvényesnek tekintendő, mely szerint ugyanis fivéremet örökösnek nevezem azzal, hogy elhunytával az ő örökösei kötelesek legyenek tulélő özvegyének hagyományul egy bizonyos összeget kifizetni. Már pedig az ily hagyományozást az 1885. §. intézkedésénél fogva kizártnak kellene tekinteni.

Az 1856. §. szerint, ha az örökhagyó azt rendelte, hogy többek közül vagy az egyik, vagy a másik legyen az örökös: ezek társörökösöknek tekintendők. Nem vagyok képes belátni, hogy miért nem alkalmazza az 1890. §. ezt a szabályt arra a hasonszerű esetre is, amidőn az örökhagyó többeknek hagyta a hagyományt olyképpen, hogy azt közülök csak az egyik vagy a másik kapja.

Kételyt látok fenforogni arra nézve, hogy quid juris akkor, amidőn az örökhagyó a hagyományt oly módon jelölte meg, mely több személyre illik és ki nem deríthető, hogy az örökhagyó melyiket értette? Kell-e ezen esetre az 1855. §. hasonszerű intézkedését alkalmazni? Ennek azonban ellentmond az a körülmény, hogy az 1889. §-ban a hivatkozott szakasz nem idéztetik. Vagy érvénytelennek kell-e ezen hagyományt tekinteni a hagyományos személyének bizonytalanságánál fogva? Avagy végre az 1890. §. hasonszerűségénél fogva a terhelt határozza-e meg, ki legyen a több személy közül hagyományosnak tekintendő.

Fogyatkozásnak kell nyilvánítanom, amit egyébként már az 1838. §. megismertetésénél felemlítettem, hogy hiányzik az a rendelkezés, mely szerint az örökhagyó akképpen rendelhet többeknek hagyományt, hogy a terhelt vagy harmadik személy meghatározhassa, hogy a többek közül melyik és ki mit kapjon a hagyományból. Ez áll különösen arra az esetre nézve, amidőn az örökhagyó rokonainak, cselédségének vagy egy bizonyos körhöz vagy osztályhoz tartozó több személynek rendel hagyományt a részesített személy közelebbi meghatározása és a részesítés mértékének közelebbi megjelölése nélkül.

Feltűnő, hogy az a szabály, mely szerint a hagyományval való terheltetés mértéke csak azon vagyoni részesítés értékéig terjedhet, mely az örökhagyó rendelkezése folytán a terheltre jutott, csak arra az esetre nézve fejeztetik ki, amidőn hagyományos a terhelt (1906. §.), nem azonban arra az esetre nézve is, midőn az örökös a terhelt; holott az örökös sem lehet azon mértéken túl hagyományval terhelni. Igaz ugyan, hogy az örökös esetleg a hagyomány teljes összege erejéig felel, még ha dato casu az örökség csekélyebb is; ezen felelősségnek jogalapja azonban éppen azon feltevésből indul ki, hogy az örökség a hagyomány teljes kielégítésére elegendő. A tervezet 2016. §-a megemlékezik ugyan arról az esetről, amidőn a hagyaték a hagyományok kielégítésére sem

elegendő; ezt azonban oly módon teszi, hogy azt a módot bizonyára senki sem fogja elfogadni akarni.

Igen gondos megfontolás alá kellene az 1891. §. intézkedését vagyis annak eldöntését venni, hogy vajon a hagyományosnak mindenkor csak követelési joga legyen-e a terhelttel szemben, avagy nem kell-e a hagyományosnak közvetlenül tulajdoni jogot adni akkor, amidőn a hagyomány tárgya a hagyatékhoz tartozó valamely ingatlan vagy egyedileg meghatározott ingó dolog, vagy az örökhagyót illető valamely követelés. Utalok arra a jogállásra, melyet nálunk ez idő szerint az elfoglal, akinek a hagyatékhoz tartozó valamely ingatlan hagyományoztatott és akiről bizonyára nem mondhatni, hogy neki a hagyomány alapján az örökös-sel szemben csak követelési joga volna.

Az 1892. §. elhagyását javaslom, mert csakis tankönyvbe való kijelentést tartalmaz.

Ha A. részére egy 100,000 korona értékkel bíró, de 40,000 korona értékű jelzálogi tartozással terhelt ház, ellenben B. részére egy 200,000 korona értékkel bíró és 140,000 korona értékű jelzálogi tartozással terhelt birtok hagyományoztatik: az örökhagyót az a célzat vezérli, hogy mindkét hagyományosnak külön-külön 60,000 korona tiszta értékű hagyomány jusson és ezen célzatot bizonyára nem alterálja az a körülmény sem, hogy az a 40,000 korona értékű jelzálogi tartozás, mely a házat terheli, a 140,000 korona értékű jelzálogi tartozást követő sorrendben mellékjelzálogképpen a birtokot is terheli. Alkalmazva arra az esetre az 1899. §. második mondatában foglalt intézkedést, oly eredményre jutunk azonban, mely sem az örökhagyó valószínű célzatának nem felel meg, sem pedig a méltányosság követelményeit megközelíteni nem alkalmas. Mert ezen intézkedés figyelembevételével A. a házat terhelő jelzálogi tartozásból csak egyharmadrészt tartozik viselni, mely esetben neki tiszta hagyományul 86,667 korona jutna; holott B. a házat terhelő jelzálogi tartozásból kétharmadrészt viselni volna köteles és neki tiszta hagyományul csak 33,333 korona jutna.

Nagy fogyatkozást látok abban, hogy a tervezet nem ölelt fel igen számos értelmezési szabályt, mely a törvénykönyvnek a hagyományokra vonatkozó részében nélkülözhetetlen, hacsak nem akarjuk elérni azt, hogy majdnem minden egyes esetben, amelyben ily értelmezési szabály alkalmazása fenforog, per keletkezzék és a bíró legyen kénytelen a bizonytalan és a peres felek közt vitássá vált értelmezést megállapítani. Utalok, hogy csak néhány példát felemlítsek, arra: hogy nincsen dispositio arra nézve, mit kellessen érteni a ház vagy lakás butorzata; házi eszközök, házi vagy lakfelszerelés; ház, lakás vagy szoba minden benne találatóval együtt; élelmezés; nevelés; hozomány hagyományozása alatt; quid juris akkor, ha az adósságtól való mentesítés hagyományoztatott és a hagyományos az örökhagyó életében fizetést teljesített és a többi.

Ugyancsak nagy fogyatkozást látok abban is, hogy a tervezetben nem foglaltatik semminemű rendelkezés azon jogi helyzetre nézve, mely egyrészt a hagyományos, másrészt pedig az örökhagyó hitelezője és a kötelesrészre jogosult között fenforog.

Bizonyára senki sem fogja állithatni, hogy helyesen és szabatosan volna a tervezetben szabályozva annak a két kérdésnek a megoldása, tudniillik egyrészt hogy mikor követelheti-e a hagyományos hagyományának kielégítését és másrészt, hogy van-e és mennyiben a hagyományosnak joga hagyományának gyümölcseihez, hasznaihoz és kamataihoz? Az 1907. és 1909. §-okban foglalt talányszerű kijelentések aligha fognak kimerítő és szabatos szabályozásnak elfogadtathatni.

A végrendeletek hatálytalanítása.

25. Nem tartom megfelelőnek azt a rendelkezést, mely szerint a végrendelet kifejezetten csak végrendeletileg volna

* Az előbbi közl. I. 1., 3., 5., 10. és 38. számban.

visszavonható; és ajánlom, hogy a végrendelet kifejezett pusztá visszavonása (tehát újabb végrendeleti rendelkezések nélkül) közjegyzői okiratban vagy hitelesített magánokiratban is történhessék meg.

Az az érvelés, hogy a végrendelet kifejezett pusztá visszavonása azért esnék új végrendelet alkotásával egy tekintet alá, mert a törvényes örökösök javára halálesetre szóló rendelkezést tartalmaz, mesterkél. A kifejezett pusztá visszavonás nem egyéb, mint a végrendelkezőnek egyszerű kijelentése, hogy végrendeletet hátrahagyni nem akar. Amennyire indicálva van a végrendeleti alakszerűségek megszábaása arra az esetre, amidőn valaki a törvényben meghatározott örökösödési rendtől való eltérést szándékozik létesíteni, épp oly kevésbé van indicálva ezen megszábaás arra az esetre, amidőn azt rendeli, hogy a törvényben meghatározott örökösödési rend fentartassék. Kíváncsnak mutatkozik, hogy ezen utóbbi rendelkezés ne köttessék különös alakszerűségekhez; elegendőnek tartom, ha erre vonatkozólag csak oly alakszerűségek kívántatnak meg, melyek a visszavonásnak a végrendelkezőtől származását kétségtelenítik.

A tervezet álláspontja szerint a rendkívüli végrendeletben (1825. §.) kifejezett pusztá visszavonás hatályát veszti, ha a végrendelet készítésétől számított három hó alatt az örökhagyó meghal. Ily intézkedés — nem is tekintve, hogy elméleti szempontból sem helyeselheto — a legtöbb esetben merő ellentétben áll a végrendelkező igaz akaratával; de a tervezet ily intézkedés által önmagával ellenkezésbe is jut. Szerinte ugyanis a régebbi rendelkezés nem áll helyre a visszavonás visszavonása által; miért álljon-e tehát helyre a régebbi rendelkezés akkor, ha a visszavonás egyéb okból, teszem azt, a visszavonást tartalmazó végrendelet érvényességére szolgáló időköznek lefolyta miatt válik hatálytalanná?

Szerintem egyébként a tervezet akkor is jut önmagával ellenkezésbe, amidőn az egyik oldalról azt rendeli, hogy a visszavont végrendelet a visszavonás visszavonása által nem áll helyre, más oldalról pedig azt rendeli, hogy az újabb végrendelet visszavonásával a régebbi kétség esetében helyreáll. Be nem láthatni, hogy miért legyen a visszavonás visszavonásának egyik esetben más a jogi következménye.

Az 1913. §-ban a következő szavak: «amennyiben vele össze nem egyeztethető» helyett, ajánlom a következő szavak: «amennyiben vele ellentétben áll» alkalmazását; minthogy ezen utóbbi szavak szabatosabban reprodukálják a kifejezni célzott gondolatot.

Ugyanazon szakasz második bekezdése ki volna egészítendő oly intézkedéssel, mely szerint a korábbi végrendelet kétség esetében akkor is helyre áll, ha az ellentétes újabb végrendelet nem visszavonás, hanem egyéb okból hatálytalanná válik, például mert a részesített a részesítés megnyilta előtt meghal vagy a részesítést el nem fogadja.

Fogyatkozást képez, hogy a tervezet nem határozza meg annak a jogkövetkezményét, hogy ha a végrendelkező visszaveszi a közjegyzőtől az 1821. §. értelmében ez utóbbinak őrizetében lévő jegyzőkönyvhez hozzáfűzött végrendeletet.

Az 1915. §. 3. pontja szerint a végrendeleti rendelkezés megtámadható, ha az örökhagyót a rendelkezés tételére jogtalan fenyegetés indította. Magától értetik tehát, hogy ily tényállás mellett ki van zárva, hogy a végrendelkező a rendelkezést fenyegetés nélkül is tette volna, minthogy különben nem lehet arról szólni, hogy őt a fenyegetés indította volna a rendelkezés tételére. Zavarólag hat ennél fogva, ha az ily indító fenyegetés esetében is azt kell vizsgálni, hogy a rendelkező különben a rendelkezést meg vagy meg nem tette volna-e?

Egyébként utalok a tervezet 994. §-ának intézkedésére, mely szerint harmadik személytől eredő megtévesztés vagy fenyegetés a jognyilatkozatot általában véve csak akkor teszi megtámadhatóvá, ha a fél a megtévesztésről vagy fenyege-

tésről tudott vagy kellő figyelem mellett tudhatott volna. Nagyon kíváncsnak tartanám tehát, ha az 1915. §-ba felvételnek oly intézkedés, mely szerint végrendeleti rendelkezések megtámadása megtévesztés és fenyegetés esetében minden körülmények közt legyen megengedve, tekintet nélkül arra, hogy a megtévesztés és fenyegetés a részesített féltől vagy harmadik személytől ered-e.

Az mindenesetre áll, hogy nem volna helyes annak a kötelesrésze jogosultnak, akinek létezéséről az örökhagyó a végrendelkezéskor nem tudott, vagy aki csak a végrendelkezés után született vagy lett kötelesrésze jogosulttá, csupán azt a jogot adni, hogy kötelesrészt követelhesse. Mert rendszerint nincs ok annak a feltevésére, hogy az örökhagyó az ily körülmények közt mellőzött kötelesrésze jogosultat csak a kötelesrésze korlátozni kívánta volna, ha a valódi tényállást felismerte volna. Odáig azonban nem volna szabad elmenni, hogy az ily körülmények közt mellőzött kötelesrésze jogosult magát a végrendeletet egészében megtámadhassa és hatálytalannithassa. Az ily jogkövetkezmény legtöbb esetben nem felel meg az örökhagyó valószínű akaratának és tüllo a mellőzöttnak jogos érdekein. Legigazságosabbnak tartom, hogy az ily körülmények között mellőzött kötelesrésze jogosult — ha fel nem teendő, hogy az örökhagyó a valóság tudatában is ugyanazt a végrendeletet alkotta volna — egész törvényes örökrészevel a végrendeletileg nevezett örökösökhöz hozzászámitassék, amidőn azután az az eset áll be, amidőn az összes örökrészek összege a hagyatéknál nagyobb. Magától értetődőnek tartom, hogy — kötelesrészeinek sérelme nélkül — az ily mellőzött kötelesrésze jogosult is a végrendeletben megrendelt hagyományokhoz maga részéről aránylagosan hozzájárulni köteles. Nem tudom belátni, hogy a tervezet miért korlátozta az 1916. §. intézkedését az ily körülmények között mellőzött ivadéokra, és miért ne alkalmaztassék ezen intézkedés például a kötelesrésze jogosult szülöre is, kit az örökhagyó a végrendelkezéskor meghaltnak tartott; vagy a kötelesrésze jogosult házastársra is, kivel az örökhagyó csak a végrendelkezés után kelt egybe?

Ugy tartom végre, hogy bizonyos inconsequentia fekszik abban, hogy a mellőzött kötelesrésze jogosult, ha kötelesrészt követeli, ezen jogát három éven belül érvényesíthesse; ellenben ha az 1916. §-ból folyó jogát kívánja érvényesíteni, csak egy évi határidőhöz legyen kötve.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint?

A tervezet indokolása ezen kérdésre apodictikus nemmel felel. (634. l.)

Mindazonáltal ezzel a kérdést megoldottnak nem tekinthetem: az indokolás eme döntése a tervezet szövegezésében a legkisebb támponttal sem bir.

Épp így áll a dolog a német polgári törvénykönyv néz-pontjából, bár annak legjelesebb mivelői * ugyanezt vitatják.

Nézetem szerint a felhozott érvek ki nem elégítők, sőt remélem, sikerülend kimutatnom, hogy itt egy sajátzerű eszmezavar, sőt valóságos gondolkozási hiba üzi játékát, melynek nyitja az, hogy a római jogi constitutum possessoriummal zavartatik össze. Ezen két intézmény a név azonos-sága folytán egy és ugyanazon intézménynek tekintetik, holott kizárólag csakis a név közös közöttük.

* Fischer—Henle: Bürgerliches Gesetzbuch 534. l. — Kniep: Der Besitz des bürgerlichen Gesetzbuches 261. l. — Endemann: Einführung in das Studium des bürgerlichen Gesetzbuches 542. l. — Biermann: Das Sachenrecht des bürgerlichen Gesetzbuches 256. és 285. ll. — Cosack: Lehrbuch des deutschen bürgerlichen Rechts 293. l. — Haidlen: Bürgerliches Gesetzbuch II. k. 477. l. — Dernburg a kérdést nem érinti

A. eladja lovát *B.*-nek, de miután arra még 14 napig égető szüksége van, ezen időre azt kölcsön kéri. Milyen nevetséges pedanteria volna azt követelni, hogy *A.* a lovat *B.*-nek testileg átadja a traditio létesítése céljából, viszont *B.* a commodatum okából azt *A.*-nak visszaadja. Abban culminál a constitutum possessorium gyakorlati jelentősége, hogy ezen felesleges kettős traditiótól eltekinthetünk.

B. tehát birtokot és (amennyiben annak feltételei fenforognak) tulajdont, *A.* pedig birlalást (detentiót) szerez a dolgon:

«Constitutum possessoriumról csak ott lehet szó, hol két külső jogügylet forog fen; az egyikkel átruházza az eddigi birtokos birtokát az új birtokosra, a másik jogügyletnél fogva pedig az új birtokos a detentiót a régi birtokosnál hagyja, azt neki bérbe, haszonbérbe, haszonkölcsön, letétbe, stb. adja.

A kettős jogügylet markans és kétségtelen kriterium arra, fenforog-e valójában az összszerű esetben a constitutum possessorium, avagy nem». 1. 18. pr. D. de acqu. poss. (41. 2.); 1. 77. D. d. r. v. (6. 1.); 1. 28. 35. §. C. d. d. (8. 54.)¹

Lényegileg² hasonló módon szabályozta volt a constitutum possessoriumot a német 1. javaslat 805. §-a.³

Hasonlítsuk ezzel össze a constitutum possessoriumot, amint az a német polgári törvénykönyv 930. §-ában⁴ és ezzel összhangban a tervezet 627. §-ában⁵ szabályozást nyert és evidens, hogy azonos külső tényálladék mellett egészen más configurációk fognak kialakulni.

Ha tehát a fenti esetben *A.* eladja lovát *B.*-nek, *B.* pedig azt *A.*-nak 14 napra kölcsön adja, akkor mindenekelőtt azon változás fog szembem a római jogi constitutum possessoriummal előállni, hogy *B.* csakis a tulajdonjogot szerezheti, de nem egyszersmind a (közvetlen) birtokot, vagyis a modern constitutum possessorium jogi súlypontja a tulajdonjog terén fekszik, minélfogva a tulajdonjog körébe vág s ott is tárgyalatik, míg a római jogi constitutum possessorium első sorban a birtok terén szerepel és *B.* csakis az elnyert birtoka folytán szerezheti a tulajdonjogot. Utóbbi birtok-, előbbi tulajdon-constitutum.

Viszont a birtokvesztő (*A.*) oldaláról tekintve a dolgot, a római constitutumban *A.* rendszerint birtokosból (possessorból) birlalóvá (detentor) lesz, vagyis mint azt kifejezni szokás, amit *A.* idáig a saját nevében birt, azt most *B.* nevében birlalja. (L. 18. cit.)⁶

A modern constitutumnál ez irányban (vagyis a vesztő

¹ L. Jegt. Közl. 1899. évf. 45. sz. 322. l.

² Az árnyalati különbözések kifejtése cikkelyem oecónomiáját megbolygatná.

³ Die Übergabe einer in der Inhabung des Besitzers befindlichen Sache an einen Anderen kann, wenn der Besitzer auf Grund eines zwischen ihm und dem Anderen bestehenden besonderen Rechtsverhältnisses befugt oder verpflichtet ist, die Sache als Inhaber zu behalten, dadurch bewirkt werden, dass der bisherige Besitzer im Einverständnis mit dem Anderen diesem den Willen erklärt, die thatsächliche Gewalt fortan für denselben auszuüben.

Ist der bisherige Besitzer berechtigt den Anderen in Ansehung des Besitzerwerbes zu vertreten, so genügt zum Besitzerwerbe des Anderen jede Handlung des bisherigen Besitzers, durch welche der letztere den Willen kundgiebt, die thatsächliche Gewalt fortan für den Anderen auszuüben».

⁴ «Ist der Eigenthümer im Besitze der Sache, so kann die Übergabe dadurch ersetzt werden, dass zwischen ihm und dem Erwerber ein Rechtsverhältniss vereinbart wird, vermöge dessen der Erwerber den mittelbaren Besitz erlangt».

⁵ «Az eddigi tulajdonos és a szerző az átadás helyett oly jogviszonyban egyezhetnek meg, amelynél fogva az eddigi tulajdonos birtokos marad, de a szerző irányában a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva lesz a birtokra jogosítva. (523. §.)

⁶ «Quod meo nomine possideo, possum alieno nomine possidere; nec enim muto mihi causam possessionis, sed desino possidere, et alium possessorem ministerio meo facio; nec idem est, possidere, et alieno nomine possidere, nam possidet, cuius nomine possidetur, procurator alienae possessioni praestat ministerium»: mondja Celsus.

A. szempontjából) nem tapasztalható ezen szabályszerűség, ezzel úgy vagyunk, mint a szőnyeg fonákjával, más-más alakzatok jelentkeznek a különféle esetekben és azok egy-egy schémába bele nem szoríthatók. Pl. a fenti esetben, midőn *A.* lovát *B.*-nek eladja és azt 14 napra kölcsön kéri. *A.* volt a birtokos és maradt (közvetlen) birtokos, csakhogy közvetlen birtokával szemben, mintegy annak felébe, közvetett birtokosként *B.* lépett, amiért is a német modern jogtudomány *A.*-t megkülönböztetésül, midőn vele szemben közvetett birtokos nem létezik, birtokközvetítőnek (Besitzmittler) nevezi, tehát itt a *A.* közvetlen birtokosból birtokközvetítővé lett.¹

Nézzünk más esetet.

A., kinek dolga *C.*-nél bérben van, azt *B.*-nek eladja, de maga részére haszonélvezeti jogot tart fen.

Itt már más alakulat fog beállani. *A.* I. foku közvetett birtokos volt és az is marad, *C.* marad közvetlen birtokos, csakhogy most már nemcsak *A.*-nak, de *B.*-nek is birtokközvetítője, *B.* pedig tulajdonos és II. foku közvetett birtokos leendő.²

És így tovább a permutatio törvényei szerint.

Kapcsoljuk most egyenként össze a kétrendbeli, t. i. a római jogi «birtok»- és a modern «tulajdon»-constitutumot a zálogjog szerzésével és feladatunk meg lesz oldva.

Tehát a római jogi és az 1. (német) javaslat szerinti vagyis a birtok-constitutumnál *B.* zálogba adja óráját *A.*-nak 200 korona erejéig, *A.* pedig azt *B.*-nek kölcsön adja.

Itt tehát *A.* constitutum possessorium útján szerezne mint záloghitelező a birtokot, *B.* pedig mint commodatarius birlalóvá lenne.

A döntő szempont ez esetben az, hogy *A.* kézizálogot szerezne tényleges testi birtoklás nélkül, mit a javaslat a legerélyesebben perhorreskál, még pedig helyes legislatív politikai okoknál fogva, mivel különben az állügyeknek tág kaput nyitna.

Ezen intézmény tényleg «kéteessé» tenné és elhomályosítaná a zálogjog keletkezését és fenmaradását és külső láthatatlanságánál fogva a forgalom biztonságát veszélyeztetné.

¹ A tervezet minden áron kerülni szeretné az ominosus «közvetett» birtokos kifejezést, mivel tapasztalta, mily türehtetlen jogbizonytalanságot teremtett a német jog terén. Miután a német polgári törvénykönyv 868. §-a («Besitzt Jemand eine Sache als Niessbraucher, Pfandgläubiger, Pächter, Miether, Verwahrer oder in einem ähnlichen Verhältnisse, vermöge dessen er einen Anderen gegenüber auf Zeit zum Besitze berechtigt oder verpflichtet ist, so ist auch der andere Besitzer. Mittelbarer Besitz») a közvetett birtokost is birtokosnak elismeri, most minden egyes rendelkezésnél, ahol a törvény a «Besitz» és «Besitzer» szót használja, vita merült fel, vajon az csak a közvetlen, avagy a közvetett birtokosra is vonatkozik, miután ez is birtokos.

Ezen bizonytalanságot sikerült ugyan a tervezetnek eloszlatni, de drága áron; nagy kérdés, megéri-e azt az árt? Ugyanis most anonym kifejezésekkel kénytelen operálni és úgy megnehezítette magának a terminológiát a fogalommeghatározásokban, hogy azok csaknem érthetlenné váltak, sőt a szerkesztés nehézségénél fogva flagrants antinomiák keletkeztek. Ez éppen az 523. §-nak a 627. §-sal való összehasonlításánál ríktó módon ötlük szembe. A 627. §. lerontja, teljesen desavualja az 523. §. szövegét. A 627. §. szerint közvetett birtokos a szerző, az 523. §. szerint pedig az, akitől a birtokos a birtokot szerezte.

Ide iktatjuk a 627. §. szövegét.

«Amikor a birtokos a dolgot terhelő joggal gyakorolja a birtokot, ugyisint amikor a birtok őt egy időre valamely jogviszonynál fogva, különösen mint bérlet, haszonbérlet, haszonkölcsönvevő, letéteményest illeti meg: harmadik személytől a birtokos ellen gyakorolt tilos önhatalom miatt az 519. és 520. §-ban szabályozott birtokvédelemmel az is élhet, akitől a birtokos a birtokot szerezte. Ugyanez a maga számára követelheti a birtokot, ha a birtokos azt többé elfogadni nem akarja, vagy el nem fogadhatja. Ugyanezen előfeltétel alatt az 515. §. esetében követelheti annak megengedését, hogy a dolgot felkeresse és elvigye.»

² Ebből is látszik, hogy a 627. §. szövegezése nem kifogástalan, hisz *A.*, az eddigi tulajdonos nem marad birtokos; nem is volt, nem is marad birtokos. Egyáltalán a tulajdon constitutum minden definitiója kell, hogy kudarczot valljon, mely azt a birtokvesztő szempontjából határozza meg.

Pl. ha *B.* ellen csőd nyitnának, akkor csak úgy hemzsegne a minden zugból előkerült titkos, ellenőrizhetetlen zálogjogoktól, melyek az egész tömeget felemésztenék.

Ezen kalamitást megakadályozandó, sőt nehogy a törvény eme üdvös intentióját szinlelt átadás és visszaadás által lehessen megkerülni, állította fel a javaslat 1191. §-ában azon kategorikus tilalmat, hogy a zálogjog feltétlenül megszűnik, mihielyt a záloghitelező a zálogot a tulajdonosnak visszaadja.*

Nézzük már most, alkalmazható-e mindez a német polgári törvénykönyv 930. §-ában, a tervezet 627. §-ában szabályozott constitutum possessoriumra?

A. eladja óráját 200 koronáért *B.*-nek, de miután *B.* csak 100 korona készpénzzel rendelkezik, elzálogosítja az órát az eladó *A.*-nak.

Erre azt mondja az indokolás, hogy miután ez a «zálogjog keletkezését kétséssé teszi és elhomályosítja», azért nem keletkezhetik zálogjog constitutum possessorium útján. Ugyanezt mondja a német dologjog legelső szaktekintélye: Dr. Johannes Biermann giesseni jogtanár «Das Sachenrecht des bürgerlichen Gesetzbuchs» cz. remek művében: «Nicht genügt zur Bestellung eines Pfandrechts ein constitutum possessorium» (256. l.). . . , «Auch die Bestellung eines Pfandrechts durch Vorbehalt desselben bei der Eigenthumsübertragung erscheint, als unzulässig» és «Der Paragraph will einer Umgehung des Verbots der Begründung des Pfandrechts durch constitutum possessorium und damit einer Verdunkelung des Fortbestandes des Pfandrechts entgegenstehen». (285. l.)

Bevallom, nem vagyok képes belátni, miért ne szerezhesen *B.* tulajdonjogot, *A.* pedig zálogjogot az eladott órán? Nem látok arra sem tételes, sem legislatív politikai, sem gyakorlati akadályt.

Nem találok sem a német polgári törvénykönyvben, sem a tervezetben oly tételes rendelkezést, mely akár a tulajdonszerzést *B.* részéről, akár a zálogjogszerzést *A.* részéről tényleg tiltaná. A német polgári törvénykönyv 930. §-a értelmében, ha a tulajdonos a dolog birtokában van, akkor az átadás azzal pótolható, hogy közte és a szerző között oly jogviszony állapíttatik meg, melynél fogva szerző a közvetett birtokot elnyeri.

Itt tehát a kérdés csak az, elnyeri-e *B.* e szerint a közvetett birtokot az óra felett. Ez pedig a német polgári törvénykönyv 868. §-a szerint kétségtelen, annál kétségtelenebb, mivel ezen törvényszakasz a *záloghitelezőt*, mint birtokközvetítőt, exressis verbis felsorolja.

Épp így áll a dolog a tervezet correspondeáló 627. és 523. §-ai értelmében, miután ezen szakaszok lényegileg és tartalmilag congruenter megfelelnek a német polgári törvénykönyv hivatkozott rendelkezéseinek, az eltérés csakis a szövegezésben rejlik, még pedig a fent kifejtett okokból, mivel a tervezet a «közvetett» birtok kifejezést minden áron elkerülni kívánja.

Tehát a 627. §. szerint az eddigi tulajdonos (*A.*) és a szerző (*B.*) az átadás helyett oly jogviszonyban egyezhetnek meg, amelynél fogva az eddigi tulajdonos (*A.*) birtok

marad, de a szerző (*B.*) irányában a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva lesz a birtokra jogosítva (birtokközvetítő 523. §.)

Itt tehát csak az vizsgálandó meg, vajon a záloghitelező *A.* birtokközvetítő-e, a zálogadós és tulajdonszerző *B.* pedig közvetett birtokos-e az 523. §. értelmében.

Ez iránt kétség sem merülhet fel, bár az 523. §. ellentétben a német polgári törvénykönyv correspondeáló 868. §-ával, a záloghitelezőt a birtokközvetítők sorában kifejezetten fel nem említi, hanem a haszonélvezőt és a záloghitelezőt helyes összefoglaló elvi alapon, mint akik a dolgot terhelő jogon gyakorolják a birtokot, megjelöli.

E szerint *B.* tulajdont, *A.* pedig zálogjogot szerez az órán, hacsak nem találunk oly tételes törvényes rendelkezést, mely ezen jogok keletkezését kifejezetten tilalmazza.

Ilyen tiltó rendelkezést képezett az I. javaslaton alapuló birtok-constitutum ellenében a javaslat 1191. §-a. Miután a zálogjog multhatatlanul elvész, mihielyt a kézi zálog a tulajdonos kezébe kerül, az nem is keletkezhett, mert a kézi zálog a záloghitelező birtokában egy pillanatig sem volt.

De evidens, hogy az ezen 1191. §-nak megfelelő, a német polgári törvénykönyv 1253. §-a és a tervezet 829. §-a sem a zálogjog, sem a tulajdonjog keletkezését nem akadályozhatja, mivel hiszen a záloghitelező nem adta ki és nem adja ki kezéből a kézi zálogot.

És ez a punctum saliens.

A. megtartja a kézi zálogot, nem létezik, sőt nem képzelhető tételes vagy gyakorlati ok, mely a zálogjog szerzését az ő és a tulajdonjog szerzését *B.* személyében meggátolná.

A német indokolás fentidézett megokolása itt tehát teljesen deplacirozva van, az ide absolute nem illik. Ugy Biermann-t, mint a tervezet indokolásának szerzőjét a constitutum possessorium névazonossága megtévesztette, pedig — mint már többször kiemeltük — a két constitutum possessorium a név ellenére teljesen heterogen jogintézmény.

Tegyük fel, hogy itt is csőd nyílnék *B.* ellen, akkor nem áll be azon kalamitás, hogy gyanus, ellenőrizhetetlen zálogjogok bukkannak elő a csődtömeg terhére, hanem ellenkezőleg, a csődtömeg gondnok csak örülhet, ha azon felfedezésre jut, hogy tömege 100 koronáért 200 korona értékű órára tesz szert.

Azon végeredményre jutottunk tehát, hogy az indokolásban foglalt apodictikus tilalom nem gátolja sem a zálogjog, sem a tulajdonjog szerzését constitutum possessorium útján; helyes hermeneutikai elvek szerint nem az a kérdés, mit *akart a törvényhozó* kifejezni, hanem mit *fejezett ki* tényleg a *törvény*. A tervezet pedig ily tiltó rendelkezést nem tartalmaz.

Ezzel bezárhatnám soraimat. Remélem, sikerült állítasomat beigazolnom. Csakis egynéhány, a kérdéssel szorosan össze nem függő kérdésre kívánok még szorítkozni.

Ha élesen akarunk distinguálni, akkor voltaképpen nem keletkezik és nem is keletkezhetik a zálogjog *A.* személyében constitutum possessorium útján; constitutum possessorium útján keletkezik a tulajdonjog és a közvetett birtok *B.* személyében.

Igy tehát a tervezet indoklásában foglalt tilalom helytelenül van szövegezve és ha törvénybe foglaltatnék is, ily szerkezetben a legnagyobb kételyekre adna okot.

Az I. javaslat szerinti birtok-constitutumnál, ha a fentjelzett példánkban *A.* az órán zálogjogot nem szerzett, akkor abból ipso jure stringens logikai kényszerrel az következik, hogy *B.* commodatumot sem szerezhetett, hiszen ha *A.* a dolgon semmiféle jogot nem nyert, akkor azt *B.*-nek kölcsön sem adhatta jogérvényesen. Vagyis itt a status quo ante áll be, a jogügylet egész complexuma érvénytelen, vagyis, mint azt a római jogi források kifejezik: «Nihil agetur».

Vajon így áll-e a dolog a modern tulajdon constitutum-nál? Tegyük fel, hogy a törvény minden kétséget kizáró

* «Das Pfandrecht erlischt durch die Rückgabe des Pfandes von Seiten des Pfandgläubigers an den Eigenthümer, auch wenn der Pfandgläubiger sich hierbei das Pfandrecht vorbehalten hat.

Beindet sich das Pfand, welches der Pfandgläubiger innegehabt hat, in der Inhabung des Eigenthümers oder eines Dritten, welcher die Inhabung nach der Begründung des Pfandrechts von dem Eigenthümer erlangt hat, so wird vermuthet, dass das Pfand von dem Pfandgläubiger dem Eigenthümer zurückgegeben worden sei». (1. javaslat 1191. §.)

«... ist die mit der Zulassung des constitutum possessorium verknüpfte Unersichtlichkeit des Rechtsverhältnisses gerade bei dem Pfandrechte mit besonderen Gefahren verbunden, indem das constitutum possessorium vielfach benutzt werden würde, um geheime, die Sicherheit des Verkehrs, namentlich auf den Fall des Concurses hin, beeinträchtigende Pfandrechte zu schaffen». (Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuchs. III. k. 801. l.)

módon példánkban a zálogjog keletkezését A. személyében megtiltotta, akkor ezzel eo ipso még nincs megtiltva a tulajdonjog keletkezése constitutum possessorium után B. személyében, a zálogjog érvénytelensége nem vonja még maga után ipso jure a tulajdonjog érvénytelenségét.

De azt a jogi forgalom biztonsága nem is követeli, sőt éppen ellenkezőleg.

Ha pesti bankáromnál 100 drb magyar hitelrészvényt rendelek, annak 60,000 koronát készpénzben felküldök azon utasítással, hogy a vételárhátralék fejében a papirokat kosztban tartsa és ő engem megbízásom effectuálásáról értesít, nem képzelhető semmiféle elfogadható ok arra nézve, hogy én a papir tulajdonjogát el ne nyerhessem, még az esetben is, ha a törvény a zálogjog szerzését a bankártól kifejezetten megtagadná.

Avagy mulhatlanul szükséges lenne, hogy a bankár a papirokat nekem elküldje és én azokat neki forduló postával visszaküldjem? Nem volna-e e kettős traditio nevetséges jogászai bábjáték? Eltekintve attól, hogy a bankár hol lelné biztosítékát arra, hogy a papirokat neki zálogba visszaküldöm?

Ha tehát bankárom csödbe jutna, akkor a legnagyobb igazságtalanság volna, ha az általános csödtömegre volnék utalva.

De ha a törvény még a tulajdonjog keletkezését is megtagadná, még akkor sem állana be a fentjelzett «nihil agitur», vagyis az abszolút semmiség állapota az összes ügyletcomplexumra, mivel még akkor is, ha a zálogjog, ha a tulajdonjog érvénytelen volna, abból a megkötött adásvételi szerződés érvénytelensége eo ipso még nem következne.

Ez tehát szintén külön volna a törvényben megoldandó.

Ha tehát az indokolás apodictikus tilalma: «...nem keletkezhetik a zálogjog constitutum possessorium után», felvételnek magában a törvény szövegében, a megoldatlan kérdések egész sorozatával kellene megbirkóznunk.

Dr. Klein Ede.

A választói jog mivolta.¹

Az atyai hatalomhoz hasonló, mondhatnók az atyai hatalommal lényegben azonos a gyámi hatalom, amely szintén nem joga annak, aki a gyámságot viseli.

A gyámi hatalomnál ez a körülmény talán szembe-tünőbb,² de csak azért, mert a gyámnak a gyámi hatalom mellett nincsenek olyan jogai, mint az atyának. Az atyának ugyanis az atyai hatalom mellett még külön jogai is vannak, melyek őt ugyan mint atyát illetik meg, de amelyek az atyai hatalomnak sem tartalmához nem tartoznak, sem nem folyományai annak. Ilyen joga az atyának p. o. gyermeke vagyonának kezelési és használati joga. Ez a joga együtt járhat az atyai hatalommal, de ahhoz nem tartozik,³ ami abból is kitűnik, hogy ez a joga az atyai hatalommal azonos hatalommal bíró gyámnak nincsen meg. Az atyának ez a joga a családi köteléken alapul, de különben vagyoni joga.⁴

Az atyának, illetve szülőknek gyermekeik irányában őket megillető vagyoni jogaikon kívül a szülői viszonyból

¹ Az előbbi közl. I. a 37. számban.

² Ennek dacára a gyámi hatalom elnevezéssel ritkábban találkozunk. Így nevezi — helyesen — a választási törvény 1874: XXXIII. tcz. 10. §-a.

³ A gyámi törvény (1877: XX. tcz.) 15. §-a tehát azt helytelenül mondja az atyai hatalomból folyónak.

⁴ Az atyai és gyámi hatalomhoz sokban hasonló a gazdai hatalom, amelyet törvényeink közül szintén a választási törvény (1874: XXXIII. tcz.) 10. §-a említ, s amely a szolgálatadót belső cselédje felett különösen a cselédtörvény (1876: XIII. tcz.) 29., 30., 42., 47. §-ai alapján, és az iparost az iparostanoncz felett az ipartörvény (1884: XVII. tcz.) 63., 66. §-ai alapján megilletik. Kötelességek a gazdát a gazdai hatalomból kifolyólag kisebb mértékben, de mégis terhelik.

kifolyó más jogaik is lehetnek. Ilyen p. o. az egyik vagy másik szülőnek az a joga, hogy gyermekeit láthassa, vele érintkezhessek akkor, ha esetleg válás esetén a gyermek gondozása másra van bízva. Kétségtelen, hogy amennyiben ez a lehetőség nem p. o. az atyai hatalom gyakorolhatása céljából van adva, annyiban azzal az állam az illető szülő érdekét mozditja elő, szeretetének kedvez, s hogy e felett a szülő szabadon rendelkezhetik.

Ez a joga az illető szülőt nem a gyermek irányában, hanem a másik szülő vagy bárki más irányában illeti meg a gyermekre vonatkozólag s e tekintetben a szülőnek ez a joga hasonlatos valakinek valamely dologi jogához, amennyiben a gyermekre vonatkozó bizonyos helyzete van biztosítva, úgy a másik szülővel szemben, mint bárki mással szemben, mert más részéről sem sérthető az meg a nélkül, hogy az ellen a szülő orvoslást ne kérhetne az államtól. Ezzel a joggal szemben tehát másoknak az a kötelessége áll, hogy a szülőt gyermekével való érintkezésben ne akadályozzák.

Ami a gyermekeknek szüleik iránti jogait illeti, ilyenek a gyermekeknek joga a tartásra, a neveltetésre, gondozásra, ápolásra, mindarra, ami a szülőknek kötelessége a gyermekek érdekében. Ezeknek a kötelességeknek teljesítését vagy ők maguk, vagy helyettük más, esetleg az állam kívánhatják. Amennyiben e kötelességek teljesítését csak a gyermekek, illetve helyettük más, az anya vagy rokonság kívánhatja, annyiban arra való joguk jogi minősége kétségtelen, mind meg lévén az illető ismérvek, amelyek az ember vagyoni jogát jogává teszik.

De a szülők gyermekeik iránti kötelességeik teljesítése szempontjából hatósági felügyelet alatt is állanak és a hatóság esetleg hivatalból is kívánhatja a szülőktől ezeknek a kötelességeknek teljesítését. Ez a körülmény nem változtatja meg azt, hogy itt a gyermekeknek valóságos jogairól van szó, mert az állam a szóban forgó kötelességek teljesítését a gyermekek számára és azok szempontjából kívánja, és pedig kívánja az állam — a gyámhatóság — azért, mert a gyermekek nem lévén még abban az állapotban, hogy jogaik felett maguk rendelkezzenek, jogaiknak éppen azokkal szemben való érvényesítéséről van szó, akik különben a gyermekek jogainak is képviselői.⁵

E kötelességek teljesítése biztosítva van a gyermekek számára az állam részéről és ha azt a szülők nem teljesítik, az ellenük ki is kényszeríthető, amennyiben az állam nemcsak parancsot adhat azoknak teljesítésére, de hátrányokkal is sújthatja a vonakodó szülőt, tehát kényszerítő eszközöket használhat ellenük.

Ugyanily természetűek a gyermekek jogai gyámjaik ellen a gyámi kötelességek teljesítésére vonatkozólag.

5. E rövid áttekintése után annak, amit a magánjog terén az ember alanyi jogositványainak szoktunk felfogni, átmenyünk a közjog terére, s vizsgálni fogjuk azokat az állapotokat, amelyeket a közjog terén alanyi jogositványoknak szokás mondani.

Az ember jogaiként értelmezik az ugynevezett polgári jogokat vagy szabadságjogokat. Ilyenek p. o. a személyes szabadság joga, a házjog, a gondolatközlési szabadság stb. Ujabb német államjogi elmélet tagadja ezeknek az állapotoknak jogi minőségét s ott, ahol szabadságjogokról és politikai szabadságokról szokás beszélni, csak az államhatalomnak korlátjait látja.⁶ Ilyenkor, e szerint az elmélet szerint, a ma-

⁵ Az iskolába járatás vagy taníttatás azonban nem a gyermek jogának megfelelő kötelesség, mert azt az állam nem azért állapította meg, hogy azzal első sorban a gyermek érdekét eiégitse ki, hanem abból a közérdekből, hogy az általános műveltség terjedjen. Ez tehát közigazgatási kötelesség; azért ennek teljesítését nem is gyámhatóság van hivatva követelni, hanem a közérdekből eljáró közigazgatási hatóságok.

⁶ Elsőül e nézetet *Zachariae H. A.* fejezte ki: *Deutsches Staats- und Bundesrecht* című munkájában (87. §.), azután *Gerber* nem nagy,

gánosoknak az állam által nem korlátozandónak kimondott szabadsága úgy tűnik fel, mintha az a magánosoknak joga volna, azért ezeket visszatükrözött jogoknak, reflex jogoknak nevezik egyesek.*

Ennek az elméletnek a nyomán a mi újabb közjogi irodalmunkba is behatolt az a felfogás, hogy az u. n. szabadságjogok nem jogok, hanem csak szabadságok, melyek csak az államhatalom gyakorlásának szabályai a nélkül, hogy a magánosok jogai is volnának.**

Ezek közül az u. n. szabadságjogok közül némelyek az embernek csakugyan jogai, mások nem. Az embernek mindenekelőtt joga lehet a személyes szabadságra.

A személyes szabadság ott, ahol azt az ember jogául fogják fel, az embernek államilag biztosított állapota, az emberek támadása és sérelme ellen, de az állami szervek sérelme ellen is. A biztosítás abban áll, hogy az állam a megsértés esetén kilátásba helyezi az állami szervek által az előbbi állapotba való visszahelyezést, háborítás vagy veszélyeztetés esetén kilátásba helyezi a háborító vagy veszélyeztető tény megszüntetését; de ezenkívül az állam ennek az állapotnak megsértésére még büntetést is szab, még pedig egyaránt, akár magános sértette meg a személyes szabadságot, akár állami szerv. Az előbbi állapotba való visszahelyezés érvényesítésére nem szokott oly alakszerű eljárás előírva lenni, mint valakinek valamely vagyoni joga érvényesítésére, de ennek csak az az oka, hogy itt a jogsértés megállapítása sokkal egyszerűbb, hogy a személyes szabadságnak megsértése magános részéről majdnem mindig törvényellenes s hogy ennél fogva nincs szükség oly hosszadalmas eljárásra, mint az ember vagyoni joga érvényesítésénél. De hogy a személyes szabadság, mint az ember joga, érvényesíthető, az kétségtelen, mert kétségtelen, hogy az állami szerveknek azt, akit szabadságától törvényellenesen megfosztottak, kiszabadítani, ha ezt az illető kívánja, jogi kötelessége.

Ezt a kötelességet, ha nincs is világosan kimondva, ma mindenütt el kell ismerni ott, ahol a személyes szabadság mint az ember joga általában meg van állapítva, vagy ahol a személyes szabadságot másnemű intézményekkel akarták biztosítani, p. o. azzal a szabálylyal, hogy szabadságától meg-

de az államjog igen sok kérdésében alapvető munkáiban: Über öffentliche Rechte 34, 75—81. l. Grundzüge eines Systems des deutschen Staatsrechts 11. és 16. §., továbbá Laband: Staatsrecht des d. Reiches 2. kötet I. 141—142. l.; Seydel: Bayerisches Staatsrecht 571., 572. l.

* Reflex hatásnak Gerber: Grundzüge 44. l.; Ihering: Geist. III. 1. 327. l., reflex jogoknak Jellinek: Subj. öff. Rechte 63—76. l. Hogy a magánosnak az állam irányában nem lehet joga, kivéve vagyoni jogi ügylet alapján, fejtegeti Schuppe: Begriff d. subj. Rechts 83. s. köv. l.

** Nagy E.: Magyarország közjoga cz. munkájának (3. kiadás) 123. lapján azt vallja, hogy az u. n. polgári jogok nem annyira külön jogok a polgárok számára, mint inkább az állam cselekvésének irányító, illetve megkötő szabályok. Balogh A. szerint a polgári jogok lényegileg nem annyira magánosok jogai, hanem korlátok az állami cselekvés számára, melyeken tulmenőleg ugyanis az állam az egyesek szabad tevékenységi, mozgási körét nem érinti, felállítva maga az állam által, tehát a szuverén hatalom önkorlátozásai (Magyar államjog 103. l.). Kmetz úgy látszik a polgárok jogainak tekinteti, amennyiben közjogi tankönyve szerint a szabadság az emberi természet követelménye, de csak az államban van jogilag biztosítva. A polgári szabadságjogok ugyan emberi alapjogok (tehát nem állam adta jogok?) és ebből folyólag olyanok, melyeket csak bizonyos feltételek mellett szabad az államnak korlátozni; de nem concrete határozott tartalmu egyéni jogosítványok, jogállapotok természetével bírnak, mint inkább postulatumok, irányelvek arra nézve, hogy az államhatalom csakis amaz okokból szorítsa meg az egyéni szabadságot (66—68. l.).

Az ember világi jogainak tekinteti Kuncz: A nemzetállam tankönyve 1. kiad. 14. §., 2. kiad. 26. §.

Nem az ember jogai az u. n. szabadságjogok vagy alapjogok, hanem csak állapotok Plósz szerint (Adalékok a keresetjog elméletéhez, Magyar Igazságügy 1879. évf. 551. l.). Szerinte azokat jogoknak nevezni gondolkodási hiba, helytelen subsumtio, amennyiben az ember jogáról (alanyi jogról) és azzal szemben kötelességről csak ott lehet szó, ahol jogviszony létezik. Ilyen viszony lehet azonban ezen állapotok sérelménél.

fosztani senkit sem szabad másképp, mint meghallgatása után bírói ítélettel. Ott pedig, ahol azt az állami szervet is büntetik, aki valakinek szabadsága megfosztásáról tudomást szerezve, annak kiszabadítása iránt nem intézkedik,* a személyes szabadságnak visszaállítása még nagyobb mértékben van biztosítva, mint az ember vagyoni jogai.

A személyes szabadság azáltal is biztosítva van, hogy annak megsértését bünteti az állam, mert e büntetéssel visszatartja a személyes szabadság megsértését.

A személyes szabadság tehát sérelmek ellen és pedig úgy magánosok részéről, mint az állam részéről jövő sérelmek ellen van biztosítva az állam által, mint biztosítva van a magánosok vagyoni jogai.

Hogy a személyes szabadság biztosításával első sorban az illető egyesek érdekét mozditja elő az állam, az azt hiszem bővebb bizonyítgatásra nem szorul, noha a személyes szabadság intézménye, valamint az a körülmény, hogy az mindenkit megillet, épp úgy a közérdekben van, amint abban állónak látjuk a tulajdon intézményét. Másrészt meg kétségtelen, hogy aki beleegyezik szabadságának korlátozásába, amennyiben rendelkezésképes, azzal szemben az állami szerveknek sem kell szabadsága visszaállítása végett közbelépni, és az nem oly törvényellenes letartóztatás, mely büntetést von maga után.**

A személyes szabadságra való jog ezek szerint lényegileg nem különbözik az ember valamely helyzetjogától, p. o. tulajdoni jogától. Azt a körülményt, hogy a személyes szabadság önhatalmulag korlátlanul visszaállítható, míg a tulajdonjog visszaállítását mindig kérni kell az államtól; hogy a személyes szabadság érvényesítéséhez nem kell oly formai eljárás, mint a tulajdonjog visszaállításához; végül, hogy a személyes szabadság megsértése még büntetésben is részesül, mindez nem elegendően lényeges körülmény ahhoz, hogy a személyes szabadság biztosított állapotát a tulajdon biztosított helyzetétől lényegileg megkülönböztessük. Az a körülmény ugyanis, hogy a személyes szabadság önhatalmulag is visszaállítható, nem lehet lényeges különbség, mert sok vagyoni jognál az önsegély részben régebben el volt ismerve, részben most is el van ismerve. A tulajdonjog, akit tetten érnek, a lopott dolgot tulajdonosa ma is visszaveheti, tehát a megsértett tulajdonjog itt is visszaállítható önhatalmulag. Az a körülmény, hogy a személyes szabadság visszaállítását az állami közegektől kérve, a visszaállítás elrendeléséhez az állam nem kívánja meg a külön formákban való eljárást, a lényegre egyáltalán nem vonatkozik, annál kevésbbé, mert a forma szerinti eljárás, ahol kell, csak azért szükséges, hogy meg legyen állapítható, vajon a sértettnek megvan-e a joga arra, aminek megsértését panaszolja. Miután pedig a személyes szabadság joga mindenkit megillet jelenleg és nincs bizonyos körülményekhez kötve, és miután a mindenkit megillető személyes szabadság jogának megszorítását magános részéről a törvény csak ritka esetben engedi meg, nem látszik szükségesnek hosszadalmas formászerű megállapítása annak, hogy a sértettnek joga volt, melyet törvényellenesen megsértettek.***

* Mint p. o. nálunk az 1878: V. 197. §-szal.

** Schnierer: A büntetésekről és vétségekről 2. kötet 460. l.

*** Ha az ember jogának «létezése bizonyos, peralipításra nem is kerülhet a dolog» Plósz: A keresetjogról, Magyar Igazságügy 1876. évf. 338. l. Ezért az ember vagyoni jogainak érvényesítésénél is, ha valaki a keresetben oly módon mutatja ki jogát, amely azt igen nagy valószínűség szerint bizonyossá teszi, p. o. váltóval vagy esetleg más közokirattal, mellőzhető a per és mindjárt kibocsátható az állami parancs — fizetési meghagyás — az ember állított jogának kielégítésére. Mivel azonban ekkor sem teljesen bizonyos az ember joga, a per még sincs kizárva. Ahol azonban az ember joga teljesen bizonyos, ott ki kell zárva lenni a pernek. Az azután mindegy, hogy ezeket a fizetési meghagyásokat már végrehajtásnak minősítjük, miként Plósz (Adalékok 355. l.); vagy pedig úgy fogjuk fel, hogy ezek oly állami parancsok, amilyent a per befejezése után a bíró az ítélettel formálisan ad, (hogy a marasztaló ítéletben

A személyes szabadság másnemű sérelmei esetén pedig, amennyiben olyanok előfordulhatnak, ezen sérelmek megszüntetésére bírói út is lehet előírva.*

Az a körülmény, hogy a személyes szabadság megsértését az állam bünteti is, szintén nem olyan körülmény, amely lényegesen különböztetné meg az ember vagyoni jogaitól. Mert van reá eset, mikor az ember vagyoni jogainak megsértését is bünteti az állam, p. o. a lopás esetén; és képzelhető az is, hogy valamely szerződés megszegéséhez is büntető következményeket fűzőn a törvény, miáltal annak vagyoni jogi minősége nem változnék.

A büntetéssel való fenyegetés csak azért történik, hogy a biztosítás hatályosabb legyen. Az ember vagyoni jogainak legtöbbjét elegendően biztosítottnak találja az állam a helyreállításra vagy kielégítésre való segélynek kilátásba helyezésével; a tulajdonjognak bizonyos sérelmek ellen és a személyes szabadságnak oltalmazásához azonban szükségesnek találja az állam még a büntetést is. A büntethetőség megállapítása tehát nem más, mint ugyanoly eszköz használata ugyanarra a célra, amilyen eszköz és amilyen célra való a keresetőség.**

Egy lényegesebbnek látszó körülmény van, melynél fogva azt lehetne mondani, hogy a személyes szabadságra nincs joga az embernek. Ez azonban szintén csak látszik lényegesebbnek. Az, nevezetesen, hogy a személyes szabadságnak megsértését az állam, mint a büntetendő cselekményeket általában hivatalból bünteti, tehát nemcsak akkor, ha a büntetést a sértett kívánja. Ez azonban azért nem lényeges, mert az állam nem a végett büntet, hogy a sértett joga helyreálljon,*** hanem részben a végett, hogy az állam a sértettnek jogán kívül másoknak még meg nem sértett vagy már helyreállott személyes szabadságát is óvja, mert ezt csak úgy véli helyesen megóvhatónak, biztosíthatónak, ha az egyszer megsértett személyes szabadságot bünteti és azért a hivatalból való büntetéssel fenyegetés és annak végrehajtása nemcsak a sértett jogának biztosítása, hanem másoké is egyszerre. A sér-

tett személyes szabadságnak megsejtett sérelmére, valamint a sértett szabadság visszaállítására nézve már teljesen mindegy, hogy az állam büntet-e vagy nem, és azért a sértett jogra vonatkozólag az nem lényeges különbség, hogy annak megsértéseért az állam hivatalból jár el.

A személyes szabadságnak joga tehát lényegileg teljesen hasonló állapot a tulajdon jogával,* az ember vagyoni helyzet jogaival. Vannak azért különbségek, a melyeknél fogva az ember vagyoni jogaitól megkülönböztethető. Ily különbség, hogy mindenkit, vagy az emberek egész körét illeti meg, hogy mivel az embertől a személy el nem választható, másra át nem ruházható. Ez okoknál fogva megkülönböztethető, mint az embernek tisztán állapotbeli joga vagyoni állapot jogaitól, mint a melyeknél a magánosok állapota bizonyos emberekhez vagy dolgokhoz való viszonyában van védve.

6. A személyes szabadságon kívül vannak az embernek még más állapotai is, a melyeket az állam ép úgy biztosít és ép úgy oltalmaz, mint a személyes szabadságot s a melyeknek biztosítása ép úgy az ember érdekét mozditja elő első sorban, mint a személyes szabadságé. Ezek ennél fogva ép úgy jogai az embernek, mint a személyes szabadság joga. Ilyen az élet, testi épség, becsület, szemérem, a mely állapotokat az állam saját maga s a magánosok részéről való megtámadások és sérelmek ellen épen úgy biztosít, mint a személyes szabadságot. Az élet, testi épség, becsület, szemérem megsértése esetén, igaz, nem lehet mindig szó a megsértett állapot helyreállításáról, mert sok esetben a megsértett állapot helyreállíthatatlan, p. o. valakinek megölése, nőnek megfertőztetése esetén. De a melyeknél az előbbi állapot helyreállításáról lehet szó, ott az állam biztosítja annak a sértővel szemben való helyreállítását. A helyreállítás ugyan itt nem olyan, mint az ember vagyoni jogainak helyreállítása. A testi épség megsértése esetén nem teszi az állam kötelességévé a sértőnek a sértett meggyógyítását vagy meggyógyíttatását, mert a meggyógyítás kétségtelenül hatályosabb s az előbbi állapot jobban visszaállítható, ha a sértett magamagát gyógyíttatja; de a gyógyítás költségeit a sértőnek kell viselnie, a mely kötelezettség nem azon alapszik, hogy a sértő a sértettnek vagyoni helyzetében okozott kárt, hanem azon, hogy a sértettnek testi épségét sértette s hogy ezen testi épségnek helyreállítását a sértővel szemben az állam biztosítja. Az élet elleni támadás esetén, ha még helyreállításról lehet szó, a helyreállítás ép úgy van a sértővel szemben biztosítva. A megsértett szemérem helyreállításáról a legtöbb esetben nem lehet szó, de lehet a megsértett becsület helyreállításáról. Ennek eszközének kell tekintenünk a sértő elítéltetéséről szóló ítélet közzétételét, a mivel a becsületsértést mintegy meg akarják czáfolni; tehát a megsértett becsületet helyreállítani.** A sértett állapot helyreállításán kívül biztosíthatja az állam a háborgató eljárás megszüntetését ép úgy, mint a személyes szabadságnál.***

Éppen azért azonban, mivel ezek az állapotok egyszer megsértve nem, vagy nem tökéletesen állíthatók vissza, az állam részéről való biztosítás nem annyira arra irányul, hogy ezeket az állapotokat, ha sértve vannak, helyreállítsa, mint inkább arra, hogy ez állapotok megsértését megelőzze s ennek a megelőzésnek eszköze a büntetés. A büntetés tehát itt is egyik eszköze valamely állapot sértetlenségének, az állam részéről való biztosításának; egyik módja annak, hogy valamely állapotot az állam a magánosok jogává tegyen.

A magánosok ezen állapotait az állam maga ellen épen úgy biztosítja; s a maga ellen való biztosítás áll abban, hogy

* Azért azoknak, a kik a személyes szabadság jogát tagadják a tulajdonjogot is tagadniok kell, a mint ezt a következményt ki is mondja Plósz: i. m. 552. l. 43. jegyz.

** Habár ezen állapotok némelyikét megsértve azt már helyreállítani nem lehet, vannak jogrendszerek, melyek ezen állapotok megsértése esetén kártérítést állapítanak meg, a mi a helyreállítást akarja pótolni.

*** Magy. polg. törvénykönyv tervezete 87. §.

parancs van, l. *Magyary*: A magyar polgári peres eljárás alaptanai 168. l.) és amilyen állami parancsnak a jogrend szerint rendszerint meg kell előzni a további lépést, mely abban áll, hogy ha a kötelezett az esetre szóló állami parancs daczára sem teljesíti a kötelezettségét, akkor nyúl csak az állam a kényszerítő eszközökhöz, vagyis a végrehajtáshoz. Lásd különben erről szerző: A végrehajtó hatalom cz. munkáját a Jogi Szemle 1893. évf.-ban; különösen l. 3., 4., 5., 6., 7., 8., 11. pontok.

* A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 87. §-a; Indokolás I. kötet 156. l.

** Ebből az is látszik, hogy nem a keresetőség vagy keresetjog a lényeges az ember jogánál, ha ez alatt a peralapítás lehetősége értetik, hanem az, hogy az állam segélye keresetőség útján vagy más módon biztosítva legyen; a keresetőség tehát csak egyik eszköze annak, hogy az állam segélye felhasználtassék. A keresetőségnek is az a célja, hogy az állam az ember megsértett jogának védelmére ítéletet hozzon, vagyis parancsot bocsásson ki az ember joga helyreállítására vagy kielégítésére. Mikor az ember keresetet ad be, tulajdonképp nem pert akar megindítani, hanem marasztalást vagy megállapítást kieszközölni; de pert kénytelen indítani, vagyis inkább a marasztalás kérelmére per indul meg, ha a másik fél tagadja, hogy a keresőnek joga van, vagy hogy azt megsértette, mert ez az útja annak, hogy a kereső a bíróságnál jogát és a sérelmet kimutassa s államhatalmi intézkedést nyerjen. L. *Thont* is i. m. 227., 228. l. és *Bierling*: Zur Kritik d. juristischen Grundbegriffe II. kötet 61. l.

Abból azonban, hogy a büntetés egyes esetekben az ember joga alkalmazásának az eszköze, még nem következik, hogy aminek megsértését az állam bünteti, az mindig az ember joga; ez csupán akkor következik, ha az az állapot vagy helyzet, melynek sérthetlenségét az állam büntetéssel kívánja elérni, első sorban az illető érdekében van.

*** Ez ugyan ellenkezik azzal a büntetőjogi elmélettel, amely szerint a büntetésnek a célja a sértett jogrendnek a helyreállítása. Nézetem szerint ennek az állításnak nincs tartalma; az nem más, mint szép körülírása annak a ténynek, hogy a büntetést ma még a bosszuvágy kielégítésének érezzük, ha ezt nem is valljuk be. A megsértett jogrendet helyreállítani, azt meg nem történné tenni nem lehet. Amit helyreállítunk, az az ember alanyi joga lehet, de ez sem mindig. Ez a helyreállítás pedig nem a büntetéssel történik.

biztosítja a megsértett állapot helyreállítását amennyire lehet s abban, hogy ez állapotok megsértését az állami szervek rendes hatásköréből kiveszi, annak korlátozását (letartóztatást, személymotozást, halálbüntetést) csak meghatározott eljárás után enged meg,* és hogy ha az állami szervek ezen szabályok ellenére ezeket az állapotokat mégis megsértik, ezt a sértést hivatalos hatalommal való visszaélésnek minősíti s azért az illető állami szervre büntetést szab.

Ezeket az állapotokat szokás az emberek veleszületett vagy emberi méltóságából folyó jogainak is nevezni. De az nem áll, hogy azok ily jogaik volnának. Az állam ezeket nem azért védi és oltalmazza, mert azok a magánosok veleszületett jogai, hanem azért, mert azt céljai közt levőnek, hasznosnak, szükségesnek tartja, viszont annyiban is korlátozza, amennyiben azt hasznosnak, szükségesnek, igazságosnak tartja.

A magánosok jogaivá ezek azután éppen az által lesznek, hogy az állam azokat oltalmazza, védelmezi, tehát nem veleszületett jogi minőségükön nyugszik az állam által való elismerés, hanem megfordítva az állam által való biztosításon nyugszik jogi minőségük.

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Járásbíróságaink.

A hetvenes években járásbíróságaink még meglehetősen szerény hatáskörrel bírtak; azonban a nyolcvanas évek elejétől kezdve egész mostanig ismételve tetemesen kiterjesztett a járásbíróságok hatásköre, sőt az új perrendjavaslat törvényerőre emelkedése s hatályba lépte után a rendes perek jó részét s a váltóügyek legtöbbjét is át fogják venni a járásbíróságok.

A járásbíróság jóformán azzá lesz már, ami a hetvenes években a törvényszék volt; a törvényszékek mindinkább másodfoku fórumokká változnak át.

Abból, hogy a járásbíróági hatáskör oly nagy mérvben kiterjesztetett, sőt e hatáskör további tetemes kiterjesztésének küszöbén állunk, nézetem szerint az következik, hogy járásbíróságainkat minden rendelkezésre állható módon lehetőleg erősíteni kell.

Hogy mily kiváló fontossággal bír az elsőfoku bíróság szereplése akár a peres, akár a perenkívüli ügyek ellátásánál, azt fejtegetni felesleges.

Járásbíróságainkat főleg az által erősíthetjük, ha a bíróságokat s azok bírait kedvezőbb helyzetbe hozzuk.

Igen csekély fizetésű járásbíróági albiráinktól azt várjuk, hogy a most már sokoldalú, fontosabb, nehezebb bírói funkciójukat egymagukban éppen olyan jól ellássák, mint ahogy ellátták ezelőtt a náluknál magasabb fizetési osztályban levő törvényszéki bírák hármastanácsban. Egy járásbíróági albirónak a törvénykezés majdnem minden ágában oly jártassággal kell bírnia, mint amilyet eddig egy törvényszéki bírótól vártunk el.

Különösen albiráink panaszkodnak a kedvezőtlen előléptetési viszonyokról.

Az albirák anyagi helyzetének javítása s ambícióik jobb kielégítése az igazságügyi költségvetés csekély mérvű meg-

* Amint a polgári per célja annak a megállapítása, hogy van-e valakinek joga, amelyet megsértettek, addig a büntető per célja megállapítása annak, hogy megvannak-e azok a körülmények, amelyek mellett az állam valakinek kétségtelen állapotjogát korlátozhatja, vagy amelyek mellett az állam követelő parancsot bocsáthat ki; szóval amelyek mellett büntető ítéletet bocsáthat ki. Az ember állapotjogának megsértése esetén azonban az állami intézkedés megtételéhez nem szükséges per, mert az világos és per nélkül is megállapítható.

terhelésével járna; de másrésről talán némi megtakarítás lenne elérhető az által, ha hazánkban mintegy 20—40 nélkülszerű járásbíróság feloszlatatnánk, vagyis ha a járásbíróságok egy kissé centralisáltatnánk.

Főfontosságú feladat bírósági szervezetünk kiépítésénél az, hogy erős járásbíróságaink legyenek mindenütt. A dolog természete szerint erős járásbírósnak az olyan tekinthető, amelyiknél nagyobb számú bírói kar működik, ahol a szakszerű munkafelosztás rendszere érvényesül s mindenik bíró azon működési ághoz van beosztva, amelyik képességének, tehetségeinek, egyéni tulajdonságainak leginkább megfelel. Az egyik bíró ehhez, a másik ahhoz ért jobban, s ha huzamos időn át a törvénykezés bizonyos ágával foglalkozik, abban teljesebb praxist és nagyobb jártasságot szerez, beható tanulmányokat tesz s gondolkodását arra a speciális studiumra koncentrálja.

Igaz ugyan, hogy mindenik bírónak a jogszolgáltatás egész mezején jártasnak kell lennie; de mégis mindenütt szükség van specialista bírákra. A bírák személyi tulajdonságai is különfélék; az egyik nem eléggé jól végezi a szóbeli tárgyalást, nem tudja magát jól megértetni az alacsony műveltségi foku emberrel, vagy ő nem érti azt meg; vagy némelyik nagyobb mérvben ideges ember s idegeit nagyon izgatják a szóbeliséggel járó fáradsalmak és kellemetlenségek, de azért a legjobb hagyatéki vagy telekkönyvi bíró lehet és megfordítva.

Tekintetbe veendő az is, hogy ha egy járásbírósnál 4—5 vagy több bíró van, ennek a körülménynek nagybecsű előnye az, hogy ezek a bírák egymással jogász eszmecserét folytatnak. Felette sok gondolkodni valót ad manapság a bíró működése s folyton tanulniok kell a bírónak. Mily előny az egy bírónak nézve, ha azon községben, melyben lakik, minél nagyobb számban vannak jogász-emberek, akikkel jogi témák felől beszélgethet! Olyan a jogtudomány, hogy teljességgel nem elegendő az, amit az iskolában tanulunk, hanem elméleti és gyakorlati képzettségünket folyton fejlesztenünk kell; erre pedig annál jobb az alkalom, minél több jogász-ember van együtt egy városban. Egyik a másiktól tanul. Aki pedig nem tanul, az elmarad a világtól s az olyan jogász-ember a gyakorlat terén hibákat követ el és sok bajt okoz baklövésével.

Lényeges hátrányokkal jár az, hogy félreeső faluszerű községekben járásbíróságok székelnek.

Nézetem szerint lehetőleg csak olyan községekben kellene járásbíróságot fentartani, ahol a járásbíróság bírói kara legalább három bíróból áll, s amelyekben legalább két ügyvéd megtelepszik. Ezek aztán a szolgabíróság tagjaival egy kis jogásztársaságot alakíthatnak.

Elismerem, hogy ez nem mindenütt vihető ki.

Ismétlem, hogy inkább az olyan helyre való járásbíróság, ahol ügyvédek is megtelepednek. Nagyon fontos tényező az igazságszolgáltatásban az ügyvédi kar. A perek tetemes része olyan, hogy az igazság szempontjából kívánatos, hogy abban ügyvédek is működjenek közre. Sok olyan per tartozik most már a sommás eljárás alá s rövid idő múlva még több fog oda tartozni, ami ezelőtt a törvényszék dolga volt s amire nézve az ügyvédi képviselőlet kényszere állott fenn. Ha a tudatlan ember személyesen jár el ingatlan iránti vagy örökösödési perében, könnyen kockára teheti járatlanságával az egész vagyont s ha nem tudja, hogy hogyan kell jogait érvényesíteni, illetve védelmezni, a bíró aligha segít rajta.

De különben is a jogkereső közönségnek jogában áll magát a bíróságnál ügyvéd által képviseltetni s az ilyen képviselőlet sok esetben felette szükséges is.

A közönség ezen jogának gyakorlása felette meg van nehezítve az olyan járásbíróságoknál, amelyek székhelyén ügyvéd nincs. Felhozom e helyütt még azt is, hogy akadhatnak itt-ott kötelességüket nem valami jól teljesítő bírák;

az ilyeneket az ügyvédek képesek jobban ellenőrizni s ha kell, ellenük fellépni; ez a járatlan s tudatlan népnek kevésbé áll módjában.

A kisebb járásbíróságoknak lényeges hátránya az is, hogy a bíró betegsége, szabadságideje alatt, vagy pedig az állás üresedésben léte idején zavar áll be az ügymenetben s néha más bíróságtól kell oda kisegítőt kirendelni, míg egy nagyobb járásbírósnál zökkenés, fenakadás sokkal kisebb mérvben fordul elő s még ha egyidejűleg két bíró beteg is vagy távol van huzamosabb időn át, azért maradnak a bíróságnál elegenden, akik a sürgősebb természetű ügyeket azonnal feldolgozhatják. Mennél nagyobb egy járásbíróság, annál szabályosabban működik.

Nem lényegtelen a fogházügy sem. Minél nagyobb a járásbírószági fogház, annál helyesebben lehet intézkedni a foglyok felől; ellenkezőleg minél kisebb a fogház, annál több baj van miatta. A legkisebb járásbíróságoknál csupán egy fogházőr van alkalmazva; már ez a körülmény is elég bajjal jár.

A bíróságnak gyakran van szüksége szakértők alkalmazására. Városokban állanak rendelkezésre szakértők, falun alig. Már ez a körülmény is arra mutat, hogy a járásbírószági hatáskör nagyobb mérvű kiterjesztése mellett félreeső falvacskákba nem való bíróság. Olyan helyeken némely esetben még alkalmas tolmácsot sem lehet kapni.

Még egy nagyon lényeges körülményt tartunk szem előtt.

A városokban székelő járásbíróságokhoz a hivatali állásokra akad pályázó bőven; aki az állást betölti, kiválaszthatja az alkalmas embert.

Félreeső falvacskákban a hivatalnokok egy része elégedetlen helyzetével, kedvetlen s folyton sopánkodik a városba való áthelyezés után.

Ha a járásbírószági kerületek valamivel nagyobbak, a bírósági területkör ilyen beosztásának hátránya is van és pedig az, hogy több község jó távolra esik a bírósági székhelytől.

Ez azonban nem valami különösen nagy hátrány. Jobban szeretnek az emberek városba menni, ha már bíróságnál kell megjelenni, mert a városba való utazásnál egyebet is végeznek s így oda rendszerint szivesebben mennek, ha mindjárt valamivel nagyobb utat kell is megtenni.

De különben a bíróság közelségének s távolságának kérdése a szóbeliség és közvetlenség uralma alatt kisebb jelentőséggel bír, mint ezelőtt; a törvényszék számtalan esetben magához idézi a feleket és a tanukat területkörének távolabb eső vidékeiről, sőt más törvényszékek területéről is; a járásbíróságok is számtalan esetben idéznek más járásbíróságok területéről.

Az előadottakból azt következtetem, hogy bíróságot csak olyan községekben kellene fentartani, amelyek arra alkalmasak, hogy bírósági székhelyek legyenek.

Igen helyesen történt, hogy Újpest és Salgó-Tarján járásbírószágot kaptak. Ezek nagyon alkalmas bírósági székhelyek.

Volna még egynehány alkalmas városunk, amelyekben bíróság nem székel; pl. Barcs, Ó-kanizsa, Sárospatak, Gyoma.

Ellenben több olyan járásbírószági székhely van hazánkban, ahol a bíróságot felosztatni kellene.

Az előadottak jó részben helyt foghatnak a szolgabíróságokra vonatkozólag is. Azt elismerem, hogy szolgabírószágot nagyobb számban kell fentartani, mint járásbírószágot; a közigazgatásnál sokkal nagyobb érdek forog fen arra nézve, hogy a járási főhivatal ne legyen messze.

Dr. Móré Pál,

kir. táblai bíró,

a nagyváradvidéki kir. járásbírószág vezetője.

A budapesti állami rendőrség és az új bűnvádi perrendtartás.

A Budapest fővárosi állami rendőrség 1900. évi működéséről kiadott jelentésében a következő érdekes részlet foglalkozik az új bűnvádi perrendtartás hatásával:

Az új bűnvádi nyomozási eljárás életbeléptetése a budapesti állami rendőrségnél ugyyszólván alig ütközött nehézségbe. Még a kezdet nehézségein is hamarosan tultette magát.

Nagy baja a rendőrségnek, hogy az új BP.-sal megszabott feladatok mennyiségbeli megoldására, nem áll elég munkaerő rendelkezésére. Legalább nem annyi, amennyi a megnövekedett munkateherrel szemben arányos lenne.

A BP. rendelkezései folytán ugyanis — mint már említettem — a bűnperek előkészítése, a bűncselekmények tulajdonzó nagy részénél nyomozás útján történik s a nyomozások teljesítése kizárólag a nyomozó hatóságok kötelessége lévén — Budapesten az előkészítés egész sulya a rendőrségre, illetve első sorban a bűnügyi osztályra esik. Ennek következtében a bűnügyi osztály munkaterhe az elmúlt év alatt legalább is háromszorta-négyszerre akkora lett, mint volt a BP. életbeléptetése előtti időben.

Az eddigi munkaerő szaporítása pedig, a bűnügyi osztályra nehezedő munkateher szaporulatához viszonyítva elégtelennek bizonyult, a bűnügyi osztály nem volt képes feladatát minden esetben oly gyorsan megoldani, amint azt a nyomozás természete követeli, az eredmény biztosítása megkívánja s a jogkereső közönség méltán, sőt joggal igényelheti. A bűnügyi osztálynál működő tisztviselők és közegek önfeláldozó buzgalma következtében is csak annyit sikerült az év végén elérni, hogy a múlt év első feléből alig maradt egy-két nyomozás folyamatban. Az év végén mintegy 3400 ügydarab maradt elintézetlenül, amelyeknek kétharmad része nyomozást igényel s ez a szám legalább is még egyszer annyi, mint amennyi az ügymenet hátránya nélkül folyamatban lehet.

További nehézség az, hogy az új BP. kevesebb esetben engedi meg a gyanúsítottaknak előzetes letartóztatását, mint a korábbi gyakorlat és még ezen kevés esetben is csak 48 óráig maradhat a rendőrség fogházában. Ezen 48 órai idő azonban a gyakorlatban rendszeren 24 órát, esetleg 36 órát jelent, mert ezen határidő óráról-órára számítandó, s így csak azon esetben maradhat a letartóztatott teljes 48 óráig a rendőrség őrizete alatt, ha délelőtt lesz letartóztatva.

Igaz ugyan, hogy azon esetben, ha az előzetesen letartóztatott azonnali kihallgatása elhalasztható, s csak 24 óra múlva teljesítetik, a letartóztatott a legkedvezőbb esetben háromszor 24 óráig maradhat a rendőrségnél. Az ily eset azonban a legnagyobb ritkaság, egész éven át néhány eset fordul elő. A kihallgatásnak legtöbb esetben meg kell előznie az előzetes letartóztatás elrendelését, s így a törvény ezen intézkedése a gyakorlatban semmi számbavehető előnnyel nem jár. Azon idő, mely alatt a letartóztatott a rendőrség őrizete alatt van, legtöbb esetben nemcsak a nyomozás befejezésére elégtelen; de nem elég arra sem, hogy oly esetekben, midőn több gyanúsított van letartóztatva, vagy a letartóztatottakat több bűncselekmény alapos gyanuja terheli, az ezekre vonatkozó bizonyítékok összegyűjtessenek.

Ezen idő legnagyobb részét a kezelési teendők (iktatás, előszámolás, felszerelés, kiadás, letétkezelés, személyazonosság megállapítása, fényképezés stb.) veszik igénybe: amidőn a letartóztatott átkísértetik a vizsgálóbíróhoz, az összes iratok s bűnjelek is rendszerint áttétetnek, s így a nyomozást sikerrel folytatni — rab, iratok, bizonyító tárgyak hiányában — alig lehet, pedig a nyomozás folytatását a BP. a rendőri hatóság kötelességévé teszi.

Ezen bajok következménye az, hogy oly esetekben, midőn

valamely visszaeső vagy szokásos büntetett a bűncselekmények egész sorát követi el, mi a fővárosban elég gyakori eset, rendszerint csak 1—2—3 bűncselekmény lesz reá bizonnyitva, a többi eset nyomozására idő nincs, következőképp csekély büntetést kap, s rövid idő múlva kiszabadulva, újra kezdi a büntettek elkövetését; a káros felek ellopott tárgyaikhoz nem jutnak, az orgazdák pedig igen ritkán nyomozhatók ki. Tartani lehet attól, hogy e körülmények a közbiztonság hanyatlására fognak vezetni.

A bűnügyi osztály ügyforgalma kitett: 1899-ben 67,059, 1900-ban 88,556 ügydarabot. Ezen 88,556 ügydarabból kerek 17,000 drb a bűnügyi nyilvántartás rendezésére esik.

Ezen 17,000 drb megkeresést leszámítva, az ügyforgalom 71,556 drbot tett ki, ami az 1899. év forgalmával szemben 4497 drbnyi emelkedést mutat. Azonban ez a 4497 ügyszám az előző év ügyforgalmi számával szemben még korántsem jelzi a tényleges emelkedést, amely sokkalta nagyobb. Az új BP. előtt ugyanis az összes bűnügyek a főkapitányság közvetítésével jutottak a bíróságokhoz, míg 1900 január 1-je óta a főmagánvád eseteit a ker. kapitányságok közvetlenül juttatják a bíróságokhoz s így ezeknek száma már a múlt évi végösszegben nem szerepel és annak daczára is 4497 darabbal emelkedett az ügyforgalom.

Ez emelkedés indokát egyrészt a székesfőváros fejlődésében és a lakosság számának szaporulatában találjuk, másrészt abban, hogy a rendőrség hatáskörének kiszélesítése következtében olyan bűnesetek nyomozása is a rendőrséghez tért át, a melyekben azelőtt kizárólag a bíróság vezetett vizsgálatot. Az ügyforgalom feldolgozásával 19 előadó és 11 előadói segéd volt megbízva. Egy-egy előadóra átlag 3766 ügydarab esett. Az év végén 7155 ügydarab elintézése maradt folyamatban, (1899-ben csak 1599.), a mi előadónként átlag 376—380 darab. hátralékot jelent.

Ma, mikor a budapesti törvényszék vizsgálóbíráinak csaknem minden munkaterhe a rendőrség vállaira került át, (mert hiszen a múlt évben alig volt kétszáz egynehány vizsgálat) ugyanarra, hogy az év folyamán két vizsgálóbírói csoportot oszlatott fel a törvényszék, — bizony az a néhány előadó, a mivel szaporitva lőn az osztály létszáma, nem képes elbirni a rendőrségre áthárult munkaterhet, annál kevésbbé, mert hiszen a természetes rendes emelkedés is folytonos a fővárosban.

A rendőrség a nyomozást befejezte: 1899-ben 13,721, 1900-ban 16,965 esetben.

Az 1900. év ezen számadatában helyet foglal az a körülbelül másfélezret tevő bűneset is, a melyeknek nyomozása az 1899-ik évről maradt még folyamatban. Viszont azonban hozzáadandó az a körülbelül negyedfélezer nyomozásra váró eset, a mi 1901. évre maradt. Ilyeténképp eredményül nyerjük, hogy az elmúlt évben mintegy 3000-rel szaporodott a rendőri nyomozás alá került bűnesetek száma.

Ezen szaporodás korántsem mutat a közbiztonsági állapotok rosszabbodására. Az emelkedés kisebbik része ugyanis természetes következménye a főváros fejlődésének és a lakosság szaporodásának. A nagyobbik rész azonban azokra a bűncselekményekre esik, a melyekben a rendőrség az új BP. előtt nem nyomozott, mint: csalárd és vétkes bukás, hamis eskü stb., vagyis a melyeknek száma a rendőrség által kitüntetett bűnesetek sorában azelőtt egyáltalán nem szerepelt. Továbbá ebben a többletben vannak benne azok a bűnesetek is, a melyek a korábbi években követettek el, de csak a múlt év folyamán kerültek a rendőrség elé. Utóbbi körülmény abban leli magyarázatát, hogy igen sok bűnügy, a melyekben a bírói vizsgálat 1899. december 31-éig nem nyert befejezést, a vizsgálóbíráktól visszakerült a kir. ügyészséghez, a kir. ügyészség pedig 1900 január 1-je óta a legtöbbjükben nyomozást rendelt el és annak teljesítésére a rendőrséget kereste meg.

A közbiztonsági állapotok ehhez képest nem is hanyatlottak, hanem teljesen kielégítőek voltak.

Az elől említett esetekből: részben vagy egészben sikeres volt a nyomozás 1899-ben 9962, 1900-ban 12,708 esetben, sikertelen 1899-ben 3759, 1900-ban 4257 esetben, vagyis %-ban sikeres volt a nyomozások 1899-ben 72.6%-a, 1900-ban 66.6%, vagyis a nyomozások sikere az előző évhez képest 6%-kal csökkent. Ezt a csökkenést annak tulajdoníthatni, hogy azokban az esetekben, a melyekben a terhelt az előzetes letartóztatásba kerül, a rendőri letartóztatás 48 óráig tartó rövid időtartama miatt, kevesebb eredményt érhet el a rendőrség, különösen a gyakran ismétlődő s az azonos fajta bűncselekményeknél.

Bűncselekmények miatt előzetes letartóztatásba került: 1899-ben 3568 egyén, 1900-ban 1475 egyén, vagyis a kinyomozottaknak: 1899-ben 29.8%-a, 1900-ban 10.2%-a. Az új bűnvádi perrendtartás egyik legfeltűnőbb eredménye az előzetes letartóztatásba helyezett egyének számának jelentékeny mérvű csökkenése. Az összes kinyomozott terheltnek csak 10.2%-a került előzetes letartóztatásba. Ez az alacsony szám azonban az első év eredményét képezvén, nem alkalmas még arra, hogy ebből valamely következtetés legyen vonható, ha csak nem az, hogy a csökkenést a kezdet nehézségein kívül (az első hónapokban ugyanis a tisztviselők nagy része tartózkodott a letartóztatások fogatosításától) az okozta, hogy az új BP. sokkal kevesebb esetben engedi meg a gyanúsítottaknak előzetes letartóztatását, mint a korábbi gyakorlat s ezen kevés eset közül is egyik-másik (a 141. §. 3. és 5. pontja) a lehető legritkábban nyerhet alkalmazást.

A letartóztatottak közül: a bíróság elé állítottak 1899-ben 2867 egyén, 1900-ban 1282 egyén, szabadlábra helyezettnek a nyomozás folyamán 1899-ben 697 egyén, 1900-ban 131 egyén, közigazgatási elbánás alá került 1900-ban 17 egyén, kórházba 1900-ban 41 egyén, az év végén függőben maradt az eljárás 1899-ben 4 egyén, 1900-ban 4 egyén ellen.

S hogy a letartóztatásokat tényleg a legszigorubb mérlegelés és szükség alapján fogatosította a budapesti állami rendőrség, bizonyosága az, hogy a letartóztatottak közül 86.9%-ot kísértetett vizsgálóbíró elé. (1899-ben 80.3%-ot.)

Különfélék.

— **Czorda Bódog.** Hosszu, érdemekkel teli munkás közpálya áll a most nyugalomba vonult kir. curiai másodelnök mögött. Czorda Bódog egyike volt az utóbbi negyedszázad legkitűnőbb magyar bíráinak, akinek működése nyomot hagyott magánjogi joggyakorlatunkon. Jelentékeny egyénisége méltán sorakozik kortársai: Vajkay, Manoilovich, Daruváry mellé.

Örökjogi rendszerünk kiépítésében Czordának igen nagy része volt; a kir. Curia alapvető határozatai az örökjog köréből az ő előadása alapján, az ő kezdeményezésére hozattak. A Döntvénytár régebbi folyamai telve vannak Czorda Bódog lucidusan kidolgozott fejtegetéseivel.

Mint államtitkár az első közt volt, aki állást foglalt a kötelező polgári házasság intézménye mellett. Szilágyi Dezső odaadó munkatársa volt mindaddig, amíg vissza nem tért a bírói székbe.

Czorda Bódog, a kitűnő civilista, aki soha bűnügygyel nem foglalkozott, mint kir. curiai másodelnök kénytelen volt átvenni a bűnügyi osztály vezetését. Neki jutott a vezérszerep az új bűnvádi perrendtartás életbeléptetésénél.

Minden posztójában kiérdemelte a magyar jogászvilág tiszteletét és elismerését.

— **Az ötödik kriminal-anthropologiai kongresszus** a folyó hó 9-ikén nyílt meg Amsterdamban. A kongresszus elnöke Van Hamel, alelnökei a német Baer s az osztrák Benedikt voltak. A megnyitó előadást Lombroso tartotta az anthropologiai kutatások újabb eredményeiről. A kongresszus

folyamán Bombarda az állatvilág körében észlelhető bűnös cselekvésekről, Portigliotti a tetovírozásról, Clark Bell a határozatlan tartamu büntetésekről, Morel a visszaesőkről, Steinwetz a bűnügyi embertan és ethnológiáról, Viazzi a nő szemérem büntetőjogi oltalmazásáról, Naেকে az elmebeteg bűnösök elhelyezéséről, Baer a fiatalok gyilkosokról, Tarde a gazdasági tényezőknél a kriminalitásra gyakorolt hatásáról, Colajanni a kriminalitás és szocializmusról, Garnier az alkoholizmusról értekezett. Ezekon kívül még több előadás tartatott a megjelölt s ezekkel rokon tárgyakról, úgy hogy a tanácskozmányok tárgysorozata felette változatos volt. A tanácskozások szeptember 14-én fejeződtek be.

A tételes nemzetközi jog rendszere jelent meg *Csarada János* egyetemi tanártól. Ez a munka folytatását képezi szerző néhány évvel ezelőtt megjelent munkájának, mely a nemzetközi jog aaptanait és annak történeti fejlődését a vesztfali békéig foglalja magában. A cél, melyet szerző maga elé tűzött, az volt, hogy a jogot tanuló ifjuság a nemzetközi jognak tényleg érvényben levő szabályait megismerje. Szerző művében folytonos tekintettel van Magyarországra és a magyar törvényhozásra.

— **Gyermekek a tolonczházban.** A fővárosi államrendőrség jelentése szerint 1900. évben 357 16 éven aluli kiskoru volt a tolonczházban.

Ezek közül 210 fiu egyszer, 72 kétszer, 41 háromszor, 16 négyszer, 6 ötször, 8 hatszor, 4 hétszer volt büntetve kihágásért. A bűnügyi letartóztatottak között az elmúl évben 53 volt a 16 éves és 65 a 16 éven aluli kiskoru. Vagyis kihágásért, vétségért és büntetért összesen 475 kiskoru, jó részben 16 éven aluli állott a rendőrség előtt.

A rendőrség elé került kiskoruak közül javító intézetekbe helyeztetett el 32 és pedig 31 fiu és 1 leány. Szülőknek adatott át 108, inasnak 49, tolonczra ment 100, kerületi előjáróságokhoz 12, munkaközvetítő intézethez utasított 50 gyermek. A tolonczházban a gyermekeket az irgalmas nővérek irni, olvasni, számolni tanítják, nyáron pedig kerti munkára is oktatják. A leányok kézi munkát is tanulnak.

— **Furcsa vádirat.** Egy főügyész-helyettes a következő vádindítványt terjesztette elő:

«8220/1899. kü. A kir. törvényszék vád tanácsa elnökének. Helyben. A lopás büntetével gyanúsított terhelt L. I. és társai bűnügyében teljesített nyomozásra vonatkozó iratok 1. alatt áttétele mellett *vádiratom* a következőkben terjesztem elő. Szabadlábbon levő L. I. stb. ellen a Btk. 333. §-ában körülírt s a Btk. 334. §-a szerint, H. H. ellen még a Btk. 336. §. 7. pontja szerint is minősülő s a Btk. 340. és 341. §-ai szerint büntetendő lopás büntetnének ismérveivel bíró ama cselekménye miatt, hogy az 1896—97. évek telén a F. L. tulajdonát képező t. p—i erdőből összesen 328 forint 8 kr. értékű fát loptak — vádat emelek annak felemlítésével, *hogy ez ügyben a fő tárgyalás megtartására a kir. törvényszék esküdt-bíróága* illetékes. Indokok stb. A kir. törvényszék illetékeségét az ÉLT. 15., 16., 17. §-ában és a BP. 16. §-ának 1. bekezdése szabályozza.»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Tisztességtelen verseny?** Egy német gőzhajózási társaság, mely Ausztráliába hajójáratokat tart fen, arra törekedett, hogy a vele konkurráló vitorlás hajótársaság ausztráliai járatait feladja. Ezen cél elérésére közölte egy nagy szállítványozó céggel, mely a vitorlás társaságnak állandóan igen jelentékeny mennyiségű árut adott át szállításra, hogy az összes kikötőkre nézve tarifáit hatályon kívül helyezi mindazon cégekkel szemben, melyek a vitorlás csoporttal összeköttetésben állanak. Majd, midőn a szállítványozó cég egy nagy kereskedőház részére a gőzhajó-társaság tarifáit kérdezte, utóbbi társaság azt válaszolta, hogy ezuttal közli a tarifát, de fel fogja kérni az illető kereskedőházat, hogy ez más szállítványozó közvetítését vegye igénybe, mivel különben áruinak szállítását csak felemelt díjak mellett

vállalja el. A szállítványozó cég erre keresetet indított a gőzhajózási társaság ellenében, kérvén, hogy ez utóbbi büntetés terhe alatt tiltassék el bírólilag az ily figyelmeztetés intézésétől. Az első bíróság a keresetnek helyt adott, a második bíróság felperest keresetével elutasította, a Reichsgericht pedig a második bíróság ítéletét feloldotta, elvileg kimondván, hogy a kereskedelmi élet károsító jelenségeinek megítélésénél a tisztességtelen versenyről szóló törvény mellett a polgári törvénykönyv és ennek különösen 826. §-a is alkalmazásba jön. A 826. §. így szól: «Wer in einer gegen die guten Sitten verstossenden Weise einem anderen vorsätzlich Schaden zufügt, ist dem anderen zum Ersatze verpflichtet». Ha tehát a cselekmény nem is foglalható a tisztességtelen versenyről szóló törvény alá, a polgári törvénykönyv 826. §-a alapján esetleg kereset tárgyát képezheti. Mivel pedig az első bíróságok a tényállást ezen irányban nem állapították meg, a Reichsgericht a felelbezési bíróság ítéletének ezen irányban való kiegészítését rendelte el.

— **A vádlottaknak a tanukkal való szembesítésére** és a bizonyítékul szolgáló tárgyaknak a tanuk előtt való felmutatására nézve a francia igazságügyminiszter körrendeletet bocsátott ki, melyben kifejti, hogy a vizsgáló bírák e tekintetben gyakran járnak el nagyon felületesen.

Egyszerűen megmutatják a tanuknak a vádlottat s megkérdezik, hogy ráismer-e. Ez az eljárás sajnálatos zavarokat idézhet elő. Egy s más gyenge értelmű tanu, aki egyébként is a benyomások embere s az igazságszolgáltatásnak gépezetbe belejutva meg is zavarodott, könnyen csalódhatik s jóhiszemmel ismer rá a vádlottra valamely elmosódó hasonlóság alapján és tisztán azért, mert rabságban vagy pusztán vád alatt lát valakit, akit sohasem látott. A tévedés annál veszedelmesebb, minél őszintébb és ha egyszer megesett a vizsgálóbíró szobájában, csak megerősödik a tárgyaláson.

Azt kívánom, mondja a miniszter, hogy ezentul, hacsak nem teljességgel lehetetlen, minden fontos szembesítés oly módon történjék, amely a védelemnek több biztosítékot és a vádgnak erősebb alapot nyújt. A tanunak a szembesítés előtt a vádlottat a legapróbb részletekig le kell írnia. Ezután kell a vádlottat bevezetni, de más személyekkel együtt, akik amennyire csak lehet, ha csak ruháik által is, a vádlotthoz hasonlítsanak. Éppen így a bizonyítékul szolgáló tárgyat több hasonló darab közé kell helyezni s így megmutatni.

Nem új ez az eljárás, folytatja a rendelet, Duvergier ajánlja már Manuel des juges d'instruction című művében, s vannak bírák, akik komoly esetekben így is járnak el. Ez eljárást azonban általánossá s a vizsgáló bírák mindennapi gyakorlatává kell tenni. Néha nehézségekbe fog ütközni, de némi leleményességgel könnyen lehet ezeket leküzdeni. Nagy városokban a rendőrök, a rabtársak pedig mindenütt felhasználhatók ilyen célra s akadnak mások is, akik az igazságszolgáltatás munkájában ily módon szívesen vesznek részt. Ami meg a tárgyakat, fegyvereket, ruhákat illeti, a vizsgálóbíró mindig könnyen kereshet a felismerendőhöz hasonlókat.

Ez az eljárás elejét fogja venni elhamarkodott és merész állításoknak, melyeknek jóvá nem tehető következményei lehetnének, de annál erősebb bizonyítékokat szolgáltatathat, ha a tanu ily óvatos és gondos vizsgálat mellett ráismert a vádlottra vagy valamely tárgyra.

— **A korbácsolás Angliában** maiglan is alkalmazásban levő büntetésnem. Tekintettel dehonesztáló jellegére azonban csak azon végső esetekben szabják ki, melyekben a vádlottnak súlyos erkölcsi romlottságára s kegyetlen vadságára lehet következtetni. Egy 1863-iki törvény fel is sorolja azon delictumokat, melyeknél korbácsolás alkalmazható, nevezetesen a rablást, megfojtást s ezeknek kísérletét, s előírja, hogy fiatalokúra 25-nél nem több, felnőttekre pedig legfeljebb 50 ütés mérhető ki. Az angol lapok bőven foglalkoznak most egy esettel, melyben a bíróság a fegyházbüntetés mellett 25 korbácsütést állapított meg a vádlottakra. Rablás büntetése terhelte az illetőket, s különös erőszakosságnak tekintette a bíróság, hogy egy védtelen öreg embert támadtak meg s azt a legdurvább módon csekély értékeitől fosztották meg. Az ítélet végrehajtása — t. i. a botbüntetést illető részében — az u. n. kilenczágú macskával történt (cat o nine tails).

Lapunk mult heti számának elmaradt melléklete helyett jelen számunk a rendesnél egy ívvel nagyobb terjedelemben jelenik meg.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév: 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A felügyeleti jog gyakorlása és a kegyelmes Curia. B. A. — Végredeletli öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. Dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyzőtől. — A választói jog kiváltsága. Dr. Polner Ödön miniszteri titkár, egy. magántanártól. — Jogirodalom: Az orvos működési köre az igazságügyi szolgálatban. Irták dr. Moravcsik Ernő Emil egy. tanár és Sólyom Andor igazságügyminiszteri titkár. Vargha Ferencz kir. főügyészi helyettesétől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd. — Különfélék. Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A felügyeleti jog gyakorlása és a kegyelmes Curia.

A bíróságok ügyvitelének felügyelete hazánkban vajmi hiányos. Időnként olvassuk ugyan különösen a vidéki lapokban, hogy ez vagy az a táblai elnök megvizsgálta az x—i törvényszék ügykezelését, avagy hogy a törvényszéki elnök szemleutjában az y—i járásbíró vizsgálatával volt elfoglalva, azonban igen súlyos bizonyítékaink vannak annak feltételezésére, hogy a felügyelet és ellenőrzés nem gyakoroltatik azzal a szigorral, erélyvel és következetességgel, amint azt az igazságszolgáltatás fontos érdekei megkívánják. Az alatt következő fegyelmi ítéletek azok a súlyos bizonyítékok, melyek mutatják, hogy némely bíróságnál a felügyelet és ellenőrzés nem rendszeresen, komolyan, hanem öletszerűen, sporadice gyakoroltatott és hogy a kir. táblák decentralisatiójának legfőbb törvényhozási ratiója: a felügyelet hatályosabbá tétele nem igen valósult meg. Állandó, folytonos ellenőrzés mellett, ha a vizsgálatok megfelelő időszakokban, az ügyvitel minden ágára kiterjedően eszközöltetnek, lehetetlen, hogy előfordulhassanak oly súlyos vétségek, mint amilyeneket az alábbi fegyelmi ítéletek feltüntetnek. Ezek az ítéletek hitelesen tanúsítják azt is, hogy az azokban jelzett mulasztások és hanyagságok egy-egy bíró ügykezelésében esztendőnkön keresztül megállandósultak, úgy hogy lelkiismeretes hivatalvizsgálat azokat előbb kellett volna, hogy felderítse.

De véleményünk szerint a bíróságok közvetlen vezetőit, a járásbírákat is nagy mulasztások terhelik a vezetésük alatt álló járásbírószágok felügyelete tekintetében, mert olyan vastag hibák, amilyenek alább részletezve vannak, meg nem állandósulhattak volna, ha a bíróság vezetője a bíróságot nemcsak névleg, hanem tényleg vezeti is.

És itt újból rá kell mutatnunk a kir. Curia fegyelmi tanácsának példátlan elnézésére, melyet a fegyelmi vétségek megtorlása körül tanusít. Talán nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy ügyvitelünk ziláltságának egyik oka az is, hogy mind a felügyeleti hatóságok, mind pedig a fegyelmi bíróságok tulságosan enyhén ítélik meg a rend és fegyelem elleni vétségeket. Szerintünk is a «minima non curat praetor» elvét nem szabad szem elől téveszteni. Alkalmilag előforduló, vissza nem térő, minden káros következményt nélkülöző apró-cseprő mulasztásoknál helyén van az elnézés, különösen, ha az észlelt mulasztások a bíró tulterheltségének, a nagy munkahalmaznak következményei. Nem szabad a felügyeleti és fegyelmi jogkör kezelésének zaklatássá fajulni. De az itt közölt esetek valóságos conglomerátumai a hajmeresztő hanyagságnak, indolentiának; mindegyik fegyelmi eset százszoros törvénysértést foglal magában, úgy hogy az elnézésnek, enyhéségnek az ilyen esetekben helye éppen nincsen. Ime az esetek:

1. A kassai kir. tábla fegyelmi bírósága: I. N. M. v—i kir. járásbíró az ellene emelt vád alól felmenti s a terhére fenforogni látszó csekélyebb rendetlenség szempontjából az iratokat az 1871: VIII. tcz. 26., 29. §-ai s az 1891: XVII. tcz. 60. §-a alapján további eljárás végett a b—i törvényszék elnökéhez megküldeni rendeli. II. R. E. v—i járásbíró albirót az 1871: VIII. tcz. 20. §-ának a) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek kimondja s ezért 100 korona pénzbüntetésre ítéli.

Indokok: N. M. járásbíró 25 örökösödési ügyben két éven túl mi intézkedést sem tett. Több örökösödési ügyben a közjegyzőt a hagyatéki iratok betérjesztésére fel nem hívta; több ily ügyet a közjegyző két éven át be nem terjesztett. Egy ügyben a kir. közjegyző az iratokat 1899 július 21-én betérjesztvén, ez ügyben a vizsgálat teljesítéséig érdemleges intézkedést a járásbíró nem tett.

1899-ben az elnöki vizsgálat napjáig, június hó 20-ig csupán 17, a fegyelmi vizsgálat során tartott első szemle napjáig, 1899 október 21-ig a 3. írományjegyzék szám alatti jegyzőkönyv szerint pedig csak 36 örökösödési ügyet fejezett be s hátraléka az 1899. évi elnöki vizsgálat napjáig 438 ügyből állott; az 1898-ban és 1899-ben érkezett örökösödési ügyekben 22, illetve 36 ügy kivételével intézkedést egyáltalán nem tett s ez utóbbi ügyekben is az egyik bírói intézkedéstől a másikig több havi időköz folyt le. Végre egy súlyos testi sértési bűnügyben 1898 október 15-től 1899 június 6-ig mi intézkedést sem tett és ez ügyet utoljára 1899 nov. 4-én tárgyalta, de hogy érdemben elintézte-e már, a fegyelmi vizsgálati iratokból ki nem tűnik.

R. E. albiró 11 örökösödési ügyben két éven át intézkedést nem tett. Bünvizsgálati ügyei közül: Egy lopási ügy 1896 július 25-től 1897 május 26-ig szünetelt, amikor a terhelt kihallgattatott. Ettől fogva a vizsgálat újból 1897 okt. hó 20-ig szünetelt, amikor a vizsgálat folytatására a R. E.-t helyettesítő H. T. b—i albiró 1897 november 9-re határnapot tűzött; ettől az időponttól abban R. E. ismételt 1898. évi márczius 29-ig, majd 1898 ápr. 14-től november 20-ig és ettől 1899 július 30-ig nem intézkedett. Egy lopási vizsgálati ügyben a törvényszék megbízása megérkezésének napjától, 1896 augusztus hó 1-től 1897 október hó 25-ig, majd ismét 1897 november 9-től 1898 márczius 3-ig, továbbá 1898 április hó 4-től október 3-ig, végre 1898 november 10-től 1899 július hó 18-ig nem intézkedett. 67 egyéb vizsgálati ügyben részben hónapokig, részben egy évet meghaladó időn át semmi intézkedést nem tett. 90 vétségi és kihágási ügyben 2 hótól majdnem 2 év közt váltakozó rövidebb és hosszabb időn át nem intézkedett, számos ítéletet hónapokig írásba nem foglalt, annak daczára, hogy a vizsgálati ügyek mindegyikét a kir. ügyész több ízben megsürgette, s hogy a nagymérvű hátralék megszüntetésére a törvényszéki elnök részint közvetlenül, részint a járásbíró útján 13-szor felhívta. Mulasztásával három ügyet el is évített. R. E. albiró tevékenysége egyáltalában nem volt kielégítő; mert az 1899-iki vizsgálatig összesen érkezett 113 bünvizsgálati ügyből csak 29-et, a folyamatban volt 531 vétségi és kihágási ügyekből csupán 270-et fejezett be s ezek közül is több esetben a hozott ítéletet csak hónapok múltán foglalta írásba.

A kir. tábla N. M. vádlottnak fentebbi késedelmes eljárását menthetőnek találta az okból, mert a nevezett az 1898—99-iki ügyforgalmi kimutatás szerint egyéb ügyekben kellő tevékenységet fejtett ki. Ellenben R. E. vádlottnak védekezése a terhére megállapított nagymértékű mulasztást nem mentheti. Büntetése meghatározásánál a kir. tábla figyelmét el nem kerülhetette ugyan az a körülmény, hogy a vádlott ugyancsak az ügyek késedelmes elintézése s egyéb szabálytalanságok miatt 1890-ben és 1891-ben két ízben volt elnökiileg megintve s a hivatali kötelesség vétkes megszegése miatt 1893-ban kétszer rosszalással, 1894-ben 25 frt, 1897-ben 100 frt, 1898-ban pedig 300 frt pénzbüntetéssel volt büntetve; sőt miután a vád tárgyává tett és beigazolt mulasztásait az utóbb említett két pénzbüntetésnek erkölcsi hatálya alatt követte el (1871: XVIII. tcz. 24. §., ezt a körülményt súlyosítóul tudta be; mégis a büntetés nemének és mértékének meghatározásánál a kir. tábla tekintettel volt arra, hogy vádlott a kimutatás adatai szerint 1899-ben az előző évekhez viszonyítva már nagyobb munkásságot fejtett ki s ezt a körülményt a javulás jelének tekinti, amely feltehetővé teszi, hogy a vádlott jövőben állását a megkívánt ügybuzgalommal fogja betölteni. (1900 november 9. 162/900. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítétele indokainál fogva helybenhagyatlik. (1901 február 16. 77/901. szám alatt.)

2. *A debreczeni kir. tábla fegyelmi bírósága:* A hivatalától felfüggesztett P. J. x—i albirót többrendbeli fegyelmi vétség miatt hivatalvesztésre ítéli.

Indokok: P. J. albiró a vétségi és kihágási ügyekben hozott ítéletek közül igen sok ítéletnek írásba foglalását huzamosabb időn át nem teljesítette, a felebbezési ítéleteknek a felsőbb bírósághoz felterjesztését, valamint a jogerős ítéletekkel kiszabott pénzbüntetések előírását s azok végrehajtása iránt való intézkedések megtételét elmulasztotta. Az 1899 január 19-ig, a fegyelmi vizsgálat teljesítése idejéig még nem voltak írásba foglalva az 1896. évről 36 darab, az 1897. és 1898. évekről 59 darab, a tárgyalási jegyzőkönyvek szerint szóval kihirdetett ítélet. Továbbá késedelmesen foglalt írásba a megtartott tárgyalás, illetve az ítélet kihirdetése után 6 hó múlva 2 drb, 1 év múlva 13 drb, 1 és 2 év közt 41 drb ítéletet és a késedelmesen írásba foglalt ítéletek közül 6 drb ítélet tartalma tekintetében, valamint 2 drb kihirdetett ítélet tekintetében azok utólagos írásba foglalhatása céljából az iratokon csak azt jegyezte meg: «m. ítélet», sőt 2 drb ítélet írásba foglalhatása céljából semmi feljegyzést sem tett. A fegyelmi vizsgálat teljesítése idejéig írásba nem foglalt ítéletek közül az 1896 április havától 53 esetben iktatott tárgyalási jegyzőkönyvek tartalma szerint kihirdetett ítéletek ellen bejelentett felebbezések folytán a vádlott az iratokat a felsőbb bírósághoz sem terjesztette fel. Vádlott elmulasztotta a jogerős ítéletekkel kiszabott pénzbüntetések előírását 31 esetben a szóval kihirdetett ítéletekkel kiszabott pénzbüntetésekre vonatkozólag. Az 1896. évből 4 darab, 1897-ben 1 drb ítélettel kiszabott pénzbüntetéseket pedig csak 1898-ban írta elő. A fentebbi jogerős ítéletekkel kiszabott pénzbüntetések, illetve az azokat helyettesítő szabadságvesztés-büntetések végrehajtása iránt 5 esetben ítéletekkel kiszabott büntetések kivételével egyáltalán nem intézkedett. A pénzbüntetések behajtásának vagy az azt helyettesítő szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának elmulasztása elévülés miatt a végrehajtás már lehetetlenné vált 11 esetben. Vizsgálati foglyok elleni bünvizsgálati ügyekben feltűnő késedelmesen járt el; a kir. ügyészség átiratait válasza sem méltatta, a kir. ügyészség megkeresésére a vizsgálati iratoknak betekintés végetti közlését nem teljesítette, sőt felügyeleti hatóságának ez ügyek befejezésére s a kir. ügyészség megkereséseinek teljesítésére irányuló utasítását sem fogantatosította a kellő időben. Vádlott mint vizsgálóbíró lopással

terhelt Cs.-né bünvizsgálati ügyében, dacára, hogy terhelt vizsgálati fogságban volt, feltűnő késedelemmel járt el.

A vétségi és kihágási ügyek közül elmulasztotta számos ügyben a szóbelileg kihirdetett ítéleteknek írásba foglalását; több hivatalból üdözendő kihágási ügyben hozott ítéletnek az ügyészséggel való közlését; számos felebbezett ítéletnek a felsőbb bírósághoz felterjesztését; jogerős ítéletekkel kiszabott pénzbüntetések nyilvántartásba előírását s azok behajtása iránti intézkedések megtételét; feltűnő késedelemmel járt el a vizsgálatok teljesítésében; a feljelentések közül többnek a vizsgálóbírói lajstromba bevezetését elmulasztotta. Feltűnő késedelemmel járt el különösen a bünvizsgálatok teljesítése körül. H. Gy. rablási bűnügyében 13 hóig nem tett semmi intézkedést; nyilvános rágalmazás vétségével terhelt V. S. ellen még 1893-ban folyamatba tett s 1898. évi október 11-én az ügyészségtől pótvizsgálat teljesítése iránt tett indítvánnyal visszaküldött bűnügyben 1899 febr. 19-én sértett megidézését rendelte el, de az indítványozott további pótlások teljesítésére intézkedést tenni elmulasztotta; egy lopási ügyben 1898 május hó 1-én érkezett jelentésre csak 1899 február hó 15-én tett további intézkedést; egy rablási ügyben, melyben a kir. törvényszék megbízó végzése 1894 augusztus 23-án érkezett a járásbíróshoz, az első intézkedést 1897 márczius hó 25-én, tehát 2 év 8 hó múlva, a további intézkedéseket pedig 1898 április 15-én és 1899 febr. hó 13-án, tehát csaknem 1—1 évi időközökben tette meg; egy lopási ügyben 2 év 9 hóig; egy közokirathamisítási ügyben több mint 1 évig; egy lopási ügyben 1897 augusztus hó 17-ike óta; egy lopási ügyben 3 év 3 hóig; egy sikkasztási ügyben 3 év 3 hóig; egy párviadal-ügyben 2 év 9 hóig; egy lopási ügyben a károsnak 1896 májusban kihallgatása óta; egy lopási ügyben 1896 január 1. óta; egy lopási ügyben 1896 január hó 29-ike óta s végül egy lopási ügyben 1898 április hó 12-ike óta nem tett semmi intézkedést. Az 1899. évben a felügyeleti vizsgálat foganatosításáig a vizsgálat teljesítése iránt való törvényszéki megbízással érkezett 20 drb feljelentésből 7 drbot még lajstromba sem vezetett s az összes 20 feljelentésre vonatkozóan semmi intézkedést nem tett, holott azok közül egy feljelentés letartóztatva levő egyénre vonatkozott.

A kir. törvényszék hatáskörébe utalt bűnügyekben a törvényszék megbízása folytán teljesítendő bünvizsgálat közül az 1894. évből még folyamatban levő 4 vizsgálat közül egyben 1899 márczius, kettőben 1899 április s egyben május óta; az 1895. évből folyamatban levő 7 bünvizsgálat közül egyben 1899 márczius, háromban április, kettőben május, egyben június óta; az 1896. évből folyamatban levő 31 bünvizsgálati ügyben a feljelentések beérkeztétől egyben 1899 januárig, 14-ben 1899 márcziusig, hatban áprilisig, stb. teljesített kihallgatások után a felügyeleti vizsgálatig nem tett semmi intézkedést; 1897-ről folyamatban levő két ügyben nem tett semmi intézkedést; 1898-ról folyamatban levő 50 ügy közül 44 ügyben a feljelentés érkezése óta szintén nem tett semmi intézkedést, 3 ügyben pedig egyáltalán nem tett semmi intézkedést. Az 1899. évi 43 feljelentés közül csupán 5 feljelentés alapján teljesített vizsgálóbírói cselekményeket, s annak dacára, hogy semmi intézkedéseket sem tett, a kir. ügyészségnek a vizsgálatok állásáról felvilágosítást kérő átirataira 93 esetben, s ezek közt olyan esetekben is, midőn még a vizsgálat megindítása iránt sem intézkedett, azt a választ adta, hogy «a vizsgálat folyamatban van s intézkedés tételét az iránt, hogy az mielőbb befejezést nyerjen». Elmulasztotta vádlott a kir. ügyészséggel közölni 23 esetben a beérkezett feljelentéseket s e feljelentések alapján a sürgős, halaszthatlan nyomozási cselekményeken kívül a felügyeleti vizsgálat teljesítéséig semmit sem tett; két rablási ügyben, bár a terhelteket a csendőrség kísérte a bíróság elé s ott letartóztatva maradtak, vádlott sem a letartóztatás elrendelése,

sem szabadlábba helyezésük iránt határozatot nem hozott. Az 1898. évi bünvizsgálati lajstromba valótlán adatokat vezetett be, amennyiben 15 ügygel többet tüntetett fel abban elintézettként, mint amennyit tényleg elintézett; 1899-ben a vizsgálati lajstromba a B. lajstrom szerint beérkezett feljelentések közül 34 drbot bevezetni elmulasztott. Elmulasztotta továbbá huzamos időn át a vétségi és kihágási lajstromnak az ügyességgel való közlését.

Ezen mulasztásokra és szabálytalanságokra nézve vádlott nagymérvű hivatali elfoglaltságával védekezett. A felügyeleti vizsgálatok alkalmával éppen az állapított meg, hogy vádlott a munkakörébe tartozott teendők minden ágában, ezek közül a vizsgálati foglyos ügyek befejezése tekintetében is nagymérvű hanyagságot tanusított.

Vádlott munkakörébe utalt több bünygyi irat elveszett; ily eset 23 van; 13 ügyben vádlott felmentő ítéletet hozott, felebbeztetvén azonban az ügyek, az iratokat a felsőbirósághoz nem terjesztette fel; vádlott azt állítja, hogy a 23 drb ügy nem az ő kezén és nem az ő mulasztása folytán veszett el.

A kir.-Curia: Vádlott 500 kor. pénzbüntetésre ítéltetik.

Indokok: A vizsgálat adataiból kétségtelen, hogy vádlott hivatalos köteleességeit fokozott mérvben megsértette. Azonban vádlott az 1897-ik évben elintézett összesen 3155 beadványt, 163 napon tartott tárgyalást s ezekre a kezelő által készített kivonat szerint 2301 egyén volt beidézve, a tárgyalások eredményeként befejezett vétségi és kihágási ügyek ítélettel 150-et, végzéssel 130-at, bünvizsgálatot 109-et, más büntető ügyet 538-at, telekkönyvi ügyet 455 drbot, stb. A járásbiróság személyzetének összhangzó vallomásából s a bemutatott bizonyítványokból az tűnik ki, hogy vádlott nemcsak a hivatalos órákat megtartotta, hanem sokszor este 6—7 óráig is a hivatalban működött, sőt K. E. állítása szerint az is gyakran megtörtént, hogyha fontos ügye volt, akkor 8—9¹/₂ óráig is tartotta a kihallgatásokat. A járásbiróság bünvádi ügyforgalmához képest figyelemreméltónak találtatott vádlott az a védekezése is, hogy a járásbiróság a bünvádi ügyek ellátására előzően kellő munkakerővel nem rendelkezett. Tekintve továbbá, hogy az ad. I. a. elősorolt azon ügyek, melyekben a felebbezések fel nem terjesztettek, a panaszlók és panaszlottak érdekeire kevésbé fontos vétségi és kihágási esetekre vonatkoznak (36 darab becsületsértés); a VI. a. 1—23-ig elősorolt ügydarabok hiánya pedig vádlott terhére nem róható; tekintve főleg, hogy a tömeges szabálytalanság és késedelem daczára vádlott működéséből jelentékeny hátrány nem származott (1871: VIII. tcz. 23. §.), mert vádlott működése ellen az 1897 előtti szabálytalanságok miatt sem az ügyfelek, sem a vád- avagy felügyeleti hatóság részéről kifogások nem tétettek, amiből az következtetendő, hogy 1897-ig a szabálytalanságoknak hátránya egyáltalán észlelhető sem volt; mert az egyéni szabadság és az ügyfelek érdekének sérelme miatt külön panasz ezuttal sem emeltetett, az állam vagyoni érdekeire vonatkozóan pedig a vizsgálatok adataiból csak az állapítható meg, hogy a végrehajtási jog az ad. I. elősorolt kizárólag állami anyakönyv elleni kihágásokra vonatkozó ügyekben kiszabott 108 frtra terjedő pénzbírságra nézve elévült, ily körülmények közt vádlottal szemben, aki 19 évi működése alatt fegyelmi-leg büntetve nem volt, a legsúlyosabb büntetés alkalmazandónak nem találtatott. (1900 szept. 15. 406/900.) B. A.

Végrendeleti öröklés a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

Közös végrendelet.

26. Felszólalok a mellett, hogy a szerződési öröklés fentartása, és oly irányban való szabályozása mellett, hogy bizonyos körülmények között az öröklési szerződés egyoldalu

* Az előbbi közl. I. 1., 3., 5., 10., 38. és 39. számban.

visszavonása is legyen megengedve, a közös végrendelet jogintézménye ne fogadtassék be a polgári törvénykönyvünkbe.

Alig igényli a bővebb megvilágítást, hogy közös végrendelet rendszerint a jogállapotnak bizonytalan és ingatag szabályozójának jelentkezik. Vitássá válik, hogy közös végrendelettel vagy öröklési szerződéssel van-e dolgunk; bizonytalanság forog fen arra nézve, hogy a két végrendelkezőnek rendelkezései egymástól függetleneknek, avagy olyanoknak tekintendők-e, melyek egymással okozatos összefüggésben állanak; meg nem határozhatni, hogy melyik rendelkezést kellessen tulajdonítani az egyik végrendelkezőnek és melyiket a másiknak.

Ha eltekintünk a főváros területétől, nem mondhatni, hogy magában az országban közös végrendelet nagyon sűrűn előfordul. Mindazonáltal szívesen elősmerem, hogy lehetővé kell azt tenni, mikép házasságok (és a házasság létrejöttének feltétele alatt jegyesek) közösen szabályozhassák vagyoniuk sorsát úgy egyiküknek, mind pedig kettőjüknek elhunyt utáni időre. Ez, tekintettel a házasságok egymáshoz viszonyára, az együttélés és együttműködésből eredő érdekközösségére, a gyermekek és a mindkét oldalbeli rokonok iránti kölcsönös gondoskodására és azon törekvésre, hogy egyiküknek halálával a vagyoni viszonyokon lehetőleg kevés változás történjék: elutasíthatlan jogi szükségnek mutatkozik.

Ezen szükségnek azonban teljesen eleget teszünk a szerződési öröklésnek fentartásával és tapintatos szabályozásával. Nem látszik indokoltnak e mellett még a közös végrendeletet is fentartani, mely ha nem viszonyos (testamentum non correspectivum) mint egymástól voltaképpen teljesen független két önálló végrendelet, különös jogi jelentőséggel egyáltalában nem bír, ha pedig viszonyos, igen gyakran az öröklési szerződéssel ugyanazon egy tekintet alá jön.

Az a körülmény, hogy az öröklési szerződés csak a közvégrendelet alakiságával jöhet létre, már a kir. közjegyző közbenjötté által biztosítja azt, hogy annak szerkesztése körül rendszerint a szükséges körültekintés és szabatoság szem előtt tartatik. E mellett még utalni kívánok a francia és zürichi törvénykönyvekre is, melyek közel állanak az általami javasolt állásponthez.

De ha a közös végrendelet már befogadtatik polgári törvénykönyvünkbe, annak nem szabad úgy szabályoztatnia, amint ez a tervezetben javasoltatik.

Az a javasolt rendelkezés, mely az 1934. §-ban kifejezve van, egyenes ellentétben van a végrendelkezők igazi célzatával és gyakorlatilag a legnagyobb visszasságoknak kufor-rásává válik.

Ha a közösen végrendelkező házastársak egymást kölcsönösen örökösnek nevezték és a túlélőnek halála esetére mindkettejük hagyatékában mint örökösöt vagy hagyományost a mindkét részről való törvényes örökösöket részesítették: nem lehet kétség esetében észszerűen a közös végrendelkezőknek más célzatot imputálni, mint azt, hogy a férj kívánsága volt a hagyaték egyik felében a maga rokonait vagy törvényi örököszeit; ellenben a feleség kívánsága volt a hagyaték másik felében megint a maga rokonait vagy törvényi örököszeit részesíteni.

Ehhez képest nem lehet észszerűen a jogviszonyt más képen construálni, mint akképpen, hogy a részesített személyek a hagyaték egyik felére a férj örökösének, ellenben a hagyaték másik felére a feleség örökösének tekintessenek.

Nem volna-e visszás, hogy például a korábban elhalt férj törvényi örököse vagy rokona, aki vele szemben érdemlenné vált és ennél fogva annak jóakaratából neki szánt részesítést nem kaphatná meg, azt mégis megkapja, mert a feleség volt az, aki másodsorban halt meg, akivel szemben a részesített érdemtelenséget nem követett el.

Vagy megfelelőnek lehet-e azt tekinteni, hogy a korábban elhalt férj névszerint megnevezett törvényi örököse egé-

szen elessék a férj jóakaratából neki szánt részesítéstől, még pedig nemcsak ő maga, hanem annak örököse is, csak azért, mert a feleség életében elhalt, a kitől voltaképp az ő részesítése nem származik?

Mellékesen legyen felemlítve, hogy a tervezet által con-templált constructio még abban a hibában is szenved, hogy illetékügyi szempontból megdrágítja az öröklést. Mert a korábban elhalt házastárs rokonai, minthogy a tervezet szerint a túlélő házastárs által részesítetteknek tekintendők, akivel vérrokonságban nem állanak, részesítések után mint idegenek a legnagyobb illetéket fizetni kötelesek; holott a helyes constructio szerint mindegyik az illető házastárs rokonaképp nyeri részesítését, és épp azért részesítésére nézve a kisebb illeték alá esik.

A közös végrendelet egyoldalú visszavonásának kérdése szerintem a következő elvek alapján szabályozandó.

1. Rendszerint minden egyes végrendeletkező jogosítva van a maga rendelkezését bármikor visszavonni és ezen visszavonás rendszerint nem érinti a másik végrendeletkezőnek rendelkezését.

2. Ha a közös végrendeletben az egyoldalú visszavonásról való kifejezett lemondás foglaltatik, e részben az öröklési szerződésre vonatkozó szabályok alkalmazandók.

3. Ha viszonyos végrendelet forog fenn, vagyis, ha az egyes rendelkezések egymással okozatos összefüggésben vannak:

a) abban az esetben a korábban elhalt végrendeletkező részéről a másik végrendeletkezőnek életében eszközölt visszavonás hatálytalanná teszi az utóbbinak azon rendelkezéseit, melyek a visszavont rendelkezésekkel okozatos összefüggésben vannak.

b) A másodsorban elhalt végrendeletkező a maga ily összefüggésben levő rendelkezését, házastársának halála után, ha elfogadta az utóbbinak végrendeletében neki szánt részesítést, rendszerint vissza nem vonhatja. Kivételnek van helye, ha az ily okozatos összefüggésben levő rendelkezéssel részesített személy a túlélő végrendeletkezővel szemben olyan cselekményt követne el, a mely miatt a részesített személytől, ha az az ő leszármazója volna, kötelesrészét elvonhatná, vagy ha ezen rendelkezés hatálytalanná válik. Ezen két esetben a túlélő végrendeletkező a maga ily összefüggésben levő rendelkezéseit visszavonhatja, és ezen visszavonás nem érinti a korábban elhalt végrendeletkezőnek rendelkezéseit.

4. Okozatos összefüggésben levőknek különösen azon rendelkezések tekintendők, melyek által a közösen végrendeletkezők egymást, és mindkettőjük halála esetére kölcsönösen oly személyeket részesítettek, akik a másik végrendeletkezőnek rokonai, vagy egyébként hozzá közel állanak.

5. A túlélő végrendeletkező azon vagyonról, melyet a korábban elhalt végrendeletkező halála után szerzett, egészen szabadon rendelkezhetik, hacsak nem foglaltatik e részben ellenkező rendelkezés a közös végrendeletben.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

A választói jog mivolta.*

Mondottuk, hogy az ember jogaként biztosított állapota az egyesek érdekében van és hogy azokkal a magánosok szabadon rendelkeznek. Ugyanez a körülmény áll fenn ezekre az állapotokra. Habár ezeket az állapotokat az állam azért biztosítja, mert azt céljai közt levőnek tartja, kétségtelen, hogy ezeknek az állapotoknak a biztosítása első sorban az illetőknek érdekében áll és csak a magánosok ezen egyéni érdekeinek kielégítésével igyekszik az állam a közérdeket is kielégíteni.

Az ember valamely ily állapotára való jogáról lemondhat s megengedheti annak csorbitását, amely esetben annak megsértéséről és a megsértés büntetéséről szó nem lehet.

* Az előbbi közl. l. a 37., 38. és 39. számban.

E tekintetben ugyan kivételt látszik tenni az a körülmény, és ezt a kivételt gyakran felhozzák ellenvetéseül annak, hogy az életre, testi épségre az embernek joga van, hogy azt, aki mást annak beleegyezésével megöl, szintén büntetik, valamint az öncsonkitót is. Az előbbi eset azonban azért nem tagadása annak a tételnek, hogy az életre való jogáról valaki lemondhat, mert aki öngyilkosságot kísérelt meg, azt nem büntetik; és mert a mást beleegyezésével megölnének büntetése nem az életre való jog megóvása végett van kilátásba helyezve, hanem azért, hogy senki embert, még az illető beleegyezésével se öljön; tehát nem a sértett szempontjából, hanem a cselekmény meggátlása szempontjából.

Az öncsonkítás büntetése pedig azért nem tagadása a felállított tételnek, mert az öncsonkítást nem minden esetben büntetik, hanem csak akkor, mikor azzal valaki a katonakötelezettség alól akar menekülni, tehát akkor, mikor valaki annak segélyével egy más kötelezettség teljesítése alól akarja magát elvonni.

Eléggyé gyakori az a felfogás, mely ezeket az állapotokat a magánosok jogainak fogja fel. De ezt tagadásba is vették. Így *Jellinek* a közjogi alanyi jogosítványokról írt munkájában arra az álláspontra helyezkedik, hogy ezek az állapotok az ember tulajdonságai, amelyek lényegét teszik s amelyekkel az ember nem bir, hanem amelyekben van. S miután minden jognak kell tárgyának lenni, ha ezek az állapotok az ember jogai volnának, a jogalany maga volna a tárgya a jognak. *Jellinek* szerint tehát ezek a tulajdonságok az ember személyiségéhez tartoznak s a személyiség az az állapot, amelyhez fűződnek a jogok, de amely maga nem jog.*

Mindazonáltal azt hisszük, hogy tételünket fentarthatjuk. Az, hogy az ember jogának tárgyának kell lenni, az csak annyiban áll, hogy kell valaminek lenni, amire nézve az ember biztosítva van. Kell valaminek lenni, ami az ember részére biztosítva van. Ez lehet valamely dologra vonatkozó helyzete az embernek, tehát valamely dolog birtoka, tulajdona, hasznélvezete stb., de hogy miért ne lehetne az embernek valamely állapota, ha úgy tetszik valamely tulajdonsága is biztosítva mások sérelme ellen, az nem világos. Mert hogy az alany önmagának tárgya nem lehet, az mint a logikának tétele nem áll (p. o. én szeretem magamat); és különben is itt csak az egésznek, mint alanynak egy része a tárgy, úgy hogy a *Jellinek* felhozta körülmény nem áll utjában annak, hogy az embernek valamely állapotára joga lehessen.

Vannak az embernek még bizonyos helyzetei és pedig valamely tárgyhoz való helyzetei, amelyeket nem szokás az ember vagyoni jogaihoz sorolni, ilyenek p. o. az úgynevezett házi jog vagy az embernek lakása szabadságára való joga és némileg a levéltitokra való joga. Nem szokás ezeket az ember vagyoni jogaihoz sorolni, mert habár valamely dologhoz való helyzettel állunk szemben itt, ily helyzetnek a biztosításával nem az ember gazdasági érdekét mozditja elő az állam.

Ennélfogva az embernek ezek a jogai inkább a személyes állapotbeli jogaihoz sorolandók. Az embernek joga lehet ezekre a helyzetekre azért, mert a lakás szabadságát, a levéltitkot az ember részére biztosítja az állam olyképpen, hogy annak megsértőire büntetést szab s e körülményekkel az állam első sorban az illetőknek érdekeit mozditja elő.

7. A személyes szabadságon és az előbb tárgyalt állapotokon kívül jogoknak és pedig közjogoknak szokás még tekinteni az embereknek bizonyos cselekvési szabadságát p. o. a sajtószabadságot, vagyis gondolatközlési szabadságot, a lelkiismereti vagyis a vallásszabadságot, a tanszabadságot, az egyesülési és gyűlésezési jogot stb. Mindezekben az esetekben nem állapotról van szó, hanem arról, hogy az emberek bizonyos cselekményei szabadok legyenek. Az a

* System d. subj. öff. Rechte 77—79. l.

körülmény, hogy nem állapotról, hanem cselekményekről van szó, nem fontos és nem zárja ki azt, hogy ugyaneme cselekmények megtételének a lehetősége ne legyen biztosítható és így az ember jogává tehető.

A személyes szabadság sem más, mint a szabadon való járás-kelés, cselekvés lehetősége.

Mindazonáltal az említett irányu cselekvéseknek lehetősége csak akkor lehet az ember jogává, ha az az állam részéről, mint az ember joga, csakugyan biztosítva van és ha az első sorban az egyes ember érdekét elégíti ki. A biztosítás, mint láttuk, állhat abban, hogy az állam saját hatalmának segélyét helyezi kilátásba, ha az illető cselekmények megtételében valaki akadályozza az embert, továbbá abban, hogy az állam ezen cselekmények megtételében való akadályozást bünteti. Ily biztosítás e cselekmények tekintetében nem igen szokott előfordulni; — nálunk biztosítva vannak így a vallásos szertartások¹ — hanem e cselekmények szabadsága csak nem teljesen van megállapítva; nevezetesen csak úgy, hogy az állam megállapítja, hogy azokat nem korlátozza, nem tiltja, amiből azonban még nem következik, hogy ezeknek megtehetését az állam, mint az ember jogát, biztosítja is magánosoknak.

Ezeknek a cselekményeknek a szabadsága továbbá rendszerint inkább közérdek, mint a magános érdeke, p. o. sajtószabadság, vallásszabadság, s azért azok nem is igen válnak az ember jogává még akkor sem, ha azt az állam biztosítja. Igaz azonban, hogy itt a határt megállapítani nehéz; p. o. nehéz eldönteni, hogy a vallásszabadság, mely mint jelezve volt, nálunk a büntető-törvénnyel biztosítva van, inkább a magánérdekben, vagy a közérdekben van.

Ezekre a cselekményekre vonatkozólag helyes tehát a német államjogászok előbb jelzett felfogása, hogy azok nem az ember jogai, hanem hogy azok az államhatalom gyakorlásának szabályai. De ezt csakis ezekre a cselekvésbeli szabadságokra vonatkozólag lehet állítani s nem a fentebb jelzett állapotokra is.²

De ezeken a cselekményeken kívül is oltalmazza az állam bizonyos cselekmények lehetőségét, s e cselekmények egészen más természetűek, mint az előbb tárgyaltak. Az állam biztosíthatja az embernek, hogy szellemi műveit kizárólag ő tehesse közé, hogy találmányait kizárólag ő jelezhesse bizonyos jelekkel stb. *Valamely cselekmény megtehetésének kizárólagossága az, amit itt az állam biztosít s nem az illető mű, találmány, jegy stb.,* és e tekintetben ez a biztosítás hasonlatos ahhoz, amit az állam az ember bizonyos vagyoni helyzeteire való jogának megadásával nyújt. Ott is cselekvőségi lehetőség kizárólagosságát biztosítja az állam, itt is. A biztosítás ott is első sorban az ember érdekét mozditja elő, itt is. Az ember vagyoni helyzet jogaihoz való hasonlóságánál fogva az ember e jogait szintén dologi jogaihoz szokás sorolni, de megkülönböztetésül ezeket anyagiatlan (immaterialis) dologi jogoknak szokás nevezni.³ Másrészt sorolják az ember e jogait u. n. személyiségi jogaihoz, amelyekhez különben azokat sorolják, melyek az embernek fent jelzett biztosított állapotára vonatkoznak.⁴ Az ember e jogainak ide sorolása nem helyes, mert nem az ember valamely személyes állapotát vagy tulajdonságát, nem az ember személyiségét védi az állam ezekre vonatkozólag, hanem az ember bizonyos cselekvőségi lehetőségét, mely a személyiségtől elválasztható. Így p. o. a

szerzői jog is nemcsak a szerzőt illeti meg, tehát nemcsak azt, akinek személyiségéhez tartozik az illető szellemi mű, amelyre vonatkozólag bizonyos kizárólagos cselekvésbeli lehetőség és szabadság biztosítva van, hanem megilleti az az örökösöket vagy azokat is, akikre a szerző azt átruházta s akiknek személyiségéhez az illető szellemi műnek semmi köze. Ez még világosabb a találmányoknál vagy védjegyeknél.

A névre azonban az embernek nincs joga, annak viselése vagy használata közigazgatási kötelesség.

Az ugyanis, hogy mindenkit meghatározott névvel lehesen megnevezni, állami közérdek; azért állami parancs, hogy mindenkinek legyen neve (p. o. II. József rendelete, melylyel a zsidók névviselését elrendelte). Magánérdeke pedig magának a névnek viselésével az illetőnek nem elégül ki. Szoktak egyik vagy másik név viseléséhez érdeket is kötni, de ez nem a névviselés valódi és első célja. A névhez ennél fogva az embernek nincs joga, azt viselni kötelesség, azt el nem hagyhatja, azt mással elcserélni állami engedély nélkül nem szabad.

Az ember névhez való jogának birói megállapításáról is szokás szólni, de ez sem helyes. Midőn valaki tagadja, hogy *A*-t nem az *A*. név illeti meg, az a valaki nem *A*-nak jogát tagadja, hanem azt állítja, hogy *A*. közigazgatási kötelességének nem tesz eleget, hogy nem azt a nevet használja, amelyet használnia kötelessége. Annak megállapítása, hogy kinek mi a szabályszerű neve, mit kell viselnie s mit nem szabad viselnie, közigazgatási feladat, ami azonban nem zárja ki azt, hogy ez a teendő bíraskodás formájában tétessék meg. A kötelességnek ily birói uton való megállapítása vagy birói uton való megállapítása annak, hogy mi nem kötelessége valakinek, a névviselési kötelezettséget nem teszi az ember névhez való jogává. De állhat valakinek az érdekében, hogy más valaki saját nevét szabályellenesen elhagyva, ne használja az ő nevét. Ha ez megtörténik, nem névviselési joga van az illetőnek sértve, hanem más joga, p. o. becsülete lehet veszélyeztetve. A jogrend jogellenes veszélyeztetés ellen is nyújthat védelmet, mikor még valakinek joga nincs megsértve, p. o. veszélyeztető építkezés ellen; ily veszélyeztetés elleni védelemnek kell azt az intézkedést tekinteni, midőn valakinek kérelmére mást az ő nevének viselésétől eltiltják, hacsak ennek is nem azt a nevet kell viselnie. Ha a névre az embernek joga volna, akkor minden esetben, midőn az állam másnak ugyanazon név használatát megengedi, az előbbinek jogát sértené.

Nem áll azonban az, ami a név viseletére, a cég kizárólagos használatára, azaz arra, hogy valaki valamely név alatt kizárólag folytasson üzletet. A cégnek kizárólagos használatára az illetőnek joga van, amelyet az állam az illető érdekében biztosít azáltal, hogy másnak ugyanazon cég használatát nem engedi meg. E tekintetben a cég használata ugy tekintendő, mint p. o. valamely védjegy használata.

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

Jogirodalom.

Az orvos működési köre az igazságügyi szolgálatban. Írták: dr. Moravcsik Ernő Emil egyetemi tanár és Súlyom Andor igazságügyminiszeri titkár. Budapest. Grill Károly könyvkereskedése. Ára 14 korona. 975 oldal.

Bátran elmondhatjuk, hogy a jogtudománynak egyetlen ága sincs, melynek annyi segéd tudománya volna, mint a büntetőjognak. A magánjog, kereskedelmi s váltójog, stb. alig szorul segéd tudományra, ellenben a büntetőjog úgy körül van sánczolva az ő segéd szereivel, hogy aki a büntetőjoggal tudományosan akar foglalkozni: csaknem nagyobb súlyt kell helyeznie a mellék tudományokra, mint magára a büntetőjogra. Ezt a jog modern fejlődésére s mostani berendezettségére tekintettel értem. Természetesen régebben, midőn a

¹ Az 1878: V. tcz. (büntető-törvény) II. rész, IX. fejezete.

² *Jellinek* szintén tesz különbséget a közjogi alanyi jogositványok és az úgynevezett reflexjogok közt. Ezt abban találja, hogy ahol a dolog természete vagy az állami oltalom megtagadása az egyén igényét kizárja, ott csak reflexjogokról lehet szó. System 65. l.

³ *Gareis*: Jur. Encyclop.: a jogok táblázata.

⁴ *Gareis*: Jur. Encyclop.: 2. kiadás 17., 18. §§. *Gierke*: Deutsches Privatrecht 702. s. köv. l.

büntetőjog a Ihering által annyi sarcasmussal elkeresztelt «Begriffsjurisprudenz» légköréből nem tudott még kimene-
külni, akkor alig volt annak segédtudománya; s alig volt
tudománynak nevezhető. Inkább volt az logikai erőpróba,
s jobbára abban állott, miként lehet egy jogi fogalomról
köteteket írni a nélkül, hogy ennek a nagy dogmatikának
akár a jogtudományra, akár az életre valamelyes haszna lett
volna. Lassanként átalakuláson megy keresztül ez a felfogás;
s a jog régi dogmatikus kultiválása helyére elementáris erő-
vel nyomul a büntetőjog segédtudományainak nagy csapata s
a dogmatikus kutatásokból csupán annyi marad meg, ameny-
nyit az élet megkövetel. S ez a büntető-jogtudomány igazi
jövője, mert ez is épp úgy, mint minden emberi tudás az
életnek, az emberi társadalomnak áll szolgálatában. Létjogo-
sultsága ott kezdődik, ahol az egyetemes jólétretörekvés
nagy küzdelmében a jogszolgáltatásnak hasznára van, s ott
végződik, ahol hasznossága megszűnik.

A büntető-jogtudomány zászlóvivői megértették immár,
hogy a büntetőjog, mely az emberi cselekményekkel s ezek
révén magával az emberrel foglalkozik, kell, hogy a positiv
tudományok egész seregét vonja vizsgálódásainak körébe;
mert csak ezek révén jön az élettel összefüggésbe.

Az anthropologia, statisztika, sociologia, physiologia,
psychologia s főképp az orvosi tudomány ma már nélkülöz-
hetetlen segédtudománya a büntetőjognak, ezek nélkül a bün-
tetőjog területén tudományos vizsgálódások nem eszközölhe-
tők. Külföldön már egész könyvtár van ezen studiumokról
megírva, melyek az említett ismeretágakat a büntetőjoggal
vonatkozásban tárgyalják. Nálunk, sajnos, még ez ideig csak
a törvényszéki orvostan s ennek is főképp az elmekórtani
része lett felkarolva, az is inkább az anyagi részét öleli fel
a kérdésnek, de egyéb számos vonatkozásaiban nem tárgyalja
azt. Pedig az orvosnak, a bírónak, ügyvédnek, ügyésznek
nemcsak a törvényszéki orvostan körébe vágó pathologiai
tünetekkel kell megismerkednie, de ismernie kell azt szer-
vezeti s eljárási szempontból is; tudnia kell, hogy az orvos-
nak mily szerepe van a büntetések végrehajtásánál, a polgári
törvénykezés terén stb.

Hálás munkát végzett a két szerző, midőn «*Az orvos mű-
ködési köre az igazságszolgáltatásban*» cím alatt feldolgozta
mindazt az anyagot, mely az orvos hivatására vonatkozik az
igazságszolgáltatásban; s a kiadó igen szerencsés volt, hogy
Moravcsik Emilt és *Sólyom Andort* nyerte meg e nagy és
nehéz munka megírására. Ezen materia feldolgozására náluk
hivatottabb írókat nem talált volna. Az előbbi európai hírű
tudós professora az ember idegéletének; s már számos mun-
kával gazdagította az orvostani tudományt. Csak pár éve
jelent meg tőle a «*Gyakorlati elmekórtan*» nagyszabású kézi-
könyvének második kiadása, amelynek a kiegészítője a most
megjelent munka. A másik szerző: *Sólyom Andor* miniszteri
titkár évekig teljesítette a titkári tennivalókat a törvényszéki
orvostani vizsgálatoknál; s az igazságügyminiszteriumban az
igazságügyi orvosi tanács ügyeinek referense. Érthető tehát,
hogy a két szerző nemcsak nagy elméleti tudással, de hasonló
gyakorlati ismeretekkel is felszerelten praedestinálva volt a
mű megírására.

A munka következő öt részből áll: a) szervezet; b) bün-
tetőjog és eljárás; c) polgári törvénykezés; d) büntetések
végrehajtása; e) nyugdíjazás.

Az első fejezetben fel vannak dolgozva az igazságügyi orvosi
szakban alkalmazott orvosok szolgálati viszonyai, jelesül azok
alkalmazása, minősítése, illetményei, bünvádi s fegyelmi fele-
lőssége; a második, mely a legterjedelmesebb s legfontosabb
anyagot tartalmazza, felöleli az orvos szerepét a büntetőjog-
ban s büntető eljárás folyamán. Ez a rész hatszáz oldalt foglal
magában; már a terjedelméből látható, hogy ez a mű ge-
rincze. Külön általános rész vezet be az itt tárgyalt nagyfon-
tosságú anyagot, ahol megismerkedünk a bűncselekmény

fogalmával, a kísérlettel, részességgel, a szándékossággal és
gondatlansággal, valamint a büntetésekkel. Ezután jön az
anyag részletes tárgyalása, és pedig előbb a perjogi s azután
az anyagi rész. Talán rendszerebb lett volna előrebecsátani
az anyagi részt, s azután tárgyalni az alakit, mert a perjog
az anyagi rész mikénti kezelésével foglalkozik, tehát előbb
azt az anyagot kell ismernünk, amire vonatkozólag az eljárás
szabályozva van, ez azonban oly jelentéktelen szépséghiba,
ami a mű értékéből mit sem von le s bőségesen kárpótolva
vagyunk ezért az óriási anyagnak igazán virtuóz feldolgozása
által. A súlypont a beszámítás kérdésére van helyezve; igen
helyesen tették szerzők, hogy ezt a nehéz részt oly nagy
alapossággal s tüzetességgel tárgyalták, mert kétségtelenül
ez a büntető igazságszolgáltatás alapja, amely nélkül nincs
igazságszolgáltatás s amely kérdésnek helytelen megoldása
által vagy bűnösök törvénytelenül szabadulnak a bűnhődés-
től vagy — s ez kétségtelenül sokkal veszélyesebb — sze-
rencsétlen betegek tébolyda helyett a fegyházba kerülnek.

A «Beszámításról» szóló fejezetben a beszámítást kizáró
okok egyenként vannak tárgyalva úgy jogi, mint elmekór-
tani szempontból, és pedig a törvénykezésből vett példákkal
felszerelve, ami az elméleti fejtegetést érthetőbbé s a kérdés
tanulmányozását élvezetesebbé teszi. Az öntudatlan állapot s
elmebetegség különböző válfajain kívül megismerkedünk itt
az ellenállhatatlan erővel, physiologikus szellemi fejlettséggel
és siketnémasággal; végül a beszámítást enyhítő körülmé-
nyekkel, ahol szerzők nem felejtkeztek meg a korlátolt be-
számítási képességnek nagy horderejű kérdéséről sem. Ezután
egyenként tárgyalják azokat a bűncselekményeket, melyek
az orvos működésével valamelyes vonatkozásban lehetnek.
Nagy gondossággal vannak itt kifejtve a bíróra lényeges
ismérvek, s ennek kapcsán lépten-nyomon reámutatnak szer-
zők arra, hogy e jogismérvek körül mily tennivalói vannak
az orvosnak, hogy a bírónak az igazság kutatásánál hű munka-
társa lehessen.

A «polgári törvénykezés» című fejezetben első sorban
megismerkedünk az orvossalakértői bizonyítással a polgári
perben, azután tárgyalva vannak: a természetes személy;
a gyámsági és gondnoksági ügyek; a házassági jog s az el-
járás; szolgálati s munkásszerződések; orvosi díjszámlák;
kártérítési perek; életjáradék; biztosítási ügyletek; megbízás
nélküli ügyvitel; jogügyletek érvénytelenítése; végrendele-
tek; tanuzási képesség polgári perben.

Ebből a felsorolásból látjuk, hogy az orvosnak mily sok
feladata, hányféle szerepköre van a polgári perben; s ha
hozzávésszük, hogy e változatos hatáskörre vonatkozó sza-
bályok mily szétszórtan vannak törvényeinkben s a rende-
letekben, könnyű elképzelni, hogy amily nagy fáradságot s
körültekintést vett igénybe az anyag rendszeres feldolgozása,
épp oly nagy szolgálatot tettek szerzők szakszerű munkájuk-
kal nemcsak az orvosoknak, hanem az egész jogászvilágnak.

Hogy teljes legyen a munka tartalmának rövid ismer-
tetése, kiemelem még, hogy szerzők a két utolsó fejezetben
a «Büntetések végrehajtását» s a «Nyugdíjazást» tárgyalják.
Befejezésül pedig bőséges tárgymutató van a munkához csa-
tolva.

Talán nem lett volna fölösleges e nagy munkából egyet-
mást részletesebben megbeszélni, de oly nagy anyag van itt
fölkhalmozva, s minden kérdést oly talpraesetten, élvezetes
modorban, könnyű, vonzó, világos stylusban tárgyalnak a
szerzők, hogy amint a szép szálás erdőből nehéz a legszebb
fákat kiválogatni, úgy itt is nehéz lett volna a legérdekesebb
részeket kiemelni.

Egyet azonban e nélkül is konstatálhatunk; azt t. i.,
hogy szerzők páratlanul lelkiismeretes és hasznos munkát
végeztek; részben ismeretlen s — bátran elmondhatjuk —
egészben rendezetlen anyagot öntöttek formába; s hozzá-
tehetjük: mesterileg öntötték formába. Ebből a munkából

látjuk, hogy az orvosi tudomány olyan az igazságszolgáltatásban, mint a falat kenyér az éhező ember szájában; de látjuk azt is, hogy ez a nagy munka egyaránt nélkülözhetetlen az orvosnak és jogásznak, mert ebből a nagy kodexből az előbbi megismeri hatáskörét az igazságszolgáltatásban, az utóbbi pedig megtanulja, hogy az orvosra *mikor* szorul az igazságszolgáltatás nagy munkájában s *miként* alkalmazza azt.

Vargha Ferencz,
kir. főügyészi helyettes.

Külföldi judikatura.

818. Oly szerződés, melylyel valakinek pénz ígértetik, annak kieszközlése végett, hogy a fogházbüntetés elengedtettség vagy átváltoztatassék, mint a közrenddel ellenkező, semmis és bírói uton nem érvényesíthető. (*Sedani törvényszék.*)

819. A sajátkezüleg irt végrendeletnek szélén levő aláírás érvényes, ha a végrendelettel egy teljes egészet képez. (*Bordeauxi felebbviteli bíróság.*)

820. A kötelelem terjedelme a teljesítési helynek törvénye szerint itélendő meg. (*Német birodalmi törvényszék.*)

821. A joggyakorlat által a főnök és segéd között kötött versenytilalmakra megállapított jogszabályok alkalmazandók oly szerződésekre is, amelyeket önálló kereskedők kötöttek, mert a két eset közt nincsen lényeges különbség. (*Német birodalmi törvényszék.*)

822. Az ilyen versenytilalom érvénytelennek tekintendő abban az esetben, ha a korlátozás annyira tulságosnak látszik, hogy az által a kötelezettnek szerzési képessége felette megnehezítettetik. (*Német birodalmi törvényszék.*)

823. A vevő az üzletét, az összes aktívakkal és tartozásokkal más czégre ruházta át, amelynek az eladó megtagadta a szállítást. A bíróság kötelezte az eladót a nemszállítás folytán felmerült kárnak a megtérítésére, mert a vevő jogosítva van a vételügyből eredő jogait és kötelezettségeit átruházni, csak hogy ő maga is kötelezve marad az eladónak. Az eladónak ily körülmények közt nincs jogos oka a teljesítésnek megtagadására és a vevő jogutóda jogosítva van jogelődének a szerződésből eredményező összes jogainak a gyakorlására. Ha a kereset a szerződés teljesítésére irányult is, a vevő mégis jogosítva van utóbb választási jogát gyakorolni és nemteljesítés miatt kártérítést igényelni, vagy az ügylettől elállani. (*Kaiserslauterni törvényszék.*)

824. A lakásnak bérlője ellenkező megállapodás hiányában a ház azon külső részének is bérlője, amely megfelel a bérelt lakásnak, a padló-vonaltól kezdve mennyezet magasságáig. Az e helyen más által alkalmazott címtáblának és redőnyöknek eltávolítását igényelheti ez alapon. (*Algieri felebbviteli bíróság.*)

825. Azon vélelem, hogy a felek tulajdona kiterjed arra, ami fölötte és alatta van, csak egyszerű vélelem (*juris tantum*), mely hátrál a bármely jogcímen vagy elbirtoklásan alapuló ellenbizonyíték elől. A kőbánya egy a telektől különböző tulajdont képezhet és annak egymás fölött fekvő karzatai több tulajdonost illethetnek, ha bírnak szerzési címekkel. (*Orleansi felebbviteli bíróság.*) Körli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Az állami tisztviselők mozgalmát** Magyarországon mindenki a legnagyobb rokonszenvvel kíséri. Ami bennünket ebben a mozgalomban különösen érdekel, az a bírói fizetések kérdése. A bírák anyagi helyzete sokkal rosszabb, mint a tisztviselők bármely kategóriájáé. Az állam a bíráktól a legmagasabb qualificatiót és a legegységesebb műveltséget kívánja meg, a lehető legnagyobb függetlenséget követeli, elzárja őt a mellékfoglalkozásnak még a lehetőségétől is és oly kis javadalmazásban részesíti, amelyből a legszerényebb igények mellett sem élhet meg a családos ember. A bírák fizetésének rendezése a legelső teendő. És mindez még fokozottabb mértékben áll az alsó foku bírákról.

— **Kodifikatio Erdélyben.** Az 1792-iki büntetőtörvénykönyvi javaslatról szóló mult heti közleményünkkel kapcsolatban megemlítjük, hogy Erdélyben szintén kodifikationális országos bizottságot alakított az 1791: LXIV. tcz. A büntető-

jogi kodifikatio ott is igen nevezetes részét képezte az évtizedekre terjedő nagy szervezési munkának. Successive számos büntető kodex-javaslat készült, de egyikben sem tudtak megállapodni. Az országos levéltárnak erdélyi kancelláriai osztályában mindezen javaslatok egybe vannak állítva s érdekes anyagot képeznek a tanulmányozásra. Még 1844-ben is folyt a kodifikationális munka s ez év május hó 14-én az erdélyi kormányzó felszólította a megyéket, városokat, székeket, stb., hogy az 1833—1843 közti 10 évi cyklus bünygyi statisztikáját dolgozzák ki. Az adatokat nagy részletességgel egybeállították, magyarázó szöveggel látták el és be is küldték, de az összesített feldolgozás elmaradt. Tudvalevőleg az 1830—1840-iki évek bünygyi statisztikájának magyarországi adatai a helytartótanács feldolgozásában az 1843-iki Anyaggyűjtemény második kötetében jelentek meg. Az erdélyi statisztika ezeket igen jól kiegészíti.

— **A magyar pénzügyi jog kézikönyvét** írta meg dr. Kmety Károly egyetemi tanár. Szerző előszavában megjelöli a pénzügyi jog tanulmányának határait, kifejti, hogy a pénzügyi jog a közigazgatási jog egy ága, amely azonban nem öleli fel az államszámviteli jogot. A közel 700 oldalra terjedő mű szól a magyar államháztartás alkotmányosságáról, a költségvetési jogról, a budget végrehajtásának ellenőrzéséről és a zárószámadási jogról, azután a pénzügyigazgatás alap szerveit, a magyar állam bevételeit, a pénzügyi büntetőjog aaptanait és az önkormányzat pénzügyi jogát ismerteti.

— **Nyílt kérdés.** T. L., mint Z. Zs. kereskedőnek t—i bevásárlója a t—i járás főszolgabirójánál, mint elsőfoku iparhatóságnál bepanaszolta Z. Zs.-t az 1901. évi január, február, május hónapokra járó fizetése címén 600 K tőke és járulékaik iránt. A főszolgabíró kötelezte Z. Zs.-t a bepanaszolt összeg megfizetésére. Z. Zs. e határozatot illetékességi szempontból megfellebbezte a másodfoku iparhatósághoz s egyidejűleg az 1884. évi XVII. törvénycikk 176. §-ának megfelelően a határozat kihirdetésétől számított 8 nap alatt keresetet indított a t—i járásbírósnál T. L. igényeinek elutasítása iránt.

Kérdés: hogy a fenforgó esetben van-e joga az iparhatóságnál elmarasztalt Z. Zs.-nek igényeit polgári bíróságnál érvényesíteni?

— **A föltételes szabadságra bocsátottak száma** Budapesten 1900-ban 92 volt, 81 férfi és 11 nő. (1899-ben 118 egyén, 103 férfi és 15 nő). Az év folyamán megszűnt a feltételesség 35 esetben. Az év végén nyilvántartásban maradt még 57 egyén. Az előző években feltételes szabadságra bocsátottak közül még mindig rendőri felügyelet alatt állott 63 s így az összes nyilvántartottak száma 120 volt az év végén.

— **Gyors igazságszolgáltatás.** A budapesti V. kerületi kir. járásbírószág 1901. Sp. VIII. 1036. szám alatt szeptember 6-ikán beadott sommás kereset tárgyalását december 6-ik napjára, az Sp. VIII. 1112. sz. a. szept. 28-ikán beadott sommás kereset tárgyalását december 13-ik napjára tűzte ki.

— **A reklám-cikk hazug voltát ismert kiadó követelhet-e a cikk közzétételéért díjazást?** Az alperes által épített kórház bokrétaünnepélyéről egy fővárosi lapban cikk jelent meg, mely szerint az ünnepélyen egy név szerint megjelölt államtitkár jelen volt, s egy szintén megnevezett miniszteri tanácsos a miniszter legteljesebb elismerését közölte alperessel, s szerencsét kívánt neki az építésnél elért eredményhez. Mindebből egy szó sem volt igaz. Felperesek, a cikket közlő lap kiadói, akik jelen voltak a bokrétaünnepélyen, az általuk megrendeltnek vitatott cikk díja iránt pert indítottak. A kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa ez ügyben a következőket mondotta ki: Felperesek az ügy kiderült körülményeinél fogva a megrendelés valósága esetén sem követelhetnek a B. a. reklám-cikkért díjazást. Mert a nem vitás tényállás kétségtelenné teszi, hogy az a czélzat vezette őket, hogy a miniszter elismerése kinyilatkoztatásának és a miniszter megbízottja szerencsekívánatának nyilvánosságra hozatala által alperes üzenetét a közönség előtt kitüntettnek s ennél fogva jó hírűnek, megbízhatónak és pártolásra érdemesnek tüntessék fel, holott legjobb tudomásuk szerint nem volt igaz az a közlemény, hogy a miniszter megbízottja a miniszter legteljesebb elismerését közölte az alperessel és szerencsét kívánt neki az építésnél elért

fényes eredményhez. Felperesek célzata tehát egyenesen a jóhiszemű közönség megtévesztésére irányult. Ez az eljárásuk már túlhaladja a reklám megengedett határát, beleütközik a jó erkölcsökbe és turpis causának minősíti a kereset alapját. A bíróság pedig nem adhat jogsegélyt oly követelés érvényesítéséhez, melynek alapja sérti a jó erkölcsöket. Nem változtathatna ezen az sem, ha igazolhatnák, hogy felperesek az alperes utasítására tették közzé a szóban levő hamis hirt, mert a követelő fél részén fenforgó turpis causa ebbeli minősége nem szűnne meg az által, hogy a másik felet is erkölcs-telen célzat vezette. (1901 június 13-án D. 156 sz. a.)

— **Megsemmisítés.** *A m. kir. Curia:* A kir. törvényszéknek, mint felebbviteli büntető bíróságnak ítélete az annak alapjául szolgáló felebbviteli tárgyalással együtt hivatalból megsemmisítettik.

Indokok: A BP. 384. §-ának 3. pontja és utolsó bekezdése szerint hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot képez, ha az ítélethezában oly bíró is részt vett, ki nem volt jelen az egész főtárgyaláson. Minthogy pedig a törvényszék, mint felebbviteli büntető bíróságnak 5297. szám alatt felterjesztő jelentése szerint, az 1900 október 26-án tartott főtárgyaláson az elnökön kívül R. F. és J. J. kir. törvényszéki bírák, az ugyanazon évi november 23-án tartott főtárgyaláson pedig és az ítélethezában is az elnökön kívül R. F. és E. Ö. szavazó bírák vettek részt, holott ez utóbbi bíró az 1900. október 26-án tartott főtárgyaláson részt nem vett; minthogy továbbá a kir. ügyész, miután ez ügyben a vádat az 1900 október 6-iki felebbviteli tárgyaláson elejtette, az 1900 november 23-án tartott felebbviteli tárgyaláson nem volt jelen, holott jelentése a BP. 552. §-ának értelmében szükséges lett volna és a BP. 384. §-ának 6. pontja szerint hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot képez az is, ha a főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánítja; minthogy végül érvényesíthető semmiségi panasz forog fen: mindezeknél fogva a kir. törvényszék ítéletét a BP. 384. §-ának 3. pontja és utolsó bekezdése, úgy a BP. 384. §-ának alapján az annak alapjául szolgáló felebbviteli tárgyalással együtt hivatalból megsemmisíteni és a kir. törvényszéket szabályszerű új eljárásra utasítani kellett. (1901 szeptember 12-én 5462/901. sz. a.)

— **Pénzbüntetésnek részletekben való törlesztéséről.** Egy felmerült eset alkalmából a kir. igazságügyminiszterium kimondotta, hogy valamely elítélt ellen megállapított pénzbüntetés részletekben való törlesztéséről egy napi szabadságvesztés-büntetésnek megfelelő pénzüsszegnél kevesebb nem fogadható el. (6748/901. I. M. sz.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A szociálisták és a halálbüntetés.** A német szociáldemokraták a napokban Lübeckben congressust tartottak és a Krossig-féle bírói tévedés tárgyalása alkalmából utasították a birodalmi gyűlés szociálista tagjait, hogy a halálbüntetés megszüntetését követeljék. A határozat nem egészen illik belé a deterministikus büntetőjogba, melyet a szociálisták elfogadtak. Vagy talán kezdik észrevenni, hogy elhamarkodott volt állásfoglalásuk? Mi azt hirdetjük évek óta, hogy a kulturális és szociális haladással a büntetések enyhítésének kell karöltve járni. Mikor a deterministák a halálbüntetést és az eliminációt helyezték előtérbe, nem előbbre vitték, de visszafelé fejlesztették a büntetőjogot. Az új határozat figyelemre méltó, mert a helyzet felismeréséből fakadt s talán jele a fordultnak.

— **A kereskedelmi választott bíróságok alakításának kérdése** előtérbe nyomul Németországban. A segédek egyletei s ezek nagy szövetségei kongresszusaikon és a törvényhozás elé terjesztett felirataikban mind ez intézmény szükségessége mellett nyilatkoztak. Ha egyes részletkérdésekben, mint pl. annál, hogy a kereskedelmi választott bíróságok az iparbíróságok vagy a rendes bíróságok mellett szerveztessenek-e, eltérések merülnek is fel, de abban megegyeznek a vélemények, hogy a kereskedelmi választott bíróságokat tényleg mielőbb szervezni kell s ezeknél az iparbíróságokhoz hasonlóan a főnökök és a segédek kebeléből választott ülnökök közreműködésének és az eljárás gyorsasága és olcsóságának biztosítása szükséges.

Már a munkaadók sem oly ellenségei az intézménynek, mint eleinte voltak. A birodalmi gyűlés, mely 1900-ban az iparbírói törvény tárgyalásakor mellőzte a szociáldemokratáknak azt az indítványát, hogy a kereskedelmi alkalmazottak is vonassanak a törvény hatálya alá, azóta ismételve felhívta a birodalmi kormányt, hogy a kereskedelmi bíróságokra vonatkozólag megfelelő törvényjavaslatot terjesszen elő. A birodalmi kormány azonban e kérdésben még nem foglalt állást, hanem rámutatott azokra a nehézségekre, melyekkel a kérdés megoldása jár. Talán abban állanak a nehézségek, hogy az érdekeltek nagyon eltérő megoldási módokat ajánlanak.

— **A wiedenai járásbíróság** felmentett a csavargás és koldulás vádjá alól egy embert, ki faluról-falura és házról-házra járva iparszerűleg és engedély nélkül könyöradományok gyűjtéséből élt; felmentette pedig azzal az indokolással, hogy a vádlott nem munkaszoronyból csavargott és koldult, hanem munkára képtelen volt s mint ilyen az élete fentartására szükséges dolgokat egyéb módon meg nem szerezhetette. A cselekmény, mondotta a bíróság, formailag delictum volna ugyan, de minthogy nincs meg benne az az elem, mely az alaki ismérveket bűncselekménnyé alakítaná, t. i. a munkakerülésre való hajlam, nem lehet büntetés alá vonni.

— **Miként kellene módosítani a polgári ügyekben felmerülő költségek tételeit?** cím alatt közzétűt lapunk 1900. évf. 51. számában a francia igazságügyminiszter rendeletét, melylyel bizottságot küldött ki e kérdésnek tanulmányozására. A bizottság Aubry törvényszéki bírót választotta meg előadójaul. Aubry jelentésével együtt ujonnan kidolgozott költség-tétel-jegyzéket nyújtott be a bizottsághoz. A tervezet az *avouék* között nagy mozgalmat keltett, mint-hogy számításuk szerint az abban foglalt tarifa az egyes *avouék* jövedelmét 40—60%-kal csökkentti, úgy hogy e tarifa életbeléptetésével existenciájuk veszélyeztetnék. Ily körülmények között a bizottság legközelebbi ülésén az igazságügyminiszter vette át az elnöklést s kijelentette, hogy a javaslat támasztotta jelentékeny mozgalommal szemben szükségesnek tartja az *avouék* megnyugtatása végett közbelépni. Semmiképpen sem akarja s egyáltalán nem gondol arra, hogy az *avouék* jövedelme csökkenjen és a polgári ügyekben felmerülő költségek apadását csupán a polgári perrendtartás reformjával kívánja elérni. A miniszter e kijelentése után a bizottság albizottságot küldött ki s ennek egyhangú határozattal feladatává tette, hogy a kérdésre vonatkozó összes adatokat gyűjtse egybe s az *avouék* jövedelmét semmiképpen sem csökkentő tervezetet készítsen.

— **A választási visszaélések ellen** Anglia hozott először szigorú rendelkezéseket, s vonta el a parlament hatásköréből a megtámadott választások érvényességének elbírálását. A Corrupt and Illegal Practices Prevention Acte megalkotásánál is belementek azonban a legrészletszerűbb meghatározásokba, s éppen ezáltal alkottak holt és papíron maradó törvényeket. Az 1895-iki törvény, mint a választás meghamisítására irányuló cselekmény elkövetőjét bünteti azt, aki valótlan tényről állít vagy tesz közzé a jelölt jelleméről vagy életmódjáról abból a célból, hogy a választásra befolyást gyakoroljon. A törvény az eljárás szabályozása nélkül jogot ad a sértettnek, hogy a választási bírónál közbenszóló intézkedést eszközöljön ki, amely a valótlan közlés ismétlését megtiltja. Bár e vétség igen gyakori, igen ritkán fordulnak a bíróhoz segélyért, és még ritkább a segélyt megadó bírói határozat. Megtagadta a bíró azon állítás ismétlésének megtiltását, mely szerint «a jelölt politikai nézeteinek gyakori megváltoztatását akként magyarázza meg, hogy választóit becsapta». Megtagadhatott ebben az esetben a sértett kérelmének teljesítése, bár a sértett bizonyítani akarta, hogy sohasem beszélt politikai nézeteinek megváltoztatásáról. A sértett kérelmét teljesítette ellenben a bíró, midőn az állított, hogy a jelölt életében sötét folt s «házában csontváz van». Vannak e törvénynek oly magyarázói is, akik szerint a törvény a valóban meg nem felelő dicséretre is vonatkozik. A törvény keletkezésére az szolgál indító okul, hogy a becsületsértések tárgyalására és megbüntetésére sokkal később kerül a sor Angliában is, semhogy ennek az elkövetett jogtalansággal szemben kellő hatása lehetne. Ezen a bajon akar a törvény közbenszóló határozat megengedésével segíteni.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félv e 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörének rendeleti uton való kiterjesztése. *Dr. V. F.* — A Tervezet delictuma. *Dr. Almási Antal* kir. törvényszéki jegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson. *Dr. Freund Emil* nyitrai ügyvédtől. — Gyermekek vallása a különböző szertartású katolikusok között kötött házasság esetén. *Dr. Buday Dezsőtől.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörének rendeleti uton való kiterjesztése.

A jövő 1902. évi január hó 1. napján ötödik évfordulója lesz a magyar államjog története azon kiváló jelentőségű mozzanatának, hogy életbelépett a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. törvénycikk. Amely mérhetetlen kihatása volt a közigazgatás és bíraskodás egymástól való elválasztásának, ugyanily korszakot alkotó jelenség a közigazgatási bíraskodásnak független bíróságra való ruházása.

A közigazgatási bíraskodásban az állam, ugyszólván önmagát helyezi a jog uralma alá, amidőn a közigazgatási hatóságok tevékenységét bírói őrizet alá veszi és így a jog uralmát úgy tárgyalja, mint alanyilag biztosítja.

A közigazgatás tárgyilagossági törvényszerűségének és az állammal szemben fenálló alanyi jogoknak bírói védelme nem csorbitja az állam tekintélyét. Amely feltétlennek kell lennie az állam souverainitásának, midőn mint törvényhozó működik, éppen annyira feltétlenül szükséges, hogy az állam akkor, midőn a cselekvés terére lép, midőn törvényeit végrehajtja, saját törvényei által kötve legyen. Az első feltétel hiányában hiányzik az állami függetlenség, a második feltétel nélkül pedig nem létezik szabadság az államban.

A közigazgatási bíróság eszméje fokozatosan hódított tért; mindenütt sok akadálytal, százados előítéletekkel kellett megküzdenie. Az intéző közigazgatásnak a közigazgatási jogviták feletti bíraskodástól való elválasztása tulságos óvatossággal kezdeményeztetett. Ennek példáját mutatja Magyarország is, ahol az erre vonatkozó törvényhozási alkotás csak negyedszázados várakozás és a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló 1883. évi XLIII. tcz. által nyert tapasztalatok után jött létre. A modern jogállam e kiváló jogintézményének, a jog és egyéni érdek e hatalmas védelmi eszközének Magyarországon való meghonosítása tekintetében már az alkotmányos æra első éveiben tetetett indítvány. Az 1871. évi XVIII. tcz.-ben foglalt községi törvény tárgyalása alkalmával e kérdés az országgyűlés elé került.*

* E törvényjavaslat első fejezetének tárgyalásakor, az 1871. évi március hó 23-án tartott ülésen Tisza Kálmán képviselő, a balközéppárt akkori vezére, a következő módosítványt terjesztette a képviselőház elé: «Minden oly esetben, midőn a) egyeseknek a község, vagy akár egyeseknek, akár magának a törvényhatóság vagy a kormány intézkedései által jogsérelem vagy kár okoztatott; b) a törvénynek vagy valamely törvényhatósági vagy kormányi szabályrendeletnek konkrét esetben értelmezéséről van szó; c) a törvényhatóság vagy a kormány rendeletének vagy szabályrendeletének törvényessége vétetik az érdekelt vagy érdekeltek által valamely konkrét esetben kérdésbe: a végelhatározás a rendes törvényszékekre tartozik. A törvényszékhez folyamodás, ha csak a közigazgatási rendelet egyes esetekben másként nem intézkedik, biratokon kívül történik; azonban a közigazgatási hatóság rendelete folytán

Magyarország jogászai is több ízben erélyesen sürgették — így az emlékeztető 1882. évi magyar jogászgyűlésen is — a modern jogállam ezen sarkalatos intézményének behozatalát, amelyet a rendőrállam hírében álló Poroszország (1875. évi július 3-án kelt törvény) és Ausztria (1875. évi október hó 22-én kelt törvény) már 1875-ben, tehát Magyarországot huszonegy esztendővel megelőzve, honosított meg. Kísérletképpen némely pénzügyi közigazgatási jogvitára nézve a magyar törvényhozás az 1883. XLIII. tcz. által a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságot szervezte. Végül egyéb közigazgatási vitás ügyekre — bár szűk keretben — az 1896. évi XXVI. tcz.-ben a bírói védelem kiterjesztetett.

Daczára annak, hogy az egész közigazgatási jogra kiterjedő ótalomnak csakis a hatáskör általános elv szerinti meghatározása lehet az alapja, mégis a magyar törvényhozás meghajolva a nagyrészt opportunitási indokok előtt, mellőzte a közigazgatási bírósági ügyeknek az egyszerű közigazgatási ügyektől való általános elkülönítését, hanem követve a porosz Gneist elvét, — legalább átmenetileg — a taxativ methodus szerint jelölte ki azon ügyeket, amelyek a közigazgatási peres eljárás szerint döntetnek el, míg a törvényben elő nem sorolt közigazgatási jogviták a bírói védelemből kizárva.

Ha a közigazgatási bíróságok hatáskörének kitágítását megakadályozó indokokat elfogadjuk, úgy nemcsak az enumeratio, hanem az elvi általánosítás alkalmazásával sem volna több eredmény elérhető. Ez utóbbi esetben ugyanis negatív taxatióval kellene kizárni a törvényben hallgatag mellőzött ügyeket. A magyar törvényhozás előtt bizonyára nem tetszetős theoretikus, hanem praktikus, reális szempontok szerinti eljárás volt irányadó és inkább egy később fejleszthető, mintsem egy utóbb esetleg visszafejlesztendő jogintézmény megalkotására törekedett.

Ezen indokok méltánylása és elfogadása mellett tehát nem emelhető a magyar törvényhozás ellen az a vád, amely a taxativ felsorolás módszerének alkalmazása mellett rendszert indokoltan emelhető, hogy t. i. ily methodus elfogadása esetén legtöbbször a legfontosabb és legsúlyosabb közigazgatási sérelmek esetei mellőztetnek. Mindazonáltal tagadhatatlan, hogy törvényhozásunk oly nagy jelentőségű adminisztratív ügyköröket hagyott teljes figyelmen kívül, ami ellen alapos kifogás emelhető. Éppen az a legfőbb hiánya törvényünknek, hogy az elvben elismert jogvédelmet a legszűkebb körre szorítja.

Hogy mily rendkívül korlátolt az a hatáskör, amelyet a törvény a közigazgatási bíróságra nézve megállapít, leginkább akkor világlik ki, ha a közigazgatás azon nagyfontosságú ügyköreit tekintjük, amelyekre vonatkozólag nálunk a bírói ótalom ki van zárva. Ide kell sorolnunk az általános közigazgatási ügyek közül: a gyámhatósági, iparhatósági, kereskedelmi és iparkamarai, kisajátítási, bányászati, közép- és főiskolai, egyesületi és gyülekezési, állampolgársági, kívándorlási, utlevéli, hadkiegészítési, katonai beszállásolási, előfogati, építés- és tűzrendészeti, tolonczolási, a közigazgatási karhatalom alkalmazása iránti stb., a pénzügyi közigazgatási

egyik vagy másik esetben jogtalanul és törvény ellenére hátramaradást vagy kárt szenvedett fél azon hatóság ellen kártérítési keresetet indíthat.»

ügyek köréből pedig: a jövedéki, fogyasztási és hitközségi adóra vonatkozó, hadmentességi díj iránti stb. ügyeket.

Bármily szűk körű is azon birói védelem, amelyet a törvény a közigazgatás törvényszerűsége és az alanyi jogok érvényesítése érdekében megállapított, mégis örömmel üdvözltek Magyarország jogászhai, mert legalább részlegesen biztosít jogi ótalmat a közigazgatási vitás esetekre nézve és a további fejlődés biztos alapjait rakja le.

Az 1896: XXVI. tcz. 22—83. szakaszaiban a következő ügykörök részére állapít meg birói védelmet: 1. községi, 2. törvényhatósági, 3. közegészségi, 4. vallási és népoktatási, 5. vízjogi, 6. közuti és vámügyek, 7. vasuti, 8. mezőgazdasági és mezőrendőrségi, 9. állategészségi, 10. erdészeti, 11. vadászati, 12. halászati, 13. cseléd-, munkás- és napszámos-, 14. házközösségi, 15. adó- s illeték- és 16. állami alkalmazottakra vonatkozó illetmény- és nyugdíjügyek.* De a birói védelemnek ezen felsorolt ügyekre vonatkozó hatásköre sem teljes méretű, mert sok nagyfontosságú sérelem ellenében megvonatot.

Habár a törvény szűkkörű birói védelmet állapít meg a közigazgatási ügyekre nézve, mégis 16. és 156. szakaszaiban a hatáskör kiterjesztésére megfelelő alapot nyújt; nevezetesen:

16. §. *A közigazgatási bíróság hatásköre, a törvényben felsorolt ügyeken kívül minisztertanácsi felhatalmazás alapján kiadott miniszteri rendelet útján, kiterjeszthető a miniszteri rendeleteken és szabályrendeleteken (vármegyei, törvényhatósági és rendezett tanácsu városi szabályrendeleteken) alapuló vitás kérdéseknek végérvényes elbírálására. A hatáskör ezen kiterjesztése azonban nem módosítható, amíg az alapjául szolgáló miniszteri rendelet vagy szabályrendelet érvénye fenáll.*

156. §. *A hatályban levő miniszteri rendeleteket és szabályrendeleteket — a bíróság hatáskörének rendeleti úton kiterjesztése szempontjából (16. §.) — az illető miniszternek a jelen törvény életbeléptetésétől ezümitott 5 év alatt át kell vizsgálniok.*

A törvény ezen rendelkezései felette nagy jelentőségűek, mert a magyar közigazgatási jognak a kormányrendeletek és helyhatósági szabályrendeletek kiváló értékű forrásait képezik és a birói védelemnek a nagyrészt rendeletileg és statutarice szabályozott közigazgatási ügyekre való kiterjesztése a jogállam eszméjének megvalósítására nevezetes haladást jelez.

Éppen ezen két szakasz élesztett a magyar jogászokban alapos reményt arra nézve, hogy a kormányrendeletek- és helyhatósági statutumokban szabályozott közigazgatási ügyekben a törvény hatásköre kiterjesztést fog találni, hogy ezen törvény nyomán a magyar közigazgatási ügyek egy nagy tömegére nézve a törvényben megállapított hatáskörön túl üdvös jogvédelem fog fakadni.

Azonban a törvény ezen világos rendelkezése ellenére mindezideig — jóllehet alig három hónap mulva már letelik a törvényhozás megállapította öt esztendő — mi jelek sem mutatják, hogy az érvényben levő miniszteri rendeletnek ily módon való átalakítása fogamatba vétetett, illetve, hogy a vármegyék és a törvényhatósági s rendezett tanácsu városok szabályrendeleteiknek — a közigazgatási bírósági hatáskör minisztertanácsi rendeleti kiterjeszthetése szempont-

jából — az illető miniszter által való átvizsgálás végett leendő felterjesztésére felhivattak volna.

E jelenség méltán kelthet megdöbbenést azoknál, akik a magyar jogállam kiépítését tekintik legfőbb ideáljuknak és törekvésük célpontjának; s a jogi irodalomban ismételt hangzattal azon szomorú tényt engedi újból konstatalhatni, hogy Magyarországon az állam közigazgatási tevékenysége bizonyos tultengést mutat birói functiójával szemben; hogy a magyar közigazgatás bizonyos idegenkedést mutat a birói ellenőrzés irányában. Azok a balsejtelmek, amelyek a tömjénező hozsannák mellett a fenti törvény életbeléptetése alkalmával az irodalomban és a jogászai közvéleményben sok helyütt feltűntek, valóra váltak. Az amugy is szűk keretekben mozgó hatásköre a m. kir. közigazgatási bíróságnak alig nyert kiterjesztést. A tulnyomóan rendeletileg és szabályrendeletileg megállapított magyar közigazgatási jog alkalmazásánál a legtöbb ügyágban az administratio organumainak intézkedései által szenvedett jogsérelmek ellenében még a legfőbb fokon is csak közigazgatási hatóságoknál keresetni orvoslást. A közigazgatási bíróság hatáskörének a törvényben kifejezetten megállapított kiterjesztése — világos törvényi rendelkezés ellenére és a törvényhatóságok részéről ezen irányban történt sürgetések daczára — mai napig sem eszköztetett.

S ezen kormányi eljárásban megnyilatkozó irányzattal szemben sem Magyarország jogászhai, sem a magyar közvélemény nem foglal kellő hatálylyal tiltakozó állást. Ha fel is hangzik erre vonatkozólag a magyar szak- és napisajtóban egyszer-másszor egy-egy erősebb hang, ha a magyarországi ügyvédi kamarák jelentései évről-évre telvék is jogászai életünk erélytelensége miatti panaszokkal és ha a jogi kathedrákról is a magyar jogállam kiépítésére jogrendünk fejlődésében sürgős irányváltozás szüksége hirdettetik, mindez — sajnálatraméltóan — csak a pusztába kiáltó szó marad.

Dr. V. F

A Tervezet delictuma.*

Az «egyes tiltott cselekményekre» vonatkozó szabályok javarészt nem elvileges jelentőségűek, miért is különösen «első szövegnél» nem igen alkalmasak arra, hogy szorosabb értelemben vett szövegkritika alá vétessenek.**

Annál inkább kell azonban arra ügyelnünk, hogy a fölöttük lebegő általános elvekkel összhangban legyenek és azoknak mintegy consequentiáját képezzék.

E szempontból fejezetünknek különösen két intézkedése az, mely alaposnak látszó kifogás alá esik: az 1097. szakasz az általános delict elvek szempontjából és az 1104. szakasz 2. bekezdése a Tervezetben bennrejlő kötelmi és dologjogi alapigazságok szempontjából.

Hogy az 1097. §. viszonyát egyfelől az általa hivatkozott 1140., másfelől a vele szorosan összefüggő 1100. szakaszhoz, vizsgáljuk, ki kell emelnünk, hogy az említett 1100. szakasz jelentőségét aligha találhatjuk másban, mint abban, hogy e szakasz az 1095—1099. szakaszok subsidiár voltát hangsúlyozza.

Ha pedig az idézett szakaszok csak akkor alkalmazhatók,

* Az előbbi közl. I. a 36. és 37. számban.

** Mégis szabadon itt egynehány megjegyzést tenni: 1. Az 1095. §. ugy hangzik, mintha a kártérítés előfeltétele az volna, hogy a halál ne azonnal következék be a sértés után; 2. ugyanezen szakasz szerint a 3-ik személy a sértett halála folytán a sértettől járótartástól eshetik el, ámbár csak a jövőben válhatott volna kötelessé a sértett a tartásra; 3. oly «viszony, melynek alapján a sértett a jövőben a tartásra kötelessé válhatott» in ultima analysi a jegyesség is; 4. nincs kitüntetve, hogy a tartási kötelezettség a nő újból férjhezmenetele által megszűnhetik; 5. vajon a 250. §. alkalmazandó-e a tiltott cselekményből tartásra kötelezettnek is; 6. helytelen, hogy az 1095. és 1098. §-okban a nem vagyoni kár, mint terminus technikus szerepel stb. stb.

* Az 1896. évi XXVI. tcz.-ben szabályozott hatáskör utóbb alkotott törvények által némi kiterjesztést talált; ily törvényi rendelkezések: 1. A polgárosított magyar határörvidéken fenálló házközösségi intézménynek megszüntetéséről szóló 1885. évi XXIV. tcz. némely rendelkezéseinek módosítása és kiegészítése tárgyában kelt 1898. évi XII. tcz. 18. §-a (1896: XXVI. tcz. 80. §.). — 2. A lelkeszi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898. évi XIV. tcz. 9. §-a. — 3. A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX. tcz. 54. §-a. — 4. A nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről szóló 1898. évi XXI. tcz. 13. §-a. — 5. Az értékpapírforgalmi adóról szóló 1900. évi XI. tcz. 36. §-a.

ha az általános delictkárszabályok eltérő intézkedést nem tartalmaznak, akkor e subsidiár szabályoknak sem szabad oly intézkedést magukban foglalniok, mely elvileg az általános delictkártérítési szabályokkal ellenkezik, mert hisz ellenesetben a subsidiár szabály «vak szabály», az sohasem is juthat alkalmazásba, mindig praëjudikálván neki az ellenkező főszabály!

Mégis mit látunk? Egyfelől «sértett» (1077. §.) és ennél fogva «károsult» is (1140. §.) lehet mindenki, kinek jogilag védett érdekét culpose vagy dolose megsértik, tehát a halál okozása által még fokozottabb mértékben az a tágabb értelemben vett hozzátartozó: a fel- és lemenő ágbeli rokon, sógor, a testvér, unokatestvér és ezeknél közelebbi rokon, az örökbefogadó vagy tápszülő és gyermek, a házastárs, a jegyes, a testvér házastársa és házastárs testvére, kiknek szempontjából a rokon életét annyira védi a jog, hogy a Btk. 77. és 78. szakaszai ezen «védett érdek» közvetlen veszélyeztetése esetére egyenesen büntetendő cselekmény elkövetésére is feljogosítanak, mondom egyfelől jogilag védett érdek a rokon élete a tágabb értelemben hozzátartozók számára is, másfelől pedig «az általános szabályok épségben tartása mellett» csakis a *kötelesrészre jogosult* hozzátartozók követelhetnek nem vagyoni kártérítést, tehát sem testvér, sem nagybátya, sem örökbefogadó vagy tápszülő, sem unokatestvér vagy jegyes.

Jogpolitikai szempontból vitatkozhatni, vajon az 1097. §. helyes intézkedést tartalmaz-e, vajon csakugyan igazságos-e, hogy éppen a szándékos öléseknél, a legsúlyosabb tiltott cselekményeknél kisebb alanyi körre is szorítsuk az amugy is csekély mértékben elfogadott nem vagyoni kártérítést, de azt egyenesen veszélyesnek kell állítanunk, hogy egyfelől minden károsultnak megadjuk a nem vagyoni kártérítést (1140. §.), midőn írott törvény a halál okozása által károsultnak, azaz érdekében sértettnek fogja fel az egész elismert rokonságot (Btk. 78. §.), másfelől nem csupán azt jelentsük ki, hogy de bizony csak a köteles részre jogosultak fájdalmát ismeri el a jog, hanem egyuttal azt is hangoztassuk, hogy mindez az általános szabályokkal igen szép harmoniában van, tehát főleg az 1077. és az ebben is, az 1097. §-ban is emphatice hivatkozott 1140. szakasszal is!

Ha pedig az 1097. §. nem azt akarja mondani, hogy *csak* a köteles részre jogosultaknak ítélhet a bíró nem vagyoni kárt, akkor lex superflua loquitur, akkor ott az 1077. és az 1100. §§. és feltétlenül elejtendő a tévesztő 1097. §. Érthető ez utóbbi szakasz csak akkor, ha a köteles részre jogosultak számára a nem vagyoni kár fenforgását de lege fixirozná és ez esetben az intézkedés nemcsak érthető, hanem a legnagyobb mértékben helyeselhető is, csak hogy akkor hová tesszük «az eset körülményeit», melyek alapján a bíró nem vagyoni kárt *ítélhet*?

Ha már a büntető-törvény rendelkezéseit érintettük, ne sajnáljuk megemlíteni, hogy az életbeléptető törvény által a Btk. 292. §-a, mely a jelen praxis szerint kizárólag tartási kártérítés, nemkülönben a Btk. 311. §-a, mint amelyek témáját a Tervezet 1095. és 1097. §-ai teljesen kimerítik, világosan hatályon kívül lesznek helyezendőek.

Alkalmunk volt már megemlíteni (az előző cikkben), hogy az 1104. szakasz sokkal inkább illett volna a tiltott cselekményekről szóló általános intézkedések közé; talán inkább világossá vált volna, hogy valamint e részletszakasz első (1. előző cikket), úgy annak második bekezdése sem hozható összhangba az «általános» tanokkal. Igaz, hogy az incongruentia a most megbeszélendő második bekezdésnél nem a delict, hanem a kötelmi és dologi jogi általánosságokkal szemben forog fen. Miben áll ez?

Az idézett hely szerint «ha valaki oly dolgot szerez meg mástól, amelyről a szerződés megkötésekor tudta, hogy az elidegenítő azt harmadik személynek köteles szolgáltatni: a

harmadik kártérítés gyanánt követelheti, hogy a dolog megszerzője azt ugyanazon feltételek mellett, amelyek mellett az elidegenítő arra kötelezve volt, neki engedje át». Első sorban ismét látjuk (v. ö. «A Tervezet dologjogából» Ügyvédek Lapja 1901. évi 5. és 6. számában) mennyire helytelen, hogy a Tervezet az ingyenes és a visszterhesen jogosult között nem különböztet, mert hiszen így a rosszhiszemű vevő kénytelen a jóhiszemű megajándékozottnak a megvett dolgot ajándékképpen kiadni, mi jelenlegi jogunkban ugyan nincs így már azért sem, mert a megajándékozott elvileg is oly rosszhiszeműnek veendő, mint auctores. [Zsögöd is (Fejezetek I. kötet 448. s. köv. l.) csakis visszterhes II. szerzőről szól, ingyenesről legfeljebb ott, hol az I. is ingyenes szerző.] Ettől eltekintve, úgy látszik, figyelmen kívül hagyja az 1104. §. 2. bekezdése azon változást, melyet a dologi ügylet felfogásában a Tervezet 625. és 650. §-ai szükségképpen előidéztek. Ámbár t. i. az Indokolás (II. 311. és 360. s. köv. l.) ezt nem említi, hacsak az idézett szakaszok értelmét nem akarjuk merőben külsőségekben keresni, a «jogczimes» dologi átruházás szabályából az is következik, hogy a dologi célzatu elkötelezés két szempontból vizsgálendő: mint kötelem, mely e helyütt nem érdekel, — továbbá, mint a tradícióval befejezett dologi jogátruházó ügyletnek kezdő tényállásrésze. Más szóval a jogczimes tulajdonátruházás csak *érvényes kötelezettség értelmében történt* birtokbaadás (625. §.) vagy bekebelezés engedélye által (650. §.) mehetvén végbe, maga a tulajdonátmenet kezdődik már az elkötelezéssel, az érvényes *kötelezettség nem csupán előfeltétele, hanem egyik alkatrésze is a dologi ügyletnek.*

Ebből ismét az folyik, hogy valahányszor ez elkötelezést a dologi jogátmenet oldaláról nézzük, arra dologjogi szabályok alkalmazandók, az arról való tudomás a jó vagy rosszhiszem szempontja alá esik.

Tehát ingóknál, ha tudok arról, hogy auctorom dologi célzattal a dolgot másnak elkötelezte, azon kérdésben, vajon átmegy-e reám annak daczára a tulajdon, *rosszhiszemű* vagyok. Sőt mint rosszhiszemű, e dolgot auctoromtól már azért sem szerezhetem, mert az átruházó többé már nem tulajdonos (bár a megszerző *még* nem az) hiszen ő *dologjogi* rendelkezési jogát is elvesztette az első átadási célzatu elkötelezéssel (625. és 629. §§., értve ez utóbbit arra is, ha az átruházó *már* nem tulajdonos.)

Általánosan: ha a szerződés megkötésekor (azaz az elkötelezéskor) valaki tudta, hogy az elidegenítő a dolgot harmadik személynek köteles szolgáltatni, akkor egyelőzően kezdődött dologi ügyletrész felől rosszhiszemű, igen, de akkor hogy jut hozzá, hogy mégis tulajdont szerezzen, legalább is az ingóknál?

Azonkívül, ha igaz az, hogy a tulajdonos már az elkötelezéstől fogva nem rendelkezésre jogosult tulajdonos többé, dologjogi szempontból is véve a dolgot, akkor miért lesz a rosszhiszemű szerző dologi jogosulttá, hiszen ez a tulajdonos épp oly kevésbé rendelkezhetik immár ezen dolog felett, mintha már igen régen került volna ki az ő dologjogi sphaerájából? És még nem is hivatkozhatunk a jóhiszeműre, mely e dologjogilag hatálytalan átadásnak megadná a létjogosultságot.

Az eddigieket az 1104. §-ra alkalmazván, az a kérdésünk: miért «engedi át» a rosszhiszemű megszerző a dolgot a jóhiszeműnek, holott azt meg sem szerezte érvényesen?

Hogy practice mily fontos az, vajon a jóhiszemű jogszerző kinek a jogutódja, az elidegenítőé-e, avagy a rosszhiszemű szerzőé, arról elég utalnom a csödre, végrehajtásra, elévülésre, visszatartási jog, beszámításra stb.

Ingatlanoknál egy példa még nyilvánvalóbbá teszi az 1104. §. sajátosságait.

Tegyük: A. az elidegenítő tudja, hogy ő hamis bekebelezési engedéllyel jutott az ingatlanhoz. B. az első vevő is

tudja ezt. C. a második vevő a hamis bekebelezési engedélyről mitse tud, de B. vételéről tud. C. magára kebelezteti az ingatlant és az 1104. §. szerint köteles ezt «átengedni» B.-nek. B. tehát telekkönyvi quartus, kit egy ellene elkövetett delictum azon szerencsés helyzetbe hoz, hogy rosszhiszeme dacára nyugodtan ülhet az ingatlanban.

Vajon így kell-e annak lennie? Dr. Almási Antal.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vádlott kikérdezése a főtárgyaláson.

A *Jogt. Közl.* f. évi 36. számában dr. Mandel Sándor a vádlott kikérdezését a főtárgyaláson teszi fejtegetés tárgyává és ama nézetének ad kifejezést, hogy a BP. 304. §-ának utolsó bekezdésében foglalt azon rendelkezés, melynél fogva a főtárgyaláson a vádlotthoz az elnökön kívül senki sem intézhet kérdést, «ellenkezik azon szempontokkal, melyeket a BP. a bizonyítás, a vád és védelem, valamint a bíróság egymáshoz való viszonya és a vádlott állásának szabályozásánál alapul vett».

A BP. 304. §-ának utolsó bekezdése egészen új és önálló rendelkezést statuál, amennyiben ahhoz hasonlót a számbajövő európai bünvádi perrendtartási kodexek egyikében sem találunk.

Az *osztrák* bünvádi perrendtartás a vádlónak, a védőnek és a magánfél képviselőjének a terhelttel szemben közvetlen kérdezési jogot biztosít (249. §.).

A *német* birodalmi bünvádi perrendtartás közvetlen kérdezési jogot csak az elnöknek enged, de a feleket és képviselőket nem tiltja el attól, hogy valamely kérdés feltevése iránt az elnöknel indítványt tegyenek.

A *francia* Code d'instr. crim. szerint a közvádló közvetlenül, a védő csak az elnök útján intézhet kérdést a vádlotthoz (art. 319.). Ez áll úgy az esküdtbíró, mint a tribunal de police correctionnelle előtti főtárgyalásra is.

Az *angol* jog egészen lemond arról, hogy a terheltet bizonyító eszköz gyanánt használja. Az esküdtbíró — trial by jury — előtti főtárgyalás elején kérdést intéznek a vádlotthoz az iránt, vajon a terhére rótt cselekmény tekintetében bűnösnek érzi-e magát vagy nem? Ha a vádlott elismeri bűnösségét, ez a kijelentése teljes confessio in jure gyanánt lesz elfogadva és a bíró az esküdtek megkérdezése nélkül hozza meg az ítéletet. Ha azonban a vádlott tagadja bűnösségét, akkor ezentul nem szabad hozzá kérdést intézni.

Az itt vázoltakból látható, hogy a BP. 304. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés tekintetében a hatályban levő külföldi perrendtartások egyike sem szolgált minta gyanánt.

Kérdés tárgyát képezhetné most már az, vajon igazolt-e ama vád, hogy ez a rendelkezés ellenkezik BP.-unk szellemével és az annak alapul szolgáló főszempontokkal és ezzel kapcsolatban az, hogy a szóban forgó szabályozás elvileg mily irányban képez concessiót: vajon vele törvényünk vádelvi vagy nyomozó jellegű elemei nyertek-e gyarapodást?

I. Az inquisitorius rendszer a beismerést a leghathatósabb bizonyítéknak (regina probationum) és a terheltet csupán eszköznek tekintette ezen bizonyíték megszerzésére. Ezzel szemben a kont. vegyes rendszer a terhelt vallomását első sorban védelmi eszköznek (moyen de défense)* tartja és csak másodsorban tulajdonítja neki azt a bizonyító jelleget, melynél fogva a bírói meggyőződés alapjául szolgálhat. A nyomozó perben a terhelt kihallgatása beismerésének megszerzése végett történik, míg a vegyes rendszerben már az «audiatur et altera pars» elvének konsequentiaja gyanánt

jelentkezik. A vallomástétel ott a terhelt kötelességét, itt csupán jogát képezi.

Szükségképpen folyománya ez annak a felfogásnak, hogy a terhelt többé nem az eljárás objectuma, hanem perjogi alany, mindenkor ügyfél és csak némelykor a bizonyítás forrása. A terhelt ezen perbeli állásának biztosítására veszik körül ujabban a kontinentális bünvádi perrendtartások a terhelt vallomástételét oly számos, minutiosus részletességgel körülírt garanciával, melyek a nyomozó rendszernek esetleg kísértő szelleme ellen óvszert nyújtani hivatják. (Ezen a téren legujabban a francia bünper, mely a legujabb időkig a nyomozó rendszernek annyi elemét tartotta fen, az 1897. évi december hó 8-án kelt törvénnyel* egy óriási lépést tett előbbre.) Ezeket a garanciákat a mi BP.-unkban oly terjedelemben, irányban és jellegben találjuk szabályozva, mely félreismerhetlenül arra mutat, hogy törvényünk a terhelt vallomását első sorban védelmi eszköznek ismeri el, annak kívánja tekinteni.

A 133. §. szerint a terhelt előtt meg kell jelölni a terhére rótt bűncselekményt és meg kell őt kérdezni, kíván-e védelmére valamit előterjeszteni. Csakis igenlő válasz esetén («a törvény a hallgatást megengedett védelmi eszköznek ismeri el», m. i. 267. l.) adandó a terheltnek alkalom arra, hogy vallomást tehessen és a javára szóló ténykörményeket előadhassa. Még a terheltet figyelmeztetni sem szabad arra, hogy az igazságot vallja (mint pl. az osztrák büntető perrendtartás 199. §-ában). Ha a terhelt a védelmének előterjesztése végett hozzáintéztett kérdésre kijelenti, hogy nem bűnös, de a vádra nézve nem kíván részletesebben nyilatkozni, további kérdések nem intézendők hozzá. Csak arra kell a terheltet figyelmeztetni, hogy viselkedése az eljárás folytatását ne akadályozza és esetleg a védelem eszközeitől fosztja meg magát (134. §.). Ez a figyelmeztetés az indokolás szerint «nem egyéb, mint a terhelt védelmi érdekeinek biztosítása» (276. l.). A 139. §. szerint a terhelt beismerésének megtörténte után meg kell szerezni rendszerint bűnösségének egyéb bizonyítékait is.

A terhelt vallomásának első sorban védelmi eszköz gyanánt való ezen felfogása (melyet kül- és belföldön nyert általános elismertségénél fogva bővebben bizonyítani merőben felesleges), kétségkívül előrehaladást jelent a terhelt ügyfél természetének elismerése s azért a vádelv tisztultabb fogalmai felé. Csakhogy becsét nem annyira ez az abstract rendszeri tekintet adja meg, hanem inkább a tiszta emberieségnek az az alapvonása, mely rajta keresztülvonul.

A modern bünper csak akkor jut ama helyzetbe, hogy a terhelt vallomását ellene eszközként felhasználja, ha a terhelt ezt az eszközt önként szolgáltatja. Hogy akkor, ha ezen eset beáll, a vallomás a bírói meggyőződés keletkezési processusának egyik és talán alapalkotó elemévé válik, az a dolog természetében rejlik. Ily módon lesz azután a terhelt vallomása bizonyító jelenséggé és mint ilyen a bizonyítás eszközévé** és csak ebben az értelemben lehet elfogadnunk azt a rendszeri felosztást, mely a vádlottat a bizonyító eszközök közé sorolja.*** A terhelt vallomása védelmi eszköz

* Loi ayant pour objet de modifier certaines règles de l'instruction préalable en matière de crimes et délits.

** A vádlott vallomását a *Reichsgericht* sem tekinti «perrendszerü» bizonyítéknak, mint következő ítéleti kijelentése mutatja: «Die Aussagen des Angeklagten in der Hauptverhandlung, nach der Verlesung des Eröffnungsbeschlusses und auf weitere Befragungen bieten für die Bildung der richterlichen Überzeugung in Gemässheit des § 260 der Str. P. O. eine wesentliche und besonders wichtige Grundlage; für die Herstellung historischer, wie moralischer Gewissheit gewähren sie vorzugsweise wirksame Erkenntnisquellen, sie bilden aber kein Beweismittel im Sinne der St. P. O. ...» (A II. büntető tanács 1883. év december 14-én kelt ítélete.)

*** L. Balogh—Illés—Vargha: A bünvádi perrendtartás magyarázata I. k. 519. l.

* Helie F.: Traité de l'instruction criminelle V. k. 728. l.

mindenkor, bizonyító eszköz csak némelykor. A vallomás ezen két jellege úgy viszonylik egymáshoz, mint a szabály a kivételhez. És ez a két jelleg egyuttal kimeríti a vallomásnak felhasználhatóságát a mai bünper keretében. Ha pedig ez áll, akkor már itt feltehetjük azt a kérdést, vajon szabad-e az által, hogy a vádlónak megadjuk a kérdezési jogot, felidéznünk annak nemcsak lehetőségét, hanem egyenesen valószínűségét, hogy a védelem eszközéből a vád a maga számára formáljon fegyvert? Erre a kérdésre — úgy vélem — másképp, mint határozott nem-mel felelni nem lehet. Mert a vádló már perbeli állásánál fogva mindig arra fog hajolni, hogy magát a kihallgatást körülvevő törvényes garantiákon tultegye, amivel szemben az elnök azon discretionárius jogát, hogy egyes kérdések feltevését meg ne engedje, nem tartom elegendő correctivumnak. De a kihallgatás módja és iránya is más lesz a szerint, amint célja és alapvonása a beismerés megszerzésére irányul, vagy pedig oda tendál, hogy a terheltnek alkalom adassék, hogy a terhelő adatokról nyilatkozhassék és a javára szóló ténykörményeket előadhassa. BP.-unk szószerint az utóbbi felfogást teszi magáévá; a kérdezési joggal felruházott vádló pedig mindig a kihallgatásnak előbb említett egyoldalú célzatu és a törvény intentióival ellentétes módját lesz hajlandó követni, mert nélkülözi azt a pártatlanságot, mely a terhelt kihallgatásához szükséges.

Helyesen mondja a miniszteri indoklás e tekintetben, hogy «csak az elnöktől várható az a pártatlan higgadtság, melyet a törvény a vádlott kihallgatásánál megkövetel». Az indoklás ezen felfogását az egyes functionáriusok pártatlan vagy nem pártatlan voltáról a bevezetésben említett cikk írója «teljesen elhibázottnak» tartja. Ez okból ezen — úgy látszik kontrovers — kérdés megvilágítása talán nem lesz felesleges.

Hogy a magánvádló, akit egyéni indokok és érzések vezetnek, a terhelt ellenében pártatlan nem lehet, az kétségtelen. De hát a közvádló? Aki felülemelkedhetik az individuális szempontokon és mint az állam képviselője egyedül a közérdeket tartja szem előtt hivatása gyakorlásánál! Áll-e a közvádlóra Bienennek szálló igévé vált mondása: «Man kann Partei sein, ohne parteisch zu sein?»

Azon tételt, hogy a közvádló a modern bünperben ügyfél szereppel bír, az elmélet már annyira elismerte, hogy különvéleménynyel csak elvétve találkozunk. A közvádló működése a modern bünperben nem egyéb, mint valamely határozott érdeknek következetes képviselete, a köteles törekvés annak érvényre juttatására. Igaz, hogy ez az érdek az állam érdeke. De ebből csak az következik, hogy a közvádló mint ügyfél az állam érdekében jár el.

A közvádló, aki kimondta azt a szót, hogy «vádát emelek», ezt azért tette, mert benne a terhelt bűnösségének képzete keletkezett; lehetséges, hogy e mellett a terhelt ártatlanságának kiderülését nem tartja kizártnak, de ezen eshetőség benne mindig mint sokkal kevésbé valószínű és azért sokkal távolabbi lehetőség fog feltűnni. Uralkodó a terhelt bűnösségének képzete marad; az ártatlanság lehetősége legfeljebb mint subsidiarius képzet fog jelentkezni.

A közvádló a pártatlanság tiszta atmoszférájában legfeljebb akkor működik, amikor vád emelésére vagy nem emelésére kell magát elhatároznia. De csak eddig. Amikor vádat emel, már a perjogi küzdelem prondjára lép és ha nem is veti le a magistratus palástját, mégis a perfél tógáját ölti fölébe. Az ügyfél fogalma pedig kívánja a csorbitatlan pártatlanságot a másik ügyféllel (az ellenféllel) szemben. Aki maga is ügyfél, az nem állhat egyben a felek fölött is. Ez az ügyféljelleg, illetve annak előtérbe helyezése a kont. vegyes rendszernek egyik sarkalatos conditio sine qua non-ja. És minél inkább közeledünk a tiszta vádrendszerhez, annál inkább lesz a vádló ügyféllel — és csakis ügyféllel. Épp azért, — úgy hiszem — hogy a XVIII. század tipikusan

inquisitorius francia bünperében a közvádló a terhelttel szemben a pártatlanságnak sokkal magasabb álláspontjára emelkedhetett (nem mondom, hogy emelkedett is), mint a modern bünper közvádlója. Ez a paradoxnak látszó állítás abban leli magyarázatát, hogy a ministere public mint közhatalóság, mint «a törvény őre» toronymagasan a vádlott felett állott, míg a modern büntető perjog a közvádló működését számos vonatkozásban az ügyfél természetének megfelelően szabályozva, őt a terhelttel egyenes áttellenben szembeállítja.

II. BP.-unk szabályozása szerint a közvádlónak ügyféljellege az egyes bünperben az eljárás előrehaladásával párhuzamban emelkedő irányban nő. A nyomozásnak még teljesen ura. Itt ugyyszólván tisztán közhatalóság. Az előzetes eljárásban a terheltet még sehol sem találja magával szemben. A vádemelés után a helyzet változik. A vádtanács előtti tárgyalás már contradictorius; a főtárgyaláson pedig a közvádlónak ügyféljellege aránylag legerősebben domborodik ki (bár közhatalósági jogkörébe tartozó elemeket itt is találunk, pl. a vádlott javára való felelbezés jogában, olyannyira, hogy a favor defensionis folytán itt-ott már a terheltet, illetve védőjét látjuk kedvezőbb helyzetben (például az utolsó szó jogában).

Ha már most a közvádlót a főtárgyaláson a terhelt irányában kérdezési joggal ruházzuk fel, ezzel nemcsak az ő ügyféljellegén ejtünk épp ott csorbát, ahol az legprægnansabb nyilvánulását nyeri, hanem — és ez talán relevansabb — okvetlenül csökkentjük a terhelt állásának ügyféljellegét is.

A nyomozó rendszer egyik végletétől, melyben a terhelt merőben bizonyítási eszköz, a vádper másik végleteig, melyben a terhelt pusztán ügyfél, hosszú ut vezet. Minél inkább tekintjük bizonyító eszköznek a terheltet, annál kevésbé lesz ügyfél. Minthogy pedig a vádlónak engedett kérdezési jog a terhelt bizonyító eszköz minőségének fokozottabb elismerését involválja, de másrészt a vádló ügyféljellegének is rovására szolgál, nem zárkozhatszunk el annak elismerése elől, hogy ezen intézmény a nyomozó elv félreismerhetlen bélyegét hordja magán. És ha e rendelkezést a kontinentális vegyes rendszer több tételes törvénye fen is tartotta, azt még sem tekinthetjük egyébnek, mint egy, az egész vonalon visszaszorult rendszernek egyik fenmaradt bástyáját.

Mint a vádló és a terhelt ügyféljellegének megtagadását azt a rendszerbe beleilleszteni nem lehet; sőt a vegyes rendszer tarkázott színvonalából is rikitóan kiválik. Épp azért BP.-unk 304. §-ának utolsó bekezdésében ezen inquisitorius jellegű elem kiiktatásával a vegyes rendszernek a vádelv irányában való fejlesztését vélem megállapíthatónak.

III. Hátra volna még a szóban forgó rendelkezésnek gyakorlati értékét vizsgálat alá vennünk, mert elvégre az élet igényei függetlenek az elvi tekintetektől.

Az előbbieken csak a vádló kérdezési jogáról szólottam; a többi functionáriusoknak azzal való felruházása már ide vág. A miniszteri indoklás szerint: «Ha a vádló, a vádlottársak, a szavazó bírák is joggal bírnak a vádlotthoz kérdéseket intézni, ennek kihallgatása csakhamar faggató valomássá fajulna». Ezzel a kijelentéssel az indoklás egy régi tapasztalati igazságnak ad kifejezést. Az életben akárhányszor láthatjuk, hogy ha valakit többen egyszerre vagy közvetlen egymásutánban «ostromolnak» kérdésekkel, mily könnyen zavarodik meg és veszti fejét a kérdezett. A főtárgyaláson a szokatlan nyilvánosság, a büntetéstől való félelem és mint Dalloz * mondja: «az igazságszolgáltatás impozáns apparátusa, a kérdező bíró szellemi ereje és fölénye, a jogos törekvés saját védelmét biztosítani» amugy is zavarodott lelki állapotot idéz elő a terhelnél. Ezt a zavarodottságot a több

* Repertoire vo. «Instr. criminelle» Nr. 2230, 2240. Idézve Glaser-nél: Lehre vom Beweis im Strafprozess 299. l.

oldalról való faggatás még növeli. És abban az arányban, melyben a terhelt lelki állapotának egyensúlya megzavarodik, csökkenni fog vallomásának meggondolt, beismerésének önkéntes volta és ezzel a vallomás értéke is. «A beismerés csak akkor és addig érdemel hitelt», mondja Glaser,* a nagynevű osztrák processualista, «ha olyan módon és olyan körülmények közt tétetett, melyek bizonyosságot nyújtanak az iránt, hogy a terhelt az igazságot ismerte és azt előadni akarta és egyúttal az iránt, hogy akarata nemcsak arra irányult, hogy magát a vádnak alávesse, hanem arra is, hogy igazat mondjon». Amde a lelkiállapot minden zavara bénítólag hat az akaratra s így a vallomást akarati elemétől megfosztja, vagy azt legalább is csökkenti. Az elfárasztás és szellemi lenyűgözés útján való behatolás a kihallgatott lelki világába pedig már közeljár a pszichikai torturához, mely «alkalmas a terhelt pillanatnyi helyzetét oly türhetetlenné tenni, hogy a távolabbi — bár nagyobb — baj, melylyel a beismerés fenyegeti, őt attól visszatartani nem képes».**

Az ilyen helyzetet a többszöri való kikérdezés könnyen előidézheti. Már az elnök által való kihallgatás is sokkal alkalmasabb a bűnösségnek, mint a terhelt ártatlanságának igazolására. Az ellentmondásokat könnyebben vesszük észre, mint a belső összhangot. Könnyen hiszünk egy embernek, aki magát vádolja, de a terheltnek minden állítását, melylyel magát a vád alól tisztázni akarja, kételylyel fogadjuk. Nincs arra indok, hogy a terhelt helyzetét még jobban megnehezítsük.

A *Jogt. Közl.* 36. számában foglalt cikk írójának a kérdezési jog elvonása ellen felhozott aggályait sem tudom osztani. A cikkíró típusnak felállítja azt a főtárgyalást, amikor tanu nincs és az elnök folytatja le egyedül a bizonyító eljárást. Csakhogy ez az eset, úgy vélem, az ügyek elenyésző kisebbségében szokott előfordulni, holott szabályt a többség részére csinálunk. És a védőnek ilyenkor is módjában áll a terheltet a főtárgyalás előtt, vagy amennyiben annak fejleményei szükségessé teszik, magán a főtárgyaláson bármikor (305. §. ut. bek.) figyelmeztetni arra, hogy ezt vagy azt a körülményt hozza a bíróság tudomására. A legutolsó szó mindig a vádlotté. Ezt az eljárást sokkal rövidebbnek és egyszerűbbnek tartom a cikkíró által ajánlott azon módnál, hogy a védő a bizonyítás kiegészítése iránt tegyen indítványt. Célravezetőbbnek is. Mert a vádlott önkéntes színben látszó előadása rendszerint nagyobb hitellel fog talákozni, mint a védő kérdéseire adott, esetleg előre megbeszélte színben feltűnő feleletei. Ez okból a védő kérdezési joga a többi functionáriusok kikérdezésével szemben sohasem fog kellő ellensúlyt nyújtani.

Hát még az esetek ama óriási többségében, amikor nincsen védő. Hogy ezekben az ügyekben mit jelent az, ha éppen a cikkíró által példának vett alacsonyabb értelmiségű vádlott a vádló kikérdezésének helyt állani kénytelen, azt bővebben magyarázni felesleges. (Ezen indok a javaslatnak a képviselőház igazságügyi bizottságában történt tárgyalása alkalmával is több oldalról lett hangoztatva és kiemelve.)

Nem tartom helyesnek a cikkíró azon nézetét sem, hogy a 304. §. utolsó bekezdésében foglalt szabály megsértése az eljárás sorsára befolyással bíró szabálytalanságot nem képez. Vargha Ferencz*** szerint e szabály megsértése a fél kérelmére figyelembe veendő semmisségi ok, mert a 304. §. utolsó bekezdése a védelem szempontjából lényeges rendelkezése a törvénynek. Úgy vélem, az utóbbi nézet ellen mi kifogás sem tehető.

Az előadott okokból a BP. 304. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezést a gyakorlati élet szempontjából is

sokkal megfelelőbbnek tartom, mint a kérdezési jognak akár közvetlen, akár közvetett alakban való megengedését. Ami pedig a tiszta vádelvre alapított angol bűnpör szabályozását illeti, melyben a vádlott egészen passiv magatartásra van utalva, ezzel szemben elegendő lesz utalnom arra, hogy a bűnper ezen részére nézve magában Angliában már általánosan el van ismerve a reform szükségessége. A helyzetnek már nagyon tarthatatlannak kellett lennie, ha a conservatív irányzatú angol kövélemény valamely kérdésben reformtörekvést mutat.

Dr. Freund Emil,
nyitrai ügyvéd.

Gyermekek vallása a különböző szertartású katolikusok között kötött házasság esetére.

Ha a házasságra lépő felek katolikusok ugyan, de különböző szertartású katolikus vallás hívei, akkor ezekre nem alkalmazhatók az 1894. évi XXXIII. törvénycikk rendelkezései, mert ez csak a bevett és elismert különböző vallásfelekezetekre vonatkozólag intézkedik, s így az említett törvény 1. és 2. §-aiban foglaltak ezen esetre nézve nem érvényesülhetnek.

De nem nyerhet alkalmazást az 1868: LIII. tcz. 12. §-a sem, mint amely az 1895. október 1. előtt kötött vegyes házasságokból származott gyermekek vallására nézve most is irányadó, mert ez is csak a különböző vallásfelekezetekre vonatkozik.

Eme visszasságuk megszüntetésére adta ki a m. kir. belügyminiszter 1898. február 14-én 13,831. sz. rendeletét. Úgy tudjuk, hogy egy konkrét eset, a m. kir. központi statisztikai hivatal felterjesztése, szolgáltatott ekkor közvetlen impulzust e rendelet megalkotására.

A nevezett rendelet hosszas indokolással úgy oldja meg a kérdést, hogy az ilyen házasságokból született gyermekek (melyek tulajdonképpen még vegyes házasságoknak sem mondhatók), tekintet nélkül a nemre, az atya vallását követik.

Nagyon jól tudjuk, hogy a belügyminiszter jelen rendeletével csak mint törvényt magyarázó intézkedik, mert hiszen az ilyen kérdések a törvényhozásnak vannak fentartva. Az egyházpolitikai törvényalkotás erre nézve nem rendelkezett, tehát most a belügyminiszter van hivatva a jogszokásból, esetleg régebbi törvényekből a követendő eljárást, mint már meglevő törvények következményét kimagyarázni.

Van a m. kir. helytartó tanácsnak egy 1814. okt. 4-én 23,034. szám alatt kiadott rendelete, mely a római és görög-katolikusok házasságából született gyermekek vallásáról intézkedik, s elrendeli, hogy az ilyen házasságokból származott gyermekek mindig az atya vallását követik. Minthogy azóta újabb intézkedés törvény által e tárgyban nem történt, ennek alapjára helyezkedik a belügyminiszter s kiterjesztvén azt az örménykatolikusokra is, alkotja meg jelen 1898. évi 13,831. számú rendeletet azzal az indokolással, hogy az idézett helytartótanácsi rendelet a jogszokást később még Erdélyben is elterjesztette.

Mint törvényt magyarázat kétségen kívül megállja helyét e rendelet; de az a kérdés, hogy meg lehetünk-e ilyen esetben a törvényt magyarázattal elégedve, mikor ez az 1814-iki helytartótanácsi rendelet alapján kiadott utasítás jelen törvényeink elvi álláspontjával ellentétes, sőt azokkal szemben egyenesen visszaesést mutat.

Ilyen esetekben már a doctrina feladata, hogy őrt álljon a bürokratikus «hivatalos» törvényt magyarázat fonákosságai-val szemben.

Milyen uton halad a mi törvényhozásunk s a többi törvényhozás is a gyermekek vallását illetően?

Kettős értelemben, kettős irányban mutatkozik a haladás. Egyrészt az a tendencia nyer mindinkább kifejezést, hogy a gyermekek lehetőleg egy vallásban nevelkedjenek; már az 1894. évi XXXII. tcz. 1. és 2. §-ai lehetővé teszik ezt az 1868-iki törvénnyel szemben; kétségek nélkül helyes irányzat, mert egységessé teszi a vallásos nevelést s így társadalmi szempontból is üdvösebb, mint az 1868-iki törvény merev kettéválasztó formalizmusa.

A másik irányzat, mely a törvények haladásában észrevehető szálaival mélyebben gyökerezik a múltban. Az atyai hatalom, mely a mi jogrendszerünkben is mindinkább veszt merevségéből, régen a vallásos nevelés terén is érvényesült,

* I. m. 335. l.

** U. o. 333. l.

*** A bűnvádi eljárás zsebkönyve 210. l.

s helye volt a felfogásnak, hogy a gyermekek mind az atya vallásán nevelkedjenek. De azóta sokat változtak a viszonyok. Amint a nő az őt megillető helyre jut a családban, a vallás ügye is mihamar az ő avatottabb kezeibe menekül. Ez társadalmi igazság: ma már elmondhatjuk, hogy a civilizált társadalmakban a nőnek kezében van a vallás ügye, a gyermek-nevelés ügye, ő a család vallásos életének őrangyala.

Nálunk is ebben az irányban alakulnak a törvények. Az 1894: XXXII. tcz., mely a felekre bizza a választást, vajon melyik vallásnak akarják gyermekeiket neveltetni, következményeiben érezteti üdvös hatását. Eltekintve a római katolikus völegényeknek más vallásu menyasszonynyal kötött házasságaitól, hol az egyezés legtöbbször a római katolikus vallásnak, tehát az atya vallásának kedvez, az összes többi esetben az anya vallásának javára dől el a megegyezés nagy többsége, úgy hogy átlagul 53%-nál több olyan eset jő ki, ahol a megegyezés az anya vallásának kedvez; jól lehet, mint említettük, a katolikus völegények javára történt egyezségek ezt a százalékot jelentékenyen lenyomják s mégis átlagul 53%-ot nyerünk az anyák javára. (Statistikai évkönyv 1899.)

A törvénytelen gyermek anyja vallását követi; a felekezeten kívül álló szülők gyermekének vallását az 1895: XLIII. tcz. 29. § a értelmében az anya választja. Ime a törvények haladó irányzata, mely az anya vallásának kedvez.

Ha most ez a belügyminiszteri rendelet a helytartó tanács 1814-iki rendeletnek új erőt kölcsönöz azzal, hogy a jogszokást abból igyekszik kimagyarázni, akkor nemde visszaesést mutat e körülmény törvényeink intencziójával, haladó irányával szemben? Miért kölcsönözzünk erőt egy, habár érvényben levő jogszokásnak, ha az ellentétben áll többi törvényeink szellemével? Hiszen ez a rendelet ilyenképpen még a gyermek vallása fölötti egyezést is kizárja, ami az 1894: XXXII. tcz. legfőbb vívmányát képezi.

A katolikus vallás elvei teljesen megegyezők, legyen akár római kath., akár görög kath., vagy éppen örmény kath. az illető, csak a szertartásuk különböző, más a nyelve mindenkinek. De tudjuk, hogy ez a szertartás, a külsőség fontos dolog, ami az embert a vallásban lebilincseli.

Pedig éppen ezek a dolgok, a vallás külsőségei, az imádság szavai azok, amelyekre mindig az anya tanítja a gyermeket s nem az atya.

Hogy pedig a nyelv kérdése mennyire szétválasztja a katolikusokat, arra példa a hajdumegyei görög kath. magyarok esete, kik tavaly az ő hires liturgia-kérdésükben nyilvánították, hogy inkább készek a református egyházhoz csatlakozni, mintsem hogy szláv, avagy latin nyelvű legyen a liturgiájuk.

Nem kell kevésre becsülni az ilyen házasságokat, mert számukban is elég nagy kontingensét alkotják a Magyarországon kötött házasságoknak. A legújabb (1900-iki) hivatalos kimutatások szerint több, mint $\frac{3}{4}$ -át teszik a Magyarország területén létrejött házasságoknak.

Ugyanis Magyarországon 1184 görög kath. völegény vett el római kath. menyasszonyt, míg viszont 1137 római kath. férfi választott görög kath. hajadont feleségül. Ehhez kell még vennünk az örmény katolikusokat, kiket kisebb számuk miatt a hivatalos statisztika az »egyéb vallásuak« rovatában mutatott ki.

Ahol majd minden századik házasságban a gyermek vallásos nevelésének kérdése ilyen ferde uton nyer megoldást, ott nagyon is érdemes, nem törvénytárgyalkodó miniszteri rendelettel, hanem novelláris uton segíteni a dolgon.

Dr. Buday Dezső.

Különfélék.

— A Magyar Jogászegylet még e hónapban megkezdí működését. Az első előadást Balogh Jenő egyetemi tanár tartja a büntetőjog haladásáról. A második előadást Sipőcz László, a fővárosi árvaszék elnöke a magánjogi törvénytervezet egyik részletéről. A harmadikat valószínűleg Bleuer Samu ügyvéd a koronaügyési jogköréről, a negyediket dr. Baumgarten Izidor a bíró büntetéskimérési jogáról. (Ezen előadás a folytatása a tavasszal megkezdett előadási ciklusnak.) November folyamán előadásokat fognak tartani a Jogászegyletben Schächter Miksa és Pap József egyetemi magántanárok is. A fiatal nemzedék köréből Szladits Károly, Illés József és

Admeto Géza jelentettek be előadást magánjogi themákról. — Az egyletbe a nyár folyamán ismét 50 tag lépett be.

Ihering Magánjogi eseteinek második kiadását adta közre dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanár. A szemináriumi gyakorlatok céljára szolgáló gyűjtemény bővebb méltatásra nem szorul. Az Ihering száz esetét dr. Schwarz Gusztáv a hazai jogéletből vett újabb esetekkel bővítette.

— Büntetőjogi Döntvénytár czim alatt lapunkkal kapcsolatban új esetgyűjtemény indult meg, mely csakis bünygyi határozatokat fog közölni s így az általános Döntvénytár egészen a polgári eseteknek lesz fentartva. A Büntetőjogi Döntvénytár első kötetében közölt 240 eset tulnyomó nagy része a *bűnvádi perrendtartás* körébe vág, úgy hogy ez a kötet, mely pár nap múlva jelen meg, a felsőbiróságoknak az új bűnvádi perrendtartás alapján eddig kifejlődött teljes judikaturáját foglalja magában.

Felvincz városának büntetőjogi rendtartása 1643-ból:

1. Városunk tilalmas tartása ellen, városunk lakói közül hogy ha tselekedtenek, hogy tilalmasunkat meg szegték, és szánt szándékkal marhájokat belé hajtották, mi nekünk kárunkra, és boszszuságunkra, az olyan ember is meg büntetett Városunk törvénye szerént Fl. 3. ha lopva tselekedte is a Lator a gonoszságot. 2. Ha Valaki Városunk lakossi közzül ilyen vétekben találtatott, úgy mint: Szekeresek között valami apro lopásban, kertben valo vetemény dolgában, hogymába, káposztában, a Város mezején valokban, a vagy valaki kertét kedve ellen meg hágván kártételért, az olyan malefactor Város törvénye szerént meg büntetett három forintig. 3. Ha Városunk lakossi közzül, olyat tselekedett, vagy lopva, vagy hatalmasul, hogy valakinek, Tyukját, Lügyát, Malatzát, ki nem övé volt el lopta, avagy el vette másnak kárára, az olyan male factor ember is meg büntetett Fl. 3. — 4. Ha valaki városunk lakossi közzül, egyik a másik házára rea ment hatalmasul, gonosz végre, és valami potentiat tselekedett, és Patrátumot, vagy szidalmat a ház Gazdáján, avagy háza népén exercealt, az ilyen ember három forintig meg büntetett. 5. Szabad Városunk lakossi között erőssen meg volt tiltván, hogy a Kortsomára se titkon, se nyilván fegyvert ne vigyen, ha valaki ez tilalmunk ellen Városunk lakossi közzül tselekedett, az olyan ember meg büntetett Fl. 3. — 6. Akkár mi névvel nevezendő dolog legyen, olyan, ki három forintos dolog az, Tiszt Uraim ha mi általunk meg büntetettnek, belé nem kaphatnak, hanem mi általunk kellett revidealtatni, és el igazitodni. 7. Vért bírság dolga, és egyéb dolgok, kik a Tiszt Uraimék személyére is néznek, ha valaki közzülünk vért tött, avagy oly ütést, kiben véres kéket mutatott, a ki szenvedhető volt, a fájdalmas embernek a véért, és a kék ütésért három forintig a ki a Patrátumot tselekedte meg büntetett, 8. Ha valaki mi közzülünk oly dologban találtatott, tudniillik: hitelenségben, gyilkosságban, Paráznaságban, derekas el szenvedhetetlen lopásban, égetésben, vagy tolvajlásban, mely Patrátumért életét, és maga rész javait is el veszthette, olyankor a Tiszteknek városunkban bé kellett jönni, és az olyan malefactornak dolga itt Varosunkban igazodott el törvény szerént; (mind azon által a Fejedelmek kegyelmessége szerént, a midőn ki vitettnek Városunkból) az Javainak két része a Tiszteket illette, a harmadik a városé. 9. Föld kerüléséig a vér tévő embert, senki sem háborgatta; hanem akkor a Tiszt Uraimnak tartozott a Biro meg mondani, és annak megbüntetése szerént, a Tiszt Uraimot meg elégiteni az eő kegyelmek részéből. 10. Ha határunkban valami gonosz tévő embert meg fogtanak, a gonosz tétel mellett, a mig határunkban el érték ha másutt tselekedte is a Patrátumot el nem vihették, sem székre, se más Vármegyébe hanem itt exequaltatott Varosunkban. (Az országos levéltárnak erdélyi főkormányiséki osztályából.)

A derék felvincziek igazán enyhe törvények alatt éltek.

Ez is adalék különben arra nézve, hogy Magyarországon és Erdélyben a helyhatósági repressio patriarchális jellegű volt és teljesen nélkülözte azt az excessiv szigort, melyet ugyanazon időben a nyugati államokban találunk.

— **A kereskedelmi jog kézikönyve.** Dr. Klupathy Antal kolozsvári egyetemi tanár «A magyar kereskedelmi jog kézikönyve» című művének II. kötete most hagyta el a sajtót. Ezzel a kötetel ennek a műnek második átdolgozott kiadása befejezést nyert. A II. kötet is, miként azt már az I. kötet megjelenése alkalmával kiemeltük, főleg az időközi irodalom, törvényhozás és judikatura kiegészítése folytán jelentős változáson ment keresztül. A II. kötet ára 10 K. Kiadta az Athenæum.

— **Reggeli 7 órára** idézi egy aradmegyei járásbíró a feleket.* A helyben lakókra nézve is igen kellemetlen és méltánytalan ez az idézés, a vidékiekre nézve pedig kettősen az, mert vagy a tárgyalás előtt való napon vagy a tárgyalás napján hajnalban 2—3 órakor kell elindulniok hazulról. Ugy hiszszük, a 7 órára idézés már magában véve is igazolási okot képezhet.

— **A hagyatéki bíróság az örökösök közötti egyezségben elvállalt kötelezettségek érvényesítésére nincs hivatva.** (A belügyminiszternek 47,016/1901. sz. a. B. vármegye árvaszékéhez intézett rendelete.) A sz—i kir. járásbíró mint hagyatéki bíróság a végrendelet nélkül elhalt néhai M. J. hagyatéki ügyében jogerős hagyatékátadó végzésében az örökösök között kötött egyezség alapján akként rendelkezett, hogy az örökhagyó özvegye köteles fizetni kiskoru M. Ferencz György és Rozina részére 40 koronát, köteles részük kiegészítése végett.

A vármegye árvaszéke megkereste a nevezett kir. járásbírókat, hogy a kiskorúakat köteles részük kiegészítése fejében megillető összegeket kívánja be s küldje meg. A sz—i kir. járásbíró ezen megkeresés teljesítését megtagadta, de egyúttal utasította az örökhagyó özvegyét, hogy a fizetés tényét igazolja a zálogjog különbeni bekebelezésének terhe mellett.

Az árvaszék álláspontja az, hogy az 1894: XVI. tcz. és az annak életbeléptetése tárgyában 43,194/895. I. M. sz. a. kibocsátott rendelet hagyatéki ügyek teljes lebonyolítását, így tehát a kiskorúak készpénzörökségének bekívánását, esetleg annak ügygondnok kirendelése mellett való behajtása iránt teendő intézkedést is, a hagyatéki bíróság hatáskörébe utalja.

Ellenben a sz—i kir. járásbíró végzésében az árvaszéknek ezen álláspontja ellen a következőket hozza fel: Az 1894: XVI. tcz. és ennek végrehajtása tárgyában 43,194/895. I. M. sz. a. kibocsátott rendelet szabályai szerint az eljárás megindítása alkalmával (T. 10., 14—16. és 25. R. 12. és köv. s 25. §-ai) és annak folyamán, különösen pedig a perre utasítás előtt (T. 90. és köv. R. 90. és 91. §-ai) a bíróság csak a szorosán vett hagyatéki vagyon biztosításáról tartozik gondoskodni és rendelkezni, de ez az eljárás semmi esetre sem terjed ki az örökösödési eljárás keretén kívül eső, felek között létrejött egyezségben elvállalt kötelezettségek érvényesítésére, minthogy ez iránt igényeiket a nagykorú felek saját személyükben, a gyámság vagy a gondnokság alatt állók pedig törvényes képviselőik által a törvény rendes útján érvényesíthetik.

Ezen két ellentétes álláspont folytán a cím hatásköri összeütközés esetét vélte fenforogni, miért is az ügyet az igazságügyminiszterhez felterjesztette. A nevezett miniszter az idézett felterjesztést hozzám átvévén: véle egyetértőleg a következőket jelentem ki:

A szóban levő ügyben oly hatásköri összeütközés esete, mely az ügynek a minisztertanács elé való terjesztését indokoltá tenné, nem forog fen. Mert a nevezett árvaszék a sz—i kir. járásbíró kérdéses végzése ellen, melylyel a hagyaték átadatott, jogorvoslattal nem élt, s így az már jogerőre emelkedett. A kir. járásbíró a hagyatéki eljárást a hagyatékátadó végzéssel már jogerejüleg befejezvé és a kiskorúak érintett követelésének jelzálogi biztosítása iránt

1901 február 10-én 1898. O. 22/24. sz. a. kelt végzésével intézkedvén, ezen hagyatéki ügyben megtett mindent, mit a törvény és rendelet reá hárít, nem lehet tehát ez okból a kir. járásbírókat a kiskorúak követelésének behajtásával, vagyis oly feladattal terhelni, melyet sem törvény, sem rendelet reá nem biz, s mely a hagyatéki eljárás keretén kívül esik. Végül figyelmeztetem a címet az 1877. évi XX. tcz. 204. §-ának rendelkezésére, amelynek értelmében ha az árvaszék és bíróság közt vitás kérdés merül fel, amelyben egyetértésre jutni nem tudnak: ez a gyámhatóság részéről a belügyminiszterhez jelentendő fel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A házassági életközösség** helyreállítását a német Reichsgericht egy legutóbbi határozata szerint a férj csak akkor kívánhatja, ha a felek állásának megfelelő lakást tart a feleség rendelkezésére.

— **Gondnokság alá helyezhető** a rostocki Oberlandesgericht gyakorlata szerint a munkakerülő, aki jövedelmét tulhaladó módon költekezik és adósságokat csinál.

— **Tartalékos tisztek** egyenruházata a kölni Landgericht gyakorlata szerint a végrehajtás alól mentes, mert közérdek kívánja, hogy a tartalékos tiszteknek szükség esetén mindig rendelkezésére álljon a fenti felszerelés.

— **Jégszekrények az ingatlan tartozékai.** Egy korcsmának berendezett és állandóan annak használt házába beállított és használatban levő jégszekrények a ház tartozékának tekintetnek, a jelzáloghitelező biztosítékaul szolgálnak és foglalás tárgyát, mint ingók, nem képezhetik. (Elberfeldi törvényszék.)

— **A vasut felelőssége kellő időben való szállításért.** A seine-i kereskedelmi törvényszék egy konkrét esetben így döntött: Az a körülmény, hogy egy közbeeső vasut a jóság továbbszállítását megtagadta, mert nem látott benne fedezetet a szállítási költségre és vámra, nem mentesíti a szállítást elvállaló vasutat a kellő időben való szállítás felelőssége alól.

— **Az 1857-iki francia katonai büntetőtörvénykönyv** azokkal az új törvényekkel szemben, amelyek a rendes bíróságok előtt a vádlottak és elítéltek helyzetét megjavítják, már elavult, s ennél fogva e törvénykönyv ujja alakítására katonai és polgári személyekből álló vegyes bizottság küldött ki, melynek javaslatát a hadügyminiszter már a képviselőház elé terjesztette. Míg azonban e tervezetből törvény válik, a francia törvényhozás a régi kodex egyes rendelkezéseit részleges törvényekkel egészíti ki, illetőleg változtatja meg. 1892-ig a rendes bíróságok joggyakorlata sem ismerte a vizsgálati fogságnak a kiszabott szabadságvesztés-büntetésbe való beszámítását. Az 1810-diki büntetőtörvénykönyv ugyanis e részben semminemű intézkedést nem foglalván magában, a bíróságok nem érezték magukat feljogosítva a vizsgálati fogság beszámítására. Csupán az 1892-ben hozott törvény mondja ki, hogy a vizsgálati fogság a büntetés kiszabott idejéből a maga teljességében levonandó, hacsak az ítéletben különös és indokolt rendelkezés nem tétel arra nézve, hogy ennek a beszámításnak egyáltalán nincs helye vagy csak részben van. Mindenesetre be kell azonban számítani a büntetés idejébe az elsőfoku ítélet keltétől a büntetés megkezdésének napjáig folyó időt, ha az elítelt nem élt felebbezés-sel az ítélet ellen, vagy ha felebbezéssel élt ugyan, de a felső bíróság a büntetést mérsékelte. 1895-ben a tengerészeti büntetőtörvénykönyvbe vette fel a törvényhozás ezt az intézkedést, az 1901 április 2-diki törvény pedig a szabadságvesztés-büntetésre ítélt szárazföldi katonákat részesíti a beszámítás jótéteményében. A 1901 július 19-diki törvény a büntetőtörvénykönyvnek az enyhítő körülményekre vonatkozó 463. §-át terjeszti ki béke idejére a katonai, valamint a tengerészeti büntetőtörvénykönyv által sújtott összes büntetettek és vétségekre.

— **Rágalmazás?** Jones levelet ír Smithnek és a levélben megkérdi: vajon Brown, aki azelőtt Smith szolgálatában állt, tolvaj-e? Smith levelező-lapon csak ennyit felel: *Ijes*. Az angol bíróság adott esetben (Law Quartely Review 1901 július. 223. old.) kimondotta, hogy *libel* nem forog fen, mert Smith levelében (on the face of writing) nincs Brown-ra vonatkozólag meggyalázó kifejezés.

* L. Jog. 40. számában Avarfy Ferencz cikkét.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A nyilvánosság kérdése 1843-ban. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Részlet a Szalay László-féle feljegyzésekből. — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Odön* miniszteri titkár, egy. magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldiek képviselte szabadalmi ügyekben. *Kelemen Manó István* hites szabadalmi ügyvivőtől. — A sértett képviselőjéről. *Dr. Mutschenbacher Edwin* dárdai kir. albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A nyilvánosság kérdése 1843-ban.

Az országos levéltár helytartótanácsi osztályában őrzik az 1843-iki javaslatokra vonatkozó okmányokat. Az illető fasciculusban nem találhatók az országos bizottság jegyzőkönyvei. Ezt azzal magyaráztam meg magamnak, hogy a jegyzőkönyvek nyomtatásban megjelentek mint a törvényjavaslatok mellékletei.

De feltűnt, hogy a jegyzőkönyvek nem oly módon vannak szerkesztve, hogy megmondhatnák, mily véleményt nyilvánítottak az egyes bizottsági tagok külön-külön, hanem csak összefoglalását képezik a vitáknak. Előadja a jegyző, hogy pl. a halálbüntetés eltörlése mellett és ellen mily érveket hoztak fel, de sehol sem említ nevet. Tehát inkább jelentés vagy resumé, mint szoros értelemben vett jegyzőkönyv.

Ujabban kiterjesztettem kutatásaimat a helytartótanácsi levéltár egyéb ügycsomóira is és ezek egyikében találtam egy csomagot, mely magában foglalja az 1843-iki büntetőjogi javaslatok készítéséről szóló bizottsági tárgyalások bő kivonatát. Ezen feljegyzésekben fel van tüntetve az is, hogy mi volt a véleménye minden kérdésben az egyes tagoknak s ennyiben inkább rövidített naplók. Megtaláljuk Deák Ferencz, Eötvös József, Desseffy Aurél, Klauzál Gábor, Bezzeredy István, Pázmándy Dénes, Apponyi György, Majláth György, Zsedényi Ede és mások érveléseit a legkülönbözőbb büntetőjogi, bűnvádi eljárási és börtönügyi kérdésekről s követhetjük a viták menetét. Itt-ott még az egyes tagok közötti összetűzések is fel vannak tüntetve.

Emeli pedig a feljegyzések értékét különösen azon körülmény, hogy Szalay László szerkesztette azokat és az országos levéltárban levő példányt sajátkezüleg irta.

Nincs ugyan Szalay László megnevezve, de összehasonlítottam az írást Szalay kétségtelen más kézírásaival, melyeket

a muzeumi könyvtárban őriznek, és ezek nyomán kétségtelenül megállapíthattam a kézírások teljes azonosságát.

Támogatja különben véleményemet egyrészt azon ismert tény is, hogy Szalayt, ki az 1840-diki országgyűlésen még nem volt követ, bevonták az országos bizottság munkálataiba mint segédjegyzőt. Másrészt az imént említett feljegyzések mellett egy rajz található, mely föltűnteti, hogy az egyes tagok hogyan helyezkedtek el a bizottsági asztal körül s ezen rajzon Szalay neve rajta van Zarka János személynöki ítélőmester neve mellett, ki hivatalosan volt megbízva a jegyzőkönyv vitelével. Végül a jegyzőkönyvben szó van arról, hogy segédjegyzőt kell kirendelni s ekkor Zarka azt a kívánságot fejezte ki, hogy ne írjakot adjanak melléje, hanem oly valakit, aki *sértett* a jegyzőkönyvet.

Felmerül azonban az a kérdés, miért nem nyomatták ki Szalay feljegyzéseit?

Ennek magyarázatát csak azon sajátos felfogás adja meg, melyet a nyilvánosság tekintetében a conservatív párt a tárgyalások egész folyamán tanusított. Amint elvetették Deák Ferencz és elvtársai abbéli indítványát, hogy az országos bizottság tárgyalásai nyilvánosak legyenek, megakadályozták azt is, hogy az egyes tagok véleménye köztudomásra jusson.

Ugyanaz az eljárás ez, melyet az országgyűlési tudósítások tekintetében követtek. Megengedték nagy nehezen a tárgyalásoknak a hírlapok útján való közlését, de nem engedték meg, hogy kitéssék, melyik követ mit mondott az országgyűlésen. Az ellenzéki lapok kénytelenek voltak körülírásokhoz folyamodni, mint pl. egy ismert dunántuli követ, stb. A conservatív sajtó országgyűlési tudósításai és az országos bizottság hivatalos kinyomatott «jegyzőkönyve» teljesen azonos szerkezetet mutatnak.

Nagyon valószínű ezek szerint, hogy a Szalay-féle feljegyzésekben a nyilvánosság ijesztő rémét látták megjeleni s ezért készítették azokból, valószínűleg Zarka János által, a kivonatot. Ez utóbbit nyomtatás útján közrebocsátották, Szalay feljegyzései pedig a levéltárba kerültek.

A Szalay-féle feljegyzések az Anyaggyűjteménynek munkában levő negyedik kötetében tizenöt ivre fognak terjedni.

Dr. Fayer László.

A rajzot, melyről fent szó van, itt bemutatjuk:

Deák és elvtársai külön ülnek és a vezér oly helyet foglalt el, a honnan áttekintheti hiveinek két sorát. Zsedényi, a konservatívek vezérszónoka, szintén oly exponált helyen ül, mint Deák. — Az ország bírása: Majláth György; personalis: Szerencsy; gróf Zichy: Zichy Odön; gróf Károlyi: Károlyi György; Andrássy: Andrássy József.

Részlet

a Szalay László-féle feljegyzésekből.

Zarka olvasta a bűnvádi eljárás javaslatának 58. §-át a felségsértés és a hűtlenség bíróságáról.

Deák: Vannak oly esetei a felségsértésnek és a hűtlenségnek, melyekre, amint elkövetetnek, ráüti a közvélemény a gyalázat bélyegét; vannak ellenben oly esetek is, melyek, minthogy nem önhaszonkeresésből, hanem az ország érdekében követték el, nem gyalázat, hanem néminemű részvét mutatkozik s a vétkesek a közügyért küzdő hősöknek tartatnak s nézetnek. Ez nem csak Magyarországon történhet meg, de másutt is. Nehogy a végrehajtó hatalom mint bosszuálló tűnjön fel, nem pedig csupán végrehajtó; ennél fogva nem tartja jónak e nemét a vétkeseknek oly bíróságra bízni, mely a fejedelem által neveztetik, fizettetik. Már Mátyás király, az igazságos, adta azon törvényt, hogy a felségsértés és a hűtlenség esetei az ország közbejötté nélkül meg ne ítéltethessenek. A kormány érdeke is kívánja, hogy azon helyzetbe ne jöjjön a kormány, mintha a szigorú eljárást csak azért használná, hogy talán némely törvénybe ütköző rendeleteit az által palástolja. A patens szerinti ítéletekből mutogatta, hogy még a főispáni székek is eszközül szolgáltak a törvényeinkbe ütközött patens végrehajtásában; azt óhajtaná, hogy az ugyanis rosszul fizetett főtörvényszékek tagjainak a nemzet adjon pótlékot tiszteletben és bizodalomban. Óvjuk magunkat ezen nagy vétkek elítélésait oly bíróságra bízni, mely bíróság már alkotásánál fogva úgy tekintethetik, mint a kormány egyoldalú hatásának kifolyása. Inkább kívánná ezen két esetet országgyűlésen nevezendő számos tagokból álló bíróság elé utalni; lehetne egyik része perbefogó, másik része ítélő bíróság; mind a fiscusnak, mind a vádlottnak megadná a recusatiót. Igen ritka nálunk az ily eset. Akik egyszer elvesztették a bizodalmat, másszor nem választatnának meg. Fájhat mindenkinek, ha oly institúcióhoz tartozik, mely az egyes tag hibája nélkül hibás alkotásánál fogva veszti el a bizodalmat. Kölcsönös bizodalmat kíván, azt csak a javalt mód által véli elérhetőnek, mert minden aggodalmat eloszlatna.

Ország bírója: Csak az 1811-diki patenstől vett argumentumra kíván felelni. Melyik vármegye nem fogadta el a patenst? Az mondatik, a vármegyék repræsentáltak. De a királyi curia is repræsentált, még pedig nem kevésbbé, mint bármely vármegye. A devalvatio sok oly eseteket szült, melyet a régi törvényekre alkalmazni nem lehetett; kellett tehát valami cynosura; a követett cynosura a sok rossz között még a legjobb volt. Akik függetlenséget emlegetnek, tegyék kezeiket szívékre, s úgy mondják meg: vajon mindig oly függetlenek-e alulról, mint szőlő, mint tanácsadó, felülről mindig volt.

Personalis: Összefüggésben van ezen kérdés a mostani század nagy politikai kérdéseivel, a status hatalmi elosztásának nagy kérdésével; ezzel szoros összefüggésben van a függetlenség, a nép emanatiójától felfüggeszteni nem lehet. A javallat, melyet Deák előterjesztett, még inkább elősegitené a bizodalmatlanságot; ha p. o. akiket az országos rendek proponálnának, a felség nem fogadná el. Ha törvényeink világosabbak lettek volna, világosabban ítélhetett volna a királyi Curia is. Ha a bizodalmatlanságot igen gyakran emlegetjük, megfogamzik s elégtelenséget szül. Az lévén itt a főkérdés, mi jobb a házára nézve, továbbá is azt kívánja, hogy a kir. tábla ítélje, mint első bíró, a felségsértés és a hűtlenség vétkeit.

Zsedényi: Nem akarván a birói hatalmat a törvényhozó hatalommal összevegyíteni, nincs veszedelmesebb, mint a status hatalmainak összevegyítése. A függetlenséget meg kívánja a bíróságban, de úgy alulról, mint felülről. Mutatta, hogy a Deák javallata szerint mind perbefogó, mind ítélő bíró lennének az országosan egybegyűlt rendek. Még több okokkal is támogatta az alválasztmányi javallatot.

Deák: Előbbeni beszédében nem egyes tagokról, hanem institutiókról szökött; nem lehet tehát ellene az institutio legjelesebb tagját — ki ugyanis mindnyájunk tiszteletét bírja — állítani fel ellentétül azon kérdésre: ha voltunk-e mindig alulról oly függetlenek, mint ő excellentiája felülről? Kezét szívére téve feleli: én voltam. A Zsedényi előadását okokkal példákban czáfolta. Hogy annál inkább kétoldalú legyen a javallat által nevezendő bíróság, választhatnák felét az ország rendei, felét nevezhetné a felség.

Ország bírója: Olyan időket élünk, hogy férfias erő kell arra, hogy az ember a maga függetlenségét alulról megtartsa. Mai időnkben a kormány se lehet már olyan, mint amilyen-től félünk.

Andrássy: Négyes tekintettel kívánnak némelyek e tárgynál lenni. A nemzet kívánsága az igazság és a méltányosság. Részéről azt hiszi, hogy ha az igazságra teljes figyelemmel viseltettünk, megfeleltünk kötelességünknek. Az alválasztmány által javalt bíróságban több garantiát lát, mint a Deák által tett javallatban, amennyiben ezen bíróság végre is egyes párt választottja lenne, néha ezen párté, néha amazé. Nem akar oly bíróságot alakítani, mely nagy érzelmeknek inkább tolmácsa lenne, mint a törvénynek az esetre igazságos alkalmazója, pedig a bírónak csakugyan ez a kötelessége. Az alválasztmány javallatát pártolá.

Bezerédy István: A Deák által javalt törvény által nevezendő bíróságra, melynek tagjait az országos rendek proponálnák, a felség sanctiójával megerősitené, nem lehet valami demagóg csoportnak nézni s tekinteni; hiszen azok rész szerint a közbizodalom által képviselőkké választott követekből, rész szerint a fejedelem elismerése szerint diszes hivatalokba helyezettek közül állana. A patens utáni ítéletekről is értekezett. A Deák javallatát egészen pártolá.

B. Mednyánszky: Előbb egyedül a királyra volt bízva a vétkek megítélése. Nem látván azt jónak, az országgyűlésre vitte. Ezt sem látván jónak, állandó bíróságra, a kir. Curiára, bízta. Nem jó a status hatalmait összezavarni. Ha mint *articularis commissio* fog ítélni az indítványozott bíróság, úgy referálni kell az országgyűlésnek, mely bíróságot nem gyakorolhat. Franciaországban is a *pairs kamara* állandó s nem választott bíróság. Ezeknél fogvást több biztosítást lel az alválasztmány javallatában.

Gr. Apponyi: Semmi által sem igazolhatnánk a mult országgyűlésen a királyi Curia ellen nyilatkoztatott bizalmatlanságot, mintha most éppen ezen legnagyobb vétkekre nézve elvonnánk tőle a bíróságot, noha a legfelsőbb feljebbviteli bíróságot minden pereinkre, minden vétkekre nézve, nála továbbra is meghagynók. Mindazon tisztelet mellett is, melylyel egy az országgyűlésen választandó bíróság iránt viseltetne, nem lát függetlenségökre nézve — minthogy politikai tekintetekből könnyebben elfogultak lehetnek — annyi biztosságot, mint a mindenkorí bíráskodásban foglalkozó komoly állandó bíróságban. Az alválasztmány javallatát pártolá.

Klauzál: Van a hűségtelenség esetei között egy: a törvény ellen tanácsot adók vétke. Hogy bizhatnánk a kormány emberei által elkövetett vétkek megbüntetését a kormány által nevezett s fizetett bírákra? Nemzetünk igen hiu, hiubb, mint más akármely nemzet. Még a septemvirek is várhatnak egyéb jutalmat, mint menyeyi boldogságot. Azt, hogy Olaszországban soha mai napig is be nem vétethetett a papiros pénz, nagy részben az egyes egyének szilárd jellemének — mely még a Napoleon idejét el nem felejtette — tulajdoníthatónak véli. A háborus időszakoknak tulajdonította, hogy nemzetünk ezen vétkek megítélése tekintetében hajdan visszalépést követett el. A statust egészen illetvén a hűtlenség vétke, legyen az azt ítélő bíróság is mind a kormány, mind a nemzet érdekeit képviselő. Inkább fogadná el a főrendek tábláját bírósággul, mint a királyi Curiát. A Deák javallatát pártolá.

Ország bírója: Nem követheti azon ténre a tanácsko-

zást, melyre Klauzál a tárgyat vitte. Sohasem kíván oly bírósághoz járulni, melynek politikai testülettől lenne emanatioja.

Gr. Nádasdy: Az alválasztmány javallata mellett.

Palóczy: Az 1791: LVI. t.-cikk genesiséből mutatta, hogy a királyi bizodalom önként adta, de nem veheti non plus ultra gyanánt; megjavíthatjuk azt is. A Deák javallatát pártolá, reménylve, hogy az a törvényhatóságok többségének is tetszeni fog.

B. Vay: Törvények alkottassanak világosak. A törvények világossága vezesse a bírakat. Ekkor nem lesz a bíróságok ellen panasz. A bíróságra nézve az alválasztmány javallata mellett van.

Tihanyi: Az állandó bíróságokban találván fel a megkívántató biztosítást, az alválasztmány javallatát pártolja.

B. Wenckheim: Annál inkább kell ezen tárgynál vigyázunk, minthogy a magyar hon érdeke különböző lehet az ausztriai érdeknél. A Deák javallata mellett.

Hertelendy: A Deák javallatát pártolta.

Gr. Károlyi: Az országgyűlés választásából eredő bíróságnál több biztosságot látván, a Deák javallatát pártolá.

Pulszky: A Deák javallata mellett.

Olgyai: A Deák javallata mellett.

Gr. Zichy: A Deák javallata mellett.

Zoltán: A Deák javallata mellett.

Gr. Pejacsevich: A Deák javallata mellett.

Gr. Péchy, Lányi, Nitzky, Gyurcsányi, Busán, Bezerédy kanonok, Gönczy: Az alválasztmány javallata mellett.

Ország bírása: A többség az alválasztmány javallatát tartja meg.

Dedk: Kinyilatkoztatta, hogy indítványa többséget nem nyervén, a mellett különvéleményt fog adni.

Ország bírása: Igen természetesnek látja, mert ha véleményével e fontos tárgyra nézve kevesebbsebben maradt volna, szintén különvéleményt adott volna.

A választói jog mivolta.*

8. Az embernek azon különféle jogain kívül, melyeket már vizsgáltunk, még egy féle joga lehet. Valamely cselekményre való joga lehet az embernek az állammal szemben is. Az állam és a magános között lehet valamely cselekményre nézve olyan viszony, mint két magános között és akkor az a cselekmény, melyre az állam kötelezve van, épp olyan, mint amilyenre a magánosok szoktak kötelezve lenni ily viszonyból. Ekkor azt szoktuk mondani, hogy az állam és magános között magánjogi viszony áll fen. Ily viszonyt állapíthat meg az állam arra a célra is, hogy magának származzék abból joga a magános ellen. Az állam ekkor az ily viszonyból származó követeléseit épp oly módon érvényesíti a magános irányában, mint a magánosok szokták egymás irányában s lemond arról, hogy ily követelését hatalmi uton érvényesítse** és ekkor mondhatjuk, hogy az államnak joga van a magánosok irányában, mert különben az államnak a magános irányában mindig csak hatalmáról s nem jogáról lehet szó.*** Joga az említett esettől eltekintve csak a magánosnak lehet az állam irányában s nem megfordítva.

A cselekmény azonban, melynek részéről való megtételét az állam a magánosok részére biztosítja, lehet olyan is, a melyt a magánosok nem végezhetnek. Lehet ez a cselekmény az állam hatalmával járó cselekmény.

Ugyanis bizonyos körülmények esetére, bizonyos feltételek mellett az állam biztosíthatja a magánosokat, hogy

állami hatalom kifejtésével járó cselekményt fog a részükre érdekükben végezni. Ez a biztosítás megtörténik az ember minden jogának megállapításánál. Amikor az állam biztosítja a magánost tulajdoni joga iránt, akkor biztosítja, hogy a tulajdoni joga megsértése esetére a sértővel szemben állami hatalmát fejti ki; hogy hatalmának tekintélyével parancsot fog adni a megsértett tulajdon helyreállítására s hogy amennyiben a parancs fogamatban marad, azt ki is fogja kényszeríteni. A személyes szabadság tekintetében is biztosítja az állam a magánosokat, hogy annak megsértése esetén államhatalmi cselekményt fog kifejteni, büntetni fog. A magános bármely jogának megállapításakor az állam kötelezi magát állami hatalommal járó cselekménynek a sértett kívánságára való megtételére; a magános bármely jogának más magános részéről való megsértése esetére is nemcsak a másik magános ellenében biztosítja az állam az illetőnek jogát, hanem magára is kötelezettséget vállal. A magánosnak minden joga tekintetében megvan az állam irányában a megítélésre való joga,* vagyis arra, hogy az állam az ember joga megvalósí-

* E tekintetben nem járulhatok hozzá *Magary* nézetéhez, mely szerint a perben az államot csak jogok illetik, s köteleességek csak a feleket terhelik; hogy a bíróság minden cselekménye joggyakorlás, a felek cselekményei pedig részben köteleességteljesítés, részben megengedett cselekmények (A magyar polgári peres eljárás alaptanai 1. és 7. §.). Az államot a perben igenis illeti köteleesség, mert az ember minden magánjoga az államnak ezen a kötelességen alapul, amelyet maga állapít meg magára. Ez a köteleesség éppen oly szilárd, mint a magánost más magános jogával szemben terhelő köteleesség, amely a kötelezettel szemben kikényszeríthető ugyan, de ily módon kikényszeríthetővé éppen az állam magára vállalta köteleesség segítségével lesz. Az állam magára vállalta köteleesség tehát nem kikényszeríthető, de csak azért nem, mert arra nincs szükség; mert annak teljesítése a kikényszerítés nélkül éppen oly bizonyos, amilyenre a magános kötelezettsége csak az állami kikényszerítés segítségével válik. Ezt különben kifejtette már *Plósz* (A keresetjogról, M. Igazságügy 1876. évf. 249. s. köv. l.). Az állam — bíróság — cselekményei a perben továbbá nem joggyakorlás, hanem hatalomkifejtés. Joga csak a magánosnak van az állammal szemben; az államnak a magánossal szemben hatalma van, melyet azonban néha csak úgy szerez és érvényesít, mintha joga volna.

Másrészt azt a felfogást sem vallom, hogy az u. n. keresetjog, vagyis a peralapításra való jog, miként azt *Plósz*nak a keresetjogra vonatkozólag felállított elmélete tanítja (már id. m. és Beiträge z. Theorie d. Klagerechts), joga az embernek. Hogy az ember valamely magánjogi czim alapján a keresettel pert hozhasson létre, az csak a tárgyi jogrendnek a szabálya, és arra, mintha az az ember joga volna, áll az, amit a tárgyi jog visszatükrözéséről mondanak. Ha valaki azt állítja, hogy neki joga van s ezt mással szemben az állammal meg akarja állapíttatni, vagy annak érvényesítése végett mással szemben marasztaló ítéletet akar nyerni, az állam ennek a kívánságának nem tesz mindjárt eleget, hanem a kereset és ítélet közé közbeveti a pert, vagyis azt az eljárást, melynek folyamán tisztába kell hozni a kérdést: van-e a keresőnek joga? De hogy ilyen per legyen, arra nincs joga a keresőnek, hisz az nem az ő érdeke; mert az ő érdeke az volna, hogy a kötelezettet per nélkül marasztalják. A per inkább annak az érdekében van, aki ellen a kereső ítéletet akar nyerni. És azért a személyes szabadságnak megfelelően — melynek az is következménye, hogy senkit törvényszerű idézés és meghallgatás nélkül ne tartóztassanak le — arra való joga is lehet az embernek, hogy senkit törvényszerűen lefolytatott per nélkül vagyonilag el ne marasztaljanak. A perre tehát ellenkezőleg nem a felperesnek, hanem az alperesnek van joga oly értelemben, hogy joga van neki arra, hogy ha valaki ellene állami parancsot akar kieszközölni állított joga alapján, az állam ezt a parancsot ki ne adja, mielőtt neki a nyilatkozatra alkalmat nem adott volna és meg nem hallgatta volna. Ha az állam neki erre alkalmat adott, mi sem természetesebb, mint-hogy ha az illető ezt az alkalmat nem használja fel, az állam a kért parancsos, a makacssági ítéletet a kereső által előadottak alapján kibocsátja. Az u. n. elmacskosítás és az a körülmény, hogy régebben az idézésre meg nem jelent alperes büntethető volt, vezetett arra a felfogásra, hogy a perbe bocsátkozás az alperes kötelessége; de ez a felfogás nézetem szerint ma már nem állhat meg. Arra, hogy a perre tulajdonképp az alperesnek van joga, mutat a felhívási kereset is, amidőn annak, aki valamely állítólagos jogával kérkedik, kötelességévé teszi a bíróság — nem a marasztaló ítélet kieszközölését, amire mindig csak joga lehet a jogosítottnak, hanem azt, hogy jogainak megállapíthatása végett pert indítson. Tehát kétségtelen, hogy a felhívónak van joga a perre, amelyben ő lesz az alperes. L. még *Laband*: Staatsrecht 2. kiadás II.

* Az előbbi közl. l. a 37., 38. és 39. számban.

** *Thon*: Rechtsnorm u. subj. Recht 139, 140. l.

*** Hogy az államnak nem lehet alanyi joga l. *Schuppe*: Begriff d. subj. Rechts.

tása végett parancsot adjon ki vagy másképp állami hatalmat fejtessen ki.

Az állam azonban más hatalommal járó cselekményekre is kötelezheti magát. Így kötelezheti magát bizonyos tanúságtételre,* bizonylat kiadására, p. o. képesítő oklevelek kiadására, bizonyos jogalapító tények megtételére, p. o. vámszedési jog engedélyezésére, amely cselekmények azáltal elégitik ki a magánosok jogát, hogy további állami intézkedések, illetve bizonyos jogaik alapjává válnak vagy válhatnak. Kötelezheti továbbá az állam magát bizonyos parancsnak hatálya alól való felmentésre, p. o. katonaszolgálat alól, adófizetés alól való felmentésre is. Ha ily cselekményekre kötelezi magát az állam, ezeket követelni a magánosoknak épp oly joga van, mint p. o. valamely vagyoni jogi természetű cselekményt más magánostól. *Mert az embernek más irányában való joga azért joga, mivel az állam kötelezi magát** arra, hogy ennek a jogának érvényesítéséhez szükség esetén segílyt nyújt;* bármely joga az embernek az állam saját lekötöztetésén alapul; s így azokban az esetekben, amikor az állam nemcsak valamely követelés érvényesítéséhez segélynyújtásra kötelezi le magát, hanem egyenesen valamely követelés közvetlenül kielégítésére, e lekötöztetés szintén az ember jogát szüli meg.

Az ember e jogainak érvényesítésére nincs olyan ut előszabva, mint más magános cselekményére való joga érvényesítésére. Ezeknek érvényesítése a rendes közigazgatási uton történik, ami azonban nem jelenti azt, hogy e cselekményeket a közigazgatási hatóságok szabad belátásuk szerint teszik meg. Mert ha ezekre a cselekményekre joga van a magánosoknak, akkor azokat a közigazgatási hatóságoknak teljesíteniük kell, akármily formában is kívánja azok teljesítését a magános. A hatóság feladata csak annak megállapításában áll, hogy meg vannak-e azok a feltételek, amelyekből a magános jogának meglétele függ.

Az embernek e cselekményekre való joga nagyobb hatálylyal van biztosítva, ha azoknak meglételét oly módon állapítják meg, mint valamely más magános ellen való joga meglételét; valamint akkor is, ha e jogainak meglételét ugyan közigazgatási uton állapítják meg, de az esetleges tagadó megállapításokkal szemben más állami szervhez lehet orvoslásért fordulni; aminek hatályát még növeli az, hogy az a másik vagy harmadik szerv már úgy jár el, mint bíróság. Itt van helye főképp a közigazgatási bírálkodásnak.

9. Ezek után az ember jogait következőleg csoportosíthatjuk. Van az embereknek bizonyos állapota, melyek más személyekre és dolgokra való vonatkozás nélkül, mint jogok biztosítva vannak mind más magánosok, mind az állam részéről jövő támadások és sérelmek ellen, s amelyeknek biztosítását főképp azoknak megbüntethetőségével kívánja az állam elérni. Ezek az embernek saját személyes állapotára vonatkozó jogaik.

Vannak azután az embereknek másokra, bizonyos családi összeköttetésben állókra vonatkozó helyzeteik, amelyeknek sérelem esetén helyreállítása az állam részéről biztosítva van s amelyekre ennél fogva az embereknek joguk van. Ezek a családtagokra vonatkozó jogaik, melyek azonban gyérek.

Vannak továbbá az embereknek a dolgokra vonatkozó bizonyos helyzeteik, melyek szintén biztosítva vannak, amelyekre ennél fogva joguk van s amelyeknek biztosítását nemcsak a sérelem büntethetőségével kívánja az állam elérni, hanem azzal is, hogy sérelem esetén a megsértett helyzet visszaállítását kilátásba helyezi, esetleg a visszaállítást kikényszeríti. Ezek a magánosoknak dolgokra vonatkozó jogaik.

Az embernek mind előbb említett, mind eme jogainál bizonyos cselekvőségi lehetőség az, ami biztosítva van. Ily cselekvőségi lehetőség lehet biztosítva a nélkül, hogy a cselekvőség személyre vagy dologra vonatkozzék, hanem vonatkozhatik az ember valamely szellemi termékére vagy valami jelvényre.

Vannak végül az embereknek viszonyaik, amelyeknek alapján bizonyos cselekményeket kell végezniök s amelyek olyképpen vannak biztosítva, hogy az állam e viszony alapján a cselekményt szükség esetén kikényszeríti. Ezek a magánosoknak mások cselekményeire vonatkozó jogaik.

Valamely cselekményre vonatkozó joga lehet azután az embernek az állam irányában is, amely olyképpen van biztosítva, hogy az állam bizonyos államhatalmi cselekmény megtételére a magánossal szemben kötelezi magát külön esetre szóló intézkedésben, szerződésben vagy törvényben.

A magánosok e jogain kívül megkülönböztethetjük még a magánosoknak mások feletti csekélyfoku hatalmát (az atyai, gyámi, gazdai hatalmat), melynek lényege nem bizonyos állapotnak, helyzetnek vagy cselekménynek az illető részére való biztosításában áll, hanem az állam részéről bizonyos cselekményekre való felhatalmazásból, amely cselekményeknek a megtétele a felhatalmazottnak egyuttal kötelezettsége és amely hatalom bizonyos foku kényszerkifejtés lehetőségével van összekötve. E hatalmat, miután a magánosok jogától lényegesen különböző körülmény, nem soroljuk a magánosok jogai közé....

A magánosok jogai közt meg szokás a magánjogok és közjogok közötti különbséget tenni. Hogy azonban közjogok melyek, az meglehetősen vitás. Említettük már, hogy a tárgyalat esetekben az ugynevezett szabadságjogokat némelyek a közjogok, mások a magánjogok közé sorolják. Annak azonban, hogy a tiszta állapotbeli jogokat az ember közjogai közé soroljuk, nincs meg az alapja. Ugyanis az ugynevezett közjogok sem csak a magános és az állam között állnak fen, hanem a magánosok között is. A közjogok ismervéül a közérdeket sem lehet tekinteni, mert a tárgyalat jogok mindegyikére lehet azt mondani hogy a közérdekben vannak, a közérdekben oltalmaztatnak, mint a közjogok. Az, hogy valakinek egy szerződésen alapuló jogai kielégítenek, épp úgy közérdek, mint az, hogy valakinek a személyes szabadsága sértetlenül fenálljon. Másrészt pedig az u. n. szabadságjogok is első sorban az illető egyes ember érdekeit mozditják elő. Végül az sem különbség, hogy a közjogok csak az állam tagjait illetik meg, a magánjogok pedig másokat, mert az embert tárgyalat jogaiban ma egyformán részesítik az államok saját honosaikat és az idegeneket.

Legtöbb ok volna az ember közjogainak, vagy talán még helyesebben közigazgatási jogainak nevezni az embernek az állam ellenében államhatalmi cselekményre irányuló jogait. De a különbség, mely az ember e jogait más jogaitól megkülönbözteti, itt sem jogának tartalma vagy természete, hanem tárgya; úgy hogy azt, mint a jog egyik fajtát más jogaitól megkülönböztetni, itt sem indokolt.

A magánjogok és közjogok közötti különbség tehát úgy látszik csak oda zsugorodik össze, hogy az ember magánjogi jogosítványait a magánjogi ismeretekben, közjogi jogosítványait pedig a közjogi ismeretekben szokás tárgyalni.

Az ember magánjogai és közjogai közt való különbség megtétele nem indokolt, mert az ember minden joga lényegben egyforma; az ember minden joga az illető egyes ember érdekét elégit ki első sorban s csupán a tárgy különböző, amire vonatkozik, amennyiben az majd az ember saját személyének az állapota, majd az emberek bizonyos személyre vagy dologra vonatkozó helyzete vagy cselekvőségének lehetősége, majd másoknak a cselekménye, mely utóbbi tekintetben a jog tárgya ismét megkülönböztethető a szerint, amint közönséges cselekményről vagy államhatalmi cselekményről van szó. *Felli-*

338. s köv. l.; *Schuppe*: Begriff d. subj. Rechts 83. s köv. l.; különben az ide vonatkozó irodalmat ismertetve és idézve Magyary idézett műve 8. -ában.

* Ily tanúságtétel tulajdonképp a megállapító, praedjudiciális ítélet is.

** L. *Iheringet* is: Zweck im Recht 3. kiadás I. 339. l.

neként meg lehetne ugyan tenni azt a különbséget, hogy az ember közjoga az, amely egyuttal a közérdekben is van, vagy amely tulajdonilag a közérdekben van; * de ennek a határvonalnak a megállapítása rendkívül nehéz és önkényes s inkább ahhoz idomult, hogy a megszokás mit tekint ilyeneknek vagy olyanoknak.

De a közjogokhoz a viszonyoknak még egy nagy számát szokás sorolni, s éppen ezek azok, amelyek alapján a közjogoknak a magánjogoktól való megkülönböztetését meg szokás tenni. Ezek az u. n. politikai jogok. Ha a közjogoknak a magánjogoktól való főkülönbségül azt szokás tekinteni, hogy a közjogok egyszerre jogok és kötelességek, akkor ez, bár általában szokás azt a közjogokról, tehát az u. n. szabadságjogokról is állítani, csak az ugynevezett politikai jogokra vonatkozólag áll. S ezzel átmegyünk az u. n. politikai s ezek között a választói jognak a tárgyalására.

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldiek képvisellete szabadalmi ügyekben.

Ezen czim alatt a *Jogt. Közl.*-nek ez évi szeptember hó 6-iki számában egy közlemény jelent meg, mely hosszabb fejtegetések után azon következtetésre jut, hogy: a) Külföldi szabadalomtulajdonos belföldön lakó képviselője bárki lehet. b) E képviselő — a megsemmisítési és megvonási pereket kivéve — a szabadalmi hivatal előtt személyesen eljárhat.

Ezen közlemény jellemzően tükrözi vissza azon tarthatlan állapotokat, melyek az 1895: XXXVII. tcz. életbelépésének és a m. kir. szabadalmi hivatal működésének immáron hatodik esztendejében a szabadalmi ügy terén uralkodnak; pedig a hivatkozott törvénycikk és a szabadalmi hivatal is arra voltak hivatva, hogy a már életbelépésük előtt is áldatlan viszonyokat javítsák és hogy szabadalmi ügyünket európai színvonalra emeljék.

Még a szabadalmi ügyekkel nem foglalkozó olvasóban is bizonyos csodálkozást kell hogy ébresztszen a szóban forgó közlemény, melynek a szabadalmi törvénynek hat hosszú esztendei fenállása után történt megírása, ha semmi egyebet, úgy kétségen kívül azt az egyet bizonyítja, hogy egyáltalán lehetséges, hogy a szabadalmi hivatal előtt való képviselétről táplált bizonyos particularis törekvések elismerés céljából a nyilvánosság elé léphetnek, holott ezen képviselő természetének félremagyarázhatatlan kiderítése szükségképpen a törvénynek, de még inkább a szabadalmi hivatalnak alapfeladatai közé tartozott volna. Méltán merül itt fel a kérdés, vajon ezen jelenséget mi okozta? A törvénynek hiányos volta vagy annak meg nem felelő végrehajtása?

Az alábbiakban tüzetesen ismertetni fogom a törvénynek a szabadalmi hivatal előtt való képviselő ügyében elfoglalt álláspontját, mely a törvényben elég világos módon nyilatkozik meg. Igaz, hogy a törvény helyenkint nem használja a helyes kifejezést, de hiszen arra lett volna hivatva a szabadalmi hivatal, hogy támaszkodva a törvénynek az országgyűlés elé terjesztett indokolásában kifejtett intencióira annak nem egészen világos intézkedéseit félremagyarázhatatlanul interpretálja és interpretációjának erélyesen érvényt szerezzen; a szabadalmi hivatalnak legelső feladata lett volna a törvénynek minden egyes betűjét illetőleg nyílt és világos állást foglalni és a törvénynek azon rendelkezéseit, melyek csak a szövegezés nem szerencsés volta következtében, igaz, hogy csak erőszakos módon, engednek meg különféle magyarázatot, a törvényhozó szándékainak megfelelően alkalmazni.

* System 49. l., noha *Jellinek* is mind a kétféle jogot egy logikai egész részeinek tekinti i. m. 55. l.

A szóban forgó közlemény legelső sorban idézi a szabadalmi törvénynek 15. §-át, melynek első két bekezdése szó szerint így hangzik: «Az, akinek belföldön rendes lakhelye nincsen, szabadalmat csak akkor nyerhet és az ebből eredő jogokat csak akkor érvényesítheti, ha hitelesített és a szabadalmi hivatalhoz bemutatott, különös meghatalmazással ellátott, belföldön lakó képviselőt nevezett ki. Az ilyen képviselő jogosítva van arra, hogy megbízóját a szabadalmi hatóságok és bíróságok előtt képviselje, hogy a szabadalmak bejelentésére, fentartására és a büntető eljárás megindítására vonatkozó indítványt tegyen és hogy keresetekre hozott és másnemű határozatokat átvehessen».

A következtetés azonban, melyet a közlemény a törvény ezen szavaiból levon, azon általánosságban, amelyben azt a közlemény teszi, nem helyes és ezen helytelen következtetésből, mint kiindulási pontból folyólag egyuttal és természetesen helytelennek kell lennie az eredménynek is. A közlemény ugyanis azt mondja: «A külföldi szabadalomtulajdonos tehát szabadalmára vonatkozó ténykedésében belföldön lakó képviselő közbenjárására van utalva». A dolog természetéből folyólag azonban a szabadalmi törvény a szabadalomtulajdonosnak csakis oly ténykedéseire nézve intézkedhetik, melyeket maga a törvény, mint ilyeneket felsorol; minden egyéb ténykedésében a szabadalomtulajdonos teljesen követheti szabad akaratát. Ha tehát a szabadalmi törvény «képviselőről» beszél, akkor mást, mint ezen hatáskörű képviselőt egyáltalán nem is kontemplálhat.

Hogy pedig a törvény a szabadalomtulajdonos ténykedését a képviselő dolgában mily határok között kívánta befolyásolni, az legjobban kitűnik magának a törvénynek előbb idézett szavaiból, de még a törvényjavaslatnak indokolásából is, mely a képviselőre nézve a következőket mondja: «A felállított képviselő a szabadalom fentartására és érvényesítésére szükséges minden lépésre jogosítva van, tehát védelmezi a szabadalmat felszólalások, visszavonási indítványok és megsemmisítési keresetek ellen épp úgy, amint megbízója bünyenítő uton megtámadhatja a szabadalom bitortlót. Ellene intézendők a szabadalomra vonatkozó összes keresetek, melyek vagy a szabadalmi hatóságnál vagy bármely bíróságnál indítatnak és ő ezen kézbesítések átvételére kötelezhető».

Azt hiszem, hogy sem a törvényből, sem az indokolásból nem lehet sem kiolvasni, sem azokba belemagyarázni azt, hogy a belföldön rendes lakhellyel nem bíró szabadalomtulajdonos szabadalmára vonatkozó minden ténykedésére nézve köteles belföldi képviselőt nevezni; hiszen ily magyarázatból méltán azt is lehetne következtetni, hogy az ilyen szabadalomtulajdonos önönmaga pl. el sem adhatná szabadalmát belföldön lakó közvetítő nélkül, ami bizonyára absurdum.

A közlemény a «képviselő» szó terjedelmének ama téves kiterjesztése után szó szerint így folytatja: «A törvény világos értelmű, illetve öntudatos hallgatása ugyan feleslegesnek tűnteti fel e kérdés feltételét; a törvény ugyanis egy szóval sem mondja, sem idézett 15. §-ában, sem másutt, sem kifejezetten, sem hallgatólag, hogy szabadalmi képviselő csak ügyvéd, ügyvivő vagy magánmérnök lehetne; szóval, hogy e minőség valamiféle képesítéshez volna kötve, még azt sem mondja a törvény, hogy magyar honosnak kell lennie, ellenkezőleg, kifejezetten arra szorítkozik, hogy a képviselő «belföldön lakó», ami természetes folyamánya azon célnak, amelyre a képviselői intézmény szolgál. Hiszen képviselő rendelésére csak azon szabadalomtulajdonos — akár magyar, akár külföldi honos — van kötelezve, kinek belföldön rendes lakhelye nincsen».

A közlemény ezen kijelentései nem felelnek meg a tényeknek, mivel a törvény is, az indokolás is igenis beszél arról, hogy a képviselői minőség képesítéshez van

kötve. A szabadalmi törvény 27. §-ának 2. bekezdése azt mondja: «A szabadalmi hivatal előtt a felek képviseletére csakis ügyvédek és a hatóságilag jogosított szabadalmi ügyvivők vannak jogosítva».

Tehát ezen törvényszakasz szerint a szabadalmi hivatal előtt valamely szabadalom képviselője csakis ügyvéd vagy ügyvivő lehet. Ugyanazon törvényszakasz 3. bekezdése szerint megsemmisítési és megvonási perekben képviselő a szabadalmi hivatal előtt csak ügyvéd lehet.

Hogy mennyire nem felel meg a közleménynek most fejtegetett állítása a valóságnak, az legjobban kitűnik a törvénynek indokolásából, mely bizonyára legelső sorban van hivatva felvilágosítással szolgálni a törvényhozó szándékáról és akaratáról. Az indokolás a 27. §-hoz ezeket mondja: «A szabadalmi ügyekben való iparszerű képviselet eddig általában nincsen szabályozva. Szorosan véve hazánkban feleknek hatóságok előtti képviseletére az ügyvédi rendtartás (1874: XXXIV. tcz.) szerint csak ügyvédek volnának jogosítva, de a gyakorlat oda fejlődött, hogy a diplomatikus mérnökök is foglalkoznak iparigazolvány és kereskedelmi cégjegyzés alapján szabadalmi ügyekben való képviselettel, holott szabadalmi peres ügyekben csakis ügyvéd által ellenjegyzett periratok fogadtatnak el.

Okvetlenül szükséges tehát, hogy ezen képviseletetés kérdése az új törvényben kellőleg rendeztessék.

Ezen rendezésnél mindenekelőtt az ügyvédségnek törvényben biztosított képviseleti jogát érintetlenül kellett hagyni, sőt külön kimondani, hogy a szabadalmi hivatal előtt a polgári perrendtartás szerint folytatandó peres ügyekben csak ügyvéd járhat el. Kivételnek e tekintetben csak a szabadalmi felügyelőkre van helye, kik a kormány nevében az ipari közérdek védelmére hivatalból lépnek fel. Más ügyekben, nevezetesen a találmányok bejelentései és azok ellen beadandó felszólalások, végre a kiadott szabadalmak értékesítése tekintetében a képviselet oly egyénekre is bízható, kik a szabadalmi szabályokban jártasság mellett a kellő technikai képzettséggel bírnak, hogy képesek legyenek a feltalálónak találmányuk leírásában, az igénypontok formulázásában, a rajzok kellő elkészítésében és a különböző találmányok összeütközése esetében nemcsak szakszerű tanácsot szolgáltatni, hanem mindezekre vonatkozólag a szükséges beadványokat és mellékleteit szerkeszteni, végre összeköttetések folytán a kiadott szabadalom értékesítéséről is gondoskodni.

Ily egyének a kereskedelmi miniszter által a szabadalmi ügyvivői jogositvánnyal felruházhatók.

A szabadalmi ügyvivőnek állása nagy fontossággal bír, mert kellő szakértelem hiányában a szabadalom kiadását vagy lehetetlenné tehetik, vagy legalább késleltethetik; a kiadott szabadalom értékesítése körül is lényeges feladattal bírhatnak. Hogy tehát a jogositvány csak megbízható egyéneknek adassék, gondoskodni kellett arról, hogy e tekintetben kellő tájékoztatás szereztessék és az illető eskü letételére kötelezhető legyen; hogy pedig kellő képességgel bírjon, ki kellett mondani, hogy alkalmas voltát külön vizsga útján tartozik igazolni».

Azt hiszem, hogy a törvénynek ezen indokolása oly világos, hogy felesleges ahhoz egyéb magyarázatot fűzni.

A közlemény ezután hivatkozik dr. Wetzel Gyulára, a szabadalmi hivatal elnökére és dr. Kósa Zsigmond szabadalmi bíróra, kik szintén mint vitán felül álló tételt mondják ki azt, hogy a meghatalmazott képviselő lehet bárki, aki beföldön lakik.

Mindig szem előtt tartva azt, hogy a törvény 15. §-ában említett «képviseelő» alatt nem is lehet és nem is szabad más képviselőt érteni, mint azt, akinek hatáskörét úgy a törvény, mint az indokolás tüzetesen körülírja, és hogy a «képviseelő» szó terjedelmének általánosítása teljesen önkényes

és illogikus, legyen szabad itt a hivatkozott kijelentésekkel szemben saját véleményemnek kifejezést adni.

Valamely törvény magyarázásánál nem elégedhetünk meg azzal, hogy egyszerűen konstatáljuk, hogy a törvény ezen vagy azon szakaszában mit mond, ami nem kommentálás, hanem regisztrálás, hanem arra kell törekednünk, hogy a törvényhozó intentiói alapján megkeressük azon, ha nem is észrevehető, de mindenesetre meglévő szálakat, melyek a törvénynek az emberi nyelv gyarlósága folytán nem mindig világos szövegezése által esetleg össze nem kapcsolt szakaszait összekötik; a kommentár feladata a törvény hézagait kitölteni, nem pedig azokat mélyíteni és szakaszból szakaszra felkeresni az áthidalást, mely a törvényben való eligazodást göröngy nélküli sima úton teszi lehetővé.

Az 1895. évi XXXVII. tcz. két helyütt foglalkozik a szabadalomtulajdonosnak képviseletével; első ízben a 15. és második ízben a 27. §-ban; ezen szakaszokat már most nem szabad egyszerűen egymás mellé állítani, mint ezt a közlemény teszi, sem pedig egymással szembe állítani, mint ezt Kósa teszi; ezen két szakaszt egymással össze kell kapcsolni, mert azok egymáshoz tartoznak és egymást kiegészítik.

Kelemen Manó István,

(Bef. köv.)

hites szabadalmi ügyvivő

A sértett képviselőjéről.

Azt hiszem, nem érdektelen kérdést képez annak a felvetése, hogy vajon joga van-e a sértett képviselőjének a vizsgálat folyamán a terhelt és tanuk kihallgatásánál jelen lenni?

A BP. 125., 126. és 127. §-ai, melyek az ügyfél nyilvánosságáról rendelkeznek, a sértett képviselőjére nézve e tekintetben intézkedést nem tartalmaznak.

Vannak, akik épp ezen okból — minthogy a törvény azt kifejezetten nem tiltja — a sértett képviselőjét e joggal felruházottnak vélik, én azonban határozottan az ellenkező nézetben vagyok.

A BP. 50. és 51. §-ainak rendelkezéseiből szerintem kétségtelen, hogy a sértett, tehát képviselője is, a jelzett kihallgatásoknál jelen nem lehet, és véleményem szerint a nevezettek semmi czimen sem formálhatnak az említett kihallgatásoknál való jelenléthez jogot.

Ha a most hivatkozott törvényszakaszok és a BP.-nak bármely más szakasza kifejezetten nem is tiltja meg a sértett képviselőjének a fentebb már többször érintett jog gyakorlását, annyi mégis a BP. 50. és köv. §-aiból, melyek a sértett jogait szabályozzák s mely jogok ugyanazok maradnak az ügynek akár nyomozási, akár vizsgálati stádiumában, feltétlenül kiolvasható, hogy a sértett, — mint ilyen, — tehát képviselője is, a vád képviseletében részt nem vehet, hanem az ügy vizsgálati stádiumában csak a bizonyító eljárásnak kiegészítése, a terhelt bűnösségének bizonyítására szolgáló adatok bemutatása tekintetében stb. léphet fel.

Már most, hogy ezen jogok gyakorolhatása végett ő az említett kihallgatásoknál való jelenlét jogát nem igényelheti, az szerintem nyilvánvaló, mert hisz a sértett képviselőjének a törvény több jogot, mint a vádlónak és az ő ellenérdeke képviselőjének — a védőnek — adni, csak nem akarhatott.

A vádlóra nézve a 125. §. kifejezetten kimondja, hogy az a terhelt és tanuk kihallgatásánál rendszerint jelen nem lehet; miért lehessen akkor jelen a sértett vagy képviselője, mikor a vád képviseletében ezek részt amugy sem vehetnek.

A védőre nézve ugyanigy intézkedik a törvény 125. §-a; már most, mikor a törvény a védőnek egyéb intézkedéseiben a sértett képviselőjével teljesen egyenértékű, de a védelem érdekében talán amazénál több jogot is biztosított, miért akarná a védőt épp ezen egyik legfontosabb eljárási mozzanatnál a sértett képviselőjével szemben megrövidíteni?

Szerintem, miként a sértettnek az 50. és 51. szakaszokban a bűnösség megállapítása tekintetében adott jogok teljesen egyenlők a terheltnek a 62—63. szakaszokban a védelem tekintetében adott jogokkal, ugyanugy egyenlőknek kell ezen jogok érvényesítési módjának is lenni, s ennél fogva, ha a védő az eljárás bármely szakában a védelem érdekében csak beadvány vagy jegyzőkönyvbe veendő szóbeli előterjesztés útján járhat el és a kihallgatásoknál maguknál jelen nem lehet, akkor a sértett képviselőjének fellépési joga is csak a védőjéhez hasonló módon érvényesülhet és a kihallgatásoknál való jelenlétéhez jogot ő is csak ugyanazon esetekben formálhat, amidőn ezt a törvény a védő részére is megengedi.

Nézetemet támogatva látom egyébként a BP. 51. szakaszának 2. pontjával is, melyben foglalt azon intézkedésre, hogy a sértett az ügy iratait a vizsgálat folyamán csak előzetes engedélyezés után tekintheti meg és joga ehhez mindenesetre csak a vádirat benyújtása után van, szükség nem volna akkor, ha a sértett minden kihallgatási cselekménynél jelen lehetne.

Dr. Mutschbacher Edwin,
dárdai kir. albiró.

Különfélék.

— **Szoborleleplezések.** Rövid időközben Magyarország két volt miniszterének emeltek szobrot. Bárá Wenckheim Béla szobrát Kisbérben állították fel és leplezték le, Horvát Boldizsár emlékét szülővárosa Szombathely örökölte meg.

Wenckheim Béla tudvalevőleg a magyar lótenyésztés érdekében fejtett ki nagyérdemű működést. Szobrának leleplezésén megjelentek: a miniszterelnök, a földmívelési, kereskedelmi, közoktatási és az igazságügyminiszterek, az egyik igazságügyi államtitkár és számos más notabilitás.

Hogy ki volt Horvát Boldizsár, minő érdemei tették őt méltóvá arra, hogy nagy alakja megörökíttessék, azt felesleges e lapok olvasói előtt fejtegetni. Szobrának leleplezésén képviseltette magát az Akadémia és az Egyetem, de az ünnepségtől távol maradt a kormány, sőt hiányzottak az igazságszolgáltatás tényezői is. Nem voltak jelen sem az igazságügyminiszter, sem az igazságügyi államtitkárok, sem felsőbb bíróságaink elnökei.

— **A magyar kereskedelmi törvény.** Kapcsolatban az azt kiegészítő vagy módosító törvényekkel és rendeletekkel, valamint a m. kir. Curia, a kir. ítélő táblák és más bíróságok elvi határozataival. Összeállította dr. Nagy Ferencz. Második, átdolgozott kiadás. Nagy Ferencz államtitkár, kereskedelmi jogunknak ez a legjelesebb művelője, második átdolgozott kiadásnak mondja e könyvét, amely először 1879-ben jelent meg; de e huszonnégy esztendő alatt a kereskedelmi törvény, nagyrészt éppen Nagy Ferencz közrehatása folytán, annyi módosítást szenvedett, annyi kiegészítést nyert, s a rávonatkozó judikatura annyira megszorodott, hogy e második kiadás teljesen új munka. A könyv mai formájában nélkülözhetetlen kézikönyve a gyakorlat embereinek, bírának, ügyvédeknek, kereskedőknek. Az 1875: XXVIII. tcz.-et véve alapul, paragraphusonként csoportosítja a módosításokat, kiegészítéseket és a judikaturát. A Függelékben közli szó szerint a vonatkozó fontosabb rendeleteket és a gazdasági és ipari hiteleszövetkezetekről szóló 1898: XXIII. tczikket. S végül, ami az ily gyakorlati célokra szánt munkákban a legfontosabb, kimerítő és pontos betűrendes tárgymutatóval teszi a könyv használhatóságát tökéletessé. A rendkívül nagy anyag rendszeres feldolgozásában dr. Lévy Béla ügyvéd, a budapesti kereskedelmi akadémia tanára segédkezett Nagy Ferencznek.

— **Az anyagi büntetőtörvény és a sajtótörvény.** A magyar törvények Grill-féle kiadásában most jelent meg dr. Edvi Illés Károly szerkesztésében a magyar anyagi bün-

tetőtörvények gyűjteménye. Az 52 ivre terjedő kötetbe első sorban a két Csemegi-kodex vétetett fel, utána sorakoznak azon törvények, melyek önállóan büntető határozmányokat tartalmaznak; azok a törvények pedig, melyek mellékesen tartalmaznak büntető rendelkezéseket, a két büntetőtörvénykönyv valamelyik oly §-ához illesztettek, melylyel szorosabb összefüggésben állanak. Így azután helyt foglalnak e gyűjteményben törvénytárunknak összes büntető határozatokat tartalmazó rendelkezései. Minden §-hoz választékos esetsorozat s a miniszteri indokolásnak legjellemzetesebb részlete illeszkedik, és folytonos utalás történik a bűnvádi eljárási törvényeknek s az idevágó miniszteri rendeleteknek vonatkozó részeire. A letartóztatási intézetek rendtartását, a javító-intézetek alapszabályzatát egész terjedelemben közli. Mindegyik büntetendő cselekményre nézve fel van tüntetve, hogy melyik bíróság hatáskörébe tartozik. Ahol szükséges, közölni kell a büntető sanctio alapjául szolgáló s illetve az arra támaszkodó törvényi intézkedések; pl. a választói jog megsértéséről szóló fejezet a választási törvények illető helyeit is tartalmazza. Kiváló értéket ad a műnek a Csemegi Károly korszakalkotó ítélőbírói munkásságának a megörökítése. Illés Károly kikutatta azokat az ítéleteket, mik a Csemegi által vezetett «második tanács»-ból keltek, vagy ami ezzel körülbelől egyértelmű, amelyek Csemegi tollából erednek és a klasszikusan megszerkesztett ítéletekből, az elhagyandók elhagyásával, egy-egy büntető jogtudományi elvnek maradandó becsü kifejtését adja. Mi ugyan igen erősen bíráltuk ezen ítéletek egynémelyikét és különösen a bíráskodás akkori irányát, de el kell ismernünk, hogy tudományos szempontból helyes volt az ítéleteket összegyűjteni.

— **A szolnoki törvényszékre** nehéz feladat vár. Minden jel arra mutat, hogy Szentpéteri Károlyné ügyében az újrafelvételi eljárás legközelebb hivatalból fog kezdeményeztetni s a szolnoki törvényszék a saját előző határozatát lesz hivatva revideálni.

Rekapituláljuk az ügy előzményeit.

A kir. Curia az alsófoku felmentő ítéletek megváltoztatásával Szentpéteri Károlynét a férjén elkövetett gyilkosság miatt életfogytig tartó fegyházra ítélte. Rögtön, amint azon ítélet közzé tétetett, kifejezést adtunk aggályainknak és kifejtettük, hogy minden közvetlen bizonyíték híján, pusztán az iratok alapul vétele mellett, nem lett volna szabad a szóbeli és közvetlen tárgyalás folytán meghozott felmentő ítéleteket megváltoztatni. Azóta több ízben rámutattunk arra, hogy ebben az ügyben rendkívül sok tisztázatlan tényálladási részlet van és hogy a Szentpéteriné ellen szóló látszólagos gyanuokokat — amelyek közül egy se közvetlen bizonyíték — sokszorosán ellensúlyozza számos mentő körülmény.

Időközben az elítélt védője új bizonyítékokat gyűjtött a vádlott ártatlanságának kimutatására és ezen új bizonyítékok alapján perujtást kért. A törvényszék és a kir. tábla a perujtási kérelmet tisztán formális és a dolog lényegét nem érintő okokból elutasították. Ujból több cikkben mutattunk rá, mily helytelen szempontokból indultak ki a perujtást megtagadó bíróságok és mily végzetes hiba volna, ha ebben az ügyben a védelemnek nem nyújtatnék mód az igazság felderítésére. A napi sajtó is kezdett érdeklődni az ügy iránt.

Az igazságügyminiszterium erre elrendelte Kluzs és Nyolczas csendőrörsök tanukénti kihallgatását mindazon körülményekre nézve, amelyek a védőnek lapunkban megjelent cikkében új ténykörülményeként megjelöltettek.

A kihallgatást a szolnoki törvényszék elnöke teljesítette. Mindkét csendőr egybehangzóan vallotta, hogy Kluzs csendőr adta oda az orvosnak a kés tisztán és ugyanez a kés került vissza az orvostól véresen. Tehát a Szentpéteriné szekrényén talált kés nem bűnjel. Második fontos ténykörülmény, hogy Szentpéteri kihallgatásakor teljesen eszméletlenül

volt és határozottan állította, hogy neje nem szurkálta meg, hanem egy férfi.

Végül teljességgel valótlannak az a megállapítás, hogy Szentpéteri a tett elkövetése előtti időben elgyengülve, ágyba esve, tehetetlenül feküdt, tehát, hogy egy asszony is elbirhatott vele. Nyolczas csendőr a cselekmény elkövetését megelőző délután is jó erőben látta őt az udvaron.

Az ügy jelen válságos helyzetében ismételjük: nem egyoldalú állásponton vagyunk; csak az igazat akarjuk ki deríteni.

— **Az országos ügyvédgyűlés** folyó évi november hó 24., 25. és 26-ik napjain fog Budapesten a budapesti ügyvédi kamara helyiségében megtartatni. Tagsági díj 5 korona. Jelentkezni lehet a tagsági díj egyszerű beküldése által is (Novák Sándor pénztárnok lakik Budapesten, VIII., Sándor-utca 2.), valamint a budapesti ügyvédi irodájában kitett aláírási iven.

— **Az ügyvéd képviseleti joga és a puchói járás főszolgabírája.** A budapesti ügyvédi kamara egyik kamarai tag panaszára a m. kir. igazságügyminiszterhez a következő felterjesztést intézte: Kamaránk egyik tagja, dr. Sós Béla ügyvéd, Fischer Náthán tényleges szolgálatban álló katona képviseletében szabadságolásért folyamodott a puchói járás főszolgabírájához, hozzánk beadott jelentése szerint felszerelven a folyamodványt a törvény által előírt minden kellékkel, egy nyilatkozat kivételével, melynek csatolását miniszteri rendelet írja elő.

A puchói járás főszolgabírája a beadványt az ide hivatalos másolatban a) a csatolt átirattal intézte el, melyben Budapest főváros tanácsát megkeresi, hogy folyamodót hiánypótlásra felhívja. Ennek a megkeresésnek egy kitétele miatt keresett nálunk dr. Sós Béla orvoslást és mi a panaszt magunkévá tesszük, az átiratnak nemcsak egy kitételében, hanem egész irányában észlelvén oly visszaélést, melyet közérdekből szó nélkül nem hagyhatunk.

Puchó járás főszolgabírája ugyanis nem csupán az ügyvéd képviseleti jogát támadja meg, amikor annak egyenes megkerülésével a lehető legsértőbb módon az ügyfelet értesíteti végzéséről, ezzel viszályt és bizalmatlanságot keltve az ügyfélben az ügyvéd ellen, hanem — s erre kívánjuk Nagyméltóságod figyelmét különösen felhívni — világos magyarázatát adja annak, hogy országunkban miért és hogyan szaporodik el a zugirászatnak oly annyfélé fajtája. Ez a szolgabíró egész nyíltsággal izeni meg a feleknek, hogy ügyvéd helyett «tiszttviselőkhöz» forduljanak és leplezetlenül csábítja a jogkeresőket a zugirások hálójába, aláásva ezzel az ügyvédi kar közbizalmi állását s megélhetésének garantiáit, de első sorban a közbiztonságot és köztisztességet. Az eset oly élénk fényt vet közállapotainkra, hogy kötelességünknek tartjuk Nagyméltóságodnak arról jelentést tenni, azon kérelem kapcsán: hogy úgy a saját hatáskörében, mint a nagyméltóságos Belügyminiszter megkeresése mellett a megfelelő megtorlásról gondoskodni méltóztatassék.

Ezen felterjesztés folytán a magyar kir. belügyminiszter 65,993/901. sz. a. a következő rendeletet intézte Trencsén vármegye közönségéhez:

65,993/II. sz. Trencsén vármegye közönségének. Trencsén. A budapesti ügyvédi kamara választmányának az igazságügyminiszterhez intézett s onnan hozzám áttett panaszos feljelentéséből és az ahhoz másolatban csatolt 1440/901. sz. főszolgabírói megkeresésből tudomást szereztem arról, hogy dr. Sós Béla ügyvéd, Fischer Náthán tényleges szolgálatban levő katona képviseletében szabadságolásért folyamodott, mely folyamodványát a puchói járás főszolgabírájához nyújtotta be. Miután a folyamodvány kellőleg felszerelve nem volt, azt a nevezett járás főszolgabírája a fentebb idézett sz. a. kelt megkeresésével azzal küldötte meg Budapest fő- és székváros tanácsának, hogy folyamodót a hiány pótlására utasítsa és egyidejűleg felkérte a tanácsot, hogy folyamodót és nem ügyvédjét figyelmeztesse, hogy miután a folyamodványból kivehetőleg a kért kedvezményre való jogczim hiányzik, ne csináljon magának hiábavaló költséget és beszélje meg ügyét katonai ügyekben jártasabb tisztviselővel.

A főszolgabíró azon helytelen eljárása következtében,

hogy az ügyvédi rendtartás tárgyában alkotott 1874. évi XXXIV. tcz. 38. és 62. §-aiban foglaltak szem elől tévesztésével a megbízott ügyvéd ellen esetleg a bizalmatlanság felkeltésére is alkalmas módon közvetlenül a felet értesíteti a további teendőkre nézve, felhívom a vármegye közönségét, hogy a nevezett járás főszolgabíráját utasítsa, hogy mindazon ügyekben, amelyekben a feleket szabályszerű meghatalmazvány alapján ügyvéd képviseli, határozatait mindig a megbízott ügyvédnek kézbesíttesse, általában pedig intézkedéseiben a törvényesen biztosított ügyvédi jogoknak bármilyenü érintésétől óvakodjék.

— **A Franklin-Társulat kiadásában megjelenő Corpus Juris betűrendes tárgymutatója** ez év végén, legkésőbb jövő év elején jelen meg.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Utczai gázlámpáknak** pajkosságból való meggyújtását idegen ingó dolog megrongálásának minősítette a német Reichsgericht.

— **Vis major fogalma.** A német Reichsgericht egy legújabb határozatában a vis major fogalmát ekképp határozta meg: Vis majornak a kereskedelmi törvény értelmében nemcsak oly esemény tekinthető, amely az üzem körén kívül keletkezett, hanem a vasutüzem körén belül, de sőt magában a valamely vasuti kocsí belsejében keletkezett esemény is a vis major fogalma alá tartozhatik.

— **A bírósági szervezet újjáalakításáról** készít elő törvényjavaslatot az olasz igazságügyminiszter. A javaslat az egyes-bírák hatáskörét tágitja, a jelenlegi törvényszékeket provinciális törvényszékekkel, a felebbezési bíróságokat harmadfokú törvényszékekkel helyettesíti, a jogegységnek úgy polgári, mint büntető ügyekben való megóvása céljából egy semmitőszéket állít fel, és a hivatali előléptetés módját is szabályozza.

A javaslat bizonyos tekintetekben szerves összefüggésben van a bűnvádi eljárás javaslatával, melynek tanulmányozásába a napokban fog az e célra kiküldött bizottság.

— **Kártérítés a jelölésért.** Ha jogában is áll minden választónak a szavazó lapra bárkinek nevét írni, ebből még nem következik az, hogy valakit falragaszokon és nyilvánosan osztogatott szavazó lapokon beleegyezése nélkül és akarata ellenére jelölni lehessen; és ha valaki a jelöltek lajstromján, amelyet kinyomatott, falakra ragasztatott és szavazólapként való felhasználásra szétosztogatott, akarata ellenére szerepeltet mást jelöltként, az ekként okozott anyagi és erkölcsi kárért, a francia joggyakorlat szerint, a Code Civil 1382. §-a alapján felelős; különösen mikor a szavazólapokon lévő többi jelöltnél ellenkező politikai nézete van, mint az akarata ellenére jelölt egyénnek és mikor a listának ekként való szerkesztése fogásból és ártani akarásból történt. Ugyanezen felelősség terheli azokat, akik osztogatják az ilyen szavazólapokat.

— **Sajtó és tőzsde.** Abból az alkalomból, hogy több drezdai hirlap kénytelen volt gazdasági rovata vezetőit, akik megvesztegettették magukat, elbocsátani, a németországi sajtóban hangok emelkednek, amelyek azt követelik, hogy az ügyet gondosan és szigorúan vizsgálják meg, különösen abból a szempontból is, hogy alkalmazható-e a tőzsdetörvény 26-ik szakasza. Ennek eddig még egyetlen esetben sem alkalmazott rendelkezése egy évig terjedhető börtönbüntetéssel és 5000 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel fenyegeti meg azt, aki a sajtóban terjesztett közleményekért, amelyek a tőzsdeárakra akarnak hatni, oly előnyöket nyújt vagy ígér, vagy oly előnyöket fogad el, vagy ígértet magának, amelyeknek aránytalansága a teljesített szolgálattal szemben kirívó; továbbá azt, aki a jelzett természetű közlemények elhallgatásáért előnyöket fogad el, vagy ígértet magának. A német sajtóban elismerik, hogy e rendelkezés szerkezete nem szerencsés, s más okok mellett főleg ennek tulajdonítják, hogy eddig nem hajtották végre. Mindemellett lehetők mondják, hogy a sajtónak megkísérlett vagy befejezett, közvetlen vagy közvetett befolyásolása megbüntettessék, s ezt a tisztességes publicistika érdekében követelik.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bírák fizetésfelemelése. *x.* — A főváros bűnügyi statisztikája. — Tanácselnökök a törvényszékeknél. — *s.* — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egy. magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldiek képviselete szabadalmi ügyekben. *Kelemen Manó István* hites szabadalmi ügyvivőtől. — Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint? *Dr. M. F.* — Különlék. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből. Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1901. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A bírák fizetésfelemelése.

Örömmel olvastuk e közlöny 40. számában azt a rövidke közleményt, mely az állami tisztviselők mozgalmak alkalmából a bírák anyagi helyzetének javítását mint elsőrendű állami feladatot jelezte. Ámde ez a kérdés sokkal fontosabb és sokkal mélyrehatóbb, hogysem azt lehetne mondani, a jogi szaksajtó eleget tett feladatának, amikor e kérdés jelentőségét kiemelte.

A jogászai közvéleményt képviselő szaksajtónak legnehezebb feladatai közé tartozik ezt a kérdést a felszínen tartani és annak horderejét minden oldalról megvilágítva, azzá az igazságügy-politikai kérdéssé felavatni, amelynek megoldása nemcsak az állami igazságügyi szervezet tagjainak érdekében van, hanem amely kérdésnek megoldása elsőrendű állami követelmény.

Ha az állami tisztviselők fizetésének felemelése általánoságban pénzügyi tekintetéből a közel jövőben sem időlegesen, sem végérvényesen nem is volna megoldható: a bírák fizetésének mielőbb való, ha mindjárt különállónan történő emelése elkerülhetetlen szükségesség, hacsak az állam a jogbiztonság sérelmére a bírói függetlenség törvénybe iktatott arany szabályát nem akarja kockára tenni.

A bíró az állami tisztviselők többi kategóriájához képest a legmagasabb képesítést köteles megszerezni, a bírói függetlenség biztosítása okából minden mellékfoglalkozástól el van zárva és e mellett állásának tekintélyéhez képest tartozik élni.

A bíró köteles ügyvédi vagy bírói vizsgát tenni, e vizsgát megelőzőleg a négy évi egyetemi tanulmányi idő betöltése és a jogtudományi államvizsga vagy első szigorlat letétele után legalább három évig gyakorlaton lenni és életének 26. éve előtt nem lehet bíró. Ez a szabály a gyakorlati életben úgy nyer megvalósulást, hogy a bírói képesítést megszerzett bírósági tisztviselő a 2200 K-val dotált albirói állást 28—30—32 éves kora előtt nem igen nyeri el. S addig is, míg ezt az állást eléri, 1000 K segélydíjjal mint joggyakornok vagy 1200 K fizetéssel mint aljegyző kell neki több éven át szolgálnia. Az államszolgálatnak akárhányszor ágában sokkal kevesebb képesítés mellett sokkal előnyösebb helyzetben vannak a tisztviselők. Így pl. a posta- és távirdaszakban a 18. évében érettségizett fiatal ember egy évig gyakornokjelöltként működik valamely postahivatalnál 2 K napidíj ellenében. Az egy év elteltével felkerül a posta- és távirdatanfolyamra, amelyen délután hallgatja az előadást, s ha magát sajátjából fentartani nem képes, délelőtt hivataloskodhatik 2 K napidíj ellenében; sőt a szorgalmasabbja tandíjmentességben is részesül és tankönyveket ingyen használhat. Az egy évi tanfolyam elvégzésével 800 K-val

javadalmazott gyakornok és további egy év elteltével 1600 K fizetéssel posta- és távirótiszt lesz a 21 éves fiatal ember, amikor a vele érettségit tett jogász még csak az egyetemi tanulmányainak harmadik évfolyamát végezi. Ugyan kérdem: van arány e két pályának előfeltételei és annak javadalmazása között? S kérdem: miért kezdi a kisebb képesítéssel bíró, szaktanulmányai idejében folytonosan segélyezett postahivatalnok a X. fizetési osztályban hivatali pályáját, amikor a bírói pályára lépett jogvégzett fiatal ember ebbe a fizetési osztályba csak akkor juthat, ha négy évi egyetemi tanulmány és legalább három évi joggyakorlat után már a bírói vizsgát is letette.

Ez az egy példa is mutatja, hogy igazságügyünk mindeki vezetői mennyire megfélemedtek arról, hogy az állami élet létalapjait fentartó bírósági functionáriusok tanulmányuknak és állásuknak megfelelő javadalmazásban részesüljenek. Nem vették észre, hogy a bírói függetlenségnek törvénybe iktatott elve csak akkor valósulhat meg, ha a bírakat anyagilag függetlenekké tesszük.

Amikor az alkotmány helyreállításának első éveiben az alsóbíróságok tagjainak fizetését a törvényhozás első ízben szabályozta, akkor Magyarországon a modern gazdasági élet még csak csirájában volt meg. Közlekedési utaink jó részben hiányoztak, a kereskedelem első feltétele: a tőke és a hitel hiányzott; idegenből még nem kereste fel az ottani tőkebirtokos és vállalkozó hazánk téreit, hogy itt a gazdasági életet fellendítse, tehát az ország legnagyobb részében a termelők áruikat csak a legközelebbi vidék piacain hozhatták forgalomba, mi az árak alacsony voltát eredményezte. E gazdasági viszonyokhoz, az ugynevezett olcsó élethez alkalmazkodott a törvényhozás, amikor az 1871: XXXII. tcz. 8. §-át megalkotta.

Ámde azóta mekkorát változott hazánk közgazdasági élete! A tőkeszegény ország átalakult tőkéket gyűjtő álladalommá (a takarékbetétek 30 év alatt megtízszereződtek), vasuti hálózatunk óriás mértékben gyarapodott, a kereskedelem emberei a legkisebb termelő helyet is felkeresték s ez által a helyi fogyasztás árait roppant emelték. A lakás átlag 50—80%-kal, az élelem majdnem 100%-kal emelkedett. Mindezt az iparos és kereskedő kevésbé érezte meg, mert a megélhetés költségeit áthárította a fogyasztóra; de a szegény tisztviselő ember az áthárítás gazdasági jogát nem gyakorolhatta; de élnie kellett, mit tett tehát? Mellékfoglalkozás után nézett, mert az állam az élet 50—100%-os drágulásával szemben csupán 6—15%-os fizetésjavítást adott.

A gymnasialis professor különórát ad, tankönyveket ír; a miniszterialis tisztviselők jó része már hivatalból is el van látva mellékjövedelmekkel (pl. a kereskedelmi és pénzügyminiszteri főtisztviselők a kereskedelmi és pénzügyi intézeteknél mint kormánybiztosok, kormányhatóságilag kinevezett igazgatósági tagok működnek honorárium mellett); a postatiszteknek pénztári jutalék, postatakarékpénztári kezelési illeték stb. jár; az államvasuti tisztviselők beszerzési áron kapnak fát, szenet, kőolajat; az összes állami kezelőhivatalokban alkalmazottak délutáni magánfoglalkozást üzhetnek; a közigazgatási tisztviselők irodai, utazási, napidíj, stb. átalányokkal vannak ellátva; az összes állami tisztviselők, a bírakat kivéve,

számot tarthatnak jutalomra (a bírakra nézve kizárják az ügyviteli szabályok 43., 44. §-ai), csupán a bíró nem tehet szert mellékfoglalkozásra függetlenségének megóvása okából.

Nagyon szép, dicső és magasztos elv ez a függetlenség: csak hogy valódi értelme úgy van, ha az erkölcsi függetlenségnek követelménye fejében a bírónak vagyoni függetlenséget adunk. Ez a vagyoni függetlenség hiányzik bíráinknál.

Annál nagyobb elismerés illeti a bírói kart, hogy mindezek dacára erkölcsi függetlenségét máig megőrizte. De mert ezt tette: nem lehet a kart, az igazságszolgáltatás igaz őrzőjét azzal jutalmazni, hogy továbbra is azt követeljük tőle, hogy erkölcsi függetlenségét nélkülözések árán tartsa fené sértetlenül.

Ellenkezőleg; hathatós erővel, szüntelen kitartással arra kell törekednünk, hogy ébren tartsuk a közvéleményt: nyilatkozzék meg erővel teljesen s követelje a magyar közszabadság legerősebb oszlopának, a bírói függetlenségnek anyagi garantiákkal való körülövezését.

Most, amikor minden vonalon a szóbeliség teljes mértékben való megvalósításához erős jogászokra, kitűnő bírakra van szükségünk, adja meg az állam a bírák fizetésrendezésével a kellő alapot arra, hogy a magyar bírói kar ne nélkülözések árán szolgáltassa ki az igazságot. x.

A főváros bűnügyi statisztikája.

A bűnvádi perrendtartásnak az előzetes eljárásra vonatkozó rendelkezései az által, hogy a *perelőkészítés* sikeres foganatosítására irányuló munkásság *eredményességét* kiváló mértékben *fokozták*, a rendőrség jogkörét kiszélesítették s a rendőrséget, csekély jelentőségű korlátozásoktól eltekintve, eladdig nem birt jogok letéteményesévé tették.

Innét, hogy a fővárosi rendőrség bűnügyi osztályának munkaterhe a múlt évben fölötté megnövekedett s különösen a befejezett nyomozások száma az 1899. éviééhez képest feltűnő emelkedést mutat.

A rendőrség jelentése szerint 1899-ben 13,721 esetben, 1900-ban pedig 16,065 esetben fejeztetett be a nyomozás.

Ezen utóbbi számadatban azonban benfoglaltatik az a körülbelül másfélezret kitévő büneset, melyeknek nyomozása még az 1899. évről maradt folyamatban, viszont hozzáadandó vagy negyedfélezer, nyomozásra váró büneset, ami az 1901. évre maradt. E szerint az elmúlt évben mintegy 4000-rel szaporodott a rendőri nyomozás alá került bünesetek száma.

Hangsúlyoznunk kell, hogy ezen szaporodás nem jelenti a közbiztonsági állapotok rosszabbodását.

Egyrészt természetes következménye ez az emelkedés a főváros fejlődésének és a lakosság szaporodásának, másrészt azon bűncselekményekre esik, amelyekben a rendőrség a BP. életbeléptetése előtt nem nyomozott, mint csalárd s vétke bukás, hamis eskü stb., vagyis amelyek a rendőrség korábbi kimutatásaiban nem szerepeltek. Benn vannak ebben a többletben végre azok a bűncselekmények is, amelyek a korábbi években követték el, de csak a múlt év folyamán kerültek a rendőrség elé; t. i. a kir. ügyészség 1901. január 1-je óta számos ügyben, hol a bírói vizsgálat az 1899. év végéig be nem fejeztetett, nyomozást rendelt és annak teljesítésére a rendőrséget kereste meg.

Ha mindezt szem előtt tartjuk, s továbbá figyelembe vesszük, hogy a múlt évben az általános gazdasági pangás folytán a munkanélküliek száma évtizedek óta nem tapasztalt magasságot ért el, hogy a székesfőváros proletariátusa, mely eddig is már felette nagy volt, évről-évre emelkedőben van, mert szakadatlanul özönlenek fel a vidékről a megélhetést kereső szegény népelemek; ha nem hagyjuk figyelmen kívül a szegényügy rendezetlenségét, sem a kényszerdologházak hiányának káros következményeit: akkor azt kell mondanunk, hogy a bünesetek száma nem volt abnormis.

Már önmagában véve a főösszege a kinyomozott bűn-

eseteknek, hogy t. i. 5711 büntetett és 11,254 vétség nyomoztatott ki (33.6% és 66.4%), míg 1899-ben 4713 büntetett és 9008 vétség derítettett fel (34.4% és 65.6%), mutatja, hogy a szaporodás nem annyira a súlyosabb beszámítás alá eső bűncselekményekre esik, hanem a csekélyebb súlyúakra, sőt hogy a kriminalitás a súlyosabb delictumok arányszámában határozott csökkenést mutat; még pedig jóval nagyobb, mint amennyit a most kitüntetett adatok jeleznek; a nagy hátralék kilencztizedrészben csekély súlyú delictumokra esik, az levén főtörekvése a rendőrségnek, hogy a nyomozás a fontosabb esetekben ne szenvedjen semminémű fönakadást.

De még jobban kitűnik a súlyosabb jellegű kriminalitás apadó irányzata abból a statisztikából, mely a bűncselekményeket nemük szerint csoportosítja, honnét az egyes cselekménycsoportok súlyossága közvetlenül megállapítható és mérlegelhető.

Állam elleni büntetett volt 1.5% (1899-ben 1.1%); vallás elleni 0.0% (1899-ben 0.0%); erkölcs elleni 0.7% (0.6%); becsület elleni 5.9% (3.4%); élet elleni 0.7% (0.6%); testi sértés 9.7% (14.5%); vagyon elleni 79.7% (78.6%); egyéb eset 1.1% (0.7%).

Kiderül innét, hogy az élet és testi épség elleni delictumok száma csaknem 5%-kal apadt, ellenben a vagyon elleniek száma több mint 1%-kal emelkedett, s az eseteknek több mint 3/4 részét vagyon elleni bűncselekmények képezik. Más szóval nem a helyrehozhatatlan kárt és pótolhatlan veszteséget előidéző bűntények szaporodtak, hanem kizárólag a vagyon elleniek, amelyeknek növekvését az alsóbb néposztályok nyomorának terjedése, az alkoholizmus hódítása s a munkaközvetítés szervezetlensége elvégre teljesen megmagyarázzák.

Közelebbről tekintve az élet és testi épség ellen irányuló bűncselekményeket, azt találjuk, hogy közülök a legsúlyosabb a Braun-féle eset volt, hol a bíróság a Btk. 349. §-a alapján 15 évi fegyházbüntetést állapított meg; mint egyetlen «bevégeztett gyilkosságot» jelöli meg a jelentés a Nyuli-féle esetet, melyben azonban felmentő ítéletet hoztak. A többi esetek tulnyomólag érzelmi vonatkozású, szerelmi viszonyból vagy bosszúból eredők; de ezeket a közbiztonság rovására írni nem lehet. Azon büneseteknek, nevezetesen testi sértéseknek és súlyos kimenetelű verekedéseknek sincs nagyobb jelentőségük a megelőzés szempontjából, mik virtuskodó hajlamból vagy iszákosságból erednek.

Különben a testi sértések száma az 1900. évben is csökkent és e csökkenésben már évek óta bizonyos következetesség mutatkozik. Csökkent a múlt évben, még pedig csaknem a felére, a gyermekölések száma is, ellenben a magzat-elhajtásoké feltűnően felszaporodott. Azonban a számszerű fölszaporodás sem az ezen nemű delictumok sűrűsödését tanúsítja, csupán azt, hogy az előző évinél több — de még mindig nem elég — jutott a rendőrség tudomására.

A vagyon elleni delictumok közül a lopásra vonatkozólag azt mutatja a statisztika, hogy az apró lopások száma emelkedett, ellenben a lopási *büntettek* száma csaknem 3%-kal apadt. Rablásnál és zsarolásnál, hol számszerű emelkedés konstataálható, utal a jelentés az érték csekélységére s a zsarolásnál még arra is, hogy ily ügyek a BP. előtt nem igen kerültek a rendőrség elé. Az orgazdasági esetek száma is növekedett, de mindannyiban csekély értékről van szó.

Megemlítjük végül a fiatalok bűnösöket s a visszaesőket.

A kinyomozott tettesek közül 3.4% volt 16 éven aluli, ami némi csökkenést mutat az 1899. év 3.7%-ához képest. A letartóztatott fiatalok száma pedig csaknem 60% kevesbedést mutat.

Előélet tekintetében a rovott multu kinyomozott tettesek száma 3.2%-kal emelkedett. Ebből 50% esik a tolvajokra,

20% a csalók és sikkasztókra, 5,5% a testi sértőkre. Az élet és testi épség elleni cselekményeknél a visszaesés csökkenő-félben van, a többiekénél emelkedőben.

Mindezen adatokat egybevetve, ugyanazt a jelenséget konstatálhatjuk, amelyet az országos bűnügyi statisztika adatainak ismertetésekor is megállapíthatni véltünk, hogy nevezetesen Magyarországon a kriminalitásnak félelmes növekedéséről, féktelen terjedéséről szólni, teljesen alaptalan.

S ismételjük ezeregyedszer: ez az időszak a legalkalmasabb a Btk. módosításának keresztülvitelére.

Tanácselnökök a törvényszékeknél.

Az írásbeli peres eljárásban a társas bíróságoknál a főszóly az előadón fekszik. Az előadó bíró ismeri a tárgyalás alá vett pernek minden ágát, tőle függ, hogy a tanács tagjai tiszta képet nyerjenek a perbeli követelés eldöntésénél irányadó tényállásról. Ha az előadó bíró ellentétes jogi felfogásánál fogva valamely tényállítást nem tart perdőntőnek s azt a tanácscsal nem közli, vagy ha az előadó bíró, ítélőképeségének fogyatékosabb voltánál fogva nem tudja a tényállást kellő tisztaságában a tanácsnak előterjeszteni, e mellett azonban, ha előadásának modora kerekded és eleven, a tanács többi tagjai csak a felett határozhatnak, vajon a megismertetett tényállás alapján a jogkérdés hogyan döntsék el. Az írásbeli pernél tehát az előadó bíró ellentétes jogi szempontok által el nem fogult tárgyilagossága és erős ítélőképesége bir a legtöbb esetben döntő befolyással arra, hogy az ügy igazságos ítélettel nyerjen befejezést. A tanács elnökének működése arra redukálódik, hogy a felismerhetően hézagoss tényelőadást kijavítsa s hogy a jogvitában a helyes jogszabály alkalmazását kieszközölje.

Ily korlátok közt is elég tág tere nyílik a tanács vezetőjének, hogy tudását, ítélőképeségét érvényesítse s hogy különösen a tanács egységes joggyakorlatát biztosítsa. Innen van, hogy az 1891. évi bírói ügyviteli szabályok 63. §-a a kir. törvényszékeknél tanácsvezetőként a bírák közül a kir. ítélő táblai bírói címmel és jelleggel felruházott törvényszéki bírákat rendeli alkalmazni, mert hisz e bírák címüket és jellegüket éppen törvényszéki bírói állásukban való kitűnő szolgálatuk által szerezték meg. (1891: XVII. tcz. 27. §.) A kir. törvényszékek tanácsainak élére tehát, ha maga a törvényszéki elnök a tanács vezetését át nem vállalhatta (ügyviteli szabályzat 60. §.), a törvényszékek kiválóbb erői jutottak.

Amikor azonban a közvetlenségen és szóbeliségen alapuló 1893: XVIII. tcz. a sommás ügyeknek a kir. törvényszék, mint felebbezési bíróság előtt való közvetlen és szóbeli tárgyalását elrendelte, az új törvény lelkiismeretes végrehajtásának érdekében a polgári felebbezési tanácsok élére az ítélő táblai bírói címmel és jelleggel felruházott törvényszéki bírák kerültek, akiket ez a hivatás a legtöbb esetben a rendes perek tárgyalásával foglalkozó tanácsoknak vezetésétől elvont. Ilyformán a nagyobb kir. törvényszékeknél, kivált ha a törvényszéki elnök magának a bűnügyi tárgyalások vezetését tartotta fen, a törvényszéki bírák közül azok váltak tanácsvezetők, akik rangsor szerint idősebbek voltak. Amint fentebb ecseteltük, az írásbeli peres eljárás mellett nem a tanácsvezetőn, hanem az előadón feküdve a főszóly, ez az állapot nem érintette mélyen a jogszolgáltatás jószágát.

Meg fog változni azonban ez a helyzet, ha a rendes perekben és a szóbeliségen és közvetlenségen alapuló peres eljárás szabályai szerint kell eljárni. Nagyban átalakul ez által a tanácsvezető bírónak hatásköre. Eddigél a tanács az előadó által megállapított tényállás alapján a jogkérdés felett döntött. A lelkiismeretes előadó a jogkérdést is pro és contra ismertette, a tanács tagjai azután ezen az alapon könnyen állást foglalhattak és a peres kérdés meg volt oldva.

Ellenben a szóbeliség és közvetlenség uralma alatt, ami-

kor az előkészítő periratok csak annyiban vehetők a bírói döntés alapjául, amennyiben azok tartalmát a peres felek a szóbeli tárgyaláson előadták, a tanácsvezető bírónak nagy felelősség hárul. Mély jogász tudás, a szóbeli előadás gyors megértése, a felek hézagoss előadásainak azonnal való felismerése és a tárgyalás teljességére való törekvés épp úgy szükséges kellékei lesznek a tanácsvezető bírónak, mint a minden idegességtől ment nyugodt temperamentum, mely a zaklatás látszata nélkül képes legyen a per előadását a rendes mederben tartani.

Fontos szervezeti és perjogi kérdés tehát az: kikre bízások az új perrendtartás aerája alatt a kir. törvényszékek polgári tanácsainak vezetése?

A Plósz-féle első tervezetben gondoskodás volt az iránt, hogy a kir. törvényszékeknél is szerveztessenek tanácselnöki állások. Az indokolás röviden, de alaposan rá is mutat: miért szükséges az új perrendtartás aerája alatt a tanácsvezetői állás állandósítása s erre az állásra alkalmas egyéneknek kinevezése. Az okok ugyanazok, amelyeket cikkünk keretében előadtunk. Az átdolgozott tervezet szól ugyan a tanácselnök hatásköréről, de nem mondja meg sehol, hogy a kir. törvényszékeknél külön tanácselnöki állások fognak rendszeresítettetni. Mindazáltal meg vagyunk győződve, hogy az új polgári perrendtartás az első fokon helyesen és jól csak akkor lesz végrehajtva, ha a nagyfontosságú tanácselnöki állások a kir. törvényszékeknél is állandósítva lesznek. Mert természetes, hogy azzal a vezető joggal és irányító hatalommal egészen más-képp tud és akar élni az a tanácsvezető bíró, aki ebbeli állásában is független, mint aki ezt a tisztelet csak visszavonásig tölti be.

S ha a kir. törvényszékeknél is állandósítva lesznek a tanácselnöki állások, akkor az a fontos szervezeti kérdés merül fel: miképpen szerveztessenek azok.

Ha a kir. törvényszéki tanácselnöktől mély jogász tudást, bőszeges tapasztalatot, tárgyalást vezető képességet és erős ítélő tehetséget követelünk: akkor megfelelő ranggal és javadalommal is kell őt ellátni. Az igazságszolgáltatás és az alkotandó új perrendtartásnak helyes végrehajtása azt követeli, hogy a kir. törvényszéki tanácselnöki állásokra alkalmas bírák kir. táblai bírákul neveztesse ki. Nehogy azonban félreértessünk, eleve kijelentjük, hogy nem az 1891: XVII. tcz. 27. §-a alapján kinevezendő táblai bírákat óhajtunk a kir. törvényszéki tanácselnöki székekben látni.

Az 1891: XVII. tcz. 27. §-ának helyes célzata volt. Az igazságügyi szolgálat jószágának érdekében biztosítani akarta az elsőfoku bíróságok részére a kiváló munkaerőket. De az eredmény nem valósította meg ezt a célzt. Az 1891: XVII. tcz. 27. §-a értelmében címmel és jelleggel kinevezett bírák a 30. §. intézkedése folytán nem kerültek a táblai bírák, illetőleg főügyészi helyettesek összlétszámába, hanem külön összlétszámába foglaltattak és ez által elvesztették azt a lehetőséget, hogy valószagos táblai bírákká vagy főügyészi helyettesekké történő kinevezetésük esetén rangsoruk, felsőbírói címük és jellegük elnyerésétől fogva állapíttassék meg. A legtöbbje azt is látta, hogy egyáltalán nem kerül be a felső bírák létszámába s így a czimes és jelleges bírák állományába jutás a továbbhaladás kizárását jelentette. Természetes, hogy ilyen körülmények közt az illetők munkakedve is csökkent s a vesztés fél a magyar igazságszolgáltatás lett. Most, hogy az új perrendtartás bírósági szervezeti kérdéseket is előtérbe tol, legalkalmasabb idő volna az 1891: XVII. tcz. 27. §-ának a táblai bírói és főügyészi helyettesi címmel és jelleggel kinevezendő bírákra vonatkozó be nem vált s az igazságszolgáltatás terén félszeg eredményeket elért rendelkezését hatályon kívül helyezni. A címmel és jelleggel ellátott bírák közül az arra alkalmasak neveztesse ki táblai bírói ranggal bíró és a táblai bírák összlétszámába tartozó kir. törvényszéki tanácselnökökké, és a kir. törvényszéki bírák

létszámából kinevezendő törvényszéki tanácselnökök szintén ebben a rangban neveztesse ki. Ez által a kir. törvényszéki tanácselnöki állás a kiváló bírói erők céljává válnék; az ily állásban levő bíró nem fog törekedni a kir. táblákhoz bejutni, hogy a magasabb fizetési fokozatot is elérje s a kir. törvényszéki tanácselnöki állás kitűnő iskola volna, ahonnan a táblák számára tapasztalt és tudós erők volnának toborozhatók.

S ez az utóbbi körülmény egyszersmind utját szegné annak a kifogásnak is, hogy oly esetben, amikor a kir. törvényszék elnöki állására a tanácselnök kinevezhető nem volna, akár mert nem kívánná, akár mert adminisztratív képessége nem volna s elnökké valamelyik kir. törvényszéki bíró neveztetnék ki, a törvényszéki elnök kisebb rangsorban volna, mint a neki bizonyos szolgálati irányban alárendelt tanácselnök. Ez a kifogás különben sem indokolt, mert nem a rangsor, hanem a hivatali állás adja meg a hivatali hatalmat; mégis, ha figyelemmel akarunk lenni az ily külsőségekre is, van mód arra, hogy a rangfokozatban magasabb törvényszéki tanácselnök táblai bíróvá neveztesse ki. S ha utóvégre az ilyen tanácselnök egyszer-mászor sem törvényszéki elnök nem lehetne, sem a táblához nem kívánná menni, ez a körülmény legfeljebb az alkalmas elnöki személy kiválasztását nehezítené meg adott esetben, de nem lehetne ok arra, hogy a szóbeliségen és közvetlenségen alapuló polgári perrendtartásban oly fontos törvényszéki tanácselnöki állás megfelelő javadalommal és hivatali ranggal el ne láttassék. —s.

A választói jog mivolta.*

10. A közjogi írók között alig van az u. n. politikai jogok meghatározása tekintetében különbség, amennyiben a politikai jogokat majdnem mindnyájan az államhatalomban, az állami tevékenységben való részvételként határozzák meg. S ez a meghatározás nagyjában helyes is. De helytelen az, hogy ezt az államhatalomban való részvételt az ember jogának fogják fel.

Az állam feladatait emberi cselekmények felhasználásával éri el. Az állami feladatoknak elérésére pedig gyakran hatalmat kell kifejteni, vagyis oly cselekményeket végezni, amelyeknek az állam alattvalóira kihatása van. Az állam feladatainak elérésére közvetlenül közreműködő embereknek tehát hatalommal kell birniok. De aki állami feladatot végez, az a szükséges hatalommal nem közvetlenül saját érdekét mozditja elő, hanem az állam érdekét; azért birja a hatalmat, hogy az állami érdeken feladatává tett tevékenységet végezhesse. Ha ezt a hatalmat biztosítja is az állam mások támogatása, sérelme ellen, azt nem teszi azért, hogy a magános birjon vele s az ő saját érdekét elégítse ki vele, hanem azért, hogy az állam érdekében végezhesse a megszabott köteleiséget. Ha tehát valaki ily hatalommal van felruházva, akkor neki nem joga van, hanem hatalma, része az állam hatalmából; a hatalmával összekötött egyes cselekmények megtételének lehetősége és megengedett volta neki nem joga, hanem hatósága és egyuttal köteleessége. Ezért a tisztviselőnek a hatáskörével összekötött teendők végzésére nem joga van, a bíró nem a biráskodásra való joga alapján ítél, de az esküdtek sem valamely esküdti jogukból kifolyólag mondják ki megállapodásaikat. Az állami szerveknek a hatáskörükben álló tevékenység elvégzésére való jogukról beszélni nem helyes, erre nekik hatóságuk, hatalmuk van, mely egy irányban több, mintha joguk volna, amennyiben annak következtében közvetlen kényszert fejthetnek ki mások felett; más irányban kevesebb, amennyiben azzal szabadon nem rendelkeznek.

Azonban az állami tevékenységben nem csak oly hata-

lommal lehet részt venni, amely az alattvalók alárendeltségével van kapcsolatban, hanem olyannal is, melynek más-nemű kihatása van.

Az állami hatalommal járó cselekményeknek kihatása az alattvalókra ugyanis különféle lehet. Lehet ellenállhatatlan s ekkor kényszerkifejtés; lehet olyan, mely engedelmeskedést, bizonyos magatartást von maga után s ekkor parancs; lehet olyan, melynek következménye az, hogy a magánosok bizonyos jogállapotot nyernek el általa, s ekkor jogalapítás;* de lehet ezeken kívül végül olyan, hogy általa mások bizonyos hatalmat nyernek el további állami célú cselekmények elvégzésére, olyanokra, melyeknek szintén az itteni négyféle hatás egyikével kell birniok. Az első és második eset ezek közül az alattvalóknak csak alávetettségével jár; a harmadik esetben amagánosok valóságos jogot nyernek; a negyedik esetben hatalom ruháztatik át rájuk.

Ennek a hatalom átruházásnak két legkiválóbb formája a kinevezés és a választás.

A kinevező a kinevezéssel bizonyos hatalmat, melyet maga is vagy, gyakorolhatna vagy nem, másra átruház.

Ha a kinevező az illető hatalmat, melyet átruház, maga nem gyakorolhatná, egyáltalán nem lehet szó a kinevezés jogáról, mert ilyenkor kötelessége az, hogy a kinevezéssel hatalmat ruházzon másra. De ha az illető hatalmat maga gyakorolhatná is, amidőn tehát a hatalom átruházása szabad elhatározásától függ, a kinevezésre való ez a szabadság akkor sem joga. Mert habár a kinevezésre való szabad elhatározás lehetősége hasonlít ahhoz a lehetőséghez, hogy valaki jogával szabadon rendelkezhetik, és habár ezt a szabad kinevezés hatóságát az állam az illetőnek szintén biztosíthatja, amennyiben az ellen, hogy ezt tőle megfoszszák vagy benne korlátozzák, oltalmat adhat: a kinevezés nem azért történik, hogy vele a kinevező saját érdekét mozditja elő, hanem hogy az állam érdekében járjon el. És éppen azért a kinevező hatóság soha sincs a kinevező részére oly módon biztosítva, mint valakinek a joga. A kinevezés gyakorlása a kinevező szabad elhatározására lehet bízva, de mindig csak addig és az alatt a feltétel alatt, hogy a kinevezés az állam érdekében történjék. Mihelyt szükségesnek látszik a kinevező hatóság állandó gyakorlata, akkor az a kinevezés köteleességgé tétetik és akkor megszűnik az emberek jogaival való ez a hasonlósága is. Mert ha az embernek valami cselekmény kötelessége, az nem lehet egyuttal joga is. Akinek valamire joga van, azt azzal, akivel szemben jogosítva van, köteleesség is terhelheti, de a jogosított jogából kifolyólag más irányban kötelezve nem lehet. Lehet valaki egyszerre jogosítva és kötelezve más irányban, de nem ugyanarra a cselekményre vagy helyzetre; amire jogosítva van, arra kötelezve nem lehet, mert mihelyt arra kötelezve van, nem rendelkezhetik felette s így megszűnik joga.

Miután a kinevező hatóság még akkor is, ha szabad, bármikor köteleességévé válhatik az illetőnek, a nélkül, hogy az által természetében megváltoznék, miután a kinevező hatóság sohasem a kinevező érdekében gyakorlandó, a kinevező hatóság nem lehet a kinevezőnek joga.

Másrészt míg az ember bárminemű jogával szemben másnak kötelessége áll fen, az esetleg kinevezendő a kinevezővel szemben nincsenek semmire sem kötelezve. A kinevezettek alá lehetnek rendelve a kinevezőnek, de ez az alárendeltség egészen más viszony, mint a jogosítottal szemben fenálló kötelezettség. Mert az ember jogával szemben álló köteleességgel a jogosított érdeke elégül ki, a kinevezettet terhelő köteleesség nem a kinevező érdekét elégíti ki, és ennél fogva a kinevezőnek nem arra van hatalma, hogy a kinevezettől saját maga részére követelje a köteleességtel-

* Az előbbi közl. l. a 37., 38. 39., 40. és 42. számban.

* E tekintetben l. szerzőnek a végrehajtó hatalomról írt cikkét a Jogi Szemle 1893. évf.

jesítést, hanem hogy az állam részére a közérdekben követelje azt.

A kinevező és kinevezett viszonya hasonlít a megbízás jogviszonyához, de ez valóságos jogviszony s a megbízónak valóságos joga van a megbízottal szemben, amennyiben a megbízottat terhelő köteleességeket saját érdekében követelheti.

A kinevezés mellett a választás a másik alakja a hatalomátruházásnak.

A választás épp oly természetű cselekmény, mint a kinevezés. A választással épp úgy állami hatalmat ruházunk rá valakire, mint a kinevezéssel. Amint az, hogy kinevezhet valakit a kinevező, nem joga a kinevezőnek, hanem hatósága, épp úgy a választásra való hatóság sem joga a választónak. *Amint nincs kinevezői jog, épp úgy nincs választói jog.* A választás azonban bizonyos tekintetekben különbözik is a kinevezéstől, amennyiben a választás hatósága rendszerint szabadabb, mint a kinevezésre való hatalom, amennyiben a kinevezés hatalma rendszerint egyet illet, a választásé többeket; s így, hogy valaki részt vegyen-e a választásban vagy ne, az inkább van szabad elhatározására bízva. De a választás ennek dacára nem a magánérdekben teljesítendő, hanem a közérdekben és miután a választással betöltendő állásokra időnként kell választásoknak megejtetniök, és választás csak úgy eshetik meg, ha abban a választók részt vesznek, *minden egyesnek a választásban való részvétele tulajdonképpen kötelessége, csak hogy annak nem teljesítése nincs sanctióhoz kötve.*

A választás abban is különbözik a kinevezéstől, hogy a választók rendszerint nem gyakorolhatják azt a hatalmat, melyet a választottak. Azonban ez a körülmény szintén nem alkalmas arra, hogy a választó hatóságot a választó jogának tekintsük, mert a választásnak mégis az a lényege, hogy a választás következtében a megválasztott valamely hatalmat nyer el.

A választó hatóságot gyakran úgy tekintik, mintha az a választóknak érdekében volna és azért van meg p. o. a törekvés, hogy az alsó néposztályok a képviselőválasztó hatósággal szintén felruháztassanak. Azonban ez teljesen téves szempont. A választó hatóság nem arra való, hogy azzal egyesek magánérdekeiket elégtessék ki. S ha a választó hatóságot ily irányban gyakorolják, az visszaélés. De a választó hatóság gyakorlásánál irányíthatja a választókat az, hogy egész osztályok közös érdeke közérdek, és hogy ennél fogva az illető osztályok érdekének kielégítése közérdek is. Másrészt csak természetes, hogy oly osztályok, amelyek helyzetükkel megelégedve nincsenek, amelyek helyzetükön javítani akarnak, választó hatóságot akarnak nyerni, nem azért, mintha ezzel jogot nyerve, helyzetükön már javítva volna, hanem azért, mert ezáltal hatalmat nyerve azt remélik, hogy azt a saját érdekükben használva, helyzetüket javíthatják. És azért az ily törekvés csak akkor helyeselhető, ha az illető osztályok az elnyert hatalmat saját érdekükben használva, a közérdekkel ellentétbe nem jönnek.

(Folyt. köv.)

Dr. Polner Ödön.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldiek képviselete szabadalmi ügyekben.*

Az 1895: XXXVII. tcz. kilencz fejezetre van osztva, mely tagozás következtében a törvény által feldolgozandó anyag is kilencz nagy csoportban van elrendezve; a 15. §. a II. fejezetbe, a 27. §. a IV. fejezetbe tartozik; a II. fejezet címe: «A szabadság hatálya», a IV. fejezet címe: «A szabadalmi hatóságok».

Már ezen beosztásból is önként következik, hogy a 15. §-ban a törvény csak oly mérvben szándékozhatott a képviselővel foglalkozni, mint amilyenben azt a szabadság hatálya és ennek fentartása megengedték; ezen hatály érvényesítésének fogantatása azonban már a IV. fejezetben volt tárgyalandó.

Hogy a törvényben használt «képviselet» elnevezést logice nem lehet kiterjeszteni minden belföldre, aki valamely külföldön lakó szabadságtulajdonosnak szabadságával ennek megbízásából bármely irányban foglalkozik, azt már előbb kifejtettem; de még világosabban kitűnik ez azon összefüggésből, mely a 15. és a 27. §§. között tényleg fenáll.

A 15. §. ugyanis azt mondja: «Az, akinek belföldön rendes lakhelye nincsen, szabadságot csak akkor nyerhet és az ebből eredő jogokat csak akkor érvényesítheti, ha hitelesített és a szabadsági hivatalhoz bemutatott különös meghatalmazással ellátott belföldön lakó képviselőt nevezett». A törvény tehát a képviselő nevezését két teljesen koordinált, mert az «és» szóval összekötött, esetre nézve kívánja meg; először a szabadság nyeresé és másodszor a szabadság jogainak érvényesítése alkalmával.

De vajon mi módon szerez a szabadsági hivatal tudomást arról, hogy a külföldön lakó feltaláló szabadságot akar nyerni?

Bizonyára csak a bejelentés révén; már pedig, hogy a szabadsági bejelentéseket csak ügyvéd vagy ügyvivő fogantatosíthatja, azt dr. Wetzel és dr. Kósa is elismerik; a törvény pedig nem tesz különbséget a szabadságot elnyerő és a szabadság jogait érvényesítő képviselő között, sőt az indoklás kifejezetten kijelenti, hogy a szabadság értékesítése fontos feladatának fogantatását is az ügyvivők számára akarja fentartani. A 15. §-ban említett képviselő tehát azonos a 27. §-ban említett, vagyis a belföldön rendes lakhellyel nem bíró külföldi szabadságtulajdonosnak «képviseletje» csak ügyvéd vagy ügyvivő lehet.

A közleménynek azon kijelentése, hogy: «a törvénynek úgy betűje, mint intentiója kizárja azt, hogy a képviselő minőség képesítéshez legyen kötve», a törvény indoklásának fent idézett szavai következtében nem felel meg a valódi tényállásnak.

Épp oly, a valóságnak meg nem felelő a közleménynek azon állítása, hogy: «Minthogy kétséget nem szenved, hogy a külföldi szabadságtulajdonos belföldi érdekeinek ellátása a szabadsági hivatal előtt való képviselettel jóval túlhaladja és oly tevékenységet is igényel, amely azon kívül esik, illogikus minden következtetés, melynek kiinduló pontjául az szolgál, ami csakis a szabadsági hivatal előtt való képviseletre vonatkozik. A törvényjavaslat miniszteri indoklása sem nyújt támpontot arra nézve, hogy a törvény intentiója oda irányult volna, ellenkezőleg, a törvény öntudatos hallgatása eléggé igazolja, hogy olyan korlátozás nem volt szándékában a törvényhozónak, amely a külföldi szabadságtulajdonost olyan rendszabályhoz kösse, amely érdekei kellő gondozását megnehezítené».

Sőt ellenkezőleg, amint bebizonyítottam, éppen az indoklás akarta a szabadság értékesítését is ügyvivőkre bízni, vagyis «jóval túlhaladni a szabadsági hivatal előtt való képviseletet».

Az a tény, hogy az indoklás kiemeli az ügyvivői állásnak nagy fontosságát és kiemeli azt is, hogy az ügyvivőkre kívánja bízni az értékesítést is, egyszerűen halomra dönti a közleménynek minden, a szabadság «kiaknázásához» fűzött reflexióit.

A közlemény hosszasan foglalkozik a használati és gyakorlatba vételi engedélyadásnak üzleti mozzanataival és egynehány, nyilván humoros megjegyzés után azon következtetésre jut, hogy: «Igenis a szabadsági hivatal előtt képviseletet lehet, sőt kell szakavatott tényezőkre bízni, de a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményt l. a 42. számban.

szabadalomhoz fűződő érdekeket illető s a képviselőt tulajdonosi gondoskodást, amely széles kereskedelmi jártasságot, körültekintést, valamint a forgalmi és ipari körökkel való állandó élénk contactust igényel, minden ezen tevékenységet zubbonyba szorítani sem a köznek, sem a magánosoknak nem áll érdekében s nem tudok okot képzelni, amely ezen egyszerű megfontolást bármily okból kérdésessé tehetné.

Azt hiszem, hogy ily kényszerzubbony feladására a szabadalmi törvény nem is vállalkozott és hogy esze ágában sem volt a törvény megalkotóinak egy pillanatra sem, hogy ilyet tegyenek, úgy, hogy a közleménynek ebbeli bizonyítása merőben felesleges munka volna.

A közlemény ezek után egy másik kérdést vet fel, t. i. hogy: «A külföldi szabadalomtulajdonos belföldön lakó képviselője, ki pl. engedélyese is, tekinthető-e oly «fél»-nek, ki a szabadalmi hivatal előtti ügyeiben személyesen eljárhat, vagy pedig képviseltetni tartozik magát?»

Ezen kérdés, a közlemény szerint, vitatható és lehet pro és contra érvelni.

Nézetem szerint itt vitatkozásnak egyáltalán helye sincsen. A félnek «képviselője», a szó azon értelmében, amelyben azt a szabadalmi törvény szellemében venni kell, maga a fél helyett jár el a szabadalmi hivatal előtt; a félnek engedélyese azonban nem «képviselője» a szabadalomnak, hacsak a «képviselő» külön minősítésével nem bír; különben a képviselőnek a törvény 15. §-a értelmében «különös meghatalmazással» kell bírnia; ezen «különös meghatalmazás» körét pedig a 27. §. szabja meg.

Kósá-nak azon felfogása ellen, hogy felek képviselőre a szabadalmi hivatal előtt csakis ügyvédek és ügyvivők vannak jogosítva, a közlemény egy «igen erős, eddig nem méltatott dogmatikai érvet» is tud felhozni. Azt t. i., hogy: «A törvény beszél egy helyütt a szabadalmi képviselő személyes felléphetéséről és pedig negatív alakban. A 27. §. 3. bekezdése szó szerint ezt mondja: «a szabadalmak megsemmisítésére és megvonására irányuló perekben a felek és a külföldi szabadalomtulajdonosainak képviselői (15. §.) ügyvéd által kötelesek magukat képviseltetni. Más perekben a szabadalmi képviselő — mint a contrario folyik — nem köteles magát képviseltetni, hanem úgy, mint a fél, személyesen eljárhat».

Vajon ezen «dogmatikai érvvel» szemben nem erősebb-e azon logikai érv, hogy: ha a törvény tényleg azt intentionálta volna, hogy a szabadalmak üzleti képviselői tehát ügynőkei — a megsemmisítési és megvonási perek kivételével, személyesen járassanak el a szabadalmi hivatal előtt, ami a törvény indokolásában kifejtett szándékkal homlokegyenest ellenkezik: miért alkotta meg az ügyvivői intézményt, miért állapította meg a törvényes kvalifikációval bíró képviselők számára az ügyvivői elnevezést, miért követeli meg az ügyvivőtől, hogy az diplomás ember legyen, miért kényszeríti ezen diplomás embert egy szakvizsga letételére, miért helyezi ezen diplomás és szakvizsgázott embert fegyelmi hatóság alá?

Ezek mind oly kérdések, melyek már mint kérdések is teljesen halomra döntik a közlemény összes fejtegetéseit annak végeredményeivel együtt.

A törvény indokolása ezen kérdésekre különben megadja a kimerítő és világos választ. Kétséget nem szenved ezek után, hogy a belföldön rendes lakhellyel nem bíró szabadalomtulajdonost minden oly ténykedésben, melyre nézve a szabadalmi törvény nem intézkedik, bárki képviselheti, a szabadalmi hatóságok előtt azonban csakis ügyvéd vagy ügyvivő.

Azt hiszem, hogy fejtegetéseim során kétségen kívül bebizonyult, hogy a törvény a hites szabadalmi ügyvivők intézményének létesítésével a szabadalmi képviselőt rendezni kívánta; hisz maga a törvénynek indokolása szószerint ezt mondja: «okvetlenül szükséges tehát, hogy ezen kép-

viseltetés kérdése az új törvényben kellőleg rendeztesék». Sajnos, a törvénynek ezen intentiója a gyakorlatban meg nem valósított. A törvénynek kommentátorai teljesen figyelmen kívül hagyták a törvényhozó szándékait és vagy a törvény szövegének egyszerű konstatálására szorítkoztak, vagy saját intentiójukat substituálták a törvényhozóé helyébe; a szabadalmi hivatal pedig nem lett a *situatio urává*.

Az áldatlan következmények nem is maradtak ki. Az 1895. évi XXXVII. tcz. életbeléptetése előtt a szabadalmi ügyek a kereskedelmi minisztérium hatáskörébe tartoztak, mely a felekkel a rendes uton, a hatóságok útján érintkezett; a szabadalmi irodáknak azonban a miniszter, tekintettel a nehézkes ügymenetre, előzetes tudakozódás után megadta azt a kedvezményt, hogy a minisztériummal közvetlenül érintkezettek; ezen tényben nyilvánult a miniszter részéről a megbízhatóság elismerése; az erre érdemtelennek bizonyuló szabadalmi iroda tulajdonosát a minisztériummal való közvetlen érintkezés előnyétől meg lehetett fosztani, ami az illetőre nézve súlyos fegyelmi és anyagi büntetés jellegével bírt.

Valamennyi szabadalmi iroda tulajdonosa fel volt jogosítva a közvetlen érintkezésre, tehát valamennyi úgy, ahogy, a minisztérium fegyelmi fenhatósága alá tartozott.

Az 1895. évi XXXVII. tcz. életbelépése óta azonban, melynek egyik kifejezett célja volt a képviselő rendezése, mit látunk? Azt, hogy míg egyrészt a törvény csakis azon műegyetemi oklevéllel képesítetteket jogosítja fel a szabadalmi ügyekben való képviselőre, akik külön szakvizsga letétele által tesznek tanubizonyosságot arról, hogy műszaki tudásukon kívül szakismeretekkel is bírnak és azonkívül még eskü letételére is kötelezi őket, mely fegyelmileg a szabadalmi hivatal, illetve a kereskedelmi miniszter fenhatósága alá helyezi őket, addig a törvény életbelépése óta ugynevezett szabadalmi irodák keletkeznek, melyeknek tulajdonosai a képesítésnek minden kimutatásától és minden erkölcsi, illetve fegyelmi felelősségtől menten iparszerűen foglalkoznak a hazai feltaláló közönséggel.

Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi miniszter már határozott állást foglalt 1900 december 5-én kelt 75,515/4411. sz. rendeletében az ily vállalatok ellen, csak hogy ezek a szabadalmi ügyekben kevésbé jártas iparhatóságok előtt ezen rendeletet is félremagyarázva, jogosítottaknak mondják magukat a képviselőre.

Az ily állapotok — és a képviselőnek kérdése csak egy példa a sok közül — merőben tarthatatlanok.

Ha jól vagyok értesülve, foglalkozik is már a kereskedelmi minisztérium azon gondolattal, hogy a törvény félremagyarázott intézkedéseit világosakká tegye.

Kelemen Manó István,
hites szabadalmi ügyvivő.

Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint?

Dr. Klein Edének a *Jogt. Közl.* folyó évi 39. számában közölt cikke nem azt bizonyítja be, hogy constitutum possessorium útján zálogjog keletkezhetik, hanem azt, hogy ha A. eladja óráját B.-nek s B. azt zálogba adja A.-nak, ez érvényesen megtörténhetik át- és visszaadás nélkül, pusztán a felek akaratmegegyezése alapján. Ez igaz, de ez nem constitutum possessorium útján keletkező zálogjog.

Ujabbi tulajdonjog constitutum possessorium útján akkor keletkezik, ha A. jogszerező tulajdont szerez, a nélkül, hogy a dolog feletti tényleges hatalmat a jogátruházótól megszerezne.

Constitutum possessorium útján való zálogjogszerzés az, ha a zálogbirtokos zálogbirtokot szerez a nélkül, hogy a dolog feletti tényleges hatalmat a zálogjogot engedélyezőtől megszerezne.

Tehát a megfelelő példa az volna, hogy *A.* zálogba adja óráját *B.*-nek, úgy, hogy *B.* nem veszi azt birtokába, hanem továbbra is birtokban tartja *A.* mint bérlo vagy mint letéteményes, míg a fenti eset nem a constitutum possessorium útján való zálog-, hanem tulajdonjogszerzést példázza, mert *A.* zálogjogot szerez a dolog feletti tényleges hatalommal s nem e nélkül, *B.* pedig tulajdont szerez a dolog feletti tényleges hatalom nélkül.

Ezt elismeri a cikkíró is: «ha élesen akarunk distingválni, akkor voltaképpen nem keletkezik és nem is keletkeztetik a zálogjog *A.* személyében constitutum possessorium útján». De hát akkor miben hibáz a tervezet indokolása, mikor nemmel felel a felvetett kérdésre? Hiszen semmi ok nincs arra a föltevésre, hogy a tervezet azt értette volna constitutum possessorium útján való zálogszerzés alatt, ami nem az, tudniillik a cikkíró által példaképpen felhozott esetet.

Sőt ellenkezőleg a tervezetből is, az indokolásból is, világosan kitűnik, hogy a felhozott példát épp úgy döntenek el, mint a cikkíró.

«A zálogjog szerzése végbemegy, ha a tulajdonos a dologot a hitelezőnek zálogul birtokába adja. Ha a hitelező bírja már a dologot, a zálogjog szerzéséhez elég a megegyezés, hogy zálogul bírja». (Tervezet 802. §.) «Másképp a jelen szakasz szerinti semmisség nem éri a feltételes tulajdonátruházást, különösen azt, amelynek érdekében az eladó, ki a dolog tulajdonát constitutum possessorium által ruhazza át, a birtokában maradt dologon zálogjogot tart fen a maga számára stb.» (Indokolás 623. l.)

Tehát a tervezet és cikkíró nem egy malomban örölnék és ez nem a tervezet hibája.

Dr. M. F.

Különfélék.

— **A pénzbüntetéseknek** részletekben való letörlesztése tárgyában egy igazságügyminiszteri rendelet (6748/1901. sz. a.) akként intézkedik, hogy a részfizetési kedvezmény megadása esetén az egyes részletek nem lehetnek kisebbek, mint az egész összegnek egy napra eső hányada. Aki tehát 20 K pénzbüntetésre vagy behajthatatlanság esetén két napi fogházra ítéltetett, a részfizetési kedvezmény megadása esetére két 10 koronás részletben tartozik a büntetéspénzt megfizetni. Ennél kisebb összegű részletet a bíróság meg nem állapíthat. Nyilvánvaló e rendelkezés helytelen volta, sőt merjük állítani, hogy ez az intézkedés — legalább részben — törvényes alappal sem bír. — Ad 1. Az a szempont adott létet a pénzbüntetések részlettörlesztésének, hogy lehető szűkre szoríttassék a pénzbüntetéseknek szabadságvesztésre változtatása, és mentől kevesebb egyén jusson a fogházaknak contagiozus légkörébe, honnét a legtöbb esetben megrontva tér vissza az elítélt. S talán annak az igazságtalanságnak a felismerése is sugallta e kedvezményt, amely a vagyon-talan osztályhoz tartozókkal szemben fenáll, mikor a kiszabott pénzbüntetés egyszerre lefizetésére képtelen egyének pénzbüntetése fogházra változtatatik. Egybehangzó a kriminalisták nézete, hogy a rövid tartamu szabadságbüntetéseknek a minimális területre korlátozása érdekében minden lehető meg kellene tenni, és magának az államnak állana legfőképpen az érdekében, hogy a pénzbüntetésre szóló esetekben lehetőleg mindig kikerültessek és csak ritka kivételt képezzen az átváltoztatás. A szóban forgó rendelet — szüleménye a bürokratikus gondolkozásmódnak, — kihuzza azonban a talajt az igazságügyi hatóságoknak ily értelmű tevékenysége alól és gyakorlatiatlan és észszerőtlen rendelkezésével valósággal beleviszi az ügyészségeket és bíróságokat, hogy a pénzbüntetés denaturálizációjának munkáját továbbra is folytassák. A BP. életbelépte óta itt-ott helyes irányban kifejtett praxist is vissza fogja fejleszteni ez a rendelet és áthághatlan akadályul fog szolgálni, hogy a legnagyobb mértékben figyelmet is érdemlő esetekben is mód és lehetőség nyujtassék a fogház kikerülésére. — Ad 2. Amennyiben járásbíróság előtti s nevezetesen büntető-parancs szerinti eljárásról van szó, beleütközik e rendelkezés a BP. határozmányaiába. A törvényhozó ugyanis mikor a bíróra bízta a részfizetési kedvezmény megadását és

rendeleti utra csupán a pénzbüntetés végrehajtásának szabályozását terelte, mi azt hiszszük, csupán a *kezelési* szabályok alkotását kívánta a kormányra bízni, de nem kívánta azt a jogkört megadni, hogy a méltánylást igénylő eseteknek mikénti mérlegelésébe — ezen tisztán bírói functióba — is beavatkozzék a miniszter. Ennek a rendeletnek mielőbbi módosítása kívánatos.

— **A Magyar büntetőjog tankönyve** jelent meg Finkey Ferencz sárospataki jogtanártól.

Mi azt reméltük, hogy miután van már büntető-törvénykönyvünk, a német tankönyv-systema, mely a büntetőjog anyagát bizonyos aprioristikus schémák szerint szétrakja, Magyarországon befejezte uralmát.

Finkey azonban nem tudta magát kiszabadítani a «systema» nyomása alól, mely egyébiránt otthonában már gyengül. Egész bizonyos: ha kihal Németországban az a tanári generatio, mely még a német Btk. életbelépte előtt kezdte működését, a tankönyvek teljesen át fognak alakulni, mivel a jelenlegi német tankönyv-systema még mindig azon alapul, mintha Németországnak nem volna birodalmi büntető-törvénykönyve.

Kár nekünk bevárnunk ezt a nehézkes átalakulási processust.

Finkey, mint a fiatal nemzedék kiváló tagja, hivatva és képesítve lett volna a magyar büntetőjognak a némettől való függetlenítését itt is egy lépéssel előbbre vinni.

Minden egyéb tekintetben Finkey tankönyve igen becses. Azon jó tulajdonságok, melyek processuális munkáját jellemzik, itt fokozott mérvben találhatók meg, mivel Finkey ereje az anyagi büntetőjogban van. Élvezettel és haszonnal fogja a munkát tanulmányozni úgy a joghallgató, mint a gyakorlati jogász.

Megjelent Politzer Zsigmondnál.

— **Jogállam** cím alatt havonként megjelenő jog- és államtudományi szemle indul meg december havában. Dr. Beck Hugó curiai bíró, dr. Rohonyi Gyula országgy. képviselő, Vargha Ferencz főügyész-helyettes, dr. Vavrik Béla curiai tanácselnök, dr. Vécsey Tamás egyetemi tanár közreműködésével szerkesztik: dr. Baumgarten Nándor és dr. Gyomai Zsigmond. Főszerkesztő: Dr. Edvi Illés Károly. Az előfizetési felhívásból kiemeljük a következőket: A «Jogállam» nem szorítkozik csupán az igazságügyi, a szorosabb értelemben vett jogászai kérdésekre, hanem az államot és társadalmat érdeklő minden kérdésre kiterjed, amelyeknek megoldása akár a parlamentben, akár azon kívül napirendre kerül és előkészítést igényel. Nagy súlyt helyez arra is, hogy rendszeres tájékozást nyujtson mindarról, amit a bíróságok és közigazgatási hatóságok működése köréből tudni kell. E célra szolgálnak az állandó rovatok. Ezek nyomon követik a bírói és más hatóságok folytonosságban levő tevékenységét s magukban foglalják mindazt, ami ebből közérdekű. Így különösen a kormány és az egyes miniszterek elvi jelentőségű határozatait és rendeleteit, a felsőbbbíróságok döntvényei és ítéletei, ideértve a közigazgatási bíróság határozatait is, tárgyakhoz képest külön czimre felosztva, mind helyet nyernek az állandó rovatok sorozatában. Az állandó rovatokhoz a bel- és külföldi irodalom, a külföldi jogélet, egyes törvények előkészítésének ismertetése csatlakozik, melyek után még alkalmi közlemények zárják be a sorozatot. A «Jogállam» nyolczadrét alakban minden hónap elsején jelenik meg, a nyári szünetre szánt július és augusztus kivételével. Mindegyik füzet rendszerint öt ivből, az egész évfolyam tehát ötven ivből fog állani.

— **A szemináriumi gyakorlatok** céljára szentelt *magánjogi esettgyűjtemények* ismét kiváló gyarapodást mutatnak fel. Csak imént emlékeztünk meg Vécsey Tamás esettgyűjteményéről, továbbá az Ihering-féle gyűjtemény második kiadásáról, melyet a fordító Schwarz Gusztáv számos hazai

példával egészített ki, és máris újabb gyűjtemény megjelenését regisztráljuk. *Dr. Szentmihályi Márton* egyetemi tanár *Magánjogi esetek főleg kezdők számára* cím alatt 200, tulnyomóan a magyar jogéletből merített, könnyen érthetően előadott jogesetet gyűjtött össze. A jogesetek nagy gondnal vannak kidolgozva s mindegyik egy-egy jogi tétel illusztrációjára szolgál. Összintén örvendünk a practicum térfoglalásának és annak, hogy ily kitűnő segédkönyvek mozdítják elő ezen oktatási rendszer kultiválását.

— **A házasság védelméről a büntetőjogban** cím alatt vaskos monografiát irt Vámbéry Rusztem s a borítékon azt látjuk, hogy ez csak az első kötet. E kötet ugyanis csak a házasságtörésről szól s tárgyalja ezt a delictumot előbb történetileg, majd áttér az összehasonlító jogra s végül a tételes jogot veszi bonczkés alá. Ezen fejezetben szól a házasságtörés fogalmáról, a védett jogtárgyról, a házasságtörés tényálladékaról, a házasságtörés megbüntetésének feltételeiről. Végül a házasságtörés repressiójának fejlődési irányát tárgyalja.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Büntetendő cselekményt elkövetett elmebetegek számára felállítandó külön intézetekről.** Az elmebetegséggel foglalkozó osztrák orvosok ez idei gyűléseit a napokban tartották Bécsben. Az október 12-diki gyűlés napirendjének tárgya volt az elmebetegek ügyének Ausztriában tervezett reformálása. Wagner Jauregg bécsi egyetemi tanár, mint előadó rámutatott arra, hogy az alkotandó törvénynek azon egyénekre is ki kell terjednie, akik egyfelől elmebetegek, másfelől a büntető-törvénykönyvvel jutnak összeütközésbe. Számukra már régóta követelnek külön intézetet, mert a tébolydáknak az a törekvésük, hogy szabaduljanak az ilyen betegektől, mint akik a többi betegre, valamint az ápolókra nézve a demoralisatio elemei. Számuk azonban és vele a veszély, amelyet támasztanak, mindinkább növekszik, még pedig annál fogva is, mert most nemcsak az elmezavarok, hanem az elmeengesség formái is a büntetést kizáróknak tekintetnek. Nehogy az erre nézve támadható véleménykülönbségek kárt okozzanak, a büntető-intézet és az elmebetegek intézete között semleges talajt kell teremteni. Mint ilyenek tekintetbe jönnek: a vagy az elmebetegek intézete vagy a büntető-intézetek mellé felállítandó «annex»-ek és végül önálló intézetek. Ezekbe az intézetekbe kerülnek: 1. vizsgálati foglyok, kik elmezavar miatt büntetést vagy kihágásért nem ítéltethetnek el; 2. elítéltek, kik a fogságban tartósan vagy gyógyíthatatlanul elmebetegeknek ismertetnek meg; 3. elmebetegek, kik a tébolydában személy ellen intézett büntetendő cselekményt (gyilkosságot vagy emberölést) követnek el. De a társadalmilag veszélyes, kisebb büntetést elkövetők is ezen büntető asylumba kerülnek. Az ily intézetbe való elhelyezés orvosi és bírói vélemény alapján történne. A törvénynek az elhelyezendő körét pontosan meg kellene állapítania. A bírói szó azonban ne legyen visszavonhatatlan, hanem igazítható, az ilyen asylumokból az elmebetegek intézetébe való áthelyezés céljából. A bírói ítéletre a végleges elhelyezésnél a belügyminiszteriumban felállítandó központi hatóságnak is befolyása legyen. Ami az intézet szervezetét illeti, nevéből minden gyűlöletes, a bűnre emlékeztető eltávolítandó. «Elmebetegek állami intézete» elégséges és világos volna, mert az osztrák államnak más elmebeteg-intézetei nincsenek, hanem ezeket az egyes tartományok tartják fen. Vezetőjének alapos képzettségű elmebeteg-orvosnak kellene lennie, s csak a fegyelem volna szigorubb, mint a közönséges elmebetegek intézetében. A külvilággal való érintkezés, a látogatások, levelezések, a kimenők korlátozandók lennének. A munkakényszert sem lehetne elkerülni. Az elbocsátásnál nemcsak az a kérdés, hogy egészséges-e vagy beteg-e, hanem a bűnbe való visszaesés lehetősége is tekintetbe volna vehető s az intézetbe való elhelyezésnél közbenjárt hatósági közeg közreműködésével volna a feltételes elbocsátás kimondandó. Hogy valaki, ha például gyilkosságot követett el, egyáltalában valaha még szabadon bocsátandó-e, nagyon megfontolandó. A bírói ítélet ellenében itt is felelősségi fórumnak kellene lennie. Ausztriában két, legfeljebb három ilyen intézettel be lehetne érni.

— **Az angol munkás-szakszervezetek jogi állása.**

A felsőház, mint legfőbb felelősségi bíróság, az eddigi gyakorlat ellenére kimondta, hogy az 1871-diki Trade Union-Act alatt regisztrált munkás-szakszervezet jogi személyiségnek tekintendő, mely perelhet és perelhető. A határozat meghozatalára a következő eset szolgáltatott okot. Egy évvel ezelőtt egy vasutársaság vezetősége — vonalán ki-tört strike-ból kifolyólag — elhatározta, hogy perrel támadja meg a vasuti alkalmazottaknak nagy, majdnem 80,000 tagból álló szakszervezetét, mely a strike-ot organizálta s mivel ezen Trade-Unionnak tagjai az Unionhoz nem tartozó munkások ellen támadtak. A vasuti alkalmazottak egyesülése azzal érvelt, hogy ő, mint testület, nem felelős egyes vagy összes tagjainak cselekedeteiért. Az első bíróság akképp döntött, hogy a szakszervezetek épp úgy az ország törvényei alá vannak rendelve, mintha törvény által különösen incorporáltak volna. A másodbíróság megváltoztatta ezen ítéletet, mivel a Trade-Union nem corporatio és ezért be sem perelhető. A legfelsőbb bíróság azonban az elsőbíróság álláspontját fogadta el és kimondta: hogy ha a törvényhozás egy «dolgot» teremtett, mely tulajdonnal, alkalmazottakkal bírhat és jogtalanságot elkövethet, úgy megadta azt a lehetőséget is, hogy ezen «dolgot» a bíróság elé állíthassák olyan cselekményekért, melyek tudatosan utasítására tettek meg.

A Magyar Jogászegylet f. hó 26-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Balogh Jenő előadása a büntetőjog haladásáról. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

A mellékleten közöljük a Curiai Határozatok félévi tartalommutatójának első felét. A hátralevő rész a jövő héten jön.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Október 30-tól nov. 8-ig): Okt. 31.: Kéz Vilmos e. a veszprémi tsz. (193). — Rágendorfer és Goldner e. a z.-egerszegi tsz. (211). — Nov. 3.: Gróf Festetics Andor e. a bpesti tsz. (204). — Nov. 5.: Pfanczelt Mátyás e. a pozsonyi tsz. (221).

Csődök: Az első magyar ingaóraszekrény- és műasztalos gyár Wittmann, Momaczky és Ullmann bej. cz. e. a kolozsvári tsz.; csb. Jékey Dániel, t. Tompa Camil; bh. nov. 15., felsz. t. nov. 29. (240). — Fischer Sándor e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Mezey László, t. Fülöp Károly; bh. nov. 15., felsz. t. decz. 12. (240). — Veczán György e. a lugosi tsz.; csb. Pottyondy Géza, t. Avramescu Pachomius; bh. nov. 20., felsz. t. nov. 30. (243). — Vollmond Mór e. a győri tsz.; csb. Sipos László, t. Bozzay János; bh. nov. 18., felsz. t. nov. 21. (243).

Pályázatok: A naszódai jbságnál aljegyző; bh. nov. 2., a besztérczei tsz. elnökéhez (239). — Az ipolysági tsznél aljegyző; bh. nov. 2., e tsz. elnökéhez (239). — A z.-egerszegi tsznél bíró; bh. nov. 5., e tsz. elnökéhez (241). — A tenkei jbságnál albíró; bh. nov. 6., a nagyváradai tsz. elnökéhez (242). — A nagyváradai tsznél albíró; bh. nov. 6., e tsz. elnökéhez (242). — A miskolci tsznél aljegyző; bh. nov. 7., e tsz. elnökéhez (243). — A hosszú-aszói jbságnál aljegyző; bh. nov. 8., az erzsébetvárosi tsz. elnökéhez (244). — A temesvári tsznél aljegyző; bh. nov. 8., e tsz. elnökéhez (244).

Most jelent meg!

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA

könyvkiadóhivatalában

Budapest, (IV. ker., Kecskeméti-utca 4. sz.)

s kapható minden hazai könyvkereskedésben.

CSARADA JÁNOS

A TÉTELES NEMZETKÖZI JOG RENDSZERE.

Ára 10 kor.

FINKEY

MAGYAR BÜNTETŐJOG TANKÖNYVE.

Ára 12 kor.

KISS ALBERT

AZ ELÉVÜLÉS.

Ára 5 kor.

VÁMBÉRY RUSZTEM

A HÁZASSÁG BÜNTETŐJOGI VÉDELME.

Ára 8 kor.

9184

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vörösmarty Béla. — A büntetőjog új feladatai és az ezekből szakíróinkra váró kötelességek. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egy. magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A törvényes képviselő fogalma a magánindítványi bűncselekmények szempontjából. — *Dr. Kramer Emiltől.* — Kiskorúságban aláírt váltó utólagos helybenhagyása. *Dr. Fuchs Jenőtől.* — Különlék. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1901. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Vörösmarty Béla.

A Curia bünygyi osztálya az új másodelnökben tetterős vezetőt nyert.

Mint curiai bíró Vörösmarty Béla a legbonyolultabb perek referense volt. Az igazságügyminiszteriumban mint államtitkár tevékeny részt vett a törvényelőkészítő munkálataiban.

Kir. táblai elnöki működése egybeesett a sommás eljárásról szóló törvény életbeléptetésével. Vörösmarty nem érte be a sablonszerű ügyviteli utmutatásokkal. Kerülete jelesebb bíráit kiküldte Németországba és Ausztriába a szóbeli eljárás tanulmányozása végett. Körröndeleiben hívta fel a járásbírók és törvényszékek ítélő bíráinak figyelmét azokra a nehézségekre, amelyek az átmeneti időben a törvény életbeléptetésénél felmerülhetnek. Kérte őket arra, hogy a nagyközönséggel és az ügyvédi karral az igazságszolgáltatás tekintélyéhez méltó módon érintkezzenek. Rámutatott a szóbeliség megvalósításának fontosságára; óvott a sablonos elintézési módoktól és fejtegette a bizonyítási tehernek és a bizonyítékok szabad mérlegelésének elveit.

De saját hatáskörében és kerületében Vörösmarty nemcsak előkészítette a nagy reform életbeléptetését, hanem maga is nagy buzgalommal tevékenyen vett részt a kezdet nehézségeinek a leküzdésében.

És Vörösmarty Béla ma magasabb posztóban ugyan, de hasonló helyzetben van, mint volt hét évvel ezelőtt kir. táblai elnök korában. Ma is egy nagyfontosságú perjogi törvény — a bünvádi perrendtartás — életbeléptetésének első időszakában vagyunk. Ma is szükségünk van egy tág látókörű vezérre, akinek egyénisége, szavának súlyánál fogva, hatással van az egész bírói testület szellemére s ítélkezésének irányára.

Hogy pedig a szellem, amelyet Vörösmarty a Curiahoz magával visz, milyen nemes és mennyire helyes, azt megismerhetjük székfoglaló beszédéből.

A bíró hivatásáról szólva, Vörösmarty ezeket mondotta: „A pezsgő élet a törvényben sohasem kodifikálható... A törvény hézagait tudásával kiegészíteni, a törvény etikáját az alkalmazásban kifejezésre juttatni és a törvény célját az étellel szorosabb kapcsolatba hozni, csakis a bíró lehet hivatva.

A törvény csakis a bíróban nyerheti meg azt az életet, amely nélkül a törvénynek nem célzott követő és étellel bíró szelleme, hanem a célon majd alul maradó, majd azon túlmenő holt betűje, egy visszás eredményekkel járó értéktelen sablon s a summa injuria érvényesül... A törvény alkalmazásában mindenkor a törvény szellemét és azt a

minden esetben latens ethikai momentumot juttassuk kifejezésre, amely egyedül adhat kezünkben a törvénynek életet, egyedül óvhat meg nagyobb tévedésektől...»

A törvény etikáját, célját, szellemét szembe állítja Vörösmarty a holt betűvel, a sablonnal, a summa injuriával, a bírói tévedésekkel.

Hallják meg a főbíró szavát az ország minden bíróságánál, minden ítélő bíró véssé azokat emlékezetébe.

De különösen a büntető bíró ne téveszsze szem elől, hogy nem az a feladata, hogy a törvény betűjét mereven alkalmazza, hogy szigorúan a formális jogot juttassa érvényre, hanem hogy egyesegyedül az anyagi igazságot kell és szabad keresnie. Védekeznie kell az ellen, hogy az igazságszolgáltatásban a sablonok kerekedjenek felül és lelke egész erejével kerülnie kell a *bírói tévedéseket*.

Az ethikai momentumok kiemelése különösen helyén van a bünygyi igazságszolgáltatás terén. A bíró nem zárkozhatik el az ételtől s a bűnöst és cselekményét nem izolálhatja környezetétől. Kiválóan nagyjelentőségű ez a szempont a mi büntetőtörvényünk uralma alatt, amelynek magas minimumai és döntvényileg sanctionált «középmértékei» a bírót szinte csábítják a tulszigoru büntetések kiszabására. Különösen óvatosan kell gyakorolnia büntető-bírói hatalmát a kir. Curiaának, mely az új eljárás alatt is csak az iratok alapján dönthet. Igaz ugyan, hogy a ténykérdésben kötve van a felebezési bíróság megállapításához s így ma már nem állíthatja a legfőbb bíróság megtörténtnek azt, amit a közvetlenség elvének érvényesülése mellett ítélkező alsóbíró megtagadott s így ez alapon nem ítélheti el életfogytig tartó fegyházra a ténykérdésben felmentett vádlottat; mindazáltal a büntetés kiszabása tekintetében a Curiaának ma is igen tág hatásköre van, és már az új eljárás alatt is találkozunk a reformatio in pejus igen merész eseteivel.

Az «értéktelen sablon» és a summa injuria említése emlékünke idézi azokat a curiai határozatokat, amelyek tömegesen utasítják vissza a semmiségi panaszokat csupán azért, mert a törvénytudatlan elítelt nem hivatkozott a törvény szakaszára és mert nem a törvény szavaival jelentette be jogorvoslatát, valamint azokat az ezerszámra termő curiai határozatokat, amelyek nem vizsgálva meg, hogy az eldöntés alá kerülő esetben mi a ténykérdés, mi a jogkérdés, az ügyre ráhúzzák a sablonos kijelentést: «az alsóbíróságok által megállapított tények bűncselekmény tényálladékát megállapítván, a semmiségi panasz visszautasítatik».

Az ilyen blanquettaszerű határozatok, melyek a törvény szellemének mellőzésével a törvény *betűin* és a törvény vélt *hézagain* alapulnak, éppenséggel nem alkalmasak a törvény szellemének és etikájának érvényesülésére.

Az ítélkezés szelleméről mondottak kiegészítéseül idézzük azt a találó jellemzést, melyet Vörösmarty Béla kir. táblai elnök korában bírói joggyakorlatunk egyik fogatkozásáról a sommás eljárás életbeléptetése alkalmából kibocsátott és már említett körröndeleiben adott.

«A codex hiánya — ugymond — ma már nem szolgálhat mentségéül annak a gyakorlatnak, amely az 1861. év után fejlődött és mely gyakorlat kerülte az elvi kijelentéseket és csak a tényekből vont indokokkal támogatta ítéletét. Ezen

módszer nélküli eljárás védelmére kereshetünk védelmet a multban, de lényegesnek tartom azt, hogy ez a gyakorlat a jövőre teljesen kiküszöböltessék... A per anyaga az ítéletben tagolva nincs és a per anyagának jogi kritikájában semmi rendszer nem található.»

Gyakorlatunknak ezen — sajnos — ma is aktuális kritikáját azért idézzük fel Vörösmarty székfoglaló beszédével kapcsolatban, mert kiegészíti az új másodelnök egyéniségének jellemzését és egyszersmind megjelöli a mértéket, amelylyel az alsóbíróságok határozatai mérlegeltetni fognak. De helyén valónak véljük az idézet felemlítését azért is, mert az ítélezés alaposságának és a judikatura egységének érdekében nagyon kíváncsún tartjuk, hogy a *kir. Curia se kerülje ítéleteiben az elvi kijelentéseket és hogy a curiai határozatok is a per anyagának jogi kritikáját nyújtsák.*

Vörösmarty beszédéből kiemeljük még azt a részt, amely a bírói függetlenséggel foglalkozik. Mindenki igazat ad neki abban, hogy «a bírói függetlenség fogalmában nem a bírónak adott előjogot, hanem a bírói hatalom attributumát s a bíró hivatásának védelmét kell keresnünk», s hogy «a bíró csak akkor felelhet meg hivatásának, ha a bírói hatalom függetlensége a bíró személyében is védve van». De a másodelnök ama felfogásával is egyet kell értenie mindenkinek, hogy «szigorral kell örködni a fölött, hogy a bírói függetlenség örve alatt a fegyelem hiánya avagy a bírói önkény és részrehajlás a bírói karba be ne férközzék és erre a fegyelmi hatáskör enyhe kezeléséből felbátorítást senki se merithessen». «A bírói kar ne tűrjön meg senkit, aki arra, hogy a bírói kar tagja maradjon, magát méltatlanná tette.»

Vajha az egész bírói kar és különösen e karnak fegyelmi bírói tisztet gyakorló minden tagja megértené ezeknek a szavaknak jelentőségét. Nem zaklatásra, nem üldözésre való felhívás rejlik bennök. Be kell látni mindenkinek, hogy az igazságszolgáltatás tekintélyének, a bírói karnak és egyenként minden bírónak rendkívül fontos érdeke az, hogy a bírói karban ne foglaljon helyet olyan, aki magát posztójára érdemtelenné tette, és hogy a bírói kötelességek megszegése megfelelő megtorlás nélkül ne maradjon. Ne mondhasa senki, hogy a bíró kérlelhetetlen más iránt, de elnéző saját kartársával szemben. Vége legyen a «kegyelmes» fegyelmi bíráskodásnak, mely szemet hunyt súlyos vétség előtt és tulságosan enyhén minősítette és büntette az inveterált, a megállandósult kötelességszegéseket. Évek óta sokat foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. A másodelnök szavaiból azt következtetjük, hogy a fegyelmi bíráskodás irányelveiben változás várható.

Nem fojthatjuk magunkba azon jó reménységünk kifejezését sem, hogy amiket a másodelnök ur a bírák elleni fegyelmi eljárásról mondott, azt kiterjeszti az ügyvédek elleni fegyelmi jog gyakorlására is. Az elkövetett vétséggel arányban álló büntetés érje el azt az ügyvédet, aki kötelességét vétkesen megszegi és ha méltatlannak találta az ügyvédi hivatás gyakorlására, nem szabad visszariadni a karból való kizárástól sem. Az ügyvédi kar joggal számíthat arra is, hogy a karba való felvételnél ne csak a formális tekintetek legyenek irányadók, ne csak azt vizsgálják, hogy meg van-e a folyamodó képesítése, de a Curia tagadja meg a karba való felvételt az olyanoktól, akik magukviséletüknél fogva az ügyvédi karba való befogadásra méltatlanoknak bizonyultak. Meg kell végre szünnie annak a fonák helyzetnek, hogy a bírói karból kizárt elemeket a kir. Curia az ügyvédi karba felvegye és ezzel az ügyvédi kar erkölcsi színvonalára jellemző megkülönböztetést tegyen.

Nagy várakozásokkal nézünk az új curiai másodelnök működése elé. Igazságszolgáltatásunk érdekében kívánjuk, hogy az a helyes irány, az a nemes szellem, amelyet Vörösmarty Béla székfoglaló beszédében kijelöl, hassa át az egész magyar bírói kart és az egész magyar judikaturát.

A büntetőjog új feladatai és az ezekből szakférfiainkra váró kötelességek¹

I. Korunk tételes büntetőjogának alapjait az a korszakos átalakulás rakta le, amelyet a XVIII. század második felében a társadalom-bölcsészeti és politikai irodalom kezdeményezett s melyet a XIX. század folyamán az európai törvényhozás a codificatio terén megvalósított.

Bármily jogosult volt is azonban száz év előtt a büntetőjog, a büntetőtörvénykezés s a büntetési rendszer gyökeres reformja, napjainkban a tudomány időközti haladása és évtizedek tapasztalatai alapján a higgadt bírálat már is megállapíthatja a XIX. században keletkezett tételes jogoknak és büntetési rendszereknek *egyoldalúságát és fogyatkozásait.*

E reformoknak egyik legnagyobb bajuk az volt, hogy *tulságos idealismusra* voltak alapítva; megvalósítóik a legnemesebb emberszeretetnek erényével dicsekedhettek, de nem voltak mentek, amint *Tarde*² mondja, a «naiv optimismus»-tól s attól a nagy hibától, hogy a büntetéseket mind egy kalap alá vonták, holott már *Aristoteles*-től megtanulhatták volna a mélyértelmű mondást, hogy nem egyenlőkkel egyenlően bánni a legnagyobb igazságtalanság.

Ezen generalizálás mellett végzetes tévedése volt a XIX. század büntető codificatiójának, hogy a büntetéseket életviszonyait nem vette kellő figyelembe, a bűncselekményekre vezető tényezőket kellőleg nem tanulmányozta és leküzdeni meg nem kísérelte, a bűncselekményt úgy tekintette, mint abstract jogi fogalmat, a büntetési rendszer megalkotásánál pedig tulságosan bizott a gyakorlatban ki nem próbált büntetési, illetőleg börtönrendszereknek feltételezett sikerében.

II. A XVIII. század végén, illetőleg a XIX. század elején a büntetőjog reformját kizárólag bölcsészeti abstractiók alapján vitték keresztül. *Beccaria*, — kinek korszakos munkája a legnagyobb hatást tette a büntetőjog reformjára, — a büntetés jogát még a *Rousseau* «Contrat social»-jában (II. könyv 5. fej.) is a büntetés alapjául vett társadalmi szerződésből származtatja.³

A XVIII. század vége óta keletkezett, illetőleg új irányokban fejlődött és nagyobb haladást tett tudományágak: az embertan, különösen a bűnügyi embertan, az ethnologia, az élettan, a lélektan, a törvényszéki orvostan, az elmekörtan, a bűnügyi statisztika, a kriminologia, a penologia, a kriminalisztika, a büntető sociologia, a büntető politika, a börtönügyi tudományok,⁴ valamint az alkalmazott új kutatási módszer új felfogást vittek be a büntető jogtudomány művelésébe is és egyrészt a tudományos kutatásnak hathatós új eszközeivel gazdagították magát a büntető-jogtudományt, másrészt oly segédtudományok keletkezésére vezettek, amelyek a maguk munkálkodásának eredményei útján bő tanulságokat szolgáltatnak a kriminalistáknak és a törvényhozásoknak.

A most felsorolt tudományágaknak kutatási módszere, valamint vizsgálódási segédeszközei és egyes alapvető tanai átvitettek a büntető-jogtudomány művelésére, az új segédtudományokból pedig a jogi irodalom megfelelő tanulságokat kísérelt meg levonni. Ezen az alapon az utolsó két évtizedben radikális új irányok, a tételes büntetőjognak alapjait támadó törekvések jelentkeztek és éppen büntető-törvénykönyveink hatálybalépte óta a büntetőjog alapvető tételeinek és tanainak megdöntése, illetőleg megvédése érdekében a leghevesebb küzdelem folyt le.

¹ Kivonatol részletek dr. *Balogh Jenő* egyetemi tanárnak a Magyar Jogászegyletben 1901 október 26-án tartott előadásából.

² La philosophie pénale 3. kiad. 48. l.

³ Dei delitti e delle pene c. m. Fordította dr. *Tarnai János* (Budapest 1887) 12. l.

⁴ Az előadás foglalkozik e segédtudományokkal egyenként és néhány szóval érinti azoknak keletkezését, illetőleg átalakulását a XIX. század folyamán.

III. Bármily sok tulzás van is még az *új iskolák** tanai-ban, bár sok tételük már meg van czáfolva, kétségtelen, hogy az új irányok új eszközöket teremtettek a kriminalitással szemben folytatott küzdelem számára s nem csupán az igazságszolgáltatásnak, hanem az emberiség haladásának is szolgálásokat tettek.

Ezenfelül korunknak s talán az újabbkori művelődésnek legnagyobb problémái: a nagy társadalmi kérdések éreztetik hatásukat a kriminalitás átalakulása körül is és arra indítják korunk büntető jogászeit és büntető politikusait, hogy foglal-kozzanak azon égető társadalmi bajokkal, amelyek közre-hatnak a bűncselekmények elkövetésére, hogy — szaktudo-mányuknak *mélyreható, dogmatikus művelésén felül*, a szorosabb értelemben vett elméleti jogászai munkálkodás *mellett* — gon-dosan figyeljék meg a társadalmi életnek mindazon alakulatait, amelyek a kriminalitást érintik vagy a büntető ítélkezéssel kölcsönhatásban vannak, és ezeket a viszonyokat mind a törvényhozási anyag egybegyűjtése és feldolgozása, mind a büntető igazságszolgáltatás körében az eddiginél nagyobb mértékben vegyék figyelembe.

IV. Az utóbbi két évtized alatt büntetőjogi irodalmunk-ban mind a rendszeres feldolgozás, mind a kommentárok, tankönyvek és monografiák terén nagyon becses és alapos munkálkodás indult meg.

Az új irányoknak jogászai szempontból való vizsgálata körül *Fayer László, Finkey Ferencz, Heil Fausztin, Reichard Zsigmond* és *Vámbéry Ruzstem* t. tagtársaink szereztek kiváló érdemeket.**

Azonban joggal panaszkodhatunk amiatt, hogy a *segéd-tudományok terén*, melyek művelésének napjainkban a szorosan vett jogi irodalmat ki kellene egészítenie és büntetőjogunk haladását elő kellene segítenie, *szakférfiaink nem fejtenek ki akkora munkálkodást, amint az szükséges volna.*

Nélkülözzük az embertan, az ethnologia, a lélektan s a törvényszéki orvostan szakférfiainak közreműködését. Büntető-sociologiai szempontból irodalmunk alig foglalkozott krimi-nalitásunkkal. Az utóbbi években bűnügyi statisztikánk művelése is teljesen szünetel, habár a bűnügyi statisztikánk megbízhatlansága miatt a korábbi években annyiszor hangoz-tatott jogosult panaszok most már alapjukat veszítették, amennyiben kapcsolatban BP.-unk hatálybalépésével az 1899. évi 5401/IME. számú rendelet bűnügyi statisztikánkat az egyéni és ügylapok alapulvételével teljesen újjászervezte, minek folytán ezentúl az eddiginél sokkal gazdagabb és teljesen megbízható anyag fog rendelkezésünkre állani. A pszichiaterok közül csak néhányan foglalkoznak az ide-vágó kérdésekkel, babarczi *Schwartzer Ottó, Moravcsik Emil* és *Salgó Jakab* rendszeres művein felül dr. Moravcsik Emil t. tagtársunknak becses tanulmányait*** kell kiemelnem.

Már pedig hazánk szakférfiainak a szélesebb értele-mben vett büntetőjogi tudományok művelése körül napjaink-ban kettős munkakört kell betölteni.

Az első feladat: a büntetőjognak *jogászai szempontból*,

* Az előadás ismerteti és bírálja a bűnügyi embertani, bűnügyi elmekórtani, büntető sociologiai és büntető politikai iskoláknak alapvető tanait is.

** I. különösen *Fayer*: Tanulmányok a büntetőjog köréből 1893. 100—130. II. *Ugyanő*: Büntetési rendszerünk reformjához 3. füzetben. *Ugyanő*: A magyar büntetőjog kézikönyve II. kiadás I. köt. 4—19. II. *Finkey Ferencz*: A büntetőjog alapja (1896.). *Heil*: Naturalismus a büntető-jogban (1884.). Magyar Jogászegyleti Értekezések XXXI. füz. *Reichard*: Az anthropologikus büntetőjogról, Magyar Jogászegyleti Értekezések LXXII. füzet és A büntettek osztályozása kriminologikus szempont-ból, ugyanott CLXXIX. füzet. *Vámbéry*: Büntetőpolitikai követelések (1900.).

*** A degeneratív tünetek jelentősége orvosi és elmekórtani szem-pontból, Gyógyászat 1891. évf. 2. sz. Gyakorlati elmekórtan, II. kiadás 497. és köv. II. A fogságban fejlődő elmebetegségről, különlenyomat a Magyar Orvosi Archivum II. köt. 4. füzetéből. Budapest, 1901.

dogmatikailag való művelése, mely az új irányok fellépése mellett is nemcsak jogosult, hanem mindig szükséges is fog maradni.

Fennmarad azonban még egy rendkívül széles munkakör: megfigyelni, leírni, tanulmány tárgyává tenni és összhata-sukban mérlegelni mindazon társadalmi, gazdasági, művelő-dési és erkölcsi jelenségeket, viszonyokat és alakulatokat, melyek a kriminalitással összefüggésben vannak s amelyek bűncselekményekre vezetnek. Különösen szakférfiaink fel-adata marad tanulmányozni a büntetteseket, különösen a hivatásszerű és szokásszerű büntettes-osztályok embertani adatait és életviszonyait hazánkban; kutatni a kriminalitás legfontosabb alakjait, összefüggését a magyarságnak és a hazánk területén lakó nemzetiségeknek jellemével és szoká-saival, s a bűncselekmények elkövetésére ható tényezőket, végül megjelölni a bűncselekmények megelőzésére és leküz-désére alkalmas eszközöket és módokat, tehát mindarra nézve, ami a kriminalitással szemben az állam és a társadalmi részéről a megelőzés és a megtorlás terén kifejtendő véde-kezés szempontjából szükséges, a segédtudományok, különö-sen az elmekórtan, a bűnügyi statisztika és a társadalom-tudományok egyes ágainak bevonásával kutató tevékeny-séget végezni s annak eredményeit tételes büntetőjogunk reformjára, haladásunk előkészítésére felhasználni.

Természetes, hogy a teendőknek ezt az óriási sorozatát *csak évtizedek folyamán* és helyes munkamegosztás után fogja végezhetni az arra hivatott szakférfiak: *jogászok, kriminolo-gusok, orvosok, pszichiaterok, bűnügyi statisztikusok* stb. egész nagy csoportja, habár külön-külön, de egymást támogatva.

Ismerve hazai viszonyainkat és különösen egyrészt azt, hogy e munkálkodást magánügyének eddig önszántukból meg nem kezdték, e nagy munka végzését részemről az által vél-ném leginkább biztosíthatónak, ha a *Magyar Jogászegylet* választmánya, mely már annyi kérdésben kezdeményezett nagybecsű munkálatokat, *tanulmányozás és megvitatás végett, a helyes sorrend szem előtt tartásával, kiválasztana egyes kér-déseket, azokra nézve a leghivatottabb szakférfiaktól munkálatokat kívánná és alapot adna arra, hogy e kérdések egyesületünk ülésén minden oldalról megvitatassanak.*

Teljesen el vagyok készülve arra az ellenvetésre, hogy e vizsgálódások kezdeményezése nem egyesületünk feladata, minthogy a büntetőjog jelenkori segédtudományainak egy része nem a szorosan vett jogi, hanem a társadalmi vagy éppen az orvosi tudományok közé tartozik. Magam is el-ismerem, hogy ez így van, de hangsúlyoznom kell azt, hogy hazai viszonyaink közt ez irányban a kezdeményezést nem lehet mástól, mint egyesületünktől várni.

V. Egyébként a büntetőjog fejlődéséről nincs okunk aggódni.

A hivatott szakférfiaknak nagy többsége napjainkban egyformán ment a rideg közönytől és a tétlen panaszkodás-tól, nem esik az egyoldalú optimismusnak, sem a csüggedő kétkedésnek hibájába és melegen érző szívvel, nyugodt meg-fontolással vizsgálja a complex kérdéseknek összebonyolult szálait. Fájdalommal látják ugyan a kóros tüneteket, a jövő-ben veszélyes fejleményekkel fenyegető állapotokat, de javi-tásukra a bonczoló agynak, az alkotó értelemnek lelkiismeretes munkáját hozzák segítségül. S engem az a remény biztat, hogy mikor századunk történetírója kutatni fogja azo-kat az okokat, melyek korunk nagy társadalmi bajainak akkorra majd bizonyára beálló javítására közrehatottak, a különböző tényezők közt ott fogja találni a magyar szak-férfiaknak komoly és lankadatlan munkáját is; amint hogy a jelentékeny factoroknak nem utolsója gyanánt ismeri majd el a *tudományos irodalmat*, amelynek egyes művelői — mint csekélységem — bármily jelentéktelenek és gyarlók legye-nek is, a maga egészében az emberiség haladására mindig közrehatott.

A választói jog mivolta.¹

A választó hatóságot más szempontból is fogják fel az ember jogának. A választónak a jogát abban látják — s ez áll minden állami szervnek a szervi állásra való jogáról — hogy neki joga van mint választónak, mint állami szervnek működni, hogy ő kívánhatja, hogy mint választó, állami szerv elismertessék és hatáskörének gyakorlásában ne akadályoztassék.² Ámde a választónak erre való jogáról sem lehet szó. Miután választó hatósággal azért ruház fel az állam egyeseket, sőt azért teszi azt kötelességgé, hogy állami szervek létrejövetelét idézze elő, természetes, hogy gondoskodik arról is, hogy az illető hatósággal bírót hatóságuk gyakorlásában senki se akadályozza. Hogy azonban eme hatóság gyakorlásában őket senki se akadályozza, arra nincs joguk a választóknak, mert hisz mint láttuk, ennek a hatóságnak a gyakorlása nem arra való, hogy a választók azzal első sorban saját érdeküket elégítsék ki. *Fellinek* ugyan abból a felfogásból indul ki, hogy az egyesnek az állam részére való közreműködése csak akkor van biztosítva, ha az egyuttal egyéni érdeket is kielégít, s ennél fogva szerinte a politikai jogoknak a gyakorlásánál az egyéni érdek is kielégül, ami leginkább az uralkodónak uralkodásra való jogánál tűnik ki, de a polgárok választói jogánál is tapasztalható, amelynek a rugója a legerősebb egyéni érdekek.³ Csakhogy ez nincs így. Mert egyáltalán nem áll az, hogy a királynak egyéni érdekét elégíti ki az, hogy ő király, hogy uralkodik; vagy ha ez így is történik, az nem az intézmény céljának és természetének megfelelőleg történik. A királyi állás az uralkodó személyére nézve ugyan oly kiváltságokkal, megkülönböztetéssel van összekötve, amely csakugyan a király egyéni érdekében van; ámde ez nem célja az uralkodásnak, a királyi intézménynek. Nem azért van valamely államnak királya, hogy ama kiváltságokat élvezze, hanem hogy az államnak a király egyéni érdekeitől megkülönböztetett érdekében uralkodjék, és ez épp úgy kötelessége, mint kötelessége más állami szervnek hatáskörében a közérdekben eljárni. Az az érdek is pedig, amely a választókat a választó hatóság gyakorlása alkalmával hajtja, nem az ő külön egyéni érdekük, vagy nem szabad annak lenni, hanem mindnyájuknak egyéni érdeke, a társadalomnak (mint *Fellinek* is mondja) az érdeke, ez pedig már közérdek. *Fellinek* arra is rámutat, hogy a választónak a közbecsülésben való emelkedése is az érdekét képezi⁴ és hogy ennél fogva a választói joggal való felruházás az ember érdekét is kielégíti. Ámde, amit fentebb a királynak a megkülönböztetett helyzetére vonatkozólag mondtunk, az itt még inkább áll, és csak nagyon mellékes cél az s nagyon alárendelt jelentőségű körülmény, hogy a választó hatóság bírása a választónak nagyobb közbecsülést, nagyobb tekintélyt nyújt.

Összefüggésben azzal, hogy a választói jogosultak választó jogának tárgyául az elismerést, a választóként működés lehetőségét tekintik, azt az igényt, hogy a választó a választó névjegyzékbe felvétessék, szintén a választói jog következményének tekintik.⁵ Azonban ez sem más, mint eszköze annak, hogy az állam lehetővé tegye, hogy akit választó hatósággal felruházott, az ezt a hatóságot gyakorolhassa is. A választók névjegyzékébe való felvétel nem az illető választók érdekében történik és ezért azt, hogy valakit a névjegyzékbe felvegyenek, nemcsak az illető választó kívánhatja, hanem más is, aki különben az illető választóval semmiféle

jogi viszonyban nincs. Ha a választó hatóság az ember joga volna, nem lehetne megengedni azt, hogy azt ne csak ő vagy képviselője érvényesítse, hanem olyan valaki is, aki vele semmiféle jogviszonyban nincs.¹ De hogy a választói jog nem áll az elismerésre való jogban, mutatja az is, hogy azt, hogy valakit, akinek hatósága van, a választók névjegyzékébe felvegyenek, egyáltalában nem kell senkinek kérni, mert a választóknak a névjegyzékbe való felvétele hivatalból történik, sőt történhetik az illető választónak kifejezett akaratára ellenére is. Az azonban az ember jogánál elő nem fordulhat, hogy az állam a rendelkezőképes jogosult vagy képviselője kezdeményezése nélkül, vagy éppen akarata ellenére működjék közre jogainak érvényesítése végett. Másrészt pedig a névjegyzékbe felvételt ellenezheti olyan is, akit ez a felvétel jogában egyáltalán nem sért, mert a többi választók sem jogaikban, sem hatóságuk gyakorlásában azzal sértve nincsenek, hogy nem választót a névjegyzékbe felvesznek; holott az ember valamely meglévő vagy állítólagos jogának érvényesítését csak az ellenezheti, aki ezáltal jogában sértve érzi magát.

A kinevezés a választással együtt ennél fogva oly cselekmény, amelylyel azok, akiket az megillet, állami tevékenységben vesznek részt, oly állami tevékenységben, amelynek célja állami szerveket létrehozni, magánosokat azzal a hatalommal felruházni, amely szükséges arra, hogy azok mint állami szervek működjenek. Lényegesen különböző cselekvő-ségi lehetőség tehát az, midőn választhat valaki, mint az, midőn valaki számára saját érdekében oly állami tevékenység van kilátásba helyezve, amely neki valamely helyzetet, állapotot, vagy követelésének kielégítését biztosítja. És ennél fogva a választó hatóságot a kinevező hatósággal együtt nem lehet az ember jogaként felfogni.

11. A kinevezéssel és választással másra hatalmat ruházni és ebből kifolyólag a kinevezettnak és választottnak is hatósága van. Annak a lehetőségét, hogy valaki kinevezhető vagy választható legyen, tehát a hivatalképességet szintén az u. n. politikai jogok közé szokás sorolni, azt szintén az ember jogaként szokás felfogni. Már maga a hivatalképesség szó mutatja, hogy ez nem joga az illetőnek, hanem képessége. Amire valakinek joga van, azt, ha akarja, el kell érnie. De senki sem nevezendő ki vagy választandó meg valamely állásra, ha akarja. Az, hogy kinevezhető vagy választható valaki, csak az arra való képességet jelenti, amely képesség hasonló ahhoz a képességhez, a melynél fogva valaki jogokat szerezhet. Amint annak, aki jogképes, még nincs joga, csak lehet; épp úgy az, aki valamely állásra képességgel nem bír, sem hatósággal, sem joggal nem bír, csak elnyerhet valamely hatóságot.

Vannak állások, melyeket nem kinevezéssel és nem választással nyernek el az illetők. Vannak esetek, midőn a törvény határozza meg, hogy valaki bizonyos állást foglaljon el. Így Magyarországon a főrendiház tagjai, a megyei virilisták a törvény erejénél fogva vannak állásukban a nélkül, hogy ahhoz más kiválasztó cselekmény járulna. Meg lehet állapítani ugyan, hogy mielőtt az ilyenek állásukat elfoglalják, arra külön meghívassanak, mindennek dacára ezen állások viselőire sem lehet azt mondani, hogy joguk van ezekre az állásokra. Bizonyos feltételek mellett elnyerik a

¹ Az előbbi közl. I. a 37., 38. 39., 40., 42. és 43. számban.

² *Fellinek*: System 129—168., s különösen 151—158.; s lényegileg így *Ulrich* is: Das Wahlrecht in Jurist. Vierteljahrschrift 26. kötet (1894.)

³ U. o. 132—133. l.

⁴ U. o. 134. l.

⁵ U. o. 153 l.

¹ Hogy a választó névjegyzékbe való felvétel nem a választó joga érvényesítésének egyik oldala, abból következik, hogy a választók névjegyzéke ellen engedett felszólamlások és az azok tárgyában engedett további felszólamlások nem jogorvoslatok, és hogy ennél fogva a felszólalások beadására megállapított határidőknek praeclusiv hatást tulajdonítani nem helyes; hanem, hogy azok csak azért vannak megállapítva, hogy a felszólalások tárgyában határozni hivatott szervek addig a felszólalásokra várni tartoznak, míg később beadott felszólalásokat elfogadni nem tartoznak, de azokat elfogadhatják. Így fogja fel e határidők jelentőségét *Laband* is: Deutsches Staatsrecht 2. kiadás, I. 300., 301. l.

törvénynél fogva valamely állással járó hatalmat. Miután ez a hatalmuk megvan, kívánhatják, hogy hatalmukat gyakorolhassák, mert a hatalommal azért bírnak, hogy azt gyakorolják is. De a hatalom gyakorlásának követelhetése nem az ő érdekükben van nekik adva. Másrészt, habár rendszerint e hatalom gyakorlására nem is kényszerítik őket, az mégis kötelességük lehet téve és ennél fogva az is, hogy ennek a hatalomnak gyakorlását kívánják, szabad elhatározásukra nincsen bízva.

Ebből a szempontból nem helyes a főrendiházi tagsági jogról beszélni, mert akik a törvénynél fogva hivatottak is arra, hogy a főrendiház tagjai legyenek, azok nem bírnak joggal arra, azok csak azt kívánhatják, hogy amennyiben a feltételek megvannak, ne gátoltassanak abban, hogy a főrendiházi tagsággal járó hatóságukat gyakorolhassák.

Azt, hogy valamely állásban levők az állásra nem joggal bírnak, hogy az állással összekötött hatáskörükre, teendőikre nem joguk van, hanem hatóságuk, hatalmuk, azt már fentebb láttuk, az bővebb fejtegetést nem kíván. Csak azt jegyzem még meg, hogy a főrendiház tagjainak jogáról, azok jogának szüneteléséről beszélni ebből a szempontból is helytelen, mert a főrendiház tagjainak a főrendiház működésében részt venni nem joguk, hanem hatóságuk s egyuttal kötelességük is.

(Bef. köv.)

Dr. Polner Odön.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A törvényes képviselő fogalma a magánindítványi bűncselekmények szempontjából.

A büntetőjog közjogi jellegének elismerése egyrészt s a védelv uralomra jutása másrészt, a sértett fél szerepét a büntetőjogban a minimumra redukálta. A sértett félre, mint ezt más helyütt részletesebben kifejtettük,* igen kevés tekintettel van a modern törvényhozó. Az indítványi bűncselekmények, melyeknél ezen tekintet a legprægnansabban nyer kifejezést, a modern büntető-törvényekben a szabály alóli kivételt képezik. S ha másrészt meggondoljuk, hogy ezen indítványi jog s különösen ennek visszavonhatósága mily számos esetben vezet visszaélésre, úgy nem csodálkozhatunk azon, hogy a jogtudomány épp úgy, mint a böles törvényhozó** ugyanakkor, amikor ezen kivételes joggal a sértettet felruhazza, egyuttal a büntettes védelméül a sértettel szemben korlátokat állít fel. Ilyen korlát például az, hogy sértettnek nem ismer el mindenkit, ki a bűntény által, habár csak közvetve, érdekelve van,** hanem csakis a *közvetlen sértettet*; hogy az esetre, ha a közvetlen sértett kiskoruság, elmebetegség stb. folytán az indítványozási jog megtételében akadályozva van, pontosan körülírja azt, akit e jog megillet s nem bizza ezt a család bármelyik tagjára s hogy végül az indítványi jog megtételére időbeli korlátot állít fel.

Ezen korlátok fontosságát nem szabad szem elől tévesztetni s mégis úgy a praxis emberei, mint jogi íróink lépten-nyomon ezen hibába esnek. Így különösen az indítványra jogosított *törvényes képviselő* fogalmának indokolatlan kiterjesztése vezethető vissza arra, hogy fenti korlátok fontossága nem méltányoltatik eléggé. Az említett fogalomkiterjesztés úgy a felsőbb bíróságok régebbi ítéleteiben, mint jogi íróink legtöbbjénél, így legutóbb dr. Doleschall Alfrédnek az Ügyvédek Lapja f. évi 42. számában megjelent cikkében, feltehető.

A kir. Curia például egy adott esetben azt, ki «árva-tartási (nem örökbefogadási) szerződésnél fogva egy anyjától elhagyott 16 éven aluli kiskorú családtagjává fogadott, indítványra jogosított törvényes képviselőnek megtesz, még pedig azon indokolással, hogy a Btk. 113. §-ának nem az a célja, hogy valamely jogtalanság megtorlás nélkül maradjon s hogy

a törvény által biztosított jogvédelemtől bárki is elzárassék.»* Ezen argumentatio csupán azt tartja szem előtt, hogy a szabály lehetőleg megvalósíttassék, de nem látja a szabály alóli kivételt, illetve ezen kivételben rejlő veszélyes privilegiummal szemben a tettes védelmére felállított korlátot. Az alapelv ugyanis mindenesetre az, hogy minden bűncselekmény megtoroltassék. Az indítványi jog ezzel szemben a sértett érdekében statuált correctivum s végül ugyancsak correctivum az is, hogy lehetőleg kevés egyéntől függjön s aránylag rövid ideig tartson a bizonytalanság arra nézve, lesz-e indítvány avagy nem? Ezen utóbbi correctivum a tettes javára szolgál a jogosítottak részéről esetleg megkísérelhető zsarolási visszaélésekkel szemben. Valamint az, hogy az elkésve tett indítvány nem vonja maga után a sértett által óhajtott eredményt (a tettes megbüntetését), nem tekinthető égbekiáltó igazságtalanságnak, épp úgy érthetetlen előttünk, hogy az említett cikkíró ur miért háborodik fel annyira a felett, hogy a budapesti kir. ítélő tábla nem rég megszüntette az eljárást, mert nem oly személy tette meg az indítványt, kit a törvényt erre feljogosít.

A konkrét eset, — mely Doleschall m. tanár ur cikkének s némileg ezen igénytelen soroknak is előidézője, — a következő:

S. B. a 13 éves törvényes származású F. J. nevű leánygyermeket megfertőztette. Az anya erre S. B.-t feljelentette. A főtárgyaláson a sértett atya a feljelentést magáévá tette, minthogy azonban kiderült, hogy a bűncselekmény elkövetése több mint 3 hó előtt tudomására jutott s ő még sem tett előzőleg indítványt, ez mint elkészt, figyelembe vehető nem volt; az anya által tett feljelentés pedig joghatálytalannak minősítettett, mert a kir. ítélő tábla az anyát az atyai hatalmat gyakorló atya életében nem tekintette törvényes képviselőnek (l. *Jogt. Közl.* f. évi 39. számának mellékletén 632. sz. esetet). Ezen kérdéssel lehet de lege lata és de lege ferenda foglalkozni.

Utóbbi szempontból az említett cikkíró ur által kifejtettek mindenesetre sok fontosat foglalnak magukban s magunk is azt hisszük, hogy az indítványozási jogot különösen az anyára vonatkozólag ki kell terjesztetni.

Azonban de lege lata nem tehetjük magunkévá azt, hogy a közölt kir. táblai határozat akár a törvénykönyv szellemével ellenkeznék, akár pedig, hogy materialiter igaztalan lenne.**

A törvény ugyanis így szól: «Ez indítványozásra jogosítva van: a sértett fél, ha életkorának 16. évét már betöltötte; ellenkező esetben annak *törvényes képviselője*». (113. §. 1. pont.) Hogy a *törvényes képviselő* alatt a törvényhozó mit *akart* mondani, szerény véleményünk szerint csak akkor jöhetne szóba, ha nem volna eléggé világos, hogy *de facto mit mond*. Törvényünk e helyen a helyett, hogy felsorolná azokat, kiket e joggal felruházni óhajt, egy magánjogi terminus technicusra utal. Ezen magánjogi terminus technicusnak a mindenkor magánjogi törvény ad tartalmat. Ha magánjogi törvényeink, illetve ezekben a törvényes képviselő rendszerre megváltoznék, úgy ezzel együtt megváltoznának azon személyek is, kik a kiskorú sértett helyett az indítványi jogot gyakorolni hivatvák. Arról, hogy az ilyen szabályozás helyes-e avagy nem, lehet vitatkozni, de hogy a törvény jelenlegi szerkezete ezen következménnyel jár, nézetünk szerint kétségtelen. Ezen felfogásunkat támogatja azon körülmény is, hogy a törvényes képviselőt szabályozó 1877: XX. tcz. rövid idővel a Btk. (1878: V. tcz.) megalkotása előtt, 1878 január 15-én lépett életbe s nem szabad felténnünk a törvényhozóról, hogy akkor, midőn kevéssel a gyámi törvény megalkotása után egy, bár más természetű törvényben egy magánjogi terminus technicust használ, nem az általa alkotott fogalmat fűzi ehhez. Ezen feltevés helytelenségét az is igazolja, hogy a Btk. javaslatának főrendiházi tárgyalása alkalmával báró Nyáry Gyula — habár némileg más vonatkozásban — épp ezen §. (113. §.) szempontjából utalt a gyámsági és gondnoksági ügyekről szóló törvényre.*** Az előadottakat nem rontja le az, hogy a Btk. indokolása ide vonatkozólag következőket tartalmazza: «A törvényes képviselő alatt értetnek mindazok, akik a törvénynél fogva kötelesek a gyermek érdekeire felügyelni; tehát első rendben annak szülői, s ha ezek nem volnának, nagyatyja vagy nagyanyja, illetőleg gyámja vagy gondnoka. Ide tartoznak

* L. *Jogt. Közl.* XXXV. évfolyam 23. sz.

** A mi törvényhozásunk, sajnos, a sértett fél indítványára büntendő bűncselekmények tanát igen hiányosan s számos részletében helytelenül szabályozta, mint ezt különösen dr. Balogh Jenő «A sértett fél jogköre a büntetőjogban» című kitűnő monographiájában hangsúlyozza.

*** L. Balogh idézett műve 217. s. köv. l.

* Curia 1899 május 12. 4528. sz. Márkus: L. Felsőbb bírósági elvi hat. X. kötet 512. l.

** L. Doleschall idézett cikkét.

*** L. Löw: A magyar Btk. és anyagyűjt. I. köt. 594. l.

az örökbefogadó szülők is». Feleslegesnek tartjuk a gyámi törvénynek ide vonatkozó tételes intézkedéseit ismertetni, csak utalunk arra, hogy e szerint a gyám (illetőleg a gondnok) megelőzi úgy a köteleességekre, mint a jogokra nézve nemcsak a nagyszülőket, hanem az anyát is, utóbbit természetesen csak abban az esetben, ha nem ő a (természetes és törvényes) gyám. Ezen antagonizmust az 1877: XX. tcz. között egyrészt, az indokolás idézett része között másrészt, úgy véljük, az okozta, hogy az indokolás ezen része oly időben készült, midőn a gyámi törvény, illetve javaslat még nem volt köztudomású, illetve a Btk. tudós szerkesztője előtt még nem volt ismeretes. Ezen magyarázat már azért is valószínű, mert mint Fayer említi, Csemegi a javaslaton már az 1871-ben visszalépett Horváth Boldizsár igazságügyministersége alatt, sőt a legenda szerint még aradi tartózkodása alatt (1868 előtt) is dolgozott.*

A Btk. 113. §-a s a gyámi törvény, — különösen pedig ennek 15., 37. s 87. §-ai — közötti relatiót a felsőbb bíróságok határozatai is többnyire kiemelték, így különösen az indítványi jog szempontjából épp oly fontos, mint helytelen 25. sz. teljes-ülési határozat is.

Azt, hogy a Btk. törvényes képviselője magánjogi értelemben értendő, igazolja végül bünvádi perrendtartásunk is. A BP. 47. §-a ugyanis a nem járásbírósi előtti eljárásra vonatkozólag úgy a főmagánvád, mint a pótmagánvád esetében a 16. évet be nem töltött stb. sértett helyett, ennek *törvényes képviselőjét* ruházza fel a vádemelés jogával, míg a járásbírósi előtti eljárásban az 523. §. értelmében a magánvadra üldözendő bűncselekmények miatt a gyermek ügyében a *szülő* (tehát nemcsak a törvényes képviselő, hanem az atyai hatalmat gyakorló atyával concurrensiter az anya is) emelhet vádat.

Nyilvánvaló, hogy ha a bünvádi perrendtartás utóbbi esetben *szülőről*, előbbi esetben *törvényes képviselőről* beszél, akkor csakis utóbbi esetben akarhatta az anyát a vádemelés jogával felruházni, előbbi esetben pedig a törvényes képviselő életében ezen jogból ki akarta zárni.

Ebből pedig azon félszeg helyzet állana elő, hogy az esetben, ha a büntető bíró tulhelyezkednék a magánjogi fogalommeghatározásokon s például a megfertőztetés bűncselekményénél a sértett anyát az atyai hatalmat gyakorló atya életében az indítványozási jog szempontjából *törvényes képviselőnek* minősítené s ennek folytán indítványra jogosultnak elismerné — mint ezt dr. Doleschall óhajtja — úgy, feltéve, hogy az ügyesség bármely okból megtagadná a vád képviselőt, mégis megakadna az igazságszolgáltatás menete, mert a bünvádi perrendtartás a törvényszéki eljárásban az anyát ezen esetben *törvényes képviselőnek* el nem ismerte, s őt vádemelési joggal fel nem ruházta. Ime az általános magánjogtól eltérő külön büntető-magánjogi fogalom már az alaki büntetőjogban sem válna be.

A kifejtettek alapján, — melyek különben Balogh által is támogattnak,** — a budapesti kir. tábla fenti határozatát de lege lata feltétlenül helyesnek tartjuk s szemben az eddigi praxissal, örömmel üdvözljük. Dr. Kramer Emil.

Kiskorúságban aláírt váltó utólagos helybenhagyása.

A *Jogt. Közl.* 16. száma egy kir. curiai határozatot közöl (1136/900. sz. a.), mely a következő elvi jelentőségű kijelentést foglalja magában: «A kiskorúság alatt aláírt váltó alapuló követelésnek az aláíró részéről teljeskorúvá válta után történt elismerése csak arra adhat jogot a váltóbirtokosnak, hogy követelését köztörvényi uton érvényesíthesse, de váltókereseti jogot, mely csak *érvényes* váltólevélre és abban érvényesen vállalt váltókötelezettségre alapítható, nem ad.»

A kir. Curia álláspontját e kérdésben határozottan helytelennek kell tartanunk. Ugyanis abból a præmissából indul ki, hogy a váltókövetelés, a váltólevél érvényesítéséhez a teljeskorúság feltétlenül szükséges volna. Ez pedig nem áll.

Különbséget kell tennünk érvényesség és érvényesíthetőség között. A szerencsejátékon alapuló váltókövetelés érvényes, de a közvetlen féllel szemben nem érvényesíthető. Az u. n. «pinczeváltó», mely költött aláírásokkal van ellátva, feltétlenül érvényes, ha a váltótörvény 3. §-ában előírt lényeges kellékeknek megfelel, azonban nem érvényesíthető, mert a benne incorporált követelés fictiv.

Felteszem, hogy a kir. Curia elismeri a különbséget e

két fogalom között. Csak abban téved, hogy a teljeskorúságot, illetőleg az ezen alapuló váltóképesseget úgy állítja fel, mint a «váltólevél» érvényességi kellékét, holott a váltóképesseget egyáltalán nem érinti a váltó érvényességét.

A váltótörvény 3. §-a taxative felsorolja azon nyolcz lényeges kelléket, melyek valamelyikének hiánya a váltót érvénytelenre teszi, de a váltóképesseget nem említi. S ez éppen megfelel a váltói szigornak, melyre a fenti kir. curiai ítélet indokolásában támaszkodik. A váltóképesseget a váltóból nem tűnik ki és esetleg csak hosszas bizonyítás útján igazolható (pl. vis absoluta a váltó aláírásánál, elmebetegség stb.) s éppen ezért nem kívánja meg a törvény a váltó érvényességéhez.

Azon körülmény, hogy a teljeskorúság s így a váltóképesseget hiányát bármely váltóbirtokos ellenében lehet kifogásként érvényesíteni, már nem a váltó érvényességéhez, hanem az érvényesítéshez tartozik. A váltói cselekvőképesseget oly lényeges kelléknek minősíti a törvény, hogy annak hiánya absolute kizárja a váltói kötelezettség létrejöttét. A váltó ugyan érvényes, a kiskorú váltónyilatkozata is érvényes prima facie a váltóból kitűnőleg, míg a kifogásoló alperes kiskorúságát be nem igazolja. De ez a kifogás már tisztán peruttra tartozik. A váltókötelezettség — hogy úgy mondjam — elvben incorporálva van a kiskorú váltónyilatkozatában is, de az érvényesíthetőség szempontjából fogyatékos. Mihelyt a kiskorú teljeskorúságát elérve, e hiányt pótolja, akár a törvényes képviselő jóváhagyását igazolja, akár kifejezett elismeréssel, akár hallgatag és azáltal, hogy a váltóperben nem védekezik, az eredetileg is érvényes, de hiányos váltókövetelés érvényesítésének semmi sem áll útjában.

Ha tehát a kiskorú teljeskorúságát elérve, váltótartozását bármilyen formában elismeri, ez által örökre lemondott a kiskorúság kifogásának érvényesítéséről s ha a váltóperben mégis kifogással él, e kifogás hatálytalan.

A kir. Curia fenti határozata szerint az elismerést egyáltalán nem lehetne váltóperben érvényesíteni, hiszen az elismerés nem váltói, hanem köztörvényi uton szokott történni, mert ha váltói uton történik, nevezetesen új váltó aláírásával, akkor a kötelezettség alapját már nem az elismerés, hanem az új váltó képezi.

Az által, hogy a teljeskorúvá, azaz váltóképesse lett váltókötelezett a kiskorúságában aláírt váltónyilatkozatát elismerte, elenyészett az a fogyatékoság, mely a váltókövetelés érvényesítésének útjában állott, az eredeti hiányos ügylet teljesen convalidálódott. A váltó ezen időtől kezdve olybá veendő, mintha a kötelezett az elismerés időpontjában állította volna ki, ezzel szemben pedig nem védekezik a kiskorúság kifogásával. A helyett, hogy a teljeskorúvá lett váltókötelezett új váltót állítana ki az elismerés alkalmával, egyszerűen kijelenti, hogy a kiskorúságában aláírt váltót magára nézve kötelezőnek ismeri el. Nyilvánvaló, hogy ez által a régi váltó épp oly hatályt nyer, mintha új váltót állított volna ki.

Nincs tehát okunk arra, hogy az ily elismerés váltójogi hatályát megtagadjuk legalábbis azon váltóbirtokos irányában, aki előtt a váltóadás az elismerő nyilatkozatot tette. A kiskorúságánál fogva váltóképtelen egyén csak azért részesül a törvény oltalmában, hogy a váltóban rejlő szigorú kötelezettségből kifolyólag hátrányt ne szenvedjen; mihielyt azonban váltóképesse lesz és ilyen minőségben megerősíti korábbi nyilatkozatát, többé nem takarozhatik a törvény védelmével. Veszedelemes fegyvert adnánk kezébe, ha tovább is megadnók neki.

Az elismerés ily esetben novatorius hatálylyal bír az ügylet fogyatékosága szempontjából, nevezetesen a kiskorúságban aláírt váltót a váltóképesse okából megtámadhatatlanná teszi. A váltóadás tehát nem hivatkozhatik arra, hogy az elismerés nem váltói uton történt s így ellene az elismert tartozás csak köztörvényi uton érvényesíthető. Ez csak akkor állhatna, ha a váltóképesse is lényeges, azaz érvényességi kelléke volna a váltónak, mert ez esetben megkívánhatnánk, hogy a hiányzó lényeges kellék váltói uton pótolassék. Sőt még ez esetben is elegendőnek tartanám a pusztá elismerést az eredetileg érvénytelenül létrejött obligatio convalidálásához.

Analog jelenséget tüntet fel a házassági törvény. A 6. §. szerint cselekvőképtelen házasságot nem köthet, vagyis a cselekvőképtelen által kötött házasság semmis. A házassági törvény 127. §-a (mint a váltótörvény) külön speciális cselekvőképtelenséget ismer, mely a közönséges magánjogi cselekvőképtelenségtől különbözik. A 44. §. pedig

* Fayer: A magyar büntetőjog kézikönyve I. köt. 52. l.

** L. id. m. 242. l.

kimondja, hogy az eredetileg semmis házasság érvényessé válik, ha a cselekvőképtelen utólag, t. i. midőn cselekvőképességét elnyeri, a házasságkötést helybenhagyja. Nyilvánvaló, hogy a helybenhagyáshoz, vagyis az eredetileg érvénytelen szerződés elismeréséhez nem szükséges a házasságkötés formáinak megújítása, megismétlése (per analogiam váltó útján való elismerése a kiskorúságban aláírt váltónak), hanem elegendő az egyszerű köztörvényi, kifejezett vagy hallgatag (maritalis cohabitatio) elismerés, mely az eredeti kötésnek hiányait pótolja. S minthogy akkor a törvényes forma megvolt, csupán a cselekvőképesség hiányzott belőle, teljesen elegendő, ha ebbe a formába utólag a cselekvőképes elismerés beleilleszkedik.

Dr. Fuchs Jenő.

Különfélék.

— **A királyi trónbeszéd** a kilátásba helyezett jogi reformok közt a legelső helyen említi a polgári perrendtartást. Ezen nagy törvénymű megalkotása egyik legelső feladata lesz az új parlamentnek.

Másodszorban szól a büntető-törvények módosításáról. Per tot discrimina rerum tehát kilátásunk van arra, hogy végrehaladásra ez a legsürgősebb reform is valóra válik.

A telekkönyvi reformot is örömmel üdvözljük.

A magánjogi törvénykönyv megalkotását és a kereskedelmi törvény revisióját a trónbeszéd távolabbi időre helyezi kilátásba, de kifejezést ad annak, hogy «megelőzőleg szükségessé válik a gazdasági élet némely viszonyainak szabályozása». Habár a trónbeszéd ezen része csak nagy általánosságban szól, úgy hiszszük, nem tévedünk, ha a biztosítási magánvállalatokról, a részletügyletekről, a hitelezők megkárosítására irányuló ügyletekről és a tisztességtelen versenyről szóló már előkészített törvények megalkotását még az említett két nagy törvénymű törvénybe iktatása előtt remélhetjük.

Ellenben sajnálattal nélkülözzük a programban az ügyvédi rendtartás és a csődjog revisióját.

Örömmel regisztráljuk még azt, hogy a katonai büntetőigazságszolgáltatás is reform tárgya lesz.

— **Társadalmi gazdaságtan.** Dr. Földes Béla egyetemi tanárnak ily című jeles műve *harmadik* átdolgozott kiadásban jelent meg. Három kiadás 8 év alatt vált szükségessé. Az alapvető munka a régi kiadások rendszerét tartotta meg. Szerző ezen új kiadásról azt írja előszavában, hogy eredeti szellemében iparkodott művét e kiadásban is továbbfejlesztetni és a társadalomgazdasági jelenségek tudományos magyarázatához közelebb hozni; másrészt a gazdasági jelenségek vizsgálatánál hazai viszonyaink, gazdasági fejlődésünk jelenlegi és történeti alakulását szemmel tartotta. Meggyőződése, hogy hazánknak épügy mint a tudománynak használhatunk, ha a gazdasági élet igazságának kutatásánál saját viszonyainkat tartjuk szem előtt.

— **Az elévülés a magyar anyagi magánjogban.** Dr. Kiss Albert kecskeméti jogakadémiai tanár ily címmel írt egy 245 oldalra terjedő tanulmányt. Szerző művének első részében az elévülés jogintézményének történetét adja. A római és egyházi jog tárgyalása után feltünteti a fejlődést Werbőczy-ig, szól az elévülésről a Hármaskönyvben, a Hármaskönyvtől 1848-ig és az országbirói értekezés után. A dogmatikai részben tárgyalja az elévülés fogalmát, az igénytheoriát, az elévülés tárgyi terjedelmét, az elévülési időt, az elévülési időtartam folyásának kezdetét, az elévülés nyugvását, félbeszakítását, érvényesülését, hatályát, az elévülési szabályokat a törvények területi és időbeli összeütközése esetén, végül az elévülés alap gondolatát és jogpolitikai igazolását.

— **A Magyar Jogászegyletben** dr. Balogh Jenő tartott felolvasást a büntetőjog haladásáról. Az előadás egy részét más helyen közöljük. Az abban felvetett eszmével a választmány legközelebb foglalkozik. Az előadás után felszólalt Bodnár Zsigmond tanár és igen érdekes előadásban fejtegette

a büntetőjog evolúciójának kérdéseit. Bizonyította, hogy a büntetőjognak folyamatosan levő átalakulása megfelel az egész szellemi élet újabb fejleményeinek. Most a tekintély tana hódít, tehát természetes, hogy a büntetőjog is szigorubbá válik. — Az egylet e héten az ünnep miatt nem tart ülést.

— **A Magyar Jogászegylet értekezéseinek sorozatában** a legközelebbi hét folyamán három új füzet fog megjelenni. A biztosítási vita, mely az év elején folyt; a külföldön tett indítvány joghatályáról Illés Károly és Doleschall Alfréd közt folytatott eszmecsere; végül Baumgarten Izidor előadása a büntetés kiméréséről kriminalpolitikai szempontból.

— **A bírák fizetésemelése.** Mult heti cikkünkre a következő reflexiókat írja egy bíró: kívánatos, hogy a fizetésrendezés az 1871: XXXII. tcz. 8. §-ából induljon ki. Ez a törvényhely nem ismert aljegyzőket. Ne legyen ezentul sem aljegyző. A joggyakornokból X. fizetési osztályu jegyző, amint lehet X. fizetési osztályu tisztt a postagyakornokból és legyen az albiró a VIII., a bíró a VII. fizetési osztályba sorozva. Ezzel az alsóbíróságoknál levő aránytalanságok ki lesznek egyenlítve.

— **A kegyelmes Curia.** 1. *A kir. Curia:* Minthogy panaszolt ügyvédnek az a ténykedése, melynek vádja alól jogerősen felmentetett, súlyosító körülményként sem hozható fel, ellenben az a körülmény, hogy panaszolt ez ideig fegyelmeleg büntetve nem volt, enyhítő körülményt képez és az sem hagyható figyelmen kívül, hogy ama vádpontok miatt, melyek miatt elítéltetett, 14 év óta áll fegyelmi vizsgálat alatt: ugyanazért az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete a büntetés mértékére nézve megváltoztattatik s a panaszlottra kiszabott 400 K pénzbüntetés 200 K-ra leszállittatik. (1901 okt. 5. 271/901. sz. a.)

2. *A kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete a pénzbírság-büntetésnek 500 K-ról 200 K-ra való leszállítása mellett egyebekben indokaiból helybenhagyatik, a pénzbírság összegének leszállítását pedig a vádlott terhére rótt cselekmények elkövetésének körülményei indokolják. (1901 szept. 28. 313/901. sz. a.)

3. *A kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete azzal a változtatással, hogy a 400 K pénzbírság összege 100 K-ra leszállittatik, helybenhagyatik. (1901 okt. 12. 219/901. sz. a.)

— **Mostoha szülőnek a Btk. 235. §-a szempontjából a vele egy háztartásban élő mostoha gyermek fölött van-e felügyeleti joga?** Erre a kérdésre a budapesti kir. tábla igen érdekes indokolással a következőképp válaszol: ... A Btk. 235. §-a szerinti minősülés nem a gyámságból, vagyis a személy feletti törvényes hatalom fogalmából, hanem a «felügyelő vagyis a megbízás fogalmából indul ki». Kérdés tehát csak az lehet, vajon az anya, ki gazdasági okokból a házból eltávozik, otthon maradt férjére hagyta-e a serdületlen gyermeke feletti felügyeletet és illetve tartozik-e a második férj felügyeletet gyakorolni hazulról eltávozott nejének vele együtt otthon maradt serdületlen gyermeke felett. Csaknem végnélküli nehézségbe ütköznék az özvegyesre jutott atyának vagy anyának második házasságra lépése, ha a második férj vagy második feleség házastársának első házasságából származott serdületlen gyermekét oly idegennek tekinthetné és a mindennapi életben tényleg tekinthetné, hogy a felett felügyeletet gyakorolni sem jogában, sem kötelességében nem áll. Ha ez állana, akkor a mostoha szülőnek a vele egy háztartásban élő serdületlen mostoha gyermeke felett fegyelmi joga nem volna és a házi rend fentartása céljából alkalmazott fegyelmi büntetés által okozott legcsekélyebb testi sértés a Btk. 301. és 302. §-ai alá, a keményebb szó pedig a Btk. 261. §-a alá esnék. Nem szenved tehát kétséget, hogy a másodszor férjezett asszonynak első házasságából származott serdületlen gyermeke az anyának a háztól való távolléte alatt a vele közös háztartásban élő mostoha apának, mint a ház fejének, felügyelete alatt áll. (5621/901. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Igazságügyminiszter és ügyvédek.** Spens-Booden báró osztrák igazságügyminiszter november 6-ikára az igazságügyminiszteriumba meghívta az osztrák ügyvédi kamarák állandó delegációjának e célból már a nyáron megválasztott

bizottságát. A tanácskozás tárgyai az ügyvédi kar kívánságai és panaszai lesznek, amelyek az ezen bizottságtól kidolgozott emlékiratban kerültek a miniszter elé. Az igazságügyminiszter elnökle mellett tartandó értekezleten négy bécsi és nyolcz vidéki ügyvéd vesz részt.

— **A tisztességtelen versenyről szóló osztrák törvényjavaslat**, mely legutóbb tétetett közzé, a következő fontosabb rendelkezéseket tartalmazza:

Mint tisztességtelen versenyt megállapító cselekményeket a javaslat a következőket jelzi: Valótlan adatokkal való felcicsérését az ipari szolgáltatásnak. A forgalomban megtévesztést célzó vagy előidéző oly cselekményeket, melyek által valaki azon előny élvezését biztosítja magának, mit másnak szorgalma és ügyessége érlelt meg. A versenytársnak igaztalan kisebbitése. Idegen kereskedelmi és üzemi titkok megsértése.

A törvényjavaslat az említett cselekmények üldözésére a versenytársat jogosítja fel s a büntetőbíróóság közbelépését csak azon esetre szorítja, midőn az árúkra vagy ipari szolgáltatásra vonatkozó hamis adatok tudatosan használatnak fel megtévesztési céllokból.

Kimerítően tárgyalja a javaslat azon rendelkezéseket, melyek egy üzem ismertető jelzőinek jogtalan felhasználására és ennek megtorlására vonatkoznak. A legfontosabb ismertető jelzők a név, a címer, melyek hivatása a kereskedelmi forgalomban is az individualitást jelezni; épp úgy, mint az üzleti név, a cég, tárgyalja továbbá a cím táblákon régóta szokásos felirások stb. kérdését.

A kereskedelmi és üzemi titkok megsértésének eseteit casuistikus módon sorolja fel. A javaslat nem állja útját annak, hogy a segéd, ki egy üzemben bizonyos eljárásra tett szert, ezt máshol is érvényesíthesse; csak azt akarja sújtani a tisztességtelen versenyre szabott büntetéssel, ki az üzleti titok felismerése végett szándékosan szövetkezik.

A második rész felhatalmazást tartalmaz a megjelölési szabályok iránt kiadandó rendeletre nézve. Ugyanis kiindul a javaslat azon feltevésből, hogy az esetre, ha az árúkon azon tulajdonságok kötelezőleg megjelöltenek, melyek — mint minőség, mennyiség, helyi származásjelzők — az illoyális verseny által leginkább felhasználatnak, a tisztességtelen verseny esetei apadni fognak. Így pl. tollaknál, gyertyáknál a közönség már tudja, hogy az ilyen vagy amolyan csomagolás mily minőségű vagy mennyiségű árut tartalmaz s így bizik abban, hogy ugyanaz a gyár a feltételezett minőséget és mennyiséget adja. Tisztességtelen verseny esete forogna tehát fen, ha egy másik gyár hasonló csomagokat hozna forgalomba, azokba kevésbé jó s kisebb mennyiségű árut tenne, mert ezzel nemcsak hogy a másik gyártól a vevőközönséget vonná el, de rosszabb minőségű áruval könnyebben is versenyezhetne.

A harmadik rész az u. n. hólabda vagy lavinaszerű árusítást tilalmazza.

A házasság felbonthatóságáról készül az olasz igazságügyminiszter a képviselőház elé törvényjavaslatot terjeszteni. 1881 óta, midőn a Villa-féle tervezet már minden részletében megtárgyalták, Olaszországban e kérdésről nem esett szó. 1881-ben még Franciaország sem iktatta törvénybe a válás lehetőségét, hanem Spanyol- és Olaszországgal együtt ellenállott annak, hogy a házasság felbonthatóságát törvényhozása kimondja. Azóta Franciaország megengedte már a válást, s ha az olasz törvényhozás is elfogadja az e tárgyban elébe terjesztendő javaslatot, Spanyolország a házassági kötelék feloldhatatlanságának fentartásával magára marad.

— **Az angol részvénytársasági jog reformja.** 1901 január 1-én Angolországban az 1882-ből származó részvénytársasági törvénynek novellája lépett életbe. Az újítások lényege a következő: A törvény kétféle részvénytársaságot ismer: public Companies és private Companies. Az első fajta alapítókéjét a nagyközönséghez intézett aláírási felhívás után szerzi be, az utóbbiak vagy egyáltalán nem, vagy bizonyos időn belül nem fordulnak pénzért a közönséghez. Ezek részére a törvény meghagyja az eddigi szabadságot az alapítás körül, míg a nyilvános társaságok alapítása többrendbeli, a közönség védelmére irányuló feltétel betartásához van kötve. Így tilos Strohmann-okat nagy nevekkel szerepeltetni az aláírási felhívásban. A társaság működését csak az alap-

tőke bizonyos részének befizetése után kezdelheti meg. Az aláírási felhívás tartalmát a törvény írja körül. A nyilvános társaságok jelzálogi terheiről és a társasági vagyoni egyéb megterheléséről külön nyilvános könyvek vezetnek. Minden társaság ügykezelését állandó revisorok ellenőrzik. Minden fuziót felszámolásnak kell megelőznie.

A mellékleten közöljük a Curiai Határozatok félévi tartalommutatójának második felét.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (November 9-től nov. 17-ig): *Nov. 9.*: Dávid János e. a b. gyarmati tsz. (232). — *Nov. 11.*: Mendel Manó e. a bpesti keresk. és vtsz. (215). — *Nov. 12.*: Bock és Sztojkovics e. a dévai tsz. (215). — *Nov. 15.*: I. magyar ingaóraszekrény- és műasztalosgyár Wittmann, Monaczky és Ullmann e. a kolozsvári tsz. (240). — *Nov. 16.*: Wottitz Náthán e. a pozsonyi tsz. (212).

Csődök: Altmann Herman e. a szolnoki tsz.; csb. Pálka Kálnán, t. Harzányi Gyula; bh. decz. 12., felsz. t. 1902 jan. 13. (239). — Krizs Jánosné, szül. Schubert Mária hagyatéka e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Gaár Vilmos, t. Spieller Jenő; bh. nov. 14., felsz. t. decz. 14. (240). — Baktsi Gáspár e. a csikszeredai tsz.; csb. Jerzsák János, t. Molnár József; bh. decz. 15., felsz. t. 1902 jan. 7. (240). — Weisz Elek e. a soproni tsz.; csb. Lukáts Béla, t. Berecz Abel; bh. decz. 28., felsz. t. 1902 jan. 20. (242). — Eckstein Samu e. az egri tsz.; csb. le Fèvre Dezső, t. Szőke Á. Ernő; bh. decz. 16., felsz. t. jan. 9. (243). — A magyar szén- és briquettes-ipar részvénytársaság bej. cég e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. Simay Gyula, t. Glaszner Samu; bh. nov. 19., felsz. t. decz. 19. (243). — Hess Dávid e. a soproni tsz.; csb. Gulyás Dezső, t. Garai Gyula; bh. decz. 17., felsz. t. 1902 jan. 17. (243). — A soproni építő és földhitelbank részvénytársulat e. e tsz.; csb. Petz Gusztáv, t. Winkler Adolf; bh. decz. 16., felsz. t. 1902 jan. 13. (243). — Meisner József e. a kolozsvári tsz.; csb. Jékay Dániel, t. Pop Endre; bh. nov. 29., felsz. t. decz. 6. (248). — Szigeti József e. a lőcsei tsz.; csb. Putz Mátyás, t. Kaynár Gyula; bh. nov. 19., felsz. t. decz. 10. (248). — Nedbal Antal e. a fehértemplomi tsz.; csb. Kinaszevich Béla, t. Corneán Péter; bh. nov. 30., felsz. t. decz. 19. (250).

Csődmegszüntetések: Breier B. és társa e. az egri tsz. (239). — Bergl Adolf e. a soproni tsz. (240). — Lefkovich L. és társa e. a miskolci tsz. (240). — Feuer Ignác e. a b. gyarmati tsz. (240). — Ifj. Kapetz Károly e. a bpesti keresk. és vtsz. (241). — Selmeczi B. és társa e. a kassai tsz. (241). — Fűrér Jakab e. a lőcsei tsz. (242). — Id. Kaltstein Ágost e. a lőcsei tsz. (242). — Berman Lajos e. a szolnoki tsz. (243). — Hellsinger Simon, Reichel Ignác és Reichel Salamon e. a szolnoki tsz. (243). — Lebenstein D. e. a bpesti keresk. és vtsz. (243). — Selmeczy Ferencz e. a kaposvári tsz. (243). — Farkas Sándorné, szül. Spitz Berta e. az egri tsz. (244). — Kobadi Mihály e. a szolnoki tsz. (244). — Vojnovics István e. a pancsovai tsz. (244).

Pályázatok: A n. károlyi jbságnál albiró; bh. nov. 10., e tsz. elnökéhez (246). — A bpesti keresk. és vtsz. elnökéhez; bh. nov. 11., e tsz. elnökéhez (247). — A bpesti bünt. tsz. elnökéhez; bh. nov. 13., e tsz. elnökéhez (249). — A hevesi jbságnál albiró; bh. nov. 14., az egri tsz. elnökéhez (250). — A szentesi jbságnál albiró; bh. nov. 14., a szegedi tsz. elnökéhez (250).

Most jelent meg!

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA

könyvkiadóhivatalában

Budapest, (IV. ker., Kecskeméti-utca 4. sz.)

s kapható minden hazai könyvkereskedésben.

CSARADA JÁNOS

A TÉTELES NEMZETKÖZI JOG RENDSZERE.

Ára 10 kor.

FINKEY

MAGYAR BÜNTETŐJOG TANKÖNYVE.

Ára 12 kor.

KISS ALBERT

AZ ELÉVÜLÉS.

Ára 5 kor.

VÁMBÉRY RUSZTEM

A HÁZASSÁG BÜNTETŐJOGI VÉDELME.

Ára 8 kor.

9184

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév. e ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A nemzetközi statisztikai intézet s az igazságügyi statisztika. *Ráth Zoltán* kassai jogakad. tanártól. — Közjogi határidő. *B. S.* — Végrendeleti öröklés. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — Keletkezhetik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint? *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvédől. — *Törvénykezési Szemle:* Az életbeléptetési törvény 16. §-hoz. *Cs. G.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A nemzetközi statisztikai intézet s az igazságügyi statisztika.

Épp egy negyedszázaddal azután, hogy a hivatalos jellegű nemzetközi statisztikai kongresszusok legutolsója Budapesten lezajlott, az idén azok örököse, az Institut international de statistique tartotta ülését hazánk fővárosában. Ezuttal nem kell félni, hogy a fonal megszakad: az az élénk érdeklődés, melyet úgy az intézet tagjai, mint a kormányok ez alkalommal mutattak, teljes biztosíték arra, hogy az örökös életképes. A budapesti ülésen résztvevő tagok száma nagyobb, mint volt bármikor; a kormányok, illetve egyes minisztériumok hivatalos kiküldötteiként a hivatalos lajstromon 23 szakember szerepel s ami egyike az idők legörvendetesebb jeleinek: úgy a német birodalmi, mint a porosz hivatalos statisztika is képviselve volt nálunk. Nagy fordulat, melynek tragikus szint kölcsönzött az, hogy ugyanannak a birodalomnak képviselője, melynek első államférfia szétrobbantotta a hivatalos kongresszusokat: utolsó levelét az Institut elnökéhez intézte, bejelentve a német birodalmi statisztikai hivatal képviselőjét.

A budapesti ülés napján ünnepélyes megnyitása alkalmával jelentette be az elnök, v. Inama-Sternegg v. Scheel halálát s a jelenlevők felállással fejezték ki részvétüket a váratlanul elhunyt jeles statisztikus halála felett.¹

A budapesti ülés eredményeivel mi, magyarok, meg lehetünk elégedve. Nemcsak a híres magyar vendégszeretet emlékéit vitték magukkal az idegenek, ahogy azt a herkulesfürdői fehér asztalnál igen áradózan kifejtették, hanem egy erős programmal járó komoly munkásság jóleső érzetét is. A program tulajdonképp tulságos gazdag volt: el is határozták, hogy jövőre korlátozni fogják. De ami magyar szempontból a legfontosabb és legörvendetesebb: magukkal vitték azt a tudatot, hogy a magyar statisztikai igazgatás teljesen a kor színvonalán áll, sőt nem egy irányban nagyobb feladatokra vállalkozott, mint a nyugati államokban. Az előkészítő bizottság, illetve az ülés magyar tagjai gondoskodtak arról, hogy az egész világot képviselő statisztikusok megismerjék hazai statisztikánk módszerét és annak haladását, amire annál nagyobb szükség van, mert hiába, a külföld kevéssé ismer bennünket s nehezére esik Magyarországot Ausztria mellett meglátni. Van ez ismeretlenül maradásban részünk magunknak is: nem jelenünk meg a külföld nagyobb

folyóirataiban, lexikonaiban s általában nem tudjuk a figyelmet munkásságunkra irányítani. Hogy nyelvbéli nehézségek kivül bizonyos keleti indolentiánk is közreműködik ebben: azt alig lehet kétségbe vonni.

Az igazságügyi statisztikának a budapesti ülésen annyiban is előkelő hely jutott, amennyiben az, az igazgatásügyi kérdésekkel együtt, külön osztályt kapott. A «section judiciaire et administrative» két ülését teljesen igénybe vette az igazságügyi statisztika. Sajnos, hogy előkészítve csak a bűnügyi statisztika volt. Alulirotnak az 1900-ban újjászervezett magyar bűnügyi statisztika módszerét ismertető közlése² és De Lannoy-nak, a belga igazságügyminisztérium statisztikai hivatala főnökének egy módszertanilag igen érdekes tanulmánya³ várta kinyomtatva a könyves asztalon az ülés tagjait: az előbbinek kivonatát, az utóbbit egészben az ülés kezdete előtt már otthon megkapták a résztvevők. Sajnos, hogy a polgári igazságszolgáltatás statisztikájáról, melyet az Institut egy külön bizottsága is hivatva van ápolni, ilyenmű előkészítő nyomtatvány nem állott a tagok rendelkezésére. Mégis szinte meglepő érdeklődéssel találkozott az. Fahlbeck, a lundi (Svédország) egyetem szaktanára, a XIX. század közepéig visszamenő statisztikai adatokkal tüntette ki, hogy Svédországban a polgári perek fogynak, különösen a falvakban, amely öröndetes jelenség okát a nép művelődésében s a jogszabályok nagyobb világosságában kereste felolvasó. Sajnos, hogy hazánkban e boldog állapotnak éppen ellenkezőjét találjuk.³

Általánosabb érdekű volt Bosco-nak, az olasz statisztikai hivatal igazságügyi osztálya főnökének jelentése a polgári igazságszolgáltatás statisztikájának fejlesztéséről. Nagyon szépen rajzolta meg a különbséget, mely a polgári s a büntető igazságszolgáltatás statisztikájának kihasználása közt van. Az utóbbiból már tisztán kivált a sociologiai szempontból fontos rész s az erkölcs-statisztika legerősebb ága épült fel arra. Az egykor száraz ügyforgalmi adatok helyét ott a bíróság elé került bűncselekmények és az elítéltek személyi viszonyainak tüzetes leírása foglalta el. A polgári igazságszolgáltatás mezeje még parlagon hever. Az ügyforgalmi adatok magukban jók arra, hogy a bíróság megterhelhetését feltüntessék s az ügyek elintézéséről s a hátralékokról számot adjanak, de nem nyújtanak felvilágosítást arról a végtelenül sokféle gazdasági, erkölcsi és sociálpolitikai szempontból közérdekű tényről, mely a peres és peren kívüli eljárás során a bíróság tudomására jut. Nagy elégtételemmre szolgált, hogy Bosco ugyanazon követelményekhez jutott el, melyeket már 1894-ben közzétett «Emlékirat az igazságügyi statisztika újjászervezése tárgyában»⁴ című tanulmányomban jeleztem.

¹ «Sur la méthode de la statistique criminelle de la Hongrie réorganisée en 1900.»

² «Influence du choix de l'unité sur les résultats de la statistique criminelle.»

³ Földes Béla egyetemi tanár s alulirott jelezték e tényt, utalással arra, hogy a gazdasági élet s főleg a kereskedelem élénkítése nálunk természetszerűen magával hozta a perek szaporodását. Földes különösen a váltóperek s nevezetesen a kis váltókra alapított keresetek nagy szaporodását emelte ki.

⁴ Az emlékirat fő tárgya ugyan a bűnügyi statisztika reformja volt, de kiterjeszkedett az a polgári igazságszolgáltatás statisztikájára, mely

¹ V. Scheel 1894-ben sok német hivatalos statisztikussal együtt résztvevett a nemzetközi közegészségügyi és demográfiai kongresszus budapesti ülésén. Utolsó művei közül nagy hirre tett szert a német császár kívánságára készített «Die deutsche Volkswirtschaft am Schlusse des 19. Jahrhunderts» című remek összefoglalása a birodalom közgazdasági életére vonatkozó statisztikai adatoknak.

A perek és peren kívüli eljárások különböző csoportjainál is alkalmazni kell az újabb statisztikai módszernek azt az elvét: az egyes jelenségek leírását szerezni be s abból állítani össze központilag az egész képet. Nem kell rámutatnom arra, hogy mennyi tanulást lehetne meríteni a házassági válóperek, a csődök, a telekkönyvi bejegyzések, a végrehajtások, gyám-, gondnoksági és hagyatéki ügyek statisztikájából. A fel- és alperesek, a végrehajtást szenvedők, valamint az ingatlan-szerzők és a zálogjogszerzők társadalmi állása, nemzetisége, a hagyatékok különböző nagysága s összetétele, az árvavagyonyok kimutatása a nemzet különböző rétegeinek gazdasági helyzetére vetne sok oly fénysugárt, melynek nagy hasznát vehetnők gazdasági és társadalmi vajadásaink közepett. Az Institut ez idei ülésén igen tekintélyes részről, magától az intézet elnökétől, v. Inama-Sternegtől, aztán a porosz statisztikai hivatal nagyérdemű vezetőjétől, Blenck-től eredt indítványok bizonyítják, hogy ma már megérett a statisztika ez ága a kibontakozásra s az Institut el is fogadta a nevezettek s később Bosco által is előterjesztett azt az indítványt, hogy a polgári igazságszolgáltatás statisztikáját a gazdasági, erkölcsi és általában a sociális viszonyok feltüntetésére alkalmassá kell tenni.

A bűnügyi statisztika terén az Institut meglegedéssel tekinthet vissza eddigi működésére. Az egyéni lapok rendszere, mely egyedül engedi meg a bűncselekmények és tetteseik teljes feltüntetését, mely megannyi írásbeli fényképét adja az elítélteknek: az Institut tekintélyével indult hódító körutra s ma már egész Középeurópában honos. De Lannoy Belgium statisztikáját mutatta be, mely 1898 óta ezen alapon áll s alulírott ugyanezt jelenthettem hazánk 1900-ban újjászervezett bűnügyi statisztikájáról.* Az osztály szemlátomást nagy érdeklődéssel vett tudomást a magyar statisztika e téren elért haladásáról, sok irányban kiegészítő felvilágosításokat kért az alkalmazott kérdőlapok kitöltéséről. A kérdőlapok teljes szövege francia fordításban hozzá lévén fűzve a reformot ismertető előadáshoz: a tájékozás meg volt könnyítve s a külföld az Institut évkönyve révén immár pontos tudomást fog szerezni bűnügyi statisztikánk fejlettségéről. Egy tekintetben azonban sajnálattal kellett bevallani statisztikánk fogyatékoságát s ez a büntetésekre lajstromának hiánya, egész kriminál-statisztikánk Achilles sarka. Casiers judiciaires nélkül nemcsak az elítéltek előéletére vonatkozó adatokat nem tudjuk biztosan megállapítani s így a visszaesőkről, a kriminalitás e legfontosabb eleméről, nem kapunk igazi képet, hanem magát az 1878. évi V. törvénycíkket sem lehet igazában végrehajtani; nevezetesen nem azokat a szakaszokat, melyek a visszaesésnek súlyosító minőséget tulajdonítanak. A szakosztály tárgyalása csak megerősítette azt a nézetemet, hogy a büntetésekre lajstromát a statisztikai céllal egybe kell kapcsolni. A belga példa mutatja, hogy a statisztika terhet jórészt le lehet venni az ügyészségek és bíróságok vállairól, ha e lajstromokat használják fel a statisztika forrásaiul. Ez alapon aztán el lehet teljesen különíteni az első ízben elítélteket a bűnösök többi rétegeitől s a visszaesés tényeit az inductio minden fegyverével lehet elemezni.

Sok jel mutat arra, hogy az új század az eddig meglehetősen elhanyagolt s a természettudományok mögött visszamaradt társadalmi tudományok újjászületését fogja magával

nálunk sem haladta túl az adminisztratív phasist. Jeleztem volt abban, hogy a bíróságok által készített lajstromok nem adhatják meg a sociális szempontból kívánatos fölvilágosításokat, hanem az egyéni laprendszert kell átvinni erre a térre.

* Érzésem meg kell jegyeznem, hogy igazságügyi statisztikánk az eljárás menetét úgy a törvényszékekénél, mint a járásbírókénál külön ügylapokon tünteti fel, a letartóztatottakról is mindennemű ily célú intézetben egyéni lapot állítanak ki szabadulásukkor. Az elítéltekről azonban csak a törvényszékeknél készül egyéni lap, mi óriási hézagot üt statisztikánkon s visszaesést jelent a régi 1900 előtti állapottal szemben is.

hozni. Ehhez a nagy munkához szükség van minden eszközre, mely célhoz vezet. S mivel a természettudományok csálhatatlan módszere, a kísérlet, a társadalommal szemben legtöbbször nem áll rendelkezésünkre: az észlelésnek azt a speciálisan a társadalomra illő módszerét kell felhasználni, melyet a statisztika neve alatt ismerünk. Bizonyos az, hogy a statisztika rövid évtizedek óta óriásit haladt: kritikussabbá, finomabbá, logikusabbá vált. Azt mondhatnám, hogy reá sem ismer az, aki két évtized óta nem látta közelről erjedési, tisztulási folyamatát. Ám a statisztikával is úgy vagyunk, mint a természettudós, mechanikus, orvos az ő eszközeivel: minél tökéletesebbek, annál drágábbak s annál több ügyesség kell azok alkalmazásához. Hosszu évtizedek feljegyzéseire volt szüksége Tarde-nak, hogy kimutassa, mint hat a halálbüntetés a szándékos emberölés gyakoriságára,* s óriási anyaggal dolgozik a német hivatalos statisztika, mikor a bűncselekmények s nevezetesen a személy elleni cselekmények igen erős emelkedését vezeti vissza okaira.** Épp az Institut idei ülését megnyitó beszédében jelezte v. Inama-Sternegg, hogy a statisztika a nagy számokkal ma már nem éri be, hanem tovább elemezve lemegy a kis csoportokhoz. A mélyebb szántás vált jelszavá itt is: mi természetesen tökéletesebb anyagot kíván. De azért mégis olcsók a társadalom megismerésének ez eszközei, mert az embernek s a társadalomnak javát, boldogságát szolgálják. *Ráth Zoltán.*

Közjogi határidő.

A «Budapesti Hirlap» 302. számában a *petitio határideje* kérdéséről dr. *Edvi Illés Károly* ny. kir. ügyész ur igen érdekes megjegyzéseket tett közzé. Fejtegetéseinek az a konklúziója, hogy a curiai bíráskodásról szóló törvény által a képviselőválasztás megtámadására szabott 30 napos határidő nem *perjogi* határidő, hanem az elévülés anyagi jogszabályai szerint ítélendő meg. Szerinte ez a határidő a büntetőtörvény 112. szakaszában meghatározott, ahhoz a 3 hónapos terminushoz hasonlít legjobban, amelyet a törvény a magánvádra üldözendő bűncselekmények tekintetében a vádindítvány előterjesztésére szabott. Nézete szerint tehát a 30 napos határidő terjedelmét nem lehet úgy értelmezni, hogy a kérvényező a maguk indítványát a választástól számított 31. napon is előterjeszthessék, ha a határidő 30-ik napja a Gergely nap-tár szerint ünnepnap volt.

A «Budapesti Hirlap» következő számában *Polónyi Géza* ügyvéd ur mondotta el a nézetét erről a kérdésről. Szerinte a curiai bíráskodásról szóló törvény 20. §-ában megszabott 30 napos határidő csak olyan eljárási határidő, mint a többi. Polónyi Géza ur nem teszen különbséget magának a választás-érvénytelenítési jog gyakorlatának határideje és az egyes eljárási határidők között. Később, a határidőhöz kötött örökösödési keresethez hasonlítja a választást megtámadó kérvényt, s azt vitatja, hogy az «elméleti fufang» voltaképpen a törvényes határidőnek csonkítására vezet.

Azért szólunk a kérdéshez, mert a két nézetnek egyikével sem érthetünk teljesen egyet, jóllehet saját nézetünk gyakorlati konklúziója az *Illés Károly* ur fejtegetéseinek eredményével teljesen egybevág.

Nézetünk szerint a választási jog megtámadásának gyakorlatára megszabott határidőt sem eljárási, sem elévülési határidőnek tekinteni nem lehet.

A képviselőválasztás megtámadásának jogát semmiképpen

* Tarde értekezése az Institut international de statistique bulletinjeinek XII. kötetében jelent meg, hol a 310. s következő lapon «Homicides volontaires et exécutions capitales» cím alatt találjuk ez igen érdekes adatokat.

** Lásd legújabbban v. Scheel cikkét «Die Ergebnisse der deutschen Kriminalstatistik 1882—1899 a Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik 1901. júliusi füzetében.

sem szabad a polgári vagy büntetőjogi eljárás alaki szabályai alá vonni, jöllehet magára az eljárásra általában a bűnvádi eljárás szabályait alkalmazza a törvény.

A választás megtámadásának gyakorlata azonban se nem magánjogi, se nem büntetőjogi jogositvány. Ezen jog annyira közjogi, mint maga a választási jog. Valósággal része az activ választói jognak.

A képviselőválasztás megtámadásának joga csak az illető kerület választópolgárait illeti, — és csak a törvény által megszabott, a választás napjától számított 30 napos határidőn belül. Abból, hogy a 30 napos határidő a törvénynek azon fejezetében foglaltatik, amely az eljárási szabályokat tartalmazza, korántsem szabad arra következtetni, hogy az a határidő, melyhez a joggyakorlat kötve van, pusztán eljárási határidő volna. Hiszen az a szabály, hogy a választás megtámadására csak az illető kerület választópolgárai jogosultak, ugyanebben a szakaszban foglaltatik; már pedig erre a meghatározásra sem elméleti, sem gyakorlati felfogás rá nem foghatja, hogy az is csak eljárási szabály volna.

Igen nehéz úgy szerkeszteni egy törvényt, hogy abban az eljárás és az anyagi jog szabályai tökéletesen külön választassanak. Mi megengedjük, hogy a curiai bíráskodásról szóló törvény szövegezése ezt a nehézséget nem győzte le; — de az anyagi jog szabályát pusztán eljárási szabálynak tekinteni még sem lehet, ha az a törvény eljárási részébe van is iktatva. A törvényt saját célja és rendeltetése magyarázza.

Maga a törvény és az abban foglalt jogositvány: a választói jog: a közjog körébe tartozik. A választás megtámadásának jogát attól különválasztva, az eljárási szabályok alá vonni, nagy hiba volna. A 30 napos határidő közjogi határidő.

Az ilyen határidő pedig nem esik az eljárási szabályok alá.

De nem esik az az elévülési határidők szabályai alá sem, — hanem külön szabálya van. Ha valamelyik törvény kihirdetését követő 8-ik nap ünnepnapra esik, akkor azon törvény hatályba lépése a 9-ik napra nem halasztódik el. Ha a törvény valamely közjogi actusra napot határoz meg, az a nap határidőt képez, akár ünnepnap, akár hétköznapi. A választási törvényben magában is van akárhány ily közjogi határidő. Így az 56. §-ban a választások megejtésére rendelt 10, illetőleg 30 napi, az 57. §-ban a pótválasztások megejtésére meghatározott 14, illetőleg 24 napi határidők.

Felesleges tehát ennél a kérdésnél jogerőről vagy magánjogi praediciumról beszélni. Éppen úgy nem lehet szó elévülésről sem. Polónyi urat az a körülmény vezette félre, hogy a törvény a közjog anyagi jogszabályát az eljárási szabályok fejezetébe foglalta. Illés urat pedig az a körülmény influálta, hogy neki hasonlóan látszik az eset a bűnvádi magánindítvány három hónapos határidejéhez. De Illés ur figyelmét elkerülte az a körülmény, hogy még ezen indítvány határideje sem elévülési határidő. Közjogi határidő az is, és az «elévülés» szóval csak jobbnak hiányában szokták azt jelezni. Annyiban tehát mindenesetre igazsága van, hogy a 30 napos határidőt csakugyan nem lehet úgy értelmezni, mintha a választást a rákövetkező 31-ik napon is meg lehetne támadni.

B. S.

Végrendeleti öröklés.*

I. Fejezet. A végrendelet alkotása.

1. §. Végrendeletet csak személyesen lehet tenni.

Közös végrendelet érvényesen nem alkotható.

2. §. Az élete tizenhatodik évét be nem töltött kiskoru, továbbá a sem irni, sem magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma vagy néma végrendeletet éppen nem; — az élete

tizenhatszadik évét be nem töltött kiskoru, továbbá az irni vagy magát jelekkel megértetni tudó siketnéma vagy néma pedig rendes magánvégrendeletet nem tehet.

Aki elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve, csak a gyámság alá helyezés megszűnése után tehet végrendeletet.

Aki pazarlás miatt gyámság alá van helyezve, a tervezet 1811—1815. §-ai alá eső vagyonáról végrendeletet nem tehet.

Megjegyzés:

Az első bekezdés kapcsában hivatkozom a tervezet 4. §-ára és a házassági jogról szóló törvény vonatkozó intézkedéseire.

A tervezet 916. §-a azt rendelvén, hogy szerződésképtelen személy semmi jogi nyilatkozatot nem tehet, ezen intézkedésnek e helyütt újból való felvétele felesleges.

3. §. Rendes írásbeli magánvégrendelet alkotásánál, ha szövegét a végrendelező sajátkezűleg írta, két, különben négy tanu együttes jelenlétében kell, hogy a végrendelező a felmutatott iratot

1. szóval végrendeletének kijelentse; és

2. rajta nevét aláírja vagy az iraton már meglévő aláírását magáénak elősmerje.

Ha a végrendelező olvasni nem tud vagy bármily körülmény miatt aláírni nem képes, négy tanu együttes jelenlétében kell, hogy a felmutatott iratot

1. a tanuk egyike a végrendelezőnek felolvassa;

2. a végrendelező szóval végrendeletének kijelentse; és

3. ha aláírhatja, rajta nevét aláírja vagy az iraton már meglévő aláírását magáénak elősmerje; ha pedig az aláírásra képtelen, az iratot kézjeggyével ellássa és nevét az iratra a tanuk egyike mint néviró aláírja.

4. §. A 3. §. eseteiben kell továbbá, hogy

1. a tanuk azt, hogy a 3. §-ban foglaltak megtörténtek, magán az iraton külön záradékban igazolják és ezt aláírják; és

2. az iratban a végrendelezés helye és kelte kitéssék.

5. §. Ha az irat több ívből áll és egész terjedelmében a végrendelező által írva nincsen, mindenik ívet a végrendelező aláírásával, illetve kézjeggyével lássa el; az aláírás a tanuk egyike, a kézjegy pedig a tanuk ketteje által lévő elöttemezendő.

Jegy vagy számjeggyírás nem alkalmazható.

6. §. Ha két tanu alkalmazásának van helye: mindkét tanunak; ha pedig négy tanu alkalmazásának van helye: közülök legalább három tanunak irni-olvasni kell tudnia.

Az irni-olvasni nem tudó tanu a záradékot kézjeggyével lássa el és nevét a többi tanuk egyike mint néviró írja alá.

7. §. Rendes írásbeli magánvégrendelet úgy is alkotható, hogy a végrendelező általa aláírt iratot, melynek szövegét sajátkezűleg írta és melyben a végrendelezés helye és kelte kitéve van; vagy oly iratot, melyet szabályszerűen (3. §. első bekezdés, 4—6. §§.) két tanu jelenlétében aláírt vagy aláírtak elősmert: személyesen ad át a közjegyzőnek azzal a kijelentéssel, hogy az az ő végakarata.

A közjegyző az irat átadóját figyelmeztesse, hogy az irat csak akkor érvényes végrendelet, ha az első bekezdésben megjelölt kellékekkel bír; továbbá vegyen fel az ügymenetről jegyzőkönyvet, melyben a történt figyelmeztetés is megemlítendő és melyhez az átadott irat bezárt borítékban közjegyzői pecséttel és a fél kívánságára az ő pecsétjével is hozzápecsételendő.

A végrendelet, még ha korábbi kelettel van is ellátva, csak a letétel időpontjától válik érvényessé.

8. §. Rendes szóbeli végrendelet alkotásánál kell, hogy a végrendelező négy tanu együttes jelenlétében szóval, nem valamely hozzá intézett kérdés igenlése vagy megtagadása által, végrendeleti nyilatkozatát kijelentse.

9. §. Írásbafoglalás végett kijelentett, de befejezetlen maradt, továbbá az alaki kellékeknek más okból meg nem

* Dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyzőnek a végrendeleti öröklésről írt kiváló érdeklő cikksorozatát kiegészíti az a törvénytervezet, melyet szerző ezen materiáról kidolgozott. Konkrét alakba öltöztetve a javaslatok a megvitatásra még alkalmasabbakká váltak

felelő rendes írásbeli magánvégrendelet szóbeli végrendeletnek nem tekinthető.

10. §. Rendkívüli végrendeletet tehetnek:

1. azok, akik kórvészben vagy más életveszélyes és egyszersmind ragályos avagy rohamos lefolyású betegségben vannak vagy olyan házban tartózkodnak, amelyben ilyen beteg van;

2. azok, akik nyílt tengeren utban vannak;

3. a véderőnek a hadilábra állított csapatokhoz osztott tagjai, valamint azok, akik a csatatéren vagy ostromzár alá vett helyen, vagy e helyektől nyolcz kilométernél nem nagyobb távolságban tartózkodnak.

11. §. Rendkívüli végrendelet alkotására elégséges, hogy a végrendelkező

1. végakarátát a végrendelkezés helyének és keletkezésének megjelölésével sajátkezüleg írja és aláírja; vagy

2. a más kézzel irt végrendeleti iratot a 3—6. §§. intézkedéseinek különbeni betartása mellett csak két tanu jelenlétében sajátkezüleg aláírja vagy általa aláírtnak elősmerje, illetve sajátkezű kézjeggyel ellátja; vagy

3. a végakarátát a 8. §. értelmében csak két tanu jelenlétében szóval kijelentse.

A 10. §. 1. pontja esetében a tanuk együttes jelenléte nem szükséges.

12. §. A 8. §. értelmében alkotott rendes szóbeli végrendelet csak akkor érvényes, ha annak készítésétől; a 11. §. értelmében alkotott rendkívüli végrendelet pedig csak akkor érvényes, ha a végrendelkezés alkalmával fenforgó kivételes helyzet megszűnésétől számított három hó alatt a végrendelkező meghalt.

Különben csak akkor érvényes, ha a végrendelkező a haláláig oly állapotban volt, hogy közvégrendeletet vagy rendes magánvégrendeletet nem tehetett; vagy ha a végrendelkező holnak nyilvánított és életének hírül vett utolsó jele abba az évbe esik, amelyben a 8. §. esetében a végrendelkezés és a 11. §. esetében a kivételes helyzet megszűnése utáni három havi idő letelt.

A 8. és 11. §§. értelmében alkotott végrendeletnek oly rendelkezése, mely korábbi végrendeleti rendelkezés pusztá visszavonását tartalmazza, a három havi idő letelte után is megtartja érvényét.

13. §. Azon végrendelet, melyben a végrendelkező lezármazóinak vagy házastársának részesítése iránt intézkedik, érvényes akkor: ha azt a végrendelkezés helyének és keletkezésének megjelölésével sajátkezüleg írja és aláírja.

Ily végrendeletben felvett oly rendelkezés, mely által a végrendelkező valamelyik lezármazóját vagy a házastársát a kötelesrészt szorítja; vagy valamelyik lezármazójától vagy a házastársától a kötelesrészt elvonja; vagy harmadik személyt részesít: hatálytalan nem bír.

14. §. Mint tanu nem járhat el:

1. aki élete tizennyolczadik évét be nem töltötte;

2. aki testi vagy elmebeli fogyatkozásnál fogva az ügymenetről tanubizonyyságot nem tehet;

3. aki hamis tanuzás vagy hamis eskü büntettségében bűnösnek ítéltetett, ha büntetésének kiállása vagy elévülése óta tiz év még el nem telt;

4. aki a végrendelkező által kijelentésénél használt nyelvet nem érti;

5. a 3. §. második bekezdése esetében, aki a végrendeleti irat nyelvét nem érti.

15. §. Érvénytelen a végrendelet, ha az 1—14. §§. intézkedései ellenére alkotott.

Érvénytelen az a részesítés, mely az eljáró tanu, annak előde vagy ivadéka, testvére, házastársa, jegyese, örökbefogadó szülője, örökbefogadott gyermeke, házastársának testvére vagy testvérének házastársa javára a végrendeletben foglaltatik.

Az érvénytelenségre csak az hivatkozhatik, aki a végrendelet, illetve a végrendeleti rendelkezés érvénytelenítésében közvetlenül érdekelt van.

16. §. A külföldön tett végrendelet alaki kellékek tekintetében akkor is érvényes, ha legalább azon ország jogszabályainak, melyben keletkezett, megfelel.

Megjegyzés:

Az életbeléptető törvénybe intézkedés veendő fel, mely szerint azon jogszabályok, melyek a közjegyző előtt alkotott végrendeletek alaki kellékeire, az ily végrendeleteknél eljáró személyekre és az ily végrendeletek visszavonására vonatkoznak: nem érintetnek.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

Keletkezik-e zálogjog constitutum possessorium útján a német polgári törvénykönyv és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint?

Mielőtt dr. M. F. urral a *Jogt. Közl.* f. évi 43. számában közölt cikkére vonatkozólag érdemleges vitába bocsátkoznám, szükségesnek tartom a vitapontokat szorosán fixírozni, a vita területét szabatosan körülhatárolni.

Erre annál nagyobb szükség van, mivel vele több pontban, sőt a jogi végeredményt gyakorlatilag tekintve, majdnem teljesen egyetértek.

Az eszmék tisztázására semmi sem oly alkalmas, mint a vitatott pontoknak gyakorlati példákkal való megvilágítása.

Ez oknál fogva talán célszerű leendő a megtámadott cikkemben felhozott példákra hivatkozni:

I. *A.* eladja óráját 200 K-ért *B.*-nek, de miután *B.* csak 100 K készpénzzel rendelkezik, elzálogosítja az órát az eladó *A.*-nak.

II. *B.* zálogba adja óráját *A.*-nak 200 K erejéig, *A.* pedig azt *B.*-nek kölcsön adja.

Egyetértek dr. M. F. urral abban, hogy *A.* az I. a. esetben szerez zálogjogot az órán, a II. esetben pedig nem.

A második konkrét jogeset practikus eldöntése tekintetében tehát teljes közöttünk a harmonia.

Az eltérés közöttünk abban kulminál, hogy nézete szerint a tervezet és az indoklás épp úgy döntik el az I. a. felhozott példát, mint én és ő maga és ezzel kapcsolatosan, hogy az indoklásban foglalt tilalom: «nem keletkezik zálogjog constitutum possessorium útján» nem az I., hanem a II. a. foglalt jogesetre értendő, «mivel csakis ezen esetben forog fen constitutum possessorium útján való zálogjogszerzés».

Ekképpen tehát hibát kívántam ott helyreigazítani, ahol olyan nincsen, mivel a vélt hiba csakis képzeletben létezett, «a tervezet és a cikkíró nem egy malomban örölnék és ez nem a tervezet hibája» mondja tisztelt ellenfelem.

Nem lesz nehéz kimutatnom, hogy dr. M. F. nézete, miképp «constitutum possessorium útján való zálogszerzés» csakis a II. a. felhozott esetben forog fen, radikális tévedésen alapul.

Tévedésének gyökere pedig az, hogy ő is — cikkemben foglalt figyelmeztetés ellenére — összetéveszti a római jogi ugynevezett *birtokconstitutumot* a modern, a német polgári törvénykönyv és a tervezet által meghonosított *tulajdonconstitutummal*.

A constitutum possessorium, amint azt a német polgári törvénykönyv 930. §-a megkonstruálta és a tervezet 627. §-a átültette, nem egyéb, mint *tulajdonjog szerzése közvetett birtok útján*. Ekképpen tehát constitutum possessorium állal *semmitféle néven nevezendő jog* nem keletkezik, mint kizárólag csakis a *tulajdonjog*. Így tehát zálogjog szerzése constitutum possessorium által jogi képtelenség, valóságos contradictio in adiecto.

Az indoklás 634. lapján foglalt tilalom tehát a II. a. felhozott esetre nem vonatkozhatik.

Mit imputál dr. M. F. ur az indokolás tudós szerzőjének?

Azt, hogy egy új fogalmat, a tulajdonconstitutumot meghonosít, egy megszokott jogfogalom, a birtokconstitutum célutadatos elvetésével és annak daczára, midőn constitutum possessoriumról szól, akkor azt nem az általa adoptált, hanem az általa reprobált értelemben alkalmazza.

Nem lehet tehát feltenni, hogy az indokolás 624. lapján, midőn constitutum possessoriumról szól, *nem a tulajdonconstitutumot*, hanem az általa kiküszöbölt római jogi *birtokconstitutumot* tartotta volna szem előtt.

E szerint tehát ki van zárva, hogy az indokolásban foglalt apodiktikus tilalom a II. a. felhozott esetre applikálható lenne. Ebből pedig az következik, hogy az csakis kizárólag az I. a. felhozott példára nyerhet alkalmazást. Más alkalmazási köre absolute ki van zárva, ilyen nem is képzelhető.

Ebből pedig stringens logikai kényszerrel az folyik, hogyha a többször említett tilalomnak egyáltalán valamelyes jogi jelentősége van, hogy az indokolás az I. a. esetet nem úgy dönti el, mint én és tisztelt ellenfelem, hanem A.-tól megtagadja a zálogjog szerzését.

Ezen állításom beigazolására még ellenpróbával is szolgálhatok.

Kutassuk, honnét merítette az indokolás az idézett kivételt. Talán nem csalódom feltevésemben, hogy az indokolás jelzett passusa Biermannra vezethető vissza.

Ugy vélem, felesleges azt kiemelni, hogy azt gáncsul nem vehetem a codificatornak, hiszen bátorság volna, azt követelni, hogy egy egész ujdonatu, eredeti jogrendszert maga componáljon, — sit venia verbo — újjából kiszopjon.

Dr. Johannes Biermann giesseni jogtanár azt írja «Das Sachenrecht des bürgerlichen Gesetzbuchs» című jeles művében: *Nicht genügt zur Bestellung eines Pfandrechts ein constitutum possessorium*» (256. l.) és a német polgári törvénykönyv 1253. §-ához fűzött kommentárjában (285. l.): «Der Paragraph will einer Umgehung des Verbots der Begründung des Pfandrechts durch constitutum possessorium und damit *Verdunkelung des Fortbestandes entgegenreten.*»

Az indokolás pedig a német polgári törvénykönyv 1253. §-ával correspondáló 829. §-ának magyarázatánál azt mondja: «Nem lehet a felek szabadságára hagyni, hogy oly tényleges állapotot hozzanak létre, amely *akár a zálogjognak akár keletkezését, akár fenmaradását kétséssé teszi és elhomályosítja. Ezért nem keletkezhetik zálogjog constitutum possessorium útján.*»

Abból tehát, hogy az indokolás Biermann szövegezését módosítás nélkül átveszi, az következik, hogy az Biermann nézetéhez fentartás nélkül csatlakozik.

De Biermann az I. esetet nem úgy dönti el, mint én és dr. M. F., hanem biztosíthatom t. ellenfelemet, hogy nevezett elsőrangú szaktekintély kifejezetten megtagadja A.-tól a zálogjog szerzését, kifejezetten tagadja, hogy másik példában pesti bankárom zálogjogot szerezne a 100 drb magyar hitelrészvényre.

Ezzel vitámat lezárhatnám.

Azonban egy eszmének kívánok még szabatosabb kifejezést adni, mint első cikkemben, hogy a félreértés lehetőségét is kizárjam.

Azt irtam: «Ha élesen akarunk distinguálni, akkor voltaképpen nem keletkezik és nem keletkezhetik a zálogjog A. személyében constitutum possessorium útján; constitutum possessorium útján keletkezik a tulajdonjog és a közvetett birtok B. személyében.»

Dr. M. F. ur ennek elejét idézte is cikkében.

Fentebbi fejtegetéseim szerint kétségtelen, hogy constitutum possessorium *által* csak tulajdonjog keletkezhetik, így tehát A. személyében nem keletkezhetik a zálogjog constitutum possessorium *által*, hanem igenis annak *alkalmából, annak ötletéből*, vagy mondjuk, akár annak útján, amennyiben azt a

«constitutum possessorium *által*»-féle kitétellel célutadatosan contradictorius ellentétbe helyezzük. Ha pedig egészen szabatos kifejezéssel élni kívánunk, akkor a kérdéses jogtételt így kellene körülírni: tulajdonjog átruházásánál constitutum possessorium által zálogjog (indokolás szerint nem) keletkezhetik *annak fentartásával.*»

Hogy mégis a nem legszerencsésebben szövegezett czimfelírást használtam, annak oka abban rejlik, hogy a kifogásolt jogtételt azon alakban, melyben az a modern német jogi irodalomban már szinte jogi paroemiává condensálódott* és amelyben a magyar tervezet indokolásában is vendégjogot nyert, kívántam megdönteni.

Dr. Klein Ede.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az életbeléptetési törvény 16. §-ához.

A győri kir. ítélő tábla 1901. évi május hó 17-én 538. sz. a. kelt határozatában kimondotta, hogy a képviselőtestület tagja ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás elbírálása csak azon esetre tartozik a tábla székhelyén működő esküdtszék, mint sajtóbíróság hatásköréhez, ha «a rágalmazást, illetve becsületsértést tartalmazó állítás a sértettnek hivatali körében vagy közhivatalából folyó eljárása gyakorlatában követett működésére vonatkozik;» minden másnemű rágalmazás vagy becsületsértés elbírálására azonban a rendes törvényszékek hivatvák.

Mínthogy pedig azóta a győri tábla több ízben hasonló határozatokat hozott és határozataiban észlelhető elvi álláspontját az országgyűlési képviselőkkel szemben elkövetett becsületsértésekre és rágalmazásokra is alkalmazta, nagyon is helyénvalónak jelentkezik annak megvitatása, vajon a táblának jelzett határozatai a törvényben gyökereznek-e vagy sem.

Ezen kérdés tisztába hozatala annál inkább szükséges, minél bizonyosabb, hogy e tekintetben főnforgó bizonytalanság az igazságszolgáltatás egyik főkövetelménye, a kellő gyorsaság meghonosítása ellen nagy akadályokat gördít és minél bizonyosabb az is, hogy a győri táblának jelzett határozatai a törvény oly magyarázatára alapítvák, amely magyarázat honunk jelesebb büntető jogásza, u. m. dr. Balogh Jenő, Edvi Illés Károly és Varga Ferencz által a büntető perrendtartásról irt kommentárjaikban elfogadtatott.

Mínthogy az én véleményem szerint a győri táblának jelzett határozatai a törvény intentiójával merő ellentétben állanak, minthogy véleményem szerint a győri tábla által elfogadott álláspont a judikatura biztonságát, annak gyakorlatánál szükségelt gyorsaságot veszélyezteti, minthogy különben is a törvény szavainak helyes magyarázatából a győri tábla álláspontjával téves volta nyilván kitűnik, megkísértem ellenkező álláspontra helyezett véleményemet a következőkben kifejtetni.

Aki a büntető perrendtartás életbeléptetését tárgyzó törvényjavaslat iránt az országgyűlésen elhangzott vitákra visszaemlékszik, az kétségen kívül tudni fogja azt, hogy a pártállás hozképest két irány harcolt egymás ellen. Az egyik párt azon volt, hogy a becsületsértési ügyek egytől utolsóig kivétel nélkül a kir. törvényszékek hatáskörébe utaltassanak, a másik párt ezen törekvésben a sajtószabadság megsértését, csonkítását látta és azon volt, hogy a becsületsértési ügyek, hahogy sajtó útján követték el, kivétel nélkül az esküdtszék, mint sajtóbíróság hatáskörébe utaltassanak.

* Nicht genügt zur Bestellung eines Pfandrechts ein constitutum possessorium.» Biermann: Sachenrecht 256. l. Fischerhenle «Bürgerliches Gesetzbuch» 535. l.: «§ 930 (constitutum possessorium) findet keine Anwendung.» Endemann «Einführung in das Studium des bürgerlichen Gesetzbuchs» 542. l.: «Eine Pfandbestellung durch constitutum possessorium ist durchweg ausgeschlossen.»

Ezen két ellentétes irány kiegyenlítéseül szolgált azon megállapodás, hogy mindazok ügyei, akik bármi tekintetben közhivatali vagy közmegbízási jelleggel bírnak, akiknek intact reputációja iránt tehát a nagyközönségnek tájékozva lennie kell, az esküdszék, mint sajtóbírótság által bíraltassanak meg.

Ezen állításom igazolása végett hivatkozom az igazságügyi bizottság azon kijelentésére, hogy: «mindazon rágalmaszások és becsületsértésekre, melyek a Btk. 262. és 461. §-ában meghatározott személyek ellen elkövetvők, az esküdtbírótság hatáskörébe utalandók voltak, mert a közfunctionáriusok és közhivatalnokok a közügy és a közbizalom letéteményesei lévén, ezek bármely vonatkozásban támadtassanak is meg a sajtó útján, a közérdek megóvása szempontjából polgártársaitól választott népbírák ítélkezése alól el nem vonhatók».

Az igazságügyi bizottság ezen nyilatkozata kétségen kívül helyezi, hogy a törvényalkotók intentiója nyilván oda irányult, hogy a Btk. 262. és 461. §-ában jelzett összes személyek ellen sajtó útján elkövetett összes becsületsértési és rágalmaszások az esküdszék, mint sajtóbírótság által bíraltassanak el, eltekintve attól, vajon azok magán- vagy közjellegű sértések legyenek, mert nem a sértés minősége, hanem a sértett személynek közhivatali jellege tette indokoltá a sajtószabadság által elérni célzott alkotmányos biztosítékok érdekében az esküdszéknek, mint kivételes és kiváltságos bíróságnak föntartását.

Ettől eltekintve azonban nem igen hihető, hogy akik a jelzett büntető-törvény életbeléptetését tárgyazó törvényjavaslat iránt az országgyűlésen lefolyt vitákat némi figyelemmel is kísérték, ne emlékezzenek vissza azon általános visszatezésre, melyet a bifurcatio védelme okozott; mert hisz ennek elfogadása az igazságszolgáltatást teljesen bizonytalanná teszi, amennyiben annak elbírálása, vajon a kérdéses sértés az illetőnek hivatali állására vonatkozik vagy csakis magánjellegét érinti, — a legtöbb esetben igen bajos, a határvonalak ezen bizonytalansága mellett pedig a legtöbb esetben azzal a lehetőséggel számolni kellett volna, hogy csakis a Curia terelhetne volna az egyes ügyeket a helyes peruttra, midőn azokat fölülbírálva az alsóbíróságok hatáskörét hivatalból fölülvizsgálja.

Már pedig a jogbiztonsággal mérő ellentétben áll az oly perjogi intézmény, amely a hatásköri határvonalak bizonytalansága miatt az alsóbíróságok hosszas működését a folytonos megsemmisítés esélyeinek teszi ki.

A fentebbiek szerint nyilvánvaló, hogy a törvény szövegezése alkalmával a törvényalkotás előtt azon cél lebegett, hogy nem a cselekmény minősítése, hanem a személyek társadalmi állása szabályozza a hatásköri kérdést.

Ámde ha a törvény magyarázatánál eltekintünk is a törvényalkotó intentiójától és csakis magát a törvény szövegét vesszük magyarázatunk alapjául, akkor sem lehet abból más következtetésre jutnunk, mint hogy az életbeléptetési törvény 16. §-ában említett hatósági személyek ellen nyomtatvány útján elkövetett becsületsértés és rágalmaszások elbírálása még akkor is az esküdtbírótság elé tartozik, amikor a sértés az illetőnek hivatali állására nem is vonatkozik.

Az életbeléptetési törvény 16. §-ának szövege ugyanis akként szól, hogy ha a rágalmaszást vagy becsületsértést az ott megjelölt személyek ellen nyomtatvány útján elkövetették, ez iránt az esküdtbírótság ítél.

Ezen törvényszakasz szövegezése tehát főszólyt fektet a személyekre, nem pedig a sértés minőségére; igaz, hogy a Btk. 461. §-ában jelzett személyeken kívül azon személyek ellen elkövetett becsületsértést és rágalmaszást is az esküdtbírótság elé utalja, akik a Btk. 262. §-ában felsorolva, ámde az nagyon is érthető, mert a törvényhozás a Btk. 461. §-ában jelzett közhivatalnokon fölül, akik csakis a közigazgatási, igazságszolgáltatási és hatósági teendők teljesítésére hivat-

vák, a törvény által alkotott testületek és azok tagjai ellen elkövetett becsületsértés és rágalmaszások elbírálását szintén az esküdtbírótság hatáskörébe utalni akarta.

Amennyiben a törvény a Btk. 262. §-ában jelzett személyek ügyeit az esküdtbírótság hatáskörébe nem utalja, azon visszaszálly áll elő, hogy a köztisztviselők ellen nyomtatvány útján elkövetett rágalmaszások vagy becsületsértések az esküdtbírótság által elbírálendő lenne, az országgyűlés, a képviselőtestületek és azok egyes tagjai ellen elkövetett hasonló bűncselekmények elbírálása pedig a törvényszékek hatáskörébe tartoznék, eltekintve attól, vajon utóbbiak ellen a sértés hivatali működésükre, illetve állásukból kifolyó ténykedésükre vonatkozott-e vagy sem; mert hisz az országgyűlést és képviselőtestületeket és azok egyes tagjait a közhivatalnokok kategóriájába sorozni nem lehet.

Ebből azonban nyilván kitűnik, hogy az életbeléptetési törvény 16. §-ában nem azért történt a Btk. 262. §-ára való hivatkozás, amint azt sok jeles commentator és a kir. ítélő tábla jelzi, mintha ezzel a törvény azt akarta volna kimondani, hogy csakis oly becsületsértések és rágalmaszások tartoznak az esküdtbíróságok hatáskörébe, melyek az illető tisztviselő hivatali állására vonatkoznak, hanem ettől eltérőleg az életbeléptetési törvény 16. §-ának helyes magyarázata mellett nyilvánvaló, hogy a törvényhozó a jelzett törvényszakaszra való hivatkozással csakis azon személyek körét akarta kitágítani, akik ellen bármi módon nyomtatvány útján elkövetett becsületsértés és rágalmaszások elbírálása az esküdtbírótság hatáskörébe utaltatott.

Ezen magyarázat helyessége mellett szól egyébként a hivatkozott törvény azon kivételes intézkedése, hogy a közmegbízásban eljáró mindazon személyekre nézve, akik sem a Btk. 461., sem pedig a Btk. 262. §-ában jelzettek közé nem sorolhatók, az esküdtbírótság hatásköre csak azon esetre állapittatik meg, amennyiben ezen utóbb nevezett megbízottak hivatalos tetteire vonatkozólag követtetett el a becsületsértés és rágalmaszások.

Ha ezen megkülönböztetés az összes hivatalnokokra és testületekre alkalmaztatni céloztatott volna és ha ehhez képest a törvénynek vonatkozó rendelkezését nem kellene az általános szabály alól való kivételnek tekinteni, ezen megkülönböztetésnek a közmegbízásban eljárókra vonatkozó külön kitüntetés merően érthetetlen tautológiát képezne; már pedig a törvényhozárról azt föltételezni nem lehet, hogy szándékosan oly kifejezéseket használjon, amelyek csakis a törvény helyes értelmezését zavarják.

Igaz ugyan, hogy eddigelé meghatározva nem lett, hogy kiket kell a közmegbízásban eljáróknak tekinteni, ez azonban a dolgon mit sem változtat, mert ezeknek körét megállapítani a tudománynak és a bírói gyakorlatnak föladatát képezi.

Annyi tény, mivelhogy az esküdszéki intézmény a sajtószabadság panaceájának jelentkezik, mindazok, akik ezen biztosíték föntartása mellett harcolnak, azon lesznek, hogy a közmegbízásban eljárók köre a lehető tágas mérethez szabassék meg.

Mindazok pedig, akik az esküdszéki intézménytől önös érdekek biztosítása végett irtóznak, rajta lesznek, hogy ezen közmegbízásban eljárók köre is lehetőleg megszoríttassék.

Cs. G.

Különfélék.

— Curiai teljes-ülés. A kir. Curia polgári szakosztályai f. é. november 22-én teljes-ülést tartanak. Tárgy: Megvitatása és eldöntése a kir. Curia VII. polgári tanácsának 1901 október 17-én tartott nyilvános ülésében felmerült következő vitás elvi kérdésnek: Az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezés kiterjed-e azokra a kere-

setekre, melyekkel a tulajdonjog előjegyzésének igazolása czéloztatik és amely keresetek az 1868: LIV. tcz. 45. §-ával a telekkönyvi hatósághoz utalvák?» Az ezen kérdésben hozott ellentétes curiai határozatokat lásd e lap mellékletének idei évfolyamában 466. és 467. sz. a.

— **«A per gyors befejezését célzó váltóeljárás.»**

Alperesek az 1899. évi november 22-én kibocsátott sommás végzés ellen beadott kifogásaikban egyedül azt hozták fel, hogy a kereseti váltó ellenértékeül szolgáló gép egészen használhatatlan, s ennél fogva felperes rendelkezésére bocsátották. A gép minőségét szakértői szemlével kívánták bizonyítani. Az elsőbírószak kifogásukat figyelmen kívül hagyta, mert «szakértői szemlének a váltóeljárás szerint váltóperben helye nincs». Az elsőbírószaknak 1900 márczius 28-án hozott ezt az ítéletét a másodbírószak 1901 február 6-án hagyta helyben. A másodbírószak ítéletét a Curia 1901 október 24-én 521. sz. a. kelt ítéletével hagyta helyben, kimondván: Alperesek azt a magánjogi kifogásukat, hogy a nekik kiszolgáltatott gép a kikötött minőségnek meg nem felel, s e miatt ők a vételtől elállani jogosultak, a felperes tagadása ellenében csupán szakértők meghallgatásával kívánták bizonyítani, a csupán szakértők meghallgatásával elbíráható minőségi kifogásnak, mint a per gyors befejezését célzó váltóeljárás természetével ellenkezőnek bizonyítása pedig a fenálló bírósági joggyakorlat szerint a váltóper keretében meg nem engedhető. Tartott pedig ez a gyors eljárás két esztendeig.

— **Százezer forintos perben** a teljes sikerre vezetett felebbezésért a kir. Curia 3633/1900. sz. alatti ítéletével ötven korona munkadíjat állapított meg.

— **Költségben marasztalt albiró.** A dévai kir. törvényszék vádpanasz: Kötelezi R. V. p—i kir. járásbírói albirót, hogy a néh. D. I. hullájának felbonczolása által a kir. államkincstárnak okozott 102 K 12 f. költséget 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizessen meg. *Indokok:* Panaszlott R. V. kir. albiró néhai D. I. hullájának bonczolását az általa a bonczjegyzőkönyv rendén hivatkozott BP. 98. §-a alapján sem rendelhetette el, mert a petrozsényi főszolgabíró mint rendőri hatóság táviratában a felbonczolás szükségét mutató adatok fen nem forognak, már pedig a BP. hivatolt szakasza értelmében valamely szemle foganatosítása csak akkor rendelhető el, ha annak szüksége fenforog és azt a betérjesztett nyomozati adatok támogatják; de eltekintve ettől, panaszlott albirót, midőn a hulla bonczolása elrendelését távbeszélő útján a kir. ügyészséggel közölte, a kir. ügyészség értesítette, hogy a hulla bonczolásának szükségességét nem találja fenforogni és a hulla bonczolásához hozzá nem járul, tehát ezen értesítés vételétől a hulla bonczolását nem lett volna szabad foganatosítania; mert tudnia kell, hogy a BP. 84. §-a értelmében nemcsak a nyomozat el- vagy el nem rendelése, hanem a nyomozást teljesítő hatóságok ellenőrzése is a kir. ügyészség hatáskörébe esik és mint ilyennek indítványától el nem térhet; de mert végre távirati jelentést tevő petrozsényi főszolgabíró 1900 október 25-én távirat útján értesítette, hogy a kir. ügyészség további intézkedésig a hulla bonczolását beszüntette, tehát előbbi megkeresvényét visszavonja, panaszlott albiró ezek daczára 1900 október 26-án a hullabonczolást foganatosította; mi által igazolva is lett, hogy a felbonczolt természetes halállal mult ki. Ezek szerint nyilvánvaló, hogy panaszlott albiró néhai D. I. hullájának felbonczolását perrendellenesen foganatosította, miért is az ez által okozott ok nélküli kiadásoknak a kir. államkincstár részéről leendő visszatérítésére volt kötelezendő. (1900. évi november 23-án, 4690. sz. a.)

A kolozsvári kir. ítélő tábla: A felfolyamodás visszautasított. *Indokok:* Tekintettel arra, hogy a bírói büntető ügyviteli szabály 28. §-ának rendelkezése szerint a kiküldetések ellenőrzésére és az utazás szükségének igazolása iránti eljárásban a vádtanács végérvényesen határoz, a felfolyamodást hivatalból vissza kellett utasítani. (1901 jan. 15. 2437. sz.)

A kir. Curia: A felfolyamodás elutasított. *Indokok:* Bünvádi ügyekben hozott bírói végzések ellen a BP. 378. §-ának 1. bekezdése értelmében rendszerint csak elsőfokú felfolyamodásnak lévén helye, minthogy a fenforgó esetben, mely nem tartozik a kivételek közé, a dévai kir. törvényszék vádpanaszát által 1900 november 23-án 4690. sz. a. elsőfokban

hozott végzést, R. V. felfolyamodása folytán a kolozsvári kir. ítélő tábla 1901 január 15-én 2437. sz. a. már másodfokú elintézésben részesítette, ezen utóbbi végzés ellen a R. V. által beadott további felfolyamodást a kir. ítélő tábla 1901 január 29-én 149. sz. a. hozott, jelenleg felfolyamodással megtámadott végzésével mint a törvény által kizárt perorvoslatot helyesen utasította vissza: ennél fogva a megtámadott végzés megváltoztatására törvényes alap nem lévén, a felfolyamodást a BP. 379. §-ának 4. bekezdése értelmében elutasítani kellett. (1901 június 11-én, 2219. sz. a.)

— **Mikor keletkezik alperesek között pertársaság?**

A budapesti kir. ítélő tábla: Felperes keresetét az A. a. könyvkivonatra alapítja, melyből kitűnik, hogy üzleti könyveiben az elsőrendű alperest, W. A. pécsi kereskedőt a kereseti összeggel megterhelte.

Előadja továbbá, hogy néhai S. H. ezért a tartozásért készfizetői kezességet vállalt és a szintén Pécsen lakó ismert, valamint az ismeretlen örökösök irányában a kir. törvényszék azért tartja helyileg illetékesnek, mert a kezes ugyanazon perbe idézhető, mely az egyenes adós ellen indítható.

Azonban a . . . sz. jelentések szerint elsőrendű alperesnek a kereset nem kézbesített és az erről értesített felperes a kézbesítésnek újbóli megkísérlése iránt lépést nem tett.

Az elsőrendű alperes tehát perbe idézve nem lévén, közte és a néhai S. H. örökösök között pertársaság nem keletkezhetett.

Ennél fogva a polgári törvénykezési rendtartás 32. és 78. §-ainak esete fen nem forogván, a kir. törvényszék S. H. örökösök irányában a per elbírlására helyileg illetéktelen. (1901 okt. 16. 3042. sz. a.)

— **A tévedésből alkotott jogügyletekről** irt dr. Meczner Sándor sárospataki jogtanár nagyobb tanulmányt, melynek 150 oldalra terjedő első része jelent meg. A monografia dogmatikus fejtegetéseiben állandóan figyelemmel van hazai joggyakorlatunkra és a polgári törvénykönyv tervezetere.

— **A hivatalból foganatosított végrehajtásokról és árverésekről felvett jegyzőkönyveket** sorra leleleztik. Mintha a végrehajtató egyáltalán kerülhetett volna abba a helyzetbe, hogy a jegyzőkönyveket felbélyegezhesse. (*Ügyvédi körökből.*)

— **Nyílt kérdés.** A sommás eljárási törvény 52—56. §-ai a járásbírószakok előtt kitűzött tárgyalások elmulasztásának eseteit szabályozzák és az 52. §. azt rendeli, hogy ha valamely tárgyalási határnapon a felek közül egyik sem jelenik meg vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánja, a per mindaddig szünetel, míg valamelyik fél újabb határnap kitűzését nem kéri. Az elmulasztott tárgyalástól számítandó három év elteltével a per megszűntnek tekintendő. A sommás eljárási törvény 162. §-a a felebbezési tárgyalás elmulasztásáról intézkedve, annak utolsó bekezdése azt rendeli, hogy az 52—56. §§. a felebbezési tárgyalásnak elmulasztása esetében is megfelelően alkalmazandók. Ha már most a felebbezési tárgyaláshoz egyik fél sem jelent meg és három év alatt egyik fél sem kérte új felebbezési tárgyalás kitűzését, mi annak a consequentiája? Az-e, hogy három év múlva a per tekintendő megszűntnek és így a felebbezett elsőbírói ítélet is hatályát veszítette, vagy pedig az, hogy a felebbezés szűnt csak meg és három év múlva a felebbezett elsőbírói ítélet jogerőssé válik.

— **Összefüggő fegyelmi ügyek szétválasztása.** A budapesti kir. tábla: a főügyész indítványának nem ad helyet; ehhez képest az összes iratoknak visszaküldésével felhívja a közbírák hatóságát, hogy B. és M. kir. törvényszéki bírákra vonatkozólag a fegyelmi eljárás megindítása kérdésében érdemi indítványát a fegyelmi bíróság előtt tegye meg.

Indokok: A közbírák hatóság a fegyelmi panasz ügyiratait a kir. Curiahoz, mint fegyelmi bírósághoz indítványozza átnem, mert a fegyelmi panasz a sz—i kir. törvényszék elnöke s annak fentnevezett két bírójával együttesen emeltetett. A közbírák indítványának azonban nem lehetett helyt adni. Kétségtelen ugyan, hogy czélszerűségi okok harcolnak a mellett, hogy az egy és ugyanazon cselekménnyel panaszolt ítélő bírák fegyelmi felelőssége az összefüggés elvével fogva ugyanazon bíróság előtt bíraltassék meg, de tekintettel az 1871: VIII. tcz. 32. §-ának arra a határozott rendelkezésére, hogy a kir. törvényszékek (elsőfokú bíróság) ítélő bírái a kir. ítélő tábla fegyelmi bíróságának van alávetve, tekintettel továbbá arra, hogy a fegyelmi bíróság hatáskörét megállapító 31—35. §-ok rendelkezései e hatáskörtől eltérést

nem engednek meg, tekintettel végre arra, hogy ekképpen nincsen törvényes alapja annak, hogy e kir. ítélő tábla a nevezett törvényszéki bírakra vonatkozólag saját fegyelmi hatáskörét leszállítsa: a közvádlo hatóság indítványának, amely lényegileg ezt célozza, helyet adni még sem lehetett. Ez okból az íratoknak visszaküldésével a közvádlo kir. főügyészséget érdemi indítványának megtételére felhívni kellett. (1900 decz. 29. 327. sz. a.)

A m. kir. Curia: Minthogy a budapesti kir. tábla fegyelmi bíróságának fenti határozata a hatósági kör kérdésében a törvénynek megfelel: ugyanaz a határozat indokainál fogva helyben hagyatik. (1901 augusztus 9. 354/1901. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A halálosan betegek büntetlen megöléséről.** Egy tekintélyes németországi folyóiratban, a «Recht»-ben, a lap egyik munkatársa nemrég azzal az indítvánnyal állott elő, hogy a halállal viaskodó, előle menekülni nem bíró és kinos fájdalomtól gyötört ember megölése miatt az orvos büntetlenül maradjon, hogy így az ember ugyanazon jótéteményben részesülhessen, mint a kutya: a kegyelemadóásban. Ugyanannak a folyóiratnak legközelebb megjelent számában Appler, a metzi országos törvényszék bírása, a leghatározottabban ellene nyilatkozik az indítványnak, rámutatva azokra a rettenetes veszélyekre, amelyekkel elfogadása járna. Először is semmi körülmények között és semmi esetben nincs kizárva, hogy az orvos tévedhet abban, hogy a beteget nem lehet megmenteni. Az orvosi tudomány iránt tartozó minden tisztelet mellett is mindegyikünk tudja, hogy a leghíresebb tanárok is halálos ítéletet mondtak ki olyan betegekre, akik azután még éveken át örültek életüknek. Nagybetegknél ki merné feltétlen biztossággal megállapítani, vajon okvetetlenül a halállal való küzdelem esete forog-e fön, avagy csak a betegségnek súlyos rohama. Másodszor pedig, az indítvány elfogadása esetében meg volna annak a módja, hogy lelkiismeretlen orvos segítségével valamely kényelmetlen embertől szabadulni lehetne. Appler tart attól, hogy az ilyen törvény örve alatt a legundokabb bűntényeket lehetne elkövetni. Csak arra kell gondolni, hogy egy-egy ember halálával a jogi vonatkozásoknak minő halmaza szenved változást, hogy ne kételkedjünk abban, hogy gyakran nem lesz hiány az olyan «érdekeltek»-ben, akikre nézve egy nagybeteg szenvedésének «megrövidítése» egészen más okokból tetszenék kíváncsúnak, mint tisztán az emberiség szempontjából. Az állam legelsőrendű feladatai közé tartozik alattvalói életének megoltalmazása, s ezért nem szabad ezen oltalom gyengítését előmozdítani.

— **A francia semmitőszék** a múlt hó 16-án tartotta a bírói évet megnyitó ülését. A rentrée beszédet Feuilleley, avocat général mondotta az elhagyott és a bűnös gyermekekről. Feuilleley mint a szajnai törvényszék ügyésze tett volt különösen sokat a gyermekvédelem ügyében.

Beszédében a Code Civilből indult ki, amely a római jog eszméinek megfelelően az atyai hatalom szabályozásánál inkább az atyának és a családfőnek jogát tartotta szem előtt, mint a gyermek érdekét. A joggyakorlatot azonban nemesebb felfogás hatotta át. «A lényegében védő és oltalmazó ezen hatalom» mondotta e gyakorlat, «nem fajulhat zsarnoksággá és erkölcsatlansággá: ez a feltétele az atyai hatalomnak, s ha a törvényhozó nem is adott ennek szavakban kifejezést, ebből a feltevésből indult ki». Ez alapon a bíróságok jogosítva érezték magukat arra, hogy visszaélés esetén az őrizés és nevelés jogába beleszóljanak, kijelentvén, hogy legfőbbképpen a gyermek érdeke irányadó e jog gyakorlására vagy korlátozására. Ebben az esetben is a joggyakorlat mutatott utat a törvényhozásnak.

«Sokaig hitték, hogy az oktatás, melyre az állam annyit áldoz, megszüldíti a gyermek erkölcsét. Az iskola áldásos hatása azonban korán megszűnik; 13 éves korában a gyermek az iskolából kikerül, szokásaink és törvényeink értelmében műhelybe még nem léphet, s nagyon gyakran fogadja magába ilyenkor az utca. Csavarog, lopja a napot és egy-

magában az elemi oktatás nem erősítette meg annyira lelkét, hogy ellenálljon a bűn csábításának; hacsak a családban nem talál jó példákat, tekintélyt, felügyeletet, egy szóval nevelést.

Csak hogy a szegény embernél és különösen nagy városban a család élete gyakran züllött. A válás, melyet a bíróságok oly könnyen mondanak ki, kegyetlenül sújtja a gyermeket; a vadházasság mindinkább a házasság helyére lép. Minő látványt nyújt a gyermekeknek ez a holnap nélkül való egyesülés. Az alkoholizmus szüntelenül halad előre; a nyomor nagy; sok szülő kiaknázza s gonosz célokra használja fel gyermekét.

Míg atyját és anyját a munka távol tartja a tüzhelytől, a gyermek hosszú órákon át van kitéve a tétlenség veszélyeinek.

Övöntézkedésekre volt szükség, s ezeket akarta megeremteni az 1884 július 24-diki törvény. Első része szerint a szülő az atyai hatalmat s az ezzel járó minden jogot elvesztheti bűnei, vétkei, sőt hibái következtében is; a második rész ama gyermekekkel foglalkozik, akik a nélkül, hogy szülőik bűnösségének vagy vétkeiségének áldozatai volnának, nyomor, betegség vagy elhanyagolás következtében valóságos vagy erkölcsi elhagyottságban vannak. Amily áldásos e törvény a maga egészében, ha jól alkalmazzák, egyes rendelkezései épp oly hibásak.

Igy az atyai hatalom elvesztése e törvény szerint okvetlenül kiterjed az összes gyermekekre, a még meg nem születekre és a nagykorúakra is. Egyforma szigorral sujtván mindig, az esetek különbözőségét szem előtt tévesztve, a törvényhozó a törvény helyes működésének ártott. Hány meg hány esetben nem kéri az ügyész az atyai hatalom elvesztésének kimondását, mert bár ez egy gyermek érdekében, kivel rosszul bántak, szükséges volna, a többi gyermeket igazság ellenére és a társadalomnak minden haszna nélkül szintén erkölcsileg elhagyottakká tenné. Hány meg hány esetben áldozhat fel, egybevetve az atyai hatalom megszüntetéséből származható jót és rosszat, egynek érdekét többek érdekében. A törvény, mely ilyen zavarba hozza a bíró lelkiismeretét, nem teljes törvény.

De azután miért kell az atyai hatalom elvesztésének teljesnek és oszthatatlannak lennie? És miért kell az atyának az atyai hatalommal járó összes jogokat elvesztenie? Az atyai hatalmat elnyomván, a helyett, hogy annak gyakorlatát korlátozná, nem gondolta meg a törvényhozó, hogy az atyai hatalom nem az emberi törvények önkényes alkotása; szigorúságával és hajthatatlanságával a törvény lefegyverzi a bíróságot mindazon esetben, midőn részleges korlátozást kellene kimondani.

Áttérve a bűnös gyermekekre, a beszéd a büntető-bíróságoknak velök szemben való kötelességeit taglalja; kifejti, hogy mint kell a vizsgálóbíróknak az 1898 április 19-diki törvény értelmében, ha erre szükség van, a gyermeknek másutt való elhelyezéséről gondoskodnia. Ne felejtsek el soha a bíróságok, hogy a cél, amelyet elérniök kell, a gyermek erkölcsi felemelése: úgy a társadalomnak, mint a gyermeknek érdeke.

Sohasem szabad e gyermekeket rövid időre küldeni a javító-intézetekbe. A feltételes szabadon bocsátás, a jó magaviseletnek e törvényes jutalma, az ifjút magát teszi sorsának bírájává.

A javító-intézet nevet meg kellene változtatni. Nem lehetne ezen intézeteket «óvó és reform iskolák»-nak nevezni? Néha óriási hatása van egy szónak.

Végül: szervezni kellene az ezen intézetekből távozó ifjaknak legalább a távozást követő három évre való segélyezését és védelmét.

— **Ügyvéd kigunyolása.** A hirlap, amely egy perről szóló tudósításában nevetségessé tesz egy ügyvédet, groteszknak és tehetetlennek tünteti fel, ez által árt az ügyvéd tekintélyének és foglalkozása érdekeinek. A francia bíróságok az ily lapot az ügyvédnek okozott anyagi és erkölcsi kár megtérítésére kötelezik.

A Magyar Jogászegylet november 9 én délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10. szám) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Illés József előadása: A magyar szerződési jog az Árpádok korában. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Jubiláris hét. — A kivallatás és a halálbüntetés elleni küzdelem Magyarországon. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Végredeleti öröklés. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — A választói jog mivolta. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkár, egyetemi magántanártól. — Az örökvallás (fassio perennális). *Dr. Illés József* miniszteri fogalmazótól. — *Törvénykezési Szemle:* A viszonyok elkövettségéről. *Dr. Jacobi Béla* budapesti ügyvéd. — A váltó-engedmény. *Mike Lajostól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jubiláris hét.

A kir. Curia nagyérdemű elnöke imént ülte nyolczvanadik születésnapját.

Az ünnep harmoniáját csak egyetlen accord zavarta, az ősz elnök abbéli kijelentése, hogy «e nap oly időpontot jelez, mely arra inti, hogy már nem sok időt fog a közszolgálatnak szentelhetni». Az üde szellemi képességű, erejének, jogászai tehetségének teljességében levő elnöknek nem szabad gondolni sem arra, hogy otthagyja azt a széket, melyet minden tekintetben tökéletesen tölt be.

Szabó Miklós Horvát Boldizsár miniszterségének első éveiben államtitkár volt, buzgó munkatársa, részese a széles látókörű, nagy conceptiójú miniszternek a magyar igazságügy átalakítását célzó alapvető működésében.

Soha el nem évülő érdeme Szabó Miklós államtitkárnak, hogy egy rendeletben a lehető legerélyesebben állást foglalt a csendőri kintzások ellen.

Mint kir. táblai és utóbb curiai elnök nem pusztán a vezetésére bízott testületek vezetője volt, de mint az igazságszolgáltatásban ténylegesen működő bíró, mint elsőrendű civilista, mindig a legnagyobb tekintélynek örvendett.

Szabó Miklós a minden irányban független magyar bíró mintaképe; hajthatatlan fölfelé, népszerűséget nem hajhász. A régi magyar országbírák nagy alakjaihoz hasonlatos kiváló egyéniség.

A másik bíró, aki e héten ünneplés tárgya volt, Daruváry Alajos a Curia nyugalmazott másodelnöke, akit a budapesti tudományegyetem diszdoktorrá avatott fel.

A diszdoktori diploma a legnagyobb kitüntetés, amelyet az egyetem adhat. Elismerése ez a valódi kiválóságnak, a maradandó érdemeknek. Daruváry Alajos a kereskedelmi törvény javaslatának enquetején és a büntetőtörvény novella-javaslatának enquetején elnökölt; a Magyar Jogászegyűlés is egy ízben elnökké választotta meg. Kitüntetésével az egyetem jogi kara egy lezárt életpálya nagy eredményeit jutalmazta.

A másik jubiláris diszdoktor: Horánszky Nándor. Activ államférfi, aki mögött szintén évtizedek hazafias munkássága áll s akitől még sok alkotást remélhetünk. Horánszky Nándor politikai tevékenysége mindig jogi alapon állott; ő a magyar jogállam egyik előharczoja. Államjogi fejtegetései magas tudományos színvonalon mozognak.

Ugyancsak az egyetem tisztelte meg jubiláris doktori oklevéllel Falk Miksát, akinek publicistikai tevékenysége az ötvenes évekre nyulik vissza, amikor volt bátorsága a legnehezebb körülmények között az alkotmány helyreállításáért sikra szállani. Azóta is szakadatlanul munkása a közéletnek. A képviselőház és a delegáció legjelentősebb okmányai évtizedek óta az ő tollából folynak.

A kivallatás és a halálbüntetés elleni küzdelem Magyarországon.*

Mária Terézia környezetében két büntetőjogi kérdéssel foglalkoztak behatóan: a kivallatás és a halálbüntetés megszüntetésével.

Különösen Sonnenfels, a bécsi egyetem nagyhirű tanára, lépett fel úgy a kivallatás, mint a halálbüntetés megszüntetése mellett. S rövid idő alatt iskolát csinált. A bécsi előkelő társaságban ünnepelték őt; a nap hőse lett.

Mária Terézia rokonszenves érdeklődéssel kísérte Sonnenfels tanításait. A királynőre különben befolyással voltak egy másik alattvalójának, a milánói Beccariának tanai is.

A két tudós büntetőjogi rendszere iránt még sokkalta nagyobb előszeretettel viseltetett Mária Terézia fia, József. Amíg a királynő a kivallatás kérdését különválasztotta a büntetőjogi törvényhozás többi kérdéseitől, mivel ezek tekintetében nagyobb nehézségek nem merültek fel: József már anyja uralkodása idejében a kivallatáson kívül az egész büntetési rendszert, de különösen a halálbüntetés eltörlésének kérdését, hozta napirendre.

A tárgyalások abban az időben folytak, a midőn Mária Terézia Józsefet már kormányzótársaként maga mellé vette.

Alig lépett ugyanis 1768-ban életbe Mária Terézia büntető-törvénykönyve, mely a kivallatást megszorította ugyan, de legnagyobbbrészt mégis fentartotta, az akkori bünvádi eljárás ezen legfontosabb segédeszköze tekintetében egész sora az elvi kérdéseknek merült fel, melyeket a bíróságoknak el kellett dönteniök. A bécsi legfőbb bíróság részéről több felterjesztés jött és ezeket a királynő az államtanácshoz utasította; egyszersmind felvetette azt a kérdést, hogy nem kellene-e a kivallatást teljesen megszüntetni, vagy legalább ujlág lényegesen megszorítani. A tárgyalások közben József kezébe került az iratcsomó. Odaíttatta abbéli véleményét, hogy ne a részletekről tanácskozzanak, hanem arról, hogy megszüntetendő-e a kivallatás teljesen; ő maga a megszüntetés mellett van.

Ezén kísérő irat természetesen befolyást gyakorolt az államtanács tagjaira s a tanácskozások eredménye az lett, hogy csak kis többséggel határozták el a kivallatás — megtartását.

A kérdés ezek után döntés végett Mária Terézia elé terjesztetett s a királyné Józsefet, «mint aki jogot tanult», kérte fel a határozathozatalra. József vegyes bizottságot hívott egybe s ezen tanácskozmányon a szavazatok pro és contra egyenlő számban oszlottak meg. Ily körülmények közt mégis Józsefnek kellett döntenie s ő a teljes eltörlést mondotta ki. Hozzátette pedig az elintézéshez, hogy ne csak az örökös tartományokra nézve, hanem Magyarországra, Erdélyre, továbbá Németalföldre és Lombardiára is kiterjedjen a rendel-

* Az 1843-iki javaslatok Anyaggyűjteménye I., II. és III. kötetinek okirati része az országos levéltárból való. Ujabban kiterjesztettem kutatásaimat a bécsi udvari és állami levéltárra s ott igen becses adatokra találtam, melyek számos nehézséget eloszlatnak a történetek magyarázatában. A jelen közlemény, melyet az Akadémiában olvastam fel, a IV. kötet bevezető dolgozatának *összevont* foglalata. A forrásokra való utalások magában a dolgozatban vannak meg.

kezés. Itt mutatkozik már Józsefnek az az elhatározása, hogy az alkotmányos tényezők jogkörének ignorálásával kell behozni a reformokat, nehogy ezek bármilyen késedelmet szenvedjenek.

A magyar udvari kancellária a rendeletet ugyan egyenest nem támadta meg, de azt a felterjesztést teszi, hogy az életbe léptetés előtt célszerű lesz bevárni a Curia véleményét.

A Curia rövid idő múlva beterjeszti a véleményt. A teljes megszüntetést nem támogatja, de belébocsátkozik annak tárgyalásába, hogy a megszüntetés esetére mi lépjen a kivallatás helyébe.

Az udvari kancellária hozzájárult a közvetítő véleményhez.

Ellenben a királynő, illetőleg József, követelte a rendelet végrehajtását. Ezentul a kivallatás miatti minden panaszt tárgyzó rendelet visszatér az elvi kérdésre; oktat és fenyeget.

Érdemes a felemlítésre, hogy a megszüntető rendeletnek Németalföldre és Lombardiára való kiterjesztése is nehézséget okozott. Ezen két tartomány Kaunitz herceg államminiszter ressortjába tartozott és Kaunitz már pár nappal a rendelet vétele után felterjesztést intézett a királynőhöz, melyben kifejti, hogy nincs ugyan ellenvetése a kivallatás megszüntetése tekintetében, de nem lesz tanácsos a kormányzati tényezők meghallgatása nélkül a rendeletet érvényesíteni. Néhány nappal később József utasítást ad a németalföldi és az olasz illető testületek meghallgatása iránt.

A kivallatás megszüntetése tehát Mária Terézia uralkodási idejébe esik ugyan, de Józsefnek a ténye. Ha ő tartózkodott volna a beavatkozástól, a királynő bizonyára, szokott módszere szerint, közvetítő részleges intézkedést tesz. Éppen nem hasonlít ez az akkor még radikális rendelkezés Mária Terézia többi intézkedéseire. Sonnenfels és József: ezek voltak akkor a bécsi radikálisok.

A kivallatás megszüntetése átment József büntető-rendtartásába s a tilalom a magyar törvénytárba. (1790. évi XLII. tcz.)

A kivallatás Magyarországon rendszeresítve sohasem volt. A nemeseket illetőleg egyenes tilalom állott fen, mint Verböczy III. 20. cikke tanúsítja. A nem-nemesekre nézve megtűrték. Erre mutat Verböczy bevezetésének 16. cikk 4. §-a is. A visszaélések, az akkori körülményekhez képest, természetesen gyakoriak voltak s a panasz rendszerint Bécsbe ment.

A bécsi államtanácsban többször szóba került a Constitutio Criminalis Theresianának Magyarországon való behozatala. Az államtanács tagjai azt hitték, hogy a törvénykezési zavarok megszüntetésére legalkalmasabb volna e kodex életbeléptetése.

Az alkotmányjogi akadályokon kívül azonban lehetlenné tette ezt azon körülmény, hogy a Theresiana egész rendszere az inquisitión alapult; a behozatal tehát már perjogi tekintetben is visszaesés lett volna. Magyarországon ugyanis az accusatorius rendszer állott fenn, az a rendszer, melyre Európa még ma is csak törekszik.

Hozzájárul, hogy a Theresiana hasonlíthatatlanul súlyosabb büntetéseket állapít meg, mint a milyenek itt rendszerint alkalmazásban voltak; a boszorkányságot és a megbabonázást mint bünteteket bünteti; e mellett még a bírói önkénynek is tág teret ad, amennyiben megengedi az analogia útján való elítélést. Benne van ezeken kívül a megbélyegzés; és amit első helyen kellett volna említeni: a halálbüntetés mint poena ordinaria a legváltozatosabb súlyosításokkal és kínzásokkal.

Egészben véve Mária Terézia törvénykönyve, melyet találónan Nemesis Theresianának is neveztek, nem igen tisztultabb szellemű, mint a tizenhetedik századbeli Praxis Crimi-

nalis, vagy a tizenhatodik századbeli Constitutio Criminalis Carolina.

Jellemző, hogy midőn a Theresiana mint törvény már szétküldetett, Kaunitz herceg államminiszter belepillantván a szövegbe, felháborodott a felett, hogy ilyes határozmányokat a tizennyolcadik század második felében még ki lehet adni és sürgős előterjesztést intézett a királynőhöz, hogy vonassa vissza a botrányos törvényt. Szét is ment azonnal a rendelet, hogy az életbeléptetés iránti intézkedéseket fel kell függeszteni és a példányokat vissza kell küldeni. Kaunitzot azonban az államtanácsban elnémitották azzal, hogy a törvény nem akar újításokat létesíteni, hanem csak a régi rendszeren belül kifejlődött kegyetlen szigort és a visszaéléseket megszüntetni s erre a célzatra vezették vissza azt is, hogy a törvény grafikus ábrákkal magyarázza meg a hóhérnak és segédeknek, hogy az egyes kivallatási manipulációkat miképp kell teljesíteniök.

A Theresiana és Magyarország büntetési rendszere közt tehát áthidalhatlan űr volt.

A magyar büntető igazságszolgáltatásban az erkölcsi eszközök, milyen a feltételes elítélés, a jótállás, a megkövetés, a perben állás betudása és a pénzbüntetés széles körű alkalmazása, lényeges alkotó elemet képeztek. A büntetőjogi eszmekör a régi Magyarországon ugyanazon felfogáson alapult, mely a büntetőjogot a föld egész kerekességén *ma* hatja át. Midőn mi 1878-ban a magyar büntető törvénykönyvet elfogadtuk, tulajdonképp részben visszafelé fejlesztettük büntetőjogunkat, mert elejtettük az erkölcsi büntetéseket. Megtettük, amit száz évvel azelőtt Bécsből imputáltak Magyarországnak: a szabályosabbá tétel czimén súlyosítottuk büntetéseinket. S most, a Csemegi-kodex harmadik évtizedében, novelláris uton visszaállítjuk azt, ami megvolt nálunk már évszázadokkal ezelőtt: a feltételes elítélést és a többi erkölcsi büntetéseket, valamint a bűncselekmények elkövetésétől visszatartó társadalmi tényezőket.

Nagyon természetes ily körülmények közt, hogy Mária Terézia korában Magyarországon nem a Theresiana, hanem Beccaria, Filangieri és Sonnenfels tanai hódítottak. Utóbbinak a könyvét lefordították latinra és a budapesti egyetemen ezen könyv alapján tanították a politikai tudományokat.

Hogy pedig Filangieri tanait valóban követték az országban, annak bizonyításához egy eddig ismeretlen adattal járulhatok, mely ugyan későbbi időből való, de bevilágít az előbbi időbe is.

Az 1792-iki büntető-törvénykönyv javaslata tárgyában az udvari kancellária Ferencz királyhoz felterjesztést intézett s ezen munkálatot minden ízében elítélte. Felhozta, hogy a törvénytervezet nagyon radikálisan újít, amennyiben nem veszi figyelembe, mi volt eddig Magyarországon bűncselekmény és mi nem, hogy demokratikus elveket követ, hogy a társadalmat egygyé akarja olvasztani, hogy a büntető törvénykönyv politikai részét elszakítja az alkotmányi törvényektől, hogy a külföld egyik írójának, Filangierinek, felforgató tanait követi, akinek munkája mint közveszélyű, el van tiltva az országban. Azt pedig, hogy a törvényjavaslat határozmányai valóban Filangieri munkáiból vannak merítve, oly módon bizonyítja, hogy ezen író munkájából számos részletet idéz és mellé helyezi a törvényjavaslat megfelelő határozmányait. Ennél klasszikusabb tanuság az olasz államtudós befolyása tekintetében igazán nem szükséges.

Legyen szabad még egyet hozzáadnom a kivallatásról mondottakhoz.

Állítottam fent, hogy Magyarországon az accusatorius rendszer volt gyakorlatban. Bizonyítani ezt nem szükséges ugyan, mert száz és száz irodalmi és bírósági bizonyíték támogatja. De nyomára jöttem egy adaléknak, mely sajátságos jellegénél fogva szintén megérdemli, hogy itt felhozzam.

Ferencz király 1832-ben kegyelmet adott egy embernek, akit egyik erdélyi szász szék halálra ítélt. Az iratokból az derült ki, hogy a szász szék az inquisitorius rendszert követte a perben s az ítéletet felterjesztette anélkül, hogy azt az elitáltak kihirdették volna. Ferencz király, az államtanács kezdeményezésére, a kegyelmezés alkalmából kérdést intézett az erdélyi udvari kancelláriához, hogy így történik-e ez Erdélyben a többi nemzetek bíróságainál is? Erre a kancellária azt felel, hogy a magyar és a székely bíróságoknál az accusatorius rendszer uralkodik s ezen rendszer részleteit a felterjesztésben ki is fejti.

Előadja, hogy a vádat valamennyi terhelő bizonyítékkal a magistratuális fiskus nyújtja be és erre teszi meg a vádlott a maga kifogásait. A további allegátákat is éppugy váltják, mint a polgári perben szokott történni. Valamennyi ítéletet, akár szabadságbüntetésre, akár halálbüntetésre szólnak azok, a vádlott és védője jelenlétében hirdetik ki. Ha pedig a vádlott szegény ember, akkor a szegények ügyvédje támogatja, hogy a törvényes jogorvoslattal élhessen.

A felterjesztés az államtanács elé került és itt Mikos László államtanácsos megerősítette tartalmát és hozzátette, hogy a magyarországi bíróságoknál is ugyanez az eljárás honos.

Az osztrák államtanácsosok így jutottak annak tudomására, hogy Magyarországon oly bünvádi eljárás uralkodik, mely közelebb áll az angol eljárási rendszerhez, mint a kontinentálishoz.

Ez a rendszer egyenes ellentéte a Theresiana inquisitójának.

S itt találjuk meg fő-indokát annak, amiért Magyarországon a kivallatás nem fejlődött rendszerre: *mert accusatorius volt Magyarország bünvádi eljárása.*

Áttérek a halálbüntetés kérdésére.

Az Anyaggyűjtemény I. és II. kötetében kimutattam, hogy Magyarországon a halálbüntetést nem alkalmazták azzal a vaskövetkezetességgel, mint a nyugaton. Számos körülmény enyhítette az idők folyamán törvényeink szigorát. Visszaélések tagadhatlanul voltak a halálbüntetés alkalmazása körül is, de igen sok történeti adat mutat arra, hogy Magyarországon a halálbüntetést mint rendszerinti büntetést sokkal előbb váltotta fel a szabadságvesztés-büntetés, mint a nyugati országokban. Nálunk is poena ordinariának nevezték, de nem volt az. Itt Magyarország megelőzte a többi államokat.

E történeti tény közel hozza a kérdést, hogy Magyarország a halálbüntetés teljes megszüntetése tekintetében milyen álláspontot foglal el, amióta ezen problema felmerült.

A halálbüntetési reform kérdésében szintén II. József adja meg a komoly impulzust — első sorban természetesen Ausztriára nézve.

A kivallatás megszüntetése iránti rendelkezése hatálytalan maradt volna, ha a halálbüntetés megtartatik régi terjedelmében.

Az anyagi büntetőjog ugyanis a halálbüntetést fogadta el mint poena ordinariát; az a bíró pedig, aki a halálbüntetést alkalmazza, mindig arra fog törekedni, hogy beismérésre tegyen szert, mert csak úgy veheti magára a felelősséget az irreparabilis halálbüntetés alkalmazásáért, a beismérésre való dolgozás pedig maga után vonja a kivallatást. Hasztalan tehát a kivallatás eltöltése, amíg a halálbüntetés a poena ordinaria.

Látható ebből, hogy a két kérdés a legszorosabb kapcsolatban van egymással.

Midőn József 1775 augusztus 13-án a kivallatás megszüntetése iránti javaslatát, melyet fent tárgyaltam, papírra

tette, egyszersmind oda illesztette azt a megjegyzést, hogy a halálbüntetés megszüntetésére is meg kellene tenni a kellő intézkedéseket.

A tárgyalások ezen kérdésre nézve külön indultak meg és hosszas hányás-vetés és kínos tanácskozások után 1787-ben a Jozefinikus Btk. a halálbüntetést megszüntette a monarchia egész területén.

Három év múlva a törvényt Magyarországot illetőleg vissza kellett vonni.

A halálbüntetés megszüntetésének tényét a Karok és Rendek 1790-ben ignorálták és e büntetésnem ismét elfogalhatta volna helyét a magyar igazságszolgáltatásban. Hogy csak nagyon szűk körben vélték alkalmazandónak, hogy ugyiszlván csak elvben akarták fentartani: azt mutatja az 1792-iki Btk. javaslat, mely összesen hat eset számára fogadja el e büntetésnemet és ezekre nézve is oly záradékokat állít fel, melyek az alkalmazást a legritkább esetekre szorították volna. Tehát szigorúan véve alig volt eltérés a dinastia és a nemzet felfogása közt.

A törvényesség szempontjából tekintve teljes igazuk volt a Rendeknek, midőn azon álláspontra helyezkedtek, hogy a halálbüntetés nincs eltörölve.

De nem fordítottak kellő figyelmet arra a körülményre, hogy amikor a dinastia lemondott a halálbüntetésről, ezzel lemondott arról is, hogy politikai perekben alkalmaztassa ezen büntetésnemet. Bármily paradoxnak hangzik is, Magyarország politikai szabadságának egyik garantiája rejlik József ezen intézkedésében. Politikai perben sem volt ugyanis többé szabad a halálbüntetést alkalmazni. S ez Magyarországra nézve annál nagyobb jelentőséggel bírt, mert a felségsértés még mindig azon Szent István korabeli tág definitio alapján állapíthatott meg, mely a pogányok felkelései ellen volt hivatva biztosítani a fiatal államot. A Karok és Rendek 1790-ben leginkább abban látták a politikai bíráskodás szervezetének gyengeségét, hogy rendkívüli bíróságokra lehetett bízni a pervitelt, s ezen hiányt orvosolták az 1790: LVI. törvénycikkkel, de a delictum fogalommeghatározása megmaradt a maga kezdetlegességében.

Ily körülmények közt a Karok és Rendek részéről politikailag nagyon tanácsos lett volna a József által megszüntetett halálbüntetést törvény útján szintén megszüntetettnek mondani ki, amint megtiltották ugyanők az 1790: XLII. törvénycikkkel a kivallatást és amint egyéb kiegyenlítő intézkedéseket is tettek az ugyanazon évbéli XLIII—LV. törvénycikkeken.

Lipót, a filosofus uralkodó, szerencsésnek érezte volna magát, ha a halálbüntetésnek bátyja által kimondott abolitóját Magyarországon is biztosítva látja. Tudva van, hogy Lipót a halálbüntetést Toskanában mint nagyherceg 1786-ban megszüntette; s Józsefet éppen Lipótnak a reform terén tanúsított bátor fellépése erősítették meg elhatározásában, melyet az osztrák vezérlő férfiak akadékoskodásai többször csaknem megintgattak.

A Karok és Rendekre nézve a halálbüntetés visszaállítása tekintetében kétségkívül az volt irányadó, hogy e nélkül a jobbágyok feletti nemesi bíráskodás elvesztette volna hatályosságát. A fegyelmező erő Magyarországon, mint az I. kötetben kimutattam, tényleg nem annyira a halálbüntetésben rejtett, hanem a botbüntetésben. De úgy látszik, hogy a botbüntetésben még sem igen bíztak s a kritikus idők számára mint végső eszközt a halálbüntetést fenn akarták tartani. Nem szabad felednünk, hogy a Hora és Kloska-féle parasztlázadás óta akkoron csak öt év múlt el, s a vezérek keréketöréséhez még József is — elvei felfüggesztésével — hozzájárult.

A fatum úgy hozta magával, hogy a viszonyok más irányu fejlődést nyertek, mint amilyentől a Karok és Rendek tartottak. Ők a jobbágyok eshetőleges lázadására

fordították figyelmüket. S egész más történt, mint amire készenlétben tartották magukat.

A halálbüntetés visszaállítása nem a parasztság, hanem a nemesség ellen használtatott fel.

Pár évvel később felfedeztetett a Martinovits-féle szövetkezés, melynek szálai Ausztriára és Magyarországra terjedtek ki. Ausztriában a hálózat elterjedése idejében fennállott még érintetlenül a József-féle büntető-törvénykönyv s ennek folytán a részesek egyikét sem ítélték a polgári bíróságok halálra; csak a katonai bíróság ítélt halálra két tisztet. Magyarországon pedig a kir. tábla és a kir. Curia ítéletei alapján hét egyén végeztetett ki, köztük olyanok, kik Magyarország legtehetségesebb és legtanultabb férfiai sorába tartoztak.

Ezt az aránytalanságot a monarchia két államának ítéleteiben az okozta, hogy négy évvel azelőtt a halálbüntetés megszüntetésének kérdésében a magyar törvényhozás nem fogadta el a végrehajtó hatalom példátlan önkorlátozását és a nagy praeogativáról való lemondást.

Az a tény, hogy az Európában akkoron vezérszerepet vitt Habsburg-Lothringiai ház a halálbüntetés alkalmazásáról valamennyi országaira nézve lemondott, világtörténeti jelentőséggel bírt. S épp Magyarország — mint alkotmányos ország — volt képes ezen tényt maradandó hatásává tenni az által, hogy törvénybe iktatja. A dinastia egyoldalulag mindenütt visszavonhatta az intézkedést, csak az alkotmányos Magyarországon nem. Magyarország Karai és Rendei Józsefnek Ausztriában és Lipótnak Toskanában keresztülvitt intézkedését episod-szerű jellegétől megfoszthatták volna.

Helyénlevő lesz itt utalnom a Martinovics-per egyik részletére, mely szintén kapcsolatos a tárgyalt kérdéssel.

Tudva van, hogy a Martinovics-perbeli foglyokat előbb Bécsbe vitték és csak a megyegyűlések tiltakozásai után szállították őket Budára. Ezzel azonban a bécsi vezető körök éppen nem tettek engedményt. A porosz követ — mint Fraknoi feljegyzi a Martinovics-perről szóló munkájában — megírta a maga kormányának, hogy a foglyokat Magyarországra hozták, hol szigorubb törvények vannak érvényben, mint Ausztria területén.

A megyék teljes joggal bíztak a királyi táblában és a Curiában, hogy nem fognak halálbüntetést kimondani; s ebben a bizalmukban keservesen csalódtak.

Sajátságosak a történeti események fordulatai.

Ötven évvel később az időközben tett keserű tapasztalatoknál fogva — a Martinovics-peren kívül a harminczas évek folyamán Wesselényi Miklós, Balogh János, az ifjak és Kossuth Lajos ellen indított politikai perek mindannyian hozzájárultak a kedélyek nyugtalanításához — a magyar törvényhozás kebelében Deák Ferencz és elvtársai vetik fel nagy nyomatékoszággal a kérdést. Az egész ország örömmel fogadná a halálbüntetés megszüntetését. Ekkor azonban már gyökeresen megváltozott egész Európában a politikai konstellatio, s a dinastia nem hajlandó elfogadni a bátor reformot. Bizonyos ugyanis, hogy az 1843-iki javaslatot a főrendek és az udvar leginkább azért ellenezték, mivel az a halálbüntetést eltörölte.

Ismét elmúlik néhány év.

Bekövetkezik 1848.

Európa minden parlamentjében a halálbüntetés megszüntetésével foglalkoznak. A francia parlamentben Victor Hugó hallatja szavát a teljes abolitio mellett s a megszüntetés a politikai bűnügyekre nézve keresztülmegy. A frankfurti nemzetgyűlés kimondja a halálbüntetés megszüntetését; a porosz országgyűlés óriási többséggel szintén a teljes eltörlés mellett nyilatkozik. Bécsben is erős mozgalom támad a halálbüntetés megszüntetése mellett. Kimondatott az eltörlés a politikai bűnügyekben; a hivatalos lap pedig június 2-án

kijelenti, hogy addig, míg a törvényhozó hatalom nem határoz végleg a halálbüntetés kérdésében, a császár nem fogja megengedni, hogy a halálbüntetés akár csak egy esetben is végrehajtsák.

A magyar törvényhozásnak néhány évvel azelőtt még izolált álláspontja tehát általánosan elfogadottá lett.

S Deák Ferencz, a magyar igazságügyminiszter, Szalaynak június 3-án azt írja Frankfurtba, hogy néhány módosítást kellene még a munkálatokon tenni s kivüle nincs embere, kire ezt a munkát bizná, pedig nagy bajnak tartja, ha a kodex a jelen körülmények közt elmarad.

Deák Ferencz magatartására kétségkívül hatással volt azon tekintet is, hogy nem látszott egészen tanácsosnak a halálbüntetés és az esküdtszék kérdésének felvetésével még nehezebbé tenni a politikai helyzetet.

Annyi azonban bizonyos, hogy ekkor a dinastia elfogadta volna a halálbüntetés megszüntetését, s Magyarország képvisellete erre nézve nem tette meg a kellő lépést.

Elmúlik ismét tizenkét év.

Deák Ferenczet a Országbirói Értekezletben találjuk. Indítványozza, hogy az osztrák büntető-törvénykönyv és a büntető perrendtartás helyébe ne az 1848 előtti magyar gyakorlatot fogadják el, hanem a halálbüntetést eltörlő 1843-iki javaslatot.

Most meg a kormány nem volt reábirható az indítvány elfogadására s a halálbüntetés megmaradt.

Ismét elmúlik néhány év.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter 1867-ben megbízta Csatskó Imre kir. táblai bírót, tenné meg az 1843-iki javaslaton a legszükségesebb módosításokat, hogy a javaslatot a képviselőház elé lehessen terjeszteni.

A Csatskó-féle munkálat nem látott napvilágot. Ugy látszik, hogy a képviselőház büntetőjogi radikalismusa és az udvar álláspontja közt Horváth Boldizsár nem volt képes az áthidalást biztosítani és ezért tette félre a kodifikációt.

A hetvenes évek elején Deák Ferencz és Csemegi Károly tanácskozásokat folytattak a büntetőjogi kodifikáció felett. Ezen tanácskozások folyamán megállapodás jött létre a halálbüntetés kérdésének megoldása tekintetében.

Deák Ferencz nemcsak a közjogi kiegyezést hozta létre, de a büntetőjogi kiegyezés alapvonalait is megállapította.

Az 1878: V. tcz. foglalja magában a halálbüntetést illetőleg a kiegyenlítő formulát, melyben a nemzet és a dinastia megegyezett.

Amíg ugyanis Németországban és Ausztriában a bíró bizonyos esetekben a törvény rendeleténél fogva *kényszer* a halálbüntetést kiszabni, a magyar bírót ily kényszer nem terheli s ő maga szabadon választ a büntetési nemek között. Ezzel Magyarországon a bíróságok kezébe van letéve azon nagy kérdés megoldása, hogy a halálbüntetés alkalmazást nyerjen-e.

S ezt a jogot nem szabad kicsinylenünk. Más országokban a kegyelmezés útján egyedül az uralkodó gyakorolja. A bíróságok a legtöbb országban kötve vannak a törvény abszolút parancsoló rendelkezéséhez. Nálunk ily rendelkezés nincs. Tehát nem a korona, hanem a bíróság gyakorolja a halálbüntetés és a vele konkuráló büntetési nemek közt a választás jogát. Csak ha a bíróság a halálbüntetésre szánta el magát, hárul át a választás a koronára.

Ebből a rendszerből származott az a nevezetes tünemény, hogy bár a halálbüntetés nálunk nincs eltörölve, mégis öt éven át, 1895-től 1900-ig, a magyar királyi Curia egyetlen esetben sem szabta ki e büntetésnemét.

A fő-tanulság pedig e fejtegetésekből az, hogy nálunk a büntetőjog és a bűnvádi eljárás kérdéseinek fokozottabb *közjogi* és *politikai* jelentősége van, mint másutt.

Ennek felismerése folytán fordított Deák Ferencz oly nagy figyelmet a büntetőjogi kodifikációra. Dr. Fayer László.

Végrendeleti öröklés.*

II. Fejezet. A végrendelet tartalma általában.

17. §. A hagyaték azon részére nézve, melyben az örökhagyó végrendeletében nem részesített senkit, törvényi öröklésnek van helye. (26. §.)

Ha az örökhagyó végrendeletében a törvényi örökösök körébe tartozó valamely személyt a törvényi örökösödésből kirekesztett és végrendeletében harmadik személyt vagy éppen nem, vagy nem az egész hagyatékra terjedőleg részesített: a törvényi örökösödés a kirekesztett személy ivadékait kétség esetében csak akkor illeti, ha az örökhagyóhoz közelebbi rokonsági kapcsolatban álló más törvényi örökös nincsen.

18. §. Ha az örökhagyó a saját vagy másnak törvényi örökösait közelebbi meghatározás nélkül részesítette: a részesítettek személyeire és részesedési arányaira nézve kétség esetében az örökhagyó halálának időpontja irányadó.

Ha a részesítés az örökhagyó halála után beálló időpontra vagy eseményre szól: kétség esetében ezek beálltának időpontja irányadó.

19. §. A rokonok, a család, az örökösök, a legközelebbi örökösök és hasonló kifejezések alatt kétség esetében a 18. §. szerinti törvényi örökösök értendők.

20. §. Ha az örökhagyó bizonyos osztálybeli, vagy hozzá szolgálati vagy üzleti viszonyban álló vagy bizonyos körhöz tartozó személyeket közelebbi meghatározás nélkül részesített: a részesítés kétség esetében azokra értendő, akik az örökhagyó halálakor a megjelölt osztályhoz vagy körhöz tartoznak, vagy a megjelölt viszonyban állanak.

21. §. Ha az örökhagyó a maga gyermekeit közelebbi meghatározás nélkül részesítette és egyik gyermek a végrendeletkezés előtt meghalt: kétség esetében ennek ivadékai is törvényi örökrészeik arányában részesítetteknek tekintendők.

22. §. Ha az örökhagyó valamely ivadékát részesítette és ez a végrendeletkezés után meghalt: kétség esetében ennek ivadékai is törvényi örökrészeik arányában részesítetteknek tekintendők.

23. §. Ha az örökhagyó közelebbi meghatározás nélkül a szegényeket részesítette: azon helynek szegényei értendők, ahol az örökhagyónak utolsó rendes lakása volt.

24. §. Ha az örökhagyó a részesített személyeket oly módon jelölte meg, mely több személyre illik és ki nem deríthető, hogy az örökhagyó melyiket értette: mindannyian részesítetteknek tekintendők.

Ugyancsak mindannyian kétség esetében részesítetteknek tekintendők: ha az örökhagyó azt rendelte, hogy többek közül csak az egyik legyen a részesített.

25. §. Ha az örökhagyó az egész hagyatékban, vagy annak egy hányadában, vagy valamely különösen megjelölt vagyontárgyakban többeket részesített, de részesedési arányaikat meg nem határozta: mind egyenlő arányban részesítettnek tekintendő, amennyiben a 18., 21., 22. §§. intézkedései ellent nem állanak.

26. §. Ha a 25. §. esetében a részesedési arányok meg vannak határozva, de ezek által a részesítés tárgya egészben ki nem merítettik: amennyiben fel kell tenni, hogy az örökhagyó a részesítést annak egész tárgyára kívánta értetni, a részesedési arányok aránylagosan felemelendők.

Ha a részesedési arányok a részesítés tárgyat meghaladják, azok aránylagosan leszállítandók.

27. §. Ha a 26. §. esetében egyesek meghatározott arányokban, mások arány meghatározása nélkül részesítettek, ez utóbbiak a részesítés tárgyának azt a részét kapják, mely a meghatározott arányokban részesítetteknek illetményeik levonása után fenmarad.

Ha a meghatározott arányok a részesítés tárgyat ki-merítik vagy meghaladják: azok aránylagosan leszállítandók olyképpen, hogy a határozatlan részben részesítettek mind-egyike annyit kapjon, mint a legkisebb arányban részesített.

28. §. Ha az örökhagyó helyettest rendel és nem korlátozza a helyettesítést arra az esetre, ha a részesített személy a részesítést el nem fogadná, vagy arra az esetre, ha a részesített személy egyébként kiesnék: mindkét eset értendő.

Helyettes törvényi örökös helyébe is rendelhető.

29. §. Ha az örökhagyó a részesített személyeket kölcsönösen egymás helyébe, vagy egyikök helyébe a többieket nevezte helyetteseknek: a helyettesítés kétség esetében a részesített személyek részesedési arányában értendő.

Ha a részesített személyeken kívül más is neveztetett helyettesnek: a helyettesítés kétség esetében egyenlő részekben értendő.

30. §. Az utóörökös-nevezés, illetve utóhagyományos-nevezés kétség esetében egyszersmind helyettes-nevezésnek is tekintendő.

Ha kétes, utóörökös, illetve hagyományos vagy helyettes nevezése forog-e fen, az utóbbit kell feltenni.

31. §. A részesítés hatálytalanná válik:

1. ha a részesített az örökhagyót túl nem éli;
2. ha a részesített méhmagzat nem élve születik;
3. ha a részesítés jövő esemény beálltára szól és a részesített az esemény beálltát meg nem éri;

4. ha a részesítés oly jövő időpont beálltára szól, melyre nézve bizonytalan, hogy a beállítás általában bekövetkezik-e; vagy bizonytalan, hogy a beállítás mikor következik-e be? és a részesített az időpont beálltát meg nem éri;

5. ha a részesítés az örökhagyó halála utáni valamely esemény által meghatározandó személy javára szól és bizonyossá válik, hogy az esemény be nem következik.

32. §. A részesítés hatálytalanná válik, ha a jövő esemény vagy időpont az örökhagyó halála utáni harminczkét éven belül be nem áll.

E szabály nem áll, ha a részesített oly ember, ki az örökhagyó halálakor él és az esemény vagy időpontnak beálltát megéri.

33. §. Ha részesítés attól van függővé téve, hogy a részesített valamely tőle függő cselekményt bizonytalan tartamu időn át folytasson vagy abbahagyjon, a részesítés kétség esetében azonnal hatályos, de hatályát veszti, ha a feltétel utóbb meghiusul.

34. §. A feltétel kétség esetében teljesültnek tekintendő, ha az, akinek érdekében az örökhagyó a feltételt rendelte, a feltétel teljesítését elengedi, vagy a szükséges közreműködést megtagadja, vagy ha annak személyében beállott körülmény miatt a feltétel teljesítése lehetetlenné vált.

35. §. Értelmetlen, lehetetlen, tilos vagy erkölcstelen feltételhez vagy meghagyáshoz kötött részesítés hatálylyal nem bír.

Érthetetlen vagy ellenmondó feltétel vagy meghagyás kétség esetében nem létezőnek tekintendő.

Nem létezőnek tekintendő az a feltétel sem, hogy a részesített házasságra egyáltalán ne lépjen; vagy hogy csak bizonyos személy beleegyezésével, kinek beleegyezését törvény nem kívánja, léphessen házasságra, vagy hogy vallását változtassa.

Érvénnyel bír oly részesítés, mely a részesített javára házasságra lépéséig vagy újabb házasság kötéséig rendeltetik.

36. §. Az örökhagyó házastársának részesítése kétség esetében oly feltétel alatt rendeltnek tekintendő, hogy az örökhagyó halálakor a (tervezet) 1817. §. valamely esete fen nem forog.

Az örökhagyó jegyesének részesítése kétség esetében csak akkor érvényes, ha utóbb a házasság létrejön.

37. §. Oly meghagyás, mely más javára vagyoni előnyt nyújt, kétség esetében hagyománynak tekintendő.

* Az előbbi közl. a 45. számban

38. §. A végrendeleti végrehajtó, az örökös, örökösárs és bárki más, akit a meghagyás teljesítéséhez valamely jog-szerű érdek köt; közérdekű meghagyás esetében az illetékes hatóság is a meghagyás teljesítését szorgalmazhatja és követelheti, hogy a hagyatéki bíróság a meghagyás teljesítésére megfelelő határidőt tűzzön.

39. §. Ha a terhelt a kitűzött határidő alatt a meghagyásnak eleget nem tesz, a szorgalmazó személyek bármelyikének kívánságára a meghagyás teljesítésére szükséges dolgokat vagy összegeket a hagyatéki bírósághoz beszolgáltatni köteles, mely utóbbi a meghagyás teljesítése iránt intézkedik.

Ha a meghagyás teljesítése a terhelt személyes közreműködését igényli és ő a kitűzött határidő alatt a meghagyásnak eleget nem tesz; vagy ha a teljesítés neki felróható okból lehetetlenné vált: a terheltnek részesítése hatálytalanná válik.

Az a személy, akinek javára a terhelt részesítésének megszűnése szolgál, a meghagyást a lehetőséghez képest teljesíteni köteles.

40. §. Az a meghagyás, hogy a részesített az örökhagyó végrendeletét meg ne támadja, hatályos.

A végrendelet valódiságának és értelmének kérdés alá vétele nem esik ezen szabály alá.

41. §. Az a meghagyás, hogy a részesített a részesítés tárgyát meg ne terhelje, csak ingatlan vagyontárgyra vonatkozhatik és a részesített halálával hatálytalanná válik.

Hatálytalanná válik a meghagyás akkor is, ha a részesített az ingatlan vagyontárgyat életében elidegeníti.

42. §. A végrendelező a részesített személyét és a részesítés tárgyát maga tartozik megjelölni és ezen megjelölést sem másra nem bízhatja (77. §.), sem a megjelölés érvényét másnak akaratától függővé nem teheti.

43. §. Ha a végrendelező a részesített személyének vagy a részesítés tárgyának megjelölésére vonatkozó rendelkezés kiegészítése céljából más okiratra hivatkozik: a kiegészítés hatálytalan, ha ez az okirat a végrendelet alaki kellékeinek meg nem felel.

Egyéb végrendeleti rendelkezés kiegészítése céljából hivatolt okirat a 44. §. intézkedése alá esik.

44. §. A végrendeleti rendelkezés kétség esetében úgy értelmezendő, hogy foganatja lehessen.

Az értelmezés segítségül az örökhagyónak a végrendelezés előtt, alatt vagy után tett nyilatkozatai is szolgálhatnak.

45. §. Több végrendeleti rendelkezés közül az egyiknek hatálytalansága kétség esetében a másinak hatálytalanságát nem vonja maga után.

46. §. A kiegészítés fentartása mellett történt végrendeleti rendelkezés kétség esetében nem válik hatálytalanná az által, hogy a kiegészítés hatálytalan vagy meg sem történt.

Megjegyzés:

Megfelelőnek tartom, hogy a jelen fejezetbe valamennyi intézkedés befoglaltassék, mely a végrendeleti részesítés mindegyik nemére egyaránt vonatkozik.

A tervezet 1833. §-ának 1. bekezdése, az 1834., 1835. §§. és 1836. §. első bekezdése csupán doctrinär jelentőségű kijelentéseket tartalmaznak, melyek tankönyvbe valók és különben maguktól értetődők.

Dr. Weinmann Fülöp.

(Folyt. köv.)

A választói jog mivolta.¹

12. Az u. n. politikai jogoknak, melyeket ezek után helyesebben az állampolgárok közhatóságának nevezhetünk, más, különösen a magánjogoknak tekintett jogosítványoktól

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 40., 42., 43. és 44. számban.

való egyik különbségéül helyesen ismerték fel azt a körülményt, hogy azok köteleességek is. De habár logikai ellentmondás az, hogy valakinek joga egyuttal kötelessége is legyen, ezeket a közhatóságokat mégis az ember és különösen az állampolgárok jogai gyanánt fogták fel még azok is, a kik az u. n. szabadságjogoknak jogi minőségét tagadásba vették.² Laband ugyan már helyesen ismeri fel, hogy az u. n. választói jog nem jog,³ de a választó hatóságnak minőségét nem fejti ki egész tisztán s az u. n. választójogot csak az országgyűlés megalkotásánál követendő jogszabályok visszatükröződésének (reflexének) tartja, habár ugyan ő az u. n. politikai jogokat mégis az állampolgárok jogai közt sorolja fel.⁴

Jellinek ismét visszatér a választó hatóságra vonatkozólag ahhoz az állásponthoz, mely azt az ember jogának minősíti s a többi politikai jogokkal együtt az állampolgárok activ statusához sorolja.

Közjogi irodalmunk a politikai jogokat a jogok közé sorolja és pedig úgy az a része, amely a szabadságjogokat is oda sorolja, valamint az a része is, amely a szabadságjogokat már csak szabadságoknak s nem jogosítványoknak nézi.

A politikai jogok nevezete alatt ismert közhatóságot a rómaiak jognak fogták fel. Jus suffragii, jus honorum, jus agendi cum populo stb. voltak a megfelelő fajai a rómaiak politikai jogainak.

Annak, hogy a közhatóságok az ember jogának tekintessenek, megfelelt, a középkori jogi és társadalmi felfogás, amely szerint az uralkodók alattvalóikkal szemben s viszont mint magánjogilag jogosítottak állottak. Akkor nem volt és nem lehetett szó arról, hogy valaki valamely közhatalommal birjon, csak arról, hogy valakinek az uralkodóval s ennek alattvalóival szemben jogai legyenek. És habár a modern államfelfogásnak az uralkodónak a néppel oly szembe való helyezése, mint történt a középkorban, nem megfelelő, annak a középkori felfogásnak, mely jogokat lát ott, ahol közhatalom van, maradványa tulajdonképp az a felfogás, amely ma is politikai jogokat ismer. El igyekszik ugyan választani ez a felfogás a politikai jogokat, mint közjogokat a magánjogoktól, de lényegileg és alapjában véve a két dolgot még is egynek, jognak tartja, holott az kettő. Említettük, hogy amit a közjogok és politikai jogok között egyrészt, másrészt a magánjogok között különbségül felhoznak, az tulajdonképp nem az összes közjogi jogosítványokra, hanem csakis a politikai jogosítványokra vonatkozik; de ez a különbség lényegesebb, hogysem e mellett a különbség mellett a magánjogi és közjogi jogosítványok a jogoknak csak két fajául volnának tekintetők.

Vannak, akik a politikai jogok mellett még más közjogi jogosítványokat ismernek, kirekesztvén abból mindig az u. n. szabadságjogokat. Így Seydel többek között az államnak, (szerinte uralkodónak) forgalom tárgyát nem képező közhasználatu dolgokra, a tulajdonnak a közérdekben való korlátozására, a kisajátításra, az adófizetésre, személyes szolgáltatásokra való jogáról szól;⁵ amely esetekben azonban mind nem az állam jogairól, hanem egyszerűen az állam hatalmáról van szó, amelynél fogva az állam magánosok bizonyos jogait korlátozza, a magánosokra köteleességeket ró, amelyeket nem teljesítés esetén saját hatalmával érvényesít. Az embernek joga azonban saját hatalmával ki nem kényszeríthető mindig; az ember jogának egyik sajátossága az, hogy annak érvényesítésére az állam nyújt segílyt, s hogy az éppen ezzel

² Gerber: Über öffentliche Rechte, az egész munka, Grundzüge 42—47., 71—73., 94—103., 118—126. l. Seydel: Bayerisches Statsrecht I. 569., 570. II. 129. s köv. l. Allgemeine Staatslehre 66—69. l.; Schuppe: azonban átlátja, hogy a hivatali hatóság, valamint az u. n. állampolgári jogok nem igazi alanyi jogok, mert egyuttal köteleességek is. Id. műve 70. s köv., 74. s köv. l.

³ Staatsrecht des deutsch. Reichs 2-ik kiadás, I. k. 308. s köv. l.

⁴ Id. m. I. 147. l.

⁵ Allgemeine Staatslehre 40—66. l.

a segélylyel van a jogosított számára biztosítva. Másrészt *Ulbrich** az ember azon közjogai mellett, amelyekkel szerte a magánosok, mint az állami intézmények hasznának destinatariusai bírnak, s amelyek tulajdonkép nem mások, mint amelyeket mi fentebb az embernek állami cselekvésre irányuló jogaiként jellemeztünk, foglalkozásbeli jogokat is ismer, amilyenek p. o. az ügyvédek, orvosok, engedélyezett s képesítéshez kötött iparosok jogai foglalkozásukra. Ezeknek a foglalkozásoknak a magánosok bizonyos körére való szorítása még nem jelenti azt, hogy arra a foglalkozásra az illetőnek joga van, mert az állam azt nem biztosítja magánosok és saját maga sérelmei ellen úgy, mint az ember más jogait. Az, hogy ezek a foglalkozások az illetők számára biztosítva látszanak, itt csakugyan csak a tárgyi jogrend visszatükröződése.

Az u. n. politikai jogok nem lévén ezek szerint az ember jogai, nem is tárgyalhatók az ember jogainak tanában. Az ember jogai közül azokat, amelyeket közjogoknak szokás nevezni, az alkotmányjogokban szokás ismertetni. Ámde az alkotmányjogban helyesen csak az u. n. politikai jogoknak van helye, mert az u. n. politikai jogok, amint láttuk, az államhatalom gyakorlásában való részvételnek neme, és ennél fogva helyén való, hogy a politikai jogokkal az államhatalom gyakorlásának tanában, az alkotmányjogban foglalkozunk. Az ember azon jogainak tárgyalása azonban, melyek a közjogok nevezete alatt ismerve az embernek valóságos jogai, nem tartozhatik az alkotmányjog körébe; hanem vagy oda, a hova az ember többi jogának tárgyalása tartozik, tehát a magánjognak nevezett jogrendszerismeretbe, vagy ha az állam az ember ezen jogaival valamely különös állami feladatot kíván elérni, oda, a hova az egyes állami feladatok kielégítésére vonatkozó jogszabályok tartoznak, vagyis a közigazgatási jogba.

Láttuk fentebb, hogy nem indokolt az ember közjogai között különbséget tenni, mert e kétféle joga között az embernek nem nagyobb a különbség, mint az ember oly jogai között, amelyeket egyaránt a magánjogok körébe sorolunk.

Jellinek az ember közjogainak külön rendszerét ismeri, amelynek nagy részét a különben is az általunk nem az ember jogának tartott u. n. politikai jogok foglalják el. Az ember jogainak azonban csak egy önálló rendszere van. Ennek a rendszernek egyik része az, amely pusztán az ember személyes állapotára vonatkozó jogaival foglalkozik, másik része az, mely az ember családi állapotából következő jogai-val foglalkozik, harmadik része pedig az, amely az ember vagyoni viszonyaiból származó jogaival foglalkozik. Ezért az u. n. polgári törvénykönyveknek ki kellene terjeszkedniök az ember jogainak mind a három csoportjára. Mert ha kiterjeszkednek a vagyoni jog mellett a családjogra, ugyanolyan alap van reá, hogy kiterjedjenek az ember személyes állapotára vonatkozó jogaira is, amely jogai az embernek különböznek ugyan a vagyoni jogoktól, de nem inkább, mint az ember családi állapotából származó jogaik. Igaz, hogy ezeket a jogait az embernek az állam főképp büntetésekkel védi; de magának az ember jogának megállapítása, annak megsértése esetében a büntetőkön kívül más következményeknek a szabályozása mégis oda tartozik, ahol az ember egyéb jogai is nem büntetőjogi szempontból szabályozva vannak.**

Ebbe az önálló rendszerbe tartozó jogain kívül is vannak azonban az embernek jogai, amelyekre nézve czélszerűbb, ha nem foglalják őket ebbe a rendszerbe. Ezek azok a jogai,

* Das Wahlrecht a Juristische Vierteljahresschrift 26. kötetében (1894.).

** Ezért helyes a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének az a szándéka, hogy az ember e jogainak nem büntetőjogi védelméről is intézkedjék. Csupán az volna kíváncsi, hogy a tervezet 87. §-ában kimondott védelem az ember összes személyes állapotaira s a házjogra is kiterjesztessék.

melyeket az állam bizonyos meghatározott hatalommal járó cselekményeire bírnak. Az ember ezen jogai, mint láttuk, olyan ügyleteken is alapulhatnak, mint a magánosok egymás közötti jogai; s akkor az embernek az állam ellen fenálló ezek a jogai, többi követelési jogai közé sorozhatók. Amennyiben azonban ezek a jogok különböző intézkedéseken alapulnak, nevezetesen törvényen vagy az állam egyoldalú engedélyén, vagy amennyiben ezek az államnak különös államhatalmi tevékenységére vonatkoznak, amennyiben helyesen az államhatalmi tevékenységére vonatkoznak, annyiban helyesen az államhatalmi tevékenységre vonatkozó különös szabályok rendszerébe tartoznak, abba a rendszerbe, amely megállapítja, hogy az egyes állami feladatok elérése végett mily közigazgatási tevékenységet kell kifejtetni; tehát ezek a jogai az embernek a közigazgatási jogba tartoznak; míg ha az ember jogai valamely állami szervi állásának vagy állami szervként való működésének a következményei, p. o. az állami tisztviselőknek fizetésre, nyugdíjra való joguk, amennyiben abba a rendszerbe tartoznak, amely az állam szervezetével foglalkozik, tehát az alkotmányjogba.

Ide, az alkotmányjogba tartoznak azután természetesen azok a közhatóságok is, amelyeket az állampolgárok bírnak s amelylyel az állami tevékenységben részt vesznek, vagyis az u. n. politikai joguk, mert az alkotmányjog feladata éppen azzal foglalkozni, hogy melyek az egyes állami szervek, azoknak milyen összetétele van, mi a hatáskörük és miképpen jönnek létre; míg a közigazgatási jog körébe nem tartozik más, mint az a közigazgatási tevékenység, amelynek segélyével az állam az egyes anyagi állami feladatokat elvégzi.

Dr. Polner Ödön.

Az örökvallás (*fassio perennalis*).*

Röviden összefoglalva a vallásnak s az erről felvett levélnek jellegzetes ismérveit, annak fogalmát már a fejlődés legelegelején a következőképpen lehet körülírni: az okiratkiállító személy vagy hely rendszerint az egyház előtt személyesen megjelent felek, akik az ügyletet már előbb megkötötték vagy most kötik meg, ünnepélyesen, élő szóval kijelentik, milyen szerződést kötöttek vagy kötnek, elmondják annak lényeges tartalmát (pl. vételnél megjelölik az árút és árat, az áru átadását, az ár kifizetését stb.), ezután kéri a szerződés írásos kiállítását s pecséttel megerősítését.

Közelebbről vizsgálva ezeket az okleveleket, első sorban megállapításra vár a «*fassio*» szónak használata. S itt mindjárt az egész actust irányzó jelenséget kell megragadni: a felek kijelentik, mintegy tollba mondják akaratukat. Ezt a kijelentési mozzanatot igen sokféleképpen variálják a levelek. A megállapodottabb kifejezések: ** «*retulit, retulerunt; asseruit, asseruerunt; dixit; proposuit; protestatus est stb.*» azután előfordul még: «*professus est*», de a legtöbbször «*confessus est*» s itt már eljutottunk annak a szónak gyökéhez, amelyet keresünk; így jelenik meg az Árpád-kori levelekben még elég ritkán s inkább a XIII. század utolsó évtizedeiben a «*fassus est*» alak is, amelyből a középkori magyar latinság nyelvben formálódott ki a *fassio* (u. m. *confessus*ból a *confessio*) szava. — A kijelentés, a *fassio* ünnepélyesen s mindig élő szóval «*viva voce*» történt, még pedig «*publice; palem et publice; expresse; patenter*». A nyilvánosságnak, mint kelléknek, nagy jelentőséget adott egyrészt az, hogy a szerződés tárgya igen gyakran ingatlan volt, amelyet a nemzetségnek, esetleg a királynak jogai terheltek;

* Részlet *dr. Illés Józsefnek* a Magyar Jogászegyletben tartott előadásából.

** A szöveget kísérő jegyzetek, amelyek az okleveles adatokat tartalmazták, helyszüke miatt lenyomhatók nem voltak s ezért itt csak utalhatok a Jogászegyleti Értekezésekben megjelent tanulmány ezen helyeire.

másrészt meg ebben a korban a tulajdon védelmének érdekében szükségesek voltak azok a garanciák, amelyeket a nyilvánosság nyújt. A kijelentésnek szabad akaratelhatározásból kell születnie. Ezt fejezik ki az oklevelek, midőn ilyen kifejezésekkel élnek: spontanea voluntate; mente sana stb. (i. e. confessus est). Ebben a korban, különösen a XIII. századnak második felében, midőn a hatalmas urak erőszakoskodásai napirenden voltak, szükséges volt az ügyletkötési akaratnak szabadságát megvédeni. — Az 1291. évi XXXV. tcz. egyenesen kimondja, hogy az olyan valló-levél, melyet erőszakkal vagy félelemmel csikartak ki a vallomást tevőtől, ha ez a tény bebizonyítást nyert, minden erő nélkül való, azaz érvénytelen.

A kijelentést az ügyletkötő felek rendszerint személyesen teszik s így szükséges az ő jelenlétük az okiratkiállító előtt. Az oklevelek stereotip fordulatai «in nostra presentia (v. coram nobis) personaliter constituti», «in conspectu nostro» rendszerint ki is fejezik a felek személyes jelenlétét. Ott, ahol az okiratkiállítónak a felek személyazonosságára nézve kételyei merülnek fel, vizsgálatot rendel el. Így (Knauz Mon Strig II. 154. l. 1282.) a vallást tevő eladónak személyéről «cuius persona nobis non fuit bene nota» megbizonyosodik a káptalan mások tanúsága útján («certificati sumus de eiusdem persona per... nobiles...»). A személyes jelenlét mellett bizonyítanak azok a kivételes esetek is, midőn betegség vagy országos ügyek miatt (vagy ezekhez hasonló fontos okból) a szerződéskötő felek valamelyike — főként a jogáról rendelkező — nem jelenhetik meg az okiratkiállító személy előtt. Ilyenkor az okiratkiállító hatóság rendszerint saját emberét küldi ki, hogy ő vegye fel a feleknek akaratnyilatkozatait s ennek jelentése alapján (mely szintén élő szóval történik) állítja ki a levelet. Ahhoz, hogy privilegiális, tehát ünnepélyesebb alakba foglaltassék a már egyszer felvett kijelentés, a személyes közreműködést szigorubban kívánják meg. Helye van azonban annak is, hogy a confessiót képviselő útján tegye a fél. A kijelentést az esetek túlnyomó nagy többségében a rendelkező fél teszi; van azonban eset, midőn a jogszerző teszi a nyilatkozatot s a rendelkező egyszerűen hozzájárul («ibidem astante et hoc ita esse affirmante»).

A valló kijelentés tartalma a jogügylet, amelyet a felek vagy már megkötöttek, vagy most kötnek meg. A jogügyletet a levelek mindig pontosan, jogi természetének megfelelő s ekkor használatos terminusával jelölik meg (például emptio, cambium, pignus, vagy igékkel — vendit, cambiavit, sőt meghatározzák rendszerint az illető szerződés alkotórészeit is (pl. a szerződés tárgyát, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás mennyiségét, minőségét). A kor legfontosabb értékére, az ingatlanra vonatkozó szerződéseknél legtöbbször kimerítő leírást adnak a levelek az ingatlan határaitól is. Néha a birtokbavezetés, iktatás (introductio, statutio) tényét is konstatálják.

A felek valló kijelentéséhez fűződik ott, ahol a rendelkezéshez szükséges, rendszerint a rokonoknak és a szomszédoknak személyesen és szóval tett beleegyező nyilatkozata. A fél fassiójának tartalmát bővíti a rendelkezéshez néha szükséges királyi engedély; a disponáló fél szavatosságának elvállalása; azon okiratok (privilegiumok, instrumenta) szolgáltatásának kötelezettsége vagy tényleges szolgáltatása, amelyek az illető jog feletti rendelkezéshez szükségesek.

Az okiratfelvevő személy figyelemmel kíséri, ellenőrzi a bemondottak igazságát, nem elégszik meg a pusztá kijelentéssel. Nemcsak a személyazonosságot, hanem minden jogilag releváns körülményt megvizsgálhat, ha kételyei vannak. Így magára a bevallott vételi ügyletre nézve nincs tisztában a káptalan s «quia nobis non constabat, quosdam iobagiones (mert az egyik fél az)... uocari fecimus», akik azután tanúsítják, hogy a vétel miként történt. Ugyancsak más vételnél

az eladott föld mennyiségét és minőségét vizsgálhatja meg. A vallás befejezéséül jön a kérelem, hogy a valló kijelentés írásba foglaltassék s pecséttel megerősíttessék. Ezzel a kész oklevél rendszerint a jogszerző félnek vagy a chirographált mindkét félnek adatik át, vagy ez utóbbi esetben az egyik példány az okiratkiállító őrzetében marad. Mindezt megfelelő kifejezésekkel a levelek szövege meg is mondja (pl. tradidimus præsens scriptum).

Az oklevelek kiállítói a királyon kívül általában a főpapok és egyházi testületek s így természetes, hogy a jogügyletekről szólókat is ezek vették fel. A pecsételés szokásával is kezdetben csak ők élnek. A pecsét használatának nagy jelentőségénél s az egyházi testületeknek nagy tekintélyénél fogva csak természetes, hogy azok a szerződő felek, akik ügyletüknek erősebb bizonytságot akartak szerezni, levél kiállítása végett a közelben levő káptalanokhoz és kolostorokhoz fordultak. A hiteles pecsét intézményének kifejlődésével még jobban növekszik az egyházi testületek ily irányú szereplésének jelentősége. A vallást tehát kezdettől fogva legszívesebben és leggyakrabban káptalanok és konventek előtt tették s szokássá is vált, hogy a valló-levelet is legtöbbször ők vették föl. Vallást lehetett azonban tenni más egyházi és világi személy, illetőleg hatóság előtt is és ez épp olyan alakban történt, mint a káptalan előtt s maga a levél is ugy hangzott, mint a káptalani fassio. Sőt a fejlődés folyamán ezek a világi elemek is saját pecsétjükhöz jutottak s így folytatták tovább működésüket.

És most már ideállithatjuk az első eredményt, amely a szerződéseknek e korbéli alakja szempontjából fontos: a szerződést be kell vallani valamely közhitelességgel bíró személy vagy hely előtt, mely a fassioról köteles kiállítani a levelet.

A fejlődés kezdetén a vallás általánosabb természetű. Akkor, amidőn még csak testimonium jelentősége van, mindenféle kijelentés, melynek nagyobb biztonságot, írásos alakot akarnak adni, a fassio formáját ölti magára. Később azonban, midőn a vallás merő bizonytságból a szerződéseknek szükségszerű alakjává lesz, a fassio is határozottabb és sajátlagosabb értelmet nyer. Az igazi, tulajdonképpen fassio alatt a szerződési fassiót kell érteni. Ennek felel meg s innét magyarázható okleveles táraink czimfeliratainak (rubrum) ingadozó terminológiája. A legtöbb helyütt bizonytságlevélnék (testimonialis) nevezik s ehhez hasonló kifejezésekkel jelölik meg a fassiót s csak itt-ott ismerik fel mint a bizonytságlevélnék egy különös nemét: mondják, hogy a megnevezett személy vallást, fassiót tesz.

A fejlődés elején a vallást szintugy alkalmazták az olyan szerződésnél, amelynek ingó volt a tárgya, mint az ingatlannál. Nem is egy-két eset fordult elő, hanem az eseteknek relative (különösen az ingó forgalomnak az ingatlannal szemben való csekélyebb jelentőségére való tekintettel) elég nagy száma, amelyekben többnyire állatok (ló, marha) s szolgák (servus, ancilla, mancipia, capita hominum; libertinus), de elvétve még ingó tárgyak is (mobilia, arma, victualia, bona) vallás alá esnek. A vallás formája itt is ugyanaz, mint az ingatlannál.

Az sem tesz különbséget, hogy milyen természetű az a szerződés, amelyet bevallanak. A vételt vagy haszonbérletet (örökbérletet) épp ugy fassióval fejezik be, mint a cserét, zálogot vagy kölcsönt; az, hogy az alapul fekvő szerződés consensuális vagy reális figyelembe nem jön. Az ajándékozás, a tipikus egyoldalú szerződés épp ugy fassio alakjában jelenik meg, mint azok a szerződések, amelyek mindkét félre kötelezettségeket hárítanak.

Midőn a valló-levél a teljes bizonyító erőt, a közhitelességet elnyerte, a szerződési fassio ismét határozottabb lesz, s ezzel együtt szűkebb körre terjed ki. Okleveles bizonytságot mutatják, hogy más elbánás alá esik az a szerződés,

amelynek tárgya ingó. Az ingónál ugyanis, bár confessioja szokásban van, az még sem szükséges. Legjobban kitűnik ez akkor, amidőn a szerződés peressé tétetik s annak létrejöttét bizonyítani kell. Ha a szerződés befejezettségéhez szükséges a fassio, úgy annak létét azzal s csakis azzal lehet bizonyítani. Már pedig látjuk, hogy ott, ahol az egyik fél vevő — a másik féllel — az eladóval — szemben a vételi szerződésre nézve, melyet kötöttek, «se ignaram esse contenteret» a bíró (curialis comes) minden okiratbizonyítás mellőzésével egyenesen az istenítéleti bizonyítást rendeli az eladó részére.

Másként történik az ingatlanra vonatkozó szerződés létrejöttének megállapítása. Itt a fassionális levél az első és szükséges bizonyíték. Bár ez alkalommal is úgy védekeznünk az alperesek «quod ipsi ignorarent hanc venditionem fore factam» mégis a valló-levél hitelességének megállapítása után «imo crederent indubitanter, quod est verum, et quod rite et legitime sit confectum». A szerződés létezésé s hatályossága meg van állapítva.

Mindezekből kétségtelenül kitűnik, hogy a vallás, mint a szerződés szükséges alakja, a XIII. század vége felé csak az ingatlanra szorul, bár mindvégig szokásban van az ingót tárgyzó szerződés bevallása is. Azzal egyidejűleg, hogy a vallás oly szerződéseknél, melyeknek tárgya ingatlan, az egyedüli és teljes hitelű bizonyíték lesz: történik meg az a nevezetes változás, mely a fassio történetében fordulópontot jelez. *A szerződést bizonyító eszközökből formasierű kellék lesz.* Természetesen a fejlődést úgy, mint másutt, itt sem lehet időben mértani pontossággal körülhatárolni. Az egész folyamat a XIII. század második felében játszódik le, nem minden ingadozás és ellenmondás nélkül. A stilus sokáig megőrzi a hagyományos szokat s fordulatokat, amelyek mind a vallás bizonyítási korára emlékeztetnek, bár más jelentőséget takarnak. Azt is figyelembe kell venni, hogy a szokásjog szabályozó erejének korában vagyunk s itt még nehezebb a lassan kialakuló tételeket megfogni.

A fejlődés végén tehát az igazi notitiából valódi carta lesz. Még pedig oly értelemben, hogy az ingatlanra vonatkozó szerződést tartalmazó okirat (carta): a fassio befejezi, perficiálja az ügyletet. A vallás tehát a szerződésnek formasierű (formbedürftig) kelléke. A szerződés lehet consensuális vagy reális, az ügyletkötő felek akaratán vagy valamelyik fél szolgáltatásán nyugvó, de teljes erejében csak akkor jön létre, ha hozzájárul még egy bizonyos alakszerűség és ez a bevallás s ennek írásba öntése. S jóllehet a fassió levél állandó külső formája (elbeszélő hang s a bizonyágtevésre emlékeztető szófordulatok) most is inkább notitiát látszik mutatni: mégis találunk olyan leveleket, amelyek már nemcsak belső tartalmuk, hanem külső megjelenésükben is a tiszta cartát tükröztetik vissza.

A fassio csak *formasierűvé* teszi a szerződést, de ezzel nem változtatja át *formálszerződéssé*. Ha a fassió szerződés formálszerződés volna, akkor az alapul fekvő ügyletből, mely pedig a valló-levélben mindig minősége (neve) s tartalma szerint is le van írva, nem lehetne jogot érvényesíteni. Formálszerződésnél a causa debendit nem lehet figyelembe venni. Okleveles bizonyág győz meg, hogy a vételi szerződésből kifolyóan lehet perelni a vétel tárgyának szolgáltatását; haszonbéri szerződésből lehet érvényesíteni a bérösszeg fizetését.

A formasierű szerződés összefér a consensuális szerződés fogalmával, míg a formálszerződés azt kizárja. Valóban tételes adataink szerint a szerződéskötés rendes menete ez: előbb megkötik a felek az ügyletet, azután hozzájön a forma: bevallják s írásba teszik. Mint láttuk, rendszerint ez így is van, ha kivételesen nincs így, mert a két aktus összeesik, ezt világosan külön kiemelik az oklevelek. Az oklevelek szerint «secundum recitationem factam rem gestam scripto

commendaremus. Világosan jelzi az oklevél egy helyütt, midőn a fassió levél kiállítását kéri a fél, hogy a szerződés már megtörtént («item hec vendicio facta fuit»).

Az ingatlan vagyonnak a középkori jogban a családhoz kötöttségénél fogva az ingatlant illető szerződésben világosan ki kellett fejezni, hogy annak elidegenítése nemcsak az ingatlant szerző fél személyére, hanem örököseire is kiterjed, vagyis hogy átörökíthető. Különben, ha ez nem történt meg, az ingatlant szerző halálával az ingatlan ismét visszaszállt az elidegenítő családjára. Az ilyen elidegenítés tehát egyértelmű volt az öröklési jog megadásával. Innét a vallást a magyar terminologia örökvallásnak hívja. A latin okleveles nyelvben ezt kifejezik egyenesen az örökösökre szállás jogának megjelölésével: «venditit... Michaeli... et suis heredibus heredumque suorum successoribus iure perpetuo possidendam». Igen gyakran azonban rövidre fogják a szót és csak «in perpetuum possidendam» (i. e. teram vel possessionem) kifejezéssel élnek. Nyomon lehet követni, hogy miként alakul meg ezekből a kifejezésekből a magyar magánjognak a fassióhoz csatolt második szava a «perennalis». Már a XIII. század első felében felfedezhető a «facere perhempnari» kifejezés az «in perpetuum possidendam» mellett. A század második felében s különösen vége felé már megjelenik az «in perpetuum possidendam» helyett, mint «perhenniter, peremniter, perempniter, perhennaliter possidenda», «iure perhennali possidenda».

A vallás tehát közelebbi meghatározást nyer a jogi nyelvben: *örökvallás, fassio perennalis* lesz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A viszongkereset elkésétségeről.

A bíróságok ujabban azon joggyakorlatot követik, hogy az iparhatóságtól hozzájuk áttett ügyekben az alperesi viszongkeresetet elkésétsnek mondják ki akkor, ha ugyan felperes keresetét a rendes bíróságnál 8 nap alatt nyújtotta is be, de alperes a már az iparhatóságnál viszongkeresetbe vett követelését, külön keresetindítás nélkül, csak a felperesi keresetre kitűzött tárgyaláson helyezi viszongkeresetbe.

A bíróságok ugyanis elkésétsnek mondják ki a viszongkeresetet az ipartörvény 176. §-ának utolsó bekezdésére való hivatkozással, ott az állván, hogy az iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll 8 nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni.

Ezen szakaszt tehát a bíróságok úgy értelmezik, hogy a felperest keresetével és alperest viszongkeresetével elutasító ítélet esetén nemcsak a felperesnek, hanem az alperesnek is kötelessége külön-külön keresetben 8 nap alatt a rendes bírósághoz fordulni s amennyiben ezt bármelyik fél 8 nap alatt megtenni elmulasztja, az igényt elkésétsnek tekintik s noha felperes meg is indította keresetét, a viszongkeresettel élő alperest elkésétsség okából viszongkeresetével elutasítják, kimondván egyszersmind azt is, hogy ezen követelés immár bírói uton nem érvényesíthető.

Lehet, hogy az idézett törvényszakasznak első olvasás után azon értelem tulajdonítható, hogy a felhozott egy és ugyanazon esetben is tartozik úgy a felperes, mint az alperes 8 nap alatt külön keresetet indítani, mert hiszen egyik sem volt az iparhatóság határozatával megelégedve, de azért, ha ezen törvényszakasz intentióját, az ipartörvény által felállított iparhatósági avagy békeltető-bizottsági bírói functio felállítását és általában az ipartörvény vonatkozó részének szellemét vizsgáljuk és magyarázzuk, úgy nemcsak helytelennek kell declarálnunk a bíróság előjelzett joggyakorlatát és felfogását, hanem egyenesen kizártnak kell tartanunk azon praetensiót, hogy a törvény a viszongkeresettel élő alperestől is követelné jogainak érvényesítése céljából a külön kereset megindítását.

Ugyanis az iparhatóság ítélkezésének célja főleg s mondhatnók majdnem kizárólag az, hogy a főnök és alkalmazottja között a szolgálati viszonyból felmerülő töménytelen surlódások és differentiák a rendes bíróság előtt elvonassanak és az iparhatóság előtt rövid uton elintézését nyerjenek. Nem

annyira az ítélethezatal, mint inkább a békeltetés ezen előzetes eljárásnak a célja s épp azért állította fel az ipartörvény ezen speciális eljárást, hogy amennyiben a felek ezen forum előtt békés egyességet kötnek avagy oly határozatot nyernek, amely mindkét fél kívánalmainak megfelel, a vitás kérdés rövid uton elintézhető legyen és ne terheltesse meg ezen többnyire igen egyszerű kérdések elbírálásával a rendes bíróságok, amelyeknél az eljárás különben is hosszabb, de meg költségesebb is.

Amennyiben azonban az iparhatósági forum előtt nyert határozattal bármelyik fél megelégedve nem volna, úgy jogában áll külön keresettel a rendes bírósághoz fordulni, ahol a kereset érdemleges elintézése előtt csupán az képezheti kérdés tárgyát, vajon ezen, a szolgálati viszonyból felmerülő per volt-e a kereset beadását megelőzőleg az iparhatóság előtt, hozott-e az abban határozatot s ha igen, hogy a kereset beadása ezen határozathozataltól számított 8 nap alatt történt-e vagy sem?!

De az már semmi esetre sem fontos s a per elbírására döntő súlylyal nem bír, hogy a keresetet az iparhatóság előtt szerepelt felperes avagy alperes nyújtotta-e be s illetve, hogy ezen megelőző eljárás megejtése után, melyik fél provokál a rendes bíróság előtt, igényének elbírálására, új határozatot.

A rendes bíróság előtt eszközölt keresetindítás semmi tekintetben sem bír a felebbezés analogiájával, az egy teljesen különálló per, amelyet akármelyik fél megindíthat, — természetesen 8 nap alatt — ha neki az előjáróság határozata bármely tekintetben nem konvenial. Vagyis a rendes bíróság előtt semmi egyéb kérdés tárgyát nem képezheti, mint tisztán és kizárólag az, hogy a kereset megelőzőleg volt-e ezen vitás kérdés az iparhatósági forum előtt vagy sem.

A hivatkozott törvényszakasz, midőn azt mondja, hogy a meg nem elégedő félnek jogában áll a rendes bírósághoz fordulni, nem úgy értendő, hogy egy és ugyanazon esetben felperes is és alperes is tartozik ügyét a bíróság elé vinni, hanem úgy értelmezendő, hogy elutasító határozat esetén a felperes, marasztaló határozat esetén pedig az alperes fordulhat a bírósághoz a hozott iparhatósági határozat megváltoztatása céljából.

Ezen eredményt adja a 176. §. logikai magyarázata, de ugyanezen eredményre jutunk akkor is, ha a szakaszt grammatikailag magyarázzuk, mivel ezen §. csupán egyes számban beszél, csupán az egyik meg nem elégedő felet utasítja a rendes bírósághoz, amiből tehát szintén az következik, hogy a felperest keresetével és alperest viszonykeresetével elutasító együttes határozat esetén nem köteles mindkét fél a bírósághoz fordulni, hanem elegendő, ha csak a felperes indít a járásbíróságnál keresetet; hiszen a kereset megindításával az egész ügy már a rendes bíróság elé került s ha pedig ez megtörtént, úgy nagyon természetes, hogy alperesnek a per folyamán viszonykeresetet támasztani jogában áll, annál is inkább, mivel ezen ellenkövetelését már az iparhatóságnál is viszonykeresetbe vette.

Felperesnek azon ténye, hogy keresetet indított, megakadályozza az iparhatósági határozat jogerőre emelkedését s ha ez tény, akkor egyszersmind megszakította azon elévülést is, mely megakadályozhatta volna az alperest abban, hogy ezen követelését immár felperessel szemben viszonykeresetileg érvényesíthesse.

Nem akarok a bünvádi perrendtartásból analogiát venni, hanem csupán a legis ratio azonossága folytán megemlítem, hogy kölcsönös sérelmek esetén a vádlott is élhet a tárgyaláson viszonyvaddal, noha külön feljelentési joga el is évült.

Dr. Jacobi Béla.

A váltóengedmény.

A váltótörvény egyetlen §-ban, a 16.-ban intézkedik a váltóengedményre vonatkozólag, mely a legvitásabb kérdések egyike a váltójogban.

Hogy a váltóengedményre vonatkozó kérdésekkel foglalkozhassunk, elvileg mindig szem előtt kell tartanunk külön a dologi és külön a kötelmi hatásokat s végül a két hatás közötti összefüggést.

I. Hogy általában váltókövetelésről, váltókövetelés érvényesítéséről beszélhessünk, feltétlenül szükséges, hogy a váltó tulajdona a hitelezőnél legyen, váltótulajdon nélkül váltóhitelező nem létezik, mert a követelés csak a papirban és a papir által létezik (v. ö. Nagy Ferencz Kereskedelmi jog 3. kiadás 80—81. oldal; u. a. Váltójog 57. oldal; Pollock Principles of contract 6. kiadás 216. oldal).

A követelés tehát külön nem, csak a papirral ruházható át.

II. Ez maga után vonja azt, hogy a váltóra vonatkozólag sem a tisztán kötelmi, sem a tisztán dologi átruházás magában véve a váltókövetelés átruházására nem elégséges, hanem csak amennyiben a dologi és kötelmi elemek a kérdéses pontban összeegyeztethetők.

Sőt a dologi elem annyiban előtérbe lép, hogy az átruházás a papir átadása nélkül absolute lehetetlen, viszont a bemutatóra szóló és az üres hátirattal ellátott papirokban foglalt követelés tisztán a papir átadása által ruháztatik át.

III. Ezekből szükségképp következik, hogy az engedménynek csak annyiban lehet kötelmi hatása, amennyiben a dologi hatás már meg van, vagy más szavakkal, az engedmény csak akkor váltóengedmény, ha a váltó átadatik. A váltóra vezetett engedményi nyilatkozat magában nem elég, még szükséges a váltó átadása és csak akkor beszélünk váltóengedményről, mikor úgy a váltóra vezetett engedmény kiállított, mint a váltó átadása megtörtént. Átadás nélkül (tágabb értelemben) nincs tulajdonátruházás és tulajdonátruházás nélkül nincs váltójog. A váltóra vezetett engedményi nyilatkozatnak magában csak az a hatása, hogy a váltó tulajdona és ezzel a követelés átadás által átruházható.

IV. Hogy az engedménynek ez a hatása bekövetkezhessék, okvetlenül szükséges, hogy a nyilatkozat magán a váltón rajta legyen. Váltóengedmény a váltón kívül tehát létre nem jöhet s ha a váltón kívül engedményezés történt, ez nem szül obligationális címet (ellenk. Nagy F.) közvetlenül a váltó tulajdonának az átruházására, talán oly értelemben, hogy a váltókövetelés már meg lenne szerezve s csak az érvényesíthetéshez volna szükséges a váltó tulajdonának megszerzése, hanem ez csak egy pactum de cedendo, vagyis kötelem a váltókövetelés tényleges engedményezésére.

V. Mi a helyzete azonban az engedményesnek, ha az engedményi nyilatkozat rávezettetett ugyan a váltóra, maga a váltó azonban még át nem adatott?

Ez még szintén csak pactum de cedendo, hiszen az engedményezés keresztülvive nincs. Ő tehát nem váltóhitelező. Tegyük fel, hogy az engedményező rávezeti az engedményi nyilatkozatot a váltóra, az engedményes pedig a váltót ellopja. Igaz, hogy a váltótörvény értelmében ő mint váltóhitelező igazolva lesz, de azért bizonyos, hogy még sem hitelező. Az igazoló hatás csak vélelem, mely ellenbizonyítás által lerontható.

VI. Kétségtelen, hogy a követelés az által, hogy a papirban megtestesíttetik, elvileg elszakíttatik az alapul fekvő causától, minélfogva azokat az értékpapirokat, melyeknél a causa megtartja hatását (jogcímes értékpapírok), kivételnek kell minősítenünk. De ez a kivétel meg van maguknál az abstract papiroknál is, ha az engedményre gondolunk. Az engedményezés a váltó lényegével elvileg összeütközésben van, mert a dologi és kötelmi hatások nem kongruálnak. Helyesen jegyzi meg Nagy Ferencz (i. m. 36. §. 7. j.) az utóforgatmányra vonatkozólag, melynek kötelmi hatásai teljesen egyezők a váltó engedményével, hogy az angol-magyar utóforgatmányi rendszer (1. angol váltótörvény 36. §. 2. p. és váltótörvény 14. §.) nem kielégítő, mert az előző a jó-hiszemű utóforgatmányos ellen tulajdoni keresettel nem léphet fel és az adós mégis kifogást tehet az előző viszonyából. Ha azonban ez áll az utóforgatmányra, épp úgy áll a váltóengedményre is.

VII. Miután tehát látjuk, hogy az engedményezés a váltóra vonatkozólag elvileg kifogásolható, joggal felvethető a kérdés, hogy vajon a váltótörvény csakugyan létesítette-e ezt a kivételes helyzetet s ha igen, helyeselhető-e legalább gyakorlati szempontból, vagy pedig valamint a forgatmány, úgy az engedmény által is elvágja-e a váltótörvény a causa hatását? Ezen utóbbi nézetet valja Zsögöd.

Minket az a megfontolás vezet, hogy superflua lex non loquitur. Ha a váltótörvény a váltóengedmény hatását mindenben egyezőnek vette fel a forgatmányéval, akkor miért szól külön az engedményről? Minek különböző elnevezés, mikor ugyanaz a jog?

Maga az a körülmény, hogy a váltótörvény az engedményező (utóforgató) váltójogi kötelezettségét kifejezetten megtagadja, még nem elég ok egy különböző elnevezésre. Sőt ez annyiban mellettünk is szól, amennyiben a váltótörvény ez által az engedményezés egyik hatását kifejezetten megemlíti, vagyis azt, hogy elvileg az engedményező nem felelős. S hogy az engedményező a causától elszakítva nem felelős, nem lehetett volna szebben kifejezésre hozni, mint

az által, hogy az engedményezőt váltójogilag nem tette a törvény felelőssé és pedig azért, mert a váltó causátlan!

Ennélfogva Nagy Ferenczhez és Plószhoz csatlakozunk és azt állítjuk, hogy a váltótörvény azért szól az engedményről, mert engedményi hatásokat akart létesíteni, de — és itt elválnak Nagy Ferencztől és Plósztól — csak annyiban, amennyiben ez a váltókövetelés önbevégeztségével ellentétben nincs. Ezt a következőképp gondoljuk:

VIII. Váltóengedmény esetén az adós jogositva van vizsgálni az engedményező jogának gyökerét, de tovább nem mehet. Vegyük, hogy az engedményező a rendkívényes s hogy az elfogadónak beszámítási kifogása volna a rendkívényes ellen. A rendkívényes a váltókövetelés engedményezése által az elfogadó beszámítási kifogását elvágja a váltókövetelés önállóságánál és önbevégeztségénél fogva. A beszámítási kifogás a causán tökéletesen kívül áll. A váltótörvény „a váltóból eredő jogokról” beszél, ezzel pedig szerintünk kifejezi, hogy a váltóadás csak a kérdéses causa fogyatékoságára hivatkozzék.

Ennyiben tehát egyezünk Zsögöd nézetével, aki csakugyan épp a beszámítási kifogást hozza fel példaképpen, bár tőlünk eltérő indokolással.

E nézetünk támogatására hivatkozunk az angol jogra, hol ez megállapodott jogszabály, bár kifejezetten az *utóforgatmányra vonatkozólag*, tekintve, hogy a váltótörvény az *utóforgatmányra vonatkozólag* az angol rendszert követi és másodsor, mert az *utóforgatmány* hatásai tökéletesen azonosak a váltóengedmény hatásaival a magyar váltójogban (l. az angol jogra Chalmers i. m., Byles i. m. és Willis i. m.).

IX. Végül azon kérdést kell megoldanunk, hogy az engedményes jogositva van-e a váltót forgatmány útján tovább adni?

A váltótörvény erről nem szól, de feltehetjük, hogy azért nem, mert a forgathatóság a váltónak természetes kelléke (nem lényeges!) s a forgathatást természetesnek, magától értetődőnek tartotta (v. ö. erre nézve Nagy F. i. m.).

X. Fejtegetésünk engedménye tehát az, hogy a váltóengedmény hatásában különbözik a forgatmánytól, de különbözik a közönséges eredménytől is, az tehát nem egyszerűen engedmény, hanem *sui generis váltóengedmény*.

Dr. Mike Lajos.

Különfélék.

— **Lapunk második czikke** kapcsán közöljük a következő rendeletet, mely több tekintetben illusztrálja állításainkat:

Producta exhibent inquisitionis acta, Comitatum Nitriensem in decernenda Tortura incaute nimis processisse, cum remotiora tantum indicia de perpetrato ab inquisito furto adfuerint. Errasse quoque Comitatum in eo, quod parentibus contra ipsas proles suas iuramentum in ordine ad convincendum in causa criminali detulerit. Quare id exprobandum illi erit simulque injungendum, ut in posterum praescriptum legum criminalium accuratius observare studeat.

Assertum porro querulantis, membra sua per torturam adeo laesa esse, ut ad necessitatem rogandae stipsis deductus sit, per inspectionem ocularem a Medico aut Chirurgo suscipiendam verificetur; quo facto, si illud verum esse repertum probatumque fuerit, Comitatus Nitriensis aut quicumque culpam injustae torturae gesserit, ad praestandam querulanti satisfactionem aut necessariam alimentationem absque praevia ulteriori discussione condemnandus sit.

d. 11. Xber 1775.

Josephus Corregens.

Nagy Ferencz, a kereskedelemügyi miniszterium államtitkára jelenlegi posztójában is szorgalmas művelője a kereskedelmi és váltójognak. Két nagy munkája ismét újabb kiadásban jelent meg. A *kereskedelmi jog kézikönyve* ötödik kiadását érte meg. A mű ötödik kiadásából most jelent meg a befejező második kötet. A két kötet ára 18 korona. — A *magyar váltójog kézikönyve* harmadik kiadásban fekszik előttünk. Ez a munka, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia a Sztrokay-díjjal, mint a megjelenése évében legkitűnőbb jogi művet jutalmazta, rövid négy év leforgása alatt, két kiadásban fogyott el. Ára 10 K. — Mindkét műnél kiemeljük

az a gondos kiegészítést és pótlást, amelylyel a tudós szerző könyveinek használhatóságát és a gyakorlati élettel való folytonos és együttes haladását fokozni törekszik. Az újabb belföldi és jelentősebb külföldi törvények és rendeletek, különösen pedig a bírói gyakorlat beható figyelemben részestültek.

— **A Döntvénytár** III. folyamának XIX. kötete (az egész gyűjtemény 87. kötete) jelent meg. Kiadja a Jogtudományi Közlöny szerkesztősége.

— **Tanulmányok a nemzetközi magánjog köréből.**

Dr. Helle Károly debreczeni jogakadémiai tanár ily cím alatt értékes három tanulmányt tett közzé. Az első tanulmány a nemzetközi magánjog nomenclaturájával foglalkozik, a második a nemzetközi magánjog fontosabb elméleti, a harmadik e tudomány gyakorlati jelentőségű vitás kérdéseit tárgyalja. Szerző műve a nemzetközi magánjog hazai aránylag szűkkörű irodalmának nyeresége és érdekléssel várjuk a tanulmányok folytatását, mert azokban szerző kilátásba helyezi azon alapelvek és szempontok kifejtését, amelyek nemzetközi magánjogunk megalkotásánál figyelembe veendőek lesznek.

— **A bélyeg- és illetékszabályok szótárát** készítette el *dr. Pap Dávid*. A 930 oldalra terjedő kötet első és nagyobbik része a tulajdonképpeni szótárt, második része e szabályok szövegét és az azokhoz csatlakozó törvényeket tartalmazza. A szótár-rész betűsoros rendben foglalja össze a bélyeg- és illetékszabályoknak, valamint az azokat kiegészítő törvényeknek, továbbá az azokra vonatkozó rendeleteknek és joggyakorlatnak tartalmát. E betűsoros rendben az illetékszabályok akként vannak földolgozva, hogy a szabály tartalma egynéhány szóval jeleztetvén, utalás történik a szabályok megfelelő szakaszára, a nélkül, hogy a szabály maga a szótárban lenyomtatva lenne. Az illetéki díjjegyzék, a rendeletek, a későbbi törvények és a joggyakorlat azonban olyképpen vannak földolgozva, hogy a megfelelő czímszó alatt megtalálni a díjjegyzéknek, a rendeletnek, a törvénynek s a közigazgatási bírósági ítéletnek szövegét magát is. A második rész a bélyeg- és illetékszabályok hiteles szövegét tartalmazza az 1885-iki kiadás alapján, úgy azonban, hogy az 1885 óta illeték ügyekben alkotott törvények vagy törvényes rendelkezések a «Bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok hivatalos összeállításának» megfelelő helyére beillesztettek ugyanazon rendszer szerint, ahogy az 1885-iki hivatalos kiadás az 1882 óta alkotott új szabályokat az 1882-iki hivatalos kiadásba beillesztette. A kitűnő rendszerrel, nagy gonddal készített mű hézagot pótol.

— **Elfogadható-e a nagykorú fél volt gyámja által a fél nevében beadott felebbezés?** Alperes felülvizsgálati kérelmében első sorban azt panaszolja, hogy a felebbezési bíróság jogszabályt sértett, midőn annak ellenére, hogy a törvénytelen gyermek anyja nagykorúságát már elérte, az anya volt gyámjának e minőségében beadott felebbezését elfogadta s eme felebbezés alapján az ügy elbírálásába bocsátkozott, s az ügyet ítélettel is ellátta.

E panasznak nincs megállható alapja, mert igaz ugyan, hogy F. A., ki a pert Budapestén 1898. évi május hó 11-én született törvénytelen gyermeke: F. P. tartása iránt W. J. gyámja által folyamatba tette, az iratok mellett fekvő hivatalos bizonylat szerint, a württembergi Bieberachban 1877. évi szeptember hó 6-án született s ekként a reá alkalmazandó német polgári törvénykönyv szerint teljeskorúságát 21-ik életkorának betöltésével, vagyis 1898. évi szeptember hó 6-án, tehát az elsőbírósági ítélet meghozatala előtt elérte és hogy ugyanő épp ez oknál fogva az 1900. évi január hó 17-én megtartott elsőbírósági tárgyaláson saját személyében perbe lépett és ügyvédet vallott, következőképp W. J. gyámi minősége az elsőbíróság ítéletének meghozatalakor már megszűnván, ugyanő F. A. nevében felebbezési joggal nem bír, mégis, minthogy a felebbezést ugyanaz az ügyvéd adta be ellenjegyzése mellett, ki a keresetet benyújtott gyámot, később pedig a nagykorúvá vált anyát is képviselte és a felebbezés ennek tartalma szerint mégis a törvénytelen gyermek anyja, vagyis F. A. érdekében adatott be; minthogy továbbá

azt a tévedést, hogy az ügyvéd a felebbezést nem mint az önjogu anya, hanem a volt gyám képviselője adta be, az is okozhatta, hogy az elsőbíró ítéletének fejezetében felperesként tévesen nem a törvénytelen gyermek anyját, hanem annak volt gyámját nevezte meg, és minthogy az anya a felebbezési tárgyaláson a felebbezést külön kifejezetten is magáévá tette, a felebbezési bíróság nem sértett jogszabályt, midőn eme szóval is ismételt felebbezést további eljárása alapjául elfogadta. (A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsának 1901 szeptember 13-án I. G. 278. sz. a. hozott ítéletéből.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák ügyvédek mozgalma.** November hó 6-ikán d. e. 10 órától esti 7 óráig tanácskozott az osztrák igazságügyminiszter az osztrák ügyvédi kamarák állandó delegációjának e célra kiküldött bizottságával az osztrák ügyvédek kívánságairól és panaszairól. A miniszter elismerte, hogy az ügyvédi karnak válságos a helyzete, s hogy ennek veszélyeit el kell háritani. Ha az igazságügyi kormányzat mindenképp előtt a törvények végrehajtásáról tartozik is gondoskodni, erre csak akkor képes, ha a közremunkálásra hivatott összes közegekre terjeszti ki gondoskodását. A sebekhez óvatossággal szabad csak nyulni, de ha a gyógyulás megköveteli, a késtől sem szabad visszariadni. Reményli, hogy a tanácskozások oly eredménnyel járnak, amely nemcsak az ügyvédi karnak, hanem az igazságügynek is javára fog szolgálni. Az ezután megindult tanácskozásban a miniszter az ügyvédi kar panaszainak javarészeire megígérte az orvoslást. Az u. n. «titkos rendeletek» tárgyában kijelentette, hogy a kezdetben elkerülhetetlenül szükséges általános utbagazításokon kívül általános rendeletet nem bocsátott ki, s hogy csak a bírósági vizsgálatok elintézéséről lehet szó. Ha az ilyen elintéзések alkalmából egyes esetekben néhány elnökség részéről általános rendelkezések bocsáttattak ki, ez az igazságügyminiszter ingerentiája nélkül történt. A bírósági felügyelők intézménye a polgári perrendtartásnak a gyakorlatban való életbeléptetésénél kitűnően bevált. Az anyagi jogszolgáltatásra a bírósági felügyelők soha befolyást nem gyakoroltak. A legfelsőbb törvényszék bírái számának a végből való szaporítását, hogy e törvényszék szóbeli felülvizsgálati tárgyalásokat is folytasson, ami ez idő szerint túlterheltsége miatt alig lehetséges, a miniszter jogos kívánságnak mondotta, amelynek teljesítését tőle telhetőleg elő fogja mozdítani. A gondnokságoknak egyenlően való elosztása az ő óhajának is megfelel; a zugírászat ellen érélyesen kell fellépni. A polgári perrendtartásnak és a végrehajtási eljárásnak az ügyvédektől kívánt módosítását a miniszter korainak mondotta. Különösen a visszahelyezésre vonatkozó határozmányoknak megváltoztatása a legközelebbi idők tapasztalatai szerint, amelyeknél fogva remélhetni, hogy a panaszok teljesen el fognak hallgatni, feleslegesnek tetszik. A végrehajtási eljárás reformja nem lehetséges oly lényeges részeinek módosítása nélkül, amelyekre nézve a mezőgazdasági testületek, valamint a pénzügyintézetek kívánságai figyelembe veendők. Egyes kezdeményező indítványokhoz örömet fog hozzájárulni, s tekintettel a kincstár érdekére, az ügyvédekre rótt szavatosság kérdésében a pénzügyminiszteriummal meg egyezésre igyekszik majd jutni. Elvileg azon állásponton van, hogy azok az ügyvédek, akik a szegények képviselőjének terheit nagyobb mértékben viselik, az állam pénztárából megfelelő kárpótlásban részesüljenek. Az ügyvédi rendtartás reformját sürgősen szükségesnek tartja, s véleményadásra fel fogja szólítani a kamarákat. Amennyiben az ügyvédek a közigazgatási eljárásra vonatkozólag is nyilvánítottak kívánságokat, ezeknek figyelembevételére kész; az a véleménye, hogy minden egyes közigazgatási ágra nézve külön javasla-

tokat kellene kidolgozni és ezeket ő maga megküldené az illetékes miniszteriumoknak s a maga részéről támogatná. A tanácskozás végén a miniszter kijelentette, hogy fentartja magának, hogy szükség esetén újra a bizottsághoz forduljon.

— **A bíró elmozdíthatlansága.** Baden nagyhercegségnek a bírói szervezetről szóló törvénye azon rendelkezést tartalmazza, hogy a járásbíró működése első öt éve alatt az igazságszolgáltatás érdekében beleegyezése nélkül *nem bírói állásra* is áthelyezhető. Hessen nagyhercegségben is van érvényes analog szabály, csak hogy itt csak az Oberlandesgericht teljes-ülése mondhatja ki kétharmad szótöbbséggel az ügyészség indítványára szóbeli tárgyalás alapján az áthelyezés szükségességét.

A német bírói szervezeti törvény szerint azonban a bíró csak bírói határozattal s csak bizonyos meghatározott esetekben, a törvény által meghatározott formák betartásával helyezhető át *más bírói tisztségre*.

Egy konkrét esetben egy hesseni járásbíró alkalmaztatásának első öt esztendeje alatt más járásbíróshoz helyeztetett át jegyzői minőségben. A járásbíró erre nyugdíjazás iránt folyamodott és beperelte a nagyhercegséget a nyugdíj és a régi fizetés közti differenciára. A birodalmi törvényszék a keresetnek helyt adott és kimondta, hogy a birodalmi törvénnyel szemben a jelzett állami törvények hatálylallyal nem bírnak s a bíró csak bírói tisztségre helyezhető át a birodalmi törvényben körülírt feltételek mellett.

— **Az ipari jogok védelmére alakult társaság** kölni kongresszusán oly értelmű határozat hozott, hogy kívánatosnak mutatkozik az ipari jogok védelmére irányuló perek ítélőbíróságát nem csupán jogtudós bírákból alakítani, hanem annak körébe szakértő ülnököket is bevonni. A Juristenzeitung megtámadja e rezolúciót s az ily tárgyú pereket kizárólag jogtudós bírák által tartja elintézhetőnek, a laikus elem bevonását itt még veszélyesebbnek tekintvén, mint a bűnügyekben. Ha szakszerű kérdések merülnek fel, melyeket speciális ismeretek nélkül megoldani nem lehet, — mondja a nevezett lap, — ám hallgassanak meg szakértőket, a kellő számmal, — de anyagi jogszabályok alkalmazása nem bízható megnyugvással az arra teljesen készületlen laikus egyénekre.

— **Egy percznyi fogházbüntetés.** Az angol igazságszolgáltatás eredetiségét illusztrálja a következő eset: A *sydney-i* esküdtbíró elé egy fiatal leány került, ki törvénytelen gyermekét el akarta emésztetni. A vád gyilkosság kísérletére szolt, de a bíróság elnöke resuméjában reámutatott, hogy a vád így meg nem állhat. A verdict ehhez képest a vádlottat csak a szülés eltitkolásában mondotta bűnösnek, de határozata felett az egész éjjelen át tanácskozott. A bíróság erre egy percznyi fogházra ítélte a leányt, ami bizonyára a legnagyobb record, melyet a büntetés minimumának ellenzői eddig elértek.

Hibaigazítás. Dr. Klein Edének lapunk mult számában közölt cikkében több nyomdai hiba van. És pedig: A 328. l. 2. hasábon a 3. sorban alulról «A második» helyett olvasandó «A 2» vagyis két. — A 329. l. a 23. sorban felülről «kivétel» helyett olvasandó «kitétel». — A 329. l. a 25. sorban felülről a 4. szó «azt» kihagyandó. — A 329. l. a 26. sorban «vehetem» helyett olvasandó «vetem» és «bátorság» helyett olvasandó «botorság». — Végre a jegyzetben Fischerhenle helyett olvasandó Fischer-Henle, t. i. dr. Fischer Ottó és Henle Vilmos.

A Magyar Jogászegylet f. hó 16-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Reichard Zsigmond előadása: Javaslatok a büntető-törvény módosítása tárgyában. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Lapunk jelen száma a rendesnél félírvvel nagyobb terjedelemben jelen meg.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az országos ügyvédgyűlés. I. *Dr. Nagy Dezső* budapesti ügyvédi kamarai titkártól. — II. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A vörös talár. *Dr. Kenedi Géza* budapesti ügyvédtől. — Magán-tervezet a büntető-törvény módosítása tárgyában. *Dr. Reichard Zsigmond* törvényszéki bírótól. — Végrendeleti öröklés. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvédtől. — *Fog-irodalom:* A honosság a büntetőjogban. Elméleti és összehasonlító tanulmány, különös tekintettel a magyar büntető törvénykönyvekre és azoknak Horvát-Szlavonországhoz való viszonyára. Irta dr. Dole-schall Alfréd. *Dr. R. S.* — *Törvénykezési Szemle:* A semmisségi okok megjelölése. *Dr. Fördögh Árpád* budapesti ügyvédtől. — Külföldiek képviselte szabadalmi ügyekben. *Dr. Fazekas Oszkár* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. törvényszékek felebbviteli tanácsai köréből. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az országos ügyvédgyűlés.

I.

A negyedik országos ügyvédgyűlés folyó november hó 24-ikén és a következő napokon fog megtartatni. Az első 1885-ben, tizenhat évvel ezelőtt volt. Nem mondhatjuk, hogy sürű egymásutánban követték egymást, pedig az ügyvédi bajok felett való panaszok folyton napirenden voltak, egyes időközökben pedig valóságos elemi erővel törtek ki és a bajok orvoslása tekintetében amaz idő óta majdnem semmi sem történt, még csak új ügyvédi rendtartás sem készült.

Ugy látszik, mintha belefáradtak volna az ügyvédek még a gyűlésezésbe is, amelyre pedig annyi dispositióval bírnak. A meddő küzdelemnél alig van fárasztóbb. S az is érdekes, hogy 1885 óta az igazságügyi kormányok folytonosan biztatták az ügyvédeket; egész sereg ügyvédi rendtartási tervezetet készítettek és tettek közzé. De csak a biztatásnál maradtak, törvény egyikből sem lett. Törvényjavaslataik tervezet korukban túlélték magukat. Sajátságos elődés volt ez, közben apró szunyókálásokkal és így tartana ez még valószínűleg mostan is, ha közbe nem jön a polgári perrendtartás tervezetének ebben az évben való közzététele, mely pillanat alatt rázza fel az ügyvédi kart s mint egy villanyütés állította azt talpra az egész országban.

Ennek nyomán kelt életre az 1901-ik évi országos ügyvédgyűlés. Alkalmi oknak köszönheti létrejöttét, ami azonban fontosságából mit sem von le, de sőt nagyobb jelentőséget kölcsönöz neki.

Részünkről nem volnánk barátai annak, hogy az ügyvédgyűlés meghatározott visszatérő időszakokban sablonszerűleg egybehivassék. A mondvacsinált gyülekezetek megfelelő súlylyal nem bírnak, mert nem a sokaság hat, hanem az erő, amely azt mozgatja. Éppen ezért hiszszük, hogy ennek az országos ügyvédgyűlésnek meg lesz a súlya és a hatása is. Főleg a vidéki ügyvédek voltak azok, kik a gyűlés megtartását kezdeményezték. Ők, kik elszórtan nagyobb területen vannak, érezték a tömörülés szükséges voltát. Reméljük, hogy kellő számban és megfelelő erővel vesznek részt és a tanácskozásból is kiveszik a maguk illetőségét. Csak ez adhatja meg a gyűlésnek az országos jelleget és azt a hatást, amelyet tőle várunk.

A vidék élénk részvétele szerfelett termékenyítő hatással lesz a gyűlés működésére. Ha a különféle viszonyokból fakadó óhajok és követelmények kifejezésre jutnak, csak akkor ismerhetjük fel azt, hogy melyek azok a közös vonások, amelyekben a különféle érdekek összefutnak. Örömmel értesülünk, hogy a vidékről szép számmal jelentkeztek tagok, üdvözljük őket, közreműködésüktől szép eredményeket várunk.

A fentebb jelzett irányt inaugurálta az állandó választmány, midőn az egyes kérdésekre előadókul és véleményezőül az ország minden vidékéről kért fel kartársakat, kik már eddigelé is szép előkészítő tevékenységet fejtettek ki.

A gyűlés napirendje érdekes és változatos. A tárgysorozat élén a polgári perrendtartás tervezete áll, amely jelenleg legidősebb. Az egyes ügyvédi kamarák e kérdésben már mind kifejtették álláspontjukat, mely egyhanguan elítélő volt az ügyvédséget illető pontjaira nézve. Az igazságügy-miniszteriumban tartott szaktanácskozmány a budapesti ügyvédi kamara felterjesztése alapján részletesen foglalkozott e sérelmekkel. A tárgy maga már ki van merítve és az országos ügyvédgyűlés nem lehet egyéb, mint egy hatalmas demonstratio a kapucsukás előtt. Meg volt ennek a mozgalomnak már eddig is a maga hatása. A jobban informált miniszter engedett a jogos kívánságoknak, legalább ezt röpitette világgá egy félhivatalos az ügyvédgyűlés küszöbén. Ez is eredmény, de itt nem szabad megállani, az ügyvédgyűlésnek tovább kell tekinteni. Ezután kezdődik még csak a munka a törvényhozó testület előtt; gondoskodni kell arról, hogy ez előtt is kellő súlylyal essék latba az ügyvédi közvélemény megnyilvánulása. Az ügyvédgyűlésre tehát e tárgyban még nagyon fontos feladat vár.

Az ügyvédség szervezeti kérdései, a bifurcatio, a numerus clausus szintén ott szerepelnek a tárgysorozatban. Mi részünkről egyiknek sem vagyunk barátai, de helyesnek tartjuk a kérdések napirendre való kitűzését. Ezek az eszmék lappanganak, intimebb körökben hő pártfogóik vannak, ki kellett tehát őket hozni a nagy nyilvánosság elé, nézzenek farkasszemet pártolóik és ellenzőik. A lefolytatandó vita igen hasznos utmutató lesz a törvényhozásra is.

Jó hatást várunk attól is, hogy az ügyvédi pályára való tödülés kérdése a nyilvánosság előtt megtárgyalatik. Hasznos tanulságok fognak felszínre kerülni nemcsak magára az ügyvédségre, hanem a szülőkre és a pályaválasztó ifjúságra nézve is.

Az ügyvédi nyugdíj kérdésében szintén alkalma lesz az ország ügyvédi karának kellő súlylyal megnyilatkozni, amire nagy szükség is van, mert az igazságügyi kormány magatartása ebben a kérdésben valóban érthetetlen. Nem tudott többet tenni az évtizedek óta ápolt közóhajjal szemben, mint hogy rideg merevséggel utasította vissza azt és a törvényhozó testület előtt oly színben igyekezett feltüntetni e törekvést, mint amely még a komolyságot is nélkülözné. S tette ezt az igazságügyminiszter akkor, midőn az ügyvédi kar a kormánytól és az országtól egyetlen krajczár anyagi áldozatot nem kért, hanem csak a lehetőség megadását. Az ügy több mint egy éve alszik az igazságügyi kormány büróiban. Az ügyvédgyűlés feladata lesz erélyes és méltó hangon tartott enunciatióval életet rázni ebbe a nagyfontosságú ügybe.

Az ügyvédgyűlés két általános igazságszolgáltatási kérdéssel is foglalkozik; mind a kettő a szegényebb sorsu polgárokat érinti első sorban. Miképpen lehetne az igazságszolgáltatást reájuk nézve olcsóbbá és hozzáférhetőbbé tenni és hogy miképpen kiméltessenek meg a közigazgatási büntető igazságszolgáltatás önkénykedéseitől, megengedtessek-e ezeknek szabadságvesztési büntetés kiszabása. Mindkét kérdés arra vall, hogy az ügyvédi kar mindig helyt és őrzt áll ott, ahol a magasabb igazságszolgáltatási és humanitárius érdekek megvédéséről van szó. Az ügyvédi kart nem vezetik és nem is vezethetik önző, szűkkeblű czéhbeli érdekek. Az ügyvédi kar saját érdekeinek megvédésére csak addig a határig gondol, ameddig az az általános igazságszolgáltatási érdekekkel összhangban van, de sőt azok tisztántartására elengedhetetlenül szükséges. Nemcsak az egyes ügyvédek érdeke az ügyvédi kar függetlensége, magasabb színvonala és tisztességes munkájának megfelelő díjazása, hanem első sorban a jogkereső közönségé, amelynek jogai és jogos érdekei megóvása céljából ilyen attributumokkal felruházott ügyvédségre van szüksége. Csak az ilyen ügyvédség az, mely az igazi birói függetlenséget fentartja, amidőn az ügyvéd erőteljes fellépése kellőképpen ellensúlyozza az illetéktelen erők befolyásoló törekvését.

E szempontokból mi sok jót és hasznosat várunk az országos ügyvédgyűléstől és őszinte szívből üdvözljük azt.

Dr. Nagy Dezső.

II.

A már évek óta tartó súlyos gazdasági válság teljesen megbénította a forgalmat, aminek következtében a bíróságok tennivalója és ezzel együtt az ügyvédi irodák ügyforgalma is napról-napra kevesedik.

A budapesti kir. törvényszéknél a folyó évben 1041 rendes per tétetett folyamatba, holott az 1900. év megfelelő szakában 1180, 1899-ben 1225 kereset lett benyújtva.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél 1900. év november 15-ig 3113, az 1901. nov. 15-ig 2231 kereskedelmi per; 1900-ban 3497, 1901-ben 2338 váltóper indult meg. *Ugyanezen bíróságnál a folyó évben november 1-ig huszonegyezeröttszázzal kevesebb beadvány érkezett, mint a múlt év első 10 havában.* (1900-ban 126,237, 1901-ben 104,663.)

A fővárosi járásbíróságok ügyforgalma is lényegesen csökkent.

A budapesti I—III. ker. kir. járásbíróságnál a múlt évben november hó 15-ig 4015, az idén csak 2974 sommás per indittatott.

A IV. ker. kir. járásbíróságnál a folyó évben 1567-el kevesebb per indult meg, mint a múlt év megfelelő szakában.

Az V. ker. kir. járásbírósághoz a folyó év november hó 1-ig 15,150 sommás per érkezett. A múlt évi ügybejövétel ugyanezen időszakban körülbelül 16,230 volt.

A VI. ker. kir. járásbírósághoz a múlt évi október 1-ig körülbelül 15,680, ez évben csak 13,830 ügy érkezett.

A VIII.—X. ker. kir. járásbíróságnál 1900 november hónapig 15,200, a folyó évben csak 13,840 sommás per érkezett.

A VII. ker. kir. járásbíróság az egyedüli, amely némi emelkedést mutat (1900-ban 17,000; az idén 17,660).

Ezekből az adatokból kiderül, hogy Budapesten a folyó évben 1022-vel kevesebb rendes per, 1160-nal kevesebb váltóper, 6000-el kevesebb sommás per tétetett folyamatba, mint a múlt év megfelelő időszakában.

Ellenben a budapesti ügyvédek száma folyton emelkedik. 1897-ben 1040, 1898-ban 1089, 1899-ben 1110, 1900-ban 1135 működött a fővárosban. A jelenlegi létszám 1180.

Az aránytalanság az egész országban ily nagy. Bár pon-

tos adatok nem állanak rendelkezésemre, tudomásom szerint számos vidéki bíróságnál lényegesen megcsappant a munka, de az ügyvédek száma mindenütt emelkedőben van. 1897-ben 4639, 1898-ban 4717, 1899-ben 4744, 1900-ban 4801 volt az ügyvédek száma.*

Ezek az adatok mindennél világosabban bizonyítják, hogy az ügyvédség peres és perenkívüli tevékenysége folytonosan apadóban van, ellenben az ügyvédek száma — különösen a nagyobb városokban — állandóan nő, a fiatalság tódulása e pályára nem akar alábbhagyni.

Ebben a szomorú helyzetében találta a magyar ügyvédséget a polgári perrendtartásról szóló törvénytervezet, melynek törvénybe iktatása az ügyvédi kart a jelenleginél is sokkal rosszabb helyzetbe hozta volna.

Az egész ügyvédi kar mint egy ember szállott sikra a tervezet sérelmes intézkedései ellen.

Az ügyvédi közvélemény kívánságaiban a legnagyobb önmérsékletet tanusította. A proponált módosítások egytől-egyig keresztülvihetők, a nélkül, hogy a tervezet alapfalai meginognának és a közérdek bármily irányban veszélyeztetve volna.

Hogy ennek a mozgalomnak több tekintetben sikere van, az ma már kétségen felül áll. A birói kar legkiválóbbjai támogatták az ügyvédség kívánságait és az igazságügyminiszter teljes loyaltással ismerte el számos propositio helyességét.**

Még nem ismerjük a javaslat végleges hivatalos szövegét, nem tudjuk, mily terjedelemben respektáltattak az ügyvédi kar jogos kívánságai. De ha teljesen, minden pontjában magáévá tette volna is a miniszter a kamarák felirataiban kifejtett propositiókat, akkor is igen időszerű volt a magyar ügyvédek egyetemének képviselőit hivatott *magyar ügyvédgyűlést* összehívni, hogy ez a testület manifesztálja az ügyvédség összeségének állásfoglalását a tervezet sérelmes rendelkezéseivel szemben és hogy szavának súlyát felemelje az ügyvédség általános, szervezeti reformja érdekében is.

Mert ne higgyük, hogy magában a perrendtartásban meg lehet orvosolni az ügyvédség összes sérelmeit, hogy bármilyen perrendtartás is panaceát hozhat az idült sebekre, megjavíthatja helyzetünket.

Az ügyvédi kérdés a perrendtartással csak annyiban függ össze, amennyiben ha az a tervezet törvénynyé vált volna, amely ezen év elején napvilágot látott, még jobban megrontotta volna a jelenlegi sanyaru állapotokat is, anélkül, hogy az általános érdeknek csak egy szemernyit is használt volna.

De azzal legyünk tisztában, hogy bármilyen kiméletes és reánk nézve kedvező perjogi reform valósíttatik is meg: a dolog természeténél fogva a szóbeli eljárás a pereskedést egyszerűbbé és olcsóbbá teszi, ami az ügyvédi jövedelmekre sem fog hatás nélkül maradni. Mi itt a lehetőség határain belül a saját speciális közérdekeinket alárendeljük az általános közérdekeknek és a legnagyobb lelkesedéssel vagyunk hívei és szószólói az anyagi igazságot szolgáló modern perrendtartásnak.

De ha a perrendtartásban nem is kívánunk a magunk részére a jogszolgáltatási közérdek rovására semmi előnyt kivívni, viszont a törvényhozó sem tévesztheti szem elől,

* Az ügyvédség a perrendtartás tervezetében című tanulmányomban kimutattam, hogy míg Magyarországon minden 3400, Budapesten minden 650 lakosra esik egy ügyvéd, addig Németországban 7500, Ausztriában 6000, Berlinben 2400, Hamburgban 3700, Frankfurtban 1650, Bécsben 1600, Prágában 1090 lakosra esik egy ügyvéd.

** A mozgalom által elért sikerek teljesen igazolták a mozgalom szükségességét, jogosságát és helyességét és éppen azért nem tettek senkinek sem jó szolgálatot a napi sajtó némely organumai, melyek ez alkolomból jónak látták az ügyvédi kar törekvéseit önző, haszonleső osztályérdekek harczaként valósággal megbélyegezni.

hogy «a jó igazságszolgáltatás lényeges kelléke az erkölcsiileg és anyagilag független ügyvédség» (Fodor) és hogy a perjogi reform sikerét tesszük kockára, ha az ügyvédség dekadens helyzetén mielőbb nem segítünk és nem akadályozzuk meg a kar teljes dekompozícióját

Ha a korlátlan beözönlésnek gátat nem vet az állam, ha az ügyvédi karba való felvétel feltételei nem szigorítottak, a joggyakorlati idő meg nem hosszabbíttatik, a fegyelmi jog gyakorlása enyhességéből nem veszít, a tisztességtelen verseny és a titkos és hivatalos zugírászat meg nem fékeztetik: ezzel az anyagi gondok súlya alatt görnyedő testülettel az új perrendtartás életbeléptetésének nehéz munkája aligha lehet sikeres.

Az ügyvédség alapos szervezeti reformját össze kell kapcsolni a peres eljárás újjáalkotásával.

De a perjogi reformtól el is tekintve, az ügyvédi kar elég ideje vár a reformra, amely teljesen elő is van készítve és amelynek minden részlete elegendőképp megérett a kivitelre.

Az ügyvédgyűlés tárgysorozata a perrendtartás tervezetének kritikáján kívül az ügyvédség szervezeti reformjának tárgyalására is bő alkalmat nyújt és nem kételkedünk benne, hogy az ügyvédség megragadja az alkalmat, hogy meggyőzze az igazságügyi kormányt kívánságaink jogossága, helyessége, keresztülvihetősége és szerénysége tekintetében.

A perjogi reform a legjobb alkalom arra, hogy a mulasztások helyreépíttassanak.

Dr. Balog Arnold.

A vörös talár.

Szokatlan ugyan a jogtudomány magas kerítésén áttekintgetni a szépirodalom virágos kertjébe, azonban Briex törvénykezési drámáját nálunk is oly nagy sikerrel és a közönség oly eleven érdeklődése mellett adják, hogy ahhoz egy-két szót szólni valóban érdemes. Nemcsak azért, mivel a laikus közönség ebből a drámából ugyancsak sötét ítéletet merit a modern törvénylátás tekintetében, de azért is, mivel ezt a darabot a jogászok is sorra megnézik és a színházból egész sor nyugtalanító, megoldatlan kérdést visznek magukkal haza. Ugyan, csakugyan olyan-e a világ minden bírói és ügyészi kara, amilyennek Briex a francziát látja? Ugyan ilyen-e a mienk is? A bürokratizmus, az előmenetel vágya, a rossz tradíció, a csökönyös megszokás csakugyan olyan lelkiismeretlenné és kegyetlenné tudja-e tenni a magisztrátust és a vizsgálatban a pszichológiai kinvallatás csakugyan olyan borzalmas módon működik-e még most is, mint ahogyan a francia író ezt az egész világ előtt föltárja és a mi színművészeink nem kis bravourral magyarázzák?

Mindezekre a kérdésekre azzal a banalitással lehetne itt is válaszolni, amilyenel a legtöbb bíró és ügyész válaszol reá: hiszen igaz, hogy megvannak a maga bajai és visszaélései a törvénykezésnek is, Briex azonban tulhajt mindenben és karrikaturát rajzol az igazságokból.

Mindazáltal ez a válasz nem volna megnyugtató. Azok, akik így beszélnek, maguk is érzik, hogy ez csak fölületes megnyugtató. Az író mindenesetre élesen pointíroz, mivel hatni akar és a hatáshoz ez szükséges. Látnivaló, hogy magát a cselekményt nem helyezi tiszta területre, hanem egy határszéli törvényszéknél játszátja le a drámát, ahol a bászk és francia vérmérséklet különbözősége is használ céljainak s ahol végre is provinciális lomposság és kicsinyesség dominál a dráma fölött. Párisban bajosan volna elképzelhető ez a rettenetes dráma. És mégis, mindenki érzi, hogy ezeket az ítélő bírákat, ezt az elnököt látta valahol valamiféle formában, de különösen látta Mouson vizsgálóbíró, a dráma legvisszataszítóbb alakját, akinek maszkját, mozgását, uraskodásait, apró szokásait, de még öltözködését is gyönyörűen

komponálta össze a mi színművészünk olyan alkatrészekből, amilyeneket mi az életben, ha nem is egyben, de részletekben, szétszórva és ugyancsak ilyen kegyetlen jellem külső ismertetőjelei gyanánt magunk is láttunk.

Lehámozva e drámáról az irodalmi öltözetet és levonva mindazt, ami a tendenciára tartozik, Briex azt mondja a világnak, hogy a modern ügyészi és bírói kart rövidlátóvá, lelkiismeretlenné, sőt kegyetlenné és embertelenné teszi a folytonos előlépési vágy, általában véve pedig a bürokratizmus.

Hogy ez a tétel elvileg igaz, azt mi jogászok magunk is tudjuk, hiszen a közpályán munkánk java éppen abból áll, hogy ellene garanciákat s mindig újabb és újabb garanciákat szerezzünk. De Briex azt mondja, hogy ezek a garanciák nem érnek semmit. A védőügyvéd elmaradása a vizsgálatnál egymaga elég arra, (pedig nálunk nincs is megengedve) hogy a vizsgálóbíró erkölcsi keréketörést végezzen a vádlotton.

Viszont a védelem, a nyilvánosság és az esküdtbíró-ság minden biztosítéka kevés arra, hogy az ártatlan vádlottat megmentse, ha az ügyészek és a bírák lelkiismerete a bürokratizmus bilincseibe van verve és a magisztratus személyeinek érdek-összeköttetései az igazságügyi gyilkosságot kívánják. Magának a sajtónak nagy ellenőrző szerepe is úgy van beállítva, hogy még az is a bürokratizmus kezére dolgozik, bár öntudatlanul, de mégis úgy, hogy a bírák valamely nagy delinquensnek sikeres elítélését maguk is örömmel kürtölik világgá, mivel a «siker» előlépésüknek használ.

Mindezek a motivumok nálunk is ismerősek és úgy látszik, hogy a modern igazságszolgáltatással az egész világon velejárnak. Azt mindenesetre meg kell jegyeznünk, hogy a magyar ügyészi kar aránylag legkevésbé hasonlít ahhoz, amilyennek Briex a maga ügyészeit festi (ámbar ő is itt találja az egyetlen egészséges lelkiismeretű embert, nevezetesen Vagret ügyészt, akit különben a többi megvet); ami azonban a bírói s kivált a vizsgálóbírói személyzetet illeti, meg kell vallani, hogy ebből a darabból a magyar bírói kar is nagyon sokat tanulhat. Tisztelet adatván mindig azoknak, akik ilyen ad oculos magyarázat nélkül is föl tudták magukat küzdeni addig a magaslatig, amelyet közönségesen *be-fejezett bírói karakternek* neveznek s amely magaslatot nem kell okvetetlen mindig a felsőbb bíróságoknál keresni.

A *punctum saliens*: a bürokratizmus semmi szín alatt sem a francia bírói kar szomorú kiváltsága. A modern igazságszolgáltatásnak ez a legnagyobb és legveszedelmesebb belső gyöngesége a magyar bírói karban is megvan. Nem hisszük ugyan, hogy az előlépési vágy ennyire elvakítsa a mi bíráink közt még a legkapaszkodóbbakat is, de az bizonyos, hogy annak a vágnak az a hatása, melyet Briex neki tulajdonít, valósággal megvan és annak hatása alól mi sem vagyunk kivételek. Ami pedig a vizsgálóbíró, a Mouson személyében szinpadra vitt igazságok nálunk is kifejezetten megvannak. Ki ne ismerne rá azonnal a hazánkban is mindennap észlelt valóságra abban, amikor Mouson és irtoka letorkolják, megijesztik, összezavarják bizalmatlanságukkal és erőszakosságukkal a tanut és magát a vádlottat is.

Ez a mi törvénykezésünknek is gyűlöletes látványa, azzal az agyonsanyargatott tanuval együtt, aki most van először életében bíró előtt s amikor elmegy, megesküszik, hogy többet nem is jön bíró elé soha. Etchepare vádlott vallatása és megkinoztatása pedig, ha tulozva van is, mégis olyan világraszóló igazság, amit mindenki azonnal föl ismer. Hogyan lennénk mi kivételek a modern kinvallatás ezen megdöbbentő igazsága alól, holottan új büntető perrendtartásunk szerencsétlen szerkezete s még szerencsétlenebb magyarázása következtében a vádlottak vizsgálata (sub titulo: nyomozás) és ezzel a tanuk első kihallgatása

csaknem egészen a rendőri, tehát a közigazgatási közegek kezébe jutott, még pedig *önálló* hatáskörben, mert hiszen a nyomozó rendőrközegek az ügyésznek vagy bírónak pragmatikailag alárendelve nincsenek. Brioux darabjából éppen a legborzasztóbb részek azok, amelyek nálunk sokkal lehetségesebbek, mint Franciaországban. Gondoljuk csak el, hogy milyen lenne az a dráma, ha nálunk valamelyik határszéli bíróságnál, nemzetiségi területen, közigazgatási nyomozással vegyest játszana.

Van azonkívül a modern bírósági bürokratizmusban olyan belső korhadás is, amit Brioux nem lát. Ez pedig — hogy röviden szóljunk — a bürokratikus elmék *korlátozottsága*. Nem kisebb bajok forrása, mint amaz. E részben csak magunkról akarunk szólni, bár a francziákról is szólhatnánk.

Fölötte nagy veszedelme az igazságszolgáltatásnak, hogy a bírói kart mindig *önmagából egészítik ki*. Ennek éppen olyan degeneratív hatása van, mint pl. annak, amikor valamely község lakosai folytonosan a maguk körében házasodnak és nem mennek más községbe feleséget keresni, ami rendesen a vagyon megtartása miatt történik így.

A bírói hivatalszobákban, az élet szabad küzdelmétől elvonva nevelkedett bíró sohasem fogja a valóságokat úgy fölismerni, mint az, aki élete egy részét mindenféle derékségek és gázságok közt küzdve, pl. mint ügyvéd, töltötte el. És aki száz tapasztalatból azonnal fölismeri, hogy mit jelent az életben ez vagy amaz a tény, helyzet, állapot, gyakran pedig egyetlen szó és mosoly. A bürokratikus bíró előtt az élet nagy könyve többnyire hét pecséttel lezárt titok, amelyet ő nem tud olvasni. Ha már most egy egész bírói testület csupa bürokratikus nevelésű bírákból áll, ott igenis fog uralkodni a paragrafusok rágása, a törvény betűjén való nyargalás és a csökönyös ragaszkodás mindenféle judikaturális hagyományhoz: de az élet ismerete, a valóságok gyors és biztos fölismerése és az élet szükségéhez mért bölcsesség uralkodni ugyan nem fog.

A magyar bírói kar pedig ebben a hibában igenis szenved. Mivel az ügyvédi kar szerencsétlen állapotából levont előítélet tiltja, hogy a bírói kart innen egészítsék ki legalább egy bizonyos hányadában, a bírói kar mind jobban megfeneklik a bürokratizmusban s ítéletei mind jobban el fognak szakadni az élet nagy jogi szükségleteitől. Sokban már ma is így van; ezentul még inkább fog így lenni, ha valamely szerencsés reform nem huzza ki bírói karunkat ebből a burokratikus marazmusból.

Ennyi különben Brioux darabja alkalmából elég is lesz. Aki a *Vörös Talárt* megnézi, gondoljon mindezekre és ne mondja azt, hogy: *Én, hála istennek különb vagyok!*

Dr. Kenedi Géza.

Magán-tervezet a büntető-törvény módosítása tárgyában.*

— Részlet dr. Reichard Zsigmondnak a Magyar Jogászegylet 1901. évi november 16-ki ülésében tartott előadásából.

A tervezet alapelve az a cél, hogy a büntetés individualizáltassék, azaz a bírónak meg legyen adva a mód, hogy a büntetést minden esetben a tettes subjectiv bűnösségének mértékéhez alkalmazza. Ezt a célt a tervezet úgy akarja elérni, hogy a törvény intézkedéseit az alkalmi bűnösök tekintetében és a csekély súlyú cselekvényekre vonatkozólag jelentékenyen enyhíti, a szokásszerű, megrögzött bűnösökre nézve pedig súlyosítja, és egyébként is oly intézkedéseket vesz fel, amelyek az alsó és felső határ közt a büntetés individualizálására viszik a bírót.

* Az előadó egy maga-készítette törvénytervezetet mutatott be a jogászegyletnek a büntető-törvény módosítása tárgyában, és ezt ismertette előadásában. A tervezet az indokolással együtt a Jogászegylet kiadványai közt fog megjelenni.

E célra szolgálnak különösen a következő intézkedések:

1. A bírói büntetésenyhítő-jog korlátlanúsága és a feltételes elítélés.

2. Az, hogy minden hat hónapon aluli fogházat közmunkateljesítéssel lehet helyettesíteni. Ez különösen fontos a kisebb bűncselekményeknél, amelyeket büntetés nélkül hagyni nem lehet, de fogházzal büntetni mégis túlszigoru és káros.

3. Az egyéb szabadságvesztés-büntetéseknek államfogházzal való helyettesítése oly esetekben, amikor a tettes indító okai nem erkölcstelenek.

4. Az, hogy a tervezet felemeli a bűnhalmazat és visszaesés büntetését, mint amelyek kiválóan mutatnak a tettes veszélyes lelki természetének fenforgására.

5. Hogy a tervezet a fiatalokakra vonatkozólag a javítóintézetet mint egyedüli büntetést fogadja el.

A büntetések individualizálását igyekszik továbbá a tervezet elérni az egyes bűncselekvényekre vonatkozó oly különös intézkedések felvétele által is, amelyek a minősítést és büntetéskiszabást a cselekvény objectiv tényálladéka mellett a subjectiv tényálladék figyelembe vételéhez is kötik.

Már ennyiből is látszik, hogy a tervezet a bírónak a legmesszebbmenő jogokat adja meg az eset körülményeinek mérlegelésében. Tudom, hogy ez a szabadság sokak előtt veszélyesnek látszik, mert nem biznak eléggé a bíróban, hogy a szabadsággal kellőleg tud élni. De akár alapos ez a félelem, akár nem, nem lehet kitérni az elől, hogy a büntetőjog helyes elvei a bíró hatáskörének ily kiszélesítését parancsolóan követelik. A helyes büntetőjog alapelve, hogy a bíró az egyéni bűnösség és az adott eset körülményei alapján szabja ki az ítéletet, tehát a törvény minden intézkedésének arra kell irányulni, hogy a bíró az adott esetet mérlegelhesse. Ebben a bírót bármennyire is korlátozni a helyes elv megsértését jelenti. És ha félünk a bírónak adott nagy jogkörtől, akkor gondoljuk meg, hogy igaz ugyan, hogy a rossz bíró a jó törvényt sem fogja jól alkalmazni tudni, de igaz az is, hogy a rossz törvényt még a legjobb bíró sem képes jól alkalmazni.

A tervezet annyiban módosítja a büntető-törvény 92. §-át, hogy a bírónak korlátlanul megadja a jogot minden büntetés enyhítésére.

Erre az intézkedésre elkerülhetetlenül szükség van, ha el akarjuk érni, hogy a bíró a konkrét esetben a büntetést a tettes egyéni bűnösségének fokához mérve szabhassa ki.

A törvény különös része az egyes bűncselekvényeket az objectiv ismérvek szerint határozza meg, és oly esetekben is, amikor a subjectiv ismérvek is fel vannak véve a bűncselekvénynek törvényileg meghatározott tényálladékaiba, mindig szerepelnek a törvényes meghatározásban az objectiv ismérvek is, sőt azok mindig a tulnyomók. De tudjuk, hogy az objectiv ismérvek szerint meghatározott cselekvény a körülményeknek végtelen változatosságában előfordulhat úgy is, hogy a tettes subjectiv bűnössége kisebb, sőt sokkal kisebb, mint az a bűnösség, amelyre az objectiv ismérvek alapján meghatározott büntetési mérték vonatkozik.

Ez a megfontolás teszi a bíró büntetésenyhítő-jogát szükségessé, és ugyanezen megfontolásból következik az is, hogy a büntetésenyhítő-jog egészen korlátlanul adassék meg a bírónak, mert minden korlátozás azzal a veszéllyel jár, hogy a konkrét esetben oly büntetést kell kiszabni, amely nagyobb annál, amit a tettes megérdemel.

Azt lehetne talán mondani, hogy ugyanezzel az érveléssel meg kellene adni a bírónak a büntetésfelemelés jogát is, ha a konkrét esetben a bűnösségnek nagyobb fokát tapasztalja. Ily érvelés azonban nem volna helyes. A büntetés alkalmazhatóságának objectiv ismérvei és a büntetések törvényes maximuma az egyéni szabadság biztosítékaiként szerepelnek a törvényben, ez pedig feltétlenül szükséges, mert a

büntető-törvényt nem ideális tökéletességű emberek vannak hivatva alkalmazni.

A büntető-törvény 92. §-a nagyobb mértékben megadta a büntetés-enyhítőjogot a bírónak, mint bármely eddigi törvény és e tekintetben nagy haladást jelentett. Azonban nem adta meg a törvény korlátlanul az enyhítés jogát és ez teszi szükségessé a 92. §. módosítását.

A tervezet beveszi az enyhítés rendszerébe az államfogházat is. Ezt a büntető-törvény kihagyta az enyhítés rendszeréből, első sorban úgy, hogy az államfogházat nem lehet pénzbüntetésre változtatni és másodszorban úgy, hogy egyéb büntetést nem lehet államfogházra változtatni.

Mind a két korlát helytelen.

Nincs helyes ok kizárni azt, hogy az államfogház pénzbüntetésre legyen átváltoztatható oly esetben, a mikor az eset körülményei a pénzbüntetést elégnék mutatják.

De nincs helyes ok arra sem, hogy egyéb büntetések enyhítése ne történhessék úgy, hogy az egyéb büntetés államfogházzal helyettesíthessék, sőt ez a helyettesítés feltétlenül szükséges, ha a büntetés individualizálásának célját akarjuk elérni.

Tudjuk, hogy vannak oly esetek, a melyekben az elkövetett jogsértés oly lelki indító okokból követtetik el, a melyek magukban véve nem erkölcstelenek, sőt esetleg erkölcsösek. Ilyenek a jogosult felháborodás, jogosult félelem, vagy méltánylandó szégyenérzés vagy becsületérzés, vagy egyéb könnyen menthető lelki izgalom, amelyek gyakran válnak bűncselekvények okaivá. Ezek azok az esetek, amelyekben a büntető-törvény könnyen összeütközésbe kerül a közlelkiismerettel az által, hogy ilyen cselekvényekre becsületbevágó és túlzott büntetéseket szab ki. Már pedig ahol a büntető-törvény a lelkiismerettel jut összeütközésbe, ott nem a büntető-törvény részén kell keresni az igazságot, mert hisz a helyes büntető-törvénynek éppen a közlelkiismeret törvényeinek kodifikálását kell tartalmazni. Ily esetekre való különösen az, hogy az egyéb büntetés államfogházra legyen átváltoztatható akkor, amikor a bíró lelkiismeretbeli meggyőződése az államfogházat elégséges büntetésnek tartja. Az ily esetekre utal a tervezet 92. §-ának utolsó bekezdése azzal, hogy az államfogházat különösen a tervezet szerint módosított 89. §. 1. bekezdésének eseteiben mondja alkalmazhatónak.

De nézetem szerint az államfogháznak ily esetekre való alkalmazása nemcsak a büntetések enyhítésére visz, hanem bizonyos irányban a büntetések súlyosbitására is. Ugyanis az az összeütközés, amely a büntető-törvény és közlelkiismeret közt felmerül, gyakran oly erős, hogy a bíró inkább felmenti vagy valamely egészen jelentéktelen büntetéssel sújtja a tettest, akit becsületbevágó büntetéssel sújtani lelkiismeretellenes dolognak tartaná. Ellenben ha módja van a bírónak ily esetekre az államfogház alakjában oly büntetést kiszabni, mely tartama szerint elég súlyos és jellege szerint a cselekvény büntetésére alkalmas, akkor oly cselekvényeket is hajlandó lesz büntetni, amelyek elnézésre tarthatnak ugyan számot, de a társadalmi rend megbontása miatt mégis büntetést érdemelnek.

Az államfogháznak a büntető-rendszerbe való felvétele tehát azzal az eredménnyel jár, hogy a bíró egyrésztől nem kénytelen oly büntetéseket kiszabni, amelyek a közlelkiismerettel ellenkeznek, és másrésztől módot találhat kellő érzékenységgel sújtani oly cselekvényeket, amelyek különben helytelenül menekülnének minden büntetés alól.

A tervezetnek ez az intézkedése előreláthatólag leginkább lesz annak az ellenvetésnek kitéve, hogy a bírónak tulságos nagy hatáskört ad és a bírói visszaélésnek lesz forrásává. Megengedem, hogy ez az aggodalom annyiban alapos, hogy az intézkedés kezelése nagy körütekintést és megfontolást követel a bírótól. De azt hiszem, hogy mennél inkább nyer erkölcsi tartalmat a bíró működése, annál job-

ban fogja a törvény a bírót nevelni, és annál inkább lehet várni, hogy a bíró a törvény célját megérti és követni hajlandó lesz. A bírónak ily irányban való nevelése pedig sok oly visszaélést fog ellensúlyozni, amelytől a formális törvényt alkalmazó bírót féltetni kell. Szabad legyen e tekintetben példaképpen a sommás eljárási törvény 64. §-ára hivatkoznom. Ez a §. megadta a bírónak a jogot, hogy a tényállást az eset körülményeinek mérlegelésével szabad belátása szerint állapíthassa meg, és ezzel oly jogot adott a bíró kezébe, amely nem kellő kezelés mellett nagyon veszélyessé válhatik. Azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy nem vált e jog gyakorlása veszélyessé a bíróságok kezében, sőt inkább nevelő hatása volt a bíróságokra abban az irányban, hogy a bíróságok kötelességüknek tartják az eset körülményeinek mérlegelésébe elmélyedni és a tényállást nem könnyedén, formális bizonyítékok alapján megállapítani.

A korlátlan büntetésenyhítő-jog megadásának folyamánya, hogy a bíró a mellékbüntetéseket elengedheti.

A korlátlan büntetésenyhítő-jog meg van adva a bírónak az 1843-iki magyar büntető-javaslatban és a németalföldi büntető-törvényben.

A norvég büntető-törvény 24. §-a értelmében a súlyosabb szabadságbüntetéssel (Fængsel) büntetett cselekvény büntetése helyett a könnyebb szabadságbüntetés (Hefte) szabható ki, ha az eset körülményeiből kitűnik, hogy a cselekvény nem aljas indító okokból eredt.

A schweiczi tervezet 40. cikk 2. §-a értelmében a bíró csak bizonyos esetekben enyhítheti a büntetést szabad belátása szerint.

A lopás bűncselekményét illetőleg a büntető-törvénynek a minősített intézkedései voltak azok, amelyek a gyakorlatban a legnagyobb visszaélésekre vezettek. Nem kell bővebben utalnom az idevágó esetekre, mert hiszen leginkább ezek voltak azok, amelyek a büntető-törvény módosítására irányuló mozgalmat a gyakorlatban megindították.

Legegyszerűbbnek látszanék a gyakorlatban felmerült visszaállásokon azon az uton segíteni, hogy a betörés és bemászás után elkövetett lopást nem tekintjük a magasabb büntetés alá tartozó minősített lopásnak, illetve hogy csak akkor tekintjük minősített lopásnak az ily eseteket, ha a különben is fenálló értékhatáron felüli értékre terjednek. Azonban ez a szabályozás nézetem szerint nem volna helyes. A betörés, bemászás vagy feltörés helyesen tekintetnek olyan körülményeknek, amelyek a lopást az értékre való tekintet nélkül minősített és magasabb büntetési tétel alá tartozó cselekménnyé teszik, mert a betörés, bemászás vagy feltörés a tettesnek sokkal veszélyesebb lelkületére mutatnak, mint az egyszerű lopás. Tehát nem áll az, hogy a törvény helytelenül intézkedett akkor, amikor az ily módon elkövetett lopásokat a minősített esetek közé sorolta, aminthogy az európai büntető-törvények az ily eseteket általában a minősített lopás esetei közé sorolják. A törvény intézkedésében rejlő hibát másutt kell keresnünk és a törvényt más irányban kell módosítanunk. A módosítás iránya az, amelyet mint a törvényen keresztülviendő módosítások általános elvét jelöltem meg, t. i. hogy a büntetés individualizálása, azaz az egyes esetekhez való alkalmazkodása vitessék keresztül. Ugyanis ha általánosságban helyes is az a feltevés, hogy a betörés és az egyéb minősítő körülmények a tettesnek megrögzöttebb lelkületére vallanak, mint az egyszerű lopás, de ez a feltevés az esetek nagy számában nem talál, mert van az esetek között igen sok, ahol betörés vagy egyéb minősítő körülmény forog fen, anélkül, hogy ebből a tettes veszélyes hajlamára lehetne következtetni.

Tehát a büntető-törvény intézkedésének hiánya ott van, hogy csupán az objectiv tényálladékot veszi minősítés alapjául és a subjectiv tényálladékot figyelmen kívül hagyja. Ebből pedig következik, hogy a törvény reformálásának

helyes módja az, hogy a minősítésbe nemcsak az objectiv tényálladék, hanem a subjectiv tényálladék is belefoglaltassék.

A törvénynek ezt a módosítását a következő módon vélem törvényhozásilag keresztülvihetőnek. Megmarad (nagyjában) a törvény 336. §-ának fogalmazása, de ehhez a subjectiv tényálladékot felölelő záradék csatoltatik és pedig ily módon:

«Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntett a lopás, ha:

1. 2. 3. épületben, bekerített helyen vagy hajón követtetik el, hova a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készüllet feltörtetett. 4. stb.

Nem alkalmaztatik a jelen szakasz minősítése, ha az eset összes körülményeinek mérlegelése szerint a minősítő körülmény fenforogása mellett sem lehet a tettes veszélyes vagy megrögzött tolvajlási hajlamára következtetni.»

A törvény ily fogalmazása mellett a subjectiv tényálladék is fel van véve mint oly elem, amelytől a minősítés és a magasabb büntetés függ. Ezzel a meghatározással azt értük el, hogy a bíró, ha az eset körülményeiből azt látja, hogy nem forognak fen azok az okok, amelyek általánosságban szükségessé teszik azt, hogy a betörés vagy egyéb minősítő körülmény nagyobb büntetési tétel alá soroztassék, nem lesz kénytelen a magasabb büntetési tételt alkalmazni. Azaz a bíró köteles lesz individualizálni a büntetést és nem egyedül annak alapján alkalmazni a nagyobb büntetési tételt, hogy az objectiv tényálladék fenforog-e, hanem annak alapján és tekintetbe vételével, hogy a tettes lelkülete és romlottsága a magasabb büntetési tétel alkalmazását szükségessé teszi-e.

Végrendeleti öröklés.*

III. Fejezet. Örökösnevezés.

47. §. Akinek a végrendelet szerint az egész hagyaték vagy annak hányada jut, az örökös, ha nincs is a végrendeletben annak elnevezve.

48. §. Kétség esetében örököstársaknak tekintendők azok, kik közül a végrendelet szerint egyiknek az örökhagyó összes ingó, a másiknak pedig az örökhagyó összes ingatlan vagyona jut.

Ugyanez áll kétség esetében, ha a végrendelet szerint többeknek különösen megjelölt vagyontárgyak jutnak, melyek együtt a hagyatékot kimeritik.

Mindkét esetben azt az arányt kell az örököstársak között elfogadni, melyben a mindenkit illető részesítésnek az örökhagyó halálakor való tiszta értéke a hagyaték tiszta értékéhez áll.

49. §. A 48. §. eseteitől eltekintve, akinek a végrendelet szerint csak egyes vagyontárgyak jutnak, az nem örökös, ha a végrendeletben annak is van elnevezve.

Kétség esetében nem tekintendő örököstársnak, akinek az örökös a végrendelet szerint a tiszta hagyaték valamely hányadát kiadni tartozik.

50. §. Valamely örököstárs kiestével megürülő rész, amennyiben fel kell tenni, hogy az örökhagyó a törvényi öröklést kizárni akarta, a többi örököstársakat örökrészeik arányában illeti (növedékjog).

Ha az örököstársak közül többen ugyanazon örökrészre vannak hivatva, a növedékjognak első sorban közöttük van helye.

A növedékrész az örökrészt terhelő hagyományok és meghagyások tekintetében külön örökrésznek tekintendő.

51. §. A helyettes joga a növedékjogot megelőzi.

Ha az örökhagyó egymás közt növedékjoggal bíró több

örökös helyébe együttesen helyettes nevezett: kétség esetében a növedékjog a helyettes jogát előzi meg.

IV. Fejezet. Utóörökös nevezése.

52. §. Ha az örökhagyó halálakor még meg nem fogant személy van örökösnek nevezve: ez születése esetére nevezett utóörökösnek tekintendő.

Oly rendelkezés, mely szerint a végrendelezkéskor még életben nem lévő személy ivadéka nevezeték örökösnek vagy utóörökösnek: hatálytal nem bir.

53. §. Ha az örökhagyó halálakor még nem jogképes egyesület vagy még nem létező alapítvány van örökösnek nevezve: ez a jogképeség elnyerése esetére nevezett utóörökösnek tekintendő. A (tervezet) 74. §. ez által nem érintetik.

54. §. Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy az örökös csak bizonyos időpont vagy esemény beálltaig legyen örökös, de utóörököst nem nevezett: utóörökösnek az tekintendő, aki törvényi örökös lenne, ha az örökhagyó az időpont vagy esemény beálltakor meghalt volna.

55. §. Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy az örökös csak bizonyos időponttól vagy eseménytől fogva legyen örökös, de addigi örököst nem nevezett, addigi örökösnek az örökhagyó törvényi örököse tekintendő.

Ugyanez áll, ha az örökös személye csak az örökhagyó halála utáni valamely esemény által határozandó meg; ugyszintén az 52. §. első bekezdése és az 53. §. eseteiben is.

56. §. Ha az örökhagyó örökösének az örökségre nézve a végrendelezkést vagy elidegenítést tiltotta és megnevezte azon személyt, akinek javára a tilalom szolgál: ez utóbbi; ha pedig azon személyt meg nem nevezte: az örökös törvényi örököse utóörökösnek tekintendő.

57. §. Ha az örökhagyó utóörököst nevezett oly törvényi örökösének halála esetére, akinek a végrendelezkéskor ivadéka nincsen, vagy akinek ivadékaról az örökhagyó nem tud: az utóörökös nevezése kétség esetében hatálytalan, mihelyt az örökös ivadék hátrahagyásával hal meg.

Megjegyzés:

Ugy tartom, hogy ezen intézkedés nem csupán az örökhagyó ivadéka szorítottassék, hanem kiterjesztessék minden esetre, amelyben az örökhagyó törvényi örökösének utóörököst nevezett.

58. §. Az utóörökös-nevezés kétség esetében egyszersmind helyettes-nevezésnek is tekintendő.

Ha kétes, utóörökös vagy helyettes nevezése forog-e fen, az utóbbi kell feltenni.

59. §. Az utóörökösödés kétség esetében oly örökrészre is terjed, mely az örökösnek valamely örököstárs kiesése folytán jut.

Az örököst illető előhagyományra az utóörökösödés kétség esetében nem terjed.

60. §. Az utóörökösödés, ha az örökhagyó mást nem rendelt, az örökös halálakor beállottnak tekintendő.

Ez esetben az utóörökösödés hatálytalanná válik, ha az utóörökös az örökös halálát meg nem éri.

Ha az utóörökös az örökös halálának megérése esetében az örökhagyónak törvényi örököse lett volna, az utóörökös joga átszáll saját törvényi örökösre.

61. §. Ha az örökhagyó több utóörököst nevezett oly módon, hogy ezeket az utóörökösödés egymásutáni sorrendben illesse: a további utóörökös-nevezés hatálytalanná válik, mihelyt a nevezett utóörökösök egyike az utóörökösödés jogát megszerzi.

62. §. Amennyiben a végrendeletből az örökhagyónak más akarata ki nem tűnik, az örökös az utóörökösödéssel terhelt örökség tárgyairól szabadon rendelkezhetik.

Nem hatályos az utóörökössel szemben oly rendelkezése az örökösnek, mely amannak jogát meghiusítja vagy megkárosítja. A (tervezet) 629. §. ez által nem érintetik.

* Az előbbi közl. a 45. és 46. számban

63. §. Az örökség megnyitától az utóörökösödés beálltaig terjedő időre az örökség tárgyainak hasznai a (tervezet) 501. §. értelmében az örökösöt illetik.

A (tervezet) 732. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

64. §. A tervezet 737., 739., 743., 744. §-ai, a 745. §. első bekezdés első mondata és második bekezdése, a 750. §., a 754. §. második és harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandók.

Rendkívüli javításokat vagy helyreállításokat az örökös az örökség terhére eszközölthet.

65. §. Amennyiben a végrendeletből az örökhagyónak más akarata ki nem tűnik, a hagyatéki bíróság az utóörökös kérelmére elrendeli:

1. hogy az örökséghez tartozó ingatlanra és ingatlant terhelő jogra az utóörökösödési jog telekkönyvileg feljegyeztesse;

2. hogy az örökös az örökséghez tartozó előmutatóra szóló vagy üres hátírral forgatható értékpapírok, drágaságok, ékszerek, műkincsek és effélék tekintetében a bírósággal meghatározott mértékben biztosítást nyújtson; és hogy ha az örökös a biztosítást nem nyújtja, ezen tárgyak bírói kézhez letétesse;

3. hogy a hagyatéki követelésekből befolyó tőkeösszegek, ugyancsak egyéb készpénzösszegek — amennyiben azokra a halaszthatlan kiadások fedezetére szükség nincsen — biztossítsanak; különben pedig bírói kézhez letétesse.

66. §. Amennyiben az örökhagyó végrendeletében azt rendelte, hogy az örökös az örökséghez tartozó egyéb tárgyak tekintetében biztosítást nyújtson, az utóörökös kérelmére az örökhagyó rendelkezésének megfelelően kell eljárni.

67. §. Az örökös követelheti, hogy a hagyatéki bíróság a 65. és 66. §-okban említett tárgyakkal, amennyiben ezekre a hagyatéki tartozásoknak kielégítésére, illetve az örökség rendes kezelésére szükség van, ezen célokra való fordítását megengedje.

A hagyatéki bíróság az örökös kérelme iránt, ha a késelem veszélylyel jár, az utóörökös előzetes meghallgatásának mellőzésével határoz.

68. §. Az utóörökös az örökség leltározását kérheti. A leltározás költsége az örökséget terheli.

69. §. Ha az utóörökös kimutatja, hogy az örökös oly vagyonkezelést folytat, mely az örökség állagát veszélyezteti: kérelmére a hagyatéki bíróság a szükséghez képest zárgondnoki kezelést rendeljen el.

A zárgondnoki kezelés megszüntetendő, ha oka megszűnt.

70. §. Az utóörökösödés beálltával az örökös az örökséget az utóörökösnek kiadni köteles.

Hiányzó tárgyakról az örökös számot adni és amennyiben értékük az ő vagyonába átment, azt kiadni tartozik. A (tervezet) 736. §. 3. bekezdése megfelelően alkalmazandó.

Az örökös az örökség kezelésére nézve az utóörökössel szemben azon gondosságra van kötelezve, melyet saját ügyében szokott kifejteni.

71. §. Ha az örökhagyó az utóörökösöt arra korlátozta, ami az utóörökösödés beálltakor az örökségből még meglesz: a 65—67., 69—70. §§. nem alkalmazandók. Ily esetben sem rendelkezhetik az örökös halála esetére az örökség tárgyairól az utóörökös hátrányára.

Az első mondat szabálya áll kétség esetében, ha az örökhagyó az örökösnek megengedte, hogy az örökségről szabadon rendelkezék, vagy ha neki csupán a végrendeletet tiltotta meg, vagy azt rendelte, hogy az örökös bizonyos személyt nevezzen örökösnek.

72. §. Az utóörökösödés beálltával az örökhagyó és az örökös közt fenállott jogok és kötelezettségek meg nem szűnnek tekintendők.

73. §. Ha az utóörökösödés hatálytalanná válik, vagy

az utóörökös az örökséget visszautasítja vagy egyébként kiesik: az örökség az örökösnek, illetve az utóörökös örökösénél marad, hacsak másképp nem rendelkezett az örökhagyó.

74. §. Az utóörökösödés beálltával az utóörökös a hagyatéki tartozásokért, amennyiben ezek még kielégítve nincsenek, azon érték erejéig felel, amit az örökségből kapott.

Az örökös felelőssége fenmarad a hagyatéki tartozások azon részére nézve, mely az utóörökösnek kiadott örökségből nem telik; még pedig a (tervezet) 2014. §. esetében azon szakasz értelmében, egyéb esetben csak az általa huzott hasznok és az örökségnek általa az utóörökösnek még ki nem adott része erejéig.

Dr. Weinmann Fülöp.

(Folyt. köv.)

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.*

Még csak néhány megjegyzés a bizonyítási eljárásra.

A javaslat 302. §-a átvette az 1868: LIV. tcz. 195. §-át, mely szerint azon fél, ki nem létező stb. tanura hivatkozik, 300 frtig terjedő bírsággal büntetendő, mely bírság esetleges visszkérés jog nélkül az ügyvédet terheli.

Tudtommal ez speciálisan magyar rendelkezés, mely semmiféle más peres eljárásban elő nem fordul, és nálunk sem mutatkozik szükségesnek vagy hatályosnak, mert sem gyakorlatból, sem hallomás után nem tudok esetet, melyben ezen intézkedés alkalmazást nyert volna. A rosszhiszemű védekezés általában bírsággal nem sujtható, bár az a pert csak úgy elhuzza, mint nem létező tanura való hivatkozás vagy valamely tanu lakhelyének hamis bejelentése; miért tehát éppen ezt megbírságnálni, mikor a gyors eljárás és a halasztással járó költségzsaporítás elég biztosíték az eljárás kihuzásának előnyei ellen; az ügyvéd megbírságolása pedig mindig igazságtalanság, mert az azt megérdemlő ügyvédnek gondja lesz magát az ellen írásbeli utasítással fedezni.

Ezen szakaszt tehát elhagyandónak vélem.

Törvényes bizonyítási szabályokhoz a bíróság meggyőződésének alkotásában csak a törvényben kijelölt esetekben van kötvé.

Megemlítendőnek tartom, hogy a tanuknak habár esküvel megerősített vallomása és — bizonyos fentartások mellett — a feleknek eskü alatt tett nyilatkozatai a törvényes bizonyítékok közt, mint amelyek a fentiek szerint a bírót kötik, nem szerepelnek. Vagyis a bíró meggyőződésének és határozatának megokolásánál és megalapításánál az esküvel megerősített előadást és vallomást döntő erejűnek nem köteles tartani.

És ez helyesen van így. Aki tudja, hogy nálunk bizonyos vidékeken, bizonyos osztályok közt (sűrűn találkozunk törvényhozási alkotásainkban ezen szükségszerű utalásokkal) mily felfogás és gyakorlat uralkodik peres ügyekben alkalmazott eskük tekintetében, és mily tág lelkiismerettel esküdnek meg épp oly egyének, kik különben a vallás rendeleteit, legalább külsőleg, szigorubban szokták megtartani, míg a művelt osztályok rendszerint az igazmondást esküre való utalás és ennek kivétele nélkül is polgári és becsületbeli köteleességnek ismerik: az elérti és méltányolja, hogy az a bíró, ki fel van ruházva a bizonyítékok szabad méltánylásával, az eskütevő személyek lelkiismeretét is ellenőrzés és bírálat tárgyává tehesse.

Ily értelemben mintha elavult volna a római per azon szabálya, mely szerint de internis non iudicat prætor. Most igenis köteleessége és hivatása a bírónak a logika és lélektan minden segédeszközeivel vizsgálni az általa kihallgatott felek veséit, lebecsátkozni a valló felek motívumainak lelki műhelyébe és kihámozni az igazságot az egyéni érdek és elfogultság műhelyéből.

* Az előbbi közl. l. a 11., 12., 14., 17., 20., 23., 31. és 37. számban.

A tanuzási eskü kivételének időpontjára vonatkozólag helyesebbnek tartom, ha az eskü nem mint az eddig történt és a javaslat is rendeli, a vallomás után, hanem előzetesen vétetik ki. A felek tulnyomó nagy többsége ugyanis akkor, amikor vallomásuk kivéve és jegyzőkönyvbe iktatva van, az esküt minden megfontolás és habozás nélkül leteszi, bárha biróilag megfogalmazott vallomásának tartalmát nem is egészen érti. Az eskü utólagos letétele ekként már csak formássággá lesz, melynek az eskütevő magát minden tartózkodás nélkül aláveti. Ellenben az eskünek előzetes kivétele a felet bizonyos áhitatos hangulatba hozza, melyet a kihallgató bíró tapintatosan használhat fel arra, hogy a fél az igazság keskeny ösvényét vakmerően el ne hagyja. A még csak ezután leteendő eskü az értelem és erkölcs dolgában nem tulságosan erős felet nem feszélyezi, az utólagos eskü már csak forma dolga, mert soha nem hallottam, hogy a kivett vallomás után, mely a fél előtt befejezett tény, az eskütevő az eskü letételét lelkiismereti furdalásból megtagadta volna, míg az előzetes eskü, főleg, ha a bíró figyelemmel kíséri a fél vallomásában észlelhető küzdelmét az igazságot meghamisító befolyások ellen, emberileg elérhető garantiát képez arra nézve, hogy az istenre való hivatkozás ne váljék az emberi intézményeknek is csufjára istenkáromlásá.

A szakértők meghiteltetése tekintetében a javaslat megfelelően akképp intézkedik, hogy azok meghallgatásuk előtt esketendők meg.

A kereskedelmi könyvekkel való bizonyítást a javaslat szintén aláveti a bírói szabad méltánylásnak, amennyiben a megesketés által létesíthető «teljes» bizonyítást mellőzendőnek rendeli, ha a fél vallomása megerősítés esetében sem érdemelne hitelt, vagy ha azt más okból fölöslegesnek tartja, az eskü bizonyító erejének megítélését pedig egészen az ítélőbíróra bizza.

Igen természetes, hogy a javaslat által elfogadott bizonyítás rendszerével a kereskedelmi könyvek privilegiált bizonyító ereje össze nem egyeztethető, és akik tudjuk, mily visszaélések rejtőznek még ez idő szerint a kereskedelmi könyvek szűk vonalai közt önkéntes bevezetések képében, hogy ilyenek által a bírói illetékesség megváltoztathassék, csak helyeselni tudjuk a javaslatnak idevágó rendelkezéseit.

Általában tetszésemmel találkozok a bizalmatlanság, melylyel a javaslat a bizonyítási eljárás constructiójában a peres felek irányában van eltelve, és mert hazánkban oly nagyon különböző erkölcsök és gazdasági viszonyok uralkodnak, helyesnek mutatkozik a magas piedestálra helyezett bírónak egy mértéket adni a kezébe: a minden egyes esethez alkalmazható jog és igazság mértékét.

Dr. Szilasi Adolf.

Jogirodalom.

A honosság a büntetőjogban. Elméleti és összehasonlító tanulmány, különös tekintettel a magyar büntető-törvénykönyvekre és azoknak Horvát-Szlavonországokhoz való viszonyára, írta: dr. Doleschall Alfréd. Budapest, 1901. Grill Károly könyvkereskedése. Ára 4 korona, 8, 216 lap.

A gyakorlati jogász tudja, hogy a tettes honossága mily kiváló szerepet játszik különösen a kiadatási jogban. E tekintetben gyakran nehéz kérdések merülnek fel, melyeknek megoldását a szerző nálunk uttörő munkájával lényegesen megkönnyíti. A szerző előbb az igazságügyminiszteriumban, mint a nemzetközi ügyek előadója működött hosszabb ideig és az ezen minőségében szerzett gyakorlati ismereteit értékesíti dolgozatában.

A különböző büntetőjogi rendszereknek vázlatos ismertetése és ezen rendszerekben úgy a tettes, mint a sértett jogtárgy honosságának elhelyezése után a könyv két különálló részben: először belföldön, azután külföldön elkövetett bün-

cselekményekre vonatkozó hatályában tárgyalja a tettes és a sértett, illetőleg a sértett jogtárgy állami hovatartozásának szerepét. Miután a büntető-törvények föltétlen területi hatályánál fogva úgy a tettesnek, mind a sértettnek honosa *belföldön elkövetett* bűncselekmények minősítése és elbírálása alkalmával alárendelt jelentőségű, az első rész aránylag kisebb terjedelmű ugyan, de a munkának aktuálisabb részét ez képezi. Kifogásolja, hogy az államok büntető-törvénykönyvei a legszorosabb értelemben vett állam elleni büntettek kezelésénél egyeduralomra juttatják a sértett jogtárgy honosságát, amidőn a külföldi állam ellen elkövetett *erőszakos* politikai bűncselekményeket szabály szerint büntetőjogilag nem minősítik és ez által területeiket ugyszólván kölcsönösen felajánlják a fenállásuk, politikai és területi integritásuk ellen tervezett merényleteknek. Ebben a tekintetben az államoknak saját kölcsönös érdekükben, önvédelmük szolgálatában állónak tartja, hogy a külföldi állam alapintézményei és területi épsége ellen belföldön, általános forradalmi fökelés esetén kívül elkövetett *erőszakos* cselekmények bűncselekményekként minősítenek, mert amidőn az állami existentia ellen elkövetett erőszakos támadásokról van szó, akkor a politikai szabadság jelszavának a büntetőjog felépítésénél el kell némulnia. A magyar büntető-törvénykönyvnek határozottan hiányaként tudja be, hogy a külföldi államokat a magyar területéről ért ellenséges cselekmények ellen még abban a korlátolt büntetőjogi védelemben sem részesíti, mint azt a kultur államok törvényhozásai csaknem kivétel nélkül teszik (23—25. l.). Az európai törvényhozások fonalán ismerteti az országból való kiutasítást, mint a tettes külföldi honosságára alapított büntető rendelkezést. Miután bírálat tárgyává tette a magyar büntető-törvénykönyvnek azt az álláspontját, melylyel a hűtlenségi esetek nagy részét (142—144. §§.), bár de facto idegenek által is elkövethetők, a tettes magyar honosságához köti és a külföldi törvényhozás nyomán annak szükségét hangoztatja, hogy a hűtlenségi paragraphusok saját elhatározásukból belföldön tartózkodó idegenekre is kiterjesztessenek (31—39. l.), a magyar büntető-törvénykönyvnek a horvát-szlavonországi büntetőjoghoz való viszonyát tárgyalja (39—49. l.) és arra az eredményre jut, hogy a belföldön (Horvát-Szlavonországok és Magyarország területén) elkövetett bűncselekmények anyagi jog szerint és alaki tekintetben elbírálása tárgyában fenálló gyakorlatban a horvát igazságügyi autonómiának azt meg nem illető tultengése jutott érvényre. Minthogy úgy a területenkívüliség büntetőjogi következményeiben, mint a konzuloknak a belföldi büntető hatalom alól való részleges mentessége a tettes állampolgárságával a legszorosabb kapcsolatban van, szerző úgy az exterritorialitással, mint a konzulok büntetőjogi állásával részletesen foglalkozik a nemzetközi jog, az Institut de droit international határozatai és az osztrák-magyar monarchia konzuli egyezményei, valamint kereskedelmi szerződéseinek alapján (49—58. l.).

A legbehatóbb és erősen kritikai tárgyalást szánja a könyv I. része a konzuli bíráskodásnak, amelyben a tettesnek honossága jutott uralkodó büntetőjogi szerepre (58—83. l.). A konzuli bíráskodás intézményének történelmi, az eredeti kapitulációk alapján eszközölt ismertetése, ezen bíráskodás terjedelmének és tartalmának megállapítása után sajnálattal kimutatja, hogy az Ausztria és Magyarország által gyakorolt konzuli bíráskodásban a magyar büntetőjog az egész vonalon háttérbe szorul az osztrák büntető-törvénykönyv elől, hogy ezen a körülményen a magyar büntető-törvénykönyveknek a törökországi konzuli bíróságoknál 1885-ben történt életbelépítése és ez ideig az 1891: XXXI. tcz. sem változtatott, mert a törökországi magyar honosok mai nap is első sorban nem a magyar, hanem az osztrák büntetőjogrend hatálya alatt élnek és még ennél is jobban fájlalja, a magyar államnak és a magyar állampolgárságnak egységességénél fogva legsérelmesebbnek azt találja, hogy a konzuli bíráskodás gyakorlatá-

ban is a horvát községi illetőség a magyar állampolgársággal szemben nemcsak érvényre, de tulsulyra emelkedik. A konzuli bíraskodás osztrák-magyar szervezetének ismertetése és bírálata után az angol, francia és német jogban történt szabályozásának méltatása után kitér a *sértett* honosságának belföldi bűncselekmények esetében mérsékelt szerepére (83—85. l.), az első rész végén pedig kíváncsnak jelzi, hogy a magyar büntető-törvénykönyvnek az az álláspontja, mely szerint külföldiek ex principio nem bocsáthatók föltételes szabadságra, mint a tettes külföldi honosságának méltatlan méltatása elejtessék (85—86. l.).

A könyv II. része egy általános áttekintés után dogmatikus (I. és II. fejezet) és practikus, tételes részre (III. fejezet) oszlik. A dogmatikus részben arra utal és ezt a francia törvényhozás példájával is megvilágítja (92. l.), hogy a belföldi büntető-törvénykönyveknek *külföldön elkövetett* bűncselekményekkel szemben elfoglalt rendszere szoros kapcsolatban és kölcsönhatásban van a kiadatási joggal, azzal az állásponttal, melyet a belföldi törvényhozás a büntetéseknél kiadatása kérdésében elfoglal; mert amely állam a külföldi bűncselekmények elkövetőit akár az elkövetés helye, akár a tettes honossága szerint illetékes külföldi állam részére kiszolgáltatja, annak alig kell providálni a külföldi bűncselekmények belföldi bünvádi üldözésének eshetőségeire és menél szűkkeblűbb álláspontot foglal el valamely törvényhozás a külföld részére engedélyezendő kiadatás kérdésében, annál nagyobb körültekintéssel kell a külföldi bűncselekményekre vonatkozó belföldi bünvádi eljárás föltételeit megállapítani. Helyteleníti, hogy a tételes büntető törvények a külföldi bűncselekményeknek belföldi jogon való kezelése tekintetében tulnyomólag nem választják el az állam elleni bünteteket a magánosok sérelmére elkövetettektől, holott ezen elválasztás nélkül a szóban forgó kérdés helyesen és a tényleges szükség követelményeinek megfelelőleg nem oldható meg. A javaslatba hozott rendszernek igazolása céljából külön fejezetben (I.) foglalkozik a honosság szerepével az állam ellen és a magánosok sérelmére elkövetett (II.) bűncselekményekkel, az előbbieket tartalmuk és hatásuk szerint több csoportra osztja és arra az eredményre jut, hogy míg az utolsó csoportban a honosság alárendelt jelentőségű, mert a magánosok elleni bűncselekmények olyanok, amelyek minden művelődött állam joga szerint az egyéneknek őket mindenütt megillető jogállását sértik és így minden államnak egyáltalában érdeke és hivatása ezeknek a bűncselekményeknek bünvádi üldözése, akármely államnak legyen honosa a tettes vagy a sértett, addig az állam elleni bűncselekmények hol kizárólag, hol tulnyomólag az *illető* állam jogrendjével oly szoros kölcsönhatásban vannak, melynél fogva csakis a sértett államnak képezi érdekét a bűncselekmény megtorlása.

A II. rész III. fejezete (149—216. l.) a honosságnak szerepét a tételes jogban ismerteti, mely ez idő szerint Magyarországon, Ausztriában, Bosznia-Hercegovinában, Németországban, Franciaországban, Belgiumban, Olaszországban, Németországban, Svéd- és Finnországban, Zürichben és Angolországban van hatályban; mindezen államok törvényhozási állapotát kritikai méltatásban részesíti. Ez a fejezet is legbehatóbban a magyar büntető-törvénykönyv rendszerét tárgyalja és bírálja (157—186. l.) és mint az I. részben, úgy itt is szembeállítva a magyar jogot Horvát-Szlavonországoknak kizárólagos helyi, azon területek határai közé szorított autonómiájával, az 1843-iki javaslatnak ezen részben a magyar büntető-törvénykönyv felett álló elsőbbséget mutatja ki; de az utóbbinak álláspontján is arra a konklúzióra jut, hogy a fenálló gyakorlattal szemben a Horvát-Szlavonországok területén kívül, külföldön elkövetett bűncselekmények soha a horvát büntető jog, kizárólag a magyar büntető-törvénykönyv alapul vételével vétethetnek belföldi bünvádi elbírálás alá, mert a külfölddel szemben Magyarországnak nemzetközi egy-

séges individualitásánál fogva csak egy büntetőjog, a magyar büntető-törvénykönyv érvényesülhet.

Doleschall műve tartalmának ezen vázlatos ismertetéséből is láthatja az olvasó, hogy ez a tanulmány igen alaposan megírt munka, melyből látszik, hogy a szerző nagy kedvvel tárgyalja kérdésének legsubtilisabb árnyalatait is.

Ezek után örömmel nézünk szerzőnek a kiadatási jogról készülő külön munkája elé, melynek megjelenését a szerző fent ismertetett művének bevezető részében kilátásba helyezi.

Dr. R. S.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A semmiségi okok megjelölése.

A BP. 390. §-a szerint a felebbezőnek meg kell *világosan* jelölnie azt is, hogy a felebbezést mily semmiségi ok miatt használja. Ugyanezt követeli a törvény a semmiségi panaszszal élőtől is. Ez a rendelkezés a Curia kezén veszedelmes formalismusként lett szülőanyja. A Curia szakasz, pont és alpont szerinti idézését kívánja a törvényhelynek, mely az illető semmiségi okot tartalmazza.

Egy vádlott a táblai ítélet kihirdetésekor kijelentette, hogy azért jelent be semmiségi panaszt, mert *ártatlan*. A Curia kimondta, hogy ez a kijelentés a törvény szerint érvényesíthető semmiségi okok valamelyikének megjelölését nem tartalmazván, az e címen bejelentett semmiségi panaszt vissza kellett utasítani. (1901 augusztus 14, 779. sz. a.)

Más alkalommal a vádlott a kir. tábla ítélete ellen abból az okból jelentett be semmiségi panaszt, *mert nem érzi magát bűnösnek*. A Curia a semmiségi panaszt visszautasítandónak találta, mert vádlott a BP. 390. §-a rendelkezésének megfelelőleg sem azt nem határozta meg *tűzetesen*, hogy az ítéletnek melyik rendelkezése ellen él semmiségi panaszszal, sem pedig semmiségi okot *tűzetesen* meg nem jelölt.

Mint látjuk, a törvény és a Curia között csupán az a differentia, hogy míg a törvény csak *világos*, addig a Curia *tűzetes* megjelölést kíván. Persze a Curia azt hiszi, hogy ez nem is differentia. Pedig az. Ha a törvény is, mint a Curia, a *tűzetes* szót használná, talán több alapja lehetne a Curia formalistikusan kívánságának. Így azonban semmi alapja sincs, mert a semmiségi ok *világos* megjelölése alatt nem érthette a törvényhozó a szakasznak pont és alpont szerinti való idézését. Világos a megjelölés akkor is, ha az az egyszerű ember a maga szavaival mondja meg a semmiségi okot. Hiszen nem csupa képzett criminalistudensekkel van dolga a bíróságnak. Nem is lehet tehát minden vádlottól a legteljesebb jártasságot kívánni a büntető perrendtartás utvesztőiben. Ilyen jártasság nélkül pedig nem lehet megfelelni azoknak a kívánságoknak, amiket a Curia a semmiségi okok *tűzetes* megjelöléséhez fűz. Innen van azután, hogy napról-napra több az olyan eset, amelyben a védő nélkül elítélt vádlott elesik a jogorvoslat jótéteményétől és az első fok lesz az ügy érdemének végleges bírása minden irányban! Mindez csak azért, mert a vádlott a semmiségi okokat nem tudta elég *tűzetesen* megjelölni.

Ez nem lehetett a törvényhozó szándékában, mikor a semmiségi ok *világos* megjelölését kívánta. És ha azt mondja az a vádlott, hogy: «felebbezek, mert ártatlan vagyok», vagy «mert nem érzem magam bűnösnek», vajjon nincs-e ezzel elég világosan megjelölve, hogy a perorvoslatot melyik semmiségi ok miatt használja? «Ártatlan vagyok», azaz semmi olyat nem tettem, amiért engem büntetni lehetne, vagyis megfordítva: amit tettem az nem bűncselekmény. Nem utal ez elég világosan a BP. 385. §-ának 1. a) pontjára?

A Curia szerint azzal a kijelentéssel, hogy felebbez, mert nem érzi magát bűnösnek, még azt sem határozta meg elég *tűzetesen* a vádlott, hogy az ítéletnek melyik rendelkezése ellen él jogorvoslattal. Pedig én azt hiszem, hogy itt semmi kétség sem fér ahhoz, hogy a bűnösség megállapítása ellen felebbezett a vádlott.

De ha felteszszük, hogy a Curia szigora indokolt és a törvénynek megfelelő, akkor az elsőbíróságtól méltán megkivánhatjuk, hogy a perorvoslati bejelentések felvételénél a legnagyobb gondnal és lelkiismeretességgel járjon el. A Curia-tól pedig megkivánhatjuk, hogy e tekintetben az elsőbíróságot szigorúan ellenőrizze.

De hogy miként kezelik ezt a fontos kérdést az első-bírók és hogy miként ellenőrzi e kezelést a Curia, azt gyönyörűen illusztrálja a következő ítélet:

«A m. kir. Curia 1901 szeptember 3. 2369. sz. A vádlott által a kir. ítélő tábla ítélete ellen bejelentett semmisségi panaszt visszautasító végzés ellen bejelentett felfolyamodás elutasított. *Indokok:* Vádlott a másodbírói ítélet kihirdetésekor azt jelentette ki, hogy *nem tudja, vajjon a BP. 384. §-ának 1—11. pontjai közül melyikre alapítsa semmisségi panaszát.* A bejelentett semmisségi panasz tehát semmiféle indokkal sem lévén támogatva és a kir. törvényszék helyesen utasítván vissza, a visszautasító végzés ellen bejelentett felfolyamodás el volt utasítandó.»

Ez a perorvoslati bejelentés a gyakorlatban körülbelül a következő párbeszédnek eredménye:

Elnök: Megnyugszik, vagy semmisségi panaszszal él?

Vádlott: Semmisségi panaszt jelentek be!

Elnök: Mi okból?

Vádlott: (hallgat).

Elnök: Nos, a 384., vagy a 385. §-a alapján?

Vádlott: (rámondja) A 384. §. alapján!

Elnök: Igen ám, barátom, csak hogy annak tizenegy pontja van, melyekre alapítja semmisségi panaszát?

Vádlott: (megzavarodva) Nem tudom.

Elnök: A semmisségi panasz visszautasítottatik . . .

Kérdem már most, hogy a BP. 330. §-a 2. bekezdésének megtartása mellett lehetséges-e ilyen perorvoslati bejelentést jegyzőkönyvbe venni? Vajjon nem volna-e kötelessége az elnöknek, ha már nem tudta a vádlottal megértetni a dolgot, azonnal védőt rendelni neki? És ha a felsőbíró látja, hogy a vádlott nem értette meg az elnöki kitanítást, vajjon nem volna-e kötelessége az ügyet rendelnénnyel visszaküldeni az elsőbíróhoz, hogy az tartson új, törvényszerű ítélethirdetést, gondoskodjék a vádlott kitanításáról és ha ez nem sikerülne, alkalmazzon védőt?

Sajnos, amint láttuk, a főtárgyalási elnökök felületes eljárása a Curia helyeslésével találkozik. Pedig ez az eljárás a törvény szellemével egyenesen ellenkezik. A törvény szándéka határozottan az, hogy még a legutadatlanabb vádlottnak is mód nyujtassék arra, hogy perorvoslati jogával élhessen.

Dr. Eördögh Árpád,
budapesti ügyvéd.

Külföldiek képviselete szabadalmi ügyekben.

A *Jogt. Közl.* f. évi szeptember 6-iki számában ily czim alatt két kérdés megoldását kíséreltem meg.

Az egyik kérdés az volt, hogy annak a belföldön lakó képviselőnek, akit a külföldön lakó szabadalomtulajdonos szabadalom nyérése és jogainak gyakorolhatása végett nevezni köteles: ügyvédnek vagy ügyvivőnek kell-e lennie, avagy lehet-e ily képviselő bárki is?

A másik kérdés az volt, hogy az ilyen képviselő, amennyiben nem ügyvéd vagy ügyvivő, felléphet-e személyesen a szabadalmi hatóságok és bíróságok előtt külföldi megbízója képviseletében, avagy pedig tartozik ügyvédet vagy ügyvivőt vallani?

Az első kérdés tekintetében előadottakra Kelemen szab. ügyvivő ur czáfoló fejtegetése a következőkben kulminál: «Az a tény, hogy az indoklás (a törvényjavaslat indoklása) kiemeli az ügyvivői állásnak nagy fontosságát és kiemeli azt is, hogy az ügyvivőkre kívánja bízni az értékesítést is, egyszerűen halomra dönti a közleménynek minden, a szabadalom-kiaknázáshoz fűzött reflexióit».

A második kérdésre Kelemen maga is egy feltűzött kérdéssel törekszik választ adni így: «ha a törvény tényleg azt intenczionálta volna, hogy a szabadalmak üzleti képviselői — tehát ügynökei — a megsemmisítési és megvonási perek kivételével személyesen járassanak el a szabadalmi hivatal előtt, ami a törvény indoklásában kifejtett szándékkal homlokegyenest ellenkezik: miért alkotta meg az ügyvivői intézményt, miért állapította meg a törvényes kvalifikációval bíró képviselők számára az ügyvivő elnevezést (!), miért követeli, hogy az diplomás ember legyen, miért kényszeríti ezen diplomás embert egy szakvizsga letételére, miért helyezi ezen diplomás és szakvizsgázott embert fegyelmi hatóság alá? Ezek mind oly kérdések, melyek már mint kérdések is teljesen halomra döntenek a közlemény összes fejtegetéseit annak végeredményével együtt».

Kelemennek igaza van.

Amint igaza van mindenkinek, aki a sommás eljárásról szóló törvény 7. §-ának olvasásánál hitetlenül rázza a fejét.

Hogyan, a fél e bíróság előtt személyesen eljárhat?! Hogyan, a cégvezető stb. egy tekintet alá esik e részben a féllel?! Hogyan, a gazdatiszt meg az iparos és kereskedő-ségéd képviselheti gazdáját a bíróság előtt? Hát miért alkotta meg a törvény az ügyvédséget, a «törvényes kvalifikációt», az «ügyvéd — elnevezést» (!), a «diplomát», a «vizsgát», a «fegyelmi hatóságot» stb. stb.?!

A cikkíró a szabadalmi törvény indoklásának ama szavai által, amelyek a szabadalmi ügyekben való képviselet rendezésének szükségességét s a létesítendő ügyvivői intézmény feladatának s hatáskörének jelentőségét általánosságban méltatják, a feltett kérdéseket elintéztetteknek tekinti s elfelejti, hogy a törvény expressis verbis megengedi a belföldi feleknek, hogy ügyeikben személyesen, tehát minden képviselet mellőzésével járjanak el s ahol képviseleti kényszer ismer, t. i. semmisségi és megvonási ügyekben, ott a képviselet csak ügyvédre (nem ügyvivőre) bízható.

Kelemen a feltevést, hogy a külföldi fél belföldi képviselője (akár személyes felléphetési joggal, akár a nélkül) bárki lehessen, úgy állítja oda, mint az ügyvivői intézmény céljával és alapeszméjével meg nem férő s az ily értelemben megköczkáztatott véleményt mint merényletet az ügyvivői hivatás ellen. Tulzás mindenféleképpen kenyérkérdést látni e dologban; a gyakorlatban — bármint dönti el a kérdést az elmélet — a külföldi szabadalomtulajdonos tulnyomó részben ügyvivőt fog képviseletével megbízni, kinek megbízhatósága bizonyos alaki garanciákkal bír.

De másrészt kétségtelen az is, hogy e kérdés elméleti vitatásánál oly nehéz ágyúkat, mint a «tarthatatlan állapotok» emlegetése és szabadalmi ügyünk «európai színvonalának» megtagadása, nem szabad felvontatni.

A német birodalomban bizonyynyal nem «tarthatatlanok» az állapotok e részben s a szabadalmi ügy ott legalább is «európai színvonalon» áll. Éppen Németországban körülbelül egy év előtt lépett életbe egy, a szabadalmi ügyvivőkről szóló modern törvényalkotás («Gesetz betreffend die Patentanwälte». Vom 21. Mai 1900), amely rendkívül szigorú képesítéshez köti az ügyvivők lajstromába való felvételt; műszaki diplomán kívül az ipari tulajdon terén legalább két évi tevékenységet követel, melyet legalább egy évi gyakorlati ipari tevékenységnek kell megelőzni. Ezenfelül a jogi képzettséget egy vegyes bizottság előtt leteendő vizsgán kell tanusítani.

S ugyanez a törvény — a szerzett jognak páratlan megbecsülése ez — feltétlenül felveszi az ügyvivők lajstromába mindazokat, akik 1899 előtt iparszerűleg foglalkoztak felek képviseletével szabadalmi ügyekben s fentartja az eddigi elvet, hogy t. i.: a) bárki személyesen járhat el ügyeiben; b) bárki képviselhet alkalmasszerűleg a hivatal előtt feleket; c) bárki képviselhet hivatásszerűleg feleket szabadalmi ügyekben. A teljes képviseleti szabadságnak csak két correctivuma van, hogy az ügyvivők lajstromába való szigorú feltételekhez kötött felvétel az illetőnek állami elismerést és ezzel fokozott tekintélyt s bizalmat kölcsönöz s egy ennél hatályosabb, hogy a törvény 17. §-a értelmében a szabadalmi hivatal elnöke azon egyént, aki anélkül, hogy az ügyvivők lajstromába fel volna véve, hivatásszerűleg foglalkozik feleknek szabadalmi ügyekben való képviseletével, a képviselet gyakorlásától elzárhatja.

A magyar szabadalmi törvény a felek képviseletét szabadalmi ügyekben kizárólag az ügyvédnek és az ügyvivőnek tartotta fen s nézetünk szerint helyesen; képviseleti kényszer azonban nem hozott be, mit kétségtelenül szintén csak helyeselni lehet; mégis képviseleti kényszer statuált a külföldi szabadalomtulajdonosok tekintetében, azzal a kiolvasható célzattal, hogy a külföldinek belföldi képviselője olybá tekintessék, mint maga a fél (l. a 15. és 27. §-ok idézett rendelkezéseit). Önként tolnak tehát közleményünk kérdései a jogász elé: vajon a külföldre ilyképp mintegy reaktív-szerűtlen képviselő lehet-e bárki s felléphet-e fél gyanánt vagy nem?

Midőn e kérdéseket Wetzel és Kósa, a szabadalmi törvény kommentátorai részben oly szellemben tárgyalták, mint azt én tettem, nem «szorítottak a törvény szövegének egyszerű konstatálására» s nem «hagyták teljesen figyelmen kívül a törvényhozó szándékait», hanem a képviseleti kényszer mellőzésének elvéből kiindulva jutottak következtetésekhez.

Dr. Fazekas Oszkár.

Különfélék.

— **Dijnokok.** Az igazságügyminiszter intézkedett, hogy számos bíróságnál a dijnokok létszáma csökkentessék. Nem ismerjük ennek az intézkedésnek kiviteli módozatait. Felteszszük, hogy azon bíróságoknál fogják a létszámot apasztani, amelyeknél az ügyforgalom kevesbedett, és nem vonatik el munkaerő oly bíróságoktól, amelyeknél a bírói határozatok kiadmányozása már jelenleg is késedelmes. Felteszszük azt is, hogy az elbocsátásnál a szolgálati idő és a kifejtett szorgalom mérve tekintetbe vétetik, tehát nem lesz igaza annak a dijnoknak, aki egy lapban félelmének adott kifejezést, hogy a hivatalvezetők protectiója, más szóval önkénye fog dönteni az elbocsátandók megválasztásánál.

De nem mulaszthatjuk el ezuttal is kiemelni, hogy ennek a dijnok-gazdálkodásnak egyszer már véget kellene vetni. Az állam napi 80 krajczárért nem is kívánhat megbízható rendes munkát. A jó munkást tisztességesen kell fizetni.

Nálunk némely helyen az a szokás járja, hogy a bíró helyett a telekkönyvvezető végzi a fogalmazási teendőket, utóbbi munkáját az írnök végzi, az írnök helyett a dijnok másol, a dijnok kezelési teendőit a napidijas szolga látja el.

Ennek a rendszernek meg kellene szűnni. Szükség van értelmes, képzett, gyakorlott és megbízható irodai személyzetre. Ilyen személyzet csak tisztességesen fizetett egyénekből állhat.

— **Szentpéteri Károlyné ügyét** a Magyar Hirlap állandóan figyelemmel kíséri. Legujabban hosszabb cikket közölt az esetről dr. Farkasházi Zsigmondtól, majd közrebocsátotta a perújítási kérvényt, melyet a védő a napokban, a tanúk kihallgatása után, benyújtott.

— **A Magyar Jogászegylet** utóbbi ülésén Reichard Zsigmondon kívül felszólalt Várady Zsigmond nagyváradi ügyvéd, ki hosszabb improvizációban fejtette ki, hogy mely részei a Btk.-nek igényelnek szerinte reformot. Várady Zsigmond e felszólalásban igen ügyes debatternek mutatta magát. — E hét szombatján az egylet választmánya tart ülést. A jövő hét szombatján Baumgarten Izidor, az azutáni szombaton Sipőcz László tart előadást. — A Magyar Jogászegyleti kiadványok legutóbbi füzetének címlapjáról a biztosítási magánvállalatokról szóló törvénytervezet vitájában részt vettek közül dr. Rózsa Vilmos ügyvéd neve tévedésből elmaradt.

— **Ujabb magánjogi fejtegetések** cím alatt dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanár tizennégy tanulmányt tett közzé. Címeik: Magánjogunk és a döntvényjog. A birtokosi akarat kérdéséhez. Actio redhibitoria tartalma; compensatio lucris et damni; a jóhiszemű birtokos gyümölcszedése. Kiskoruak cselekvőképessége. Szóbeli birtokháborítás. A takarékpénztári betétkönyvecske jogi természete. Tartozatlan fizetés. Van-e a telekkönyvi alzálogosnak jelzálogkeresete? Tévedés az áru minőségében. Adósságátvállalás. A bírói letét tulajdona. Ági öröklés és özvegyi jog. Vétlen felelősség. Akaratlan szerződés.

Ezen nagyértékű tanulmányok legtöbbjét e lapok olvasói jól ismerik, mert azok lapunkban jelentek meg. Szerző mindegyik értekezésében tanujelét adja széles látókörének; lucidus előadása pedig a legnehezebb dogmatikai kérdés tárgyalását is élvezetes olvasmányává teszi.

— **Zsögöd Benőnek** «Fejezetek kötelmi jogunk köréből» című művéhez dr. Meszlény Artur a szerző engedelmével mutatót és forrásgyűjteményt állított össze. Az első rész betűrendes tárgymutató, mely nem szorítkozik az egyes vezérszókra, hanem a fejtegetés tüzetes irányát is megjelöli. A második rész a Hivatkozások jegyzéke, mely a hivatkozott törvényeket s a külföldieket is tárgyuk vagy nevezetük nyomán induló betűrendben sorakoztatja. Ezt kiegészíti egy má-

sik táblázat, ahol időrendben sorolvák fel az előforduló törvények, mindenik mellett utalás levén arra a helyére az előbb említett betűrendes felsorolásnak, ahol aztán a többi feltalálható. Az idézett tudományos művek is betűrendben vannak összeállítva, s a rendeletekről, a hármaskönyvről, az országbírói értekezletről, felsőbbbírói határozatokról, külön törvénytervezetekről, javaslatokról és indoklásokról is tartalommutatókat ad a könyv. A III. rész különböző utalásokat, táblázatokat, pótlásokat és igazításokat tartalmaz. Igaza van a Fejezetek szerzőjének, midőn a Meszlény könyvéhez írott előszavában ezt az óriási munkát meleg méltatásban részesíti.

— **A magyar állami tisztviselők szolgálati szabályainak rendszeres gyűjteményét** állította össze Rév Mór pénzügyi fogalmazó. Megjelent a közigazgatási könyvtár sorozatos vállalatában. A nagy gonddal szerkesztett mű előbb a közszolgálat általános kellékeit tárgyalja, azután az egyes külön szakokban követelt minősítésről szól. További fejezetek: Az állami tisztviselők állásának betöltése. Kedvezmények a kinevezéseknél. A tisztviselők illetményei. A szabadságidő. A kedvezményi idő. Nyugdíj-ügy. Fegyelmi eljárás.

— **Kérheti-e alperes felperesnek az első tárgyalási határnapon való meg nem jelenése esetén a per megszüntetését?** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelőszéki tanácsa: Az elsőbíráskodás végzését megváltoztatja, annak, hogy a per megszűntnek kimondassék, helyét nem látja és az elsőbíráskodást a per érdemében további szabályszerű eljárásra utasítja.

Indokok: Felperes az első érdemleges tárgyalási határnapon meg nem jelenvén, alperesnek a sommás eljárási törvény 50. §-a értelmében vagy érdemleges tárgyalást, vagy pedig azt lett volna joga kérni, hogy a kereset visszavetnek mondassék ki. Minthogy azonban ily kérelmet elő nem terjesztett, hanem a per megszűntnek kimondását kérte, mint-hogy alperes a felperes által folyamatba tett per sorsáról rendelkezni és így azt megszüntetni jogosítva azért sincs, mert más következmények fűződnek ahhoz, ha a per megszűntnek mondatik ki és ahhoz, ha a kereset visszavetnek mondatik ki; és minthogy ezekhez képest az elsőbíráskodás helytelenül adott helyt az alperes által előterjesztett megszüntetési kérelemnek, az elsőbíráskodás végzésének megváltoztatásával a per folytatását kellett elrendelni. (1901 október 12-én. E. 316. sz. a.)

— **Mikor alperes a sommás végzés ellen felfolyamodással él.** A temesvári kir. tábla: Annak előrebecsátásával, hogy a sommás végzés kézbesítését igazoló vétbizonyítványba címzettként a felfolyamodással élő W. S. tévesen iratott a váltón kibocsátó és forgatóként szereplő W. S. és fia czég helyett, akihez a sommás végzésbe foglalt fizetési meghagyás intézve van s amely czég részére a sommás végzés kiadása elrendeltetett: a kir. tábla a felfolyamodást hivatalból visszautasítja és dr. B. ügyvéd részére a felfolyamodásért díjat és költséget fele irányában meg nem állapít, mert a felfolyamodással élő W. S.-nak, aki a váltón kötelezettként nem szerepel s aki ellen a sommás végzés fizetési meghagyást nem tartalmaz, mint olyan személynek, akinek saját személyében való érdekeltsége az iratokból ki nem tűnik, jogorvoslathoz egyáltalán s különösen a váltóeljárási rendtartás 37. §-ának 1. pontja értelmében felfolyamodáshoz joga nincs, tehát az már az elsőbíráskodás által hivatalból visszautasítandó volt volna. (1901 július 2. 1922/901. sz. a.)

A m. kir. Curia: A felfolyamodás visszautasítottatik és az azt ellenjegyző ügyvéd részére díj és költség meg nem állapítottatik. (1901 október 29. 1321/901. sz. a.)

— **Köztudomású kereskedelmi szokás.** «Helyesen döntött a felelőszéki bíróság és pedig e részben felhozott egyéb indokainál fogva és azért, mert a kereskedelmi törvény 320. §-a rendelkezéseinek a B. alatti levélben foglalt azon kérelemre, hogy alperes a teljesen törlesztett váltót felperesnek visszaküldje, hasonszerű alkalmazásából, de a köztudomású kereskedelmi szokásból is, mely szerint az egymással üzleti összeköttetésben álló kereskedők közül az, kinek a másik elleni vételárkövetelése váltóval volt fedezve, a fedezeti váltót követelésének teljes kifizetése után a távollakó másik kereskedőnek kérelmére, ennek költségére postán elküldeni tartozik, nyilvánvaló, hogy a felelőszéki bíróság nem sértett jogszabályt, midőn alperest a kereseti kére-

lemhez képest elmarasztalta». (Budapesti kir. ítélő tábla 1901 szept. 12. II. G. 61. sz. a.)

— **Az alapperben a bizonyításról történt lemondás mikor zárja ki a perujtást?** ... Felperes a most említett körülmények bizonyítása végett, tehát az ügy lényegére vonatkozólag ujtott keresetében P. F. és W. I. tanúk vallomását, ezenkívül pedig a tárgyaláson szakértők meghallgatását és felek esküjét ajánlotta fel, mely bizonyítékokat az alapperben nem használta. Ily esetben pedig az 1881. évi LIX. tcz. 69. §-ának 2-ik pontja értelmében perujtásnak helye van. Téves az elsőbírósnak az az álláspontja, mely szerint felperest a perujtástól s az ujtott perben felhozott bizonyítékai érvényesítésétől azon az alapon elzárta, mert felperes az alapperben kifejezetten lemondott bizonyítékairól és azért lett pervesztessé; mert ha a bizonyításról való lemondás hatályával birna is felperesnek az alapperben tett az a nyilatkozata, hogy a fent előadott körülményeket bizonyítani nem kívánja, mert azokat mellékeseknek tartja, a lemondásnak csak abban az esetben volna a perujtást és az ujtott perbeli bizonyítást kizáró hatálya, ha annak következtében felek a bizonyítani nem kívánt körülmények tekintetében megegyeztek, vagy a kérdéses körülményektől függő jogviszonyokat egyezségileg szabályozták volna. Ez az eset azonban fen nem forog s amennyiben a fentebb felhívott törvényhely értelmében a perujtás és az ujtott perben való bizonyítás megengedhetősége nem függ attól, hogy az ujtító bizonyítékait az alapperben is használhatta volna-e avagy nem? az utóbbiaknak az ujtott perben való érvényesítését az elsőbírósnak ítéletében kiemelt körülmény nem gátolhatja. Az elsőbírósnak tehát a felperes perujtási kérelmét a fent felhívott lényeges eljárási szabály megsértésével utasította el. (A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék felebbezési tanácsának 1901. évi június 5-én E 189. sz. a. hozott végzéséből.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bírák és ügyvédek száma Németországban.** Németországban a legfőbb bíróságon kívül 1932 járásbírósnak (Amtsgericht), 173 törvényszék (Landgericht) és 28 Oberlandesgericht működik. Minden 1932 lakosra esik egy járásbírósnak és minden 302,200 lakosra esik egy törvényszék. A bírák száma összesen 8072. 1891 óta a bírák száma 1000-rel szaporodott és míg 1891-ben minden 6904 lakosra esett egy bíró, addig most minden 6480 lakosra esik egy.

Jelenleg 6800 ügyvéd működik az egész birodalomban; 1891-ben 5317 ügyvéd volt. Most minden 7688 lakosra esik egy ügyvéd, míg 1891-ben csak minden 9296-ra esett egy.

Az oldenburgi kamara területén minden 21,000 lakosra; a colmari kamara területén 17,837 lakosra esik egy ügyvéd, míg az átlag legkisebb a berlini kamara területén, ahol minden 4359 lakosra esik egy ügyvéd. (Tudvalevően Magyarországon körülbelül 4800 ügyvéd folytat gyakorlatot és minden 3400 lakosra esik egy ügyvéd. Budapesten 650 lakosra esik egy.)

— **Csődök statisztikája.** Németországban 1899-ben 7057 csőd nyitottatott (és pedig *egy tanuló* ellen is) és pedig 4462 a közbizalom kérelmére. Befejeztetett 6555 csőd. A befejezett csődügyek közül 4389 szűnt meg a vagyon felosztása, 1595 kényszeregyezés, 162 az összes hitelezők beleegyezése, 409 vagyon hiánya miatt szűnt meg. Egy év alatt lebonyolítottatott 4327 és 2 év közt tartott 1456, 2—5 évig 664, 5-től tíz évig 100, 10 éven felül 8 csődügy. 5000 márkán aluli csődtömeg volt 1501, 5—10 ezerig 1450, 10—50 ezerig 2712, 50-tól 100 ezerig 447, 100—500 ezerig 345, 500 ezertől millióig 20, egy millió felüli tömeg 15 esetben. A 6555 befejezett csőd közül az eredmény ismeretes 6394 esetben. Tömegtartozás 2290, előnyös követelés 773 ügyben nem volt. A tömegtartozások az esetek 99,4%-ában, a tömegköltések 98,2%-ában, az előnyös követelések 94%-ában teljesen kifizettek. A közönséges csődhitelezők az esetek 1,9%-ában 100%-ot, 6,9%-ában 50—100 % közti, 7,3%-ában 40—50 % közti, 11%-ában 30 és 40 % közti, 18,5%-ában 20 és 30 közti, 24,3%-ában 10—20 közti, 0—10%-ában 22,6 % közti quotát kaptak, 7,1%-nyi esetben a hitelezőkre semmi sem jutott.

— **Német alaposság.** Berger német író a következő című munkát adta ki: *Die Stellung der wilden Kaninchen im Civil- und Strafrecht.* Ára a műnek 3 márka.

— **Automatán elkövetett lopás.** Több gyermek egy csokoládé-automatába 10 fillérhez hasonló súlyú és nagyságú fémdarabokat dobott s így kiürítették az automatát. A német Reichsgericht egyszerű lopást állapított meg. Feltörésnek a cselekményt azért nem minősítette, mert a zár érintetlen maradt.

— **Ingyenes jogsegély.** Ingyenes jogsegélyt csak természeti személyek vehetnek igénybe. Jogi személyek, valamint tömeggondnokok ingyenes jogsegélyben nem részesíthetők. (Német birodalmi törvényszék.)

— **Ha a férj** a nejével házasságtörésen rajtaért férfit megöli, kártérítéssel tartozik a megölt örökösének, mert erre az esetre nem alkalmazható a német polgári törvénykönyv azon intézkedése, mely szerint a kártérítési kötelezettség nem terheli a tettest, ha a megölt fél hibája is közreműködött a kár okozásánál. (Stuttgarter Oberlandesgericht.)

— **A férjnek joga van a nőcselédnek felesége beleegyezése nélkül is felmondani.** (Drezdai Oberlandesgericht.)

— **Magnaúd** francia bíró ítéletei egy vastag kötetben megjelentek. Ez azon bíró, aki — mint annak idején említettük — felmentette azt a leányt, aki egy pékboltban kenyeret lopott, mivel gyermeke és anyja egy nap óta nem evett. Azóta számos ítélete jelent meg a nevezett bírónak, melyek mindannyian felmentést mondanak ki az igen nyomatékos enyhítő körülmények fenforgása esetében. A francia sajtóban élénk megbeszélés tárgyat képezik ez ítéletek.

— **Utközben levő árúk lefoglalása.** A francia kereskedelemügyi miniszter átiratot intézett az igazságügyminiszterhez, amelynek következő tartalma van:

A vasuti, hajózási vállalatoknak vagy más fuvarozóknak fuvarozás végett átadott árúkra foganatosított foglalatok gyakran járnak a kereskedelemre és iparra súlyos hátrányokkal. A foglalás jogerőre emelkedésének tartama, valamint az, hogy az áru tulajdonjogának kérdésében felmerülő nehézségek elosztása, a törvényszék hatáskörébe tartozik, kellemetlen következményeket idézhet elő. Természetes, hogy a fuvarozó nem adja ki az árút, míg a bíróság nem döntött, úgy hogy a felek a követelés nagyságával és az áru értékével arányban nem álló nagy fekbért is fizethetnek az árúért, amely maga gyakran teljes elértéktelenedést okozó romlásnak van kitéve.

Ily körülmények között felmerült az a javaslat, hogy a fuvarozók kezében levő árúk ne legyenek lefoglalhatók épp úgy, mint a XI. esztendő Germinal havának 24-ikén hozott törvény szerint a Banque de Franceban folyószámlára elhelyezett összegek.

Természetesen a foglalás alól való mentesítés csupán a feladónak és a címzettnek hitelezőire vonatkoznék, de nem terjedne ki a keresked. törvény 576. §-ában szabályozott arra az esetre, midőn az eladó a közadónak elküldött, de még teljesen ki nem fizetett árút visszakövetelheti, ha ez már a csődnyitás előtt rendeltetése helyére nem ért, sem a Code Civil 1612. és 1613. §-ában foglalt arra az esetre, midőn az eladó nem köteles az árút a vevőnek kiadni, ha a vétel óta a vevő csődbe vagy fizetési zavarokba jutott, úgy hogy az eladó a vételár elvesztését kockáztathatná.

Az igazságügyminiszter a kereskedelmi bíróságokat, a kereskedelemügyi miniszter a kereskedelmi kamarákat hívta fel e kérdésben véleményadásra.

— **Az amerikai egyesült államok kormánya** szétküldte az új büntető-törvénykönyv javaslatát és véleményeket kér az európai szakférfiaktól.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 23-án (szombaton) délután hat órakor ülést tart. A 192., 193. és 194. füzetek szétküldettek a tagoknak. Akik nem kapták meg, reklamálhatják a Franklin-Társulatnál (Egyetem-utca 4. szám) vagy Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedőnél (Kossuth Lajos-utca.)

Lapunk jelen száma a rendesnél félírvvel nagyobb terjedelemben jelen meg.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre 12 kor. negyed évre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: IV. országos ügyvédyűlés. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Végrendeleti öröklés. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — *Fogirodalom:* Magyar bűnvádi eljárási jog. Irta dr. Balogh Jenő egyetemi tanár. *Dr. Angyal Pál* egyet. m.-tanár, pécsi jogtanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A viszonyok elkesztéséről. *Dr. Graber Károly* budapesti ügyvédtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

IV. országos ügyvédyűlés.

Herodotos említést tesz egy városról, hol a betegeket a piacra vitték, ott az arra menők kérdezősködtek a betegség felől és ha azután találkozott valaki, aki hasonló bajban szenvedett, úgy tanácsot adott és elmondotta, hogyan enyhíthetők a beteg szenvedései. Tették pedig mindezeket azért, mert abban a városban nem létezett orvos. Harmadfél ezer évvel később körülbelül ilyen helyzetben van a magyar ügyvédség. Összegyűltek, hogy felpanaszolják egymásnak szenvedéseiket és hogy meghallgassák egymás tanácsait. Ha mindez nem is jelenti még a felgyógyulást, mégis friss erőt, bátorságot és reményt meríthet az ügyvédi kar az elmúlt napok tartalmából, mert lehetetlen, hogy annyi ész és tudás, annyi erkölcsi erő és mérséklet ne szabhasson határt a pusztító bajoknak.

De még nagyobb jelentőséget tulajdonítunk ennek a kongresszusnak azon hatásában, melyet kifelé gyakorolt. Tagadhatatlan, hogy azt a sok keserűséget, melyet a mi igazságszolgáltatási viszonyaink a népben ébresztettek, az ügyvédség ellenségei kihasználta és amint járványoknál a néppel elhitetik, hogy az orvosok terjesztik a betegséget, úgy itt is találkoztak olyanok, akik saját bűneiket palástolandók, hirdették, hogy a per lassú és drága, mert ez az ügyvédség érdekében áll. Ugy állították oda az ügyvédséget, mint amely csak saját önös céljainak él. És ime a kongresszus a kar emésztő gondjai közt is első sorban fel-emeli szavát a szegények és elnyomottak érdekében, követelvéen igazi bíróságot a kisebb követelések és emberséges igazságszolgáltatást a kihágások tárgyában. Ezek főleg a szegények igazait érintik és éppen itt pusztít a közigazgatási statárium. A magyar ügyvédi kar itt ismét bizonyosságot nyújtott arról, hogy tradícióihoz hiven a legelső közt küzd, ha a szegény nép jogairól van szó.

Ugy az igazságszolgáltatás, mint az ügyvédség szempontjából elismerést érdemel a kongresszus állásfoglalása a perrendtartási tervezet kérdésében. Messze kerülve minden túlzást, minden egyoldalú követelést, csak azt sürgette, amit a jogszolgáltatás érdeke parancsolólag követel. Azon határozat, hogy a 400 koronán felüli ügyekben az ügyvédi képviselőt kötelezővé teendő, szintén ezen határon belől mozog, mert ezen ügyekben a felülvizsgálati jogorvoslat szükségessé teszi a képviselőt már az elsőfokú bíróságnál. Különben Németországban az ügyvédi képviselőt, egyes kivételektől eltekintve, 300 márkán felüli ügyekben válik már kötelezővé, amiből kitűnik, hogy a magyar ügyvédség itt sem hagyta el a konzervatív alapot.

A kongresszus kénytelen volt a nyugdíjkérdést ismét tárgysorozatába felvenni.

A megfellebbezhetetlen rejtélyek közé tartozik, hogy meny-

nyiben veszélyeztethetné a jogrendet, ha az ügyvédek özvegyeikről és árváikról gondoskodni óhajtanak. A kongresszus manifestációja ebben a kérdésben ünnepélyes óvás erejével hat és reméljük, hogy a most már jobban informált igazságügyi kormányzatunk eddigi álláspontját feladja.

A kongresszus legkimagaslóbb tárgya az ügyvédkérdés volt.

A kar legkiválóbbjai szálltak sikra az ügyvédség helyzete orvosszereinek keresésében. Annyi magas szárnyalásu, okos, szép beszédet hallottunk, hogy a legnagyobb elragadtatás emlékeit viszzük magunkkal e nemes küzdelemből. A vidéki ügyvédség megmutatta, hogy teljesen fővárosi színvonalon áll, hogy egyenrangú képesség, képzettség és szónoki kiválóság tekintetében a központ legkiválóbbjaival.

Az ügyvédségre nehezedő helyzet újra felvetette a már egyszer eltemetett numerus clausus tervét. A formula tetszetős. Ha 5000 ügyvéd nem bír megélni, de 3000 megélhet, úgy meg kell akadályozni, hogy 3000-nél több ügyvéd foglaljon helyet a barreauban. Kétségtelen, hogy az egyéni megélhetés így biztosítható. De arra is kell gondolnunk, vajon az így szervezett ügyvédség megőrizheti-e majd függetlenségét és tekintélyét, bizik és bizhatik-e majd benne a nép? Fontolóra kell vennünk, hogy a 3000 jól dotált stallum élvezetében lévők nem fognak-e szellemileg degenerálódni és hogy eme békésen birtoklók nem-e fognak hátat fordítani mindazoknak, akik jogaikért harcolni kénytelenek. Szóval szembe kerül itt az egyéni érdek a szociális eszmével.

Egy pillanatig sem kételkedtünk abban, hogy ez utóbbi irány végül győzedelmeskedni fog. Győzelmét biztosította már a zárt szám kivihetlensége és ez a kérdés részleteinél szembeszökővé vált volna. A tiszta kinevezési rendszer pártolókra alig találhatna és nem hiszszük, hogy valaki az ügyvédséget államilag védett monopolium tárgyává akarná transformálni. Az anciennitás elve mellett egy félszázadon át az ügyvédségbe csak 50—60 éves ember kerülhetne, de ezenkívül e rendszernél valóságos röghöz kötöttség válnék szükségessé, amennyiben az aspiránsnak egy meghatározott helyen kellene sort várnia. Elkerülhetlen következménye volna még, hogy az ügyvédség vétel tárgyát képezné, amennyiben a gazdag embernek mindig módjában állna valamely irodát drágán, az előtte várakozók numerusát pedig olcsó pénzen megvenni. Legfurcsább volna azonban az ajánlott kombinált rendszer, melynél a félig kinevezettek, tehát a m. kir. ügyvédek az anciennitás révén bejutott Ripp van Winklekkel konkurálnának, ami tehát azt jelentené, hogy az ügyvédség tényleg a kinevezettek kezében van. Tehát nem kellett félni ez irányok győzelmétől, de attól mégis tartani lehetett, hogy a numerus clausus további tanulmányozás czimén a kért rövid lejáratu moratoriumot elnyeri. Ez már nagy gyöngeség symptomája lett volna. Igazán öröndetes eseménynek tartjuk azért, hogy az antiszociális eszme a kongresszus köréből élve nem menekülhetett. Nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a magyar ügyvédség imponáló módon visszautasította az alkut, mely csak függetlensége árán nyújtott volna anyagi javakat. És ha az elfogadott indítványok az ügyvédkérdés megoldását nem is vitték volna előbbre, ha ez a nagygyűlés

a részletmunka elvégzésére nem is bizonyult alkalmasnak, mégis megelégedve lehetünk a negatív eredménnyel, mert ez a negatív eredmény kétségtelenné tette, hogy a mi ügyvédségünk továbbra is ragaszkodik a szabadság eszméjéhez.

Dr. König Vilmos.

Végrendeleti öröklés.*

V. Fejezet. Hagyomány.

75. §. Hagyománynyal terhelhető, a ki az örökhagyó halála következtében annak hagyatékából részesül.

Kétség esetében az örökös terhelő a hagyomány.

76. §. Ha ugyanazzal a hagyománynyal több örökös vagy több hagyományos van terhelve: a hagyomány kétség esetében az örökösöket örökrészeik, a hagyományosokat pedig hagyományaik értéke arányában terhelő.

77. §. Ha az örökhagyó bizonyos osztálybeli, vagy hozzá szolgálati, rokonsági vagy üzleti viszonyban álló, vagy bizonyos körhöz tartozó személyeket közelebbi meghatározás nélkül hagyományban részesített: a terheltre vagy harmadikra bízhatja annak meghatározását, hogy a hagyományból kit és mi illesse-e.

78. §. Az örökös a hagyaték elégtelensége esetében, a tervezet) 2014. §. esetében azon szakaszban megállapítottak értelmében, a hagyományokat az örökség erejéig aránylag leszállíthatja.

A hagyományost terhelő hagyomány címén tőle több nem követelhető, mint amennyi a hagyatékából reá jutott. Ha a hagyomány teljesen ki nem elégített: a hagyományos a reá rótt hagyományokat szintén aránylag leszállíthatja.

A meddig telik, azon hagyományok aránylagos leszállítása nem foghat helyt, amelyekre nézve az örökhagyó rendelkezte, hogy teljes összegben vagy mindenképp előtérítessenek.

79. §. Ha a terhelt bármi oknál fogva nem részesül az örökhagyó halála következtében annak hagyatékából: a hagyomány kétség esetében azt terhelő, kinek javára a terheltnek kiesése szolgál.

80. §. A kieső hagyományos hagyománya, amennyiben azt helyettes vagy növekedjogon hagyományostárs meg nem szerzi, a terhelt javára esik.

81. §. Ha az örökhagyó helyettes-hagyományost vagy utóhagyományost nevezett: ezekre a helyettes örökösre, illetőleg utóörökösre vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók.

82. §. Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy bizonyos hagyatéki tárgy ne illesse a végrendeleti örökös: az a törvényi örökös javára hagyományozottnak tekintendő.

83. §. Ha ugyanaz a tárgy többeknek van hagyományozva és a hagyományosok egyike kiesik: a megürült rész, amennyiben fel kell tenni, hogy az örökhagyó a terheltet minden körülmények közt az egész hagyománynyal terhelni kívánta, a hagyományostársakat részeik arányában illeti (növekedjog).

Az 50. §. második és harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

84. §. Az örökös javára rendelt hagyomány (előhagyomány) hagyománynak tekintendő annyiban is, amennyiben az örökös maga van vele megterhelve.

85. §. Oly dolog hagyományozása, mely az örökhagyó halálakor a hagyatékhoz nem tartozik, érvénytelen, ha csak ki nem tűnik, hogy az örökhagyó azt mint idegent is a hagyományosnak szánta.

Utóbbi esetben a terhelt a hagyományozott dolgot a hagyományos számára megszerezni köteles. Ha meg nem szerezhetné, vagy ha csak aránytalan költséggel szerezhetné meg, az érték megfizetésére köteles.

Ezek a szabályok a hagyatékhoz tartozó oly dolog hagyománya tekintetében is állanak, melynek harmadik személy részére való kiadására az örökhagyó halálakor köteles volt.

86. §. Ha az örökhagyó a hagyományozott dolog szolgálatát, vagy a dolog helyett értékének megtérítését követelheti: kétség esetében ez a követelés tekintendő hagyományozottnak.

87. §. Ha az örökhagyó a hagyományozott dolgon oly változtatást tett, mely által ez más dologgá vagy más dolog alkotórészévé vált: a hagyomány hatálytalan. Ha ily változtatás folytán az örökhagyó javára közös tulajdon keletkezik (tervezet 619. §.), az örökhagyót illető közös tulajdon tekintendő hagyományozottnak.

Ha más, mint az örökhagyó tett ily változtatást, kétség esetében az a jog tekintendő hagyományozottnak, a mely a változás folytán az örökhagyó javára előállott.

88. §. A hagyományozott dolog kétség esetében az örökhagyó halálakor meglevő állapotban és az akkori tartozékokkal és növekedékekkel együtt tekintendő hagyományozottnak.

Ha a dolognak hagyományozás utáni értékcsökkenése címén az örökhagyót kártérítési követelés illeti, kétség esetében ez is hagyományozottnak tekintendő.

89. §. Ha a hagyományozott dolog valamely joggal van terhelve, kétség esetében e terheléssel együtt tekintendő hagyományozottnak.

Ha az örökhagyó a terhelés megszüntetését követelhetette, a hagyomány e követelésre is terjed.

90. §. Ha a hagyományozott dolog bérbe vagy haszonbérbe van adva, a bérlettel vagy haszonbérlettel terhelt tekintendő hagyományozottnak.

91. §. Ha a hagyományozott ingatlan jelzáloggal van terhelve, kétség esetében a hagyományos annyiban, amennyiben az ingatlanból telik, viseli az adósságot.

Ha ugyanazért az adósságért a hagyatékhoz tartozó más ingatlant is terhelő a jelzálog: e köteleesség a hagyományost kétség esetében csak abban az arányban terhelő, a melyben a hagyományozott ingatlan értéke az összes jelzálogok értékéhez áll. Ha azonban az egyik vagy valamennyi ingatlant a közös adósságon felül még más adósság is terhelő: amennyiben nem kell feltenni, hogy az örökhagyó a hagyományost a közös adóssággal egészben vagy nagyobb arányban terhelni kívánta, azt az arányt kell elfogadni, amelyben a hagyományozott ingatlan adósságmentes értéke az összes jelzálogok adósságmentes értékéhez áll.

Ezen szabályok nem érintik a jelzálogos hitelező jogát, hogy melyik jelzálogból kívánja-e kielégítését.

92. §. A 78. §. esetében a hagyományosnak a hagyományozott dologhoz csak annak ellenében van joga, hogy készpénzben megtéríti azt a többletet, mely a leszállítás után neki járó értéket felülmúlja.

93. §. Dologösszeség hagyománya kétség esetében azokra a dolgokra terjed, melyek az örökhagyó halálakor a dologösszeséghez tartoznak.

94. §. Ház vagy lakás butorzatának hagyományozása esetében mindazon tárgyak tekintendők hagyományozottnak, melyek a lakás használatára és diszitására vannak szánva; nem számítva ide a tudományos eszközöket, gyűjteményeket és műkincseket.

Házi eszközök, házi vagy lakfelszerelés alatt, a butorzatot is beleszámítva, azok a dolgok értendők, melyek a háztartás teljes berendezéséhez tartoznak.

Gazdasági felszerelés alatt a mezőgazdasági jószág tartozékai (tervezet 498. §.), ipari vagy gyári felszerelés alatt az ipari vagy gyári épület tartozékai (tervezet 498. §.) értendők.

Azon általános kifejezés: ingóságok, a 48. §. esetén kívül nem foglalja magában az örökhagyó készpénzét, értékpapirjait és követeléseit.

Azon kifejezés: ház, lakás, szoba, minden találatóval

* Az előbbi közl. a 45. és 46. számban

együtt nem foglalja magában az örökható készpénzt, érték-papírjait, kötelezvényeit és ékszereit.

95. §. Vagylagos hagyomány esetében a (tervezet) 1129—1131. §-ok megfelelően alkalmazandók.

Ha az örökható a választást harmadik személyre bízta és ez nem tud vagy nem akar választani, vagy a választással késik: a választás joga a terheltre száll.

96. §. Ha fajlagos megjelölt dolog van hagyományozva: a hagyományos viszonyainak megfelelő dolog és ha ez meg nem határozható, középminőségű dolog szolgáltatandó.

Ha a választás a hagyományosra vagy harmadik személyre van bízva és ez a választással késik: a választás joga a terheltre száll.

A szolgáltatott dolog jogi és tényleges hiányai tekintetében a terhelt a hagyományosnak úgy szavatol, mintha a dologt neki eladta volna.

97. §. Ha a hagyományozott követelésre még az örökható életében szolgáltatás történt és a hagyatékban a szolgáltatás tárgya még megvan: kétség esetében ez utóbbi tekintendő hagyományozottnak.

Ha pénzüsszeg képezte a követelés tárgyát, kétség esetében a megfelelő pénzüsszeg tekintendő hagyományozottnak még akkor is, ha nincs meg a hagyatékban.

98. §. Ha az örökható követeléseit közelebbi meghatározás nélkül hagyományozta: a hagyomány nem terjed értékpapíra, betéti könyveire és pénzütalványaira.

99. §. Az adósságtól való mentesítést tárgyzó hagyomány kétség esetében megszűntnek tekintendő azon mértékben, amelyben az adósság az örökható életében törlesztetett.

100. §. Az ellátás hagyományozására a (tervezet) 1519—1520. §-ok, az életjáradék hagyományozására pedig a (tervezet) 1521—1525. §-ok megfelelően alkalmazandók, amennyiben az örökható végrendeletében egyebet nem rendelt.

101. §. Valamely nőnek hagyományozott hozományt vagy kiházasítást kétség esetében a hagyományos élete huszonegyedik évének betöltésével követelheti, habár férjhez nem ment is.

A hozomány vagy kiházasítás mérvének meghatározásánál kétség esetében a hagyományos atyjának, házasságon kívüli születés esetében anyjának állása, valamint azon érték szolgál irányadóul, mely a hagyatékból a terheltnek jutott.

102. §. A nevelés hagyományozása kétség esetében kötelezi a terhelt személyt, hogy költségén a hagyományost oly életpályára képeztesse ki, mely a hagyományos egyéni körülményeinek és szülői állásának megfelel.

Kétség esetében a terhelt a hagyományost a nevelés időtartama alatt ellátásban is köteles részesíteni.

103. §. Ha a hagyatékhoz tartozó valamely ingatlan hagyományoztatott: annak tulajdona kétség esetében az örökhatóról a hagyományosra a hagyomány beálltával közvetlenül száll át.

A hagyományos tulajdonát az ingatlanra, valamint annak hasznaira nézve kétség esetében azonnal érvényesítheti.

104. §. Minden egyéb esetben a hagyomány a hagyományosnak követelési jogot ad a terhelttel szemben a hagyomány kiszolgáltatása iránt.

Az ily hagyomány kétség esetében csak a hagyomány beálltától számított hat hó elteltével követelhető; és kétség esetében a hagyományost illetik a hagyomány beálltától kezdve annak tárgya után járó hasznok is.

105. §. A hagyományos a terhére rótt hagyomány kielégítésére csak akkor köteles, ha saját hagyománya kielégített. Ha ennek behajtásával késik, a hagyatéki bíróság a második hagyományos kérelmére megfelelő határidőt szab, amelynek elteltével az utóbbi kielégítését közvetlenül attól követelheti, akit az első hagyomány terhel. Ez utóbbi terhelt azt, amit a második hagyomány címén szolgáltat, az első hagyomány terhére beszámíthatja.

106. §. A hagyományos a hagyományára, habár részben, kapott kielégítési érték erejéig az alaptalan gazdagodás szabályai szerint kielégíteni köteles az örökható azon hitelezőit és azokat a kötelesrészt jogosultakat, akik a hagyaték elégtelensége okából nem kaptak teljes kielégítést.

E kötelezettség több hagyományost kétség esetében a kapott kielégítési érték arányában terheli.

107. §. A hagyományos, aki hagyományára nagyobb kielégítési értéket kapott, mint amennyi őt a hagyaték állaga szerint illette volna, a többletérték erejéig az alaptalan gazdagodás szabályai szerint kielégíteni tartozik azt a hagyományost, aki hagyományára illetőségénél kevesebbet kapott.

Ha a hagyományos a többlet értéket ily módon visszaszolgáltatta: további hagyományos ellene követelést nem támaszthat.

Dr. Weinmann Fülöp.

(Bef. köv.)

Jogirodalom.

Magyar bünvádi eljárási jog. Irta dr. Balogh Jenő, egyetemi tanár. Első rész. Általános tanok. 444 l. Megjelent Budapesten, Grill Károlynál. 1901.

A magyar bünvádi eljárási jog kétségen kívül méltó tárgya a magyar szakíróknak; még életbe sem lépett a bünvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tcz.: csoportosan kerültek a könyvpiacra a nagy kommentárral részint egyidejűleg, részint utóbb, majd pedig a kodex s melléktörvényeinek hatályba lépését követőleg Fayernek s Finkeynek főleg egyetemi és jogakadémiai használatra megírt kézikönyvei, a különböző írók kisebb-nagyobb kaliberű, merőben a gyakorlat igényeit szem előtt tartó törvényt magyarázatai s az ugynevezett vezérfonalak (Vámbéry, Atzél); elvannak továbbá árasztva a folyóiratok is az egyes részletkérdéseket tárgyzó cikkekkel. Az annyira fellendült irodalom többé-kevésbé ki is elégítette a különböző szükségleteket: a laikus haszonnal forgathatja a kompendiumokat; a jogtanuló megtalálja azt, mit tőle kívánunk, a fentemlített kézikönyvekben; a gyakorlat emberét utbaigazítják a törvényt magyarázatok, a Balogh—Illés—Vargha-féle kommentár s a folyóiratok bőséges anyaga; csak egy körrel nem volt még gondoskodva: azokról, kiknek hivatásuk a bünvádi perjogot úgy szóval, mint tollal «mélyebbre hatóan, tudományosan» fejtegetni: a tanárokról.

Az előttünk fekvő mű első kötete ezt a célt szolgálja első sorban, de azonnal hozzá kell tennünk, hogy nemcsak ezt; igaz ugyan, hogy a tudós szerző inkább a mély elméleti bonczolgatásokra helyezi a súlyt, de maga is mondja előszavában, hogy «a felületes szemlélő előtt első tekintetre csak elméleti jellegűeknek mutakozó fejtegetéseknek is nagy gyakorlati jelentőségük van». Sokszor halljuk napjainkban az elméleti irányt korholni, de igaztalanul, mert az elmélet sokkal gyakorlatibb, mint a primitív gyakorlati vizsgálódás. Ahhoz, hogy valaki jó legista legyen, elég ismernie a törvényt, de hogy jó juristának nevezhessük, ehhez szükséges a törvény tudása is, a törvény szellemének átértése: erre pedig csak az elmélet képez ki, mert hisz a beható elméleti, jogtörténeti s összehasonlító jogi fejtegetésekből tevődik össze az az alap, melyen a tökéletesedés eszménye felé törő gyakorlat felépülhet. Balogh eljárási joga tehát a gyakorlat terén működőkhöz is szól, s meg vagyunk győződve, hogy a jogélet praktikusai hova-tovább fel fogják ismerni annak az ő szempontjából való fontosságát.

A műnek sajtó alul kikerült első kötete «Általános tanok» alcímet viseli, s mintegy bevezetője akar lenni a tulajdonképpeni anyagnak, melyet szerzőnk a második kötetben ígér feldolgozni.

A megjelent első kötet hét könyvre oszlik (az általános tanokat befejező nyolczadik és kilencedik könyv, mely a

bűnvádi eljárási jog rokon- és segédtudományait, továbbá irodalmát fogja tartalmazni, az első kötetből kiszorult s a másodikat fogja megnyitni).

Az első könyv egyfelől az alapvető tanokat és alapfogalmakat, másfelől a bűnper jogi természetét tárgyalja. Nincs az a műkifejezés és a bűnvádi perrendtartásban jelentős fogalom, melyet szerzőnk a nála megszokott alapossgággal meg ne világosítana. Különösen figyelemre méltók a bűnvádi eljárás, a bűnper és a bírói eljárás fogalmainak præciz meghatározásai, illetve azoknak szembeállításai. A *bűnvádi eljárás* a nyomozásnak első cselekményeivel kezdődik (12 l.), maga a nyomozás azonban a *bűnpernek* csak előkészítője; a vizsgálat már a bűnper keretében tartozik s a bűnper addig tart, míg a bíróság a vád alapján a terhelttel szemben intézkedéseket tesz; a bűnper vége a vádnak bármely érdemleges elbírálásával esik egybe, tehát a büntetés végrehajtására irányuló hatósági cselekmények már kívül esnek annak határain. *Bírói eljárás* a bűnvádi eljárásnak az a szaka, melyben bíróság jár el; a nyomozás tehát nem vonható annak fogalma alá, mert a nyomozást a kir. ügyészség (?) vagy a rendőri hatóságok teljesítik s a kir. járásbíróság csak egyes nyomozó cselekményeket végezhet; a bírói eljárás tehát a vizsgálat elrendelésével, illetőleg a vádirat felett hozott bírói határozattal kezdődik és az ügy érdemét eldöntő jogerős határozat hozásával ér véget (17—18 l.).

A második könyvben szerzőnk a bűnvádi eljárási jog fejlődését rajzolja s a jogtörténeti anyag vizsgálatában leszáll egészen az ó-kor népeihez. A tér szűke nem engedi, hogy szerzőnk gondolatmenetét akárcsak kivonatban is közöljem, azért a historikus anyagnak épp oly meglepő, mint természetes egybeállításai és értelmezései tárgyában közvetlenül Balogh könyvére kell tisztelt olvasóimat utaltatnom. A jogtudományok legtöbb ágának önállóbb és szélesebb látókörű műveléséhez mellőzhetetlenül szükségesek a jogtörténeti és összehasonlító jogi tanulmányok; különösen a bűnvádi eljárási jogra áll ez, mely csak ezen kettős alapon érthető és uralható teljesen. Szerencsés kézzel festi Balogh a világtörténeti fejlődésre legnagyobb befolyást gyakorolt nemzetek jogából azt, ami az évezredek fejlődésnek csakugyan jelentékeny tényezője volt (a kánoni s a régibb franczia nyomozó eljárást, a normann Rüge-eljárást, az újabb franczia, angol, osztrák és német eljárást); nemcsak felismeri ezeket a tényezőket, de fel is dolgozza azokat, s bár minden sorában a legmélyebb s egyszersmind vonzó fejtegetésekkel lepi meg az olvasót: soha nem lesz terjengőssé, könyvének méreteihez alkalmazkodva mindent prægnansan kidomborít, szóval élvezetes olvasmány nyal szolgál a «Jogtörténeti előzmények» minden lapján.

Minket legközelebből a hetedik fejezet érdekel, melyben monografikus alapossgággal a hazai büntető ítélkezés fejlődését ismerteti. Szerzőnket beható vizsgálódásai arra a meggyőződésre vezetik, hogy: «jelenlegi tételes bűnvádi eljárási jogunk nem a régi magyar jogfejlődés eredménye, hanem a XIX. század folyamán kifejlett kontinentális vegyes rendszer alapul vételével foglaltatott törvénybe. Ehhez képest tételes bűnvádi perjogunk gyökerei nem a hazai jogfejlődésben, hanem azon évszázadokra visszanyúló jogtörténeti evolúcióban keresendők, amelyen a külföldi perjogok is ez idő szerint nyugosznak» (83. l.). S dacára e kijelentésnek: messterien tárja eléünk tizenhét lapon keresztül az Árpád-házi királyok korától a kodex életbeléptetéséig az összes ismert adatokat s megállapítja, hogy a nyomozó rendszer intézményei hazánkban nem fejlődtek ki oly tulzott mértékben, mint a franczia, német vagy osztrák eljárásban (85—101. l.).

A harmadik könyvben a bűnvádi eljárási jognak három fő rendszerével foglalkozik szerzőnk s már az első szembeállítás nyomán megállapítja a következő nagyon is megszivlelendő tanulságokat: először, hogy a bűnvádi eljárási jog

terén csak relativ igazságokat állapíthatunk meg, másodsorban, hogy a helyeseknek felismert elvek a maguk végső következményeiben keresztülvive, türhetetlen anomáliákat, szembeszökő igazságtalanságokat idéznének elő, végre, hogy a törvényhozás csak akkor jár el helyesen, ha nem abstract elméleteknek tulhajtását kísérli meg, hanem az anyagi igazságnak eléréséhez teremt szervezeti és eljárási garanciákat (106. l.). Sorra veszi ezek után a különböző rendszereket. Első sorban a vádrendszerrel végez; nagy éleselméjűséggel vizsgálja annak előnyeit s fogyatkozásait, majd rámutat a vádrendszer megvalósítására irányuló törekvésekre a XIX. században. Ezután következik munkájának egyik legértékesebb része: a vádrendszer dogmatikája; bevezetőül a jogtörténeti adalékokat mutatja be, ezt követőleg a vádelv lényegét veszi bonczkés alá. Reámutat a vádelv s a vádképviselő fogalmainak különbségére s meggyőzően bizonyítja, hogy a vádelvet nem szabad önczélul tekinteni, «hanem el kell ismerni azt, hogy a bűnpernek más lényegesebb, fontosabb céljai is vannak, mint a vádrendszer megvalósítása. Ilyen az, hogy az állampolgárok egyéni szabadsága lehetőleg megóvassék s ilyen mindenek felett a tiszta igazság elérése vagy legalább ennek megközelítése oly mértékben, amint az emberi intézmények mellett lehetséges» (123. l.); majd sorra veszi a vádelv folyományait, szabatosan megvonja a terhelt és a védelem jogkörét a vádrendszerben; végezetül, miután e rendszert a politikai célokhoz való viszonyában is megvizsgálta, levonja a tanulságokat, melyek abban a kijelentésében összpontosulnak, hogy a tiszta vádrendszer keresztülvitele az anyagi igazság érvényre emelését több irányban sértené s így arról kétség nélkül le kell mondani (138. l.).

A nyomozó rendszer lényegével, eljárási elveivel s fogyatkozásaival röviden s csak azért foglalkozik, hogy egyrészt a kép teljes legyen, másrészt kimutassa a negatív tanulságokat, melyek alapján kerülni lehet azt, ami e rendszerből rossz és veszélyes (138—142. l.).

Levonva a vád- és nyomozó rendszer vizsgálatából az eredményeket, a vegyes rendszer általános típusát vázolja, majd keresztülvizsi annak alapelveit a részletekben s az eljárásnak egyes szakaiban.

Már ebben a könyvben is többszörösen előreveti árnyékát ama később oly nagy elmeéllal bizonyított tétel, hogy az ügyfélegyenlőség elve csak a papíron van meg, de a valóságban nem.

A munka legnagyobb részét tevő *negyedik könyvben* (149—352. l.) a bűnvádi eljárási jog alapvető kérdéseinek szabályozásával találkozunk s ugyanitt adja szerzőnk a vegyes rendszer vezérelveinek keresztülvitelét tételes jogunkban. Az első fejezetben a hivatalból való eljárás elvét fejtegeti s miután megállapítja, hogy a büntetőjognak közjogi jellege nyomán az állam büntetőjogszolgáltatási tevékenységének a hivatalból való eljárás elvére kell fektetve lenni, reámutat arra, hogy azért a büntető törvénykezés mind a vád, mind a nyomozó elv alapján folytatható volna; majd pontosan körülírja a legalitás elvét s felsorolja a bűnvádi perrendtartásnak azokat a rendelkezéseit, melyek a legalitás elvének körébe vágnak. A második fejezetben az anyagi igazság elvéről értekezik s ennek perjogi biztosítékait tárgyalja. Balogh kedvencz témájával találkozunk a harmadik fejezetben, melynek: «Kivételek a hivatalból való eljárás elve, illetőleg az anyagi igazság érvényre emelése alól» czimet adja. Mélyen szánt itt a szerző s utolérhetetlen tökéletességgel állítja szembe a magánindítványi s a magánvádra üldözendő büncselekményeket. A magánindítvány jogi természetét illetően hű marad régi nézetéhez (v. ö. A sértett fél jogköre a büntetőjogban című értékes monografiáját 212. l.), mely szerint a magánindítvány megkivánása eljárási természetű, de anyagi jogi következményekkel bír. Mindenütt egyforma alapossga abban a részben is kitűnik, hol a főmagánvádkérdésével foglalko-

zik. Behatóan tárgyalja még a kivételek sorában: az oppor-tunitás elvét, az elévülést, pertörlést és kegyelmet, s végül megfelelő részletességgel a felhatalmazás vagy kívánság alap-ján üldözhető bűncselekmények tanát. A negyedik fejezet a bűnvádi eljárást s az egyéni jogokat érdeklő alkotmányjogi szempontok ügyes kidomborításának van szentelve s e rész-ben szerzőnk ama fontos igazságra jut el, hogy az alkot-mányjogi és igazságszolgáltatási érdekek egyidejű s egyforma megóvása rendszerint lehetetlen s mivel a mérleg többnyire az egyéni jogok terhére billen: a törvényhozásnak az a fel-adata, hogy az egyéni jogok korlátozásának feltételeit és módozatait szabatosan és kellő határok között megállapítsa. Az idevágó, fölötté jelentős kérdések behatóbb tárgyalását a munka negyedik részében igéri adni. Rendkívül becses az ötödik fejezet, melyben nagy irodalmi apparatussal értekezik a vád képviseléről, a terhelt helyzetéről s a védelemről, a vád és védelem viszonyáról s röviden a hatóságokról. A vádképviselő tanát megvilágosítandó, elsőbbsen a vonatkozó jogtörténeti anyagot állítja egybe, majd a szigorú dogmatikus szemüvegén keresztül szemléli a magánvád, közbád, népvád és vádmonopolium kérdéseit. A népvád intézményeit eluta-sítja, főleg hazai viszonyainkra való tekintettel: «akárhány fényes tulajdona van is nemzetünknek, bármennyi erénye társadalmunknak, az önkormányzat fáradságos munkájának pontos teljesítése és a modern társadalomra váró altruistikus teendőknek lelkiismeretes végzése nem tartozik ezek közé. Ez idő szerint már az utóbb érintett okokból is nagyon jelen-tékeny volna az a veszély, hogy az állampolgári vádjog gya-korlását hazánkban a polgárok többsége nem fogná egyuttal közjogi kötelesség gyanánt tekinteni» (278. l.). Külön vád-hatóság szervezését mellőzhetetlennek tartja s szabályként állítja fel, hogy a közbádat az ügyészség képviselje. A vád-monopoliumnak — mondja szerzőnk — leghelyesebb kor-rectivuma volna az önkormányzati testületek által válasz-tandó vádhatóságnak subsidiarius vádjoga (294. l.). Tüzetes tárgyalás alá veszi szerzőnk a terhelt helyzetét s a védelem tanát; részletesen szól a védelem megengedését szükségessé tevő okokról, a védelem korlátozásáról, annak feladatairól s kifejtésének eszközeiről, végezetül a terhelt érdekei előmoz-dításának különböző módozatairól (materialis védelem, a ter-helt személyes védekezése, magánvédő). Lelkes hiva a köz-védő hatóság szervezésének s e gondolatot annál kevésbbé adja fel, mert ez az eszme hazánkban gyakorlatilag is meg-volt valósítva, amennyiben 1871-ig a törvényhatóságoknak tisztí ügyészei végezték a hivatalból való védelem tennivalóit. A vád és védelem egymáshoz való viszonya körében az ügy-félegyenlőség kérdésében foglal állást és pedig oly irányban, hogy a vád és védelem közti ügyfélegyenlőségről beszélni: hamis jelszó (319. l.). A hatodik fejezet a bűnvádi perjog vezérelveinek fejlődését, lényegét tárja fel s ezeknek tételes jogunkban való keresztülvitelét tárgyalja. Érdekesen fejte-geti szerzőnk a közvetlenség előnyeit, fontosságát és folyo-mányait s e helyütt a gyakorlat szempontjából igen fontos az a kijelentése, hogy az eljárásnak előkészítő szaka a bün-per eldöntése szempontjából elveszti jelentőségét és a suly-pont a főtárgyalásra megy át (327. l.). Itt nyer megvilágosi-tást a szóbeliség, írásbeliség és nyilvánosság elve; részletesen ismerteti az 1897. évi francia törvényt, mely behozza a «contradictorius vizsgálat»-ot s finom érvelésével ugyszólván darabokra töri e reformot; kimutatja, hogy e törvény fél-rendszabály és tehát éppen nem ajánlható; szerinte inkább arra kellene a sulypontot helyezni, hogy biztosítva legyen a védelem javára szolgáló minden körülmény kinyomozása és megállapítása (345. l.).

Az ötödik könyvben a bizonyítási jog általános tanai kerülnek sorra. Meggyőzően mutatja ki szerzőnk, hogy az esetek többségében a tárgyi igazság gyakran nem lesz ér-vényre emelve, mert ennek helyét csak a subjectiv vélekedés,

vagyis a bizonyításnak az eredménye foglalja el; a bíróság meggyőződése nem feltétlenül absolute igaz, hanem csak subjective — vagyis a bíróság tagjaira — igaz (358. l.). Tüzetesen tárgyalja a bizonyítási rendszereket, először jog-történeti s összehasonlító jogi alapon, majd dogmatica; le-sújtó kritika tárgyává teszi a kötött bizonyítási rendszereket, meggyőzően mutatja ki továbbá, hogy a szabad bizonyítási rendszert sem szabad pusztá jelszóként tekinteni, amennyi-ben e rendszer nem azt jelenti, hogy a bizonyítékok önké-nyesen, korlátlan szabadsággal ítéltetők meg, hanem hogy azok az észszerű gondolkodásnak, a logikának szabályai és a gyakorlati élettapasztalásnak helyesekül elismert elvei sze-rint mérlegeltessenek (372. l.). Érdekesekek «A meggyőződés szerzésének fő fajai» című szakaszban tett csoportosításai (a szemlélet Fayerrel szemben nem sorolja a bizonyítási esz-közök közé, mert amit a bíró saját érzékeivel észlel, azt nem szükséges számára bizonyítani) s a közvetett bizonyítás taná-nak fejtegetése. Pontosan felel meg a továbbiakban a kér-désekre: mit kell? mit lehet? mit nem kell? és mit nem szabad bizonyítani? Mélyreható fejtegetések nyomán meg-ismerkedünk a bizonyítási eszközökkel és okokkal s ezzel az ötödik könyv le is záródik.

A hatodik könyv kodifikatio cím alatt a két évszázadon át gyakran megújult kodifikatorius törekvéseket s a kodexet megelőző összes javaslatokat vázolja.

A hetedik könyvben az igazságügyi szervezet s a bűnvádi eljárási jog kútfoit, valamint ezeknek anyaggyűjteményét állítja össze a szerző időrendben. Itt tárgyalja a kútfoók hatályát a terület, az ügyek minősége, a személyek és az idő tekintetében, s itt foglalkozik a törvényt magyarázat és analogia kérdéseivel.

A talán kissé hosszúra is nyult ismertetésem biztos mentségét látom abban, hogy az előttünk fekvő magvas munka azt kiválólag megérdemli. Szerzőnk teljesen uralkodik anyaga és eszközei felett. A kiterjedt apparatus dacára a tárgyalás mindenütt világos és átlátszó. Kerülve van egyfelől a tulságos abstractio, másfelől a sokszor zavart okozó kasuis-tika; a fogalmak rövid és velős meghatározásai, a vezérlő eszmék gondos megjelölése s kifejtése: mind ékességei e műnek. Írálva egyszerű, természetes és magyaros s midőn még felemlitem, hogy a munka kiállítása izléses és tartalmának megfelelő, szabadjon a szerzőt az olvasók nevében arra kér-nem, hogy a további kötetekben jelezze minden lap felső részén annak a fejezetnek címét, melynek anyaga azon a lapon foglaltatik: ez ugyan csak technikai dolog, de nagy-ban megkönnyíti a mű kezelhetőségét.

Ismertetésemet azzal fejezem be, hogy köszönetet mondok szerzőnknek azon előrelátható jó szolgálatokért, melyeket munkája a magyar bűnvádi eljárási jogi doctrínának és judi-katurának egyaránt tenni fog, s midőn e meggyőződésemben irodalmunknak e feltétlenül nyereségszámba menő termékét az elmélet s gyakorlat érdekében a legmelegebben ajánlom, hozzáteszem, hogy a nagynevű író csak az becsüli meg igazán, aki olvassa. Találónan olvassuk Lessingnél:

Wer wird nicht einen Klopstock loben?
Doch wird ihn jeder lesen? Nein.
Wir wollen weniger erhaben
Und fleissiger gelesen sein.

Dr. Angyal Pál,
egyet. m.-tanár, pécsi jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A viszonykereset elkésettségéről.

E cím alatt dr. Jacobi Béla kartárs ur tollából a *Jogl.* Közl. 46. számában cikk jelent meg, amely azon kérdést tár-gyalja, vajon oly esetben, amikor ipari segéd és főnök között a fenállott szolgálati viszonyból kifolyólag az egymással szem-

ben álló felek közül az egyik keresetileg, a másik pedig viszontkeresetileg érvényesít valamely igényt, az iparhatóság pedig úgy a kereset, mint a viszontkereset érdemében döntött, s ezen határozat ellenében a felek közül csupán azon fél, aki igényét keresetileg érvényesítette, vette igénybe 8 nap alatt az ipartörvény 176. §-a alapján igényének érvényesítésére a törvény rendes útját: joga van-e az alperesnek arra, hogy az ily módon keletkezett perben azon igényt viszontkeresetileg érvényesítse, amelyre nézve őt az iparhatóság elutasította, anélkül, hogy ő is az ipartörvény 176. §-a értelmében 8 napon belül a törvény rendes útját igénybe vette volna.

A cikk t. szerzőjének érvelése arra az eredményre jut, hogy ezen viszonykereseti igény az ipartörvény 176. §-ának indokából el nem utasítható, és érvelésének indokait részben az ipartörvény felhozott szakaszának grammatikai magyarázatából meríti, másrészt a törvényhozó intentiójában keresi nézete támogatását.

Én a cikkíró ur nézetével éppen ellenkező nézetben vagyok, t. i. azt tartom, hogy az ily viszonykereseti igény az iparhatósági határozat közlésétől számított 8 napon túl sem keresetileg, sem viszontkeresetileg nem érvényesíthető, mert ezen igényre nézve a kereseti jog elévült, elévült igényt pedig sem kereset útján, sem kifogás alakjában (például becsúszás útján), sem pedig viszontkereset formájában érvényesíteni nem lehet.

Az 1884. évi XVII. tcz. 176. §-a két bekezdésből áll, melyeknek elseje kimondja, hogy azon surlódások és vitás kérdések az iparosok és segédszemélyzetük (segédek, tanoncok vagy munkások) között, amelyek a szolgálati viszonyból kifolyólag egymással szemben keletkeznek, az elsőfoku iparhatóság, esetleg az ipartestület békéltető-bizottsága által minden felebbezés kizárásával döntendők el.

Ugyanezen törvényszakasz második bekezdése pedig úgy intézkedik, hogy az iparhatóság (békéltető-bizottság) határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számított 8 nap alatt igényét a törvény rendes útján érvényesíteni.

A kérdés tehát nyilvánvalóan az, hogy vajon az idézett törvényszakasz két bekezdésének összehasonlítása és a második bekezdésnek grammatikai és logikai magyarázata mellett a második bekezdésben meghatározott 8 napi határidő processualis határidő-e, vagy pedig az igény érvényesítésének véghatáridőt szabó, keresetelévülési határidő-e?

Ha processualis a határidő, akkor kétségtelenül mindazon per- és jogorvoslatok volnának igénybevehetők e határidő elmulasztása esetében, amelyek más praclusiv határidők elmulasztása esetében a jogkereső feleknek rendelkezésére állnak, ha azonban e határidő a kereseti jog elévülését jelenti, akkor a 8 napi határidő elmultával az igény bírói érvényesíthetőségének lehetősége egyszersmindenkora megszűnt, maga az igény elveszett, mert az azt elutasító iparhatósági határozat hatálytalanságát a fél oly időben nem szorgalmazta, amely idő alatt a kereseti jog igénybe veendő.

Hogy ezen 8 napi határidő processualis határidőnek nem mondható, azt az 1884. XVII. tcz. 176. §-ának első bekezdése világosan eldönti. E bekezdés ugyanis az iparhatósági határozat ellen használható jogorvoslat kérdésével is foglalkozván, oly módon rendelkezik, hogy a határozat jogorvoslattal (felebbezéssel) egyáltalán meg nem támadható.

Ezen rendelkezés logikus folyománya már most az, hogy a törvény rendes útjának igénybevétele nem az iparhatóság határozatának jogerejűségét akasztja meg, — mint ezt a cikkíró tévesen jelzi, — hanem hogy azon fél, aki az iparhatóság jogerős határozatával megelégedve nincs, ugyanezen igényt 8 napi záros határidő alatt a törvény rendes útján köteles érvényesíteni.

A contrario ebből egyenesen az következik, hogy aki az igényre vonatkozólag az iparhatóságnak akár megállapító, akár elutasító határozata ellen 8 nap alatt a törvény rendes útját igénybe nem veszi, arra nézve eme igényt megállapító vagy elutasító határozattal szemben a kereseti jog elévült.

A törvény ezen magyarázatával szemben semmiképp sem tartom helyesnek a t. cikkíró urnak sem grammatikai, sem logikai interpretációját.

Törvényt olyképp grammatikailag magyarázni nem lehet, hogy mert a törvény egyes számban beszél (a határozattal meg nem elégedő fél), ez alatt csak az érthető, miképp elegendő, ha az egyik elégedetlen fél meg a törvény rendes útjára 8 nap alatt, a másik félnek ily esetben elég, ha

az iparhatóság határozatával való elégedetlenségének a másik fél által indított per folyamán ad kifejezést. Ezen nyelvtani magyarázat azért téves, mert a törvény fél alatt soha egy felet, hanem bármely felet ért.

Az iparhatóság bírói hatáskörének oly módon való magyarázata pedig, mint ezt cikkíró ur teszi, szintén elhibázott. Kétségtelen ugyan, hogy amikor a szóban levő igények bírói foruma gyanánt az 1884. XVII. tcz. 176. §-a az iparhatóságokat jelölte meg és amikor ezen bírói forumot az ipartörvény életbelépte után alkotott 1893. XVIII. tcz. 2. §-ának 1. pontja is fentartotta, a törvényhozó intentiója az volt, hogy az iparos és segédszemélyzete közötti jogviták és surlódások azon hatóság elé tereltesse, amely az érdekelt felek úgy életviszonyait, mint személyes érdekeit és érzelmeit legjobban ismeri, és ez okból leginkább van azon helyzetben, hogy a felek között való differenciákat békés uton is eloszlatassa, de ezen intentióból korántsem következik az, hogy e hatóság feladata kizárólag a békéltetés, és ez okból határozatai nem bírnának a bírói döntés azon attributumával, hogy a felek között jogot létesítenek, vagyis hogy a határozatokkal szemben bármikor lehessen bírói döntést provokálni, annak dacára, hogy a törvény az ily módon oldott igényekkel szemben a kereseti jogra nézve rövid elévülési határidőt szab.

Amennyire én tudom, bírói gyakorlatunk is a 8 napi határidőt ily hatálylyal bírónak mondja ki ítéleteiben. Legalább egy konkrét esetben, amelyben kizárólag azon elvi kérdést vetettem fel a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa előtt (1898 D. 652. sz. a.), hogy e 8 nap processualis határidő-e, vagy a kereseti jog elévülésére szabott idő, és amelyben azon cardinális kérdés eldöntése függött e jogi kérdés megfontolásától, ha vajon a keresetnek a 8 napi határidőben való beadásának ügyvédi hiba folytán történt elmulasztása törvényes ok-e a perújításra, a jelzett felebbezési bíróság ellenkező érveléssel szemben kimondotta, hogy a 8 napi határidő a kereseti jog elévülését jelenti, és engem a bíróság indoklása ezen felfogás helyességéről teljesen meggyőzött.

Hátra volna tehát még azon egy kérdés, vajon lehet-e különbséget tenni kereseti és viszonykereseti igény között a 8 napi elévülési határidő szempontjából, más szóval megszakítja-e az egyik fél által folyamatba tett kereset azon igény elévülését is, amelyet a másik fél az iparhatóság előtt viszontkereset útján érvényesített.

Lehetetlen e kérdésre másképpen felelni mint nemmel. Az igény elévülését csakis az igényre jogosultnak hatályos perceselexvénye szakíthatja meg, ellenben az egyik fél perceselexvénye a másik fél jogának elévülésére megszakító hatással csak ott bírhat, ahol ezt a törvény mint kivételt jogpolitikai okokból specialiter kimondja. Igen helyesen utal a cikkíró a büntetőjogban előforduló esetre, a kölcsönös becsületsértésre, de éppen ezen kivétel, amelyre külön jogpolitikai okok utaltak a törvényhozót, megállapítja az ellenkezőt mint szabályt, mert eme esetben a legis ratio az volt, hogy ha valaki a rajta elkövetett verbál vagy reál injuriát megbocsátja, abban a feltevésben, hogy a másik is megbocsátott, de ez utóbbi mégis bünvádi keresetet indít, a méltányosság követeli, hogy az engedékeny fél ne legyen kedvezőtlenebb helyzetben az által, hogy az ő keresete már elévült. Ez az oka, hogy a büntető-törvény erre az esetre felállítja a 274. §-ban foglalt kivételes szabályt.

De kár is volt a t. cikkírónak a törvény analogiáját oly messze keresni, hogy a polgári törvénynek szerinte kétes dispositióját a büntető-törvény azonos legis ratiójával megmagyarázza.

Sokkal közelebb találunk az én nézetem támogatására a polgári törvényben hasonló intézkedést, vagyis azt a rendelkezést, hogy a mikor keresetet és viszontkeresetet indítanak a felek és ki van mondva, hogy a kereset elévülésére bizonyos perjogi cselexvény szükséges, akkor e perjogi cselexvényt úgy a felperesnek, mint pedig a viszontkeresettel élő alperesnek kell teljesítenie.

Ez a polgári törvény a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tcz. 100. §-a, mely kimondja, hogyha felperes és viszontkereset esetében az alperes az ágytól és asztaltól való különülésre szabott idő eltelté után három hónap alatt a házasság felbontását nem kéri, a perben érvényesített ok alapján a házasság felbontását többé nem kérheti.

Hány bontóper veszett el a kir. Curia állandó joggyakorlata szerint a miatt, hogy a felek az ezen szakaszban

foglalt «és» szócskát nem méltatták figyelemre és elegendőnek találták viszonykeresetük fentartására azt, hogy a házasság felbontását, illetve az eljárás folytatását három hónapon belül egyedül a felperes és nem egyúttal a viszonykeresettel élő alperes is kérte.

Dr. Graber Károly.

Különfélék.

— **Az igazságügyi tárcza 1902. évi költségelőirányzata** az 1901. évre megállapított költségvetést 459,847 K-val haladja meg. De ez a többlet, mely a 756,932 K-val emelkedett kiadások és a 297,085 K-val emelkedett bevételek egybevetésének az eredménye, nem ered a rendes kiadások emelkedéséből, hanem a rendes kiadások keretén kívül úgy állott elő, hogy a nyugdíjak címén 359,900 K-val, a tárczát terhelő kölcsönöknél 71,355 K-val s az erdélyrészi birtokrendezési előleg-alapnál 40,000 K-val több vétetett fel a jelen előirányzatban.

Az igazságügyi kezelőtisztviselők helyzetének javításáról a költségvetés indokolása a következőket mondja:

Az 1901. évi költségvetés szerint a központban, az összes bíróságok és ügyészségek, valamint a letartóztatási intézeteknél együttvéve 2511 kezelőhivatalnok áll alkalmazásban. Ezek közül: 2223 egyén a XI. fizetési osztályba, 233 egyén a X. fizetési osztályba, 52 egyén a IX. fizetési osztályba és 3 egyén a VIII. fizetési osztályba van besorozva.

Ezen beosztás, mely a létszámnak közel 89 százalékát a legalsóbb fizetési osztályba sorozza és a közvetlen magasabb fizetési osztályba való előmenetelt az alkalmazottaknak csupán egy tizedére nézve teszi lehetővé, alig tartható fen a jövőben.

A jelenben tulmagas díjnoki és irtoki létszámnak apasztását és az ekként rendelkezés alá kerülő illetményekkel az irodatiszti létszámnak további növelését veszi a miniszter célba és pedig úgy, hogy az irodatiszti állások számát a központban 4-gyel, az ítélő táblánál 8-czal, az elsőfolyamodású bíróságoknál 134-gyel, az ügyészségeknél 10-zel, és ekként mind a négy nevezett cím alatt együttvéve 156 állással szaporította; de viszont megszüntetett a központban 4 irodasegédtszti, az ítélő táblánál 16, a törvényszékeknél és járásbíróságoknál 134, az ügyészségeknél 7 és ekként együttvéve 161 irtoki állást.

A díjnoki munkaerőt apasztotta a miniszter, amit lehetővé tett az a körülmény, hogy a nagyobb forgalmu bíróságokat írógéppel látta el, a leíró munka teljesítését szigorubb ellenőrzés alá vette, s ezzel kapcsolatban a díjnoki munkaerőt feladatára hatályosabban szorította. A tapasztalat szerint egy gépiró átlag másfél díjnoki munkaerőt pótoló szabatosabb és olvashatóbb kiadványokat készít. Ezek az intézkedések lehetővé tették, hogy a jelen előirányzatban a díjnoki illetmények az összes címek alatt 113,475 K-val apasztattak, ami mellett azonban a megmaradó díjnoki létszám illetményei emeltetni fognak.

— **Az országos ügyvédgyűlés napirendjére** ki volt tűzve az a kérdés: «miképp mérséklendő az ifjuságnak a tulzsufolt ügyvédi pályára tódulása (ügyvédképzés)». Ezen kérdés együtt tárgyalatott a numerus clausus és a bifurcatio kérdésével. A magas színvonalu vita csaknem kizárólag a körül forgott, hogy meghagyassék-e a jelen szervezet, vagy behozassék a numerus clausus. Az ügyvédgyűlés elvetvén a numerus clausus iránt tett indítványokat, szavazásra csak dr. Baracs Marczel budapesti ügyvédnek indítványa maradt. Ez az indítvány öt főpontban és tizenhat alpontban részletesen foglalkozik a jogi oktatással, az elméleti vizsgákkal, az ügyvédi vizsgával és a jegyzékbe való felvétel kérdésével.

Ezek a magukban véve is főfontosságú kérdések a vitában nagyobb részt csak per tangentem mint részletkérdések lettek érintve, de kimerítő tárgyalás alá nem kerültek.

A szavazásnál azonban az elnök az indítványnak mind a

tizenhat pontját egyszerre felolvastatta és a szavazást csoportonként ejtette meg. Az ügyvédgyűlés tagjai nem tudhatták pontosan, mely indítványokra történik a szavazás, mert nem pontonként olvastatott az indítvány és nem minden pont után külön szavazott a gyűlés, hanem a tizenhat alpontra öt csoportban.

Igy történt azután, hogy számosan tartózkodtak a szavazástól, mert nem akartak szavazni, mikor a feltett kérdéseket sem ismerték és a szavazás e módja miatt támadt zavarban és zajban az ügyvédgyűlés többsége ugyszólván en bloc megszavazott olyan határozatokat, a melyekről discussio sem folyt és a melyek sokkal szélesebb körű előkészítést és hozzászólást igényeltek volna. Egyebek közt megszavazta az ügyvédgyűlés, hogy az egyetemen ezentul három alapvizsga legyen, megszavazta az eddigi szigorlati rend gyökeres reformját s a tételes tárgyakra korlátozását, az ügyvédjelölt tartásának tilalmát mint fegyelmi büntetést, valamint hogy az ügyvédi vizsgáknál a főszűl az írásbeli dolgozatokra helyeztessék.

Nem szölünk itt a kérdések érdeméről, de ily fontos határozatokat előleges megfontolás és megbeszélés nélkül nem volna szabad hozni.

— **A jogszolgáltatás személyzete** 1900. évben az előző évhez képest némi szaporodást mutatott. A birói és ügyészi létszám 2872-ről 2894-re emelkedett, a táblai tanácselnökök száma egygyel, a bírák és albíráké 9-czel, az ügyészi személyzet 12-vel szaporodván. A fogalmazói segédszemélyzet összlétszáma 1356-ra rugott, 8-czal magasabbra, mint 1899-ben. A jegyzők és aljegyzők kara 26-tal több tagot számlált most, mint 1899-ben, viszont azonban a táblai tanácsjegyzők létszáma 58-ról 34-re szállt alá. A kezelőtiszti segédszemélyzet 3175 egyénből állott, 1899-ben 3152-ből. Ugy a közjegyzők, mint a közjegyzőhelyettesek száma öt-öttem emelkedett 1900-ban s 274-et, illetőleg (a jelölteké és helyetteseké) 165-öt tett. Az ügyvédek száma 4744-ről 4806-ra emelkedett; még nagyobb arányu az ügyvédjelöltek szaporodása: 1929-ről 2208-ra. Az ügyvédjelöltek mult évi gyarapodása tehát 279 volt s így meghaladta a megelőző évit is, amikor e szaporodás 201-et tett. Magán a budapesti kamara területén 1233 ügyvéd működött, több mint egy negyedrésze az egész ügyvédi karnak. Ugyane kamaránál 817 ügyvédjelölt volt bejegyezve, az összes ügyvédjelöltek 37%-a.

— **Fodor Ármin** nagy *Magánjogának öröklési része* jelent meg. E vállalkozás hézagot pótol irodalmunkban, mert ezen munkán kívül nincs oly mű, mely az egész érvényes magánjogot széles tudományos mederben, teljesen kimerítően tárgyalná. A 722 oldalra terjedő kötet a következő részekből áll:

I. A magyar öröklési jog fejlődésének története, dr. Kolozsváry Bálint kassai jogakadémiai tanártól. II. Az öröklési jog általános szabályai, néhai dr. Kern Tivadartól. III. A törvényes öröklés, dr. Kern Tivadartól. IV. Az örökhagyó rendelkezésén alapuló öröklés, dr. Kern Tivadartól. V. A hagyományokról, dr. Baranyai Béla pécsi királyi közjegyzőtől. VI. A köteles rész, dr. Kern Tivadar hátrahagyott kéziratának felhasználásával kidolgozta dr. Fodor Ármin. VII. Az örökös jogállása, dr. Szladits Károlytól. VIII. Az egyházi személyek utáni örökösödés, dr. Reiner Jánostól.

A kitünően szerkesztett könyv ugy az elmélet, mint a gyakorlat igényeit egyaránt szolgálja.

— **A Curia** 6616. sz. bünyügyi határozatára (közölve lapunk jelen számának mellékletén 764. sz.) felhívjuk olvasóink figyelmét. E határozat irányt szab az alsóbíróságoknak a tényállás szabatos megállapítására nézve. E szerint nem elegendő, hogy az ítéleti indokolásban a Btk.-ben meghatározott alkatelemek a bizonyítékok szabad mérlegelését mellőző indokolás nélkül s így önkényszerüleg jelentessenek ki, hanem részletesen ki kell fejteni, hogy az egyes alkatelemek fenforgása miért és mily bizonyított tényekből következethető.

— **Tárgyalás reggel 7 órára.** Ezalatt a cím alatt megemlékeztünk egy vidéki albiróról, aki ily korai időre tűz tárgyalásokat.

Az aradi kir. törvényszék mint felebbezési bíróság egy igazolási kérelemre a következő végzést hozta:

Az elsőbíróság ítélete feloldatik és utasítatik az eljárt kir. járásbíróság, hogy az eljárást folytassa. *Indokok:* ... Kétségtelen ugyan, hogy a sommás eljárás a tárgyalás órájának meghatározására közelebbi utasítást nem tartalmaz, az a tárgyaló bíró hatásköréhez tartozik, de más-résről a törvényhozás akkor, midőn az egyes bíróságok különböző ügyforgalmi viszonyaira tekintettel, az ügymenet és ügykezelés tekintetében a tárgyalások órájának mikénti beosztására vonatkozólag a tárgyaló bírónak szabad kezét engedett, ezt a felhatalmazást csakis a bíróságoknál szokásos, általában hivatalos időnek kijelölt s a felek által ilyennek ismert napszak tartamán belüli időre adta meg, mert nem egyeztethető össze a törvény szellemével az az értelmezés, hogy a tárgyaló bírák, az illető bíróságnál a hivatali főnök által hivatalos óráknak kijelölt időtartamra tekintet nélkül, a napszak tetszés szerinti bármely szakában a meg nem jelent felek ellenében a meg nem jelenés törvényes következményeit korlátlanul alkalmazhassák. Különösen áll ez a nem helyben lakó ügyfelekre, akik a megjelenésben a rendszerinti vonatközlekedéshez alkalmazkodni kénytelenek s e miatt esetleg a per értékével arányban nem álló költséggel terhelhetnek, amennyiben a bíróság székhelyén több napot eltölteni vagy képviselésükről gondoskodni kénytelenítettnek.

— **A letartóztatott vádlott értekezhet-e tanu nélkül védőjével?** Erről a kérdéstről szól az 1843-iki országos bizottságban folytatott következő vita, melyet az újonnan napfényre került Szalay László-féle feljegyzésekből emelünk ki:

B. Eötvös: Azon letartóztatottakra vagy elzártakra való tekintettel, kiknél nem a vagyon hiánya, hanem a büntett nagysága okozta az eljárást, azt indítványozza, hogy a vádlottnak a bünvádi eljárás minden stádiumában a védőjével szabad legyen társalkodni és védelméről értekezni. Ennek szükséges voltát az accusatorius rendszerből következtette és mutogatta. Érintette a védőnek a védelem elkészítésére engedett idő rövidségét is. A bünvizsgálat után szinte úgy meg lehet a tanukat vesztegetni, mint a bünvizsgálat előtt. Ha az attól való félelemből, hogy a védő által a tanuk meg fognak vesztegettetni, az azzal való értekezést eltiltjuk, tovább megyünk, mint maga az inquisitorius rendszer kíváná.

Zsedényi: Addig új szerkezetet nem lehet készíteni, míg az el nem határozatik, ha lehet-e oly eset, melyben a vádlottal a bünvizsgáló bíró engedelme nélkül még a védő sem szólhat. Ebből senkinek is ártatlanul elkárhoztatása nem következhetik. Vagy a védők választását kell megszorítani a gyanúsok kirekesztésével, vagy ha a védők választását szabadon hagyjuk, el kell tiltani a mindenkorai szabad értekezést a védővel.

Personalis: Ha itt akarja az országos választmány ezen fontos kérdést eldönteni, szükség azt minden oldalról meggondolni. Azonban nem vesztethetjük el szemünk elől, hogy valamint a vádlottnak ártatlanul leendő kárhoztatását kikerülnünk kell, más-résről a státus érdekében a büntett világosságra hozatala lehetetlenné ne tétessék, ki ne játszassék.

Pulszky: A b. Eötvös indítványát pártolá. Inkább kívánna haramiak által megtámadtatni, akik ellen védelmezhetné magát, mint bünvádi eljárás alá jutni, ha a védőjével szabadon nem értekezhetne.

Dedk: Munkálatunk egyik főcélja, hogy a büntető-törvények úgy hajtassanak végre, hogy egyrésztől ártatlan ember ne sanyargattassék, más-résztől a vétkes a törvény súlyát ki ne kerülhesse. Ez a modificatio, hogy a perbefogás előtt ne értekezessen védőjével a vádlott, hanem csak a perbefogás elhatározása után értekezessen, contradictiót involvál, mert a bünvizsgálat mindaddig tart vagy folytatható, míg a végeljárás (Schlussverfahren) el nem kezdetett. Ha a perbefogás után nem ártalmas a védővel értekezés, nem lehet az ártalmas a perbefogás kérdése alatt sem. Inkább állana arra a megszorításra: hogy csak prókátort legyen kénytelen védőül választani, mint arra, hogy védőjével a bírói személy jelenléte nélkül sohase értekezhessek. Egyik legkeserűbb

panasza volt az országnak, hogy a hűtlenségi perbefogottnak nem engedtetett meg a védőkkel ör vagy más személy jelen nem létében értekezni. Ezt most orvosolnunk kell a báró Eötvös indítványa szerint, melyet szívéből pártol.

Zsedényi: A redactionnak azon szavai alatt, kik ügyesbajos viszonyokban állanak, vele érti a védőt is. Ha mások nem értenék alatta, nyilván is ki lehet fejezni; csak kivétel gyanánt mellette legyen, hogy bírói személy jelenlétében történjék a vádlottnak a védővel való értekezése.

Dedk: Hivatkozva a 290. és 291. §-okra is, vélekedésével ahhoz nem járulhat, hogy a bünvádi eljárás bármely stádiumában is a vádlottól meg lehessen tagadni a védővel való értekezést.

Personalis: Abban szívesen megnyugszik, hogy a vagyon hiánya miatt elzárva, olyan szabadon értekezhessek védőjével, mint a szabadon maradt tehetős értekezhet. Ugy más-résről, mivel a büntető eljárás első stádiumában a bünvizsgálat alatt a státus tekintetéből az a fődolog, hogy a büntett kivilágosítása eszközöltessék: nem lehet azon biztosságról nem gondoskodni, hogy a vizsgálat ki ne játszassék, a büntett kivilágosítására tett intézetek sikeretlenekké ne tétessenek. Ezen biztositást véli feltalálni azon intézkedésben, hogy a perbeli írományoknak a pertárban kitétele előtt, a vádlott védőjével a bírói személy közbenjötté mellett értekezessen. Hogy abbéli aggodalma megszüntessék, kéri, hogy viszont a más nézetén lévők is közelítéssel legyenek.

B. Eötvös: Még egyszer ismételte indító okait, s megújította abbéli indítványát, hogy a vádlottnak általában engedtessek meg, a bünvádi eljárás minden stádiumában védőjével értekezni.

Klauzál: Azt hiszi, hogy a vagyontalansághoz köti a redactio a védővel való értekezés megszorítását. Mondjuk ki általános szabálylyal: a vádlottnak szabad értekezni védőjével minden más személy közbenjötté nélkül; tennék hozzá kivétel gyanánt: hanem ha a bírónak oka van azt hinni, hogy a védővel való értekezést a vizsgálat sikeretlenítésére akarják felhasználni, akkor a vádlott csak bírói személy előtt értekezhesen a védőjével.

Zsedényi: Továbbá is azt hiszi, hogy vannak esetek, melyekben a vádlottnak nem lehet megengedni, hogy védőjével más személy közbenjötté nélkül értekezessen.

Bezeredy István: Ha megengedünk oly esetet, melyben a vádlott védőjével más személy közbenjötté nélkül nem szólhat, már elállottunk az accusatorius rendszertől és elfogadtuk tulajdonképp az általunk a priori rossznak ismert inquisitorius rendszert; ezt tenni nem akarván, báró Eötvös indítványát pártolá.

Gr. Apponyi: A büntető-rendszer céljainak előrebocsátása után: a vádlottnak a védő jó tanácsot addig úgy sem adhatna, míg a próbalevelekből meg nem látja, hogy mivel s mi okon vádoltatik a vádlott. Azon tanács, amit ennek tudása előtt adhatna, csupán a vizsgálat sikeretlenítésére célozhatna, amit a törvényhozó éppen nem pártolhat. A szégyenség azonban senkit se tegyen sanyarubb helyzetbe, mint más vagyonos vádlott ugyanoly és hasonló esetben van. A védővel való szabad értekezés ott kezdethetne, ahol a védekezés kezdődhetik.

Dedk: Ugy látja, hogy a difficultás csak azon idő iránt forog fen, hogy a letartóztatás idejétől a vizsgálati írományoknak a bünvizsgáló bíró által történt beadatásáig ne szólhatna más személy közbenjötté nélkül védőjével a vádlott. De ex identitate rationis ezen idő alatt is meg kellene engedni.

Personalis: Hogy a vagyontalanság különbséget ne okozon, az elfogadtatik.

Zsedényi: Egy módosított szerkezetet olvasott fel, mely szerint a birtokhiány különbséget nem tesz. (*Elfogadtatott.*)

A Magyar Jogászegylet november hó 30-án (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi komara helyiségében (Szemere-utca 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Baumgarten Izidor előadása: a büntetés kiméréséről kriminalpolitikai szempontból. (Ezen előadás a napokba szétküldött előadás folytatását képezi.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év c. 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Biróságaink ügyforgalma 1900. évben. — A nemzetközi statisztikai intézet működése a bűnügyi statisztika terén. *Ráth Zoltán* kassai jogakad. tanártól. — Végrendeleti öröklés. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Döntvénybírálat a részvénytársasági jog köréből. *Dr. Wittmann Mór* budapesti ügyvéd-től. — Különfélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Biróságaink ügyforgalma 1900. évben.*

Biróságaink tevékenységét az alább következő adatok mutatják:

A kir. járásbiróságokhoz az 1900. év folyamán 517,646 sommás per érkezett, ami az 1899. évi 505,702 sommás perrel szemben 2,4%-nyi emelkedést jelent. Hozzászámítva ehhez az 1899. évről folyamatban maradt 502,239 hátralékos és szünetelő pert, az 1900. évben 1.019,885 sommás per várt befejezésre, 32,014-gyel több, mint az előző évben. 1900. évben 100 koronánál csekélyebb értékű sommás per 268,649 volt, az összes, beérkezett sommás perek 51,9%-a, (1899-ben 51,6, 1898-ban 51%); 101—400 koronáig terjedő 134,848 (26,1%, 1899-ben 26,5, 1898-ban 26%); 401—1000 koronáig terjedő per 40,344 (7,8%, 1899-ben 7,7%, 1898-ban 8%); 1000 koronánál magasabb összegre szóló per 10,594 (2,0%, 1899-ben 2,2%, 1898-ban 2%); egyéb perek pedig 12,2%-kal (1899-ben 12%-kal, 1898-ban 13%-kal) szerepeltek. A sommás perek közül 514,715 fejeztetett be az év folyamán, 39,186 tal több, mint az előző évben, úgy hogy a befejezett ügyek számához hozzáadva a szünetelő perek összes számát: 433,001-et, az év végén tiszta hátralékként 72,169 sommás per mutatkozik, 13,576-tal kevesebb, mint 1899-ben.

A contradictorius tárgyalás alapján ítélettel befejezett sommás perek tartama az esetek 56,8%-ában, (1899-ben 54,8%-ában) volt (az első tárgyalástól számítva) három hónál rövidebb; 3—6 havi időtartam alatt 22,2% (1899-ben 23,5%), 6—12 hó alatt 13,1% (1899-ben 13,7%), 1—2 év alatt 5,9% (1899-ben 6,1%), 2% (1899-ben 1,9%), két évnél hosszabb időtartam alatt fejeztetett be. A pertartamot ítélő táblai területek szerint tekintve, azt látjuk, hogy a három hónál rövidebb idő alatt befejezett sommás perek aránylag legnagyobb számmal voltak a szegedi ítélő tábla területén fekvő járásbiróságoknál, amelyek az összes befejezett sommás perek 72,2%-át három hónapon belül fejezték be, míg a budapesti ítélő tábla területén levő járásbiróságoknál a három hónál rövidebb idő alatt befejezett sommás perek az összes ily pereknek csak 42,9%-át tették. (A bűnügyekben is az említett két ítélő tábla járásbiróságai adják pertartam tekintetében a maximumot és minimumot.)

A kitűzött tárgyalások száma 847,877 volt, tetemesen nagyobb, mint 1899-ben; ebből 217,901 nem tartatott meg. A contradictorius tárgyalások száma 323,534 volt, a contradictorius tárgyalás alapján hozott végítéletek száma 157,391 (1899-ben 151,408), amely számban maga a budapesti tábla 56,803 ítélettel, tehát több mint egyharmadrészszer szerepel. A tárgyalások 59,942 esetben (1899-ben 60,270-ben) végződtek halasztással.

Egyezséget 64,068 (1899-ben 61294) esetben kötöttek, még pedig a tárgyalások során 62,125 (1899-ben 59,620), egyezségi kísérlet iránti kérelem következtében 1943 (1899-ben 1674) esetben. Az egyezségi kísérlet iránti kérelmek száma is nagyobb volt most, mint a megelőző évben: 5187, (1899-ben 4890).

Fizetési meghagyás kibocsátása iránt 193,407 kérelem terjesztetett elő, 9142-vel több, mint 1899-ben, ami annál figyelemre méltóbb, mert 1898-ról 1899-re apadás volt észlelhető, még pedig körülbelül a most tapasztalt emelkedés arányában. A kibocsátott 187,370 fizetési meghagyás 65,017 esetben támadtatott meg ellenmondással, ami 34,7%-nak felel meg; 1899-ben ez az arány 32,7% volt.

Az 1900. évben 109,402 hivatalból, 18,613 kérelemre megindított rendes örökösödési ügy tetetett folyamatba, úgy hogy az előző évről maradt 119,762 ügygyel együtt 247,777 rendes örökösödési ügy várt elintézésre, amely szám a mult év 271,693 örökösödési ügyével szemben 8,8%-nyi apadást jelent. Befejeztetett 153,643 ügy, az elintézésre váró ügyek 62%-a (1899-ben 56%, 1898-ban 54%). A hagyaték teljes átadásával 129,607 ügy ért véget, az összes befejezett rendes örökösödési ügyek 84,35%-a. Ez az arány is kedvezőbb most, mint 1899-ben, amikor 83,6% volt. Az év végén 94,134 ügy maradt folyamatban (1899-ben 119,663); ebből a kir. közjegyzőnél 40,739, a községi vagy körjegyzőknél 27,286; a bíróság kezén levő hátralék tehát, eltekintve a gyámhatósághoz betérjesztett letárgyalt ügyektől, csak mintegy 11,467 volt. Az örökösödési és hagyományi bizonyítvány iránti kérelem, ez az egyszerű, tetemes idő- és költségmegtakarítással járó jogintézmény, úgy látszik, nem akar közönségünknel a kívánatos mértékben elterjedni. Az 1900. év folyamán mindössze 3673 ily kérelem terjesztetett elő, 529-czel kevesebb, mint 1899-ben. Érdemes a megemlítesre, hogy e kérelmek száma tekintetében a győri ítélő tábla járásbiróságai járnak elül, amelyeknél 764 ily kérelem nyújtatott be, míg a budapesti tábla járásbiróságainál is csak 605.

Járásbiróságaink a mult év folyamán 17,032 anyakönyvi ügyet fejeztek be, s így az elintézésre váró 17,492 ügy közül csak 460 maradt az év végén folyamatban.

1899-ről 108,603 végrehajtási ügy maradt elintézetlenül, az 1900. év folyamán pedig 354,991 ily ügy érkezett. Mind-ebből 366,132 ügy fejeztetvén be, az év végén 97,462 végrehajtási ügy mutatkozik hátralékol.

Polgári ügyekben 36,123 megkeresés érkezett, amihez a megelőző évi hátralékolat hozzáadva, e megkeresések összege 40,423-ra rugott, 36,430 megkeresés elintéztetvén, az év végén 3993 megkeresés elintézése maradt folyamatban.

Az elintézett telekkönyvi perek és ügyek száma 2,529,036; az év végén 69,483 ily ügy és per maradt hátralékban. Az év folyamán 982,312 telekkönyvi bejegyzés foganatosított, 1210-zel kevesebb, mint 1899-ben.

A megelőző évről folyamatban maradt 15,660 *vétségi és kihágási ügy*, ehhez az év folyamán 270,381 vétségi és kihágási ügy érkezett; elintézendő volt tehát 286,041 ügy, amiből az év folyamán 256,738 ügy (89,8%) be is fejeztetett, az év végén tehát 29,303 vétségi és kihágási ügy maradt hátralékban, azaz majdnem még egyszer annyi, mint amennyi

* Az ország 1900. évi közállapotáról szóló jelentés nyomán.

a megelőző évről hátralékban maradt. Az intézkedést igénylő 7958 vizsgálóbírói ügy közül az év végén 1017 maradt folyamatban, a 32,882 büntetőügyi megkeresés közül 1617. A kir. járásbiróságok büntetőügyi lajstromaiban kezelt ügyek közt nagy számmal szerepelnek a büntető vegyes ügyek, amelyekből az év folyamán 110,105 ügy várt elintézésre, s közülök mindössze 911 maradt az év végén elintézetlenül.

A kir. törvényszékek ügyforgalmára a következő adatok vetnek világosságot: az 1899. évről 32,118 elsőfolyamodású polgári per maradt folyamatban, az év folyamán pedig 19,971 közpolgári, 4040 házassági, 117,662 váltó-, 6080 kereskedelmi, 505 birtokrendezési, 24 bánya- és 10 tengerészeti pert megindító kereset érkezett s így az elintézendő elsőfolyamodású polgári perek száma 180,410-re rugott, amely számból 146,915 (81,43%) nyert befejezést s az év végén 33,495 per maradt folyamatban, ami 1377-tel több, mint az év elején kimutatott hátralék. A hátralékos perek körülbelül kétharmadrésze: 21,561 közpolgári per volt, míg a váltóperek nagy számából mindössze 3258 maradt befejezetlen. Az elintézetlen perek közül a bíró kezén csak 4293 per maradt, a többi legnagyobb részben a pertárban van vagy bizonyítás alatt áll. Mindezen perek befejezésében érdemleges ítélet 25,344 esetben, meg nem jelenés vagy beismerés folytán hozott ítélet 4348 esetben szerepelt, pert befejező végzés 9971 izben, egyezséget jóváhagyó végzés 906 esetben hozatott, sommás váltóvégzés 141,716 esetben bocsáttatott ki.

Az elintézésre váró telekkönyvi ügyek száma 1.191,457 volt, amiből az év végén mindössze 25,269 (2,12%) telekkönyvi beadvány, per és ügy maradt elintézetlen. Csődnytás iránt 2237 kérvény érkezett, ezzel szemben az év folyamán csak 578 csőd nyitott meg, ami arra mutat, hogy a csődnytás iránti kérvény, mint az adóst a fizetésre szorító eszköz nagy mértékben használtatik a hitelezők részéről.

Az 1900. évben 1955 egyéni és 1616 társas cég jegyeztetett be, 725 egyéni és 544 társas cég töröltetett, vagyis a fenálló kereskedelmi cégek száma 2302-vel szaporodott.

A házassági perek ügyforgalma évről-évre növekszik. 1900-ban az előző évről maradt perekkel együtt az elintézésre váró perek száma már 11,791-re növekedett, az 1899. évi 11,045 rendes eljárású házassági perrel szemben. A tárgyalandó perek között 83 semmiségi, 132 megtámadási és 11,570 bontási per volt. Az év folyamán 3467 per fejeztetett be, úgy hogy az év végén 8324 rendes eljárás alá tartozó házassági per maradt tárgyalás alatt. Jogerős érvénytelenítő ítélettel 25, felbontó ítélettel 2042 rendes eljárású házassági per ért véget s így a kivételes eljárás alá tartozó (a házassági törvény 107., 115., 141. és 142. § ai alapján indított) perek közül felbontással végződött 27 perrel együtt 2094 esetben bontatott fel a házasság. 1899-ben 1888, 1898-ban 1343 volt a felbontott házasságok száma.

A kir. törvényszékek, mint másodfoku polgári bíróságoknál az 1899. évről folyamatban maradt 7155 felebbezés, 522 felülvizsgálat és 156 felfolyamodás, az év folyamán érkezett 20,845 felebbezés, 5482 felülvizsgálat és 2301 felfolyamodás, elintéztetett 19,837 felebbezés, 5427 felülvizsgálat és 2264 felfolyamodás, úgy hogy az évvégi hátralék az év elején kimutatott hátralékot a felebbvitt sommás ügyek mindegyik neménél meghaladta. A megfelebbezett járásbirósági sommás perek számaránya évről-évre állandó. Ha ugyanis a felebbezhető sommás perek számát (a járásbiróságokhoz érkezett 100 koronán felüli sommás perek, hozzáadva az előző évről maradt perek megfelelő hányadát, ami együtt 490,602-t tesz) a felebbezések számával összevetjük, arra az eredményre jutunk, hogy minden 100 felebbezhető sommás perre 4,25 felebbezés esik (1899-ben 4,4, 1898-ban 4,1).

A felülvizsgálatok arányszáma az előző évekhez képest némi emelkedést mutat, mivel ugyanis a járásbiróságoktól, felülvizsgálat alá terjeszthető ügyek száma (az érkezett 100,

koronán aluli perek száma, hozzáadva az előző évről maradt pereknek a 100 koronán aluli perekre eső hányadát) 529,303-ra tehető s a tárgyalat évben 5482 ügy került felülvizsgálat alá, a felülvizsgálati ügyek arányszáma 1,3% (1899-ben és 1898-ban 1,1%).

104,434 érdemleges járásbirósági ítéletből felebbezés alá került 20,845, felülvizsgálat alá 5482. A felebbezés alá került ítéletek tehát az összes ítéleteknek 19,96%-át, a felülvizsgálat alá kerültek pedig 5,25%-át tették (1899-ben ugyanez az arányszám 23% és 6% volt, 1898-ban 21% és 5,6%). Aránylag legtöbb sommás ítélet felebbeztetik meg a budapesti tábla területén: 100 közül 22,3; és a szegedi tábla területén: 100 közül 22,4, míg a kolozsvári tábla területén 100 járásbirósági sommás ítélet közül átlag csak 13,8. A felülvizsgálatok arányszáma legnagyobb a marosvásárhelyi ítélő tábla területén (7%), legkisebb a kolozsvári ítélő tábla területén (4,4%) és a debreczeni ítélő tábla területén (4,3%).

A felebbvitt sommás ügyekben 6877 szóbeli tárgyalás tartatott, a contradictorius tárgyaláson elintéztetett ügyek összes száma 17,719. Nyilvános előadás 2497 esetben tartatott, 19,641 érdemleges ítélet, 4721 pert befejező és 271 egyezséget jóváhagyó végzés hozatott.

Az új bünvádi eljárás első évében a kir. törvényszékek-nél 26,343 vizsgálóbírói ügy intéztetett el s 2411 maradt hátralékban. A kir. törvényszékekhez sokkal kevesebb bűnper került 1900-ban, mint azelőtt. Az év folyamán érkezett bünvádi perek száma 25,368 (1899-ben 81,429), amihez a múlt évről maradt 10,212 hátralékos bünvádi pert hozzászámítva, az elintézendő bünvádi perek száma 35,580-ra rugott. Mivel e számból az 1900. év folyamán 28,184 bünvádi per fejeztetett be, az év elején mutatkozó hátralék az év végén 7396-ra olvadt le, (ami 27,57%-os apadás).

A vádtanácsok 2200 tárgyalást tartottak, a törvényszéki főtárgyalások száma 8915 volt s 18,124 ítéletet eredményeztek. Esküdtbirósági főtárgyalás 954 esetben tartatott, ebből 37 izben sajtóügyben. Az esküdtbirósági főtárgyalások 756 esetben vezettek ítéletre, 38 esetben az eljárás megszüntetését, 36 esetben az ügynek új esküdtbiróság elé való utalását eredményezték.

A felebbvitt büntetőügyek száma emelkedést mutat. 1900-ban 21,658 büntetőügy érkezett másodfoku elbírálás végett a kir. törvényszékekhez (1899-ben 17,505). Ez a körülmény, valamint a szóbeliség megvalósítása a felebbviteli tárgyaláson azt eredményezte, hogy az év elején mutatkozó 514 hátralék az év végére fölszaporodott s 4340-et tett.

A kir. ítélő táblák 1900. évi ügyforgalmáról a következő adatok számolnak be: Az 1899. évről 5395 felebbvitt rendes polgári per és ügy maradt elintézés alatt; ehhez az 1900. év folyamán 30,164 közpolgári, 3849 házassági, 4233 váltó, 2262 kereskedelmi, 428 birtokrendezési, 29 bánya és egy tengerészeti peres ügy érkezett. Az elintézendő perek száma tehát 46,361 volt, amiből az 1900. évben befejezést nyert 40,665 (87,7%). Az ügy érdemében 29,779 határozat hozatott, ebből helybenhagyó 16,889 (56,7%), egészben megváltoztató 5631 (18,9%), részben megváltoztató 4211 (14,1%), megsemmisítő 823 (2,8%), feloldó 2225 (7,5%). Az év végén folyamatban maradt 5696 polgári per és ügy; ezeknek tulnyomó részét a közpolgári ügyek tették, amelyek száma 3829 volt. A házassági perekből 420, a váltóperekből 837, a kereskedelmi perekből 567 maradt az év végén folyamatban. A budapesti ítélő tábla úgy az elintézésre váró, mint az év végén folyamatban maradt ügyek számában a legnagyobb számmal, 11,246-tal (24,3%), illetőleg (a hátralékban) 3088-czal (54,2%) volt képviselve.

A sommás felebbviteli ügyek forgalmát a kir. ítélő táblák előtt a következő adatok mutatják: elintézésre várt 1908 felülvizsgálati ügy és 146 felfolyamodás, elintéztetett 1672 felülvizsgálati ügy (87,6%) és 139 felfolyamodás (95,2%).

A befejezett felülvizsgálati ügyek legnagyobb része, szám szerint 929, helybenhagyólag nyert befejezést, visszautasítással 201, egészben feloldó határozattal 170, megváltoztatással 238. A befejezett felfolyamodások közül helybenhagyó határozattal döntött el 36, megváltoztatással 21, feloldó vagy megsemmisítő határozat nem hozatott.

Büntetőügy — a pénzügyi kihágási ügyek nélkül — 23,002 várt elintézésre. Az év folyamán 21,912 büntetőügy (95,3%) nyert befejezést, ebből érdemben hozott határozattal 17,976. 10,694 határozat (59,5%) helybenhagyta az alsóbíróság ítéletét, 6214 (34,6%) megváltoztatásra, 1068 (5,9%) megsemmisítésre szolt. A büntetőügyeknél is a budapesti kir. ítélő tábla jár legelő, amelynél az 1900. év folyamán 5147 büntetőügy, az összes büntetőügyek 22,4%-a várt elintézésre s amelynél 4855 büntetőügy, az összes befejezett ügyek 22,5%-a nyert befejezést.

A kir. táblák az év folyamán a jogegység megóvása céljából 10 polgári és 2 büntető teljes-ülést tartottak s 6 döntvényt hoztak.

A kir. Curia nál az előző évről folyamatban maradt 2625 felebbvitt rendes polgári per és ügy. Ehhez az 1900. év folyamán 5023 közpolgári, 2758 házassági, 831 váltó, 575 kereskedelmi, 147 csőd, 133 birtokrendezési és 9 bányaper érkezvén, az elintézésre váró felebbvitt rendes polgári perek és ügyek száma 9476-ra rugott, amely számból az év végéig 8807 (92,6%) intéztetett el. A helybenhagyó határozattal befejezett ügyek száma 6209, az összes befejezett ügyek 70,5%-a, a megváltoztatással befejezetteké 988 (11,2%), feloldással 165 (1,9%), megsemmisítéssel 75 (0,8%), visszautasítással vagy egyéb módon 1370 ügy nyert befejezést. (A bűnügyi jogorvoslatok 31%-a visszautasított.)

A felebbvitt felülvizsgálati sommás ügyek és majorsági zsellérperek száma 737 volt, ebből az év folyamán 645 (87,5%) fejeztetett be, még pedig 391 ily per és ügy helybenhagyólag, 95 egészben vagy részben való megváltoztatással, 64 teljesen feloldó határozattal, a többi egyéb módon.

A most ismertetett felülvizsgálati ügyeken kívül sommás ügyekben 50 felfolyamodás is terjesztetett elő, amelyekből 47 az év folyamán befejezést is nyert.

Az orsz. képviselőválasztási jogosultság kérdésében a Curiahoz 466 beadvány érkezett, amelyek az év folyamán valamennyien el is intéztettek, még pedig 132 esetben helybenhagyó, 119 esetben pedig megváltoztató határozattal. E beadványok alapján a Curia a múlt évben 1783 egyén választói jogosultsága fölött határozott.

A tárgyalásra váró büntetőügyek száma 14,807 volt s e számból az 1900. év folyamán 11,833 büntetőügy nyert befejezést (79,9%); 5434 (45,9%) helybenhagyással, 3664 (31,0%) elutasítással vagy visszautasítással, 1603 (13,5%) megváltoztatással, a többi más módon.

Vitás elvi jelentőségű jogkérdések eldöntése végett a Curia 6 polgári és 1 büntető döntvényt alkotott.

A nemzetközi statisztikai intézet működése a bűnügyi statisztika terén.

Egy rövid cikk keretében * ismerttettem volt az Institut international de statistique ez idei budapesti ülésének az igazságügyi statisztikára vonatkozó tárgyalásait. Némi kiegészítéssel ennek a különben is vázlatos közleménynek az intézet régebbi üléseiről s azon a kriminalstatisztika körébe vágó értekezésekből hozok fel egyes szemelvényeket.

Az esküdtszékek enyhességéről sokat irtak már. De ezt megmérni, mintegy fokokban leolvasni nem lehet másnak, mint a statisztikusnak.

Tarnovsky az intézet utolsóelőtti, Szentpéterváron tartott

ülésében a következő táblázatot mutatta be. Felmentettek 100 vádlott közül:

	az esküdtszékek	a bíróságok
Oroszországban (1889—1893) —	34	26
Franciaországban (1889—1893) —	29	7
Ausztriában (1889—1893) —	26	14
Németországban (1889—1893) —	25	13

A jury tehát szembeszököen több vádlottat ment fel, mint a rendes bíróság. De a dolog ott kezd igazán érdekes és jellemző lenni, amikor a vádlottak különböző csoportjait vizsgáljuk. A jury ugyanis nem egyformán kegyes a férfiak és nők irányában. Tarde megírta volt a juryról,* hogy az «galant et propriétaire». Lássuk az elsőt. Oroszországban 100 nő vádlott közül a jury 51-et ment fel, 100 férfi közül 34-et, Franciaországban 49 nőt és csak 25 férfit, tehát itt már kétannyi a női felmentettek aránya, mint a férfiaké. A jury tehát valóban udvarias. De ez még nem elég. A ravasz orosz statisztikus egy külön táblázatban kimutatja, hogy a jury különbözően ítél a fiatal és idős nők fölött: csak az előbbieket íránt igazán enyhe. Francia adatok szerint a jury a 16—21 éves nőknek 57%-át, a 21—30 éveseknek kerek 50%-át felmenti, a 16 éven aluliak íránt még nem oly elnéző, de a 30 éven felüliek íránt sem, sőt a 40 éven felüliek íránt az átlagon tul szigorú, holott a férfiak közt az aggokkal szemben növekvő elnézést gyakorol, s ott a javakorbeliekkel bánik legszigorubbán.

Pedáns statisztikus itt cselekmények szerint való részletezést kívánna, de azért nem fog elzárkózni az elől a következtetés elől, hogy minden másképp volna, ha a jury — hölgyekből állana.

Hosszasabb a tárgyalás és kevésbé világos és egyöntetű az eredmény a bűncselekmények egybevetésénél, ahol a jury különböző hatásköre természetesen sok nehézséget gördít a következtetések útjába. Feltűnő bizonynyal, hogy a hamisításoknál és a hűtlen kezelésnél mennyivel kevesebb az elítélés, mint a lopásnál. Amott uri bűncselekményekről van szó, itt a szegény emberről: a jury ez utóbbinál szigorubb. De a testi sértésnél is aránylag sok a felmentés: a jury tehát a vagyont erősebben védi, mint a személyt: le jury est propriétaire, mint Tarde mondja. Igaz, hogy más magyarázatot is lehet keresni. Az orosz statisztikus jól mondja, hogy a tolvajok, rablók közt sok a visszaeső s itt emberileg érthető a jury szigora, míg a testi sértésnél ellenkezőleg állunk. Hozzátehetnők azt is, hogy a testi sértésnél a sértett sem szokott hibátlan lenni: a jogos felindulást, a megtorlást veszi számba sokszor a jury, mikor felment — a lopásnál ily mentő mozzanat nincs. Ám az orosz rendes bíróságnál is megtaláljuk az eltérést, csak a francia rendes bíróság, a tribunal correctionnel elítélési hányada esik ugyyszólván egybe a két cselekménynél.

Tarde, aki Yvernes utódja volt a francia igazságügyi statisztikai szolgálatban, a christianiai ülésen (1899.) néhány térképet és diagrammot mutatott be, amelyeket magyarázatokkal kísért. Ime egyik-másik az érdekes adatokból, melyek hét évtized statisztikáját ölelték fel.

A szándékos emberölésnél kimutatja Tarde, hogy 1828—34 és 1891—95 közt azok aránya a népességhez ugyyszólván változatlan. 100,000 lélekre esett az első időközben 1,24, a másodikban 1,27. Ám egyes département-okban igen nagy a változás. Seine, a fővárossal, majdnem megkettőzni látta az emberölést, de még nagyobbak az emelkedés arányai a Földközi tenger közelében levő megyékben, ahol a magyarázat igen egyszerű; az olasz bevándorlás rontotta meg az arányokat. Corsica vezet ma is, mint 60 évvel előbb: 100,000-re akkor 27, most 22: az olasz vér igen érzékeny hőmérője e szám.

Érdekes és korunkat jellemzi, hogy a házasságtörés

* 1901 november 9-iki szám.

* La criminalité comparée című művében.

okából történő emberölés — a hitvesölések — állandóan fogytak, valamint azok is, amelyek családi egyenetlenségekre — dissensions domestiques — vezetendők vissza. Ellenben a haszonvágyból elkövetett emberölés 1860-ig sülyedőben volt, ezóta emelkedik. Amott a válásra vonatkozó törvényhozás hatására lehetne gondolni, de Tarde szerint ez nem volt érezhető befolyással a hitvesgyilkosságok görbéjére.

Tarde további adatai megdöntik azt a tételt, melynek nem kis jelentőséget tulajdonítottak a sociologusok: hogy t. i. háborúk és forradalmak éveiben a kriminalitás csökken. Igaz, hogy az elítéltek száma apad, de a magyarázat ott van, hogy többen elrejtőznek az igazságszolgáltatás elől vagy bizonyítékok hiányában mentettek fel. A beszűntetett eljárások száma igen felszökik ily alkalmakkor: a valódi kriminalitás tehát nem apad, hanem nő, mi természetes is, mert hiszen a jogrend megingása csak felbátorítja a gonosz szándékot.

Nagyon érdekes, de a halálbüntetés ellenfeleinek nem éppen kedvező Tarde statisztikája az emberölések s a halálbüntetés alkalmazása közt létező összefüggésről. Ugy találja, hogy a gyilkosságok görbéje s a halálbüntetéseké nagyjában ellenkezőleg mozog, vagyis minél több a kegyelmezés, annál több a gyilkosság s viszont. De hozzáteszi: j'étais autrefois très partisan de la peine de mort; je le suis moins à présent, en dépit des constatations de la statistique que je viens d'indiquer.

Az Institut ideai budapesti ülésén De Lannoy, a belga igazságügyminiszterium statisztikai hivatalának főnöke már említett nagyérdékű tanulmányában helyesen utalt arra, hogy a bűnügyi statisztika három egységgel dolgozhatik. Az egyik: az ügyek, illetve ítéletek száma. Fontos az igazságügyi igazgatás szempontjából, mert megmutatja, hogy milyen volt a bűnügyek elintézésére hivatott bíróságok munkaterhe. De a morálszisztematika szempontjából nem sokat ér: egyik ítélet szólhat 10 tettes és 20 részes ellen s ezek mindegyikénél ismét több bűncselekményt állapíthat meg, míg a másik ítélet csak egy személyt s egy cselekményért büntet. A másik egység: a bűncselekmény. Jelentősége az erkölcsi viszonyok megítélésénél igen nagy s mint von Mayr mondá, ez adja a mértékét annak a tehernek, melylyel a kriminalitás a népeségre nehezedik, annak jogait sérti, veszélyezteti. Ám a bíróságok által megállapított bűncselekmények összege különbözően oszolhat meg a népesség közt. Lehet, hogy, mondjuk, 200,000 büntettet és vétséget állapítanak meg bíróságaink, de e cselekmények 50,000 vagy 150,000 embert terhelhetnek, ami nem mindegy. Így térünk reá a harmadik egységre, aminek De Lannoy legnagyobb súlyt tulajdonít, az emberre, az elítéltek számára. Ezt a statisztika rendesen nem adja. Ha egy egyén pl. becsületsértés vagy kisebb lopás miatt többször ítéltetik el egy évben, a statisztika mindannyiszor külön számítja, úgy, hogy megeshetik, hogy a mi adatainkat idézve, az 1899. évben büntetett és vétség miatt elítélt gyanánt kimutatott 120,664 elítélt a valóságban csak 100,000 ember, de közülök sokan többször kerültek a bíróság elé. A belga statisztika a büntetéseket lajstromának segítségével az ily többszörös számításokat tudomásul veszi és levonja. Ha azt látja, hogy X. elítélt ügycsomójában a kérdéses ívből már befoglaltatik egy vagy több elítélés, ezeket különválasztja, illetve levonja. Így jött reá De Lannoy, hogy az elítélések száma s a tényleg elítélt egyének száma 10—11%-kal különbözik Belgiumban. Az ítéletek eredménye szerint ugyanis mutatkozik 1898-ban 54,799, 1899-ben 59,291 elítélt, de levonva azokat az eseteket, mikor egy s ugyanazon évben egy személy többször ítéltetett el, azt találta, hogy 1898-ban összesen csak 49,528, 1899-ben csak 53,508 személy került elítélésre. De Lannoy végigkíséri a két számítási mód közt előálló különbséget az egyes személyi viszonyokon. Érdekes az, hogy a visszaesést tényleg valamivel enyhébbnek mutatja a De Lannoy számítási módja. Volt ugyanis 1899-ben:

	férfiak között		nők között	
	elítélés	elítélt	elítélés	elítélt
első ízben	24,536	23,150	10,148	9770
visszaesőknél	20,933	17,443	3,674	3145

úgy hogy a helyes számítás a visszaesők hányadát férfiaknál 46%-ról 43%-ra, nőknél 26.6%-ról 24.4%-ra szállítja le. S a hiba annál nagyobb, minél többször elkövetett visszaesés forog fen: így a tizenegyedszer vagy többször elítélteknél 1464 elítélés fordult elő, holott tényleg csak 984 egyént terheltek e hatványozott visszaesések: a különbség kerek 33%.

A belga igazságügyi statisztika vezetője kétségtelenül teljes joggal kívánja a megkülönböztetést s a reform, melyet kezdeményezett, nem fog visszhang nélkül maradni. Ámde nem emlékezett meg egy negyedik egységről, illetve csoportról, mely még fontosabb: s ez az, mely magába ölelné mindazokat, akiknek valamely cselekménye a tételes jog által bűncselekménynek minősítettik, akár került az a bíróság tudomására, akár nem. Mert nagyon is igaz, bár a bűnügyi statisztika forgatása közben gyakran megfélekeznek róla, hogy azoknak a tetteknek, melyeket a jog bűncselekményeknek minősít, csak egy kisebb-nagyobb törtje kerül ítélkezés alá. Mint a kereskedelmi statisztikus jól tudja, a gabonakészletek, miket a statisztika feltüntet, csak a visible supply, a látható, mert közraktárakban heverő gabonát jelentik. A kriminálstatisztika szintén csak a látható kriminalitást mutatja, nem a valódit, az egészet. S bár ez utóbbit sohasem fogja utolérni: egy pillanatig sem szabad megfélekeznie arról, hogy a criminalité visible ou apparente, ahogy az ülésen a statisztikai anyagot neveztem, különböző időkben és területeken egészen más hányadát teheti a criminalité totale-nak. Ha a családi körben családtagok és cselédek elkövette lopások vagy a nem éppen nyilvános becsületsértések óriási száma — hogy egy-két példát említsek — megjelennek a bíróság előtt: mennyire felszöknek e cselekmények rovata! S ha a városi rendőrség szigorú és minden tettlegeséget, mely az utcán végbemegy, bíróság elé visz: milyen nagy lesz a testi sértések száma! S ha nálunk a rágalmozás és becsületsértés miatt elítéltek száma 1881—5-ről 1898-ra 20,505-ről 29,856-ra emelkedett fel, kérdés, hogy nem oly kifejezések miatt történnek-e most feljelentések, melyek talán a bíró álláspontjáról 1881-ben is becsületbevágók voltak, de a nép azokat csak ujabban veszi ilyenekül.

A dolog azért fontos, mert korunk erkölcsi megítélése forog itt szóban. Az elítéltek száma általában növekedőben van, még ha a népesség növekedését külön számba vesszük is. A német birodalmi statisztikai hivatal korán elhunyt főnöke a Conrad-féle Jahrbücher utolsó füzetének egyikében aggódva jelezte, hogy a polgári népességből minden 100,000 főre 1882-ben csak 725, 1899-ben ellenben 875 elítélt esett s hogy a fiatal bűnösök arányszáma erősen nő, a személy elleni bűncselekményeké pedig 1882—1899 közt csaknem megkétszereződött (1882: 107,398, 1899: 207,332). De hogy e szaporodásból mennyi esik arra, hogy a közönség bizalma az állam megtorlási képességében növekedett s hogy a hatóságok éberebbek és szigorúbbak: azt természetesen nem mondhatja meg. Ámde napjaink erkölcsi hirneve érdekében ki kell emelnünk, hogy a német statisztika szerint sem szaporodnak az igazán súlyos következmények,* sőt a gyilkosság, gyújtogatás és hamis eskü absolute is fogyott, az emberölés s a rablás és zsarolás legsúlyosabb esetei legalább viszonylag ritkultak. E tények azt sejtetik, hogy az összes kriminalitás növekedése inkább a megtorlási arány hányadának emelkedésében, mintsem az erkölcsök rosszabbodásában leli magyarázatát. Ugy lehet, hogy a criminalité visible emelkedett csak. Nagyon fontos kérdés, amelynek eldöntésére tüzetesebb tanulmányok kellenek. A statisztikát itt kiegészi-

* Kivéve az Unzucht és Notzucht cselekményeit, amelyeknél jelentékeny a szaporodás. «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik» 1901 júliusi szám 136. l.

teni van hivatva a vidékenkint, városunkint kutató leírás, a néplélek változásainak tanulmánya. De a statisztika maga sem áll tehetetlenül e kérdéssel szemben, csak hogy mélyebben le kell ereszkednie az egyes látható bűncselekmények jellemzésében és osztályozásában, hogy megállapítsa a változások okait. A mélyebb szántás feladata ez, melyhez finomabb eszközök kellene, mint amelyek a régi statisztikának állottak rendelkezésére.

Ráth Zoltán.

Végrendeleti öröklés.*

VI. Fejezet. A végrendelet hatálytalansága.

108. §. A végrendelet bármikor egészben vagy részben végrendeletileg, közjegyzői okiratban vagy hitelesített magánokiratban visszavonható.

A visszavonást csak személyesen lehet tenni.

A visszavonás visszavonásával a visszavont rendelkezés kétség esetében helyreáll.

109. §. Írásbeli magánvégrendelet visszavontnak tekintendő, ha a végrendelet maga vagy beleegyezésével egy harmadik a végrendeleti iratot megsemmisíti, vagy a visszavonást egyébként kifejező módon megváltoztatja.

Ha a megváltoztatás csak egyes végrendeleti rendelkezésre vonatkozik, kétség esetében csak az tekintendő visszavontnak.

110. §. A 7. §. értelmében a közjegyzőnek átadott végrendelet hatályát veszti, ha a közjegyzőtől visszavétetik.

Ha a végrendelet a 7. §. értelmében ismét átadatik a közjegyzőnek, a végrendelet a letétel időpontjától újból érvényessé válik.

111. §. A végrendelet újabb halál esetére való rendelkezés alkotása által visszavontnak tekintendő annyiban, a mennyiben vele ellentétben áll.

Az újabb halálesetére való rendelkezés visszavonásával a régebbi végrendelet kétség esetében helyreáll. Ugyanaz áll, ha ama rendelkezés egyéb okból hatálytalanná válik.

112. §. A végrendeleti rendelkezés megtámadható:

1. ha az örökhagyó a rendelkezést eltévesztette vagy nyilatkozatának tartalmát félreértette;

2. ha az örökhagyó a rendelkezést azért tette, mert valamely múlt, jelen vagy jövő körülmény fen- vagy fen nem forgását tévesen feltételezte;

amennyiben fel kell tenni, hogy különben a rendelkezést meg nem tette volna;

3. ha az örökhagyót a rendelkezés tételére jogtalan fenyegetés indította.

Nem határoz, hogy kitől eredt az örökhagyónak megtevéstése vagy megfenyegetése.

A megtámadásra az van jogosítva, aki a rendelkezés hatálytalanságában közvetlenül érdekelve van.

113. §. A megtámadásnak attól az időponttól számított egy éven belül van helye, amidőn a megtámadásra jogosított a megtámadás alapjáról értesült.

Az örökhagyó halála utáni harminczkét év elteltével megtámadásnak nincs helye.

114. §. Az a mellőzött kötelesrészre jogosult, akinek létezéséről az örökhagyó a végrendelet alkotáskor nem tudott, vagy aki csak a végrendelet után született vagy lett kötelesrészre jogosulttá, hacsak fel nem kell tenni, hogy az örökhagyó a valóság tudatában is így rendelkezett volna: követelheti, hogy egész törvényes örökrészevel a végrendeletben részesített személyekhez hozzászámíttassék.

Ily esetben a 26. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

A kötelesrészre jogosult kötelesrészének sérelme nélkül

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl., I. a 45., 46., 47. és 48. számban.

a hagyományokhoz és meghagyásokhoz is aránylag hozzájárulni köteles.

115. §. A kötelesrészre jogosult követelése elévül három év alatt, attól az időtől fogva, mikor a jogosult a végrendeletéről értesült, legkésőbb azonban harminczkét évvel az örökhagyó halála után.

VII. Fejezet. Közös végrendelet.

Megjegyzés:

Ha a közös végrendelet intézménye a törvénykönyvbe befogadtatik, az 1. §. második bekezdése elesik és a következő intézkedések ajánlatnak.

116. §. Közös végrendeletet csak házastársak vagy jegyesek alkothatnak.

117. §. Közös végrendelet csak mint írásbeli magán- vagy mint közvégrendelet alkotható.

A közös végrendelet aláírásának vagy a már megtörtént aláírás elismerésének, valamint annak a nyilatkozatnak, hogy az irat az illetőnek végrendelete, mindkét végrendeletkező részéről kell történnie.

118. §. Házastársak közös végrendelete kétség esetében oly feltétel alatt alkotottnak tekintendő, hogy egyiküknek halálakor a (tervezet) 1817. §. esete fen nem forog.

Jegyesek közös végrendelete csak az esetre érvényes, ha a házasság köztük létrejön.

119. §. Ha a közösen végrendeletkezők egymást kölcsönösen részesítették és a túlélőnek halála esetére mindkettőjük hagyatékában harmadik személyt részesítettek: ez utóbbi kétség esetében a hagyaték egyik felére nézve az elhalt végrendeletkező és a hagyaték másik felére nézve a túlélő végrendeletkező által részesítettnek tekintendő.

120. §. Amennyiben a közösen végrendeletkezők rendelkezéseiről fel kell tenni, hogy egyik sem tette volna meg a maga rendelkezését a másik rendelkezése nélkül, a túlélő végrendeletkezőnek rendelkezése hatálytalanná válik, ha a korábban elhalt végrendeletkező a maga rendelkezését visszavonta.

121. §. A 120. §. esetétől eltekintve, a túlélő végrendeletkező azon rendelkezését, amelyről fel kell tenni, hogy e nélkül a korábban elhalt végrendeletkező sem tette volna a maga rendelkezését, nem vonhatja vissza akkor, ha az utóbbinak végrendeletében neki szánt részesítést vissza nem utasította.

Kivételnek van helye, ha a túlélő végrendeletkező által részesített vele szemben olyan cselekményt követ el, amely miatt tőle, ha az ő leszármazója volna, kötelesrészét elvonhatná; vagy ha az ő rendelkezése utóbb hatálytalanná válik. A kivétel fenforgása esetében a túlélőnek visszavonása a korábban elhalt végrendeletkező rendelkezését hatálytalanná nem teszi.

122. §. A végrendeletkezők rendelkezéseiknek ily viszonyát el kell fogadni azokról a rendelkezésekről, melyek által egymást, és mindkettőjük halála esetére kölcsönösen oly személyeket részesítettek, kik a másik végrendeletkezőnek rokonai vagy hozzá egyébként közel állanak.

VIII. Fejezet. A végrendelet végrehajtása.

Megjegyzés:

A tervezet 1918—1930. §§. intézkedéseit elfogadom.

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Döntvénybírálat a részvénytársasági jog köréből.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék: Alperest kötelezi, hogy felperesnek 15 nap végrehajtás terhével 5000 frt tőkét s járulékait fizessen.

Indokok: A kereskedelmi törvény 173. §-a, mely a névre szóló részvényeknek üres hátírat ujján való átruházását megengedi, a

részvény birtokával járó jogok megszerzését, ha az átruházás üres hátírat utján történik, más feltételhez, különösen az átruházásnak a részvénykönyvbe történő bevezetéséhez nem köti. Az említett §. azon intézkedéseinek pedig, hogy ha — mint a fenforgó esetben is — az alapszabályok másként nem intézkednek, a névre szóló s üres hátírat mellett átruházott részvény birtokosa a társaság irányában igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az átruházás a részvénykönyvbe bevezettetett, csak az az értelme, hogy az a részvénybirtokos, ki mint ilyen a társasági részvénykönyvbe nincs bevezetve, a társasággal szemben igazolt részvényesnek nem tekintetik, vagyis nem gyakorolhatja azon jogokat, melyeket a törvény vagy az alapszabály a társasággal szemben kizárólag a részvényesnek biztosít, de a részvénykönyvbe való bevezetés hiánya nem fosztja meg a részvénybirtokost azoknak a jogoknak gyakorlásától is, amelyek őt a reá szabályszerűen átruházott részvény birtoklása alapján megilletik. Alperesnek felperes keresetiségi joga ellen tett kifogását tehát el kellett vetni. Az ügy érdemében: A felek előadásából s a cégjegyzék-iratok tartalmából megállapítható tényállás szerint az alperes r. t.-nak 1896. évi október 5-én tartott közgyűlése az alaptőkének 1000 drb egyenkint 200 K névértékű részvény kibocsátása által 200,000 frtról 300,000 frtra való felemelést határozta el s ez a határozat a cégjegyzékbe bejegyeztetett. Az 1898 márczius 24-én tartott közgyűlésen az igazgatóság az 1896 október 5-iki közgyűlésnek az alaptőke-felemelésére vonatkozó határozata folytán azt jelentvén, hogy a 125 frtjával kibocsátani tervezett 1000 drb részvényből csak 295 drb jegyeztetett, s hogy a fenforgó viszonyok közt a tőkebeszerzés érdekében a megkezdett irányban tovább működni céltalannak látja, a közgyűlés az igazgatóság indítványának elfogadásával elhatározta, hogy az 1896 október 5-én tartott közgyűlés határozatának módosításával a harmadik ezer drb részvényből eddig el nem helyezett 741 drb részvényt nem bocsátja ki, ehhez képest a társaság az idő szerinti alaptőkéjét 225,900 frtban állapítja meg, mely 2259 drb, egyenkint 100 frt névértékű, névre szóló, teljesen befizetett részvényre oszlik; továbbá, hogy 70,000 frtnyi összegben 700 drb egyenkint 100 frt névértékű elsőbbségi részvényt bocsát ki.

Ennek megfelelőleg ez a határozat s az ennek megfelelő alapszabály-módosítás, melylyel az 1896. évi október 5-iki közgyűlésnek 1000 drb 100 frtos részvény kibocsátására vonatkozó határozata oda módosítottatott, hogy ezen 1000 drb részvényből csak 259 drb bocsátatott ki s ehhez képest a tényleges alaptőke 2259 drb 100 frtos névre szóló részvény által képzett 225,900 frtban állapítottatott meg, továbbá az a határozat, mely szerint ezen alaptőkének 70,000 frttal való felemelése kimondatott, a cégjegyzékbe szintén bevezettetett. Nem vitás továbbá a felek közt, hogy az alaptőkének az 1896. évi október 5-én tartott közgyűlés határozata szerint 100,000 frttal tervezett felemelése alkalmából B. Gy. részvényjegyzést eszközölt s ennek folytán vette át alperestől az általa üres hátírral felperesre átruházott 2151—2190. sz. 1896 július 1-jéről kelezve kibocsátott 40 drb részvényt, amelyeknek 5000 frt ára akként egyenlített ki, hogy az általa alperesnek adott kölcsönösszegek a részvények árába betudattak.

A most előadott tényállásból tehát kétségtelen, hogy az a cél, melynek eléréséhez B. Gy. az új részvények egy részének jegyzése által járulni kívánt, el nem éretett. Mert az alperes részvénytársaság alaptőkéjének az eredeti 200,000 frtról 300,000 frtra való felemelése céljából kibocsátani tervezett 1000 drb részvényből 259 drbnál többet elhelyezni nem sikerülvén, az új alaptőkére csak 25,900 frt fizettetett be, minek következtében alperes az alaptőkének 100,000 frttal tervbe vett felemelését s az ennek megfelelő 1000 drb új részvény kibocsátásának tervét 1898. évi márczius 24-én tartott közgyűlésében önmaga elejtette, s csupán az új részvényekből jegyzett 259 drb részvényre befizetett 25,900 frtot csatolta az eddigi 200,000 frt alaptőkéhez.

Mínt hogy pedig alperes részvénytársaság, illetőleg ennek igazgatósága mindaddig, míg a felemelni szándékolt új alaptőke egész összegében aláírás által biztosítva nem volt, az aláírt részvények után befizetést jogszerűen nem követelhetett, mert a részvényaláíró befizetési kötelezettsége csak akkor állott volna be, ha az a cél, melynek eléréséhez aláírásával hozzájárulni kívánt, tényleg eléretett, vagyis az alaptőke beszerzése aláírás által sikerült volna és így nincs jogosítva az igazgatóság a tényleg mégis befizetett összeget a társaság eredeti alaptőkéjéhez csatolva megtartani; ennél fogva alperes a B. Gy. által befizetett 5000 frtot felperesnek, mint az alaptőke tervezett felemelése alkalmából kibocsátott 2151—2190. sz. részvények igazolt birtokosának visszafizetni tartozik.

Eltekintve azonban attól, hogy a mérleg összeállítás nem az egyes igazgatóknak, hanem az igazgatóságnak mint ilyennek a ténye, s hogy B. Gy. a mérleg alatt mint az igazgatóság tagja szerepel stb. (1899 január 18. 2799/99. sz. a.)

A budapesti kir. ítélő tábla: Az elsőbíróság ítéletét a benne felhozott indokok alapján helybenhagyja. (1900. évi január hó 16-án 711/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: A kir. tábla ítélete a benne felhozott és az elsőbíróság ítéletéből elfogadott indokoknál fogva és még azért is helybenhagyatik, stb. (1900 október 18. 466/1900. sz. a.)

Alperesnek azt a kifogását, hogy felperesnek nincsen keresetiségi joga, mert a társasággal szemben igazolt részvényesnek nem tekinthető, mivel a per alapját képező rész-

vények átruházása a társasági részvénykönyvben nevére be nem vezetett, a törvényszék azzal az indokolással utasította el, hogy a társasági részvénykönyvbe be nem vezetett részvénybirtokos nem gyakorolhatja azon jogokat, melyeket a törvény vagy az alapszabály a társasággal szemben kizárólag a részvényesnek biztosít, de a részvénykönyvbe való bevezetés hiánya nem fosztja meg a részvénybirtokost azoknak a jogoknak gyakorlásától is, amelyek őt a reá szabályszerűen átruházott részvény birtoklása alapján megilletik.

Ezek szerint a bíróság a társasághoz való jogviszonyukra nézve részvényest és részvénybirtokost különböztet meg. Ezen megkülönböztetést a részvénytársasághoz való jogviszony tekintetében nem tartom helyesnek, mert eltekintve attól, hogy a törvény 173. §-a ily megkülönböztetést nem tesz, be nem lehet látni, vajon miért különböztessük meg a társasággal szemben megillető jogok tekintetében a birtokost a tulajdonostól és mi alapon nevezzük azt, akinek nevére a részvény a részvénykönyvbe beiktatott, tulajdonosnak és azt, akinek neve ott elő nem fordul, birtokosnak. A részvénykönyvbe való bevezetés a birtoklás alapján és lényegén nem változtat és jól lehetséges, hogy az, akinek nevére a részvény bevezettetett, annak csak birtokosa, amint megfordítva annak be nem vezetett birtoklója tulajdonosa lehet.

Ámde, habár bírói ítéletben joggal megkívánhatjuk a szabatoságot és az elegantia jurist, mindannak dacára az egyes jogi kifejezéseket szigorú bírálat alá venni nem kívánom és elfogadom a sorok közt kimagyarázható akaratot tényként, úgy olvasván a bíróság kijelentését, hogy ebben az esetben a részvényest a kereseti jog a részvénynek birtoka alapján illeti meg, tekintet nélkül arra, vajon az átruházás a részvénykönyvbe bevezettetett-e vagy nem.

De vajon miért? Miért adassék meg éppen a konkrét esetben a társasággal szemben nem igazolt részvényesnek a kereseti jog a jogelődje által befizetett összegnek visszakövetelésére? Erre a kérdésre a feleletet a közlött ítélet indoklásában hiába keressük. Az ítélet indokai megelégednek azzal, hogy a részvény birtokosának ezt a jogát tételként állítják fel, úgy, mintha ezen tétel további igazolásra és indokolásra nem szorulna, pedig éppen az a kérdés, vajon nem forog-e fen éppen a konkrét esetben oly követelési jog, amely törvény vagy alapszabály szerint csakis a részvénytársasággal szemben igazolt részvényest illeti meg?

Nézzük tehát a részvényes jogait közelebbről.

A részvényes jogai két csoportba oszthatók:

1. *A társasági tagságból folyó jogai.* Ezek a jogok a részvényest a társasági viszonyból illetik meg a társasági szerződés, alapszabályok alapján vagy törvénynél fogva. Ezen jogok közé tartozik különösen, hogy joga van a társasági ügyek kezelésében részt venni: vagyis a közgyűlésben való részvételnek a joga és a kereseti jog törvény- vagy alapszabályellenes határozat ellen. Miután pedig ezek a jogok a részvényest, mint társtagot illetik meg, ezzel a joggal csakis az a részvényes élhet, aki tényleg a társaság tagjának elismeretik, az, aki a társaságba belépett; névre szóló részvényeknél tehát az, aki a társasági részvénykönyvbe bevezettetett.

2. *Hitelezői jogok.* A részvényes azon joga, hogy a közgyűlés által megállapított évi osztalékot követelheti. A részvényes ezen joga szintén a társasági szerződésből folyik ugyan, az osztaléknak a közgyűlés által való megállapítása után azonban ezen igénye különválik és a részvényes a megállapított osztalék erejéig a társaság hitelezője lesz úgy, amint a részvénytől elvált kamat- vagy osztalékszelvény külön értékpapírrá alakul. A megállapított osztalék a részvényest már nem mint részvényest, hanem mint a társaság hitelezőjét illeti meg és csőd esetében pl. a részvényes a közgyűlésileg megállapított, általa fel nem vett osztalékot a társaság hitelezőjeként követelheti. Ezek a hitelezői jogok természetüknél fogva nem függhetnek attól, hogy a részvényes részvényesi

minősége a részvénykönyvbe bevezettetett-e, hanem illetik a részvényt, illetve a szelvényt birtokosát.

Már most az a kérdés, a jogok melyik csoportjába sorozandó a konkrét esetben felperesnek a részvénytőke visszafizetésére irányuló igénye?

Osszegezzük a tényállást. A részvénytársaság elhatározta, hogy alaptőkéjét 100,000 frttal felemeli és B. Gy. 50 db részvényt jegyzett. Az alaptőkének 100,000 frttal való felemelése nem sikerült, mert összesen csak 259 drb részvényt jegyeztek. A társaság elhatározza tehát, hogy alaptőkéjét csak 25,000 frttal emeli fel. B. Gy., illetve az általa jegyzett és az értéknek kifizetése után kézhez kapott részvények alapján ezen részvények jelenlegi birtokosa követeli immár a befizetett összegnek visszafizetését.

Szó sincs róla, hogy B. Gy., ha jegyzésével a tőkének 100,000 frttal való felemeléséhez hozzájárult és részvényt ezen az alapon jegyzett, jegyzéséhez már nincsen többé kötve, mihelyest az alaptőke nem 100,000, hanem csak 25,000 frttal emeltetik fel. Az alaptőkének 100,000 frttal való felemelése a jegyzésnek alapja és feltétele volt; a feltétel be nem állott; a szerződés megszűnt és ha B. Gy. a jegyzés mellett a részvények névértékét is befizette, joga van ezt az összeget visszakövetelni. Azt is koncedálom, hogy B. Gy. ezt a jogát másra is átruházhatja. Azonban B. Gy.-nek ezen igénye őt nem mint részvényt, nem is mint a részvény birtokosát, hanem mint részvényaláíró a részvényjegyzési szerződésből kifolyólag illeti meg. B. Gy. a társaságnak, mint az alapítónak a hitelezője. De kérdés megint, vajon B. Gy. a részvények átruházásával átruházta-e az aláírói minőségből őt megilletett visszakövetelési jogot.

A bírósági ítéletet követve azonban circulus vitiosusban mozgunk, mert mihelyt azt mondjuk, hogy B. Gy. az 5000 forint erejéig *részvényes* volt, ha azt mondjuk, hogy felperes *részvénybirtokos* volt, akkor a részvényeire befizetett összeget eo ipso vissza nem követelheti, kivéve a kereskedelmi törvény 154. §-ának esetét, vagyis amidőn a részvénytársaság meg nem alakulván, az aláíró részvényessé nem vált és részvénytársaság nem létezik.

Véleményem szerint mind a három bíróság ítéletének alaphibája az, hogy a részvényaláíró a részvénytől meg nem különbözteti. Az ítéletek szerint B. Gy. az 50 darab részvény tekintetében részvényesnek tekintetik: az mondatik, hogy jogában volt a részvényeket üres hátirattal átruházni és felperesnek, mint az üres hátirattal igazolt részvénybirtokosnak s mint a részvényes jogutódjának adatik meg a jog a B. Gy. által, mint részvényaláíró által befizetett összeget visszakövetelni. Pedig B. Gy. vagy részvényes, vagyis az 50 darab részvény erejéig a társaságnak tagja és akkor a befizetett összeget vissza nem követelheti, vagy részvényaláíró, aki a társaság céljához bizonyos feltételek alatt hozzájárulni akart és akkor az 5000 frt befizetéséről kapott elismervény nem részvény és üres átíráttal át nem ruházható.

Vajon minek tekinthető tehát B. Gy.?

Kereskedelmi törvényünk a részvénytőke felemelése tekintetében külön szabályokat nem állít fel, kétséget sem szenvedhet azonban, hogy ugyanazon szabályok, amelyek a részvénytőke alakítása és a társaság eredeti alaptőkéjének bejegyzése tárgyában felállítva vannak, a részvénytőke felemelése tekintetében is kell hogy álljanak. A rendőri intézkedések, amelyeket a törvény a részvénytőke beszerzése, jegyzése, biztosítása és bejegyzése körül felállít, a közjó és a közbiztonság érdekében vannak felállítva, a közbiztonság pedig megköveteli, hogy ugyanazok az intézkedések a részvénytőke felemelésére is álljanak, mert különben a törvény könnyen kijátszható és a részvénytársaság, mely ma csekély alaptőkével alakult meg, holnap az alaptőkéjét minden cautela nélkül emelhetné fel és bejegyeztethetné.

Hiba volt tehát, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszék

az alapszabályok módosítását és a részvénytőkének 22,500 forintban való megállapítását bejegyezte és nyilvánosságra hozta, amidőn hivatalból meggyőződhetett és meggyőződött arról, hogy a 25,000 frtnyi felemelés aláírásokkal biztosítva nincsen; mert részvényjegyzés, amely a 100,000 frttal való felemelésre szolt, a 25,000 frttal való felemelésre kötelező erővel nem bírván, a 25,000 frt tehát aláírásokkal nem volt biztosítva.

Hogy pedig ezen bejegyzés és annak közzététele alapján hibás, sőt köztekintetektől veszélyes, legjobban világítják meg éppen a szóban forgó ítéletek, mert ime a társaság a felemelt tőkére eszközölt befizetéseket visszafizetni tartozik és az aláírók konkurálnak tehát azon jóhiszemű hitelezőkkel, akik esetleg a tőkefelemelésre való tekintettel a társaságnak hiteleztek.

De az alaptőke felemelése bejegyeztetett, mert az igazgatóság az alapszabályok módosítását és az alaptőke felemelését bejelentette. B. Gy., aki, mint a tényállásból kitűnik, a társaság igazgatója, annak tudatában, hogy a 100,000 forint alaptőkére csak 25,000 frt jegyeztetett, a befizetett 5000 frtra társasági részvényt fogadott el. Ezekben a részvényekben, úgy mint különben minden más részvényben, B. Gy.-nek a befizetés azzal ismertetett el, hogy a befizetett összeg erejéig a társaság tagjává vált és a részvényes jogaiban részesül. B. Gy. a részvény elfogadásával aláíróból részvényessé vált és mint részvényes, a részvények továbbadásával és az üres forgatmánnyal B. Gy. nem az aláírási szerződésből, hanem a részvényből származó jogait ruházta át. A részvényes pedig az alaptőkére befizetett összeget vissza nem követelheti. Szerintem tehát B. Gy. a részvényjegyzési szerződésből őt megilletett visszakövetelési jogáról azzal mondott le, a novatiót azzal létesítette és az aláíróból azért vált részvényessé, mert a befizetett összeg erejéig részvényeket fogadott el, dacára annak, hogy ő mint igazgató tudta, hogy az egész alaptőke jegyezve nem lett.

Dr. Wittmann Mór.

Különfélék.

— **A polgári törvénykönyv tervezetének** kötelmi jogi részéhez a 750 oldalra terjedő indokolás megjelent a Grill cégénél. Eddig a személyjog és családjogról szóló I., a dologjogról szóló II. és a kötelmi jogról szóló most megjelent III. kötet bocsátatott az indokolásból közre.

— **Kitüntetések.** E héten három jogtudós részesült királyi kitüntetésben.

Vécsey Tamásnak, a tudomány-egyetem rectorának kitüntetése külső megnyilatkozása annak a nagy méltánlásnak, melyben az ő tanári és tudományos működését úgy a jogtanuló fiatalság, mint a tudományos világ részesíti. Vécsey Tamás az igazi tanár mintaképe. Egész életét a katedra tölti be; tanítványainak barátja, mentora. Több mint husz év óta szemináriumot tart fen. Tudományos érdemei, irodalmi működése, különösen kitűnő tankönyve méltánlásul a tudományos Akadémia rendes taggá s a Jogászegylet alelnökévé választotta meg.

Sághy Gyula a budapesti egyetem jogi karának egyik legrégebbi tagja. A hetvenes években élénk irodalmi tevékenységet fejtett ki. Kár, hogy az osztrák jogról irt kiváló műve befejezetlen maradt. A *Jogt. Közl.*-ben számos dolgozata jelent meg s a Jogászegyűléseken több ízben előadó és osztály-elnök volt. Ujabban a politikai élet elhódította őt; azonban mint politikus sok hasznos szolgálatot tett a közügyeknek és különösen a közoktatás érdekeinek.

Németh Péter kir. curiai bíró nyugalomba vonulása a Curia büntető osztályának nagy vesztesége. Az új bünvádi perrendtartás életbeléptetésének első éveiben e veszteség kettősen érezhető, mert az átmeneti időben nagy szükség van az olyan egyéniségre, mint Németh Péter, aki a joggya-

korlatnak egyik legalaposabb ismerője, a büntetőjogi irodalomnak régi munkása. Németh Péternek a büntetőjogi judikatura megismertetése és kritikája körül igen nagy érdemei vannak. A Büntetőjog Tára ebben az irányban igen fontos szolgálatot tett a magyar jogéletnek.

— **A jogi oktatásra** vonatkozólag a vallás- és közoktatásiügyi miniszternek a törvényhozás elé terjesztett jelentése a következőket tartalmazza: Az elméleti jog- és államtudományi államvizsgálatról és a jogi oktatásról intézkedő törvényjavaslat tervezetére nézve az igazságügyi miniszter ural a megállapodás létrejött. E javaslat a törvényhozás elé fog terjesztetni, amint az egységes gyakorlati igazságügyi vizsgálatra vonatkozó törvényjavaslat szövegét az igazságügyi kormányzat megállapította. Kíváncsú ugyanis, hogy ezen egymással szerves kapcsolatban álló két javaslat egyszerre terjesztessék a törvényhozás elé. Mindkét javaslat azonban záros határidő alatt teendő véleménynyilvánítás végett közölni fog az ügyvédi kamarákkal, felsőbb bíróságokkal és az illetékes tanügyi testületekkel is.

A telekkönyvi ügyekben bírói hatáskörrel felruházott kir. járásbíróságok száma 1901. évben 273-ról 279-re emelkedett s ennél fogva a 67 törvényszék közül 65-nél, a 384 járásbíróság közül 279-nél, tehát összesen 344 bíróságnál 342 különböző székhelyen kezeltetnek a telekkönyvek, minthogy a székesfővárosban a budapesti kir. törvényszéken kívül a pestvidéki kir. törvényszék és a budapesti I—III. ker. kir. járásbíróság is telekkönyvi hatóságot gyakorol.

Azon járásbíróságok száma, melyek telekkönyvi ügyekben bírói hatáskörrel felruházva nincsenek, mivel ezen hatóságot a székhelyükön levő kir. törvényszék gyakorolja: 71; végül a törvényszéki székhelyeken kívül felállított azon kir. járásbíróságok száma, amelyek telekkönyvi hatósággal eddig felruházva nem lettek: 34.

— **A Magyar Jogászegylet utóbbi ülésén** dr. Baumgarten Izidor folytatta a büntetés kiméréséről szóló előadási ciklusát. Az első előadásban tudvalevőleg a kriminalpolitikai mozgalmak történetét, a másodikban azok kritikáját adta elő; a harmadik előadásban a saját javaslatait fogja bemutatni. Megemlíti, hogy a második előadás fonalán e lapok szerkesztője ellen a feltételes elítélések tárgyában elfoglalt álláspontja miatt éles filippikát mondott, melyet közelebb ismertetni fogunk, mivel válaszolni kívánunk rá.

— **A vaskohi kir. járásbíróság** a hozzá benyújtott végrehajtás korlátozása és felfüggesztése iránti keresetre tárgyalási határnap kitűzése nélkül a következő végzést hozta: A bíróság a keresetnek helyt nem ad s az 1901. október 30-ik napjára kitűzött árverést megtartani rendeli, mert a becsatolt árverési hirdetmény szerint az árverés nem 605 korona 8 fillér s járulékaik erejéig lett kitűzve, hanem 605 korona 8 fillér s járulékaik erejéig elrendelt ki-elégítési végrehajtás alkalmával lefoglalt ingókra, miből világos, hogy a résztörlesztések betudva vannak. A halasztó hatályának való kimondása is mellőzendő volt, mert kérvényező oly okiratot, mi az 1881. LX. tcz. 31. §-ában foglalt követelményeknek megfelelne, nem mutatott.

— **A szepességi városokban** a XVII. században ugy polgári, mint büntető-ügyekben a *Grafenstuhli* ítélkezett s csak a rendőri és bagatell jellegű polgári ügyek elbírálása tartozott a külön városi hatóság elé. A *Grafenstuhli* élén a szepesi gróf állott, tagjai a 13 szepesi város bírái valának. A büntető eljárás egész sajátos jellegű volt, amennyiben abban sem vádhatóság, sem védelem nem szerepelt. Büntetési nemek gyanánt testi büntetés, a város területéről száműzés, pellengetésre állítás és felakasztás vagy lefejezés alkalmaztak. Szabadságbüntetést nem mondott ki a bíróság, sőt nem is volt minden városnak börtöne az elítéltek befogadására. A halálbüntetést néha kintással kapcsolták össze. Viszont volt eset, hogy elengedték az elítéltnak a halálos büntetést, betudván neki a kiállott halálos félelmet.

— **A francia kamarában** — mint arról megemlékeztünk — szóvá tetetett az a kiméletlen eljárás, mely szerint a letartóztatási intézetekben született gyermekek anyakönyvi bejegyzésében a születési hely közelebbi megjelölése gyanánt az illető fogház vagy fegyház megjelöltetik. Ez alkalommal figyelmeztettünk arra is, hogy ez a helytelen eljárás minálunk is életben van. A képviselőházban a legutolsó költségvetési tárgyalás során Visontai Soma határozati javaslatot terjesztett elő az iránt, hogy az idevonatkozó miniszteri rendeletek megfelelőleg módosítandók. A kívánt és ugyanakkor kilátásba is helyezett módosítás most tényleg megtörtént. A bel- és igazságügyi minisztereknek egy e napokban kiadott együttes rendelete értelmében most már megszűnik az a súlyos és meg nem érdemelt hátrány, amely az ártatlan *ujszülötteket* az eddig főnállott rendelkezések értelmében sújtotta, sőt tovább megy a rendelet és a letartóztatási intézetekben előforduló *összes halálesetek* bejegyzésénél is mellőzni rendeli annak kitüntetését, hogy az elhalálozás fogház vagy más börtön-intézetben történt.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A bírák és a mindennapi élet.** Németországban utóbbi időben több oldalról kiemelték, hogy a bírák mennyire távol állanak az élettől. Különösen feltűnő a kereskedelmi forgalomról való tájékozatlanság. Vidéki városokban élő bírák még többet érintkeznek a néppel s így legalább a földmivelésbe vágó viszonyokról fogalmuk van; a nagyobb gócpontokban élők azonban kasztszerűleg egymás között elzárva élnek és a kereskedelmi forgalomról annyit sem tudnak, mint más hivatásnak élők. Fölvetették azt az eszmét, hogy a joggyakorló fiatalság nagyobb bankoknál is tölthesse a joggyakorlati idő egy részét.

— **A fiatalok büntetéseire** vonatkozólag *Anglia* ez évben új törvénnyel gazdagította a sorozatot, mely 1855-ben kezdődött s melyet 1866-ban az industrial and reformatory school-ra, 1879 és 1899-ben ill. 1887-ben a feltételes elítélésre vonatkozó törvények követtek. Az új törvény a szülöket teszi felelőssé bűnöző gyermekeiért. A (12 éven alóli) gyermekek s a (16 éven alóli) fiatalok, ha felonyban találtnak vétkeseknek s akár a cselekmény jelentéktelensége, akár koruk folytán vesszőzésre ítéletnek, ezentul industrial school-ba nem küldhetők. Ha a fiatalok oly cselekményt követ el, mely miatt a békebíró pénzbüntetést vagy kártérítést szabhat ki és feltehető, hogy szülője vagy gondozója hibája vagy elhanyagolása folytán követte el, a szülő vagy gondozó megidézhető és elmarasztható, ezenfelül pedig biztosítékadással kötelezhető, hogy a fiatalokra ügyeljen. Kimondja továbbá az új törvény, hogy a bíróság szabadságvesztésbüntetés helyett alkalmas személynél helyezheti el. Alkalmas személy alatt az 1889-diki interpretation act 19. cikke szerint testület is értendő. Végül kimondja a törvény, hogy az esküdtbíró a fiatalkorut ezentul nemcsak javító-intézetbe, hanem industrial school-ba is utalhatja s egyszerűsind részletesen szabályozza a fiatalkorú eltartásának módjait. A ratio legis — mint az a Contemporary Review múlt év júliusi számában közölt cikkből kitűnik — az volt, hogy különösen az alsóbb néposztálybeli szülők gyermekeik elhanyagolásával javító-intézetbe utalásukat idézték elő, hogy így a tartás költségeit az egyletekre, illetőleg az államra hárítsák.

A Magyar Jogászegylet f. hó 7-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Zachár Gyula következő című előadása: A birtok a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében. (Kritikai tanulmány.) — Vendégeket szívesen lát az egyet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év 6 k. 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Pár szó az ügyvédi kérdéshez. *Enyiczkey Gábor* budapesti ügyvédtől. — Egy francia főügyési körrendelet. — A bírlás fogalma a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Zachár Gyula* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Miért van annyi visszaélés az ingatlan-árverések elrendelése elleni jogorvoslatokkal? *Dr. Gál Pál* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Pár szó az ügyvédi kérdéshez.

A lezajlott országos ügyvédgyűlésen sokszor emlegették az ügyvédi pálya tulzsufaltságát. É tekintetben azonban számadatokat alig hoztak fel.

Mindössze egy felszólaló hivatkozott számokra, midőn arra utalt, hogy az országban az 1887. évben 4377, az 1900. évben pedig 4744 ügyvéd volt, mihez képest a tizenhárom év alatt történt szaporodás csak 364-re megy s ezen emelkedés tisztán a fővárosra esik (miután a fővárosi ügyvédek száma ugyanezen tizenhárom év alatt 809-ről 1205-re emelkedett), úgy hogy a vidéken az ügyvédi létszám csökkenést tüntet fel.

Ugy gondolom, hogy az ügyvédi kérdésben való tájékozódhatás céljából nem hiábavaló e tárggyal kissé részletesebben foglalkozni.

Azért — bár csak izelítő gyanánt — megkísértem egy oly összehasonlító kimutatás összeállítását, mely az ország törvényszéki székhelylyel bíró városaiban az ügyvédek létszámát az 1882. és 1900. évre vonatkozólag mutatja ki.

E számok a következők:

	ügyvédek száma		szaporodás	csökkenés
	1883	1900		
1. Rózsahegy	8	8	—	—
2. Zalaegerszeg	21	21	—	—
3. Nagykanizsa	33	34	1	—
4. Besztercebánya	10	11	1	—
5. Csíkszereda	7	8	1	—
6. Ipolyság	10	12	2	—
7. Fehértemplom	9	11	2	—
8. Déva	14	15	1	—
9. Karánsebes	4	5	1	—
10. Szombathely	33	35	2	—
11. Miskolc	48	50	2	—
12. Brassó	27	29	2	—
13. Gyulafehérvár	13	17	4	—
14. Kolozsvár	54	58	4	—
15. Temesvár	57	62	5	—
16. Besztercze	7	13	6	—
17. Lugos	20	26	6	—
18. Máramaros	23	29	6	—
19. Kaposvár	29	36	7	—
20. Székesfehérvár	48	56	8	—
21. Szeged	53	62	9	—
22. Zombor	36	48	12	—
23. Szolnok	20	36	16	—
24. Szabadka	36	55	19	—
25. Budapest	675	1135	460	—
26. Pécs	64	63	—	1
27. Arad	82	81	—	1
28. Deés	10	11	1	—
29. Békés-Gyula	17	16	—	1
30. Erzsébetváros	6	5	—	1
31. Komárom	30	29	—	1
32. Nagybecskerek	31	30	—	1
33. Nagyszeben	37	35	—	2

	ügyvédek száma		szaporodás	csökkenés
	1883	1900		
34. Lőcse	12	10	—	2
35. Kézdi-Vásárhely	10	8	—	2
36. Veszprém	29	26	—	3
37. Pancsova	12	20	8	—
38. Szegszárd	26	23	—	3
39. Székelyudvarhely	12	9	—	3
40. Trencsén	18	14	—	4
41. Kalocsa	21	16	—	5
42. Rimaszombat	22	17	—	5
43. Nagyvárad	83	78	—	5
44. Torda	15	10	—	5
45. Zilah	15	10	—	5
46. Szatmárnémeti	44	37	—	7
47. Nagykikinda	31	23	—	8
48. Debreczen	77	68	—	9
49. Nyiregyháza	43	30	—	13
50. Balassa-Gyarmat	27	14	—	13
51. Sopron	47	34	—	13
52. Pozsony	72	56	—	16
53. Kecskemét	56	34	—	22
54. Nyitra	45	31	—	14
55. Marosvásárhely	37	20	—	17
56. Kassa	70	51	—	19
57. Győr	54	35	—	19
58. Sátorlajuhely	46	28	—	18
59. Eger	54	38	—	16
60. Beregszász	23	20	—	3
61. Ujvidék	35	27	—	8
62. Eperjes	28	30	2	—
63. Aranyosmarót	10	8	—	2

Ezen kimutatás több tekintetben figyelemreméltó tapasztalást nyújt.

Először is az látszik belőle, hogy hazánkban az utolsó tizenhét év alatt az ügyvédi létszám vidékenként igen eltérő irányban változott és a létszám szaporodása annyira nem országosan általános, hogy az ország számos vidékén az ügyvédek száma határozottan fogyott.

Nevezetesen a szorosan vett Magyarországon létező hatvanhárom törvényszéki székhely közül az ügyvédi létszám (kettőben változás nem történvén) 26 városban emelkedett, ellenben 35 városban csökkent. Tehát több helyen fogyott, mintsem szaporodott.

A második tanulság az, hogy egyik oldalon a szaporodás, másik oldalon a fogyás összárszámát tekintve, a 35 város ügyvédi létszámában észlelhető csökkenés jelentékenyen nagyobb mérvű, mint a 26 városban látható emelkedés, ha ezen összehasonlításból Budapestet kivesszük.

Ugyanis míg 25 vidéki város ügyvédeknek száma összesen 128-czal szaporodott, addig 35 vidéki város ügyvédi létszáma összesen 261-gyel fogyott.

Az áll tehát, hogy a vidéki törvényszéki székhelyeken működő ügyvédek száma a lefolyt 17 év alatt általában véve csökkent.

A vidéki törvényszéki székhelyeken tapasztalható ezen helyzetre vonatkozólag talán azon ellenvetés merülhetne fel, hogy egy-egy törvényszéki székhely ügyvédi létszámának csökkenését esetleg azon körülmény magyarázhatja meg, hogy ugyancsak a lefolyt tizenhét év alatt viszont talán az illető törvényszék területéhez tartozó járásbírószéki székhelyek ügyvédi létszáma emelkedett.

De az ügyvédi létszám-mozgalom adatai ezen ellenvetésnek sem kedveznek. Erre nézve több példát lehetne felhozni. Azonban a tér szűke miatt csak egyet idézek.

Kassán 1883-tól 1900-ig az ügyvédek száma 19-czel fogyott. S mit mutatnak a kassai törvényszék területéhez tartozó járásbirósági székhelyek? Azt, hogy

	1883	1900
Sziksón	3	3
Zsádanban	1	1
Abaujszántón	8	4
Szepsiben	4	4
Tornán	7	3
összesen tehát	23	15

ügyvéd működött. Tehát *ugyanazon időszak alatt a létszám a járásbirósági székhelyeken is jelentősen (-8) fogyott.*

Harmadik helyen azon észrevételnek kell pár szót szentelnem, hogy azok, akik a kir. tábla szétesztása alkalmával azt hitték, hogy ez a vidéki táblai székhelyeken az ügyvédi létszám érezhető emelkedését fogja előidézni, csalódtak, mivel három új táblai székhely ügyvédi létszámának jelentéktelen emelkedésével szemben *hat új táblai székhelyen az ügyvédek száma és pedig egyes helyeken jelentősen csökkent.*

Utolsónak maradt — de nem utolsó fontosságú — azon tapasztalat, hogy az ügyvédi létszám szaporodásáról az országra nézve a vidéket tekintve általában nem, hanem igenis a fővárost illetőleg lehet és kell is beszélni, *mivel az ügyvédi létszám emelkedése a fővárosban az utolsó tizenhét év alatt valóban aggasztó mértékben fokozódik.*

Lehető, sőt valószínű, hogy a vidék némely helyén talán több ügyvéd működik, mint amennyi az ottani ügyforgalom ellátására szükséges. Lehetséges az is, hogy némely vidéki városban a törvénykezési ügyforgalom is csökkent. Viszont ezzel szemben fel lehet hozni, hogy más helyeken talán lenne még tér több ügyvéd érvényesülésére. (Például oly járásbirósági székhely is van, ahol egyetlen ügyvéd sem lakik.) A munkamegosztás talán nincs összhangban az ügyvédek vidékenkénti létszámával. Ezen kérdéshez még hozzányulni sem könnyű s én nem is merek.

A fővárost illetőleg azonban már most elmondhatni és szükséges is elmondani, hogy abban az ügyvédi létszám folytonos és feltűnő emelkedése a szükséglettel annyira nem áll arányban, hogy *ezt már valósággal kóros állapotnak kell tekinteni.* Ha — mint a jelek mutatják — az emelkedés a jelenlegihez hasonló lesz, Budapesten néhány év múlva minden 500 lélekre egy ügyvéd fog esni.

Hogy Budapesten a jogszolgáltatási, társadalmi és közgazdasági viszonyok csaknem 1200 főből álló ügyvédség létezését indokolnák, aligha merné valaki állítani. Itt tehát baj van, amely előtt nem szabad szemet hunyni, mert *annak káros hatása jogszolgáltatásunk egészséges fejlődését is komoly veszélyvel fenyegeti.* (Egyébiránt ez némely vidéki városra nézve is fenforoghat.)

Ellenkezőleg nagyon is itt az ideje, hogy az arra hivatott tényezők az orvoslás módja és eszközei felől tanakodjanak s a szükséges tennivalókat foganatba is vegyék.

Sajnos, a jelentkező kóros állapot első sorban a társadalmi munkamegosztás egészségtelen irányzatának róható fel s így azt mint belső szervezeti bajt nem oly könnyű orvosolni. A *jogász pályára való todulás — főleg társadalmunk némely rétegénél — szükségképp túltengésre vezet.* Általánosan mindenki felismeri a bajt, de ebből *magára nézve* senki sem hajlandó a helyes következtetést levonni.

Annak, hogy a beteges állapot a fővárosban a legnagyobb mérvben észlelhető, egyéb okai is vannak.

A fővárosi élet tulságos vonzereje a maga hatását nemcsak az ügyvédi, hanem más szak, pl. az orvosi hivatás terén is érezteti.

Nem hunyhatunk szemet az előtt sem, hogy a *budapesti egyetem jogi karán* mutatkozó *ijesztő túlszűfolttság s a tanuló*

ifjúság körében mintegy közhitté vált azon felfogás, hogy a tudománysszakok közt a joghallgatói tanfolyam elvégzése a legkönnyebb, lényegesen kezére játszik azon eredmény beállításának, hogy a budapesti egyetemet látogató fiatalság tulnyomó része a jogi karba sereglik s ehhez még a tanuló ifjúságnak azon része, mely nem otthon a falujában «hallgat», hanem a fővárosi ügyvédi irodákban nyer alkalmazást, évek során át annyira megszokja a fővárosi életet, hogy attól később sem igen hajlandó megválni.

A fővárosban, mint az üzleti élet központján, az egészségtelen verseny minden irányban súlyos hátrányokat okoz.

De ha ily természetűek a baj okai, miben keressük tehát az orvoslást?

Nehéz műtetre (numerus clausus) vagy csak a vérkeringési zavarok megszüntetésére (a nevelésnek, a társadalmi életfelfogásnak helyesebb irányba terelése, az ügyvédi hivatás tudományos, gyakorlati és erkölcsi előfeltételeinek szigorúabbakká tétele) van-e szükség?

Azt vélem, hogy csak a második orvoslási mód mutatkozik olyannak, amelyhez folyamodnunk szabad, mert ez kilátást nyújt arra, hogy az által a baj okait el lehet hárítani, míg ellenben az első orvoslási mód a betegséget talán megszüntetné, de bizonyosan egy másik betegséget szülne, jelesen a vértúltengést; a vérforgási rendellenességet elenyésztetné, de vérpangást, senyvedést idézne elő.

Egy kétségen felül áll, az t. i., hogy akár az egyik, akár a másik gyógyítási mód alkalmazása mellett a jelenlegi kóros állapot javulása csak lassan következhetik be.

Az a jogász ember, ki az ügyvédi minősítést elnyerte, csak ahhoz szerzett jogot, hogy a jogvédői hivatást gyakorolhassa, arra kellő és méltó tért és módot találjon s ebbeli működése minden tekintetben illő méltánylást nyerjen. Többet azonban, nevezetesen oly jogot, hogy őt a társadalom vagy az állam ügyvédi megbízásokkal ellássa s részére a megélhetést és boldogulást biztosítsa, nem követelhet.

Ezt különösen annak a nemzedéknek kellene szívére venni, amely még a pálya előtt vagy annak kezdetén áll, mely könnyen abba a tévedésbe eshetik, hogy ahhoz, hogy valaki az ügyvédi pályán tisztességes léthez s esetleg jóléthez juthasson, elég, ha az oklevelet megszerzi s egy «fényes» irodát berendez.

Gazdaságilag anélkül sem eléggé erős társadalmunknak nem a nagy anyagi igényeket tápláló s könnyű és gyors boldogulást kereső, hanem alapos tudásu, függetlenséggel s önérzetes bátorsággal bíró s erre féltékeny, de különben szerény, igényeit a viszonyokhoz képest mérsékelni tudó s mindenkifelett komoly erkölcsi alapon nyugvó ügyvédségre van szüksége, mert csak ilyen ügyvédség működése lehet a közjó érdekeire nézve valóban üdvös s ekkor az ügyvéd, az igazságszolgáltatás lelkesen és hiven küzdő munkása tiszteltebb lesz, mint volt valaha.

Enyiczkei Gábor.

Egy francia főügyészi körrendelet.

A párisi felebbezési bíróság főügyésze körrendeletet bocsátott ki, melyben figyelmezteti az ügyészeket, hogy az igazságügyminiszter több rendeletében foglalt utasításokat nem követik a kellő gondnal.

Első sorban a büntetés feltételes elengedésére, a bírság-büntetés alkalmazására, az előzetes letartóztatásra nézve mondja el mindazt, ami a lapunk idei évfolyamának 12. számában ismertetett rendeletben foglaltatik.

Gyakran esik meg, folytatja ezután a főügyész, hogy a büntetendő cselekményen rajtakapott egyéneknek több napig kell várakozniuk, míg a törvényszék előtt megjelenhetnek, és hogy az ügyészek, az 1897-ki törvénynek megfelelően akarván eljárni, kénytelenek vizsgálat folyamatba tételét indítványozni, ez lévén egyetlen törvényes módja annak,

hogy a terheltek letartóztatva maradhassanak a törvényszék előtt való megjelenésükig.

A jó igazságszolgáltatás érdekében, és hogy a terheltek elkerülhessék a gyakran szükségtelen letartóztatást, érintkezésbe kell az ügyészeknek lépniök a törvényszéki elnökökkel, hogy a törvényes határidőben döntsessenek el azok az ügyek, amelyekben vizsgálatnak nincs helye, és hogy a szükséghez képest a flagrans delictumok tárgyalására külön ülések tartassanak.

A vizsgálatot gyakran késlelteti az, hogy a letartóztatottakról való értesülések megszerzése végett a vizsgálóbírák az ügyészekhez fordulnak, akiknek illetékessége alá tartozó területen laknak a terhelt által megjelölt személyek. Azt hiszem, a vizsgálóbírák a részükre az igazságügyminiszter által megadott táviratdíjmentességet felhasználhatnák arra, hogy az ügyészekkel való levelezés helyett közvetlenül a zsandárparancsnokságokhoz forduljanak, mint akikhez fordulnak ugyanis az ügyészek. Sok időt takarít meg ez az eljárás, minthogy a személy, aki kellő felvilágosítást adhat, még aznap hallgatható ki és a felelet is még aznap érkezik meg a vizsgálóbíróhoz.

A vizsgálóbírák gyakran rendelik el gyilkosság esetén a bonczolást, a gyilkosnak szembesítését a meggyilkolt tetemével és a bűnös cselekmény jelenetének rekonstruálását.

A bonczolás, amely az áldozat családjára legtöbbször bántólag hat és fájdalmát súlyosbítja, csupán akkor rendelő el, ha teljességgel szükséges; vagy a család kérelmére, ha valamely érdeket igazol; mindenesetre a legnagyobb óvatossággal kell eljárni.

Igy áll a dolog a gyilkosnak a tetemmel való szembesítésére és a gyilkosság jelenetének rekonstruálására nézve is; mindez a vádlott erkölcsi torturája, mely ellen az emberesség tiltakozik, s amelynek alkalmazása majd mindig felesleges.

Hívják fel a vizsgálóbírákat, hogy e három kérdésben csak Önökkel egyetértőleg járjanak el; ha nehézségek merülnek fel köztük és Önök között, az ügyet hozzám kell feltenni.

Egy másik visszaélésre is figyelmeztetem Önöket, amely a házkutatásoknál és foglalatásoknál nyilvánul; történjenek ezek akár a vizsgálóbírák, akár rajtakapás vagy megkeresés esetén a rendőrbiztosok által. A helyett, hogy csupán azokat a papirokat kutatnák és foglalnák le, amelyek összefüggnek a szóban forgó büntetendő cselekménnyel, en bloc foglalnak le egész papírcsomagokat, mindennemű tárgyakat, sőt ruhát és fehérneműt is, amelyre a terheltnek vagy családjának elkerülhetetlenül szüksége van.

Igy azután az ügyészséget nagyon gyakran özönlik el a foglalatás szigorúsága által sujtott harmadik személyek és terheltek részéről különböző tárgyak visszaadása iránt beadott kérelmek, gyakran azért, mert az igazságszolgáltatás előtt tisztességesen akarnak megjelenni.

A papírok között nem egyszer vannak okmányok, katonai könyvecskék, mindenféle czimletek vagy egyéb értékek, levelezések egy csomóban, amelynek tartalma ismeretlen, amelyet fel sem bontottak, melyről leltár nem készült, s melyre a vizsgálatnál semmi szükség nincs.

Figyelemreméltó és minden rendbeli érdekeket sért ez az eljárás és bizonyos idő múlva igen nehéz lesz, néha pedig lehetetlen a visszakért tárgyakat megtalálni. A visszaadás, ha egyáltalán megtörténik, késedelmes; lejáratok következtek be, elévülések állottak be, határidők teltek el.

Hívják fel a vizsgálóbírákat, hogy a foglalatásoknál a legnagyobb körültekintéssel járjanak el. Minthogy ők hivatva annak megítélésére, hogy mi szükséges a vizsgálatához, adják vissza a vizsgálat folyamán vagy ennek befejeztével az érdekelteknek mindazt, ami nem szolgáltat bizonyítékot s a váddal összefüggésben nincs.

Az is szükséges, hogy mielőtt végleges határozatot hoz

a vizsgálóbíró, a legnagyobb gonddal döntsön esetleg tett ideiglenes rendelkezéseinek (pl. zárlat) fentartásáról.

Az igazságügyminiszter arról értesít, hogy a büntető igazságszolgáltatás költségvetésének 70,000 frankkal kisebb összegben történt megállapítását részben annak felismerése okozta, hogy a szakértői költségek körül merültek fel túlzások.

A vizsgálóbíráknak szokássá vált, hogy szakértőket rendelnek ki egészen jelentéktelen ügyekben, melyeket egészen jól világosíthatnának fel és intézhetnének el személyes átvizsgálás alapján anélkül, hogy a drága szakértői szemléhez kellene fordulniok. Csőd esetén pl. a szakértők kirendelése gyakran felesleges, a vizsgálóbíró a választmány tagjait hallgathatja meg vagy tőlük kérhet jelentést.

A párisi vizsgálóbírák választása különben felette gyakran esik ugyanazokra a szakértőkre, akiknek ekként nagyon sok dolguk lévén, segédeket tartanak s ennél fogva szolgálataikért vagy említett segédek szolgálataiért nagyon nagy díjat kívánnak.

Különösen a könyv-szakértőkre áll mindaz, amit mondtam. A szajnai törvényszéknek körülbelül 40 ilyen szakértője van. A helyett, hogy a vizsgálóbírák mindig ugyanazokat a szakértőket rendeljék ki, a jövőben sorjában kell a lajstromban foglalt szakértőket kirendelni, egyiket a másik után. A munka ekként megoszolván, a szakértő jelentésével hamarabb elkészül s ez az eljárás is olcsóbb lesz, mert a magas díjazásnak ezentúl nem lévén igazolható oka, a szakértők szerényebb díjazással is meg fognak elégedni.

Egyben hívják fel a vizsgálóbírákat, hogy az általuk történt szakértői kirendelésekről jegyzéket vezessenek.

A szakértők gyakran nem érik be jelentésükben azzal, hogy a ténykérdésekről nyilatkozzanak, azt hiszik igen sokszor, hogy a ténymegállapításokból jogi következtetést is kell vonniok. A vizsgálóbírák figyelmeztessék őket, hogy jövőben eme súlyos tévedéstől tartózkodjanak.

A főügyész áttér a lapunk idei évfolyamának 14. számában ismertett igazságügyminiszteri rendeletre, amely a kiskorúak elleni bűnügyekben követendő eljárásról szól.

Ami az 1898 április 19-iki törvény 4. §-ának alkalmazását illeti, amely szakasz szerint a vizsgálóbíró a büntetendő cselekményt elkövetett kiskorút az ügyész meghallgatása után a végleges határozat meghozataláig ideiglenesen valamely rokonra, valamely jótekonny személyre vagy jótekonny intézetre vagy az állami jótekonyságra (Assistance publique) bízhatja, e tekintetben is a legnagyobb óvatossággal kell eljárni. Ha a szülők gondozása alól a gyermeket el akarják vonni, nem szabad a rendőrség vagy a zsandárság által gyűjtött adatokkal beérniök, bármilyen határozottaknak is tünnek fel ezek, személyesen kell az adatok valóságát ellenőrizniök, az ezeket szolgáltató személyeket és magokat a szülőket is kihallgatniok, lehetővé tévén ekként, hogy ez utóbbiak tisztázhassák magukat. A kihallgatásról felveendő jegyzőkönyvek különös gonddal szerkesztendőek, hogy a bírákat, akik az ügyben a végleges határozatot fogják hozni, teljesen felvilágosítsák. Ugyanily gonddal és aggálylyal kell azon harmadik személyek helyzetét megvizsgálni, akikre a gyermek bízandó; gyakran rejlenek a könnyörületesség és emberszeretet álarca alatt a legbűnösebb számítások és rendkívüli módon kell vigyázni, hogy olyanok gondjára ne bízassék a gyermek, akik munkáját akarják kiaknázni.

Ha a gyermek a vizsgálóbíró tanácsa ellenére nem választ védőt, rögtön a vizsgálat megnyitásával hivatalból rendelendő ki a védő. A vizsgálóbíró nemcsak a törvény kívánalmainak tesz ezzel eleget, hanem becses munkatársat szerez magának a kiskorú érdekében eldöntendő kérdések megoldásában.

A kiskorúak minden ügyében az iratokhoz kell csatolni a születési anyakönyvi kivonatot. A tapasztalat bizonyítja, hogy sok ifju bűnös el akarja titkolni korát, hogy elkerülje

a javító-intézetbe való küldést s inkább csekély szabadságvesztés-büntetésre ítéltessék.

Párisban hosszú éveken át kizárólag két bírónak osztották ki a kiskorúak bűnügyeit. Ezt az állapotot hatáskörömből kifolyólag megváltoztattam, mert ez egyéb hátrányok mellett annak teszi ki az ezen vizsgálatokkal megbízott bírakat, hogy gépszerűleg járjanak el az ügyekben. Ezentul a kiskorúak ügyeit az összes vizsgálóbírák között fel kell osztani.

A birtokfogalma a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

A tervezet iránya az, hogy a birtok fogalma a birtokosi akarát (animus) háttérbe szorításával a tényleges hatalom megszerzésének ismervére alapíttassék. Hogy ez az irányzat a kivitelben mennyire lett, illetve nem lett megvalósítva, arról a fentebbiekben volt alkalmam szólni; tagadhatatlan azonban, hogy az «animus domini» mellőzésének legalább az *int. nliója* uralkodónak mondható a tervezet birtoktanában.

Az animus elejtése maga után vonja a detentio és possessio közötti különbség megszűnését. E két fogalom közötti különbség tisztán az animusnak, hogy úgy mondjam *belső szerkezetében* (animus rem sibi habendi et alieno nomine tenendi) lelvén magyarázatát, nyilvánvaló, hogy az animus elejtésével a kettő közötti különbség is önként megszűnik. A tényleges hatalomra épített birtoktanban az eddig *detentiónak, birtoklásnak* nevezett jogviszony a dolog természeténél fogva *birtoklásnak* (possessio civilis) lesz tekintendő és ez utóbbinak jogi következményeivel ellátandó. Az új rendszer szerint a bérlő, haszonbérlő, haszonkölcsonbevevő, letéteményes stb. *birtokosok* lesznek, holott azelőtt csak *birtoklónak* tekintettek. Ebből kifolyólag a birtokvédelem törvényes eszközeivel való élés is első sorban őket illeti meg. Így határozza azt meg a tervezet 523. §-a, kimondván egyszersmind, hogy csakis őket illeti meg a *teljes* birtokvédelem, míg a haszonbérbeadó, letevő stb., akik nem birtokosok, de akikől a birtokos a birtokot szerezte csak *subsidiarius* és ily minőségben is csak a tervezet 519., 520. §-aiban körülírt védelmet, tehát nem az u. n. *teljes* birtokvédelmet élvezik. Érdekes az ellentét az itt kodifikált nézet és az eddig uralkodott római birtoktan felfogása között. Ott a detentio még csak mint *puszta tényleges viszony* jelentkezik, amely semmi jogvédelemmel ellátva nincs. Védelem csak a tulajdonképeni *possessor* illeti meg; csakis ezt védik a possessorius interdictumok; míg a bérlő, haszonbérlő stb. csak mint a birtokos képviselői, prokurátorai (Savigni szerint Verwalterjei) jelentkeznek, akik minden possessorius védelem nélkül szükkölködnek. A detentórok ezt a precarius helyzetét Savigny következőképp indokolja (I. m. 59. l.): «Entweder denken wir diesen Verwalter (detentor) in Uebereinstimmung oder in Widerstreit mit dem wahren Besitzer. Im ersten Fall braucht er die Interdicte nicht, da die des Besitzers ihn hinreichend schützen. Im zweiten Fall aber, wenn er sie wider Willen des Besitzers gegen diesen selbst oder gegen einen Dritten gebrauchen wollte, darf er es nicht, weil er dadurch in das obligatorische Verhältniss eingreifen würde, dem er seine Detention verdankt, und das ihm für jedes denkbare Interesse genügt». Hogy Savignynak nincs igaza, hogy a bérlőnek, haszonbérlőnek meg kell adni a possessorius védelmet és pedig nem csak *harmadik személyek*, hanem maga a *bérbe-, haszonbérbeadó* ellen is, az ma már, úgy vélem, általánosan elfogadott nézet. Legalább hazai gyakorlatunk arra az álláspontra helyezkedett és a bérlő és haszonbérlő visszahelyezés iránti jogát úgy bérlőtársával és harmadik személlyel, mint magával a bérbeadóval szemben is kifejezetten elismeri.

A birtoknak a tényleges detentióhoz való fűzéséből két fontos és a birtoktan bonyolultságát lényegesen egyszerűsítő körülmény következik t. i. a *brevi manu traditio* és a *constitutum possessorium* intézményeinek önként való megszűnése. Miután a római jogi értelemben vett detentor a tervezet szerint *birtokos* is egyszersmind, ennél fogva a brevi manu traditiónak szerepe nem lehet. Ugyanezt kell mondanom a constitutum possessoriumról is, mivel ennek lényege abban áll, hogy az eddigi birtokos birtoklónak jelenti ki magát egy oly harmadik személlyel szemben, akinek a dolog birtokát átengedte. Például a dolog birtokosa eladja a házat s a vevőtől azonnal bérbe is veszi. Ily módon ezentul csak *tulajdon* lesz szerzhető (tervezet 627. §.), de nem *birtok*, miután a bérlő a ház bérbevételével nemcsak *detentorrá*, de *birtokossá* is válik.

Ily módon a birtokfogalma látszólag teljesen ellimitáltatott a tervezet szövegéből. Tényleg maga a kifejezés sem fordul benne elő. De ha physikailag nincs is a tervezetben, szelleme ott kísért, hogy számos alig megfeythető nehézségeknek forrása legyen. A tervezet 510. §-a szerint «nem szerzi meg a dolog birtokát, aki a dolog feletti tényleges hatalmat másnak javára, ennek háztartásában vagy üzletében, vagy más hasonló viszonyban gyakorolja, amelyben a másnak a dologra vonatkozó utasításait követni köteles. Birtokosnak a másik személyt kell tekinteni». Tehát a cselédleány a konyhafelszerelésen, a kocsis az általa hajtott lovakon és a kocsin, a katona a kezében levő kincstári puskán és felszerelésen, a kereskedelmi üzlet küldöncze az általa a megrendelők házához szállított árukön, a hordár a podgyászonon, az iparos, gyáros alkalmazottja a használt ipari, illetve gyári felszerelvényeken, a pásztor a gondjaira bízott nyájon nyilvánvalóan nem szerez birtokot, mert a birtok azé marad, aki ezeket a személyeket a fenti dolgokra nézve szükségessé vált cselekmények véghezvitelére megbizta. De ha ezek a személyek nem *birtokosok*, kicsodák tehát? Mert hisz nyilvánvaló, hogy valamelyes, egyes esetekben igen fontos kapcsolat keletkezik közöttük és a rájuk bízott dolog között. Gondoljunk csak a csikósra, juhászra, kanászra, akik tartós gondozására nagyértékű dologösszeségek vannak bízva. A római jogi értelemben vett detentio fogalma e viszonyra teljesen reáillik. S ha tervezetünk a rendszer kedvéért nem is nevezhette őket birtoklónak, hanem technikai okokból *névtelen szerepet* volt kénytelen részükre biztosítani, még sem tagadhatott meg tőlük minden védelmet. És ha nem is adhatta meg nekik a possessorius védelmet, két igen hatályos jogot mégis biztosított nekik, t. i., hogy egyrészt a tilos önhatalom ellenében épp úgy védekezhetnek erőhatalommal, mint maga a birtokos, másrészt a rajtakapott vagy üzöbe vett tettestől erőhatalommal visszaveheti azt az ingó dolgot, amelyet ez tilos önhatalommal elvett. (Tervezet 517., 518. §§.) Igen fontos jogok ezek, de mégis messze mögötte maradnak annak a possessorius védelemnek, amelyet a tervezet a birtokos részére biztosít.

A fent elősorolt esetekben kézzelfogható, hogy ki a birtokos és ki a tervezet 510. §-a értelmében vett nem birtokos (Nichtbesitzer). De a gyakorlatban előfordulhatnak oly esetek, amidőn ennek megállapítása igen nagy nehézségekbe ütközik. De mielőtt ezek fejtegetésébe bocsátkoznám, a fogalmak könnyebb kezelhetése végett szükségesnek tartom, hogy az 510. §-ban felsorolt személyek ott csak *negative* megjelölt, de tényleg, mint fentebb említém, *positiv* ismérvekkel is ellátott hatásköre valami *jogászai műszóval* láttassék el. Önként kínálkoznék erre a «birtokló, detentor» kifejezés; csak hogy e szónak római jogi reminiscenciái annak fogalommeghatározásánál zavarólag folyhatnának be. Épp azért ajánlom, hogy e nem birtokos személyek «*birtoksegédeknek*» neveztessenek. Ez a műszó legközelebb áll Bekker felfogásához, aki a német polgári törvénykönyv «Nicht-Besitzene» a «Besitz

* Részlet dr. Zachár Gyula jogászegyleti előadásából.

diener» szó alkalmazását ajánlja. Mégis az általam ajánlott elnevezést helyesebbnek tartom, mert előfordulhatnak oly esetek, a midőn a *Besitzdiener* szó a benne kifejezett «szolgaság» fogalma miatt zavarólag hat. Pl. valaki jó barátja podgyászának egyes darabjait viszi; ugyanezt teszi a férj feleségével vagy a feleség férjével szemben. Bekker szerint «könnte die Frau Besitzdienerin des Mannes, ebensogut der Mann Besitzdiener der Frau sein; gewöhnlich werden Kinder als Besitzdiener der Eltern auftreten, aber undenkbar ist auch der umgekehrte Fall nicht, wo die Kinder selbständig besitzen dürfen, können sie nach Umständen auch die Eltern zu Besitzdienern haben». Hogy mindezekben az esetekben a «*birtoksegéd*» elnevezés alkalmasabb, úgy vélem, alig szorul indokolásra.

De térjünk vissza magához a tárgyhoz. A tervezet 510. §-a szerint nem birtokos az, aki a dolog feletti tényleges hatalmat másnak javára: 1. ennek háztartásában, 2. ennek üzletében, 3. vagy más hasonló viszonyban gyakorolja, amelyben a másíknak a dologra vonatkozó utasításait követni köteles. Az 1-ső és 2-ik pont elég világos, de annál több nehézséget okoz a 3-ik. Megállapítandó ugyanis e bekezdés viszonya az 523. §-hoz, nevezetesen meddig tekintendő valaki birtoksegédnek és mikor önálló birtokosnak. Hiszen az 523. §-ban kifejezetten birtokosnak deklarált *letéteményes* szintén köteles a letevőnek a dologra vonatkozó utasításait követni és mégis ő a birtokos, nem pedig az utasításokat adó *letevő*. Ugyanez áll a megbízási ügyletnél a megbízottra nézve is. Számos eset van, amidőn valaki a tényleges hatalmat más részére gyakorolja és mégis birtokosnak tekintendő. Így például ha Genfben utazó barátomnak azzal a kérelemmel adom át órámat, hogy azt ott kijavíttassa, vagy ha általában értékesebb tárgyakat bízok őrizetére. Nyilvánvaló, hogy barátom csak *átmenőleg* és *részemre* gyakorolja a dolog feletti hatalmat, mégis *birtokosnak* tekintendő. Mert ha teszem azt, az óra Genfben valamiképp elvesz, egészen világos, hogy megteheti mindazokat a possessorius lépéseket, amelyeket az óra visszaszerzésére szükségesnek tart. Épp azért nem tartom helyesnek az indokolás felfogását (II. kötet 79. l.), amely szerint az itteni viszonyra nézve az lenne a döntő, hogy az, aki a birtokot más helyett gyakorolja, a tulajdonképeni birtokos ellenében ne követelhesse a birtok megtartását. Ezt a felfogást megczáfolja az iménti példa. Mert Genfben utazó barátomra csak *átmenőlegesen, meghatározott* célra bízom az órámat, ő tartozik is minden rendelkezésemnek eleget tenni, esetleg felhívásomra az órát azonnal visszaküldeni, mégis az eset olyan természetű, hogy lehetetlen, miként ne a barátom tekintessék órámnak, habár ideiglenes birtokosának. Épp így a letéteményesnek sincs semmi joga ahhoz, hogy a nála letett dolgot visszatartsa. A tervezet 1389. §-a szerint azt mindenkori visszaadni tartozik, mégis a tervezet 523. §-a által birtokosnak deklarálva. A *birtoksegéd* és *birtokos* fogalmainak pontos elhatárolása igen nagy nehézségekkel fog járni; a præcis körülhatárolás *elméletileg* alig lehetséges, a *gyakorlat* feladata lesz a felmerült esetek egyenkénti mérlegelésével a mindenkor körülmények tekintetbevétele mellett bizonyos irányelveket létesíteni. Megengedem, hogy az indokolás ajánlotta expediens igen sok esetben directívául szolgálhat, de szabályként még sem fogadható el.

Bekker e kérdés megoldásánál a *restrictiv* interpretációt ajánlja a gyakorlatnak; «die Praxis», ugymond, «wird sich mit restrictiver interpretation zu helfen haben und Besitzdienerschaft wohl nur da annehmen, wo ein Verhältniss erwiesen wird, vermöge dessen er den sich auf die Sache beziehenden Anweisungen des Anderen, bei Vermeidung eines thätlichen Eingreifens dieses Andern, sofort Folge zu leisten hat». Bekker nézete és az indokolás felfogása között az a lényeges különbség van, hogy míg az előbbi restrictiv interpretációt ajánl, addig az utóbbi, t. i. az indokolás, a *ki-*

terjesztő magyarázat mellett nyilatkozik, azonkívül minden egyes birtokperbe a tényleges hatalmat gyakorló személy és a tulajdonképeni birtokos közötti *jogviszony* kérdését is belevonja. Nézetem szerint ennek nem szabadna megtörténnie. A birtokpereknél a lehető legnagyobb *egyszerűsége* kell törekedni, nem szabad minden egyes birtokpert különböző jogkérdések rendszeres bevonásával tulajdonképeni jellegétől megfosztani. Ezért nem helyeslem az indokolás álláspontját, de nem a Bekkerét sem. Nézetem szerint a gyakorlatnak alapelvül kellene elfogadnia, hogy *mindenki*, aki valamely dolog felett a tényleges hatalmat elnyeri, *birtokosnak* tekintessék; harmadik személy csakis annyiban mehetne birtokos számba, amennyiben egy az 510. §-ban foglalt közte és a tényleges hatalmat gyakorló személy közti viszonyt perrendszerűleg bizonyítani képes. Annak megítélésénél pedig, hogy mely viszonyok legyenek olyannak tekintendők, mint amely az 510. §. alapján *birtoksegédi* helyzetet létesít, minden restrictiv és extensiv interpretatio mellőzésével maga a fenforgó eset speciális structurájának kell döntenie. Ennek megítélését teljesen a gyakorlatra kell bízni; általános elveket már a birtokviszony kaleidoszkopikus tarkaságánál fogva sem igen lehet felállítani.

Ami végül az 510. §. szövegezését illeti, úgy arra csak egyetlen csekélyebb jelentőségű észrevételem lenne. Talán helyesebb volna a «másnak javára» helyett ez a kitétel «másnak részére». Mert hisz, sajnos, háztartásunkban vagy üzletünkben stb. alkalmazott személyek nem mindig gyakorolják «javunkra» a dolgaink felett reájok bízott hatalmat. Ha cseledek a tálakat, tányérokat stb. összetöri, szolgám a reabízott aranyórámat elveszti, akkor úgy vélem inkább káromra, semmint javamra gyakorolta a reabízott dolog feletti hatalmat.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Miért van annyi visszaélés az ingatlan-árverések elrendelése elleni jogorvoslatokkal?

A gyakorlati téren működő jogászok előtt köztudomásu, hogy ingatlanra árverés foganatosítása a végrehajtást szenvedett vagy érdektársai által használt különféle előterjesztések és felfolyamodások miatt milyen óriási nehézségekbe ütközik nálunk.

Ezen a téren különösen most a gazdasági válság idején — amikor naponta tüzetnek ingatlanok árverésére határnapok — bő alkalmunk volt és van nagy praxisra szert tenni.

Fájdalom, ez a praxis csaknem odáig jutott már, hogy a végrehajtató egyedül a végrehajtást szenvedett kénye-kedvének van kiszolgáltatva s ha a végrehajtást szenvedettnek úgy tetszik: a végrehajtási törvény hézagait és a részben téves bírói gyakorlatot felhasználva, évekig nem engedi ingatlanának elárverezését.

Vannak a budapesti telekkönyvi hatóságnál is árverési ügyek, amelyekben 3—4 év alatt — a vidéken pedig olyanok is, ahol 7—8 év alatt — sem lehetett árverést foganatosítani.

Tagadhatatlan, hogy ennek a szomorú állapotnak első sorban végrehajtási törvényünk az oka.

Olyan sarkalatos hibái és hézagai vannak e törvénynek, hogy azokkal szemben a törvényt érvényesítő bíró sem tehet a legtöbb esetben semmit.

Ilyen sarkalatos hiba — hogy csak egyet is említsek — például az 1881: LX. tcz. 151. §-ában foglalt az az intézkedés, mely szerint az árverés foganatosítására határnapot a legcsekélyebb értékű ingatlanról is a hirdetmény kifüggesztésétől számított legalább 60 napra, nagyobb értékűnél legalább 90 napra engedi kitűzni, ami — tekintettel arra, hogy az árverési kérvényt el kell a kifüggesztés előtt intézni és az összes telekkönyvi érdekelték részére leiratni, ami maga is legalább 60 napot vesz igénybe nálunk — azt jelenti, hogy a legcsekélyebb ingatlanra is az árverési kérvény beadásától számított 120 nap előtt, a nagyobb értékűre 180 nap előtt árverés nem tűzhető.

Végrehajtási törvényünk e ponton is, mint sok más

helyen, megfeledezett arról, hogy a végrehajtási eljárás célja nem a teljesítési határidők szaporítása, de a konok adós vagyonának állami kényszer útján való értékesítése és a hitelező kielégítésére való fordítása és hogy az itt engedett határidők épp ezért és mert a végrehajtási eljárás alapelveinek a gyorsaságnak kell lennie, nem lehetnek hosszúk, hanem csakis rövidek és e határidők sohasem célozhatják az adós kényelmét, hanem ellenkezőleg, csakis annak kényszerítését az ítélettel már eldöntött jogviszony tartalmának megfelelő cselekvésre.

De nem erről és ehhez hasonló törvényhibákról akarok most szólni, hanem azon jogorvoslati részeiről a végrehajtási törvénynek, amelyek jók és amelyekkel a törvény maga is az ingatlan árverések fogantatásának gyorsítását célozza, de amelyek a bírói gyakorlatban kellő figyelemben nemcsak nem részesülnek, hanem egyenesen mellőzöttek s ez által az árverések elodázásának újabb, bár törvényellenes, de a konok végrehajtást szenvedettek által annál inkább felhasználott eszközéül szolgálnak.

Törvényünk ismer: 1. *alapárverést* (1881: LX. tcz. 144. és köv. §-ai és 177. §.); 2. a sikertelen vagy közmegegyezéssel elhalasztott árverési hatánap után kért *újabb árverést* (1881: LX. tcz. 176. §.) és ismeri 3. az *utóajánlati árverést* (1881: LX. tcz. 187. §. a) p.) és 4. a *viisszárverést* a kése delmes árverési vevő ellen (1881: LX. tcz. 185. §.). Mind a négy más és más különös jelleggel bír és más-más megítélés alá esik.

A végrehajtási eljárás során használható jogorvoslat kétféle, ugymint előterjesztés és felfolyamodás. A végrehajtási törvény 34—38. §-ai szabályozzák e két jogorvoslatot általánosságban, fentartva még ezenfelül a netán különösen megjelölt szabályozásokat. Az alapárverés elrendelése ellen is e két jogorvoslat használható és pedig az előterjesztés nem a 34. §. alapján, hanem a 165. §. különös intézkedésénél fogva. Most már a 165. §. rendelkezése szerint ha az árverés elrendelése ellen előterjesztés adatik és ez elutasítatik s ez ellen egyidejűleg vagy ettől eltekintve külön felfolyamodás is adatott be az árverést rendelő végzés ellen, az ügy a másodfoku bíróság, a kir. ítélő tábla bírálata alá kerül.

Tegyük fel, mert hiszen ez éppen a szóvá teendő mindennapi eset, hogy a kir. ítélő tábla akkor határoz az ügyben, amikor a kitűzött árverési hatánap már elmúlt, a telekkönyvi hatóság a táblai végzés leérkezte után hivatalból új árverési (de még mindig alapárverési) hatánapot tűz ki és a dolog természete szerint új árverési hirdetményt bocsát ki.

Ezen új hirdetmény ellen azonban egyik érdekelt fél ismét előterjesztéssel és felfolyamodással, vagy csak az utóbbival, vagy — előterjesztése elutasítván — külön ez ellen az elutasítás ellen irányított felfolyamodással él.

Mit tapasztalunk ilyenkor?

A következő sablonos végzést kapjuk: «A törvényes időben beadott felfolyamodás elfogadtatik és annak első példánya az összes iratokkal a kir. ítélő táblához felterjesztetik».

Persze a tábla ismét az árverési hatánap elmúltá után küldi le az iratokat és az árverés ismét nem tartható meg s ez megy — ha az adósnak úgy tetszik — a végtelenségig. Innen a 3—4 éves árverési ügyek!

Pedig ez homlokegyenest ellenkezik a törvény rendelkezéseivel. A 165. §., amely az alapárverés elleni jogorvoslatokat szabályozza, ezt mondja: «az árverési hirdetmény ellen beadandó felfolyamodásra és ennek halasztó hatályára nézve az általános szabályok (37. §.) alkalmazandók».

Ez a §. tehát expresse idézi a 37. §-t, amelyet a bíróság általánosan mellőz. A 37. §. azt mondja a harmadik bekezdésben: «Ha a másodbíróság helybenhagyó vagy megváltoztató határozat által árverést... rendel meg: ezen másodbírósági határozat fogantatba vétele tárgyában hozott elsőbírósági végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs». Vagyis a fent rajzolt esetben, ha egyszer a kir. ítélő tábla alapárverésnél az árverési feltételek módosítása iránt beadott előterjesztés elleni felfolyamodás vagy külön felfolyamodás folytán ügy határozott, — akár helybenhagyólag, akár megváltoztatólag — hogy nem *semmisítette meg az árverést rendelő végzést*, hanem pl. a felfolyamodást elutasította, avagy az előterjesztésben foglalt módosításokat az árverési feltételekre nézve figyelembe vette: akkor, ha ezen táblai végzés későn, vagyis a kitűzött hatánap elmúltá után érkezett is az elsőbírósághoz és ez ennek folytán új árverési hatánapot tűzött és új hirdetményt bocsátott ki, ezen új (bár alapárverési) hirdetmény és végzés

ellen netán beadott előterjesztésnek és felfolyamodásnak az újra kitűzött árverés megtartására halasztó hatálya nincs.

Mert milyen jogcselekmény az, ha az elsőbíróság a táblai végzés alapján (mely nem tartalmaz megsemmisítést) új árverési hatánapot tűz ki? Nem más: mint a 37. §. utolsó bekezdésében foglalt azon eset, *hogy az elsőbíróság a másodbírósági határozat fogantatba vétele tárgyában végzést hoz*. Nem olyan tehát ez a második alapárverési hirdetmény, mint az, amelyet beadott árverési kérvényre bocsát ki az elsőbíróság, hanem egészen más. Nem árverési kérvényre, hanem hivatalból — táblai végzés folytán — bocsátatott ki, nem is úgy, amint a végrehajtató árverési kérvényében indítványozta, hanem úgy, amint azt a kir. ítélő tábla — figyelembevéve, elbírálvá a beadott jogorvoslatokat — rendelte.

Nem is lehet tehát ezen új árverési hirdetmény ellen ismét a 165. §-nál kezdeni a jogorvoslatokat, hanem — mint-hogy ezek már kimerítették — vissza kell menni az általános részhez, a 37. §-hoz, amely megmondja, hogy milyen hatálya van a másodbíróság által már elbírált ügy további intézése elleni jogorvoslatnak.

Ez a hatály nem az, ami a 37. §. első bekezdésében foglaltatik, vagyis nem halasztó többé az ingatlan árverés fogantatására, hanem ellenkezőleg ezen 37. §. utolsó bekezdésének világos rendelkezése szerint «halasztó hatálya nincs».

A 37. §. a törvény általános részében foglal helyet azon határozatok között, amelyek úgy az ingó, mint az ingatlan árverésre alkalmazandók. De meg a 165. §. egyenesen idézi a 37. §-t, amely tehát a maga egészében alkalmazandó az ingatlanok alapárverési hirdetménye ellen beadható jogorvoslatokra is, az pedig csak nem lehetne komoly érv, hogy hiszen a kir. tábla sohasem rendel árverést? Igaz, hogy így egyenesen nem. De azzal, hogy a felfolyamodást elutasítja, vagy az előterjesztésben foglalt módosításokat az árverési feltételekre nézve elfogadja: *impliciten árverést rendel nemcsak, de annak feltételeit is végérvényesen megállapítja*.

Álláspontunk szerinti eljárás esetén a végrehajtást szenvedett érdeke legkevésbé sem csorbul s rajta igaztalanság nem esik. Hiszen ott van a 179. §. c) pontja, amely megsemmisíteni rendeli az árverést pusztán abból a formai okból, ha halasztó hatályu előterjesztés vagy felfolyamodás daczára tartatott volna meg az árverés. De ez a §. is figyelmeztet arra, hogy a halasztó hatálynak a 165. §-on és így az ebben idézett 37. §-on is alapulnia kell!

Nem kell mondanom, hogy milyen óriási különbség az az érdekelt felekre, ha a 37. §-t az általam tárgyalt módon szigorúan, helyesebben törvényesen alkalmazzák-e a bíróságok vagy nem.

Hiszen nyilvánvaló, hogy e §. mellőzése mellett évekig sem lehet árverést tartani, mert minden felfolyamodás az árverési hatánap után érkezik le a táblától, miglen e §. alkalmazásával csak *egyszer* járja meg a táblát *árverés előtt*, de azután már csak a megtartott árverés után kerülhet oda. Kivéve azt az esetet, ha a kir. tábla felfolyamodás folytán megsemmisítette a kibocsátott hirdetményt. Mert ott, ahol az eljárás megsemmisített, annak újból kell kezdődnie, tehát ez esetben a 37. §. utolsó bekezdésének esete fen nem forog.

Még ennél is csodálatosabb az elsőbíróság eljárása akkor, ha a sikertelen vagy közmegegyezéssel elhalasztott árverés után a 176. §-ban megjelölt hat hónapon belül *új árverés* kéretett s a bíróság az ez ellen beadott jogorvoslatokat halasztó hatályuaknak mondja ki és árverés előtt felterjeszti.

Itt — nehogy kétség legyen benne — a 176. §. külön is kimondja a 3. bekezdésben, hogy ezen újabb árverési hirdetmény ellen beadott felfolyamodásnak és előterjesztésnek az árverés megtartására halasztó hatálya nincs. És mégis tudok nem egy, de számos esetet, ahol ennek daczára halasztó hatályt nyert a felfolyamodás az által, hogy árverés előtt felterjesztetett és a kir. táblától későn — az árverési hatánap után — jött le, ami itt annál könnyebben esik meg, mert az árverési határidő nem 60 vagy 90, hanem csak 30 napra tűzendő.

Ez a két árverési forma különben a tárgyalt szempontból egyszerű és világos, mert hiszen a törvény világosan rendelkezik bennök.

A harmadik árverési forma, vagyis az 1881: LX. tcz. 187. §-a szerinti *utóajánlati árverés* a 176. §-ban foglalt újabb árveréssel egy és ugyanazon elbánás alá esik.

Igaz, hogy ez a §. is azt mondja csupán, amiről alább szólok, hogy ezen árverés kitűzése és a hirdetmény kézbe-

sítése a 176. és a 185. §§. szabályai szerint történik, de itt a törvény értelme még kevésbé szorítható arra a magyarázatra, mintha a 176. §-nak a jogorvoslatokra vonatkozó intézkedése alkalmazható nem lenne, mint az alább fejtegetett, a 185. §. szerinti visszarverés esetében.

Mert a 185. §. értelmezésére és ebben a 176. §-ra való hivatkozásra alább elmondandókon felül figyelembe veendő még az is, hogy a 187. §. szerinti utóajánlati árverés tulajdonképpen csak az alapárverés folytatása, tehát voltaképpen csak *új ígéret*, nem pedig új árverés, utóbbi csak annyiban, amennyiben az utóajánlati ígéreten felül is tehető még nagyobb ígéret a kitűzött határnapon, holott az alapárverésnél a leütés már megtörténvén, további ígéretet tenni már nem lehetett, de az utóajánlati árverés kitűzésével nem történik sem új árverés elrendelése, sem eltérés az árverési feltételektől helyt nem foghat, tehát a csakis ezek ellen intézhető jogorvoslatok ez okból is elvileg kizártnak tekintendők.

S ha mégis az utóajánlati árverés ellen beadott jogorvoslatok elfogadtatnának és halasztó hatályuaknak mondatnának ki, ez csakis a törvény értelme ellen történhetné.

A 185. §. szerint elrendelt úgynevezett *«visszarverésnél»* azonban már lehet vitatkozni azon, hogy vajon az ez ellen beadott jogorvoslat bir-e halasztó hatálylyal vagy nem a visszarverés megtartására? A vitaanyag a 185. §. szövegében rejlik. E §. szerint «a telekkönyvi hatóság által 30 napra újabb árverési határnap a 176. §. szabályai szerint tűzetik ki».

Azt mondhatják tehát, hogy a 176. §-ra való hivatkozás csakis azért történt, hogy a rövid 30 napos határidőn felül az egyszeri hírlapi közzétételre és az ügygondnok rendelkezése is a 176. §. alkalmaztassék, annál is inkább *csak ezért*, mert a 185. §. csakis a *kitűzésre rendeli a 176. §-t* alkalmazni, de nem a jogorvoslatokra is. Ezt a nézetet azonban nem osztom. Mert a 185. §-nak bár nem egészen precíz szövegezése értelmileg oda mutat, hogy visszarverés esetében is a 176. §. «szabályai» a maguk egészében alkalmaztassanak.

Ha egyszer a törvény azt rendeli, hogy a visszarverés 30 napra tűzessék ki, világosan oda mutat, hogy rövidíteni akarja az eljárást a visszarverést szenvedettel szemben. Ámde megröviditené-e akkor, ha a 30 napos időköz mellett halasztó hatályu felfolyamodásnak és tárgyalható, elutasítható s külön felfolyamodással is megtámadható előterjesztésnek adna helyet?

Ellenkezőleg, egészen biztosan meghosszabbítaná a visszarverési eljárást, mert 30 nap alatt nálunk a kir. táblától elintéztést várni nem lehet, s így az a cél, hogy a késedelmes vevő 30 nap alatt vagy fizessen, vagy tölje az ingatlan újabb eladását, füstbe menne.

Nem ezt akarja pedig a törvény, hanem az ellenkezőjét, a visszarverési vevőnek minél gyorsabb kényszerítését a fizetésre vagy a visszarverés tüzésére.

A törvénynek ezen célja mellett a 185. §-nak az a szövege, hogy «a 176. §. szabályai szerint tűzetik ki», nem magyarázható úgy, mintha a törvényhozó a kitűzés alatt csupán magát a kitűzési actust, hirdetménykibocsátást értené. Hiszen akkor, ha ezt a szó szerinti szűk magyarázatot fogadnók el, azt is el kellene fogadnunk, hogy a 176. §-nak az egyszeri hírlapi közzétételre vonatkozó rendelkezése sem alkalmazható, mert ez már nem *kitűzés*, hanem egy további actus. Már pedig azt csak nem tehetjük fel, hogy a törvény a végrehajtatót és a végrehajtást szenvedettet minden ok nélkül egy harmadik küzdelmes egyén miatt harmadszori hírlapi iktatás költségeivel akarná terhelni akkor, amikor a publicitásnak már az előtt elég tétetett.

A felsőbiróságok rendszeren nem is nyilatkozhatnak arról, vajon a tárgyalat felfolyamodások helyesen terjesztettek-e fel az árverés foganatosítása előtt vagy sem, mert a felsőbiróságok feladata rendszerint csak a felfolyamodás tartalmának a vizsgálata s nem a halasztó hatályú is.

S így a törvényellenes joggyakorlat megakadályozása első sorban az elsőbiróságok kötelessége. S ha ezt a tárgyalat értelemben megteszik, még mindig van módja a felsőbiróságnak a 179. §. c) pontja alapján megkorrigálni e gyakorlatot, ha ezt valamelyik részében tévesnek tartaná.

Olyan sok hézaga van ugyanis a mi végrehajtási törvényünknek, hogy a végrehajtatók helyzete ma, amikor a végrehajtást szenvedettek a legkörülmönfontabb eljárásokkal zsákmányolják ki ezeket a hézagokat — valóban szomorú.

Ilyen körülmények között az a legkevesebb, amit elvárhatunk a bíróságoktól, hogy — ha már egyébként (például sürgős elintéztések, a táblákon az árverési ügyek soronkívüli

referálása, stb.) nem segítenek a törvény hézagain erélyes kezekkel — legalább a törvény világos rendelkezéseit megtartsák, kövessék és olyan gyakorlat felé hajoljanak, amely nem hosszabbítja, de rövidíti a végrehajtási eljárást.

Jelentékenyen megapadnának így a 37. és 165. §-ok erélyes alkalmazása mellett is a jogorvoslatokkal üzőt visszaélések.

Dr. Gál Pál,
budapesti ügyvéd.

Külömfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya most foglalkozik azzal az indítvánnyal, mely az ügyvédi czim-táblákról az idegen nyelvű feliratoknak eltávolítását kívánja. Bár a választmány, mint ilyen, kötelező határozatot nem hozhat, kezdeményezése mégis igen nagy hatással lehet a kamara egyes tagjaira. Mi az indítványt a magunk részéről melegen pártoljuk, mert a főváros magyarosodásának előrehaladottsága mellett már nincs semmi szükség arra, hogy az ügyvéd neve és hivatásának megjelölése német nyelven külön is kitétessék. A belföldi forgalomban a levélpapírok és borítékok kizárólagos magyarsága szintén nagyon kívánatos.

— Balogh Jenő székfoglalója. Az Akadémia II. osztályának utóbbi ülésében az első felolvasó dr. Balogh Jenő levelező tag volt, ki székfoglalójában gróf Széchenyi Istvának a bűnvádi perjog körébe eső nézeteit és ezeknek jogfejlődésünkre gyakorolt hatását ismertette. Kimutatta, hogy míg a XVIII. század végén, illetőleg a XIX. század elején Nyugat-Európában az igazságügyi szervezet és a büntető törvénykezés nagy átalakuláson ment keresztül, addig a magyar birói szervezet és perjog e korban még a rendi alkotmány jellegét viselte magán és nélkülözte a helyes igazságszolgáltatás feltételeit. A XVIII. század végén megindult hazai politikai irodalom nem gyakorolt a törvényhozás átalakítására semmi hatást; az országgyűlés többségénél a rendi alkotmány körülbástyázása volt a jelszó, az igazságszolgáltatás és jogtudomány munkásai nem tettek a reformra semmi kezdeményező lépést. Az átalakításnak nagy munkáját az uttörők közt első gyanánt Széchenyi «Stádium» című munkájában kezdeményezte. Értekező rendszeresen feltűntette Széchenyinek a bűnvádi perjog körébe eső kérdésekről az országgyűlés két házában és Pest vármegye közgyűlésén kifejtett nézeteit is és megjelölte azokat az adatokat, melyek büntető igazságszolgáltatásunk történetének megírása, valamint Széchenyi jellemének minden oldalról való megvilágítása szempontjából kiváló érdekléssel bírnak.

— Dr. Szladits Károly a Huszadik Században a Vörös talárról írva, megemlékezik Szentpéteri Károlyné ügyéről is. Nálunk is ismerünk esetet, mondja cikkíró, épp a legújabb időből, amikor nem kellene egy látszólag ártatlanul életfogytig tartó fegyházra ítélt asszony perének újból való megvizsgálására actiót indítani, ha abban az ügyben az esküdtszék mondhatta volna ki az utolsó szót s nem a kir. Curia.

— A Jogállam első száma megjelent a következő tartalommal:

Jogállam. Irta Edvi Illés Károly. — Az általános vámtarifa és a kiegyezés. Irta Enyedy Lukács orsz. képviselő. — A baleset fogalma. Irta dr. Beck Hugó curiai bíró. — Socialismus a közigazgatásban. Irta dr. Lukács György főispán. — A biztosítási törvénytervezet. Irta dr. Neumann Ármán egyetemi rk. tanár. — Az ügyvédség a jogállamban. Irta Pollák Illés ügyvéd. — A jogbölcselet tanítása. Irta dr. Somló Bódog egyetemi m. tanár. — Állandó rovatok: Jogászok és államférfiak. — Egyetemek és jogakadémiák. — Magyar Jogászegylet. — Országos ügyvédgyűlés. — Törvényelőkészítés. — Irodalom. — Birói gyakorlat. — Közjog és közigazgatás. — Külföldi jogélet.

— Bagatell végrehajtások birósági végrehajtók útján. A végrehajtónak törvényadta joga van arra, hogy

40 koronán alóli perekben a végrehajtást, kivált ha az fizetési meghagyásból ered, mégis a bírósági végrehajtó által fogantatosítsa. Daczára a törvényes jognak, a budapesti V. ker. járásbírósnál az a szokás divik, hogy az ily végrehajtásoknál még a bírói végrehajtónak megállapított készkiadásokat sem állapítják meg a végrehajtást szenvedett ellenében. Vagyis a végrehajtó részére oly díjat állapít meg a bíróság, melyet egyuttal a végrehajtóra ró. Egy 12 koronás ügyben 9 korona 42 fillért állapít meg a végrehajtó részére, azonban ebből 7 korona 50 fillért egyenest a végrehajtóra rónak, ellenben az ügyvédnek még saját fele ellenében sem állapít meg közbenjárási díjat. Ez lehetetlenné teszi azt, hogy a felek törvényadta jogukkal éljenek, vagyis hogy bírósági végrehajtók révén érvényesítsék bagatell követeléseiket a közismeretü lanyhaságu előljárási végrehajtók helyett. A budapesti V. ker. kir. járásbírósnál az ilyen végzések számára blankettákat is nyomattak és nincs mód szembe szállani e gyakorlat ellen, mert nincs felfolyamodás e bagatell ügyekben hozott végrehajtási végzések ellen. (*Beküldetett.*)

— **A budapesti ügyvédi kör évi jelentéséből** átveszünk a következőket:

Mult évi jelentésünkben reámutattunk az ügyvédi pálya tulzsfultságára. Az ügyvédgyűlés ezen kérdést is napirendjére tűzte, és az az ügyvédségi szervezet megváltoztatására irányuló indítványokkal, melyek a nyílt testület jellegének megszüntetését és a numerus clausus behozatalát czélozták, együttesen tárgyalatott.

Abban az egyben a felszólalók mindenike egyetértett, hogy az ügyvédi kar jelenleg súlyos válságot él át, amely sürgős orvoslásra szorul, ha csak a kart a pusztulásnak kitenni nem akarjuk. Az ügyvédgyűlés elejtette a numerus clausus behozatalának eszméjét, fentartotta a nyílt testületi szervezetet és azon elvi alapra helyezkedett, hogy az orvoslást az ügyvédképzés módjának és az ügyvédi oklevél megszerzése előfeltételeinek szigorításában látja.

Magunk részéről e határozatot helyesnek tartjuk. Az ügyvédi kar nehéz megélhetésének okát az általános közgazdasági viszonyok állapotában, a tulzsfultság okát a pálya választásának, az ügyvédi oklevél elérésének könnyűségében látjuk.

Nincs tudományos képzettséget igénylő pálya egy sem, amely a képzés idejében áldozatokat ne igényelne. Egyedül az ügyvédi pálya az, amely már az érettségit letett ifjunak irnokként való alkalmazása által módot nyújt arra, hogy magát önerejéből eltarthassa egészen addig az időpontig, amíg ügyvédi oklevélét megszerzi. Rovására megy ez a kar képzettségének és szellemi niveaujának és előidézi mindazon visszasságokat, amelyek oly élénk színekkel ecseteltettek.

Mi sem természetesebb, mint hogy a pályaválasztás előtt álló ifju, akire egyik oldalon a szülei támogatás szüksége, avagy a nélkülözések nehéz évei, az előadások látogatásának kényszere áll, a másikon pedig az önállóság, a saját erejéből való megélhetés és e mellett még tanulmányainak színhelyén sem kell tartózkodnia: azt a pályát választja, amely már kezdetén ennyi előnnyel csábítja és nem nézi, nem látja azokat a hátrányokat, amelyek évek multán akkor fognak reá szakadni, amikor már ügyvéddé lesz.

A numerus clausus nem gyógyítja a baj alap-okát és ezért nem nyújt orvoslást, másrészt pedig erőszakos eszköz és nem a természetes fejlődés előmozdítója.

Olyan a numerus clausus, mint az orvosi gyakorlatban az amputatio: a testet örökre bénává teszi.

Ellenben az a megoldási mód, amely a joghallgatókat az előadások hallgatására kényszeríti, az ügyvédi oklevél megszerzését magasabb elméleti és szigorubb gyakorlati feltételektől teszi függővé: a közérdeket szolgálja, emeli az ügyvédi kar szellemi színvonalát, egészségesse teszi a kart és eltávolítja belőle azokat az anyagokat, amelyek a kórt előidéző bacillusok tenyészésére alkalmasak.

— **A gödöllői kir. járásbírósnál** mint telekkönyvi hatóság augusztus 27-én benyújtott tulajdonjogbekebelezési kérvényt október 28-án intézte el és a végzés november 25-én kézbesített a bekebelezést kérőnek.

— **Joghallgatók statisztikája.** Az 1899/900. tanév első felében a budapesti egyetemen 3850, második felében 3400, a kolozsvári egyetemen 770, illetőleg 670, a jogakadémiakon 2570, illetőleg 1467 joghallgató volt. Az összes joghallgatók száma az első félévben 6190, a második félévben 5537 volt, ami az előző tanévhez képest *háromszáz* szaporulatot mutat.

— **Személyeskedés a periratokban.** *A m. kir. Curia:* Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítéletének megváltoztatásával dr. V. ügyvéd vétkesnek mondatik ki az ügyvédi rendtartás 68. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétségben s ezért ugyanazon törvénycikk 70. §-ának 1. pontja szerint meghatározott írásbeli feddésre ítéltetik.

Indokok: A panaszlott ügyvéd részéről beadott előkészítő irat G. ügyvéd irányában a tárgyilagoss védekezés és bírálat hiányán felül a sértő kicsinylés éreztetése végett a bíróság előtt kifejezésre juttatott személyeskedést bizonyítja. Tekintve, hogy ha egy ügyvéd egyenes támadást intézne kartársának jó hirneve ellen: akkor se lehetne helyeselni a visszasértő személyeskedést, mert ezáltal az ügyvédi kar tekintélye nem volna kevésbbé érintve, mint a kezdő megtámadás által; semmiképpen se lehet tehát mentő panaszlott javára az a körülmény, hogy őt G. beperelvén, a perben fejtette a követelésének nézete szerint létezett ténybeli alapjait; tekintve, hogy az előkészítő iratot beadó dr. V. ügyvéd ellen a most kifejtettek folytán fenforog az ügyvédi rendtartás 68. §-ának b) pontja szerint meghatározott fegyelmi vétség, mert az ügyvédi kar tekintélyének megsértésével a bíróság előtt a tárgyilagoss perbeli védekezés és bírálat határait tulhágva, ügyvédtársa ellen a személyeskedést bizonyító sértő kifejezéseket használta, ezeknél fogva a panaszlott ügyvéd vétkességét a jelen ítélet szerint ki kellett mondani, s tekintettel arra, hogy fegyelmileg eddig még fenytve nem volt s hogy a vétséget alaptalannak bizonyult perrel zaklatottságban követte el, az elsőfoku fegyelmi büntetéssel kellett őt fenytetni. (1901 nov. 30. 279/901. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Váló okok.** Nem adott helyt a Reichsgericht házasság felbontása iránti kérelemnek, midőn bizonyított, hogy az egyik házasság a gyermekeket és cselédeket a másik házasság ellen ingerelte, hogy házastársa iránt mogorván és szeretetlenül viselkedett, féltékenységgel zaklatta, szekrényeit feltörte, egy levelét elsikkasztotta.

— **Kártérítés az utazónak.** A főnök, aki utazó gyanánt szerződött alkalmazottját nem bocsátja utra, kártérítéssel tartozik, mert az utazó így fizetéséből kénytelen élni és nem kap napidíjat. Az utazónak azonban nincs igénye arra, hogy tartósan uton legyen, hanem csak arra, hogy a körülmények szerinti időtartamon át időzzön a telepen kívül. (Berlini Kammergericht.)

— **A württembergi bűnügyi statisztika** megjelenése alkalmából az ottani napilapok megrettenve konstatálták a bűncselekmények fölszaporodását s visszakívánva a régi jó idöket, az állapotok gyors szanalását sürgették. Most a statisztikai hivatal kimutatja, hogy az ország bűnügyi viszonyai mivel sem kedvezötlenebbek, mint az előző esztendőben, sőt az előző évekéhez képest határozott javulás mutatkozik. Tudniillik fokozatos rosszabbodást tüntetett fel a statisztika 1895-ig, ettől az időponttól kezdve azonban évről-évre csökken a bűnesetek száma. Esküdtbírósi eset volt 1900-ban 274, az előző évben 290, 1898-ban 313; Strafkammer elé tartozó ügy 3112, illetve 3339, és 3444; végre Schöffengerbírósági ügy 1900-ban 13,953 fordult elő, míg az előző években 14369, illetve 14,106 volt az ily ügyeknek a száma.

— **A francia katonai büntetőtörvényjavaslatról** kritikai tanulmány jelent meg német nyelven dr. Weisl ismert szakíró tollából. A tanulmány többi európai országok jogára kiterjeszkedve vizsgálja és bírálja a javaslatot. Ma, midőn állítólag küszöbön vagyunk mi is a katonai büntetőjog újabb kodifikációjának, reánk nézve is fokozott érdekü a munkálat.

A Magyar Jogászegylet f. hó 14-ikén (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Sipöcz László előadása: A törvénytelen gyermekek állásának szabályozásáról. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A párviadal ellen. *Dr. Kenedi Géza* budapesti ügyvédől. — A felebbviteli főtárgyalás. *Vargha Ferencz* kir. főügyész-helyettesétől. — A félnek személyes megidézése a polgári perben. *Fodor Ármin* budapesti kir. táblai bírótól. — A törvénytelen gyermekek állásának szabályozásáról. *Dr. Sipőcz László* árvaszéki elnöktől. — Fejezetek a Fejezetekhez. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A felülvizsgálati tanácsok. *Grecksák Károly* kir. curiai bírótól. — Döntvénybírálat a biztosítási jog köréből. *Dr. Wittmann Mór* budapesti ügyvédől. — Özvegy Szentpéteriné ügye. *Kerekes Géza* szolnoki ügyvédől. — A komáromi börtön építése 1838-ban. Közli: *Dr. Fayer László* egyetemi tanár. — Külföldi judikatura. Közlik: *Dr. Gold Simon* és *Dr. Holló József* budapesti ügyvédek. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A párviadal ellen.

I.

Időközönként járványosan szokott föllépni a párbajjellemes agitáció a társadalmi életben. Nálunk 1893-ban volt az utolsó nagy járvány és most — megint csak több föltűnést keltő eset által indítva — ismét beleesett a társadalom ebbe a jog-érzőbb hangulatba.

Ezuttal azonban európai háttere van a párbajjellemes mozgalomnak. A németországi Blaskovitz-eset, mely katonák párbaja volt, magának II. Vilmos német császárnak beavatkozását is kihívta. Mivel pedig most a német császár és közvélemény vezet Európa közepén, a párbajjellemes hangulat az egész német világban és annak periferiáin bizonyos divattá lett. Ezt a hangulatot Bécsben két körülmény fokozta. Az egyik az, hogy osztrák főnemesi és polgári előkelőségek, valamint nyugalmazott tábornokok deczember elején Bécsben a párbaj leküzdése és a mostaninál jobb törvényhozási intézkedések elérése végett bizottságot alakítottak, amelynek igen előkelő tagjai ugyan nem kötelezték le magukat arra, hogy párbajt nem vivnak, de mivel köztük több exminiszter, sok valóságos belső titkos tanácsos, herczeg, gróf, báró és magas állású hivatalnok van, mégis nyomatékot képvisel. Ehhez járult egy hadügyminiszteri bizalmas rendelkezés, mely a németországi példára a katonatiszteknek egymás közötti ügyeiben a párbajokat fogyasztani törekszik és elmegy egészen addig, hogy a katonatiszteket, amennyiben bajtársukat valamely indokolatlan szóbeli vagy tettleges bántalommal illetik, párbajjal való elintézés helyett büntetéssel és rangvesztéssel is fenyegeti; de persze, ha a becsületbíróság a rangvesztést nem mondja ki, a párbajt ultima ratio gyanánt meghagyja.

Mindezeknek a hatása, valamint a hazai esetek — köztük egy olyané, ahol a segédek mulasztása következtében az egyik fél súlyos lövési sebet kapott — megint előidéztek a párbajjellemes hangulatot. Ez a hangulat pedig ezuttal mélyebb, mint az 1893. évi volt s éppen ezért alkalmasnak látszik arra, hogy a jogi irodalom és a törvényhozás is reá támaszkodjék. Lehet ugyan, sőt valószínű is, hogy ez a kedvező alkalom is elmúlik a nélkül, hogy a kodifikáció megragadja, azonban mégis azt látjuk, hogy a társadalom közhangulatát minden ehhez hasonló visszahatás jobban és jobban megpuhítja és hogy innen-onnan elérkezett már az az idő, amikor egészen komolyan hozzá lehet látni annak a kérdésnek a tárgyalásához, hogy a büntető-törvénykönyvnek a párvia-

dalról szóló XIX. fejezetét milyen hathatós intézkedésekkel lehet reformálni? És annak a másik kérdésnek a tárgyalásához is, hogy ezzel egyben, vagy bár e nélkül is, milyen súlyosabb sanctiót adjunk a rágalmazás és becsületsértés vét-segének?

Mert abban, hogy mind a kettőt kell-e reformálnunk vagy csak az egyiket s az utóbbi esetben melyiket, még egyáltalán nincsen kiformalódott jogász-közvélemény. Annál kevésbbé abban, hogy a reform milyen legyen.

A párviadalról nálunk mindenesetre sok könyv és másféle irat jelent meg, de azt meg kell vallani, hogy mindezek a kérdéseknek még csak elemi részét sem tisztázták.

II.

A magyar élet gyakorlati szempontjai e reform kérdését mindenesetre nehezzé teszik, vagy legalább *mássá*, mint a milyen az Franciaországban, Németországban vagy Ausztriában.

Kissé merész állításnak látszik, de mégis úgy van, hogy ezen elvégre is germán eredetű társadalmi intézmény, vagy mondjuk ki egyenesen: jogintézmény, nálunk mélyebbre verte le gyökereit, mint a maga igazi hazájában. A XVI. század elején már egészen kifejlett alakban látjuk a szabad, önkéntes bajvivást. Tinódi Sebestyén szép énekben hagyta ránk Kapitány György és Hubjár Aga «bajviadalát» az 1548-dik esztendőből, akik mint szomszédok egy mohamedán hitre térített rabért veszték össze. Az énekből megtudjuk, hogy a bajviadal akkor még a király engedelmétől függött és annál a törvényt is, a segédek is az *Igaz Látók* helyettesítették, akik a párviadal szabályaira ügyeltek. De ebből is, a tihanyi híres levélből s más iratokból is tudjuk, hogy a bajviadal tulajdonképpen rendesen magyar és török közt esett meg s csak idők folytán származott át a magyar pártokra s onnan lassan a társadalmi becsületkérdések elintézésére.

A török-idők s azután a kurucz-idők igtatták ezt a szokást a magyar életbe s így ez a nemzeti érzületnek alkatrészévé lett. Mária Terézia 1752. évi híres patense, mely a bajvivást, ha súlyos sebesülés vagy halál történt, a kihívó, a segédek és a tanácsadók elengedhetetlen fejvesztésével büntette (irre-missibiliter capite plectatur) s magát a kihívást is rangvesztéssel és 10 évi várfogsággal fenyegette, a nemzeti közérzűlettel homlokegyenest ellenkezett. Látjuk is, hogy a nehéz idők elmúltával a magyar urak szinte dacból is vigan párbajoznak s hogy a rendszabályoknak semmi hatásuk nincs. Még az 1843. évi kodex-javaslat sem megy tovább mint annyira, hogy — kivéve a halál esetét, — a párviadalt magánvád tárgyává teszi (177. §.), ami egyszerűen azt jelenti, hogy halál esetét kivéve a párviadal meg van engedve.

Az azóta lett dolgokat, az ötvenes és hetvenes évek párbajait (mint egykor a törökkel, akkor a némettel való lovagias mérkőzés volt a jelszó) továbbá a régi szokás fokozatos elfajulását és elterjedését körülbelől tapasztalatból ismeri a mostani nemzedék. Csak azt kell megállapítanunk, hogy napjainkban a jogegyenlőség nagy ténye egyetlen egy társadalmi intézményünkben sem lett annyira valóssággá, mint épen a párviadalban, melynek szokása már egészen a falusi kisértelmiségig és a kereskedelmi alkalmazottak világáig is

lehatolt, elannyira, hogy a művelt osztályok alsóbb régióiban valóságos epedés dühöng a *párbajképességért*, a mi körülbelől egyenlőnek vétetik a polgári becsület teljes élvezetének állapotával. Hogy emellett micsoda torzításokat szenvedett az egykori lovagias szokás, arról legjobb nem is beszélni.

A büntető-törvénykönyv XIX. fejezete kétségkívül nagy concessió volt ennek a gyökeres nemzeti szokásnak. Tudunkkal egyetlen európai kodex sem tett ekkora concessiót. Az államfogház beállításával ez a gyakori vétség bizonyos zománczot kapott s a büntetés csaknem minden hatását elveszítette. Az államfogházban való ülés némiképpen az uri kvalifikáció bizonyos nemévé lett s egy csöppet sem bir visszariasztó erővel. A büntetési tételek amugy is kicsinyek.

Ehhez járult még két körülmény. Az egyik a *csodálatosan enyhe judikatura*. Már a párviadaloknak a rendes delictumok sorából való kiemelése, az államfogház és a csekély büntetési maximum is elvevén a büntetés erejét, mennyivel inkább elveszett az a törvénynek bírói kezelése által! A 3—14 napos büntetés, valamint az örökös 92. §. egészen kiforgatta sarkaiból magát a gyöngye törvényt is. A kiszabott maximális büntetés, amelyre emlékszünk, két esztendő volt többszörös visszaesés és többszörös olyan párbaj után, ahol ember-halál történt. De ez is egyedül álló eset volt a sok apró büntetés közt. Ellenben a királyi kegyelem bőkezűbb osztogatása, a pertörlések még a relative nagy büntetések súlyát is enyhítették.

Ehhez járult még az a körülmény is, hogy a kodex a párbajnál a *magánjogi kártérítést* nem ismeri. A büntető-törvénykönyv nagynevű alkotójától e sorok írója maga is hallotta ugyan azt a magyarázatot, hogy ez még egyáltalán nem jelenti azt, mintha párbajban elkövetett súlyos testi sértés vagy emberölés esetében a sértett, illetőleg neje és gyermekei a sértőn regressust nem követelhetnének; azonban a közfelfogás a magánjogi következmények keresését párbaj esetében mindig perhorreskálta s így jogeseteink közt egyetlenegy olyan eset sem fordul elő, ahol a visszamaradt családbeliek az életben maradt bajvivő féltől vagyongogi elégtételt követeltek volna. Ez a jogelv tehát még kipróbálva sincsen.

Mindezekből eléggé világos, hogy a magyar társadalmi életben a párviadal nemcsak hogy el van terjedve, de oly mélyen gyökerezik a közfelfogásban, hogy szinte a nemzeti jogérzetnek beorganizálódott alkatrésze gyanánt tekinthető. Azon tehát törvényes intézkedésekkel úgy segíteni, hogy annak igazi hatása is legyen, a legnehezebb feladat.

És mégis kell rajta segíteni. Erről legközelebb.

Dr. Kenedi Géza.

A felebbviteli főtárgyalás.

Ismét egy év telt el a BP. életbeléptetése óta; ismét gazdagabbak lettünk tehát tapasztalatokban. Az élet, ez a csálthatatlan nagy mester fényes világításban tárja elénk a törvény egész rendszerét; most már analysáló elmével nem kell kutatnunk azt, hogy a törvény az élet számtalan változataira alkalmazva, miként fog beválni, mert már eljutottunk az empirismus birodalmába. Itt a kritikának szilárd talaja van. E talajon mozogva ezuttal a törvénynek azt a részét ragadom ki, mely — hivatásomnál fogva — naponként kezem ügyébe esik, t. i. a felebbviteli főtárgyalást.

Két évi tapasztalat s megfigyelés után kijelenthetem, hogy a törvénynek ez a része legkevésbé sem felel meg a gyakorlati élet követelményeinek. Kötelező garantiákat állít fel ott, ahol azokra a lehető legritkább esetben van szükség, aminek kikerülhetetlen következménye az *erőpazarlás*.

A főügyési helyettes és a közvédő nagyobb erőfeszítést nem követhetne el sehol, mint a felebbviteli főtárgyalásokon. Ha azt az elvet tüzik ki maguk elé, hogy felesleges beszéd-

del nem töltik az időt, akkor száz eset közül alig akad huszban valami mondani valójuk. S ezért a 20 ügyért ott kénytelenek lopni a napot a többi 80 ügyben is.

A törvény életbeléptetése küszöbén a Jogászegyletben hozsánnával üdvözöltem a felek activ részvételét a felebbviteli főtárgyaláson. Nagy garantiát láttam ebben, mely ellenőrzi a felületességet s kiirtja a biráskodásból a chablon-szerűséget.

Ma is valloam ezt a nézetemet, de bizonyos korlátozással, melyre a törvény legnagyobb kommentátora s kritikusa: az *élet* tanított meg. Igenis nagy biztosíték van a felek activ szereplésében a felebbviteli főtárgyaláson. De ennek csak akkor van értelme és haszna, ha *arra szükség van*. A perjogi biztosíték olyan, mint az orvosság, mely a beteg embert meggyógyítja, az egészségeset ellenben elpusztítja.

Ahol az anyagi igazság érdeke megkívánja, hogy a vád vagy védelem mellé garantialis szabályt állítsunk, azt meg kell tennünk; de ha ezt szükség nélkül tesszük: békót rakunk az igazságszolgáltatás testére, mely azt mozgásában akadályozza.

Akárhogy vizsgáljuk is felebbviteli rendszerünket, akárhogy suggeráljuk magunknak, hogy a felebbviteli főtárgyalás párhuzamba hozható a törvényszéki főtárgyalással, csak hiu illúsiókban ringatjuk magunkat. A vádló és védő jelenléte korántsem pótolja a bizonyítási anyag közvetlenségének hiányát. A törvény felebbezési rendszere mindazokban az esetekben, ahol reproductio nincs, a régi írásbeliség keretében mozog, csak a felek jelenléte s activ szereplése tesz abban változást. Ez azonban egy alapos referens mellett alig bir valamelyes jelentőséggel. Meggyőződhetünk erről csaknem minden főtárgyaláson, ahol az előadás befejezte után az elnöknek ama kérdésére, kívánnak-e a felek még valamely felvilágosítást, rendszerint az a stereotyp válasz, hogy: *nem*.

Szabály tehát, hogy az előadás kimerítő. Ha a feleknek nincs szerepük a tárgyalás menetén, mily szerepük van a bizonyítás mérlegelésénél? Ennél a pontnál domborodik ki legjobban az első- s másodfoku főtárgyalás közti különbség.

A törvényszéki főtárgyaláson, hogy úgy fejezzem ki magamat, egy formátlan, nyers anyag áll a bíróság előtt. Ezt a syntesis és analysis segítségével formába önti először a vádló, azután a védő s végül a bíróság. Hogy mit tartanak lényegesnek s lényegtelennek; megbízhatónak s megbízhatatlannak a felek: azt legjobb meggyőződésük szerint kifejtik. Kiválogatják a bizonyítás anyagából az álláspontjukra kedvező anyagot, sőt a BP. 331. §-ának 3. bekezdése alapján követelhetik, hogy egyes körülmények vagy nyilatkozatok jegyzőkönyvbe vétessenek. Szóval az elsőfoku bíróság előtt mindaz a felek rendelkezésére áll, ami a közvetlenség s szóbeliség alapján megtartott főtárgyaláson felmerült. Nem így van a felebbviteli főtárgyaláson. Itt már a szóbeliség, értem alatta a reproductiót, ritka mint a fehér holló. A bizonyítás anyaga formába van öntve; szűk keretbe szorította azt a főtárgyalási jegyzőkönyv. Itt alig lehet szólani a bizonyítékok mérlegeléséről; le van írva a bizonyítás eredménye. Akármily erővel támadják is azt a felek, ha a jegyzőkönyv tartalmának valótlanágát nem tudják bizonyítani (BP. 332. §.): szélmalom harczra emlékeztet minden kísérlés, mely a formába öntött bizonyítékokat akarja megdönteni. Mert az ítéletben felsorolt bizonyítékok hű reproductióját kell hogy képezzék annak, ami a főtárgyalási jegyzőkönyvbe van foglalva. Következésképp míg a törvényszék előtt a perbeszéd nem ritkán fegyelmezett logikát, pszichologiai ismereteket, bonczoló s synthetisáló erőt tételez fel: a kir. ítélő tábla előtti eljárásban ebből a szempontból a feleknek sajnálatra méltó szűk keretű feladatuk van.

Az esetek legnagyobb részében büntető ítéletet bírál felül a kir. tábla, melyben a BP. 328. §-a értelmében fel

vannak sorolva a tények s bizonyítékok. Már most a védő ezeket a bizonyítékokat támadja meg. Honnan veszi ehhez a támadás fegyverét? A főtárgyalási jegyzőkönyvből. Ennek szűk keretében mozoghat csupán; akárcsak mintha kalodában volna. Sem jobbra, sem balra nem tekinthet; ezt tiltja a BP. 324. §-ának első bekezdése. S így alig tehet egyebet, mint hogy arra kéri a kir. ítélő táblát, hogy a törvényszék által felhozottak alapján homlokegyenest ellenkező meggyőződése legyen, mint az elsőbírósnak volt.

Hasonló a helyzete a közvádlnak. Azzal a különbséggel, hogy ritkán vizsgálnak felül felmentő ítéletet; következtetésképp ritkán fordul elő az az eset, hogy a főtárgyalási jegyzőkönyvben foglalt s a felmentő ítéletben lezárt terhelő adatok alapján a közvádlnak a törvényszékétől ellenkező állásfoglalásra kéri a kir. táblát.

Nincs tehát semmi értelme a felek kötelező jelenlétének akkor, ha a kir. tábla új bizonyítást nem rendel el.

Hogy áll a dolog, ha tanukihallgatással tartják meg a felebbviteli főtárgyalást? Itt már *részben* ugyanaz a szerepük a feleknek, mint az elsőbírósnál. De csak *részben*, mert teljes reproductiót még talán egyik kir. ítélő tábla sem tartott. De ez a részleges hasonlóság is legtöbbször csak a papíron marad, mert a gyakran messzi vidékről idézett tanuk nem jelennek meg, s így a tábla, nehogy a gyakori elnapolás tengeri kigyóvá hízalja az ügyet: kiküldött bírót által véteti fel a bizonyítást. Ebben az esetben ismét az írásbeliség süppedékes talajára jutottunk. S így a közvetlenség és szóbeliség a kir. ítélő tábla előtti eljárásban csak jelszó, aminek a gyakorlatban vajmi kevés jelentősége van. Igaz, hogy a vádló s közvédő mindig jelen van s azokat a tábla közvetlenül hallgatja meg; de százból nyolczvan esetben ez a közvetlenség az anyagi igazsághoz egy porszemmel sem viszi közelebb a másodbírósgót.

Következésképp erre a garantiára az ügyek 80%-ában absolute semmi szükség sincs, s így az ügyeknek 80%-ában a tárgytalan garantiális szabály nem nyújt biztosítékot az igazság javára, hanem az oly teher, melytől a kir. ítélő táblákat minél előbb meg kell szabadítani.

Már több ízben alkalmam volt reámutatni a ténykérdésben való felebbezés tarthatatlanságára.

Legideálisabb volna tehát, ha a felebbezést eltörölnék.

Ez azonban nagy rendszerváltoztatással jár, ami fenekestől felkavarná perjogunkat. Enélkül is minden nehézség elkerülésével segíteni lehet a bajon.

A törvénynek csak két rendelkezését kellene módosítani. Egyik a *felek kötelező jelenlétének szűkebb mederbe szorítása*. A másik a *felebbezés korlátozása*.

A felek jelenléte két okból kívánatos. Először, ha azt maguk szükségesnek tartják. Másodszor, ha azt az anyagi igazság valamelyes érdeke követeli. Az előbbi a *facultatív*, utóbbi a *kötelező* jelenlét esetét foglalja magában.

Miután kizárólag a felek meggyőződésétől függ az, hogy ők mikor tartják szükségesnek jelenlétüket a felebbviteli főtárgyaláson: természetes, hogy ezeket az eseteket taxative felsorolni nem lehet. Az eddigi tapasztalatokból azonban bizonyos, hogy a felek személyes jelenlétüket igen ritkán tartják szükségesnek. Azt tapasztalom, hogy a vádlottak csaknem mindig azért jönnek el, mert azt hiszik, hogy kötelesek megjelenni, jóllehet erre nézve az értesítésben kellőleg figyelmeztetve vannak. Midőn pedig a vádlott védőjével jelenik meg, annak rendszerint nagy oka is van arra.

Alig volt még eset reá, hogy a védő ilyenkor valami új bizonyítást ne kért volna, vagy valami novumot nem dobott volna a perbe.

Magától értetődik, hogy bármelyik fél jelenti is be, hogy részt akar venni a felebbviteli főtárgyaláson: ellenfelét okvetlenül meg kell idézni s annak jelen is kell lenni. Semmi sem billenti fel jobban az igazság mérlegét, mintha annak

csak egyik serpenyőjét terheljük meg az érdek szakszerű képviselőjével.

A felek facultatív jelenlételénél azok szereplése sohasem fog stereotyp lenni, sohasem fog az felesleges ballastot jelenteni; mert a dolog természetéből következik, hogy azért akarnak a felebbviteli főtárgyaláson jelen lenni, mert van valami mondani valójuk; ilyen esetben pedig a feleknek activ közreműködése az anyagi igazság érdekében föltöbb kívánatos.

A feleknek *kötelező jelenlételét* két esetben tartom szükségesnek: a) ha felmentő ítéletet revideál a kir. ítélő tábla; b) ha új bizonyítást vesz fel.

Az előbbi esetben a vádlott pusztán jelenlétével csak akkor elégedném meg, ha a tábla is felmentő ítéletet hoz, ha azonban kilátás van az in pejus reformatióra: teljes reproductiót tartok szükségesnek. Tudjuk jól, hogy a főtárgyalási jegyzőkönyv halvány árnyékát sem nyújtja az elsőfoku főtárgyalásnak. Lényeges körülmények maradnak a jegyző tollában; más tények pedig elmosódottan vagy félszegen, nem ritkán eltorzítva adatnak ott vissza. Hányszor hallottam a védők panaszos szavát, hogy a legfontosabb ténymegállapítás kimaradt a jegyzőkönyvből vagy más színben lett az feltüntetve, mint ahogy az megtörtént! Az ilyen hiba azután nem ritkán helyreépíthetetlen; történjék az akár tudatlanságból, akár felületességből: az bizonyos, hogy vagy a vád vagy a védelem testén ejt gyógyíthatatlan sebet.

Nagy *baj*, ha a vád sinyl meg ezt a hibát, de *bűn*, ha az a védelmet fosztja meg fegyverétől. Ha a főtárgyalási jegyzőkönyv megbízhatatlan volta a vád kezéből csavarja ki a fegyvert: legfeljebb egygyel több lesz ama legiónak a száma, ahová azok tartoznak, akiket a gyarló emberi igazságszolgáltatás nem ért utól; de ha a felületesség a védelmet szereli le: ez a bíróságot a Justizmordba kergetheti. Óvatosan, keztücs kézzel nyuljunk hát a felső fokon a reformatio in pejushoz. Az ezzel járó kockázat veszélyeit csak akkor csökkenthetjük, ha minden ilyen esetben kötelezővé tesszük a teljes reproductiót.

Meg vagyok győződve, hogy a fentebbi javaslatok révén igen nagy munkaerő- s munkaidőmegtakarítás érhető el, anélkül, hogy a felek érdeke egy szemernyi csorbát is szenvedne. De hasonló, ha még nem nagyobb oekonomiai jelentősége van a felebbezés korlátozásának is. Tudjuk, hogy a tervezet a felebbezést szélesebb keretben akarta korlátozni, de visszariadtak attól a gondolatától, hogy ezen a réven a törvényszékek hatásköre veszedelmesen kiterjesztetnék. Én ebben a kiterjesztésben semmi veszedelmet sem látok. Ne felejtjük el, hogy ténykérdésben az a bíróság ítél legigazságosabban, amelyik a közvetlenség és szóbeliség alapján ítél. Egészítsük ki ezt a tételt azzal, hogy annak a bíróságnak ítélete áll közelebb az igazsághoz, amelyeknek ítélete idő tekintetében közelebb van a vádbeli cselekmény elkövetésének időpontjához. Psychologiai igazság, hogy az emlékezet ereje az idő növekvésével aránylagosan csökken. Ennek folyománya pedig az, hogy a tanuk vallomásának megbízhatósága is olyan arányban fogy, amily mértékben távolodik a valóság időpontja a tapasztalás időpontjától. A tanuk másodszori, harmadszori kihallgatása már önkéntelenül mindig jobban és jobban eltér a valóságtól s így a bizonyítás és ennek folyománya, az ítélet is mindig nagyobb s nagyobb mértékben eltér az igazságtól.

Nyilvánvaló tehát, hogy az első fok definitív ténymegállapításától nincs okunk félni; főképp nincs okunk az aggodalomra akkor, ha a törvényszéknek e jogát a csekélyebb jelentőségű ügyekre terjesztjük ki.

A demarcationális vonalat az egy évi maximális büntetésben állapítanám meg. Támpontot nyújt erre maga a törvény. Ha ugyanis járásbírósg hatáskörébe utalt ügyekben — ahol tudvalevőleg a kiszabható maximális büntetés egy év —

a törvényszék végleg állapítja meg a tényállást, ugyanezen joggal volna felruházható a törvényszékek hatáskörébe utalt oly esetekben is, midőn a kiszabott büntetés az egy évet meg nem haladja. Hangsúlyozom, hogy a «*kiszabott büntetés*» alatt a bíró által s pedig akár a Btk. 92. §-ának alkalmazásával, akár anélkül megállapított büntetést értem.

Nem látok veszélyt abban, hogy a Btk. 92. §-ának alkalmazásával kiszabott büntetések tárgyában kizártnék a felebbezés; mert az ilyen ítélet a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján megtámadható semmiségi panasszal, tehát a felek csak a két foku perorvoslattól esnének el, aminek úgy sincs elfogadható jogpolitikai alapja.

Kizárnám továbbá a felebbezést valamennyi anyagi semmiségi ok tárgyában. Teljesen felesleges *kizárólag* anyagi semmiségi ok alapján a két foku perorvoslat. Kivételt tennék e szabály alól akkor, ha a bizonyítás anyaga is meg van támadva. E kivételt nem elvi okokból teszem, mert a felebbezésnek elvileg ellenzője vagyok, hanem teszem azért, mert ez a kivétel a felebbezés rendszerével szerves összefüggésben áll.

A felvetett eszmékkel igen sok részletkérdés van összefüggésben; ezek azonban éppen nem akadályozzák a perorvoslatnak jelzett egyszerűsítését, mert azok a kivétel technikájára vonatkoznak. Az azonban bizonyos, hogy a felebbezés jelenlegi alakjában sokáig fen nem maradhat. Agyonterhelt a kir. ítélő táblákat felesleges munkával, az ügyek 80%-ában minden ok nélkül leköti a közvádolt s közzvédőt; a tulterheltség természetszerűleg az ügyek minél gyorsabb, gépies elintézésére szorítja a kir. ítélő táblákat, ettől pedig a felületesség már csak egy kis lépésnyire van.

Máris meglátszik ennek nyoma a judikaturán. Az anyagi törvény életbeléptetésével egész új áramlat tolt be a bíróságok termeibe, ami a jogtudomány fellendülését vonta maga után. Hasonló evolúciót vártunk a perjogtól is. Sajnos, nem következett be. Sok tényező közreműködött ennél a meddőségnél az bizonyos, de bizonyos az is, hogy a felebbezési rendszer nehézsége s ennek folyamánya: a táblák tulterheltsége, ami ismét az ügyek chablonszerű elintézését vonta maga után, szintén nem jelentéktelen szerepet játszik.

Vargha Ferencz,
kir. főügyész-helyettes

A félnek személyes megidézése a polgári perben.

I.

«A bonyolódott perek egyik termékeny forrása a felek ellentétes tényelőadása; a bíró hivatása ilyenkor arra szorít, hogy a tényeket tisztázza és megállapítsa. Melyik lesz a legbiztosabb és legrövidebb út e cél elérésére? Vajon az-e, hogy szaporítsuk a közvetítőket a bíró és a fél között vagy pedig az, hogy a felet személyesen, közvetlenül állítsuk a bíró szeme elé?»

«Isten mentsen, hogy rágalmazni akarnám azt a kart, amelyhez tartozni büszke vagyok. De válaszoljanak nekem őszintén, vajon a tények előadása az ügyvéd szájában, bármily nagy igazságérzetet tételezünk is fel nála, megtartja-e mindig a részletekben azt a szigorú pontosságot, az árnyalatokban azt a hűséget, amely egyedül biztosítja az igazságot? Nem fog-e az ügyvéd sohasem igyekezni arra, hogy eltakarja az ügy gyenge oldalát, hogy a valószínűség színébe öltöztesse a legmerészebb állításokat? Ha eltekintünk is minden rossz szándéktól, az ügyvéd könnyelműsége a tények gyűjtésénél, értelmiségének vagy emlékezőtehetségének hiánya azok felfogásánál és emlékezetben tartásánál, az ügyfél rossz-hiszeműsége azok közlésében: mindmegannyi oka a bajoknak, amelyek nem fognak megszűnni addig, amíg nem szüntetjük meg a helyzetet, amely azokat előidézi.»

«Állítsátok a feleket személyesen a bíró elé; kötelezzé-

tek őket, hogy ők maguk adják elő a tényeket, egyszerűen, a maguk módja szerint; követeljétek, hogy ők maguk, előkészülés nélkül, feleljenek a hozzájuk intézett kérdésekre; ha szükségét látjátok, hallgassátok ki őket külön-külön és azután állítsátok őket szembe egymással: és meglátjátok, miként oszlik el a homály, miként világosodnak meg a tények, miként mutatkozik az igazság egész világosságában.»

A genfi perrend híres alkotójának, *Bellot*-nak e kijelentései (Loi sur la proc. civ. du canton de Genève, 2. kiadás 1837. 149. és 150. l.) mindenfelé élénk visszhangra találtak. *Bentham* szószerint idézi azokat és azok kapcsán szemrehányást tesz a jogászoknak, hogy olyanok mint a költők, akik színműveikben és regényeikben igyekeznek a szereplő személyeket lehetőleg távol tartani egymástól, hogy a félreértéseket közöttük minél hosszabbra kihuzzassák. (Traité des preuves 1830. I. kötet 196. l.) *Zink* pedig emlékeztetve a római jogra a felek személyes megkérdezésére vonatkozó szabályára (C. 9. de jud. 3, 1.) és a német jogoknak megfelelő rendelkezéseire, hozzáteszi: «A bírónak legtermészetesebb és legüdvösebb joga mindenesetre az, hogy a feleket személyesen megidézze és a tényállás felvilágosítása végett hozzájuk megfelelő kérdéseket intézzen; régi és új törvények megegyeznek abban, hogy a bírót e joggal felruhazzák, sőt hogy ezt kötelességévé tegyék. És mi lett mindebből? A tárgyalási elv csírájában fojtotta meg ezt az intézményt és az ember nem is gondolhat arra, hogy a felélesztésére szánt legnagyobb buzgalom mellett meghallgatásra találjon». (Die Ermittlung des Sachverhaltes im französischen Civilprocesse 1860. I. kötet 369. l.)

A gyakorlatban azonban, különösen Németországban, a felek személyes meghallgatása iránt mindig nagy volt az idegenkedés és egyes írók erős pártfogalása mellette nem volt képes ezt az idegenkedést megszüntetni. Ennek következménye volt az, hogy a német birodalmi perrend javaslata, dacára annak a nagy befolyásnak, melyet megalkotóira *Bellot* eszméi különben gyakoroltak, nem kívánta a bírót felruházni azzal a joggal, hogy a feleket megkérdeztetésük végett személyes megjelenésre idézhesse. «A személyes megjelenés kényszere» — ezt olvassuk az indokolásban — «bele nyulás a személyes szabadságba, a felek rendelkezési jogába, ennél fogva csak akkor volna igazolható, ha tetemes gyakorlati haszonnal járna. Annak a szüksége, hogy a felek személyesen megkérdeztessenek, csak a legritkább esetekben merülhet fel. A bizonyítékok szabad mérlegelése a bíróság kezében oly eszköz, amely gyorsabban és egyszerűbben vezet a célhoz, mint a megjelenési kényszer keresztülvitelével járó körülményes és időrabló eljárás. A törvényszéki eljárásban különben is a bíróság képzett és megbízható ügyvédi kar mellett nem szívesen venné igénybe ezt az intézkedést, mint-hogy azt a látszatot keltené fel, hogy a fél képviselőjében eljáró ügyvéd iránti bizalmatlanság adott rá okot». (Begründung 126. §-ához 133. l.)

A német birodalmi országgyűlés igazságügyi bizottsága az igazságügyi kormány képviselőjének ellenzése dacára első olvasásban felvette a fél személyes megidézésének jogát a javaslatba (Protokolle der Justizkommission 1876. évről 54. és 55. l.). Azonban még a második olvasásban is élénk vita támadt a bizottságban e kérdésben; felhozták, hogy a megjelenési kényszer nem szabadelvű, hogy azt Badenben 1851-ben a reactio idejében az ügyvédi kar iránti bizalmatlanságból hozták be, hogy az ügyvédi kar 1862-ben annak eltörlését sürgette, hogy az ellenkezik a tárgyalási elvvel és a jogban járatlan felekre nézve gyakran veszedelmes lehet. «A polgári bíróságnak nem lehet az a feladata, hogy a feleket tényelőadásokra (előadásaik substantiálására) kényszerítse», — így kiáltott fel *Gauß*. Ismételten felhangzott az a nézet, hogy a fél eleget tett perbeli kötelességének az által, hogy ügyvédet vallott, aki helyette nyilatkozik, hogy az ügy-

véd akarata ellenére sohasem szabad a felet személyes megjelenésre kötelezni. Indítványt tettek, hogy ha már felveszik a törvénybe ezt a rendelkezést, azt legalább szorítsák a járás-bíróági ügyekre és ne terjeszszék ki a törvényszéki ügyekre, melyekben az ügyvédi képviselet kötelező és a fél személyes cselekményei érvénytelenek (Protokolle 526. és 527. l.). Mindennek dacára a bizottság fentartotta ezt a rendelkezést, amely a törvénybe is átment (132. §. új szöveg 141. §.).

A német irodalom és joggyakorlat azonban nem kedvelt ennek az intézménynek és így a törvény e rendelkezése nem valósult meg hatályosan. A német perrendtartás kommentárjai mind nem győzik a bíróságot e rendelkezés óvatos alkalmazására figyelmeztetni. «Nagyon közel fekszik itt a nyomozó elvbe való visszaesés veszélye», mondja *Gauß-Stein* kommentára (IV. kiadás 1901. 347. l.). «A személyes megjelenés csak a tényállás felvilágosítására szolgálhat a tárgyalási elv figyelembe tartásával, tehát csak annak felvilágosítására, amit a fél képviselője útján előadni akar, nem az anyagi igazság felderítésére, sem pedig annak megállapítására, hogy a meghatalmazott nyilatkozatai megfelelnek-e a fél intencióinak», mondja *Wilmowski-Levy* kommentára (V. kiadás 204. l.). E szerint a fél személyes megidézése csak akkor volna alkalmazható, ha az ügyvéd egyáltalában képtelen a tényállás világos előadására; végső eszköz volna az arra az esetre, ha a bíróság másképp nem képes világosságot hozni a peranyagba. Ez a féltékenység e rendelkezés magyarázatánál azután oda vezetett, hogy azt alig alkalmazzák és alkalmazásának e ritkasága azután oka annak, hogy az ügyvéd azt magára sértőnek tartja. Egyike ez azoknak az okoknak, amelyek miatt a német polgári peres eljárás arra a panaszra ad okot, hogy nem valósítja meg eléggé az anyagi igazságot és nem vezet a per gyors elintézésére.

Az alábbiakban meg akarom kísérleni annak igazolását, hogy a fél személyes meghallgatásának szabadabb és bátrabb alkalmazása a szóbeli per egyik követelménye, hogy az anyagi igazság a szóbeliség és közvetlenség megvalósításának, valamint a per gyors elintézésének fontos eszköze, amelyet nem végső sorban, hanem sokszor már a per kezdetén kell alkalmazni, még mielőtt annak fonala összegombolyodnék. Együttal pedig reá akarok mutatni azokra a korlátokra is, amelyeket a célszerűség egyes esetekben alkalmazása ellen szükségessé tesz.

(Ref. köv.)

Fodor Ármin.

A törvénytelen gyermekek állásának szabályozásáról.*

A társadalom mai rendjével megalkuvó az 1899. évi nemzetközi gyermekvédő congressusnak határozatba foglalt az az álláspontja, «hogy a törvénytelen gyermekek jogi állása egyenlő legyen a törvényes gyermekek jogi állásával és ez alól csak oly kivételek tehetők, melyek nélkül a törvényes házasságon alapuló családiság legitim elve megsértetnék és az uralkodó társadalmi rend alapjai megingattatnának». Javaslati azonban ettől az elvtől mégis több irányban eltérnek, amennyiben a többi közt megvonja az anyától a priori a szülői jogokat.

A polgári törvénykönyv tervezete következetes őszinteséggel még erre az utóbbi álláspontra sem helyezkedhetett.

A Tervezet kiindulási pontja az volt, hogy a törvénytelen gyermekek jogviszonyait úgy a saját érdekükben, valamint az ő jogaikkal és érdekeikkel legalább is egyenlő egyéb jogok és még nagyobb közérdekek megóvása végett nem lehet és nem szabad a törvényes és törvénytelen gyermekek egyenlősítéséből kiindulva szabályozni. Sőt ellenkezőleg, az a helyes alapelv, hogy a házasságon kívül született gyermekek

természetes atyjuk családjába csupán a születés jogán ipso iure még ha az atyának nem is volna ellene kifogása, — be ne juthassanak, — ez csak megfelelő külön intézmények útján, a gyermek és mások jogos érdekei sérelme megóvásával engedtessek meg, hanem tartozzék a gyermek teljes joggal anyja családjába.

Egyebekben azonban a házasságon kívül született gyermekekről a törvény olyképp gondoskodik, hogy az *anya* természetes jogai és jogos érdekeinek is megóvásával a születésükkel kijelölt társadalmi helyzetüknek megfelelő módon való eltartásuk és felnevelésük biztosítva legyen. Különösen pedig ne felejtkezzék meg a törvény az anyáról sem, hanem gondoskodik arról, hogy hibájáért bűnhődése ne fajuljon kegyetlenségé.

Mielőtt azonban e kiindulási alap helyes voltának, különösen pedig annak az igazolására áttérnek, hogy a törvényes és törvénytelen gyermekek közti jogi különbség teljes megszüntetése nemcsak a mai társadalom alapkövét — a házasság intézményét — vájné alá, hanem káros volna nem ritkán azokra is, akiknek javára kíván szolgálni, szükségesnek tartom, hogy előbb némely szinte közvéleménynyé vált állítás téves vagy legalább tulzott voltára irányozzam becses figyelmüket.

Ilyen állítás, hogy a házasságon kívül született gyermekek szomorú sorsának — különösen nagy halandóságuknak, fizikai és erkölcsi sülyedésüknek, főleg a jogviszonyaik égbekiáltóan igazságtalan szabályozása az oka. Ilyen az is, hogy a szabályozásnak valójában nem más a célja, mint — a házasság szent intézményének, a társadalmi és erkölcsi rend oltalmának ürügye alatt — a társadalom vagyonos osztályai, a gazdagok számára biztosítani, hogy a szegények rovására jóformán megtorlatlanul vétkezzenek az erkölcsi rend ellen, mert a házasságon kívül született gyermekek tulnyomó része vagyonos férfaktól megejtett szegénysorsú leányok magzatjai.

Nincsenek statisztikai adataink arra nézve, hogy a házasságon kívül született gyermekeknek, legalább az anya részéről bevallott nemzői közül, ki, mily társadalmi osztályhoz tartozik.

Tudtommal a bíróságoknál évenként folyamatba tett atyasági perekről sincsenek sem nálunk, sem másutt e kérdésre kiterjeszkedő pontos adatok. Csupán annyit tudunk, hogy az atyasági perek száma aránytalanul kicsiny a házasságon kívül született gyermekek számához képest. Csak annyi van statisztikailag is igazolva, hogy a házasságon kívül született gyermekek tulnyomó része a társadalom szegényebb osztályához tartozó anyák szülöttjei, hogy igen nagy a halandóságuk és a fiatal koru bűnösök és a prostituáltak nagy része közülök kerülnek ki.

Hivatalos állásomból folyólag vannak mégis, számadatakkal ugyan nem támogatható megfigyeléseim, melyek alkalmasnak látszanak, hogy azokból némely közkeletű vélemény téves voltára, legalább az okok és okozatok közti összefüggés szempontjából, következtethessünk.

A belügyminiszter néhány év előtt rendeletileg utasította az anyakönyvvezető hivatalokat, hogy azoknak a házasságon kívül született gyermekeknek születési eseteit, a kiknek az anyja kiskoru, a gyámhatóságoknak gyámrendelés céljából jelentsék be. E jelentések következtében Budapesten a kerületi előljáróságok az újszülött személyi és illetőségi viszonyai megállapítása céljából jegyzőkönyveket vesznek fel. melyeknek egyik kérdése az is, hogy az anya kit nevez meg a gyermek természetes atyjául, és együtt él-e vele, gondoskodik-e a természetes atya a gyermekéről? Számos ilyen jegyzőkönyvet vizsgáltam át és a következőket tapasztaltam:

Két nagy csoportja van a házasságon kívül született gyermekeknek. Az egyikbe azok tartoznak, a kiknek szülei

* Részlet dr. Sipőcz László jogászegyleti előadásából.

teljesen egyforma társadalmi és vagyoni állásuak és vadházasságban élnek. Többnyire mi sem állana útjában, hogy házasságra lépjenek. De elég gyakran azért nem lépnek, mert a természetes atya hadkötelezett vagy feleséges ember. A másik nagy csoport olyanokból áll, a kiknek a szülei nem élnek együtt, hanem csak alkalmilag érintkeznek nemileg egymással. Főleg cselédek, munkásnők, kisebb keresetű ipari alkalmazottak, a kik hasonló foglalkozásu és társadalmi állásu férfiak szeretői igen gyakran a házasságra lépés minden reménye nélkül, csupán természetes ösztönük leküzdhetetlen vágyának kielégítése végett. Csak igen kevés azoknak a gyermekeknek száma, a kiknek természetes atyjától az anya egy társadalmilag és vagyoniilag felette álló férfit nevezett volna meg, a ki házassági ígérettel, pénzzel vagy más módon birta volna rá ballépésére.

Feltűnő, mert aránylag szintén nem csekély azoknak az eseteknek száma, midőn az anya egyáltalán nem képes vagy nem akarja a természetes atyát megnevezni. Ezek közt bizonyára vannak olyanok is, a kik szeméremérzetből, elkeseredésből vagy a természetes atya iránti kiméletből titkolják el a kilétét, de a legtöbbje valószínűleg olyan, a ki nem ugyan mint kéjő, hanem a ki cselédi vagy ipari foglalkozása közben kínálkozó alkalom adtán szokta bájait értékesíteni és ezért többnyire maga se tudja biztosan, hogy kitől foganta a gyermeket, de elég tisztességes még, hogy alaptalan gyanúsítástól óvakodjék.

Valószínű, hogy ilyenek a viszonyok a házasságon kívül született gyermekekre nézve az egész országban, legfeljebb tán azzal a különbséggel, hogy a földmivelők osztályában gyakoribb az utóbb házassággal kiengesztelt vadházasság.

Már most megfigyelve, hogy kiknek a gyermekei a házasságon kívül fogantatottak legtöbbje, azt látjuk, hogy többnyire olyanok, akiknek szülői vagy kellő erkölcsi alap vagy az önálló háztartás megalapításához mulhatlanul szükséges kereseti minimum hiányában nem lépnek házasságra. Ezeknek a gyermekeknek a sorsán a törvény azzal, hogy a törvényes gyermekekkel jogilag egyenlősíteni, alig lendítene valamit.

A nemző apa ugyanis nem fogadhatja otthonába, mert voltaképp magának sincs. Még jószántából sem adhat tartást gyermekének, mert nincs miből. Annál értéktelenebb ilyen apa után az örökösödési jog, mert ha volna is tárgya valamikor, a törvénytelen gyermek jelenének nyomoruságán nem segíthet.

E gyermekek erkölcsi és fizikai elzüllesztésének nem az az oka, hogy törvénytelenek, hogy nincs szülei után örökösödési joguk, hanem az, hogy szülőiknek nincs elég erkölcsi és anyagi erejük, hogy őket megfelelőleg eltartsák és neveljék, különösen hogy az anya a terhesség ideje alatt magzatja egészséges fejlődését biztosító módon táplálkozhassék, utóbb pedig csecsemőjét is maga táplálhassa.

Csak annyiban lehet a törvénytelen származást is szomorú sorsuk közvetlen okául tekinteni, hogy az esetben, ha szülőik törvényes házasságban együtt velük közös háztartásban élnének, nemcsak erkölcsösebb volna a nevelésük, nemcsak szülőiknek, az együttélés által önfeláldozásig fokozott szeretetének melegét állandóan élvezhetnék, de a szülők egy-magában elégtelen keresetének egyesítése és gazdaságos felhasználása által életfentartásuk anyagi eszközei is inkább biztosítva volnának. Innen van, hogy azoknak a házasságon kívül nemzett gyermekeknek sorsa, akiknek szülői vadházasságban élnek, rendszerint sokkal kedvezőbb szokott lenni azokénál, akikért az atya az anyának önként vagy kényszerítve tartási költséget fizet, amelyet önszántából, különösen pedig a saját igényei önfeláldozó megszorításával, a szükség dacára nem igen hajlandó megjavítani.

A vadházasságban élőknel igen gyakran lehet tapasztalni, hogy a természetes atya — mint igazi jó család apa —

saját igényei megszorításával, megfeszített szorgalommal törekszik ágyasából és törvénytelen gyermekekből álló családját eltartani és jól nevelni, kiváltképp pedig lehetővé tenni, hogy az anya gyermekét maga szoptathassa, aminek elmulasztása orvosi szaktekintélyek állítása szerint a törvénytelen gyermekek elsatnyulásának és nagy halandóságuknak egyik főoka.

Megteszi az ily természetes apa a kötelességét, mert gyermekeit szereti, nem pusztán azért, mert véreinek tudja, hanem mert a mindennapi együttlét következtében a szülő és gyermek közti benső viszony keletkezhetett köztük. Hogy ez a kölcsönös megszokás mily döntő tényező a kölcsönös ragaszkodás létesítésében, igazolja az a tapasztalat is, hogy még törvényes gyermekek és szülők közt is az egymástól különélés nem ritkán egymástól való elidegenülésre szokott vezetni.

De mert a férfi és nő vadházasságban együttélésének nincs erkölcsi alapja, csak a megszokás, a futólagos érdek, sokszor a könyörületesség tartja fen, persze azután gyakran megcsúszik, hogy ezt a viszonyt is vagy egyik vagy másik, — de főleg az ágyasát megunt férfi, nem gondolva a gyermekek sorsával, — könnyedén felbontja, legtöbbször azért, hogy ismét mással folytasson vadházasságot.

Nagyon természetes, hogy a gyermekekről szülőik szétváltan nem gondoskodhatnak úgy, mintha együtt maradtak volna, bármint akarnák is, bármennyire kötelezné reá a törvény.

Hogy azután az ily szülőktől származó gyermekek fizikailag és erkölcsileg elzülleszenek és közülök sokan fiatalkoru büntetettek és prostituáltak közé kerülnek vagy elpusztulnak, az annyival inkább érthető, mert nem mind a szerelem gyermekei, hanem nagyrészüket a ledérségnek már csirájukban férges gyümölcsei.

Mindebből én azt a tanulságot vonom le, hogy a házasságon kívül született gyermekek tulnyomó része szerencsétlenségének nem az a főoka, hogy nem bir a törvényes származás jogi kvalifikációjával, nem viselhetik a természetes atya családi nevét, nincs utána örökjoguk, hanem az, hogy hiányzik nekik az, ami megvan a törvényes ágyból született gyermekeknek, t. i. a családi tűzhely melege, a szülők együttes gondviselése.

Ezt a törvényt semmiféle jogi állással nem biztosíthatja nekik, ha nemzőik nekik nem adhatják vagy adni nem akarják.

Amiből ismét a törvényhozó számára legalábbis az a kötelesség nyilvánvaló, hogy lehetőleg óvakodjék oly intézkedésektől, melyek a házasságon kívüli gyermekek szaporodására vezethetnének, mert csak növelné azoknak a szerencsétlen teremtményeknek a számát, akiknek paragrafusokkal hiába törekednék a szülői szeretetet pótolni.

Fejezetek a «Fejezetek»-hez.

I. Előszó.

Gyönyörűséggel olvasgatom, amióta megjelent, *Zsögöd Benő* «Fejezetek költelmi jogunk köréből» cz. könyvét. Nem azok sorából való könyv ez, amiket háromból negyediknek csap össze a compendiumgyártó élelmesség; sőt egyáltalán semminemű ismert irodalmi fajta sorából nem való. Már külső formája is szokatlan: egy-egy tétel vékony fonalára fel van fűzve a sok százra menő jegyzet és aljegyzet sora: a glossæ glossarum glossatæ sajátzerű oekonomiája, mely formának a tudományos világirodalomban tudtommal párja nincs. Hozzájárul az előadás sajátzerűsége: az ódiságnak és eredetiségnek, a kifejezőnek és a barokknak, a szindúsnak és a triviálisnak sajátzerű vegyülete, mely még mielőtt a jónak vagy rossznak benyomását tehetné, mindenekelőtt a szokatlan

érzésével önti le az olvasót. Pedig a szokatlanság erős vámsorompó: a tucatzkönyvek olvasója távol marad az efféléltől. Ám ezzel mennyi tanultságtól és élvezettől tartja magát távol! Nem ismerem jogi irodalmunkban munkát, mely a gondolkodás és kifejezés erőssége tekintetében e könyvvel vetekedhetné. Igen, a kifejezés tekintetében sem. Nem mondom, hogy Zsögöd stílusa kellemes vagy utánzásra ajánlatos. De ha stilszerű az a forma, mely az író egyéniségének legjobban megfelel, akkor Zsögöd a maga nemében stilista is. Nem elegáns író azon modern Cicerók értelmében, kiknek sima periodusait az ember óraszámra szürcsöli a nélkül, hogy észrevenné; de stilista a híres pandectista Brinz értelmében, kinek könyveit a nagyközönség irmodora miatt hozzáférhetetlennek tartja, de kiről nem kevésbé elegáns író, mint Exner, egy emlékbeszédben írta, hogy a szó magasabb értelmében a legkitünőbb stilsták közé tartozik. Zsögöd kifejezőmódja néha a furcsaságig eredeti, hol vaskosan erőteljes, hol ravaszkodóan sejtelmes — épp úgy mint a gondolkodása. Mindenütt pedig az a tárgya felett álló író iróniája terül el, mely gondolkodásmódját is jellemzi. A skeptikus iróniája ez, aki legmélyebb buvárlatai közt sem feledkezik meg minden földi igazság véges értékéről; és az a félig fényes, félig derült humor, mely egy-egy fejtegetése fölött elárad, egy ellentétben gazdag lélek küzdelmeinek filosofikus kiengesztelődése. Mert én a Zsögöd írói egyéniségében a temperamentum és a meggyőződés, az akarás és a tudás sajátos küzdelmét látom. Maradi temperamentom, mely kételkedő elmével van küzdelemben; szenvedélyes nemzeti érzés, mely nem tud kiszabadulni a német tanultságból: ime a kettős ellentét, melynek sokszor szinte tragikus küzdelmét mutatja ez a két kötet is. Van valami sedátus írói egyéniségében; gyanakvó idegenkedéssel van olyanok iránt, kiket Quintilianus «rerum innovandarum felicissime audax» nak nevez; valami régi vármegyei passiv ellentállás van benne a létezőnek minden bántódása ellen. De ezt a vérmérsékletet kikezdi a bennelakó skeptikus. A multnak patináját, melyben amaz gyönyörködik, a skeptikus lemarja. És mikor a maga elemeire bontja a létezőt is, meg a helyébe javasoltat is, és gyöttrő analysissal kimutatja, hogy ez is rossz, az is rossz és volta-kepp minden rossz: akkor sok küzdés után a kettő egymásba békül és szerzőnk humoros lemondással kijelenti: hadd maradjon minden a hogy van, mert másképp se volna különben.

És valami tragikus küzdelmet látok a Zsögöd nemzeti irányában is. Nincs újabb nemzedékünkben író, ki öntudatosabban védené a nemzeti jog fenállását és nincs író, ki ezt a küzdelmet németebb fegyverrel küzdené végig. Mert lelkesedését Verböczyből és Frankból meríti ugyan, de tanultsága, philosophikus és jogi kiképzése szerint nyakig német. Hisz abban is van valami symptomatikus, hogy ebben a két kötetben, melyet mondhatni az újabb magyar jog dogmatikája megalapításának szánt, a kötelmi jogot tárgyalja, holott a nemzeti szellem mindenütt inkább kereshető, csak itt nem. De a szellemes író érthetőleg éppen az ilyen paradoxonok csábitják; s szinte megható az a szenvedélyes igyekezet, amint a Planum tabulareba vagy a Mátyás Decretumába beleolvassa, a mit a pandektákból kiolvas. De helyeseljük vagy kivessük a Zsögöd kiinduló pontjait és eredményeit: oly ritka íróval van itt dolgunk:

— — cui non sit publica vena
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

(Juv. Sat. VII.)

Az igazán tartalmas könyvek sajátosága, hogy megindítják a gondolkodást az olvasóban is; kikeltik mintegy az olvasóban azt a vetést is, melyet az író a sorok közé szórt. Egynehány széljegyzetet kívánok egy pár cikkben kidolgozni, melyet olvasás közben önkéntelen a lapok oldalára irtam; notæ ad Papinianum, ha mindjárt, fájdalom, nem Paulus az,

a ki írta. Ha néha az ellenmondás hangján fogok is szólani: ami szólásra késztet ilyenkor is csak az a ritka meggerjesztő erő lesz, mely e kötetekben rejlik. És ma ennyivel be is érem. Ha vivásra kiállunk, az első mozdulat a tisztelgés. És ha gyengén találnék is vivni: tisztelegni őszintén tisztelgek.

Dr. Schwarz Gusztáv.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felülvizsgálati tanácsok.

A sommás eljárási törvény életbeléptetésekor megalkotott sommás ügyviteli szabályok 128. §-a értelmében az általános ügyviteli szabályok 333—338. §-ai szerint alakított tanácsok közül egy vagy több tanács volt a kir. Curiánál és a kir. ítélő táblánál kijelölendő, mely az 1893: XVIII. tcz. értelmében mint polgári felülvizsgálati tanács volt hivatva működni. A sommás ügyviteli szabályok ezen rendelkezése alapján az összes kir. ítélő táblánál — a budapestit kivéve, mely kereskedelmi ügyekre nézve külön felülvizsgálati tanácsot alakított — valamint legfelsőbb bíróságunknál a kir. Curiánál is egy külön felülvizsgálati tanács bizatott meg az összes sommás ügyek elintézésével, tekintet nélkül a birói megoldást igénylő kérdések szakminőségére. A sommás eljárási törvény életbeléptetőinek a törvény illetén végrehajtásánál bizonyára az lebegett szemeik előtt, hogy az akkor teljes és gyökeres rendszerváltozást előidézett sommás eljárásnak éppen azon rendelkezései fogván a gyakorlatban a controvers felfogások egész seregében felszínre hozni, a melyek a felelősség terén az eljárás különbözőségeiből származhattak, ezen eljárási szabályok egyöntetű alkalmazása az új eljárás eredményességének biztosítása végett egy oly elsőrendű érdek, mely az egyes anyagi jogi szakkérdések egységes elbírálásával is egyenértékűnek tekintendő. Ez a felfogás vezethette a sommás eljárási törvény megalkotóit és életbeléptetőit arra, hogy a sommás ügyeknek elintézését, szakítva a szaktanácsok rendszerével, úgy a kir. ítélő táblánál, mint a kir. Curiánál egy külön e célra kijelölt ugynevezett polgári felülvizsgálati tanácsra bízták. Én ennek a felfogásnak helyességét nem osztottam és nem osztom, mert én abból indulok ki, hogy a szakkérdések egyöntetű jogi elbírálása, vagyis az anyagi jogegység megóvása, az az elsőrendű törvénykezési feladat, a melynek a többiek mind nem csak alá kell rendelni, hanem a melynek elérésére a többi, tehát az eljárási szabályok helyes alkalmazása is, csak segédeszközül kell hogy szolgáljon; és mert azt tartom, hogy egy eljárásnak életbeléptetésénél esetleg felmerülhető controversiák egyrészt nem oly természetűek, a melyek annak lényegét érintik, másrészt pedig, hogy azok egyöntetű alkalmazásának alapfeltétele nem abban keresendő, hogy azokat egy tanács alkalmazza, hanem abban, hogy az illető bíróság vezetősége törvényadta jogának gyakorlatában és kötelességének teljesítésében: ezen alkalmazás egyöntetűségére felügyeljen. Ha tehát a fentebb idézett felfogásnak helyességét ezek szerint nem is osztom, mindazonáltal magát az intenciót, a mely benne rejlett, s a célát, a melynek szolgálni kívánt — és a melynek az azóta letelt idő folyamán bizonyára szolgált is — dicsőretre méltónak, helyesnek kell elfogadnom.

Az átmeneti nehézségek könnyítésének intenciója és az eljárási szabályok egyöntetű alkalmazásának, biztosításának szándéka azonban a dolog természete szerint csak ideiglenes rendszabálynak tekinthette azt, a mit azóta állandósítottak; és a mit az új sommás eljárás életbeléptetőivel szemben lehet megokolni, lehet helyeselni is, azt már azokkal szemben, a kik azóta nem figyelték meg és nem vizsgálták, hogy ez az ideiglenes rendszabály célját érte-e már s így megszüntethető és megszüntetendő-e, egy az ennek kitűzött céljánál

mindenesetre magasabb érdek: az anyagi jogegység megóvása céljából — ezekkel szemben ezt már menteni sem lehet. Mert azt csak nem akarja senki sem állítani, hogy a sommás ügyviteli szabályoknak 128. §-ában foglalt fentidézett rendelkezése azt célozta, hogy a sommás ügyek elintézése végtelen időkre egy külön felülvizsgálati tanácsra bízassék; mert hiszen még abban a fel sem tehető esetben, ha ennek a rendszabálynak alkotói nem méltányolták volna eléggé a szakkérdéseknek a szaktanácsok által való elintézésnek előnyeit, még ebben az esetben is, azoknak, a kiknek tudvalevőleg a sommás eljárásban lefektetett eljárási szabályoknak az egész pervonalon leendő életbeléptetése képezte eszményét és a kik csakis célszerűség okából elégedtek meg azzal, hogy a szóbeliség és közvetlenség nagy elvei első sorban a sommás ügyek elintézésénél érvényesüljenek, *ezeknek* a dolog természete szerint sohasem lebeghetett szemeik előtt az: hogy a sommás ügyek, kiragadva minden más szakkérdések közül, egyedül és csupán sommás mivoltuknál fogva, egy külön sommás tanács által intéztessenek el.

Ezen külön felülvizsgálati tanácsok felállítását elrendelő rendszabály ideiglenes jellegéből tehát annak kellett volna következnie, hogy a mint az azzal összekötött cél eléretett, — pedig ki akarná állítani, hogy az azóta letelt 7 év után ezen eljárási szabályok egyöntetű alkalmazása még biztosítva nem volna — a sommás ügyeknek az elintézése is az ügyviteli szabályok 333—338. §-ai szerint alakított szaktanácsokra bízassék, hogy ezáltal azt a másik, azt a nagyobb célt, a szakkérdésekben az anyagi jogegység megóvását biztosítsuk a sommás ügyekben érdekelt jogkereső feleknek is. Ez azonban mindeddig nem történt meg. De ha már eddig mulasztottuk el megtenni azt, a mit nézetem szerint már több évvel ezelőtt kellett volna megtennünk, ne halaszszuk el ezt most már egy perczre sem. Mert most már a külön felülvizsgálati tanács megszüntetését nem csak az anyagi jogegység megóvásának az intéző körök által eddig kellőleg nem méltányolt érdeke követeli, hanem követeli és pedig mind hangsúlyosabban, az a körülmény is, hogy előestéjén vagyunk a sommás eljárásban lefektetett elveknek az egész perjogi vonalon leendő behozatalának. Már pedig ennek a nagy reformműnek végrehajtása, az összes forumoknál, az új eljárás alapelvei és lényeges intézkedéseiben már kellő jártassággal bíró szakavatott bírakra kell hogy bízassék, ha azt akarjuk, hogy nagyobb zökkenés nélkül átessünk az átmenetnek mindenestre számba veendő nehézségein és ily szakavatott bírának kiképzése éppen azoknak áll érdekében, a kik az eljárási szabályok helyes és egyöntetű alkalmazásának oly nagy súlyt tulajdonítottak, hogy még az anyagi jogegység árán is mind-ekkoráig fentartották a külön felülvizsgálati tanácsok intézményét. Ezt a célt is pedig csak úgy érhetjük el, ha már most a sommás ügyeket is az egyes szaktanácsok ítélkezése alá bocsátva, alkalmat adunk a polgári tanácsok minden tagjának arra: hogy az új eljárás irányelveivel és lényeges szabályaival a gyakorlatban már most megismerkedhessék, anélkül, hogy a külön szakképzettséget igénylő ügyeknek meg-bírlását elvonnók a szaktanácsoknak a jogegység megóvása tárgyában mindenesetre nagyobb biztosítékot nyújtó ítélkezése alól.

Grecksák Károly.

Döntvénybírlat a biztosítási jog köréből.

A pozsonyi kir. törvényszék: Tartozik alperes 1455 K 10 f. tőkét stb. megfizetni, ha nem teszi le a főesküt arra, hogy nem igaz, mikép a 2. §. a. kötvény szerint létesült biztosítási ügyletből eredő biztosítási díjakra vonatkozó 1896., 1897., és 1898. évi díjnyugtákat felperesnek az E. alatti mintának megfelelő leveleivel megkapta.

Indokok: Felperes kötött biztosítási ügyletek után járó, de be nem szolgáltatott díjak fejében követeli az A. és B. a. könyvkivonatban kitüntetett 233 K 30 fill.-t és az 1417 K 20 fill.-t alperestől, mint biztosítási ügynökétől. . . . A B. a. könyvkivonatra vonatkozólag

alperes azzal védekezik, hogy az ebben kitüntetett követelés a 2. §. a. kötvény szerint felperes társasággal kötött saját életbiztosítási szerződése utáni díjrészletekből alakul és hogy ennek megfizetését felperes azért nincs jogosítva követelni, mert először az első díjrészlet lefizetése után alperes felperesnek bejelentette, hogy az ügyletet megszünteti s a további díjrészleteket fizetni nem fogja; másodsor, mert a díjrészletek le nem fizetése folytán, miután a díjrészletek elkönyvelése a tényleges fizetést nem pótolja, kereskedelmi törvény 505. §-ának 3. pontja értelmében a biztosítási ügyletnek a hatálya megszűnt.

A D. a. csatolt nyilatkozattal alperes a felperes társaságnak ügynökségét elvállalta s egyben kötelezte magát a neki megküldött, azonban kellő időben be nem váltott minden biztosítási okmányt feltétlen fizetési kötelezettség terhe alatt visszaküldeni. Felperes a B. a. könyvkivonatban kitüntetett követelést arra alapítja, hogy a 2. §. a. kötelezvény szerint létesült biztosítási ügyletből származó biztosítási díjakra vonatkozó 1896—1898. évi díjnyugtákat alperesnek mint ügynökének az E. alatti mintának megfelelő leveleivel megküldte. Nem vehető figyelembe alperesnek a kereskedelmi törvény 505. §-ának pontjára alapított védelme sem, mert őt felperes nem mint biztosítottat, hanem mint ügynökét vonta perbe, miután pedig alperes tagadja, hogy ezen díjnyugtákat megkapta és miután felperes ez utóbbi körülménynek a bizonyítására alperest az egyoldalú főesküvel kínálta meg, melyet alperes el is fogadott, ezeknél fogva tekintettel arra, hogy alperest azon esetre, ha a kérdéses díjnyugtákat megkapta, a D. a. nyilatkozat alapján fizetési kötelezettség terheli, neki egyéb bizonyíték hiányában a díjnyugták átvételére vonatkozó főesküt megítélni kellett. (1900 július 14. 4306/900. sz. a.)

A pozsonyi kir. ítélő tábla: Az elsőbíróságnak ítéletét megváltoztatja s a felperest keresetével feltétlenül elutasítja.

Az a körülmény, hogy az alperes az egyes díjrészletek esedékesége idejében a felperes ügynöke volt, teljesen közömbös; mert az alperes és a felperes között az életbiztosítási szerződés folytán az alperes ügynöki minőségével kapcsolatba nem hozható, önálló jogviszony létesült s a D. a. «Revers»-nek címzett okirat tartalmára sikerrel nem hivatkozhatik a felperes, mivel ezen okiratban az alperesnek, mint a felperes ügynökének kötelezettségei nyertek szabályozást és pedig egyedül azokra az ügyletekre vonatkozólag, amelyeket az alperes mint biztosítási ügynök a felperes javára létesítend, továbbá, mert a törvény erejénél fogva hatálytalanná vált életbiztosítási szerződés a biztosítónak a törvény rendelkezéseivel ellentétben álló kikötései folytán sem volna érvényben fenállónak tekintethető, miért is stb. (1900 október 6. 1921/900. sz. a.)

A m. kir. Curia: A másodbíróság ítélete helybenhagyatik a benne felhozott indokokból és azért, mert ha felperes bizonyította volna is, hogy alperes a követelésbe vett életbiztosítási díjakra vonatkozó nyugtákat megkapta és fizetési ígéretet is tett, ezekből a körülményekből esetleg csak a felperesi követelésnek alperes részéről történt elismerése volna következtethető, ez az elismerés azonban a követelés jogi természetét meg nem változtatván, felperes a kereskedelmi törvény 505. §-ának 3. pontja értelmében hatályt veszített szerződés alapján alperes ellen jogokat annál kevésbé érvényesíthet, mert felperes nemcsak nem bizonyította, de még nem is állította, hogy a peres felek között fenállott és hatályt veszített szerződés közös megállapodás alapján ismét hatályba léptetett. (75/901. sz. közölve *Jogtudományi Közlöny* 1901. évfolyam 48. számú mellékletén.)

Az elsőbírósági ítéletből a következő tényállás tűnik ki:

Alperes felperes biztosító társaságnak ügynöke volt, megállapodása volt felperessel, hogy a beküldött díjnyugtákat bizonyos meghatározott idő alatt visszaküldeni tartozik, mert különben azok összegét megfizetni tartozik. Alperes felperessel folyó számlai viszonyban állott és a kellő időben vissza nem küldött nyugták összegével számlája terheltetett. Alperes maga is saját életét biztosította felperesnél; felperes 1896., 1897. és 1898. években alperesnek a saját biztosítására vonatkozó díjnyugtákat beküldötte, alperes azokat vissza nem küldötte, felperes ennél fogva a beküldött és vissza nem küldött nyugták összegét követeli.

Első tekintetre is kiviláglik, hogy a felsőbb bíróságok ítéletei nem igen felelnek meg a méltányosságnak. Alperes három éven át díjnyugtákat kapott és azokat minden észrevétel nélkül megtartotta, a biztosító társaság a biztosítási szerződést jóhiszeműleg fenállónak tekintette, félretette a díjtartalékot és fizette esetleg a viszbiztosítási díjakat és ha alperes meghalt és a kedvezményezett a biztosított összeget követelte volna, a biztosító társaság, abban a véleményben, hogy a szerződés fenáll, a biztosított összeget feltehetőleg szó nélkül ki is fizette volna. Ilyképpen tehát alperes díjfizetés nélkül három éven át biztosítva volt.

De nézzük a jogi szempontokat is. Az elsőbíróság alperest azon az alapon találta marasztalhatónak, mert felperes

őt nem mint biztosítottat, hanem mint ügynököt vonta perbe és habár, tehát az elsőbíróság szerint, mint biztosított nem tartoznék, köteles volna fizetni ügynöki szerződése alapján, mert a díjnyugtákat a kikötött időben vissza nem küldötte. A felsőbb bíróságok ezt az álláspontot el nem fogadták és helyesen, mert habár alperes talán saját biztosítása után is megkapta az ügynöki províziót, ő mégis a díjnyugtákat nem mint saját biztosításának az ügynöke kapta meg, hanem mint biztosított, mert nem fogadhatom el azt a constructiót, hogy alperesnek a díjnyugtákat a társaság a célból küldötte, hogy azok alapján a díjakat önmagától szedje be és küldje el, hanem kapta azokat a díjaknak közvetlen beszolgáltatása céljából. Szóval alperes saját ügyében a társaság megbízottjának nem tekinthető és ezen az alapon alperest marasztalhatónak nem tartom.

De nem tartom helyesnek a Curia ítéletének azt az indokolását sem, hogy ha «a díjnyugtákat megkapta és fizetési ígéretet is tett, ezekből a körülményekből esetleg csak a felperesi követelésnek alperes részéről történt elismerése volna következtethető», mert ezekből a körülményekből még egészen más következtetéseket is kell levonnunk.

Ugyanis, ha felperes alperesnek a díjnyugtákat beküldötte, alperes azokat vissza nem küldötte, felperes alperest a díjnyugták ellenértékével a folyó számlában megterhelte és alperes a követelést még el is ismerte, akkor a felek között ő díjösszeg tekintetében hitelezési, illetve fizetési szerződés jött létre.

Azzal, hogy felperes alperesnek a díjnyugtákat beküldötte, őt azoknak az ellenértékével a folyó számlában megterhelte és felperes a díjnyugtákat vagy kiegyenlítettéknek tekintette, vagy pedig azok kifizetésére halasztást engedett. Kifizetteknek tekintette, ha alperes folyó számlabeli követelése a díjnyugtákat teljesen fedezte, halasztást engedett, ha azokat nem fedezte vagy csak részben fedezte. Ezen kiegyenlítéshez, illetve hitelezéshez alperes hozzájárult, hozzájárult esetleg hallgatólag a kereskedelmi törvény 320. §-a alapján, hozzájárult esetleg expressis verbis tartozásának elismerése által, de hozzájárult már azzal a ténnyel is, hogy a díjnyugtákat vissza nem küldte és folyó számlájának az összeggel való terhelése ellen nem tiltakozott.

Arra való tekintettel immár, hogy a kereskedelmi törvény 505. §-ának 3. pontja szerint az életbiztosítási szerződés csak akkor veszti hatályát, ha a díj a halasztás eltelte előtt le nem fizetetik, önként folyik, hogy a halasztási idő alatt a szerződés érvénye fenmarad és hogy a biztosított a halasztási idő alatt biztosítva volt és erre az időre a díjakat megfizetni tartozik. A halasztási idő addig tartott, amíg a folyó számlai viszony fenállott és amíg alperes a díjnyugtákat annak a koncedálásával fogadta el, hogy a nyugták értékével számlája terhelte.

A szabály és a rendes szokás az, hogy a biztosító társaság és az ügynöke folyó számlai viszonyban állanak. A társaság folyó számlában terheli az ügynököt a beküldött díjnyugtákkal és egyéb tartozásaival, javára írja megint a beküldött készpénzbeli összegeket, provízióját és kiadásait, és amint minden folyó számlánál, itt is csak a «követel» és «tartozik» rovat egybevetéséből, vagyis a számla lezárásánál tűnik ki, vajon ki tartozik és ki követel. Ha már most alperes a számla lezárásánál a terhére mutatkozott egyenleg helyességét elismerte, azzal nemcsak a halasztási szerződést, a hitelezés tekintetében létrejött hallgatólagos megállapodást ismerte el, hanem igenis a követelés jogi természetét is megváltoztatta felperessel való egyetértésben. Alperes ugyanis most már nem tartozik díjak, kölcsönök stb. fejében, hanem tartozik folyó számlában a számadás lezárásakor fenmaradt követeléssel (keresk. törvény 285. §.). A folyó számla összes tételei most már egyetlen egy egésznek képeznek és az elismerési szerződés ellenében az adós éppen úgy, mintha fizetett volna,

csakis a *condictio indebitivel* élhet. (Keresk. törvény 287. §.) Alperes azon kifogása ellenében tehát, hogy a terhelési tételek képező biztosítási díjakkal nem tartozik, felperes joggal válszolhatná, hiszen a biztosítási díjak a folyó számlában a későbbi, javára irt tételek által ki is egyenlítették s hogy alperes nem díjakkal, hanem a folyó számla egyenlegével tartozik, ezen egyenleg pedig, mert elismertetett, csakis tévedés vagy csalás alapján támadható meg, itt pedig az elismerés körül a tévedés vagy csalás ki van zárva, mert hiszen alperes már az elismerés idejében is tudta és látta, hogy saját biztosítása utáni díjakkal terhelte.

Dr. Wittmann Mór.

Özvegy Szentpéteriné ügye.

A *Jogtudományi Közlöny* tisztelt olvasóival szemben kötelezve vagyok arra, hogy a legelső ízben ezen szakközlöny által jóindulattal felkarolt özv. Szentpéteri Károlynéféle bűnügyben a fejleményekről beszámoljak.

Sajátságos, hogy a Szentpéteriné-féle ügyben közel egy év óta folytatott erős küzdelmem daczára, melyben kiváló szakférfiak, sőt nemcsak a szakírók, hanem a napi sajtó is támogat önzetlenül, egyedül nemes emberbaráti érzelmeiktől áthatottan: nem vagyok képes a vádhatósággal szembe kerülni.

Azóta a Curia által konstruált tényállás meg lett czáfolva kihallgatott tanuk vallomásával és közjegyző előtt felvett nyilatkozatokkal a következőképpen:

1. Nem igaz, hogy Szentpéteriné meg akarta mérgezni urát. Az állítólagos méreg köhögés elleni orvosság lett volna, házi szer, bodzavirág, sárga cukor, három leanderlevél porrá törve. Be lett igazolva, hogy ebből a főzetből egy másfél éves fiugyermek teli pohárral fogyasztott el. Semmi baja se lett.
2. Nem igaz, hogy rosszul éltek. Tény, hogy az asszony nem nyert volna semmit férje halálával, sőt vesztett az árvaszék beleavatkozása folytán sokat függetlenségéből.
3. Be lett igazolva, hogy Szentpéteri nem volt ágyban fekvő, elgyengült beteg; az nap is szépen kiöltözve sétált udvarán, a csendőraltszt is beszélt vele. Maga szokott borotválkozni, cselédjeit, ha nem jól viselkedtek, megverte.
4. Be lett igazolva, hogy az állítólagos bűnjelt, a véres kést, mire az indoklás oly nagy súlyt fektet, az orvos vérezte be.
5. Be lett igazolva, hogy Szentpéteri egész haláláig teljes eszméleténél volt, nem volt beszámíthatatlan állapotban, nem agonizált mikor kikérdezték.
6. Be lett igazolva, hogy nejének tettességét kizárta, *formaliter visszautasította*, «az asszony a szobában sem volt», mondta többeknek. Bántalmazójául határozottan férfit jelölt meg, aki egész testsúlyával reá tehenkedett.

Mindezt elmondtam ujralfelvételi indítványomban. De van még egyéb indokom is, amely a BP. életbeléptetése óta még eddig talán nem nyert a gyakorlati életben alkalmazást s óhajtom, vajha sohase fordulna elő. Indítványomat alapítottam még a BP. 446. §-ának 2. pontjára is. Sajnos, de igaz, itt a vizsgálóbíróként eljáró Magay Károly, volt kisújszállási járásbíró, hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső *súlyos megszegését* követte el, elsikkasztotta a vizsgálat folyamata alatt ezen ügyből kezéhez befolyt 630 K 3 f.-t. Ezért, mire e sorok napvilágot látnak, el is fogja venni méltó büntetését. *Maga ez az egyetlen indok elegendő arra, hogy az ily bűnös manipulációt folytató vizsgálóbíró által összehordott anyag újból felülvizsgáltassék.*

Kerekes Géza,
ügyvéd.

A mult évi karácsonyi számban szólaltunk fel először Szentpéteriné ügyében az ujralfelvétel iránt. Egy teljes év alatt — tüzetes kifejtésekkel és a védő fáradhatlan munkásságával — nem volt lehetséges többet elérni, mint néhány tanu kihallgatását. Ha így huzódik az ügy, beletelik még jó egy-néhány esztendő, míg a perujtás befejezéséhez jutunk.

Mi azt tartjuk, hogy ott, ahol súlyos bírói tévedés helyrehozásáról van szó, a lehető legnagyobb gyorsasággal kellene eljárni, mert ha valóban tévedés forog fen, akkor bűn az elítéltet sanyargatni; ha pedig nincs tévedés, akkor nem szabad megengedni, hogy az ország legfőbb bírósága esztendőkön át szenvedjen azon gyanu alatt, hogy tévesen ítél el valakit.

Szerk.

A komáromi börtön építése 1838-ban.

Hogy már a harminczas években mily erős volt az országban a törekvés a börtönügy javítására, azt legjobban tanúsítja a komáromi börtön építésének története. Még a bécsi államtanács tagjai is csodálattal beszéltek azon buzgalomról, melylyel a magyar társadalom a börtönügy kérdését felkarolta.

Az 1836. évben Komárommegye felterjesztést intézett a helytartótanácsához egy magánrendszerű börtön építése iránt. Előirányoztak 65,000 frtot. A megye 26,000 frt felett rendelkezett e célra s a többi magánadakozás útján remélte behozhatni; amennyiben mégis hiány mutatkoznék, ezt a házi pénztárból kívánták fedezni. Minthogy a tervek helybenhagyása késett, a megye önhatalmulag belefogott az építésbe. A börtönhöz 10,000 forintot gyűjtöttek, a börtönnel kapcsolatos dolgozó-házat pedig teljesen önkéntes adakozásokból építették fel. A házi pénztárt 13,000 frt terhelte s ezt az összeget a megye szintén önhatalmulag vette ki a pénztárból. Az építkezés befejezése után a megye felterjesztést intézett a jóváhagyás iránt. Hivatkozott arra, hogy a börtön építése halaszthatatlan volt s hogy egy biztonsági, mint humanitarius tekintetek követelték az építésnek rögtöni munkába vételét. A kancellária 1845-ben terjedelmes felterjesztésben tárgyalta az ügyet. Ez a felterjesztés az államtanácsához utasított és itt a tárgyalások folyamán egyrészt nagyban magasztalták a megyei közönség buzgalmát és áldozatkészségét, másrészt azonban kifogásolták az önhatalmu eljárást. A tárgyalások vége az lett, hogy minden intézkedés helybenhagyott — természetesen anélkül, hogy erre az államtanácsnak joga lett volna — és még beleigatták a határozatba azt is, hogy kívánatos volna adatokat beszerezni Komárommegyétől a magánrendszerrel tett tapasztalatok iránt, hogy ezeket az alsó-ausztriai börtön építésénél felhasználhassák.

A kancellária beszerezte az adatokat és terjedelmes memorandumban ismertette a komáromi börtön rendszerét és az időközben szerzett tapasztalatokat. Az államtanács ezt a dolgot is tárgyalta s Ferdinánd király 1847. június 14-én adta ki a második rendelkezést.

Tér hiánya miatt itt csak Hartig gróf államtanácsosnak az akkori közviszonyokat kiválóan jellemző votumát és az egyik kir. leiratot nyomatom le, bár az egész tárgyalás valósággal érdekfeszítőnek mondható. Különösen ki kell emelni gróf Somsich Pongrácz államtanácsos nagyterjedelmű előterjesztését, mely a megyék eljárásának panegyrisét foglalja magában.

Hartig gróf véleménye így szól:

Als eine den Zustand unserer politischen und Justiz-Verwaltung charakterisierende Erscheinung erlaube ich mir den Umstand hervorzuheben, dass der eigenmächtige Bau neuer Kerker und Übergang zum Isolirungs-Systeme nicht nur nicht gerügt, sondern sogar als erfreulich betrachtet werde. Auch ich freue mich, dass eine solche überraschende Kunde eingelangt ist, obwohl ich beklagenswerth finde, dass eine solche Überraschung in dem Kayserstaat möglich und sogar erwünscht seyn konnte. Da nun nach dem vorliegenden Hofkanzlei-Vortrag das Comorner Comitatus das Isolirungs-System in seinen Kerkern bereits eingeführt hat, so können von dorthier zur Beleuchtung der Frage, welches System in dem neu zu bauenden Nieder-Oesterreichischen Provincial-Strafhause einzuführen sey, Daten geliefert werden, in welcher Beziehung ich mir erlaubt habe, dem Resolutions-Entwurfe einen Beisatz anzufügen.

A kir. leirat ez:

Contentum hujus propositionis pro interimalis notitiæ statu suscipio, Cancellariæque committo, ut relate ad quæstionata statuta comitatibus Comaromiensis, capta prævie quoad exhærentia puncta uberiori informatione, habita item ratione ad diætalem hujus objecti pertractationem penes reproductionem præsentis propositionis ulteriorem opinionem Mihi substernere noverit.

Schönbrunn, 14. Juli 1847.

Ferdinandus m/p.

Közl.: Dr. Fayer László.

Külföldi judikatura.

826. A közvetítési díjnak a fizetését az általa hozott vevőnek fizetése miatt csak abban az esetben lehet megtagadni, ha a közvetítő arról tudott és azt az eladó előtt mégis elhallgatta. (Colmari felebbviteli bíróság.)

827. A telek tulajdonosának joga lévén arra, hogy azon házat építsen, a szomszéd házak lakói az építkezéssel járó kellemetlenségeket tűrni kénytelenek, hacsak az építetőnek hibáját nem igazolhatják. Ennek hiányában a szomszéd házból levő kereskedő nem igényelheti az abból felmerült kárának a megtérítését, hogy a deszkaállványok miatt a közönség az ő kirakatát észre nem vette és üzletét elkerülte. (Párisi felebbviteli bíróság.)

828. Az üzleti alkalmazott bizonyítványt csak a szolgálati viszonyának megszűntekor igényelhet, nem pedig már a felmondásnak történetkor. Az elbocsátás okát a főnök a bizonyítványban felemlíteni jogosítva van, ha kellemetlen is az elbocsátottra nézve. (Darmstadt felebbviteli bíróság.)

829. A hirdetési iroda tulajdonosa nem szállítmányozónak tekintendő, hanem bizományosnak, mert a megbízó számlájára saját nevében iparszerűleg eszközli a hirdetésnek közzétételét. A megbízó a neki adott megbízást mindenkor visszavonhatja, kivéve ha erről a jogról külön lemondott. Ha ezen lemondás daczára is visszavonja, úgy az ebből eredő összes kárért szavatol. (Zweibrückeni felebbviteli bíróság.)

Közl.: Dr. Gold Simon.

830. Az állami kincstár ha gyanuval él, hogy nemzeti kincsek szállíttatnak ki külföldre és vámközegeit különös szorgos kutatásra és ellenőrzésre utasítja, felelős azon károkért, melyeket a közegek az által okoztak, hogy a gyanus ládát lefoglalták, visszatartották, a képeket minden gond és figyelem nélkül vették ki és helyezték vissza. Művészi tárgyakon okozott károk megállapításához nem szükséges pontossággal ismerni a károsodás előtti és utáni értékét, megállapíthatja a kárt a bíróság a megsérült képek számából, minőségéből, a festők kilétéből, a festmények fontosságából és más egyéb, a bírósági iratokból kitűnő körülményekből, például tanuvallomásokból. Amidőn közvetett polgári felelősségről is van szó, a károsszeg utáni kamatok a károsodás beálltától, nem pedig a kár bírói érvényesítésétől vagy az ítélethezataltól járnak. (A turini polgári semmitőszék.)

831. A közokirathamisítás a közokirat elkészítésével be van fejezve, függetlenül az okirat használatától. Illetékes tehát azon hely bírósága, ahol a hamisítás elkövetetett, nem pedig ahol a használatba vétel történt. (Római semmitőszék.)

832. Nem foglalható le az ügyvéd irodai berendezése, mert az foglalkozásának gyakorlásához szükséges. (Cagliari járás-bíróság.)

Közl.: Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Kegyelmi kérvény** az igazságügyminiszteriumhoz 1900. évben 753 személy érdekében érkezett. 495 kérelem tárgyalás nélkül, 92 tárgyalás után visszautasított, 166 személy kérelmének legfelsőbb elhatározás alapján részben vagy egészben hely adatott, és pedig szabadságvesztés-büntetés 8 esetben teljesen, 135 esetben részben elengedtetett, 11 esetben pénzbüntetésre változtatott. A politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése és hivatalvesztés 8 esetben engedtetett el, a pertörlés joga 4 esetben gyakoroltatott, mindannyiszor párviadal következményeinek megszüntetése végett. Aránylag leginkább volt foganatja a kegyelmi kérvényeknek a hatóság elleni erőszak eseteiben, amelyek 115 egyénre nézve jártak sikerrel, míg a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények következményeinek elengedése végett felterjesztett kérelmek mindössze öt személyre nézve jártak kedvező eredménnyel. Mi már évek óta sürgetjük a kegyelmezések számának közzétételét s örülünk, hogy az igazságügyminiszterium megkezdte a közléseket. Kívánatos volna a teljes statisztika közlése.

— **A hivatalos kalendárium.** A kir. bíróságok és ügyészségek számára az 1901. évre kiadott hivatalos naptár 3. oldalán ezen a címen: «Törvénykezési szünnapok» a következők foglaltatnak: «Törvényszünetek iránt az 1868. évi LIV. tcz. III. czim I. fejezet 100. § a, továbbá az 1887. évi XXX. tcz. rendelkeznek.» Ugy látszik, az 1902-re szóló hivatalos naptár csinálója a tavalyi naptár ezen részét nem találta megfelelőnek. Ennélfogva az 1887. évi XXX. tcz.-re való hivatkozást, mint amely törvény nyilván nem törvénykezési szünnapokról, hanem törvénykezési szünidőről szól, elhagyta;

részben azonban a Törvénykezési szünnapok rovatot kiegészítette. Szól pedig ezen rovat az idei naptárban (XXVII. évf.) szóról-szóra, számról-száma, jelről-jelre emigyen: «Törvény-szünetek iránt az 1868-iki D. IV. tcz. rendeli, III. cz. I. fej. 100 § sürgős eseteket kivéve, senki sem idéztethetik megjelenésre vallásának ünnepén. Ilyen idézés elrendelése v. elhalasztása miatt helye van a perorvoslatnak, V. cz. I. fej. 225 §. Az 1840-diki XV. tcz. 2 r. 210 § nak intézkedése egyelőre itt is alkalmaztatván a határidők tekintet nélkül a közbeeső ünnepekre az ott megállapított szünnapok alatt is folynak. Ha a határidő végnapja ilyen szünnapokra esnék, a legközelebbi köznapig terjed. VIII. cz. I. fej. 375 §. A marasztalt fél vallásának ünnepei a végrehajtásnál is lehetőleg figyelemben tartandók». A sajtóhibák kérdését nem akarjuk feszegetni, bár tekintettel arra, hogy itt hivatalos kiadványról van szó, kissé több és súlyosabb a sajtóhiba, mint amennyi és a minő megbocsátható. Nem szólva arról, hogy nem lehet megállapítani, hol kezdődik és hol végződik egy-egy mondat, LIV. helyett D. IV-et, 255. §. helyett 225 §-t, 201. §. helyett 210. §-t és 357. §. helyett 375. §-t látunk; a határidő végnapja pedig *több* napra is eshetik. De mit mondjunk ahhoz, hogy a törvény kifejezett rendelkezésével egyenes ellentétben a naptár azt állítja, hogy a vallási ünnepre szóló idézés elrendelése vagy elmulasztása miatt *helye van* a perorvoslatnak; s hogy az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló címében foglalt szakaszára hivatkozik, mintha az 1881: LX. tcz.-et egyáltalán meg se hozták volna s ennek 255. §-a az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló címét hatályon kívül se helyezte volna. Ilyen körülmények között talán jobb lesz, ha a jövőben kiadandó naptárakból ez a rovat egészen el fog maradni.

— **Adósok fogsága Magyarországon.** Igen érdekes és rendkívüli kérelem felett határozott nemrég a fumei kir. járásbiróság és a budapesti kir. tábla. A trieszti cs. kir. járásbiróság ugyanis egy fumei kereskedő ellen a végrehajtás foganatosítása iránt a fumei kir. járásbiróságot kereste meg. A megkeresett bíróságnál a hitelező azt a kérelmet terjesztette elő, hogy a bíróság a végrehajtást szenvedőtől a felfedező esküt vegye ki és az ideiglenes perrendtartásnak a személyfogságra vonatkozó 540. §-át alkalmazza. A járásbiróság a kérelmet elutasította, részben azért, mert a megkeresés csak az ingók foglalására irányult, részben pedig azért, mert a hivatkozott törvényes rendelkezés hatályon kívül van helyezve.

A budapesti kir. tábla az elsőbiróság végzését megváltoztatta, végrehajthatót az elsőbiróság végzésében előadott okokból kérelmével elutasíthatónak nem találta és az elsőbiróságot a kérvényben előterjesztett kérelemnek érdemleges elbírálására utasította, mert «az ideiglenes perrendtartás 540. §-ának rendelkezéseit sem törvény, sem törvényerejű rendelet hatályon kívül nem helyezte, s mert a trieszti cs. kir. járásbiróság az elrendelt kielégítési végrehajtásnak teljes keresztülvitelére kerestetvén meg, ez a megkeresvény az ideiglenes perrendtartás 540. §-a rendelkezéseinek esetleges alkalmazására is kiterjed». (1901 október 17-én 7409. sz. a.)

Az ideiglenes perrendtartásnak a kir. ítélő tábla által felhívott 540. §-a értelmében a bíró, ha a végrehajtó jelentéséből kiderül, hogy alperes vagyonából felperes követelése nem telik ki, alperesnek meghagyja, hogy összes vagyonát három nap alatt a fogság elkerülése mellett fedezze fel. A határidő sikertelen eltelte után felperes további kérelmére a bíró a fogságot rendelje el. A fogság illendő módon hajtandó végre s a foglyot nem szabad oly személyekkel vegyíteni össze, kik büntethető cselekmények miatt léteznek vizsgálat vagy büntetés alatt. Az 544. §. szerint a végrehajtási fogság nem tarthat tovább egy évnél.

— **A kir. ügyészség mint a közérdek képviselője.** Nagy András kunhegyesi suhancz mindenféle ruhaneműt

lopott és késő este volt gazdájához Farkas Andrásához vitte a lopott holmikat. A gazda nem volt otthon, csak felesége, aki megengedte a fiúnak, hogy az éjet a házban töltsen. Reggel hét órakor már a csendőrök nyomon követték Nagy Andrást és Vargáéknál megtalálták a lopott holmikat. A szolnoki törvényszék Nagy Andrást lopás miatt két esztendei fegyházra, Farkas Andrást és nejét bűnpártolás miatt 3—3 napi fegyházra ítélte. Utóbbiak, bár bűnösségüket állhatatosan tagadták, az ítéletben megnyugodtak. A kir. ügyész mindhárom vádlott terhére felebbezván, az ügy a budapesti kir. táblához került.

A kir. táblai főtárgyaláson a főügyési helyettes azon előterjesztést tette, hogy meg van győződve Farkas András teljes ártatlanságáról, mert az egész éjjel nem is volt otthon, de sőt aggályai vannak Farkasné bűnössége tekintetében is. Csakis azért tartja fön az ügyészség által a büntetés szigorítása iránt bejelentett felebbezést, hogy módot adjon a kir. táblának a megtörtént hiba reparálására, mert ha a kir. ügyészség felebbezése visszavonatik, a vádlottak megnyugodván a törvényszéki ítéletben, nem áll a bíróság módjában a kétségtelen tévedést helyreigazítani. A kir. tábla a 2. rendű vádlottat *felmentette* a vád alól, míg 3. rendű vádlott ellenében az ítéletet helyben hagyta, mert ennek a vádlottnak tudnia kellett a házhoz hozott holmik lopott voltáról.

— **Feltételes ítélkezés boszorkányperben 1715-ből.** Hogy Magyarországon régebben meg voltak a feltételes ítéletek, azt már többször kimutattuk. Hogy boszorkányperekben is volt ilyen ítélkezés, azt a következő okmány mutatja, melyet Ugocsa levéltárából közöltek a Századok. Az okmány így szól:

«Én alább megirt Tekintetes Nemes Ugocsa vármegyében Százfalu nevű faluban lakó Terebesi Ferenczné — Veres Anna — ađom tudtára mindeneknek, az kiknek illik ezen reversalis levelemet rendiben, quod in hoc anno præsenti 1715 Die 29 Mensis Octobris, néminémű homályos boszorkányságnak nemével vádoltatván, megfogattam; az minthogy az Tekintetes Nemes Vármegye processualis Szolga-Biráját cum sibi adjuncto jurato Assessore kibocsátotta ellenem collateralis-inquisitionak peragálására, *jöllehet némely homályos dolgok jöttek ellenem, mindazonáltal az Nemes Tekintetes Vármegye ezt nem tekintvén, gratiájában vött, ily conditional, hogy tovább én is magamat jobb életben fogván, semminémű oly dolgokban nem avatom, a ki az boszorkánynak tisztéhez tartoznék.* Hogy ha pediglen csak legkisebben is avatnám magamat, tehát az Tekintetes Nemes Vármegye megfogathathasson, s érdemem szerént a szokott módon elevenen megégethessen. Melyrűl adtam ezen reversalis levelemet, kezem keresztvonásával s pecsétemmel megerősítvén, az ide alább coramizálandó Nemes Vármegye ordinarius szolgabírája és jurattora előtt.

Dátum Péterfalva 11. Xbris 1715.

Coram me: Paulo Szabó

Judl. Juc. Cott. de Ugocsa m. p.

Coram me: Andrea Futamós

Jurass. Jucl. Cott. de Ugocsa m. p.

Veres Annók +
(PH.)

— **Büntetőjogi Döntvénytár** czim alatt a Jogtudományi Közlöny szerkesztősége új esetgyűjteményt alapított. A régi *Döntvénytár*, melynek eddig nyolczvanhat kötete jelent meg, ezentul kizárólag a polgári jog körébe tartozó eseteket fog közölni, míg a bűnügyi esetek külön a *Büntetőjogi Döntvénytár*-ban összefoglalva jelennek meg. Igen fontos a büntetőjogi határozattár önállósítása különösen a bűnvádi perrendtartás életbeléptetése alalmából és ezen szempontból a vállalat a szó szoros értelmében hízagct pótol és a gyakorlati szakembereknek nélkülözhetetlen. A most megjelent első kötetben közölt 240 elvi jelentőségű határozat tulnyomólag a bűnvádi perrendtartás körébe vág és feltünteteti az új bűnvádi perrendtartás alapján eddig kifejlt-

dött teljes judikaturát. Nincs egyetlen, a felsőbíróságok előtt megfordult fontosabb eset, a mely e gyűjteménybe fel nem vettett volna. A 24 ívből álló, rendszeres és betűrendes tartalommutatókkal felszerelt kötet a Franklin-Társulatnál jelent meg; ára 4 korona.

— **Igazságügyi reform-munkák.** Félhivatalosan jelentik: Az igazságügyminiszterium nemsokára elkészül a magyar általános polgári peres eljárás kidolgozásával. Az előmunkálatok már annyira haladtak, hogy a miniszter ezt a törvényjavaslatot január hónap folyamán benyújthatja a képviselőházban. A magyar polgári törvénykönyv első előadói tervezetéhez most rendezik sajtó alá az indokolásnak az örökösödési jogra vonatkozó kötetét. Csak az igazságügyminiszterium hamupipőkéjéről, a Btk. novellájáról, hallgat a félhivatalos.

— **A Magyar Jogászegylet utóbbi ülésében dr. Sípőcz László,** a budapesti árvaszék elnöke kifejtette azon vezéreszméket, melyeket mint a polgári törvénykönyvi tervezet egyik szerkesztője a törvénytelen gyermekek jogállásának szabályozásánál szem előtt tartott. Rögtön utána felszólaltak dr. Márkus Dezső és dr. Várady Zsigmond. Márkus meggy legmesszebbre a reformban; Várady közvetítő álláspontot foglal el.

— **A kétnyelvű ügyvédi táblák.** Multkori felszólalásunk óta több ügyvéd részéről kaptunk értesítést, hogy eddigi tábláik helyébe egy nyelvű táblát fognak alkalmazni.

— **Lapunk zártával** vesszük a megdöbbenő hirt, hogy Székács Ferencz, a kir. Curia egyik legkiválóbb tagja, meghalt. Birói és irodalmi működését legközelebb méltatjuk.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Uj magánjogi törvénykönyv előkészítése** iránt nyújtott *Ofner* képviselő az osztrák képviselőház elé indítványt.

— **A belga semmitőszéknek** az idei évet megnyitó ülésén *Mélot* főügyész tartotta a reentrée beszédet és a többi között a következőket mondotta:

Az 1881-iki új hollandi büntető törvénykönyv az egyes törvénysértő cselekedetek büntetésének csak maximumát határozza meg. A törvény teljesen a bíró bölcsességére és lelkiismeretére bizza, hogy az ügy körülményeihez képest mérlegelje, minő büntetést szabjon ki. A hollandi törvény okosabb és emberségesebb mint a belga. A törvény nem büntethet méltányosan olyan tényeket, a melyeket nem ismer, valósággal csak a minősítéseket bünteti, így azután megesik, hogy egyes eseteknek nincs olyan súlyuk, mint a milyent a törvényes minősítés nekik, hogy úgy mondjuk, elméletileg tulajdonít. A bemászás utján elkövetett lopást 5 évtől 10 évig terjedhető reclusióval bünteti a törvény, enyhítő körülmények fenforgása esetén pedig legalább 3 hónapi fogházzal.

Egy atya gyermekével egy bekerített kert mellett sétál, a gyermek észrevesz egy régi játékszert a kertben, addig unszolja atyját, míg az enged kérésének, átugrik a kerítésen felszedi a játékszert.

Nem szigorú ebben az esetben a 3 hónap? Igaz, hogy ilyen esetben a feltételes elítélés mondható ki, de ha az atya előzőleg akár csak valamely vadászati kihágás miatt csekély pénzbírságra ítéltetett volt, feltételes elítélésnek nincs helye.

A hollandi bíró csak éppen hogy megbünteti a vádlottat valamely csekély büntetéssel, hogy a tulajdon szentsége elvének érvényt szerezzen; a belga bíró olyan ítéletet kénytelen hozni, melynek túlzott volta sérti lelkiismeretét. (A hollandi Btk. a minimum kérdésében teljesen azonos szerkezetű az 1843-iki magyar javaslattal.)

A második kérdés, a melyet a törvényhozó elé kellene terjeszteni, az, hogy a juryt, a mely a vádlottat bűnösnek mondotta ki, nem kellene-e a kimondott bűnösség fokára és ebből folyólag a kiszabandó büntetés természetére nézve is megkérdezni.

Szólok nem haboznék ezt a jogot megadni az esküdteknek. Két esküdtszéki tárgyalást említek fel. Egyik esetben egy jó előéletű embert, ki indulatában gyümölcskését beledöfte egy nőbe, úgy hogy az meghalt, a jury bűnösnek mondotta ki; az 1810-diki büntető törvénykönyv volt még ekkor hatályban: halálra ítélték.

A következő napon egy gonoszlelkű egyén került ugyan ezen esküdtszék elé, a ki jótévőjét ölte meg. A jury felmentette. Az első esetben az esküdtek azt várták, hogy az elítelt nem súlyos szabadságvesztés-büntetésre ítéltetik. Az erre kimondott halálbüntetés megrémítette őket; a következő napon való verdikt a megelőző napon kimondott büntetés következménye volt. Egyéb tények is igazolják, hogy megfajthatatlannak látszó felmentéseknek nincs egyéb okuk, mint hogy az esküdtek félnek, hogy verdiktjuk igen szigorú büntetés alapjául szolgálhat a bűnösség és az alkalmazandó büntetés kérdése annyira összefügg egymással, hogy lehetetlen őket elválasztani. A felmentés végső mívtáiban nem áll olyan távol a vádlottat megillető igazságszolgáltatástól, mint a túlságosan súlyos büntetés.

Az esküdtektől meg kellene kérdezni: 1. Bűnös-e a vádlott. 2. Alkalmazható-e rá a törvényes büntetés? 3. Leszállítandó-e egy fokkal ez a büntetés? 4. Leszállítandó-e két fokkal? Ha ezeket a kérdéseket intéznék az esküdtekhez, bizonyos felmentések ritkábbak lennének.

És feltéve, a mit azonban semmi sem bizonyít, hogy az esküdtek mérsékelt büntetésekre hajlanának, még csekély büntetés alkalmazása is kevésbé sérti a közvéleményt, mint a megfajthatatlan büntetlenség. (A magyar *B.P.* tekintetben még szűkebb körre szorítja az esküdteket, mint a belga s a gyakori felmentések csakis ezen körülménynek tulajdonítandók.)

— **A schweizi jogászegylet** a múlt hónapban tüzetesen tárgyalta a gyárosok felelősségét a balesetek esetében.

— **A bérlő,** aki a közönségnek egy üzletében kifüggesztett táblán tudomására adja, hogy a lakbér fölemelése miatt költözködik ki, a tulajdonos házat ekként hirbe hozza s kárt okoz neki, amelyet a francia joggyakorlat szerint megtéríteni tartozik.

— **A házasság felbonthatóságáról** nyújtott be törvényjavaslatot Berenini képviselő az olasz képviselőház elé abban a reményben, hogy most, midőn a kormány élén Zanardelli áll s a képviselőház elnöki tisztét Villa tölti be, kik maguk is nyújtottak már a törvényhozás elé évekkal ezelőtt ily tárgyu javaslatot, e javaslat törvénynyé fog válni. Az igazságügyminiszter Cocco-Ortu kijelentette, hogy semmi kifogása az ellen, hogy a ház a javaslatot tárgyalja s a nélkül, hogy a részletekbe bocsátkozott volna, csupán azon óhajának adott kifejezést, hogy azon esetek száma, amelyekben a válás kimondható, a megfelelő korlátok közé szoríttassék.

— **Kártérítés vasuti balesetért.** A francia bíróságok kimondották, hogy ha egy utas, alvás közben, jóhiszeműleg utazott azon az állomáson tul, amelyig jegyet váltott, s különben is az a szándéka, hogy a díjtöbbletet megérkeztekor meg fogja fizetni, nem lehet elutasítani kártérítési igényével, melyet a vasuti társaság ellen azon az alapon emel, mert az után az állomás után, amelyig jegye szólott, vasuti baleset következtében megsérült.

— **A kocsivezetők felelőssége.** Chastenet képviselő a következő törvényjavaslatot terjesztette a francia képviselőház elé:

Az automobiloknak vagy bármely egyéb kocsiknak vezetője, aki valamely baleset után, amelyben része volt, nem áll meg, hanem el akar menekülni gyorsaság által a büntető- vagy magánjogi felelősség elől, amely őt terhelheti, hat naptól két hónapig terjedhető fogházbüntetéssel és 16 frank bírsággal sújtható. Ha ezenfelül a büntető-törvénykönyv 319. és 320. §-ai alkalmazásának van helye, az ezen szakaszokban megszabott büntetések duplájukra emelendők fel.

Az előfizetőknek a jövő heti számmal megy a tartalommutató.

E hét szombatján a Magyar Jogászegylet nem tart ülést.

A Magyar Jogászegylet tagjainak megküldettek a napokban a 195., 196. és 197. füzetek. A kik nem kapták volna meg, reklamálhatják Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében (Kossuth Lajos-utca).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Székács Ferencz. — A párviadal ellen. *Dr. Kenedi Géza* — budapesti ügyvéd. — A félnek személyes megidézése a polgári perben. *Fodor Ármin* budapesti kir. táblai bírótól. — Hatáskör és illetékesség a magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatában. *Dr. Pap József* budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Észrevételek a a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Dr. Szilasi Adolf* budapesti ügyvéd. — Észrevétel a Tervezet 531. §-ához. *Dr. Kovács Marczel* aradi kir. törvényszéki bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* A bűnpártolás kérdéséhez. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — Döntvénybírálat a részvénytársasági jog köréből. *Dr. Lény Béla* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

SZÉKÁCS FERENCZ.

A birói kar egyik büszkesége, a jogi irodalom kitűnő munkása dőlt ki.

Székács Ferencz a legnehezebb munka közben költözött el tőlünk, amely munkában neki, mint vezérnek, kettős feladat jutott.

A bűnvádi perrendtartás életbeléptetésével járó átalakulás még nem fejeződött be. Az új árnak csak körvonalai bontakoznak ki, a részletek kidolgozva, az élet lüktető ereiben feldolgozva még nincsenek. A nagy munkának ebben a stádiumában Székács Ferencz széles látóköre, judiciuma, kiváló képzettsége szinte nélkülözhetetlen lesz.

Mély jogászai és philosophikus készsége, bő tapasztalatai, emberies szíve őt bírónak praedestinálták. Bíró volt a szó valódi, nemes értelmében, aki össze tudta egyeztetni a törvény szavait annak szellemével, akinek működésében a holt betű életet nyert.

Ismerte az életet és az embereket; a vádlottban nemcsak a vádlottat látta, de az embert is. Igazságosan szigorú volt azzal szemben, aki a szigort megérdemelte, de tudott együtt érezni azzal, aki tévedésében is jó hajlamokat mutatott. És ahol a törvény ridegsége, merevsége egyáltalán nem engedte az anyagi igazság érvényre juttatását, ott, ha semmiképpen segíteni nem lehetett, meghozta ítéletét, de igazságtalan szigorát maga iparkodott kegyelem kieszközlése által jóvá tenni. Tőle ered az a szó, hogy meg kell változtatni azt a törvényt, amelynek alapján a bíró vérző szívvel hoz ítéletet. Birói elfogulatlanságának példája az a per, melyről a nyolczvanas évek vége felé a lapok sokat irtak. Pribil Ferencznét, akit a budapesti törvényszék az ő elnökle alatt 15 évi fegyházra ítelt, a kir. tábla feloldó határozata után ugyancsak az ő elnökle mellett az első fok felmentette s a két felső fok ezt az ítéletet helybenhagyta.

Erős egyéniségét minden posztóban érvényre juttatta és mindenütt a legelső, a vezetőik között foglalt helyet.

Igen sokat vesztett benne a főváros két jogászai egyesülete is. A Magyar Jogászegyletnek évtizedek óta oszlopa, mozgalmának, vitáinak egyik legtevékenyebb részese volt. Az Ügyvédi Körben fentartotta a kapcsolatot az igazságszolgáltatás másik factorával. Örömet idézett a fiatal generáció körében, mert ő maga is fiatal kedélyű és hevületű tempera-

mentum volt, ellensége a maradiságnak és a bureaukratismusnak.

A jogi irodalom is sokat vesztett benne. Több önálló munkája jelent meg. A szaklapokba is gyakran irt. Az olvasó közönség mindig szívesen vette talpraesett javaslatait, melyeket majd egyik, majd másik kérdésben tett.

Szelleme éljen tovább a birói karban, mely őt nehezen fogja nélkülözni.

A párviadal ellen.*

III.

Valamely meggyökerezett szokáson vagy előítéleten a törvényhozás sohasem segíthet úgy, ha kerülő utakon, közvetett intézkedésekkel akarja elgyöngíteni, hanem csak úgy, ha egyenesen nekimegy. Mint mindenben, ebben is a tiszta kijelentés a leghatásosabb.

Igaz, hogy a törvénynek ezen szemtől-szembe való rendelkezései éppen ott érvényesülnek nehezen, ahol megkeményedett, nemzeti jellegű előítéleteket kell megtörniök. Mindazáltal más választás alig van. Kezdetben szidni fogják a törvényt s mint ez a kodex más intézkedéseivel is megesett, nemzetietlenséggel vádolják; azonban a jogtisztelet kivívása sohasem volt könnyű dolog. A törvény hatásának látványa, a szigorú elítélések egy bizonyos sorozata végre is nevelő hatással van az általános jogérzetre s bizonyos idő múlva átgyurja a jogi meggyőződéseket. A civilizáció egyáltalán nehéz munka.

Akik ezzel ellentétben arra dolgoznak (s ez ma körülbelül a nagy többség), hogy a becsületsértés és rágalom büntetéseit kell szigorítani, tévedésben vannak vagy nem mernek egyenesen szemébe nézni a párviadal nagy előítéletének.

A becsület védelmére szolgáló törvényeknek ugyanis, hogy hatásuk legyen, első sorban arra van szükségük, hogy igénybe is vegyék őket. Azt legalább elvégzett dolognak tekinthetjük, hogy a rágalom és becsületsértés vádja legszigorubb büntetések mellett is csak főmagánvád lehet, tehát egészen a sértett fél kezében marad.

A párbajvivó társadalomról pedig egészen bizonyos, hogy amint nem vette igénybe a becsület védelmére szolgáló törvényszakaszokat eddig, úgy nem fogja igénybe venni akkor sem, ha azok drákói minimumokat és maximumokat tartalmaznak. Sőt akkor még kevésbé. Aki a magyar lovagiaságot ismeri, el fogja hinni, hogy a becsületsértés büntetési tételeinek súlyosabb fogház-, vagy éppen börtönbüntetésre emelése esetében a társadalom infámisnak, szinte alávalónak fogja azt tekinteni, aki ellenfelét fogházba vagy börtönbe hurcoltatja, a helyett, hogy vele «becsületesen» megverekedjék. A jobb körökben tehát fehér holló lenne azután is a becsületkereső főmagánvád. A súlyosabb büntetési tételekkel csakis a társadalom ama rétegei üldöznék egymást, akikkel ma a büntető járásbírószág tornácán találkozunk és akikről a nélkül is bizonyos, hogy azok nem párbajoznak. Lényegében ugyanígy látja a valóságot Bolgár Ferencz is egy imént megjelent tanulmányában.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

Nem jelenti ez azt, hogy a rágalom és becsületsértés mostani szelid, és még szelidebben alkalmazott büntetései nem szorulnának némi correctiókra és szigorításokra, mivel erre nagyon is rászorulnak. De jelenti azt, hogy az elhárított párbaj-előítéletet ezen a kerülő uton megfékezni s a társadalmat ebből a véres hinárból így kiszabadítani nem lehet.

IV.

Marad tehát a reform vezető gondolata gyanánt az, hogy a párbjadalról szóló törvényszakaszokat kell vagy egyszerűen eltörölni vagy pedig szigorítani.

Az alternativa mind a két oldalán, úgy gondolom, teljesen ki kell zárni a jogrend kérdéséből az u. n. békebiróságokat és békebizottságokat, amilyenekkel legújában az osztrák előkelőségek iparkodnak a polgári életben féket vetni a tulságos lovagias indulatokra.

Ennek a gondolatnak a kiinduló pontja is hibás. A katonai becsület-bizottságok mintája után indul s lényegében az a tartalom rejlik benne, hogy az egy társadalmi körhöz (kaszinókhoz, testületekhez stb.) tartozó egyének konfliktusait előbb a békebiróság iparkodjék kiegyenlíteni s ha az nem sikerül, a maga tekintélyével állapítsa meg, hogy a fenforgó esetben van-e, nincs-e párbajnak helye?

A gondolat gyöngesége azonnal kitetszik, ha meggondoljuk, hogy a hadseregben a tisztikar döntése a hozzáfűzött következtetések (rangvesztés) súlya miatt csakugyan kényszerítő erővel bír, míg ellenben a polgári életben egy kaszinó vagy másforma testület sanctiója a mostani törvénynél is jóval kisebb nyomatékú. Nálunk a nyolczvanas évek elején az Írók és Művészek Társasága valósággal birt is ilyen békebirósággal, de verdictjei vagy nem nyomtak semmit, vagy legtöbb esetben *post festa*, a kivívott párbjadal után érkeztek. Ugyanilyen sorsa lenne egyébiránt azon törvény által felállítandó békebiróságoknak is, amilyeneket némelyek ohajtanának. Ez a gondolat Olaszországban volt egy darabig elterjedve, de ott is elaludt.

Marad tisztán az a két reform-alternativa, hogy a párbajt mint *delictum sui generis* kiirtsuk a kodexből, vagy pedig megtartsuk és reformáljuk.

Az első ami illeti, az mindenesetre a legegyszerűbb volna. A XIX. fejezetet egyetlen tollvonással át lehetne huzni s azzal minden testi sértés, ölés, kísérlés és részesség egyszerre visszamenne a maga helyére, ahonnan kivették.

Annyi kétségtelen, hogy a reformgondolatok ebben is, mint a kivételes sajtójogban a kiváltságok eltörlésére pályáznak és a *delictumok* teljes egalizálása felé mozognak. Valamint a nyomtatványok szertelen sokasága és elterjedése maga után vonta azt a gondolatot, hogy a sajtójog lehetőleg közeljék az általános felelősségi és büntetési rendszerhez, a szertint viszi a párbajok demokratizálódása is az elméket arra a gondolatra, hogy a párbaj mint *sui generis* vétség megszűnjön. Ez a jogfejlés általános iránya.

De kevesen vannak, akik erre a kérdésre már most, kivált a magyar társadalom *mostani* fejlődési állapota mellett igennel mernének válaszolni, noha a doctrina ezt a kívánságot mindenképpen igazolja. Bármily elterjedést nyert is 1878 óta a párbjadal szokása és bármily visszasságok fakadtak is abból a jogállapotra, azt az egyet be kell látni, hogy a magyar vérmérséklet ismeretes hevessége és a kulturállapotok befejezetlensége, sőt nyersesége mellett, még mindig főnállanak és még sokáig főn fognak állani a kodex megalkotóinak 1878-ban kifejezett aggodalmai. A törvényhozónak számot kell vetnie azzal, hogy ott, ahol drákói rendelkezései előreláthatólag hatástalanok maradnak, a meglevő bajból legalább annyit törekedjék elhárítani, amennyire éppen képes. Azonkívül pedig bizonyos az is, hogy ha amugy is elég nyers társadalmi életünkben a párbjadal egyszerre eltűnne, helyébe olyan bárdolatlanságok és durvaságok lépnének, amilyenek

ezelőtt csak 50—60 esztendővel uralkodtak. A párbjadal szokása eleddig sok ilyen féken tart.

A párbjadal külön szakaszainak eltörlése kétségtelenül elhibázott vagy legalább elhamarkodott intézkedés volna. Viszont azonban szemmel látható az is, hogy a párbjadalról szóló fejezet sanctiói egyáltalán nem hatnak visszaszorító erővel a társadalomra, sőt az azokban előforduló hézagok máskülönben is tért engednek a párbjadalok területén olyan elfajzásoknak, amelyek az általános jogérzetet is sértik.

Az előbbiekről már főnebb szólottunk. Az utóbbiak közül csak néhányat említünk föl.

Ilyen sértő hézag a törvényben az, hogy a párbaj-segédet a 300. §-ban csak igen fölületes módon kötelezi a párbjadal megakadályozására. A «megakadályozni törekedtek» kifejezés annyira generális és a magyar bíróság kezében annyira szétfoszlott az is, hogy a gyakorlatban pusztán rituális formassággá süllyedt alá. A verekedés előtt alkalmazott chablonszerű segédi kijelentés kész karikatura.

Egy másik nagy hézag az, hogy a törvény semmi sanctiót nem köt a *segédek* nyakába arra az esetre, ha a párbajszabályokat ők maguk sértik meg vagy ők is megsértik, már akár szándékosan, akár gondatlanságból. A 299. §. a segédet bünrészes gyanánt bünteti ugyan abban az esetben, ha a párbajvivő a párbaj szabályait megsértve ellenfelét megölte vagy megsebesítette; ez az eset azonban csak akkor áll be, ha a segéd előre, tudva működött közre, — ami legeslegritkább eset, — de a gondatlanság eseteiben egyáltalán soha. Pedig jól mondja egy francia közszólás: *ce ne'est pas le duel qui tu, ce sont les témoins*. A gyakorlatban megszámlálhatatlan azoknak az eseteknek a száma, ahol a segédek könnyelműsége, tudatlansága vagy frivolsága idézi elő a párbajt, a sebesülést vagy a halált. És mégis a judikaturában fehér holló az a segéd, akit felelősségre vonhatnak vagy vonnak.

Egy további nagy hézag a katonai és polgári bajvivő felekkel való elbánásban van. Minden jogérzetnek durva megsértése az az állapot, amikor a polgári állású felet a büntető-bíróságok vád alá helyezik és elítélik, mialatt a katonai fél talán éppen dicséretet kap *schneidig* magatartásáért előjáróitól. Merő lehetetlenségek, a jogállapot durva kigunyolásai ezek az esetek, amelyek nagyon közrehatnak arra, hogy a párbajszakaszok fölött a társadalom mosolyogjon. Az igazat megvallva gunyolni való nevetségesség is az, amikor egyazon államrend az egyik bajvivő felet megdicséri, a másikat pedig megbünteti; talán éppen azt a polgárt, akit megsértettek s azonfölül még jól meg is vágta vagy meglőttek.

Azok az esetek pedig, amikor egy polgári állású tartalékos tisztet katonai főlebbvalói rangvesztés súlya alatt köteleznek arra, hogy verekedjék, mialatt a büntető-törvények ugyanőt büntetéssel fenyegetik: ezek az esetek a lelkiismeret gonosz zaklatásai.

Ezekben az esetekben tehát határozottan meg kellene állapítani a polgári fél büntetlenségét is, ha már a katonai felet megbüntetni nem lehet.

Végül a *magánjogi kártérítés* kérdését ami illeti, világos törvény híján a büntető-kodex dolga lenne, hogy párbajbeli sebesülés vagy halál esetében is jogosítsa fel a bírót a 292. és 311. §-okban az ölés és testi sértés eseteiben előforduló kártérítések megállapítására. Nincs abban semmi jogérdek, hogy a párbajban elesett vagy nyomorékká lett fél családja anyagi nyomorával fizesse meg a társadalmi előítéletek uralmát.

V.

Összefoglalva mindezeket, a jogreform főbb pontjainak nézetem szerint a következőkre kellene kiterjedni:

1. Szorosabban meghatározni a párbaj és a segédek fogalmi körét.
2. A párbaj szabályainak megsértése esetében megállá-

pitani a segédek felelősségét még a gondatlanság által okozott testi sértés és ölés eseteiben is.

3. A segédeknek büntetéstől való mentességét sokkal szigorubb feltételekhez kötni.

4. Megállapítani a sértett fél és reáutalt hozzátartozóinak kártérítési igényét.

5. A polgári és katonai egyének bajvivása esetében a polgári egyén büntetlenségét biztosítani, ha a katona büntetlenül marad.

6. Tartalékos tisztekre szintén megállapítani a büntetlenséget, ha katonai főlebbvalóik engedelmével vıtak párbajt.

7. A párviadal büntetéséül szolgáló államfogházzat el-törőlni.

8. A párbaj büntetését enyhébb esetekben fogházban, súlyosabb esetekben börtönben állapítani meg, még pedig a büntetési minimumokkal s hivatalvesztéssel és a politikai jogok elvesztésével szigoritva.

9. A büntetéssel össze lehetne kötni a hivatalvesztést és a politikai jogok elvesztését is.

10. Végül az eljárási jogban az esküdtszék elé utalni az öléssel vagy súlyos testi sértéssel végződött eseteket.

Ez utóbbi pontot talán eléggé indokolja az, hogy a társadalmi életben vannak oly erkölcsi bonyodalmak is, amelyek az egész emberi életet pehely gyanánt sodorják magukkal s amikor a legerősebb büntetési sanctiónak nincs semmi visszaszorító hatása. Ezek azok az esetek, amelyekre Tomics Jásó, a híres ujvidéki vádlott azt mondotta, hogy «ilyenkor ölni kell» s jobb ha a törvény előre szabályozza az életnek ezeket a bonyodalmaıt, mintha az emberek késsel és löfegyverrel támadnának egymásra az utcán. Hogy ezekben a kényszerítő nagy esetekben (amilyenek mindig voltak, vannak és lesznek) a summum jus ne fajuljon el summa injuriává, az esküdtek lelkiismeretét kellene segítségül hívni. Csakis ők lehetnek arra hivatva, hogy kiválogassák az ilyen kivételességeket azok közül a feslett frivolítások közül, amelyek — fájdalom — nálunk már elég ember életét oltották ki és elég embert tettek egész életére nyomorékká.

Ami a fogház, illetőleg börtönbüntetés megállapítását illeti, ennek kétségtelenül nagyobb visszatartó ereje lenne, mint a becsület u. n. hatályosabb kriminális védelmének. Annyit mindenesetre elérnénk velük, hogy az ezernyi kocza-párbaj helyett a fiatal felek össze engednék magukat békíteni. (És itt van a helye a konnivelláló társadalmi békebíróságoknak is, amelyek csakis akkor járhatnak el némi sikerrel, ha a bajvivó felek feje fölött különben a fogház vagy börtön sanctiója függ.) Fogházban, esetleg börtönben ülni mindenesetre keservebb dolog, mint államfogházban. És aki párbajra készül, ezt kétszer is meggondolná. Kivált ha a büntetésekkel a törvényhozó a hivatalvesztést és a politikai jogok elvesztését is összekapcsolná, aminek különösen a képviselőház tagjaira és a közhivatalnokokra lenne erősen megfőkező hatása. Egyebekben pedig a 92. §. módot adna arra, hogy a legenyhébb esetekben a fogház helyett pénzbüntetést, börtön helyett pedig fogházat szabjon ki a bíró.

Semmiesetre sem lehetne azonban elégnek tartani a büntető-törvénykönyv novellájában olyan megoldást, hogy az államfogház büntetése megmaradjon s mellé pénzbüntetés helyeztessék, bár a pénzbüntetésnek, de csakis is a fogház és 92. §. mellett meg volna az a hatása, hogy az u. n. kocza-párbajokat valamelyest szintén fogsasztaná.

A meghuzott korlátokon túl a párviadal büntetését szigorítani alig lenne szükséges. Ennyire azonban szükségesnek mutatkozik.

Hogy a társadalmi előítélet még ezekkel a szigorításokkal is szembeszállana, hogy azontul a párviadalokat nem hıvalkodva, hanem titokban vivnák, a kiszabott büntetéseket pedig nem tartanák infámisaknak, — még a börtönt sem — azt előre lehetne látni. Azonban a büntetésben foglalt szen-

vedés igenis erősen hatna a képzelőtehetségre, a «positio» elvesztésének lehetősége pedig éppen a törvényhozókat helyezné külön erkölcsi nyomás alá. Azonkívül pedig el-tűnnék az a nagy, sértő és csábító nyilvánosság, mely most a párbajjügyek hírlapi és országgyűlési tárgyalásában dühöng.

El lehetne legalább annyit érni és annyit bizonyosan, hogy az emberek nem a publikum számára verekednének, hanem a maguk számára és csakis akkor, amikor már a társadalmi előítéletben rejlő kényszerítés nagyobb, mint amilyen nagy a törvényes büntetéssel járó szenvedések és megaláztatások visszaszorító ereje.

Ennyi pedig egyelőre egészen elég volna.

Dr. Kenedi Géza.

A félnek személyes megidézése a polgári perben.*

II.

A fél személyes meghallgatása kétségkívül előmozdítja a per legfőbb célját, az *anyagı igazság* kiderítését, amint azt *Bellet*-nak idézett kijelentései ékesszólóan kifejtik. Az ügyvéd fölénye a fél felett kettőben nyilvánul: a tényelőadás tökéletesebb előadásában és az ügy jogi oldalának szakszerűbb megvilágításában. Viszont tagadhatatlanul előnye a félnek az ügyvéd fölött az, hogy jobban ismeri a tényállást, melyet az ügyvéd csak közvetve, tőle tud meg. Mily könnyen előfordulhat az ügyvéd és fél közti érintkezésben tévedés vagy félreértés, amelyet a fél, ha a tárgyaláson jelen van, kiigazíthat. És ezeken a tévedéseken és félreértéseken épül fel azután a per, ezek alapján ítél a bíró.

Előmozdítja a fél jelenléte a *szóbeliséget és közvetlenséget* is. Az ügyvéd szóbeli előadása sokszor nem egyéb, mint a hetekkel előbb talán nem is általa felvett írásbeli tényállásnak vagy levél útján szerzett információnak előterjesztése. Az írásbeli pernek tökéletlenül informált bírója helyébe az írás útján tökéletlenül informált ügyvéd lép. És míg a bizonyításfelvételnél oly nagy súlyt helyezünk rá, hogy az ítélő bíró közvetlenül maga előtt lássa a tanut, a szakértőt vagy az eskü alatt kihallgatandó felet, közvetlenül hallja nyilatkozataikat, addig magát a peranyagot a bíró közvetve kapja, nem magától a féltől, akitől az ered, hanem az ügyvédtől, aki ebben a tekintetben az előadó szerepét viszi és néha fel is idézi az előadói rendszer egyik-másik hátrányát.

Távol vagyok attól, hogy azt állítsam, mintha a fél személyes jelenléte nélkül a tárgyalás nem volna szóbeli és közvetlen; de hogy a fél személyes jelenlétének mily nagy jelentősége van, mutatja az, hogy a bünvádi perben a fő-tárgyalás a vádlott jelenléte nélkül nem is tartható meg. (Bünvádi perrendtartás 302. §.)

Nem áll ellentétben a fél személyes megidézése a *tárgyalási elvvel* sem. A tárgyalási elv szerint a peranyag szolgáltatása a polgári perben a felek feladata. Ezzel semmiképpen sem áll ellentétben az, hogy a bíróság személyes nyilatkozásra hívja fel a felet. Ha nem ellenkezik a tárgyalási elvvel az, hogy a bíró kérdést intézhessen a fél képviselőjéhez, miért ellenkeznék azzal, hogy a bíró a félhez magához intézzen kérdést és őt e végből megidézze? Kényszer a bíróság nem gyakorol ebben az esetben sem a fél ellen; a fél az idézésre megjelenhetik vagy elmaradhat, a kérdésekre felelhet vagy hallgathat, amint jónak látja. Mindezek csak mérlegelési momentumok az ítélelhozatalnál. Ha már megadtuk a bírónak a kérdezés jogát, az e célra személyes megidézés tisztán pervezető cselekmény, melynek a tárgyalási elvhez semmi köze.

A *per megrövidítésére* a fél személyes megidézése szintén kitűnő eszköz. Ha a fél jelen van a tárgyaláson, elesik mindazoknak a halasztásoknak szüksége, amelyek abból erednek,

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

hogy az ügyvéd nincs teljesen és minden irányban informálva. A per sokszor a tárgyaláson új irányt vesz, amelyre az ügyvéd talán nem is lehetett előkészülve. Az ügyvédek maguk és a bíróság is kevésbé hajlandók a halasztásra, ha a fél jelen van, sőt a fél jelenléte rendszerint elegendő arra, hogy az ügyvédet ily kérelem előterjesztésétől visszatartsa. Az új osztrák perrendtartás gyakorlati alkalmazásában a fél személyes megidézésének tág körben igénybevétele egyik főoka azoknak a kedvező eredményeknek, amelyeket az osztrák statisztika a perek rövid tartamára nézve kimutat; az első fokon a legtöbb per három hónap alatt véget ér, hat hónapnál tovább pedig alig néhány per tart. A legtöbb ügyben az első érdemleges tárgyaláson ítéletet hoz a bíróság.

A félnek eskü alatti kihallgatása is könnyebben és halasztás nélkül megtörténhetik, ha a felek a tárgyaláson személyesen jelen vannak.

Mindezek a mellett szólnának, hogy a fél személyes megidézését az érdemleges tárgyalásra általános szabályul kellene felállítani. Csakhogy ennek a gyakorlatban akadályai is vannak. A személyes megjelenés sok esetben költséges és a félre terhes. Még a helyben lakó felet is megzavarja működésében; a távol lakó félre pedig tetemes áldozat az időben és költségben. Kétségtelen, hogy sok fél csak azért fordul ügyvédhez, hogy a személyes megjelenéssel járó terhektől szabaduljon. Igaz ugyan, hogy ha fontos ok a fél személyes jelenlétét szükségessé teszi, a törvény áldozatot is kívánhat; a tanuskodási kötelesség nem kisebb teher és itt még csak nincs is szó az illetőnek saját ügyéről, mint a félnél. Nem szabad azonban feledni, hogy a tanuskodási kényszer nélkülözhetetlen, a fél személyes megjelenése pedig nem mindig az. Ha ki lehet kerülni a félnek megterhelését, az államnak nem lehet érdeke, hogy polgárait működésükben megzavarja és károsítsa.

A bírónak feladata tehát, hogy minden egyes esetben megítélje a fél személyes megjelenésének szükségességét.

A magyar polgári perrendtartásnak átdolgozott és az 1901. évben közzé tett tervezete 236. §-ában általánosságban megengedi, hogy a bíróság a tényállás felderítése végett a felek személyes megjelenését elrendelhesse; sőt a 211. §-ában megengedi azt is, hogy az elnök, ha az előkészítő iratokból kitűnik, hogy a szóbeli tárgyalásnak a határnapon való befejezhetése végett szükséges, a törvényszék székhelyén levő járásbírók területén lakó felet a szóbeli tárgyalásra hivatalból személyes megjelenésre idézhesse. Miután nézetem szerint ettől az utóbbi intézkedéstől különösen a törvényszéki eljárásban az eljárás gyorsítása szempontjából sok haszon várható, röviden körvonalozni akarom azokat a szempontokat, amelyeket az elnök e célból szem előtt tarthat.

Miután a tervezet rendszere szerint a törvényszéki eljárásban az érdemleges tárgyalást a perfelvételi tárgyalás és előkészítő iratok váltása előzi meg: az elnöknek módjában van, hogy előre meggyőződjék, mi körül forog a vita. Tudomást szerezhet arról, vajon a ténykérdés vagy a jogkérdés vitás-e, vajon oly tények vitásak-e, amelyekről a felek maguk közvetlen tudomással bírnak vagy nem, mily bizonyítékokkal rendelkeznek a felek, stb. Az elnök e végből a perfelvételi tárgyaláson, amennyiben azt az idő és a körülmények megengedik, kérdéseket is intézhet az ügyvédekhez, felvilágosítást kérhet tőlük, hogy a feleknek, tanuknak már az első tárgyalásra megidézése, valamint a 211. §. szerint megtehető egyéb intézkedések szükségesek és megtehető-e vagy nem.

Ha az elnök arról győződik meg, hogy a perben csakis a jogkérdés vitás, a felek személyes megidézésére természetesen nincs szükség.

Rendszerint nem lesz szükséges a fél személyes megidézése akkor sem, ha oly ténykörülmények vitásak, amelyekről a félnek csak közvetve van tudomásuk. Azonban nincs kizárva, hogy pl. bonyolult tényállás tisztázására, a tanu

hitelt érdemlőségére vonatkozó kifogásnál, a szakértők meghallgatásánál, stb. a fél személyes jelenléte ily esetben is hasznos.

Rendszerint már az első érdemleges tárgyalásra meg kell idézni a helyben vagy közel lakó felet, ha előreláthatólag oly tény bizonyítása lesz szükséges, amelyről csakis a félnek vagy első sorban neki van tudomása. Ilyen eset pl. az, ha a fél a tőle eredő okirat írásának vagy aláírásának valóságát tagadja. (Perrendtartási tervezet 354. §.) Különösen célszerű lesz a fél személyes megidézése oly esetben, mikor előreláthatólag a fél eskü alatti kihallgatása lesz elrendelendő. Igaz ugyan, hogy a perrendtartási tervezet 236. §-a szerint a fél személyes megidézése csak a tényállás felderítése, nem pedig bizonyítás végett van megengedve, de a személyes meghallgatás célszerű előkészítés a fél eskü alatti kihallgatásának elrendelésére.

A járásbírósi eljárásban a perrendtartási tervezet szerint nincs ugyan külön perfelvételi tárgyalás és írásbeli előkészítés: annak 198. §-a azonban bizonyos korlátok között feljogosítja a bíróságot, hogy a perfelvétel után az érdemleges tárgyalásra új határnapot tűzzön. Ily esetben tehát a fentebb előadottak itt is alkalmazást nyerhetnek.

A bíróság a felet természetesen nemcsak az első tárgyalásra, hanem a per folyamában folytatódó tárgyalásra is személyesen megidézheti.

Fodor Ármin.

Hatáskör és illetékesség a magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatában.*

Hatáskörét a bíróság hivatalból tartozik figyelembe venni. (Tervezet 9., 13. §. 1. bek.) A bíróság illetékességét hivatalból veszi figyelembe. (Tervezet 9., 51. §. 1. bek.)

Helyes-e a törvényjavaslatnak ezen most idézett intézkedése? Erre a kérdésre akarunk most válaszolni. A fenálló jogtételekből kell kiindulni. A perjogi maximák szerint más a felperesnek és más az alperesnek perbeli helyzete.* Felperes tetszésétől függ, akar-e pert indítani, akarja-e a bíróságot igénybe venni vagy sem. Alperes nem bír ily tágkörü szabadsággal. Alperes, ha megidézett, köteles védekezni.

A hatásköri és illetékességi kérdések rendezése folytán a védekezési kötelezettség legalább localisálva lesz, mert meg lesz jelezve ama kör, amelyben a bíróság bírói hatalmát gyakorolhatja.

Ma fenálló jogunk megengedi úgy a hatáskörtől, mint az illetékességtől való eltérést.

A hatáskörtől való eltérés lehetséges a következő esetekben:

1. ha a kir. törvényszék hatáskörébe tartozó késpénzbeli követelések vagy határozott ingók iránti pereknél a felek az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §. 5. a) pontjában körülírt módon a sommás eljárást kikötötték, kivéve, ha az ügy, az összegre való tekintet nélkül a kir. törvényszékek, illetőleg a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék hatásköréhez van utalva. (ügybíró)

2. ha a felek valamely perkérdés eldöntését választott bíróságra ruházták. (1868: LIV. tcz. 52. §. b) pont.)

Az illetőségtől való eltérésnek szintén van helye: ha a felek magukat valamely eleve kijelölt, avagy meghatározás nélkül a felperes szabad tetszése szerint választandó bármely polgári bíróságnak szerződésileg alávetették, kell azonban, hogy ezen bíróság tárgyilag illetékes legyen, azaz hatáskörrel birjon az illető ügyre vonatkozólag. (1868: LIV. tcz. 52. §. a) pont.)

* Részlet szerzőnek «Perjogi elvek a magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatában» című sajtó alatt levő munkájából.

** Wach: Einlassungszwang und Klagerecht. (Grünhuts Zeitschrift f. d. Privat- und öffent. Recht. VII. 515.)

Kivételt alkot az 1868. LIV. tcz. 53. §. a) — d) pontja, mert az ott felsorolt esetekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs.

Ugy a hatáskör, mint az illetékességtől való eltérésnek esetében írásos szerződés kívántatik meg (conventio scripta). Az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-ának 5. a) pontja világosan megkívánja az írásbeli formát, az 1868. évi LIV. tcz. 52. §-a tekintetében pedig a praxis állapította meg ezt.

A német birodalmi perrend 38. és 39. szakasza, nem különben az osztrák Jurisdictionsnorm 104. §-a ismeri a hatásköri és illetékességi kérdéseknél az u. n. hallgatóságos megegyezést is (conventio tacita). Ámbár a mi perrendtartásunk nem említi a hallgatóságos megegyezést, mindazonáltal ez nálunk is lehetséges és helyt is fog, úgy az 1866. évi LIV. tcz. 51. §-a, valamint az 1893. évi XVIII. tcz. 27. §-a alapján. Így például, ha járásbiróság előtt tétetik folyamatba egy 400 K-t meghaladó birtokper avagy örökösödési per, ezt hivatalból nem lehet visszautasítani, mert a járásbiróságok hatásköre kiterjed ilyen perekre is.*

Vagy pedig, ha a járásbiróság elé tartozó ügyek a törvényszék előtt tétetnek folyamatba, ezek hivatalból vissza nem utasíthatók, mert az 1881. évi LIX. tcz. 14. §-a helyes értelmezése ily felfogást kizár. Sem a sommás eljárásról, sem pedig az általános törvénykezési rendtartásról szóló törvények oly rendelkezést nem tartalmaznak, mely a különben sommás eljárásra tartozó ügyeknek rendes peruton való tárgyalását és elintézését feltétlenül tiltaná, mert — a Curia-nak felfogása szerint* — az 1881. évi LIX. tcz. 14. §-ának rendelkezése csak az 1868. évi LIV. tcz. 95. és 96. §-ait helyezte hatályon kívül. Az 1868. évi törvénykezési rendtartás meg akarta akadályozni ugyanis, hogy a bíróságok a sommás ügyuttra tartozó pereket hivatalból a törvényszék előtti rendes eljárásra ne utasítsák. Ilyen áttolást csak két esetben engedett meg az 1868. évi LIV. tcz. 96. §-a, először t. i., ha alperes a kereset alapjául felhozott okirat valódiságát kétségbe vonja, és az okirat valódisága kétségtelen tényekből ki nem tűnik, vagy e célra kitűzendő megegyeszi tárgyaláskor be nem bizonyíthatnák; és másodszor az esetben, ha alperes szavatosra hivatkozván, a bíró a szavatosságnak helyét látja. Ezen eseteken kívül sommás ügyek a rendes peruttra át nem tehetők.

A hatáskör és illetékességtől kifejezetten avagy hallgatag való eltérésnek ezen eseteit egybevetve megállapítható, hogy jelenlegi perrendünk szerint a bíró hatáskörét és illetékességét részint hivatalból vizsgálja, részint pedig csak a felek panasza folytán úgy a rendes, mint a sommás eljárásban.

Hivatalból vizsgálja a bíró hatáskörét:

1. A kisebb polgári peres ügyekben.
2. Azon ügyekben, amelyek ügybiróság elé tartoznak.
3. A rendes eljárásban:

a) ha nem a polgári bíróságok hatósága alá tartozó ügy tétetnék folyamatba;

b) házassági, telekkönyvi és hitbizományi perekben.

4. A sommás eljárásban:

a) ha a keresetbe vett jog érvényesítése egyáltalán nem tartozik a polgári peruttra, vagy hogy törvény szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie;

b) ha az ügy, tekintet nélkül az értékre, a sommás eljárás alá egyáltalán nem tartozik.

Hivatalból vizsgálja pedig a bíró illetékességét azon esetekben, amelyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs.

* Győri ítélő tábla: 1896 május 21. G. II. 31. lásd Térfi: felülvizsgálati elvi jelentőségű határozatok. II. 417. l.

Pozsonyi ítélő tábla: 1896 október 5. G. 49. lásd Térfi: II. 771. l.

Kassai ítélő tábla: 1868 május 5. G. 6. sz. a. lásd Térfi: II. 555. l.

** Curia: 1899 június 21. 519, lásd Márkus: telsőbírói elvi határozatok X. kötet 16707. számú eset.

Az itt fel nem sorolt esetekben a hatáskörrel fel sem ruházott bíró avagy az illetéktelen bíró is jogosítva lesz eljárni, ha a felek nem tettek hatásköri és illetve illetékességi kifogást.

Fenálló jogunkkal ellentétben a törvényjavaslat szerint a bíró úgy a hatáskörét, mint az illetékességét hivatalból tartozik figyelembe venni.

Mit tesz az? Ez azt jelenti, hogy a bíró, aki nem bír hatáskörrel, illetve nem illetékes, az eljárást beszünteti és a pert megszüntnek mondja ki, még az esetben is, ha a peres felek jelen vannak és akarnak tárgyalni a hatáskörrel vagy illetékességgel nem bíró bíróság előtt. A felek akarata nem sanálhatja a fenforgó perakadályt, akár kifejezetten, akár csak hallgatóságos lesz az kinyilatkoztatva, még oly perekben sem, ahol prorogatio folytán a hatáskörtől és illetve illetőségtől eltérésnek lehet helye. A hatáskörnek és illetékességnek hivatalból való vizsgálata helyt fog tehát, akár megjelent az alperes, akár nem, a törvényjavaslat által megengedett kivételektől eltekintve.

A törvényjavaslatnak a hatáskör és az illetékességre vonatkozó ezen rendelkezését nem tarjuk helyesnek. A prorogationalis szerződés lényegét* nem látjuk kifejezésre juttatva a törvényjavaslat intézkedésében.

A római jog alapján a közös jog is ismerte a rendes birói hatáskör illetve illetékességtől való eltérést. A peres felek szerződéses akarata képezte ezen illetékességi eltérés okát. Nem volt megtiltva, tehát meg volt engedve, hogy a felek akaratával per tétessék folyamatba oly bíróság előtt is, a hol a felperes egyébként nem követelhetne peralapítást, alperes nem lenne köteles perbe bocsátkozni, a bíróság pedig ítéletet mondani. A főszűz tehát a peres felek prorogationalis szándékán, szerződéses akaratán, consensus, feküdt. Később egy másik felfogás keletkezett. Fel lett állítva azon tétel, hogy a prorogatiohoz nem kell a peres feleknek szerződéses akarata, de a prorogatio következtethető már abból a tényből, hogy perbebocsátkozás történik a nélkül, hogy alperes részéről hatásköri vagy illetékességi kifogás emeltetnék. Ebből folyólag a hatásköri és illetékességi kifogások alperes ellenkérelmének előterjesztése, tehát perbebocsátkozás előtt, terjesztendő elő, mert különben alperesnek e joga — eltekintve a kivételektől — pracludálnak tekintendő. Ezen később kifejezett felfogás már a közös jogban is érvényesült. A prorogatio alapját tehát nem a peres felek szerződési akarata képezi, de a praclusio t. i. a hatásköri vagy az illetékességi kifogás kellő időn belül való megtételének az elmulasztása.

Dr. Pap József,

budapesti ügyvéd, egyet. m.-tanár.

Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához.**

Teljesen új intézményt kíván behozni perjogunkba a javaslat a mulasztás folytán hozott ítéletek ellen jogorvoslatul szolgáló «ellentmondás» képében, a 481. §-ban akként intézkedvén, hogy ha az alperes a perfelvételi határnapon meg nem jelent, az ítélet ellen ellentmondással élhet. Az ellentmondás különbözik az igazolástól, mely ahhoz van kötve, hogy a fél valamely határnapon önhibáján kívül nem jelenhetett meg, vagy valamely záros határidőt önhibáján kívül mulasztott el. Célja az előbbeni állapotba való visszahelyezés és a meg nem jelenés miatt hozott ítélet hatályon kívül helyezése.

Ezen intézmény francia eredetű és az újabb perrendtartások többnyire recipiálták, az osztrák 1895-iki perrend azonban nem ismeri.

* Wach: Das Princip des gewillkürten Gerichtsstandes. (Archiv für die civilistische Praxis XXXII. 373. l.)

** Az előbbi közl. l. a 11., 12., 14., 17., 20., 23., 31., 37. és 47. számban.

A mi viszonyaink közt szintén nem tartom befogadandónak, mert veszélyezteti a jogrendet, a jogok birói érvényesítésének új akadályt gördítvén útjába. Nézetem szerint az ellentmondás, melynek rendeltetése annak a megvédése, ki az ily ítélet által jogsérelmet szenvedne, alkalmazásba fog vétetni, vagy legalább vétethetni minden esetben, és legalább az esetek tulnyomó nagy részében és arra vezetend, hogy — hiszen rendesen az alperes mulasztásáról van szó — szörványos esetekben védeni akarván az alperest, rendszeresen sértjük a felperest, kinek védelme épp a jogrend érdekében szintén fontos, az érdekek intensitását fogva talán nagyobb jelentőségű.

Azt mondja a javaslat, hogy a bíróság hivatalból vizsgálja, hogy ellentmondásnak egyáltalán helye van-e; de a törvény nem állapítja meg azon feltételeket, melyektől az ellentmondás helyénvalósága függ és nem mondja, mikor legyen helye ellentmondásnak. Ennek folytán, ha a bíróságok ezen új intézményt helyesen kezelendik is, a felek bizonyára élni fognak azzal, amikor csak tehetik, különösen miután céljukat a végrehajtás valamelyes elodázását mindenestre elérik.

Az eljárás felfüggesztésére nézve a javaslat semmi intézkedést nem tartalmaz, mert nem hiszem, hogy a 493. §. ezen esetre alkalmazható volna, pedig nem látok okot arra, hogy ha az igazolási kérelemnek sem a végrehajtásra, sem az eljárás további folyamára rendesen nincs halasztó hatálya, miért birjon ezzel az ellentmondás, mely előreláthatólag enyhébb módon fog kezeltetni, mint az eddig legalább szigorúan adminisztrált igazolási kérelem.

De, mint említettem, ezen új intézmény merőben felesleges. Beértük eddig az igazolási kérelemmel, mely a belátásos bíró kezében kielégítő eszköz a meg nem jelenés káros következményeinek megszüntetésére. Bele kerülván azonban a törvénybe, meg kellene állapítani, melyek az ellentmondás törvényes kellékei és feltételei, mert a mostani szöveg szerint csak akkor nem volna helye ellentmondásnak, ha alperes valamely előbbi perfelvételi határnapon megjelent és így ha az ügyben ellentmondással már élt.

Ezen intézkedés tendenciája merő ellentétben áll a javaslat 524. §-ának azon rendelkezésével, hogy a felebbezési bíróság a tárgyalás elhalasztása esetében a végrehajthatónak kimondott elsőbírósági ítéletnek végrehajtását felfüggesztheti, szintűgy, ha az elsőbíróság ítéletét végrehajthatónak nem nyilvánította, a felebbezési bíróság ezt végrehajthatónak nyilváníthatja. Ezen deklarációk ítélethozatal előtt történhetvén, az érdekelt felekre a per valószínű kimenetelére nézve hatás nélkül nem maradhatnak. Ezért is, de mert az eljárás befejezése előtt saját ténye lévén, bizonyos elfogultságot szül magánál a felebbezési bíróságnál is, végre mert a javaslat nem köti ezen birói rendelkezéseket határozott szabályokhoz, mint ezt a törvény, teszem a biztosítási végrehajtást illetőleg, teszi, melyre nézve a «veszély» valószínűsítése alig ingadozó gyakorlatot mutat fel: ezen közbeszóló végzéseket nem tartom helyeseknek, és az elsőbíróság megérett és teljesen keresztülvitt eljárásával szemben megállhatóknak.

Sohase jó, ha a törvény tulságosan okos akar lenni és előrelátni kívánván az élet változatos egyes eseteit, ezekre állít fel ötletszerű szabályokat. Szerény nézetem szerint a szóban forgó intézkedés inkább szellemes ötlet, mely valamely találékony ügyvéd agyában keletkezvén kerül kérelem alakjában a felsőbíró elé, semmint törvénybe való szabály, amely feljogosítja a felsőbírást, hogy azon perbeli állapotot, melyet a feleket és azoknak körülményeit, valamint a bizonyítékokat legközvetlenebbül ismerő elsőbíró indokoltan létesített, az ügy alapos ismerete előtt az ítélő tanács kielégítő informatio nélkül reformálja.

Ennek folytán bármily rokonszenvesek előttem a specifikusan magyar viszonyokat figyelembe vevő törvényes ren-

delkezések, mégis ezen bizonyos irányban rendszerbontó intézkedést mellőzendőnek tartom.

Nem folytatom a törvényjavaslat kritikai megbeszélését, mert hallomás szerint a szaktanácskomány eredményei alapján revideált javaslat január havában közre fog adatni.

Befejezésül csupán annyit jegyzek meg, hogy a várható módosítások úgy az érdekelt körök kezdeményezésének, mint az igazságügyi kormányzat elfogulatlan méltánylásának köszönhetők. Csak az hibáztatható, hogy a nagyközönség kevésbé nyert tájékoztatást arról, mily nagy dolog az, mi politikai és közgazdasági tekintetben a javaslat perrendi ujitásaival összefügg, hogy évtizedes aspirációk fognak benne megvalósulni és hogy a magyar állam tiszteletet parancsoló modern építményének hatalmas oszlopot emel a nemzedék, mely e törvényt megalkotja. Igaz, hogy lényegesen megkönnyítette a reformot az 1893-iki törvény, mely a rendszert ugyszólván elvileg már meghonosította és bizonyítását szolgáltatta annak, hogy ügyvédek, de különösen törvényeink a reform magaslátán állanak, de szerencse volt a reform haladására nézve, hogy igazságügyünk élén ma oly férfi áll, ki a törvénykezési rendtartás terén különös szaktekintélynek el van ismerve.

Bizonyára a revideált javaslattal együtt az indokolás is közzé fog tétetni és akkor lesz alkalom azzal ismét foglalkozni.

Dr. Szilasi Adolf.

Észrevétel a magánjogi Tervezet 534. §-ához.

«A telekkönyvi hatósághoz egy időben érkezett, ugyanarra az ingatlanra vagy ugyanarra a bejegyzett jogra vonatkozó több beadvány következtében, ha azonos nemű jog bejegyzését célozza: közös jog, vagy a követelések összegei, avagy a szolgáltatások értéke arányában azonos rangu több jog keletkezik. Ha a beadványok különböző nemű jogok bejegyzését, vagy ha *ugyanannak a jognak átruházását, terhelését, megszüntetését* célozzák: a rangsor a kért bejegyzések alapjául tett okiratok kelte szerint képződik», stb.

Az indokolás szerint a Tervezet itt kétféle esetet különböztet meg: 1. amikor egyenlő rangsorozatban bejegyzett *azonos nemű jogok* (tulajdonjog tulajdonjoggal, jelzálogjog jelzálogjoggal, stb.), és 2. amikor *különböző nemű jogok* konkurálnak (tulajdonjog jelzálogjoggal, jelzálogjog haszonélvezettel, stb.).

Én itt még egy harmadik esetet látok a Tervezet által kontempláltnak, azt az esetet t. i., amidőn — a Tervezet szavaival élve — a beadványok *ugyanannak a jognak átruházását, terhelését, megszüntetését* célozzák, s amidőn a második esethez fűzött joghatály: az okiratok kelte szerint képződő rangsor szintén beáll.

E harmadik eset nézetem szerint akkor forog fen, ha:

a) két beadvány közül az egyik valamely bejegyzett jognak átruházását (például jelzálogjognak engedmény útján leendő átruházását), a másik pedig ugyane jognak terhelését (jelzálogjogra alzálogjog bekebelezését);

b) az egyik a bejegyzett jog (a például felhozott esetben jelzálogjog) átruházását, a másik ugyane jognak megszüntetését (jelzálogjog törlését);

c) az egyik a bejegyzett jog terhelését (jelzálogjogra alzálogjog bekebelezését), a másik ugyane jognak megszüntetését (jelzálogjog törlését);

d) több beadvány közül az egyik a bejegyzett jog átruházását (jelzálogjog átruházását), a másik ugyane jog terhelését (alzálogjog bekebelezését), a harmadik ugyane jog megszüntetését (jelzálogjog törlését) célozza.

Kétségtelen, hogy a Tervezet is csak ezt értette *ugyanannak a jognak átruházása, terhelése, megszüntetése* alatt; de nézetem szerint e kitétel szövegezése nem a legszerencsésebb, mert a *grammatikai* magyarázat szabályai szerint e szövegezés hason értelmű lenne a következővel: «ha a beadványok

ugyanannak a jognak átruházását *vagy* terhelését, *vagy* megszüntetését czélozzák».

Kétségtelen az is, hogy a tervezet jelzett kitételének az utóbbi értelmezés azért nem felelhet meg, mert ez ellentétben állana a szakasz első mondatával, melyből nyilvánvaló, hogy:

a) ha az egy időben érkezett több beadvány ugyanannak a bejegyzett jognak (pl. jelzálogjognak) átruházását czélozza, akkor az ekként többszörösen átruházott jognak (jelzálogjognak) alanyai között közös jog keletkezik;

b) ha az egy időben érkezett több beadvány ugyanannak a bejegyzett jognak (pl. jelzálogjognak) terhelését czélozza, akkor az ekként többek javára megterhelt jogra nézve a jogosítottak (a például vett esetben az alzálogjogok alanyai) között a követelések összegei arányában azonos rangu több jog keletkezik;

c) ha az egy időben érkezett több beadvány ugyanannak a bejegyzett jognak (például jelzálogjognak) megszüntetését czélozza, akkor a jog már egy alkalmas beadvány folytán megszűnván, az, hogy e megszüntetésre egyidejűleg több beadvány irányult, semmi különös joghatálylyal nem bír.

Minthogy a törvénynek csak előnyére lehet, ha a törvény szavai minél teljesebben fedik a törvényhozó akaratát, ezért helyesebbnek tartanám az 534. §. második mondatának következő, bár nehezkesebb, de világosabb és a szándékolt értelemnek inkább megfelelő szövegezését:

«Ha a beadványok különböző nemű jogok bejegyzését, vagy ha ugyanannak a jognak átruházását és terhelését, vagy átruházását és megszüntetését, vagy terhelését és megszüntetését, vagy átruházását, terhelését és megszüntetését czélozzák: a rangsor a kért bejegyzések alapjául tett okiratok kelte szerint képződik, stb.»

Dr. Kovács Marczel,
aradi kir. törvényszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bűnpártolás kérdéséhez.

Sulyos testi sértés vétségeért 14 napi fogházbüntetésre ítélt Resko Vaszily helyett annak neve alatt szolgálja Bogdan György jelentkezett a büntetés kiállítására s a büntetésből két napot ki is töltött, a midőn a turpisság kiderült.

A m. kir. Curia 1901. évi január 17-ikén kelt ítéletével Bogdan György vádlottat a Btk. 374. §-ában meghatározott bűnpártolás vétségében mondotta ki bűnösnek; Resko Vaszilyt felmentette és pedig azért: «mert ellenében nem merült fel elfogadható bizonyíték arra nézve, hogy Bogdan György az ő reábirása folytán ténykedett». Ebből következik, hogy ha ellenében a reábirás ténye bizonyítást nyer, a kir. Curia őt a Btk. 374. §-a és 69. §-ának 1. pontja alapján, mint felbujtót ítélte volna el.

Az ismertetett ítéletben implicite foglalt ennek a kiállításnak elvi jelentősége a hozzászólást indokoltá teszi.

Helyes-e a kir. Curianak elvi álláspontja, vagy nem helyes? Ez a kérdés. E soroknak célja annak kimutatása, hogy a kir. Curia elvi álláspontja nem helyes. A kérdés vitás. A lipcsei Reichsgericht legfőbb ítélőszékünk álláspontját osztja. Egyik ítéletében álláspontját következőleg indokolja:

«Nem szenved kétséget, hogy bűnpártolást csak az követ el, aki másnak valamely büntett vagy vétség elkövetése után a törvényben meghatározott célra segítséget nyújt. Kétségtelen tehát, hogy az elkövetett büntettnek vagy vétségnek tettese vagy részese erre a büntettre vagy vétségre vonatkozólag nem lehet a bűnpártolásnak tettese; de ebből nem következik, hogy a bűnpártolás cselekményében mint felbujtó vagy bűnségéd részes nem lehetne. Az ellenkező

felfogás azon alapszik, hogy a bűnpártoláshoz nyújtott segély tényleg önpártolás éppen úgy, mint a bűnségélyhez nyújtott bűnségély nem más mint bűnségély. Ez a felfogás csak akkor volna elfogadható, ha a bűnpártoló — úgy mint a bűnségéd — a pártolt bűn cselekményének részese lenne. Ez azonban nem áll. A bűnpártolás nem részesség másnak bűncselekményében, hanem a bűnpártolónak saját bűncselekménye, aminek a törvény határozott kifejezést adott az által, hogy a bűnpártolást nem a Btk. általános részében a részesség fejezete alatt, hanem a különös részben mint sui generis delictumot tárgyalja.»

A részesség szabályainak ez a felfogás látszólag megfelel. A felbujtó más által elkövetett büntettnek vagy vétségnek részese. A felbujtó bűnösségére tehát a tettes által elkövetett bűncselekmény irányadó. A felbujtó mint részes abban a büntettben vagy vétségben bűnös, amelyet a tettes a felbujtás folytán elkövetett. A személyes körülmények tekintetbevételén alapuló kivételt a Btk. 74. §-a állapítja meg. De helyesen jegyzi meg Kries, hogy téves az ebből levont az a következtetés, hogy mihelyt a büntettnek elkövetése és a reábirás vagy a bűnségély meg van állapítva, ebből a felbujtónak vagy a bűnségédnek büntetendősege általános elvek szerint matematikai bizonyossággal következik; s hogy nem mellőzhető el annak a kérdésnek felvetése, vajon egyéb egyaránt általános alapelvek vagy a törvény rendelkezése nem eredményezi-e mégis a felbujtónak vagy a segédnek büntetlenségét. Hogy pedig ez így van, azt a Btk. rendelkezéseiből több példával lehet kimutatni. Így p. o. kétségtelen, hogy az, aki közhivatalnoknak a végett, hogy ez kötelességét megszegje, ajándékot vagy jutalmat ad vagy ígér, ha a közhivatalnok a jutalmat elfogadta s hivatali kötelességét megszegte és tényleg reábirta a közhivatalnokot a Btk. 467. §-ában meghatározott büntett elkövetésére, de épp oly kétségtelen, hogy felbujtás címén nem büntethető. A Btk. 320. §-a esetében képzelhető, hogy maga a leány birta reá a tettest, hogy őt szülőjének a felügyelete alól azok akarata ellenére elvitte s mégis bizonyos, hogy a reábirás daczára a leány nem büntethető mint felbujtó.

A jelen sorok tárgyát képező esetben azonban nem is szükséges ennyire menni. A felbujtónak büntetlensége már a Btk. 74. §-ának alkalmazásával is megállapítható.

A büntettnek vagy vétségnek tettese vagy részese ugyanis azáltal, hogy a hatóság üldözése elől menekülni, a büntető eljárás sikerét meghiusítani vagy büntetlenül maradni törekszik, büntetendő cselekményt el nem követ, amidőn tehát ő valakit reábir arra, hogy az ő érdekében a Btk. 374. §-ában meghatározott bűnpártolást elkövesse, az ő tettes vagy részes minősége oly személyes körülmény, mely reá nézve a cselekmény büntetethetőségét megszünteti.

Látnivaló tehát, hogy a tettes vagy a részes felbujtó minőségét már a részesség általános szabályai is kizárják.

A következő szempontok a felbujtó büntetlenségének további megerősítésére szolgálnak.

Felbujtó az, aki mást a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábir; ha tehát az elkövetett bűncselekmény és az a cselekmény, amelyre a felbujtás irányult, egymást nem fedik, felbujtásról legfőlebb annyiban lehet szó, amennyiben az utóbbi az előbbi, mint a több a kevesebbet magában foglalja. Aki mást rablásra bujtott fel, a felbujtott által elkövetett lopásért felelős, ha a tettesnek az elvételt oly módon sikerült végrehajtani, amely nem rablást, hanem csak lopást állapít meg. De aki mást lopásra bujtott fel, a rablásért nem felelős; épp oly kevéssé felelős a felbujtott által a lopás helyett vagy azonfelül elkövetett más bűncselekményért. A fenforgó esetben a cselekmény, melyet a bűnpártoló elkövetett s a cselekmény, amelyre a felbujtás irányult, annyira nem fedik egymást, hogy felbujtásról sem lehet szó. A két cselekménynek azonossága csak látszólagos.

A 374. §. szerint a cselekmény abban áll, hogy a bűnpártoló, a bűnpártolásnak tettese, valamely büntett vagy vétség tettesének vagy részesének a §-ban meghatározott irányban segítséget nyújt. A felbújtó tehát erre kell hogy reábirja a tettest. De ez csak látszólag, csak alakilag forog fen akkor, ha a felbújtó tettese vagy részese a büntettnak vagy vétségnek, amelyre a bűnpártolás vonatkozik. Minthogy ugyanis ebben az esetben az a tettes vagy részes, akinek érdekében a bűnpártolás történik, tehát a pártolt egyén a felbújtóval azonos, a felbújtó tényleg arra bírja reá a bűnpártolót, hogy neki magának nyújtson segítséget, vagyis a tettes és a felbújtó személyazonosságánál fogva a másnak pártolása önpártolássá alakul át, ez pedig a másnak pártolását feltételező bűnpártolás fogalma alá nem vonható. A bűnpártolóra igen, mert ő másnak érdekében követi el a cselekményt; a felbújtóra sehogy sem, mert a reábirás arra irányul, hogy a cselekmény nem más, hanem az ő érdekében követtessék el. A felbújtó cselekménye tehát csak annyiban büntethető, amennyiben önmagában bűncselekmény tényálladékat megállapítani alkalmas. Ez a 374. §. esetében fen nem forog, mert az önpártolás nem büntetendő. De más esetekben fenforoghat. Így p. o. a fogoly, aki mást reábir arra, hogy neki a megszökésre segítséget nyújtson, a Btk. 447. §-a alapján mint felbújtó nem büntethető, mert a szökés nem bűncselekmény. Ha az őrt birta reá, hogy őt megszöktesse, a 448. §. alapján, mint felbújtó hasonlólag nem büntethető ugyan, mert a szökés nem büntetendő; de ha ajándék vagy jutalom adásával vagy ígéretével birta reá az őrt, büntetendő lesz a 470. §. alapján megvesztegetés miatt, mert a megvesztegetésnek célja a megvesztegetés büntetendőségét meg nem szünteti.

Egy másik szempont a következő:

A 374. §. és 69. §. 2. pontjának egybevetése kétségtelenné teszi, hogy a bűnpártolásnak és a bűnsegély harmadik alakjának — az egyetértésnek — tényálladéka teljesen azonos. A különbség csak a megegyezés időpontjában van, abban t. i., hogy a megegyezés a főbűncselekmény elkövetése előtt jött e létre vagy sem. Kétségtelen, hogy a tettes nem büntethető külön mint a bűnsegéd azért, mert a segédet a segélynyújtásra ő bujtotta fel. A részesség több formáinak találkozása nem bűnhalmazatot állapít meg, hanem az absorptio elve szerint döntendő el. Ha tehát a segélynyújtásra való felbújtás büntetlen, akkor, ha az a tettes részéről a főbűncselekmény elkövetése előtt történt, nem válhatik büntetendővé pusztán azért, mert a reábirás a főbűncselekmény elkövetése után történt. És pedig annál kevésbbé, mert a bűnpártolás egészben véve enyhébben büntetendő mint a bűnsegély, amelynek megbüntetésére az elkövetett büntetettre vagy vétségre megállapított büntetés irányadó; ez pedig egészben véve a bűnpártolás büntetésénél nagyobb. Argumentatio a majori ad minus.

Végül pedig: A Btk. 378. §-a szerint a 374. §. rendelete nem alkalmazható, ha a bűnpártoló az abban meghatározott cselekményt valamely hozzátartozója érdekében követte el.

Nem képezi vita tárgyát, hogy a büntetést kizáró ez az ok nemcsak arra a hozzátartozóra szorítkozik, aki a bűnpártolást, mint tettes, maga követte el, hanem arra is, aki a más által elkövetett bűnpártolásnak — mint felbújtó vagy segéd — részese. A hozzátartozó annyira közel áll a pártolthoz, hogy erre való tekintettel a törvényhozó a büntetéstől eltekintett. De bármennyire közel áll is a hozzátartozó a büntett vagy vétség tetteséhez vagy részeséhez, van mégis valaki, aki még közelebb áll hozzá és ez — ő maga. Mindenki legközelebb áll önmagához.

A közelség, amelyben a hozzátartozó hozzátartozójához áll, bármily nagy legyen is, mindig kisebb, mint az a közelség, amelyben mindenki önmagához áll. Ha a törvényhozó

a kisebb közelséget a büntetés kizárására elegendő oknak tekintette; nem tehető fel, hogy a nagyobb, sőt a legnagyobb közelségtől a büntetést kizáró okot megtagadni akarta volna. Hogy magát a büntett tettesét vagy részesét a hozzátartozók mellett a Btk. 378. §-ában ki nem emelte, annak nem az az oka, hogy őt bántani akarta, hanem az, hogy büntetlenségét kétségen kívül állónak tekintette és pedig azért, mert a hozzátartozó cselekménye mégis bűnpártolás, annak büntetlenségét tehát ki kellett mondani, a tettes vagy részes cselekménye pedig nem bűnpártolás, hanem önpártolás s mint ilyen büntetlen.

Dr. Heil Fausztin.

kir. közigazgatási bíró.

Döntvénybírálat a részvénytársasági jog köréből.

E cím alatt dr. Wittmann Mór e lapok f. évi 44. számában bírálat alá vette a kir. Curianak 466/900. sz. határozatát. A bírálat eredménye kedvezőtlen; dr. Wittmann Mór az ítélet döntését igazságtalannak, indokolását pedig tévesnek tartja.

A jelen esetben már most a bírálat figyelmes elolvasása, sajnálatomra, arról győzött meg, hogy lényegileg jogosulatlan. Lényegileg jogosulatlan, mondom, mert korántsem identifikálom magam a kir. Curia s az elsőbíróságok ítéleteivel, sőt teljesen osztom dr. Wittmann Mór azon nézetét, hogy azok nélkülözik a szabatoságot és elegancia jurist, de a döntést magát helyesnek kell tartanom.

Ennek a kimutatását kísérem meg a következőkben. Mindenekelőtt jelzem azt, hogy a szóban forgó döntvény már megjelent a Döntvénytár III-dik folyama 19. kötetének 181. s köv. lapjain és pedig nagyobb terjedelemben, amennyiben ott a felsőbbíróságok ítéleteinek indokolásai is kiolvashatók, amelyek pedig éppen a dr. Wittmann Mór által lényegesnek tartott körülmény tekintetében adják meg a felvilágosítást.

Az eset maga röviden az, hogy valamely részvénytársaságunk elhatározta alaptőkéjének 200,000 frtról 300,000 frtra való fölemelését, úgy hogy 1000 darab egyenként 100 frtról szóló új részvényt bocsát ki 125 frtnyi áron. A fölemelés csak részben sikerült, amennyiben az 1000 db részvényből csak 259 jegyeztetett. Erre a részvénytársaság közgyűlése lemondott a tervről s megállapította, hogy az alaptőke 2259 db részvény által képzett 225,900 frt névértékű alaptőkéből áll, egyszersmind — ami ügyünkre nem tartozik — újabb alaptőke fölemelést határozott el. A 259 részvény közül B. Gy. 40 darabot jegyzett és lefizetett, utóbb azonban átruházta azokat s jogutódja, akit a névre szóló részvényekre vezetett üres hátírat igazolt, de aki a részvénykönyvbe részvényesként bevezetve nem volt, a részvénytársaságtól visszakövetelte a 40 db részvényre teljesített 5000 forintnyi befizetését. A bíróságok a keresetnek helyt adtak s a szóban forgó részvénytársaság jogerősen elmarasztaltatott a visszafizetésben.

Dr. Wittmann Mór e döntést három alapon támadja meg, amennyiben kimutatni igyekszik, hogy: 1. a részvények névre szólván, a részvénykönyvbe való bejegyzés nélkül, a részvények jelenlegi birtokosa, nem léphet fel a társaság ellen; 2. hogy a szóban forgó jog a részvény átruházásával nincs átruházva; 3. hogy a részvényekre teljesített befizetés a jelen esetben egyáltalában nem követelhető vissza.

Ami az első kérdést illeti, a kereskedelmi törvény 173. §-ának 2. bekezdése értelmében a névre szóló részvény «birtokosa a társaság irányában igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az átruházás a részvény felmutatása mellett a társasági részvénykönyvbe bevezettetett». Teljesen igaza van már most dr. Wittmann Mórnak abban, hogy az ítéletek megkülönböztetése a részvényesi minőségen és a részvények birtokán alapuló jogok között nem helyes, sőt a törvény felfogásával

ellenkező. Mind a mellett magát a döntést, t. i. hogy a jelen esetben a részvénykönyvbe való bejegyzés hiánya ellenére is megvan a keresetőségi jog, nem tartom hibásnak. A törvény idézett helye szerint ugyanis a részvény megszerzőjének az a dolga, hogy a reá átruházott részvényt a társaságnak felmutassa, a részvénytársaságnak viszont kötelessége az átruházást a részvénykönyvbe bejegyezni. E szerint a részvényes tevékenysége ezen eljárásban mindössze az, hogy engedmény vagy forgatmány után reá átruházott részvényt felmutassa és pedig abból a célból, hogy a társaság az átruházás megtörténtéről meggyőződhesse. Ha már most a részvényes bemutatta a részvényt átírás céljából, de a részvénytársaság megtagadta az átírást, kétségtelen, hogy legitimitációját per után is előállíthatja, beperelheti a részvénytársaságot s az ítélet, amely az átírás kötelezettségét kimondja, a részvénykönyvbe való bejegyzést pótolni fogja, holott a törvény idézett helyének szószerinti értelme szerint a kereset a limine el volna utasítandó, mert hiszen a részvényes csak akkor igazolt részvényes a társaság irányában, ha már be van jegyezve a részvénykönyvbe. Ha pedig ez a kérdés külön per tárgyává tehető, világos, hogy mindazon esetekben, amelyekben a részvényes oly igényéről van szó, amelyet a társaság ellen folyamatba tehető perrel érvényesíthet, az ezen igénye érvényesítésére folyamatba tett per során is kimutathatja legitimitációját, amennyiben érdemleges (marasztalási) kérelmével a részvényesi minőségének elismerése, megállapítása iránti kérelmet egybekapcsolhatja s nincs szüksége arra, hogy előbb külön pert indítson a bevezetés iránt. Így eljuthunk arra az eredményre, hogy a részvénykönyvbe való bejegyzés okvetlenül szükséges ott, ahol ily előzetes pernek helye nincs, pl. a részvénytársaság közgyűlésén való szavazat gyakorlásához, a 175. §-ban szabályozott megvizsgálás kérelmezéséhez. De határozottan nem szükséges valahányszor a részvényes valamely külön egyéni jogáról van szó, amelyet perrel érvényesíthet, tehát nemcsak az osztalékra való joga, hanem a befizetés visszakövetelése, valamint a társasági vagyონ aránylagos része iránti keresete szempontjából sem. Megjegyzendő, hogy az egyéni jogok kérdésében ez az uralgó tan a német részvényjog irodalmában lásd pl. *Staub*: Commentar 6/7. kiadás I. 668. l., sőt egyesek, mint pl. *Behrend*: Handelsrecht 119. §. 30. jegyzet odáig mennek el, hogy a részvénykönyvbe való bejegyzést a társaság szempontjából csak fakultatív jellegűnek tekintik, amelytől a társaság bármikor elállhat. Ezen felfogás — úgy látszik — dr. Wittmann Mórra is volt bizonyos hatással. Ez vitte valószínűleg arra az igen kétes értékű distinctióra, amelyet a részvényes tagsági és hitelezői jogai között megtesz. Ez utóbbiak egyedüli példaként a részvényesnek a közgyűlés által már megállapított osztalékra való jogát hozza fel s az erre való jogot megadja a részvénykönyvbe való bejegyzés nélkül is, de úgy látszik, a kérdés teljes megkerülésével, a szelvényekre való tekintettel, holott a szelvények kiállítása, bár igen gyakori, talán kivétel nélküli, kereskedelmi törvényünk szempontjából, csak esetleges s korántsem szükséges.

Ezek szerint a részvénykönyvbe való bejegyzés hiányát nem tarthatjuk elegendő alapnak a keresetőségi jog megtagadására. Ezen a nézeten látszik végeredményben dr. Wittmann Mór is lenni, mert hosszas vitatás után elejti kifogását s a továbbiakban a keresetőségi jogot legalább ez alapon nem veszi kétségbe. Igaz, hogy főleg azért, mert a kereseti igényt egyáltalában nem tartja a részvénytől járó jognak. Ez átvézet dr. Wittmann Mór második ellenvetésére. Szerinte a kereseti igény, ha egyáltalában fenáll, nem a részvényest, hanem a részvényaláírót illeti meg, a részvényaláíró ezt az igényét átruházhatja ugyan, de a részvény (egyébként szabályszerű) átruházása nem foglalja ezen jog átruházását magában, sőt a cikk nem egy helyén egyenesen lehetetlenségnek, absurdumnak tünteti fel, hogy a részvényes a be-

fizetést visszakövetelje, dr. Wittmann Mór ezen eszmemenete eltekintve az utóbb említett szarvashibától, igen tetszetős, sőt nem is egyedül álló, mert pl. a német birodalmi kereskedelmi főtörvényszék (R. O. H. G.) a «Tellus» letéti részvénytársaság ügyében (Entscheidungen XXII. 214—222. l.) így döntött s másoktól eltekintve, Hahnak szintén ez a nézete (Commentar I. (3. kiad.) 607. l.). Ennek ellenére dr. Wittmann Mór felfogását tévesnek tartom. Teljesen igaza van ugyan abban, hogy az aláíró meg kell különböztetni a részvényestől. De ez csak részben áll. Ha ugyanis a részvénytársaság (legalább látszólag) megalakult, a részvényaláíróból részvényes lett és pedig akár akarja, akár nem s különösen akkor is, ha a részvények (értsd a jegyzett részvényekről kiállított értékpapirokat) nem vette át. Dr. Wittmann Mór csak arra az esetre utal, amelyben a társaság nem alakul meg. Ebben az esetben természetesen csakis aláírókkal van dolgunk. De lehetséges, hogy a társaság czege bejegyeztetik s az aláírás mégis érvénytelen; erre az esetre azt kell mondanunk, hogy az aláírás az alapja ugyan a részvényesi minőségnek, de most már a részvényesi minőség a döntő. Így van ez mindenekelőtt a befizetési kötelezettséggel; a befizetést a 168. s köv. §-ok szerint a részvényesek kötelesek eszközölni, az aláírói minőség csak akkor lép előtérbe, ha az aláíró részvényét érvényesen tovább adta, mert 50%-ért ilyenkor is szavatol (153. §.). De ugyancsak a részvényesi minőségre veti a súlyt törvényünk a befizetés visszakövetelése esetére is. A 163. §. 2. bekezdése értelmében ugyanis: «A befizetett összeget a részvényes — a 154. §. esetét kivéve — vissza nem követelheti», vagyis a 154. §. esetében a részvényest illeti a visszakövetelés joga. Ez ellen talán az hozathatnék fel, hogy a 154. §. viszont aláírókról beszél s így a 165. §. bizonynyal csak lapsust tartalmaz, aminővel pl. a 156. §-ban is találkozunk. De ez nem áll. A 154. §-ban a törvény kimondja azt, hogy az alapító felelős az aláírónak vagy jogutódjának a befizetésért arra az esetre, ha a társaság nem jön létre s így természetes, hogy aláíróról beszél. A 163. §. ellenben arra az esetre utal, amelyben a társaság létrejött, de az illető tag mégis visszakövetelheti a befizetett összeget a jegyzés érvénytelensége alapján és erre az esetre a részvényesnek adja meg a visszakövetelés jogát. Azt lehetne továbbá allegálni, hogy a jogot az alapító ellen adja meg a törvény, de ezt is megczáfolja a 154. §., amely az alapítókat csak addig teszi felelősekké, amíg a befizetéseket a részvénytársasághoz be nem szolgáltatták s ez alapon a felelősség alól fel nem mentettek.

A kereskedelmi törvény 163. §-ának figyelmes értelmezése tehát arról győz meg bennünket, hogy a kereseti jog nem marad meg az aláírónál, hanem a részvényest illeti meg úgy, hogy a mennyiben az aláíró részvényes részvényét tovább adta, ezzel ezt a jogát is átruházta. Ezt a magyarázatot támogatja az, hogy ellenkező esetben lehetetlen eredményre jutnánk. A részvény s a részvényből eredő jogok átszállának, de az érvénytelen részvénykibocsátásból eredő igény megmaradna az aláírónál. Ha az aláíró ezt a jogát gyakorolhatná, úgy az a saját szerű helyzet állana elő, hogy az aláíró érvénytelennek mondathatná ki azt a részvényt, a melyet ő tovább adott s a mely most már másnak a tulajdonát képezi. Ha pedig nem adjuk meg ezt a jogot az aláírónak, mert a részvény nincs nála, úgy szerencsésen elértünk ahhoz az eredményhez, hogy elismerünk és pedig kétségtelennek egy oly jogot, a melyet senki sem gyakorolhat: a részvényes nem, mert nem aláíró, de az aláíró sem, mert a részvény nincs nála. Ugyanily okoskodással az alapítónak a tervezetben foglalt adatok valóságáért fennálló felelősségét is illusoriussá tehetjük; az aláírók nem léphetnének fel ellenök, mert részvényeiket továbbadták, a részvényesek szintén nem, mert nem aláírók. Ez a következményeiben lehetetlen eredmény a jogi consequentiának, a hangoztatott

«elegantia juirisnak» sem felel meg. Ha a részvény átruházott, ezzel minden jog átszállott, a mely annak tulajdonosát a társas viszonyból kifolyólag megillette. Ha tehát a részvénykibocsátás érvénytelen volt, az új részvényes ezen hibájával szerezte meg a részvényt, de természetesen az ezt kiegészítő abbeli igényvel, hogy az érvénytelen kibocsátást megtámadhassa. A részvény nem elvont fizetési ígéretet tartalmazó értékpapír, mint pl. a váltó és így a reá vonatkozó jogviszonyok kettétépésére a legcsekélyebb alap sem forog fenn. Hogy e nézetemmel épen nem állok egyedül, kitűnik pl. abból, hogy az új német kereskedelmi törvény a részvénytársaság megalakulása érvénytelenségének kimondása iránt indítandó keresetre a részvényeseket jogosítja fel (309. §. «jeder Gesellschafter»), nem pedig az aláírókat, a német jog tehát desavonálta azt a gondolatmenetet, a mely az alapítás hiányaiból eredő kereseti jogot a részvényesektől megtagadja, nem tekinti a részvényt átruházottnak, hanem az aláírónál hagyja meg. E példát pedig annyival nyomósabbnak tartom, mert dr. Wittmann Mór — megengedem öntudatlanul — ezen gondolatmenet alapján állott, hisz törvényünk, különösen a 163. §. 2. bekezdése intézkedésében nézetére semminő támpontot sem talált.

A harmadik s úgy látszik legerősebbnek tartott argumentuma dr. Wittmann Mór urnak az, hogy a felperes jogelődjének a már többször említett B. Gy.-nek sem lett volna joga az 5000 frt visszakövetelésére. Ennek indoklására kifejti, hogy kereskedelmi törvényünk nem szabályozza ugyan az alaptőke felemelésének kérdését, de kétségtelen, hogy az csak ugyanazon szabályok, szerinte «rendőri intézkedések» (?) szerint mehet végbe mint az alapítás, ezért hiba volt a törvényszéktől, hogy a (második) közgyűlési határozatot bejegyezte, de az alaptőke felemelése mégis bejegyeztetett, másfelől B. Gy. bár, mint a társaság igazgatója, tudta, hogy az alaptőke felemelése csak részben sikerült, mégis elfogadta a részvényeket s így lemondott visszakövetelési jogáról, novatiót létesített. Ez az okoskodás minden ízében hibás. Ha igaz az, hogy mai jogunkban az alaptőke felemelésére ugyanazon szabályok irányadók, mint az alapításra, úgy bizonyos hogy a visszakövetelés joga B. Gy.-t feltétlenül megillette, mert ezen szabályok nem tartattak be s különösen a részvények még az alaptőkefelemelés bejegyzése előtt bocsátattak ki, a miből a 160. §. értelmében szükségképp következik, hogy azok *semmisék* s a részvénytársaság az 5000 frtot visszatéríteni köteles. Ezen az sem változtathat, hogy az alaptőke felemelése bejegyeztetett, mert a bejegyzésnek a törvény sehol sem tulajdonít a bejegyzés előfeltételeinek hiányát pótló erőt. Végül az sem változtat ezen, hogy B. Gy. a részvényeket elfogadta, hiszen a törvény 160. §-a alkalmazásának egyenesen előfeltétele, hogy a részvényeket megkapta.

Mellesleg megjegyezve, nem áll az, hogy mai jogunk az alaptőke felemelésénél az alapítás szabályainak megtartását megkíváná. Törvényünk hallgat e kérdéstről. Az irodalomban — az igaz — igen jelentős részből fejtetett ki az a nézet, a melyet dr. Wittmann Mór ur magáévá tett. És ez a felfogás legislativpolitikai szempontból igen czélszerű és csak az a baj, hogy pozitívjogi szempontból nélkülözi az alapot. Felállítására bizonyynyal ismét döntő befolyással volt a német példa, t. i. az, hogy Németországban az újabb törvényhozás ezt az utat választotta s már azelőtt is az 1870-es törvény szempontjából, igen sokan ezen felfogás helyességét vitatták, holott «elvileg» dr. Wittmann Mór ur, de különösen az a kiváló jogászunk, a ki e nézet legerősebb támasza, épen nem barátjai a német jognak. Birói gyakorlatunk azonban e felfogást nem tette magáévá; egy ideig ingadozott ugyan, de különösen a legutóbbi években határozottan a mellett foglalt állást, hogy az alapítás szabályai nem terjednek ki az alaptőke felemelésének esetére. Ez alapon ismerte

el az új kibocsátású részvényeknek szabad kézből való eladás útján való kibocsátását, a mit, úgy tudom, dr. Wittmann Mór ur egyébként nem tart lehetetlennek. Ugyanezen felfogás alapján tekint el a felemelés esetén a tervezet kibocsátásától s a 10%, illetőleg 30% befizetéstől. Az eset eldöntése azonban ezen felfogás szerint is azonos. A jegyzés ugyanis, ellenkező kikötés hiányában, csak arra az esetre vonatkoztatható, ha az aláírás a kibocsátani szándékolt egész tőke tekintetében sikerült. Ellenkező esetben a részvényjegyző a befizetésre nem kötelezhető, illetőleg a befizetést visszakövetelheti. Ezen felfogás mellett azután teljesen elesik minden alapja annak a felfogásnak, a melyet dr. Wittmann Mór ur kifejtett s a mely a részvény átruházásával a jegyzés érvénytelenségére alapított jogot nem tekinti átruházottnak, mert, ha az aláíró és részvényes közötti megkülönböztetés az alapítási stadiumra akként volna is megvonandó, a mint azt dr. Wittmann Mór ur állítja, erre az esetre semmiesetre sem volna kiterjeszthető. A bejegyzésre való hivatkozás ezen felfogás szerint sem volna sikeres, mert — újból kiemelem — a mi jogunk ez idő szerint a czégjegyzékbe való bejegyzésnek nem tulajdonít oly hatást, hogy az, a bejegyzés előtt elkövetett hibákat orvosolná. Végül ezen felfogás alapján fel volna ugyan vethető az a kérdés, vajjon lemondott-e B. Gy. a jegyzés meghiusulásából eredő visszakövetelési jogáról? De erre is csak negatív választ adhatunk. Az ítéletek indokainak idevágó részéből ugyanis kitűnik, hogy B. Gy. a részvényeket akkor kapta, a midőn még a részvényjegyzés folyamatban volt, hogy azon határozatot, a melylyel a közgyűlés az alaptőkét 25,900 frttal felemeltnek mondta ki, nem tette magáévá, sőt ellenkező értelmű indítványt terjesztett az igazgatóság elé, szóval, hogy magatartásából épen nem lehet a lemondás szándékára következtetni.

E megjegyzéseimmel kimutatni véltem, hogy a dr. Wittmann Mór ur által megtámadott birói határozat döntése nem helyteleníthető, s az okok, a melyeket a bíróság ez irányban felhoz, nem alaposak. Ezzel azonban korántsem akartam mai jogunkat a czélszerűség szempontjából tökéletesnek feltüntetni. Így pl. a már kimutattakon kívül érezhető hiánya jogunknak az is, hogy az érvénytelen megalakulás s az érvénytelen alaptőkefelemelés eseteiben a hitelezők érdekeit nem részesíti oltalomban. De ez a körülmény nem szolgálhat alapul arra, hogy a létező jogon erőszakot kövessünk el s megtagadjuk a sértettől azt a kifogást, illetőleg azt a keresetet, a melyet a törvény neki tagadhatatlanul megad. Részvényjogunk revisiója alkalmával részletes szabályozásban lesz részesítendő az alapítás körül felmerült hibák érvényesítésének s hasonlóképp az alaptőke felemelésének a kérdése s a törvényhozási czélszerűség szempontjából dr. Wittmann Mór ur álláspontja nem is egész helytelen, de ez nem gátolhatott meg abban, hogy a létező jogunk szempontjából a legerélyesebben állást foglaljak ellene.

Dr. Lévy Béla,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Szentpéteriné** ügyében a kir. ügyészség és a kir. törvényszék a perújítási vizsgálat során felvett bizonyítást «teljesen meghiusultnak nem találván» (BP. 455. §.), az újrafelvétel megengedése tárgyában már jövő évi január 4-dikén tárgyalás lesz a szolnoki kir. törvényszék előtt. Ha — ami-ben most már nem kételkedünk — a bíróság az újrafelvételt elrendeli, rövid idő választ el attól, hogy esküdttörvényszék előtt tisztáztassék ennek az eddig homályban levő bűnügynek minden részlete.

Mikor ezelőtt egy évvel még csak az alapperbeli curiai ítéletet ismertük és semmit sem tudtunk a bűnügy közelebbi körülményeiről, sem az újrafelvétel alapjául szolgálható új bizonyítékokról, már akkor azt sürgettük, hogy ezen ellen-

mondásokkal, tisztázatlan helyzetekkel bonyolított ügy minden részletében felderíttessék.

Reméljük, az ujrafelvételi főtárgyaláson minden tényező a legteljesebb mértékben közre fog hatni az igazság kiderítése érdekében.

— **A Huszadik Század**, az evoluzionista tudomány terjesztője és sociális politika hirdetője, harmadik évfolyamába lép. A társadalmi reformokért küzdő szabadelvűség szelleme uralta eddig is a folyóiratot és ezt az irányt kívánja a lap a jövőben is követni. A meginduló évfolyambeli füzetek maradandó becsét legjobban biztosítja a lap munkatársainak az a sorozata, melyben a társadalomtudományok legkiválóbb művelőivel találkozunk s az a gazdag program, mely főképp a sociologia és a vele rokon filozófiai kérdések művelését tűzi ki célul, e mellett azonban az actualis politikai és gazdasági kérdésekre s továbbá a jogtörténeti kutatásokra és jogösszehasonlító tanulmányokra is kiterjed; kitűnik a programból, hogy szoros értelemben vett jogi cikkek sem fognak hiányozni és foglalkozni fog a lap az irodalmi és művészeti élet jelenségeinek tanulmányozásával is. Végre megmaradnak továbbra is a tudományos szemlék, az irodalmi eseményekről számot adó krónika, s a bel- és külföldi politikával foglalkozó kortörténeti szemle. A Huszadik Század havonta jelenik meg.

— **Sok a joggyakornoki pályázat.** A budapesti kir. tábla elnökségénél rendkívül nagy számban gyűlt össze jogvégzett fiatal embereknek joggyakornoki állásra való pályázata, úgy hogy némely folyamodó talán esztendeig is elvárhat, amíg kinevezik. Persze, ritka holló, aki vidéki bírósághoz (vagy éppen járásbírói székhelyre) kívánczik; a pályázóknak 95 százaléka nem akar Budapesttől megválni. Érdekes a jogvégzett ifjaknak a bírói pályára özlése azért, mert még egy-két éve Budapestre is alig kapott az állam joggyakornokot; minden fiatal ember az ügyvédi pályára készült.

— **A «veszélykönyv».** A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél jegyzéket vezetnek a törvényszék által elrendelt kielégítési végrehajtásokról. Erről a berendezésről a legnagyobb elismeréssel szólhatunk, mert annak praktikus hasznait mindennap láthatjuk. Egy hiánya azonban van e jegyzéknek is; az t. i., hogy csak az I. rendű alperesek ellen elrendelt végrehajtások vezetnek abba be, míg ha több alperes ellen egyszerre rendeltetik el végrehajtás, az I. rendű alperes után következő nevek nem találhatók fel a veszélykönyvben. Ezen a hiányon — azt hisszük — nem volna nehéz segíteni. (*Ügyvédi körökből.*)

— **Szükséges-e a végrehajtás terhével való kötelezés kimondása?** A budapesti kir. ítélő tábla: A kir. járásbírósnak, mint perbírósnak hivatalos felterjesztése alapján a kir. ítélő táblának ... sz. a. hozott ítéletében tollhibából kimaradt az, hogy a felperes ügygondnok a terhére kirótt pénzbírságot 8 nap alatt tartozik fizetni, ezt a tollhibából eredő hiányt a kir. ítélő tábla ezennel pótolja, a felterjesztésnek arra irányuló részét azonban, hogy az ügygondnok a teljesítési határidő lejártá után végrehajtás terhével köteleztessék fizetésre, mellőzi; mert a teljesítési határidő az ítéletből kimaradván, annak pótlása szükséges volt, ellenben a végrehajtás terhével való kötelezés kimondása nem szükséges, mert a végrehajtás a kötelezettség teljesítésére kiszabott határidő lejártával (1881: LIX. tcz. 23. §-a) a marasztalásnak törvényes folyománya. (1901. nov. 8. I. J. 6. sz. a.)

— **Semmiségi panasz használhatóságáról kitanított védő.** A m. kir. Curia: Tekintve, hogy a BP. 431., illetve 557. §-a szerint a felelőviteli tárgyaláson jelen volt vagy képviselt érdekeltek a semmiségi panaszt a felelőviteli bíróságnál tartoznak bejelenteni; tekintve, hogy a felelőviteli tárgyalási jegyzőkönyv szerint, mely a BP. 553. §-ában felhívott 332. §. értelmében a tárgyaláson történeteket bizonyítja, Gy. Gy. vádlottnak a tárgyaláson jelen volt védője a II. bírói ítéletben megnyugodott; tekintve, hogy a Gy. Gy. 27/13. sz. kérvénye megerősíti a tárgyalási jegyzőkönyv tartalmát, mert e kérvényben az adatik elő, hogy Gy. védője semmiségi panaszt csak «kivánt» bejelenteni, de ettől a tárgyalási elnök «ki-

tanítása» következtében elállott; tekintve, hogy ezek folytán a II. foku ítélet a BP. 425. §-ának 2. bekezdése szerint Gy. vádlottnak kihirdetendő nem is lett volna; tekintve, hogy ezek szerint Gy. vádlottnak perorvoslati joga nincs: e vádlottnak 1901. 27/12. sz. a. írásban beadott, valamint a kir. járásbírói előtti kihirdetéskor bejelentett semmiségi panasz a BP. 434. §-a alapján visszautasítottatik. (1901 november 20. 4535/901. sz. a.)

— **A sajtóügyi felelősség kérdéséhez.** A *Pesti Hírlap* mult vasárnapi vezércikkéből vesszük át a következő részleteket:

Némely bíróságaink mesterei a formaszerűségeknek és a betű-kulturának. Itt van például a sajtótörvény. A törvényhozás 1878-ban is, 1896-ban is úgy tapasztalta, hogy még meg lehet vele élni egy kis reparációval.

Az 1848. évi alkotásról legalább bizonyos, hogy azt a szabadság szelleme lelkesítette. Mindössze csak az életbe-
léptetésnél hozták be nagy keservesen a 16. §-t, mely a magánbecsületben az esküdtzéki bíróságot megszüntette. Ma már ott tartunk, hogy legjelesebb szédelőink szabadon gárázdálkodnak. Itt fekszik a könyökömnél egy csomó jogos panasz a megcsalt közönségtől. Nem lehet közölni, mivel esküdtzék erre nincs, a hivatásos bíróság kezében pedig ott van a paragrafus éles kése és a — forma.

A győri kir. tábláé az érdem, hogy az idei 538. sz. ítéletével még ezt a szakaszt is élesebbé tette. Az esküdtzék-től elvont egy olyan esetet, ahol egy képviselőtestület tagja emelt magánpanaszt. A 16. §. a törvény által alkotott testületek tagjait az esküdtzék elé utalja, tekintet nélkül a sértés jellegére. De a győri kir. tábla talált rá egy rosszul magyarázott paragrafust (Btk. 262.), amelyet rá lehetett huzni.

Most pedig a budapesti kir. törvényszéké és a budapesti kir. ítélő tábláé az érdem, hogy az együttes felelősségre is talált paragrafust. Nehéz volt, de mégis talált.

Az 1848. évi sajtótörvény 33. §-a világosan megállapította, hogy a felelősség fokozatos, de nem együttes. Nem is volt rá eset, hogy 1848 óta a szerzőt és átvevőt együtt vonták volna felelősségre. Kivált ha az átvétel könyomatos lapokból történt, amelyek elvégre is a lapok számára és nem a nyilvánosság számára sokszorosított kéziratok.

A kir. Curia, mely a sajtóügyekben eddig még sohasem sértette meg az 1848. évi törvény intézkedéseit, — ezért tisztelet adassék neki — szintén így magyarázta. Az 1894. évi 113. számú ítélettel világosan kimondta, hogy az átvevőt és szerzőt együtt feleletre vonni nem szabad, mivel «az ily átvett cikkekre is csak akkor terjed ki a szerkesztő felelőssége, ha a szerző felelősségre nem vonható».

A budapesti kir. törvényszék azonban kitalálta, hogy van valóságos szerző is, átvevő szerző is. Tehát van együttes felelősség is, ami pedig nincsen. A budapesti törvényszék elítélte a könyomatos szerzőt s elítélt mellette még 6 átvevő-szerzőt együtt. Ez világosan az 1848. évi törvény alapintézkedésének kitörlése a törvénykönyvből. Tehát a sajtószabadság megsértése és helyette ama bizonyos betű alkalmazása, mely öl.

Ezt már a budapesti kir. főügyészség is megsokalta. És tehette, mivel mostani feje hosszú ideig volt a sajtóügynek előadója a kir. Curian.

A budapesti kir. ítélő tábla azonban belement a betű-judikaturába.

— **Hatáskör megállapítása, biztosító társaság által volt állandó ügynöke ellen, előleg visszatérítés iránt indított ügyben.** A m. kir. miniszterium a következőképp határozott: Ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Indokok: A biztosító társulat a budapesti IV. ker. kir. járásbíróshoz beadott keresetében azt adta elő, hogy B. G. ügynök kaposvári lakos «ügynöki viszonyából kifolyólag» 309 korona 47 fillérrel adósa. A kir. járásbírói az alperes pergátló kifogásának helyt adva, a pert megszüntette. A felperes erre Budapest székesfőváros IV. kerületének előljáráshoz fordult panaszával, az előljárási azonban a panaszot illetékesség hiányából panaszával el-, illetőleg a rendes bírói utra utasította. A panaszos ezek után ismét a budapesti IV. ker. kir. járásbíróshoz adta be keresetét, mire a kir. járásbírói az ügyet a «nemleges illetékességi összeütközés elbírálása» végett a m. kir. igazságügyminiszterhez terjesztette fel. A felek között jogviszonyt szabályozó okirat szerint a felperes szerzőközégi minőségben alkalmazta az alperest, aki-nek kötelessége volt tevékenységet kizárólag a felperes részére eszközölni életbiztosítások szerzésére szentelni s minden

tekintetben a felperes utasításai értelmében eljárni. Ennek ellenszolgálatára fejében 200 korona havi átalányban, 10 korona utazási napidijban, II. oszt. vasuti és a kocsin utazás megtérítésében, Budapesten és Kaposvárott azonban napidij helyett az okiratban meghatározott feltételek mellett létesített biztosítások után az első évben a díjfizetés arányában 1½% jutalékban állapítottatott meg az alperes szolgálati járandósága. Kikötötték a felek azt is, hogy a létesített megállapodás mindkét részről minden előzetes felmondás nélkül bármikor felbontható. A jelen ügy elbírálásánál mindenkéltől tisztába hozandó, vajon B. G. alperes kereskedői segédnek tekinthető-e és mint ilyen a kereskedői segédszemélyzet közé sorozható-e? Kereskedői személyzet alatt mindazon személyek értendők, akik valamely kereskedőhöz — amilyenek a kereskedelmi törvény 4. §-a értelmében a felperes cég is tekintendő — mint főnökhöz szolgálati viszonyban állanak és annak üzletében állandóan alkalmazva, kereskedelmi természetű tevékenységüket annak szentelik. Minthogy pedig a fent megállapított tényállás szerint az alperes az uton töltött időre járó külön díjazáson, illetőleg százalékos jutalékon felül havi díjazás mellett, állandóan volt a felperesnél alkalmazva és összes tevékenységét kizárólag a felperesnek volt köteles szentelni: ennél fogva kereskedősegédnek kell őt minősíteni; . . . és minthogy az 1884: XVII. tcz. 176. §-a szerint a munkaviszony megszűnéséből keletkező kártérítési kérdések az iparhatóság által döntendők el, ennél fogva ez az ügy, melynek a szolgálati viszony alapján kapott előlegnek és átalánynak a szolgálati viszony megszűnése okából visszatérítése a tárgya, a közigazgatási hatóság, mint iparhatóság hatáskörébe tartozik. (19,466/1901. 7. M. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Felelősség a villamos áram által előidézett balesetekért. Bécsben az állami távbeszélő vezetéke a villamos vasut vezetéke felett vezetett el; a telefonvezeték elszakadt, a villamos vasut vezetékét érintve több egyén megsérült.

A megsérültek a közuti vasut igazgatósága s az állam mint a távbeszélő tulajdonosa ellen kártérítési pert indítottak.

A bécsi legfelső bíróság úgy a közuti vasut, mint az állam kártérítési kötelezettségét megállapította.

Indokul azt hozta fel, hogy a közuti vasutársaság az üzeméből eredő balesetekért felelős s nem mentesíti őt ez alól, hogy más is terhel vétkesség, mert a vasutnak villamos erőre való berendezése, illetve átalakítása alkalmával számolnia kellett azzal, hogy az ő magas feszültségű vezetéke felett a kis feszültségű telefonvezeték vonul el, melynek sodronyai a szakértők nyilatkozata szerint elszakadni szoktak, s az ő magas feszültségű áramát elvezetve balesetet okozhatnak. Az állam, mint a telefon vállalkozója pedig felelős, mert az alkalmazott biztosítási berendezések elégteleneknek mutatkoztak. —d.

A vasut felelőssége helytelen díjszabási felvilágosításokért. A bécsi kereskedelmi bíróság a közelmúltban kimondotta, hogy a vasut a helytelen díjszabási felvilágosításért nem felelős; mert az ily felvilágosítás helyességeért a szakértő is csak akkor felelős, ha a felvilágosítást díj ellenében s azt culposusan, hamisan adja.

A vasutigazgatóság azonban, ha szakértőnek tekintnének is, ezért nem felelős, mert a felvilágosítást díjtalanul adta s mert felvilágosítás adásának kötelezettsége nem terheli —d.

A kereskedő felelőssége a cégvezetője által adott információért. Nagy feltűnést kelt Németországban a Reichsgerichtnek az a legújabb határozata, amelylyel kimondotta, hogy a kereskedelmi üzlet főnöke felelős a cégvezetője által egy harmadik személy hitelképességére nézve főnöke nevében, bár felhatalmazása nélkül adott hamis értesítésért. Az érdekes határozat a következő: Információ adása kétségkívül a kereskedelmi üzleti élet rendes folytatásához tartozik és a tudakozódó kereskedőre nézve kiváló jelentőséggel bír. Ez a tény tehát a kereskedői üzem keretében tartozván, azon cselekmények körébe vág, amelyeknek teljesítésére a cégvezetőt a kereskedelmi törvény felhatalmazza. Az ily cselekmények pedig nem szűnnek meg képviselői cselekmények lenni azért, mert a képviselő által jogellenes szándékkal teljesítették. Csak ily korlátozással fogadható el az az elv, hogy valamely hatáskör átruházása, amely a képviselő jogosultságán alapul, csakis megengedett cselekmények teljesítésére vonatkozik. Általánosan elismert szabály, hogy

a cégvezető által kötött szerződések érvényére nézve közböbs, minő szándékkal kötötték. Ha szerződések kötésénél csalást követ el, ezért a főnök éppen úgy felel, mintha ő maga követte volna el azt. Ebből világos, hogy a cégvezető cselekménye, ha csalni is akart, mint a főnök cselekménye veendő számba és hogy az általa kötött jogügylet jogellenes szándék fenforgása esetén sem válik ki a jogügyletek közül akkor sem, ha a főnök abból folyólag a törvény értelmében köteleztetik. Ami pedig e tekintetben a szerződésekre nézve áll, az logikai okokból oly jogcselekményekre is vonatkozik, amelyek harmadik személyekkel szemben tett üzleti nyilatkozatokból állanak, kereskedelmi üzlet folytatásához tartoznak és a cégvezető által a főnököt képviselő minőségében tettettek, ha ez a cégvezető képviselői jogkörének határán belül történt. Ettől eltérő elbírálásnak nincsen belső alapja. Ha tehát a főnök köteles a cégvezető ajánlatait, dacára az alapul szolgáló fondorlatnak saját maga által adott nyilatkozatnak elismerni, viszont ezek jogkövetkezményeinek is alá kell magát rendelnie és saját vagyonával kell felelnie azért a kárért, amelyet ez az ajánlás okozott.

— **Forró kávé mint «veszélyes eszköz».** A német Btk. tudvalevőleg minősítettnek veszi azt a testi sértést, a mely veszélyes eszközzel («mit einem gefährlichen Waffe») követtetik el. A Reichsgericht gyakorlata minden eszközt, melylyel csak testi sérelmezés ejthető, veszélyesnek nyilvánít. Így többek között a verekedés közben a még ki nem nyitott zsebkéssel hadonázás alatt ejtett sértést is minősítettnek mondotta ki. Más esetben ugyancsak «becsukva volt zsebkést szintén kvalifikált «fegyverrel ejtett testi sértés» (mittelst einer Waffe) tényálladéka körébe vont. Legújabbban azt a férjet mondta bűnösnek a minősített testi sértésben, ki a sértettet egy csésze forró kávéval öntötte le, mondván, rendszerinti számítás szerint ezen eszközzel súlyos bántalmazás idézhető elő, s így ennek használata a normálisnál fokozottabb gonoszságra mutat.

— **Az «Internationale Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft»** nem régiben tartott ülésén *Duguesne*, grenoble-i tanár fejtegette a külföldi egyetemek látogatásának hasznos ságát, kiemelve, hogy az a fakultás, melynek ő is tagja, annyira súlyt helyez különösen a németországi ifjaknak ottan folytatandó tanulmányaira, hogy az egyetem egész tantervét a németországi rendhez képest módosította, azon célból, hogy az ott töltött semestereket az illetőknek a német egyetemeken beszámítsák. A német egyetemek t. i. a külföldi egyetemeken hallgatott semestereket csak annyiban számítják be, amennyiben az illető külföldi egyetem tanterve a németekével kongruens.

— **A vagyonbukott rehabilitációja.** Ismeretes, hogy a francia csődjog szerint külön rehabilitációnális eljárás kell ahhoz, hogy a vagyonbukott a csőd megszüntetése után jogai teljes élvezetébe visszahelyeztessék. A törvénynek szigorú intézkedései arra készítették Béranger szenátort, hogy a rehabilitáció feltételeinek megkönnyítése iránt javaslatot terjesztett a francia szenátus elé, amely a javaslatot részben el is fogadta.

— **A törvénytelen gyermek és anyja között az olasz jog szerint nincs semmiféle törvényes rokonság,** hacsak az az anya a gyermek születéséről kiállított vagy egyéb közokiratban kifejezetten el nem ismeri anyaságát. Az anyakönyvvezető által a törvénytelen gyermek születéséről felvett okirat abban az esetben sem elegendő az anyaság bizonyítására, ha az anyát meg is nevezi. Ama törvénytelen gyermekeket, akiket sem anyjuk, sem atyjuk jogszerűen el nem ismert, az olasz jog ismeretlen szülők gyermekeinek és azon ország alattvalóinak tekinti, amelyben születtek.

— **A kriminal-anthropologikus kongresszus** ötödik gyűlése tartott tudvalevőleg ez év augusztusában Amsterdamban. E kongresszus tárgyalásai egy vaskos kötetben megjelentek francia nyelven.

— **A spanyol bűnvádi eljárás** megjelent francia nyelven, a Société de Legislation Comparée törvény-gyűjteményében.

Lapunk jelen száma fél ívvel nagyobb terjedelmű a rendesnél.

Mellékelve van a főlap tartalommutatója.